BIBLIOGRAFIA ROMÂNÉSCĂ VECHE

1508-1830

Intr-atâta lungâ vrîame scriindŭ şi tălmăcindŭ câte am pututŭ birui în aceştĭ viacĭ greĭ a ţĭrâĭ.

Mitrop. Dosoftei, prefaţă la *Viaţa Sfinţilor*.

DE

IOAN BIANU
BIBLIOTECARUL ACADEMIEI ROMÂNE
PROFESOR UNIVERSITAR

ŞI

NERVA HODOŞ
BIBLIOTECAR-AJUTOR AL ACADEMIEI ROMÂNE

TOMUL I.

1508-1716

EDIŢIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREŞCI
—
STABILIMENTUL GRAFIC J. V. SOCEC
1903.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

PREFAŢĂ

In publicaţiunea de faţă se încércă pentru întâia oară a se da o arătare completă despre tot ce se scie că s'a tipărit în ţările românescĭ saŭ de Românĭ în alte ţĕrĭ până la 1830.

Incercările luĭ Iarcu pe acest teren, *Analele bibliografice* (1865) şi *Bibliografia chronologică* (1873), carĭ aŭ fost multă vreme singurele lucrărĭ de acest fel, sunt cu totul insuficiente şi nu pot sta alăturĭ nicĭ măcar cu modesta *Disertaţie* a luĭ V. Popp dela 1838, care este cu mult maĭ bună ca exactitate şi ca pricepere sciinţifică.

Disertaţia[1]) luĭ Popp, compusă după materiale comunicate de Cipariu, este completată şi continuată, pentru perioada până la 1700, în lucrările acestuia: *Chrestomatia* şi *Principiile.* Aceste lucrărĭ, ca şi cele următóre, nu sunt propriŭ ḑis bibliografiĭ; ele conţin însă notiţe preţióse asupra cărţilor românescĭ tipărite.

Printre hârtiile rĕmase de la Alexandru Papadopol-Calimach, păstrate în Biblioteca Academieĭ Române, se găsesce o lucrare intitulată: „*O pagină din istoria tipografieĭ în ţĕrile românescĭ,* cu o prefaţă despre nascerea şi rĕspândirea tipografieĭ în Europa...“ (Mss. 927, 928). Acéstă lucrare coprinde o introducere asupra istorieĭ tipografieĭ în general, o înşirare a principalelor localităţĭ din ţĕrile românescĭ pe unde aŭ fost tipografiĭ, şi, în fine, o listă în ordinea chronologică a cărţilor tipărite în aceste ţĕrĭ, împărţită în doŭĕ părţĭ: cărţĭ tipărite slavonesce, românesce, latinesce şi arăpesce,—şi cărţĭ tipărite grecesce şi franţuzesce. Lista cărţilor nu este tocmaĭ completă, dar partea întâĭ a lucrărĭĭ ar merita să fie publicată,—poate îndreptându-se în note micile scăpărĭ din vedere,—ne fiind întru nimic maĭ pe jos de ceea ce s'a publicat până acum asupra acesteĭ materiĭ şi putênd să ocupe un loc de cinste

[1]) Credem că este de prisos a maĭ repeta acĭ titlurile complete ale acestor cărţĭ. Ele se vor vedé la sfîrşitul fie-cărui capitol, în cursul lucrărĭĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

printre scrierile harniculuĭ şi prea modestuluĭ învĕţat care a fost Alexandru Papadopol-Calimach.

D-l I. G. Sbiera, în cursul sĕŭ de istoria limbiĭ şi literaturiĭ românescĭ pe care îl face la Universitatea din Cernăuţĭ, dă o deosebită atenţiune bibliografieĭ românescĭ. In fragmentul din acest curs, pe care d-sa l-a publicat sub titlul de: *Mişcărĭ culturale şi literare la Românii din stânga Dunării în rĕstimpul de la 1504—1714*, se descriŭ şi se analiséză cărţile românescĭ tipărite în acest rĕstimp. Pentru perióda dela 1688 până la 1821 avem bogata lucrare a d-luĭ N. Iorga: *Istoria literaturei române în secolul al XVIII-lea*. Dacă vom maĭ amintì *Introducerea în istoria limbeĭ şi literaturei române* de d l Alexandru Philippide şi *Chrestomatia* d-luĭ Gaster, şi vom lăsa la o parte cărţile de şcólă, în tótă literatura românéscă nu maĭ găsim nicĭ o lucrare care să îmbrăţişeze o periódă maĭ întinsă. Multe notiţe bibliografice aŭ fost însă rĕspândite prin ţiarele şi revistele nóstre; ele trebuiaŭ odată adunate şi completate pentru a forma un singur tot şi a ne da o idee cât maĭ exactă de partea acésta a culturei românescĭ şi în sfîrşit pentru a se evita în viitor repeţirea unor erorĭ carĭ aŭ fost de mult îndreptate. Preţióse sunt maĭ ales notiţele publicate de Episcopul Melchisedec, Hasdeŭ, Odobescu, Papadopol-Calimach, C. Erbiceanu, Picot, Creţu, Sulică, etc. De asemenea se găsesc prin publicaţiunile speciale streine indicaţiunĭ preţióse pentru literatura românéscă, rĕmase necunoscute de aĭ noştri saŭ trecute cu vederea, fără să maĭ vorbim de lucrările streine carĭ şi-aŭ luat de subiect însăşĭ istoria tiparuluĭ la Romînĭ, cum sunt lucrările d-lor Novakovicĭ şi Picot. Lucrarea acestuia din urmă, deşì numaĭ un început, se cuvine să o amintim cu deosebită laudă pentru munca consciinciósă depusă în ea şi pentru bogăţia de informaţiunĭ care caracteriséză lucrările profesoruluĭ de limba română de la şcóla de limbĭ orientale din Paris.

O bibliografie românéscă, în înţelesul sciinţific al cuvîntuluĭ, nu există până acum.

Biblioteca Academieĭ nóstre s'a îmbogăţit în aniĭ din urmă în mod considerabil şi continuă a se îmbogăţì cu stăruinţă, căutând a strînge la un loc, maĭ nainte de tóte, productele tipografieĭ românescĭ. Ast-fel s'a adunat un material bogat, necunoscut până acum în literatură, care aşteptă să fie descris şi asupra căruia trebuia, să se atragă cât maĭ curînd atenţiunea ómenilor de sciinţă.

Scopul *Bibliografieĭ vechĭ românescĭ* este a resuma tóte cunoscinţele de până acum despre cartea românéscă şi a descrie cât de pe larg materialul cunoscut saŭ de curînd aflat.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In şedinţa Academiei Române de la 28 Fevruarie 1895, Bibliotecarul ei a presintat un raport şi o propunere relativă la o lucrare asupra bibliografiei generale românesci, din care se póte vedé şi planul lucrării de faţă. Iată acel raport:

„In sesiunea generală din anul trecut 1894, la 21 Martie, Academia a hotărît în principiŭ să dea Bibliotecaruluĭ ei însărcinarea să facă „o bibliografie sci„inţifică asupra Românieĭ din tóte punctele de vedere". Acéstă decisiune a fost trimisă în studiul Comisiuniĭ Bibliotecii.

„Comisiunea Bibliotecii, în raportul ei presentat în şedinţa de la 1 Aprilie, „fericită de decisiunea luată de plenul Academieĭ de a se face o bibliografie de „lucrările relative la ţéra nóstră", dice că ea „crede că cea dîntaĭ lucrare în acéstă privinţă va trebuì să fie aceea a bibliografieĭ scrierilor făcute de Românĭ şi apoĭ aceea a autorilor streinĭ, carĭ aŭ scris despre România".

„Comisiunea a propus apoĭ, ca acéstă lucrare să fie încredinţată subscrisuluĭ şi să se acorde sumele necesare pentru începerea ei.

„Academia a aprobat propunerea Comisiuniĭ şi a recomandat-o Comisiuniĭ financiare, care însă nu a găsit putinţa de a înscrie în budgetul anuluĭ 1894—95 nicĭ o sumă pentru acest scop.

„Sperând că în acest an mijlócele bănescĭ ale Academieĭ vor permite a se începe acéstă lucrare, a căreĭ trebuinţă este atât de simţită, am onóre a supune la judecata şi hotărîrea Onor. Academiĭ principalele elemente ale facerii bibliografieĭ românescĭ.

„Bibliografia românéscă, din punctul de vedere al desvoltăriĭ istorice a culturiĭ şi literaturiĭ nóstre, se împarte în 3 clase de cărţi:

„I. Cărţile vechĭ de la 1507 până la 1830,

„II. Cărţile moderne de la 1831 până astă-dĭ,

„III. Cărţile străine privitóre la Românĭ.

„A) Cărţile din clasa I formézŭ *bibliografia românéscă veche;* ele sunt relativ puţine şi rare, şi tocmaĭ de aceea ele aŭ o fórte mare însemnătate pentru istoria culturiĭ, literaturiĭ şi a arteĭ tipografice la Românĭ.

„Este decĭ de grabnică trebuinţă ca acéstă parte a bibliografieĭ române să fie maĭ întâĭ publicată.

„Propun decĭ ca Onor. Academie să bine-voiască a hotărî a se face maĭ întâĭ acéstă lucrare după următorul plan:

„Cărţile din acéstă clasă să fie descrise în ordinea cronologica după anĭ tipăririĭ lor.

„La fie-care carte să se dea:

„a) titlul şi descrierea bibliografică;

„b) dedicaţiile, prefeţele şi epilogurile să se reproducă întregĭ; acestea—când sunt în limbĭ străine (slavă, grécă, etc.)—în text original şi traducere română; cele din limba română dinainte de 1600 să se dea în caractere cirilice, cele după 1600 în transcriere exactă cu litere latine;

„c) din fie-care carte, care este tipărită cu caractere deosebite de cele precedente şi este un element noŭ în istoria tipografieĭ la Românĭ, să se dea în facsimile specimene de tipar.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„La sfîrşitul lucrăriĭ să se facă indice alfabetice de localităţile în carĭ aŭ fost tipografiĭ românescĭ în 1507—1830, cu arătarea cărţilor carĭ—în ordine cronologică—s'aŭ tipărit în fie-care tipografie, indice de autoriĭ, traducătoriĭ, tipografiĭ, corectoriĭ etc. carĭ aŭ luat parte la facerea cărţilor.

„Făcêndu-se lucrarea în acest mod, ea va fi cea maĭ preţiósă colecţiune de material de documente pentru istoria vecheĭ nóstre literaturĭ şi pentru istoria arteĭ tipografice la noĭ.

„B) Cărţile din clasa II, tipărite în ultimiĭ 60 anĭ, 1831—1890 formézĕ *bibliografia românéscă modernă*. Ele să fie grupate după cuprinsul lor într'o clasificare sciinţifică, după coprinsul cărţilor, dându-se la fie-care titlu complet şi descrierea bibliografică. Indice alfabetice la sfîrşitul publicaţiuniĭ vor arătà în ordine alfabetică, autoriĭ, traducătoriĭ, localităţile unde s'aŭ tipărit, etc.

„Din acéstă clasă să fie înlăturate publicaţiunile periodice, adică revistele şi ţiarele, carĭ să formeze o lucrare bibliografică deosebită. Acéstă lucrare are un bun început făcut în serviciul Bibliotecii Academieĭ de d-l A. Pop şi publicat la 1889. O nouă ediţiune completată şi corectată este aprópe gata. Bibliografia periodicelor românescĭ — ca să fie completă — va trebuì să cuprindă şi arătarea sistematică—cum s'a arătat maĭ sus pentru bibliografia modernă — a articolilor literarĭ şi ştiinţificĭ carĭ s'aŭ publicat în revistele şi ţiarele române.

C) Cărţile din clasa III, *bibliografia streină* privitóre la Românĭ, să fie grupate după cuprins, ca şi cele din clasa II, arătându-se ediţiunile principale, şi — când nu se vede chĭar din titlu — arătându-se la fie-care carte prin scurte note, ce anume cuprinde cu privire la Românĭ şi la ţările românescĭ.

„Colecţiunile Bibliotecii Academieĭ Române sunt până acuma fórte bogate în cărţĭ din tóte aceste treĭ clase, dar fără îndoială multe lipsesc încă. De acea mĕ cred dator a arăta din capul loculuĭ, că, orĭ cât de bine şi de consciinţios vor fi făcute aceste treĭ lucrărĭ bibliografice, ele nu vor puté fi complete în prima redacţiune. Uneĭ lucrărĭ bibliografice serióse i se cere maĭ presus de tóte exactitate, cea-ce nu se póte avé de cât înscriind într'însa numaĭ cărţĭ pe carĭ bibliograful le-a avut sub ochĭ când a făcut descrierea lor. Lipsurile se vor puté îndeplinì după publicare prin suplimente saŭ prin nouĕ ediţiunĭ.

„Subscrisul rógă decĭ pe Onor. Academie să decidă facerea acestor treĭ lucrărĭ bibliografice în ordinea maĭ sus arătată şi să înscrie — începênd chiar din acest an—în budgetele sale anuale sumele necesare pentru întocmirea şi tipărirea lor".

Academia a aprobat acest plan şi a dat încuviinţarea sa pentru tipărirea lucrăriĭ, iar pentru alcătuirea eĭ Bibliotecarul Academieĭ şĭ-a asociat pe unul din ajutoriĭ de bibliotecar din serviciul acesteĭ instituţiunĭ.

La cele expuse în raportul de maĭ sus s'aŭ maĭ adaugat următórele: După fie-care carte s'aŭ însemnat depositele în carĭ se găsesc exemplare dintr'insa; s'aŭ enumerat ediţiunile posterióre şi s'aŭ făcut trimiterĭ la principalele chrestomatiĭ carĭ cuprind extrase din cărţile descrise şi, în fine, s'aŭ arătat lucrările maĭ însemnate carĭ s'aŭ ocupat

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

de ele saŭ de autoriĭ lor. In afara de specimenele de tipar facsimilate, s'aŭ reprodus şi câte-va ornamente din cărţile vechĭ, maĭ in totdeauna în mărimea originaluluĭ. Importanţa acestor reproduceri pentru istoria tiparuluĭ şi a arteĭ decorative nu maĭ are nevoe de a fi arătată acì. La sfîrşit se dă: o listă a paginelor, ornamentelor şi iniţialelor reproduse în facsimile,—o tabelă chronologică a cărţilor, cu indicaţia limbeĭ în care aŭ fost scrise şi a localităţiĭ unde aŭ fost tipărite,—şi un indice alfabetic de nume propriĭ, de localităţĭ şi de cărţĭ.

Bibliografia românéscă veche s'a tipărit şi s'a pus la dispositiunea învĕţaţilor în fascicule carĭ aŭ apărut în fie-care an, din 1893 până în 1903, şi aŭ fost primite în mod măgulitor pentru autoriĭ eĭ, maĭ ales în streinătate.

Ca tóte lucrările de acéstă natură ea n'are pretenţiunea de a fi completă. La sfîrşitul acestuĭ volum s'aŭ adaus sciinţele pe carĭ le-am primit din diverse părţĭ în timpul tipăririĭ luĭ. Toţĭ aceĭ carĭ aŭ contribuit întru câtva la acéstă lucrare, şi a căror nume se vor vedé în capitolele respective, sunt rugaţĭ a primì mulţumirile nóstre cele maĭ viĭ.

Ţinem însă a mulţumì acì în deosebĭ Canoniculuĭ I. M. Moldovanu dela Blaj şi Episcopuluĭ Dimitrie Radu fost al Lugojuluĭ, acum al Orăţieĭ-marĭ, carĭ ne-aŭ comunicat câteva tipăriturĭ rare,—d-lor Ioan Bogdan şi C. Erbiceanu carĭ aŭ binevoit a face saŭ a revedé traducerile din slavonesce şi din grecesce, şi în fine d-luĭ Émile Legrand prin mijlocirea căruia am obţinut traducerile din limbile arabă şi georgiană.

I. Bianu şi N. Hodoş.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1508.

1. Liturghier slavonesc, tipărit de Macarie (la Tîrgoviște), 7016.

Un volum in-4⁰ mic, de 128 foĭ, împărțite în 17 caiete: primul nenumerotat de 4 foĭ, următoarele 15 de câte 8 foĭ și ultimul de 4 foĭ, avênd fie-care caiet numerotarea pe prima și pe ultima pagină (1-16, ã-s̃ĭ). Tipărit în negru și roșu, cu câte 15 rînduri în pagina plină, pe hârtie groasă, care poartă treĭ mărcĭ de fabrică deosebite: o cumpănă într'un cerc, o ancoră într'un cerc cu o stea deasupra, și o pălărie de cardinal.

Cuprinde treĭ frontispiciĭ cu ornamente împletite; unul reprodus de treĭ orĭ, altul de douĕ orĭ, și al treilea cu stema Țĕreĭ Românescĭ. Inițialele aŭ patru forme deosebite.

Acest liturghier a fost maĭ tot-deauna citat sub anul 1507. In adevĕr, în epilogul reprodus maĭ jos se cetesce: „In anul 7016, crugul soareluĭ 16, al luneĭ 5, indiction 11, luna Novembre 10 ḑile", iar pentru Novembre 7016, corespunde anul 1507, dacă începutul anuluĭ se socotesce dela Septembre. E probabil însă că Macarie a pus începutul anuluĭ la Ianuarie și nu la Septembre, deoare-ce cele-lalte indicațiunĭ, ca ciclul lunar și indictionul, corespund cu anul 1508. Numaĭ pentru ciclul solar Macarie urmĕză un alt sistem decât cel occidental.[1]) Apoĭ tot în acest epilog se maĭ spune că liturghierul s'a tipărit în primul an al domnieĭ luĭ Mihnea. In Novembre 1507, domnià încă în Țara Românèscă Radu cel-mare, de oare ce la 3 Decembre acelașĭ an încheie o convențiune cu cetățenĭĭ din Sibiiŭ[2]); în anul următor Vladislau, regele Ungarieĭ, ĭĭ dărueste o moșie în Transilvania, iar la 12 Martie iea mĕsurĭ pentru casul când ar murì Radu[3]). Tocmaĭ în 21 Iulie 1508 Vladislau anunță pe Sigismund, regele Polonieĭ, că Voivodul Țĕrĭĭ Românescĭ a murit și că Turcĭĭ aŭ pus în locul luĭ pe Mihnea, fiul luĭ Dracula[4]). Mihnea s'a suit decĭ pe tron după 12 Martie și înainte de 21 Iulie, în anul 1508 și prin urmare liturghierul s'a tipărit în Novembre 1508.

[1]) Mas Latrie, *Trèsor de Chronologie.* Paris, 1889.

[2]) Hurmuzachi, *Documente privitòre la Istoria Românilor*, II, part. 2, p. 553 și Engel, *Geschichte der Moldau und Walachey*, I, 187.

[3]) Hurmuzachi, *Ibid.*, p. 572.

[4]) Hurmuzachi, *Ibid.*, p. 574.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Volumul începe cu pagina reprodusă aci, tipărită cu roşu, coprinḑênd titlul următor :

1. — Liturghier slavonesc 1508.

„A întru Sfinţi Părinteluĭ nostru archiepiscop al Cesarieĭ şi al Capadocieĭ Vasilie cel mare, povăţuire către preot despre Dumneḑeiasca slujbă şi despre grijire.“

Acéstă introducere ocupă cele 4 pagine următóre.

Pe fóia 3 v. şi pe cele două următóre se află:

Сказанїє главизнамь сѣыѫ книгы сїѣ. глємїє лѹтоургїа·:	Cuprinsul capetelor sfinteĭ cărţiĭ acesteia numită liturghie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pagina întâia a caietului însemnat cu ã începe cu frontispiciul ornat de mai jos, iar sub el titlul :

2. — Liturghier, 1508.

„Rînduiala dumnedeescei slujbe şi în ea a diaconilor.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La fóia 8 a caĭetuluĭ ã, pe verso: Frontispiciul următor cu stema Ţereĭ Românescĭ şi titlul de maĭ jos, care se continuă pe pagina următóre:

Liturghier, 1508.

злáтоустаго . мѣтва нáдь кадíломь

„Dumneḑeiasca slujbă după sfîntul părintele nostru Ioan Gură-de-aur. Rugăciunea de-asupra cădelniţeĭ.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Textul începe pe pagina următóre cu iniţiala К mare ornată (No. 11).

La f. 5 v. a caietuluĭ 7, sub frontispiciul ornat dela No. 1, tipărit cu roşu, se află:

БЖ̃ТЕНАЯ СЛ҃ЖБА йже въ сѵ̃тѣ҃ѣ ѿц҃а на́шего васи́ лїа велїка́го . по́и въсѧ̀ въ їѡ̀ анновѣ̀ л҃ѵ̃тѵ̀ргїи поредо́ѵ̀, до мл̃твы ѩ̃же ѿ ѻ̃глашѐнны . ихъ . ѡ̀ста́ви мл̃твѫ, ѿ сѫдѵ̀ по́и сѵ̃го васи́лїа . ѿ ѻ̀глаше́ нныихъ гл̃етъ їе̑ре́и та́и·:	Dumneḑeiasca slujbă după părintele nostru între sfinţĭ Vasilie cel mare, se cântă tótă rînduiala liturghieĭ s-tuluĭ Ioan, înaintea rugăciuniĭ care până la ectenie (se face) şi a ectenieĭ după s-tul Vasilie. Ectenia zisă de iereĭ aşa:

Textul începe cu iniţiala Г mare ornată, roşie (No. 10).

Liturghia sf. Vasilie se termină pe f. 2 v. a caietuluĭ 11.

Pe fila 3 r. a aceluiaşĭ caiet, se află ornamentul dela No. 2, tipărit cu roşu, iar sub el titlul:

БЖ̃ТЕНАЯ СЛ҃ЖБА прѣжде сѵ̃ѧенныѧ.	Slujba dumneḑeiască înaintea sfinţireĭ.

Textul în continuare, fără iniţială, ţine până la f. 6 v. a caietuluĭ 13.

Pe f. 7 v. a aceluiaşĭ caiet, ornamentul dela No. 1, tipărit cu negru, apoĭ următorul titlu tipărit cu roşu:

МЛ̃ТВЫ ЙЖЄ ГЛ̃Є ДІА́КОНЪ на лі́тиї велїкыѫ̀ вече́рнѫ·:	Rugăciunea pe care o ḑice diaconul la pogorîrea vecernieĭ marĭ.

Textul începe cu iniţiala Є ornată roşie (No. 13) şi ţine până la f. 6 r. a caietuluĭ 15.

Pe verso aceleiaşĭ foĭ:

Мл̃тва, ѩ̃же гл̃етъ а҃рхїе́реи, и҆лѝ дх̃о́вникъ за гр҃ѣхы̀ въсѧ̀ во́лныѫ̀ и҆ невóлныѫ̀ . въсѣ҃кѫ̀ кле́твѫ̀ и҆ заклина́нїе . и҆ за въ сѣ҃кь гр҃ѣхъ·:	Rugăciunea pe care o ḑice archiereul sau duhovnicul pentru tóte păcatele vrute şi nevrute, tóte jurămintele şi afurisirile şi pentru orĭ-ce păcat.

Textul începe cu iniţiala Г ornată neagră (No. 10), şi se termină pe recto a ultimeĭ foĭ.

Tot pe acéstă pagină, şi pe cea următóre, epilogul:

† Късѧ̀вѝдцѧ и҆ пр҃ѣвл̃гомѹ̀ вѝѵ̀ сла́ва и҆ вели́чїе . да́ѫщомѹ̀ съ= вр҃ѣ́шити въсѣ҃ко дѣ́ло бл̃го й= же ѡ҆ не́мь начи́наѥ́мѹ . то́мѹ сла́ва и҆ дрьжа́ва въ вѣ҃кы вѣ҃кѡ·:·	A tot vĕḑĕtoriuluĭ şi pré bunuluĭ Dumneḑeu glorie şi mărire, cel ce dă a se săvîrşi orĭ ce faptă bună cea întru dînsul începută, aceluia glorie şi domnie în vecĭ vecilor.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

очѣшесѧ сїѣ стыѧ
кнїгы глемыѧ лꙋ
тꙋргїа. повелѣнїе
мь гдⷭподина їѡ рад
ла воевѡдѣ ѥмꙋже
бѫди вѣчнаа пѧмѧть·

S'a început acéstă sfîntă carte numită liturghie după porunca Domnitoruluĭ Iw Radu Voevod, să-ĭ fie luĭ vecînica pomenire,

5. — Liturghier, 1508.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi s'a săvîrşit acéstă carte din porunca întru Christos Dumneḑeu binecredinciosuluĭ şi de Dumneḑeu păzituluĭ şi prea luminatuluĭ Domnitor, Iw Mihnea marele Voevod a tótă Ţara Românescă şi părţilor pe Dunăre, fiĭul mareluĭ Iw Vlad Voevod, în anul d'întâĭ al Domnieĭ sale; ostenindu-se şi smeritul monah şi preot Macarie. In anul 7016, crugul soareluĭ 16, al luneĭ 5, indiction 11, luna Novembre 10 ḑile."

Reproducem aicĭ tóte iniţialele, carĭ nu aŭ fost cuprinse în reproducerile precedente. Despre aceste iniţiale d-l B. P. Hasdeŭ scrie *(Un tesaur de tipo-xilografia română de pe la 1550* în *Traian* 1869, Nr. 10, pag. 92 sqq.):

„Originea lor (a iniţialelor proprie periodului macarian) să fie ea oare din Veneţia, precum presupune d. Odobescu?

„Noĭ nu credem, găsindu-le întocmaĭ ast-fel înainte de tipăriturile luĭ Mihnea şi Neagoe, în cele douĕ evangeliare manuscripte, esecutate în Moldova, unul anume la monastirea Némţuluĭ, din ordinea luĭ Stefan cel Mare, în 1492 şi 1502, aflătoare astăzĭ, cel d'întâĭ la Biblioteca reg. din Munich şi cel-lalt la acea imperială din Viena. . . .

„Prin urmare, chiar presupunêndu-se că aceste litere s'ar fi turnat pentru trebuinţa tiparuluĭ român, şi tot încă rĕmâne constatat, că desemnul primitiv erà curat românesc, luat de prin manuscriptele muntene şi moldovene din secolul precedent".

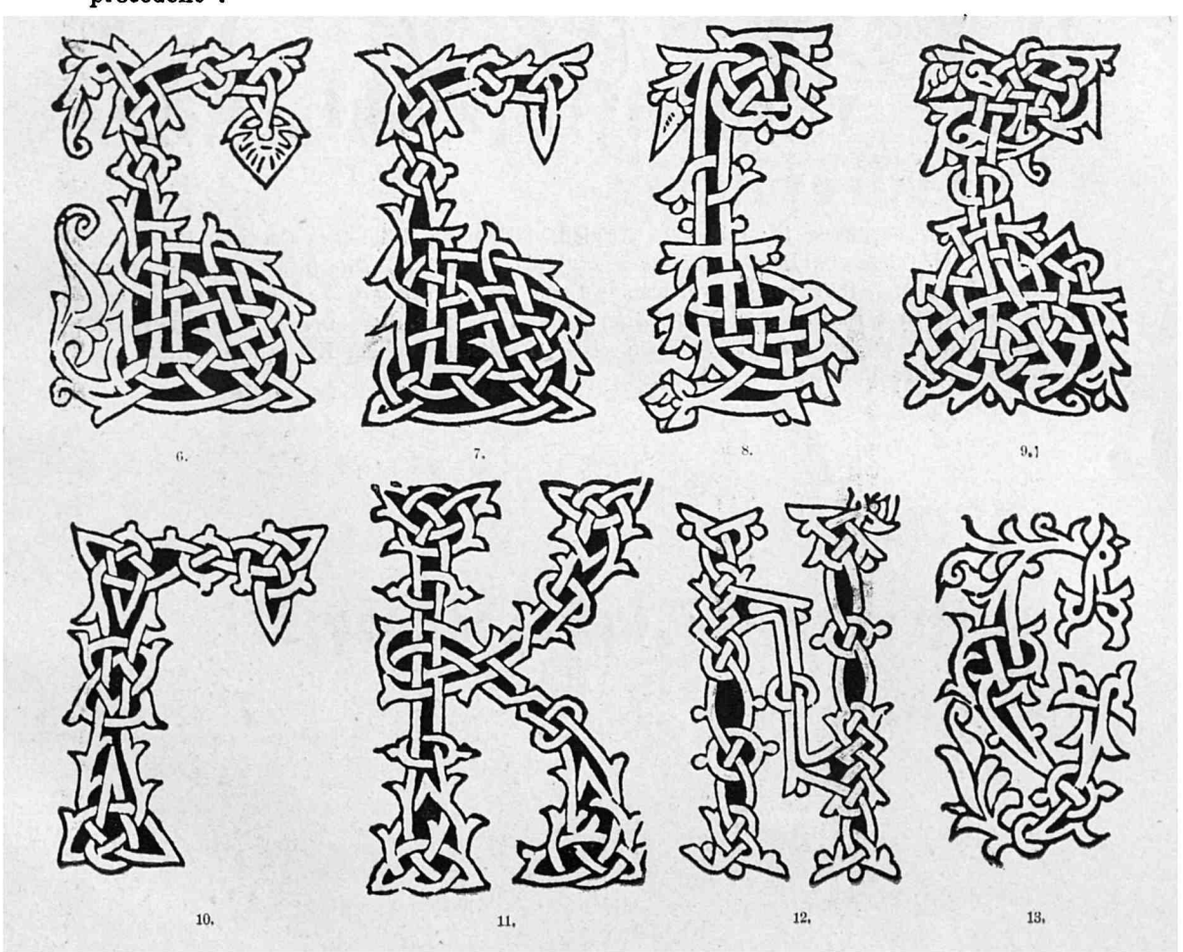

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

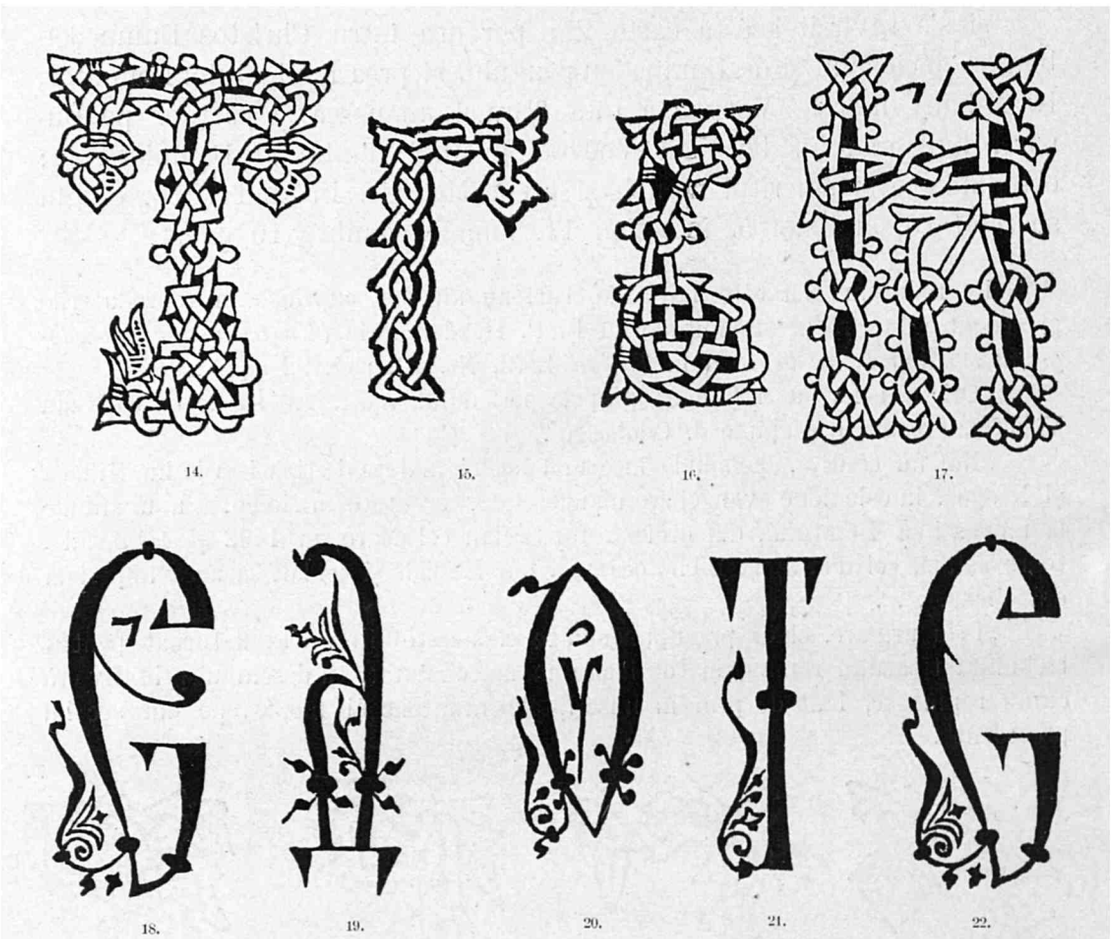

Exemplare se găsesc în: Biblioteca Academiei Române, Biblioteca Centrală Bucureşci.

Veḑi: Al. Odobescu, *Despre unele manuscripte şi cărţi tipărite aflate în mănăstirea Bistriţa*, în *Revista Română*, I, 1861, pag. 703 şi urm. — Emile Picot, *Coup d'œil sur l'histoire de la typographie dans les pays roumains au XVIe siècle.* Paris, 1893, pag. 10. — Dr. V. Jagić, *Der erste Cetinjer Kirchendruck vom Jahre* 1494. Wien, 1894. (Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien, vol. XLIII).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1510.

2. Octoih slavonesc, tipărit de Macarie (la Tîrgoviște).

Necunoscênd exemplare din acéstă carte, reproducem descrierea eĭ după Karataev, Описаніе славяно-русскихъ книгъ, I (1491-1652), Petersburg 1883, p. 29.

„*Octoih*, tipărit din porunca luĭ Iw Vlad Voevod și stăpânitor întregeĭ Țĕrĭ a Ungro-Vlahieĭ și a celor de lângă Dunăre în anul 7018 (1510), ostenindu-se întru acésta ieromonachul Macarie. In-folio.

„Se află la muntele Atos, în biblioteca mănăstireĭ Hilindar.

„Archimandritul Leonida, în articolul: „Славяно-Србскія книгохранилища на св. Аѳонской горѣ...“ (Desbaterile Societ. Imp. de Istorie și Antichităț rusescĭ, an. 1875, vol. 1).

Архимандрит Леонид, Словено-српска књижница на св. Гори Атонскоj у Манастиру Хилиндару и св. Павлу, în Гласник српског ученог друштва, vol. XLIV, Belgrad 1877, p 232.—Picot, *Coup d'oeil*, p. 14. (Octoihul din Biblioteca Academieĭ Române semnalat de D. Picot sub acéstă rubrică, este din anul 1574 saŭ 1575, după cum se arată maĭ jos).

1512.

3. Evanghelïar slavonesc, tipărit de Macarie (la Tîrgoviște).

„Un volum in-4⁰ de 290 foĭ, împărțite în 37 de caiete, fără paginatură, cu signatura cirilică 2-37 (к̃-л̃з̃) pe prima și pe ultima pagină a fie-căruĭ caiet, afară de primul care n'are signatură. Caietele sunt compuse din câte 8 foĭ (quaterniunĭ), afară de primul compus din 4 foĭ și una adausă la început, al 30-lea din 9 foĭ și al 37-lea din 4 foĭ, dintre carĭ ultima e albă. Tipărit cu negru și cu roșu, cu câte 20 de rînduri pe pagină, pe hârtie grósă cu diferite mărcĭ de fabrică; iar inițialele ornate sunt de acelașĭ tip ca și cele din Liturghiarul dela 1508, afară de câteva de un model noŭ.

Primul caiet cuprinde indicele capitulelor Evangheliei luĭ Mateiŭ și introducerea luĭ Teofilact la acea evanghelie, avînd ambele acelașĭ ornament frontispiciu (No. 23) terminat în cruce și cu inscripția ïс̃-хс̃, сх̃-ни=ка̃-пв̃.

Evanghelia luĭ Mateiŭ începe la f. 1 r. a caietuluĭ 2, și se termină cu f. 3 r. a caietuluĭ 11. La început de-asupra are ornamentul gravat în lemn No. 24 cu stema Țĕreĭ Românescĭ și terminat sus cu cruce și cu inscripția ïс̃-хс̃, care ocupă jumĕtatea paginei.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

23. — Evanghelliar slavonesc, 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

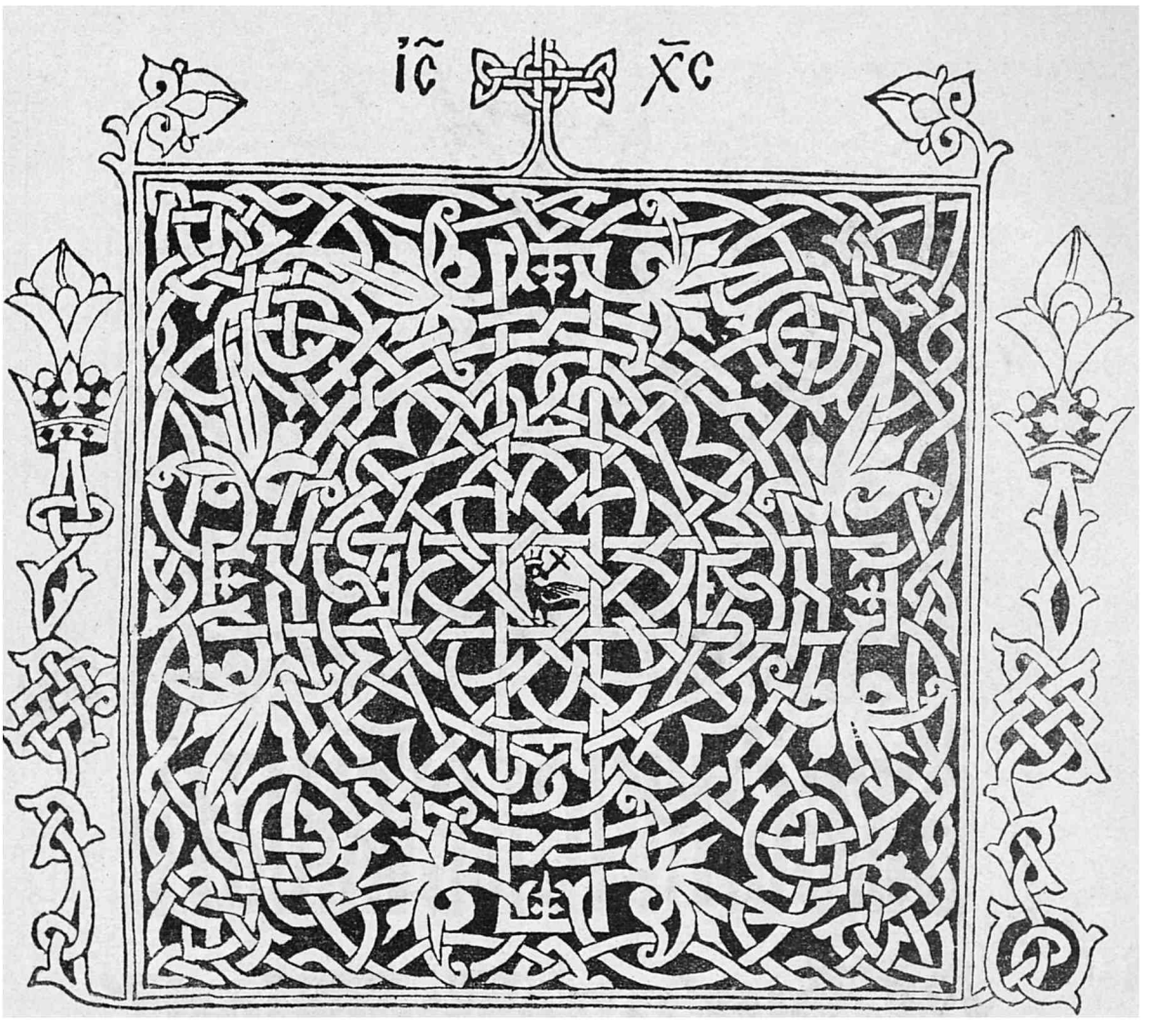

24. — Evangheliar slavonesc, 1512.

Pe fóia următóre, sub un frontispiciu ca cel dela No. 23, se află indicele capitulelor Evangheliei luĭ Marcu; apoĭ la f. 5 r. a aceluiaşĭ caiet, predoslovia pentru aaéstă Evanghelie, cuprinḑênd cele 3 pagine următóre; urmézĕ o pagină albă.

Evanghelia luĭ Marcu începe la f. 63 a caietuluĭ 11 şi ţine până la f. 5 v. a c. 17. Are la început un frontispiciu ornat, ocupând o jumătate de pagină, cu vulturul mare (No. 25).

Pe cele patru pagine următóre, după un ornament mic (No. 28), se află lista capitulelor Evangheliei luĭ Luca; apoĭ pe f. 8 r. precuvîntarea pentru aceiaşĭ evanghelie; pagina următóre este albă.

Evanghelia luĭ Luca începe la f. 1 r. a c. 18, cu acelaşĭ frontispiciu ca la Mateiŭ (No. 23) şi ţine până la f. 6 r. a c. 27.

Pe pagina următóre, după un ornament mic (No. 28), capitolele Evangheliei luĭ Ioan; apoĭ sub acelaşĭ ornament precuvîntarea, până la f. 1 r. a c. 28; fóia următóre albă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

25. Evangheliar slavonesc, 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

НЕДЕЛѢ ПРѢДЬРОЖДЬСТВОМЬ ХВѢМЬ

НѝГА РОДСТВА ІѴ ХВА, СНА ДВДО
ВА СНА ѦВРАѦМЛѢ. ѦВРААМЬ РОДН
ІСААКА. ІСААКЖЕРОДН, ІАКѠВА.
ІАКѠВЖЕ РОДН, ІОѴДОѴ ЙБРА
ТІЮ ЕГО. ІОѴДАЖЕ РОДН, ФАРЕ
РЕСА ЙЗАРА ѠТАМАРН. ФАРЕСЖЕ
РОДН ЕСРОМА. ЕСРОМЖЕ РОДН, ѦРАМА. ѦРАМ

Socecu

28. — Evanghelia, Belgradul Serbiei, 1552.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

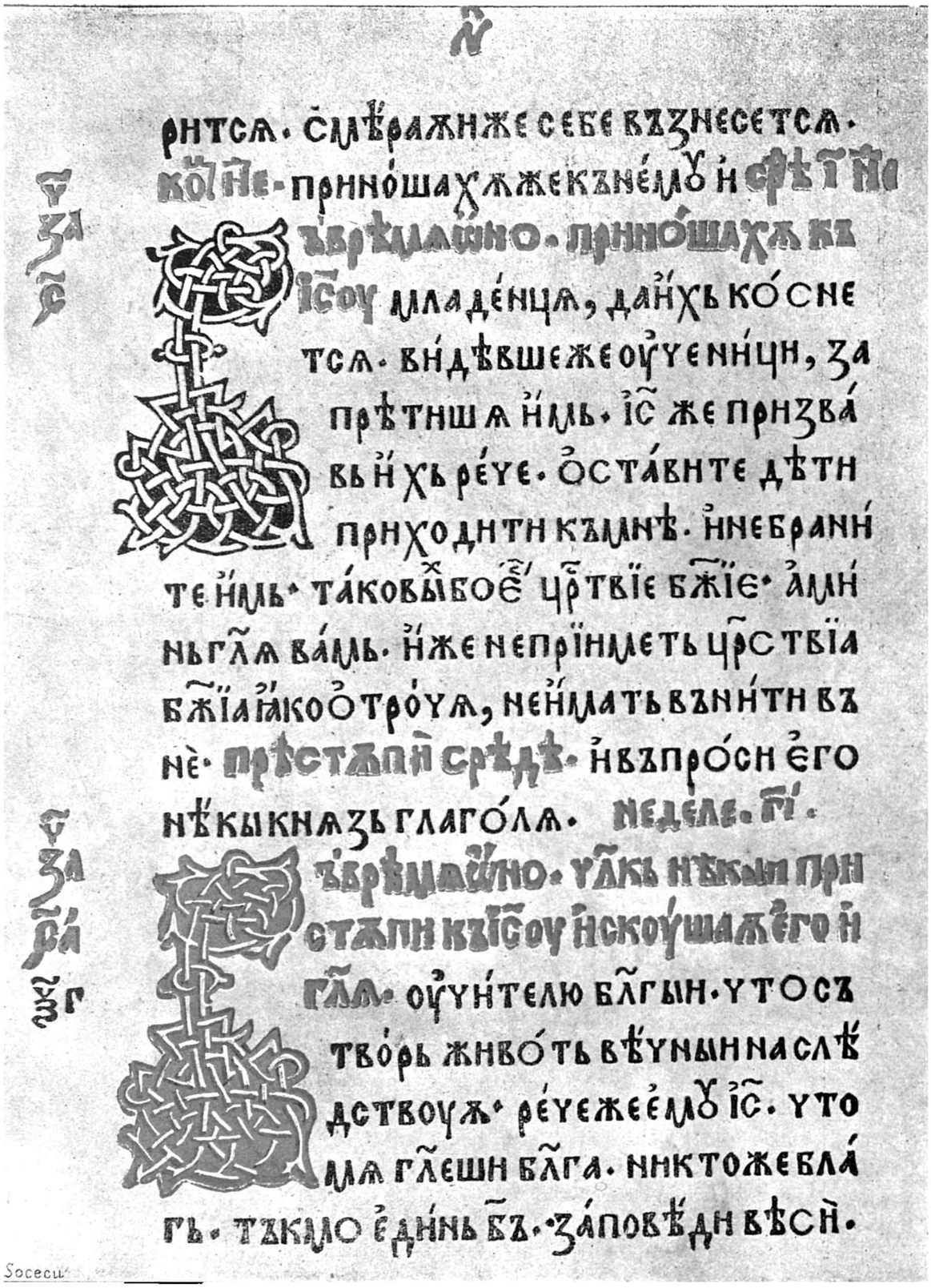

рнтсѧ. сѧ҃раженже себе вꙁнесетсѧ.
ко҃ѧ҃е- прнно́шахѫ женкънемꙋ и сѧ҃тѧ҃
ѣврѣмѧнно. прнно́шахѫ къ
і҃сꙋ младе́нцѧ, даи́хъ ко́сне
тсѧ. вндѣвшеже оученнцн, за
прѣтншѧ и́мъ. і҃с же прнзва́
вꙋ и́хъ рече. о҃ста́внте дѣтн
прнходнтн къмнѣ. и҃небранн́
те и́мъ. та́ковыбо е҃ст цр҃твїе бж҃їе. а҃мн́
нь гл҃ѧ ва́мъ. и́же непрїнметь цр҃ствїа
бж҃їа а҃ко о҃тро́ѧ, не и́мать вънн́тн въ
нѣ. прѣстѫпн срѣдѣ. и҃вꙁпро́сн е҃го
нѣкыкнꙁъ глаго́лѧ. неделе. г҃і.
ѣврѣмѧнно. ѹ҃ꙗкъ нѣкыи прн
стѫпн къі҃сꙋ и҃скоушаѧ е҃го и
гл҃ѧ. оученителю бл҃гын. ѵто сѣ
твори́ жнво́ть вѣчныи наслѣ
дствоѹ҃ѫ. рече же е҃мꙋ і҃с. ѵто
мѧ глеши бл҃га. нн̑к тожебла́
гъ. тъкмо е҃дн̑нъ бъ. ꙁа́повѣдн вѣсн.

Socecu

27. Evangheliar slavonesc, 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

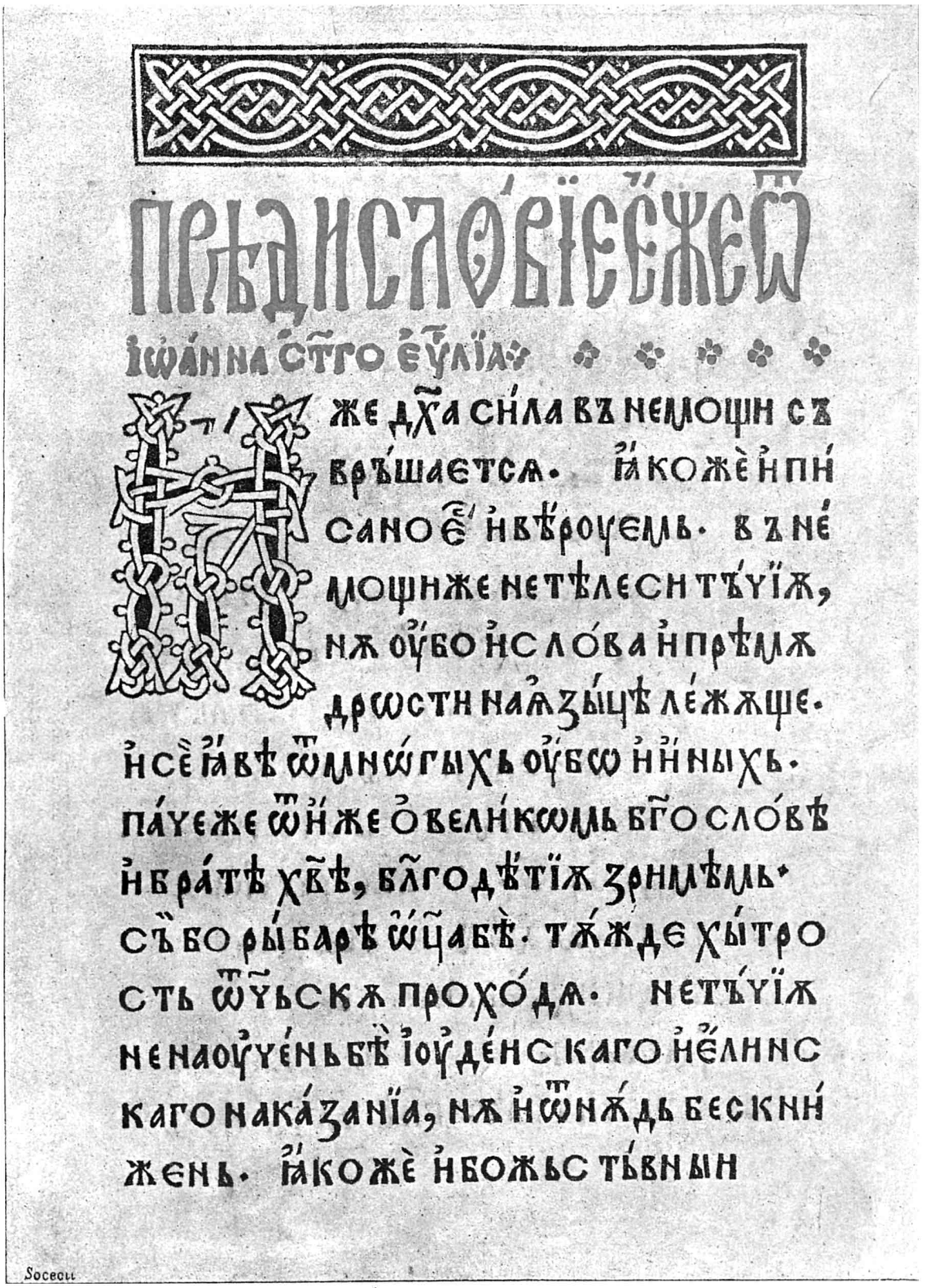

ПРѢДИСЛОВІЕ ЕЖЕ
ІѠАННА СТГО ЕУЛІЇ

ЖЕ ДХА СНЛА ВЪ НЕМОЩИ СЪ
ВРѢШАЕТСѦ. ЯКОЖЕ НПН
САНОЕ НВѢРОУЕМЛЬ. ВЪ НЕ
МОЩНЖЕ НЕТѢЛЕСНТѢУЇЖ,
НЖ ОУБО НСЛОВА НПРѢМЛЖ
ДРОСТН НАМЗЫЦѢ ЛЕЖЖЩЕ.
НСЕ ЯВѢ ѠМНѠГЫХЬ ОУБѠ ННЫХЬ.
ПАУЕЖЕ ѠНЖЕ ОВЕЛНКѠМЛЬ БГО СЛОВѢ
НБРАТѢ ХВѢ, БЛГОДѢТЇЖ ЗРНМЕЛЬ.
СЪБО РЫБАРѢ ѠЦАБѢ. ТЖЖДЕ ХЫТРО
СТЬ ѠУЬСКЖ ПРОХОДА. НЕТѢУЇЖ
НЕНАОУЧЕНЬБѢ ІОУДЕНС КАГО НЕЛННС
КАГО НАКАЗАНЇА, НЖ НѠНЖДЬ БЕСКНЙ
ЖЕНЬ. ЯКОЖЕ НБОЖЬСТЬВНЫН

Socec

28. — Evangheliar slavonesc, 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

29. Evangheliar slavonesc, 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Evanghelia luĭ Ioan, începe cu acelaşĭ ornament ca a luĭ Marcu (No. 25) la f. 2r. a c. 28 şi ţine până la f. 2v. a c. 35.

Titlul curent este format dintr'o monogramă, dând în prescurtare numele evanghelistuluĭ, tipărită cu roşu de câte orĭ este vre-un cuvînt tipărit cu roşu în text, iar în casul contrariu cu negru.

La f. 3v. a c. 35, sub frontispiciul dela început (No. 29) şi ocupând 2 pagine:

Сказанїе прѣ́млщее въ сего́ лѣ́та чи́сло є҃ѵ̑лскоє. и̇ є҃ѵ̑листѡ̑ прѣ́тїе. ѿ ка́дѣ начи́наѭтъ и̇ до где ста́ жтъ

Povestire ce cuprinde numĕrul evangheliilor pe anul întreg şi succesiunea evangheliştilor de unde încep şi până unde se opresc.

Pe fóia următóre, sub ornamentul mic (No. 28):

Сказанїе є҃же на въса́кѣ дн҃ь дльжноє гл҃ати сѧ є҃ѵ̑лїе не́лѣмь въ сего́ лѣ́та.

Povestire despre evangheliile ce trebue să se cetéscă în fie-care ḑi după sĕptĕmânile anuluĭ întreg.

La f. 1v. a c. 36 sub acelaşĭ ornament:

Събо́рникъ вїмь мц҃емъ. показоуѫ гла́вы ко́емоуждо є҃ѵ̑лїю и̇збра́ннымь ст҃ы́мь. и пра́здникѡмь вл҃чнымь.

Sbornic de lunile dumneḑeescĭ; se arată capitolele fie-căreĭ evangheliĭ după alegerea sfinţilor (orig. sfinţilor aleşĭ) şi după sĕrbătorile împărătescĭ.

Pe f. 1v. a c. 37:

Ска́занїе ка́ко по҃бает҃ъ ѡ҃брѣтати по вседн҃евна є҃ѵ̑лїа

Povestire cum trebue să se afle evangheliile pe fie-care ḑi.

Pe f. 2v:

Оу҃казь гл҃овѡ̑ і҃є҃ѵ̑лїа́мь въскр҃нїй и̇ апл҃ѹ і҃є҃ѵ̑.

Arătarea capitolelor evangheliilor pe Duminecĭ şi a apostoluluĭ evangelieĭ.

Pe ultima fóie existentă, epilogul reprodus în facsimile la pag. 18-19:

„A-tot-vĕḑĕtoruluĭ şi pré bunuluĭ Dumneḑeu glorie şi mărire, cel ce dă a se săvîrşì orĭ ce faptă bună cea întru dinsul începută, aceluia glorie şi domnie în vecĭĭ vecilor. Amin.

„Pentru că cel în Treime închinat a binevoit a umple biserica sa cu sfinte cărţĭ pentru glorificarea şi folosul cetitorilor; drept aceia şi eu întru Christos Domnul bine credinciosul şi de Dumneḑeu păzitul şi însuşĭ ţiitor Domn Iw Basarab marele Voevod şi stăpânitor a tótă Ţara Românéscă şi părţilor despre Dunăre, fiul prea bunuluĭ mareluĭ Domn Iw Basarab Voevod, am rîvnit cu ajutorul Sfântuluĭ Duh şi cu dragostea cea cătră dumneḑeescile sfinte bisericĭ, am scris acéstă de suflet mântuitóre carte, Împătrită Bună-vestire (Tetraevangheliu), pe care Duhul Sfânt

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

prin gura Apostolilor au revĕrsat-o pentru sciinţa şi îndeplinirea glorificăreĭ Dumneḑeireĭ ceĭ una în treĭ feţe închinată. Rog pe ceĭ maĭ tinerĭ şi pe ceĭ în vîrstă şi pe ceĭ bĕtrânĭ, carí vor ceti şi vor scrie, pentru iubirea luĭ Christos, să îndreptaţĭ; şi pe noĭ care cu osîrdie ne-am nevoit, să ne bine-cuvîntaţĭ pentru ca împreună lăudând pe Tatăl dintru care tóte (s'au făcut), pe Fiul, prin care tóte (s'au făcut), pe Sfîntul Duh, în care tóte (s'au făcut), aicĭ să aflăm pace, linişte, iar dincolo, cu lumină să dobîndim bunătăţile. Amin. Cu porunca Domnuluĭ Iw Basarab marele Voevod, eŭ întru Christos rob călugărul Macarie am ostenit pentru acésta şi am săvîrşit acéstă carte în anul 7020, crugul sóreluĭ 20, al luneĭ 9, indictionul 14, luna luĭ Iunie 25 ḑile".

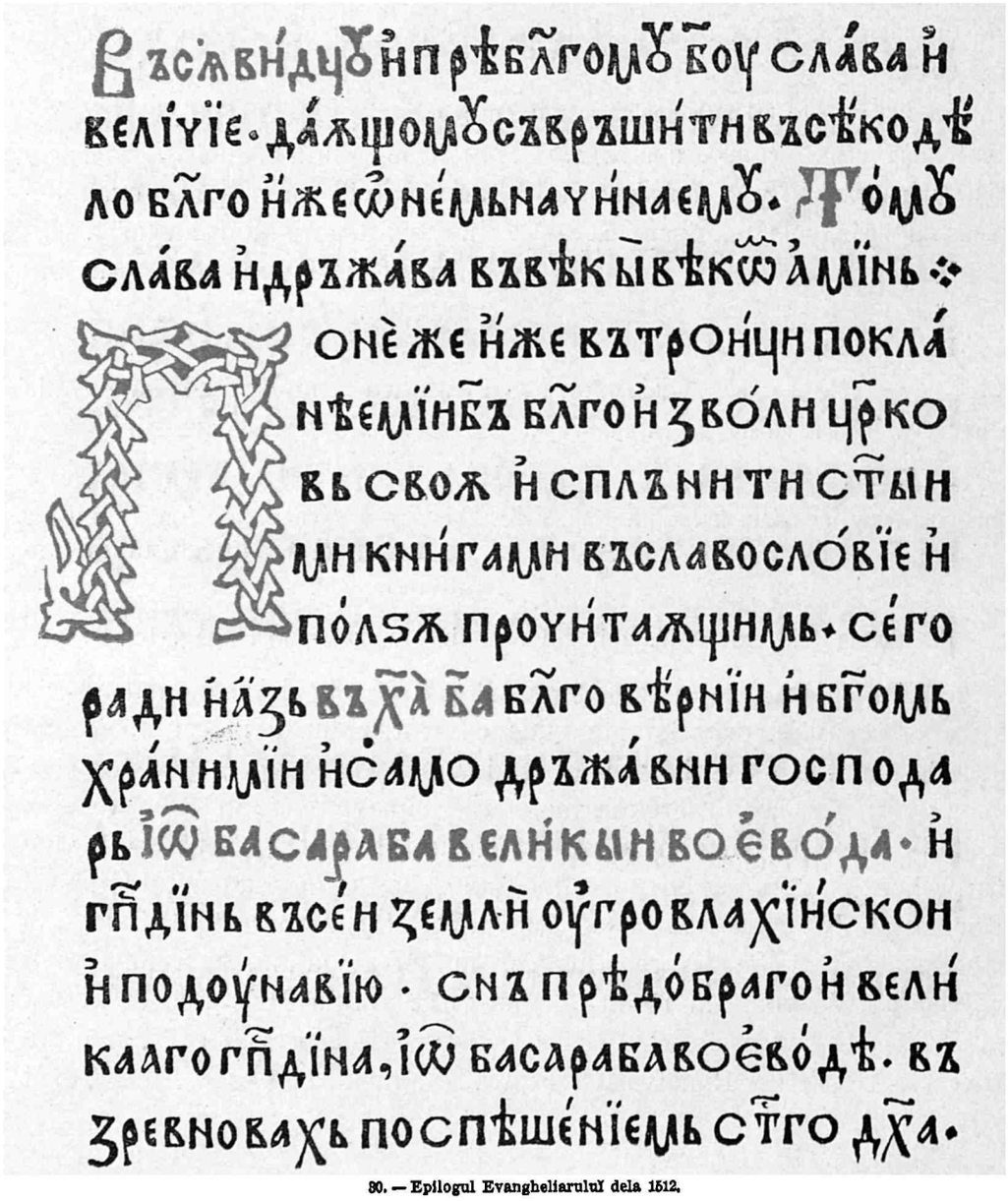

ВЪСЛВНДЦѢ ИПРѢБЛГОМѢ БОУ СЛАВА И
ВЕЛІУІЄ. ДАЖЩОМѢ СЪВРЪШИТИ ВСѢКОДѢ
ЛО БЛГО ИЖЕ Ѡ НЕМЬНАУИНАЕМѢ. ТОМѢ
СЛАВА ИДРЪЖАВА ВЪВѢКЫ ВѢКѠ АМІНЬ ✣
ОНѢ ЖЕ ИЖЕ ВЪТРОНЦИ ПОКЛА
НѢЕМІИНБЪ БЛГО И ЗВОЛИ ЦРКО
ВЬ СВОЖ И СПЛЪНИТИ СТЫИ
ЛИ КНИГАМИ ВЪСЛАВОСЛОВІЄ И
ПОЛЗЖ ПРОУИТАЖЩИМЬ. СЕГО
РАДИ НАЗЬ ВЪХА БА БЛГО ВѢРНІИ И БГОМЬ
ХРАНИМІИ ИСАМО ДРЪЖАВНИ ГОСПОДА
РЬ ІѠ БАСАРАБА ВЕЛИКЫИ ВОЄВОДА. И
ГПДІИНЬ ВСЄИ ЗЕМЛИ ОУГРОВЛАХІИСКОИ
И ПОДОУНАВІЮ. СНЪ ПРѢДОБРАГО И ВЕЛИ
КАГО ГПДІИНА, ІѠ БАСАРАБАВОЄВОДѢ. ВЪ
ЗРЕВНОВАХЬ ПОСПѢШЕНІЕМЬ СТГО ДХА.

80. — Epilogul Evangheliarului dela 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

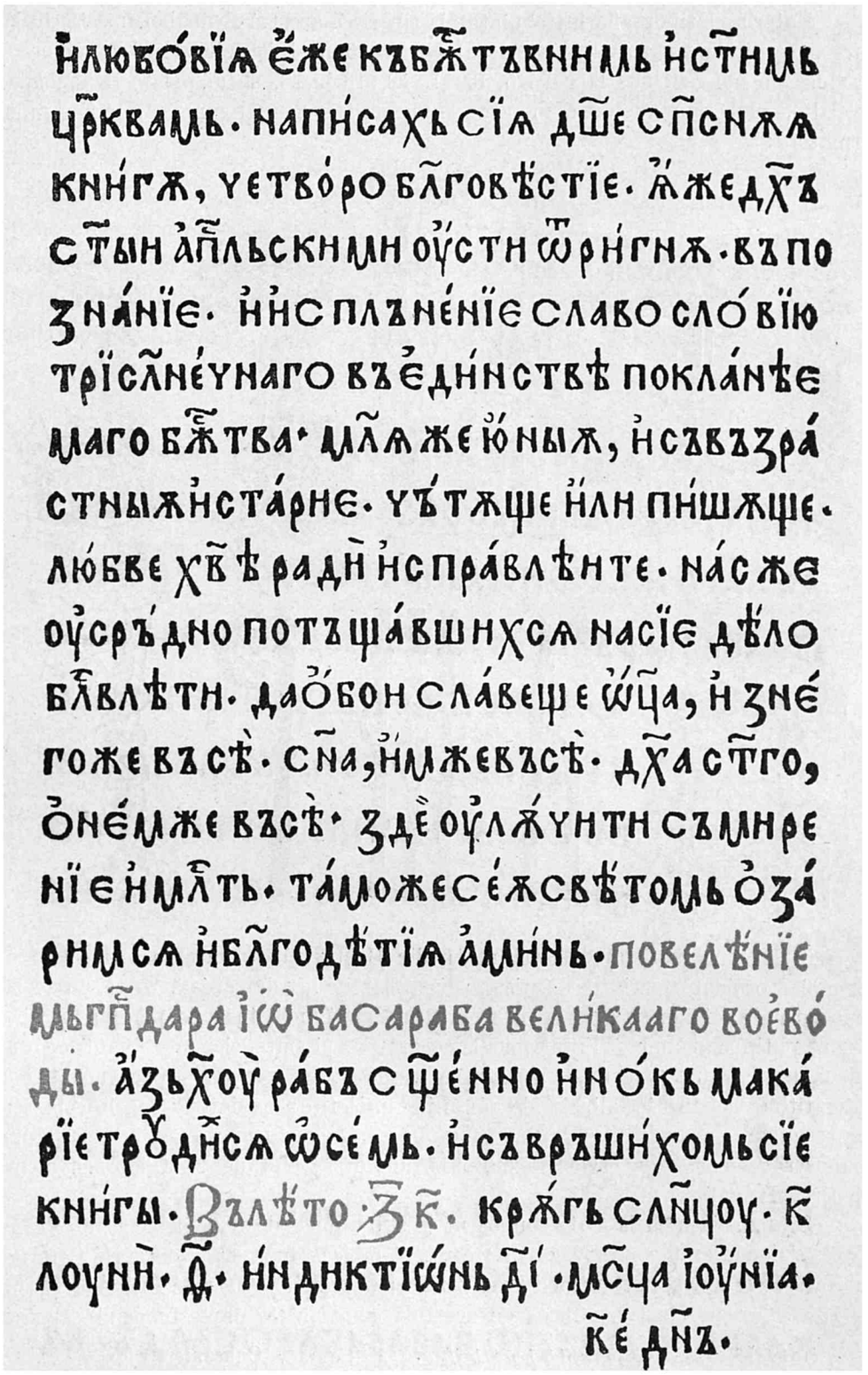
ѝлюбо́вїѧ ѥ́же къ бг҃ꙋ тъвнилъ ѝстинꙋ
цр҃кважъ. напи́сахъ сїѧ дш҃е спсньжѧ
кни́гѫ, ꙋ створи́ бл҃говѣ́стїе. ѝжедх҃ъ
с҃тын ѧп҃лъскнилн оу́стн ѡ҃рнгнѫ. въ по
зна́нїе. ѝнспльне́нїе славо сло́вїю
трї сл҃не́ꙋнаго въ ѥ́дине́ствѣ покла́нѣе
лаго бг҃тва. лл҃ѧжеюнымъ, ѝсъвъзра́
стнымъ ѝстарне. ꙋ тѣщѣ ѝлн пи́шѫще.
любве х҃ѣ ради ѝспра́влѣнте. на́сже
оу́сръ́дно потъща́вшнхсѧ насїе дѣ́ло
бл҃вѣтн. даѡ́бонславе́ще ѡ́ц҃а, ѝзне́
гоже въсѣ. сн҃а, ѝлжевъсѣ. дх҃а с҃тго,
ѡне́мже въсѣ. здѣ оу́лѫънтнсъмире
нїе ѝмл҃ть. та́можесе́ѫсвѣтомь ѡза́
рнлсѧ ѝбл҃годѣ́тїѧ ѧмнньповелѣ́нїе
ѧлгп҃дараіѡ̀ басарававе́лнкаго воєво́
ды. ѧ́зьх҃оу́ра́бъ с҃ш҃е́ннонѝно́кь мака́
рїе тро́дн҃сѧ ѡсе́мь. ѝсъврѣшнхольсїе
кни́гы. Вълѣто ҂зк҃. крѫгъ слн҃цоу. к҃
лоунѝ. д҃. ѝндктїѡ́нь дї. мц҃а іоу́нїа.
кѣ́ дн҃ъ.

31. — Epilogul Evangheliarului dela 1512.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Materialul tipografic întrebuinţat la tipărirea acestuĭ Evangheliar este acelaşĭ care a servit la tipărirea Liturghieruluĭ dela 1508. Iniţialele din Liturghier, reproduse de noĭ maĭ sus la N-riĭ 5, 8, 11, 13, 16 şi 18, se află şi în Evangheliar; celelalte, sunt reproduse saŭ în paginile facsimilate în întregime saŭ în facsimilele următóre:

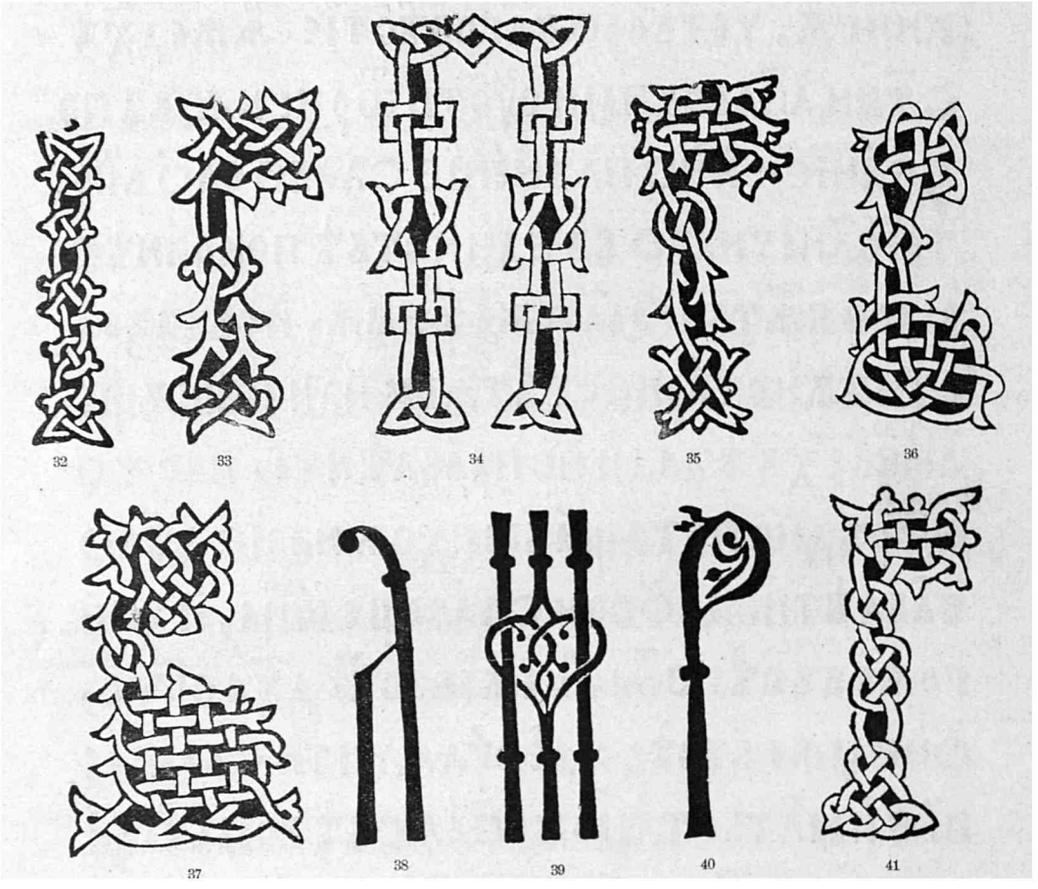

In Museul naţional de antichităţĭ din Bucurescĭ se găsesce, pre lângă un exemplar ordinar tipărit pe hârtie, un exemplar de lux din acéstă carte, cu aceiaşĭ dispositiune a foilor şi a caietelor, tipărit în acelaşĭ mod, însă pe pergament şi cu pagina puţin maĭ mare. Frontispiciile decorative şi iniţialele marĭ sunt colorate cu mâna cu aur, carmin, albastru şi verde peste cerneala tipografică saŭ în interstiţiile lăsate în alb în desemnurile împletite; cuvintele tipărite cu roşu sunt retuşate cu mâna, aşa încât în multe părţĭ evangheliarul are aspectul unuĭ manuscris. Amêndouĕ aceste exemplare aŭ fost găsite de A. Odobescu la mănăstirea Bistriţa.

Evangheliarul dela 1512, cunoscut şi sub numele de evangheliarul luĭ Neagoe Vodă, s'a bucurat de mare vază în trecut, de-óre-ce, după cum observă Šafařík [1]) şi Karataev [2]), a servit de model pentru Tetravanghelul tipărit în Belgradul Sêrbieĭ la 1552. Caracterele tipografice ale acestuia sunt tăiate după modelul celor din

[1]) Šafařík, *Geschichte des serbischen Schriftthums*, Prag 1865, p. 256, 269 şi 270.

[2]) Karataev, Описаніе, p. 118.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Evangeliarul luĭ Neagoe (afară de ρ care este de un alt tip). Ornamentele dela începutul evangheliilor sunt desemnate aprópe întocmaĭ după ediţiunea românéscă. Până şi stema Ţereĭ Românescĭ cu vulturul cu capul întors, cu crucea în cioc şi cu ceĭ doĭ arborĭ în dreapta şi stânga, se vĕd reproduse la începutul evangelieĭ luĭ Mateiŭ. La evanghelia luĭ Ioan, acéstă stemă lipseşte, rĕmânênd locul gol. Ortografia este modificată, dar s'aŭ păstrat întocmaĭ unele greşelĭ de tipar şi epilogul, în care s'aŭ înlocuit numaĭ numele propriĭ şi anul tipăririĭ.

Exemplare: Bucurescĭ, Museul de antichităţĭ.— Petersburg, Biblioteca publică.— Moscva, Biblioteca publică, Museul Rumeanţov, Biblioteca Tipografieĭ Sinodale, a Societăţiĭ Istorice.— La Mănăstirea Opovo.

Odobescu, *Revista Română*, I, p. 815 şi urm. — Hasdeu, *Opovo* (Din călătoria mea prin Serbia, Ungaria, Austria, Boemia, Bavaria şi Francia în Iuniu-August 1868), în *Traian* an. I, nº 14, p. 56.— Picot, *Coup de d'œil* p. 14. — Karataev, Описаніе, p. 26 (Veqĭ la acesta literatura specială rusésca).— Paul Jos. Šafarík, Geschichte der südslawischen Literatur, Prag, 1864-65, vol. III p. 255. — Novakovič, Акценти трговишкога јеванђеља од 1512 године, прилог к испитваньу акцентуације, правописаи језика штаманих кньига вулгарско-румунских, în Гласник српског ученог друштва, Belgrad 1879, vol. 47.—Jagić, Der erste Cetinjer Kirchendruck.

1535.

4. **Octoih** slavonesc.

P. S. Sa Archiereul Dr. Athanasie Mironescu Craiovénu, profesor la facultatea de Teologie din Bucurescĭ, a vĕqut în Biblioteca mănăstireĭ Lavra dela Muntele Atos în 1889, un exemplar din acéstă carte, despre care face următórea scurtă menţiune:

„Un octoih slavon cu data 7043 (1535) tipărit în Ungro-Vlahia".

Dr. Alex. Mironescu, *O călătorie în Orient*, în *Biserica Orthodoxă Română*, an. XIII şi XIV, retipărit în volum: *O călătorie în Orient* de Dr. Athanase Mironescu Craiovénu ... Bucurescĭ, 1896, p. 130 în notă.

[1544].

5. **Catechism** românesc, tipărit la Sibiiŭ.

Nu se cunósce până'acum nicĭ un exemplar din cartea acésta. Existenţa eĭ, contestată de unĭĭ bibliografĭ [1]), este maĭ presus de orĭ ce îndoială şi este dovedită prin probe documentale şi mărturiĭ contimporane vrednice de credinţă.

[1]) E. Picot, *Coup d'œil* ..., p. 22 în notă. D. Picot, probabil, nu cunósce tóte documentele de maĭ jos. D-sa négă existenţa catechismuluĭ basându-se pe o informaţiune care spune că tipografia s'a introdus la Sibiiu în 1575. Imprejurarea că o tipografie funcţionéză la Sibiiŭ în anul 1575, nu e dovadă că n'aŭ existat altele maĭ nainte. Seivert amintesce o carte a luĭ Th. Gemmarius, tipărită la Sibiiŭ în anul 1529 şi o alta a luĭ Sebastian Pauschner tipărită la 1550 toţ acolo, iar bibliografĭ moderni ca Kertbény şi Szabó, iaŭ aceste indicaţiunĭ drept bune.—Seiverts *Nachrichten von Siebenbürgischen Gelehrten und ihren Schriften*, Pressburg 1785, p. VIII şi 325.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Răposatul Canonic Cipariu a vĕdut, cam pe la 1838, în biblioteca mănăstirei din Blaj, un catechism mic de formatul 12°, fără început şi fără sfîrşit. Acest catechism însă s'a rătăcit, şi peste ţece anĭ Cipariu nu-şĭ mai aducea aminte decât că era tipărit cu altfel de caractere decât cele întrebuinţate în cărţile românescĭ, că era cu întrebărĭ şi răspunsurĭ, în formatul arătat mai sus, şi că cuvintele românescĭ scrise de obiceĭ fără vocale la sfârşit, acĭ eraŭ pretutindenĭ scrise cu ă[1]). Cipariu s'a întrebat, fără a da un răspuns hotărît, dacă nu fusese cum-va acesta catechismul românesc de la Sibiiŭ.

Iată acum şi dovedile de care vorbim mai sus:

In socotelile oraşuluĭ Sibiiŭ, conservate în archiva de acolo, se află următórea notiţă, sub data de 13 Iulie 1544: [2]).

„Ex voluntate dominorum dati sunt M. Philippo Pictori *pro impressione catechismi valachici* bibale fl. 2".

Acest Philippus Pictor apare în socotelile de pe acea vreme ca traducător şi scriitor de scrisorĭ românescĭ pe lângă sfatul orăşănesc din Sibiiŭ [3]).

In anul 1546, Preotul Adalbertus Wurmloch din Bistriţa, în Transilvania, într'o epistolă către amicul sĕŭ Joh. Hessus, preot în Breslau, scrie:

„... Est hic quaedam gens, non solum moribus et lingua, sed et religione a nobis diversa, quam Walachos nominamus. Qui tametsi Christum fateantur, nunquam tamen Romanae Ecclesiae subjecti fuerunt. In ceremoniis prorsus dissentiunt a Nostris. Baptisant e flumine. Conficiunt Coenam Domini pane fermentato et vino imposito. Legunt Euangelia et Epistolas Paulinas non sua, sed peregrina lingua, quam nos nominamus: Die Raczische Sprach. Quam nec Idiotae illorum intelligunt, nisi sacerdote illorum interpretante. Ex Nostratibus multi quidem sunt eorum linguae peritissimi. *Translatus est Catechismus in linguam Walachicam atque impressus Cibinii (quae urbs nobis Saxonibus in Transylvania est metropolis) caracteribus, ut vocant Racianicis, qui quasi referunt formam Graecarum litterarum.* Et multi ex Sacerdotibus amplectuntur eum libellum, tamquam sacrosanctum; multi autem prorsus contemnunt [4])."

Acéstă scrisóre a fost tradusă în nemţesce şi publicată, în acelaşĭ an, împreună cu altele într'o broşură intitulată:

Warh. Newe Zeitung aus dem vngerlandt vnd Türkey, ins deutſch landt geſchrieben aus dem latein jn deudſche ſprach verdolmeſcht. 1546 (fără loc) in 4°, de 4 foĭ nepag., ultima albă.[5])

Pasagiul relativ la catechism sună în traducerea nemţéscă astfel: „Der Catechismus ist gebracht in walachische Sprach und zu Cebin / welchs in den Sech-

[1]) Cipariu, *Care e cartea cea mai veche românéscă?* în *Organul luminărit*, N-rii 54 şi 55 din 7 şi 14 Ian. 1848.

[2]) Dr. Fr. Teutsh, *Der älteste Hermannstädter Druck*, în *Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, III, No. 2 din 15 Februarie 1880, p. 15. — *Telegraful Român*, Sibiiŭ, 1880, Nr. 21.

[3]) *Korrespondenzblatt*, IV, No. 1 din 15 Ian. 1881 p. 1.

[4]) Heinrich Wittstock, *Beiträge zur Reformations-Geschichte des Nösnergaues*, Wien 1858, p. 60, reprodus în *Telegraful Român*, Sibiiŭ, 1880, Nr. 23.

[5]) K. M. Kertbeny, *Ungarn betreffende deutsche Erstlings-Drucke. 1454-1600.* Budapest 1880, p. 150.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

zischen Stedten die heuptstadt ist in Siebenbürgen / gedruckt mit Retzischen buchstaben die do gestalt sein / wie die griechischen..."[1]).

Probabil tot la apariţiunea acestuĭ catechism se referă şi următórele rînduriĭ dintr'o scrisóre a luĭ J. Reyerth către H. Bullinger, din anul 1551, dacă sub cuvîntul *Thraces* înţelege pe Românĭ:

„... Sunt in Transylvania Viri pii, doctique, et linguarum periti, qui Catechismos ad Graecos, Thraces et Lithuanos sua lingua excusos miserunt..."[2])

Philippide[3]) bănuesce că textul publicat de Hasdeu în *Cuvente den bătrănĭ*, II, 120, este un fragment din catechismul de la 1544, păstrat într'o copie manuscrisă din 1619.

B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrăni*, II, p. 79 şi *Psaltirea publicată românesce la 1577 de Diaconul Coresi*, Tom. I, în prefaţă. — Dr. M. Gaster, *Uă carte românéscă în 1546*, în *Românul* din 6 Nov. 1881. — B. P. Hasdeu, *Ceva pentru d. dr. M. Gaster*, în *Românul* din 15 Nov. 1881. — Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár*, II, Budapest 1885. — Ar. Densuşianu, *Catechismul românesc din a. 1544*, în *Revista Critică-literară*, II, (Iaşi 1894), p. 260. — Stefan Orăşanu, *Emile Picot, Coup d'oeil*, (recensiune) în *Tinerimea Română*, XII, No. 5 şi 6 din Sept. Oct. 1896. — Xénopol, *Histoire des Roumains de la Dacie Trajane*, Paris 1896.

1545.

5. **Molitvenic** slavonesc, tipărit la Tîrgovişte.

Un volum în-4° mic de 298 foĭ, una albă de protecţiune şi alta cuprinzênd titlul-prefaţă, locul şi anul tipăririĭ iar celelalte întrunite în 37 caiete de câte 8 foĭ, fără custos şi paginatură, cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină a fie-căruĭ caiet. Caietul 29 e însemnat ѧк, iar caietul 30 nu are signatură. Este tipărit cu negru şi roşu, cu câte 22 de rînduriĭ pe pagină, pe hârtie grósă, cu o singură marcă de fabrică. Cuprinde două frontispiciĭ ornate, unul simplu, la începutul prefeţeĭ reprodus şi la începutul pravileĭ sfinţilor Apostolĭ, şi altul la începutul textuluĭ; acesta din urmă, cu stema Ţĕreĭ-Românescĭ şi cu inscripţia:

ѢЬ ХѪ БѢ БЛГО-ѢѠРНИ·И БГОМЪ ХРѢНИМІИ.—ѠѦМОДРЬЖѦЕНИ·ЗѢМЛИ ѮГРОВЛѦ-ХІѠКІѠ·ІѠ̃ ПѢТРОУ̃ ВОѢВОДѢ:· ГОСПОДИНЬ:.

„In Christos Domnul binecredinciosul şi de Dumneḑeu păzitul însuşĭ stăpânitor al Ţĕreĭ Românescĭ Iw Petru Voevod şi Domn."

Are o singură iniţială ornamentată mare, reprodusă de maĭ multe orĭ, altele maĭ micĭ şi câte-va monograme.

[1]) *Daturĭ curióse despre Românĭ dela 1596*, în *Fóia pentru minte, inimă şi literatură*, No. 52, din 29 Decemvrie 1847. Ciparìu, în articolul citat mai sus din *Organul Luminăreĭ*, rectifică data de 1596, o eróre, în loc de 1546.

[2]) Fr. Ad. Lampe, *Historia ecclesiae reformatae, in Hungaria et Transylvania*, Trajecti ad Rhenum 1728, p. 102.

[3]) Alexandru Philippide, *Introducere în Istoria limbeĭ şi literatureĭ române*, Iaşi 1888, p. 58.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Titlul capitulelor este adesea format dintr'un cliseu în care literele, de diferite mărimi, sunt legate între ele prin óre-cari ornamente.

42. — Molitvenic slavonesc, 1545.

Prefaţa care ocupă două pagini, reproduse în facsimile la pag. 25-26, are urmàtórea cuprindere:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Fiind-că cel întru Treimé prea-mărit Dumneḑeŭ a binevoit să umple biserica sa cu sfiintele cărţi spre lauda şi folosul celor ce citesc,

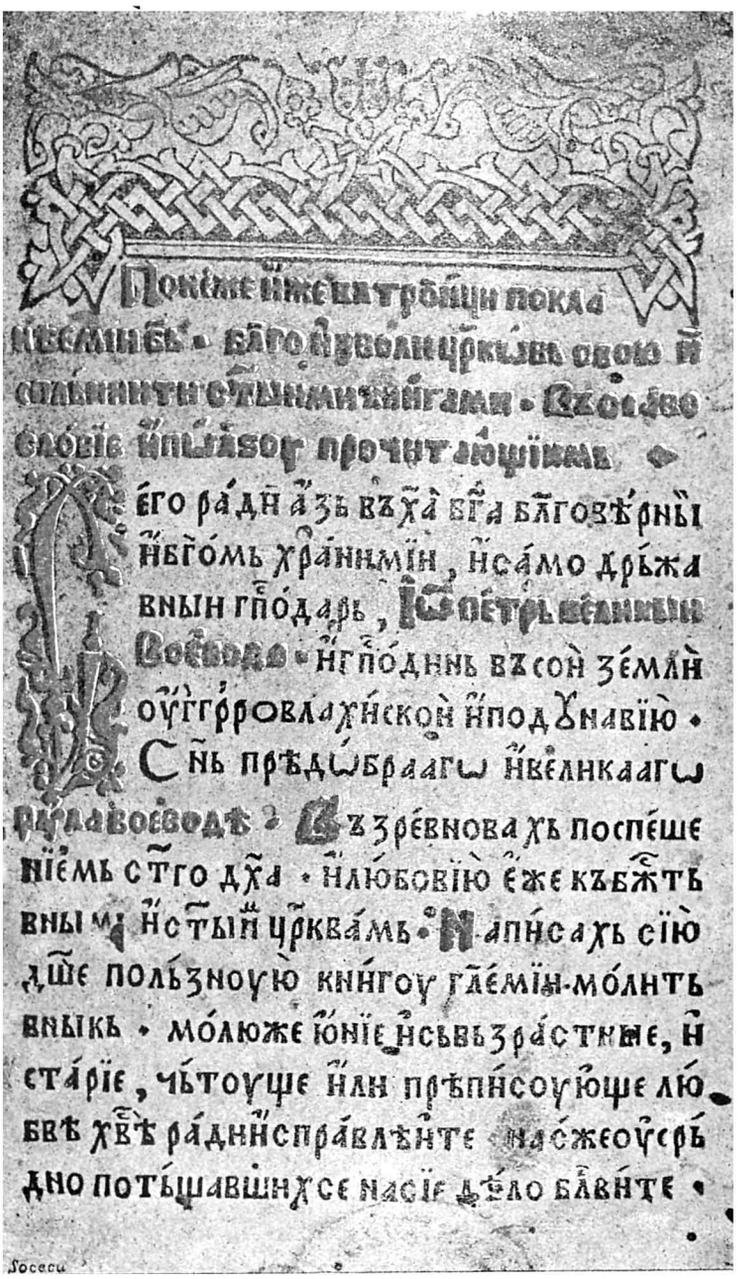

48. — Molitvenic slavonesc, 1545.

„Din pricina acésta eŭ întru Christos bine-credincïosul şi de Dumneḑeŭ păzitul şi însuşi-stăpânitorul Domn Io Petru marele Voevod şi Domn al întregeï ţĕrï a Ungro-Vlachieï şi al ţĕrmurilor dunărene, fiul prea

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

bunuluĭ şi mareluĭ Radul Voevod, aprinsu-m'am de dragostea sfîntuluĭ Duh şi de iubirea sfintelor şi dumneḑeescilor biserecĭ şi am tipărit

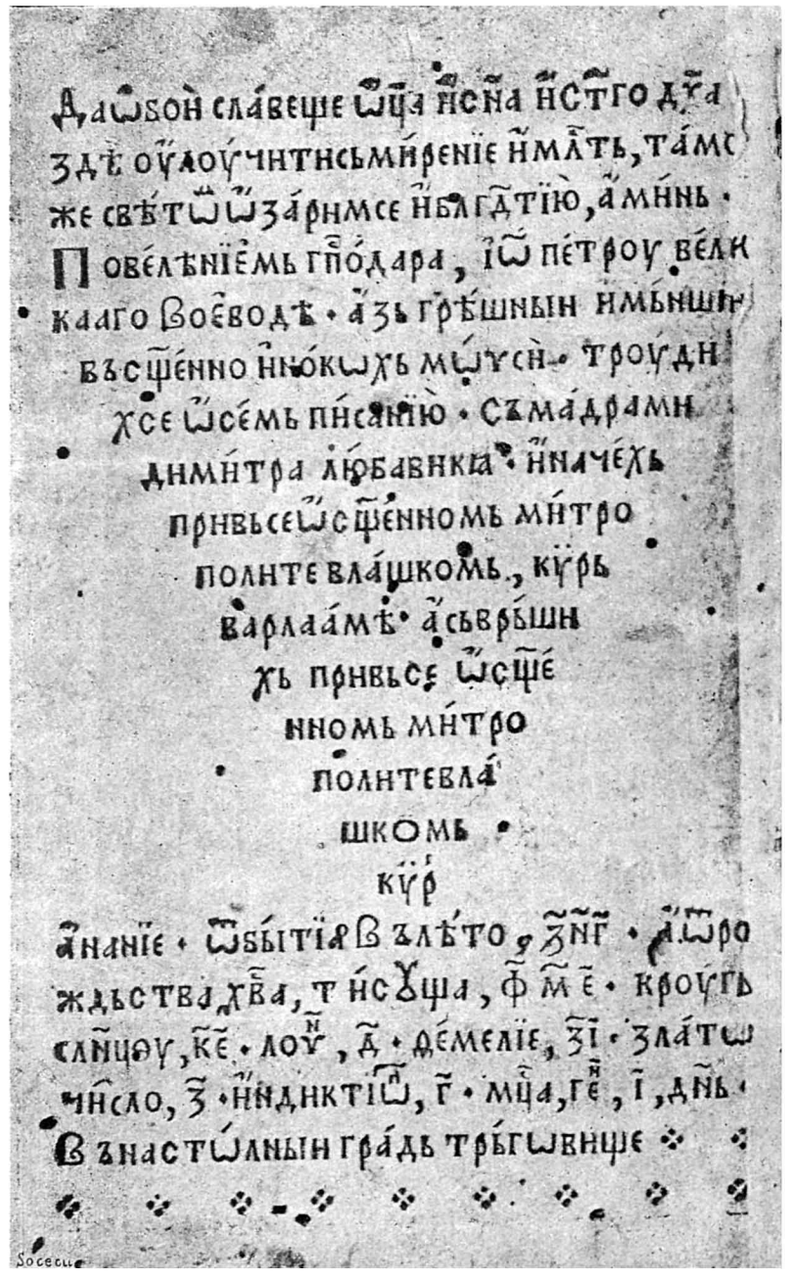

44. — Molitvenic slavonesc, 1545.

acéstă carte de suflet folositóre numită molitvenic. Şi rog pe ceĭ tinerĭ şi pe ceĭ crescuţĭ şi pe ceĭ bĕtrănĭ, ca cetind-o saŭ copiind-o pentru dragostea luĭ Christos s'o îndreptaţĭ, iar pe noĭ, carĭ cu osîrdie de acest

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

lucru ne-am îngrijit, să ne blagosloviţi, ca amêndoĭ, slăvind pe Tatăl şi pe Fiul şi pe sfîntul Duh, aci (pe pămînt) să câştigăm pace şi iubire, iar dincolo să fim cu lumină şi binecuvîntare luminaţi. Amin.

„Din porunca Domnuluĭ Io Petru marele Voevod, eŭ păcătosul şi maĭ micul dintre sfiinţiĭ călugărĭ Moisi m'am trudit la acéstă scriere, cu matricele luĭ Dimitrie Liubavicĭ, şi am început pe vremea prea-osfinţituluĭ Mitropolit al Valachieĭ chir Ananie, de la zidirea lumeĭ în anul 7053, iar de la nascerea luĭ Christos 1545, crugul sóreluĭ 25, al luneĭ 4, temelia 17, numĕrul de aur 7, indictionul 3, luna luĭ Ianuarie în 10 ḑile. In cetatea de scaun Tîrgovişte.“

Capitolele sunt numerotate prin cifre cirilice micĭ afară din text.

Molitvenicul se termină cu următórea arătare a cuprinsuluĭ:

Сказа́нїе гла́визнамь сты́е кни́гы сїе гл҃еми мл҃итвникь ·

а҃, Мл҃твы въ є҆же знамена́ти д҃ѣте ·

в҃, чи́нь быва́еми на ѡ҆вроу҆че́нїе ·

г҃, чи́нь и҆спов҃ѣда́нїю ·

д҃, чи́нь быва́еми на разлоу҆че́нїе дш҃и белцѹ,

є҃. послѣдова́нїе быва́емо ѡ҆ ѻ҆у҆сьпшы́ѣ белцѣ҃хъ ·

ѕ҃, послѣдованїе быва́емо надь коу҆тїею ѻ҆у҆сы́пшимь ·

з҃, чи́нь быва́еми на ѡ҆дѣя́нїе ра́си ·

и҃, послѣдованїе мала́го ѡ҆бра́за ·

а҃, чи́нь быва́еми велїка́го а҆г҃гльска́го ѡ҆бра́за ·

і҃, чи́нь быва́еми на разлоу҆ченїе дш҃и и҆ноко҃ ·

ая҃, послѣдованїе бы́ва́емо ѡ҆ ѻ҆у҆сьпшы́ѣ и҆ноко҃ ·

ві҃, чи́нь быва́еми сти́ти ма́сло ·

гі҃, чи́нь быва́еми свѣ҃тити ма́сло ѻ҆у҆мершимь ·

Cuprinsul capitolelor din acéstă sf. carte numită Molitvenic:

1, Rugăciunile cu care se însémnă[1]) (?) copilul.

2, Slujba ce se face la logodnă.

3, Slujba spovedanieĭ.

4, Slujba ce se face la despărţirea sufletuluĭ unuĭ mirean.

5, Rînduiala ce se face la mórtea mirenilor.

6, Rînduiala ce se face deasupra coliveĭ celor morţi.

7, Slujba ce se face la îmbrăcarea raseĭ.

8, Rînduiala la un obraz mic.

9, Slujba ce se face la un obraz mare îngeresc.

10, Slujba ce se face la despărţirea sufletuluĭ călugărilor.

11, Rînduiala ce se face la mórtea calugărilor.

12, Slujba ce se face la sfinţirea untuluĭ de lemn.

13, Slujba ce se face la sfiinţirea untuluĭ de lemn pentru ceĭ morţi.

[1]) знаменати = signare, obsignare; câte odata: adeseânta.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ДІ, чи́нъ бивае́ми наст҃ое бго ѩвле́нїе ·

ЕІ, слоу́жба ѡ̑ свѧще́нїю во́де на но́ви мсце ·

ЅІ, чи́нъ би́ваеми помѝти мощи сты҃ ·

ЗІ, ѡ̑ е҆же ка́ко по҃ваёть помазати · се велїкі҃мъ мѵ̑ро́мъ ·

ЙІ, чи́нъ на вѣ҃здвиже́нїе чс҃тнàго кр҃та ·

ѲІ, чи́нъ бивае́мїи на ѡ̑бновленїе ѡ̑сщаёмаго хра́ма ·

К, чи́нъ бивае́ми надъ поколѣба вшою́ се сто҃ю трапе́зою ·

КА, Дроу́ги чи́нъ бивае́ми · надъ поколебавшою́ се сто҃ю трапе́зою ·

КВ, Мл҃и́тва ѡ̑ сто҃мъ жрьтвенице, ѡ̑скврьнши́м се ѡ̑ е҆ретикъ ·

КГ, чи́нъ бивае́ми, ка́ко подоба́ть и҆сходи́ти съ сті́ми кр҃сти ·

КД, Мл҃твы сто҃го трифо́на · гл҃е́ми ѡ̑ і҆е́реа, въ вино́градехъ · и҆ на вьсѣ́кою потре́бою ·

КЕ, Слоу́жба, вече́рнемоу вьзглаше́нїю ·

КЅ, Дїа́конства ѩже гл҃еть дїа́конъ · на литі҃и велїкыѧ вече́рны ·

КЗ, Мл҃тва, надъ сь соу́домъ ѡ̑скрьнь шим се ·

КИ, чи́нъ бивае́ми, ка́ко подоваёть прі҃ѣ́мати, прихоже́щихъ ѡ̑ латиньскыѧ вѣ́ры · къ на́шеи православ҃неи вѣ́рѣ ·

КѲ, чьт҃ны параклі́съ · пѣваёмъ · прѣсвѣ́тѣи влады́чицѣ нашеи бг҃оро́дици ·

Л, правѝло, свѣтѝхъ. а҃пл҃ь · и҆ свѣтѝхъ, прѣподо́бнихъ ѡ̑ц҃ъ на́шихъ, З,

14, Slujba ce se face la sfânta arătare a Domnuluĭ (nascerea).

15, Slujba pentru sfinţirea apeĭ la luna nouă.

16, Slujba ce se face de-asupra móştelor sfinţilor.

17, Cum trebue să se ungă cineva cu marele mir.

18, Slujba la înălţarea sfinteĭ crucĭ.

19, Slujba ce se face la reînnoirea unuĭ hram sfinţit.

20, Sujba ce se face de-asupra meseĭ sfinte care s'a clătinat.

21, Altă slujbă ce se face de-asupra meseĭ sfinte care s'a clătinat.

22, Rugăciunea pentru sfîntul jertfelnic, spurcat de ereticĭ.

23, Slujba ce se face *(sic)* cum trebue să se iasă cu sfintele crucĭ.

24, Rugăciunile sfîntuluĭ Trifon, spuse de preot, în viĭ şi la orĭ ce întîmplare (trebuinţă).

25, Slujba antifonuluĭ de séră.

26, Diaconiile (?) care le spune diaconul la rugăciunea mareĭ vecerniĭ.

27, Rugăciunea pentru vasul spurcat.

28, Slujba ce se face *(sic)* cum trebue să primim pe ceĭ ce vin dela credinţa (legea) latinéscă la legea nóstră pravoslavnică.

29, Cinstitul paraclis ce se cântă prea sfinteĭ nóstre stăpâne Născătóreĭ de Dumneḑeŭ.

30, Pravila sfinţilor apostolĭ şi a sfinţilor fericiţilor părinţi aĭ noş-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

го, сѣбора · ѡ їе́рєѡхъ и ѿ мирскы́ лю́дєхъ·:

Хс̃ъ, Зачело и́коне́цъ · Т҃о́моу Сла́ва и дрьжа́ва, Ѣ҃ вѣ́кы, вѣ́ко́мъ, а̃ми́нь :·

tri din al 7-lea sobor; despre iereĭ şi despre ómenii mirenĭ.

Christos [este] începutul şi sfîrşitul, luĭ [se cuvine] mărirea şi puterea în vecii vecilor, amin.

Biblioteca Academiei Române.

Odobescu, *Revista Română*, I, 820. — Picot, *Coup d'œil*, p. 19. — Karataev, Описаніе, No. 25, p. 77.

1547.

7. **Apostol** slavonesc, tipărit de Dimitrie Logofĕtul, nepotul luĭ Bojidar, la Tîrgovişte.

Ne-avênd la îndemână nicĭ un exemplar din acest Apostol, dăm descrierea luĭ după notiţele ce i-aŭ consacrat Šafařík, Karataev şi Picot în publicaţiunile lor. Eĭ înşişĭ n'aŭ cunoscut exemplare complete.

Un volum in-4° mic de 268 (?) foĭ, grupate în 34 caiete, primele 33 de câte 8 foĭ (quaterniuni) şi ultimul de 4 foĭ (duerniune), fără paginaţie, cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină a fiecăruĭ caiet. Ultimul caiet are pe pag. întâĭ şi pe cea din urmă cuvîntul пол҃, adică jumătate (de quaterniune). Signatura primelor 19 caiete este tipărită cu caracterele obicĭnuite ale textuluĭ, iar a celor următóre cu nişte caractere maĭ marĭ şi maĭ grosolane. Apostolul este tipărit în douĕ culorĭ, cu aceleaşĭ caractere ca şi Molitvenicul din 1545, cu 22 şi une orĭ cu 23 rînduri pe pagină.

La începutul Apostoluluĭ se află un ornament patrat, ocupând o jumătate de pagină şi avênd la mijloc stema Ţĕreĭ Românescĭ într'o cunună, iar pe marginĭ cuvintele: **Ѣ҃ Хр҃ъ Ѣ҃и бл҃говѣрни и бг҃омъ хранимїи . самодрьжєвни зємли оугровлахискїѣ їѡ҃ мирчя воєводѣ господинь.** (In Christos Domnul bine credincĭosul şi de Dumneḑeŭ păzitul însuşĭ-stăpânitor al Ţĕreĭ Românescĭ Io Mircea Voevod şi Domn).

Faptele Apostolilor ocupă primele 9 caiete, iar Epistolele Apostolilor caietele următóre până la 31, după carĭ urmézĕ Indreptarul pentru cetirea Apostoluluĭ, antifónele, etc. şi în sfîrşit Epilogul:

„Понѣже йже вътроици поклан҃ѣеми вг҃ъ бл҃гоизво́ли цр҃ковь свою йсплънити ст҃ыми кни́гами, въ славословїе и ползѣ прочитающимъ, томѣ слава и дрьжава въ вѣки аминь.

„Йспи́сашесѧ сїѣ ст҃їѣ и бж҃твнїѣ кни́ги, гл҃еми пра́кси, въ дни бл҃говѣрнаго и бг҃омьрхани́маго (sic) и самодрьжавнаго їѡ҃ мирьча, воєводе и господарь въсой земли оугровлахїиской и подоунавїю, сн҃ь великаго и прѣдобраго рада воєводи . Тѣ́мже оубо а̃зь грѣшни и мьньше въ чл҃вѣцѣхъ димтриѣ логофеть, вънѣкъ же божидаровь, видѣвше же оумаленїѣ ст҃ыхъ и бж҃тьвнихъ книгы, въждѣлѣхъ трѣдолюбьзно ѣлико вльзмногохъ, оумомъ постигохъ, бг҃ѣ поспѣшьствоующоу ми, съписахъ и съврьшыхъ дш҃епользные кни́гы сїѣ пракси, еже оубо

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

дх҃омь сѣ҃тимь а҃пл҃ы наоучише и҃ пр҃повѣдаше и҃ просїаше вьсѣи вьселенѣи конце земльнїе, трогдихсе о семь и҃ сь оученикыи моимы опрѣ и петрь . Тѣмже мл҃мсе и҃ милидѣемсе вьсѣмь чьтоущимъ или пр҃писоующимъ . а҃ще воудеть що погрѣшено любве хв҃ѣ рáди їспрáвлмите и҃ насъ осемь трогдившисе бл҃гослоевите, а не клънете, понеже не писа дх҃ь сѣ҃ы҃, ни а҃г҃гль, на роукл грѣшна и врѣнна и҃ дх҃ь оунили, оканныи и҃ грѣшныи[1]) . Йсьврѣшишесе сїе сѣ҃ыѣ книгы ѿ бы҃тїа Блѣто ҂ з҃н҃е҃. а ѿ р҃ождьства хв҃а, тúсѫща . ф҃м҃з҃ . крвгѣ слнцѫ к҃з҃ . лоунь, ѕ҃ . злато число, а҃ . йндúктїѿ ѕ҃. а҃ѣмелїе, дї҃. ѣпáхоа, ѣ҃ . Почéшесе сїе сѣ҃ыѣ книгы пúсати . Мц҃а авгѫстà, ѝ҃ . днь҃ . а҃ сьврѣшишесе . Мц҃а матїà, ѝ҃, днь҃ вьнáстолн҃ѣ гр҃а трьговѣ҃. нчзлг҃нѫчзвг҃вщлинѫчзлесѫхѫчѫм҃[2]) ∴ “

„Fiind-că cel întru Treime închinat Dumneḑeŭ a bine-voit să umple biserica sa cu sfintele cărţĭ spre lauda şi folosul celor ce citesc, Luĭ slavă şi putere în vecĭĭ vecilor, amin!

„Scrisu-s'au aceste sfinte şi dumneḑeescĭ cărţĭ numite Praxe în ḑilele credinciosuluĭ şi de Dumneḑeŭ păzituluĭ şi însuşĭ-stăpânitoruluĭ domn Io Mircea Voevod şi Domn al întregeĭ Ţĕrĭ Ungro-vlachiane şi a ţărmurilor dunărene, fiul mareluĭ şi prea bunuluĭ Radu Voevod. Aşa şi eu păcătosul şi maĭ micul dintre ómenĭ Dimitrie logofĕt, nepotul luĭ Bojidar, vĕḑênd împuţinarea sfintelor şi dumneḑeescilor cărţĭ, am muncit pe cât am putut, cu ajutorul luĭ Dumneḑeu, am scris şi am sfîrşit aceste de suflet folositóre cărţĭ, pe carĭ Sfinţiĭ Apostolĭ prin sfîntul Duh le învăţase, le propovĕduise şi luminase tótă lumea. Am muncit cu ucenicĭĭ meĭ Oprea şi Petre. Rugăm pe toţĭ carĭ o vor citì saŭ copià, dacă va fi ceva greşit, în numele iubireĭ către Christos să îndrepteze, iar pe noĭ ceĭ ce am muncit să ne bine-cuvinteze şi să nu ne blesteme; pentru că n'a scris Sfîntul Duh, nicĭ înger, ci mână păcătósă şi muritóre, spirit desperat(?), nefericit şi păcătos. S'au sfîrşit aceste sfinte cărţĭ de la facerea lumiĭ în anul 7055, iar dela Christos o mie 547, crugul sóreluĭ 27, al luneĭ 6, numĕrul de aur 9, indiction 6, temelia 19, epacta 5. S'au început a se scrie aceste sfinte cărţĭ în luna August 18 ḑile, şi s'au isprăvit în luna Martie 18 ḑile în capitala Tîrgovişte.....

Petersburg, Biblioteca publică.—Muntele Atos, la mănăstirile Hilandar şi Sf. Pavel.—Mănăstirea Opovo.

Šafařík, *Geschichte der südslawischen Literatur*, III, I, 267.—Karataev, Описаніе, I, 111.—Picot, *Coup d'œil*, 20.—*Rukopisy a starotisky Chilandarské*. Popisuje Sava Chilandarec. V Praze 1896. (Extras din *Věstník král. české společnosti náuk).*

[1]) Karataev observă că ortografia originaluluĭ trebue să fi fost modificată în manuscrisul dupĕ care a copiat acest epilog.

[2]) Aceste litere constitue un criptogram care n'a putut fi descifrat cu nicĭ una din cheile de criptograme slavone cunoscute. V. Prof. E. Kałużniacki, *Beiträge zur älteren Geheimschrift der Slawen*, Wien 1883, 1 br. 8°. (Extras din *Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften*, vol. CII).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

8. Apostol slavonesc, tipărit de Dimitrie Logofĕtul (la Tîrgovişte).

In lista manuscriselor şi tipăriturilor vechĭ din mănăstirea Hilandar, descrise de Sava dela Hilandar, se citéză, pe lângă Apostolul descris la numĕrul precedent, un alt Apostol, de acelaşĭ format, tipărit în acelaşĭ an, şi cu următórea notiţă pe ultima fóie:

„Повелѣниемь господара іо. иліашко воеводи и матерыи его госпожде еленыи. азь оубо грешныи и менши вь чловецехь димитріе логофеть вьноукь же божидаровь троудихсе о семь съписаніи... вь лѣто 1547".

Adică:

„Din porunca Domnuluĭ Iw Iliaşcu Voevod şi a mameĭ sale Dómna Elena, eŭ păcătosul şi cel maĭ mic dintre ómenĭ Dimitrie logofĕt, nepotul luĭ Bojidar am făcut acéstă scriere... în anul 1547".

Din acésta ar resultà că Apostolul s'a tipărit din nou în acelaşĭ an, de acelaşĭ tipograf, pentru Iliaşcu Vodă, sau că, în câteva exemplare, s'a înlocuit numaĭ fóia care purtà numele Domnuluĭ muntenesc, cu alta pomenind pe Domnul Moldoveĭ şi pe mama sa Elena.

Sava Chilandarec, *Rukopisy a starotisky Chilandarské*, p. 84.

[1550].

9. Triod-Penticostar slavonesc.

Din acéstă carte se cunosc două exemplare: unul păstrat în Biblioteca Academieĭ Române şi altul în Biblioteca publică din Petersburg. Amĕndouĕ exemplarele sunt necomplecte şi n'aŭ indicaţiunĭ asupra loculuĭ şi anuluĭ tipăririĭ. D. Hasdeu admite data de 1550, iar Karataev cea de 1570, şi ambiĭ cred că s'a tipărit în ţĕrile românescĭ.

Triodul, de formatul in-folio, trebue să fi conţinut peste 360 foĭ, de óre ce în exemplarul din Petersburg s'a păstrat caietul cu signatura 46, iar fie-care caiet conţine 8 foĭ. In exemplarul din Bucurescĭ, la început, lipsesc caietele 1—8; din caietul 9 s'aŭ păstrat 6 foĭ, din cele următóre lipsesc multe foĭ intermediare, iar din ultimul caiet existent, însemnat 39, n'a maĭ rĕmas decât prima fóie. Caietele întregĭ se compun din câte 8 foĭ şi aŭ signatura cirilică pe prima şi pe ultima lor pagină. Caietul 31 nu are signatură. Volumul este tipărit cu negru şi roşu, cu câte 30 rînduriĭ pe pagină.

Cuprinde patru felurĭ de iniţiale: unele amintind pe ale Octoihuluĭ (1494) şi ale Psaltireĭ (1495) luĭ Macarie [1]), însă maĭ ordinare (săpate în lemn); altele maĭ micĭ, de acelaşĭ tip [2]); câte-va semănând cu ale Evangheliarului dela 1512 (v. u^rii 30 şi 36), însă maĭ usate; şi în fine câte-va iniţiale simple. Maĭ cuprinde frontispiciile şi ornamentele următóre:

La începutul slujbeĭ de sĕră din Sâmbăta mare este un frontispiciu, ocupând

[1]) Comp. cu cele reproduse în facsimile de Jagič, în *Der erste Cetinjer Kirchendruck* şi de Picot, în *Coup d'œil*, p. 8 şi 9.

[2]) Reproducem mai jos la pag. 42—43 tóte iniţialele din esemplarul din Bucurescĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

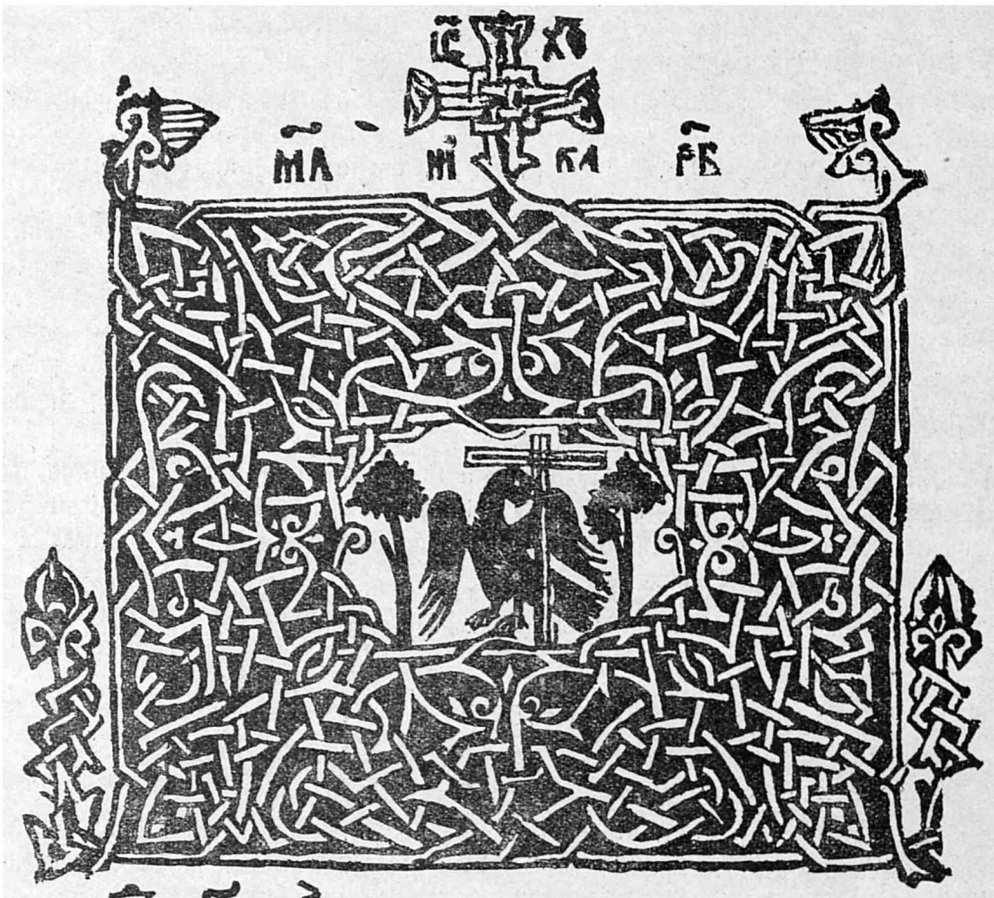

НЕ·Є·ѠСАМАРѢНИН·БСУ

вотѧ вечерь памѧти вечерни ѡбычныа · на
бдѣнїже нашя звездѣ · по ї ипоемь стрⷭ
ѡсмо гл нича а павполовленїе пѧть десѧтницы
г · самнин інн , г · стрⷭ васкрсы глась , ѣ ·

йко твⷬрмщомѫ твоемѫ крⷭтⷪ
непрѣстанно кланѣѫщесѧ хⷴ ·
рїднⷪевноеваскрснїе зоесѧвнмь
тѣмь бо ѡбновилѣсѧ , истлѣ
вшее чѧчьское кⷭзовасѐ сѧне ·
йнⷪбны вадⷪ ѡбновль ѣеннѧмь
йко ѐдинь бгы чѧко любець ·
древа прѣсѣдшѧнїа · запрщенїе разрѣшилъ ѣсі
сѧе · надрѣвекрⷭтнемь волем пригвождысѧ · йвї
йль сшедь сѧне · схмртнмѫзы йко бы расрѣзѧ

45. — Triod-Penticostar slavonesc, (1550).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

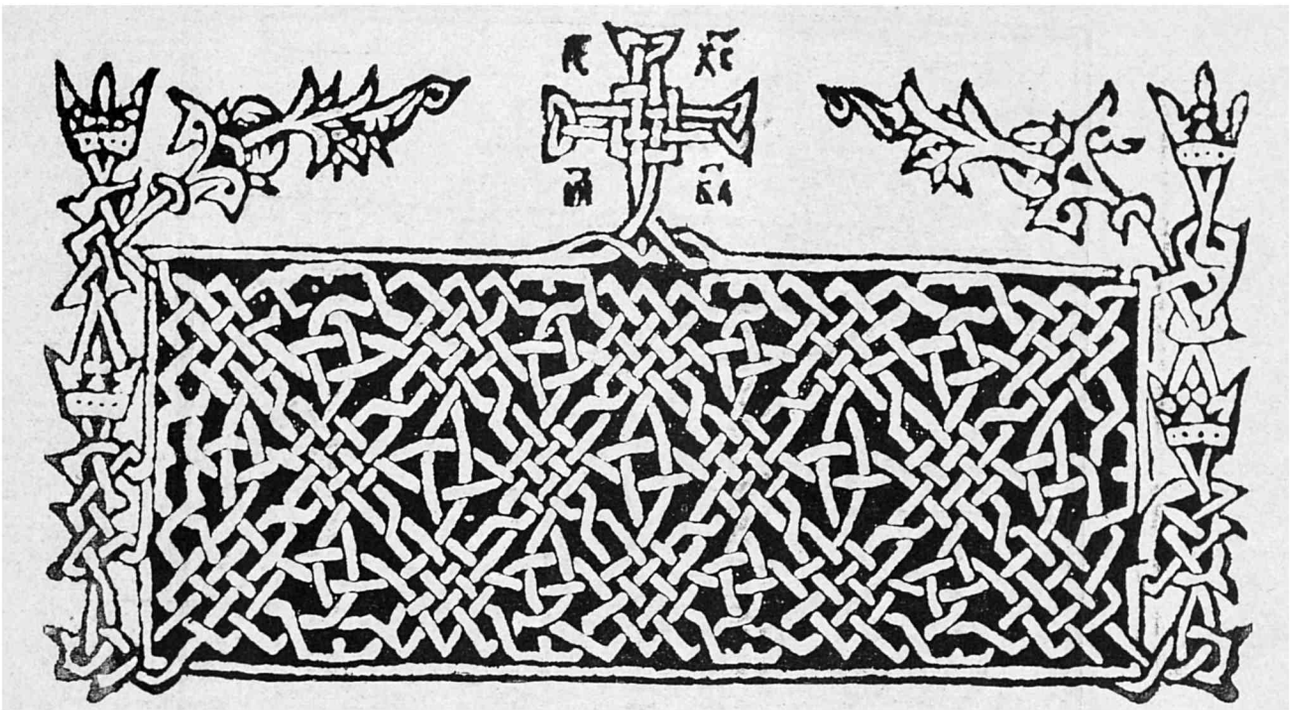

46. Triod-Penticostar slavonesc, (1550).

jumĕtate de pagină, care se termină sus cu o cruce, iar la mijloc are un vultur mic spre stânga, cu capul întors spre drépta, ţinênd în cioc o cruce (Quat. 13 f. 8 v⁰), semănând cu al Octoihuluĭ dela 1575, reprodus maĭ jos.

Inaintea slujbeĭ din Dumineca Pascelor, adică la începutul Penticostaruluĭ, şi la vecernia de Miercurĭ séra dinaintea Joieĭ Inălţăreĭ, este un frontispiciu mijlociŭ (No. 65), terminat sus cu o cruce, avênd împrejur inscripţia ІС-ХС; ѠХ-НІ-КІ-ІИ. (Q. 15 f. 8 v⁰ şi Q. 34 f. 7 v⁰).

La începutul slujbeĭ Duminiceĭ a treia, a Mironosiţelor, şi la al Duminiceĭ a cincea, a Samarinenceĭ, este un frontispiciu mare (No. 45), ocupând jumĕtate de pagină, terminat sus în cruce cu inscripţia ІС-ХС; ѦѦ-НІ-КІ-РѢ, iar la mijloc avênd stema Ţĕreĭ: un vultur maĭ mare întors pe jumĕtate la stânga, ţinênd cu ciocul intors spre drépta o cruce mare verticală rezemată jos; la drépta şi la stânga câte un arbore. (Q. 21 1 v⁰ şi Q. 29 f. 4 v⁰).

Un frontispiciu mijlociu (No. 46), diferit de cel dela începutul Penticostaruluĭ, dar de acelaşĭ fel, terminat sus în cruce cu inscripţia ІС-ХС; НІ-КІ, se află la slujba de Miercurĭ la înjumătăţirea cincĭ-zecimeĭ (a patra sĕptămână după Pascĭ) şi la slujba vecernieĭ marĭ din Joia înălţăreĭ (Q. 26 f. 7 v⁰ şi Q. 34 f. 8 v⁰).

La începutul slujbeĭ Duminiceĭ a şéptea este un ornament mic simplu.

Volumul acesta cuprinde şi 8 gravurĭ în lemn, ocupând câte o pagină întrégă şi avênd subiectele reproduse în paginele următóre:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

47. — Patima Mântuitorului.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

48. — Inmormântarea.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

49. Invierea Domnului.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

50.—Arătarea luĭ Christos înaintea Mariei.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

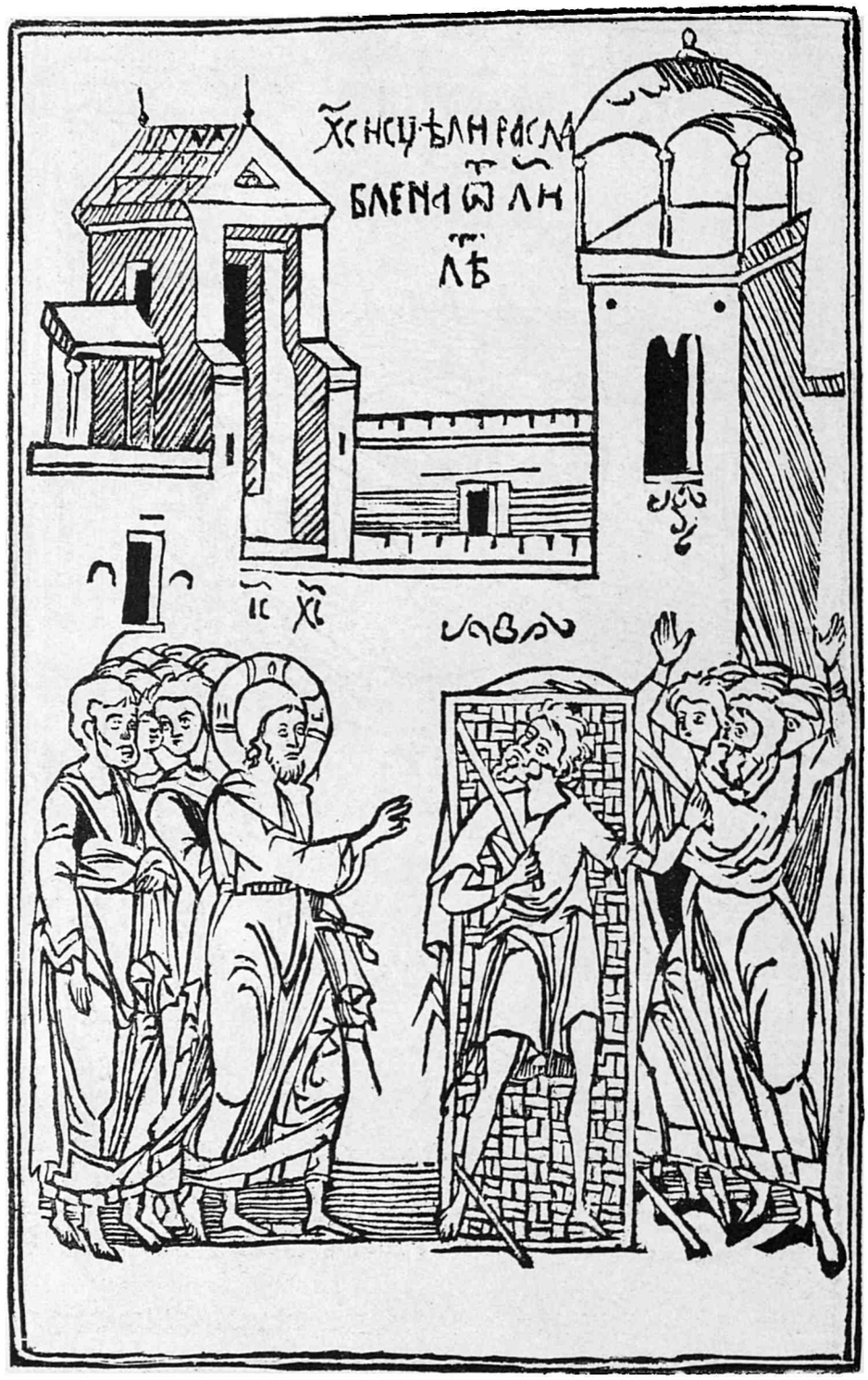

51. — Vindecarea paraliticului.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

52. — Christos în templu, între învățătorii legii.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

58. — Christos cu Samarineana la puț.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

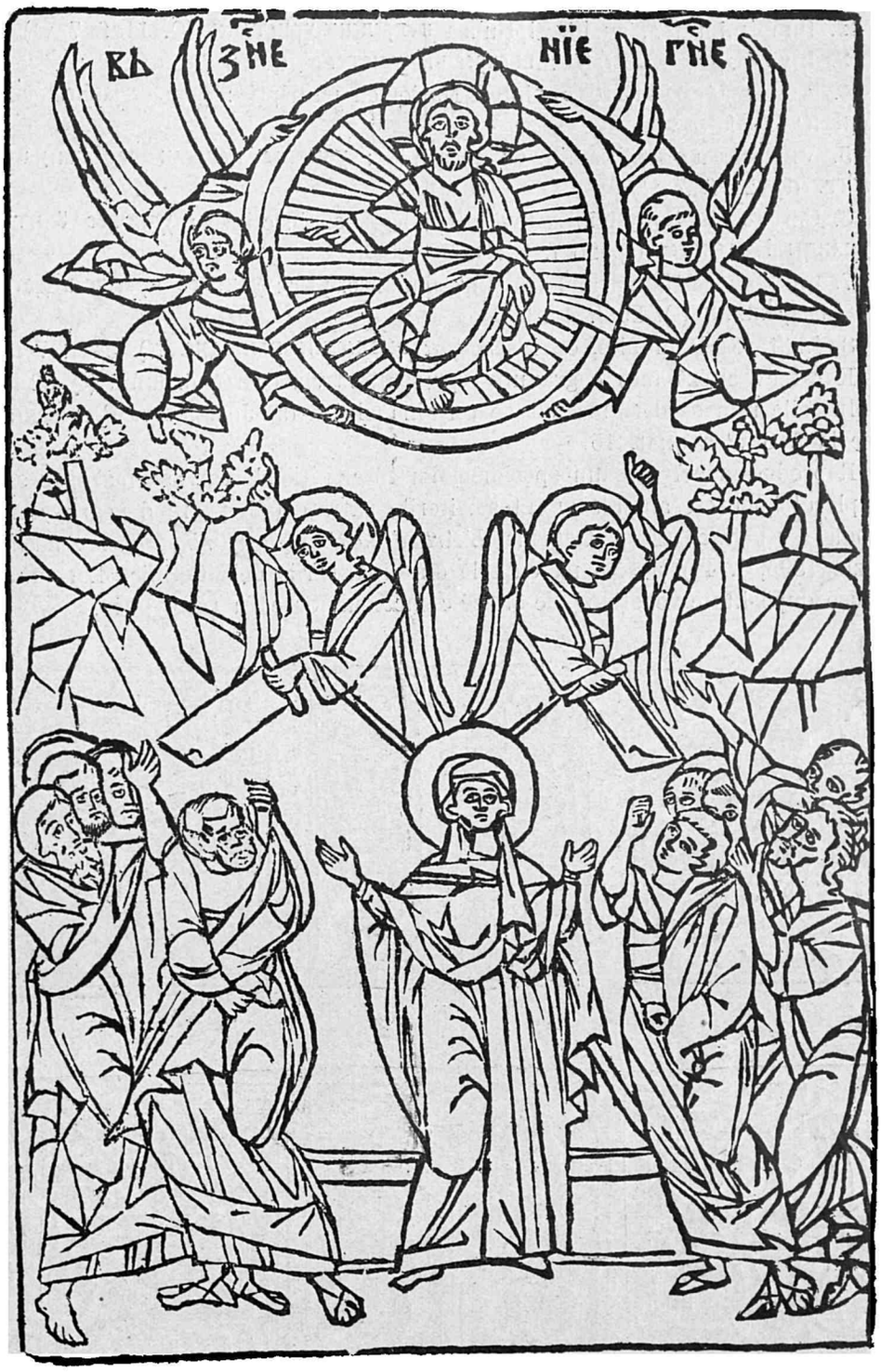

54. — Înălţarea Domnului.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1. Patima Mântuitoruluĭ (Q. 9 f. 7 v⁰).
2. Inmormîntarea, cu inscripţiunea погребеніе хр҃истово, (Q. 11 f. 7 v⁰).
3. Invierea, cu inscripţia: вьскресеніе хрістово (Q. 13 f. 8 v⁰).
4. Arătarea luĭ Christos înaintea Marieĭ, cu inscripţia: христос іавис пр҃ѣжде Маріи (Q. 20 f. 8 v⁰).
5. Vindecarea paraliticuluĭ, cu inscripţia: христос исц҃ѣли разслаблена шт ли л҃ѣт. (Q. 24 f. 7 v⁰).
6. Christos în templu între învăţătoriĭ legiĭ, cu inscripţia: христос ѕчит вь св҃ѣтилище іоудеиское (Q. 26 f. 7 r⁰).
7. Christos cu Samarinéna la puţ, cu inscripţia: христос просит водж шт жени самар҃нини (Q. 29 f. 4 r⁰).
8. Inălţarea Domnuluĭ, cu inscripţia: вьзнесеніе господне. (Q. 34 f. 7 r⁰).

Karataev citéză încă o gravură representând vindecarea orbuluĭ. (Q. 32 f. 5).

In foile rĕmase dela început se termină slujba din Joia mare. Penticostarul începe la f. 8 v⁰ a quat. 15.

Reproducem acì câte un specimen din tóte iniţialele carĭ se maĭ găsesc în exemplarul bucurescean. Ele amintesc literile patrate (alb pe fund negru) din incunabulele veneţiane (Ferd. Ongania, *L'Arte della Stampa nel rinascimento italiano*, Venezia 1895, I, 47), şi sémănă cu cele din tipăriturile dela Cetinje. Ele aŭ fost compuse dupĕ litere veneţiane, de óre-ce caracterul lor e cu totul latin.

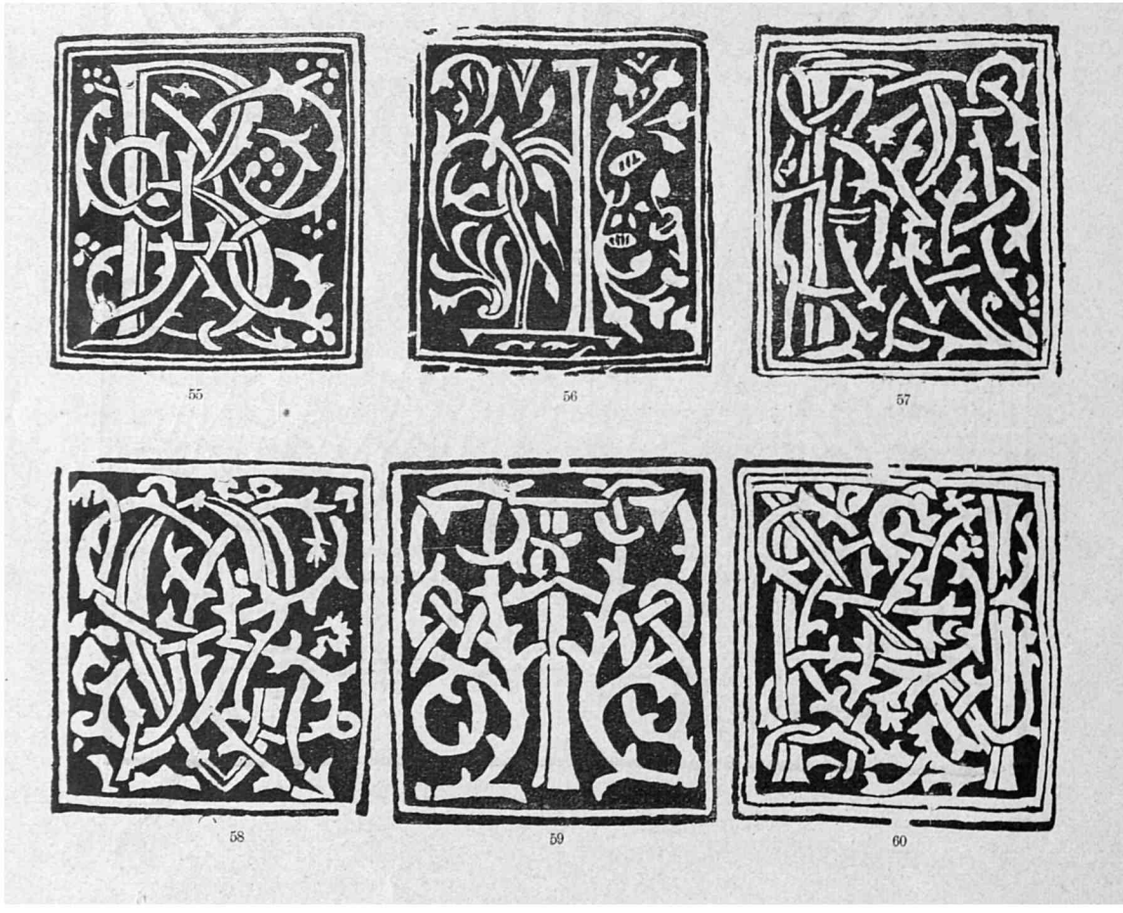

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

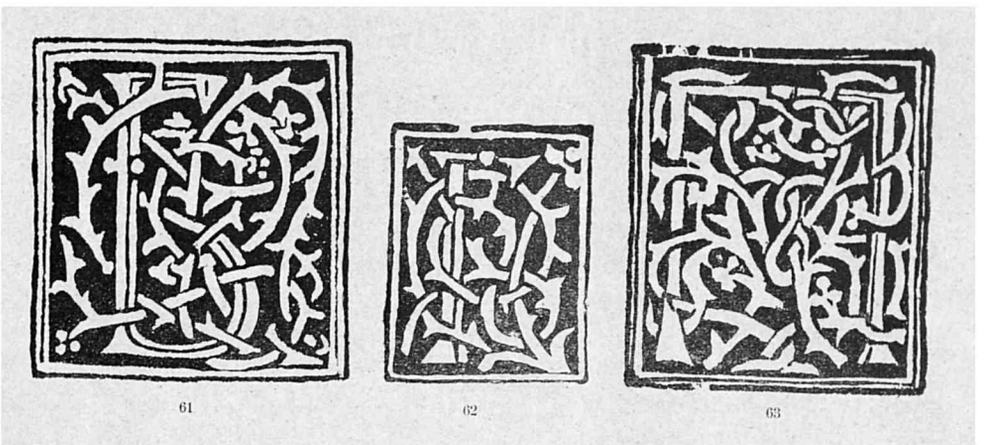

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. — Petersburg, Biblioteca publică.

Hasdeu, *Un tesaur de typo-xilografie română de pe la 1550*, în *Traian*, I, No. 18 şi urm., reprodus cu micĭ modificărĭ în *Columna luĭ Traian*, VII, 1876, p. 193, sub titlul: *O pagină din Istoria Tiparuluĭ la Românĭ în secolul XVI.* — Karataev, Описание, No. 86, p. 188.

1560-61.

10. Evangheliar românesc, tipărit de Diaconul Coresi, la Braşov, în 1561.

Exemplarul cel maĭ complet cunoscut din acest Evangheliar, este cel descoperit de P. S. S. Episcopul de Argeş Gherasim Timuş şi de d. C. Erbicénu la Mănăstirea Ciolanul în 1888, şi care se găsesce acum în Biblioteca Academieĭ Române; dar chiar şi acest exemplar este defectuos: a fost restaurat de maĭ multe orĭ, completându-se lipsurile prin foĭ manuscrise intercalate şi avênd unele foĭ rătăcite dintr'un caiet într'altul. Din acéstă causă descripţiunea de maĭ jos, în ceia ce privesce numĕrul şi gruparea foilor, nu trebue considerată ca definitivă.

Un vol. in-folio de 246 foĭ, grupate în 32 caiete de câte 8 foĭ, afară de caietele 1, 14 şi 23, compuse din câte 7 foĭ, 29 din 4 şi 31 din 5 foĭ, cu signatura cirilică (а - ѧа) pe prima şi pe ultima faţă a fie-căruĭ caiet, jos la mĭjloc. Caietele 4 şi 9 sunt fără signatură; caietul 11, din eróre pórtă însemnarea ѵѣ (12). In c. 14 fóia a 2-a trebue pusă înaintea precedenteĭ care are signatura. Este tipărit cu negru şi roşu, cu câte 24 şi uneorĭ 25 rîndurĭ pe pagină. Iniţialele sunt simple. La începutul celor patru evangheliĭ se găsesce câte un ornament-frontispiciu (No. 65), amintind pe cel din Evangheliarul luĭ Neagoe Vodă (p. 16), cu inscripţia ІС - ХС, МѦ - НИ - КѦ - РѢ. Titlul curenf dă numele evangelistuluĭ în prescurtare.

Evanghelia luĭ Mateiŭ ocupă caietele 1 până la 9, f. 3 v.; a luĭ Marcu 9, f. 5 r. — 14 f. 6 r.; a luĭ Luca, 14, f. 7 r. — 23 f. 6 r. Ioan, c. 23 f. 7 r. (ultima a caietuluĭ) — 29, f. ultimă r.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

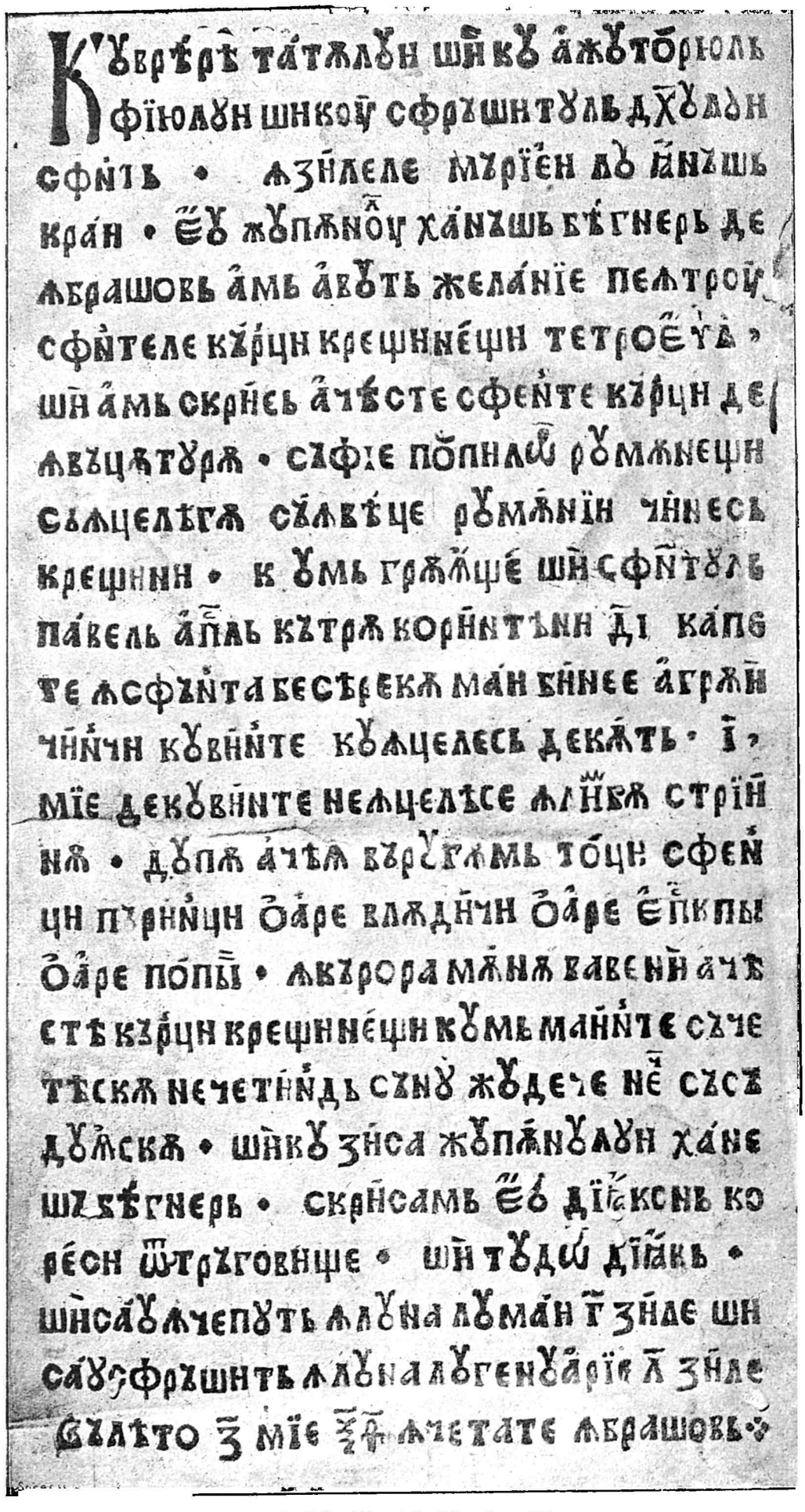

64. — Epilogul Evangheliarului românesc, 1561.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

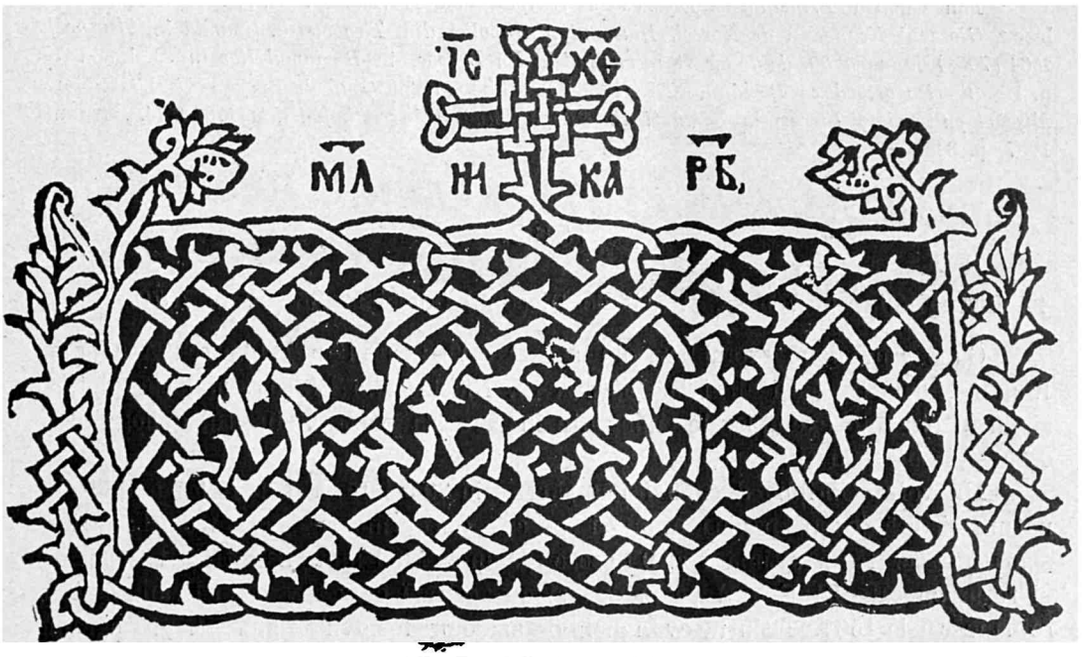

165. — Evangheliar românesc, 1561.

După acésta urmézĕ, în slavonesce, obicĭnuitele indicaţiunĭ pentru citirea evangheliilor; tot în slavonesce sunt şi tipicul zacelelor orĭ a pericopelor şi evanghelistarul.

Evangheliarul se termină cu următorul epilog, reprodus în facsimile la pag. precedentă:

„Cu vrerĕ tatâlui şi cu ajutorĭulŭ fĭiului şi cu sfrăşitulŭ d-hului sf-ntŭ, în zilele măriei lu Ianăşŭ Crai, eu jupânul Hanăşŭ Bégnerŭ de în Braşovŭ amŭ avutŭ jelanie peintru sf-ntele cărţi creştineşti tetroevgl, şi amŭ scrisŭ acéste sfente cărţi de învăţâturâ, să fie popilor rumâneşti să înţelégâ, să învéţe Rumânii cine-sŭ creştini. cumŭ grâĭaşte şi sf-ntulŭ Pavelŭ ap-slŭ cătrâ Corinténi 14 capete: în sfânta besérecâ mai bine e a grâi cinci cuvinte cu înţelesŭ decâtŭ 10 mie de cuvinte neînţelése in limbâ striinâ. Dupâ acĕĭa vă rugâmŭ toţi sfenţi părinţi oare vlâdici, oare epscpi, oare popi, în cărora mânâ va venì acésté cărţi creştineşti, cumŭ mainte să cetéscâ, necetindŭ să nu judece, neč să săduĭascâ. Şi cu zisa jupânului Haneşă Bégnerŭ, scris-amŭ eu diĭaconŭ Coresi ot Trăgovişte şi Tudor diĭacŭ. Şi s'au începutŭ în luna lu Mai 3 zile şi s'au sfrăşitŭ în luna lu Ghenuarie 30 zile. Ѣ лѣто *(în anul) 7 mie 69 în cetate în Braşovŭ“.*

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române.

Tetravanghelul diaconului Coresi, reimprimat după ediţia primă din 1560-61 de Arhiereul Dr. Gerasim Timuş Piteşteanu... Cu o prefaţă de Constantin Erbicénu... Bucuresci, Tipografia Cărţilor Bisericesci. 1889. In-8° de XII + 232 pp.

Tim. Cipariu, *Crestomatia seau Analecte literarie dein cartile mai vechi şi noue romanesci, tipărite si manuscrise, incepundu dela seclulu XVI pana la alu XIX, cu notitia literaria...* Blasiu 1858, p. 1-16. — A. Lambrior, *Carte de citire*, Iaşi 1832, p. 21.—M. Gaster, *Chrestomatie română. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare*, Leipzig-Bucuresci 1891, vol. I, p. 17.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Tim. Cipariu, *Principia de Limba si de Scriptura*, ed. II Blasiu 1866, p. 103.– George Seulescu, *Glosarul Evangelieĭ de Koresi, Diaconul Mitropolieĭ din Tîrgovestea, tipărită în Braşov la 1561 (7069) Ianuarŭ 30, de Ioane Begneru, judele din Braşov*, în *Buciumul Romanu*, I, Iaşi 1875, p. 1.—*Biserica orthodoxă Română*, XII, (1888-89), p. 380.– Picot, *Coup d'œil*, p. 23.—Dr. I. G. Sbiera, *Mişcări culturale şi literare la Românii din stânga Dunării în rĕstimpul dela 1504-1714*, Cernauţi 1897, p. 34.

1562.

11. Evangheliar slavonesc, tipărit de Diaconul Coresi la Braşov în 7070.

Cunóscem două exemplare din acéstă carte; unul în Biblioteca Academieĭ Române, defectuos, şi altul la Biserica Sf. Nicolae din Braşov, mai complet, şi singurul din tóte exemplarele cunoscute în care s'a păstrat sfîrşitul epilogului cu data şi locul tipăririĭ.

Un volum in-folio de 240 foĭ împărţite în 30 caiete de câte 8 foĭ, având signatura cirilică jos pe pagina întâĭ şi pe cea din urmă a fie-căruĭ caiet; prima signatură ac. 15 şi ultima a c. 9 lipsesc, paginele fiind albe. Este tipărit cu negru şi roşu, cu câte 24 rînduriĭ pe pagină şi cu aceleaşiĭ caractere ca şi Evanlgheliaru românesc dela 1561. Titlurile evangheliilor şi ale predosloviilor sunt în monograme tipărite cu roşu şi sémănă întocmaĭ cu Evangheliarul dela 1512.

Iniţialele ornate sunt de două mărimĭ, cele maĭ multe identice şi altele semănând fórte mult cu cele din Liturghierul dela 1508 şi din Evangheliarul dela 1512, reproduse maĭ sus la n^rii^ 7·9, 13, 16, 17 (28), 18, 23, 25, 27 (29), 30, 33—37 şi 41.

Ornamentaţiunile sunt de 4 feluriĭ: Un frontispiciu mic simplu, asemenea cu cel reprodus la p. 15 şi care se găsesce la începutul listeĭ capitolelor evangelieĭ luĭ Luca şi Ioan, la precuvîntarea evangelieĭ luĭ Ioan, la împărţirea evangheliilor după ţilele septămâneĭ şi la sbornicul lunilor.

Un al doilea frontispiciu mijlociu, cu ornamente împletite şi terminat în cruce cu inscripţie, identic cu cel din Evangheliarul românesc (1561), la începutul listeĭ capitolelor din Evanghelia luĭ Marcu şi la succesiunea evangheliştilor.

Două frontispiciĭ marĭ, ocupând câte o jumĕtate de pagină, săpate în lemn, cu stema Ţăreĭ Românescĭ şi terminate în cruce: unul cu vulturul mare, la începutul evangheliilor luĭ Marcu şi a luĭ Luca, amintind frontispiciul Evangheliaruluĭ dela 1512 (p. 12) şi identic cu cel din Octoihul dela 1574, reprodus maĭ jos, altul, cu vulturul mic la începutul evangheliilor luĭ Mateiŭ şi Luca, identic cu al Octoihuluĭ dela 1575.

Evanghelia luĭ Mateiŭ începe pe ultima fóie a caietuluĭ 1 şi ţine până la f. 4 v a c. 9, după care urméză o pagină albă. In foile dela început, pierdute în ambele exemplare, se găseà probabil lista capitolelor şi precuvîntarea la acéstă evanghelie.

Lista capitolelor evangelieĭ luĭ Marcu se află pe f. 5 v. a c. 9, predoslovia la acéstă evanghelie pe f. 6 v. a aceluiaşĭ caiet, la jumĕtatea paginеĭ; iar evanghelia luĭ Marcu ţine dela f. 1 r. a c. 10 până la f. 6 v, a c. 14.

Pe aceiaşĭ pagină lista capitolelor evangelieĭ luĭ Luca; pe ultima pagină a aceluiaşĭ caiet precuvîntarea, iar evanghelia însăşĭ la f. 2 r. a c. 15 (f. 1 fiind albă) până la f. 1 v. a c. 23.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe cele 2 paginĭ următóre lista capitolelor şi precuvîntarea evangheliei luĭ Ioan, care evanghelie ţine dela f. 5 r. a c. 23 (f. precedentă fiind albă) până la f. 3 v. a c. 29.

Dup'aceia urmézĕ obicĭnuitele indicaţiunĭ pentru cetirea evangheliilor în aceiaşĭ ordine ca cele din Evangheliarul dela 1512.

Cartea se termină cu următorul epilog, a căruĭ parte finală se reproduce în facsimile la pag. 48

«Късѣвúдцѣ и҃ пр҃кл҃гомѣ б҃ѣ слáва и велѝчїе. дáжщомѣ съвр҃шити въс҃кко д҃кло бл҃го йже ѡнéмь начúнаѣмоу. тóмѣ слáва и҃ дръжáва въ в҃кы в҃кѡмь ами́нь.

«Понéже йже въ трóйци покланѣеми бы҃. бл҃гоизвóли цр҃кѡвь своѣ и҃сплъ-нити сты́ими книгами въ слáвослóвїе и҃ ползѫ прочúтающимь. сéго рáди и҃ áзь жѵпанъ хáньшь в҃гнерь ѿ врашевь. Къзревновáхъ поспѣшéнїемь ст҃го дх҃а· и҃ любѡвїе ѓже къ вж҃тъвнымь и҃ сты́имь цр҃квамь. и напúсахъ сїѧ дш҃еспнжѧ книгѵ четвóроблг҃овѣстїе ѧже дх҃ъ стый а҃пльскыми ѹ҃сти ѿрыгнж. въ позна́нїе и҃ испл҃нéнїе слáвословїю трисл҃нечнаго въ ѓди́ньствѣ поклан҃ѣемаго вж҃ства. мл҃жѣ ю҃нїе и҃ съвъзрáстнїе и҃ стáрїе. чѣтѧщеи и҃ли въспѣвающеи, и҃ли пúшѧще любвѣ хв҃ѣ рáди и҃справл҃ѣти. нáсьже ѹ҃срьдно потъщáвшихсѧ на сїе д҃кло. бл҃вити. да ѳбои слáвѧще ѿц҃а и҃знéгоже въс҃ѣ. сн҃а и҃мже въс҃ѣ, дх҃а ст҃го ѡнéмже въс҃ѣ. здѣ ѹ҃лоу́чимь съмирéнїе имл҃ть. тáможе сéе св҃ѣтѡ ѳзарúмсѧ бл҃годѣтїю ами́нь.

«Повел҃кнїемь жѵпанъ хáньшь в҃гнерь áзь х҃ѵ рáвь. дїákѡнь корéси и҃ тоу́дорь дїákь· трѵдúхсѧ ѡсéмь и҃съпúсахѡ сїѣ книги. Бъл҃то з҃, тысѧщь, ѳ· Почéшесѧ сїѣ книгы мсца м҃. кд҃ днь. исъвръшúшесѧ мц҃а ѿтоврее г҃і дн҃ь. въ гр҃а врашéвь.»

„A·tot·vĕdĕtoruluĭ şi prea bunuluĭ Dumneḑeŭ glorie şi mărire! Cel ce dă a se săvîrşì orĭ ce faptă bună întru dinsul începută, aceluia glorie şi domnie în vecĭ vecilor, amin!

„Fiind·că Dumneḑeŭ cel întru Treime închinat a binevoit să-şĭ umple biserica sa cu cărţĭ sfinte spre lăudă şi spre folosul celor ce citesc, din pricina acésta şi eŭ jupânul Hanăş Bégner (Johannes Benkner) din Braşov, m'am aprins de dragostea sfintuluĭ Duh şi de iubirea sfintelor şi dumneḑeescilor bisericĭ şi am tipărit acéstă carte de suflet mânţuitóre Tetraevanghelĭul, pe care sfîntul Duh prin gura Apostolilor ne-au destăinuit·o spre cunóscerea şi aducerea de laude Dumneḑeireĭ celeĭ prea-mărite întru unitatea prea strălucitei Treimĭ. Şi rog pe ceĭ tinerĭ şi pe ceĭ crescuţĭ şi pe bătrânĭ, toţĭ câţĭ o vor cetì sau copià, pentru dragostea către Isus Christos, să îndreptaţĭ, şi pe noĭ carĭ cu osîrdie de acest lucru ne-am îngrijit, să ne binecuvîntaţĭ, ca amîndoĭ preamărind pe Dumneḑeŭ, din care tóte (s'au făcut), pe Fiul, prin care tóte (s'au făcut), şi pe Sfântul Duh,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

în care tóte (s'au făcut), să căpătăm acì (pe pămînt) pace şi iubire, iar dincolo să fim luminaţĭ de lumină şi binecuvîntare, amin.

„Din porunca Jupânuluĭ Hanăş Bégner, eu robul luĭ Christos, Dia-

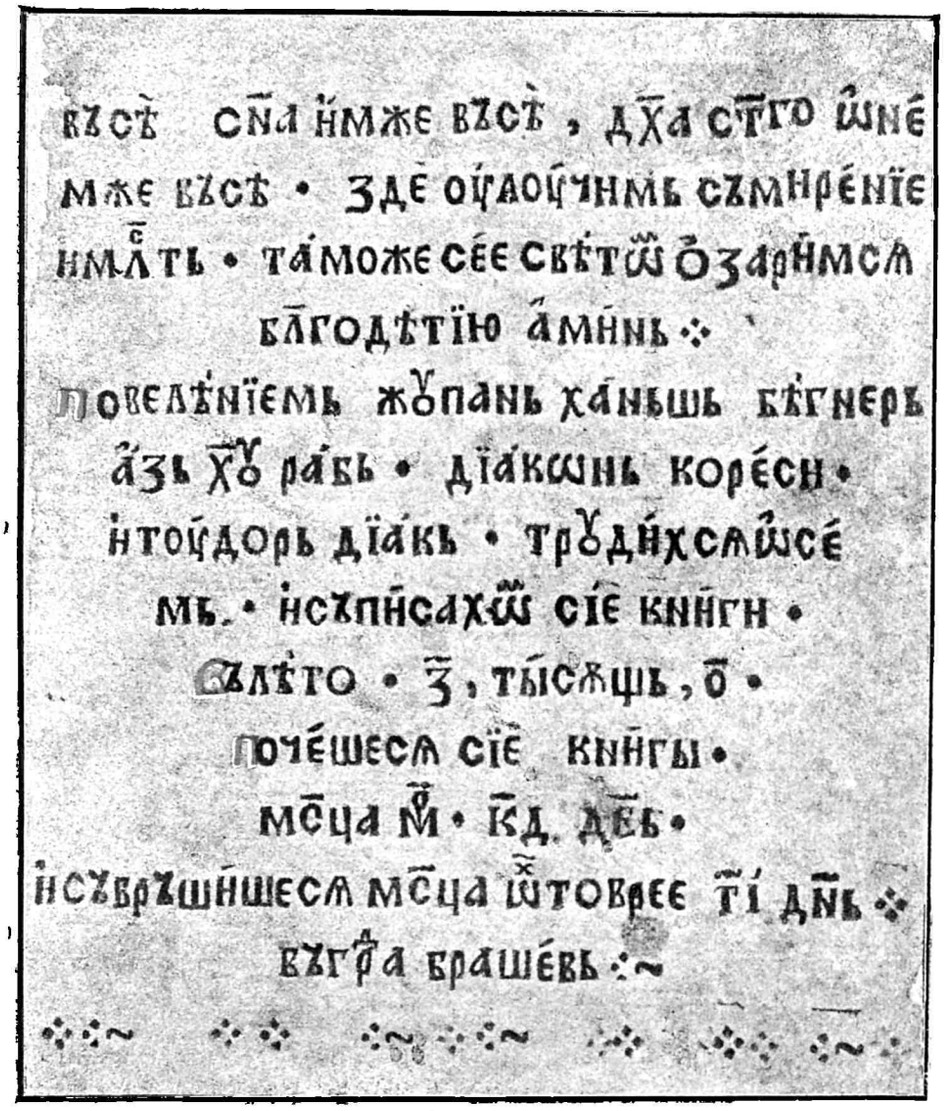
ВЪСѢ СѸ НМЖЕ ВЪСѢ , ДХА СТГО ѠНЄ
МЖЕ ВЪСѢ • ЗДЄ ОУЧАОУЧНМЬ СЪМНРЄНЇЄ
НМ҃ТЬ • ТАМОЖЕ СЄЄ СВѢТѠ ѲЗАРНМСѦ
БЛГОДѢТЇЮ А҃МНЬ ⁘
ПОВЕЛѢНЇЄМЬ ЖѴПАНЬ ХАНЬШЬ БѢГНЕРЬ
АЗЬ ХѴ РАБЬ • ДЇАКѠНЬ КОРЄСН •
НТОУДОРЬ ДЇАКЬ • ТРѴДНХСѦѠСЄ
МЬ • НСѢПНСАХѠ СІЄ КННГН •
ЗѦТО • З, ТЫСѪЦЬ, Ѳ •
ПОЧЄШЕСѦ СЇЄ КННГЫ •
МЦА М • КД. ДЄЬ •
НСѢВРѢШНШЕСѦ МЦА ѠТОВРЄЄ ТІ ДНЬ ⁘
ВЪГѲА БРАШЄВЬ ⁘~

66. — Evangheliar slavonesc, 1562.

conul Coresi şi Tudor Diac ne-am trudit de am scris acéstă carte. In anul 7070 (1562). S'a început acéstă carte în luna luĭ Martie 24 ḑile şi s'a isprăvĭt în luna luĭ Octobre 13 ḑile, în oraşul Braşov".

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române.—Braşov, Biserica Sf. Nicolae. — Petersburg, Biblioteca publică. —Moscva, Biblioteca publică şi Museul Rumianţov. —Munkács, Biblioteca episcopală (acum în Ungvár).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Vasilie Popp, *Disertaţie despre Tipografiile românescĭ în Transilvania şi învecinatele Ţĕrĭ, dela începutul lor până la vremile nóstre...* Sibiiu, 1828, p. 12.—Josephi Dobrowsky, *Institutiones lin. guae slavicae...* Editio secunda, Vindobonae 1852, p. XXXVIII.—*Annales gymnasii gr. catholici maioris Blasiensis pro anno scholastico MDCCCLVIII* edidit T. Cipariu... Blasii 1858, p. 11.—B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, II, 93 şi 725.—Šafařík, *Geschichte der südslaw. Litteratur*, III, I, 55.—Karataev, Описаніе, I, 24.—Picot, *Coup d'œil*, p. 23.

[1563].

12. Apostol românesc (tipărit de diaconul Coresi la Braşov).

Singurul exemplar cunoscut din acest Apostol numit şi Praxiu, conservat în Museul naţional de antichităţĭ din Bucurescĭ, a fost descris cu de-amĕnuntul de d. Gr. Creţu. D-sa ajunge la conclusiunea că trebue să fi fost tipărit cam pe la 1570. Noĭ propunem data de 1563 pentru motivele arătate la p. 52. Volumul este defectuos şi se află în următórea stare:

Un vol. in-folio de 124 foĭ, fără început şi fără sfîrşit. Foile aŭ fost grupate în caiete de câte 8 foĭ, cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină a fie-căruĭ caiet. Din primul caiet existent, însemnat 10 (ĩ), aŭ mai rĕmas numaĭ ultimele 4 foĭ, iar din ultimul însemnat 29 (к҃а҃) numaĭ primele 5 foĭ. Tot restul, precum şi 36 de foĭ din lăuntrul caietelor, s'aŭ pierdut. Dupĕ numĕrul sforilor rĕmase la călcâiul cărţiĭ sĕ pare că lipsesc 11 caiete dela sfîrşit; prin urmare volumul complet se compunea din 40 de caiete adică 220 foĭ, dacă tóte caietele eraŭ quaterniunĭ. E tipărit cu negru şi roşu: negru pentru text şi sumare, roşu pentru titlurile românescĭ şi slavonescĭ, notele tipiconale slavone, etc. cu câte 21, uneorĭ 20 saŭ 22 rînduri pe pagină şi cu aceleaşĭ caractere ca Evangheliarul românesc dela 1561, pe hârtie gălbuie grósă cu stema Braşovuluĭ în filigrană. Cuprinde douĕ feluri de iniţiale, unele simple şi altele ornate. Aceste din urmă sémănă cu cele reproduse mai sus la Nrii 7, 18, 30, 32 şi 34. Titlul curent este slavonesc şi de cele mai multe orĭ lipsesce. Zacealele sunt însemnate cu litere roşiĭ în afară de text.

In foile pierdute dela început volumul acesta cuprindea faptele Apostolilor,—în cele rĕmase sĕ cuprind epistolele luĭ Iacov, Petru, Ioan, Iuda şi Pavel, cu óre-carĭ lipsurĭ;—la sfîrşit lipsesc câte-va din epistolele acestuia din urmă, şi probabil obicĭnuitele îndice ale lecţiunilor, etc.

Bucurescĭ, Museul naţional de Antichităţĭ.

M. Gaster, *Chrestomatie română*, vol. I p. 9.

Gr. Creţu, *Antâiul Praxiu saŭ Apostol românesc tipărit pe la 1570* în *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie* sub direcţiunea luĭ *Gregoriu G. Tocilescu*, an. III vol. V (Bucurescĭ 1885) p. 29.—Dr. I. G. Sbiera, *Mişcări culturale*, p. 36.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

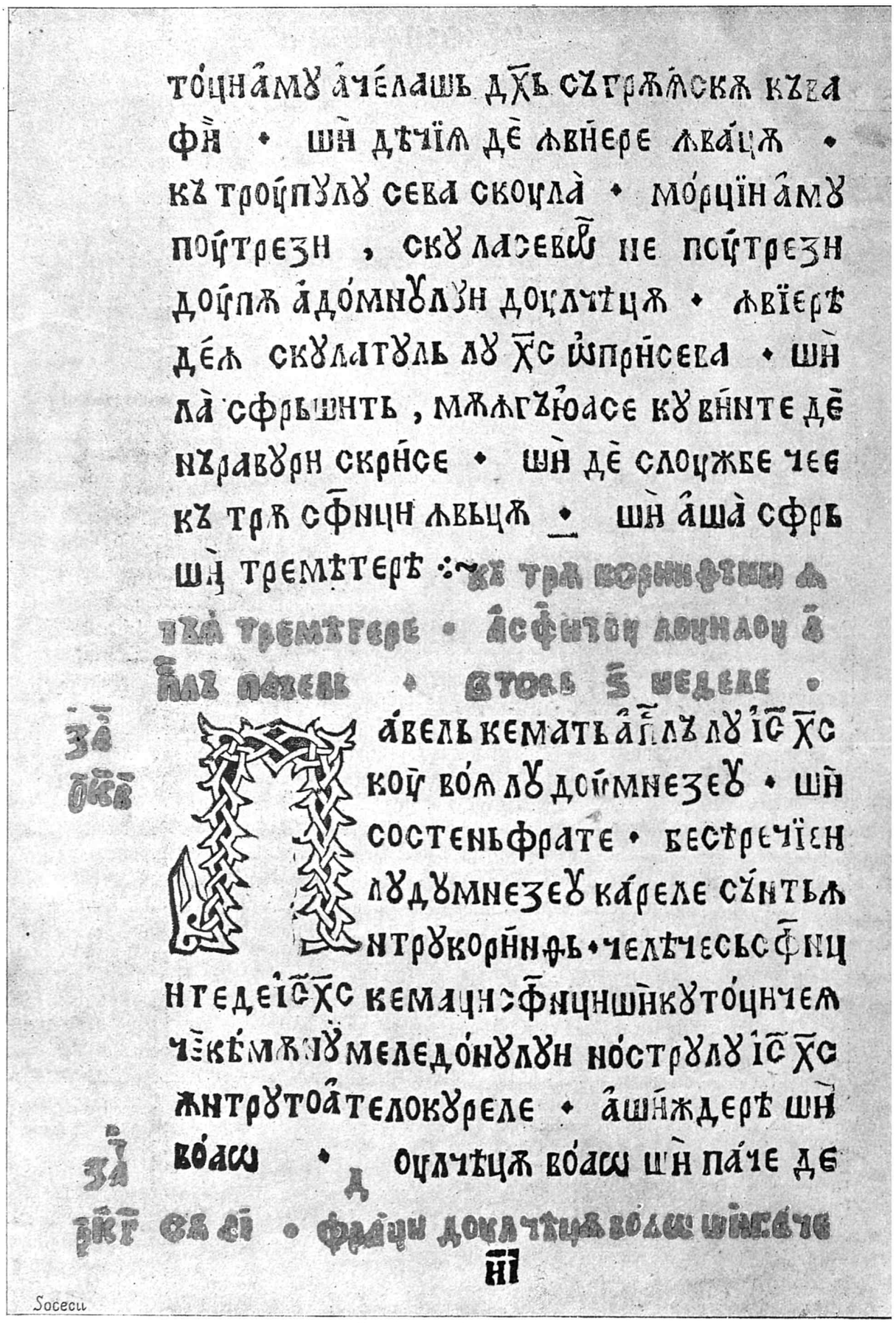

67. — Apostol românesc, (1563).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

[1564].

13. Tălcul evangheliilor şi Molitvenic românesc (tipărite de diaconul Coresi la Braşov).

Cunóscem acéstă carte numaĭ din descripţiunea şi extrasele pe carĭ le-a publicat Cipariu. Cartea însăşĭ s'a pierdut. Cercetările făcute în biblioteca Seminariuluĭ greco-catolic din Blaj şi în cea rĕmasă dela rĕposatul canonic, aŭ fost zadarnice. De aceia ne mărginim a resuma acì notele pe carĭ i le-a consacrat Cipariu în publicaţiunile sale.

Cartea formézĕ un volum in-folio, nepaginat, în quaterniunĭ, şi tipărit cu aceleaşĭ caractere ca şi Evangheliarul diaconuluĭ Coresi din 1560—61. Se compune din 2 părţĭ:

1) *Tălcul evangheliilor*, care ocupă împreună cu scara lor şi epilogul primele 238 foĭ şi cuprinde cuvîntărĭ pentru tot anul începênd cu Duminica Pascelor, esplicând textul evangheliilor care este aprópe identic[1]) cu cel din Evangheliarul pomenit maĭ sus.

Acésta cazanie se terminĕ cu un epilog, din care se cunósce numaĭ următorul fragment:

„...Дрепть ачѣѫ амь скось (де амь типъри)ть третеѣваигелоул. ши пра(ѕ̄іоул[2]) рѫмѫ)нѣше ⁘ дѫпѫ ачѣѫ дѣка амь (възѫть же)ланїеа а мѫлци преѫци. де тълкоул ѣѫ̄лїилшр коум съ поатѫ ши еи проповедѫи, ши а спѫне шаменилшр дѣъцѫтѫрѫ дѫпѫ четитоул еѫ̄лїеи, аша амь афлать ачѣсте тълкѫре але ѣѫ̄лїилшр. пре дѫминечи преспре ань. скоасе де л скриптѫра пророчилшр ши ап̄лилшр. ши челшр сф̄нци пъринци. ши дѣкамь четить, бине амь испитить ши сокотить ши амь афлать къ тоате тълкѫеск. адеверѣзѫ ши лнтъреск кѫ скриптѫра сф̄нтѫ, ши мїе таре плъкоуроѫ, ши амь скрис кѫ типарюл водш фрацилшр.... че фрацїи мїеи. оунде чартѫ ачастѫ карте пре влъдичи епископи. попи кълѫгѫри ши пре домни. нѫ чартѫ пре чеи бѫни че пре ръи. бѫнїи съ нѫ л пре сине. ши карїи вшр фи кѫ винѫ чертаци еи се покъѫскѫ ши съ ласе рѣѫтатѣ ши съ лмбле кѫ дерептате. аминь ⁘ келчѫгь ши банїи пре ачесть лѫкрѫ лндрептѫсѣкѫ а да жѫпѫноуль Форо Миклѫшь.[3])“

[1]) Cipariu, *Analecte*, p. 16, *Principia*, 104 şi *Annales Gymnasii Blasiensis*, (1858) p. 11.

[2]) Fóia pe care era tipărit acest epilog era ruptă, când l-a copiat Cipariu. Cuvintele în parentesă sunt o completare. După literele *пра*, Cipariu completase *правила*. Maĭ târdiŭ însă a revenit asupra acesteĭ cetirĭ, admiţênd versiunea *праѕ̄іоул*. (*Principia*, p. 104 şi *Archiv pentru filologie* etc. p. 89). Apostolul saŭ Praxiul, de care se amintesce acì, a fost descoperit în 1884 şi descris cu de-amĕnuntul de d. Gr. Creţu, în *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie* sub direcţiunea luĭ Gr. G. Tocilescu, V, (Bucurescĭ 1885) p. 29. Decĭ greşit persistă unĭ a maĭ vorbi de o Pravilă din secolul XVI, care ar fi fost ediţiunea întâia a Pravileĭ micĭ dela Govora.

[3]) Cipariu, *Analecte*, p. 29-30 în notă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

2) *Molitvenicul românesc*, care ocupă restul volumuluĭ şi care nu s'a păstrat întreg. Titlul seŭ este:

«Молитевник роумънеск. положеніе. молитвеле. ботезоуль. коуноуніѫ. коуминекътоура. типикоул летоургіен. вечерніе. слоужба де демънѣцѫ. кънтечеле де ѧ ѱаломи ши де ѧ е҃ѵлїе. петрекътоура морцилоръ.»

Partea dela capitolul cuminecăturei până la sfîrşit, lipsesce [1]).

Există controversă asupra autoruluĭ traducerĭĭ Evangheliaruluĭ, a Apostoluluĭ şi a acesteĭ Cazaniĭ, precum şi asupra anuluĭ tipăririĭ acestor două din urmă. Nu este locul acĭ de a intra în amĕnuntele acesteĭ controverse. Observăm totuşĭ că, dacă se admite că Coresi a tipărit Apostolul şi Cazania, după cum tipărise Evangheliarul dela 1560—61, anĭĭ tipăririĭ Apostoluluĭ (1570 după Creţu) şi a Cazanieĭ (1575 după Cipariu), trebuesc puşĭ înainte de 1570 (saŭ póte de 1568), când s'a împrimat prima Psaltire românéscă, de óre-ce în epilogul Cazanieĭ nu se pomenesce nimic de acéstă psaltire, cu tóte că a fost tipărită de acelaşĭ Coresi. Sbiera[2]) aduce argumente fórte plausibile pentru anul 1564, argumente trase din biografia luĭ Forró Miklos, care a fost prins şi condamnat la mórte în 1564, iar din 1566 i se pierde urma. Pe de altă parte diaconul Coresi, care tipărise până atuncĭ cărţile sale când cu sprijinul Ungurilor când cu al Saşilor, pare a fi rĕmas cu aceştĭ din urmă, în momentul când confesiunea protestantă se desparte în luterană a Saşilor, calvină a Maghiarilor şi unitară a Sĕcuilor, (de óre-ce în 1581 publică *Evanghelia cu învĕţătura* după îndemnul şi cu cheltuiala luĭ Lucas Hirscher),– iar despărţirea reformaţilor sĕ face după hotărîrea dieteĭ din Turda, în anul 1564. Am admis acéstă dată pentru Cazanie, iar pentru Apostol propunem data de 1563, ca fiind tipărit înainte de Cazanie şi probabil după Evangheliarul slavonesc din 1562.

Tim. Cipariu, *Crestomatia sau Analecte literarie*, p. 16-29.—Lambrior, *Carte de citire*, p. 27.—Gaster, *Chrestomatie română*, I, 22.
Émile Picot, *Coup d'œil*, 36.–Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 57.

[1568].

14. Psaltire românéscă de diaconul Coresi.

T. Codrescu a publicat în revista sa *Buciumul Romanu* (Iaşĭ 1875), maĭ multe glosare pentru texte vechĭ românescĭ, lucrate de rĕposatul G. Sĕulescu. Printre acestea sĕ află un glosar pentru o Psaltire românéscă a diaconuluĭ Coresi, tipărită în anul 1568, diferită, după cum asigură editorul *Buciumuluĭ*, de tóte celelalte psaltirĭ cunoscute.[3]) Din nenorocire d-sa nu dă nicĭ un alt amĕnunt, iar cartea însaşĭ nu se maĭ găsesce nicăirĭ. Comparaţiunea extraselor pe carĭ le dă Sĕulescu în glosarul seŭ, cu textele psaltirelor cunoscute nu póte servi la nimic

[1]) Cipariu, *Principia*, 116.
[2]) Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, p. 58-59.
[3]) *Buciumul Romanu*, I, 250.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pentru stabilirea înrudirei între ele şi pentru controlarea aserţiunilor sale, în privinţa vechimei textului şi a autorului traducerii, de óre-ce lucrările acestui scriitor sunt cu drept cuvînt bănuite.[1])

E sigur că această psaltire a existat, e posibil iarăşi ca data de 1568 să fie exactă, dar textul publicat de T. Codrescu după manuscriptele lui G. Sĕulescu este evident latinisat şi deci falsificat.[2])

Glosariul Psaltirei lui Coresi din 7076 (1568) elaboratu de George Sĕulescu, în *Buciumul Romanu*, I, Iaşi 1875, p. 289-304, 16, 49-64, 97-112, 145-160, 193-208, 241-150. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 45-46.

1568.

15. Sbornic slavonesc, partea II, tipărit de diaconul Coresi la 7077, Decembre.

Acest Sbornic, numit şi Mineiu de praznice, era compus din două volume. Nu se cunósce pân'acum decât acest al doilea volum, cuprinzênd serviciul divin al sĕrbătorilor nemişcătóre ale Domnului Christos, ale Sf. Fecióre şi ale câtor-va sfinţi din lunile dela Fevruarie până la August inclusiv. El formézĕ un vol. in-folio de 222 foi, grupate în 28 caiete (27 de câte 8 foi şi unul de 6 foi), purtând semnătura cirilică $\overline{\text{а}} - \overline{\text{кн}}$ pe prima şi pe ultima faţă a fie-căruĭ caiet, jos la mijloc. In exemplarele vĕzute de noĭ, lipsesc prima şi ultima fóie, acésta din urmă probabil albă. E tipărit în două culorĭ: textul cu negru, iar titlurile, indicaţiunile şi maĭ tóte iniţialele cu roşu, cu 31 rînduri pe pagină. Iniţialele ornate sunt de două mărimĭ şi sémănă cu cele reproduse maĭ sus la N^{rii} 5, 7-9, 13 (28), 16-18, 27 (29), 30, 32, 34-37, însă sunt puţin maĭ usate.

La început sĕ găsesce un frontispiciu ornat terminat în cruce, amintind pe cel din Evangheliarul românesc dela 1561 reprodus maĭ sus la pag. 45.

Fóia întâĭ lipsesce. Pe a doua începe viaţa sf. mucenic Trifon.

Pe fóia 5 r. a ultimuluĭ caiet, despărţit de text printr'un spaţiu gol de vre-o 7 centimetri, se află următorul epilog:

„Cu voea Tatăluĭ şi cu silinţa Fiuluĭ şi cu ajutorul sfîntuluĭ Duh, s'aŭ scris acéstă carte în ţilele bine-cinstitoruluĭ şi de Christos iubitoruluĭ Io Alexandru voevod, mitropolit fiind preaosfinţitul chir Evtimie.

„Eŭ păcătosul diacon Coresi am scris acéstă carte, împreună cu 5 ucenicĭ.

[1]) Glosarul Evangheliaruluĭ luĭ Coresi este o îndrăsnéţă falsificare. Aşa în zaceala 79 a evangheliei luĭ Luca, cuvinte ca *năemnicĭ, greşiĭ, destoinic, robiĭ, hrănit*, etc. sunt înlocuite cu cuvintele *mercenaţi. păcăţiĭ, demn, şerbiĭ, saginat*, etc.

[2]) Comp. extrasul din psalmul 108 publicat la p. 16 sub rubrica *Vădiea*, cu textul din Psaltirea slavo-română a diaconuluĭ Coresi. Cuvintele *spăseşte-mâ, mila, blagosloveşti, ispovedescu-mâ*, aŭ în Glosarul luĭ Sĕulescu formele *salvă-mă, mesererea, bineţeşti, confeciunesumĕ*.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„S'aŭ început a se scrie această carte în luna luĭ Iulie 12 ḑile şi s'aŭ isprăvit în luna luĭ Dechemvrie 6 ḑile, în anul 7077."

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române.—Braşov, Biserica Sf. Niculae.

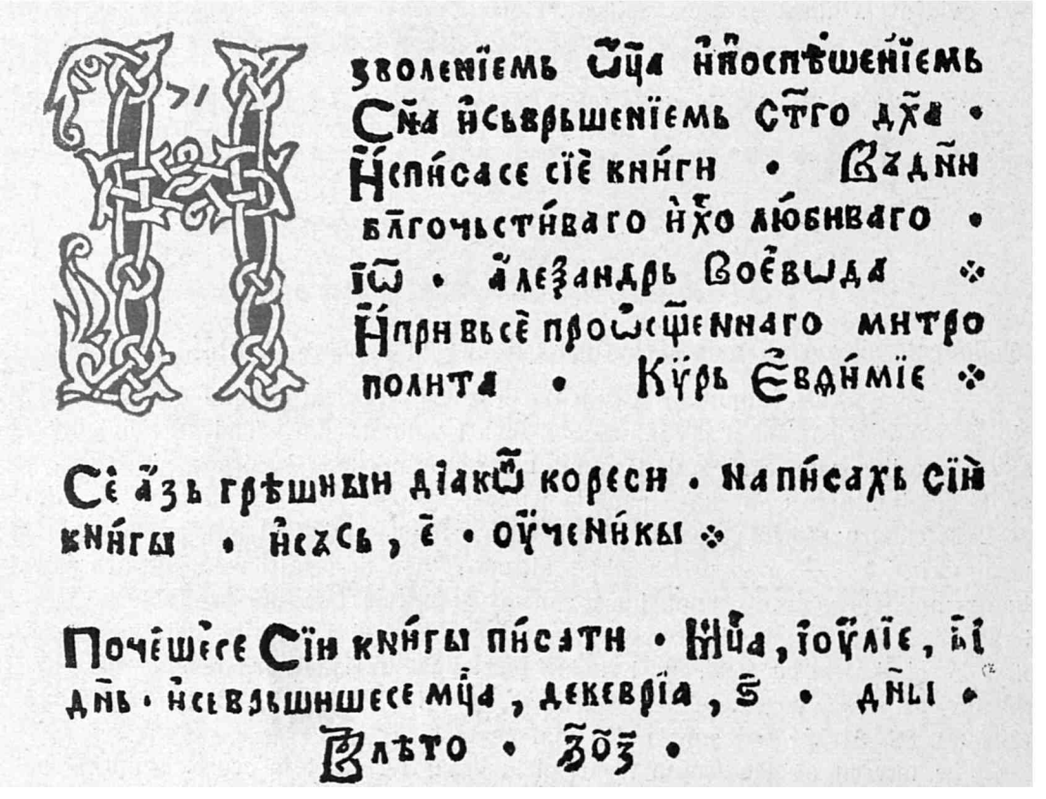

68. — Epilogul sborniculuĭ slavonesc, 1568.

1570.

16. Psaltirea românéscă a diaconuluĭ Coresi. Braşov.

Singurul exemplar cunoscut din acéstă carte, aflător în Biblioteca Academieĭ Române, este defectuos. El formézĕ un volum în-4⁰ al căruĭ început şi sfîrşit s'aŭ pierdut. Dintr'o fericită întîmplare însă s'a păstrat ultima fóie cu epilogul reprodus maĭ jos. In josul acesteĭ foĭ se află signatura ѵ҃ (51). Din faptul că foile sunt grupate în caiete de câte 4 foĭ (duerniunĭ), se póte deduce că acéstă carte a avut 204 foĭ. Psaltirea e tipărită în două culorĭ, fără paginaţie, cu signatura cirilică pe pagina întâĭ şi ultimă a fie căruĭ caiet cu câte 18 rînduri pe pagină, cu caractere marĭ, aceleaşĭ ca ale Evangheliaruluĭ dela 1561, cu câteva iniţiale ornate, aceleaşĭ ca cele din Liturghierul dela 1508, reproduse la nrii 5, 7 şi 13, şi altele maĭ micĭ ordinare.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Exemplarul acesta începe cu duerniunea însemnată ϱ̃ (3) cu Catizma 2, psalmul 9. Caietele sunt complete până la al 22-lea (κ̃ϰ̃) care cuprinde mai mult de jumătate din Psalmul 71. Afară de acésta s'aŭ mai păstrat încă câte-va foĭ mai mult saŭ mai puţin deteriorate: una dela început cu signatura ϰ̃ (2) cu sfîrşitul

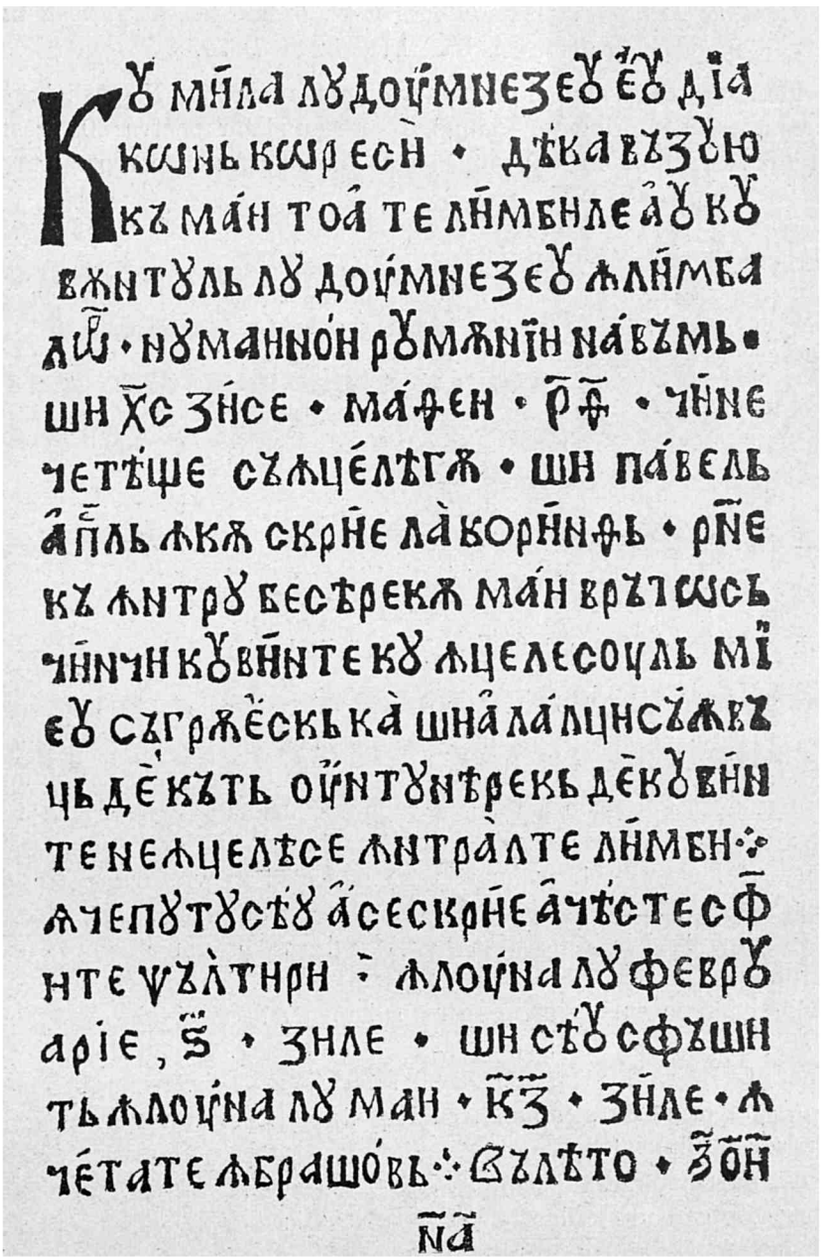

69.—Epilogul psaltirei românesci, 1570.

psalm. 4 şi mai întreg psalmul 5, şi alte 12 dela sfîrşit. Pe una din acestea se află signatura λη̃ (38), iar pe alta epilogul reprodus aicĭ în facsimile.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Cu mila lu Dumnezeu eu diaconŭ Coresi, déca văzuŭ că mai toate limbile au cuvântulŭ lu Dumnezeu în limba lor, numai noi Rumânii n'avămŭ, şi Hs. zise, Matheĭ 109, cine cetéşte să înţelégă, şi Pavelŭ ap·s·lŭ încâ scrie la Corinthŭ, 155, că întru besérecâ mai vrătosu cinci cuvinte cu înţelesulŭ mieu să grâescŭ ca şi alalţi să învăţŭ, de cătŭ untunérecŭ de cuvinte neînţelése într'alte limbi. Inceputuséu a se scrie acéste sf·nte Psăltiri în luna lu Fevruarie, 6 zile, şi séu sfă[r]şit în luna lu Mai, 27 zile, în cetate în Braşovŭ. Ѣ ѧѣ҂ *(în anul) 7078.*

In numerotarea psalmilor se observă un fapt curios: Ne găsindu-se probabil printre caracterele imprimerieĭ semnul ѯ corespunḑător pentru 60, acest semn a rĕmas afară la psalmiĭ 60—69, punêndu-se numaĭ cifra care represintă unimile.

Biblioteca Academieĭ Române (dăruit de V. Mangra).

V. Mangra, *Psaltirea românească a diaconuluĭ Coresi, publicată la 1570 în Braşov,* în *Tribuna,* nº 268 din 24 Nov. 1890, republicat în broşura: *Cercetări literare-istorice.* I. Psaltirea Diaconuluĭ Coresi tipărită la 1570 în Braşov. II. Rolul Diiacilor din Moldova în cultura Românilor din Transilvania în secolul al XVII-lea, de *Vasile Mangra,* Profesor seminarial în Arad. Bucurescĭ (Carol Göbl) 1896. 1 br. 8º de 29 pag.—Dr. I. G. Sbiera, *Mişcări culturale şi literare la Românii din stânga Dunării în rĕstimpul dela 1504-1714,* Cernăuţĭ 1897, p. 45-46.

1574.

17. Octoih slavonesc, partea I (glas 1-5), tipărit de diaconul Coresi.

Un vol. in-folio de 216 foĭ, grupate în 27 caiete de câte 8 foĭ, nepaginate şi avênd signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină a fie-căruĭ caiet, jos la mijloc. E tipărit cu negru şi roşu, cu câte 30 rînduri pe pagină. Volumul acesta cuprinde o singură iniţială ornată, la început, şi două feluri de frontispiciĭ ornate ocupând câte o jumĕtate de pagină cu stema Ţĕreĭ Românescĭ: unul cu vulturul mic la începutul glasuluĭ 1, (v. maĭ jos p. 62) altul cu vulturul mare, ţinênd în cioc o cruce verticală între doĭ arboriĭ, la începutul glas. 2 şi 3 (No. 71). La sfîrşitul glasuluĭ 2 şi la sfîrşitul cărţeĭ se află un ornament mic representând un vultur într'o cunună, identic cu cel reprodus maĭ jos la pag. 61.

Octoihul începe cu pagina pe care o dăm acĭ în facsimile (No. 70).

Glasul 1 începe cu f. 2; Glasul 2 la f. 6 r. a c. 7. Glasul 3 la f. 1 r. a c. 14, cu ornamentele de care vorbirăm. Glasul 4 începe la f. 4 r. a c. 20, în continuare a textuluĭ, fără ornament, ci numaĭ cu clişeul de titulatură şi se termină pe ultima pag. a caietuluĭ 26.

Pe ultima pagină existentă (c. 17 f. 6 v.) se află epilogul reprodus în facsimile la pag. 59, care în traducere este următorul:

„A tot vĕḑĕtoruluĭ şi prea fericituluĭ Dumneḑeŭ slavă şi mărire! Luĭ celuĭ ce face să se împlinéscă orĭ-ce lucru bun care dela dînsul începe, slavă şi putere în vecĭĭ vecilor amin. Şi după acestea, aceĭ oamenĭ dumneḑeescĭ: Damaschin şi Iosif şi Cozma şi Teofan, prin scoborîrea sfintuluĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

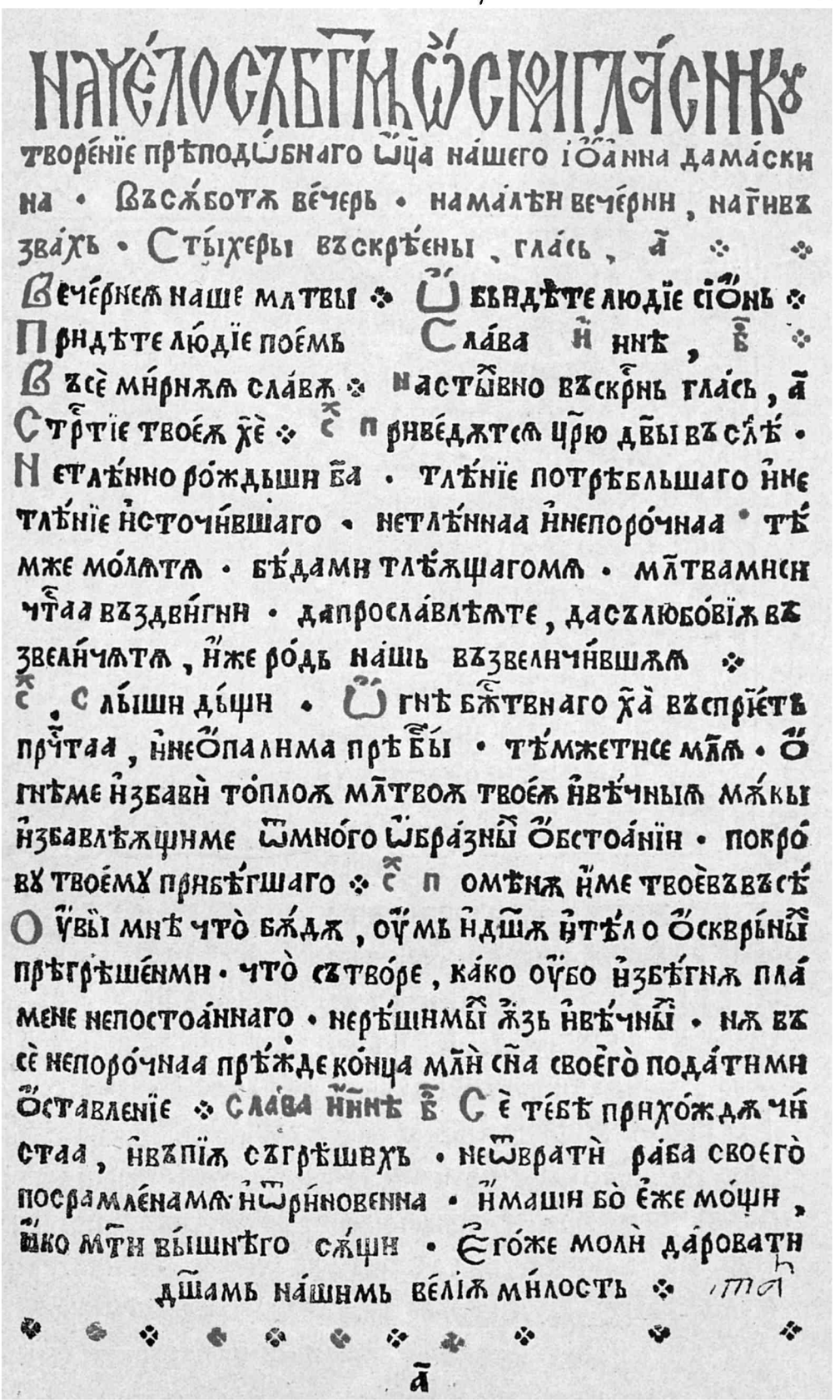
НАЧЕЛОСЂБГМ ѠСМГЛСНК
твореніе прѣподѡбнаго ѡца нашего іѡанна дамаскина • Вєчєрнєм наше мл҃твы ✣ Ѡбрѣтѣте людіе сіѡнь ✣ Прідѣте людіе поемь Слава и҃ нн҃ѣ, б҃ ✣ Вєсѣ мірнѣм славѣ ✣ настоѡвно вскрнь глась, а҃ Стр҃тіе твоєѣ хѣ ✣ с҃ прнведѣтсѧ цр҃ю двы вслѣ • Нетлѣнно рождьшн ба • тлѣніе потрѣбльшаго нне тлѣніе источившаго • нетлѣннаа ннепорочнаа • тѣ мже молѧтѧ • бѣдамн тлѣющагомѧ • мл҃твамнсн чт҃аа вздвигнн • дапрославлѣѧте, дасѧлюбовіѣ вѕ звелічѧтѧ, и҃же родь нашь возвелічившѧѧ ✣ с҃ слышн дщн • Ѡгнь бж҃твнаго х҃а вспріметь пр҃таа, ннеѻпалнма прѣбы • тѣмжетнсе мл҃ѧ • Ѻгнѣме нзбавн топлож мл҃твож твоєѣ нвѣчным мѧкы нзбавлѣющнме ѡмного ѡбразны ѻбстоанін • покро вѣ твоємѣ прнбѣгшаго ✣ с҃ помѣнѣ и҃ме твоєвѣвсѣ О ѹвы мнѣ что бѧдѧ, оѹмь ндшѣ нтѣло ѻскврны прѣгрѣшенмн • что сътворе, како оѹбо нзбѣгнѣ пла мене непостоаннаго • нерѣшнмы жзь нвѣчны • нѣ вѣ сѣ непорочнаа прѣжде конца мл҃н сна своєго податнмн ѻставленіе ✣ Слава и҃ннѣ б҃ С ѣ тебѣ прнхождѧ чн стаа, нвпіѣ съгрѣшвхъ • неѡвратн раба своєго посрамленамѧ нѡрнновенна • и҃машн бо єже мощн, ѡко мт҃н вышнѣго сщн • Єгоже молн даровати дшамь нашнмь вєліѣ мнлость ✣ ima

а҃

70. — Octoih slavonesc, 1574.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

НАВЕЧЕРІЕ НАЙЗВ

ХЪ • СТЫРЇ ВЪСКРСНЫ • ГЛАСЪ • Й

Пръвовѣчномоу wцѣ рождьшоусѧ бжію слу
воу • Въпльщьшоусѧ wдвы маріѧ • пріидѣте
покажнимсѧ • распѧтіе бо прѣтрьпѣвь , погреб
нію прѣдастьсѧ якw самь вьсхотѣ • нвскрс
нзмрьтвыхъ , спсемь блгдщачлка
Хе спсь нашь, еже нанъ рькописаніе прнгвождь н
крстѣ расрьса • нсьмртн дрьжавѧ оупразнилъ й

71.— Octoih slavonesc 1574.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

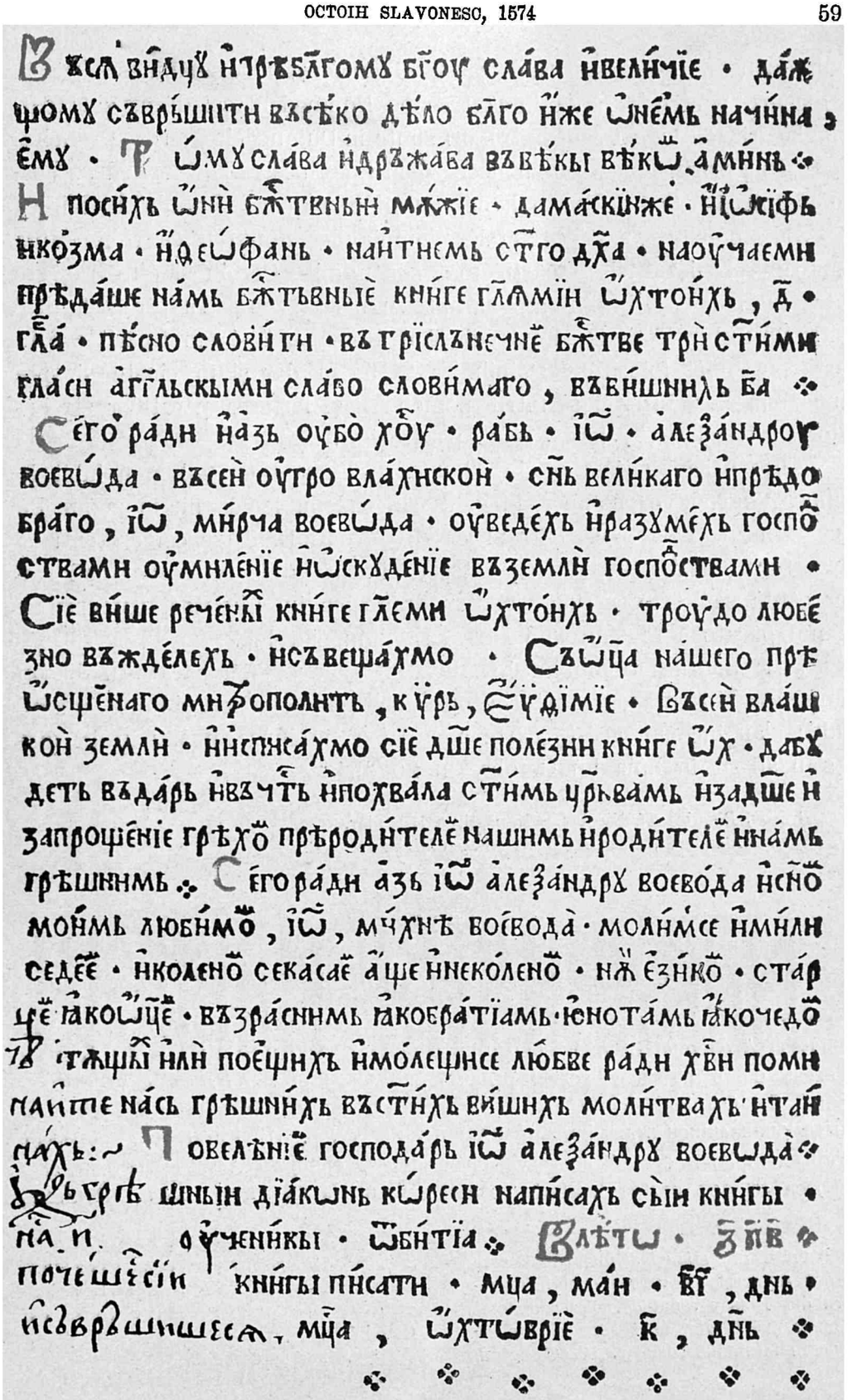

72. — Octoih slavonesc, 1574.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Duh învăţaţi, ne-aŭ lăsat nouĕ cărţile dumneḑeescĭ ce se numesc Octoih, 4 glasurĭ, pentru a cântà în cântece pe Dumneḑeul cel de sus şi lăudat, cu glasurile de îngerĭ cele de treĭ orĭ sfinte în Dumneḑeirea prea strălucită.

„Din pricina acésta şi eŭ decĭ, robul luĭ Christos Io Alexandru, Voevodul întregeĭ ţărĭ a Ungrovlahieĭ, fiul marelui şi prea bunuluĭ Io Mircea Voevod, am cunoscut şi am înţeles domnia mea împuţinarea şi raritatea în ţara Domnieĭ mele a cărţiĭ maĭ sus numite Octoih şi din dragoste către lucru am dorit şi m'am sfătuit cu părintele nostru prea-osfinţitul mitropolit chir Evtimie al întregiĭ Ţĕrĭ Românescĭ şi am tipărit acéstă carte de suflet folositóre Octoih, ca să fie în dar şi în cinste şi spre lauda sfintelor biericĭ şi întru pomenirea şi iertarea păcatelor străbunilor noştri şi părinţilor şi nouĕ păcătoşilor.

„Din pricina acéstă eŭ Io Alexandru Voevod, cu fiul meu iubit Io Mihnea Voevod, ve rugăm şi în genunchĭ cădem, iar de nu în genunchĭ, cu cuvîntul, către ceĭ bătrânĭ ca către părinţĭ, către ceĭ crescuţĭ ca către fraţĭ, către ceĭ tinerĭ ca către copiĭ, către toţĭ ceĭ ce vor cetì saŭ vor cântà saŭ se vor rugà, pentru dragostea luĭ Christos, pomeniţi-ne pe noĭ păcătoşiĭ în sfintele vóstre rugăciunĭ şi taine.

„Din porunca Domnuluĭ Io Alexandru voevod, eŭ păcătosul diacon Coresi am tipărit acéstă carte cu opt [1]) ucenicĭ, dela facerea lumeĭ în anul 7082; s'aŭ început acéstă carte a se tipărì în luna luĭ Maĭ în 12 ḑile şi s'aŭ sfîrşit în luna luĭ Octobre în 20 ḑile."

Braşov, Biserica Sf. Nicolae.—Mănăstirea Hilandar.
Sava Chilandarec, *Rukopisy a starotisky Chilandarské*, 86.

1575.

18. Octoih slavonesc, partea II (glas 5—8), tipărit de diaconul Coresi.

Cunóscem douĕ exemplare din acéstă carte, amêndouĕ necomplete: unul în Biblioteca Academieĭ Române şi altul în Biblioteca bisericiĭ Sf. Nicolae din Braşov. In acesta din urmă s'a conservat prima fóie, pe a căreĭ verso sĕ póte vedé ornamentul din Octoihul dela 1574, vulturul într'o cunună, înconjurat de cuvintele хрйсовоуль-влашкои земле-іѿ а҃леѯандрѣ воєводѣ (v. p. 61). Karataev a cunoscut un alt exemplar în care s'a conservat ultima fóie cu epilogul. Acest epilog este acelaşi [2]) ca cel dela partea I, afară de dată: ѿ бйтїа вь лѣтѡ. ҂а҃п҃г҃. Почéшесѣ

[1]) Colţul din stânga al fóieĭ după care reproducem acest epilog a fost rupt în exemplarul dela Braşov vĕḑut de noĭ, şi completat cu mâna maĭ târḑiu, după cum se póte observa în facsimilele dela p. 59. Călugărul Sava dela Hilandar, copiind acest epilog după un alt exemplar, scrie „am scris acéstă carte cu *şase* ucenicĭ", pontru partea I a Octoihuluĭ.

[2]) V. nota precedentă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ра҃ѹ́емъ проро́комъ̃ печа́ти · бг҃о гла́вы́мь а҃пл҃ъ про́повѣ
дн · на҃ннкомь на҃прѣподо́бнымь , на҃жена́мь ра́дости ·
ба сло́во е҃дина порѡ́ждьшїа · е҃́же ра́ди дре́внее въспрїе
мше́ бла́го рѡ́ждїе · на҃нскым пи́щѫ насла́ждьшесѧ · тѫ̀
хода́тану҃ толи́кым свѣтло́сти , пѣ́снь̀мн почи́та́емь ·
на҃мол҃и́тьвнну҃ бла́го прі҃и́тна҃ тебе́ прѣст҃аа ѡбога́щьше
сѧ · при́сно сѫ́щѧмъ оу҃клн҃нмь жи́знь сна҃ твое́го · по
да́ѫщаго бога́тно вели҃а҃мл҃ть ⁘ Сла́ва на҃и́нѣ по҃ ·
Рождила́ е҃сн нен҃зрече́нно ба · на҃́же прѣжде҃ вѣ́кь ѡ҃ѡ҃ца
въсїа́вшаго · на҃въпосл҃ѣдне҃а вре́мена паки , ѡ҃ст҃аго
чре́ва твое́го бц҃е просїа́вшаго · Свѣ́тъ въѡ҃кръве́нїе а҃
зы́кѡмь · на҃спе́нїе въсего ми́ра · Въпрозре́нїе́же слѣ
пы́мь , на҃оу҃тѣше́нїе на҃́же ве́рою пожѫ̀мтѧ · Се́гѡ оу҃
бо моли́ , просвѣти́тнмѧ вл҃чце свѣтомь ра́зѹма · и҃
подати́ ср҃цоу̀ мое́мѫ оу҃мна́е́нїе дш҃е́вное · а҃ко дары
да́нїемь на҃пѣ́снымн , живо́та мое́го вре́мѧ пре́нда҃ ⁘

Дрїсовоуль влашкон земле

Ѡ҃ а҃лександръ воєводъ

73. — Octoih slavonesc, 1575.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

74. — Octoih slavonesc, 1575.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

сїи книгы писати. мсца, генварїе, к҃ѕ дн҃ь, съвъшисѣ (sic) мсца, августъ. к҃г, дн҃и.— Dela facerea lumeĭ în anul 7083 (1575); s'aŭ început acéstă carte a sĕ tipări în luna luĭ Ianuarie în 26 ḑile şi s'aŭ sfîrsit în luna luĭ August în 23 ḑile".

Volumul complet, de formatul in-folio, trebue să conţină vre-o 198 foĭ, grupate în 25 caiete, 24 de câte 8 foĭ, şi unul (13) de 6 foĭ, cu signatura cirilică obicĭnuită (а҃—к҃ѕ). Caietul 15 pórtă din eróre numĕrul ѳ҃, iar caietul 14 n'are signatură. E tipărit cu negru şi roşu, cu câte 30 rînduri pe pagină, pe o hârtie grósă, gălbuie, cu stema oraşuluĭ Braşov în filigrană. Cuprinde o singură iniţială ornată, la începutul glasuluĭ 8, şi două feluri de ornamente: un frontispiciu cu stema Ţĕreĭ Românescĭ, vulturul mic (No. 74), la începutul glasuluĭ 5, 7 şi 8,— şi un ornament mic, represintând un vultur într'o cunună de snopĭ, pe f. 1 v.

Glasul 5 ţine până la f. 4 r. a c. 7. Maĭ jos de jumĕtatea acesteĭ pagine, începe glasul 6 prin clişeul de titulatură obicĭnuit şi ţine până la f. 6 r. a c. 13. Glasul 7 începe la f. 1 r. a c. 14 şi ţine până la f. 5 r. a c. 19; iar glasul 8 începe la f. 6 r. a aceluiaşĭ caiet.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. — Braşov, Biserica Sf. Nicolae.— Mănăstirea Hilandar.

Karataev, Описаніе, No. 85, p. 187.—Picot, *Coup d'œil*, p. 14. (D. Picot, necunoscênd decât exemplarul defectuos din Biblioteca Academieĭ Române, îl atribue luĭ Macarie şi îĭ asignează data de 1510). — Sava Chilandarec, *Rukopisy a starotisky Chilandarské*, 80.

1577.

19. Psaltire slavo-românéscă, tipărită de diaconul Coresi.

Acéstă psaltire a fost considerată multă vreme ca prima tipăritură românéscă. Multă vreme nu s'a ştiut anul exact al tipăririĭ, iar cât despre locul unde s'a tipărit, lucrul nu este încă limpeḑit până astăḑĭ. Un exemplar, în care s'a conservat ultima fóie cu epilogul şi cu data tipăririĭ, a fost descoperit de Odobescu în mănăstirea Bistriţa şi se află în Museul naţional de antichităţĭ din Bucurescĭ. Un alt exemplar se găsesce în Biblioteca Academieĭ Române.

Volumul in-4⁰ mic trebue să fi conţinut 316 foĭ, carĭ aŭ fost grupate în 79 caiete de câte 4 foĭ, cu signatura cirilică pe pagina întâĭ şi pe cea din urmă a fie-caruĭ caiet, jos la mijloc. In exemplarul dela Museu lipsesce f. 1, caietul 34 întreg şi maĭ multe foĭ din corpul volumuluĭ; în cel din Biblioteca Academieĭ lipsesce caietul 1, tóte foile dela f. 4 a c. 68 până la f. 1 a c. 70 şi ultimul caiet întreg. Volumul e tipărit numaĭ în negru, cu 18 rînduri pe pagină, cu nisce caractere marĭ, semănând cu cele din partea I a Psaltireĭ slavone, şi cuprinde câte-va iniţiale amintind pe cele reproduse maĭ sus la N^rii 33 şi 36. Textul slavon şi traducerea românéscă sunt tipărite cu aceleaşĭ caractere marĭ, de-a rîndul, fără a fi deosebite prin iniţiale marĭ saŭ alt-ceva; câte-o dată chiar semnele de interpunctuaţie lipsesc. La pag. 65 se reproduce un specimen.

Cartea se termină cu următorul epilog, reprodus în facsimile la pag. 64:

Cu mila lu Dumnezeu eu diaconŭ Coresi, déca văzuiŭ că mai toate limbile aŭ cuvântulŭ lu Dumnezeu în limba, numai noi Rumânii n'avăm, şi Hs. zise, Mathei

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

109, cine ceteşte să înţelégă, şi Pavelŭ Apslŭ încâ scrie la Corintŭ, 155, că întru beséreca maĭ vrătos cinci cuvinte cu înţelesulŭ mieu să grâescŭ, ca şi alalţi să învăţŭ, de cătŭ uîntunérecŭ de cuvinte neînţelése într'alte limbi. — Dereptu acéia fraţii miei preuţilorŭ, scrisu-v'am acéste Psăltiri cu otvétŭ, dému scosŭ de în psăltiré srăbéscâ pre limbâ rumânéscâ, să vâ fie de înţelegâturâ, şi grămâticilorŭ, şi vâ rogŭ ca fraţii miei să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi ve[dé i]nşivâ că e cu adevărŭ. Ѣлѣто *(la anul) 7085.*

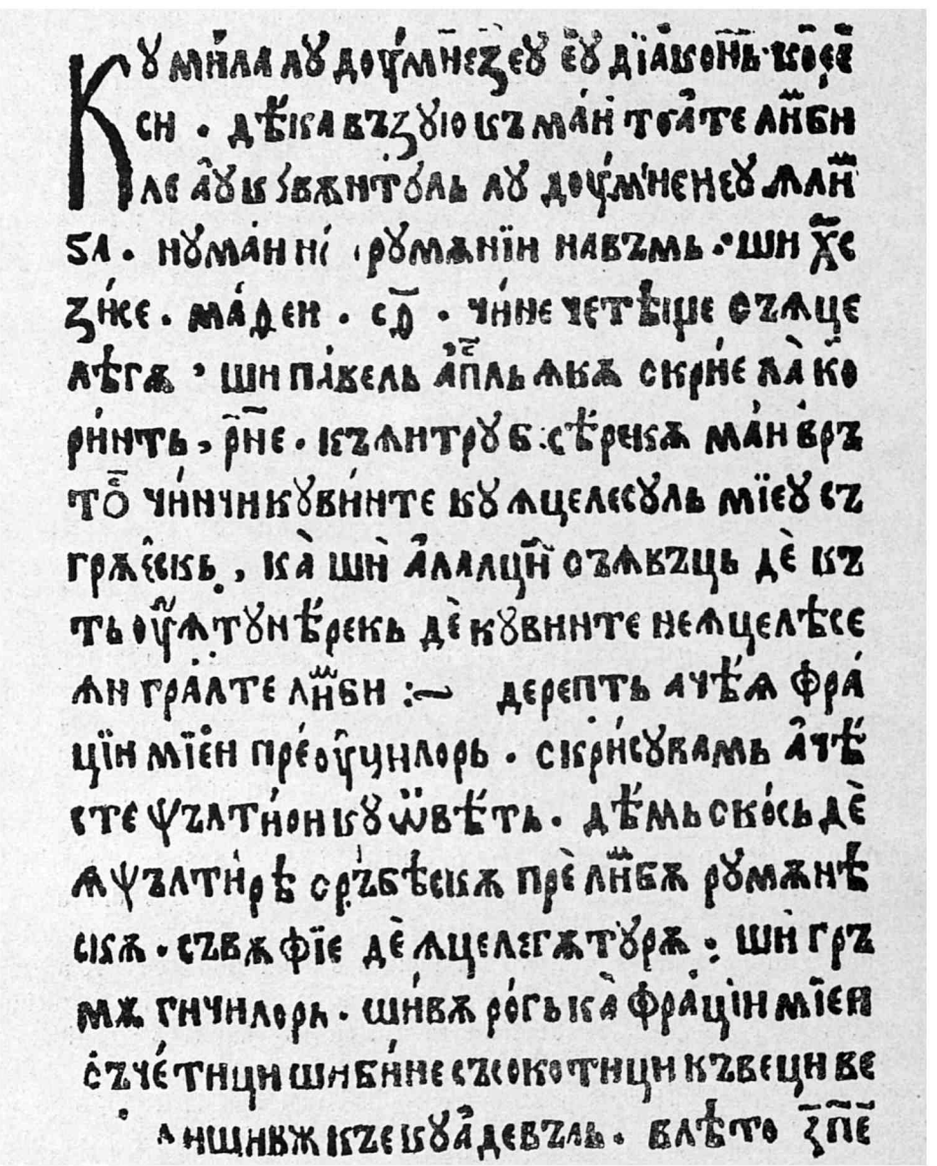

75. — Epilogul psaltireĭ slavo-românescĭ, 1577.

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române, Museul naţional de antichităţi.

Psaltirea publicată românesce la 1577 de diaconul Coresi, reprodusă cu un studiu bibliografic şi un glosar comparativ de B. Petriceicu-Hasdeu. *Ediţiunea Academieĭ Române. Tomul I. Textul.* Bucuresci, Tipografia Academieĭ Române 1881. In 4°, cu 66 pp. facsimilate.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Cipariu, *Analecte*, p. XIX.—Hasdeu, *Psalmul 77 din Coresi*, în *Fóia Societaţii Romanismul*, I, 1870, p. 62.—A. Odobescu, *Psaltirea tradusă românesce de Diaconul Coresi şi tipărită în Braşov la 1577*, în articolul: Despre unele manuscripte şi cărţi aflate în Monăstirea Bistriţa, în *Revista Română*, II, 107, şi retipărit în *Scrieri literare şi istorice* (Bucuresci 1887) vol. I, p. 349.—

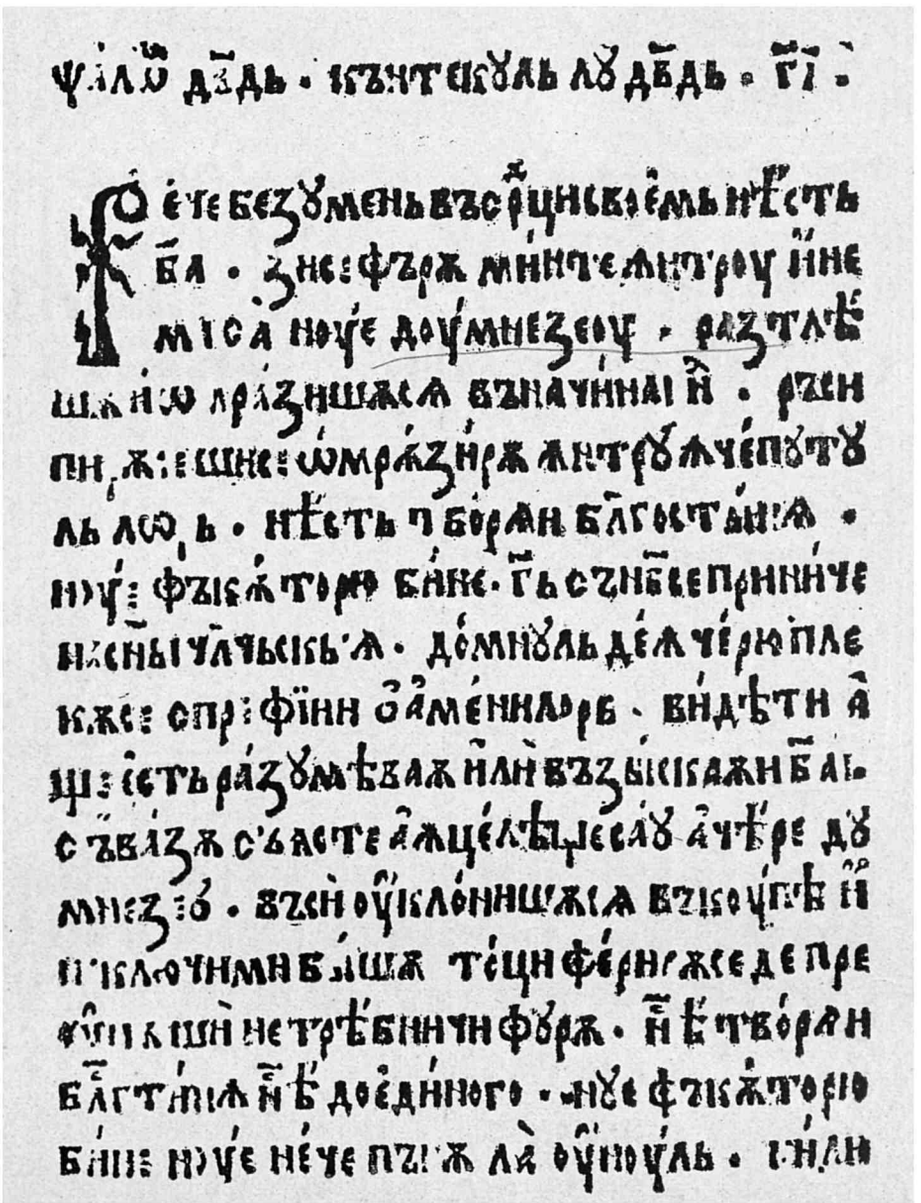

76. — Psaltire slavo-românéscă, 1577.

B. P. H(asdeu), *Unde s'a tipărit Psaltirea luĭ Coresi?* în *Traian*, No. 10, din 14 Mai 1869.—Dr. M. Gaster, *Uă carte românéscă în 1546*, în *Românul* din 6 Nov. 1881.—B. P. Hasdeu, *Ceva pentru d. dr. M. Gaster*, în *Românul* din 15 Nov. 1881.—Dr. M. Gaster, *Rectificarĭ pentru d. Hasdeu*, în *Românul* din 15 Dec. 1881.—Karataev, Описаніе, No. 92, p. 198.—Picot, *Coup d'œil*, p. 38.—Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, p. 45.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

77. Psaltire slavonéscă, 1577.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

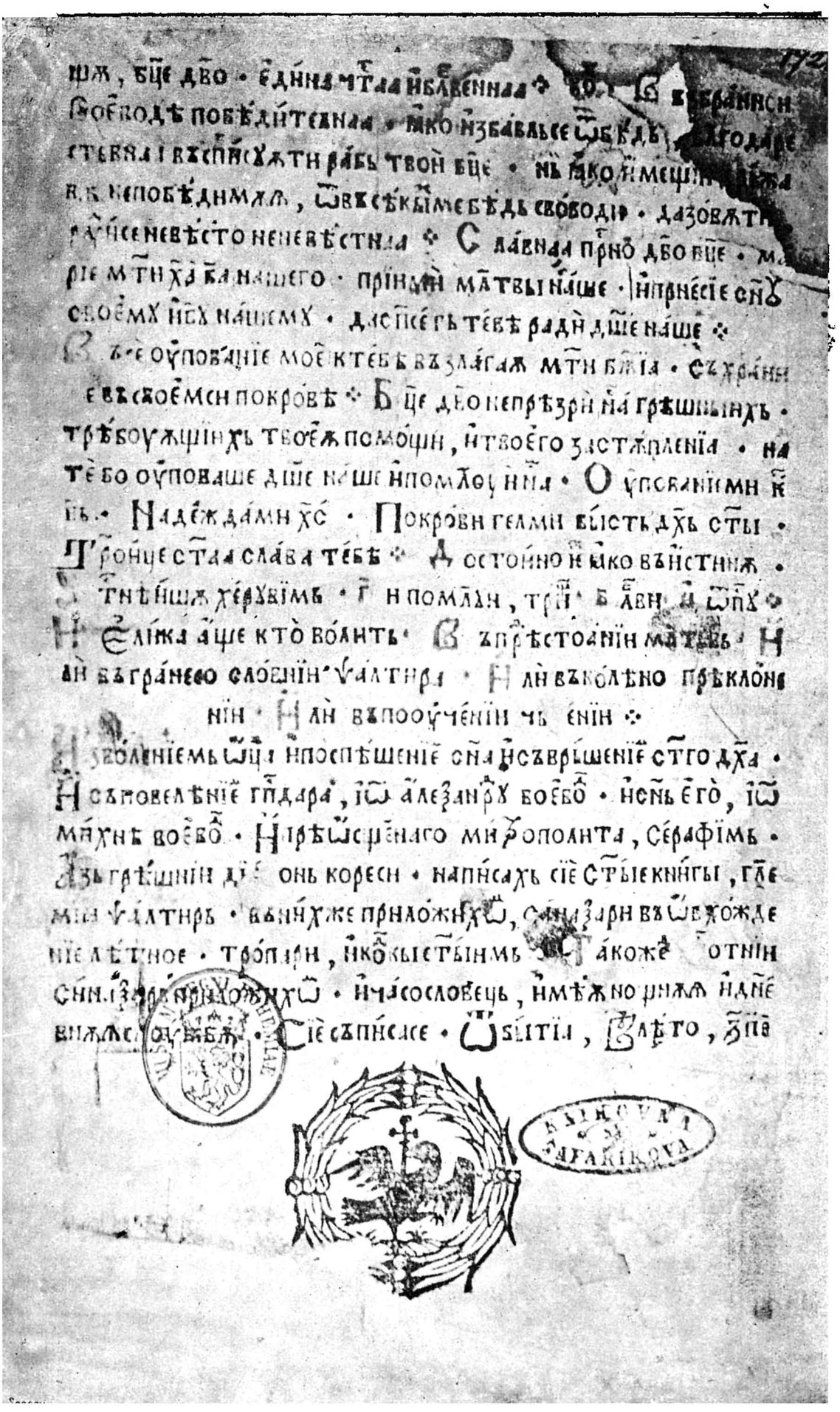

78. Pagină cu epilogul psaltirei slavonești, 1577.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

20. Psaltire slavonéscă, tipărită de Diaconul Coresi la 7085.

Un volum in-folio de 170 foĭ: 2 liminare, iar cele-lalte grupate în 22 caiete de câte 8 foĭ, afară de caietele 4 şi 12 carĭ sunt de câte 4 foĭ, cu signatura cirilică obicĭnuită (а̃ — к̃ к). Psaltirea e tipărită în două culorĭ, cu două feluri de caractere: unele maĭ marĭ şi maĭ gróse, cu carĭ s'aŭ tipărit psalmiĭ, şi altele semănând cu cele din Sbornicul dela 1568, pentru primele 2 foĭ, pentru tropare, etc. Pagina tipărită cu aceste caractere din urmă are 31 rînduri, şi 26 cu cele dintaĭ. Volumul cuprinde maĭ multe iniţiale ornate semănând cu cele reproduse la N^rii 2, 5, 7-10, 12, 13, 15-18, 23, 30, 34-37 şi altele maĭ simple, şi treĭ feluri de ornamente: un frontispiciu cu stema Ţĕrei Românescĭ, la începutul psaltireĭ (v. p. 66); apoĭ un vultur într'o cunună de snopĭ, la f. lim. 2 v., la sfîrşitul psalmilor şi la sfîrşitul volumuluĭ, şi în fine un ornament împletit.

Psaltirea ocupă primele 12 caiete. După aceia urméză tropare, condace, etc.

La sfîrşit sĕ găsesce următorul epilog, al căruĭ text slavonesc se reproduce în facsimile la pag. 67:

„Cu voia Tatăluĭ şi cu ajutorul Fiuluĭ şi cu împlinirea sfîntuluĭ Duh şi cu porunca domnuluĭ Io Alexandru Voevod şi a fiuluĭ saŭ Io Mihnea Voevod şi a prea-osfinţituluĭ mitropolit Serafim, eŭ păcătosul diacon Coresi am scris acéstă sfîntă carte ce se numesce Psaltire, pe lîngă care am adăugat sinaxarul după cursul anuluĭ, troparele şi condacele pentru sfinţi; am maĭ adăogat şi sinaxarul postuluĭ şi ceaslovul avênd slujba de nópte şi de ḑi.

„S'aŭ scris acestea dela facerea lumeĭ în anul 7085".

Braşov, Biserica Sf. Nicolae.—Praga, Museul naţional.—Mănăstirele Krušedol (Sirmia) şi Hilandar (Athos).

Undolĭski, Хронологическій указатель, Moskva 1871, n° 80, p. 14 —Šafařík, *Geschi hte der südslaw. Literatur*, III, I, 279. — Karataev, Описаніе, No. 91 p. 97.—Архимандрит Леонид, Словено-српска кьижница, în Гласник, vol. 44, p. 255.—B. P. H(asdeu), *Unde s'a tipărit Psaltirea luĭ Coresi*, în *Traian* din 14 Maĭ 1869.—Dr. M. Gaster, *Ŭă carte românéscă în 1546* în *Românul* din 6 Nov. 1881. — B. P. Hasdeu, *Ceva pentru d. dr. M. Gaster* în *Românul* din 15 Nov. 1881.— Picot, *Coup d'oeil*, p. 38.—*Rukopisy a starotisky Chilandarské* popisuje Sava Chilandarec, Praga 1896, (extras din *Věstník král. české společnosti náuk, 1896)*, p. 85.

1578.

21. Triod slavonesc, tipărit de diaconul Coresi.

Notele de maĭ jos asupra acestuĭ Triod sunt estrase din publicaţiunile luĭ Šafařík şi ale luĭ Karataev.

Un volum in-folio de 291 foĭ nepaginate, grupate în caiete de câte 8 foĭ, în număr de 36 şi încă treĭ foĭ la sfîrşit. Caietele aŭ signatura pe prima şi pe ultima lor pagină jos, afară de caietele 3, 14 şi 25 carĭ n'aŭ signatură. Pagina

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cuprinde 28 rînduri şi e tipărită cu nişte caractere amintind pe cele mari din Psaltirea slavonéscă dela 1577.

Triodul se termină cu următorul epilog:

„Късевúдцѫ їпр҃кѣ҃гомоу ѣ҃гоу слáва йвелúчїе дáжиомѫ съвръшити въсѣкко дѣло ѣ҃го йже ѿнемь начúнаемѫ. Тóмоу слáва йдръжава въвѣкы вѣкшмь, âмúнь. Й посúхъ оу҃во вѫ҃тьвнїи мѫ́жїе. дамаскїнже їїосїфъ їкóзма. їѡа҃нъ. найтїемь сто҃го дха҃. наоу҃чаеми прѣдáше намь вѫ́тьвнѫ книгѣ гл҃емїи трїо҃ди. нѣсословити. вътрїслънéчнѣмь вѫ́твѣ трїсти҃ми, гласи âг҃гласкыми славослóвимаго, въвы҃шнй ба҃. Сéго рá и âзъ хѫ҃ рáвъ. їѡ̀ âлеѯа҃ндрѫ воевò. въсéи з(ѕ)мле оу҃гровлахїискои. й сúнъ мои лю́бимѿ їѡ̀ мúнѣ воéвода. оу҃вѣдѣхъ їразоу҃мѣхъ госпо҃ствами. оу҃малéнїе йо҃скѫдѣнїе сты҃мь книгы възéмлѫ господьствами їтроу҃долюбезно въжделѣхъ. й йспúсахмо сїѣ дш҃еполéзнии книге гл҃емїи трїо҃ди. даваѫ́деть въдáрь й въчт҃ь сты҃мь цр҃квамь. Повелѣнїемь господара, їѡ̀ âлеѯа҃ндрѫ воéвода. й снъ éго їѡ̀ мúхнѣ воéвода. Ѧзъ грѣшныи дїáконь кореси. напúсахъ сїи книгы, съзь, ѣ҃. оу҃ченúкы. ѿ бы́тїа. Ѣ҃лѣ҃кто з҃ѣ҃з҃. Почéшесѫ сїи книгы пúсати. мц҃а âвгоу҃ста. кѣ҃. днь. й съвръшишесѫ, Мц҃а. мáртїе. к҃з҃, днь.“

„A tot vĕdĕtoruluĭ şi prea fericituluĭ Dumneḑeŭ slavă şi mărire, celuĭ ce face să se săvîrşască orĭ-ce lucru bun care începe dela dînsul, aceluia slavă şi putere în vecii vecilor amin. După acestea dar, dumneḑeescii bărbaţi Damaschin şi Iosif şi Cozma şi Teofan, inspiraţi de sosirea sfintuluĭ Duh, ne-aŭ predat nouĕ dumneḑeescile cărţi numite Trióde, ca să le cântăm întru Dumneḑeirea prea strălucitóre a glasurilor prea sfinte îngereşti ale prea lăudatuluĭ întru ceĭ de sus Dumneḑeŭ.

„Din pricina acésta şi eŭ robul luĭ Dumneḑeŭ Io Alexandru Voevodul întregii ţĕrĭ a Ungrovlahieĭ şi iubitul meŭ fiŭ Io Mihnea Voevod, am vĕḑut şi am înţeles Domnia mea sărăcia şi împuţinarea sfintelor cărţi în ţara domnieĭ mele şi, iubitor de muncă, am dorit să se scrie aceste cărţi folositóre de suflet numite Trióde, ca să fie în dar şi în cinste sfintelor biserici. — Din porunca domnuluĭ Io Alexandru Voevod şi a fiuluĭ sĕu Io Mihnea Voevod, eŭ păcătosul diacon Coresi am scris aceste cărţi cu 5 ucenici, dela facerea lumeĭ în anul 7086; şi s'au început aceste cărţi a se scrie în luna luĭ August 24 ḑile şi s'aŭ sfîrşit în luna luĭ Martie 26 ḑile.“

Petersburg, Biblioteca d-luĭ Sîrcu.—Mănăstirea Remeta.

Šafařík, *Geschichte der südslaw. Literatur*, III, I, p. 280.—Karataev, Описаніе, I, p. 204 şi 553.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

79. — Octoih mic slavonesc, 1578.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

80. *Octoih mic slavonesc, 1578.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

НАВЕЧЕРНѢ. НАПѢВЗРЯ

ХЪ СТНХЄРН , ВЪСКРѢСНЫ • ГЛАСЬ , Д •

Живо Творящому Твоєму крѣту • непрѣстанно
кланѣмъсесѣ • трідневноетн въскрѣнїе сла
вн • тѣмко ѡбновлль єсн ностѣвшее члчь
ское нсто въсе снлне • неже напѣса въсходъ
ѡбновлль єсн намь , якоєдинь благь ячлко лю
бець ✣ Дрѣва прѣслушанїа запрѣщенїе раз
дрѣшлъєсн спе • надрѣвъ крѣтнѣмь волемрн
гвожсе • ивъадьсъше снлне • смртым мзы я
ко ѣ растрѣзаль єсн • сего ради кланѣесе є
же измртвы Твоємў въскрѣнїю • радостїм въ
пїмще • въсе снлне тн слава тебе ✣ Врата а
дова сѣкрушлъ єсн тн • исвоєм смрътїм см
рътное цртво разрушлъ єсн • рождьже члчь
ск изъ истлѣнїа свобождь • животь инетлѣ

81. Octoih mic slavonesc, 1578.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

22. Octoih mic slavonesc, tipărit la 7086.

Un volum in-folio de 204 foĭ, grupate în 26 caiete. Primele 25 sunt de câte 8 foĭ şi ultimul de 4 foĭ, cu signatura cirilică (а̃ —к̃ѕ̃) pe prima şi ultima faţă a fie-căruĭ caiet. S'a tipărit cu negru şi roşu, cu câte 24 rînduri pe pagină şi cuprinde maĭ multe ornamente carĭ se vĕd reproduse în paginile facsimilate de maĭ sus (70-72) şi câte-va iniţiale ornate.

Glasul I începe la c. 1 f. 3r.; II la c. 11 f. 6v.; III la c. 12 f. 8r.; IV în c. 15 f. 5r.; V în c. 16 f. 8v.; VI în c. 18 f. 2r.; VII în c. 20 f. 1r.; VIII în c. 21 f. 7 v. După aceia urmézĕ lista de capitolele Evangheliei, etc.

La sfîrşit, fără alt-ceva nimic, data:

Кѣлѣтw. ѕ̃п̃ѕ̃ .·.

Braşov, Biserica Sf. Nicolae.

1579.

23. Evangheliar slavonesc, tipărit de diaconul Coresi şi Mănăilă la 7087.

Acest evangheliar se póte considerà ca o ediţiune nouă a celuĭ din 1562, fiind tipărit tot de diaconul Coresi cu aceleaşĭ caractere şi cu aceleaşĭ elemente decorative, avênd numaĭ colóna maĭ mare şi frontispiciile decorative dinaintea evangheliilor de un alt model.

Un volum in-folio de 208 foĭ, grupate în 25 caiete de câte 8 foĭ (quaterniunĭ, tetrade) şi 2, primul şi ultimul, de câte 4 foĭ, fără paginaţie, cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină a fie-căruĭ caiet, jos la mijloc. Caietul 1 are numaĭ prima signatură şi caietele 16, 18 şi 27 n'aŭ nicĭ una. Ultima fóie este albă. Evangheliarul e tipărit cu negru şi roşu, cu câte 24 şi câte-odată 23 rînduri pe pagină, cu caractere marĭ. Iniţialele ornate sémănă cu cele reproduse maĭ sus la N^rii^ 5, 7-9, 13, 16-18, 23, 27(29), 30, 33-37. Inaintea evangheliilor se găsesce câte un ornament-frontispiciu mijlociu terminat în cruce, semănând cu cel reprodus la pag. 33, însă fără inscripţie, şi câteva frontispiciĭ micĭ amintind pe cel dela pag. 15. Titlul curent este format dintr'o monogramă, dând numele evanghelistuluĭ în prescurtare.

In foile de la început se găsesce lista capitolelor şi precuvîntarea la evanghelia luĭ Mateĭ, care evanghelie începe la f. 1 v. a c. 2 şi ţine până la f. 6 v. a c. 7. Pe aceiaşĭ pagină se află capitolele evangheliei luĭ Marcu; la f. 7 v. a c. 8 precuvîntarea la acéstă evanghelie, iar evanghelia însăşĭ începe cu ultima pagină a acestuĭ caiet şi ţine până la ultima pagină a c. 12. Pe aceiaşĭ pagină şi pe cele treĭ următóre se află lista capitolelor evangheliei luĭ Luca; pe a patra precuvîntarea, iar evanghelia luĭ Luca începe cu f. 3 v. a c. 13 şi ţine până la f. 1 v. a c. 20. Pe cele 4 paginĭ următóre capitolele şi precuvîntarea la evanghelia luĭ Ioan, iar evanghelia însăşĭ, dela f. 4 v. a c. 22 până la f. 4 v. a c. 25, după care urmézĕ obicĭnuitele indicaţiunĭ pentru cetirea evangheliilor, etc.

Pe fóia a treia a ultimuluĭ caiet se află următorul epilog:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

82. – Epilogul evangheliaruluĭ slavonesc, 1579.

„A tot vĕdĕtoruluĭ şi prea fericituluĭ Dumneḑeŭ slavă şi mărire, celuĭ ce face să se împlinească orĭ-ce faptă bună, care începe dela dînsul, slavă şi putere în veciĭ vecilor, amin. Fiind-că cel intru Treime cinstit Dumneḑeŭ a bine-voit să umple biserica sa cu cărţĭ sfinte spre lauda şi folosul celor ce le citesc, din pricina acéstă şi eŭ diaconul Coresi şi Mănăilă ne-am aprins de dragostea sfintuluĭ Duh şi de iubire pentru dumneḑeescile şi sfintele bisericĭ şi am scris acéstă carte de suflet mântuitóre tetraevanghelie, pe care sfintul Duh prin gura Apostolilor ne-aŭ descoperit-o, spre cunóscerea şi împlinirea laudeĭ prea strălucituluĭ intru

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Treime singuruluĭ cinstit Dumneḑeŭ. Şi s'aŭ scris acéstă carte dela facerea lumeĭ în anul 7087."

Bucurescĭ, Biblioteca d-luĭ Gr. G. Tocilescu.—Petersburg, Biblioteca publică.—Mănăstirea Remeta.

Šafařík, *Geschichte der südslaw. Literatur*, III, I, 279.—Karataev, Описаніе, No. 93, p. 200.

24. Evangheliar slavonesc, tipărit de Lorinţ diac în Bĕlgrad (Alba-Iulia) la 7087.

Un volum in-folio de 227 foĭ, nepaginate: 3 foĭ la început şi cele-lalte grupate în 27 caiete de câte 8 foĭ, şi două (13 şi ultimul) de 4 foĭ cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima pagină. Foile 2—4 din fie-care caiet sunt numerotate cu cifre romane. Signatura cirilică, începe iarăşĭ dela început la evanghelia luĭ Luca. E tipărit cu negru şi roşu cu câte 23 rînduri pe pagină, cu caractere marĭ şi cu iniţiale ornate marĭ şi mijlociĭ, şi cu câte-va frontispiciĭ ornate (veḑĭ reproducerile facsimilate la pag. 76-78) iar la sfîrşit armele familieĭ Báthory.

Cartea se termină cu următorul epilog reprodus în facsimile la pag. 79:

„Повел҃нїемь велкаго воєводa гатірь (sic) крйщовь азь лѡринц дїакь. троу́дихсѧ о́ сємь и йспйсах книги сїѐ. гл҃емїи тетроєѵ̑гліе. вьл҃ето, з̃, тысѧщь, п̃з̃, почешесѧ сїѐ книгы, м̃ца. февроуа́рїе, к̃ѐ. дн̃ь, йсъвръ́шишесѧ м̃ца маи́, s̃ї, дн̃ь. въгра́дь. бе́льгр̃а.·.·

„И съ власти́ю велйкаго воєвода. ба́тьрь крищовь. за. л̃. л҃ѣть да́не см҃ѣть на ти́парь."

„Din porunca mareluĭ Voevod Batăr Criştov, eŭ Lorinţ diac mi-am dat ostenélă şi am tipărit acéstă carte ce sĕ chémă tetraevanghelie, în anul 7087 (1579); inceputu-s'aŭ acéstă carte în luna luĭ Februarie, 25 ḑile, şi s'aŭ săvîrşit în luna luĭ Maiŭ, 16 ḑile, în cetatea Belgraduluĭ.

„Şi cu puterea mareluĭ Voevod Batăr Criştov în timp de 30 de anĭ nimenea să nu indrăsnească a o tipări din noŭ. [1])"

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.—Bračigovo (Rumelia orientală).

Dr. Const. Jireček, *Ein Kirchenslavischer Druck aus Karlsburg vom J. 1572*, în *Archiv für slavische Philologie*, VIII, p. 132[2]).—Picot, *Coup d'œil*, p. 35.

[1]) Acéstă trebue să fie înţelesulŭ cuvintelorŭ: да не см҃ѣть на типарь, verbal: să nu îndrăznéscă la tipar.

[2]) Jireček a vĕḑut acest evanghelia în orăşelul Bračigovo în Rumelia orientală, în timpul uneĭ călătoriĭ. Copiind epilogul de mai sus în grabă şi cam pe întuneric a citit 7080 în loc de 7087.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

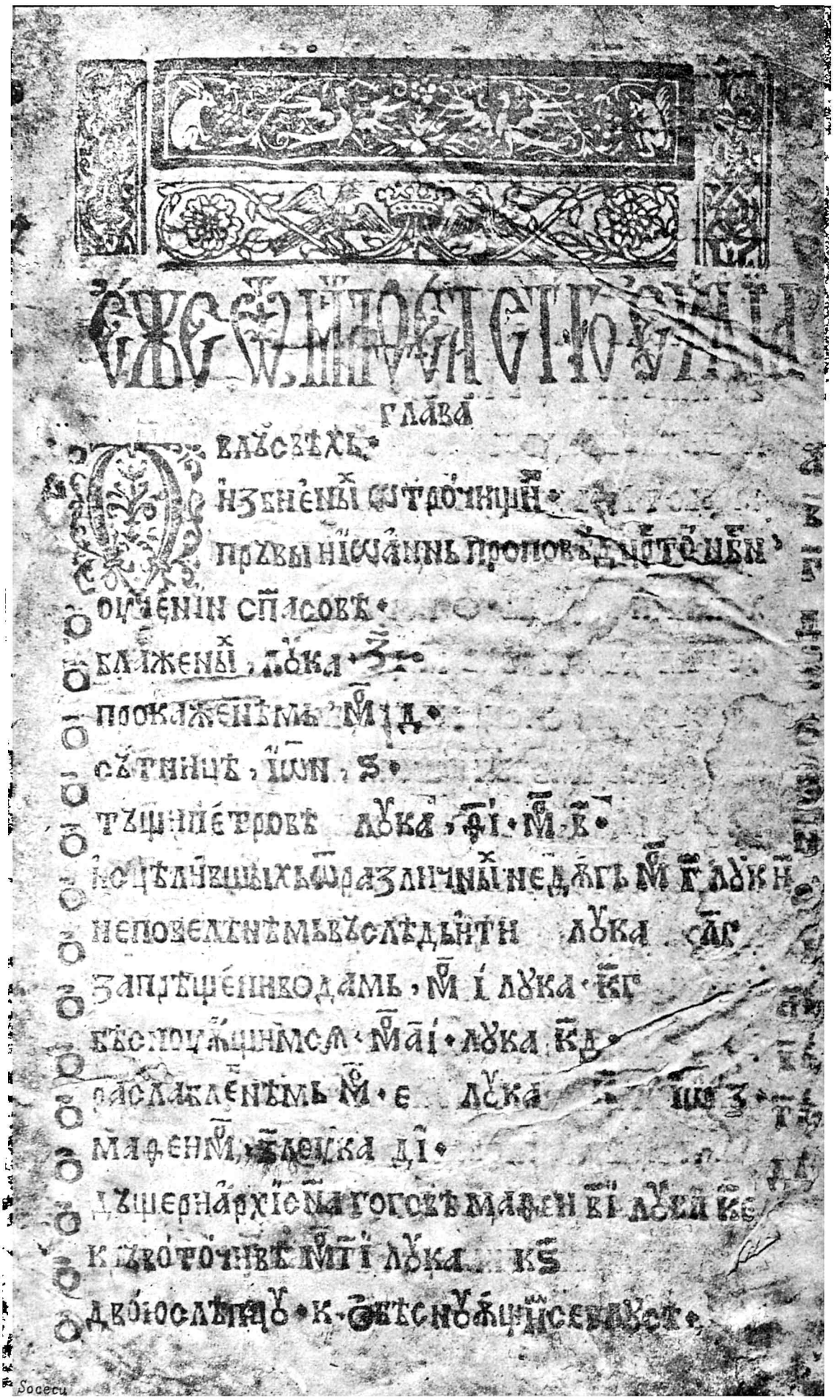

83. Evangheliar slavonesc, Alba-Iulia 1579.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Же и мѧ сте свѧтїѧ гака

Вѣснѹѧщнмсѧ м҃ к҃д • лѹц к҃в •
Ѡ тѣщн пе́тровѣ, м҃ н҃, лѹц ф҃ •
Ѡ ѩсцѣлѣвшнхь ѿразлѣ́чны́ недѫгь
м҃ ф҃ лѹц і҃ • Ѡ прокажентмь м҃ s҃ лѹц в҃і •
Ѡ раслабленнѣмь м҃ г҃і, лоу́ка г҃і, їѡ҃ з҃ •
Ѡ левїн мытарн мафен д҃і, лоу́ка д҃і •
Ѡ ѩмѫщ҃ сѹхѫ рѫкѫ, мафен к҃а лѹц е҃і •
Ѡ їзбра́нн, в҃і, а҃пль, мафен ф҃і лѹц s҃і •
Ѡ сѣменн прн҃тча, мафен к҃д лоу́ка к҃в •
Ѡ запрѣщенн вѡдамь мафен а҃і лѹц к҃г •
Ѡ легеѡ́нѣ, мафен к҃і, лоу́ка, к҃д • •
Ѡ дѣщнрн архнсн҃агоговѣ, м҃ е҃і, лѹц к҃е •
Ѡ кръвото́чнвѣн, мафен s҃і лоу́ка к҃s •
Ѡ повелѣнн а҃пломь, мафен ф҃і лѹц к҃з •
Ѡ їѡа́ннѣ їрѡ́дн, мафеи к҃е •
Ѡ пе́тн хлѣбѣхь ѩдвою рнбѹ, мафен к҃s •

Socecu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

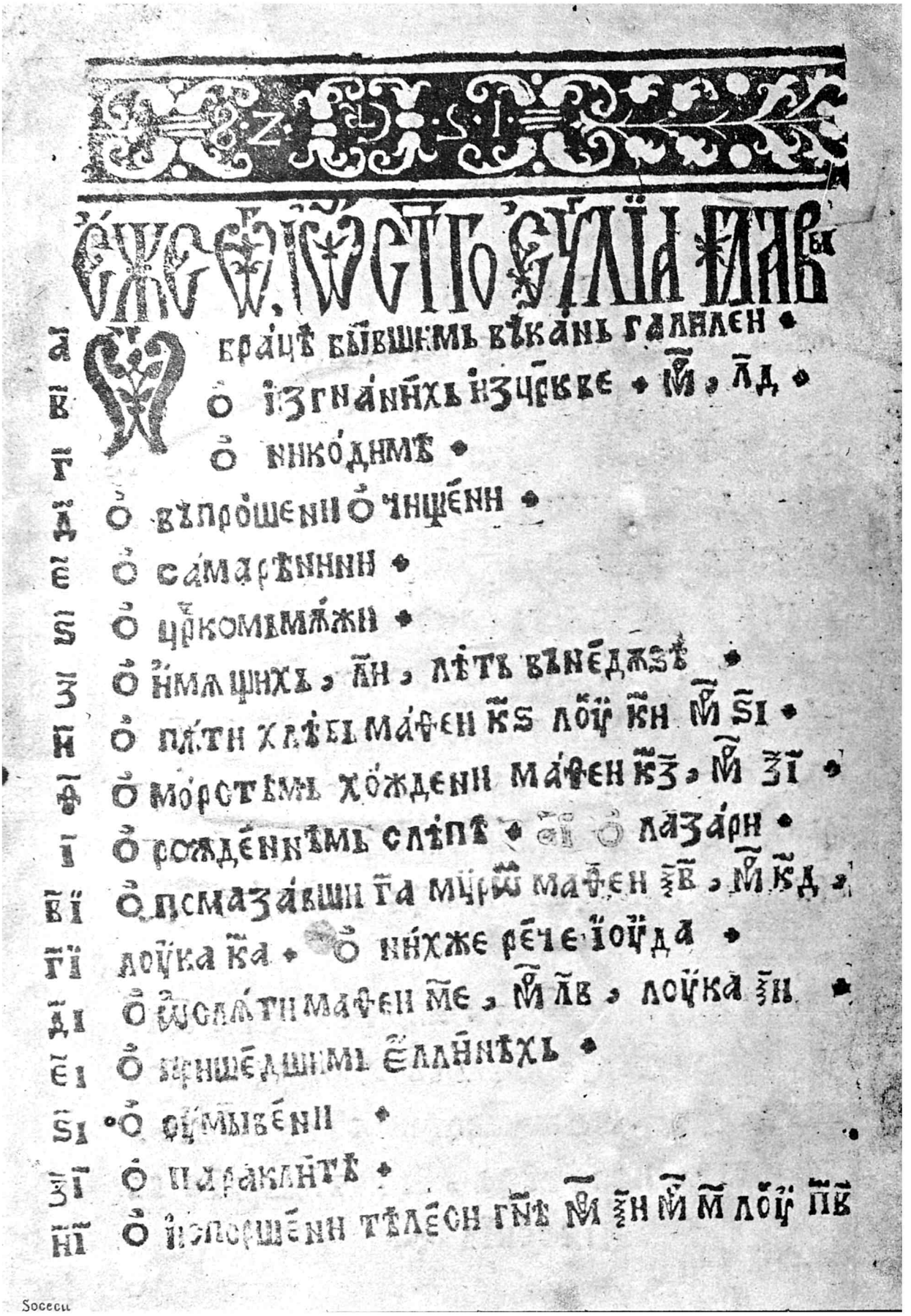

Evangheliu slavon sec, Alba-Iulia 1579.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

80. – Evangheliar slavonesc, Alba-Iulia 1570.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

[1580].

25. Evangheliar slavo-românesc.

In Biblioteca publică din Petersburg sĕ găsesce un fragment dintr'un Evangheliar slavo-românesc tipărit, dupĕ cum spun Karataev şi I. Bogdan, cu aceleaşĭ caractere ca şi Evangheliarul slavonesc dela 1579 al diaconuluĭ Coresi.

Din acest Evangheliar, de formatul in-folio, fără paginaţie, s'aŭ păstrat numaĭ caietele 2—16, cu signatura cirilică pe fóia întâĭ şi pe cea din urmă, cuprinḑênd un fragment din evanghelia luĭ Mateiŭ. E tipărit pe douĕ colóne, în stânga textul slavonesc, iar în drépta traducerea românéscă, pe hârtie cenuşie, în douĕ colorĭ şi cu 22, 23 saŭ 24 rînḑurĭ pe pagină. Evangheliile sunt împărţite în zacele cu însemnarea ḑilelor când se citesc.

Karataev reproḑuce următorul specimen (Mateiŭ, zac. 62. C. 8 f. 6 v.):

Къврѣмѧ о҃нѡ
Къниде і҃с̃ Къс
тра́ны тꙋ́рс
кыѧ їсидо́н
скыѧ и сѣ жѣ
на хананє́нска wпрѣ
дѣль тѣхъ їзшѣдши,
възъпи къмнемъ. гл҃ѧ
ци, помл҃ꙋими г҃и
сн҃ѣ дв҃довь. дъ҃ци мо
а злѣ бѣснꙋе́тсѧ.
о҃нже неѡ҃вѣща ѣи
словѣсе. и҃пристѫ
пльше оу҃чѣници ѣго,
мл҃ѣхѫ и҃глѧце. ѡ҃
пꙋстїѫ гако въпїетъ
въсл҃ѣ нз҃. о҃нже ѡ҃
вѣща́въ рѣче. нѣсмь
послань тъкмѡ къ
о҃вца́мь погыбшн҃ѣ дѡ
мꙋ їл҃ѣва. о҃на́же при
шѣдши покло́нсѧ ѣ҃
мꙋ гл҃ѧци. г҃и помо́
зими. о҃нже ѡ҃вѣща́
вь рече. нѣстъ до
крѡ о҃тѧты хлѣбь
Лнтрачѣѧ врѣмѧ
вїне і҃с̃ ѧпа́рцїле
тꙋ҃рлꙋи шъ сино́
нꙋлꙋи. гако мꙋѧре дѣ
нь хананѣи дѣнь це
нꙋтꙋре чѣле вїне шъ.
стригъ къторънсь гре
йндь, милꙋѧцїѣ ме
дѡ҃не фиѡ҃лькльи дв҃дь.
къ фа́таме ръꙋде дра́
кꙋльпа́те. гаръ ѣ҃ль нꙋ
рапꙋнсе ѣ҃и нѣче о҃ун҃ь
кꙋвънть. а҃пропїа
ръсѧ оу҃ченичїи лꙋи,
рꙋгъндꙋль грейръ.
дѣ́и ра҃пꙋнсь къстри
гъ дꙋпо но́и. гаръ ѣ҃ль
ра҃пꙋнсе шъ сїе
кънꙋ съмть тремесь
нꙋма́и къ тре о҃йлепе
рите дѣ́ла ка́са лꙋи.
йїл҃ь. гаръѧ вїнешъ.ѧн
кинъсѧ лꙋи грейндь.
ѡ҃дѡ҃не а҃цꙋтъ мїѣ.
гаръ ѣ҃ль ра҃пꙋнсе шъ
сїе. нꙋѣ вїне а҃лꙋва

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

чадѡ́мь и҃повр҃ѣщіи
ѱо́мь. ѻ҃ина́же ре
че. ѣи господи́.
и҃вѡ̀ пси ѓ҃ѧдѫ́ть ѿкрⷭ̀
пиць падаѫщихъ ѿтра́
пезы господеи сво
и҃хъ. то́гда ѿвѣщаⷭ̀ть
і҃с҃. ре́че ѣи. ѻ҃же҆но.
велі҃а вѣ́ра твоа. бж҃
ди тебѣ҃ ѓ҃акоже хо́щіе
ши и҃ и҃сцѣлѣ҃ дъщи є҆ѫ҃
ѿ ча́са того.
пита дела фе́чорь шъ
сеа҃рⷭ̀нкь кънило́рь. та
ръѧ̀зі҃се а҃ша́идѿне. че
шъ кънїи мънънкъ де
фориме че ка́дь де́ла
ма́са дѿсѣⷭ̀. а҃тⷭ̀нче
ра̑пⷭ̀нсе і҃с҃. шъ зі҃се
ѣи. о҃мⷭ̀жре. ма́реи
кредъница та. фі҃е ці҃е҆
кⷭ̀мь похтещь шъсъ
нъто́са фⷭ̀ фа́та ѣи.
дентрачела ча̑.

Petersburg, Biblioteca publică.

Karataev, Описаніе, No. 98, p. 205.—Picot, *Coup d'œil*, p. 39.—Sîrcu, Recensiune despre Psaltirea luĭ Coresi ed. Hasdeu, în Журналъ министерства народнаго просвѣщенія, tom. CCXXVII, Petersburg, 1883, p. 391.—Ioan Bodgan, *O Evanghelie slavonă cu traducere română din secolul XVI-lea*, în *Convorbirĭ literare*, *XXV*, 1891, p. 33. —Dr. I. G. Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, p. 35.

26. Psaltire slavonéscă.

Karataev a cunoscut un exemplar defectuos dintr'o Psaltire slavonéscă, ale căreĭ caractere sémănă cu ale evangheliarelor din Belgrad din 1552 şi a luĭ Coresi din 1579 şi care, după părerea sa, a fost tipărită în Ungro-Vlahia pe la 1580. Psaltirea acésta formézĕ: Un volum in-4⁰ de vre-o 144 foĭ, împărţite în 36 caiete de câte 4 foĭ, cu signătura cirilică obicĭnuită. Pagina, tipărită cu negru şi roşu, are 16 rînduri.

Petersburg, Biblioteca publică.
Karataev, Описаніе, No. 96, p. 204.

27. Octoih mic slavonesc.

Šafařík vorbesce de un estras din Octoih de peste 192 foĭ, cu 26 rînduri pe pagină, tipărit, după părerea sa, în Ţara Românéscă saŭ în Ardeal, între 1540 şi 1580.

Šafařík, *Gesch. der südslaw. Lit.* III, I, 263.

1580.

28. Sbornic slavonesc, tipărit de diaconul Coresi, la Sas-Sebeş în 1580.

Un volum in-folio de 458 foĭ, nepaginate, grupate în 56 caiete, unul (43) de 10, tóte cele-lalte de câte 8 foĭ şi 2 foĭ la sfîrşit. Signatura cirilică a primelor 10 caiete presintă o curiósă anomalie: în caietul al doilea, primele 4 foĭ sunt însemnate ast-fel: к҃, ѓ҃ii, ѓ҃iii şi ѓ҃iiii, iar ultima, pe verso, к҃; în caietul al treilea, primele 4 foĭ pórtă signaturele: г҃, г҃ii, г҃iii şi г҃iiii, iar ultima pe verso, г҃. etc. Dela caietul 11 signatura este cea obicĭnuită, cu deosebirea că ea sĕ repetă pe foile 2—4, însoţită de cifrele romane ii, iii, iiii, iar de la caietul 13 pe pagina întâĭ se pune cifra cirilică şi cea romană dela prima pagină: г҃ т҃ і,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ѓ ii, ѓ iii, ѓ iiii, iar pe ultima ѓ ї. Caietul 43 compus din 10 foĭ n'are signatura cirilică, ci numaĭ cifrele i — iiii pe primele 5 foĭ. Pagina plină are 31 şi câte o dată 30 rînduri. Sbornicul cuprinde câteva ornamente şi gravurĭ în lemn, micĭ, cu subiecte religióse şi unul la sfîrşit, cu armele luĭ Báthory şi câteva iniţiale ornate micĭ.

Volumul sĕ termină cu un epilog ocupând cele 2 foĭ dela sfîrşit, a căruĭ parte finală se reproduce aci. Partea întâĭ a acestuĭ epilog, copiată după Sbornicul luĭ Bojidar care a servit de model pentru acesta, nu cuprinde nicĭ o notiţă istorică ci tratéză despre cuprinsul Sborniculuĭ.

«Тѣмже ѝзволѥнїемь вєликааго ѓа бѫ ѝ сна нашего їѵ хѵ. ѝ блгодѣти дароу стго дха. Азь wсиѥнни митрополить кѵр гєнадїе ѧрдклски. Кидѣшїи послѣдными врѣмєнми, w ѝнѡвєрныхъ їєзыкъ. вєликоіе раздроушенїе ѝ попєренїе стыихъ цркѡвь, ѝ оумалєнїе вжѣстьныхъ книгъ. Оувѣдевь ѩко вьса житїа сєго соувтнаа, ѝ маловрѣменнаа прѣхождаа. Ѩсъбыраахъ, єликаа оубѡ възмогохъ оумомь постигноути. ѩже быти къпроіщєнїю ѝ свѣтлости стыихъ црквныхъ. Бѫ поспѣшествующоу ми, къжєланїю моємоу. Съписахъ ѝсъстависъ сїю вжѣстьвноую ѝминѡгонарочитою книгоу, Глємїи събѡрникь. Ѩже ѝвълѡжихомь вънємь слоужбы, стынмь ѩзбранымь праздникомь. w мца. сєктевріе. до мца августа. єликаа ѡбрѣтохъ вьѝзводе бѡжидаровѣ. Бѫ вѣсть никакоже недахъ сєбе покоа. wбаче же. ни вѣждамь моимь дрѣманїа. и w бгодаинаго ми именїа непощєдехъ. дондеже приспѣхъ насъвршєніе дѣлоу. Сєгѡ ради молюсе, въсаколѣ поющомѣ, ѝли чтѵщомѣ. ѝли прѣписоующоу. Любьве хѵ̃ы рады блвиите. ащели же цѡ боудетъ съгрѣшєнно, ѝсправлаите, а неклнете. ѝюже въсѣмь блвѣщимь блгодѣть полоучити, w га бга и спса нашегѡ їѵ ха. ємоуже слава и дрьжава въ бесконачныѥ вѣкы. аминь.

«Повєленїемь прѣwсщєннаго митрополита ѧрдѣскаго кѵр гєнадїа, троудихсе wсємь писани азь грѣшни ѝwканейши имєѝши въ чловѣцехъ дїакѡ̃ кѡресй. Млю вы wщѝ братїе, ѝ колѣкномь касаюсе. ащє нероукою нѣ їєзыкомь. ащє боудѣть щѡ погрѣшно, поющє любве ради хѵ̃ѣ ѝсправљаите. ѝ нась оусрдню троудившїихсе wсємь блвите, анекльнете. даивы оулоучите, оуслышати страшнаго ѝ нелицемѣрнаго соудїе Гласъ йже рєчеть къ ѡдєсноую стоѳщїимъ. Прїидѣте блвєнїи wща моєго, ѝнаслѣдоуите оуготованнои вамь цртвїе w съложенїа міроу. Ѩхже боуди въсѣмь намь полоучити, блгодѣтїю йчловѣколюбиѥмь га нашего їѵ ха. съним же wщоу въкоупѣ състыимь дхомь. Слава ѝ дрькжава чксть ѝ поклањанїе. Нн ѝ присно йвъвѣкы вѣкомь, аминь.

«Тогдаже четиремь чювствїамь быти, стыимже йвєликыми вьселєнскыми патрїарси. Въ костантинѣ градоу, новомь римоу, прѣстлѣ wбьдрежещоу вьселєнскомоу патрїархоу, кѵр їєремїе. Въ алеѯандрїеже, кѵр михаилоу, папа ѝ патрїархъ. Въ ѧнтиѡхіеже влчьствоующоу великомоу патрїархѣ, кѵр їѡсафь. їєрлимьскымже прѣстлѣмь стѣтельствующѣ. кѵр їѡаникїе патрїархъ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Тогда нечетиремь чювствіами бытн , стынмнже нвелнкымн все
,ажнскымн патріархн . Цъкостантнух градоу , новомь рнмоу , пре
столь шбь дрьжещоу вселенскомоу патріархоу , кюрь іереміе .
Въ александріеже , кюрь михаилоу , папа нпатріархь . Въантнохіеже
вличьствоующоу великомоу патріархх , кюрь ішсафь . іерлнмь
скымже престоломь стытельствующх . кюрь іоаннкіе патріархх .

Такожебо плавающе въпоучнне мірскыи шбоурнваемін , желаютъ
пріятн въпристанище благоуточно . Семмы благодѣтію хвою до
стигохомь . Тьбо есть зачело нсврышитель васакомоу . дѣлоу
нмоуже слава въвыкы , амінь .

Почесе пнсать сіа стаа нбжественнаа книга , мсца , маіа , к . днь .
асврышисе . мсца , ноевріа . аі , днь взграде саза себешь .
Привелнкомоу , батьрь крнцовь воєводе , ардѣлскомоу .
Сврішисе сіа стаа нбжественнаа книга . глѣмн съборникь .

Събытіа . Вслѣто , зпн . ашріждства хва , аф п . Кроугъ
сайцоу , ка , а

87. — Epilogul sborniculuĭ slavonesc, 1580.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

«Ꙗкожеѣ̀ плава́ющіе въ поучине мѵ́ѱцѣ̀й ѿѣ́оучреваѣ́мїи, же́лаю́ть прїи́ти въ приста́нище бл҃гоу́тищно. Сѣ̀ и̂ мы бл҃годѣ́тїю хв҃ою дости́гохомь. Тѣ̀ѣ̀ ѣ̂сть заче́ло и̂ съвръ́шитель въса́комоу. дѣ́лоу їе́моу́же сла́ва въ вѣ́кы, а҃ми́нь·÷

«Почѣ́се пи́сать сїа ст҃аа и̂ вжѣ̀стьѣ̀наа кни́га, мц҃а, ма́їа, к҃. дн҃ь. а҃съ=връ́шисѣ. мц҃а, но҃е́врїа. а҃ї, дн҃ь въгра́де саза сѣ́бешь. При ве́ликомоу, ба́тьрь кри́цовь Коѣ́воде, а҃рдѣ́лскомоу÷

«Съвръ́шисѣ сїа ст҃аа и̂ вжѣ̀стьѣ̀наа кни́га. гл҃ѣ́ми съѣ̀бо́рникь.

«Ꙋ бы́тїа. Въ лѣ́то, з҃ п҃ и̂. а҃ ѿ рождьства хв҃а, а҃ѳ҃п҃·÷ Кроу́гь сл҃нцоу, д҃. а лѕ҃, а҃ ÷ »

„Aşa dar cu voia mareluĭ Domn Dumneḑeuluĭ şi mântuitoruluĭ nostru Isus Christos şi cu binecuvîntarea daruluĭ Sf. Duh, eŭ osfinţitul mitropolit Kir Ghenadie al Ardealuluĭ, vĕḑînd în timpurile din urmă din partea popórelor de altă credinţă mare stricăciune şi cădere a sfintelor biserecĭ, precum şi împuţinarea dumneḑeescilor cărţĭ; ştiind că tóte lucrurile vieţiĭ acesteia sunt deşarte şi în scurtă vreme trecĕtóre, am adunat câte am putut să cuprind cu mintea mea ca să fie spre luminarea şi strălucirea sfintelor biserecĭ; ajutându-mĕ Dumneḑeŭ în dorinţa mea, am compus şi am scris acéstă dumneḑeească şi prea insemnată carte numită Sbornic, în care am pus şi slujbele sfintelor sărbătorĭ alese, din luna luĭ Septemvrie până în luna luĭ August, câte le-am aflat în ediţia luĭ Bojidar. Dumneḑeŭ ştie că nu mi-am dat nicĭ o odihnă, nicĭ genelor mele somn, şi nicĭ averea dată mie de Dumneḑeŭ n'am cruţat-o, până ce am ajuns să sfirşesc acest lucru. De aceea mĕ rog de toţĭ ceĭ ce vor cântà saŭ vor cetì saŭ vor copià, pentru dragostea luĭ Christos, să mĕ blagosloviţĭ; ĭar de se va aflà ceva greşit, îndreptaţĭ ĭar nu blestemaţĭ, căcĭ toţĭ caţĭ vor blagoslovì vor căpĕtà bine-cuvîntare dela Domnul Dumneḑeul şi mântuitorul nostru Isus Christos, căcĭ luĭ i se cuvine slava şi puterea în vecĭ nesfîrşiţĭ, amin.

„Din porunca prea-osfinţituluĭ mitropolit al Ardealuluĭ Kir Ghenadie, m'am ostenit cu acéstă scriere eŭ păcătosul şi ticălosul ce mĕ numesc între ómenĭ Coresi diaconul. Vĕ rog pe voĭ, părinţĭ, fraţĭ, şi vĕ cad în genunchĭ, dacă nu cu mâna, cu cuvîntul, că dacă va fi ceva greşit, căutând să îndreptaţĭ, pentru dragostea luĭ Christos, şi să ne blagosloviţĭ pe noĭ ceĭ ce cu osîrdie ne-am ostenit întru acésta, iar să nu ne blestemaţĭ, ci şi voĭ să ajungeţĭ a audì glasul judecătoruluĭ straşnic şi neprefăcut, care ḑice către ceĭ ce şed la drépta: veniţĭ, bine-cuvintaţiĭ Tatăluĭ meŭ şi primiţĭ împărăţia pregătită vouĕ dela zidirea lumeĭ, pe care de-am primì-o noĭ toţĭ, prin bine-cuvîntarea şi iubirea de ómenĭ a Domnuluĭ nostru Isus Christos; şi cu el impreună Tatăluĭ şi sfîntuluĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Duh mărire şi putere, cinste şi închinăciune, acum şi tot-d'auna în veciĭ vecilor, amin.

„Şi atuncĭ eraŭ cele patru simţurĭ (sic) sfinţiĭ şi mariĭ patriarchĭ a tótă lumea: în Constantinopol, în Noua Romă, ţinea scaunul patriarchul ecumenic Kir Ieremie; în Alexandria Kir Mihail, papă şi patriarch; în Antiochia domnià marele patriarch Kir Iosaf, iar în scaunul din Ierusalim, şedea Kir Ioanichie patriarch.

„Şi precum ceĭ ce plutesc în rătăcire pe întinderea măriĭ doresc să ajúngă în portul liniştit, tot aşa şi noĭ, cu bine-cuvîntarea luĭ Christos, am ajuns; căcĭ el este începutul şi sfîrşitul fie-căruĭ lucru şi luĭ se cuvine mărire în vecĭ, amin.

„S'a început a se scrie acéstă sfîntă şi dumneḑeească carte în luna Mai 20 ḑile, şi s'a sfîrşit în luna luĭ Noemvrie 11 ḑile, în cetatea Saz-Sebeş, în vremea mareluĭ Criştovŭ Batărŭ, voevodul Ardealuluĭ.

„S'a sfîrşit acéstă sfîntă şi dumneḑeească carte, numită Sbornic, dela facerea lumeĭ, în anul 7088, iar dela nascerea luĭ Christos 1580, cercul sóreluĭ 4, al luneĭ 1".

Braşov, Biserica Sf. Nicolae.—Petersburg, Biblioteca publică.

Šafarík, *Geschichte der südslaw. Literatur*, III, I, 280.—Karataev, Описаніе, No. 99, p. 206.

1580-81.

29. Evanghelie cu învăţătură de diaconul Coresi, tipărită în Braşov.

Un volum in-folio de 317 foĭ nepaginate, saŭ 39 caiete de câte 8 foĭ, cuprinḑênd textul, tabla de materiĭ şi apendicele, un caiet de 4 foĭ cu titlul şi prefaţa, şi o fóie în faţa titluluĭ. Cele 39 caiete aŭ signatura cirilică pe pagina întâĭ şi pe cea din urmă, jos la mijloc. E tipărit cu negru şi roşu cu caractere micĭ cu câte 32 rînduri pe pagină şi cu iniţiale de 4 feluri, dintre carĭ unele amintesc pe cele reproduse la N^ri 13, 18, 32 şi 36. In faţa titluluĭ se găsesce un ornament mare represintând armele luĭ Lucas Hirscher, incadrate şi cu legenda: жѕпань лоу҃качь хрѣжиль жѕдецѕль брашѡвѕлѕи. шѝ а҃ тоть цинѕтѕль брѣсееи. кѕ мила лѕ доу҃мнезѣѕ (No. 88). La începutul textuluĭ se află un alt ornament-frontispiciu mijlociu, săpat în lemn (No. 89), iar la sfîrşit un *fleuron* represintând stema oraşuluĭ Braşov (No. 92). In fine la începutul câtor-va capitole se află un ornament mic în genul celuĭ reprodus la pag. 15.

Cazania acésta cuprinde cuvîntărĭ pentru tóte Duminicile şi sĕrbătorile anuluĭ, începênd dela Duminica Fariseuluĭ, cu textul din Evangheliarul românesc al luĭ Coresi.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

88. — Evanghelie cu învățătură, 1581.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

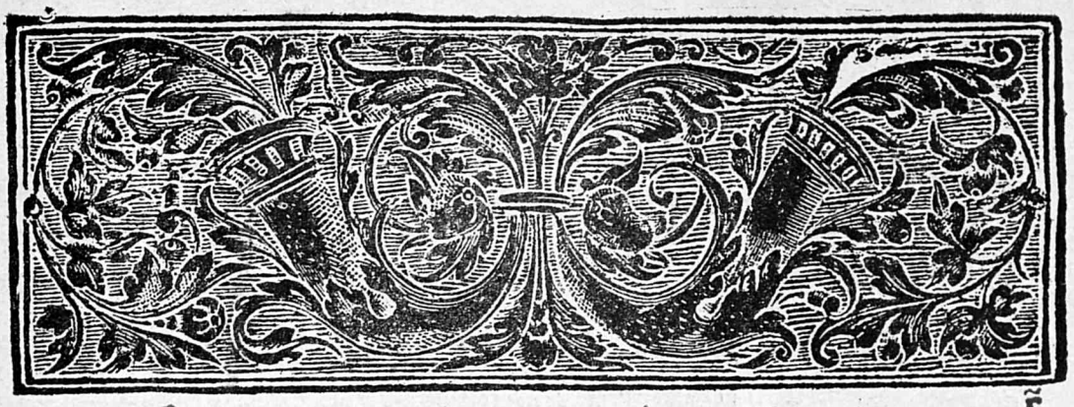

ПОУЧЕНІЕ ИЗБРАНА ОСТРОЕ

лїе • ѡмногиѫ бжтвнѫ пнсанїи • глемаа ѡархиепм изьоусть взвысѣкоую недѣлю • напооучєнїе хто имєнитмь людемь • или прочитаєма, такоже инагьскїм праздникы • ѡмитарь, ифарисеи • єѵлїе, ѡлоукы • налитоургїи • глава: ѵ: пд • зл:

Зисе домноль пилда ачаста дои ѡаменн доусерж се ѧбесѣрѣкж свсе роаце • оунль фарисеи гаржать митарь • єфарисеюль ста аша, ѧнтрь єлоушисе роуга • доамне лаоудж цїе даь кѫноу сѫнть каалалун ѡаменн • рѫпторн • недерепун • кѵрварн • сах качесть митарн • постѣскумж дедоашѡрн ѧсѧптжмѫнж • шн азѣчѣ даь дѣлтоть кѫть кѫшигь • гаржмнтарюль ста департе шн нь врѣ нече ѡкїи сѫржднче ла черн чеоучиндѣ пїѣптль лун тржнт доамне мѵтнвь фїи мїе пѫкжтосль • гржѣскь воаш кѫде шиисе ачеста дерептать ѧкаса лоун • ман врѫтось деалать • кѫтоун чинесе ѧналуж пѣкжсе • єчинесева плѣка дѣ сине ѧнѫлуасева • конець недѣлѣ ✣

ѧвѫцжтѵрж дѣмчастж сфнтж єѵлїе • коувѫнть ѧ,

Уѣе де митарн шн де фарисею пилда шн лѫкрль • каѡѧвѫцжтѵрж шн невоиницж фоу токмнтж де сфнїун ѡтєун • шн фѫкѵтж свсе кѫнте шн

ѧ

89. — Evanghelie cu învățătură, 1581.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Titlul cărţeĭ este:

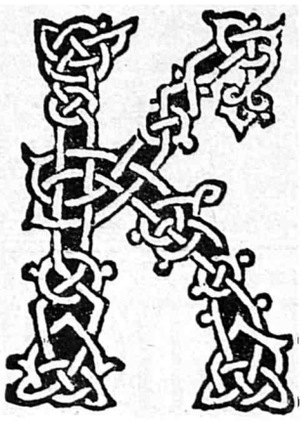

а́рткъ че́се кѣмж е҃ѵ҃лїе кѵ̀ а҆вѣцжтѵ̀рж. | де́лтѵ̀спатрѵ̀ е҃ѵ҃=
лйстїи а҆лѣ́ксж. шй̀ де́л | мѵ̀лте доу́мнезеѣ҆ци скрйптѵ̀ри. шй̀ да | тж вескѣ́кричеи лѵ̀и доу́мнезеѵ̀, а҆тоате | дѵ̀мйнечи а҃се четй. а҃шіждере шй̀ ла̀ дѵ̀ | мнезеѣ҆циле пра́зниче, шй̀ ла̀ а҃ле а҆лтѡ҃. | сѣ҃нци. спрѣ̀ а҆вѣцжтѵ̀рж креци҃нилѡ҃ ѡ҃а=
мени, кѣтрж дерептарѣ. соуѳлетѵ̀лѵи | ши троу́пѵ̀лѵи. шй̀ кѵ̀ ажоу́торюль лѵ̀ доу́мнезеѵ̀ тйпж | ритж а҆частж сѣ҃нтж ка́рте е҃ѵ҃лїе коу̀ а҆вѣцжтѵ̀рж | а҆ а҃нїи шй̀ а҆ зйлеле мж́=
рїеи, лѵ̀ ва̀търе кри҃шовь, кѵ̀ мйла лѵ̀ | доу́мнезеѵ̀ Коѣводж а҆ тоатж ца́ра оу҃нгѵ̀рѣ́скж, шй̀ а҆ а҃р ! дѣ́ль, шй̀ а҆ то́ци съкѵ̀ии. шй̀ а҆ зйлеле ма́релѵи дѣ̀ доу́ | мнезеѵ̀ лоу́минать а҆рхїе҃пкопѵ̀лѵи генадїе, чѣ́ѵ̀ фо́сть | спрѣ̀ то́тъ деспоу́сѵ̀ль мкрїеи лѵ̀и, кѵ̀ мйла лѵ̀ доу́мнезеѵ̀ | крѣ́миторю, лѣ́циеи кре́цинѣскж :· А҆тоу́нче е҆ра̀ де | спѵ̀торю а҆ тоа҆тж ца́ра роу́мжнѣскж боу́нѵ̀ль кре́цинь шй̀ | доу́лче ми́хнѣ Коѣводж, шй̀ спрѣ̀ деспоу́сѵ̀ль до́мнїеи | лѵ̀и крѣ́миторю лѣ́цїеи кре҃цине ма́реле серафимь, а҆рхї | е҃пкѵ̀пѵ̀ль. Ѳ кѵ̀ а҆жоу́торюль лѵ̀ доу́мнезеѵ̀ шй̀ кѵ̀ во́ж | ачѣ́ст҃ѡ тоу́тѵ̀р҃ѡ, шй̀ а҆ сфа́тѵ̀лѵи мїеѵ̀, шй̀ а҆лълтѡ҃. | е҃ѵ̀ жоу́пънѵ̀ль хръжилъ лоу́качь жоу́децѵ̀ль бра́=
шовѵ̀лѵи, | шй̀ а҃то́тѣ цинѵ̀тѵ̀ль брѣ́сен, жа҃лѵии шй̀ де́дь де́ле типж | рїи, а҆ ла́ѵ̀да та́тжлѵи, шй̀ фїюлѵи, шй̀ дх҃ѵ̀лѵи сѣ҃н ' тѣ. а҆ четатѣ цинѵ̀тѵ̀лѵи до́мнїеи мѣ́ле а҆ бра́шовь. шй̀ | сѣ́ѵ̀ а҆чепѵ̀ть а҆частж ка́рте а҃се типжри. доу́пж а҆трѵ̀парѣ | фїюлѵи шй̀ коу́ржнтѵ̀ль лѵ̀ доу́мнезеѵ̀, ла ѡ мїе ф҃ п҃. | а҃ ѿбитиж, ҃з҃ п҃ и҃, а҆ лѵна лѵ̀ дѣкемврїе, а҃ї҃, д҃нь. шй̀ сѣ́ѵ̀ съвръшить лоу́крѵ̀ль. ла ѡ мїе ф҃ п҃ а҃. а҃ѿ би=
тїж, | ҃з҃ п҃ а҃. а҆ лѵна лѵ̀ ѭнїе. кѣ҃и, дн҃ь. да́вшемѵ̀ же бѵ̀ нача́ | ти, йсъвръшнти бл҃го йзво́лившемѵ̀. сла́ва ч҃ть | йпоклоненїе въвесконечнїж вѣ́кы, ами́нь :· (Dumneḑeu ĭ-a dat să încépă şi el ĭ-a îngăduit să sfîrşéscă. Mărire, cinste, şi închinare în vecíĭ fără de sfîrşit, amin.

Pe contra pagina titluluĭ, începe îndată „Prefaţa cărţeĭ aceştia“

Пр҃ѣдйсловїе книги сїю.

До́мнѵ̀ль доу́мнезеѵ̀ то́тъ ц҃нто́рюль, а҆ мѵ̀лте | ки́пѵ̀ри де скри́птѵ̀ри шй̀ де а҆вѣцжтѵ̀ри да́тѵ̀ ѡ҃а | менилѡ҃ съй̀. а҆тъи лѵ̀ мшу҃сй̀ проро҃ лѣ́кѣ вѣ́кѣ | їоу҃де́илѡ҃ да́тѵ̀. і҃аржь но́ѵ̀ш креци҃нилѡ҃ х҃с мж́ | нтѵ̀иторюль но́стрѵ̀ а҃са̀ боу́нж вести́ре сѣ҃нта е҃ѵ҃ѣ | датѵ̀ѡ҃ѵ̀ а҃па́трѵ̀ е҆ва́нгелисти лѵ̀ ма́тѳеи лѵ̀ ма́рко шй̀ | лоу́=
кжѣи шй̀ лѵ̀ ї҃ѡ҃ниь. де́лтржнса а҆лѣ́сержь а҆вѣцжтѵ̀ | ржь сѣ҃нцїи ѿтеци. а҆ча́стж ка́рте е҃ѵ҃лїе скри́сж і҃аете | де а҆вѣцжтѵ̀ржь. кѵ̀мь шй̀ а҃по́столь па́вель ла̀ а҆чепѵ̀тѵ̀ | ль кърциеи лѵ̀и кътржь ѡ҃врѣ́и скри́е. кѵ̀ моу́лтж чи́и | сте шй̀ а҆моу́лте ки́пѵ̀ри челора дедемѵ̀лть пърѝнци | лѡ҃ гржи́тѵ̀ пре проро́чи. і҃аржь а҆чѣ́ѵ̀ деа҃по́и а҆тра | чѣ́стѣ зйле ла̀ но́и а҃ѵ̀ гржи́ть. пе́нтрѵ̀ а҃ль лоу́и фїи чела че

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ѣлѫ лаѫ поу҃сь ѧмошїе преспре тóть пéнтрѫ а҃ | чéла шй лоу҃мѣ âѫ фъкѫть. де
âчéста шй ѣ҃листь | їѡ́аннь мъртѫрисѣще гржйндь, къ лѣ҃цѣ лѫ мѡ́у҃сй |
дáтж фоу. ѳаржѫ доу҃лчѣца шй âдевърѫль їс҃ хс҃ | фѫ. ѣль âчéста кѫ лоумúна
слáвеѣи пъри́нтелѫи кѫ | воу҃нж врѣ҃рѣ тáтжлѫи вроу дé҃л дх҃ѫль сѳ҃нтъ шй
дé҃л | прѣблáгословита коу҃ратж фáтж мáрїа, дерепть â | ноâстрж спъсéнїе
ѧнтрѫ âни деапóи вроу съ се ѧтроу҃ | пѣскж. шй кúпь де троу҃пъ деѳ̃мь
спре ѣль лѡѡ, шй | пре пѫ́мънть врѫ̑ съ вїецѫмскж. ѧвъца пре нóи кѫ
воу҃ | нж ѧцелепцїе кáлѣ спжсенїеи, шй съ не ѧтоаркж дé҃л | нтѫнѣрекь къторж
лѫмúнж. âчéста âмѫ троу҃деле шй | боалéле ноâстре ръбдж. съ се моу҃лчѣскж
шй съ моа | рж дерепть пъкателе ноâстре врѫ, шѫ́ кѫ рáнеле лѫи | нóи тóци
нѣмь вúндекáтъ. дé҃л моáрте â трéм зй ѧвй | се. шй кáле нóаѡ ѧнържцїм
чéрюлѫи дърѫй. лà чéрю | сѫисе шй шезѫ â дерѣпта лѫ доумнезѫ тáтжль.
шй мѫ́лгжйторюль дé҃л тáтжль дх҃ѫль сѳ҃нть спре оу҃чéни | чїи съи âп̃ли
върсж. ѳаржѫ доу҃пж сѫйрѣ лѫи лà чéрю ни́ | чи пре нóи нѫ лъсж сърáчи, че
тремúсе нóаѡ сѳ҃нцїи съи | âп̃лїи. шй доу҃пж âп̃ли ѧкж шй прѣмѫ́ндри âи
лоумu | ѣи ѧвъцжтори шй пъстóри. ѳаржѫ ѣи преспре тоâтж лѫ | мѣ сѳ҃нта
ѣ҃ѵ̃лїе проповедѫйржѫ. шй нóѡа вїâца â черю | лѫи лъкѫйторилѡ̑ де пре пъ=
мжнтъ ѧвъцáржѫ. крединца | шй драгостѣ спѫйндь. шй пре тóци ѧнтрѫ
оу҃л трѫпь | кѫ сѳ҃нта бóтежѫне ѧпреоу҃нъндь. шй âчáстж фолоси | тоáре де
сѫфлеть кáрте. ѣ҃ѵ̃лїе кѫ ѧвъцѫ́тѫржѫ, къторж | мáи мáре ѧвъцжтѫржѫ, шй
дерептаре соу҃флетелѡ̑ шй | троу҃пѫрелѡ̑ нърóдѫлѫи чéлѫѧ че крѣ҃де л хс҃ дѣ=
держ. âсъбóрѫлѫи шй âп̃тóлѣска весѣ́рекж депѫрѫрѣ съ ѡ̑ âйѫж | ѧнтрѣгж
шй съняжтоâсж съ ѡ̑ пъзѣ́скж нúчи съ âдаѫгж | нúчи съ ѧ̀ немúка. ѧце=
легжторилѡ̑ âчéщїм тѫтѫро | рь съ ле фїе де трѣ́бж, ѧсж маи врътосъ ѧ=
трáчесть грéѫ | че е ѧ̀ лоу҃ме âкѫмь. дерéпче къ мѫлци ѡ̑áмени крещине | щи
ѧнтрѫ мѫлте кипѫри де крéдинце шй дé҃ ѧвъцжтѫри | нóаѡ плѣ́кжсе, шй ѧтрѫ
пърериле лѡ́рѫшь сълбѫ́тжче | скѫсе. шй дé҃ѧнтрѫ ѡ̑ ѧпреоу҃наре â крединце=
ѣи че ѣрà лъ | кѫйндъ ѣй се ѧтóркь, шй дé҃л сѳжтѫирѣ лещиѣи шй а҃ | кре=
дúщеѣи ѳаржѫ ѣи се стрийнѣзж. ѳаржѫ ѣи къндь вѡ̑ че | ти âчúчѣ къндáи
доâржѫ се вѡ̑ пѫтѣ дéрепта. шй лà | кáлѣ чѣ́ѫ âдевéрита съ се âдѫкж. ѳаржѫ
къци ѧнтрѫ кре | динца чѣ́ѫ дерѣ́рта шй âдéверита съньть пъзúци шй
не | клѫ́тинаци âѫ цинѫть, пре âчéѫ шй ѳ҃с маи тáреи ѧн | тѫ́рѣцїе кѫ коу҃=
винтеле шй кѫ ѧвъцжтѫриле лѫи ѧкре | динцж шй ѧтрѫ ѧнкѫцеть â фй, шй
нѫ лáсж ниче âсе | тѫрбѫра кѫ валѫриле лѫмиѣи âчéщїм фúриле лѡ̑. ни́ | че
â се âмúстѫи ѧнтрѫ ѣи вáре че ѣресоуре съ вѡ̑ фй. | шй ѳаржѫ дѣка не гри́=
жимь нóи де âле троу҃пѫрилѡ̑ ноâ ‖ стре датóри съньтемь маи врътѡ́сь съ
âвъмь шй съ гри́ | жимь де â соу҃флетѫлѫи. коу҃мь зúче шй ѳ҃с спъсито= |
рюль нóстрѫ. къоу҃тáци майнте ѧпържцїм лѫ доумне | зеѫ шй дерéптжциле
лѫи, шй âчѣлѣ тоâте âдаоу҃есе | вѡ̑ вóѡа. къ жсте шй âчáста ѧнтрѫ сѳ҃нта
ѣ҃ѵ̃лїе коу҃ | мь дерéпть йспъситорюль нóстрѫ їс҃ хс҃, нърѡ́дь мѫ | ть лà поус-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

тїе ѣшиѧ шийшь лъса́ каселе шѝ а҃вѫцїѧшь де | решть а҃скѫлтарѣ коуѵинтелѡ҃ лѫ доумнезеѫ. коумь | шѝ пророкѫль дв҃дь а҃ѫ гржи́ть, къто́ е доулче грѫма | зѫлѫи мїе҃ѫ коуѵиинтеле та́ле маи врътосъ де мїѧрѣ рѡ́ | стѫлѫи мїе҃ѫ. шѝ ѳаржѧ, лѣцѣ рѡ́стѫлѫи тъѫ маи връ | то́сь де мїи де а҃ѫрь шѝ де а҃рцинть. шѝ а҃юрѣ гржѧще | къ мѧ бо́укоурь де коуѵинтеле та́ле къ а҃фла́и до́вѫндѧ | моултѧ. а҃шиждереа ка́реи а҃скоултаци коуѵѫнтѫль | до́мнѫлѫи, мѫѧци пъмѧ́нтѫль йни́мїе҃и воастре, ка҇ | съмѧ́ѧца де спъсе́нїе коуѵѫнтѫль лѫ х҃с до́мнѫлѫи но́ | стрѫ ѧнтрѫ во́и съль прїймици къ моулть рѡ́дь ве́ци | фа́че. кѫмь шѝ х҃с ѧнтрѫ пи́лда е҃ѵ҃лїеи а҃ѫ гржи́ть де че | ла че се́мѫнѧ деи къзѫ съмѧ́ѧца пре пїа́трѧ а҃лтѫѧ ѧ҆ | мъръ́чнни шѝ рѡ́дь нѫ фъкѫрѧ. ѳаржѧ а҃челѫѧ че къзѫ | пре пъмѧ́нть бѫнь мѫлть ро́дь фъкѫ. шѝ лѫка ѧ҆кѧ грѣѧще, ферѝкаци ка́реи а҃скоултѧ коуѵѫнтѫль лѫ доумне | зеѫ шийль фа́кь. нѫ къче въмь а҃оуѕѝ ноуманаи къ въмь | йспрѧ́ви са́ѫ не въмь спъси. че че́ѧ че фа́кь пре лѣцѣ | до́мнѫлѫи. а҃ѵ҃ль іа҃кѡ́вь ѧнтрѫ а҃ събо́рѫлѫи а҃ са ка́рте | а҃ша҇ грѣѧще, къ коумь ѧсте трѫпѫль фържѧ соуфлеть | мо́рть а҃ша҇ шѝ кредѝница фържѧ де лѫкрѫ моа҃ртѧ ѳа҃сте. | ма́ре а҃мѫ ѳа҃сте крединица. шѝ фържѧ де ѧ҆ ни́мѣ нѫ се поа҃ | те спъси. че ѧ҆кѧ нѫ е дедестѫль де ѧшь а҃ лѫкра. че тре | вѫюще шѝ вїа҃ца дерѣптѧ шѝ кѫратѧ. къ пе́нтрѫ а҃чѣѧ | грѣѧще шѝ па́вель шѝ дожѧнѣще зи́къндь, съ не невоѝ | мь съ ѧнтрѧ́мь ѧржпаѡ́сѫль а҃чела. съ не невоѝмь зи́че ‖ къндаи нѫ не а҃жоуѫще кредѝнцѧ къторѧ спъсе́нїе, че тре | бѫще съ се а҃даоу́гѧ шѝ вїа҃цѧ дерѣптѧ. къ требоуѧще | до́упѧ а҃девърь шѝ невоѝнцѧ мо́ултѧ, чине ва врѣ съ ѧ҆ | нтре ѧнтрѫ ѧпѧ́ръцїѧ че́рюлѫи. къ ѳатѧ шѝ йрзаи́лїн къ | тоу́ се ки́нѫирѧ ѧнтрѫ пѫстїе, шѝ пъмѧнтѫлѫи фъгѧ | дѫить нѫ се сподо́бирѧ, къче ръѧжи́рѧ шѝ се рътѧчирѧ. | да́рѧ но́ои кѫмь съ не сподо́бимъ ѧпържцїе҃и че́рюлѫи, лъ | кѫи́ндь но́ои кѫ лѣ́не шѝ недерептаци ѧнтрѫ лѫкрѫри бѫ | не. пе́нтрѫ а҃чѣѧ пре а҃девърь ѳа҃сте моа҃ртѧ кредѝница | фържѧ лѫкрѫ. дерепть а҃чѣѧ кѫ со́котинцѧ кѫѵѫнтѫль | лѫ дѫмнезеѫ а҃скѫлтѧ. кѣ ѳа҃сте скри́сь. къ нѫ де пи́тѧ | нѫмаи ви́ѫ ва҇ фѝ ѿмѫль, че де тоть кѫ ѵѫнтѫль че ѳа҃се де́ѧ рѡ́стѫль лѫ дѫмнезеѫ. кѫ карале черюль а҃ѫ ѧ҆търи | ть. шѝ пъмѧ́нтѫль ѧтемеать фѫ. шѝ а҃пеѣи ѧпърци | ре по́усе. шѝ тоа҃те че сѫнть ѧнтрѧнселе тѡ́кмите | трѣчевѡ҃. ноумаи коуѵѫнтѫль лѫ доумнезеѫ фи́ва | ѧ҆ вѣчи. шѝ ѧнтрѫ а҃часта карте а҃фла́ѵери де кѫѵинте | ле лѫ доумнезеѫ шѝ де спъсе́нїѧ соуфлетѫлѫи кѫ фо́ло | сь. къ а҃чи́чѣ ѳа҃сте мърїѧ лѫ дѫмнезеѫ шѝ лаоу́да лѫи. ѳаржѧ пъкѧ́тошилѡ҃ тѣ́мѧть де ѧфри́кошатѫль жоу́де | ць, шѝ а҃ вѣчилѡ҃ моу́лкѧ ѳаржѧ де́репцилорь нъдѣ́ждѣ | ѧвїе́реи де а҃вѣчилорь вїа́цѧ. шѝ ѧкѧ шѝ а҃лте моу́лте | ма́ри да́рѫриле лѫ доумнезеѫ че ноу́ е поутѣре дѣспоу́ | нерѣ. че ка́реи вѫ́рь къоу́та а҃фла́ѫрь. къ бътѧ́тори | лорь дешки́десева шѝ чи́ие че́ва чѣ́ре да́исева. че ноу́ | маи кѫ чи́нсте шѝ кѫ со́котинцѧ четѣ́ще, шѝ а҃жоу́то | рю де́ла доумнезеѫ чѣ́ре. къ а҃ша҇ грѣѧще шѝ прорѫ́кѫ | ль дв҃дь, дѫмнезеѫ е но́аѡ скъпаре шѝ търїе, а҃жѫтѧто | рю

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ѧнтрѹ чѣне а҃флѫ скрѣбе. шѝ ѧкѫ г҃ѫ грѣѫще дв҃дь. | доа҃мне кѣтрѫ тѝне скапь ѧваца҃мѫ съ фа҃кь во҃м тѣ҃. | дерепть а҃чѣѫ шѝ вои крецини кѣтрѫ а҃чела съ скѣпаци ‖ зѝче а҃мѹ х҃с ѧнтрѹ сѫ҃нта е҃ѹ҃л҃їе, нѹ вен҃їи съ ѿ҃сѣнде | скь лоумѣ, че съ спѣсескь лоумѣ. нѹ вен҃їи а҃ кема҃ дерепѣ | цїи че пѣкѧ҃тош҃їи ла҃ покѧ҃нцѫ. шѝ ноу треѣоуѫще | сънѧтошилѡ҃ врачи че болнавилѡ҃. шѝ г҃ѫ покѧ҃ици | вѫ къ се а҃пропо҃їе ѧпѫрѧ҃цїѫ черюлѹи. шѝ г҃ѫ вени҃цн къ | трѫ мѝне тоци оу҃стени҃цїн шѝ ѧнгреѡ҃ацїи шѝ е҃ѹ ръпо | сѧ҃вои пре вои. къ пѹ҃тѣре а҃ре фїюль ѿ҃менескь пре пъмѧ҃ | нть а҃ лъса҃ пѧ҃кателе. шѝ г҃ѫ чѝне ва҃ вени кѣтрѫ мѝне | ноу҃л вою скѡа҃те а҃фа҃рѫ. шѝ вѹкѹр҃їе фѝва ла҃ черю де | оу҃л ѡ҃мь пѧкѧ҃тось че се покѧ҃ще. дерепть а҃чѣѫ па҃ | сѫ де те покѧ҃ще шѝ плѧ҃нци дерепть пъка҃теле та҃ле, | къ съ е҃ци ши пъкѧ҃тось ноу҃ те мѧ҃хни. къ мт҃тивь ѧсте | шѝ юбѝторю де ѡ҃ам҃ени деспоу҃итѡрюль, шѝ пре че҃ла | че се къѫще е҃лоу҃ль пр҃їимѣще шѝ плъѧгѧторюль е҃лоу҃ | ль мъѧгѧе. пентрѹ а҃чѣѫ кѹвѧ҃нтѹль лѹ до҃умнезеѹ | тоу҃ль а҃скоу҃лтѫ шѝ нѹман ѧ къ҃йле лѹи съ ѧбли, ка҃ а҃чи҃чѣ девѣ҃ри лъкѹи би҃не. г҃ѫ а҃коло ѧнтрѹ ѧпѫрѧ҃цїѫ | че҃рюлѹи тоу҃ вер҃ѝ фѝ мощѣнъ. ѧнтрѹ ло҃умината бо҃у | кѹр҃їе а҃ сѫ҃нцилѡ҃ лѹи. че ѿ҃кю де ѡ҃мь на҃ѹ възоу҃ть шѝ | оу҃рѣке на҃ѹ а҃оу҃зи҃ть шѝ ла҃ и҃ни҃ма ѡ҃мѹ҃лѹи на҃ѹ ѧнтра҃ть | чѣ҃ѹ гътить доу҃мнезеѹ ка҃реи юбе҃скь пре е҃ль. ноу҃маи | съ нѹ фїи ленивось, че кѹ тоа҃тѫ невои҃нца четѣще шѝ | ѧ҃ а҃ми҃нте а҃скоу҃лтѫ скри҃тѹра шѝ фь. шѝ иоу҃те ле | нѝ де а҃ та҃ спъсе҃нїе. къ скри҃сь ѧсте. вени҃ци кареи ва҃ци | ѧсе҃тошать ла҃ а҃ча҃стѫ а҃пѫ ли҃мпеде шѝ спъситѡа҃ре, | шѝ ѧпле҃ци шѝ бѣ҃ци де҃ вѫ весе҃лици шѝ де невоѧ҃ сѣтее҃и | воа҃стре стъмпъраци҃вѫ. къ чѝне ва бѣ҃ де҃ѧнтрѹ а҃ча҃стѫ | а҃пѫ ѧвъцѫтоу҃ри҃ѣи де соу҃флеть, на҃ре а҃ се ѧсе=тѡша | ѧ вѣ҃чи. че ръоу҃ри де҃ѧ и҃ни҃ма ло҃уи кѹр҃жворь а҃пе вїи ·:

«Дерепть а҃чѣѫ е҃ѹ жоу҃пѫнѹль хръжиль лоу҃качи жоу҃децоуль де҃ѧ четѧ҃тѣ бра҃шовоулѹи. ‖ шѝ а҃ тоть ци҃нѹтѹль бръсеи. фоа҃рте кѹ и҃нимѫ фїер | бинте шѝ кѹ жа҃ле а҃пр҃инсѫ де моу҃лть желѹиѫ ла҃ а҃ча҃ | стѫ ло҃у=минатѫ ка҃рте. дерепть а҃чѣѫ ѧ моу҃лте пъ | рци а҃мь ѧтребать ша҃мь къѹтать пънѫ ѡ҃ а҃мь а҃фла҃ть ѧ цара роу҃мѫнѣскѫ. ла҃ а҃рхї҃ми҃тропо=литѹль се҃рафи | мь. ѧ четате ѧ тръгѡ҃вице. г҃ѫ до҃упѫ че ѡ҃амь ѡ҃= | бличить, г҃ѫ е҃ѹ фоа҃рте мамь боу҃кѹрать. шѝ кѹ мо҃у | лтѫ роу҃гѫчюне чершѹтѹамь де҃ла сфнцїѫ лоу҃и, шѝ | миѡ҃ѹ тре҃ми҃сь. г҃ѫ е҃ѹ дѣка ѡ възѹю че ѧвъцѫтѹ | рѫ доу҃мнезеѧскѫ шѝ кѹ фолѡсь соу҃флетѹлѹи шѝ | троу҃пѹлѹи г҃сте ѧнтрѹ ѧ. г҃ѫ и҃нима мѣ се ѧдѹлчѝ | шѝ фѡа҃рте. мѫ сфътѹии кѹ ло҃уминатѹль ми҃трополи | тѹль ма҃реле ге҃надїе. де҃ѧ то҃ть ци҃нѹ=тѹль а҃рдѣлѹлѹи | шѝ а҃ль ѡ҃рѫзїеи. шѝ коу моу҃лть кли҃рось де пре҃ѹци | че҃ ле требѹиѫ а҃ча҃стѫ ка҃рте. ѧкѫ шѝ кѹ тоци сфѣт | ничїи мїеи. шѝ кѹ во҃м тоу҃тѹрорь а҃честора. шѝ кѹ | во҃м ми҃трополитѹлѹи ма҃релѹи се҃рафимь. но҃и ѡ дѣ | демь лѹ кореси дїаконѹль, че е҃ра ме҃шерь ѧвъцать ѧ | трач҃есть лоу҃крѹ де ѡ скоасе де҃ѧ ка҃ртѣ съребѣскѫ пре | ли҃мба роу҃мѫнѣскѫ. ѧпреѹнѫ шѝ кѹ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

прѣвцїи дѣла бе | сѣрека шкѣилворь, де лъѧгж четатѣ брашовоулѧи. | ѧноуме попь гане шѝ попа михаи. дерепче къ вроумь | съ се ѧмоулцѣскж ѧ моулте пжрци шѝ кипоури | коуважнтѧль лѧ доумнезеѧ. шѝ съ се ѧдѧгж спре ѧвъ= | цжтѧра лѣциеи крѣцинѣскж. дѣчи дѣка възѧи къ е лѧ | крѧ доумнезеѣскь. гаржѧ ноу маи кроуцаи дѣѧ ѧвѣ | ре чѣми ѣрѧ държѝть де доумнезеѧ ѧ дѧ ла ѧчѣсть лѧ | крѧ. че дѣдь лоуи шѝ оучеличилорь лѧи, де съ типжрѣскж ѧчастж картѣ ѣулїѣ кѧ ѧвъцжтѧржж. ѧтъи спре | чинстѣ шѝ лаоуда сѫнтен троицж оунь доумнезеѧ. | шѝ спре ѧвъцжтѧра лѣциѣи ѿѧменилѡ крецинии. ка | мь фость коуцетать шѝ ѧча ‖ ста, кѧ съ фїѣ маи лѣсне шѝ маи юшорь ѧ чети шѝ ѧ ѧ | целѣце пѣнтрѧ ѿѧменїи чѣѧ процїи, шамь ѧвоуть | фоарте гриже маре де ѧчаста кѧ съ се типжрѣскж. | коумамь сфътѧѝть, кѧ нелѧ нѧи съ фїѣ ѧкоперитж. | че съ фїѣ маи лѣсне спре ѧцелѣсь, шѝ къторж четить | коу фолось шѝ кѧ ѧдѣмнжтѧржж. маи врътось челѡ | ра че вѡ четѝ кѧ гриж шѝ кѧ сокотинцж че вѡ врѣ съ | кѧѧте, ѣи вѡ ѧфлѧ. дерепть ѧчѣѧ воѝ юбицилорь | крецинїи лѧ дѧмнезеѧ, кѧ драгосте шѝ кѧ ѝнимж боу | нж съ прїимници ѧчастж картѣ·:

„Дерѣпть ѧчѣѧ шѝ ноѝ грешицїи шѝ недестоиничїи шѝ | тикжлошїи карїи нѣмь трѧдить ѧчичѣ. ноѝ не рѧгжмь | шѝ не милкѧимь фїѣ кърора карѣи вѣци четѝ ѧчичѣ, | сѧ вѣци пропеведѧи ѧлтора. сѧ вѣци скриѣ дѣѧнтрѧ ѧ | чевл. шѝ оунде съ вѣци ѧфлѧ чева неиспржвить биѣ | сѧ грешить гаржѧ воѝ съ дерепташи съ нѧ блжстемаци. | къ нѣмь невойть шамь трѧдить. гаржѧ минтѣ ноѧстрж | шѝ фирѣ доарж ноусѣѧ де тоате домирить камь ѧвѧ | ть шѝ ноѝ минте недестѧлж шѝ ѧтоунекатж. коумь | доарж шѝ пре воѝ пѧтеци сокоти. дерепче къ шѝ воѝ | ѧшивж сънтеци ѿѧмени кѧ ѝнимж де цържиж кѧ шѝ ноѝ | шѝ кѧ фире непречепжтоаре де тоате. дерепть ѧчѣѧ | мѧлцеминци шѝ благословици нѧ проклецирец. кѧ шѝ | воѝ блѧвенїѣ съ ѧвѣци дѣла домнѧль доумнезеѧ. шѝ съ вж | сподобици дѣ дерѣпта жѧдекжторюлѧи дерепть ѧ стѧ. | кънды ва зиче, веници благословициїи де пърынтеле мїеѧ. | де мощеници че гасте гжтитж воѧш ѧпържцїе. шѝ гаржѧ | доулче рѣбь шѝ крединчось, пасж ѧ бѧкворїѧ домнѧлѧи | тъѧ. шѝ ѧчеии дѧлчеци шѝ ноѝ пентрѧ роугжчюнѣ | воастрж съ не сподобимь кѧ воѝ. слъвиндь татжль | шѝ фїюль шѝ дхѧль сѫнть ѧ вечїѧ вѣкѧлѧи ѧминь·:

La sfîrşitul tableï de materiï, pe ultimele 2 pagini ale cărţeï se află un apendice compus din oraţiunea dominicală, simbolul credinţeï şi decalog, sub titlurile:

„Роугжчюнѣ, чѣѧ ѧвъцать домнѧль нострѧ їс хс, оученичїи сѧи, коумь зиче, мт. нї, шѝ лк, нѣ. ѧпропїаржсе зиче аїлїи кѣторж їс. шѝ зисерж, доамне ѧвацжне ѧ не рѧгѧ, коумь шѝ їѡаннь оученинїи сѧи. шѝ зисе лѡ кындѧ вж рѧгаци зиче ѧшѧ·: “

„Крединца крецинѣскж, чее вѣрѣѧ въѣдинѡго ба.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Ꙗчѣстѣ сѫ́нть. і҃. коу́винтє. чє̀ дѣдє доу́мнезєѫ лѫ мѡ́ѹси прwрѡ́кь. ѧ врѣхѫ́ль мѫнтєлѫи дє̀ си́нѧ.

După care urmézĕ un ornament represintând stema oraşuluĭ Braşov (n⁰ 92).

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române. — Braşov, Biserica Sf. Nicolae.

Tim. Cipariu, *Crestomatia seau Analecte literarie*, Blasiu 1858, p. 30. — A. Lambrior, *Carte de citire*, Iaşi 1882, p. 32. — M. Gaster, *Chrestomatie română*, I, Leipzig-Bucuresci 1891, p. 28. — Petru Maior, *Istoria Bisĕrecĕĭ Românilor*, Buda 1813, p. 144. — Vasilie Popp, *Disertaţie despre Tipografiile româneşti în Transilvania şi învecinatele Ţărĭ, dela începutul lor până la vremile nóstre*, Sibiu, 1838, p. 13. — T. Cipariu, *Principia de limba*, ed. II, Blasiu 1866, p. 104.

1582.

30. Paliia tipărită de diaconul Şerban şi Marien diacul, în Orăştie.

Un volum in folio de 164 foĭ: 6 foĭ nenumerotate şi 158 grupate in 19 caiete de câte 8 foĭ (quaterniunĭ) şi unul, la sfîrşit, de 6 foĭ (terniune). Cele 19 caiete aŭ signatura cirilică obicĭnuită, care însă se repetă pe f. 2-4 şi este însoţită de cifrele romane i-iiii, (ѧі, ѧіі, ѧііі, ѧііїі şi ѧ). E tipărit într'o singură colóre, cu 21-27 rînduri pe pagină, cu nisce caractere gróse, amintind pe cele marĭ din Psaltirea slavonéscă dela 1577.

Pe f. 1 verso se află titlul următor, sub un ornament cu stema familieĭ Báthory, identic cu cel reprodus maĭ sus la pag. 83:

Кѫ вѫнѫ воѐ шѝ дєстоі́нѝ ми́лѧ лѫ дwнє́зєѫ
ѧ҆чѣстє́ кънци крєщинєщи ѧ҆ съ ѿръндитє
дѫпѫ вѡ́ѧ лѫ дѡ́нєзєѫ кѫ ци́рѣ мъріѣ́и лѫи
Ба́търь жи́гмѡ́нь Ба́йвѡдъль ардєло́ѹлѫи ши
ѧ҆ църіѣ́и ѻ҆ѹнгѫрєщи, шѝ кѫ цирѣ шѝ кѫ вѡ́ѧ ѧ҆
тѡ́щи дѡ́нилорь ма́ри шѝ сфѣ́тничи ли ардѧ
лѫлѫи: пе́лнтрѫ лнтръмѫтоура бесѣре́чеѣи
сѫ́нтѫ ѧ҆рѡ́мѫнилорь поѫсти́ндь тѡ̀ би́нєлє
йспсе́нїѐ крєщинилорь рwмъни: ка́рє йспсенїѐ
нѫмаи дела̀ тинє доѧ́мнє чѣремь при́нтрѫ
си́ѫнгѫрь сѫ́нть ѳ҃ю́ль тъѫ їс̀ хс
дѡ́нѫль шѝ йспси́т[ор]юль но́стрѫ Ѧминь.
Шѝ сѣ́ѫ лчепѫт ѧ҆чє́стє кънци, лѫ̀, Но҃є̀врїє. д҃і҃
шѝ сѣ́ѫ съвършить лѫн[а. і]юнїѐ, д҃і҃. зи́лє
Къл҃ѣто, ѕ҃ ч, рѡ́ждест[ва хр̃во]. ѕ҃ ѳ҃пв:

După acésta urmézĕ următorul prolog al căruĭ început nu se cunósce, de óre ce f. 2 lim. e pierdută în tóte exemplarele cunoscute:

. . . . . .

дѫпѫ ѧ҆чѣстє, є҃. кънци, лѫ̀ Мwу́сѝ нѡ̀ѝ ѳ[олосѫль] челорь прорóчи мѫлци

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

алалци нѫ пѫтѣ́ѵ сркїѐ, чѐ карѐ ѿ вѣ четѝле маи дѫлчи ворь фѝ лнрѡстоѵ̂ лоѵ̑ги дѐ къть стредїѐ. ѱлѡ̃, катѝзма. ї҃з҃.

Чѐ требѫ́ѧще съ ѿ̃ш̃ съ лцелѣ́ѹ̂ коѵ́ лнтрѣ́чѣсте къръци ѣпрорѡ́чилоръ бътрѣни, шѝ лнтрѐ лѣ́ѹе но́а маре оѵ̑сѣ́битвръ. мѝ ѣлесътвръ, пентрѫ ѣчѣ́ѣ̃ същїи че е оѵ̑сеѣ́ла лнтре ѣле, лѣ́ѹѣ̃ пророчилоръ ѣре треи пъръци дѣначѣ́ле оѵ̑на требѫ́ѧще ѣ ѿ̃ цинѣ кѫ ма́ре гриже: ѣ̃рѫ доѡ́ пъръци ѣлециѣи ѣастѫ ѣнѫвїѣ̃. но́и кѫ ѣ̃ле: ка́реле съмть ѣчѣ́ле пъръки. чѐ дѣ́нтъню ѣ̃сте порѫнчеле лѫи дѡ̃нesеѳ чѣ́ле, ї҃. деначѣ́ла сѐ сѫ̃[нц]ѣ́ще лнтъню шѝ прос[лъвѣ́ѹ]е нѫмеле лѫи дѡ̃нesе.. вїѣ̃ѧцѫ сѫ̃нтѫ шам[енилор]ь ка́рїѝ во́рь лѫа прец.... ѹю́декатѫ. ма̃, р҃ѕ҃. шѝ деначѫле сѐ кѫно́ши чине слѫжаще лѫи дѡ̃нeséѳ. шѝ чи́не ѣсте лмънїѐ лоѵ̑ги мѡ̃нsеѳ пентрѫ ѣчѣ̃ѣ̃ парте требѫ̃ѧще ѣ ле ц҃ѝне. Ѧдоѡ̂ па́рте ѣлециѣи ѣ̃сте лециле ѹюдекърилѡ̃ ѣ трѫпърилѡ̃ дѐ ѣфарѫ ко̑ѵ́ дѫпѫ тоѣтѫ вина шѝ пъкатоѵ̑ се ѣѳ ѹюдекать кѫ скрѝптъра каѳтѫ ла Исхо̂, ка̃. к҃в҃ к҃г҃. шѝ ѣюриле. чѐ ѣчеле ной лнкѫ нѫ требѫ̃ѧще ѣ вїѐ дѫпѫ ѣ̃ле, къ х҃с҃ sиче ци́ци къѣ̃сте, скрѝ̑ лнлѣ́ѹѐ ѿ̃кы дѐ́репть ѿ̃кы чѐ лнтре вой нѫ фїѐ ѣша̀: атреѣ̃ парте ѣлецїѐи съмть рѣндърише кѡ̂ртѫлѫи жидове́скь, жи́ртвеле, ѩрсърилорь, ѱюнгерилорь, лбръкѫми́нтеле, ркѡ̀тѫлѫи шѝ преоѵ̑цилорь. ачеле жн[к]ѫ ной нѫсѣ̑ легацѝ къторѫ ѣле ѣле ци́нѣ̃ съ ѣчѣ́ле тоѣте доѵ̑ фѡ̃сть оѵ̑мбра, ши се́моѵ̑ль венитоѵ̑ль а дѡ̃нѫлѫи нострѫ ѣлѫ їс х҃с: маи дѣ́ньтъню. сло́бо sїѐ йзр̂айлтѣ́нилорь: дѣ́н ѣгїпеть ѣша̀ фѫ ко̑ѵ́ мънкарѫ ка́рнѫ мїѣ́лѫлѫи. ѣша́ сѐ слѡ́бозирѫ дѣ́н рѡ̃бїѐ ве́si їѡ̃ вотезъторюль ѣратѫ кѫ дѣ̑ѹетѫль прѐ х҃с шѝ sиче честаѐ мїѣ́лоѵ̑ лѫ дѡ̃нesеѳ ка́реле вѣ лѫа пъкателе лѫмїѣи, лада кѫ порѫнчителе, прѐ гроа̂па лѫи х҃с ѫ сѣ̑нать. чи доѝ съражи дѣ́н скавноѵ̑ль ми́лостивничїѣи пре чеѝ. к҃. ѧнцери дѣ́ла гроа̂пѫ ѣѫ се́мнать, ѧнбръкѫментеле попилорь плашка лѫи ѫ се́мнать ѣмѫ тоѣте слѫжбеле бесѣ́речїи ѧн ел [сѫ ѧ] мплѫть кѫмь sиче скрѝптъра капоѵ̑ лециѣи [ѣсте] х҃с. пентрѫ ѣчѣ̃ѣ̃ но́и нѫ с[ѣ̃] легаци а ле ци́не къ è [х҃с] ка́поѵ̑ ѣче́лора:

Да́рѫ лѣ́ѹе ве́ке шѝ къръцѝле прорѡ́чилорь пе́нтрѫ че требѫ̃ѧще ѣ̃ле четѝ шѝ але ци́нѣ: пи́нтрѫ мѫлте фѡ́лосѫри, шѝ хасне, къ чи́не нѫ ва четѝ ѣчѣ́ле̃ скрѝптъри немѝкѫ сла́ѳеле лѫи дѡ̃нesеѳ нѫ пѡ́ате цѝ, къ ѣ̃ѵ̃лїѐ шѝ ѣ̃пл̃їи лкѫ тѡ̃ грѣе́скь де ѣколѡ шѝ сънѫвеи че́ти нѫ поци цѝ. ко̑ѵ́ sи́чѐ х҃с҃ ла лѫка д҃ї. матеи. м̃. мѫлци флъмѫнsи шѝ стрикаци фѫрѫ лнзиле́ѐ лѫ Ѥлїѐ прорѡкь, че́тѣще шѝ ар..ѣ мѫлть: чѐ маѝ таре́ нечи wсла́вѫ ѣлѫи доѵ̑мнesеѳ иѫвеи ци нечитѝндь ѣкѡ̂лѡ̀ къи аколѡ̀ плѝнѫ сла́ва лѫи дѡ̃нèsеѳ ко̑ѵ́ четѣ̑ще шѝ беи ведѣ́: че требѫ̃ѧще ѣцѝ ко̑ѵ́ четиндь съ нѫте ко̑ѵ́ва съблъзнеѱи, съ ц҃їи че съблазнѫ ѣсте ѣколѣ̃ ѣастѐ ѣчѣ̃ѣ̃ кѫмь беи четѝ пътрїѣ̃рхїи сѫ̃нци ѣвраа̂мь. їсакь, Йкѡ́в. шѝ ѣлци мѫлци кѫмь ѫ циньть мѫ́ери маи къте мѫлте дѐ оѵ̑на шѝ кѫмва съ нѫ sи́чи тѫ къ нѫѐ пъкать къ ѫ вїѣ́ть ѐи ѣша̀ шѝсь сѫ̃нци че ѣ̃ амѝнте кѫмь кѫндь ѣ̃ѳ ѐи вїѣ̃ть ѣ̃ша̀ лѣ́ѹе лѫи дѡ̃нesеѳ нав ѳ̂сть да́ть ѣ̃ѳарѫ кѫмь пѡ́ци четѝ къ вїециле пътрїѣ̃рхылорь съмть

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

скрисе лвитїе їаржа лѣциа їасте дат҃ж ан Исхо, к҃. капете, каоутж кѵ мѵлте сѵле доупж пътриїарху: шѝ х҃с спарце ачеа лѣце кънды сиче дѵпж хѵкленїе воастрж скрие мѡисѝ ачѣе чѐ дентъню нѵ фѵ ашà, матеѝ, о҃и. дерепть анкж ѡаре кѵмь ав їїать жидовіи кѵ мѵериле ши кѵ вїецише лѡрь де ачѣле пилде тѡате ѣте делоуници, къ антълкованїе ав ст҃ы і҃ѡ, златоустъ пре бытіе ель сѵче кѵмь пътриїарху сф҃нци приначѣа анкж ав цинить моуери моулте оунде лѣѵ фѡсть фъгъдѵить пре месіе: х҃с кѵмь ва наше ден съмжница мѵеріеи. еи къоута мѵери кѵрате а лъкѵи кѵ їале съ наскж месіе. че антрале кыпь ав нъскѵть х҃с а маре кѵржціе каре х҃с бесѣрека са шѝ нърѡдоль съоу анкж кѵрать шѝ ѣф҃нть, пофтѣше, сикънды, сф҃нци фици къ еѵ сф҃нть сънт шѝ павель а҃післь цичe чине аре мѵере съ фіе а дѡмноуль ка чела че наре: пентрѵ ачѣа четици кѵ инимж трезвж коумь пїлделе бѵнилорь съ авъцаци пилде бѵне їаржа ден пиделе рѣилѡ съ бж ферици съ нѵ лваци мънїе ав дѡнсеѵ къ жидовіи кѵ вїецише лорь хръборе шиѝ негъндите. ши кѵ некрединца лорь їака прè чеѝ доуѡнесеѵ адвсе: дè фѵржа рѡби анвавїлѡ, о҃, де ани, а доара. їаржѝ пїердѵ кѵ ѡсте ден рй, коу сосиржа пре ачѣ дè съ вындъръ къте, л҃, дè жидови антрѵ анбань жидовескь, шѝ къте, л҃, дè мѵери, ши, л҃. дè фѣте. ши л҃. дè арме скѵмпе. шѝ, л҃. де каиѝ дè оун банѵ жидовескѵ, приначѣа съ не анфрикошесе лѵкрѵре ка ачѣла шѝ алте мѵлте сънѵ пъцѝ шѝ ноі бътаè антрѵп шѝ ансѵфлеть, чесъ йспитѝ кѵ тоатж йнима скрипътура коу сиче х҃с ла і҃ѡ, з҃і. дѣка вѡ кѵноаще воа лви дѡнесеѵ нои съль чинстѝ нѵмаи кѵ ачѣа кѵ каре ель ав лъсать нече адавце нѣчи съ лвѡ коу сиче ла ѡро законь, в҃і. къ е оуржть наинта лви алтж фържа нѵмаи чè ав ель тѡкмѝ. мадеи, ѕ҃. че тѵ дѡнесеѵ пентрѵ чель драгь фіюль тъѵ і҃с анлѵминезъне кѵ дхоу сф҃нть алтъѵ Имінь:

Милостивѵ шѝ де вечіе пѵтѣрнѝ дѡнесеѵ роугъмь тине ка драгь пърінтеле нострѵ, ноѝ мишеи грешици ши пъкжтоши, непотрѣбнічи рѡбы шѝ вїѣрми, слвциле тале. аскѵлтжне микѵала. частж пѵцинѣ мѵнкж динводитѵра дхѵлви сф҃нть. фъ ѡ кѵ ро ши кѵ фоло сѵпть сф҃нть нѵмеле тъѵ;

Кѵ мила лоуи дѡнесеѵ шѝкѵ ажторюль фіюлви шѝкѵ съвършитѵ дхѵлви сф҃нть. ев Тордашь Михаю алесь Пископоу рѡмжнилорь ан ардѣл: шѝ кѵ хѣрче шефань. проповедѵиторюль Еѵлїеи лѵ хс҃ ан ѡрашоу къвжран шѣбешѵлви закань Ефре даскалоу де дъскжлїе. а шевешѵлви, шѝ кѵ пецише Мшѵсѝ, пропеведѵитороу Евангелїеи ан орашоу логодѵлви ши кѵ акїрїе потропопоу вармициеи хенедорїеи циноу антрѵна пентрѵ желанїе скрипътреи сф҃нте, къ възѵмь коу тоате лѣбиле ав шѝ анфлѵрескь антрѵ кѵвжнтеле слъвите алѵн дѡнесеѵ, нѵмаи ноі рѡмънїи пре лѣбж нѵ авѣ. пентрѵ ачѣа кѵ маре мѵлкж скоасѣ ден лѣбж жидовѣскж, шѝ гречаскж, шѝ сърбѣскж пре лѣбж рѡмжнѣскж, ѣ. кърци але лви Мшѵсѝ пр҃рокоу. ши патрѵ кърци че се кемж ц҃рва. ши алци пр҃рочи къцва. ши ле джрвѣ вов фрацилѡ рѵмъни. щѝ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

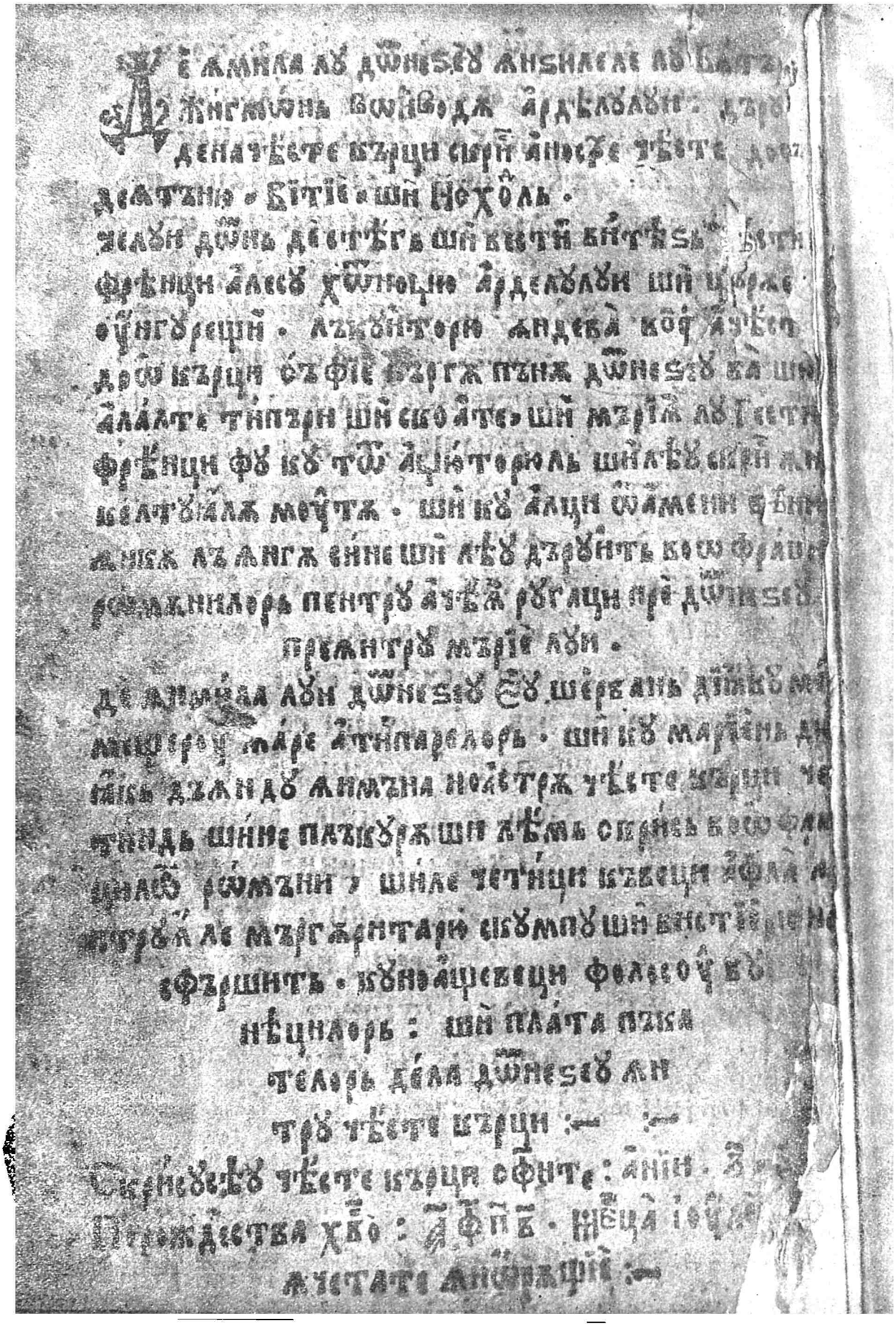

90. — Pagină din prefața Psaltirei, 1582.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

четѝци ши нѫ жѫдекареци нечѣтѝндь майнте, къ вѣци кѫ ѫдевъръ ѫфлѧ мáре вѝстиѫрю сѫфлетескь. ноѝ пентрѫ драгосте лѫи дѫнезеѫ ѫмь оўстенить, нѧ ѩрж ѧнтѫрсь мънж дѣ ѧнцерь. чѣ мънж грѣ̀ пъкѫтоѫсж. съ вѣци ѫфлѧ чѣвѧ грешить прѣ ѫчерюлѫи дѫ̃нѫ кѫ̃ѵ̀ къ ѣль фїѣ ѫдевържтѫрж къ нѫ ѣ кѫ воѣ ноастрж ѫчѣ̀ грешалж. пѣнтрѫ ѫчѣѫ чѣтѝндь тóци вáре ѧн чѣ мънж вѧ сѫсѣ, блѫвѝци кѫ̃ѵ̀ ши дѫ̃незеѫ съ блѫвéскж прѣ вой Ямѝнь:

Дѣ ѧ мѝла лѫ дѫ̃незеѫ ѧн зилеле лѫ̀ Бáтъръ Жѝгмѝнь вшйводж ѫрдѣлѫлѫи: дъръим ден ачѣ́сте кърци скрѝ ѫ ностре чѣ́сте дош де ѧтъню. Бїтїѣ. ши Йсхѫ̑ль.

челѫи дѫ̃нь дѣ стѣ́гь шѝ вестѝ вѝтѣзь Гести фрѣнци ѫлесѫ хѫ̃ноцю ѫрделѫлѫи шѝ цържѣи оўнгърецѝй. лъкѫѝторю ѧндевѧ кѫ̃ѵ̀ ачѣ́сте дош кърци съ фїѣ̃ пъргж пънж дѫ̃незеѫ вѧ ши ѫлáлте тѝпъри шѝ скоѫ́те, шѝ мърїѧ лѫ Гести фрѣ́нци фѫ кѫ тѫ̃ ѫцютóрюл шѝ лѣѫ скрѝ ѧн кѣлтѫзѫлж моўтж. шѝ кѫ ѫлци ѫ̃ѫмени бѫ́ни ѧнкж лъѧнгж сѝне шѝ лѣѫ дъръ́ить вош фрáци рѫ́мжнилорь пентрѫ ѫчѣѫ рѫгаци прѣ ѧ.нтрѫ мърїѣ лѫи.

Дѣ ѧнмѝла лѫи дѫ̃незеѫ Ѳ̑ѫ шѣ́рвань дїѫ̃кѫ мѣ́-мещероу̯ мáре ѫ тѝпарелорь. шѝ кѫ марїѣ́нь диѫ̃кь дъѧидѫ ѧн мъна ноѫ́стрж чѣ́сте кърци четѝндь шѝ не плъкѫрж, шн лѣ́мь скрѝсь воѫ̑ фрацилѫ̃ рѫ́мъни, шѝ ле четѝци къ вещи ѫфлѧ ѧтрѫ ѫ̃лле мъргжритарю скѫмпѫ шѝ вистїерю несфършить. кѫноѫщевещи фолосоу̯ бѫнѣцилорь: шѝ плáта пъкателорь дéла дѫ̃незеѫ ѧнтрѫ чѣ́сте кърци:

Скрѝсѫсѣѫ чѣ́сте кърци сѫнте: ѫнїи ꙗ҃ч̃, порóждества хр̃во: ꙗ҃ѫ̃п̃ѣ̃. Мѣ̃цѧ́ їоулѣ̀ дї̃. ѧ четате ѧн ѿржщїѣ.~

Pe ultima fóie liminară se citesce:

ѪЧѦСТѦ Є ПѦРТЄ ПѦ́ЛѢЄИ ДЄ ѦНТЬИ. ѦМѪ

Чѝнчи кърци ѫле лѫи Мшўсѝ пр̃рѫ́коу̯: карелe съмть ѧнтѫрсѣ̀ шѝ скѫ̀сѣ̀. дéн лѝѣа жидовѣ́скж прѣ гречѣ́це, дела грéчи сърбѣ́це, ши ѧнтрáлте лѝ̃бы дѣ̀н ачѣ́лѧ скѫсе прѣ лимбж рѫмънѣ́скж; — Кърцилѣ̀ ѩрж чесѣ̀ кемж скриптѫрж сѫ̃нтж дентрѫ рѫ́стоу̯ дѫнѫлѫи sѝ̃, ши грѫ́ить. ши се цѝнѫ ѧн бесѣ́рѣка сѫ̃нтж сънтѫ ачѣ́стѧ̀ нѫмеле лѫ̃:

ДЄНТЬНЮ

ꙗ҃ Бытїѣ́ѧ̀.
ꙗ҃в̃ Исхѫ̑ль.
ꙗ҃г̃ Левїѧ̀.
ꙗ҃д̃ Числа.
ꙗ҃ѣ̃ Ѳѫ̀рѫзакѫ̀нь.
ꙗ҃ѕ̃ ка́ртѣ лѫ Їс навѝинь: кѫ ѫлть нѫме, їѫ̀ѿсїѣ̀.
ꙗ҃з̃ ка́ртѣ цѫдѣцелорь: ѿсѫ̑ѵ̀.
ꙗ҃и̃ ка́ртѣ рѫтеѣ́и: рѫть,
ꙗ҃ѳ̃ ка́ртѣ лѫ Самоѝль пр̃рѫ́кѫль: дéн тъню.
ꙗ҃і̃ ка́ртѣ лѫ Самоѣ́ль пр̃ркоу̯. ѫдѫѧ̀.
ꙗ҃ї̃ ка́рте ѧмпърацилорь, ѩрж дé.нтъне,
ꙗ҃в̃і ка́ртѣ ѧмпърацилорь ѫ дѫѧ̀:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

дчѣсте пáтрѳ се кема сърбѣще. цр҃ва,
г҃ і паралипомень съмть. г҃. къртн,
д҃і Єзр҃а.
е҃і Неемїе.
ѕ҃. Естéрь
з҃і картѣ лѳ їѡвь пътрїархоу̑.
и҃і ѱáлтире лѳи дв҃дь пр҃рѡкь.
а҃і картѣ мъндрїеи лѳи сѡломѡн че сѣ кемж прúчте дентъню.
к҃ адоа̀ кáрте де мъндрїа̀ їарж âлѳи Соломон.
ка҃ атреа̀ кáрте алѳ соломѡ̑, де проповеданїе
дѣ âйчѣ сѣ дчеп къръциле прочилѡ̑ мари
кв҃ кáртѣ лѳ Исайа̀ пр҃рóкоу.
кг҃ кáртѣ âлѳ Єремїеи прорѡкоу̑:
кд҃ âлѳ їєзекїи̑ прорѡкоу.
ке҃ âлѳ данїу̑ прóрокоу̑.
Дчéлорь, в҃і. прорѡчи мои мúчи.
кз҃ Ѡсїа̀ пр҃рѡкь.
кз҃ їѡи̑ль пророкну̑.
ки҃ âмо̑ прорѡкь.
кѳ҃ âвдїѐ прорѡкь
л҃ їѡна прорѡкѳль
ла҃ Михїе прорѡкь.
лк҃ Наоу́мь пророкоу̑
лг҃ авакѡ̑ пророкь.
лѳ҃ Софѡнїѐ пророкь.
ле҃ авгїа̀ прорѡкь.
лз҃ захарїѐ пророкь.
лз҃ малахїѐ пророкь.

Pe fóia 1 a c. 1 se află titlul: **ПѢЛИѦ**
şi îndată sub el, cu litere mai mari şi întru cât-va monogramatisate

КѢРТѦ ДЄ ПРИМѦ́: ѲЛѢ МОЇСИ ПРОР҃ОК:
ЧЄ СЄ КѪМЖ БѢ́ТЇѦ:
Дє(с)пре рѡдитоура лоу́мїеи.

Titlul curent este următorul: pe faţa din stânga:
ѧ кáртѣ лѳ мойси, sau бѣ́тіѧ, sau картѧ лѳ моисѹ̑ ѧ, — iar pe faţa din drépta
ѧ картѣ лѳ моиси, sau бѣ́тіе́ sau бѣ́тіѧ, sau битиѧ.

Cartea I a lui Moisi, Genesis, se termină la f. 4v. a c. 11 prin vorbele:
СФРШѢ́ТѲЛЬ КЬРЦІЙЄИ ЛѢ МОИСИ ДѢПРИМѦ МСТЄ ЙЧИСТѦ.

Cu caietul 12 începe Exodul, sub titlul

Ѧ ДСѲЯ: КѢРТЄ̀: Ѧ ЛѢ МСѲИСЙ
ЧЄ СЄ̃ КѪМЬ ЙСХОД

Titlul curent este: к҃. картѧ. лѣ́. моисѹ̑. — исхѡдь.

La sfîrşitul cărţeĭ a doua:

СФРШИТОУЛЬ Ѧ ДОЯ КѢ́РТЄ Й ЛѢ МСѲЙС[И]

Bucureşci, Biblioteca Academiei Române. — Alb-Julia, Biblioteca Batthyániană (la Episcopie). — Blaj, Biblioteca Capitului Metropolitan (biblioteca Cipariu).

Cipariu, *Analecte*, p. 46-82. — Lambrior, *Carte de cetire*, p. 36. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 33. — Radu Tempé, *Grammatica românèscă*, Sibiĭ, 1797, în Prefaţă. — Cipariu, *Analecte*, p. XIX şi XX, şi *Principia*, p. 101 şi 104. — Picot, *Coup d'œil*, p, 41. — Sbiera, *Mişcări culturale*, p. 51 şi 52.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1583.

31. Evangheliar slavonesc tipărit de diaconul Coresi şi Mănăilă la 7091.

In mănăstirea Hilandar se află un exemplar defectuos dintr'un evangheliar slavonesc, pe a căruĭ ultimă fóie se maĭ vĕd următórele:

„Повелѣніемь [1])... и прѣсвѣтлаго господара іо... воевода въсеж земли оугро... подоунавію синъ великаго іо. петра... воеводи. вь пръвое лѣто господства... же сѫ о семь смѣреніи діаконь [2])..... имънжилѫ вь лѣто 7091.

„Din porunca... şi prea luminatuluĭ domn Io... Voevod al întregeĭ ţărĭ Ungro... de lângă Dunăre, fiul mareluĭ Io Petru... Voevod, în primul an al domnieĭ... pentru acésta, smeritul diacon... şi Mănăilă în anul 7091".

Karataev a vĕḑut la Petersburg pe la particularĭ un exemplar defectuos dintr'un evangheliar slavonesc a căruĭ tipar, ḑice el, sémănă cu al evangheliaruluĭ din 1579 (Coresi). Din descrierea amĕnunţită pe care o dă bibliograful rusesc, resultă că acel exemplar este chiar acéstă ediţie a treia a Evangheliaruluĭ slavonesc al luĭ Coresi. Resumăm aci notiţa luĭ:

Un volum in-folio, de vre-o 205 foĭ, în caiete de 8 foĭ, afară de primul care are numaĭ 4, cu signatură cirilică obiċnuită. Pagina, tipărită cu negru şi roşu, are 22-25 rînduriĭ. La începutul evangheliilor sĕ află o vinietă, probabil de forma celeĭ reproduse maĭ sus la p. 33 şi care se află şi în evangheliarul slavonesc din 1579 (Coresi). In caietul 1 sĕ află arătarea cuprinsuluĭ pentru evanghelia luĭ Mateiŭ şi precuvîntarea luĭ Teofilact.

Evanghelia luĭ Mateiŭ începe cu caietul 2 şi se sfîrşeşte în c. 8 f. 5. Evanghelia luĭ Marcu se termină în c. 12 f. 8 v.; a luĭ Luca în c. 20 f. 1 şi în fine, evanghelia luĭ Ioan în c. 25 f. 3. Restul foilor e pierdut.

Mănăstirea Hilandar.

Karataev, Описаніе, No 46, p. 125. — Sava Chilandarec, *Rukopisy a starotisky Chilandarské*, V. Praze 1896, p. 84.

1588.

32. Liturghier slavonesc, tipărit de Şerban, fiul diaconuluĭ Coresi, la Braşov în 7096.

Un volum în-4⁰ de 105 foĭ, grupate în 26 caiete de câte 4 foĭ şi o fóie la sfîrşit, cu signatura cirilică obiċnuită. Prima fóie din caietul 1 şi prima din c. 26, lipsesc în exemplarul vĕḑut de noĭ, singurul cunoscut până acum. Textul e tipărit cu negru şi roşu, cu iniţiale simple. Pagina are 12 rînduriĭ. Inaintea capitulelor principale sĕ află frontispiciul reprodus maĭ jos (N⁰ 92) şi un altul care sémănă cu cel din Liturghierul dela 1508, reprodus maĭ sus la N⁰ 1. Capitulele sunt dispuse în acelaşĭ fel ca şi în acel Liturghier:

Cuprinsul cărţiĭ (c. 1 f. 3), Rînduiala slujbeĭ (c. 1 f. 4 v.), Slujba după Sf. Ioan Gură-de-aur (c. 3 f. 3), Slujba după Sf. Vasilie cel mare (c. 13 f. 1 v.),

[1]) Fóia e deteriorată. Lipsurile se însemnéză cu puncte.

[2]) Calugărul Sava, după care luăm acéstă notiţă, completéză aci: *Coresi*.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Slujba înaintea sfinţireĭ (c. 19 f. 1), Rugăciunea la pogorîrea vecerniei marĭ (c. 22 f. 4), Rugăciunea pentru păcatele vrute şi nevrute (c. 25 f. 4 v.).

Pe ultima faţă se află următorul epilog:

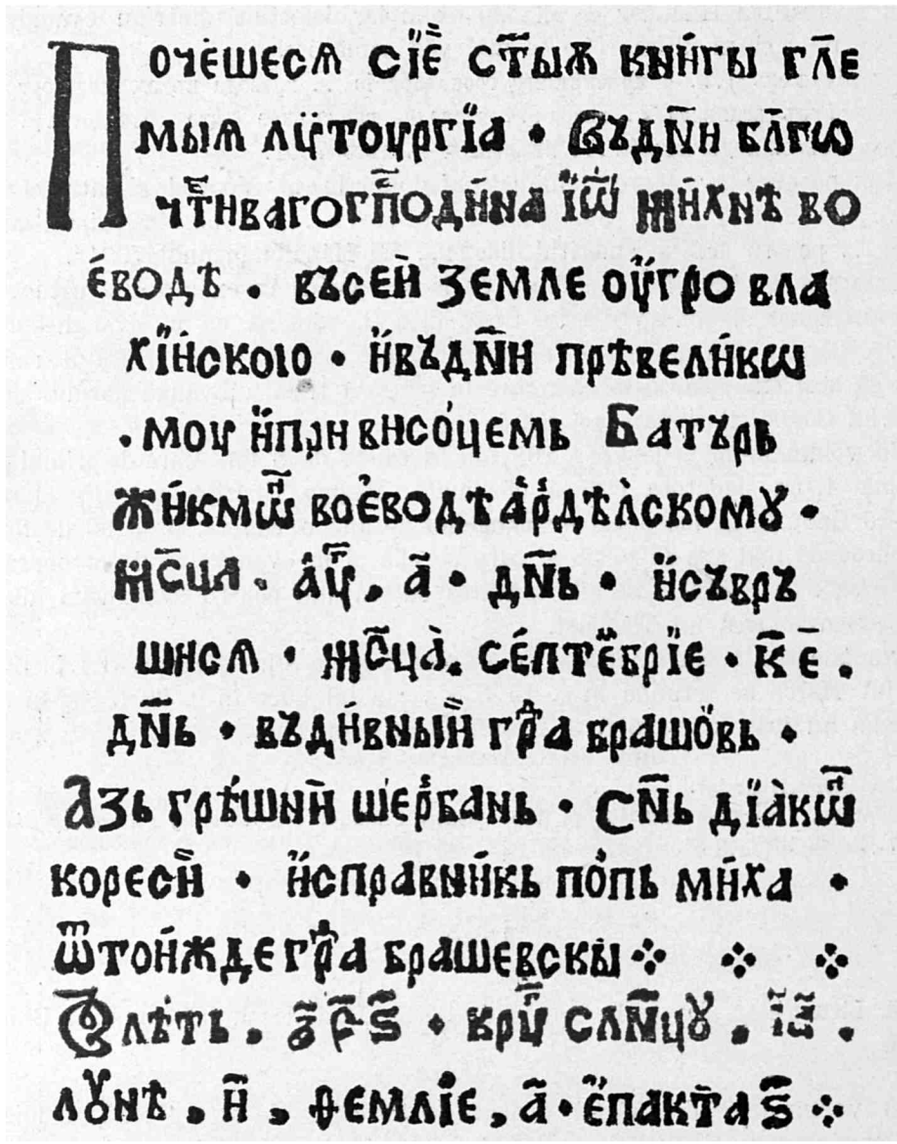

91.

Inceputu-s'au aceste sfinte cărţĭ numite Liturghia în ḑilele bine-credinciosuluĭ Domn Io Mihnea Voevod a tótă ţara Ungro-Vlahieĭ şi în ḑilele prea-mareluĭ şi prea-înălţatuluĭ Batărŭ Jigmon Voevodul Ardealuluĭ, luna luĭ August 1 ḑi, şi sfîrşitu-s'au în luna luĭ Septemvrie 25 ḑile, în minunata cetate a Braşovuluĭ. Eu păcătosul Şerban, fiul diaconuluĭ Coresi, isprăvitoriul Pop Miha[ĭ] din aceiaşĭ cetate braşovenéscă, la anul 7096, crugul sóreluĭ 11, al luneĭ 8, temelia 1, epacta 6.

Blaj, Biblioteca archidiecesană (Cipariu), comunicat de I. M. Moldovanu.
Cipariu, *Analecte*, p. XVIII.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

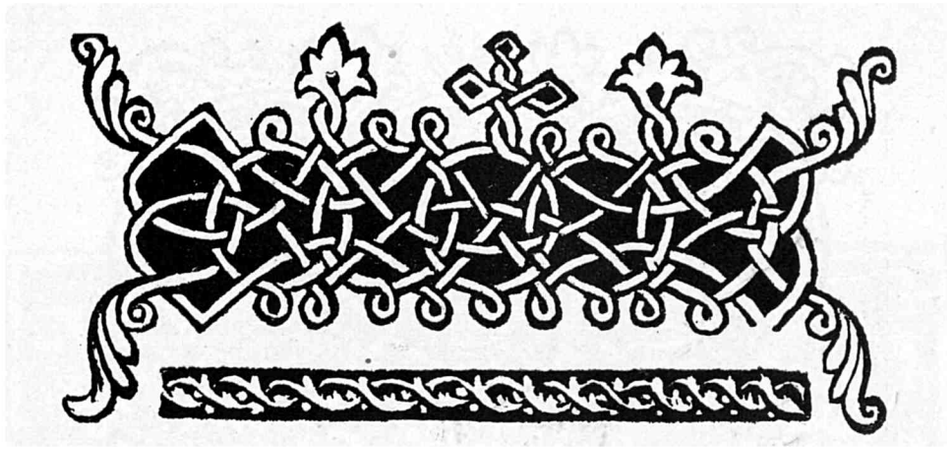

92.

33. Liturghier (Služebnik) slavonesc (tipărit la Braşov).

In Biblioteca Academiei Române se află un Liturghier slavonesc necomplet, in-4⁰ cu 17 rînduri pe pagină, pe care Picot îl pune printre tipăriturile românesci dându-i data de 1520-25. Caracterele sale însă sémănă cu caracterele marí din cărţile din a doua jumătate a secoluluí XVI, şi anume cu ale Evangheliarelor luí Coresi şi cu ale Liturghieruluí descris la numĕrul precedent, şi nu cu cele din tipăriturile luí Macarie.

Intre elementele decorative ale volumuluí se află un frontispiciu (No. 93), care are la mijloc un scut împărţit în două, avênd sus o cruce simplă, iar jos literile БѺ. Acest cuvînt este prescurtarea numeluí Bojidar, numele de botez al luí Vukovič [1]), din ordinul căruia se tipăriseră maí multe cărţí bisericescí în Veneţia, în prima jumĕtate a secoluluí XVI, şi în carí se vĕd adesea aceste litere printre frontispiciile ornate. Sĕ póte însă ca acéstă decoraţiune din cartea care ne ocupă să nu fie o dovadă pentru originea sa veneţiană, ci să fie pur şi simplu imitaţiunea unuí ornament dintr'o carte vestită, cum se întîmplă adesea. Aşa în Evangheliarul slavonesc din Belgradul Serbieí dela 1552, se vede un ornament cu stema Ţĕreí Românescí, imitat după Evangheliarul luí Neagoe 1512 [2]); în Slujebnicul slavonesc, citat de Karataev [3]), se vede reprodus de maí multe orí, un ornament cu literile БѺ, cu tóte că acest Slujebnic a fost tipărit, nu la Veneţia, ci la Vilna, cu binecuvîntarea luí Onisifor, Mitropolitul Kievuluí.

Afară de acésta volumul maí cuprinde un ornament-frontispiciu, reprodus de maí multe orí, care e identic cu cel din Liturghierul luí Şerban, reprodus maí sus la No. 92.

Prin urmare credem că acest Liturghier slavonesc este tipărit la Braşov în a doua jumĕtate a secoluluí XVI, cam pe la anul 1588.

Exemplarul Academieí este:

[1]) Šafařík, *Geschichte der südslawischen Literatur*, III, I, 125.

[2]) Veḑí maí sus, p. 13 şi 21.

[3]) Karataev, p. 221.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

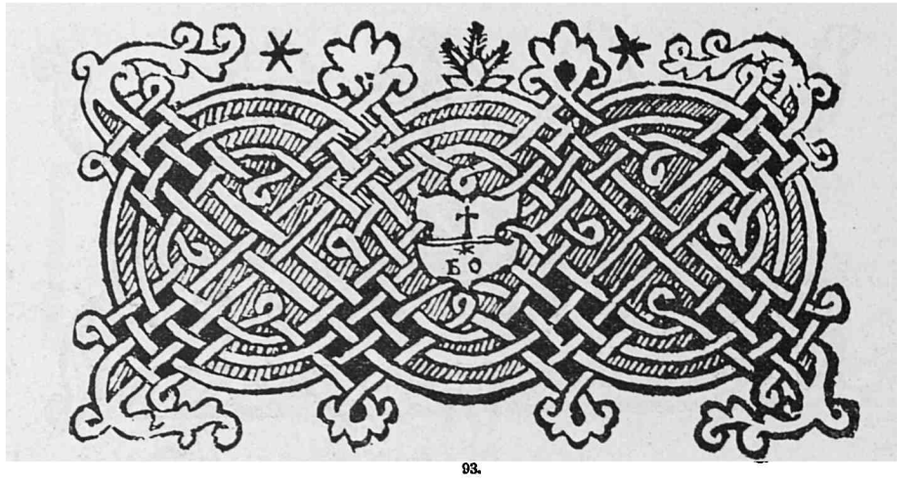

93.

Un vol. în-4⁰ de 277 foĭ, saŭ 3 caiete (1, 2 şi 35) de câte 7 foĭ şi 32 (3—34) de câte 8 foĭ, avênd fie-care signatura cirilică pe prima şi pe ultima fóie a fie-căruĭ caiet. Câte foĭ s'aŭ pierdut dinaintea caietuluĭ însemnat ѧ sau după caietul însemnat ѧ ѕ, nu se póte sci. Textul e tipărit în două colorĭ, iar pagina plină are 17 rînduri. Iniţialele, tipărite cu roşu, au un desemn simplu. Frontispiciul reprodus la No. 92 se află de 3 orĭ, iar cel de la No. 93 de 2 orĭ. Cartea începe cu: „A întru sfinţĭ părinteluĭ nostru Vasile cel mare povăţuire către iereŭ."

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.
Picot, *Coup d'oeil*, p. 15—16.

34. Psaltire slavonéscă.

Karataev estrage dintr'o dare de sémă a Bibliotecеĭ Museuluĭ public şi Rumĭanţov din Moscva pe anĭ 1876-78, o notiţă despre o Psaltire slavonéscă păstrată în acea bibliotecă.

Bibliograful rusesc o pune printre tipăriturile de origine românéscă şi ĭ dă data aproximativă de 1580.

Volumul in-4⁰, incomplet, are 288 foĭ, saŭ 41 caiete de câte 8 foĭ. Din ultimul caiet nu s'a păstrat decât o fóie. Pagina are 18 rînduri şi e tipărită cu nisce caractere semănând cu cele din Evangheliarul luĭ Benkner dela 1562 şi cu cele din Evangheliarul de la 1579 (Coresi). Pe pagina întâĭ se află un ornament cu crucea şi cu literele ѯ҃. Psalmiĭ se termină în caietul 38 f. 1 r.

Karataev, Описаніе, No. 97, p. 205.
Moscva, Biblioteca Museuluĭ public.

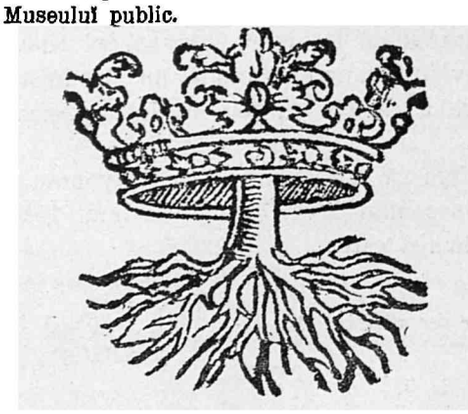

94.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

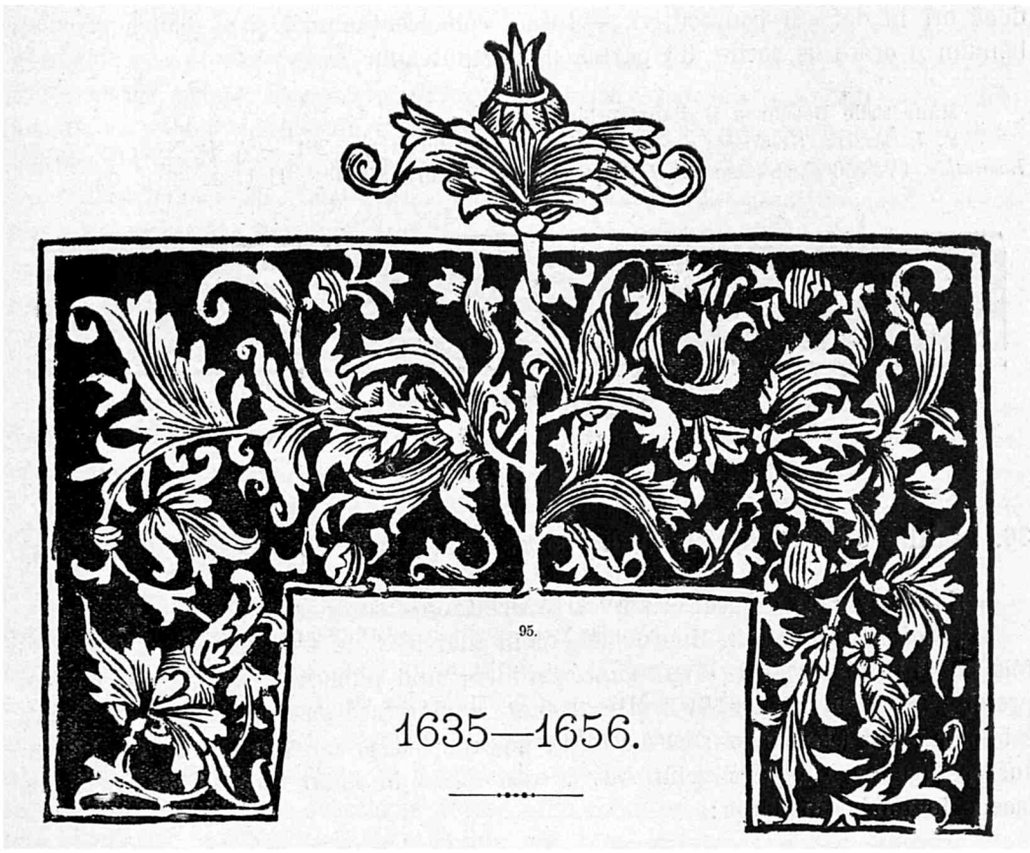

1635.

35. Molitvenic slavonesc, tipărit de Timoteu Alexandrovicĭ, din porunca luĭ Mateiŭ Vodă Basarab, la Câmpu-lung.

Šafařík a consacrat acesteĭ cărţĭ notiţa următóre:

„Molitvenic sau Euchologiu, acum numit Trebnic (Agenda bisericéscă sau Ritualul), din porunca Domnuluĭ Ioan Mateiŭ Basarab, de Timoteu Alexandrovicĭ, Dl'gopolje, în tipografia domnéscă (Câmpu-lung în Muntenia), la 30 Iulie 1635. In-4°, 226 foĭ în duerniunĭ (caiete de câte 4 foĭ); cu titlul curent are 22 rînduriĭ pe pagină, fără acesta 21; paginaţia cu cifre cirilice, cu signatură cirilică.

„Cu acest Euchologiu, din care se găsesce un exemplar în Mănăst. Beocin şi un altul în Mănăst. Bodian, încep tipăriturile rusescĭ în Muntenia. Caracterele tipografice ale ediţiunilor de până acum, după cât sciu eu, au fost sêrbescĭ, originare din Veneţia; ortografia eră sau bulgăréscă sau sêrbéscă; acum ambele se schimbă şi sunt rusescĭ. Câţĭ-va aŭ căutat, fără nicĭ o basă, oraşul Dl'gopolje în Sêrbia, ba chiar în Macedonia."

Petru Munteanu, fost student al Academieĭ de teologie din Kiev, a comunicat d-luĭ A. D. Xenopol că ar fi descoperit în biblioteca Universităţiĭ de acolo un Trebnic slavonesc, tipărit în Câmpulung la *1636 Iulie 30.* Anul 1636 pare a fi o eróre în loc de 1635, căcĭ, deşì n'ar fi imposibil ca acéstă carte să se fi tipărit de

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

două ori în doi ani consecutivi, — totuşi coincidenţa lunei şi a ţilei ne face să bănuim o eróre de cetire din partea d-lui Munteanu.

Mănăstirile Beocin şi Bodian (Sêrbia).

P. J. Šafařík, *Geschichte der südslawischen Literatur*, III, 1, 281. — A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, IV, 656 şi *Archiva societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi*, II (1890—91), 407.

96.

1637.

36. Psaltire slavonéscă, tipărită din porunca lui Mateiŭ Vodă Basarab (la Govora).

Karataev face despre acéstă carte următórea descriere:

„*Psaltire*, tipărită în Ungrovlahia (?) în anul 1636, în 4⁰. Exemplar necomplet: fóia cu titlu şi sfîrşitul cărţii sunt perdute; anul publicării se află la sfîrşitul prefeţei. Foile în număr de 3 şi 220 sunt numerotate sus, la drépta; signatura caietelor (tetradelor) e jos; câte 4 foi în fie-care; cu precuvîntări; cu câte 17 rînduri pe pagină. Chipul regelui David este săpat în lemn (an. 1628). Cartea se începe în modul următor:

„Їѡ̃ Матѳей басарава Воєво́да, Бж̃їею бл҃а̂тїю нача́лни҃къ сѣ̀ земли̇ ѻ҆̀гроплахі̇́йскїа, і҆мі́же и Запланє́ски҃ стра́нъ, Ямблаи̇̑, и̂ Фагарашъ, Херцекъ, и̂ про҃ва. Пра҃воспла́вномоу̀ и̂ бл҃гоче́стивомоу̀ роду̀ ѿчє́ства на́шего, и̂ ӥнѣмъ ро́доко҃ намъ къ кѣ҃рѣ жѐ и̂ славно́мъ дїалє́ктѣ Славє́нскомъ согласоующимсѧ і҆̂зы́цѣ. Найпа́чеже Болга́рѡмъ Сръ҃бѡмъ ѻ҆̀нгровла́хомъ, Молдовла́хѡ̃, и̂ про҃ва. Бл҃а̂ти ми́ра, здра́кїа жѐ и̂ спсенїа҃ ѿ̃ въсевла́гаго Бг҃а̃ Гд҃а нше҃го Іс̃ Хрта, ѹ҆̀сръ҃дно жела́ю. Аз̂ ѻ҆̀бо ра́къ пре҃мє́др҃ѣ вл҃ки мое́го Іс̃ Хр̃а̃ то́йжде ӥже и̂ вы́шерече́нный, бл҃а̂тїю и̂ помо́щїю Бг҃а, началастко҃ующоу̀ мн̇̀ земле́ю сею̀, . . . лѣ҃хъ ѻ҆̀сръ҃дны҃мъ тща́нїе҃мъ ваш . . . Пракосла́кїю пре҃ста́вити ѿ̃ мое́м тѵпографі́и бг҃одоухнове́нноую кни́гоу глє҃моую ѱалтир, ӥже . . . сты҃и ѹ҆̀сты҃ Дв҃дкы ѿ̃ри́гноу. Тѣмже ѻ҆̀бо т . . . тою любкѣ ѹ҆̀сръ҃дствѹ́йте всем҃ а҃ще нма́лоу цѣ҃ноу̀ прикносѧще, а҃ки бл҃гоко́нны да́ръ да́ю̑ на ӥстрое́нїе҃ хота́щоу̀ мн̇̀ па́ки посих̀ ӥны҃м кни́ги бл҃гоче́стїю ва́шемоу̀ пре҃ста́кити. Немни́теже, а҃ко нѣ҃коую вещъ стѧжа́ете тлѣ҃нноую, но̀ ѿ̃ны҃х̀ и̂ кѣ҃чны҃ѣ дарока́нїи съкро́кищъ. Тѣмже ѻ҆̀бо любе́зно со ѹ҆̀сръ҃дїе҃мъ и̂ бл҃годарє҃нїе҃мъ сїю кни́гоу прїи҃мѣте ӥ хоудости ни҃пе҃л выше рече́нное и҃мѧ е҃моуже а҃ще нелѣ҃ностно е҃стъ съпрілага́ющіе соупроужницѣ мое́л имѧ̀ Єле́ны къ сты҃хъ вашихъ мл҃тва҃х̀ нама҃ствова́ти непрезрѣти. пачеже бл҃гоколи́те семоу̀, да́же и̂ въпро́чѧ подкижнѣ́йшихъ на́съ къ си́хъ ралічънómоу̀ ѻ҆̀множенїю книгъ съткори́те. Молю́же ва́съ съжи́тели стра́ны на́шеа, найпа́чеже вы братїе҃ боудоу̑щіи пона҃, бж̃имъ и̂зволе́нїе҃ хотя́щіи началаствова́ти земле́ю сє́ю, къ҃немлѣте и̂спа́сно дарованїю семоу̀, тѵпографі́ю сїю глю̀, и̂ . . . а́ръ пре҃честенъ и̂спа́сно блюдоущє, хранѧще ю̀ . . . сномъ съдръжа́нїи ва́шемъ неги́блемоую̀ въ . . . съкро́-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

кищє бо̀ ѣ́стъ дражáйшє пáче късѣ́хъ земны́хъ съкрокищ̀. злáто бо̀ и̂ срéкро и̂ кáменїе . . . óє съкрóкища, телесѝ тóкмо врéменнѣ ѹ̓крá . . . ъ, съкрокищеже сицéкоє дх̾шà чл҃чкїм ѹ̓крашáетъ. Тѣ́мже сїе ѿ нáсъ прїéмше дарокáнїе, бг̃ѹ̓ бл҃годарéнїе къ тóщнѣ̃ прилежáнїи възда́йте, и̂ къ всѣ́комъ wбилїи и̂ нѹ̓жнѣ̀ кѣ́шей съблюдáти по ѿшествїи нáшемъ неневрéжѣте. Прóчее жѐ здравствѹ̓йте ѡ̂ Гдⷭ̃.

„Повелéнїемъ же Прескѣ́тлаго Гдⷭ̃дарѧ̀ Іѡ̂ Матѳе́а Басарáба Воєво́ды, и̂ бл҃гослове́нїемъ прewсщ̃еннаго Ѳрхїепⷭ̃па Ѳеофи́ла мⷭ̃тїю бж̃їею Мїтрополи́та всѣ́м землѧ̀ ѹ̓нгроклахїйскїа, и̂ бг̃олюбивàго Ігнатїа Єпⷭ̃па Рѵ́бницкаго и̂ Єфре́м єпⷭ̃па Бѹ̓зе́скаго, напечатокáти сїю книгѹ̓ глемóѹ ѱⷭ̃а́тѵ̀ръ мнѣ̀ хѹ̓дожѣ́шемѹ̓ въ сщ̃енонѵ́цѣ̃ Мелетїю Македóнскомѹ̓ и̂гѹ̓менѹ̓ ѡ̂бщежи́тельнаго монастирà Говора, хрáма ѹ̓спéнїа пр̃тыѧ̀ чцà. понéже желáнїемъ къжделехъ на сїе хѹ̓дóжно дѣ́ло тѵпографи́ческоє ѣ̃гда прїáхъ мнѵ́шескїй ѡ̂бразъ въ ст̃ой горѣ̀ Ѧдонскѣ̀, къ великой бóлгарской лáкрѣ монастира Зѹ̓граф҃ъ зокемаго. Тѣ́мже молю вⷭ̃, чтѹ̓щє сїю книгѹ̓. ӓще что бѹ̓детъ погрѣ́шено, дх̾хомъ крóтости и̂справлáйте, и̂ нⷭ̃ въ сéм трѹ̓дикщ̃имсѧ бл҃гкѣ́те а̂ не клинѣ́те, понéже не ӓг҃гл҃ писà, нѡ̀ рѹ̓кà грѣ́шна и̂ врéнна. Въ лѣ̃, ѕрм҃е. а ѿ р҃ождⷭ̃: Хⷭ̃а ѕа҃хлз. Мц̃а Іѡ̂нѹ̓ар, а̃ днѐ.“

„Ion Mateiŭ Basarab Voevod, cu bine-cuvîntarea dumneḍeească Domn al întregi Ţĕrĭ Ungrovlahe şi al părţilor de peste munţĭ, Herţeg de Amlaş şi Făgăraş şi celelalte. Drept-credinciosuluĭ şi evlaviosuluĭ neam al patrieĭ noastre şi altor neamurĭ înrudite cu noĭ după credinţă şi avênd acelaşĭ vestit dialect slovenesc ca limbă, şi cu deosebire Bulgarilor, Sêrbilor, Ungrovlahilor, Moldovlahilor şi celor-lalţĭ, binecuvîntare luméscă, sănătate şi mântuire dela a-tot-fericitul Domnul Dumneḍeul nostru Isus Christos cu osârdie le doresc.—Eu robul prea darniculuĭ stăpân al meu Isus Christos, acelaşĭ maĭ sus numit, cu bine-cuvîntarea şi cu ajutorul luĭ Dumneḍeŭ domnind peste acéstă ţară, am dorit cu multă silinţă să vĕ dăruesc Dumnea-voastră drept-credincioşilor, din tipografia mea, o carte de Dumneḍeŭ însuflată, numită psaltire, pe care (Dumneḍeŭ) sfîntul din gura luĭ Ḍavid o scoase. De aceea primiţĭ cu aceiaşĭ iubire acest dar, deşi de nu prea mare preţ, dar ca un început, căcĭ după aceasta am de gând (voesc) să presint cuvioşiilor voastre şi alte cărţĭ. Şi nu credeţĭ că umblaţĭ după vre-un lucru peritor, ci după comorĭ cereştĭ şi vecînice. De aceea primiţĭ cu dragoste şi cu osârdie şi cu mulţămire acéstă carte şi numele maĭ sus ḍis al micimeĭ nóstre, adăogênd pe lângă el fără de lene şi pe al soţieĭ mele Elena, nu-l despreţuiţĭ a-l pomenì în sfintele vóstre rugăciunĭ; aveţĭ chiar maĭ multă bună-voinţă pentru acésta, ca să ne faceţĭ pe noĭ şi maĭ sîrguitorĭ întru înmulţirea feluritelor cărţĭ.—Vĕ rog dar pe voĭ conlocuitoriĭ ţĕriĭ nóstre şi maĭ ales pe voĭ fraţĭ ce veţĭ fi după noĭ şi cu voea luĭ Dumneḍeŭ veţĭ stăpânì acéstă ţară, să păstraţĭ cu îngrijire acest dar, vreaŭ să zic acéstă tipografie, ... (textul necomplet în Karataev, p. 460), căcĭ este comóră maĭ scumpă de cât tóte comorile pământescĭ; căcĭ aurul şi argintul şi pietrele sunt comorĭ trupescĭ, ele înfrumuseţează numaĭ vremelnic trupul, iar comóra acésta înfrumuseţează sufletul omenesc. Decĭ, primind de la noĭ acest dar, aduceţĭ luĭ Dumneḍeŭ mulţumire cu maie silinţă şi păstraţi-l în tótă bogăţia şi ca tóte trebuinciósele şi nu-l necinstiţĭ după mórtea nóstră. După acestea fiţĭ sănătoşĭ în Domnul.

„Din porunca prea luminatuluĭ Domn Ion Mateiŭ Basaraba voevod şi cu bine-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cuvîntarea prea sfinţituluĭ archiepiscop Teofil, cu mila luĭ Dumneḑeŭ mitropolit al întregeĭ ţĕrĭ a Ungrovlahieĭ, şi a iubituluĭ de Dumneḑeŭ Ignatie episcopul Rîmniculuĭ şi a luĭ Efrem episcopul Buzăuluĭ, am tipărit acéstă carte ce se chémă psaltire, eu cel maĭ mic între călugărĭ Meletie Machedoneanul, igumenul mănăstireĭ (cenobitice) Govora, cu hramul Adormirea Prea-curateĭ Născătóre de Dumneḑeŭ, de óre-ce m'am aprins de dragoste pentru acest meşteşug al tipografieĭ când am primit haina călugăréscă în sf. munte al Atonuluĭ, în marea lavră bulgăréscă numită mănăstirea Zugraf. De aceea vĕ rog pe voĭ ceĭ ce veţĭ cetì acéstă carte, dacă va fi ceva greşit, să îndreptaţĭ cu duhul blândeţiĭ şi să ne blagosloviţĭ pe noĭ ceĭ ce ne-am trudit întru acésta şi să nu ne blăstămaţĭ, căcĭ n'a scris înger, ci mână păcătósă şi de lut. In anul 7145, iar de la nascerea luĭ Christos 1637, luna Ianuarie 30 ḑile."

Petersburg, Biblioteca Academiei.
Karataev, Описаніе, No. 458, p. 459.

97.

1638–41.

37. Psaltire slavonéscă cu Ceasoslov, tipărită de Ieromonachul Stefan din Ohrida, (la Govora).

Bibliografiĭ slavĭ Undolĭski, Karataev şi Archim. Leonid vorbesc despre o Psaltire în 4^0, tipărită din porunca luĭ Mateiŭ Basarab la 1638. Cel din urmă dă şi câte-va estracte, din carĭ reproducem aci pe cele relative la însăşĭ cartea:

Повелѣнїемъ и иждивéнїемъ прескѣтлаго благочестйваго господина Iw Матѳеа Басарабы Господина и Воєводы Оугровлахїискїа, напечатана бысть сїа книга глаголемаа Псалтирь которе презь многогрѣшнаго ко Іеромонасѣхъ Стефана Охридскаго, поче се писати къ лѣто 7146 (1638) къ Апрѣлѣ, а сокершисѧ къ лѣто 7146 (1638) къ Іюнѣ.

„Din porunca şi cu cheltuiala prea luminatuluĭ şi piosuluĭ Domn Ion Mateiŭ Basarab, Domn şi Voevod al Ungro-vlahieĭ, s'a tipărit acéstă carte numită Psaltire, a doua oară, prin prea păcătosul între ieromonahĭ Stefan din Ohrida. Au început a se tipărì în anul 7146 în Aprilie şi s'aŭ isprăvit în anul 7146 în Iunie."

La sfîrşitul Sinaxaruluĭ se află notiţa următóre:

Сїѧ Синаксарь нача писати и докерши недостоинныи Силькестръ таχа Ермонаχъ игѹмень общежительныѧ Лавры Говоры къ лѣто 7149 (1641).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Acest Sinaxar începù a-l tipări şi-l sfîrşì nedestoinicul Silivestru Taha eromonah şi egumen al lavreĭ chinoviene Govora în anul 7149“ (1641).

Moscva, Biblioteca publică. — Hilandar.

Undolĭski, Очеркъ славяно-русской библіографіи, Moscva 1871, No. 460. — Karataev, Описаніе, Nn. 459, p. 461. — Archim. Leonid, Словено-српска књижница, în Гласник, XLIV, 257.

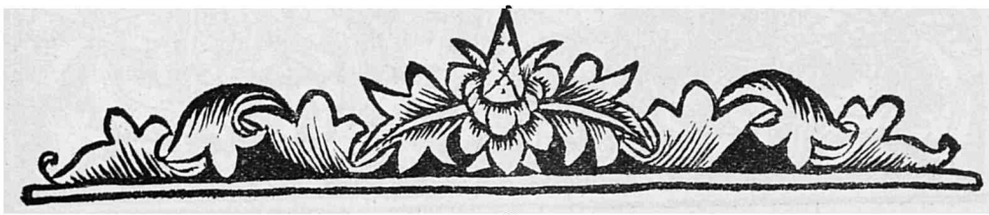

98.

1640.

38. Catechismu calvinesc, tipărit la Belgrad (Alba-Iulia) în Ardeal.

Mitropolitul Moldoveĭ Varlaam (1632—1653), în prefaţa *Răspunsurilor* sale la acest catechism, ḑice că el avea titlul de *Catihismus creştinesc*[1]). Vasile Pop îl numesce: „Catehis prefăcut despre cel calvinesc (Catechisis palatina) despre Taĭna Botezuluĭ şi a Cuminecăturiĭ 1642,“ şi îl pune printre cărţile tipărite la Alba-Iulia, spunênd însă că dînsul nu l-a vĕḑut nicĭ-odată. Data de 1642, despre care nu se îndoesce, o deduce în modul următor: Cazania de la Alba-Iulia săvîrşindu-se de tipărit în anul 1641, iar catechismul acesta pomenindu-se într'o diplomă a luĭ Gheorghe Rakoczy din 10 Octobre 1643[2]), el trebue să se fi tipărit între aceste doue date şi anume la 1642. Cipariu însă afirmă, în trécăt, că s'a tipărit în 1640 şi nu în 1642, cum credea maĭ nainte, fără însă a explică acéstă rectificare.

Şincai, *Chronica*, Iaşi 1853—54, tom. III, p. 39; Ed. Bucurescĭ 1886, tom. III, p. 61. — Petru Maior, *Istoria bisericiĭ Românilor*, Buda 1813, p. 71—72. — Pop, *Disertaţie*, p. 21. — Cipariu, *Analecte* p. XXI. — *Principia*, p. 106. — *Archivu pentru filologie* şi *istorie*, p. 637 — *Documente istorice despre starea politică şi ieratică a Românilor din Transilvania*, Viena 1850, p. 111 şi 115. — Georgiu Bariţiu, *Catechismul Calvinesc*, Sibiiu 1879, p. 101. — Sbiera, *Mişcări culturale*, p. 103.

99.

[1]) „Adusu-me-au (Udrişte Năsturel) şi o cărţălue mică în limba nóstră românéscă tipărită, şi décă o am cetit, am vĕḑut semnul eĭ scris Catihismus crestinesc“. . . . . Apud Şincai, *Chronica Românilor*, la anul 1645.

[2]) V. diploma în traducere în Şincai, la a. 1643.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

100.

1640.

39. Pravila, tipărită de la Govora.

ПРАВИЛА·
Âчеста пасте
дрептътóрю де л'кце,
Токмелѣ сфи҃цилор Пи҃ли, токмúте де З̃ съвоарж, кътрж â
чáста шй âпрѣкѣкúшилор
пърúци҃.лкъцътóрилор лѣмiѐ.
Типарúтвсѣ҃.â типар
и пр҃лвминáтвлви дн҃ѕ
ІѠ МАТѲЄ҃ІІ
Басарабж Воеводж âтоá
тж цáра Оугровлахúей:
âмънъстир. ГОВОРА·
Кълѣто ,З̃рмд.҃ гáрж де
ла нáцерѣ_лвй х̃с, а҃м.

Un volum in 4⁰ mic (0,10×0,153), compus din 4 foĭ nepaginate şi 170 numerotate, însă greşit (1-4, 9-12, 7, 18-20, 20-23, 17-38, 38-41, 41, 43-75, 75, 77-79, 76-90, 81, 92-123, 123-130, 151, 132-154, 157, 156, 155, 158 164). Cele 42 de coale şi jumĕtate din text poartă signatura: Я, а҃в, аг; Б, кв, кг; etc. Titlul curent este: Прáвила: (sau прáвилж) — Ст҃ыхъ (sau ст҃ы҃) âпи҃ли.

Tipărit într'o singură culoare, cu caractere de treĭ mărimĭ deosebite (7, 6 şi 4 milim.). Pagina plină are 18 rînduriĭ, cu caractere mijlociĭ, şi 25-26 cu cele micĭ. Caracterele marĭ se află la titluriĭ şi ca iniţiale la începutul paragrafelor.

Iniţiale ornate sunt numaĭ douĕ: una la începutul prefeţeĭ şi alta la începutul textuluĭ. Titlul este încadrat.

Pe verso titluluĭ se află stema Ţĕreĭ Românescĭ avênd deasupra inscripţia: на прѣсвѣтлое знамéнїе йхъ мт҃вей Гдⷭнвъ БИСИРИ҃ВОѢЪ (La prea luminata stemă a milostivilor Domnĭ Basarabĭ), iar în jurul stemeĭ literile: М. Б. М. Б. В. Г. З. ⅴ. (Мт҃тїю Бж҃їею Матеи Басараба Воевода

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Господинъ Земли Угровлахїнскоѥ.—Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Matheiŭ Basaraba Voevod şi Domn Ţĕreĭ Românescĭ).

Pe foaia a doua, în faţa acesteĭ steme se găsesc versurile:

Стрáна сїѧ кънáменїѥ, птицѫ врáна нóситъ.
Нà êгóже нѣкъ вьін, ѝ оу҃вѣ́сло вѝситъ.
Ѩкѣ дóмѫ прескѣтлаго, ѝ престарѣ́йшаго.
Дóмѫ рóда басарáвъ, доблествennѣ́йшаго.
Чл҃къ жезлóмъ, нетр̑не сѧ нà ѿртлѣ́ вѝдитъ.
Сѝ̄ бо дóблест' побѣ́да, многѝ̄ слр̑хи дѣ́кит.
Пр̑тлѡ́лъ оу҃кѡ кысотѫ, дóмѫ сѝх' ѕ҃вклѣ́етъ.
Пáлица же ѕ҃сно ѝ̄ хрáбрость пр̑ѣстаклѣ́ет'.
Под неюже тозѣ́мець мѝрное жѝтѣ́лство.
Недáй ѝспрокрещѝсѧ, бж̑е к҃ гр̑битѣ́лство.
И оу҃кѣ́слѫ ѝхъ семѫ, не ѝскидáти сѧ.
Врáна къ кѣ́кы пѣ́рсей не ѝзлагáти сѧ.

Ѳрѣ́йлъ Настр̑е
Ѡ̄ Ф

„Faţa acésta drept stemă pasere corb pórtă, — Pe désupra al căruia sbor, coróna acum atârnă; — El arată pe al uneĭ case prea luminate şi prea antice — Pe al caseĭ neamuluĭ Basarab, prea-viteazul — Bărbat cu sceptru, ce nu fără spor pe tron se vede. — Ale luĭ vitejiĭ biruitóre, al multor auḑ minunézĕ — Decĭ tronul, înălţimea acesteĭ case învederézĕ, — Si sceptrul a luĭ vitejie curat înfăţişézĕ. — Sub dânsul or căruĭ pământean e pacĭnică vieţuirea. — Nu lăsà să se răsipéscă, Dómne, în perire — A lor coróną, ci ea să nu aibă curmare, — Iar al corbuluĭ piept să fie pururea ferit. — Uriil Năsturel dela Fierescĭ".

Apoĭ urmează:

„Predoslovie către toţi nastavnici sfintei biséreci.

„*Prè luminaţilor archiepiscopi, mitropoliţilorŭ*, şi iubitorilorŭ de Dumnezeu, episcopilorŭ, şi preoţilor, şi tuturor duhovnicilor, carii cu putére preoţésca dela Dumnezeŭ săntŭ sfinţiţi.

„Theofilŭ, cu mila luĭ Dumnezeu archiepiscopŭ, şi mitropolit, a toată ţara românéscă, pace şi spăsenie, priimiţi duhŭ sfântŭ; cărora veţĭ lăsa păcatele, lăsa-se-vorŭ lor; şi cuĭ le veţĭ ţiné, ţiné-se-vorŭ lorŭ[1]).

„Socotit am că mai toate limbĭle au carte pre limba lor; cu acéi *(sic)* cugetaiŭ şi eu robul domnului mieu lui Is. Hs. să scoţŭ céstă carte, anume pravilă pre limba rumănésca, sfinţilor voastre fraţi duhovnici rumâneşti carii sânteţi păstori oilor celor cuvântătoare a turmei lui Hs. Caré are întru sine multe féliuri de vindecări sufletelor creştineşti, celcrŭ ce săntŭ rănite cu păcate, însă mai vrătos şi cale la înpărăţiĭa ceriului.

„Insă mă rogŭ sfiinţiilor voastre cu mare milă, la care mână va cădé acéstă sfântă carte, acela să aibă a o ţiné în mare cinste, şi să se înveţe dentru ia în

Notă marginală: Ioan gl. 20 zac. 65.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

taină, cum va vindeca sufletele oamenilor de păcate. Iară întru mănă de mirén să nu se dé, nice la măscăricĭ, să nu fie tocmélele sfinţilor apostoli şi a sfinţilor părinţi batjocurite, că apoĭ milostva ta verĭ da samă frate duhovnice, eu nu voiŭ avé trébă.

101.—Stema Basarabilor, din *Pravila* de la Govora.

„Cela ce priiméşte gândurile omeneşti datorĭŭ iaste întru scriptură învăţatŭ a fi, să se oprésca de pohte, smeritŭ, şi cu lucrure bune, pre tot ceasulŭ să se roage lui Dumnezeu, ca să-i dea cuvântŭ de înţelepciune, ca să îndireptéze pre ceia ce scapă cătră dinsul. Iară într'altŭ chipŭ însuşĭ datoriŭ iaste a posti mier-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

curé şi vineré prespre tot anulŭ, cum poruncesc sfintele şi dumnezeeştile pravile[1]). Cumŭ de carele va avé, însuşĭ să o dé şi altorà a face. Iarà de va fi însuşĭ neştiutoriŭ şi ne postnicŭ, cumŭ va învăţa pre alţii a face lucrure bune, şi cine e

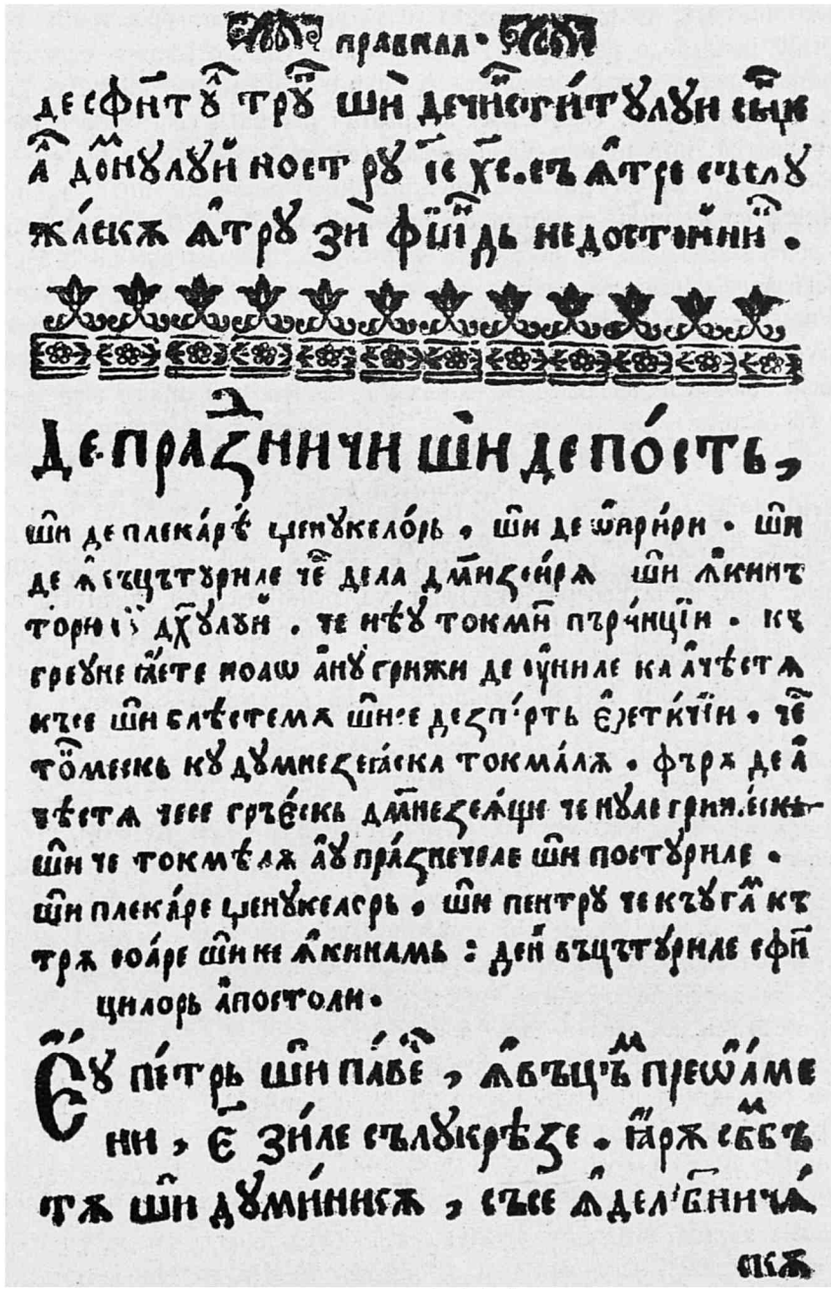

102. -Pagină din *Pravila* de la Govora.

neînţeleptŭ, va ascultà pre elŭ, de carele va grăi văzănd pre elŭ fără tocmalà, şi beţivŭ, şi învăţăndŭ pre alţii să nu se îmbéte, sau altŭ vre unŭ lucru bunŭ a petréce, carele singurŭ nu aŭ făcut. Ochii de urechĭ grăiaşte scriptura[2]), cu aceia so-

[1]) Pravil ap-l-sca 63 şi maĭ nainte 255.

[2]) Ezech. 34 s(ti)h 10.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cotéşte-te, o duhovnice, pentru ce că[1]) de va peri numaĭ o oae pentru negrija ta, dentru mănile tale se va căuta. Deprinde ce zice sfântŭ Ioanŭ Zlataustŭ la déanie în a treia нравѣ оу҃чєнїѧ, (acĭasta grăiaşte: De se va delunga[2]) numaĭ unulŭ de taine necuminecatŭ, au nu au oborătŭ toată spăsenia sa, episcopulŭ saŭ popa, că sufletulŭ iaste de o perire, atăta deşertăciune are, cătŭ nice un cuvântŭ nu poate pune înnainte, ce cu socotinţă şi cu iubire de trudă, slujiré şi lucrulŭ lui Dumnezeu iaste a face, că grăiaşte scriptura: procliatŭ cela ce face lucrul domnuluĭ cu negrijă; iară marele Vasilie grăiaşte: socotéşte să nu te teme de omŭ întru cădéré lui, ca să nu dai pre fiĭulŭ lui Dumnezeu, întru măĭnile celor nedostoinicĭ, ca să nu te ruşinezi de cineva de marii pământuluĭ, nice de însuşĭ cela ce poartă stemă să nu cumineci, că pravilele dumnezeeşti nu lasă pre cei nedostoinici să se cuminece, carii se socotescŭ ca păgănii, iară să nu se vorŭ întoarce amarŭ acelora, şi celora ce cumineca pre ei. Socotéşte, zice: eu trébă n'amŭ., tu veri vedé, acésté de veri păzi însă cu socotinţă, şi cu tocmală; ce maĭ nainte învăţăturile bisérecĭĭ neclătite să le păzeşti; măntui-veri şi pre tine şi pre ceia ce te vorŭ asculta.

„Ştiutŭ să fie

„Cine va îndrăzni a priimi cugetele şi ispovedaniile, fără învăţătura episcopuluĭ aceluĭ locŭ, acela pedepsa pravilelor va priimi ca unŭ călcătoriŭ a dumnezeeştilor pravile, că nu numai pre sine se-au pierdutŭ, ce şi căţi se-au ispovedit la elŭ, ne ispovediţi săntu, şi cătŭ au legat şi dezlegatŭ, neîndereptaţi săntŭ, după a 6 pravilă a săboruluĭ de Carthaghinŭ, şi după 43 aceluiaşĭ săbor."

La sfîrşitul acesteĭ prefeţe:

Повелѣнїемъ же Пресвѣтлаго гдⷭ҃а ІѠ҃ ӀѠ҃҂ Басарáба, Воєвóда, и бл҃гословенїемъ преwсщ҃еннаго Ѷрхїепⷭ҃копа Θеwфѷла, мл҃стїю Бж҃їею Мнтрополи҃ късѣм землѧ Оу҃гровлахїнскїа, на печатовáтн сїю книгѵ глаголю Пракúла мнѣ хѵ҃жъшемѵ къ сщ҃еннои҃ноцехъ, Мелéтїю Македóнскомѵ Игѵменѵ ѿбще жúтелнаго монастнра Говóра, хрáма Оу҃спéнїа пр҃тыѧ бц҃а. Тѣмже молю вы҃, чтѵще сїю книгѵ, âще что҃ бѵдетъ погрѣшéно, дѵхⷪ҃ кротостн йспрáвлáйте, и нáсъ ѿ сѣ҃ трѵдúвшиⷭ҃ сѧ блг҃вите â не клянѣте, понéже не пⷭ҃ âггл҃ь, нò рѵка грѣшна и брéнна.

„Din ordinul prea-luminatuluĭ Domn Ion Mateiŭ Basarab Voevod, şi cu binecuvîntarea prea-sânţituluĭ Archiepiscop Teofil, din mila luĭ Dumneḑeŭ mitropolit a tótă Ţara Ungro-Vlachieĭ, s'a tipărit acéstă carte numită Pravila, de mine cel maĭ umiiit dintre preoţĭ, Meletie Macedonénul, Egumenul comunităţeĭ vieţuitorilor din mănăstirea Govora, hramul Adormireĭ précurateĭ Născătóre de Dumneḑeŭ. De aceia vĕ rog, cititorilor acesteĭ cărţĭ, de va fi ceva greşit, cu a spirituluĭ blândeţe să îndreptaţĭ, şi pe noĭ toţĭ ostenitoriĭ aceştia, să binecuvîntaţĭ, iar nu să blestemaţĭ; căcĭ nu a scris înger, ci mână supusă greşeleĭ şi de lut."

Pe prima pagină a coleĭ întâĭ a textuluĭ se află al doilea titlu:

[1]) Erem. 48 sh. 10.

[2]) Déan. beséd. 44 sh. 31.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ПРА́ВИЛА СТѢ҃І А҃ПЛ҃Ъ, шй ѧ сфи́нцилорь де ѧл шапте́ле събо́рь, прѣ ѡгѡ҃ничїи шй де дм҃незе́й пъртътори́и пъри҃цїи но́ѡрн, де Є҃писко́пи, шй де преѡ́цн, шй де кълъгъри, шй де ѡамени мирѣни, шй де тоа́те ѧвъцътъриле.:

Textul cuprins în cele 131 de file de la început este împărţit în 149 de capitole, numerotate prin cifre marginale. Urmézã apoĭ încã câteva capitole, „scara cărţii", ocupând filele 160-164, şi în fine, epilogul:

Изволенїемь ѡц҃а ѝпоспешéнїемь сн҃а
ѝсъкръшéнїемь ст҃го д҃ха.

Сїю кни́гъ преписа҃ ѡ҃ слокенки на кла҃кы ѩзыкь михаи́ль моѫа́лїе. ѝпото҃ повелéнїемь ѝ ѝждивéнїемь, пре скѣтлаго кнѣза, Ю Ма҃деи Басараба Воеводы, ѝ в҃лкенїемъ пре ѡсщ҃еннаго архїепископа, Ки҃ Ѳеѡ́фила, митрополита въсеи земли ѡ҃ггроклахїискыѧ, тръди́хсѧ ѡсе҃ ѧзь їермон҃а Стефань ѡхридскїи. ѝнапечата́хъ сїю кни́гъ. Почáсѧ писáти Вълѣто, зрм҃д, ѧ ѡ҃ рождьства х҃ва, ѧх҃м. въ понедѣлок а҃ нел҃и. ст҃го поста, а съвръши́сѧ къ понедѣло҃ з҃ нел҃и по́ста то́гожде лѣта. тѣмже молимсѧ ч҃тѧщей ѧще погр҃шено ѡбр҃щете что҃ ѝправлѣките, ѧписа́кшаго сы ѩзко҃ прощенїю сподоблѣйте, ѝ напе҃чати҃ шй҃ сїе не проклинайте.

„Cu vrerea Tatăluĭ şi cu ajutorul Fiuluĭ şi cu îndeplinirea Sântuluĭ Spirit, acéstă carte a prescris-o de pe slavona în limba românéscă Michail Moxalie, şi după aceia, din ordinul şi cu cheltuiala prea-luminatuluĭ Domn Io Mateiŭ Basarab Voevod, şi cu binecuvîntarea prea-sînţituluĭ Archiepiscop Kyr Teofil, Mitropolit a tótă ţara Ungro-Vlachieĭ, ostenindu-mĕ întru acésta eŭ iermonachul Stefan din Ochrida şi am tipărit acéstă carte. S'a început a se scrie când a fost anul 7149, iar de la nascerea luĭ Christos 1640[1]), luni, în întâia Duminecă a sântuluĭ post; apoĭ s'a terminat luni, în a şaptea săptămână a postuluĭ din acelaşĭ an. Drept aceia rog pe cititorĭ, dacă ceva greşit veţĭ afla, să îndreptaţĭ, iar pe cel ce a scris acest isvod cu iertare să-l învredniciţĭ, ce pe noĭ ceĭ ce am tipărit acésta, să nu ne blestemaţĭ".

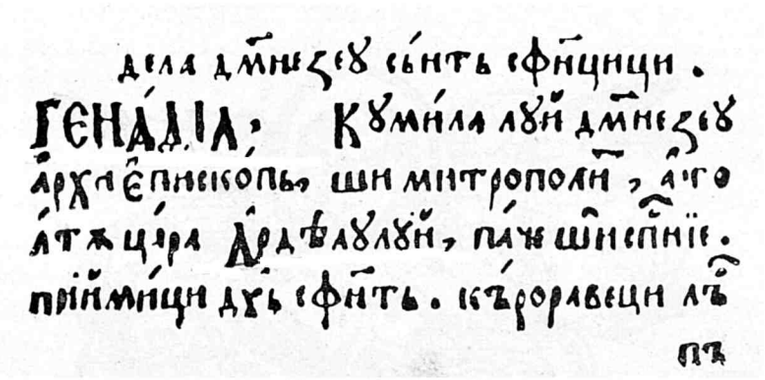
дела дм҃незе́й сѧ́нть сфи҃нцин.
Гєна́дїа, Кѵмíлаѵлѣй дм҃незе́й
а҃рхиє́пископь, шн митрополи҃, а҃го
а҃тѫцíра Ѳеѳа́ѵлѣй, па́ѫшнєпнїе.
прїймúцн дхѣ сфи҃нть. ѩъроѵлѣцн лѣ
пѣ

103.— Din prefaţa *Pravilei*.

La҃ sfîrşitul acestuĭ epilog:

ѩрѫ прецѣ҃ ѧчещїи карте нѣ҃ сокоти҃ къ тоа́тѫ келтъ́ала, ка҃ де коста҃ де, де ѧрци тѣ.

[1]) Asupra nepotrivireĭ celor douĕ date, de la facere şi de la Christos, v. Sbiera, *loc. cit.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Din acéstă carte s'a publicat o ediţiune specială pentru Ardeal, identică cu acésta, după cum se vede din compararea ei cu extrasele publicate de Cipariu. Singura deosebire este că, în prefaţă, numele şi titlul lui „*Theofilŭ* cu mila lui dumnezeu archiepiscopŭ, şi mitropolit a tótă *ţara rumânéscă*", este înlocuit cu al lui „*Ghenadia*, cu mila lui dumnezeu archiepiscopŭ şi mitropolit a tótă *ţara Ardélului*" (V. No. 103, la pag. precedentă). Cipariu n'a cunoscut decât exemplare necomplete din acéstă din urmă ediţiune.

Pravila de la Govora este traducerea unei compilaţiuni slavone manuscrise de canóne, hotărîri penitenţiale, liturgice, rituale, simboluri de credinţă, legiuiri civile, rînduieli călugăresci etc. şi presintă multe analogii cu un nomocanon grecesc publicat de Cotelerius după un manuscris din Biblioteca din Paris [1]).

D. I. Bogdan crede a fi descoperit originalul slavon după care s'a tradus acéstă pravilă, într'un codice manuscris din mânăstirea Némţu [2]).

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române. Biblioteca centrală. Museul de antichităţi.— Blaj, Bibl. Seminariului.

Pravila bisericéscă, numită cea mică, tipărită mai întâiŭ la 1640, în mânăstirea Govora; publicată acumŭ în transcripţiune cu litere latine de Academia Română. Bucuresci, Tip. Academiei Române, 1884. 1 vol. 8°.

Pravila bisericească (numită cea mică) tipărită în Monastirea de la Govora la anul 1640 şi Pravila lui Mateiŭ Bassarab cu canoanele sânţilor Apostoli intitulată (Indreptarea legei) tipărită la Tîrgovişte în anul 1652. — Editor: Ioan M. Bujoreanu. Bucuresci, Tip. Academiei Române, 1884. 1 vol. 8°. Extras din:

Ioan M. Bujoreanu, *Colecţiune de Legiuirile României vechi şi cele noui*, Vol. III, Bucuresci 1885, p. 85.

Tim. Cipariu, *Crestomatia seaŭ Analecte literarie*, Blasiu, 1858. p. 141 – 150. — M. Gaster, *Chrestomatie română*, Leipzig, 1891, I, 87 – 91.

Popp, *Disertaţie*, p. 58. — Cipariu, *Analecte*, p. XXVI,— *Principia*, p. 109. — Densuşianu, *Istoria limbei şi literaturei române*, ed. II, Iaşi 1894, p. 196 – 197.— *Analele Soc. Academice rom.*, tom. X, 1, Buc. 1877, p. 22.— Const. Popovici, jun., *Fôntânele şi Codicii dreptului bisericescŭ ortodoxŭ*, Cernăuţi 1886 (republicat din *Candela* an. V). p. 95. — Dr. I. G. Sbiera, *Mişcări culturale*, 113.

[1]) Const. Popovici jun., *Fôntânele şi Codicii dreptului bisericescŭ ortodox*, Cernăuţi 1886, p. 67, 95 şi urm.

[2]) I. Bogdan, *Cronice inedite*, Bucuresci 1895, p. 90.

104.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

[105

1641.

40. Evanghelia cu învăţătură (tipărită la Bălgrad Alba-Iulia, în Ardeal).

In-folio de vre-o 330 foĭ, aşezate în caiete, primele două de câte 8 foĭ, iar următórele de câte 6. Signatura primelor treĭ caiete e neregulată; iar de la al 4-lea înainte, ele aŭ ca signatură alfabetul cirilic capital şi apoĭ literele micĭ îndoite, în ordinea următóre: Ѧ, Ѣ, ґ ґ, Д, Ѳ, Ѕ, З, І, Ѝ, К, Л, М, Н, О, П, Р, С. Т, Ѹ, Ф, Х, Ѿ, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ѫ, Ю, Ѭ, Ѯ, ?, ы, аа, бб, гг, дд... Signatura se repetă pe foile 2 şi 3, însoţită fiind de literile в şi г.

Textul e tipărit în general cu negru. Pagina are 27—23 rînduri. Pentru forma caracterelor, veḑi facsimilele de la pag. următóre.

Acéstă Cazanie este retipărită aprópe pagină cu pagină după un exemplar, probabil defectuos, al *Evanghelieĭ cu învăţătură* de la 1580—81 (mai sus N-ru 29, pag. 85).

Nu scim dacă cartea a avut vre-un titlu. Caietul însemnat Ѧ începe ast-fel:

ДѢѢЦѢТѸРЪ ·:· Я ДОМНѸЛѸИ

Домнѹлѣ нѡ́стрѹ І̃с Х̃с мъ.ѧгѫторюлѣ дѥ сѹфлѣтѥ лѥ.ѧ татълѣ дх̃ѹлѣ сф̃нтъ спрѥ оу́ченичїи съи...

şi urméză întocmaĭ ca în Evanghelia cu învăţătură de la f. 2 a prefeţeĭ (v. maĭ sus, p. 89) până la cuvintele чѥ рѣ̆ри дѥ ѧ нимѣ лѣи кѣрьворь âпѥ вїи, după care urméză ast-fel:

„Cu mila lu dumnezeu Eu, arhi mitropolitulŭ Ghenadie, văzândŭ uîn lucru dumnezeescŭ, aceste sfinte cărţĭ, Evanghelie rumânéscă cu învaţătură, ce se chemă mărgăritŭ împuţinându-se, şi foarte jăluĭa toţi preoţi de acésta carte, şi mă socotiiŭ cu preoţi miei: cumŭ voiŭ face să adao(g)emŭ acestŭ lucru dumnezeescŭ să să adaugă, în multe părţi să fie de învăţătură creştinilorŭ; şi forte mi era jălanie la inimă să aducŭ tiparé să o tipărescŭ aici în céstă ţară a măriei salé crai. Dereptŭ aceĭa s'au aflatŭ acestŭ dascălŭ popa Dobre de au venitŭ diîn ţara rumânéscă de au făcutŭ tipare aice în ardelŭ şi văzindŭ acestŭ lucru foarte mi se îndulci inima mé de acele tiparé şi mă jăluei măriei sale lu crai Racolţi Gheorghie de acestŭ lucru să tipăréscă cărţile aice îu ţara măriei sale şi măriĭa sa mi eu datŭ voe să tipăréscŭ. Dereptŭ aceĭa eu nu cruţai dăîn ce mi dăruise dumnezeu de averé ce dédŭ dascălului ajutoriŭ să le tipăréscă în tiparé ce făcu. După aceĭa

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Кѹмнла лѵ дѹмнезеѹ ЄѴ, архї митрополитѹль гєнадїє
вєзьндь оуѳлѹкрѹ дѹмнезєєскь • ачесте сѳнте кьрцн •
Єѵлїє, рѹмънєскж кѹфвацьтѹрж чєсе кемъ мъргъринть
ѳпѹцнньдѹсешн фоарте жъалѹ тоцн прешѹцн деачєстж кар
те шчмъ сокотнїѹ кѹпрешѹн мїєн • кѹмь всю фаче съада
шємь ачесть лѹкрѹ дѹмнезєєскь съсьдашгж, ѳмѹлте
пърцн сьфїє дєѳвъцътѹрж крецннлорь • шнфорте мч ера
жъалнїє ла ннмж сьадѹкъ тнпарє съшѳтнпърєскь анчн
ѳнчєстж царж амърїєн салє кран дєсепть ачєа сав а
флать ачесть даскъль попа добре • де лѵ венить диѳцара
рѹмънєскж деав фъкѹть тнпаре анче ѳардель шн вѣзн
ндь ачесть лѹкрѹ фоарте мнсе ѳндѹлчн ннима мє деаче
ле тнпарє шнмж жъалѹєн мърнєнсале лѹкран раколцн геѵ
гіе деачєсть лѹкрѹ сьтнпърєскж кьрцнле анче ѳцара мь
рнєн сале шн мърнаса мїєѵ дать вое сьтѳпърєскь десепть
ачеа єѵ нѹкрѹцан дьѳчемн дърѹнсе дѹмнезєѵ де аверє
чедєдь даскълѹлѹн ажѹторїѹ сале тнпърєскж ѳтнпорє
че фъкѹ дѹпъ ачеа їѹрж кьндаѵ ѳчепѹть асетнпърн ачѳ
сте кьрцн ноашѹ ннсе тъмплъ петрєчере депречєстъ лѹ
шн амклъсать • ламолрте ноастръ пречнєка дѹмнамнлс
стнкѹль дѹмнезєѵ, прескавнѹль митрополїєн кълъградѹ
лѹн • сънѹ пърьсєскж ачестьлѹкрѹ кѹнь, чесъѳтърєскж •.
Дерепть ачєа кѹмнла лѵ дѹмнезєѵ їѹрнстъ архїн
мнтрополнть • кѣзьндь ачесть лѹкрѹ, дѹмнезєєскь че
сав фостъ ѳчепѹть деачель, пърнште кирє, гнадїє
форте мнсе ѳдѹлцн ннима • шн мъвѹкраю дерепть съ
се ѳтърєскж лецє крецїнєскж шн кредннца дѹмнезєѵскь
дерепть ачєа кѣть нав ѳплѹть ачель пърнште їѹрж єѵ дѳ
че мїєѵ фостъ дърѹнть • дедѹмнезєѵ ам ѳплѹть шн амб
съверьшнть ачесте сѳнте кърцн, касьсе ѳмѹлцаскж ієѵвъ

100. — Prefaţa *Evangheliei cu învăţătură*, Bălgrad 1641.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ИТѢЛЬ АѠ ДѠМНЕЗЕѠШИ ПРЕ҃ТОАТЕ БЕСЕОВѢЧНЛѢ СЬЛЕФЇЕ ПРЕ
ЇѺЧНЛОРЬ ДЕ ПРОПОВЕДАНІЕ · ТНѠМЕЛЕ ТАТѪЛѠИ · ШИ ФЇЇЮЛѠИ
АДХ҃ѠЛѠИ СФ҃НТЬ · ТВЕЧЇА ВѢКѠЛѠИ АМИНЬ ⁘ ⁘

Дерепть ачѣа шн нон грешнцїи шн недостоинничїи шн
тикѪлошїи каріннѣмь трѣдиуь лучѣ нсине рѫгѫмь ·
шн не милкѠнмь фїе кѫрса карен вецн четн лучѣ ·
сах вецн проповедѠи латора · сах вецн скрне дѣнтрѫ л
чека, шн оуиде сѣвецн лфла чева не испрѫвить бике
сах грешнть їаръ бо.. съдерептацн сѣнѠне блъсѵемацн·
кънѣмь не вонть шамь трѣдить · їаръ минтѣ ноастръ
шн фнрѣ доаръ нѠсѣѠ детоате дѠмирнть камь авоц
ть шн нон мнте не дестѪлъ шн тѪнекатъ · кѠмь
доаръ шн пре вон пѠтецн сокотн · дерепче кь шн всн
тшнвъ сѣнтецн їѡменн кѠ ннмъ децържнъ ка шн нон
шн кѠ фнре не пречѣпътоаре · де тоате, дерепть ачѣа
мѪлцемнцн шн клаго словнцн нѪпроклецнрецн, ка шн
кон блогословеніе сѣавѣецн дела домнѪль дѠмнезеѠ · шн
съвъ сподобнцн дѣдерѣпта лѪдекѫторЮѪѠн дерепть а
ста, кѫндь вазиче, веницн бласословицїи депърнителе
мїеѠ · дѣмоцненцн чѣ їасте гѫтить воаѡ тнърцїе,
шн їаръ дѪче робь шн кредннчось, пасъ тбѠкѠ
рїа домнѪлѠи тъѠ · шн ачеин шн нон пек
тръ рѫгъчїсѣ воастръ съне сподоби
мь кѠвон, слъвиндь татъль ·
шн фїїюль шн дХ҃ѪлЬ СФ҃НТЬ
тВечїа вѣкѠлѠи амнинь ⁘

Ралѣть ѠСъзданїа, мїои · Зрмѳ ⁘
ѠРождества · Хка · ахмѳ ·

107. — Prefața *Evanghelieĭ cu învățătură*, Bălgrad 1641.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

iară când au începutŭ a se tipări acéste cărţi, noao ni se tămplă petrécere de pre céstă lume şi amŭ lăsatŭ la moarte noastră pre cine va lumina milostivulŭ dumnezeu, pre scaunulŭ mitropoliei Bălïgradului, să nu părăséscă acestŭ lucru bunŭ, ce să întăréscă.

„Dereptŭ aceĭa cu mila lu dumnezeu Ioristŭ archiimitropolitŭ, văzándŭ acestŭ lucru dumnezeescŭ ce s'au fostŭ începutŭ de acelŭ, părinte kirŭ Ghinadie, forte mi se îndulci inima şi mă bucuraiŭ dereptŭ să se întăréscă legé creştinéscă şi credinţa dumnezeiascŭ Dereptŭ aceĭa cătŭ n'au înplutŭ acelŭ părinte, iară eu deîn ce mieu fostŭ dăruitŭ de dumnezeu amŭ înplutŭ şi amŭ săvrăşitŭ aceste sfnte cărţi, ca să se înmulţască cuvántulŭ lu dumnezeu şi pre în toate beserécilé să le fie preoţilorŭ de propovedanie, în numele tatălui şi fiĭului, a duhului sfîntŭ în veciĭa vécului aminŭ."

Apoĭ iarăşĭ urméză din Evanghelia cu învăţătură: Дерептъ а҃чѣ҆а шй̑ ноѥ грешйцїи шй̑ недостоѧ҆ннчїи.. până la sfîrşit, unde e însemnată data:

Къллѣтъ ѿ създанїа, мїра. зрмѧ. ·:·
ѻ҃ ѿ рождества. ѯ҃ва. а҃ѯ҃мâ·

Evangheliile cu învăţăturile lor sunt retipărite în acelaşĭ fel, aprópe pagină cu pagină, ca în Evanghelia cu învăţătură din 1580-81, însă cu maĭ multe erorĭ şi cu câte-va schimbărĭ de ortografie (ѕ în loc de оу şi fórte des ъ în loc de ъ). De multe orĭ, în a doua jumătate a cărţiĭ, sunt sărite chiar pagine întregĭ, fără a se ţine séma de lipsa de sens a fraselor astfel trunchiate. Aşa în caietele Ф, Х, Ѡ, Ѯ, s'au lăsat afară câte 8 paginĭ din textul original; în caietele аа şi кк, 6 paginĭ; în c. ж, 5 paginĭ; în c. Т. ѣ, ю şi кк câte 4 pag.; în c. Ц şi Ц, câte 2 pag.; în caietul гг, o pagină, şi în fine în caietul ии lipsesc 10 paginĭ din textul reprodus.

In caietul T (caiet complet de 6 foĭ), f. 4 verso se terminá cu cuvintele: къ вбю лъкбн дньрѕ ѥн, iar pagina următóre urméză: къ ѥсте дцелепчюнеи шй̑ а҆ вїецїѣн дбпж дбмнезѣ҆ фїйндь; pe când în Evanghelia cu învăţătură a luĭ Coresi, textul (c. 14 f. 2 v. şi f. 3 r.) este: къ вбю лъкбн дньрѕ ‖ ѥн шй̑ вою дкла. къ дпържїѧ черюли длъбньрѕ дѣ вбн а҃сте... Iar urmarea din Cazania dela 1641 o găsim tocmaĭ peste patru pagine: лоуминжторю цр҃кмь ‖ къ а҃сте а҆ дцелепчюнеи шй̑ а҆ вїецїѣн доу҃пж доу҃мнезѣ҆ фїйндь.

Evangheliile sĕrbătorilor nemişcătóre şi explicarea lor au fost lăsate cu totul afară, dela Septembre până la 25 Decembre. Sfîrşitul cărţiĭ lipsesce în exemplarul vĕḑut de noĭ. El se terminá cu fila signată ддѳ, după care se pare că maĭ urmaŭ 6 foĭ.

Blaj, Biblioteca archiedecesană (Cipariu). — Sibiiŭ, Biblioteca archiepiscopală.
Cipariu, *Analecte*, p. XXI şi *Principia* 105. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, p. 61.

108.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

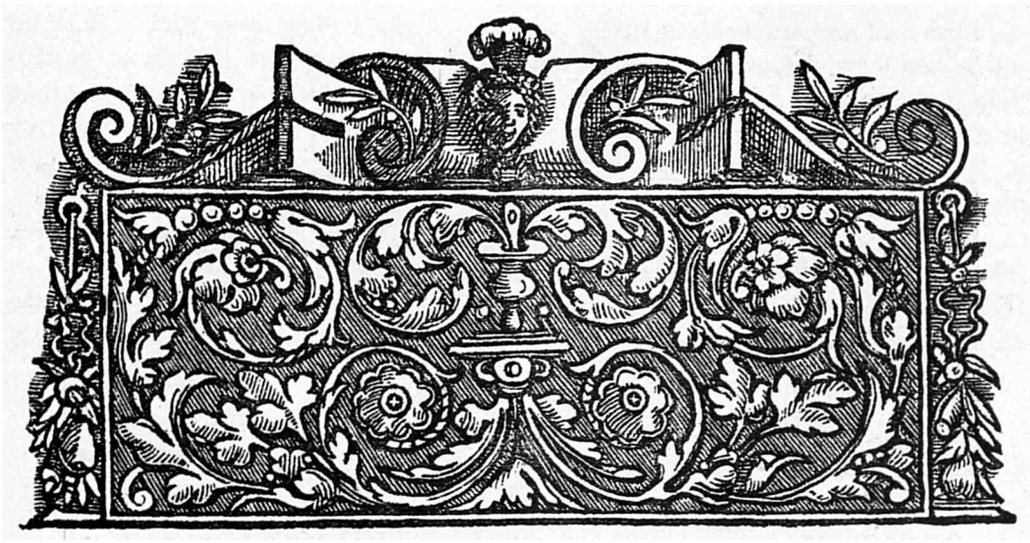

109.

1642.

41. Decretul Patriarchului Partenie, tipărit la Iaşi.

In anul 1643 a apărut la Paris o broşură cu titlul următor:

PARTHENII PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI DECRETVM SYNODALE super Caluinianis dogmatibus, Quae in Epistola Cyrilli nomine ante annos aliquot edita, falsò Graecorum & Orientalium consensu recepta fere. bantur. Quae omnia damnantur ab iisdem, & anathemate notantur. *Nunc primùm ex Oriente allatum, unà cum Arsenij Hieromonachi Epistola Venetias missa, quae Praefationis loco praefixa est.* PARISIIS, Apud SEBASTIANUM CRAMOISY, Architypographum Regium, viâ Iacobeâ, sub Ciconiis. M. DC. XLIII. *CVM PRIVILEGIO REGIS* (In-8° de 72 pag. Text grecesc cu traducere latină).

La sfîrşitul acestei cărţi se citesce notiţa următóre:

Ἐτυπώθη ἐν Τιασίῳ τῆς Μολδοβλαχίας, ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ αὐθεντικῇ μονῇ τῶν ἁγίων τριῶν Ἱεραρχῶν κατὰ τὸ ᾳχμβ' ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ κ'. (S-a tipărit în Iaşii Moldovlahiei, în cinstita şi domnésca mănăstire a celor trei Ierarhi la anul mântuirei 1642, în luna Decembrie 20).

Din acésta resultă că decretul sinodal al Patriarhului Partenie a fost tipărit mai întâi la Iaşi în 1642. Bibliografii moderni nu cunosc exemplare din acéstă primă ediţiune. Leon Allatius spune că ea s'a tiparit *in folio expanso.*

Émile Legrand, ***Bibliographie hellénique ou Description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siècle,*** Paris, Picard, 1894, I, 450. — Allatius, ***De Ecclesiae occidentalis perpetua consensione libri tres,*** Colonia 1648, col. 1082.

110

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

42. Evanghelie învăţătoare,
tipărită la Govora în 1642.

ЄѢГЛІЄ | Аѣъцътоа́ре, | са́ѕ каза́нїе престе дѧминечиле а҃нѣлѧи шй ла | пра́зниче гдскы шй ла алци сфн҃ци ма́ри. | Єкоа́сѫ шй примени́тѫ де пре лім | бѫ рѕса́скѫ пре ли́мбѫ рѧмънѣскѫ | кѕ во́ѫ шй келтѫѫла крецийнѣлѧ | дѫмнь ИѦТѲЄЮ Басараба воевѫд | гр҃ѫ кѕ оустенѣла шй йзводирѣ | лѧи силивéстрѕ е҃рмона́хъ. | Типъри́тѫ Атрѕ дѧмне | зеѫска ла́вра го́вора. | ка́рѣ гр҃сте хра́мѧлъ | оу҃пенїе вце | ѿ създа́нїа ми́ра, зр҃на. | ѿ въплъщенїа гн҃а, а҃хмв. | Мсца Септевріѭ дн҃и к҃и. |

In-folio de 4 foĭ nenum. şi peste 600 pagine, cu micĭ erorĭ de paginaţie. Titlul e încadrat şi cu frontispiciu (No. 111) Textul e tipărit cu negru şi roşu, cu caractere de 2 mărimĭ (v. No. 114) aceleaşĭ ca în Pravila dela Govora (1640). Pagina, incadrată într'un chenar simplu, are 19 sau 28 rînduriĭ. Volumul cuprinde numeróse iniţiale ornamentate şi frontispiciurĭ, dintre carĭ se reproduc câte-va în acéstă lucrare, şi două gravurĭ (v. No. 112 şi 113). Caietele compuse din câte 4 foĭ au ca signatură literele alfabetuluĭ cirilic, însoţite de cifrele cirilice pe pag. 2 şi 3 (а҃, а҃в҃, а҃г҃,—).

Pe verso titluluĭ se găsesce aceiaşĭ stemă a Ţĕreĭ Românescĭ ca în Pravila dela Govora (No. 101) cu aceiaşĭ inscripţie deasupra, iar sub stemă se află rîndurile următóre:

„ІѠ ИѦТѲЄЙ Басара́ба воєво́да бж҃ію бла҃готі́ю нача́лникъ ксїе зе́мле оу҃гровлахїнскїѧ, їцеж й запланенскиѫ стран, Ѩмлаш й Фагараш херцек й прч. Pré slăvitului şi blagocestivului némŭ alŭ ţărĭei noastre şi altorŭ tuturor carii săntŭ înprejurulŭ nostru creştini. Bun dar, pace, sânătate, şi spasenie dela domnulŭ nostru Is. Hs. cu toată inima pohtescŭ.“

Pe cele treĭ foĭ următóre se află prefaţa de maĭ jos şi tabla de materiĭ.

„Predoslovie cetitoriului

„Adecâ tot omul înţeleptŭ, datoriŭ ĭaste cu bun cuget, şi cu semuire vie fietecare lucru de folos, o iubiţĭ cetitorĭ, a socotì, şi ce folos trage cu elŭ şi până la care margine măsură; dară căruĭa altuĭa maĭ vrătos de cât voao, iubiţĭ de Hs.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

creştinii, întâĭu spre căutaré cărţieĭ aceştiĭa, întâĭu a cunoaşte pre adeveriţii lucrătorii ai viei lui Hs., întru carii şi eu mai ticălosul şi greşitul venit-am la unsprăzécelé cĭas la lucrul Domnului, întocma cu aceĭa ce au purtat zăduhul zilei, purtându grije pentru izbăviré sufletelor omeneştĭ, cu luare de multe boale şi ustenéle, şi sudori, şi asupréle, de la diavolul în multe chipure cu scrăbe şi în legătură aproape şi de moarte atâta cât Dumnezeu ştie însuşĭ, carele ispitéşte tainele inimiei.

„Şi nemică numai mila rudei méle creştinilor m'au îndemnatu spre acĭasta, că văzuĭu în némul nostru mulţi unii ca aceĭa oameni de amândoao cétele, proşti şi sufleteşti, carii pentru ne[cuviinţa se depărtară cu învăţături striine şi cu

112. — Fiul risipitor, din *Evanghelia învaţatoare*, Govora, 1642.

proastă şi scurtă minté lor răzluşindu-se den credinţa adevărată protivnică besérecii luĭ Dumnezeu cu ereticiĭ înpreunându-se; şi ca musca la dulcĭaţa mieriei aşa şi ei înşelători de spaseniĭa proştilor, şi întru amărăciuné veninului cel purtătoriu de moarte necându şi ucigându sufletele lor şi ale oamenilor. Dereptu acĭasta eu cu răvne pohtiĭu pentru fraţii miei şi cugetai să scoţ acĭastă sfîntă carte ce se chiamă Evanghelie învăţătoare tălcuită, să fie propovédanie creştinătăţiei noastre, a sfintei beséreci apostolésca a răsăritului, de o am primenit de în limba rusască pe limba rumânéscă, şi ca un izvor ascunsu în pământul inimii noastre cel secetos şi uscat de învăţătură, cu ajutoriul luĭ Dumnezeu şi îndemnarea Duhuluĭ aceluĭa scurmat-am cu tâmpă minté mĭa şi am scos acestu izvor de apă dulce şi pururé curătoriu, adăpătoare de suflete omeneşti.

„Şi nu îndrăzniĭu însumi aşa prostu la acest lucru cu truda mai multă de

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

putére mĭa. Ci întâĭu cuvântul domnului mieu Is. Hs. mâ îndemnâ şi talantul [1]) carele-m fu dat mie nedestoinicul nu-l îngrupaĭu în pământul cel întunecat al neştiinţeĭ fără dobândâ şi fără folos vecinilor miei, şi maĭ vărtosŭ aprinse întru mine focul iubireĭ.

„Şi dupâ acĭasta cu porunca şi cu voĭa luminatului domnŭ M(ateiŭ) B(asarab) V(oevod), şi cu blagoslovenia pré sfinţituluĭ mitropolit Kyr Theofilŭ înpreunâ cu sfinţii şi iubitorii de Hs. arhiepiscopŭ Kyr Ignatie Răvniceskii, Kyr Stefan Buzevski, şi cu sfatulŭ cinstiţilor boĭari ai ţărĭei rumâneştĭ, dentru carii maĭ vărtospurtătorĭu de grije,

„**Uriil Nasturel predoslov.** ‖ Létŭ 7147.

1113. — Fiul risipitor, din *Evanghelia învățătoare*, Govora, 1642.

„Pentru acĭasta vâ rog cu de-adinsu, ĭubiţiĭ mieĭ creştini, priimiţĭ acĭastâ floare pré înfrămseţatâ şi dulce mirositoare adusâ den raĭul vedereĭ ceriuluĭ cu multŭ păcătcasa mâna mé grabnicâ îmblătoare şi de tâmpâ şi întunecatâ mintĭa şi mirositĭ întru ĭa mirezma ceriuluĭ, şi cu acéĭa îndulciţĭ sufletele voastre cu dulcĭaţâ fără saţiu, si cu vedérĭa frămseţieĭ, veseliţĭ ochiĭ ceĭ înţelegătorĭ, şi cunoaşteţĭ rădăcina bunătăţieĭ luĭ, că iaste multŭ roditoare de înţelégeré sufletéscâ şi plinâ de prémăîndriĭa cé minunatâ, şi întru ĭa ascunsâ vistierĭa a toate bunătăţile. Dereptŭ acĭasta rog pre dumnévoastrâ pentru lĭubovul priimiţĭ acĭastâ carte spăsitoare de suflet, şi cetiţĭ cu dédinsŭ cu socotinţâ, şi cu semuirĭa sufletéscâ, şi cunoaşteţĭ că acĭasta iaste plinâ de înţelesul cel blagoslovit întru ĭa cunoaşteré pré-

[1]) *Notă marginală:* Math 25.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

măîndrieĭ ceriuluĭ, descoperiré tainelor luĭ Dumnezeu, izvor înţelesuluĭ sufletescŭ, oglindă văzătoare pre Dumnezeu lumină nestinsă a strălucireĭ de minte.

„Că acĭastă carte ĭaste straja trézvă celor ce stau spre nălţimé bunătăţilor întărește mâna lor, şi nu lasă să cază jos întru întunérecul păcatelorŭ, chezaş şi poveţitoare păcătoşilor cătră Dumnezeu, că-ĭ petréce pre aceşté dela întunérecul păcatelor, întru lumina înpărăţieĭ luĭ Hs. şi întru poruncile luĭ i învaţă să înmble. Acĭastă carte iaste, ca un bucin glăsitorĭu de Dumnezeu, de spune véste de oştire cătră ţiitorĭul de lume, şi puterile céle întunecate, înfricoşind plăcurele Sataneĭ, şi spată de amăndoao părţile ascuţită de tae toată fără légé şi necurăţiĭa şi hulele ereticilor, şi cu strălucire sa înfricoşază nu numaĭ pre muîncitori şi pre înpăraţiĭ pământeştĭ, ce tocma şi dracilor Intru acĭasta iaste lumina şi strălucire Duhuluĭ sfîntŭ că luminéză pre carii săntŭ întru întunérecul neînţelégerieĭ, şi înţeleptéşte tineriĭ şi întăréşte întru înţeles pre bătrăni, şi arde cu focul lucrărieĭ sale toţĭ mărăciniĭ iubireĭ de argintŭ şi tot félĭul de hrésturi (?) ale păcatuluĭ, şi cu văpaĭa căldurii sale încălzéşte sufletele şi inimile céle degerate cătră Dumnezeu.

„Şi ce număr veţĭ pune întru măsura lucrăriĭeĭ, că pre adevăr cumu e adâncul mărieĭ nezleit aşa şi lucrurile céle făcătóre de bine aceştiĭ cărţĭ negrăite săntŭ, cum înşi-vă ştiţĭ, să veţĭ întra cu înţelesul în lăuntrul vistiarĭuluĭ eĭ, ştiu că veţĭ vedé întru ĭa lumina cé minunată a pré măîndrieĭ luĭ Dumnezeu. Iară eu de acĭasta nu îndrăznescŭ a mă lăuda că Dumnzeu iaste carele lucréază cu acĭasta şi darul luĭ nu fu deşertŭ întru mine, ci numaĭ întru slăbicĭuné mĭa şi întru ostenélele méle să mă voĭu lauda nu voĭu fi nebun, cu fericitul Pavel voiŭ zice: Că eu mult nevoĭaşul cu destulă trudă m-am nevoit, nu numaĭ cu trupul ci şi spre suflet nevoe ci eu am ustenit, iară întru ustenéla mé vă odihniţĭ sufletele voastre, o blagosloviţĭ creştinĭ, şi nu pregetareţĭ nice de mine mult păcătosul a rugà pre Domnul Dumnezeu, pentru sfinte rugăciunile voastre, doară aşĭ dobândì şi eu milă dela Dumnezeu, la zua înfricoşateĭ întrebări. Iară eu mulţemescŭ Domnuluĭ mieu Is. Hs. celuĭ ce mă întărì întru răbdare, şi-mi îndulcì întru sufletul mieu acestŭ lucru, şi însumĭ multe ustenéle adaoşĭ, şi izvodindŭ şi tipărind întru dumnezeiasca lavră sălaşul Précesteĭ Govora, şi cu ajutorĭul luĭ Dumnezeu.“

Dupĕ acésta urméză tabla cuprinsuluĭ, la sfîrşitul căreia se citesce:

„După acéĭa şi eu Preda vtoro cartŭ, mă usteniĭ căt putuĭ cu minté mĭa a ajunge zuoa şi noapté de tipăriĭ acéste svinte cârţi, mă rog ce voĭu fi greşitŭ să nu mă blăstemaţĭ.“

La pag. 1 se află al doilea titlu, sub un frontispiciu:

ѦЕѢЦѪТѸРѪ ѦѢѢѪ ДЄѦ ѠФТѦ ЄѰГѦЇЄ
ШЙ Дє.Ѯ МѸАТЄ ДѸМНЄЗѢЄЦИ СКРИПТѸРИ, СДѪ ВО
РОДКЄ Дє.Ѯ ЄѰА.ѦГЄѦЇЙѦЄ ДѸМЙНЄЧИЛѠРѢ ПРЄСТЄ
ТѶТѢ ѦНѸА, ШЙ ЛА ПРАЗДНИЧЄ Гєѡдскїє.

Cazania dela Govora n'a fost terminată. Tipărirea ei sĕ continuă la Mănăstirea Délului, unde se pare că s'a transportat materialul tipografic dela Govora. (V. epilogul Cazanieĭ dela Dél, maĭ jos, la No. 46).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

цїн лъи кѹ дпнеѹ ѧвѣч, лъѹдънд пре дпне ѧпрѹ
ънж кѹтътж л шн кѹдхѹдлъи сфнт, ѧкмъ
шн пѹрѹрѣ ішн лъѣчїн вѣчнло,
ѧмнн

ЛВЪЦЪТѸРЖ ЛДѸМІНЕКА ЛПЛТРА

ерѣ в. ѦСФНТѸЛѸН ПѺСТ. ЄѶЛЇЄ,

Амнезѣѹ ѣсте пѹрѹрѣ нзвоѳїнд ѧкѹ
къттъцей, не ѧпърът варж мътѣи,
нѹ нѹ май чело дъстоинич, чешн чи
ло недъстоинн, шн каѹнь врач пръ
ѧ целепт врънйаще тоатж дѹрѣрѣ ѧтрѹ шѧ
менн, чело шрви лѹмнна чешїн лѹмн медлъ
шѹвѧжж, їарж дентрѹ ллѧлцн кѹ оѹ кѹвънт дра
чїн гонїм, кѹм шн дентрѹ чест фечор декаре
ле мъртѹрнеѣще ѧкмѹ ЄѶЛїѧ. дела Марко,

зачало. м

ЄѶЛЇЄ. Ѧвръмъ ѧчѣл, вениглѹ
шѧре чине дентрѹ нърод
къторж їѣ, шн зисе. л
въцътърнле ѧдѹлм фечорѣ мїѹ
къторж тине ѧвънд дѹхъ мѹт,
шнкъндѣ ѧпѹкж ѧрѹникж пре Є

шн

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române.
Cipariu, *Analecte*, 150. — Lambrior, *Carte de citire*, 90. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 97.
Cipariu, *Analecte*, XXV, XXVI, — *Principia*, 103. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 61.

115.

43. Învăţăturĭ, Câmpulung, 1642.

ÂѢЪЦЪТЎРИ ПРѲСТѲ ТОЙТѲ ЗИЛѲЛѲ | âлѣсе прескѹрт ден мѹлте дмнезъéщи кърци | де фолосúнца тѹтѹрор крещúнилоръ | препѹсе де пре лимбж гречаскж пре лимбж рѹмнѣскж | кáрел сънт з токмѣле сѹфлетéщи | Âтъй пентрѹ дрáгосте кѹм съ юбим оуѵнѹл пре алтѹл. | â ѣ, пентрѹ ръштáте, кѹм съ ле ръбдъм кѹ мѹлци | мúре кѣте не вин âсѹпрж. â ѓ, пентрѵ съ нѹ фим | юбїтóри де âрцинт. â д, пентрѹ мнтéнїе. | â ё, пентрѹ мѹзъвирїе, кѹм съ нѹ мѹзъвирим | пре нúминѣ. â ѕ, пентрѹ покаánїе. | â , пентрѹ исповедáнїе | ѿче нашь *(Tatăl nostru)* кѹ тлъкъ. ла Âкинáрѣ крѹчїй | ла молартѣ ѿмѹлвй. пентрѹ прéщи. | Âѣъцътѹра челоръ ї порѹнчи.- оуѵсръдным тщáнїем й йждивéнїем їермонáха мелхїседéка їгѹмена с ѽвители оуѵпен прстыа бца. | ѣ длъгомпóли, влѣт ѕаѯмѳ *(cu multă îngrijire şi cu cheltuiala eromonachului Melchisedec, egumenul sfinteĭ mănăstirĭ a Adormireĭ prea sfinteĭ Născătóre de Dumneḑeŭ, în Câmpulung, în anul 1642).*

In-4⁰ de 3 foĭ nepag. şi 55 foĭ numerotate şi probabil una albă la sfîrşit. Foile sunt grupate în caiete de câte patru foĭ, cu signatura pe cele d'întâi treĭ. Titlul este incadrat în florĭ de compoşiţiune tipografică. Pagina are 21 rînduri, fără titlul curent. Acesta resumézĕ titlul capitulelor. La începutul textuluĭ se află un frontispiciu ornat. Tiparul e negru, afară de titlul primuluĭ capitol care e tipărit cu roşu.

In dosul titluluĭ se află o gravură încadrată representând Adormirea Maicĭ Domnuluĭ (No. 116), avênd jos, stema Ţărеĭ Româneşti, într'un cartuş înconjurat de literile М. Б. М. Б. Б. Г. З. ѴБ. Deasupra gravureĭ se află inscripţia: Ѯспѣнїе прстыа вѣчца ншеа бца (Adormirea prea sfinteĭ stăpâne Născătóreĭ de Dumneḑeŭ) iar dedesupt: здѣ въ ѽбразй сѡ оуспенїе прчстїа дв, гїжды, поднюж знамѣнїе написанно матдеа воевóды (aci se înfăţişézĕ Adormirea prea curateĭ Fecióre stăpâne, iar sub ea e desemnată marca luĭ Mateiŭ voevod).

Precuvîntarea către cetitor:

„предслóвїе кочїтателю.

„Tuturorŭ blagocestivilorŭ creştini, pace, milă şi blagoslovenie dela Domnulŭ Dumnezeu a tot ţiitoriul pohtescŭ şi priescŭ.

„Folosul acestor mici învăţături, adevăratŭ puţine săntŭ iară aşa iale sănt bune. Căcĭ că cu învăţăturile ne învăţăm cum vom să ne înfrumseţăm sufletele noastre, şi noĭ creştiniĭ cum să ne ţinem, de vom vré să plăcem lu Dumnezeu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

carele iubéşte şi caută acésté ce grăescu eu. Căcĭ că vedem înlăuntru întru învăţături cum s'au tocmit maĭ nainte vremĭ bunătăţile, cum casnicĭĭ biruitoriuluĭ ş'au întemeiat casele, cum mulţi oameni s'au tocmit bineluĭ adinsŭ ei-şĭ. Ce adevărat iaste, că fieş-ce om după minté luĭ şi după privedéré luĭ caré are, obrăşenie ca acéĭa-ĭ dă şi Dumnezeu. Pentru acéĭa multe singurătăţi den mici au crescutŭ

116. — Adormirea Maicei Domnului în *Învăţături*, Câmpulung 1642.

întru mărire, şi iarăşĭ alte multe den mari ce era se-au pogorât întru micşorare, şi încă au perit şi de tot. Aşa-s tocmélele, aşa săntŭ şi oamenii ceĭ fară pricépere carĭĭ se-au pogorăt întru mari patime, după judecaré Domnuluĭ cé dréptă. Dece acésté toate văzându-le înţelepţiĭ scrise în cărţile céle de învăţătură ei-ş

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

bagă minte în capetele lor şi o înţeleptézâ şi fug de răotăţi, fiindu-le fricâ să nu paţâ şi eĭ căte au păţit aceĭa cariĭ rău se-au tocmit. Şi iaraş aducŭ aminte de bunătăţi, vrănd să afle şi eĭ dară aproape lângă Dumnezeu, ca şi ceĭa ce s'au tocmit de au aflat bine. Acĭasta ĭaste folosinţa care iau înţelepţiĭ dela cărţile céle de învăţătură. Pentru acéĭa mulţi şi mari dascali s'au apucat de au scris învăţături de trébă cătră toţi creştiniĭ. Iară învăţăturile acésté ĭale să afle scris pre limbă grecĭască, carele nu le pot înţelége toţi oameniĭ ţărăĭ noastre aĭ vremiĭ de acum. Iară noĭ iermonah Melchisedec, igumen sfinteĭ mănăstiri unde iaste hramulŭ uspenieĭ précistiĭ Bogoroditi *(Maiceĭ Domnuluĭ)* pohtit-amŭ şi am nevoit de le-am scos pre limbă rumănéscă, ca să fie de trébă şi de folos, nu numaĭ celorŭ ce ştiu, ce şi celora proştiĭ ce nu ştiu, carele sănt 7 învăţături sufleteşti tocma ca şi céle 7 darure de folosinţa sufletéscă, carele eu văzăndu-le aşa, nu am vrut să le las acoperite, ca să nu mă arăt adinsŭ mine-ş iubitoriu, cum nu iubescŭ să se înfolosască şi alţiĭ şi le ţiu numaĭ pentru mine, ce am vrut să le tipărescŭ cu cheltuiala sfinteĭ mănăstiri, şi le-am scos afară la lumină, ca să le înţeléga şi mici şi mari, căţi-şĭ iubescŭ bunătatea sufletuluĭ lorŭ. Ce acĭastă mică carte de învăţătură are puţină învăţătură şi bună, cum am zis şi maĭ sus cinstiţilorŭ şi blagoslovitilorŭ de Dumnezeu creştinilorŭ, carile căţi le veţi citi şi le veţi asculta," voĭ veţĭ lua mare bucurie şi folos sufletele voastre. Decĭ, deşi puţin preţ ce veţ da, ca un bun darŭ dumnezeesc beséricĭ dănd, spre cheltuiala şaltorŭ cărţi care iară vorŭ fi de trébă dumnilorŭ voastre, nu vă pară că vre un lucru pămăntescŭ trecătoriu dobăndiţ, ce adevărat cerescŭ darŭ şi vistiĭar. Căcĭ că cum arŭ fi un negoţătoriu care arŭ fi dobăndit o piatră de mult preţ, caré să plătéscă o mie de galbeni, şi apoĭ să se vănză numaĭ drept 10 galbenĭ, decĭ apoĭ de n'arŭ fi cumpărând piatra acéă fieşcare înţelept, ar fi înşelăndu-se negoţătoriul acela, şi luĭ singur foarte i-arŭ paré rău maĭ pre urmă. Aşijderé va să paţă şi cela ce déca va afla carté aclasta şi nu o va cumpăra, căriĭa cinsté-ĭ iaste mică, iară dăstoinicia-ĭ iaste foarte multă şi mare. Căcĭ că dă vedére oamenilorŭ celor înţelepţi încă şi celor proşti. Ce vă rog pre toţi să o priimiţĭ cu dragoste şi să aveţĭ a ceti în toată vrémé, ca să vă puteţi deşchide ochiĭ inimilor voastre să înţelégeţi şi céle mai nalte, că de iaste şi mică, iară iaste povaţă bună, căcĭ că arată noao calĭa la Ierusalimul cel de sus la înpărăţiĭa ceriuluĭ, unde lăcuescŭ toţi aleşiĭ aĭ luĭ Dumnezeu, acéĭa să o şi dobăndim cu bună daré Domnuluĭ nostru luĭ Is. Hs. în vecie nesfrăşit, aminŭ.

„Pohtitoriul de bine, voao tuturorŭ creştinilorŭ, smeritul Melchisedec iermonah igumenŭ a sfinteĭ lavré Dlăcopolcsăĭa.

„Tipăritu-s'au în typarné cé dentăĭ, vlét. dela naşterea luĭ Is. Hs., 1642 msţa *(luna)* Sept. 17 dnĭa *(ğile).*"

La sfîrşit:

ѿ сътворéнїѧ сѣтѣ, лѣтъ ѕ҃рна. а ѿ сп҃нтєлнаго въплъщéнїа, ѕ҃а҃х҃мѳ. крⷭгъ слнцⷭ к҃а. крⷭгъ лⷭнный ѕ҃, і҃пⷯкта ѕ҃. (dela facerea lumeĭ, anĭ 7151, ĭar dela întruparea mântuitoruluĭ 1642, cercul soareluĭ 11, cercul luneĭ 7, epacta 6).

Galaţĭ, Biblioteca publică Urechia.—Blaj, Biblioteca archiedecesană (Cipariu).
Cipariu, *Analecte.* 159. — Lambrior, *Carte de citire,* 94. — Gaster, *Chrestomatie,* I, 94.
Cipariu, *Analecte,* XXVI şi *Principia,* 109. — Sbiera, *Mişcări culturale,* 62.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

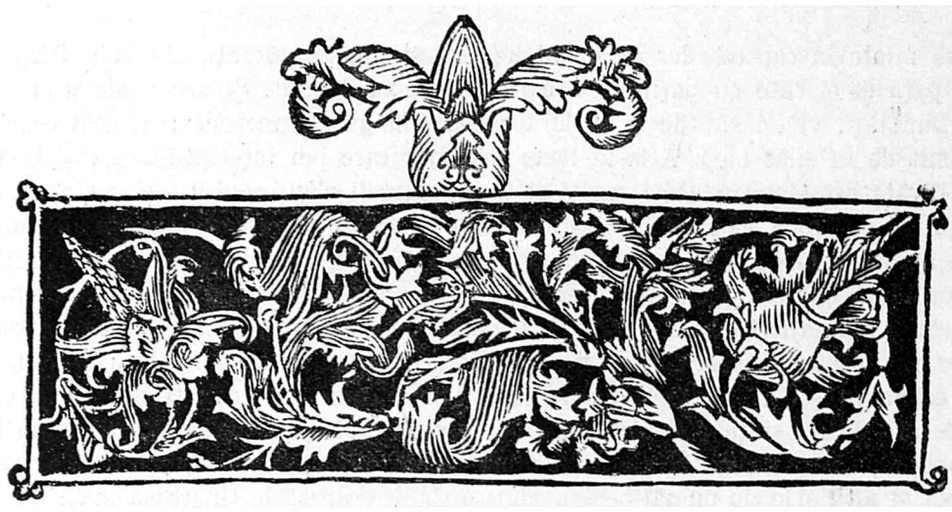

117.

1643.

44. Antologhion slavonesc, tipărit la Câmpu-lung.

Ѧндологїонъ, сѝрѣчъ, цвѣтослóвъ, йлѝ трyфологѡ, Послѣдованїа бжєственыхъ прáздникѡвъ влд҃чныхъ, бг҃ородичныхъ, с҃тыхъ прáдноyемыхъ, й обѡщыхъ непрадзноyемыхъ, на кожд дн҃ь. съставлен҃ный ѿ мнóгихъ с҃тыхъ ѿц҃ъ. Въсесинлаго ба҃ благдтїю й пóмощїю. Въ ѿбйтелы сyспенїѧ пр҃тыа бг҃омт҃ре, ктyторства пресвѣтлагѡ кнáза, Їѡ Матдéа Басараба воевóды. Блвéнїемъ преѡс҃щенаго кyръ деóфила, мт҃їю бж҃їею митрополúта въсем землѧ оyгровлахúскїѧ Въ длъгóмъ пóли. въ лѣт, ѕзрн҃в. ѿ рож Хв҃а. ѕа҃хмг.

„Anthologhion, care va să ḑică Cîvetoslov sau Trifologiu, urmările dumneḑeescilor sĕrbătorĭ domnescĭ (împĕrătescĭ), ale nascerĭĭ Maiceĭ Domnuluĭ, ale sfinţilor sĕrbătorĭţĭ şi celor comunĭ nesĕrbătorĭţĭ, pe fie-ce ḑi, compus din mulţĭ sfinţĭ părinţĭ, cu binecuvîntarea şi ajutorul prea puterniculuĭ Dumneḑeu, în hramul adormirĭĭ preaĭ sfinteĭ Născătóreĭ de Dumneḑeu, ctitor fiind prea luminatul principe Io Mateiŭ Basarab Voevod, cu bine-cuvîntarea preosfinţituluĭ Kir Teofil, din mila luĭ Dumneḑeu Mitropolitul întregeĭ ţĕrĭ a Ungro-Vlahieĭ. In Câmpul-lung, în anul 7152, de la nascerea luĭ Christos 1643.“

Titlul acesta este extras din Karataev. In exemplarul vĕḑut de noĭ în Museul de antichităţĭ din Bucurescĭ lipsesce fóia cu titlu.

In folio de 10 foĭ nenumerotate, 494 numerotate sus la drépta şi 1 fóie la sfîrşit. Numerotaţia' însă este greşită: Numĕrul 301 se repetă de 2 orĭ; f. 157 pórtă numĕrul 158; f. 166, n. 165; f. 300, n. 299; f. 387, n. 388 şi f. 439, n. 437. Tipărit cu negru şi roşu, cu 34 rînduri pe pagină şi cu câte-va frontispiciĭ şi alte ornamente, dintre carĭ câte-va s'au reprodus în acéstă lucrare. Caietele, de câte 6 foĭ, au ca signatură literile alfabetuluĭ cirilic, repetate pe următórele 3 foĭ, însoţite fiind de cifrele ѣ, г şi д.

Titlul este încadrat într'o gravură pe lemn represintând pe Mântuitor, pe Maica Domnuluĭ şi 27 sfinţĭ.

Pe verso fóieĭ cu titlu se află stema Basarabilor şi câte-va versurĭ, sub acelaşĭ titlu ca cele din Pravila bisericéscă dela Govora.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe cele trei pagine următóre se află acéstă scrisóre de dedicaţie:

Предослóвїе, възлагáющее и̂ вьрвчáющее книгꙋ, Гд҃áрꙋ, монастирà ѳснователю.

Пресвѣтломꙋ, силнѣйшомꙋ, и̂ Бл҃гочcт҃ивѣйшомꙋ Гд҃áрꙋ Гд҃ꙋ Гс҃ꙋ Кнáзꙋ, Їѡ Матѳéю Басарáбѣ, Бж҃їю блгдтїю Началникꙋ и̂ Воєвóдѣ всем землѧ Оу҆гровлахїи запланéском, и̂ прóчам. Нáшемꙋ прещéдромꙋ, Гс҃дꙋ, владцѣ, и̂ бл҃годѣтелю.

Бл҃годáти, Мúра, Бл҃оздравїа, бл҃ополꙋчнагѡ дльголѣтїа, и̂ Бл҃годѣствéннагѡ прeбыкáнїа, вх превысóкомъ и̂ крѣпчáйшемꙋ Гс҃пдствовáнїи, и̂ сладчáйшагѡ спс҃éнїа

Покóрнѣйшїй вашем пресвѣтлости, прúси[ни] мл҃твéннїи рабú, нúзꙋ писáнїи.

Желáютъ, привѣтствꙋютъ, и̂ оу҆сръдно молúтвꙋютъ.

Измѧными премꙋдрцы̀ рече́нно бы́сть, Пресвѣтлый Кня́же, ꙗко хва́лима добродѣтель растú. мы́ оу҆́бо толúкимъ ва́шем пресвѣтлости различны́мъ и̂ достохвалнѣйшимъ добродѣтелемъ, самовúдци сꙋще, тѣхъ лю́бы несы́тнам, ꙗкоже ка́мень магнúтъ желѣзо, сúце на́съ на йхъ хва́лы приноше́нїе привлека́етъ. илú па́чеже твоúхъ ꙗ҆же ѡ҆на́съ и̂ ѡ҆ на́шей ꙗ҆же ктúторства пресвѣтлости ва́шем, сла́внѣй ѡ҆бúтели, многúх и̂ бога́тыхъ бл҃годѣ́нїй насладúвшемсѧ, йже на небл҃годáрнаго рабà, страшнѣйшїй, владки ѿкѣтъ, на́шее неможе́нїе, на бл҃годаре́нїе възвꙋдú, въ многѡтѣснѣмже ѡ҆бстомнїй, ёже ѡ҆се́мъ недоста́тчества, себѣ ѡ҆безрѣвше, и̂ въ недоꙋмéнїи на мно́зѣ пребы́вше, кáко бы́ нáмъ мо́щнѡ ёже неблагодáрныхъ рáбъ поро́ка оу҆го́н знꙋти, бл҃го дáрныхъже бл҃годáти сподобúтисѧ: Бж҃їимъ мановéнїемъ, чрез предстáтелство теплейшем нш҃ем застꙋпници прч҃стыѧ дв҃ы в҃ц҃а, бл҃гїй нáмъ съвѣтъ дáнъ бы́сть: ймъже и̂ настаклéни бы́хѡмъ, ёже не йначе, нúже йнѣмъ ѿбразом, рáзвѣ тꙋ҆пографі́єю възможнѡ бы́ти нам довлетворúти длъжное. ю҆́же бж҃їею помóщїю, и̂ тóиждe на́шем бл҃гꙋ҆ застꙋпница рꙋковождéнїемъ, и̂ йже ва́шею пресвѣтлостїю нещаднѡдáнными ѡ҆бúтели, проторы́ стажáвше оу҆́жѣ себѣ, и̂ въ бг҃охранúмы̀ монастúръ на́шъ принéсше, їо́же оу҆́бо пръвое ва́шем пресвѣтлости повелѣнїемъ, нꙋжднѣйшꙋю въ потрéбꙋ цр҃ко́внꙋю и̂ дáхомъ книгꙋ, минéю йзбраннꙋю, сирѣчъ, Ѧндолóгїонъ йлú цвѣтослóвъ, нарицáемꙋю, въ длъга на́шегѡ довлетворéнїе и̂ ѿ дáнїе, ва́шей пресвѣтлости гс҃днꙋ на́шемꙋ и̂ влады́цѣ премилостúвомꙋ, нижайшимъ поклонéнїемъ раболѣпнѣ, въ въсѣцѣмъ оу҆сръдїи, приноша́емъ, възлага́емъ и̂ ѡ҆сщáем, ꙗкѝ длъжнїи рабú. ничтóже йнѡ, ꙗ҆вѣ сúлъ творѧще, тъчїю поѡ҆щрéнїе къ наращéнїю ва́шем пресвѣтлости добродѣте[ле]й, и̂ подвижéнїе къ приложéнїю ѡ҆бы́чныхъ сѝ, ѡ҆бещны́хже.. ѡ҆сóбныхъ бл҃годѣ́мнїй. кто бо ѿ прѣжде бы́вшихъ стрáны Нача́ликъ (крóмѣ пáки ѿ ѣгоже колѣна и̂ подрекла пресловꙋтꙋгѡ, ва́шаа нарочитѣйшаа пресвѣтлостъ наслѣ довати́лнѣ влечётсѧ, Басарабы йногдà благостыннѣйшагѡ Нѣгоꙗ), толúко добродѣтелнѣ благодѣ́тель когдà землú ꙗ҆вúсѧ, ꙗкоже благостыннѣйшаа ва́ша дръжа́ва, йже толúкимитѣ ѡ҆благодатú бл҃гими, никóлиже въúстиннꙋ вънѣ прѣжде въспомꙋнꙋтыми. сíе ёстъ въ пра́вы̀хъ оу҆́бо, ёже наразмноже́нїе бж҃їѧ славослóвїа, множествà бж҃ственыхъ цр҃квей монастúрскихъже и̂ мїрскихъ, съграждéнїемъ.

Та́же тꙋ҆пографі́єю, и̂ хартотвóрною воденúцею: посúхъ различны́ми рꙋды, мѣдыже и̂ желѣза, и̂ прóчїими преоу҆крашенными дѣлы. ѿ нꙋдꙋже толúкамú с йцевам страны́ бл҃годѣ́мнїй съкрóвища, ва́шем пресвѣтлости достохвáлною добродѣтелїю приноси́мам: хва́лами непреходя́щыми, и̂ никóлиже оу҆гаса́ющыми. вѣкѡмъже па́че съпротязáющымсѧ, въ рѧснотꙋ подлъгꙋ похвалúти сꙋдихѡм. сирѣчъ тꙋ-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

помъ издáнными ѿ монастирà нѣіего ктѵторства вáшегѡ книгами. Пріймѝ ѹ҃бо сію, пріймѝ нн҃ѣ бл҃гостыннѣ, ѡ̂ влады́ко нн҃ъ дръжáвный, и̂ ктѵторе прúснѡ нáмъ ще дрѣйшíй: ѿ нáсъ недостойнѣйшихъ, вáшемъ прескѣтлости бг҃омол҃бныхъ рáбъ.

Бл҃годáтноже сію пріемъ, къ прóчїм ѹ҃бо ѩ҃же посúхъ благдтію бж҃іею, и̂ пóмощію въсесúльнымъ нáшемъ защúтници, хотя́щїмсѧ йздáти книги бл҃гоколѣ мл҃рдѣ приращéнїемъ своúх (нáми ѹ҃бо а҃ще йнедостóйнѣ), въсѣмиже вы́нѣ похвалáемыхъ добродѣтелéй, и̂ ѿ своéго хартотклóрнагѡ мл҃ына нáмъ помагáти рабѡ́мъ твоúмъ къ недоóлествахъ нáшихъ. хвáлы рáди бл҃гоймéнства вáшегѡ кѣздѣ сі҃ющем, и̂ рáди въземéздїа вѣчныхъ нбс҃ныхъ бл҃гъ. [ѩ҃же] поздѣшнѣмъ ѹ҃бо бл҃гополу́чнѣмъ Нéсторскихъ лѣтъ животѣ. да вáшѧ прескѣтлост съ сѹпрѹ́жницею къкѹпѣ своéю прескѣтлою, нáмъ прещéдрою кладчцею и̂ бл҃годѣ́телницею, и̂ съ въсѣм сконмрóдом, въсесúлнны чл҃колю́бецъ бг҃ъ сподоби́ти бл҃го изволúт, съ цр҃ы къкѹпѣ и̂ кнáзы въсѣми бл҃го ѹ҃го дившими томѹ́ ѿ вѣка, Кóлѣ тѣшнѣйше, кóлѣ прилежнѣише, кол҃ ѹ҃сръдднѣйше, непрестаннѡ дрѣ́жни сѹще молитствѹем. Благдтиже Господáрскїм прескѣтлости вáшем сáми сеѣ, и̂ съ недостойнѣйшими ѹ҃гожденíи, и̂ въсегдашнымъ молúтвами нáшими, раболѣпнѡ кърѹчáемъ.

Вáшем прескѣтлости, нáшего вéщéдрагѡ гс҃на влдки и̂ благдтлѧ, пр҃нюже милокателнагѡ ктѵ́тора.

Прс҃нїи къ бг҃ѹ млт҃твенници и̂ покорнѣйшїи рáкѝ,

Мелхиседéкъ, ѿ Пелопóнисѹ, Їгѹмен҃ велúкїм ѡ̂бúтелы длъгополскїм хрáма всеславнагѡ ѹ҃спéнїа пр҃тыѧ бц҃а, ктѵторства прескѣтлости вáшем, и̂ съ въсéю ѡ̂х҃ѣ брáтїею.

Предослóвїе ѹ҃босѣ, ѡ̂ въсескѣтлый и̂ бл҃гоч҃тикѣйшїй Началниче съложенно быст и̂ съписанно мнóю менѣшим къ рáбѣх прескѣтлости вáшем, Ѡ҃рестом Нъстѵ́релом, ктóрым логодетом, въ селѣ ѿчѣтка нáшегѡ ѳ҃ерѣщ.

„Precuvîntare, arătând cuprinsul şi închinând cartea Domnitoruluĭ întemeietor al mănăstireĭ.

„Prea luminatuluĭ, prea puterniculuĭ şi prea cuviosuluĭ gospodar, Domnuluĭ Domnuluĭ Princip Io. Mateiŭ Basarab, cu bine-cuvîntarea luĭ Dumneḑeŭ stăpân şi Voevod al întregeĭ ţărĭ Ungrovlahe Transalpine, etc., prea milostivuluĭ nostru Domn, stăpânitor şi bine-făcĕtor;

„Graţie, pace, sănătate, lungă şi fericită viaţă, şi norocósă petrecere în prea înalta şi prea puternica domnie, şi mântuire prea dulce;

„Prea supuşiĭ luminăţieĭ vóstre, deapururea rugătoriĭ robĭ, maĭ jos scrişĭ, doresc, urézã şi din inimă se rógă.

„S'a spus de înţelepţi marĭ, prea luminate Principe, că bine-facerea lăudată cresce. De aceea şi noĭ, martorĭ fiind atâtor bine-facerĭ felurite, şi vrednice de laudă ale luminăţieĭ vóstre, iubirea nesăturată a acestora (bine-facerĭ), ca piatra magnet pe fier, aşa pe noĭ aducerea lor ne atrage spre lauda lor; sau ĭarăşĭ multele şi bogatele bine-facerĭ, de care ne-am îndulcit noĭ şi vestitul lăcaş pus sub îngrijirea (ctitoraţul) prea luminăţieĭ vóstre, întocmaĭ ca straşnicul răspuns al stăpânuluĭ către nemulţămitorul rob, a deşteptat neputinţa nóstră spre mulţămire. Şi vĕḑêndu-ne, în împrejurările nóstre prea restrînse, neîndestulirea (insuficienţa) nóstră, şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

stând multă vreme în nedumerire, cum ne-ar fi cu putinţă să îndepărtăm dela noĭ ponosul (ruşinea) nemulţămitorilor slugĭ şi să ne învrednicim de graţia celor mulţămitorĭ (recunoscătorĭ), — din însuflarea dumneḑeească şi prin mijlocirea prea căldurósei apărătóre a nóstră, prea curateĭ fecióre Născătóre de Dumneḑeŭ, ne-a fost dat un sfat bun, prin care am fost convinşĭ, că nu altfel, nicĭ prin alt

118.—*Adormirea Născătórei*, din Antologhion, 1643.

chip, ci numaĭ prin tipografie ne va fi cu putinţă să împlinim cele de datoria nóstră. Pe care (tipografie) cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ şi cu conducerea aceleiaşĭ apărătóre fericite a nóstre (Născătórea de Dumneḑeŭ) şi cu cheltuiala adunată de noĭ dela lăcaşul darnic al prea luminăţieĭ vóstre, aducând'o (tipografia) în mănăstirea nóstră cea de Dumneḑeŭ păzită, maĭ întâĭ de tóte, din porunca prea luminăţieĭ vóstre, am dat o carte prea trebuinciósă pentru slujba bisericéscă, Mineiul ales, adecă Antologhion sau *Čvetoslov* numită, spre marea nóstră recunoscinţă şi resplată

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

prea luminăţieĭ vóstre Domnuluĭ nostru şi stăpânuluĭ prea milostiv, cu cea maĭ adâncă închinăcĭune şi plecăcĭune, cu tótă osîrdia, o aducem, presentăm şi închinăm, ca niştе robĭ datornicĭ, ne-făcênd nimic alt-ceva prin acésta (este vădit), decât contribuind [1]) la crescerea bine-facerilor prea luminăţieĭ vóstre şi înmulţind obicĭnuitele şi obştescile bine-facerĭ osebite. Căcĭ, care din Domniĭ de maĭ înainte aĭ ţărilĭ (afară de cel din al căruĭ neam şi famiiie prea vestită, prea luminăţia vóstră prea nobilă prin urmaşĭ se trage, adecă prea bunul Basaraba Neagoe de odinioară), s'a arătat aşa de spre binefăcĕtor al ţărilĭ, ca prea buna domnie a vóstră, care a revărsat aci atât de marĭ binefacerĭ, cum într'adevăr nu s'aŭ pomenit nicĭ odată maĭ înainte? Acésta este una din cele dintâĭ (trebuinţe) pentru înmulţirea laudeĭ luĭ Dumneḑeŭ, prin zidirea a o mulţime de biserică dumneḑeescĭ. mânăstirescĭ şi mirenescĭ. Deasemenea prin tipografie şi prin móra făcĕtóre de hârtie, apoĭ prin felurite metale, aramă şi fer, şi prin alte prea frumóse lucrurĭ, de unde pe atâtea şi atât de marĭ comorĭ de binefacere pentru ţară aduse prin binefacerea vrednică de laudă a prea luminăţieĭ vóstre, prin laude netrecĕtóre şi nicĭ odată peritóre (ce nu se sting), şi carĭ se întind maĭ departe decât veacul (viaţa), întru adevĕr şi după datorie (cum suntem datorĭ) a le lăuda am socotit, adecă prin cărţĭ scóse din tipar din mânăstirea nóstră de sub protecţia (ctitoratul) vostru. Primesce-o dar pe acésta, primesce-o acum cu bunătate, o stăpâne al nostru puternic şi ctitor al nostru tot deauna prea darnic, dela noĭ prea nedestoiniciĭ robĭ rugătorĭ aĭ luminăţieĭ vóstre.

„Primind acéstă (carte) cu graţie, aibĭ bunătate şi milă şi cu celelalte cărţĭ care după acésta, cu buna-voinţă luĭ Dumneḑeŭ. şi cu ajutorul prea puterniceĭ apĕrătóre a nóstrĕ, se vor scóte, crescênd (astfel), chiar şi prin noĭ nedestoiniciĭ, binefacerile lăudate de toţĭ şi în totdeauna. Şi ajută-ne pe noĭ, robiĭ tĕĭ, în neajunsurile nóstre, din móra ta făcĕtóre de hârtie, pentru lauda peste tot strălucitóre a numeluĭ vostru blagoslovit şi pentru câştigul fericirilor cerescĭ celor de vecĭ, cu care, după o viaţă fericită şi îndelungată (ca aniĭ luĭ Nestor) pe pământ, luminăţia vóstră împreună cu soţia sa prea luminată, stăpâna nóstră prea milósă şi binefăcĕtóre, şi cu tot neamul său, a-tot-puternicul şi de ómenĭ iubitorul Dumneḑeu să binevoiască a te împodobì, împreună cu împăraţiĭ şi prinţiĭ toţĭ ceĭ ce au slujit luĭ de vecĭ; cât maĭ cu silinţă şi cât maĭ cu osârdie şi cât maĭ cu râvnă datorĭ fiind să ne rugăm fără încetare, plecaţĭ (cu plecăciune) ne încredinţăm bună-voinţeĭ Domnescĭ a luminăţieĭ vóstre, noĭ pe noĭ înşine împreună cu cele maĭ nedestoinice serviciĭ şi cu rugăciunile nóstre neîntrerupte.

„Aĭ luminăţieĭ vóstre, Domnuluĭ şi stăpânuluĭ şi bine-făcĕtoruluĭ nostru prea milostiv şi pururea îndurătoruluĭ ctitor deapururea rugătorĭ către Dumneḑeŭ şi prea supuşĭ robĭ

„Melchisedec din Pelopones, egumen al mareĭ mânăstirĭ din Câmpulung, cu hramul prea slăviteĭ adormirĭ a prea sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ, ctitor fiind prea luminăţia vóstră, şi cu toţĭ fraţiĭ întru Christos.

„Acéstă precuvîntare, o prea luminate şi prea cuvióse stăpâne, a fost întocmită şi scrisă de mine maĭ micul între robiĭ prea luminăţieĭ tale, Orest Năsturel, al ḑoilea logofĕt, în satul meu părintesc Fierăştĭ.“

[1]) Orig. ascuţind.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe f. 3 v. se află „Prea cinstita stemă a sfinteĭ şi mareĭ mănăstirĭ Câmpulung, Adormirea prea sf. Născătóreĭ de Dumneḑeŭ pururea fecióreĭ Maria“, Пречтное знáменї стыѧ и велúкїѧ ѡби́тели длъгополскїѧ, Оусп҃нїе пречстыѧ вца прснw дв҃ы мр҃їѧ (No. 118, pag. 131). Sub acéstă gravură sunt nişte versurĭ slavonescĭ, iar pe pagina următóre se află prefaţa acésta, care, în unele exemplare, este pusă la sfîrşit.

Предосло́кїе къ чита́телемъ, творе́нїе Ѳре́ста Нъстꙋре́ла, кто́раго логоде́та.

Прeѡсщенным. вѣролюби́кым, сщенным. Приподбным. и късѣмъ покси́ꙋ Правосла́кным хр҃тїа́нwмъ, ст҃ыѧ кадолическїѧ и а҃пльскїѧ късто́чным цр҃кве дх҃овнымже и мїрским.

Смѣре́нный Іеромонах Мелхиседе́къ, пелопонїскїй Ігꙋмен велúкїѧ ѡбúтелы длъгополскїѧ ми́ра здра́кїа, и спсе́нїа.

Ка́ждw ꙗкwже прїа́ть дарова́нїе, ме́ждꙋ собо́ю си́мъ слъжа́ще, ꙗкw до́брїи строи́теле различным бл҃года́ти бж҃їа: Бжт҃вный Пе́тръ а҃пль гла́етъ. Тѣмже и а҃зъ мнїй, во́лею Бж҃їею, бл҃горазсꙋжде́нїемъ Пресвѣтлагw Началника и Воево́ды зе́млѧсих Дакїйскихъ, Ꙗ҃ѡ҃ МАТѲЕЙ Басарабы, Г҃на и кѣки мое́гw вѣсещедрагw, прїемъ бл҃года́ть и слꙋже́нїе въ до́мꙋ бж҃емъ, въ ст҃ой Лаврѣ длъгополской, (а҃ще и недосто́йнѣ, а҃кѝ непотре́бенъ сы́й ра́бъ), вѣсма́ка бо (прр҃кѕ глющѕ) пра́вда на́ша ꙗкw рѕ҃ъ повръже́нъ пред Бг҃омъ. про́мыслъ и тщанїе и́мам въ цр҃кви Г҃а Бг҃а спса на́шего Ꙗ҃

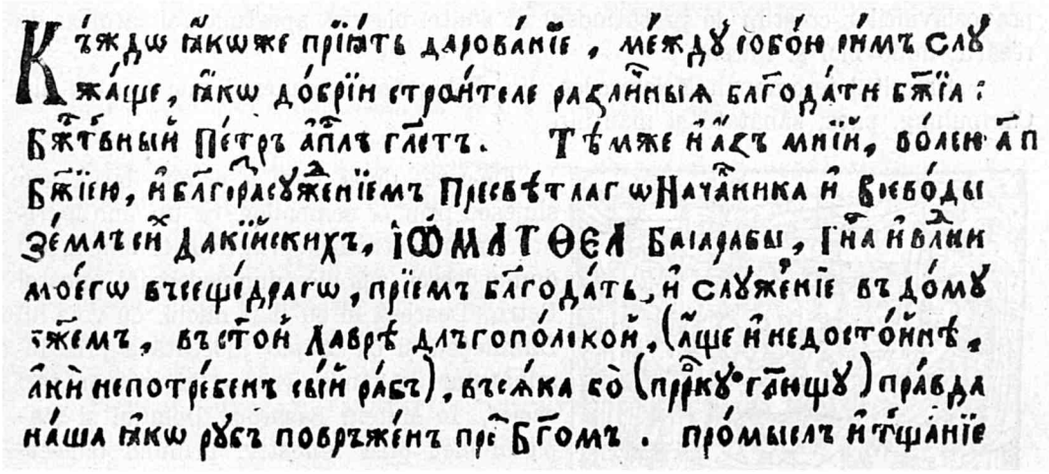
Кѣ́ждw ꙗкwже прїа́ть дарова́нїе, ме́ждꙋ собо́ю и́мъ слꙋ
жа́ще, ꙗкw до́брїи строи́теле разли́ныѧ бл҃года́ти бж҃їа:
Бж҃твный Пе́тръ а҃пль гла́етъ. Тѣ́мже и а҃зъ
мнїй, во́лею Бж҃їею, и бл҃горазсꙋжде́нїемъ Пресвѣтлагw Началника и Воево́ды
зе́млѧсихъ Дакїйскихъ, Ꙗ҃ѡ҃МАТѲЕЙ Баіарабы, Г҃на и кѣки
мое́гw вѣсещедрагw, прїемъ бл҃года́ть, и слꙋже́нїе въ до́мꙋ
бж҃емъ, въ ст҃ой Лаврѣ длъгополи́кой, (а҃ще и недосто́йнѣ,
а҃кѝ непотре́бенъ сы́й ра́бъ), вѣсма́ка бо (прр҃кѕ гл҃ющѕ) пра́вда
на́ша ꙗкw рѕ҃ъ повръже́нъ пр҃е Бг҃омъ. про́мыслъ и тщанїе

119. — Din a doua prefaţă din *Antologhion* slavonesc, 1643.

Хр҃а, и кѣсѣмъ ближным къ спсе́нїе слꙋжи́ти. междꙋ и́нѣмиже бл҃гими жела́нми, кни́гами испракле́нными, ц҃ркокъ х҃ѕ и́сплꙁна́ти, ѿ сни́канном мно́ю тꙋпогра́фїею. кидѣкже ѹ҃бо кни́гѕ сїю ст҃ꙋю, мине́ю и́збра́ннꙋю, ѕ҃лѡ нꙋжднꙋю бы́ти, ꙗкw вънарочитшїѧ и и́збраннѣйшїѧ дни Бжт҃вных пра́здникwкъ владчных, вг҃ородúчных, Ꙗг҃лких, Предитечѣкых, ст҃ых праздноу҃емых, и ѻ҃бщихъ непраздноу҃емых, кѣсегѡ кр҃ꙋга лѣтнагw сѣставлѣна ѣ҃стъ, и ꙗко затакѡ́кых книгъ скꙋдо́стже и́лишѣнїе, мно́гимъ, ма́лаже и невѣсѣмъ, та́кw тозе́мцемъ, ꙗкwже и и́но земцемъ, на́съ ѕ҃ланѣ просѧщимъ, сúце сїю пра́кое кѣдѣло тꙋпогра́фїи потщáхсѧ вложи́ти. ѡ҃же по́мощїю бж҃їею. и поспѣшествомъ сѵпотрꙋди́кшихсѧ мнѣ сѵкрꙋши́хъ. и ѡ҃сѣ́мъ кѣлїе Бг҃ѕ кѣсй кѵпнw кѣзсы́лаем бл҃годаре́нїе. и҃хва́лꙋ пр҃ѵтѣй и преславнѣй вг҃омт҃ри,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

тепл҃кй шой на́шей застꙋпници. Прїи́мѣте ꙋ҆бо любо́вию сїю сто́ю кни́гꙋ, мно́гимъ трꙋдомъ и҆ хꙋдо́жнѣ и҆з да́нною, и҆ бл҃годарни бы́кайте, и҆ бл҃ски́те, вѣдм҃ще і҆ако насѣ зва́ни бы́сте, да бл҃свѣ́нїе наслѣ́дите. Прочѣе́же вѣдꙋще и҆ вѣрꙋще на́мъ, і҆ако мно́гою цѣно́ю кни́гꙋ сїю и҆з ѡ҆бразихѡм, без пре́ко[с]ло́вїа бл҃гоколи́те, нетꙋжнѣ, нъ досто́йною цѣно[ю] сїю сто҃м҃ жа́ти себѣ кни́гꙋ, вѣрꙋющи и҆ ꙋ҆вселм҃щесм, а҆кѝ тꙋжне прїѡ҆ брѣта́ющи. зане́ мно́гїй трꙋдъ и҆ многоцѣ́нный, кромѣ трꙋда гото́въ прїе́млете. Моли́тежесм ГⷣА Бг҃а сна́ми, да҆ и҆ и҃нным кни́ги сподоби́мсм цр҃кламъ препода́ти, і҆же а҆ще ѣ҆сть вскхо́щетъ и҆ жи́ви бꙋдемъ, вскорѣ по сей хощи́мъ нача́ти. наставле́нїемъ пр҃тым бц҃а, и҆ мт҃вами сты́хъ. Та́же цѣлꙋю ва́съ съ бжт҃вным҃ а҃ѳломъ петром, глаго́ля: Ра́стите въ бл҃года́ти и҆ разꙋмѣ, ѣ҆а на́шегѡ и҆ спса Іс҃ ха҃. Томꙋ сла́ва и҆ нынѣ, и҆ въ дн҃ь вѣка, а҆ми́нь. ~ ~

Смѣре́нный Іеромона́хъ, тойже и҃же и҆ кы́ше рече́нный,
съ вс҃е́ю і҆же ѡ҆ хр҃тѣ бра́тїею.

„Precuvîntare către cetitorĭ, făcută de Orest Năsturel, al doilea logofĕt.

„Prea osfinţiţilor, de Dumneḑeŭ iubiţilor, sfinţiţilor, prea cuviosilor şi tuturor pravoslavnicilor creştinĭ de pretutindenĭ aĭ sfinteĭ bisericĭ apostolice şi catolice de rĕsărit, duhovnicĭ şi mirenĭ.

„Smeritul ieromonah Melchisedec din Pelopones, egumenul mareĭ lavre din Cîmpulung, pace, sănătate şi mîntuire.

120.

„Fie-care, după cum a primit darul, aşa slujesce prin el semenilor, ca un bun îngrijitor (administrator), prin felurite bine-faceri dumneḑeescĭ, aşa ḑice dumneḑeescul apostol Petru. Deaceea şi eŭ maĭ micul, cu voia luĭ Dumneḑeŭ şi cu drépta judecată a prea luminatuluĭ stăpân şi voevod al acestor ţărĭ dacice, Io Mateiŭ Basarab, Domnul şi stăpânul meŭ prea milostiv, primind bine-cuvîntarea şi slujba în casa luĭ Dumneḑeŭ, în sfînta lavră din Cîmpulung (deşi nedestoinic fiind ca un rob netrebuinclos), — căcĭ tótă dreptatea nóstră (după vorba proroculuĭ) e ca o sdrénţă aruncată înaintea luĭ Dumneḑeŭ, — pronie şi îngrijire am, în biserica Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ şi mîntuitoruluĭ nostru Is. Chr., tuturor celor de aprópe spre mîntuire a le slujì, şi între alte fericite dorinţe, (doresc) a umplé biserica luĭ Christos cu cărţĭ îndreptate (corectate), din tipografia înfiinţată (procurată) de mine. Vĕḑînd dar că acéstă sfîntă carte, Mineiŭ ales, este fórte trebuincĭósă, ca una ce este compusă pe întreg cursul anilor, (cuprinḑînd) ḑilele cele maĭ alese şi însemnate ale praznicelor dumneḑeescĭ, domnescĭ, ale Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, ale îngerilor, ale premergĕtoruluĭ, ale sfinţilor ce se serbézĕ, şi cele comune ce nu se serbézĕ; şi din pricina puţinătăţiĭ şi lipseĭ ăstor fel de cărţĭ, mulţĭ, ba chiar maĭ toţĭ, atât din ţară cât şi din alte ţărĭ, ru-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

gându-ne fórte, de aceea m'am silit ca maĭ întâĭ de tóte să pun în lucrul tipografieĭ acéstă (carte), pe care cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ şi cu silinţa celor ce mĭ-aŭ ajutat am isprăvit-o. Pentru acésta dăm cu toţiĭ mare mulţumire luĭ Dumneḑeŭ şi laude prea curateĭ şi prea slăviteĭ Maicĭ a Domnuluĭ, caldeĭ nóstre protectóre. Primiţĭ dar cu dragoste acéstă sfîntă carte, scrisă cu multă ostenélă şi meşteşug, şi fiţĭ recunoscătorĭ şi blagosloviţĭ, sciind că pentru acésta aţĭ fost chemaţĭ, ca să moştenţĭ bine-cuvîntare. Maĭ departe să sciţĭ şi să ne credeţĭ, că cu multă cheltuială am făcut acéstă carte, fără împotrivire să blagosloviţĭ, nu fără cheltuială (în dar) ci cu preţ destoinic să vĕ cumpĕraţĭ acéstă carte, şi înveselindu-vĕ să vĕ pară că aţĭ căpătat-o în dar, căcĭ voĭ primiţĭ de-a-gata multă muncă şi scumpă, fără nicĭ o ostenélă. Rugaţi-vĕ dar Domnuluĭ Dumneḑeŭ împreună cu noĭ, ca să ne învrednicim a da bisericilor şi alte cărţi, pe care, de va vrea Dumneḑeŭ şi de vom trăĭ, în curînd după acésta vrem să le începem, cu îndemnul prea sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ şi cu rugăciunile sfinţilor. Şi ast-fel vĕ sărut pe voĭ, împreună cu dumneḑeescul apostol Petru ḑicênd: Cresceţĭ în binefacerea şi înţelepciunea Domnuluĭ nostru şi mântuitoruluĭ Is. Chr., căruia se cuvine slava şi acum şi în vecĭĭ vecilor, amin.

„Smeritul ieromonah, acelaşĭ ca cel maĭ sus ḑis
şi cu toţĭ ceĭ întru Christos fraţĭ."

La sfîrşitul cărţiĭ, după paschalie, pe f. 494, se află următorul epilog:

Ѹсрѣ́дным ѿцѧ́нїемъ, и̑ нейзчтенным҃ъ и̑ждивѣ́нїемъ, прпдобнѣ́йшаго о҃ц҃а, кѵ̑р мелхиседе́ка Іеромона́ха, пра́ваго Іг҃мена о҃бщежите́лным҃ ла́врѣ, монастира̀, и̑же-къ дале́ком по́ли, хра́м ѹ̑спе́нїе и̑́рты҃м влдчц҃ѧ на́ше҃м бц҃ы҃. и̑ всегда̀ дв҃ы мр҃їй.

Нача́тсѧ дрѣковѧ́ти, бж҃ественна кни́га сїа, гле́маа а҃ндологїо́н, си́рѣчь, мине́й и̑збра́нный, лѣ́та ѿ сѧзда́нїа мі́ра, ҂зр҃на. а ѿ рож хв҃а ҂ах҃мк. мц҃а дек҃ г҃і. на с҃ты́хъ кели́кыхъ и̑ пѧтоза́рныхъ мч҃ни́къ, а̑ сверше́мсѧ лѣ́та ѿ сѧзда́нїа мі́ра ҂зр҃мв, хв҃а жѐ рождества ҂ах҃иг. мц҃а ок҃, а҃і. на дн҃ь, ст҃ѣ а҃́пла филиппа, е҃ди́ноѓ ѿ ѕ҃ дїа́коно́в.

Ты́же ѹ̑ бл҃городнны҃ѧ чита́телю, а҃́ще что̀ поплѧзновенно ѡ҃брѣ́щешиб҃ъ кни́зѣ сей́, съ кротостїю и̑справлѧ́й, и̑ на́съ трѹ́дившихсѧ прощѐнїю сподобля́й, ꙗ҆́ко дà и̑ ты̀ то́мѹ́жде сподобишисѧ ѿ въ се дрѣжи́теля б҃а. е҃мѹ́же сла́ва и̑ дрѣжа́ва, въ безконе́чным҃ вѣ́ки, а҃ми́нь. ~

Стефа́нъ Іеромонахъ, тѵпографъ. срѣ.
Іѡа́нъ, кѹ̑нотовничъ, дрѹ́ка́ръ. рѕ҃с҃.

„Cu marea silinţă şi cu nenumĕrata cheltuială a prea cuviosuluĭ părinte Kir Melchisedec ieromonahul, întâĭul egumen al lavreĭ cenobitice mânăstireĭ din Câmpulung, cu hramul adormireĭ prea sfinteĭ Născĕtóreĭ nóstre de Dumneḑeŭ şi deapururea fecióreĭ Maria,

„Inceputu-s'au a se tipări acéstă dumneḑeéscă carte numită Antologhion, adecă Mineiŭ ales, în aniĭ dela facerea lumeĭ 7151, iar dela naescrea luĭ Christos 1642

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

una luĭ Decembrie 13, în ḑiua marilor şi cu cinci raze mucenicĭ, şi s'aŭ sfârşit în anul dela facerea lumeĭ 7152, iar dela nascerea luĭ Chistos 1643, luna Octomvrie 11, în ḑiua sfîntuluĭ apostol Filip, unul din ceĭ şapte diaconĭ.

„Iar tu, nobile cetitor, de veĭ găsì ceva lunecat în acéstă carte, cu blîndeţe îndreptéză, şi pe noĭ ceĭ ce ne-am ostenit, de ĭertare învrednicesce-ne, ca şi tu să te învrednicescĭ de ĭertare făcând asemenea greşelĭ, dela a-tot-puternicul Dumneḑeŭ, căruĭa i se cuvine slava şi mărirea în nesfîrşitele veacurĭ, amin.

„Ştefan ieromonach, tipograf, Sîrb.
„Ioan Cunotovicĭ, tipograf, Rus."

Bucurescĭ, Museul de Antichităţĭ. — Petersburg, Biblioteca publică. — Moscva, Bibl. publică şi Museul Rumĭanţov.
Karataev, Описаніе, No. 555, p. 501.

121. — Tăierea capului S-tului Ioan, din *Cartea de învăţătură*, Iaşĭ, 1643.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

124.

45. Carte de învăţătură, Iaşi, 1643.

КНРТЄ РОМЪНЂСКѪ
ДЄ ѦВѪЦѪТѲРЪ ДѲМЄНЄЧЕѦ
прєстє ан ши ла празниче ѦпѪрхтє-
ции. ши ла сѫнци Мр̀ии.
Кѫ ѕ́иса ши кѫ тѲатъ кєлтоу́ала
ЛѪЙ ВАСИЛІЄ ВОИВѲДѪ
ши домнѫлъ цр̀ъ Мол. дн.Ѧ мѫлте
скриптѲри тѫлмѫчи́тъ. дн.Ѧ лимба
словєнѫскъ пре лимба Роменѫскѫ.
ДЄ ВАРЛѦМЪ МИТРОПОЛИ́ТѪЛЪ
Де цр̀а Молдо́ви
Ѧ Тупа́рюлъ Домнєскъ. Ѧ Мѫнѫстѝрѣ
ѧтре́и Сфѣли Ѧ Їѡши. дела хс̃ ахѡг

In-folio, de 8 foĭ nenumerotate la început, 384+116 numerotate şi 3 foĭ la sfîrşit.

Titlul e încadrat într'o gravură representând, sus la mijloc pe Isus Christos, în patru colţurĭ pe ceĭ patru Evanghelişti, în drépta pe Apostolul Pavel şi pe S-ta Paraschiva, în stânga pe Apostolul Petru şi pe Sf. Ioan-cel-nou, iar jos pe S-ţiĭ Treĭ-Ierarchĭ Vasilie cel Mare, Grigorie Bogoslovul şi Ioan Gură-de-aur; acéstă gravură pórtă data de 1642. Într'unele exemplare titlul are altă dispositie a rîndurilor şi altă încadrare: titlul e între doĭ stâlpĭ, deasupra cărora se vĕd Sf. Gheorghe într'o parte şi Sf. Ioan-cel-nou într'alta; iar sus la mijloc S-ţiĭ Treĭ-Ierarchĭ Vasilie, Grigorie şi Ioan, la un loc. (Veḑĭ facsimilele aci alăturate).

Tiparul e în două culorĭ, cu două felurĭ de caractere. In partea 1-a (f. 1—218) se întrebuinţéză numaĭ caracterele marĭ; în a 2-a de amêndouĕ felurile, iar în partea a 3-a, numaĭ cele micĭ. Pagina are 19, repective 28 rînduri. Capitulele sunt numerotate cu cifre cirilice tipărite cu roşu, în afară de text, într'un fel de cartuşurĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Elementul decorativ este fórte bogat. Unele frontispicii formézĕ adevĕrate ilustraţiunĭ, cu subiecte religióse. Cele maĭ multe au semnătura gravoruluĭ *Iliia*. La gravura care represintă pe Sf. Ioan-cel-nou dela Suceava (no. 129) semnătura se vede pe pórta cetăţiĭ, în planul din fund. La portretul St-luĭ Dimitrie se află semnătura *I. A.*, iar la scena care înfăţişézĕ intrarea luĭ Isus în Ierusalim (no. 127), pe lângă semnătura *Iliia A.*, se află şi anul ахма (1641). Pe ultima pagină a textuluĭ este o gravură mare, semnată iarăşĭ *Iliia*, representând pe *S-ta Paraschiva* (no. 128): portretul sfinteĭ cu corónă, pe un tron, înconjurată de representarea a câtorva scene din viaţa eĭ, cu următórele inscripţiunĭ slavone: Нищим ѡдежды своѧ раздаѧ (Săracilor împărţi hainele sale), Во пѹстыне вселисѧ (In pustie se aşezâ), Ѩггел исход ѧи вокѵпает (Ingerul îĭ vesteşte eşirea), Поклоненїѥ Цѣамъ в Цр҃иградѣ (Inchinarea la biserică în Ţarigrad)..... [1]) Ѡбрѣтение моще҃н (Aflarea moaştelor), ѩ Пренесе́ние ѿ епиват во Тѣрно́къ Іѡан Ѩсаном (Intâĭa strămutare din Epivat la Tîrnova prin Ioan Asan), Е пренесенне селим солтаном царемъ тѹрскимъ (A doua strămutare prin sultanul Selim, ţarul Turcilor), Трете пренесенїѥ из Цр҃града во асы Іѡ Васїлїем Воевод (A treia strămutare din Ţarigrad la Iaşĭ prin Io Vasilie Voevod).

Pe verso titluluĭ se află:

STIHURI ÎN STEMA DOMNIEI MOLDOVEI:

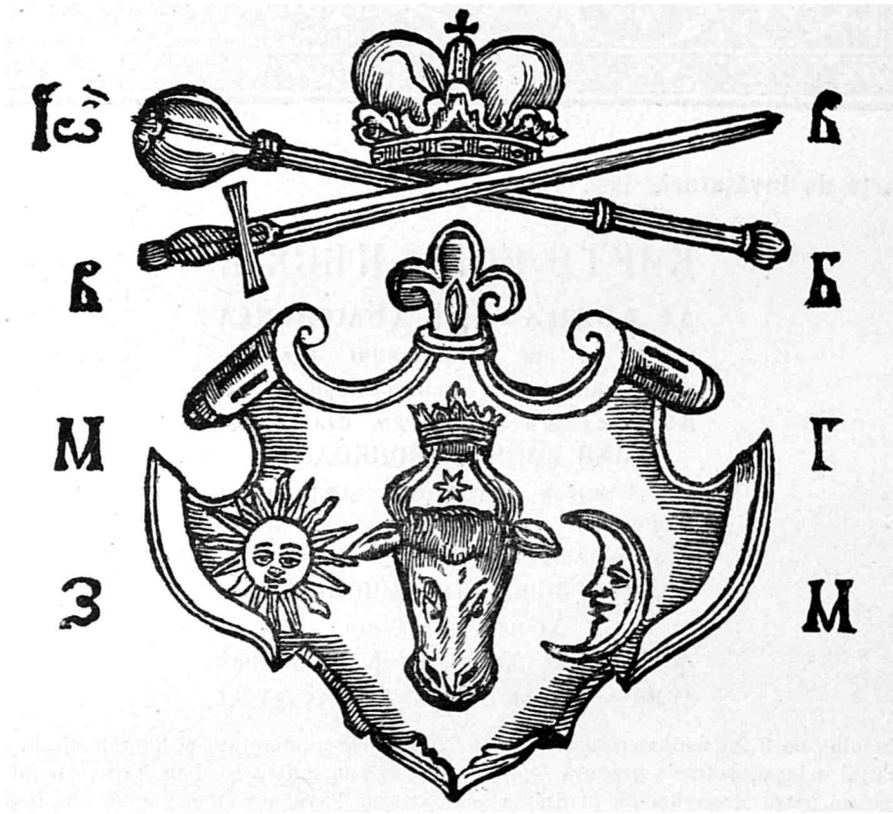

125.

Deşĭ veḑi când-va sămnŭ groznicŭ,
să nu te miri cândŭ să aratâ putérnicŭ.
Că putérniculŭ putéria-lŭ închipuĭaşte,
şi slăvitulŭ podoaba-lŭ schizméşte.

[1]) Nedescifrabil („Punerea unuĭ mort străin în mormîntul Sfinteĭ"? — Veḑi: Melchisedec, *op. cit.* pag. 18).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Cap de buârŭ şi la domnii Moldovenești,
ca putéria aceii hieri să o socotești,
De unde mari domni spre laudâ ș-au făcut cale,
de-acolo şi Vasilie vod. au ceput lucrurile sale.
Cu învăţături ce în ţara sa temelĭuiaște,
nemuritorĭu nume pre lume şie zidéşte.

Pe pagina următóre se află:

„CUVĂNTŬ ÎNPREUNA

„CĂTRÂ TOATÂ SEMENŢIĬA ROMENÉSCÂ.

„Pré luminatŭ întru pravoslavie, şi credincĭosŭ întru părintele nenăscutŭ, şi întru fiĭul dela părintele născutŭ mainte de toţi vécii, şi întru duhulŭ svăntŭ dela părintele purceḑătorĭu, şi pre fiĭul odihnitorĭu, svănta troiţă unul adevăratŭ Dumneḑău ziditorĭu şi făcătorĭu tuturor văḑutelor şi nevăḑutelor

„Io VASILIE VOEVOD cu darulŭ lui Dumneḑău ţiitorĭu şi biruitorĭu şi domnŭ a toată ţara Moldovei, dar şi milă şi pace şi spăsenie a toată semenţia românéscă pretutinderé ce să află pravoslavnici într'acĭasta liĭnmbă cu toată inima cérem dela domnul Dumneḑău şi izbăvitorĭul nostru Is. Hs.

„Diîntru cât s'au înduratŭ Dumneḑău diîntru mila sa de ne-au dăruitŭ dă ruimŭ şi noi acestŭ darŭ limbii româneşti, carte pre limba românéscă, întâĭu de laudă luĭ Dumneḑău, după acé de învăţătură şi de folos sufletelorŭ pravoslavnici. Să iaste şi de puţinŭ preţŭ, iară voi să o priimiţi nu ca unŭ lucru pementescŭ ce ca unŭ odor cerescŭ, şi priînsă cetindŭ pre noi pomeniţi şi întru ruga voastră pre noi nu uitareţi şi hiţi sănătoşi."

Pe verso al aceleiaşĭ foĭ şi pe fóia următóre se află precuvîntarea:

„SMERITULŬ ARHIEPISCOPŬ VARLAAM ŞI MITROPOLITUL DE ŢARA MOLDOVEI,
„CUVĂNTŬ CĂTRĂ CETITORIU.

„De mare jéle şi de mare minune lucru iaste, o ĭubite cetitorĭu, cândŭ toate faptele cerĭuluĭ şi a pământului înblă şi mârgŭ toate carésĭ la sorocul şi la marginĭa sa, la caré înţelepcĭuné cĭa vécĭnică le-au făcut, şi nice puţin nu smentescŭ nice greşescŭ sâmnul său. Numai sângurŭ amărătulŭ omŭ, ce-i făcut pre obrazul şi pre chipul tvoreţului *(făcătoruluĭ)* său, cu mente şi cu graĭu dela dânsul cinstitŭ domn şi biruitorĭu pământului şi mârei, paserilor şi dobitoacelorŭ, peştilorŭ şi tuturorŭ fierilorŭ, cumŭ grăiaşte şi proroculŭ că cu puţinelŭ îlŭ mic-şură pri însŭ mai micŭ de cătŭ îngerii, adecă pre omŭ, numai căci-i cu trup, iară cu sufletul iaste fără de moarte ca şi îngerii; la care margine şi la care sorocŭ iaste făcutŭ de Dumneḑău să margă în locŭ cérehì *(ce-are fi)* să grijascâ şi să nevoiască nice léc să nu smentéscă nice să să scape de acela sâmnŭ; iară elŭ departe râmâne şi ticăiţéşte să scapă, că şi diîn fire de va socotì omulŭ şi diîn scripturâ nu va afla altŭ săvârşitŭ chemărei saie sau altă margine, fără numai viiaţa acé vestită şi cu nărocŭ şi blagoslovită, carĭa săvai că o şi dorescŭ şi o pohtescŭ toţi oamenii. Iară în care lucru stâ şi să ţine acéĭa viiaţâ, unii cu totulŭ nu-şĭ ştiu nice vorŭ să ştie; alţii are putĭa să şi ştie, iară ei de bună voĭa lorŭ căotândŭ nu vădŭ şi auḑindŭ nu înţelegŭ antreiĭ *(sic)*, săvai că şi ştiu şi vădŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

126. — Din *Car e de ˙ vafatura*, 1643.

şi cu dragŭ o pohtescŭ; iară lucrurile céle de trébă ce ducŭ la acéĭa viĭaţă ¡nu vorŭ să le facă. Pentr'acé diîntru întăĭu, cĭ-au fost bărbaţi purtători de ¸duhulŭ svăntŭ, unii după alţi şi până acmu, toţi au ustenitŭ scriindŭ şi tălcuindŭ sventele scripturi de-au învăţatu ş-au arătatŭ omului în toate chipurile calĭa caré duce acolo, cumŭ ca să nu greşască hieşĭ-te-cine marginé şi săvrăşitulŭ acela, spre carele-i făcutŭ. Cătr'acé ş-altă usteniînţă s-au adaos acelorŭ bărbaţi purtători de duhulŭ svăntŭ, căci că mărgăndŭ de susŭ în gios şi împuţinăîndu-se diîn oameni înţelesul sventelorŭ scripturi, le-au căotatŭ a pogoră şi svănta scriptură tot mai pre înţelesul oamenilorŭ păn'au începutŭ a scoate aşéşĭ cineşĭ pre limba sa, pentru ca să înţelégă hie-cine să să învéţe şi să mărturisască minunate lucrurile lui Dumneḑău. Cu multŭ mai vrătos limba noastră românéscă, ce n'are carte pre limba sa, cu nevoe iaste a înţelége carté alţii limbi, şi şi pentru lipsa dascalilor ş-a învăţăturei; cătŭ au fostŭ învăţăndŭ mai de multă vréme, acmu nice atăta nime nu învaţă. Pentr'acé de nevoe mi-au fostŭ, ca unŭ datornicŭ ce sintŭ lui dumneḑău cu talantulŭ ce mi-au datŭ să-mi pocĭ plăti datoriĭa macarŭ de cătŭ, până nu mă duc în casa cé de lutŭ a moşilorŭ miei. Adunat-amŭ diîn toţi tălcovnicii sventei evanghelii dascali beséricii noastre; şi déc'amŭ scris, arătat-amŭ măriei sale pravoslavnicului Domnŭ Io Vasilie Voivodul cu mila lui dumneḑău Domnulŭ ţărăi Moldovei. Mărĭa sa, ca unŭ domnu creştin şi blagocestivŭ şi ĭubitorĭu de beséricâ, grijindŭ ca un stăpânŭ bunŭ de folosul oilorŭ luĭ Hs., nu numai pentru céle trupeşti ce şi pentru céle sufleteşti, de unde săngurŭ Dumneḑău cu mâna sa cé puternică au arătatŭ măriei sale spre acesta lucru îndereptătorĭu, préosventitulŭ părinte Petru Moghila fecĭorŭ de domnu de Muldova, Arhiepiscopŭ şi Mitropolitŭ Kievului Halicĭului şi a toată Rosĭa, carele pre pofta măriei sale au trimisŭ tiparĭulŭ cu toate meşterşugurile căte trebuescŭ; spre care lucru mărĭa sa domnulŭ ce scrie mai susŭ Io Vasilie Voevodul cu darulŭ lui Dumneḑău domnulŭ ţărăi Moldovei, cheltuială nesocotită spre totŭ lucrul tipăriei au datŭ. Şi aşé cu darulŭ lui Dumneḑău după începutŭ amŭ văḑutŭ şi svrăşitulŭ."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

127. Intrarea lui Isus în Ierusalim, din *Carte de învăţătura*, 1643.

La sfîrşitul părţiĭ a doua a cărţiĭ, adica la f. 384 r. să citesc următórele:

Laudă ţie Doamne cu îngerii dau,
căndŭ svărşitulŭ acesta Dumenecilor amu.
Trei parţi ce săntŭ într'acĭastă carte,
unŭ Dumneḑău în trei féţe svănta troiţa poartă.
Dumenecile cu a triodului Sărbători
lunile cu a praznicelorŭ învăţături.
Priiméşte Doamne ca dela un păcătosŭ
să slujesc ţie în cĭastă lume păn'voĭu hi sănătos.
Să hie depururĭa cinstit şi lăudatŭ numele tău,
iară eu dela inimă te mărturisesc cu condeĭul mieu.

Iar la sfîrşitul părţeĭ a treia, f. 116 r.:

Valuri multe rădică furtuna pre mare,
mai vrătos găndulŭ omului întru lucru ce are.
Nu atăta grijĭa şi frica începutului,
căt grijĭa şi primejdé svărşitului.
Hie ce începutŭ de folosŭ nevoinţa-lŭ arată,
iară svărşitulŭ a totŭ lucrul ia plată.
Lăudată să hie a lui Dumneḑău putére,
caré după începutŭ au dat şi svărşire.

Pe fila 1 v. din foile dela sfîrşit se află următorul epilog:

Изволéніем ѿца, йскспоспѣшéнїемъ Сна, йскъвръшéнїемъ сѵ̑го дх̑а. Повелѣнїемъ Бл̑гочс̑тйваго Гд̑даря нáшего. Їс̑ ВАСИЛІЯ Воєвóды. Бж̑ію Мл̑стїю Гд̑даря Земл̑ѣ Молдáвской. Напечáтана бысть сїа Кнйга глємаа Єѵ̑гл̑іе оу̑чителное вѣсковн Гд̑дарскои Тѵпографи̑и. къ Ег̑о сл̑ѣдемъ Настóлнѣмъ своемъ Градѣ Йсѣхѣ. вѣсковм Гд̑дарском Монастирй трієх Сс̑тйтелеи. в Лѣт; ѿ создáнїа Мйра. ѕз̑рна. а ѿ кплощéнїа Г̑а Б̑а йспса Нáшего Їс̑ х̑л. ѕа̑хмг.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

128. Sf. Paraschiva din *Carte de învățătură*, 1643.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

120. — Sf. Ioan-cel-nou dela Sucéva din *Carte de învăţatura*, 1643.

„Cu învoirea tatăluĭ şi cu ajutorul fiuluĭ şi cu împlinirea sfîntuluĭ duh, din porunca piosuluĭ nostru domn Io Vasilie Voevod, din mila luĭ Dumneḑeŭ domnul ţăriĭ Moldoveĭ, s'a tipărit acéstă carte numită Evanghelie cu învăţătură în tipografia sa domnéscă în cetatea sa de scaun de Dumneḑeŭ mântuită Iaşĭ, în mănăstirea sa domnéscă a Treĭ-Ierarchilor, în anul de la facerea lumeĭ 7151, iar dela întruparea Domnuluĭ Dumneḑeuluĭ şi mântuitoruluĭ nostru Isus Christos 1643.“

Urmează cuprinsul cărţeĭ:

„Căpetele ce săntŭ într'acĭastă carte“.

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române.—Petersburg, Bibl. Academieĭ de sciinţe.

Cipariu, *Analecte*, 204.

Cipariu, *Principia*, 106.—Melchisedec, *Chronica Huşilor*, Bucuresci 1869, Apendice, p. 61.—Karataev, Описаніе, 504. — Dinulescu, *Viaţa şi activitatea mitr. Varlaam*, Cernăuţi 1886, p. 72.—Melchisedec, *Viaţa şi minunile cuvioaseĭ maicĕĭ noastre Paraskeveĭ cĕĭ noue şi Istoricul sfintelor eĭ moaşte*, Bucuresci 1889.—Sbiera, *Mişcări culturale*, 63.

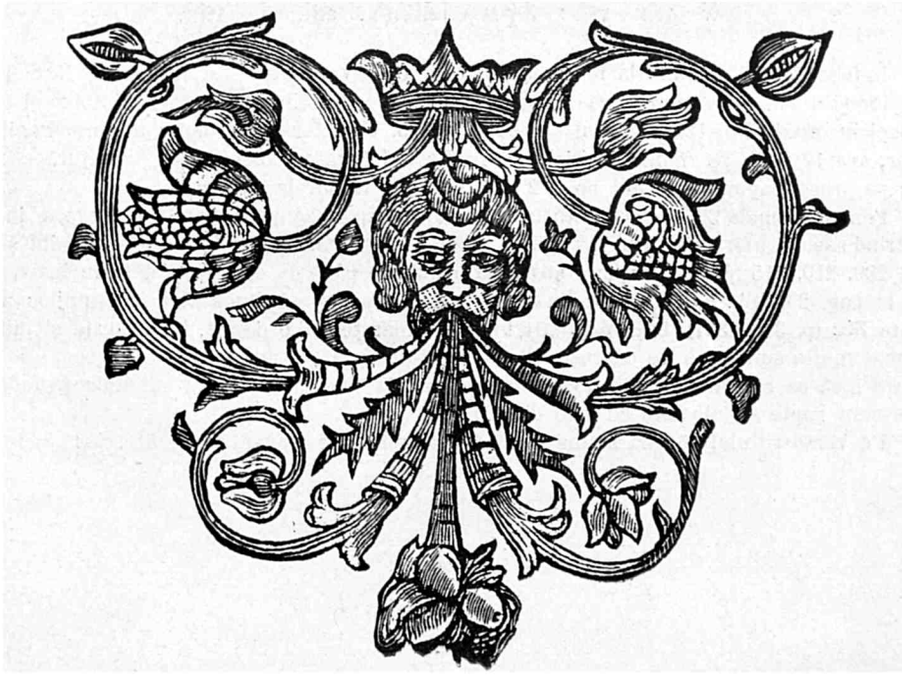

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

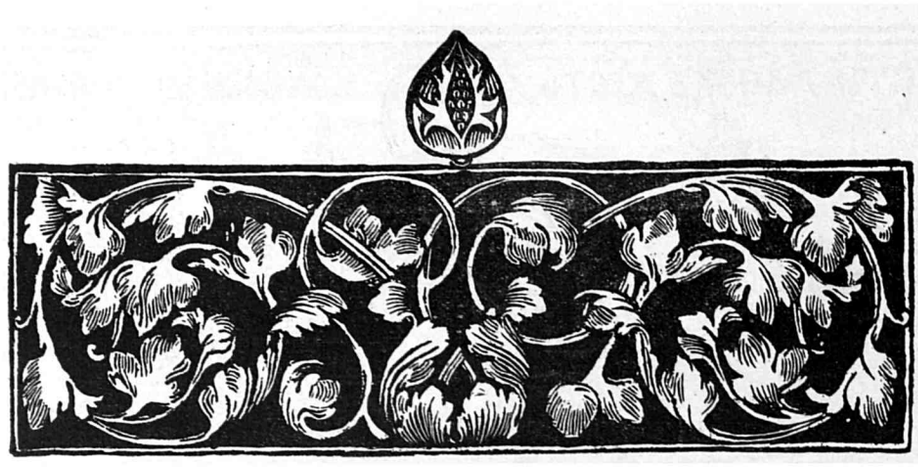

131.

1644.

46. Evanghelie învăţătoare, tipărită la Mănăstirea Dél.

Ѥ҃ѵ҃лі є ⷭвѫцѫтоаре,
дѫмінечелѡр прєсте тот а҃нѫл шѝ ла празниче
домнєщи, шѝ ла сф҃ци мари ⷭлеш.
Кѫ порѫнка шѝ кѫ келтѫіала, Прѣ
лѫминатѫлѣ крещин матє҃ Касараба
воевод домн҃ шѝ бирѫйторю ⷭтоа
тѫ цара рѫмънѣскѫ.
Шѝ кѫ некойница сф҃цитѫлѫй кѵръ Θеѡфил
митрополитъ, ⷭтоатѫ цара рѫмънѣскѫ.
Типѫрітѫса҃ ⷭтрѫ дѫмнезеѧска
лаврa че се кі҃амѫ монастірѣ дѣл
каре іасте храмѫл сѵ҃нтѫл николае.
Ѣхлѣтъ. ѧ҃зр҃нг.
ѡ҃ рож хр҃ѡ; а҃хмд. Мс҃ъ, сє҃, ѕ, дн҃и.

In-folio de 4 f. nenum. la început, 788 pagine şi ure-o 109 foĭ numerot. Numerotaţia paginelor şi a foilor are numeróse greşeli. Titlul e încadrat într'un chenar simplu şi are un frontispiciu ornat (No. 131). Tiparul e roşu şi negru, caracterele de două mărimĭ. Pagina, în chenar, are 19 resp. 28 rînduri. Iniţiale şi frontispicii ornate. Cólele aŭ ca signatură alfabetul cirilic pe prima pagină, repetată pe f. 2 şi 3 însoţite de cifrele cirilice.

Pentru primele 385 pagine s'aŭ utilisat cólele din Cazania tipărită la Govora în 1642, retipărindu-se, în afară de titlu, prefaţă şi tabla de materiĭ, numaĭ jumătate din cóla signată Ш (p. 209, 210, 215 şi 216), precum şi cólele următóre până la cea signată Ю inclusiv, adecă până la pag. 261. S'a maĭ păstrat din Cazania dela Govora şi jumătatea din mijloc a cóleĭ signate Жж (p. 388—391). Dela pag. 404 înainte, chiar textul e diferit, iar titlurile şi iniţialele cele maĭ multe sunt tipărite cu roşu. Paginele retipărite presintaŭ óre-carĭ greşelĭ de tipar. Se pare însă că retipăririle n'aŭ fost maĭ fericite, de óre-ce, în câteva exemplare, foile retipărite sunt rupte şi înlocuite cu cele dintâĭ.

Pe verso titlului sĕ află stema ţăreĭ din pravila dela Govora şi următórele:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

STIHURI IN STEMA DOMNIEĬ ŢĂRĂI RUMĂNEŞTI NĖM CASEI RÂSÂRÂBESCĂ.

Cĭastă ţéră corbu-şĭ poartă întru pecétĭa eĭ,
fericitŭ acum se-au dat adaos peceţii
Scutŭ la pieptul corbuluĭ cu un semn ca acela,
om den jeţiu şezându-ş toĭag laudă acela,
Mare ném bâsârâbesc cu acĭasté semnazâ,
că maré acelor isprâvi a toţ să-í învazâ.

Pe cele 3 foĭ următóre se află tabla cuprinsuluĭ, precedată de următórea prefaţă:

„Cu voĭa părinteluĭ, şi cu demnaré fiĭului, şi cu săvărşitulŭ duhuluĭ sfântŭ, pré luminat întru dereptŭ slavitorŭ, şi credincĭos întru părintele nenascutŭ, şi întru fiĭul dela părintele născutŭ, năinte de toţi véci, şi întru duhul sfântŭ dela părintele purcezatorŭ, sfânta troiţa, unul adeverit Dumnezeu ziditor şi făcator tuturorŭ văzutelorŭ şi nevăzutelor,

„CREŞTINUL MATEIŬ BASARAB VOEVODŬ,

„Cu mila şi cu darul luĭ Dumnezeu biruitorŭ a toată ţara rumunéscă,

„Iınpreună cu blagoslovenie şi cu nevoinţa pré sfinţituluĭ, Mitropolit Kyrŭ Theofil, Şi iubitori de Hs. Episcop Kyr Ignatie Răvniţki, şi Stefan Episcopŭ Bozovski, Cu tot svatul cinstiţi boĭari mare şi micĭ, dela Dumnezeu şi izbavitorĭul nostru Is. Hs. care ni [1]) se îndurat dentru mila luĭ de ne-au dăruit dar ca acesta, carte pre limba rumunéscă, şi pre dinsa cetiţĭ, pre noi pomeniţĭ întru ruga voastră, nu ne uitaţĭ pururé şi întru véci de véci aminŭ.

„Cădé-se-ară, cum zice marele Zlatoustŭ în predosloviele tălcovanie Evangheliei luĭ Matei, cum se nu rămâne némul omenescŭ, ave ajutorĭul scripturilor, ce se poată petréce cu minte şi înţelepţéşte fără de ajutorĭulŭ şi fără învăţătura scripturilorŭ, cădé-s'ară să facem şi fără de scripturâ acéle ce zicŭ scripturile şi legile, şi se arătăm întru inima noastră légĭa scrisă, şi se avem légé feri şi înţelepcĭuné feri, caré ne o au dat Dumnezeu de întru început, că au zidit Dumnezeu pre om, şi l-au podobit cu totŭ félĭul de înţelepcĭune, şi l-au făcutŭ foarte înţeleptŭ, cum grăĭaşte prorocul Davidŭ, de zice: puţin oarece ĭaste maĭ mic omul de îngerŭ, căcĭ moare ĭară fără dăscăliĭa scripturilor şi fără de învăţătura lor [2]). Iară déca vréme ce acel dar de întăĭu şi acel bine l-am pierdut cu călcaré întru atăta nenaroc, ca să avemŭ ajutori den scripturâ, cu caré scripturâ ne învăţăm şi ne ajutorim ca să putem ajunge întra acé destoĭnicie dentăĭu caré o au avut omul acel dentăĭu în raĭu până nu căzuse, şi pentru acéĭa au socotit Dumnezeu acestŭ al doelé ajutorĭul al scripturilor însă aflat, şi se-a dat noao. Iară noi, stricându-ni-se chipzuĭalele şi cugetele şi find daţĭ rélelor den tineréţele noastre, nicĭ acest bine nu l-am primit nice-l priimim spre binele nostru, căce unii deîn noĭ n'au nice de léc meşterşugul scripturilor, şi săntŭ ca o corabie fără de cărmă în mijlocul mărĭĭ, şi trage încoacĭ şi încolo ca pre neşte orbi şi cĭa de apoĭ se afunda. Alţi

[1]) Tipărit: *nu*.

[2]) Notă marginală: *Psal. 8.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

au meşterşugul scripturilor, ĭară nu facŭ célé ce zicŭ scripturile, şi aşa au nevoe a se afunda şi aceĭa, avându lumina în mână. Alţi ĭaraş cetesc scripturile ĭară nu înţelegŭ ce zic, şi se potrivescŭ, cu cela ce ţine miĭaré în mână, ĭară dulcĭaţa mierii nu-l précepă, sau ca unul ce ţine lumină aprinsă în mâna şi ochi n'are să vază să îmble nepoticnind-se, şi de acestŭ félŭ ĭaste acum némul nostru maĭ tot. Şi încă ce e mai rău, că numai înşişĭ nu înţelegŭ, ce de se şi afla cineva a înţelége nu le place lor, mai vărtosŭ aceĭa ce le-ară trebui să fie lumină se luminéză pre alţĭ, şi se povețésca la locul odihnii, cum amŭ zice să-i învéţe în tote zilele, ei pregetă şi n'au grija de spăseniĭa omenilor, cărora le săntŭ sufletele în mânile lor. Acĭastă văzându noi în vrémé acésté amŭ făcutŭ céste căzanie préste tot anul ce se zicĭ dumenécele a tot anuluĭ, către caré îndemnă pré fie-cene, să o primesca, măcar poţin, căce şi puţinul bine ĭaste de folos, ĭară şi puţinelul rău ĭaste vătămătura sufletésca, ĭară puţinelul bine ĭaste de lauda şi de spăsenie sufletesca. Dece pentru acéĭa şi voĭ toţĭ căţĭ veţĭ nemeri aceste căzanie, schimbaţă-vă minté acé ré caré ţineţĭ, şi sa iubiţĭ învăţătura, şi pre acĭasta carte, cetindŭ întru ruga voastră [1]) pre Domnul pomeniţĭ şi nu uitareţĭ şi fiţĭ sănătoşi aminŭ.

„Ispravnicŭ depre izvoduluĭ scripturi şi cuvintele tocmitori acestui domnezeiasca carte multŭ greşitul ermonah Meletiĭ Machedonul proegumen al Govorii.“

La sfîrşitul cărţeĭ, pe ultima pagină, sĕ află următorul epilog:

„Конѣцъ съ бг҃омъ вьсѣ строѧщимъ їєьврѣшющимъ. Єѵ҃гл҃їємъ недѣлним въ сего лѣт праздникѡмъ, кладчинъ ѝ бг҃ородичныхъ, ѝ с҃тымъ праздноємымъ.

„Начажесѧ дрьскоѧти книга снѧ глаголѣмаѧ Єѵ҃гл҃їе оу҃чителное въ манастирѣ говорїѝ, ѧсьвьршѣ вмонастирѣ въ дѣлѣ при хрѧмѣ с҃тго ѥрарха николы при игѹменѣ варлѧме ѧрапе.

„Єдиномѹ нетлѣнномѹ невѣдимомѹ бг҃ѹ, слѧва ѝ держѧва честъ їпоклонєнїе въ безъконечнїй вѣки вѣкомъ ѧмиинъ.

„Тѣмже молю васъ, чтѹщє сїю книгѹ, ѧщє что бѹдетъ погрѣшєно, дѹхом кротости їсправлѧйте, ѝ нас въ сєм трѹдившихсѧ бл҃гословите ѧнє клинѣте, понєже не ѧг҃ел писа, но рѹка грѣшна ѝ бренна.

„Їѡаннъ, кѹнотовичъ, тѵпографъ. р҃ѹ: съ оу҃ченикы.

„Прѡка станчовичь кравец ѿ рѣминкъ ѿ кел ѡкна.

„Тѹдор дѹмитровичь сръб ѿ рѣминк дела ѡлт.

„Лѹпни дѹмитровичь попещ ѿ лѹкавжц.

. . . . . [2])

„Sfîrşitul, cu Dumneḑeu cel ce face şi săvîrşeşte tóte, al evangheliilor pe Duminecile anuluĭ întreg, pe sărbătorile împărătescĭ şi ale Maĭcei Domnuluĭ şi ale sfinţilor sărbătoriţĭ.

„Si s'a început a se tipări acéstă carte numită Evanghelie cu învăţătura în mănăstirea Govorii şi s'a sfîrşit în mănăstirea din Dél cu hramul sfîntuluĭ ierarh Nicolae, egumen fiind Varlam Arapul.

„Luĭ Dumneḑeu singurul şi neperitorul şi nevĕḑutul, mărire şi puterea, cinstea şi închinarea în veciĭ vecilor nesfîrşiţĭ, amin.

[1]) Tipărit greşit: *întrorugavosură*.

[2]) Partea de jos a fóieĭ cu rîndurile carĭ maĭ urmaŭ, e ruptă în exemplarele cunoscute de noĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„De aceea vĕ rog pe voĭ ceĭ ce veţĭ ceti acéstă carte, dacă se va afla ceva greşit, îndreptaţĭ cu duhul blândeţiĭ şi ne blagosloviţĭ pe noĭ ceĭ ce ne-am ostenit întru acésta, şi nu ne blăstămeţĭ, căcĭ n'a scris înger, ci mâna păcătósă şi din lut făcută.

„Ioan Cunotovicĭ, tipograf, Rus, cu ucenicĭĭ.

„Proca Stancĭovicĭ, croitor, din Rîmnicul dela Ocnele marĭ.

„Tudor Dumitrovicĭ, Sîrb, din Rîmnicul dela Olt.

„Lupin Dumitrovicĭ Popeştĭ (?) din Lucavăţ."

. . . . . .

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Gaster, *Crestomatie*, I, 108.

Cipariu, *Analecte*, XXVI,—*Principia*, 110.—Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 65.

132.

47. Şépte taĭne, Iaşĭ 7153 Noem.

ША́ПТЄ ТА́ИНЄ | Ѧ вєсѣ́крєчїи. Типѫрй | тє кѫ ѧвѫцатѣ́ра ши | кѫ тоа́тъ келтѹ́ѩла | Мѫрїеи са́лє Їѡа́нь | Каси́лїе Коевѡ́да. | ѧтипа́рюл чє́л Домнеск ѧтрѫг ѧ ѩш. | Клѣ́тѡ ,зр̃нг, ноєв, и.

In-4⁰ de 4 foĭ şi peste 339 pagine, paginaţia cu erorĭ. Titlul e incadrat, iar tiparul în douĕ culorĭ, cu 17 rîndurĭ pe pagină; sînt câteva iniţiale ornate şi câteva frontispicĭĭ.

Pe verso titlului este stema Moldoveĭ (n⁰ 134) între următórele rînduri:

Pecétĭa Domnii Moldovenești
Vlăhva, acestiĭa Her să o socotești.

Cap de buâr fiindŭ tare,
Arată putéria celui mai mare.
Acesta chip de buâr
Mulţĭ au biruit fără număr.

Pe cele treĭ foĭ următóre se află prefaţa Mitropolitului Varlaam:

„Cu mila lui Dumnezău Ioan Vasilie voevoda. Domnul ţărăi Moldovei.

„De ĭaste lumina caré ĭase şi purcéde de la soare, de luminéḑă şi arată lucrurile pre lume, mai vrătos preţul mărgăritarĭului, şi a pietrilor celor scumpe, Pré luminate şi cinstite şi milostive Doamne, cu multŭ mai vrătos lumina şi soarele cel direptŭ domnulŭ nostru Is. Hs. au luminat beséreca sa, înainté ochilor

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

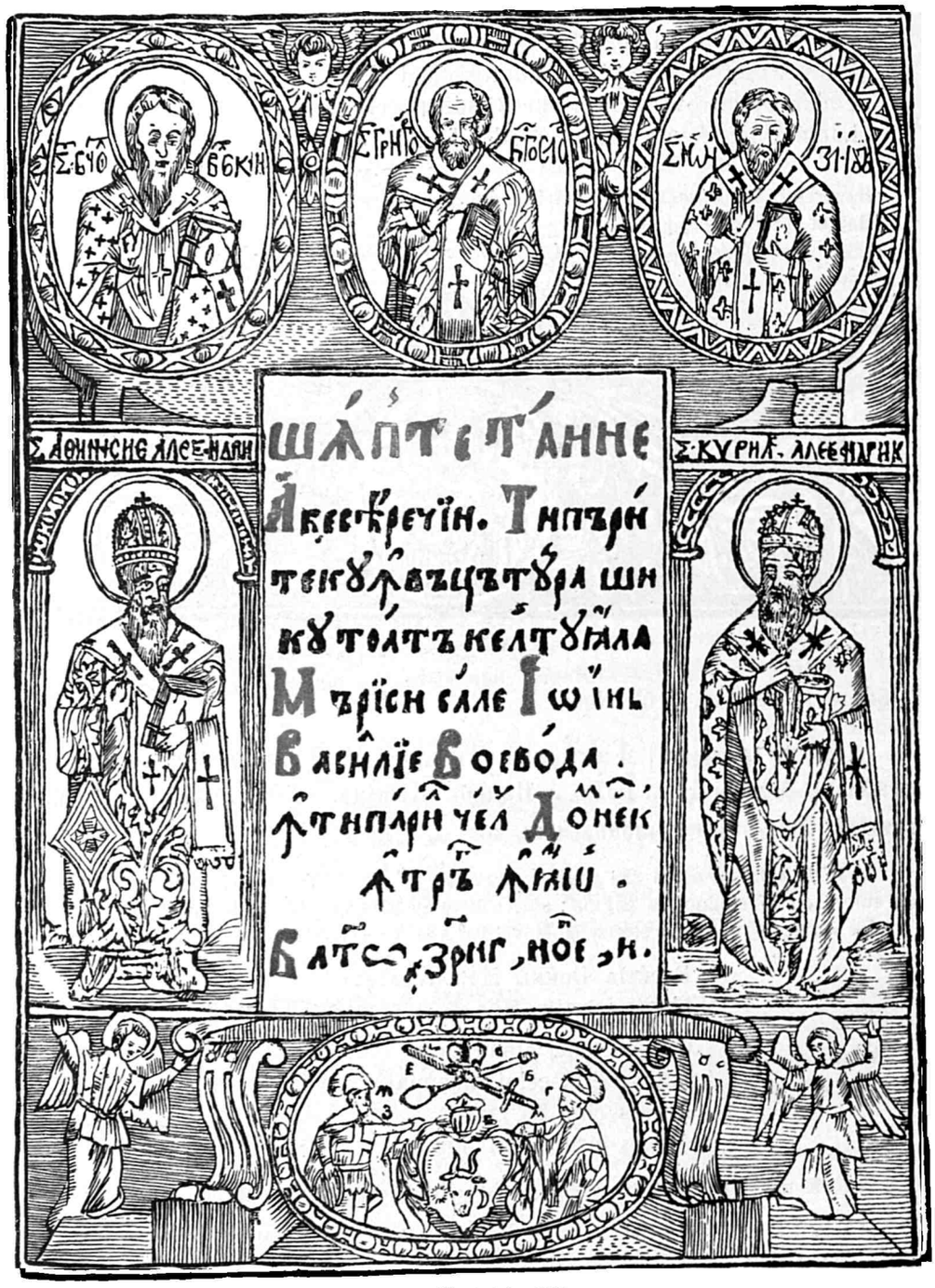

133. — *Șiapte taine*, 1644.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

a tot rodulŭ omenescŭ, cum ca să poată vedĭà şi să cunoască fie-cine preţul odoarĕlor ei, nu de mărgăritarĭu şi de pietri scumpe, ce-s lucrure moarte, ce de lucrure vii, ce-s mai scumpe decât mărgăritarĭulŭ şi pietrile céle scumpe, carile nu numai ochii trupeşti ce şi ochii sufleteşti veselescŭ cu veselie véčĭnică şi netrecută, şi deştĭaptă pre om întru viaţă fără de moarte [1]). Pre şépte stâlpi ĭaste întărită casa înţilepcĭunii, că şépte céte sămtŭ a beséreci, cum le numără Pavel Apostolŭ [2]): întâiŭ apostolii, ai doiĭ prorocii, a treĭa învăţătorii, a patra făcătorii de cĭudese *(minuni)*, a cincé vendecătorii de boale, a şésĭa îndireptătorii, a şĭaptĭa tâlmacii limbilor. Dup'acé de şĭapte ori într'o ḑi să lauda Dumneḑău, cum spune Davidŭ prorocŭ, cu şĭapte bucine în şĭapte ḑile căḑură zidĭurile Erihonului [3]), şépte cuconi, născu Anna cé stérpă, maica lui Samoil prorocŭ [4]). Aşĭa într'acela chipŭ şépte céte făcu beséreca, şĭapte roade rodéşte duhulŭ svăntŭ, cum ḑice Pavelŭ Apostolŭ [5]): lĭubovul, bucurĭa, pacĭa, îndelungŭ răbdarĭa, credinţa, blăndéţele, opririĭa voei. Şépte daruri sămtŭ a duhului svăntŭ, cum spune Isaĭa prorocŭ [6]): dar de înţelepcĭune, de înţelégere, de ştiinţă, de credinţă, de tărie, de svat, de frica lui Dumneḑău. Şi svéştnicul beséreci legii vechĭ şĭapte fuféḑe şi şĭapte făclii avé de ardĭa. Într'acela chipŭ şi beséreca lui Hs. şĭapte taine are, cu carile ca cu niște lumini luminéḑă şi arată toate lucrurile şi toate trébele beséricei noastre, fără de carele tot omul ĭaste întunecat şi nu şti pre ce cale înblă. Că acéste şĭapte taine sămtŭ şépte daruri şi şépte făclii, de ardŭ şi luminéḑă în beséreca luĭ Hs. pre tot creştinul cătră cunoştinţa credinţei ceii dirépte, carile nu sămtŭ de la alt cineva, ce-s dela domnul nostru Is. Hs. arătate şi dela svinţii Apostolĭ date în svănta besérecă. Cu adevărat lucru ĭaste că răsare soarele zarĭa şi lumina lui, mainte lovéşte în munţii cei mari; turnurile şi copacii cei înalţi luminéḑă, de-acii şesurile şi văile. Aşĭa într'acela chip Domniĭa Mării tale cu acéste şépte taine, carile le-ai scos şi le-ai dat în tiparĭul Mării tale, întâi agĭunge întru cĭata cĭa înaltă sufletéscă, întru archierei şi în preoţi, de luminéḑă, şi în diregătoriĭa cé lumască în domni şi în boiari; de-acii şi întru cei mai micĭ agĭunge lumina şi căldura, de luminéḑă şi încălḑéşte pre toţi cătră voĭa lui cé svănta, pentru carile cinstĭa şi nărocul celŭ de sus şi netrecut agĭungŭ înpreună cu gloatele tuturor svinţilor întru slava ceriului înpă-

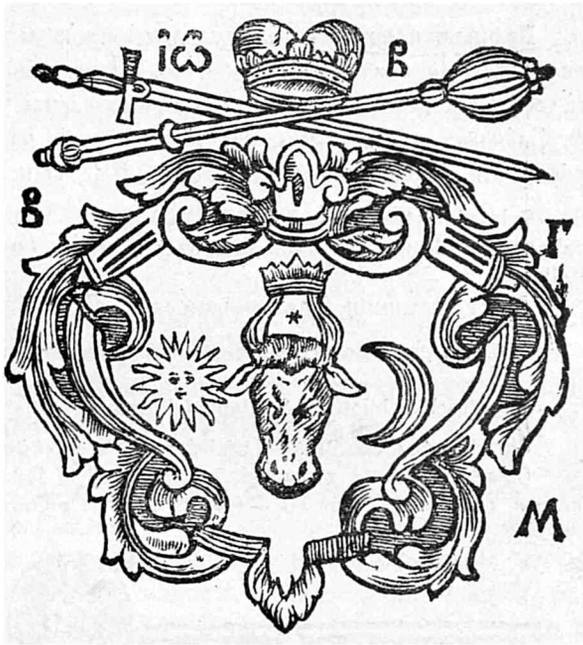

134.

[1]) Notă marginală: *Pritcă gl. 9.*
[2]) *I Cornth. zač. 153.*
[3]) *Isus Nav. glav. 6.*
[4]) *I, Trs. gl. 2.*
[5]) *Galat. zač. 201.*
[6]) *Isaĭa, glav. 35.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

răţiĭa cé vestită şi bogată, ce nice dănăoară nu-ĭ schimbată, acolo unde înpărăţescŭ toţi înpreună, cu domnul nostru Is. Hs., a căruĭa-i slava, cinstĭa şi măriria, întru véci de véci. Aminŭ.

„Смѣренїи, Варлаам, Архїепископъ і Й митрополит і Сучáкскїи“ (Umilitul Varlaam Archiepiscop şi Mitropolit al Sucevei).

La pag. 1 se află un al doilea titlu:

Прáкилѫ прескóуртъ âлѣсѫ, ден | скинѝтеле скриптóури скóасѫ | пре рѫндъ шн токмúтѫ. мáи крѫтос | пеѝтрѫ чѣле. шѣпте тáине мáри | â бесѣричїи. карѣш днйсе рѫндоуй | тъ кѫ тóате трѣбеле ẽи, прúи кáриле | шн прáкила скúиицилор âпсли, ла тóт | лѫкрѫлъ дѣйствѫщіе. пре тóате. ѿби | чѣле чаѫ лѫсат поуртътóрїи де дúсхúре | шн .ѧтрѫи нѫрак кѫ âпсліи, Пѫстóрїи | шн â тоатѫ лѫмѫ, .ѧкѫцътóрїи.

Cele şépte taine ocupă primele 300 pagine. Pe cele treĭ pagine următóre sĕ află o listă de sărbătorile anuluĭ; iar la pag. 304: „*Tocmala Posturilorŭ*“ până la p. 317, în josul căreia sĕ citesce:

Мнóго грѣшнїи, й неклѧчúмїи рав. | Сѫстрáтїе бык Логофет. | Тръдо любéзное.

Apoĭ, pe paginele următóre, se află tabla cuprinsuluĭ.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române

Cipariu, *Analecte*, 212. — Lambrior, *Carte de citire*, 122. — Gaster, *Crestomatie*, I, 114. Cipariu, *Analecte*, XXXVI, şi *Principia* 107 şi 113. — Dinulescu, *Viaţa şi activitatea mitr. Varlaam, Cernăuţi* 1886, p. 86. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 103.

135.

1645.

48. Rĕspunsurile Mitropolitului Varlaam la Catechismul calvinesc.

Nu se cunósce nicĭ un exemplar din acéstă carte. Şincai, reproducênd un fragment din prefaţa eĭ, citézĕ ast-fel: „Barlaam Metropolita Moldaviae in Praefatione Anticatechismi Calviniani editi Suciaviae anno 1645“ şi la sfîrşitul reproducerĭĭ adaugă: „Aşa cuvîntă mitropolitul Varlaam în predoslovia cărţeĭ, ce s'aŭ typărit în Suceava la anul 1645...“ V. Popp o menţionézĕ astfel: „Rĕspunsurĭ ale luĭ Varlaam, Mitropolitul Moldoveĭ, înpotriva Catehismului rumânesc, care în anul 1642 s'au tipărit în Bălgrad, după dogmele Calvinilor, Iaşĭ, 1645.“

Cipariu n'a vĕḑut acéstă carte. O copie după dînsa să află într'un preţios volum manuscript scris de Gheorghe Ştefan Domnul Moldoveĭ, precând trăià

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

în străinătate, pre la Stettin şi alte locurĭ, după alungarea luĭ din scaun; acest manuscript se află acum în posesiunea I. P. S. S. Mitropolituluĭ V. Mihalyi, în Blaj

Reproducem aci fragmentul din prefaţă, aşa cum îl găsim în Şincai [1]).

„Iubiţiĭ mieĭ fiĭ! tâmplându 'mi-se est tîmp a fi în părţile Ţeriĭ Româneştĭ cu trébe domneştĭ şi a norodului în Trîgovişte, cu ceĭ maĭ de frunte şi maĭ de-a firea vorbind, maĭ vârtos cu oare-care boĭarin cinstit şi slovésnic şi a toată destoĭnicia şi înţélegerea harnic, dreptpravoslavnic creştin al doilea logothet şi frate doamneĭ a bunuluĭ credincios şi a luminatuluĭ domn Ioann Matheiŭ voevod cu mila luĭ Dumneḑeu domnul Ţeriĭ Româneştĭ, dumnćluĭ Udrişte Năsturel, carele ca un iubitoriŭ de învăţătură şi socotitoriŭ credinţeĭ ceiĭ drépte, în mijlocul altor cărţĭ noao, ce mi-au arătat, adusu-me-au şi o cărţălue mică în limba noastră românéscă typărită, şi décă o am cetit, am veḑut semnul eiĭ scris Catihismus creştinesc, carea o am aflat plină de otravă de moarte sufletéscă, de care lucru, iubiţiĭ mieĭ fiĭ! mărturisesc înaintea luĭ Dumneḑeu cu firea mea, că mare grije şi multă scârbă au cuprins sufletul şi inima mea, pentru care lucru am chemat şi am strâns săbor dintr'amândoao părţile, şi din Ţéra Românéscă şi din Ţéra Moldoveĭ, nu atâta, că doară să poată eĭ clăti inima voastră, ce-ĭ întărită şi rădăcinată pre temelia cea bună şi tare a beséricеĭ noastre pravoslavnice, cât cuget şi socotesc, cândaĭ cu acéşte minciunĭ şi amogiturĭ, cu care cércă şi ispitesc în tot chipul, să poată afla pe neştine prostan şi neştiutoriŭ, să-l sparie cu mărturia sfinteĭ scripturĭ, care fără de cale le-au pus şi reu tâlcuesc spre a lor perire. Pentru acéia am socotit, că am o detorie mare, să fac respuns şi să arăt strâmbătura şi tâlcul cel reu al lor, ce tâlcuesc reu şi strâmbéză scriptura sfântă. Şi acĭasta nu că doară prepuiŭ ceva întru fapturile céle pravoslavnice ale creştinătăţiĭ voastre; că ştiu foarte bine şi sânt adeverit, cum credinţa voastră, ce aţĭ apucat de întaĭ şi din început, nicĭ unul de voĭ cărţile céle ereticeştĭ şi învăţătura lor în număr nu le socotiţĭ, ci numaĭ pentru să arăt întunérecul şi neînţelégerea lor, ce au întru scriptura sfântă, carea o tâlcuesc pre voia şi pre volnicia lor ş. c.“

V. Popp, *Disertaţie*, 77. — Ciparіu, *Analecte*, XXXVI. — *Acte şi fragmente*, 202. — *Archivu pentru Filologia şi Istoria*, p. 637.—Stefan Dinulescu, *Notiţe despre vieaţa şi activitatea Mitropolitului Moldoveĭ Varlaam* (1632-1653), Cernăuţi 1886, p. 20-22.—Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 105.

[1]) *Chronica Românilor*, Iaşĭ 1853—54, tom. III, p. 45 şi în ed. Bucurescĭ 1886, tom. III, p. 70—71. Ambele aceste ediţiunĭ, comparate cu manuscriptul autograf al luĭ Şincai, păstrat în biblioteca Museuluĭ transilvan din Cluj, presintă câte-va variante sau chiar erorĭ. Textul pe care îl publicăm aci este reprodus după un exemplar din ediţiunea a doua care a fost colaţionat de răposatul Prof. Gr. Silaşi cu manuscriptul autograf.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ă 137.

1646.

49. Liturghier (Slujebnic) slavonesc, tipărit de Archim. Ioan în Mănăstirea Dél.

ЛИТ҃ѸРГІЙРІОНЪ | сй ѣстъ | Слѫжє́бникъ. ѿ лутрги̑и | Гт҃гѡ Васи́лїа вели́ки, | Іѡа́нъ златоуст: й̂ Прє́жде сі̑ныхъ. | Ѥгнє́же приложи́лсѧ ес єуглїи, | в[і̑], Гт҃ыхъ страстен. | Ѧпсли й̂ є̂углїе Пра́зникомъ Влдчныхъ | Бц҃ѡрѡдчныхъ, Гт҃ыхъ Пра́знѣлыхъ. | Прєсвѣ́тломѹ й̂ Бл҃го | чести́вомѹ Гспдрѹ Іѡ̑ | Матде́и Басараб҃ъ Воєвод | Ѣлѣ́то ѿ Сѫзда́нїа [мі̑ра] | ,зрнд. |

„Liturghier, adică Slujebnic cu liturghia sf. Vasilie cel Mare, a luĭ Ioan Gură-de-aur şi a sfinţilor înainte de eĭ, pe lângă care s'aŭ adăogat cele 12 evangheliĭ ale sfintelor patimĭ, apostolul şi evangheliile la sărbătorile împărătescĭ, ale Maiceĭ Domnuluĭ şi ale sfinţilor sărbătoriţĭ. Prea luminatuluĭ şi drept credinciosuluĭ Domn Io Mateĭ Basarab Voevod. In anul dela zidirea lumeĭ 7154".

In-4° de 6 foĭ nenumerotate şi 264 numerotate sus în dreapta, grupate în caiete de câte 4 foĭ cu signatura cirilică obiciuită, adică literele alfabetuluĭ cirilic, carĭ se repetă pe foile 2 şi 3 însoţite de cifrele cirilice. Exemplarul văzut de noĭ are numaĭ 4 foĭ liminare şi 115 foĭ numerotate. Textul e tipărit cu negru şi roşu şi cu caractere de două mărimĭ. Pagina plină are 18 rînduriĭ. Titlul este încadrat în acelaşĭ ornament xilografic ca şi *Pravila* dela Govora, *Pogribania* şi *Mistirio*.

Pe verso titlului se află o gravură reprezentând pe Isus Christos şi pe Maica Domnuluĭ, sus; pe Sf. Nicolae, la mijloc; pe Mateiŭ Basarab şi pe soţia sa Dómna Elena, având între eĭ stema Ţăreĭ Românescĭ, jos; şi în fine, sub eĭ, la picioarele Domnuluĭ, pe Archimandritul Ioan dela Mânăstirea Délului (no. 138). La f. 14 v. e reprezentat Sf. Ioan Gură-de-aur, la 55 v. sf. Vasile cel Mare (no. 139), iar la f. 78 v. sf. Grigore Dialogul (no. 140).

Pe una din foile liminare se află următórea prefaţă:

Бц҃ъ ѹсє́сильнагѡ блг҃ости́ю, й̂ мановєнїе́мъ Прєсвѣ́тломоу̑ й̂ Бл҃гочестикомоу̑ гспда́роу̑ Іѡ̑ Матде́ю Басараб҃ъ, Нача́лникъ Воєко́дъ ѵгровлахі̑и запланенскі̑ѧ, сѫкѣ томже и Блскє́нїем Прѣосщ҃єннагѡ Митропо́лита, Гспди́на Θеоу̑фила Архіепископа тожде землѧ повелѣ́ти, ѓ ѥ́ж сѝм сто҃ым кни́гам слѫжє́бникѡмъ йли̑ Литоу́ргїам ѝз печатны своєѧ́, ѩже в дѣ́ласком монасти́ри сѣ́тоу̑ здѧ́тисѧ бл҃го ѝзволи́сѧ, ѡ̂

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

нижѕе настоа́нїем попече́нїемже и̑ монастѵ́рскимъ и̑ждивенїемъ, потрѹ́дисѧ є̑стъ, Преподобне́йшій в҃ Їеромона́сѣхъ Їѡа́нъ А̑рхимандритъ, тогѡ́жде кы́ше рече́нныѧ Ла́вры Дѣлскїа

Въ лѣто ѿ сѯзда́нїа Мі҃ра, ,ѕ҃рнд.
ѿ Є̃сїе́нїаже Мі҃ра, ,а҃хмѕ.

133.

„Cu bine-cuvîntarea şi porunca prea puterniculuĭ Dumneḑeu, a prea luminatuluĭ şi drept credinciosuluĭ Domn Io Mateiŭ Basarab, Voevodul şi Domnul Ungro-Vlachieĭ transalpine, cu sfatul şi bine-cuvîntarea prea osfinţituluĭ Mitropolit Dom-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nului Teofil, archiepiscopul aceleiași țări, au poruncit să se scótă aceste sfinte cărți, Slujebnicul și Liturghia, din tipografia sa din Mănăstirea Délului, și pentru a lor îndeplinire s'au îngrijit cu cheltuiala Mănăstirei prea cuviosul întru iero-

139. — Sf. Vasile-cel-Mare.

monahi Ioan, archimandritul aceleiași mai sus numite lavre din Dél în anul dela zidirea lumei 7154, dela mântuirea lumei 1646".

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Data acésta sĕ repetă şi la sfîrşitul introducerii luĭ sf. Vasilie cel-Mare, din foile liminare.

140. Sf. Grigorie.

Bucuresci, Muzeul de antichităţi. — Petersburg, Biblioteca publică. — Moscva, Bibl. publică şi Muzeul Rumĭanţov.

Karataev, Описаніе, No. 601, p. 520.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

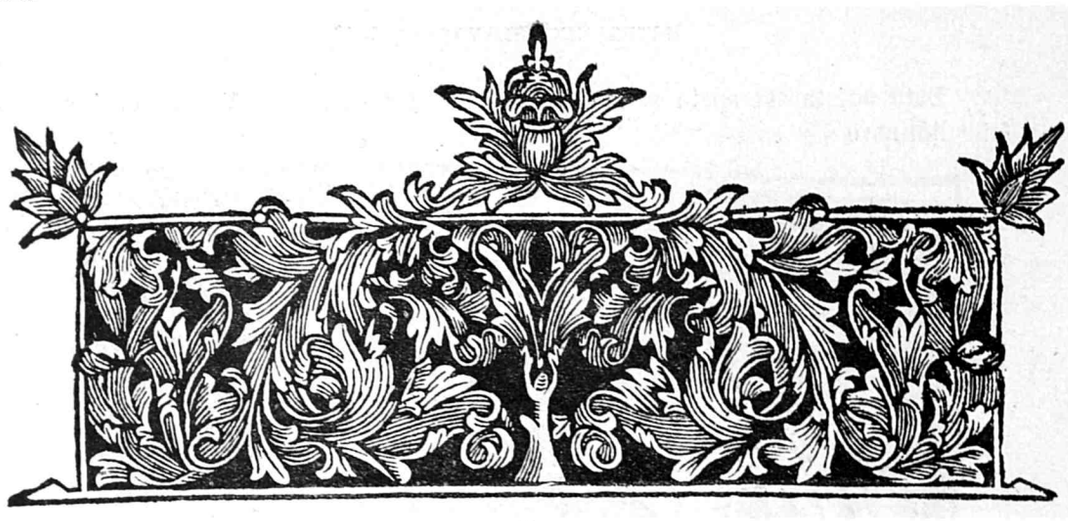

141.

50. Pravile înpărătesci, Iaşi 1646.

КНИ́ГЪ РОМЪНЪ́СКѢ | Де ѧвѣщѣтѣ́рѣ дела пра́вилеле ѧПѣрѣ | тѣлѡ ши дела а̑лте ꙗдѣ́це. | Къ сѝса, ши къ́ тоатѣ келтꙋіа̑ла | ЛѢЙ ВАСИ́ЛІЄ ВОИВО́ДѢЛ. | ши До́мнꙋль Цѣ́рѣи Молдовеи, | дин ме́лте скрипте́ри тѣлмѣчи́тѣ | дин ли́мба Е̑лине́скѣ, пре ли́мба | Ромѣніа́скѣ. | ѧ Тꙋпа́рюль Домне́скь. Са́ типѣ | ри́ть ѧ мънѣстѝрѣ. Ѧтре́и Сфи́ле ѧ Ѩши дела хс. ѧѣ ms. | SE. Cz.

In-folio de 3 foĭ nenum., 186 numerotate, şi 14 nenum. la sfîrşit. Titlul e înconjurat de o gravură cu doĭ stâlpĭ, deasupra cărora sĕ vĕd Sf. Gheorghe şi Sf. Ioan din Suceava, iar sus la mijloc S-ţiĭ Treĭ-Ierarchĭ Vasilie, Grigorie şi Ioan (No. 142). In josul titluluĭ sĕ vĕd literele latine SE.Cz. Tiparul e negru şi roşu. Pagina are 27 rînduri. Iniţialele, frontispiciile şi finalele sunt aceleaşĭ carĭ au servit la tipărirea Cazanieĭ dela Iaşi din 1644.

In dosul titluluĭ este stema Moldoveĭ (nº 143) şi aceleaşĭ *„Stihuri în stema Domniei Moldovii“* ca cele din Cazania dela 1614.

Pe cele 3 paginĭ următóre se află prefaţa:

„Toţĭ ceĭa ce sămtŭ creştini pravoslavnici
„Cine va ceti ca să înţelégâ

„Cumŭ izvorăscŭ şi esŭ toate apele den mare şi împărţindu-sâ să râşchirâ prenŭ toate vinele pământului, de adapâ totŭ pământulŭĭ, aşĭa într'acesta chipŭ şi svintele scripturi izvorăscŭ şi esŭ dentru înţelepcĭunĭa dumneḑăirei şi alte toate învăţăturile céle bune. Drept acéĭa ĭarâşĭ, cumŭ vedemŭ pre toţĭ înţelepţii şi putérnicii lumii, cu mare osrădie şi nevoinţâ şi cu multâ cheltuialâ cĭarcâ şi sapâ pământulŭ şi meşterşuguescŭ de găsăsc de acéle vine de izvor de apă, şi daca le găsăscŭ, bucurându-sâ, foarte iscusitŭ cu mare meşterşugŭ silescŭ de scotŭ acelŭ izvorŭ până în faţa pământului pentru binele şi răpaosulŭ a mulţĭ, ce lăcuescu pre acel locŭ. Aşĭa ĭaste şi izvorulŭ svintelorŭ scripturi. Mulţĭ înţelepţĭ şi putérnici împăraţĭ, cu multâ rugâ şi nevoinţâ şi cu mare osrădie s-au cumpătatŭ de-au cercatŭ până s-au spodobitŭ de-au găsitŭ izvorulŭ vieţii celŭ nescăḑutŭ, ce să ḑice svânta scripturâ, şi cu multâ dragoste şi bucurie lumii l-au arătatŭ, pentru binele şi folosul a mulţĭ. Dup'acĭa pre urma lorŭ, cu bunâ învăţăturâ, ca o moşie tuturorŭ împreunâ l-au lăsatŭ, şi mai

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

142. — Titlu la *Pravile împărătești*, 1646.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vrătosŭ celorŭ lipsiţĭ şi însătaţĭ de învăţătură. Pentru că, cumŭ nu poate nime a lăcuì în cĭastă lume fără de apă, aşĭa nu poate fi nice fără învăţătură, cum ţice Isaiĭa prorocul: Zavistiĭa cuprinde pre omenii ceĭ neînvăţaţĭ. Drept acéĭa şi al nostru pré luminatŭ întru creştinătate şi direptŭ întru credinţă, Ioan Vasilie Voevoda Domnul şi biruitorĭul ţărăĭ Moldoveĭ, urmănd urma celor buni şi înţelepţĭ Domni, socotindŭ neputinţa şi slăbicĭuneĭa acestuĭ locŭ şi împuţinarĭa izvoarălor svintelor scripturi şi altor învăţături, şi cunos-

148.

cândŭ nevoĭa ce va venì şi scădérĭa asupra oamenilorŭ ce vor fi lăcuitori în ţara Moldovei, fiindŭ fără învăţătură vor fi de pururĭa însătaţĭ şi lipsiţĭ, ca şi cumŭ are fi într'un locŭ secetosŭ fără de apă; şi mai vrătosŭ văḑăndŭ nedreptăţile şi asuprélele mişeilorŭ, care le facŭ cei neînvăţaţi şi neînţelegători, diregătorii şi gĭ udéţele de pre la toate scaunele Moldovei; drept acéĭa cu multă osrădie s-au nevoit Măriĭa sa de-au cercatŭ pre multe ţărĭ, până l-au îndreptat Dumneḑău de-au găsitŭ oameni ca aceĭa, dascali şi filosofi, de-au scosŭ den cărţi elineşti şi lătineştĭ toate tocmélele céle bune şi giudéţele celor bune creştini şi svinţi împăraţĭ, carile ca o lumină luminéḑă şi arată tot lucrul celor întunecaţĭ şi proştĭ şi neînvăţaţĭ ca să cunoscă strămbătatĭa toturorŭ şi să gĭudece pre direptate; carele să chĭamă acmu Pravilele împărăteştĭ. Acéstĭa înţelepciuni şi acéstĭa învă-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ţăturĭ ne-au datŭ şi ne-au lăsat noo tuturor roḍului Românescŭ, ca să ne fie noo depururĭa izvor de viiaţă în vĭacĭ nescăḍutŭ şi nesvrăşitŭ.

„Dupâ tocmala şi nevoinţa Mării sale Domnului datu-s-au învăţătura şi mie unuĭ mai micŭ şi nice de o trébă a Mării sale rob, Evstratie biv Logofetŭ de am scos acĭaste Pravile şi le-am tălmăcitŭ den scrisoare grecĭască pre limbă Românéscă ca să poată inţelége toţĭ".

La sfârşitul textuluĭ se citesce:

Слава сѫвръшителю Бу, даѵшему ѵпоза́чѧла Ѥконець. Бѣ, ѕрѣд, мѧ. ѯ.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Carte românéscă de învăţătură de la Pravilele Impărăteşti şi de la alte giudeţe. Editor Gheorghe I. Sion, Botoşanĭ 1875, 1 br. 8⁰ de 179 pp. — Ion M. Bujoreanu, *Collecţiune de Legiuirile României*, III, 3.

144.

51. Slujebnic slavonesc, tipărit de Procop Stancĭovicĭ şi Radu Stoĭcovicĭ la Tîrgovişte în 1646.

Exemplarul vĕḍut de Karataev este un vol. in-4⁰ necomplet, tipărit cu roşu şi negru, cu viniete. Pe verso fóieĭ 78 se află chipul St-luĭ Grigorie Dialogul.

Petersburg, Biblioteca publică.

Karataev, Описаніе, No. 602, p. 521.

145.

1647.

52. Imitaţia luĭ Christos, slavonesce, Mănăstirea Dél.

Кни́га ѡ Хѣ҃ѣ подража́нїи Бо́жїею, помощїю, повелѣнїе́мже и всѣцѣ́мъ йждивенїе́мъ, Пресвѣтлыѧ и Бл҃гочт҃ивыѧ Кнагини Гн҃жы Ѥлены, Началницы ѻ҃гровлахїи Запланéнскоѧ, сѫпрѫ́жницы Пресвѣтлагѡ Гн҃дара и Коеводы Іѡ Матѳе́а Басарабы. Трѫдолюбїе́мъ своегѡ ѣ҃ѧ йстагѡ сѫродника Ѳре́ста Настѫ́рела, второгѡ Логоѳета ѿ Лати́нскагѡ на Слáвенскїй ѩзык нн҃ѣ преведенна. йз҃ Гоѱодарскоѧ йхъ тѵпографїи, ѩже ѣ҃ Дѣ́лскомъ Монастири, мі҃ѵ̀ѳ издáся. Въ лѣто, бы́тїа мі҃ра ѕ҃рне, Сн҃їаже мі҃ра. ѕ҃а҃ѯмз. Мсца. Апри́лїа дн҃а ѣ҃, сѫвр҃ши́ся.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

„Cartea despre imitaţia lui Christos, cu ajutorul luĭ Dumneḑeu şi cu porunca şi cu tótă cheltuiala prea luminateĭ şi drept-credincióseĭ prinţese Dómneĭ Elena, stăpâna Ungrovlahieĭ transalpine, soţia prea luminatuluĭ Domn şi Voevod Io Mateiŭ Basarab, cu ostenéla adevărateĭ sale rude Orest Nasturel al doilea logofăt, tradusă acum din limba latină în limba slavonă; fu scósă la lumină din tipografia lor domnéscă, care sĕ află în mănăstirea Déluluĭ. In anul dela ziḑirea lumeĭ 7155, iar dela mântuirea lumeĭ 1647, luna Aprilie 15 ḑile, s'a sfîrşit".

Titlul acesta şi notiţele de maĭ jos sunt extrase din Karataev.

In-8 de 7+216+10 foĭ numerotate. Pe verso titluluĭ sĕ află stema Ţĕreĭ Românescĭ şi un numĕr de 12 versurĭ (probabil aceleaşĭ ca cele din Pravila mică dela Govora).

Urméză apoĭ prefaţa traducătoruluĭ adresată către Mitropolitul Suceveĭ Varlaam. Volumul se termină cu un epilog şi o stemă între literele Ѵ. Н. Ѳ. Ф. şi cu inscripţiunea: Знаменіе смѣренаго преводника, Stema smerituluĭ traducător.

Archimandritul Leonid, descriind manuscriptele şi tipăriturile aflate în Mănăstirea Hilandar dela Muntele Athos, citéză şi o „Imitaţiune a luĭ Isus Christos" in-8°, tipărită la Mănăstirea Dél în *1634*. Fragmentul din titlu pre care-l dă, pare a fi acelaşĭ ca cel de maĭ sus, afară de câte-va schimbărĭ ortografice[1]); dar data de 1634 este evident o eróre, precum resultă din următórele fapte.

In lista călugăruluĭ Sava dela Hilandar[2]) despre aceleaşĭ cărţĭ despre carĭ vorbesce şi Archimandritul Leonid, figuréză o carte intitulată: О христовѣ подражаніи, defectuósă, şi se trimite la un articol al Archimandrituluĭ din 1875, în care nu se vorbesce nimic despre data cărţeĭ. Insă la numĕrul precedent călugărul Sava citéză o Книга о христовѣ подражаніи, avênd titlul pe care l-am dat noĭ maĭ sus, din care s'aŭ suprimat numaĭ câte-va din titlurile luĭ Mateiŭ Vodă şi ale Dómneĭ Elena, şi avênd şi data de 1647, pe care o dă şi Karataev.

Pe de altă parte, prima carte tipărită în Ţara Românéscă în secolul XVII, despre care se póte vorbì cu óre-care siguranţă, este Molitvenicul slavonesc dela Câmpulung [3]) din1635. Dela acest an şi până la 1642 funcţionéză douĕ tipografiĭ: una la Câmpulung şi alta la Govora. După 1642 în tipografia dela Govora nu se maĭ tipăresce nimic, şi se pare că materialul tipografic a fost transportat la Mănăstirea Déluluĭ, unde apare în 1644, completarea Cazanieĭ începute la Govora în 1642 [4]). Nu cunóscem până acum nicĭ o carte care să se fi tipărit la Dél înainte de acéstă Cazanie.

[1]) Архимандрит Леонид, Словенорпска Кньижница на св. Гори Атонскоj у манастир у Хилиндару и св Павлу, in Гласнит српског ученог друштва, vol. 44, у Београду, 1877, p. 256:

„23. О подражаніи Інсусу Христу у 8-ни печатана у печатьи „мже въ Дѣлскомъ манастыре въ 1634 год. нждненїемъ прескѣтлон благочестнкон кнагнни госпожди Елены, начальницы „Ѵгровлахїи Запланнпскон, супрѵжницы прескѣтлаго „господнна н Воєводи Іѡ Матеѡ Басарабы, трѵдамн „ѳѡ нстаго сродника Ореста Настѵрела 2г-Логодета; „съ латнпскаго на славѧнскїи ѧзыкъ нымъ превеленѧ, „н нзъ господарскон нхъ типографїи нже въ Дѣл„сколъ манастирѣ мїрѵ нздадесѧ."

[2]) *Rukopisy a starotisky chilandarské*, p. 89.

[3]) V. maĭ sus No. 35.

[4]) V. maĭ sus No. 46.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Mănăstirea Hilandar.—Petersburg, Biblioteca publică;—Biblioteca Academiei de sciinţe.- Moscova, Bibl. publică şi Museul Rumianţov. — Bibl. Tipografiei Sinodale. — Arhanghelsk, Bibl. seminarului.

Karataev, Описание, No 633, p. 529.—Gaster în *Românul*, 1881 Nov. 6.

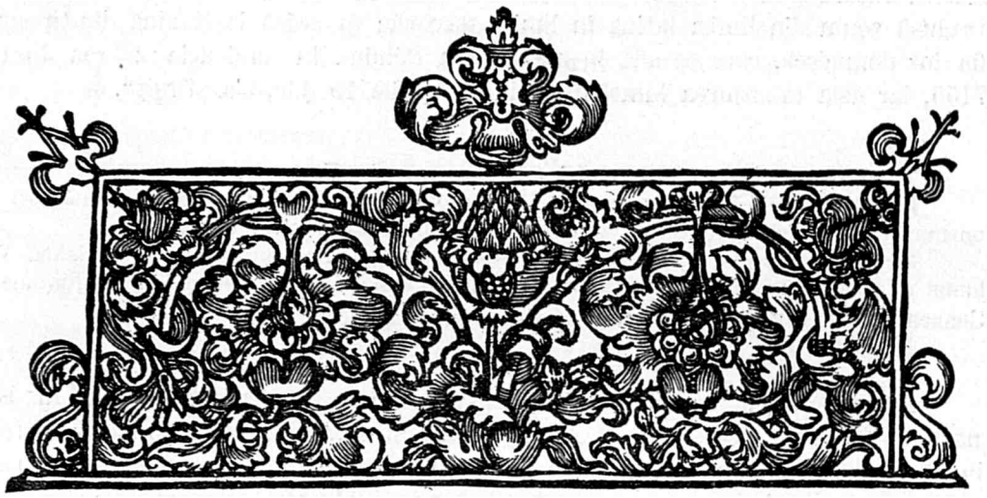

146.

1648.

53. Catechismu calvinesc, cu litere latine, Belgrad (Alba-Iulia), în Ardeal, 1648.

CATECHISMUS
Az az;
A' keresztyéni Vallásnak és Hütnek
Rövid kérdésekben és feleletekben foglaltatot,
szentirásbeli bizonyságokval meg erö-
sittetet summája avagy veleje.
Mellyet
Deák és magyar nyelvböl Olah-
nyelvre forditot.
Fogarasi Istvan
Lugosi már az igasságot rész szerint
meg-ismet Olah Magyar Eccle-
siának lelki Pásztora.
2. Timoth. z. v. 15.
Es hogy gyermekségedtöl fogva
tudgyad à Szent irásokat, mel-
lyek tégedet böltsé tehetnek
az üdvösségre &c.
Feiervarat Nyomtattatott.
Brassai Major Márton által
1648. esztendöben.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Catechismus adecă; a creştinescii religiĭ şi credinţe în scurte întrebărĭ şi răspunsurĭ cuprinse cu fapte din sfânta scriptură întărită coprindere saŭ măduvă. Care din latinésca şi ungurésca limbă în valahica limbă a tradus Ştefan Fogaraşi. A Lugoşuluĭ, acum după dreptate parte recunoscut al valaho-maghiareĭ ecclesiĭ sufletesc păstor. 2. Timoth. z.. v. 15. Şi ca din vîrsta ta copilăreasc㠠să cunoscĭ sîntele scripturĭ, carĭ te pot face înţelept spre mântuire &c. —În Alba-Julia s'aŭ tipărit. De către Martin Maior de la Braşov în anul 1648".

In 4° de 48 pagine, tipărit cu două feluri de caractere, cu 23-24 rînduri pe pagină. Pe verso titlului începe îndată prefaţa lui Fogarasi pe care o reproducem în textul original unguresc şi în traducere românéscă:

„Elŏljáro Beszéd A' Tekentetess Joszagos Tselekedetekvel Fenlŏ, Nemes Nemzetes. Bartsai Ákosnak Lugos és Káránsebes fŏ Bannyanak; Szörény Vármegyének fŏ Ispannyanak; kegyelmet, és békességet kéván.

„Igen hellyesen mondgya nékem kivált-képpen valo fo Fantorom a' Szent Pál 1. Timot. 4. v. 1. &c. imez mondást: Az utolso üdŏben némellyek el szakadnak az igaz hüttŏl, kik hitetŏ lelkekhez, és ŏrdŏgi-tudománykhoz figyelmeznek; A' kiket Szent Péter és Judas Apostol v. 18. Tsuffolloknak, és az ŏ fajtalan gonoszkévánságokban valo jároknak mond lenni; Immár ha meg-gondollyuk a' Sz: Pálnak mondását, hol lehet nagyob ŏrdŏgi-tudomány, mint az ember lelkének üdvösségére tartozando eszközöt meg vetni, s'annak olvasásától is sokakat Isten ellen meg-tiltani?

„Hol lehet nagyob ŏrdŏgi tudomány, mint Istentŏl ki-adattatot a' Profeták, és Apostolok által meg-irattatot, s e' szélyes világon kiprædikaltattatot, Istenes tudomant meg-vetni? es az önnön magok már sokaknak porrá let, s' leéndŏ agyokbol ki-koholtattatot emberi találmányokat sokval fellyeb a' Szent irásnál bŏt ülleni. Igaz keresztyéni hütnek ágazatt hellyett, mely meg-erŏsitettet volna szentirásbéli bizonyságokval, élnek tsak a' sok Rosariumval avagy inkáb spinetumval mely embernek lelket inkáb sértegeti hogy sem gerjeszti; a sok Breviariumval hogy már brævis via az az: Rövid ut, de mire kérded! nem az égre, hanem a' kénra, a' sok legendákval avagy inkáb ablegandakval.

„De hol a' Catechismus? nints! hanem a' sok Breviariumok, a' melleyekbŏ a' Szentekröl való imáttságok vagynak, a' Szentek penig nem utunk nékünk az égre, hanem egyedül a' Ch[r]istus Joh. 10. v. 9 En vagyok az ut &c Igy azért el-hagyván a' kut fŏt, oly vermet ásnak melyben nintsen viz. Jere. 2. v. 13. Semmire kellŏnek tartyák tehát a' Sz: irást, holot a' Sz: irás Istentŏl illetetet, és hasznos a tanitásra a' meg-jobbitásra, dorgálásra, egyszoval az üdvŏssegre. Meg-teczik tehát innen hogy valakik a' Sz: irást, némellyektŏl meg-tiltyák, azok nem kévannyák azoknak üdvŏsségeket, még-penig a szt mondván: A' Papoké az arany alma, az az: a' Sz: irás ŏk vetekedgyenek az arany-alma felet; Nem külömb ez, mint ha aszt mondaná valaki: Tsak a' Papoknak kel az üdvösség másnak senkinek sem; Edes Idvözitönk miért intene minket az irásoknak tudakozására? mondván: Joh. 5. v. 39.

„Tudakozzátok az irásokat, mert azokban vagyon ŏrŏk élet: Még ugyan gyermek korában kévántatnék az embert a' Sz: irásra tanitani, a' mint a' Sz: Pál 2. Tim. 3. v. 15. Igen Commendállya a' Timotheust, hogy gyermekségétŏl fogva tudta légyen a' Sz: irást; Bizonyára mondom hogy a vak Sidok meg-haladnak minket,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

mert ök elsöben-is a' tanulo gyermeket, a' Sz: irásra fogják, ugy hogy: 5. s', 6. esztendös gyermek, már szépen olvassa a' szent-irást; de láss nagy gorombaságot a' mi Magyarink közöt, 20. a vagy 25 némely esztendös szakállos légyen-is alig forgatot kezében életében Bibliát. Mivel azért a Biblia, nem minden bokorba hever és nagyob költségvel is jár, (kivált-képpen a' mi Országunkban) s' annak felötte az hütnek ágazati is nintsenek rövideden öszve foglalva kérdésekben és feleletekben; Igy találták fel osztán az hütnek ágazatira valo kérdéseket, és feleleteket tudni-illik a' Catéchismust; mely Catechismust, amaz nagy boldog emlekezetü Fejér-Vári Professor ALSTEDIUS Uram, kis Biblianak mond vala lenni. Igy azért itilvén, söt ugyan látván e' kis Bibliát az az: Catechismust méltonak és illendönek lenni a' gyermeki elméhez mely még igen gyenge, Imé tehetségem szerint Magyar nyelvböl Olára, nem kitsiny munkával meg-forditottam; Mellyet kigyelmednek-is B. Ban Uram midön meg-jelentettem volna, ott a' mindjár ást fogadá a' ki-botsatásban valo Patrociniumat, e' két helyekben, ki-vált-képpen ugymint Lugos és Káránsebesben, lévö keresztyén vallásu Scholáinknak s'azokban tanulo iffiainknak hütökben valo meg-erösittetésekre, melyet az Ur talentomozzon-meg kegyelmednek mind e' mostani életben s'mind penig a' más életben Adgya ö Felsége hogy e mostan Ecclesiankhoz hütböl mutatot s' származat gyümöltse foganatos legyen, hogy az iffiuság ugy epülhessen, hogy az ö igaz hütben valo épületek elsöben-is az Urnak tisztessegére, s' az iffiuságnak lelkének üdvességére szolgállyon Vegezetre adgya az Ur hogy e mostani Keresztény vallásu Scholainkhoz mutatot, s' mutatando Atyai Dajkálkodásának sengéje, inditson fel engemet is én általam Oláh nyelven már elkezdet s' mostan penig egyéb foglalatosságim miat tsak üszegében marat Dávid Soltárinak meg-forditására, s' annak utánna Isten s' a Kegyelmed segitsége által azoknak Jövendöben Oláh nyelven nap fényre valo ki-botsátására, mely ez ideig nem volt. Hogy igy megtanulván az iffiuság az hütnek fundamentomat, maga saját nyelvén áldhassa, ditsérhesse az ö Teremtöjét; mellyet mind a' két részröl engedgyen-meg az Ur Fiáért a' Jésus Christusért Amen.

„FOGARASI ISTVAN."

„Înainte-cuvîntare Cinstituluĭ, de bune fapte strălucitor, Domnieĭ Sale Domnuluĭ Acaţiu Bartsai, al Lugoşuluĭ şi Caransebeşuluĭ mareluĭ Ban; al Comitatuluĭ Severinuluĭ Comite suprem; milă şi pace poftesce.

„Fórte potrivit îmĭ ţice maĭ ales marele meŭ Învĕţător Sfântul Pavel 1. Timot. 4 v. 1 etc. prin aceste cuvinte: În vremea de apoĭ uniĭ se vor lepădà de la adevĕrata credinţă, îndreptând luarea aminte la spirite amăgitóre şi învĕţăturĭ de demonĭ; pe carĭ Sfântul Petru şi Juda Apostolul v. 18. îĭ numesce hulitorĭ, şi carĭ umblă după pofte rele şi deşarte. Căcĭ dacă cumpănim cuvintele Sf. Pavel, unde póte fi învăţătură drăcéscă decât faptul de a nesocotì mijlocul menit pentru mântuirea sufletuluĭ, şi a oprì pre mulţĭ împotriva iuĭ Dumneḑeŭ de a cetì aceea?

„Unde póte fi maĭ mare învĕţătură drăcéscă decât faptul de a nesocotì învăţătura dumneḑeiască, cea de Dumneḑeŭ dată şi de Profeţĭ şi Apostolĭ scrisă, cea în tóte marginile lumeĭ predicată? şi prin eĭ înşişĭ deja mulţĭ s'aŭ prefăcut în ţărînă şi alţiĭ se vor preface, carĭ învĕţăturile omenescĭ, născocite din capul lor, le ţin maĭ pre sus decât sfânta Scriptură. În locul adevĕrateĭ învĕţăturĭ creştinescĭ a credinţeĭ, care i-ar fi întărit prin pildele din sfânta scriptură, trăesc

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

numaĭ cu cele multe Rosarium-urĭ saŭ maĭ bine ḑis spinetum-urĭ, care maĭ mult strică decât să însufleţéscă sufletul omuluĭ; cu multe Breviarium-urĭ, că deja e *brevis via* adecă: Drumul e scurt, dar întrebĭ, la ce! nu spre ceriŭ, ci spre iad cu multele legende saŭ maĭ bine ḑis cu ablegende.

„Dar unde este Catechismul? nu e! ci sunt multe Breviarium-urĭ, în carĭ sunt rugăciunile sfinţilor, sfinţiĭ însă nu sunt calea nóstră spre ceriŭ, ci singur Christos, Ioan 10. v. 9 Eŭ sunt calea &c. Aşa de aceea părăsind fântâna, vor săpà grópă în care nu va fi apă. Jerem. 2. v. 13. La nimic folositóre dar socotesc sf. Scriptură, în timp ce sf. Scriptură e de la Dumneḑeŭ, şi e folositóre pentru învăţare, pentru îndreptare, pentru mustrare, cu un cuvînt pentru mântuire. Sĕ vede din acestea că toţiĭ aceĭ ce opresc pe cineva dela sf. Scriptură, nu doresc mântuirea acelora, pentru că sfântul ḑice: Al preoţilor e mĕrul de aur, adecă: Sf. Scriptură; eĭ să discute asupra mĕruluĭ de aur. Acésta e ca şi când ar ḑice cineva: Numaĭ preoţilor le trebue mântuire, la altul nimenea. Dulcele Mântuitor de ce ne-ar îndemna spre cercetarea scripturilor? ḑicênd: Ioan. 5. v. 39.

„Cercetaţĭ scripturile căcĭ într'ênsele este viaţă de veci. Incă din copilărie s'ar cuveni ca pe om să-l înveţe Sf. Scriptură, precum Sf. Pavel, 2 Tim. 3 v. 15 laudă fórte pe Timoteu, că încă din copilărie ar fi sciut sfânta Scriptură. In adevĕr mărturisesc că Judeiĭ orbĭ ne întrec, pentru că eĭ pe eleviĭ lor maĭ întaiŭ îĭ învaţă sfânta Scriptură, aşa că copilul de 5 şi 6 anĭ deja citesce frumos sfânta Scriptură. Dar veḑĭ câtă bădărănie e între Ungurĭi noştri, unii în vîrstă de 20 saŭ 25 de anĭ, ómenĭ cu barbă, şi abia dacă în viaţa lor aŭ avut în mână Biblia. Dar fiind-că Biblia nu se găsesce în orĭ-ce tufă, şi e scumpă (maĭ ales în ţara nóstră), şi fiind-că nu se află resumată pe scurt în întrebărĭ şi rĕspunsurĭ. Aşa aŭ găsit apoĭ întrebările şi rĕspunsurile cu privire la tainele credinţiĭ adecă Catechismul; care Catechism rĕposatul întru pomenire Domnul Alstedius, profesor în Alba-Julia, îl numesce Biblia mică. Aşa apoĭ judecând, dar maĭ ales vĕḑênd acéstă Biblie mică adecă Catechismul, ca fiind demn şi potrivit cu mintea copiluluĭ care încă e fraged, aşa după putinţele mele cu nu puţină muncă am tradus'o din limba maghiară în valachica, pe care şi Măria Ta cinstite domnule Ban, când ţi l'am arătat, îndată aĭ primit a se edita (tipărì) sub protecţia d-tale, în aceste douĕ locurĭ cu deosebire, în Lugoş şi în Caransebeş pentru şcólele de religia creştinéscă şi pentru întărirea în credinţă a tinerilor elevĭ de acolo, pentru care fapt Domnul să te rĕsplătéscă pre Măria Ta, atât în acéstă viaţă cât şi în cea după acéstă viaţă. Să dea Inălţimea Sa ca sĕmînţa acésta rĕsărită din credinţă să prindă în Ecclesia nóstră, ca tinerimea să se tămăduiască, iar ceĭ tămăduiţĭ în adevĕrata lor credinţă să servéscă maĭ întâiŭ spre cinstea Domnuluĭ şi spre mântuirea sufletuluĭ tinerimeĭ. În sfîrşit să dea Domnul ca interesul educativ şi părintesc, care l'aĭ arătat şi-l veĭ arătà faţă de şcólele nóstre de religie creştinéscă, să mĕ îndemne şi maĭ departe, ca să traduc în limba valachă Psalmiĭ luĭ David, a cărora traducere am început'o deja dar din causa altor ocupaţiunĭ ale mele am întrerupt'o, şi după aceea cu a luĭ Dumneḑeŭ şi al Mărieĭ Tale ajutor să-ĭ pot da în viitor la lumina ḑileĭ în limba valachă, ceea ce până astăḑĭ nu s'a făcut.

„Ca aşa învĕţând tinerimea fundamentul credinţiĭ, ea în propria eĭ limbă să bine-cuvinteze şi să laude pre Creatorul eĭ; ceia ce din amândóuă părţile să-mĭ îngădue Domnul pentru Fiul sĕu Iisus Christos. Amin. — Ştefan Fogaraşi".

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe pagina 7 se află următorul titlul în limbile românéscă şi latină.

Titlul românesc precum şi întreg textul cărţei sunt scrise cu litere latine şi cu o curiósă ortografie unguréscă.

„CATECHISMUS | Atsaja ej atsaja; | Summa szau Meduua à uluitej si à kre- | dinciej Christinaszkæ, kuprinsze en En- | treberj, si Reszpunszurj szkurtæ; si ku | adeveretury den szkiptura szven- | tæ enterite. | Catechismus Latino, Ungarico, Walachicus | Translatus aperâ ac Studio Stephani Foga- | rasi Symmist æ Oppidi Lugas, Anno 1647. | die 18. Decembri.“

In fine pe pag. 9 un alt titlu:

Catechismus | Atsaja ej Atsaja | Celul si l'ercile Christinestà Eveceturæj szkurte si a Kredinc ej.“

Catechismul, în întrebărĭ şi rĕspunsurĭ, cu citate din sf. Scriptură, cuprinde treĭ părţĭ:

„Parte de prima De præ nevoja szvadoszada á omuluĭ.“

„Adovæ parte De præ szlobozitura omuluj.“

„A tre a parte De præ dedeturæ de har ketre Dumnedzeu á omuluj szlobodzit den nevoja.

La sfîrşit:

„Soli Gratias Tibi, ô Gratiose Deus“.

Oşorheiŭ, Biblioteca colegiuluĭ evangelic.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 124.

B. P. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, II, 725. — Nic. Densuşianu în *Analele Academieĭ Române* 1881, T. II, 1. p. 116. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 106.

147.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

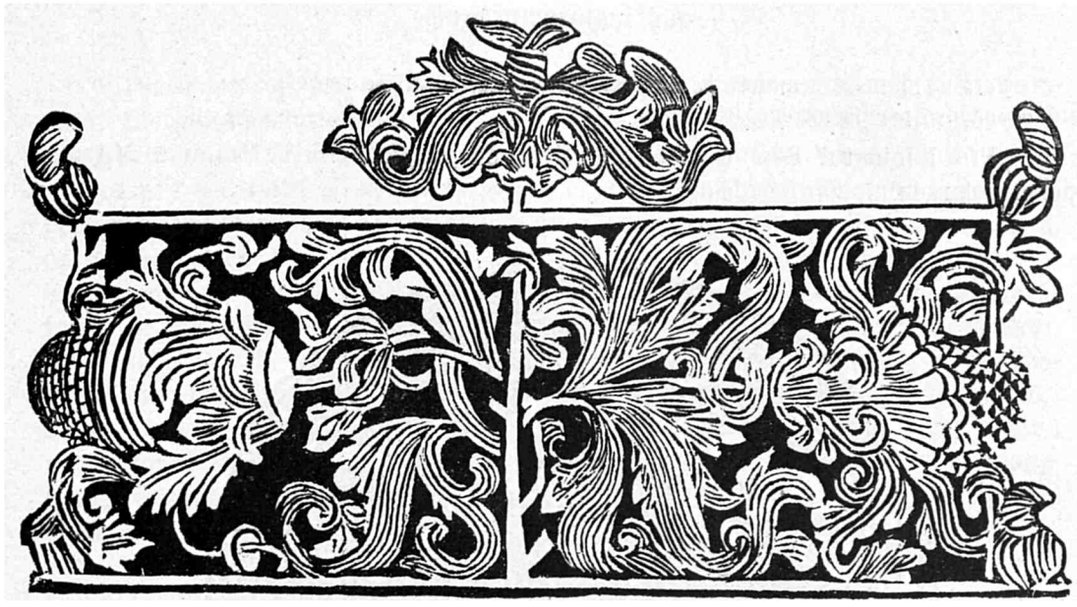

148.

54. Noul Testament, Belgrad (Alba-Iulia), 1648.

НО́ВЛЬ
ТЄСТАМЄНТЬ.
сáѕ,
ДПЪКЙРѢ, ЙѪ ЛѢЦѢ НОЙѠ.
âлвй Їс ѯс Дóмнвлвй нóстрѕ.
Йзкодúтъ кѣ мáре сокотúницѫ, дѣ̀
йзкóдъ Гречéскѕ, шѝ словенéскѕ, прѣ̀
Лймбѫ Рѕмънѣскѫ, Кѕ .ѧдемнáрѫ шѝ
порѣнка, дѣйпрѣвнѫ кѣ тóлтѫ келтвíала,
Й̃ мкрїей сáле,
ГЄѠРГЇЄ РЙКОЦИ,
КРЙЮЛЬ,
Йрдѣлвлвй, â прочѫ.
Тѵпкрúтвсаѕ .ѧтрѕ â мкрїй сáле
Тѵпографíе, Дѣнтáю нówѕ,
.ѧ âрдѣль .ѧ четáтѣ,
БЄЛГРЙДѪЛѪИ.
Йнїи, дела .ѧтрѕпáрѣ домнвлвй ши мънтвнтó
рюлвй нострѕ Їс ѯс. ѧѯми.
Лвна лви Генвáрїѕ, к̃.

In folio de 6 foĭ nepaginate şi 330 foĭ numerotate (а̃-т̃л), grupate în caiete de câte 6 foĭ, având ca signatură literele alfabetului cirilic (А-Ѵ, АЙ-ЛЛ), carĭ se repetă pe f. 2, 3, câte-o dată şi pe f. 4, însoţite de cifrele cirilice.

Titlul, tipărit cu negru şi roşu, este încadrat în florĭ de compoziţiune tipografică.

Tiparul e în general negru, iar roşu numaĭ în titlurile principale şi în dedicaţie. Pagina, încadrată de linĭ, în lăuntru şi jos simple, sus îndoite şi în afară întreite, are 34 rînduri. Se văd câte-va frontispicĭ şi iniţiale ornate.

Pe verso titlului se află stema luĭ Gheorghe Rákoczy şi sub ea câte-va estracte din sfînta Scriptură (No. 147).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe foile liminare următóre se află cele două prefeţe carĭ se reproduc maĭ jos, iar între ele, ocupând o pagină întrégă (No. 149):

„Pré luminatul Semnu al Sfinteĭ şi ne despărţiteĭ Troiţĭ, Hramulŭ Mitropolieĭ Belgraduluĭ, din Ardélŭ.“

149.

Iar sub el:

Слáва сѷ̑тѣй єдѝносѵщнѣй ѝжикоткорѧщей ѝне раздѣлѧемѣй трóицы, ѿцѹ̀ ѝ сн҃ѹ ѝ сѷ̑мѹ дх҃ѹ, къ сегдà нн҃ѣ ѝ прúснѡ ѝ вавѣки вѣкомъ, ѧмúнь.

„Predoslovie cătrâ Măriĭa sa Craiulŭ Ardéluluĭ.

„Cinstitului şi luminatului, şi înfrămsăţatului cu destoinicie şi cu creştinătate, Milostivului Gheorghie Rakoţi, cel maĭ mare, din mila lui Dumnezău Craĭului Ardélului, Domnuluĭ părţilorŭ ţărăei ungureşti, şi Şpanului Săcuilorŭ, ѣщеже ѝ проч.

„Dela tatălŭ Dumnezău, pentru Domnulŭ nostru Is. Hs: Milâ, Pace şi domnie fericită, cu biruinţâ înfrămsăţata, pohtescu Mării tale, ca domnului mieu milostivŭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Pre domnii şi pre craii pământuluĭ, milostive doamne, carii-s aleşĭ de Dumnezău în chipulŭ sfinţieĭ sale pre pământŭ cu carii numele încă ş-au împreunatŭ, (Psalom 81), zicând Dumnezeĭ sânteţĭ, alesu-i-au Dumnezău pre oamenii săĭ păstori ca să-ĭ socotéscă şi să-ĭ păzéscă pre eĭ, că n'au făcutŭ Dumnezău oamenii pentru craĭu, ce au ales Dumnezău şi au rânduit craii şi domnii pentru oameni, ca să-ĭ socotéscă şi să-ĭ păzéscă, pre carii i-au dat Dumnezău supt biruinţa lorŭ, cumŭ păzescu şi socotescu şi păstorii turmele sale, că acĭasta ĭaste deregătoriĭa lor, nu numaĭ să păzéscă şi să apere oile sale de fieri şi de lupi răpitori, cum păziĭa Davidŭ feciorul luĭ Ieseĭ de leĭ şi de urşi omorândŭ pre ei, şi scoţândŭ oile dinŭ gură-le, cumu-i scris în carté de întâĭ a luĭ Samoil, 17, stih 35.; nece numaĭ să le străjuĭască şi să le păzéscă zua şi noapté, cumŭ păziĭa Iacovŭ patriarchulŭ oile luĭ Lavan, бѣгтіе *(Facere)*, 31 stih 40 ; nece să le ţie închise în staulŭ; ce maĭ vărtosŭ trebue să le ducă la locŭ cu păşune bună, şi la izvoară cu apă sănătoasă şi să le ferésca de gălbéză. Aşĭa şi crailor şi Domnilorŭ căndu le porăncéşte Dumnezău să socotéscă, şi să păzéscă pre oamenii săi, carii sántŭ supt biruinţa lorŭ, nu numaĭ acĭasta le dă înainte să le facă légé şi dereptate şi să-ĭ apere de pizmaşii lorŭ, şi să socotéscă şi să miluĭască săracii şi văduole, şi pre cei răi şi nemilostivi să-ĭ cérte. Ce maĭ vărtos acĭasta e deregătoriĭa lorŭ: să poarte grije de acĭasta cum să aĭbă oamenii de suptŭ biruinţa luĭ mâncare şi băutură sufletéscă, cumŭ zice la второ̀ зάконъ *(A doua lege)*, глав *(cap)* 8, stih. 3, şi Hs. la Math. 4, stih 4, că nu numaĭ cu pâĭne viĭază omulŭ, ce cu totŭ cuvântulŭ ce ĭase din gura luĭ Dumnezău, că omulŭ creştinŭ din cuvântulŭ luĭ Dumnezău neputrezătorĭu să naşte de nou, 1, Pătru, glav. 1, stih 23. Că fără cuvântulŭ luĭ Dumnezău, neci pre Dumnezău nu-lŭ cunoaştem, nece despre ispăsenia noastră nu ştimŭ, şi fără de acĭastĭa toate bunătăţile lumiei sânt îndeşărt. Bine au înţelesŭ acésté cei Crai sfinţi de demultŭ, că nu-i numaĭ acĭasta deregătoriĭa lorŭ, să poarte grĭje de oamenii ce sântŭ suptŭ biruinţa lorŭ numai trupéşte, ce maĭ vărtosŭ să aĭbă şi să să vestéscă că cuvântulŭ luĭ Dumnezău întru ei, din carele să ştie voĭa luĭ Dumnezău şi să înţelégă lucrulŭ spăseniei lorŭ.

„Bine au ştiutŭ acĭasta Davidŭ craĭu, pentr'acéĭa zice, Psalom 118, stih 103: Cuvintele tale maĭ dulci-sŭ rostuluĭ mieu de cătŭ miĭaré, şi ĭară în stih. 72: maĭ bună-mi-e mie légé rostuluĭ tău de cătŭ miĭ de aurŭ şi de argintŭ. Că fără cuvântulŭ luĭ Dumnezău sântem fără lumină sufletéscă, şi îmblămŭ întru-ntunérecŭ; pentr'acéĭa zice Davidŭ, într'acelaşĭ Psalm, stih 105 : luminaré picĭoruluĭ mieu ĭaste cuvântulŭ tău, şi lumină cărărieĭ méle. Cu faptele încă au arătat cumu ĭ de lipsă şi de trébă în ţară între oameni cuvântul luĭ Dumnezău şi slujbă dumnezăĭască, cumu-ĭ de trébă lumina în casă în vréme de noapte. Că Davidŭ, după moarté luĭ Saul numaĭ de cătŭ fiind alesŭ craĭu Izrailténilorŭ, după ce plecă suptŭ biruinţa 'sa céle limbi păgâne, pre Filisténi, pre Amoniténi, pre Idumeĭ, încă şi pre alte limbi; numaĭ cătŭ gândĭ să rădice în ţara sa, şi să vestĭască cuvântulŭ luĭ Dumnezău. Pentr'acéĭa să duse cu Israilténii să aducă lada Domnuluĭ din casa luĭ Ovededomŭ, şi o dusă cu laudă mare, şi cu jărtve multe cu toţi maĭ marii Izrailténilorŭ, şi de bucurie mare glŭcă şi săriĭă din toată vărtuté luĭ, care lucru nu l-au făcutŭ nece dănăoară în viaţa luĭ, văzândŭ că slujba şi lauda luĭ Dumnezău va avé sălaşĭ în cetatĭa luĭ în Sionŭ, şi să va vestĭ cuvântul luĭ Dumnezău în ţara luĭ, cum să arată la 2 carte a luĭ Samoilŭ 7. Şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cu cătă răvnă mare au poftit să să vestéscă şi să să sporéscă lauda şi cuvăntulŭ luĭ Dumnezău în ţara lui, cum să arată din cuvăntulŭ luĭ, Psalom 131, stih 3, zicănd: să voĭu mérge în casa mé, să voĭu suì în aşternuţulŭ mieu, să voĭu da somnu ochilorŭ mieĭ, au durmitare génelorŭ méle, până când nu voĭu aflà locul Domnuluĭ, macarŭ să pieĭu. Aşijdere cu răvnă ca acĭasta au fostŭ şi alţĭ Craĭ sfinţi de de multŭ aĭ Iudeeĭ, cumŭ aŭ fostŭ Asà şi Iosafatŭ, Ezechie şi Iosie, carii maĭ vărtosŭ de totŭ au purtat grije să curăţéscă ţărăle lorŭ de idoli şi să să vestéscă cuvăntulŭ luĭ Dumnezău pretutindirile. Asà aşa făcu numaĭ decăt la începeniĭa crăireĭ luĭ, cum îĭ scrisŭ 2, paralipomenŭ, 14, stih 34, 35 и прочь *(şi cele-lalte)*. Aşa şi Ioasafatŭ, 2, paralipomen, 19, stih 4, 11. Ezichiil la începeniĭa crăireĭ lui numaĭ de cătŭ deşchise uşĭa besérecii şi chemà popii şi Levyţii să facà slujbă dumnezăĭascà oamenilorŭ, cum să arată, la 2, paralipom. 29, stih 15, 16, 17 şi în glav. 30, stih 26. Iosie Craĭu, încă din porobocie (că de 8 ani era cându-l alésără craĭu) începù a căuta şi a slujì Dumnezăuluĭ luĭ David a strămoşuluĭ său şi curăţì Iudeĭa şi Ierusalimulŭ de toată spurcăcĭuné, şi zdrobì toate oltarele din locurile înalte, şi tăè păduré luĭ Velŭ şi arse şi zdrobì Idolii şi chypurile lorŭ, şi îndemnà pre toţi pre ceia ce să aflà în Iudeĭa şi în Ierusalimŭ să slujascà luĭ Dumnezău, cumu-ĭ scrisŭ, 2, paralipomen. glav. stih 32, 33.

„Măriĭa ta încà în urma acestorŭ Crai sfinţi, cu de-adinsu aĭ îmblatŭ şi te aĭ purtatŭ, în crăiré mărilĭ tale, că n'aĭ silitŭ numaĭ pre-acéĭa cum să ţii ţara mărieĭ tale apărăndu-o de pizmaşi şi gĭudecăndŭ, şi bogaţii şi sărumanii în dereptate, ce încà maĭ vărtosŭ pre acĭastĭa aĭ grijitŭ, ca să să măréscà slava luĭ Dumnezău, şi să să vestéscà cuvăntulŭ luĭ Dumnezău în ţara mărieĭ tale întru toate limbile, cumŭ să arată aĭave, că măriĭa ta cu multŭ chelşugŭ în toţi anii trimiţi cărtulari în ţărĭ streine să învéţe cu de-adinsul cuvăntul luĭ Dumnezău din scripturà jidovascà şi grecĭascà, şi venindu acasà să să vestéscà cu de-adinsu cuvăntulŭ luĭ Dumnezău. Şi cumŭ făcù Davidŭ cortŭ lăziei Domnuluĭ şi Solomonŭ besérecà întru caré au slujitŭ luĭ Dumnezău; aşĭa şi măriĭa ta în ţara mărieĭ tale, aĭ ziditŭ besérecì cu multà cheltuĭalà, întru carele în toate zilele să laudà numele luĭ Dumnezău. Şi săva că au fostŭ şi lucrul mărieĭ tale, une ori cumŭ era şi în zilele luĭ Nehimie, carele zidindŭ Ierusalimulŭ, cu o mănà să apără cu arma de pizmaşi, cu altà mănà zidiĭa zidulŭ Ierusalimuluĭ, aşĭa şi măriĭa ta, avăndŭ mulţi pizmaşi, cu o mănà ţ-aĭ apăratŭ ţara de pizmaşi, ĭară cu altà mănă aĭ zidit Ierusalimul cerescu neîncetăndu, cumŭ să cunoaşte. Că văzăndŭ şi înţelegàndŭ mariĭa ta, că noi Rumănii carii săntem în ţara mărieĭ tale, nu avemŭ neci Testamentulŭ celŭ nou, neci cel vechĭu de plinŭ întru limba noastrà, măriĭa ta te-aĭ milostivitŭ ca unŭ Craĭu milostivŭ, şi mi-aĭ poruncitŭ să cautŭ în popii mieĭ preuţi cărtulari şi oameni înţelepţi, carii să ştie izvodì Testamentulŭ celŭ nou, a domnuluĭ nostru a luĭ Is-Hs. din limbà grecĭascà, şi slovenéscà, şi lătinéscà; caré văzăndŭ porunca măriei tale am şi făcut, şi măriĭa ta încà te-aĭ milostivitŭ, de ne-aĭ adusŭ meşteri streini de ne-au făcut Typografie, şi le-aĭ datŭ platà din vistiĭarĭulŭ mărieĭ tale. Şi pentru că acestŭ lucru bunŭ şi sfàntŭ ĭaste începutŭ din sfatulŭ şi diu demnătura şi cu chelcĭugulŭ mărieĭ tale, pentr'acéĭa să cuvine să ĭasà suptŭ numele şi suptu socotinţa şi supt destoĭniciĭa mărieĭ tale, pentru carele să aĭbà numele mărieĭ tale pomana neuitatà în véci. Dereptŭ acéĭa noi încà pentru că ne-aĭ datŭ Testamentulŭ cestŭ nou, typăritŭ în limba noastrà, nu vomŭ înceta a rugà pre Dum-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nezău, pre Tatălŭ Domnuluĭ nostru Is. Hs, să dăruĭască pre mărĭa ta cu de toate bunătăţile, şi trupeşti şi sufleteşti, şi să-ţi înmulţască anii mării tale, cumŭ mulţi şi aniĭ luĭ Ezechiilŭ Craĭu, şi sa-ţi ĭutărească Dumnezău biruinţa în dereptate, şi în gĭudecată, şi în destoĭnicie, şi în biruire, spre toţi pizmaşii mărieĭ tale, aminŭ.

„Sluga maĭ mică şi plecată, a mării tale.

„Simion STEFANŬ, archiepiscopŭ şi mitropolitŭ scaunuluĭ Belgraduluĭ, şi a Vaduluĭ, şi a Maramurăşuluĭ, şi a toată ţara Ardĕluluĭ".

„Predoslovie cătrâ cetitori.

„Cetitorilorŭ, într'acĭastă sfântă carte, milă, pace şi sănătate, de la Tatălŭ, Domnulŭ nostru Is. Hs.

„Incepeniĭa ceştii sfinte cărţi, trebuĭaşte să ştiţi şi să înţelégeţi despre céste lucruri carele sănt scrise pre rându.

„1. Acest testament l-au început a-l izvodì ermonah Selivestru, din porunca şi chelşugulŭ mărieĭ sale, şi elŭ s'au ustenit cât s'au putut şi curând îĭ s'au tâmplat luĭ moarte. Iară noĭ, socotind şi luînd aminte, găsit-am multă lipsă şi greşĭale în scriptura luĭ pentru neînţelesulŭ limbieĭ şi cărţii grecești. Pentr'acéĭa noi amŭ începutŭ dintâĭu a-lŭ posleduì şi unde n'au fostŭ bine amŭ isprăvitŭ şi amŭ împlutŭ, şi amŭ tocmitŭ diîn cătŭ amŭ pututŭ.

„Ce numaĭ acĭasta să ştiţi, că noi n'amŭ socotitŭ numaĭ pre un izvod, ce toate câte am putut aflà, grecești, şi sârbești, şi lătine şti, carile au fostŭ izvodite de cărturari mari şi înţelegători la carte grecĭască, le-am cetitŭ şi le-amŭ socotitŭ, ce maĭ vârtosŭ ne-amŭ ţinut de izvodulŭ grecescu şi amŭ socotitŭ şi pre izvodul luĭ Eronimŭ, carele au izvodîtŭ dintâĭu, din limbă grecéscă, lătinéşte, şi amŭ socotitŭ şi izvodulŭ slovenescu carele-ĭ izvoditŭ slovenéşte din grecĭască, şi e typăritŭ în ţara Mosculuĭ; şi socotindŭ acéstĭa toate, vare caré au îmblatŭ maĭ aproape de carté grecĭască, de pre acéĭa amŭ socotitŭ, însă de cé grecĭască nu ne-amŭ depărtatŭ, ştiindŭ că Duhulŭ sfântŭ au îndemnatŭ evanghelistii şi apostolii a scrie în limbă grecĭască testamentulŭ celŭ nou, şi carté grecĭască ĭaste izvorulŭ celora-lalte.

„2. Acĭasta încă vom să ştiţi că noi în cestŭ Testamântŭ întâĭu amŭ pusŭ şuma la toate capetele, şi în şumă sântu stihuri, carele aratâ maĭ pre scurtu lucrurile ce sântŭ scrise într'acelŭ cap, pentru să să afle maĭ în-de-grabă ce va vré să caute şi în toate capetele toate soroacele le-amŭ pusŭ cu numărŭ carele să chiamă slovenéşte сѫ, *(stih, verset)*, pentru că maĭ în toate limbile vedemŭ că au acestŭ izvodŭ de scriu cu stihuri, pentru că foarte-ĭ lesne a găsì în-de-grabă ce veri vré să cauţi în numărul soroacelor.

„3. De acĭasta încă vomŭ să ştiţi, că vedemŭ că unele cuvinte unii le-au izvodit într'un chip, altĭi într'alt. Iară noĭ le-amŭ lăsatŭ cum au fostŭ în izvodulŭ grecescu, văzândŭ că alte limbi încă le ţinŭ aşìa, cumu-ĭ synagoga, şi poblicanŭ, şi gangrena, şi pietri scumpe, carele nu să ştiu rumânéşte ce sântŭ; nume de oameni, şi de lémne, şi de veşmente, şi altele multe carele nu să ştiu rumânéşte ce sântŭ, noĭ încă le-amŭ lăsatŭ grecĭaşte, pentru că alte limbi încă le-au lăsatŭ aşìa.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„4. Acĭasta încă vă rugămŭ să luaţi aminte că Rumănii nu grăescu în toate ţările într'un chip, încă neci într'o ţară toţi într'un chipŭ; pentr'acéĭa cu nevoe poate să scrie cineva să înţelégă toţi grăindŭ unŭ lucru unii într'unŭ chipŭ, alţii într'altŭ chipŭ: au veşmânt, au vase, au altele multe nu le numescu într'un chipŭ. Bine ştimŭ că cuvintele trebue să fie ca banii, că banii aceĭa sănt buni carii îmblă în toate ţările, aşĭa şi cuvintele acélé săntŭ bune carele le înţelegŭ toţi. Noi dereptŭ acéĭa ne-amŭ silit, de în cât am putut, să izvodim aşĭa cum să înţelégă toţĭ, ĭară să nu vorŭ înţelége toţi nu-ĭ de vina noastră, ce-ĭ de vina celuĭa ce-au răsfirat rumănii priîntr'alte ţărĭ, de ş'au mestecat cuvintele cu alte limbi de nu grăescu toţi într'unŭ chipŭ.

„5. Maĭ apoĭ de toate rugăm pre cetitorii ceştii cărţi să nu ne gĭudece numaĭ de cătŭ, până nu vorŭ socotì izvoadele, şi veţi afla pre ce cale amŭ îmblatŭ.

„Adevărŭ, şi noi oameni săntem şi am putut şi greşì, să va că am silitŭ de în cătŭ am putut să nu greşim.

„Maĭ vărtosŭ de toate pré acĭasta ne-amŭ silitŭ să ţinem înţelesul Duhuluĭ sfântŭ, că scriptura fără înţelesŭ ĭaste ca şi trupulŭ fără sufletŭ.

„Acĭasta poftimŭ dela tatălŭ Dumnezău şi dela Domnulŭ nostru Is. Hs., cumŭ să vă înţelepţéscă Duhulŭ sfântŭ, ca să înţelégeţi voĭa sfinţieĭ sale şi să faceţi carele săntŭ scrise într'acĭastă carte spre slavă luĭ Dumnezău şi spre ispăseniĭa voastră. Aminŭ.“

La f. 329 v. sĕ află un fel de *errata*, precedată de următórele rînduri:

„Socotéşte cetitorĭule în cĭastă carte, pentru că n'au scrisă îngerĭ din cerĭu ce au scrisŭ mănă păcătoasă den ţărănă făcută. Iară ce am putut pricépe, că să va smintì şi să va înpiedica, cu minté acĭastă carte, în vr'o soroacă, saŭ în vr'unŭ cuvântŭ, sau în vr'o slovă greşită, socotĭaşte la prédosloviĭa luĭ Iacov apostolŭ. C'amŭ scrisŭ de carté Esthirieĭ că nu-ĭ scrisŭ întru ĭa numele luĭ Dumnezău Savvaothŭ, căci la bibliĭa slovenéscă o au înváluit unii cu neşte adăusături, ĭară la biblia jidovască nu ĭaste, şi de rândul Psalmilor încă socotéşte să nu ver găsì într'acel număr, caută şi maĭ sus şi mai gĭos că cu un număr ver aflà; ĭară unde am preceput, v'ro slovă au vr'un cuvânt greşit, aşa să le înderepţi.“

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ române.

Cipariu, *Analecte*, 83.—Lambrior, *Carte de Citire*, 59.—Gaster, *Chrestomatie română* I, 124. Cipariu, *Analecte*, XXI; *Principia*, 105.—Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 42.

150.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

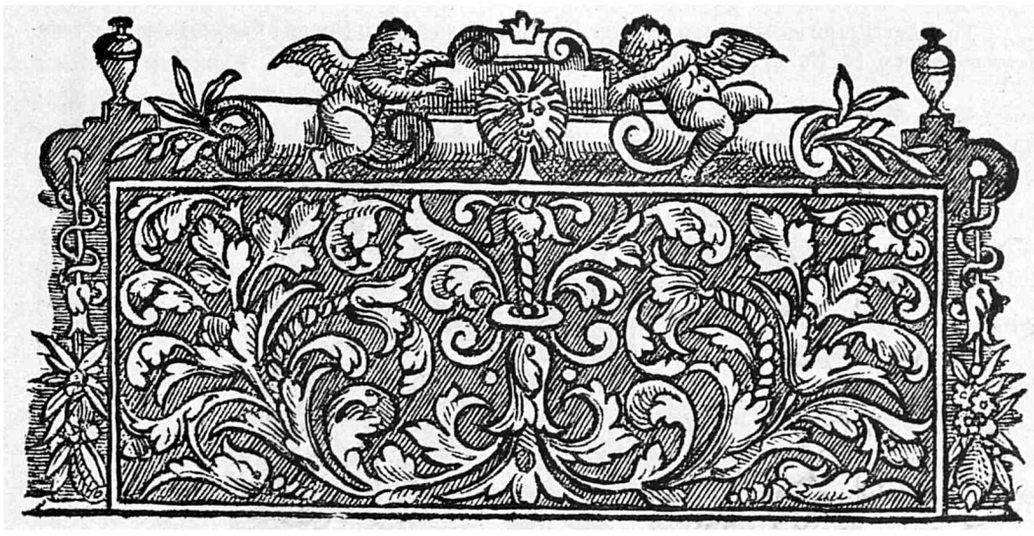

151.

55. Penticostar slavonesc, tipărit în Tîrgovişte în 1649.

ТРІѠДІОН
сй ѣстъ
трипѣснецъ,
сѣтои великои Пѣтдесѣ́ницы.
ПЕНТИКОСТА́РІОН,
ѣ́же ѣ́стъ пѣтдесѣтница нарече́ный.
ѿ дко́ю писме́нѕ сею, ѫ ѧ. пѣѣ́бычаю.
й Бо́га ко́лномѕ рачѐнїю сръ́бскаго народа ѿпасшу ѩзычи-
ще́нный. Повелѣ́нїем и́ ижди́вѐнїем Ѥ́се
сѣ́тлыѣ Кнѣгины Е́лѐны Бжїею
Мастїю, Началницы и́ владцы земліѣ
влашкоіѣ, сѫпрѫжницы Пресвѣ́тлаг
Господра Іѡ Ма́тѳа Басара́бы къ Господа́рской нх
тѵпографі́и ѥ́же в столе́чнѣм град Терго́вищи.
Къ лѣто кѵ́тїа лїра. ѕзрнз. ѿ ро́ж хка. ѕаѯ́ѳ.

„Triodion, va se ḑică Tripésneţŭ al sfinteĭ marĭ Pentecoste. Penticostarion, care se numesce Pĭatidesĭatniţa, cu bine-voitórea silinţă a poporuluĭ sîrbesc curătiţă ca îngrijire de aceste două litere, ѫ, ѧ, ca de obiceiŭ; din porunca şi cu cheltuiala principeseĭ Elena, cu mila luĭ Dumneḑeŭ stăpâna şi dómna Ţĕriĭ Românescĭ, soţia prea luminatuluĭ domn Io Mateiŭ Basaraba, în tipografia lor domnéscă din cetatea de scaun Tîrgovişte. In anul dela facerea lumeĭ 7157, dela nascerea luĭ Christos 1649".

In-folio de 4 foĭ numerotate jos, 404 foĭ numerotate sus la drépta, şi o fóie la sfîrşit. Textul e tipărit cu negru şi roşu, cu câte 31 rînduri pe pagină. Titlul e incadrat într'o gravură cu compartimente representând sus la mijloc pe Isus Christos, în stânga pe Maica Domnuluĭ şi în drépta pe Sf. Ioan, apoĭ pe Sf. Andreiŭ, Sf. Iosif, etc. Volumul cuprinde câte-va frontispicĭi reproduse în acéstă publicaţiune.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe verso titlului se află stema Ţĕreĭ Românescĭ cu inscripţiunea: Ѥлена Бо́жіею Мл҃ⷭ́тию-Начальница Угровлх (v. No. 152), iar de desupt, Epigrama de maĭ jos:

152.

Ѳпіграмма

Знамена́ти чтwхощéтъ, їмѧ сѐ Ѥлéна
Ѥдїи моéй кѣзыска́хъ, и́ бы́сть ѡ҆ брѣ́тена,
Їже ѡ҆гре́къ Ѥлεwс, сказа́ема мл҃ⷭ́ть.
Добрѣ́ рече́ и́ногда, Плато́нскаѧ хи́трость,
И́менъ положе́нїю, не по во́ли бы́ти
По ве́щиже ѣ҆стествѣ, сказа́нье носи́ти.
Еи́ждъ ка́кw сѫгла́снwсѧ бо съ четака́етъ,
Ѥлена съ Ѥлεwс, ѥ҆ю́же быка́етъ,
Мл҃ⷭ́ть нѣ́ѣ Тракі́йскимъ, всѣ́мъ цр҃кка́м толи́ка,
Памѧть ѣ́йже безсме́ртна, ѿни́хъ и́ вели́ка.
Пентикостар пѧ́т деса́тъ, число́ сѫкрашéнно,
И҆носло́вкѣ́ рече́нно, и҆ преѡ҆кра́шéнw,
Бг҃ослово́мъ превы́шномъ. ты́мбо печатасѧ,
Нею бл҃го ѡ҆бра́знw, и҆ ѡ҆готова́сѧ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Epigrama. — Ce vrea să însemne acest nume Elena? — In sufletul meŭ am căutat şi am aflat — că la Grecĭ (este) Eleos, ce însamnă milă. — Bine a ḑis odată înţelepcĭunea luĭ Platon, — că punerea numeluĭ nu se face după voe, — ci după firea lucrurilor se pórtă numirea. — Veḑĭ cât de potrivit să unesce — Elena cu Eleos; căcĭ milostivirea eĭ mare — se revarsă acum asupra tuturor bisericilor tracice, — şi pomenirea eĭ (este) nemuritóre şi mare dela ele. — Penticostar (este) cinci-zecĭ, număr desăvîrşit, — Ḑis cu alte cuvinte şi prea frumos — De prea înaltui teolog. De-aceea s'a şi tipărit — De dînsa cu cuviinţă şi s'a pregătit".

Restul foilor liminare e ocupat de o prefaţă de cuprins religios, care începe cu cuvintele următóre:

ЄЛЄНЇ БЖІИМ ПРОМЫШЛЄНІЄМ и блáгодатїю. Влады́чица всем земля́ wгровлахі́и запланинскоѧ, и́ проч; Чстнѣ́йшемꙋ и́ преподобнѣ́йшемꙋ въ і҆еромона́сѣхъ ѡ̑ хрⷭ҇тѣ ѡ̑ц҃ꙋ дамаскі́нꙋ, вс҃ѣѧ сⷭ҇тѣ́ѧ и҆менны́ѧ го́ры а҆́донскїѧ, прⷣ҇ꙁѣлшемꙋ и҆сповѣ́дникꙋ и́ въ сⷭ҇ѣ́мъ сꙋ́щимъ ѡ̑ сⷨ҇и́ннагѡ сѫ́ждєнплє́нїа сра́вскаг, дла́жный покло́нъ ѡ̑ дава́ет.

„Elena, cu voia şi binecuvîntarea luĭ Dumneḑeŭ stăpâna întregiĭ ţărĭ ungrovlahe transalpine şi celor lalte, prea cinstituluĭ şi prea cuviosuluĭ între ieromonahĭ, întru Christos părinteluĭ Damaschin, al întreguluĭ sfînt munte al Atosuluĭ prea ales duhovnic şi tuturor celor ce sunt din sfîntă chinovie sîrbéscă, cuviincióză închinăcĭune le dă".

Pe verso ultimeĭ foĭ liminare se află o gravură pe lemn, representând crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul pe Golgota.

Pe fóia adaugată la sfîrşit este tipărit:

Къ чита́телю

Бг҃а прⷣ҇ѣбл҃агѡ благостїю, въ троицѣ прⷣ҇ѣ́ѧемагѡ. о҆ц҃а прⷣ҇ѣвезначе́лна, и́ сн҃а і҆гѡ́ и́ сло́ка сѫ́везначе́лна и́ є҆ди́норо́дна є҆мꙋ́ прⷣ҇ѣ́кчнѣ, и́ дх҃а вс҃ѣ сⷭ҇тѡ и҆жнкотворе́щаго о҆ⷱ҇тѣ́шни́теля ѡ̑ о҆ц҃а нероздѣ́внѣ нъ и҆сходнѣ на сн҃ѣ почива́ющагѡ, и́ вс҃ѣ вѣ́здѣ и҆спл҃нѧ́ющаго, повелѣ́нїемжѣ и́ вс҃ѣмцѣ́мъ и҆ждивє́нїемъ, прⷣ҇ѣсвѣ́тлыѧ. и́ бл҃гочестивыѧ кнѧ́гнии гспджы Є҆ле́ны, нача́лницы ѡ̑гровлахі́и запланє́нскоѧ сѫпрⷭ҇ꙗ́жницы прⷣ҇ѣсвѣ́тлагѡ гⷣ҇ра и́ воєводы І҃ѡ ма́рєа басара́бы. вс҃ѣѧ землѧ́ ѡ̑гровлахі́и сѫмодрѫ́жица. и́ блсвє́нїем прⷣ҇ѣ осⷱ҇и́ннагѡ а҆рхі҃епспа Стефа́на мітрополи́та вс҃ѣѧ землѧ́ ѡ̑гровлахі́скїѧ. Нача́таже бым печа́тнтисѧ сеѧ бг҃ѡ дх҃новє́ннаѧ кни́га тріѡ́д цвѣ́тнаа. въ бг҃ослове́щем гра́дѣ трⷭ҇гѡ́вицн. ѫ҃ лѣ́то бы́тїа мі҃ра, ѕ҃рнѳ. Сⷱ҇и́сѐнїаже мі҃ра. ѕ҃а҆́хмн мсца ма́рта, въ к҃ѕ. дн҃ь напа́мѧтъ сⷭ҇тыѧ мчцы матро́ны. їа́же вѫсолѫ́нѣ. Сѫвр҃ша́наже бым, въ лѣ́то бытїа мі҃ра, ѕ҃рнѳ. сⷱ҇и́сѐнїаже мі҃ра, ѕ҃а҆́хмд. і҆ндіктіѡ́на, є҃, мсца і҆ю́нїа, къ ѕ҃, дн҃ь. напа́мят стгѡ сⷱ҇и́нно мчнка ѳеодѡ́та є҆пспа а҆нкꙋ́рскаго. кр҃ѕгъ сл҃нцѳ, ѕ҃і. а҆ лѧ́нѣ, ѓі. ключ па́схи, г. і҆пахта лѣ́тѳ, ѕ҃. къ ѕ҃і тое лѣ́то, бл҃гочестивыѧ дрⷤ҇жа́вы гсда́ра и́ великаго кнѧ́за вы́ше и҆менѝтаго, и҆прⷣ҇ѣсвѣ́тлыѧ и́ бл҃гочести́выѧ є҆гѡ́ сѫпрⷭ҇ꙗ́жницы вы́ше помни́мыѧ кнѧ́гнии. въ ѓ҃ еже лѣ́то архі҃еп҃ства прⷣ҇ѣ о҆сⷱ҇и́ѐннагѡ мнтрополи́та прⷣ҇ѣжде помни́магѡ. Трⷭ҇дѝжесѧ ѳсі҃мъ сѫписа́нїи, а҆́зъ грⷣ҇ѣшный и́ ме́нщїй въ и҆но́цѣхъ І҃ѡа́ннъ і҆еромонахъ, .сⷭ҇тогорє́ц. ѡ̑ бо́сны, ѡ̑ мⷣ҇ѣста каменгра́дъ. монастꙋ́ра же гомни́нцн, въ не́мже прⷱ҇і́хъ и҆но́чєскїй о҆́бразъ. Къ злюблѥ́нїи ѳ҃ѣ́ ѡ̑ц҃ꙋ и́ бра́тїѧ и҆чⷭ҇тнїи госпо́дїе. моли́мсѧ бг҃а ра́ди, и҆коли́кномꙋ каса́ѥмсѧ. чⷱ҇тѧ́щїи сі҃ю кни́гꙋ, а҆́ще что҃ вꙋ́дѣтъ погрⷣ҇ѣше́нно, дѫ́хомъ кро́тости и҆справля́йте. и҆на́съ грⷣ҇ѣшныхъ ѳсем дѣ́лѣ ѡ̑срѧ́дно трⷭ҇дѝвшихъсѧ блсви́те а҆некдни́те. поніе́же [не п]и́са а҆гг҃ла, и҆ъ рⷭ҇ка́ грⷣ҇ѣшна и҆бре́нна, и́ дх҃ъ ѡ̑ни́лъ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

бго ѻ҃тцw въ трои҃ци ѣ҆дино҃мѵ да҆ бѹ҃детъ, сла҃ка чстъ, и҆ поклонѧ҃нїе ѩ҃ко тко҃рцѹ ѿтка҃ри, кѫбезко нѣ҃чныѧ кѣ҃ки, а҆҃мнь : ·

Ѩ҃коже кла҃нѣющїисѧ въ пѹ҃чинѣ мо҃рецѣ҃й желаю҃т прїи҃ти кѫпристанищтє ѳ҃тишное. тако҃жде и҆ а҃зъ жела҃хъ прїи҃нти до҃ сѫвръшє҃нїа сты҃ѧ кнїги сеѧ :

ꙗ҃с
зач и҆ кон
цъ

Хрстолю҃бїеже҃ кѧ҃ше бл҃года҃тное мл҃нмъ всѣ҃. трѹ҃дѧкшесѧ ѳсѣ҃мъ дѣлѣ, про҃ка Тѵпа҃рникъ.

Сѫ кѫсѣ҃ми про҃чими своѧ҃ми Трѹ҃до Любци.

Ѩ҃ще что҃ всѣ҃хъ ѩ҃ко чл҃ци дѣлавше погрѣшн҃хом и҆лѝ добрѣ҃ нетѵпарисахом. прощє҃нїю нн҃ѣ наснъ грѣ҃шнѣ҃хъ сподобѹте. ѩ҃ко да҃йсѧми сѣ҃ ѿ ꙗ҃ ѻ҃тлѹчѝте. Прїи҃дѣте блсквє҃нніи ѿц҃а моє҃го наслѣ҃дѹйте ѻ҃готова҃нное ка҃мъ цр҃ство ѿ сѧ҃жє҃нїа Мі҃рѹ, а҆҃мнь.

„Către cetitor, — Cu prea marea bunătate a luĭ Dumneḑeŭ celuĭ întru treime cântat, a tatăluĭ celuĭ fără de început şi a fiuluĭ său şi a cuvîntuluĭ de asemenea fără de început şi singur născut din dînsul de vecĭ, şi a duhuluĭ prea sfînt şi de viaţă dătător şi mîntuitor, din tatăl nu născut ci purces şi care în fiul se odihnesce şi tóte peste tot le împlinesce, — cât şi cu porunca şi tótă cheltuiala prea luminateĭ şi prea cuvióseĭ principese dómneĭ Elena, stăpâna Ungrovlahieĭ transalpine, soţia prea luminatuluĭ Domnitor şi voevod Io Mateiŭ Basaraba, de sine stăpânitorul întregeĭ ţerĭ a Ungrovlahieĭ, şi cu bine cuvîntarea prea sfînţituluĭ archiepiscop Ştefan Mitropolitul întregeĭ ţerĭ a Ungrovlahieĭ, a început să se tipăréscă acéstă de Dumneḑeŭ inspirată carte, Triodul înflorit, în de Dumneḑeŭ slăvita cetate Tîrgovişte, în anul de la facerea lumeĭ 7156, iar dela mîntuirea lumeĭ 1648 luna luĭ Martie în 27, în ḑiua pomenireĭ sfinteĭ muceniţe Matrona cea din Salonic, şi s'a sfîrşit în anul de la facerea lumeĭ 7157, iar de la mîntuirea lumeĭ 1649, indictionul 2, luna luĭ Iunie în 7, ḑiua pomenireĭ sfîntuluĭ mucenic Teodot, episcopul din Anchira, cercul soareluĭ 17, al luneĭ 13, cheia paştilor 3, epacta anuluĭ 7, în al 17-lea an al fericiteĭ domniĭ a Domnitoruluĭ şi mareluĭ principe maĭ sus numit şi a prea luminateĭ şi prea cuvióseĭ luĭ soţiĭ, maĭ sus numiteĭ principese, în al 2-lea an al archiepiscopieĭ prea sfinţituluĭ mitropolit maĭ sus pomenit. Şi m'am silit întru acéstă scriere (tipărire) eu păcătosul şi cel maĭ mic între călugărĭ Ioan ieromonahul dela muntele Atos, din Bosnia, din locul Kamengrad (Cetatea-de-piatră), din mănăstirea Gomioniţa, în care am şi primit faţa călugărésca. Prea iubiţĭ întru Christos părinţĭ şi fraţĭ şi cinstiţĭ domnĭ, vĕ rugăm pe voĭ pentru Dumneḑeŭ, şi în genunchĭ cad, către ceĭ ce veţĭ ceti acéstă carte, dacă va fi ceva greşit, cu duhul blândeţiĭ să îndreptaţĭ şi pe noĭ păcătoşiĭ, carĭ cu osîrdie ne-am silit pentru acest lucru, să ne bine-cuvîntaţĭ şi să nu ne blestemaţĭ, fiind că nu a scris înger, ci mână păcătósă şi greóie şi duh fără curaj. Fericit să fie cel ce intru treime unul este, slavă şi mărire şi închinăciune făcătoruluĭ din partea făptureĭ, în vecĭĭ nesfîrşiţĭ amin.

„Intocmaĭ cum cel mânat de valurĭ în adâncimele măriĭ doresce să ajungă în portul liniştit, tot aşa şi eŭ am dorit să ajung la sfîrşitul acesteĭ sfinte cărţi.

Christos
Inceputul şi sfîrşitul.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Pe voĭ, fericiţĭ iubitorĭ de Christos, vĕ rugăm cu toţiĭ câţĭ ne am trudit cu acest lucru, Proca tipografulu şi cu toţĭ ceĭ-lalţĭ aĭ săĭ tovarăşĭ de muncă, dacă cum-va, ca oamenĭ, am greşit ceva în acest lucru, saŭ n'am tipărit bine, învredniciţi ne pe noĭ păcătoşiĭ de iertare, ca şi voĭ însi-vĕ să vĕ împărtăşiţĭ de Christos. Veniţĭ ceĭ bine-cuvintaţĭ de tatăl meŭ, voĭ veţĭ moşteni împĕrăţia gătită vouĕ din slujirea (cultul) lumeĭ, amin".

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Museul de Antichităţĭ.—Petersburg, Biblioteca publică.—Moscva, Biblioteca publică şi Museul Rumĭanţov.—Kiew, Bibl. societăţiĭ archeologice bisericescĭ.

Karataev, Описаніе, No. 658.—Undolĭski, Очеркъ No. 632.—Palauzow, Румынскія господарства, 1859.

153.

56. Triodul postuluĭ slavonesc, tipărit la Tîrgovişte în 1649.

Bibliografiĭ ruşĭ vorbesc despre un Triod al postuluĭ, în-folio, tipărit la Tîrgovişte, fără a da alte amĕnunte asupra luĭ.

Undolĭski, Очеркъ, No. 642. — Karataev, Хронолог росп. No. 592 şi Описаніе, No 659.

154.

1650.

57. Pogribania preoţilor, Tîrgovişte.

КНРТѢ ЧѲ ѲЪ КѢ | мж погрибанїа преѡцлwр | мирѣнь, шй а дїакони | лwр; кѕ кѻм шй кѕ | бласвенїѧ Прѣ с҃: Пхрн: | Ярх; стефан, Митро;—цхрьи рѧмынещь. ѧ҃ зйлеле домнѕ | лѕ Мадєи Бас: вождж. | Кѕ келтѕмла. Ієро Дїаконѕлѕй | Михаилъ, шй сѧѕ тнпхрйтъ | ѧ҃ трапѳвнще. | Вклѣт, зр̃ѝд. | Йржѧ дела нашерѣ лѕ ѯс | а҃ѯ̃ѝ. лѕна лѕ ноемврїе, | ѧ҃ ке де зиле.

Un volum în-4° mic, compus din 52 de foĭ (ultima lips.) şi 2 foĭ liminare (prima lips.) numerotate, însă greşit (а҃-аі, а҃і, а҃ї, а҃ѳ, а҃ѳ, ѕі, ѕѳ-кг, кз, кє, кд, кз-мв, мв, мв, мг-мд, iar la următ. 3 foĭ nu se maĭ cunósce numerotaţia) sau 13 cóle, cu signatura, iarăşĭ greşită: Я, ав, аг, —; Б, вк, вг, —; в, вв, вг —; Г, etc... — 6; Ж, жв, ѕг,—S, зѕ, зг; З зѕ, зѳ, —Ї, їѕ їѳ —; И, Иѕ, иг, —; К, кв, кг —; Л, лѕ, лѳ.

Tipărit în douĕ colorĭ, cu iniţiale marĭ simple şi ornate (ca cele din Pravila dela Govora), cu 19 rînduri în pagina plină.

Prima fóie liminară albă s'a pierdut; a doua cuprinde titlul de maĭ sus, încadrat (No. 155). Pe verso acesteia se află prefaţa:

„Tuturorŭ direptŭ slăvitorilorŭ creştinilorŭ, sionénilorŭ a svinteĭ împreunătoa-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

reĭ, apostoleştiĭ biséreci fiilorŭ sănătaté trupéscă, şi spăsenie sufletéscă, nedostoiniculŭ, multŭ păcătosulŭ, şi maĭ miculŭ Ierodiaconulŭ Mihail poftéşte. Aducăndumĭ aminte pururé de cuvăntulŭ pré fericituluĭ proroculuĭ şi înpăratuluĭ lu Davidŭ,

155. — Titlu la *Pogribania*, 1650.

ce zice: ce voiŭ da domnuluĭ pentru toate célé ce mĭ-au dat, cugetaiu de în căştigulŭ mieu celŭ ticălosŭ ca proroculŭ, ce-aşĭ aduce darŭ domnuluĭ şi făcătoriuluĭ mieu lu Is. Hs? Nimica altŭ nu chibzuiiŭ să fie acmu maĭ depripă svinteĭ Besé-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

recĭ şi maĭ de treabă, numaĭ îngruparé preoţéscă; că măcar că se şi află în cărţĭ, nu se află să fie tutindiné tocma, ce într'une cărţĭ într'un chipŭ, într'altele într'altŭ chipŭ, că întâmplându-mi-se în multe locurĭ la îngroparé preoţéscă, tot gălcévă auzi şi neascultare. Pentru acéia, cu blagoslovenia pré sfinţituluĭ părinteluĭ nostru Arhiepiscopuluĭ Stefanŭ, Mitropolituluĭ, a totă Ţéra Românéscă, şi cu voia Creştinuluĭ şi de Hs. iubitoruluĭ Io Mattheĭ vodă, Domnulŭ aceştiĭaşĭ ţărĭ, m'am nevoit de-amŭ alăturat izvodulŭ slovenescŭ lângă celŭ grecescŭ, şi cu oameni cărturarĭ buni şi înţelepţi amŭ tocmit şi cu cheltuiala mé lĭ-am tipărit, şi lĭ-am dat pre lume pentru sufletele părinţilorŭ mieĭ, şi pentru ale noastre, pentru al mieu şi a soţieĭ méle. Dereptŭ aceia la care preot să va aflà carte ca acĭasta, a îngrupăriĭ preoţeştĭ, pentru Dumnezeu pre ca acesta rogŭ să nu o vânză, nice unde să va întâmpla vre-unŭ preot pristăvit, să o tăgăduiască, ce să o arate şi să o plinéscă dentr'ânsa tréba ce va fi; ĭară pre robiĭ luĭ Dumnezeu, pre Gherghina, pre Elena, pre Ierodiaconulŭ Mihail şi pre Despina să pomenéscă ca să fie şi el pomenit întru împărăţia domnuluĭ nostru lu Is. Hs. înpreună cu Tatăl şi cu Duhulŭ sfântŭ amin.

Pe faţa 1-a a textuluĭ, un mic ornament, apoĭ al doilea titlu:

ѮРМІРѢ МѮРИЧІОНЇЙ ІСѮ | прд прєщилор. чєлор чє мóрѣ. кѓм ѣи | зичє, лд .ѧгропáрѣ лwр. сáѓ пєтрєкѕ | тѕл прєѡтѕлѕй чєлѕй чє сѣѕ мѕтáт.

Textul rugăciunelor este slavonesc, însă esplicaţia slujbeĭ este făcută românesce, şi în genere tipărită cu litere roşiĭ.

Ultima filă lipsesce.

Braşov, Biblioteca Bisericeĭ Sf. Nicolae.

156.

58. Psaltire slavonă, Câmpulung, 1650.

Notele de maĭ jos sunt estrase din Karatev.

In-4⁰ de 172 foĭ numerotate. Caietele au signatura cirilică, repetată pe f. 2 şi 3, însoţită de cifrele cirilice. Pagina are 21 rîndurĭ. Psalmiĭ încep cu litere marĭ tipărite cu roşu, iar înaintea catismelor se află óre-carĭ ornamente. Foile de la început, cu titlu şi prefeţe, lipsesc. Psalmiĭ se termină pe fóia 119. Pe f. 120: Мнwгомúлостивое пѣвáемое въ прáздники гѯкїа... (Mult milostivul, cântat la sĕrbătorile împărătesceĭ). F. 152: Ѯказъ какѡ пѣти фалтиръ въ сѵѡю великоѵю Четыредесатницѵ. (Arătare cum să se cânte psaltirea în sfintele marĭ păresimĭ). F. 153—159: Чéстный параклисъ. Прест҃ѣй кѓи... (Cinstitul paraclis. Prea sfinteĭ născătóre de D ḑeu). F. 163—171: Пасхалїѧ азбоѵчная. Зрячам в нейсходпам до конца вѣка. (Pashalia în şir alfabetic, care prevede şi nu se sfîrşesce până la sfîrşitul lumeĭ). La f. 172 r. se află „Слово къ читателем (Cuvînt către cititorĭ), iar pe verso, următórele:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Напечáтана быст сíѧ Книгá, глемаѧ ѱалтúрь, При дрьжáвѣ великаг Гдрѧ Iѡ Мáдéа Басарáба й îже вь хѣ Прѣосщенаго Кирь Стéфана, Мастúю бжíею, Архіепа, Митрополúта Трьговéцкаго, й вьсéа земла оу̑гровлахíйскíа. вь Типографíи Прпдбнѣйшаго ѿцà, кирь Мелхíседéка îеромонáха, Прьваго îгоумена великíа ѡбúтелы длгопóскíа, храма Оу̑спенíа Прест҃ыа влдчца нш̑еа Бц̑а, й пр̑но Дв̑ы Мр̑íи. вь Лѣто ѿ сьздáнíа мíра зр̑ни Я ѿ вьплщéнíа Бг̑а слóва, ѧх̑н. Мсца Мáрта, д, днь.

Смѣрéнныи Îеромонáхъ Дíонусíе Êклисíархь, Корéкторь. Малѣйшíй вь типографíи Прéда Станчéвич, ѿ длгопóлѧ.

„S'a tipărit acéstă carte numită psaltire, în timpul domniei mareluĭ domn Io. Mateiŭ Basaraba şi a întru Christos prea osfinţituluĭ Kyr Ştefan, cu mila luĭ Dumneḑeu archiepiscop şi mitropolit al Tîrgovişteĭ şi aĭ întregiĭ ţărĭ a Unglovlahieĭ, în tipografia prea cuviosuluĭ părinte Kyr Melchisedec ieromonahul, întâĭul egumen al mareĭ mănăstirĭ Câmpulunguluĭ, hramul Adormireĭ Prea sfinteĭ stăpâne născătóreĭ de Dumneḑeŭ şi pŭrurea fecióreĭ Maria, în anul dela zidirea lumeĭ 7158, ĭar dela întruparea Dumneḑeuluĭ cuvînt 1650, luna Martie 9 ḑile.

„Smeritul ieromonach Dionisie Eclisiarhul corector. Cel maĭ mic în Tipografie Preda Stancevicĭ din Cîmpulung".

Petersburg, Biblioteca publică.

Undolĭski, Очеркъ, No. 652. — Karataev, Описаніе, No. 667.

157.

59. Mystirio, Tîrgovişte, 1651.

МѸСТІ́РЇО

сáѕ,

СѪКРѦМЄНТ,

сáѕ,

Тáйне ѥ, дє ѧчѣле ѕ,

БОТЄЗЪЛъ ши ѥ: Мѵ̑ръ,

âквмъ дє ѧтъй, Типърúте.

къ порѵнка, къ ѻ̑сердїа неко-

йница ши къ тóатѫ келтѵ́ала

Я чинстúтѵлъй дє хѥ̑:

Пърúнте СТЄФѦНъ.

Къ мúла лѵ Дм̑нзѣ́ѕ, Митро-

полит â тóатѫ Оу̑гровлáхїѫ

ѧ зúлеле Iѡ МѪТѲЄЙ Басарáб:

ѧ ТРъГОВИЩЄ.

ѧнтрѵ чинстúта Кас҃ а ѧнъѧлцърїй

Домнѵлъй нóстрѵ Iйс хс̑

Влѣто: зр̑нд, мсць Іюн: г҃, д҃н.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-4° de 8 foĭ nenumerotate şi 53 foĭ numerotate apoĭ paginate. Caietele de câte 4 foĭ sunt signate ѧ,- Л. Tiparul e în două colorĭ, iar pagina încadrată are 22 rînduriĭ.

Pe verso titlului[să află:

„Semnulŭ carele ĭaste dat dela Dummnezău, pré Sfinţilor Mitropoliţĭ aĭ Ţărăĭ Ugrovlahieĭ."

între literile Ѳ. ББ: ѧ. М. З. Оγ̃г. Ѳ. К.,

158.

Iar sub el versurile:

Хс̃ Архїерéѡмъ Дїадúмꙋ даéтъ:
И Грúвнꙋ Навы́ю йхъ злáтꙋ вкꙋзлагáетъ.
КРѲСТОМЪ злоначáлнаго змїѧ побѣждáти.
Патерúцею людú вѣрѣ съблюдáти.
Тебѣ СТѲФАНЕ кс̃ѣ Бг̃ъ дадé Свѧтúтелю:
Ко запланéнской Землѣ вѣры Блюстúтелю.

„Christos dă diademă archiereilor şi pe gâtul lor le pune grivnă (colier) de aur, ca prin cruce să biruiască pe diavolul (şarpele) începător al rĕuluĭ şi prin pateriţă să ţină pe ómenĭ în credinţă; ţie, părinte Ştefane, Dumneḑeu pe tóte ţi le-a dat, păzitoriule al credinţeĭ în ţara Transalpină."

Prefaţa are următórea cuprindere:

„*STEFANŬ, cu mila lu Dumnezău, Arhiepiscopŭ, Mitropolitŭ al Trăgovişţii, Plaĭuluĭ şi a toată Ungrovlahiĭa, Exarhulŭ Sfîntuluĭ Scaunŭ Apostolescŭ Costandinopol: Pré cinstiţilorŭ şi ĭubitorilorŭ de Hristos Părinţi şi fraţi du pre Duhulŭ Sfîntŭ, Episcopilorŭ, pravoslavnicilorŭ aĭ Besériciĭ Muntenești, Cuvioşilorŭ Arhimandriţi, cinstiţilor Egumeni, Ieromonahilorŭ, pré cinstiţilorŭ Protopopi, cinstiţilorŭ Preoţi şi a tot săborulŭ clirosuluĭ sau aleşilorŭ Besériciĭ Pravoslavieĭ. Blagoslovenia a luĭ Dumnezău, sănătate, răpaosŭ şi de toate bunătăţile céste trecătoare şi céle de véci stătătoare, cu priinţă priĭaşte şi pohtéşte.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Omulŭ căce ĭaste ziditŭ şi făcutŭ pre chipulŭ luĭ Dumnezău, şi căce ĭaste cinstit cu deregătoria, a cuvăntuluĭ, dreptŭ acéĭa nu se cade luĭ să fie ca vita fără de graĭu, ce cătu-ĭ ĭaste putéré să se apropie cătră Dumnezeu, că Sfinţia sa învaţă pre dinsulŭ ca pe o făptură a sa, să fie pre podoaba chipuluĭ căruĭa l'au făcutŭ. Cumŭ grăĭaşte marele întru bogoslovi fericitulŭ Grigorieĭ: făcut-au zice Dumnezeu pre omulŭ fără răutate, dreptŭ, înbunătăţitŭ, plinŭ de toate bunătăţile, al doilea îngerŭ, închinătoriu luĭ Dumnezău, să înpărăţésca pre pământŭ într'acésta lume ce să véde, ca cu mintea să vază să privéscă şi să caute cereştile, pentru că sufletulŭ luĭ însufleţit ĭaste de la Dumnezeu, şi au fostŭ aproape de dinsulŭ, nu cu loculŭ, ce cu voĭa. Iară pentru păcatulŭ şi greşala, elŭ au căzutŭ de acolo, că omulŭ pentru sufletŭ ĭaste naltu, ĭară pentru trupŭ ĭaste smeritŭ, ĭară pentru păcatŭ ĭaste mortŭ, de-acia pentru ziditulŭ de întăĭ strămoşulŭ nostru Adamŭ, întăĭ naşterea noastră în păcate şi întăĭ să dé de moarte tuturorŭ oamenilor, dece, că ce au greşitŭ el maĭ nainte, dreptŭ acéĭa acuma până în zioa de astă-zi toţi ne naştemŭ în păcate. că se trage de atunce păcatulŭ, pentr'acéĭa se-au şi osânditŭ cu moarte să moară. Dreptŭ acéĭa al doile Adamŭ unuiŭ fără de păcate, unulŭ născutŭ Fiĭu a luĭ Dumnezău Domnulŭ de în Cerĭu, slobozindŭ pre noĭ de păcate şi de moarte, venit-au cu trupulŭ în chipulŭ păcatuluĭ, şi pentru păcate cu trupulŭ au osânditŭ păcatulŭ [1]).

„Şi au pusŭ şi au înlegĭuitŭ sfântulŭ Botezŭ, carele ĭaste curăţie, a doa naştere zicându: Cine nu se va naşte cu apă şi cu duhulŭ, acela nu va putea să între la Inpărăţiĭa luĭ Dumnezeu [2]). Dreptŭ acéĭa Sfântul Botezŭ, carele ĭaste a doa naştere, ĭaste uşă deşchisă la Inpărăţia Cerĭuluĭ, pusă şi tocmită între céle 7 taĭne ale Besérecii.

„Acesta ĭaste spălarea şi peirea a păcatelor naşterieĭ de întăĭ, a păcatelor strămoşuluĭ Adamŭ. Sfântulŭ Botezŭ, ĭaste înpreunare şi apropiare cătră Dumnezău, căce că întinerindu-ne cu dinsulŭ, ne facemŭ fiĭ luĭ Dumnezău. Sfântulŭ Botezŭ, ĭaste chezaşŭ şi solitoriu bună invierii a doa oară tuturorŭ Pravoslavnicilorŭ. Sfântulŭ Botezŭ ĭaste naştere desăvărşită a treĭa oară, la a doa venire a luĭ Hs. în zioa de judeţŭ. Cine se naşte pre în botezŭ şi se înpreună luĭ Hristos, aceĭa vorŭ fi luĭ şi moştnéni, şi să vor sculà în viaţă netrecută a împărăţieĭ luĭ Dumnezău. Sfântulŭ Botezŭ, să chiamă hărăzire, căci că noĭ oamenii ne dăndŭ nemica luĭ Dumnezău, ni-l dă. Sfântulŭ Botezŭ se chiamă Darŭ, că în darŭ ni se dă o bunătate aşa de mare ca acĭasta. Botezŭ se chiamă, căci că afundă şi îngroapă păcatulŭ strămoşuluĭ, căci că toţi copiiĭ căndŭ se nascŭ, au de acel păcatŭ, ĭară déca se botézà, l-afundă şi-l îngroapă şi-l piarde pre în Sfântulŭ Botezŭ. Chiamă-se unsoare, căci că mai nainte vréme căndŭ vré să facă Inpăraţi au Arhiereĭ atunce le ungé frunté cu unsoare, aşa şi noĭ creştiniĭ déca vréme ce ne fac înpăraţi patimelor, pentr'acéĭa ne botézà cu Sfântulŭ Botez şi ne ungŭ cu Sfântulŭ Myr, şi la frunte, şi la mâni, şi la pieptŭ, ca să nu aĭbă draculŭ lor să înceapă nicĭ la un mădular al nostru, la frunte ne ungŭ ca să nu ne poată biruì diavolulŭ, la ochi ca să nu vedemŭ nicĭ să căutăm bunătăţile céste deşarte, sau petrecăniile céle bune ale altora, ĭară la mâni ca să nu poată draculŭ să ne biruĭască cu apucările şi cu jehuirile şi întru căte păcate facŭ mânile, ĭară la pieptŭ, ca să nu ne aducemŭ aminte de gânduri réle, căcĭ că adu-

[1]) I Cor. 15, 162. Rim. 50, 99.

[2]) Ioan, glav. 3.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ceré aminte a omuluĭ ĭaste la pieptŭ. Botezulŭ se chiamă lumină, că luminează şi luciĭaşte sufletulŭ omuluĭ şi l izbăvéşte de munca de véci. Chiamă-se haĭnă neputredă, căcĭ că cu Sfântulŭ Botezŭ se acoper păcatele omuluĭ, şi se înbracă omulŭ cu neputreziré, adecă nu-ĭ maĭ ĭaste fricâ omuluĭ aceluĭa că se va muncì în ĭad, ce mérge neputred la Inpărăţia Cerĭuluĭ. Chiamă-se Bae, căce că spală pre om de păcate. Botezulŭ acesta ĭaste, ştii ca şi cumŭ te-aĭ naşte a doa oară fără de păcate. Botezulŭ se chiamă şi pecéte, căce că ĭaste ca o pecéte şi ca unŭ semnŭ Creştinătăţiĭ, şi cum ş'au unsŭ Ovréiĭ pragurile uşilor la Eghipet cu sânge de mĭelŭ şi nu le-au stricat moarté nemica; aşa şi pe creştini nu-ĭ biruĭaşte draculŭ, căci că sântŭ semnaţĭ cu Sfântulŭ Botez, şi pecetluiţi cu Sfântulŭ Myrŭ. Dreptŭ acéĭa şi Smereniĭa noastră, cu voĭa lu Dumnezeu, şi cu lucraré a Duhuluĭ Sfântŭ, aflându-ne la Besérica Sfântă Pravoslavno-Catholicĭasca a Ţărăĭ Munteneşti, întru rându-

159.

ĭala Arhierésca, a Arhiepiscopii, Metropolii a Târgoviştii şi a toată ţara, întru toate zilele doriamŭ cu inema unde vedémŭ atăta neştiinţă a bogaţi Preoţi ai ţărăĭ, apoĭ ĭară văzândŭ pre Mântuitorĭulŭ nostru Is. Hs. cum va să caute şi va să céră sângele oilor sale cestor cuvântătoare, carele-mĭ sântŭ date în sémă ĭară dela mâĭnile méle, şi văzândŭ ĭară cum au creştinii ţăreĭ înputare, şi Preoţii maĭ vrătosŭ de către hulniciĭ dă lége, cumŭ pentru grosimea şi grubia nu ştimŭ slujì taĭnele Sfinteĭ Beséreci, şi strigă toţi totŭ-de-una că deĭstvuescŭ rău şi nesebuitŭ, şi zicŭ că amŭ uĭtatŭ cinurile, socotélele, obrăşirile, chipurile, nemeririle şi toate rânduĭalele şi tipicurile Sfintelor taini, pentr'acéĭa de întăria ce m'au întărit Dumnezeu înpotriva puteriĭ méle, gândiĭu să ĭau înputarea batjocoririlor de asupra aceştii

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ţărîşóre întărită cu mâna dréptă a lu Dumnezeu, şi cu mila lu Dumnezeu de în céle 7 taĭni ale Besericiĭ scos-am 2 la lumină. Botezul zic şi Myrulŭ, cu toate învăţăturile, rânduĭalele şi ţeremoniile lor, cumŭ vă roz ĭubitorilor cetitorĭ, maĭ vărtos de Hristos ĭubitorĭ, să citiţi să vedeţi cum sânt răsfirate, puse tot pre rândŭ înaintea aceştii cărţuiii cu acéste 2 Sfinte Taĭne de în céle 7, că le arată vremile, obicéĭurile, facerile amândurora pre tocméla şi pe rândul Beséricii Sfinte, Maĭca noastră a răsărituluĭ, carea cumŭ au luatŭ obicĭaĭu de la Domnulŭ Hs. de la Sfinţii Apostoli, de la sfintele săboară, nu cum au fostŭ până acmu slovenéşte tipicurile, carele nu le pot şti cinstiţiĭ şi cuceriţiĭ Preoţi pentru nesebuĭala lor, ce tot rumânéşte toate tot pre rândŭ, carele lesne într'alte Molitvenice nu le veţi foarte afla, căcĭ că socotinţă şi usărdie când au scris atâta a pune n'au vrutŭ întru Sfintele Taĭni. Ce multe au fostŭ lăsate ne scrise şi ce n'au trebuit a mânjit, cumŭ singuri veţi vedé cinstiţilor cititori cu proasta nevoinţă şi ostenélă a Smereniei noastre adunate într'acésta Cărţulie, dă pre molitveniculŭ Grecescŭ şi Slovenescŭ amândoaă înfăţişate. Dreptŭ acéĭa acuma o Sfinte Clirosule să nu vă sfiiţi sau să vă leneviţi a nu căuta şi a nu citi şi a nu învăţa acéste 2 Taĭni ale Sfinteĭ Besericĭ, scoase de în céle 7 căcĭ că sântŭ tocmite pentru spăsenia sufletuluĭ tău şi a tuturor Creştinilor, atâta de scumpe cât n'aĭ cu (cu) ce le preţui, după cuvântulŭ Mântuĭtorĭuluĭ. Că ce schimbŭ zice va da omulŭ pentru sufletulŭ luĭ măcarŭ de-ară dobândi şi lumea toată; dreptŭ acéĭa déca vréme ce se răsipéşte şi se gonéşte dă se sparge întunéreculŭ, cu înnoraré ceţii şi a păcleĭ neştiĭnţeĭ méle, de amŭ maĭ dres rânduĭalele şi le-amŭ prepusŭ rumânéşte zic, pentr'acéĭa nu se cade voaă drepţilorŭ mieĭ fiĭ aĭ Pravoslavieĭ să vă înponcişaţi şi să vă scrăbiţi în potriva păstorĭuluĭ vostru. Ce vă aduceţi aminte că învăţătura Arhieréscă ĭaste în locŭlŭ luĭ Hs. După cuvintele Sfinţieĭ sale. Cine priĭméşte pre voĭ acela pre mine priĭméşte [1]), şi într'altŭ locŭ. Cine ascultă pre voĭ acela pre mine ascultă, ĭară cine se lépădă de voĭ acela de mine se lépădă [2]). O ĭubitorilor ci(ti)tori, maĭ vărtos de Hristos ĭubitori, nu rămnireţi hitlénilor, nici vă asemănaţi celora ce să înponcişază în taĭnă şi stau în potriva puterii Arhieriеĭ noastre, că unii ca aceĭa se închipuescŭ obicĭaĭuluĭ pasării carea se chiamă Corbŭ, carele întru nemica nu băgă în sémă învăţătura stăpânu-său Patriarhuluĭ său Noe, ce déca lăsă corabia căzŭ pe străvŭ, şi'şĭ luă partea cu dinsulŭ, aşa şi înponcişătorii de cuvânt aĭ vremiĭ de acmŭ, ca nişte aspide surde astupă urechile, ca să n'auză cuvântulŭ de învăţătură bună, ĭară limba şi-o ascultŭ spre cuvinte réle şi spurcate, ce pre dinşii va judeca Dumnezeu. Iară voĭ, o ĭubitorilor cititori, aduceţi-vă aminte de Sfânta Scriptură, că oameniĭ Israilténii ceĭa ce huliĭă asupra lu Aaron, déca-ĭ scoase de la Eghypet, cărora el le făcé atâta bine, atunce putérniculŭ Dumnezeu curându-ĭ schimbă scrăba, că lor rămaseră trupurile în pustie dă periră; ĭară el Aaron zicŭ, se sui în muntele Orŭ, cu porunca Domnuluĭ, şi se pristăvi acolò întru multă rugă [3]). De-acia ĭară Coreĭ, Dathanŭ şi Avironŭ, se sculară asupra lu Moysi şi Aaron, ĭară pré putérneculŭ Dumnezău foarte făcu izbândă curând, că se prăpădi pământul suptŭ picĭórele lor, şi se desfăcu dă-ĭ înghiţĭ, şi casele lor şi pre toţi oameniĭ căţi era cu Coreĭ, şi toate dobitoacele lor şi toată avuţia lor, şi mérseră de vii în ĭad, şi-i acoperi pământul, şi periră de în mijloculŭ oamenilor [4]). Iară eu nu pohtescŭ

[1]) Mat. 10.
[2]) Luc. 10.
[3]) Cis. gl. 20. 33.
[4]) Cis. gl. 16.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

aşa înponcişetorilor de acuma, ce cu dragoste aducŭ aminte, ca să-şĭ vie în fire şi în minté cé bună şi adevărată, dreptŭ acéĭa voĭ, o ĭubitorilor clericĭ cititori, maĭ vărtos de Hs. ĭubitori, priĭmiţi cu mulţemire acéstă puţină ostenéla a smireniei noastre, şi şedeţi de citiţi şi vă învăţaţi dă pre dinsa cu dédinsulŭ, să vă fie de folosulŭ izbăvirii sufletelor; ĭară pentru Smerenia noastră rog, rugaţi pre Domnulŭ Dumnezeu, ca să ne ¸vrednicéscă cu mila cé bogată a Sfinţiei Sale, cu sănătate şi cu pace într'acéstă arepă de ţărĭşoară umbrită suptŭ putérnica dréptă a lu Dumnezău, cu izbăvire de ¸vrăjmaşĭ văzuţi şi ne nevăzuţi, ca să putem scoate la lumină şi célé-lalte Taĭni ca şi céste 2, să nu rămăe închise, şi să fim îndemnători şi nevoitori şi mai la multe şi mari lucrure.

„Ѡ҃ ⁘ѣ҃ здравствѹйте, и҆ спситесѧ ѿ възлюблéннаѧ чада Смирéнїа Нш҃гw кышше пи҃санный: желáетъ рáчит и҆ прикѣствѹéтъ.“ (Fiţĭ sănătoşĭ întru Christos şi mântuiţi-vĕ, prea-iubiţĭ copiĭ¸aĭ smereniei nóstre maĭ sus scrise, care vĕ doresce (binele) şi vĕ salută.)

Pe ultimile 2 foĭ liminare se află tabla de materiĭ şi o gravură representând *Săborul Maicĭi Domnuluĭ* sub titlul:

Изwбраженїе ВЪЗНСЄНІЙ Гдⷭ Бгⷪа и҆ Спса нш҃го Іс хⷭ.

160.

iar ca legendă

ѿ Іс҃е, вазшéдый на Нб҃са ѿнѹдѫже и҆ сѣшéдъ, мл҃имтисѧ дане ѕстакиши нáсъ сúрыхъ: нд҃ посли҆ твóй дх҃ъ ꙗкоже ѕѣщалъ ѥсѝ Оу҃чúкwмъ, ѡсщр҃áѧ и҆ просвѣщáѧ нáсъ.

Bucurescĭ, Biblioteca Academiei Române.

C. Erbiceanu, în *Biserica Ortodoxă Română*, XXIII, 671.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

161.

60. Psaltirea, Belgrad (Alba-Iulia), 1651.

ספר תהלים | ѰАЛТИРЪ | Чє съ зи́чє,҃ КЪНТА́РЪ, | І҃ФЄРИЧÎТѪЛѪИ ПРОРОК ШИ҃ДПЪРЯТ ДЄДЪ | Кѕ҃кънтáрилє лѧй Мѡѱєи. | шй кѕ сѧмма шй ръндѧшла, лà тóци ѱалóмїи. | Йзкодúтж кѕ мáрє сокотúнцъ, дéн йзкод | жидовескъ, прє лимбж рѧмънѣскж. | кѕ Ялюторюлъ лѧй Дмнезъѕ, шй кѕ҃Ѯдемнарж шй порѧнка, денпрєѧнж кѕ тоатж келтѧшала Я мърїей сáлє | ГЄѠРГÎЄ РЯКОЦИ, | Крáюль Ярдѣлѧлѧй, й прóчаж. | Тѵпърúтѧсаѕ Ѯтрѕ Я мжрїей сáлє Тѵпографúє, | Дентáю Нóлѡ, Ѯ Ярдѣль Ѯ четáтж, | БЄЛГРÚДѪЛѪИ. | кѧ лѣто, ѕзрйѳ. Я ѿ рждствà хѓа, ѕаѯнл. декем: кѓ, дйь.

In-4⁰ de 18 foĭ nepag. şi 300 foĭ numerotate. Titlul e încadrat într'un chenar înflorit. Tiparul e negru şi puţin roşu, întrebuinţând treĭ mărimĭ de caractere. Pagina încadrată are 16 rînduri cu caracterele marĭ şi 21 cu cele mijlocie. Cele micĭ se întrebuinţézà în notele marginale şi în sub-titlurĭ. Cólele de câte 4 foĭ au ca signatură alfabetul cirilic, fie care literă repetându-se pe p. 2 şi 3 însoţită de cifra cirilică respectivă.

Pe verso titlului sĕ citesce:

„Cinstitul şi luminatul semnu, al Mărieĭ sale Craĭuluĭ Ardéluluĭ, şi a domnuluĭ părţilorŭ ţărăĭ ungureşti, şi a Şpanuluĭ Săcuilor, ѣшєже й прóчаж.

Sub care sĕ vĕd armele luĭ Rákoczy reproduse maĭ sus la nº 147, înconjurate de literile Р. Г. К. Я. Д. П. Ц. Ѯ. С. Ш. И. П., iar de desupt:

I. Corinth: Glav. 14, sh. 19.

In săborul Creştinilorŭ [1]), maĭ voesc a grăì cu înţelesŭ, 5 cuvinte, învăţándŭ pre alţii, decât zéce miĭ: de cuvinte în limbà striinà.

In cele 5 foĭ următóre se află următórea

„ Predoslovie cătrâ Mărïa sa Craĭulŭ Ardélului

„Cinstituluĭ şi luminatuluĭ şi înfrămsăţatuluĭ cu destoĭnicie şi cu creştinătate milostivuluĭ Gheorghie Racoţi din mila luĭ Dumnezău Craĭul Ardéluluĭ, Domnuluĭ părţilor ţărăĭ ungureşti şi Şpanuluĭ Săcuilorŭ, ѣшєже й прочаж.

„Dela Tatăl Dumnezău pentru Domnul nostru Is. Hs.: Milà, Pace şi domnie fericità, cu biruinţà înfrămsăţatà, pohtescŭ Mărieĭ Tale ca Domnuluĭ mieu milostivŭ.

[1]) Notă marginală: *In besérica.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Bunu-ĭ Domnulŭ tuturorŭ şi mila luĭ ĭaste spre toate faptele luĭ. Aşĭa cântă Inpăratul şi proroculŭ Davidŭ, milostive Doamne Craĭu, psalom 144, stih 9, tuturorŭ ce să zice, încă şi pizmaşilorŭ luĭ, diavolilorŭ, carii luptă neîncetat înprotiva Slaveĭ sfinţieĭ sale, că pre dinşii încă-ĭ rabdă şi-ĭ ţine spre bătaĭa celor păcătoşĭ şi face să răsae Soarele sfinţiĭ sale spre răĭ şi spre buni, şi ploae spre direpţi şi spre nedirepţi. Aşĭa zice Hs. la Matheiŭ 5, stih 45, că răotatĭa păcătoşilorŭ, încă nu poate opri ca să nu fie mila şi bunătatĭa sfinţieĭ sale şi spre aceĭa, ĭară mila sfinţiei sale ĭaste asupra a toate lucrurile sfinţieĭ sale, că n'are sfinţiĭa sa lucru ca acela dintru carele să nu strălucĭască mila şi bunătatĭa sfinţieĭ sale; că den bicĭul şi din bătaĭa luĭ încă să arată şi strălucéşte mila şi bunătatĭa luĭ, că sloboade într'un loc spre oameni, în loc de bicĭ (бичь), şi bătae, într'alt loc el întoarce den bunătatĭa luĭ spre blagoslovenie şi spre bine. Că după potopul apeĭ când făcĭà oamenii oraş şi turnu, den sfatulŭ lorŭ cel orbŭ şi nebunŭ, vru să-ĭ batjocorésca şi să-ĭ bată, şi limba întru carĭa grăiĭa toţĭ mainte li o despărţi întru multe limbi, pentru carĭa le fu a părăsi lucrul lorŭ cel nebunesc şi să răsfirară în pribegie în toate părţile pământuluĭ; ĭară în Testamentul nou le întoarse şi le dède blagoslovenie Apostolilor, de ştiură în toate limbile de propoveduiră Evangheliĭa a toate făpturile, Marcu 16, stih 15, 17. Şi sosiră şi păgânii întru unicĭunĭa credinţeĭ, cum prorocise Isaiĭa prorocŭ, 19, stih 18, zicând că vor grăi oraşele Eghypetuluĭ în limba Hananeĭlorŭ, ce să zice că vor ţinĭa o credinţă dirépta şi o lége, şi toţĭ într'o limbă vorŭ chema pre Dumnezăul cel direpţ într'agĭutorĭu, întru împărăţiĭa lui Hs., pentru ştiinţa limbieĭ. Acmu încă chĭamă Dumnezău în toate zile pre toate limbile, dentre toate rătăciturile şi den toate nebuniile, spre credinţa şi spre ştiinţa luĭ Hs. cĭa dirépta şi adevărată şi cu o inimă. Pentr'acéĭa foarte-ĭ de trébă şi în vrémĭa de acmu a şti în limbi ca să propoveduĭască Evangheliĭa în toate limbile, întru limba lor ca să înţelégă. Pentr'acĭasta au dăruit şi pre Apostoli, în zua de Rusalii, дѣлан ѣ, *(Faptele Apostolilor 2)*, ca să ştie în toate limbile, carĭa acmu cu mare ostenélă o învaţă oamenii a şti în toate limbile şi să propoveduĭască Evangheliĭa luĭ Hs., şi să aducă oamenii la unicĭunĭa credinţeĭ, ce să zice la o credinţă derépta. Iară cine grăĭaşte întru adunare, în limbă streină, pre sine întrămaḑă nu pre adunare; numaĭ aşa-ĭ cine grăĭaşte în limbă streină, învăţând, au cântând, în adunare, carĭa nu o înţelegŭ ascultătorii, ca cimpoile şi lautele, carele nu fac osibitură în sunet, şi nime nu le înţelége. Ştim că credinţa ĭaste dentru auzit, ĭară auzitul ĭaste den cuvântul luĭ Dumnezău, cuvântuluĭ den propoveduitură, ĭară propovedaniĭa trebuĭaşte să fie în limbă, să o poată înţelége şi să o ştie ascultătorii. Frumos darŭ a luĭ Dumnezău ĭaste a şti în limbi, numaĭ să viĭaze cu dinsele, ca să înţelégă şi alţii ce zice, că aĭmintrĭa nime nu va putĭa lua întrămare den cuvântul sfânt.

„Pavelŭ Apostolŭ, I Corinth. 14, cu multe lucruri frumoase arată şi aduce înainte că nu-ĭ nicĭ un folos a grăi în limbă streină în săborŭ[1]). — Întâĭu zice aşa: că cine grăĭaşte în limbă streină nu grăĭaşte oamenilor ce luĭ Dumnezău, nu spre înţelesul oamenilor şi spre întrămarĭa lor, unde nime nu le înţelége şi nime nu să întrămaḑă den cuvintele luĭ. — A doa oară zice: că cine grăĭaşte în limbi stre-

[1]) In besérică.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ine, numaĭ pre sine să întrămaḑă, nu pre adunare, unde pre el nime nu-l înţelége ĭară noao ni să cade toate să le facem spre întrămarĭa adunării.—A treĭa, asamănă cuvintele în limbă streină cinghiilorŭ, bucinilor, trâmbitelor şi alăutelor; acélĭa de sună numaĭ şi nu dau osebiturâ, de nimică-sŭ întru soţiĭa oamenilor cu

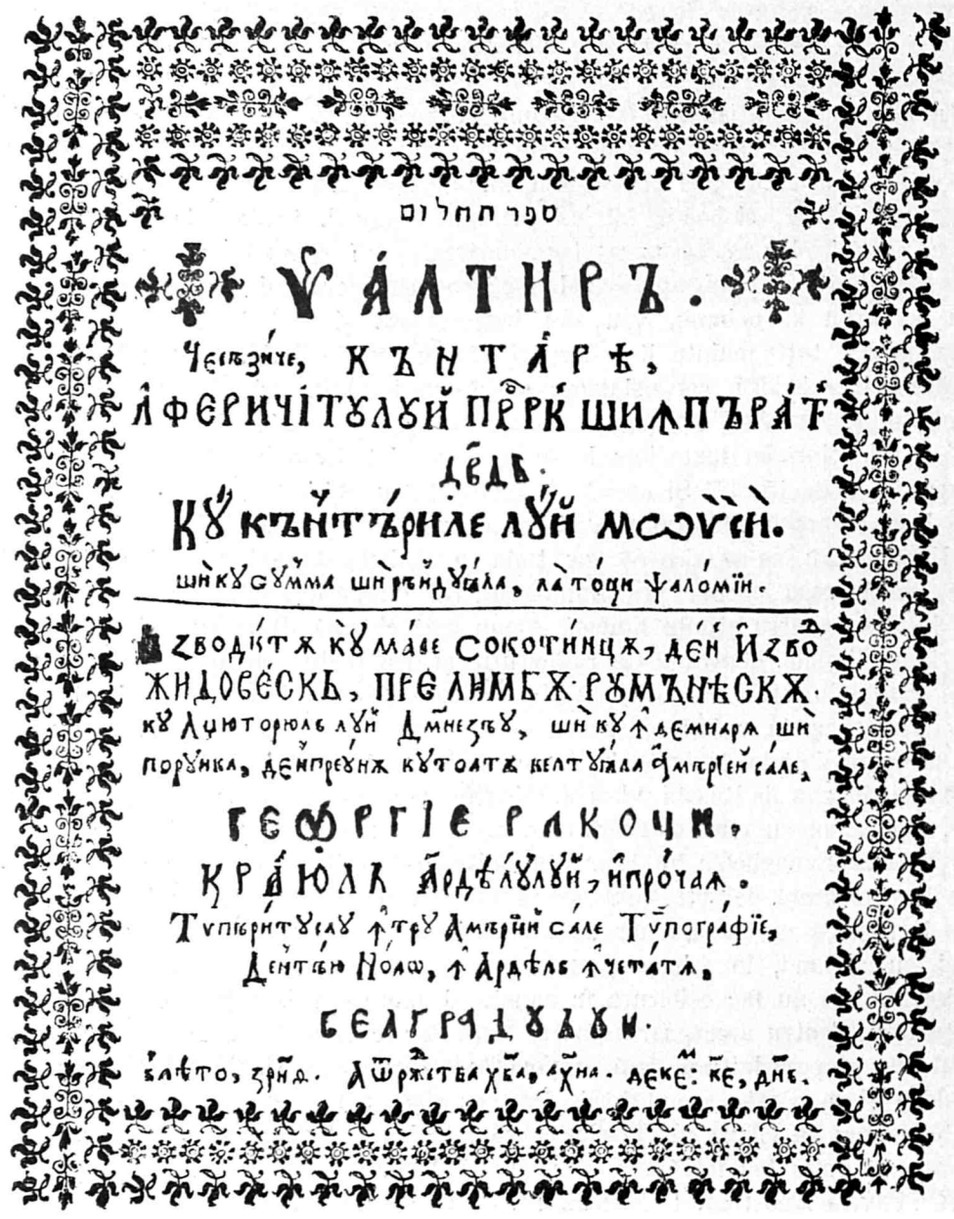
ספר תהלים

ѰАЛТИРЪ.

Чєпвзнуе, КЪНТАРЄ,
АФЄРИЧІТѢЛѢЙ ПРК ШИЛПЪРАТ
ДЄДЪ.
КѰ КЪНІТЪРИЛЄ ЛѰЙ МСОУСН.
ШНКѰСѰММА ШНРЄНДѰАЛА, ЛАТОЦН ѰАЛОМІН.

ЗВОДІТЖ КѰ МАЄЄ СОКОТИНЦЖ, ДЄН ИЗБО
ЖИДОВЄСКЪ, ПРЄЛИМБЖ РѰМЪНЄСКЖ
КѰ ЛЦНТОРЮЛЄ ЛѰЙ ДМНЄЗЄѰ, ШНКѰ АДЄМНАРА ШН
ПОРѰНКА, ДЄНПРЄѰНЖ КѰТОАТЖ КЄЛТѰАЛА ОМПРІЄН САЛЄ,

ГЄѺРГІЄ РАКОЦИ,
КРАЮЛ АРДЄЛѰЛѰЙ, НПРОЧАЛ.
ТѰПЕРИТѰАЛѰ АТРѰ АМПЕРІЙ САЛЄ ТѰПОГРАФІЄ,
ДЄНТЄЮ НОАѠ, АРАФЛЄ АЧЕТАТА,

БЄЛГРАДѰАѰИ.

БЛѢТО, ЗРНД. АѺРЖІТЕАХЄЛ, АХНА. АЕКЄ: КЄ, ДНЕ.

162. Titlu la *Psaltire*, 1651.

trâmbita, de nu va sufla de gătit au de încălecat şi de gătit spre războĭu, nime nu să va şti găta, nici va şti de ce să ţinĭa, că şi Dumnezăul atot putérnicul, Cisla 10, porâncise oamenilor săĭ în pustie să se ţie de glasul bucinuluĭ şi în slujba dumnezeĭască şi la purcédere, că de bucina cu 2 bucine trebuĭa să se adune toată mulţimĭa; ĭară de bucina cu unul, numaĭ bătrânii să adună, când bucina de

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

purcesŭ, toată tabăra purcedĭa. Aşĭa cuvintele în limbă streină, de nu să va tălcuì să se înţeléga, de nimică-sŭ sunetele lor întru adunare, ca şi glasul cinghiilor fără osibituri, că nime nu să întramă dentru ĭale. — A patra: cine grăĭaşte în limba streină, numaĭ ceĭ prostĭ înaintĭa celora ce grăĭaşte, că eĭ nu-ĭ înţeleg luĭ nemică cum n'ară vrĭa să înpreune cu eĭ ce ştie el şi înţelége şi ĭaste la inima

КѢѲІСМА. Є. ѰАЛО ДВ: ЛВ.

Сѹмма: Ā. ѧчіетъ ѰАЛОМЬ, ЇНЇТТѢЇН КРЕДНИЧОШИ, ѧТІЙ СѢ ѧДѢМНЖ ПРІ ЛАѴДА ЛѴЙ ДМНЗѴ, ПЕНТРѴ ФАПТІЛЕ ЛѴЙ, ПЕНТРѴ КАРЕЛЕ СѢВЖ А ГАВЕ.

ѧЦЕЛЕПЧІОНА, ПѴТТРА, ШИ БѴНѢТАТА ЛѴЙ ДМНЗѴ, ДІ С, ДЕТѢЙ, ПѢНЖ ѧ, К.

Б. ДѴПА АТѢА РОАГА ЇНЇТТѢЇН ПРѢ ДМНЗѴ, СѢ ЧІНЕ БѴНѢТАТА ЛѴЙ ѧТОАТА ВРѢМА ІПРЕЄЙ. С, К, КА.

ѰАЛОМЬ, ЛВ.

Ч: ЧІЕТЕ ѰАЛОМЕ АЛ ЖНДОВЕИ НАРЕ ТѴТѴЛѴШЕ, ШИ ТЕИ, Ѳ. АЄ КѢТѴЛАРИ ЛАѴ ПѴСЕ ТРѢБЕ ЛѢ ЗНАЙЙ ДЗДЕ.

Ā. БЖКѴРАЦИВЖ ДНРЕПЦІЙ ѧ-ДМНѴЛ, КѴВІШАСЬЗЕ ЛА-ѴДА ДНРЕПЦИЛОРЬ.

Б. ИСПОВЕДЦИВЖ ДМНѴЛѴЙ ѧЛАѴ-ТЖ, ѧНАБЛЖ, ѧ ѰАЛТИРЕ КѴ, І,

ІПРѴ

163. — Pagină din *Psaltire*, 1651.

luĭ. — A 5: cine învaţă au să roagă luĭ Dumnezău în limba streină, întru adunare[1]), oprĕşte ascultătoriĭ ca să nu poată zice aminŭ pre rugăcĭunĭa luĭ cumu-ĭ obicĭna, că pre ce nu înţelége nu poate zice aminŭ, ca să întărească cu acéla şi să pecet-

[1]) Săbor.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

luĭasca rugăcĭunĭa luĭ. Maĭ apoĭ întăréște singurŭ cu pilda sa, că săva c'au vrut putĭa grăi, maĭ mult de căt alții, Pavel în limbi streine și încă zice așĭa, că maĭ voĭaște într'adunare [1]) să grăĭască 5 cuvinte cu înțelesŭ ca să învéțe și alții, de căt zéce miĭ de cuvinte în limbi streine, I Corinth. 14, stih 19.—Preste acéstĭa preste toate Duhul Domnuluĭ luminat ne dă înainte ce trebuĭaște să facem întru adunare. David în psalom 101 așĭa zice: Vestéscă-se în Sionŭ numele Domnuluĭ și în Ierusalimŭ lauda luĭ. Ce cum poate fi acéĭa, ca să înțelégă, déca să va vestì în limbă streină? Sfăntŭ Pavelŭ la Colas 3, stih 16 așĭa zice: să lăcuĭască îutru noĭ den destul cuvintele luĭ Hs., ĭară să le vor vestì în limbă streină întru adunare [1]), carele nime să nu le poată înțelége, acolĭa ne tocma să fie den destulŭ, ce nice un folosŭ nu ĭaste cuvăntulŭ luĭ Dumnezău întru adunări, Sfintele taĭne, cumu-ĭ Boteḑul și Cina Domnuluĭ ѝпрочѧм *(și cela-l-alte)* trebuĭaște să le slujimŭ, și isprava lor și folosul lorŭ trebuĭaște să le spunemŭ și alte cranguri a credinței dirépte trebuĭaște să le răspundem cu înțelesŭ; ĭară să le vom face acélĭa în limbă streină, în carĭa nu înțelegŭ ascultătorii, eĭ de acolĭa ce folosŭ vorŭ lua? Despre Cina Domnuluĭ zice Domnul Hs. să o facem spre poména luĭ, ĭară să o va face învățătorĭul în limbă streină și ascultătorii nu-ĭ vorŭ înțelége, atunce necumŭ să fie spre poména luĭ Hs., ce maĭ vărtosŭ va fi uĭtată poména Sfinției sale în véci, poména morții luĭ Hs. și alte bunătăți a sfinției sale, cu de totulŭ să vorŭ îngropa și uĭta, că ascultătorii audŭ sunetulŭ și urletulŭ cuvăntuluĭ streinŭ, ce nicĭ un folosŭ nu-i potŭ lua.—Pentr'acéĭa să arată luminatŭ și aĭave dintr'acéstĭa din toate, că rugăcĭunile dintr'adunări, încă și dintr'alte locuri, leiturghiile, rugăcĭunele și căntările și alte slujbe dumnezeești, numaĭ ce-sŭ îndeșărt în limbă streină celora ce nu o înțelegŭ, și înaintĭa luĭ Dumnezău încă nu-sŭ voite, carele-sŭ în limbă streină și nu le înțelegŭ, și cu vină să vorŭ păgubì ceĭa ce slujesc slujba Dumnezeĭască în limbă streină neînțelegăndu-o, cum fac Papii de Răm și ceĭ bărați lénișĭ și Patări ce să chĭamă părinți și dévestăvnici și călugărițe, carii nemică nu știu carte, și încă cănta Tatăl Nostru și Ave Marĭa și psalomi în limbă streină fără de toată știința, ce aceĭa-sŭ ca gaițele și ca pasările carele-sŭ fără de toată știința, și încă vorŭ să grăĭască ca și omulŭ; așĭa și aceĭa ce grăescŭ în limbi streine neînțelegăndu-o.

„Acéstĭa toate văzăndu-le și luîndu-le aminte Măriĭa ta, milostive Doamne Craĭu, foarte dumnezeĭaște și pre mare lauda luĭ Dumnezău, aĭ porăncit Noao slugilor Mărieĭ tale, împreună cu Semeon Stefanŭ Mitropolitulŭ din scaunulŭ Belgraduluĭ, ѣшиже и прочѧм, să izvodim Psaltirĭa luĭ Davidŭ den limbă jidovéscă pre limbă rumănéscă, ca să o poată ceti înțelegăndu-o și mic și mare. Pentru că vedem aĭave că tot cinulŭ Beséricilorŭ rumănești și grecești ĭaste den Psaltire, că toate slujbele dumnezăești sănt înfrămsățate cu psalomi den Psaltire pentr'acéĭa foarte lăudămŭ obicĭaĭulŭ lorŭ, că au slujbă și rugăcĭunĭ den scriptura sfăntă, nu din aflături omenești, că adevărŭ în deșărtu-lŭ cinstescŭ pre Dumnezău cu aflături omenești, cumŭ zice Hs. la Math. 15, stih. 9 și la Isaĭa 29, stih 13. Ce numaĭ acésta au fostŭ smintéla, că n'au fostŭ cetindŭ în limba lor, ce în limbă streină, carĭa mulți n'au fostŭ înțelegăndŭ neci popii, netocma ascultătorii, pentru carĭa mulți au mersŭ cu mare dorŭ la beséricâ, ca să înțelégă rugăcĭunile și căntările și măngăerile, carile săntŭ în psaltire, ĭară neînțelegăndŭ au mersŭ acasă măhniți. Iară

[1]) In beséricâ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pentr'acéĭa ne-amŭ silitŭ, din porunca Mărieĭ tale, şi amŭ izvoditŭ şi le-amŭ isprăviţŭ cu cheltuĭala Mărieĭ tale, carele pohtimŭ şi noĭ de la Tatălŭ Domnulŭ nostru Is. Hs. să fie spre lauda numeluĭ Sfinţieĭ sale şi pre întrămarĭa sufletelorŭ tuturorŭ creştinilorŭ.

„Dupâ acéstĭa rugămŭ acelaşĭ Dumnezău, să te custe pre MărĭĭA ta, cu toată cinstită casa şi ţara Mărieĭ tale întru ani mulţi şi fericiţi, înflorindŭ cu pace şi cu de toate bunătăţile luĭ Dumnezău şi să te ĭa suptŭ Scutul şi suptŭ arepile Sfinţieĭ sale, şi să-ţi fie stincă tare, ca şi luĭ Davidŭ înprotiva a tuturorŭ pizmaşilorŭ, ca să putemŭ şi noĭ viĭa suptŭ arepile Mărieĭ tale în pace, lăudându numele Tatăluĭ şi alŭ Fiĭuluĭ şi alŭ Duhuluĭ Sfîntŭ. Aminŭ.“

In foile liminare se maĭ află o prefaţă despre folosul Psaltireĭ şi aceiaşĭ stemă a Mitropolieĭ Belgraduluĭ ca cea din Noul Testament din 1648.

La f. 1 a textuluĭ se află titlul:

Я ЛѢИ ДАВИД ПРОРОКЪ ШЙ ЦАРЬ КЪНТАРЄ [1])сѣфєрЪ тѣ҃лмимЪ | чє сѫ зичє, | кáртѫ лѣѕдєлорЪ, | сáѕ, | Й ѰАЛÓМИЛОРЪ ЛѢИ ДЕДЪ.

La sfîrşit la f. 299 v. se află încă o

„Predoslovie cătrâ cetitori.

„Milă, Pace, şi întrămare în credinţa dirépta, pohtimŭ cetitorilorŭ Creştini, dela Tatălŭ Dumnezău pentru fiĭulŭ său Is. Hs.

„Stiindŭ acĭasta că apa totu-ĭ maĭ curată şi maĭ limbede *(sic)* în izvorŭ de cât în părae, că de ce să departă apa de izvorŭ, totu-ĭ maĭ înmestecată şi maĭ turbure; aşĭa-ĭ şi izvoditul scripturеĭ sfinte: Incă totu-ĭ maĭ curată în limba ce-au grăit Duhul sfănt, în légĭa véche, prin proroci caré-ĭ Limba Jidovască, ĭară în Testamentul nou Grecĭască; că de ce să departă de limba întru carĭa au grăit Duhul sfânt, totu-ĭ maĭ înmestecată şi maĭ strămutată, cum să véde den multe izvoade şi limbi. Pentr'acéĭa şi noi, izvodindŭ Psaltirĭa luĭ Davidŭ prorocŭ, maĭ vărtosŭ ne-am silit a socotì izvodul Limbii Jidoveşti, întru cărĭa ĭaste scrisă; şi dupâ acéĭa am socotit izvoadele a mulţi Dascali mari, şi carii am văḑut că se maĭ apropie de izvodul luĭ Izrail, noĭ încă am ţinut înpreună cu ei. Dupâ acéstĭa am socotit şi izvodul celor 72 de Dascali, carii au izvodit den limbă Jidovască în Grecĭască (din Grecĭască dup'acéĭa în multe limbi); şi unde am văḑut că nu s'au foarte depărtat de izvodul Jidovesc, noi am lăsat în loc, numai că am sămnat cum că să osibéşte de cel jidovesc, şi unele cuvente le-amŭ pus pre rând, ce le am închis în parintijiş, cumu-s céstia (.) ĭară altele le-am pus pre margene, cu céste slôve: *jid. nu-ĭ*, ce să zice, că în izvodul jidovesc nu-sŭ. Şi la tot psalomul, întâĭu am pus Summa, şi părţile psalomilor, arătând care psalom câte părţi are, şi care parte, până în ce stih au soroacă cuprinde, şi despre ce grăĭaşte prorocul. Dupâ acéstĭa, am pus şi Titulușul, unde l-am găsit şi jidovéşte şi am tocmitŭ psalomii toţĭ cu stihurĭ, ca să poată aflà maĭ în de grab ce va vrĭa să caute. Dup' acéstĭa, ştiind că nicĭ un lucru ce-ĭ făcut de mână de om nu poate fi făr' greşală, pentr'acéĭa vă rugăm să ertaţĭ cĭ-am greşit, au

[1]) Notă marginală: Jidoveşte.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cuvănt, au în tipar. Dĭa Dumnezeŭ cu ce dragoste am scris noĭ, cu acéĭa să cetiţĭ şi voĭ, spre întrămarĭa sufletelor voastre [1]). Domnul nostru Is. Hs. fie cu sufletul vostru, mila fie cu voĭ, amin".

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române.

Cipariu, *Analecte*, XXI şi 100.—Lambrior, *Carte de citire*, 66.—Gaster, *Chrestomatie*, I, 152.—Sbiera, *Mişcări culturale*, 48.

164.

1652.

61. Indreptarea Legiĭ, Tîrgovişte, 1652.

ΔΔΕΡΕΠΤΊРѢ ΛΕЦΙЇИ | къ Дмнзев. | карѣ аре тоатѫ жъдеката | Ирхїерѣскѫ шн ѧпърътѣскѫ де то́ате кинн́ | Прѣщеп̃ шн Мїрнѣцн. | ПРИВИЛИ́ Сфйцилор Ипсли, âчѣле 5 Съ̃ | шн тоа̃ чѣ́ Намѣ́стнч. Льйгъ âчѣ́стѣ шн ѧле с̃: | Дас̃, а̃ Лзмїй. Васи́л вел. Тимодеи. Ник. Никола́е. | Θеωлю́гїа Дмнзеп̃лор Бг̃ословъ Скрйсе | маи наинте шн токмите, къ Порѵ́й шн ѧвъцътор | Бл̃гочъ̃кѵзѵи ѧпъра̃ Кур: Іоа̃н Комнинѵ́л. де кѵвъй. | Діак. ал Мар̃ Бесѣр. лѵ Дмнз. шн Пъзитор де Пракил: Кур | Пле́ѳїе Ирйтинѵ. пр âкѵм де.ѧтъи препс̃ тоа̃ депре ѣллинѣщ пре Лимбъ Рѵм, къ невоинца шн оу̃серда шн къ тоа̃ кѣ́тѵа̃л â пре с̃: де хс̃ Кур СТЕФАН къ | мил лѵ Дмн̃ Митроп̃ Търговѣ Сѳар̃ Пла́юл шн â тот Оуг: | ѧ ТЪ̀РГОВИЩЕ. | ѧ Тупографїа прѣлѵм міе́ѵ Домн: Iw Ма́деи Б | Бас̃: ѧ с̃ Митр: ѧ кас̃ Нъ̀лцир̃ Домнѵ́л Нос̃ Іс̃ Хс̃ | мр̃: к. Блѣт̃ ѧзр̃ѳ̃. â лѵ̃ Хс̃ ѧахнв. в По вел̃: |

In-folio de 25 foĭ nenumerot. şi 796 pagine. Titlul încadrat într'o gravură care represintă, între altele, şi stema Ţĕreĭ Românescĭ (nº 165). Tiparul este negru şi roşu. Pagina încadrată are 36 rînduri. Volumul cuprinde câteva gravuri în lemn representând pe Sf. Vasilie-cel-mare, cele 7 săbóre (nº 167-169) şi numeróse iniţiale ornate micĭ şi câteva frontispicĭĭ şi finale.

Pe verso titlului începe prima prefaţă a monachului Daniil, care se reproduce mai jos. Între acésta şi prefaţa Mitropolitului Stefan, pe f. 2 v., se află

[1]) II Timth, IV, sh, 12.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ЛЕПТА ЪЛЕУЇЙ

кѹдмнцéѵ.

КАРѢ АРЕ ТОЛѢ ЖѸДЕКАТА

Архїерѣ́скашнѧ Пръвѣ́тех дітóлтвнніи

Прѣщє шн Мїрéнєшн.

ПРАВИЛА СФѢЦИЛѠ АПѦЛ И, ѧ҃ѵ҃ѣ́лѣ ѕ҃ СѢ шнтоа тѣ Намѣ́тнн. Лѣгъ ѧ҃ѵ҃ѣ҃ѵ҃ѣ́шнлѧ с҃:

Дѣ. Ѧлѹ́мїй. Вагѵѣ. Тимоѳ. Нн. Николáе.

Ѳѣшлоѕóгїа Дмнцѣлѡ Бгоѕлѡ. Сѣрѣ́ѣ

мнѧнте шн тóмнте жѣ Порѵ шн ѧ҃вѣцѣ҃ѵ҃ѣ

Бгочѣвѣ ѧпѣра Кѵ: Іѡа Канни. деКѵоѣ.

Дїа Ама Бгѣ лѹдмн. ѡПѣцнтоде Полѧн: Кѵ

Ѧлéѯїе Ѧнтнну. ѣлѣ деѧ҃ѣ҃ѣпрнпѣ тоа депр

Ѣлнпѣ пре Ѧнѣ Рѵ, Кѵпевоѣца шѹѵедїа шѣ

тоа нітѵѧ ѧпре с҃: деѵо Кѵ СТЕФАН нѵ.

мнлѹдмн Мнро Тарго Ѳѕа Плáнѡ ѧто Ѳѵ:

ѦТЪРГОВИЩЕ.

ѦТѵпографїа Пръвѣмнѵ Дон: Іѡ Мдц Ѣ

Бѧ: Ѧс Мнр: ѦКл Нѣдн Доп Ноѵ Іс хс.

М: К. Вѧѣ ѕрѕ. Ѧлѵ хс, ахнѧ. ѳПоѵ:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

SEMNUI Carele ĭaste dat de Dumnezeu pré Sfinţilor MITROPOLIŢI Ţărăĭ Ungrovlahieĭ.

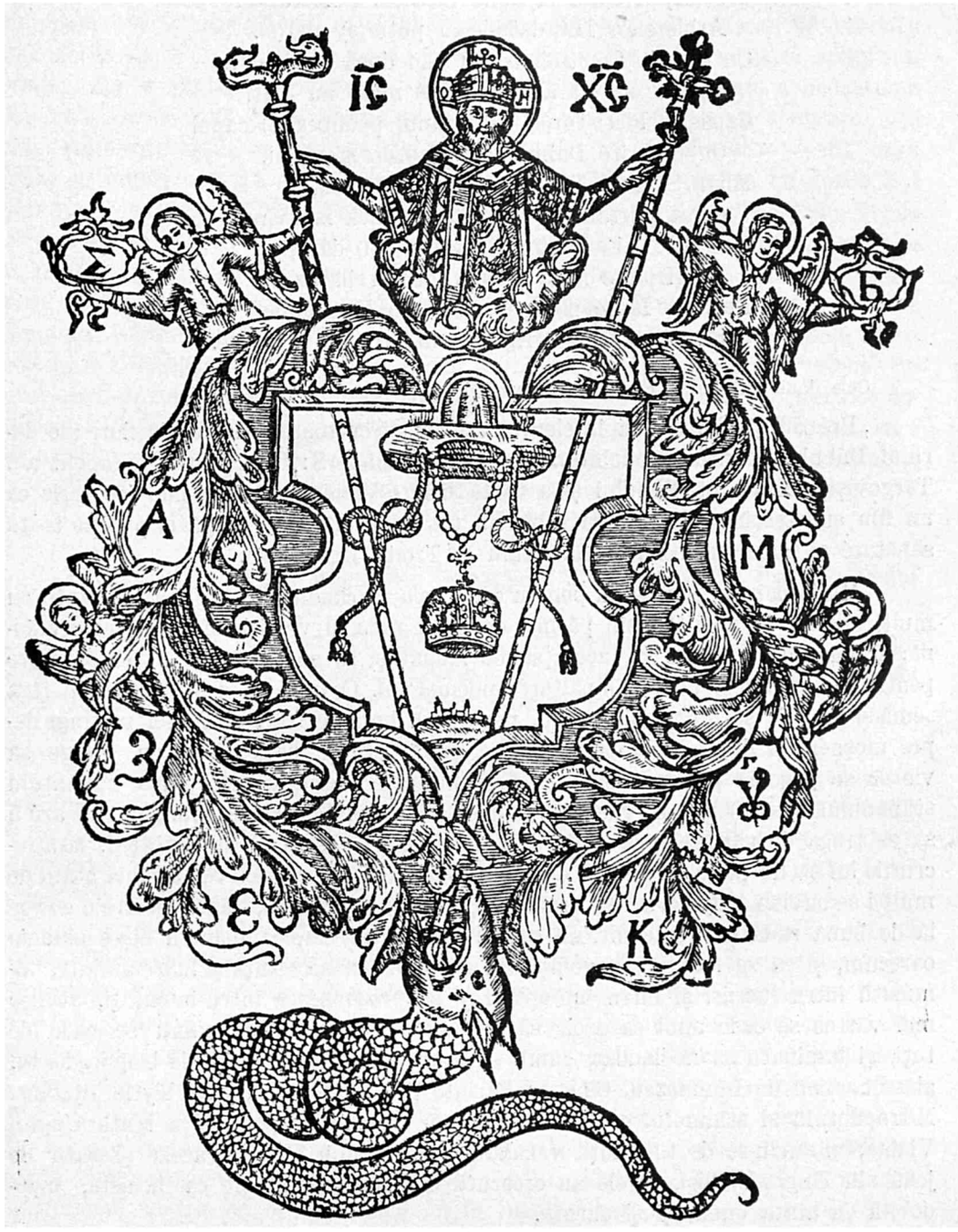

16a

Invăţătur(ile) Athineĭ aşa nu strălucescŭ,
Cum céste şase numărure aicé izbăndescŭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Dela răsărit păn' la apus tuturor groaz(ă),
Şi pre nicĭ unul nu va lăsa fără de pază.
Cruc(ea) şi cărja în duhovnicescul războĭu tare
Arhiereilor Hs. datu-le-au putér(e) mar(e).
Cu dinsele Creştinii la cer să-ĭ ducă se-au dat,
Şarpele să sfărăme putér(e) mare au luat.
Capasul, Pletistur(a), Gherdanul podobeşt(e) capul
Cu umbriré Duhuluĭ nevoĭaş de ĭa vacul,
Mitra Semnul Tiareĭ vechilor Arhiereĭ,
curat purtându-a mulţi de muncă izbăvireĭ.
O STEFANE, Păstor Pravoslavie(ĭ) dăruit,
De Hristos noaă paz(ă) tuturor hărăzit,
Doamne Isuse păzéşt(e) în sînta Mitropolie
pre al nostru Părinte şi în véckĭ ce va să fie.

Cele două prefeţe au cuprinderea următóre:

„Pré Sfinţituluĭ şi pré înţeleptuluĭ mieu şi cu toate felĭurile de florĭ ale daruluĭ Duhuluĭ Sfântŭ înpodobitŭ, tocma Apostolilor, S: S: Stefanŭ Mitropolit alŭ Târgoviştiĭ, Exarhulŭ Plaĭuluĭ şi a toată Ungro-Vlahia, cel ce e maĭ jos scris ca un fiĭu sufletescŭ şi de nemica robŭ, cu tot sufletulŭ cére, roagă şi priaşte toată sănătaté şi buna petrecanie dela unulŭ în Troiţa Dumnezeu.

„Mulţi oameni socotescŭ pentru omul cela ce cândŭ se naşte într'o cetate cu mulţi oameni şi vestită deîn părinţi de bună ruda şi vestiţi, eĭ zic că ĭaste vrădnic şi dăstoĭnicŭ unulŭ ca acela să fie lăudat şi să se cĭudéscă şi să se mire pentru moşia luĭ şi pentru înnălţaré rudenieĭ luĭ. Ce unii ca aceĭa greşescŭ fără sémă şi fără de socotéla chibzuescŭ, pentru că bunătaté nu vine nicĭ se trage dăpre moşnéni şi dăpre strămoşĭ; aşijderé şi răotaté şi viaţa cé ré nu mérge să vie să se pogoare pe strenepoţi, ce fieşĭ-cine deîn lucrurile sale (după cuvântulŭ stăpânuluĭ nostru) sau se ruşinéză sau se slăvéşte. Pentru că omul, cât de-arŭ fi să se tragă de părinţi şi de rudă de oameni mari vestiţi şi înbunătăţiţĭ, ĭară lucrurile luĭ să fie proaste şi fără de ispravă dă nemica şi grozave, aceluĭa atăta de mult i se cuvine batjocorire şi urgisire. Şi ĭarăşĭ (înpotrivă), cândŭ răsare o odraslă de bună ruda şi créşte într'un sat prostŭ şi dă nemica deîntru niştе oameni oarecum, şi să se facă, cu nevoinţa luĭ şi cu multa socotinţă şi luaré aminte, minunatŭ întru lucruri şi întru îndreptări şi să procopséscă întru bunătăţi, atunce maĭ vărtos se cade unul ca acela să fie lăudat dăstoinicéşte cumŭ se cade de toţi, şi luminatŭ să fie lăudat, cumŭ se arată chiarŭ şi se véde la blagorodia ta, alesulŭ mieu de Dumnezeu, Cinstite Părinte pré înţelépte, Kyrie Kyrie Stefane, Mitropolitulŭ al scaunuluĭ cetăţii Târgoviştiĭ, Exarhul Plaĭuluĭ şi a toată Ungro-Vlahia, mirându-se de tine toţi, văzându-te deîntr'unŭ locŭ ca acela şi satŭ de josŭ alŭ Ungro-Vlahieĭ, carelé au crescutŭ odraslă şi stălpare ca acĭasta, înpodobită cu atăta bunătăţi şi darure.

„Acĭasta auzindŭ şi eu maĭ miculŭ, prostulŭ şi plecatul prah desuptŭ picĭoarele cinstite ale Sfinţieĭ tale (O Sfinte Créştete) de mulţi lachedemonéni, voiĭu cu toată inema, cu blagoslovenia şi îndemnaré Sfinţieĭ tale, a prepune acĭastă Îndreptare de légе dă pre limba ellinéscă pre limbă proastă rumânéscă. Nu doară

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

dăînŭ nevrednicia prostimeĭ méle, sau dă veîntr'o învăţătură învăţată, fără numai căt m'am ispititŭ a linge pre din afară puţinelŭ Grammatica şi Syntaxisul, ce cu toată minté, înţelepţia, arătaré, spuneré şi îndreptaré, a cuviosuluĭ întru ieromonahĭ kyr Ignatie Petriţi şi a luĭ Panteleimonŭ Ligaridi, dascali desăvărşitŭ amăndoĭ de la Hio, vestiţĭ şi foarte iscusiţi întru toată dumnezeĭasca scriptură. Drept acéĭa (o sfinte vărhovnicule), pentru multul harŭ de cucerie a nedăstoĭnicieĭ méle, carele amŭ către Sfinţia ta (măcarŭ de nu-m săntŭ copţi strugurii viţiĭ méle) priimeşte truda şi ostenéla ca unuĭ nedăstoĭnicŭ; priiméşte acestŭ darŭ micŭ, cu multa proastă a mé minte necuprinsă; priiméşte grădina cu florile Raĭului înpodobită şi săditе cu buna mirismă a daruluĭ Duhuluĭ Sfântŭ; priiméşte ca cel pumnŭ de apă ce duse celŭ sărac la celŭ înpăratŭ; priiméşte şi pre mine blagoslovéşte, ca eu ticălosul pespe blagoslovenia şi ertaré Sfinţieĭ tale să dobăndescŭ ertare multelor méle fumedeniĭ *(sic)* de păcate. Iară pre Sfinţia ta aicé Domnulŭ Dumnezeu să te păzéscă în mulţi ani să petreci, pentru folosulŭ Turmeĭ a luĭ Hristos, caré ţi-e dată în séma, ĭară noaă de bucurie şi de veselie tuturor cariĭ-ţĭ voimŭ binele cu totŭ sufletulŭ; ĭară acolo să te dăstoiniciĭasca să dobăndeşti: Cĭata arhieréscă, hora dreptilorŭ, hrana Raĭuluĭ, bucuria nespusă, caré ochĭulŭ n'au văzutŭ, la inemă n'au întratŭ, după cumŭ zice fericitulŭ Pavelŭ, să fie.

„Прѣ҃сіщнства ѥ: непотрѣбный рабъ (Al Présfinţieĭ tale netrebnic rob)

„Daniilŭ M. Panonĭanŭ.“

„Stefanŭ Cu mila lu Dumnezeu Mitropolit alŭ Tărgoviştiĭ, Exarhul Plaĭuluĭ şi a toată Ungro-Vlahiĭa.

„Pré Sfinţilorŭ Arhiepiscopi, Mitropoliţi, ĭubitorilor(i) de Dumnezeu Episcopi, Egumenilor şi tuturorŭ Părinţilor Duhovnici şi Protopopi, hirotoniţi de Dumnezeu pespe măna arhieréscă, aşijderé şi a toate rănduĭalele céle de afară.

„Sănătate şi spăsenie, roagă şi priaşte.

„Toată Scriptura caré ĭaste însufleţită de Dumnezeu (O pravoslávnicilor cititor(i) foarte ĭaste de folos, de învăţătură, de înfruntare, de îndreptare, dă pedepsire pe dreptate, cum grăĭaşte dumnezeescul Apostol, ca să poată fi omul lu Dumnezeu desăvărşitŭ, şi bine gătitŭ spre totŭ lucrulŭ bunŭ; pentru că maĭ vărtos îndreptéză năravurile noastre céle sufleteşti şi deîn léne le rădică către bunătăţi şi ne pornescŭ către învăţăturile célé ce placŭ luĭ Dumnezeu, şi ne învaţă să alégem binele deîn răŭ şi răulŭ deîn bine. Deîn caré şi acĭastă dumnezăĭască Indreptare de légе, canoanele zic a sfinteĭ şi dumnezăeştiĭ Pravile, carele au încolţit şi au răsărit şi se-au ijderătŭ (cumŭ amŭ zice) dela întruparé şi înomeniré Cuvăntuluĭ pre lume, de căndŭ au strigat trămbiţa cé cu multŭ glas apostolésca, cu bunătaté daruluĭ, şi se-au auzit în toată lumea, cinstitu-se-au, adaosu-se au, crescut-au şi se-au lăţit, întărindŭ tocmélele Beséricii, care se făcé pe vremi, până la sfântulŭ şi a toată lumé şaptelé Săborŭ, cariĭ în totŭ chipulŭ şi în totŭ felĭul au adunat pietri scumpe de au tocmit şi au făcutŭ zidulŭ Beséricii, căriĭa au zis Măntuitorĭul nostru, ca uşile eĭ ĭadul nu le va biruì nice o dată. Pentru că după luminaré poruncii Măntuitorĭuluĭ ĭar înşelătorĭul carele scornise închinaré idolilor drăceşti, elŭ se veşteziĭa, şi cumu-ĭ era firé întru nefiinţa elŭ se strica şi fugia ca şi întunérecu de luminâ; ĭară elŭ hitlénul nu se suferì să fie biruitŭ, nice vru să şază în pace, ce aducându-şĭ aminte de văşmântul său, îmbrăcă-se în păgâni şi

Tim. 3. zac. 297

Matthеĭ, gl. 67.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

în pierzători de oameni, şi ĭarăşĭ se nevoĭa să învăngă (ѣкынгѫ) şi să biruĭască adeverinţa într'altŭ chipŭ cu învăţături striine şi înşelătoare a doa oară să facă ca şi mai nainte; ce nu putu Lupul, că rămase ca unŭ spurcatŭ ruşinat rănjindŭ pre Cuvântul în zadar; pentru că, cum maĭ de grabă se adunară Săboară a toată lumé, deînpreună şi naméstnice de dumnezăeşti şi sfinţi Părinţi, dă lepădară şi stricară răotaté nebunieĭ luĭ. Unele aşa se făcură: că cu porunca celora ce înpărăţia pre acéĭa vréme (ĭară maĭ alesŭ, cum am zice, cu a sfântuluĭ Duhŭ) se adună dă se făcé Săborŭ într'o cetate turma arhieréscă caré era suptŭ toată obastia grecĭască; ĭară cine nu puté să mérgă eĭ şi trimeté soli exarşi aĭ lor şi ispravnici în locŭlŭ lor; şi aşa cu tot săborul tocmiĭa îndreptaré a blagocestiveĭ şi pravoslavnicieĭ credinţe. Şi aşa îngrădindu-se cu armele adeverinţiĭ, răotaté lor goniĭa. Iară altele se chemară naméstnice, căce că se aduna Episcopii numaĭ deîntr'o eparhie la maĭ marele lor; ĭară nu era chemaţi toţi deîn toată lumé şi nu se făcé căutare de toate tocmélele; ce, sau întăriĭa tocmélele Săboarălor célé ce să făcuse mai nainte, sau surpa pre ereticii carii încolţiĭa să samene zizanii, sau căuta canoanele célé ce era de buna tocmélă şi de folosulŭ tuturor beséricilor Pravoslavieĭ. De-acia aceşté toţi nu se nevoiră să dezrădăcinéze şi să rumpă numaĭ seminţele ale învăţăturii celor striine; ce încă şi Pravile, canoane şi legi au făcutŭ, ca să fie de folosul traĭuluĭ oamenilor, îndreptăndŭ sfânta a noastră viaţă şi învăţându-ne cutare pază să păzim petrecania noastră cum place luĭ Dumnezeu şi Canoanele, ca noĭ carii săntemŭ Sfânta Turmă a luĭ Hristos ca o cetate tare să rănim pre muncitoriul îndoit şi ca o pasăre proastă cu meşterşugurile luĭ să fie prinsŭ şi legat şi să se cunoască ruşinat.

Carele sănt săboare a toată lumea.

Carele sautu Namest.

„Decĭ într'acesta chip apucă înainte dă se tocmì foarte ales dumnezeĭasca propoveduire şi cu multe tărиĭ se întări şi se întemeè beséricиĭ. De-acia păstoriĭ sfinteĭ Turme oblicindŭ meşterşugurile hitlenieĭ luĭ, cu învăţătura cé adevărată şi cu bunătăţile vitejieĭ lor, îndărătnicia şi nevoinţa luptei luĭ nu o băgară în sémă, ca şi săgétele copilăreşti. Aşa userdie arătară pentru cununi ce luară, atăta petrecanie bună şi minunată arătară, căt le era toată nevoinţa pentru buna şi adeverita cinste, căce că ĭubia să se lupte şi să se bată pentru adeverinţă păn'la sânge. Păn'la atăta userdie şi vitejie veniră, căt mulţi-şĭ urără trupurile şi răbdară întunérece de munci şi morţi pentru adeverinţă. Şi încă, aceşté sfinţi ĭubitori de cinsté luĭ Dumnezeu zăbréla blagocestieĭ, atăta biruiră înşelăcĭunile căt nu băga în sémă nice în dos nice în faţă frica lorŭ.—Dreptŭ acéĭa adunându-se toţi împreună acu acésté vitejii, sfintele şi dumnezeeştile Pravile, cum le-au fostŭ suflându şi amenінţăndŭ de sus porunca luĭ Dumnezeu, păn'în zioa de astăzi aşa le ţine şi le cuprinde şi le cinstéşte dumnezeĭasca Beséricа a Provoslavieĭ multe deîn dumnezeĭasca evanghelie, pentru că şi acélé săntŭ adevărate rădăcini deîn izvorulŭ eĭ. Şi nu numaĭ acésté, ce încă şi căte poslaniĭ osebi de săboară, întrebări şi răspunsuri se-au făcut de bogaţi bărbaţi sfinţi, carii se afla pre acéĭa vréme, cărora nu li se putuse ascunde bunătăţile. Dreptŭ acéĭa şi acélé le mărturisiră şi le întăriră şi Beséricii le déderă, ca să luminéze întru tăria Pravoslavieĭ, ca stélele pre tăria Cerĭuluĭ.

„Aicé se-au pus şi niştе învăţături şi lége den afară, dă demultŭ făcută şi tocmită, şi gândescŭ că şi acéĭa ĭaste tocmită cu îndreptaré dumnezeĭască, cumŭ arŭ fi o aflare şi un darŭ a luĭ Dumnezeu, şi o alcătuire de obşte a Beséricиĭ, toc-

Aicé grăĭaşte pentru légé înpărătéscă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

mită cu porunca nastavnicilorŭ şi îndreptători a vitéjilor şi purtătorii de Dumnezeu bărbaţi, pentru îndreptaré a greşalelorŭ celorŭ de voe şi celor dă nevoe, şi de traĭulŭ blagocestivŭ, carele duce pe pravoslavnici şi-i îndreptéză cătră viaţa cé nesfărşită.

„Dreptŭ acéĭa Smerenia noastră adunat-amŭ şi am stránsŭ (cum amŭ zis) toate canoanele, înpodobite cu toată frămséţé şi învăţătura şi hotarăle céle tari, carele săntŭ de spăsenia şi de tréba tuturorŭ oamenilorŭ, carele se-au făcutŭ şi se-au tălcuit cu bunŭ narav cum place lu Dumnezeu, şi, de cumŭ ne-au fostŭ putéré, toate la un locŭ le-amŭ cusutŭ, nevoindu-ne nemica a lăsa să fie lipsă de ceva. Şi nu numaĭ acésté, ce încă şi căt au rămasŭ de aceĭ dascali nepuse, şi noi aducăndu-ne aminte, le-amŭ înplut şi le-amŭ adunat. Pare-ne că vor fi de trébă şi de dragoste sufletelorŭ celorŭ ĭubitoare de Dumnezeu şi carii vor citi nu li se va ură, că amŭ pusŭ toate lécurile de fie-ce vină, înpărţite toate pre glave pre lesne a le afla. De-acia am gănditŭ şi am socotit şi pentru pravila înpărătéscă că va fi şi acéĭa de trébă acestii oblastii şi micşoare Ţări, de toate vinile, cu catastihulŭ eĭ deosebi, ca să poată fi şi să dé căte ceva ajutorĭu şi ĭa canoanelorŭ sfinţilor bărbaţi, mărturisindŭ şi dăndŭ răspunsŭ mai tare şi mai vărtos.

„Părinţiĭ au pus numele Răspunsurilorŭ şi învăţăturilorŭ lor Canon sau Pravilă, adecă numele de la lemnulŭ cela ce lucréză meşterii, carele se chiamă îndreptarĭu. Căndŭ lucréză lemne sau pietri fiindŭ nodoroase, strămbe şi colţoroase şi nenétede, puindŭ acelŭ dreptarĭu, le tocmescŭ şi le netezescŭ şi aşa le alcătuescŭ una cu alta. Pravilă să chiamă şi alte meşterşugure multe ale meşterilor dascali, adecă carii au meşteşugit Grammatichia, Filosofia şi Vrăcĭuiré, şi carii au meşteşugit Căntaré; şi nu numaĭ acélé, ce încă şi ceĭa ce au tocmit Légé înpărătéscă, pusu-le-au numele Pravile. Mai săntŭ ş'alte înpărţiri, tocméle şi hotară, de carele bine au socotit Ypocrat să le fie numele aşa, adecă despărţindŭ şi alegăndŭ şi îndreptăndŭ ce e stricatŭ de alţii şi aducăndu-le ĭară la a lor bună înpreunare. Ce însă scripturile altora, cărora li se-au pus numele Pravile, acélé totŭ trebue altora să se dé să le caute. Iară Răspunsurile céle blagocestive părinţeşti pusu-li-se-au numele maĭ adevărat, maĭ tocmit, maĭ alcătuit de căt toate, atăt căt şi pre ceĭa ce se plécă lor eĭ îndreptéză cătră drépta credinţă, şi-ĭ trage cătră viaţa céĭa ce place luĭ Dumnezeu în toate zilele fără rătăcire.

„De acuma trebue ĭară a arăta şi a spune pre răndŭ, de cătŭ ne va fi putéré: căndŭ, de cine şi cumŭ se-au izvodit şi au eşit la lumină fieşi-ce Pravilă, lumina picĭoarelorŭ noastre şi lumina caré ĭaste căĭlorŭ noastre în traĭul lumii aceştiĭa. Ce însă ale sfintelor Săboară şapte a toată lumé şi ale celorŭ Namésnici şi a bogaţi Părinţi sfinţi ce au scris, lesne le veĭ afla pre la începutul Săboarălor: Papii, Patriarşii, Mitropoliţi, Impăraţii, Ispravnicii şi asupra cuĭ. Iară aicé numaĭ ce ni se cade a spune pentru ale Sfinţilorŭ Apostoli pe scurtŭ; aşijderé şi pentru Pravila înpărătéscă: de unde au eşit şi cine şi pentru ce întăĭ se-au izvodit spre buna parte Pravilele, adecă Canoanele, pre numele Sfinţilor Apostoli 85 scrise fiindŭ (cum ziseră unii) de marele mucenic Climentŭ, căcĭ că era următorĭu Mareluĭ Petrŭ aşijderé şi dumnezeesculuĭ Pavelŭ, cum singurŭ povestéşte oare unde de dănsulŭ, carele au fostŭ Episcopŭ la Roma, al treilé după învăţătorĭulŭ Petrŭ, căcĭ că Linŭ au luatŭ Scaunul şi se încunună

Pentru pravila st. Apostoli.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

167. — Intâiul săbor dela Nicea, din *Indreptarea legii*, 1652.

cu cununa Mucenicilorŭ în vrémé înpărăţieĭ a luĭ Traian înpărat. Şi aşa socotira unii că le-au scris Climentŭ, căce 'şĭ pomenéşte numele pre urma Pravilelorŭ, cum arată şi dumnezeescului Luca la Déanie. Că nu scrie necăiré să se fie adunatŭ toţi sfinţiĭ Apostoli la un loc să le fie scrisŭ obşte. Ce să ştiţi că multă vréme, lăcuindŭ şi îndulcindu-se înpreună zisu-i-se-au de vărhovnicii Apostoli să le izvodéscă şi să le scrie, că şi Poslania caré ĭaste cătră Ovréi ĭară luĭ au zis de o au prepus pre limba ellinéscă. Pare-mi că unii maĭ de nainte vréme au fostŭ socotindŭ şi se-au fostŭ sfiindŭ de Pravilele lorŭ, păn' ce se-au adunatŭ Sfantulŭ şi a toată lumé Săborŭ a şasé, de au luatŭ séma tuturorŭ Pravilelorŭ, care le făcuse Săboarăle a toată Lumé şi Naméstnicile, aşijderé şi ale unorŭ Părinţi carii au procopsit întru bunătăţi şi au făcut şi eĭ bogate Pravile. Ce mai întâĭ şi mai nainté tuturor au luatŭ séma ale acestora, adecă ale Apostolilorŭ, că zice acel sfânt Săborŭ: Canoanele 85, carele săntŭ făcute pre numele Sfinţilor şi Slăviţilorŭ Apostoli, carele săntŭ priimite şi întărite şi adevărate şi date noaă de Sfinţiĭ Părinţi, poruncim şi noĭ să se ţie întărite şi adevărate (însă fără de Pos-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

168. — Al şéptelea sĭbor dela Nicea, din *Indrep'area legiĭ*, 1652.

laniile şi Răspunsurile luĭ Climent), că într'acélé multe taini, zizanii şi gunoae de smintélă au băgat zlocestiviĭ. Cade-se a şti şi de Pravilele înpărăteşti, de unde se-au ijderătŭ şi ĭale, pentru că şi ĭale le-amŭ socotit a fi ca unŭ ajutorĭu celora lalte, pentr'acéĭa le-amŭ lipit lângă dinsele. Intru Olimbiada de întâĭ, cândŭ era cursulŭ anilor lumii 4808, atunce înpărăţià la Roma Romilŭ, ĭară dupâ dinsul alţii vreo şase, unulŭ dupâ altulŭ lua Scaunulŭ până ce trecură ani 244, de cândŭ se făcuse înpărăţia Cetăţii. Iară righii carii tocmià cetăţénii, avândŭ putéré a doa dupâ înpăratul, eĭ cumŭ socotiĭa aşa tocmia şi îndrepta pre cetăţéni, că încă nu era légé scrisă. Iară cândŭ fu într'a 68 de Olimbiade, atunce căzură asupra înpărăţieĭ putéré oamenilor celor de afară, şi aşa gonirâ pre Righii deîn mijloc şi puserâ oblăduiré a ypatilor. Şi atunce nărodulŭ Rimuluĭ se îndrepta cu o lége sau maĭ vărtos, cumŭ amŭ zice, cu unŭ obicĭaĭŭ rău fără de tocméla. Iară aşa până nu se înpluse 20 de ani, ĭară nărodul alése 10 bărbaţi, şi pre dinşii oblăduĭa Appie Clavdie; şi aşa poruncirâ lorŭ să facă legi. Ĭară eĭ adunară obicĭaĭurile céle ce era pre

Pentru Pravilele înpărăteşti i de unde se-au inceput şi cum se-au tocmit.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

lége ale Rimlénilor, carele era răsipite şi maĭ alcătuirâ multe şi deîn légé Ellinilor de la Athina, căţi se lăuda că ţinŭ şi au pre Solon şi pre marele Şarpe şi pre lângâ acestė şi căţi zicé că au şi ţinŭ tată pre Licurgŭ şi Mini şi alţii în potriva acestora. Şi aşa alcătuirâ 12 cărţi de la acestė, pentru că Solonŭ şi Licurgŭ povestescŭ că eĭ au scris legile maĭ alése Ellinilorŭ, însă unulŭ Athinénilorŭ, ĭarâ Licurgŭ Lakedemonénilorŭ; ce însă Licurgŭ fusése dă demultŭ, tocma într'alŭ 65 de ani de la spargeré Troadeĭ; ĭarâ Solonŭ au făcutŭ legi Athinénilorŭ într'alŭ 46 de olimbiade, scoţându-le de la Şarpe fără de ucideri. Şi aşa se îndrepta nărodul cu acélé cărţi până ce se ţiné cu putéré ypatilorŭ şi a nărodului, pentru că în toţi anii alegé nărodulŭ 2 bărbaţi de bună rudă, să fie de-a tocmiré lucrurile cetăţeştĭ şi voiniceştĭ, şi le puné numele ypaţi. Si aşa acesta chipŭ alŭ cetăţii se-au ţinutŭ 364 de ani. Iarâ Gaie ĭarăşĭ schimbă ypatia şi putéré Narodului, de o făcu înpărăţie, şi crescându vrémé petrecanieĭ, tămpla-se de creşté şi vinile şi judecăţile, cătŭ trebuĭa şi se cădé să fie şi să se facă Legi cetăţénilorŭ în tot felĭulŭ pre vinile lorŭ. Dreptŭ acéĭa dupâ Gaie lua înpărăţia Sevastŭ Avgustŭ, acela ce era şi chesarŭ; nu lăsă să nu pue şi să facă lége, ca şi ceĭa ce era cu înţeleptţia maĭ buni de căt mulţi, ce încă de la toţi întreba şi iscodia şi de Narodŭ şi de voĭnici, şi ori cine ce zicé, de la toţĭ lămuria şi ce-i păré şi socotia că e de trébâ îndată scriĭa în céle cărţi ce scrie maĭ sus. De-acia dupâ multă vréme pre urma luĭ Avgustŭ, apucă înpărăţia Andrianŭ, şi acélé toate ĭarâ le aduna la un locŭ şi ale altora a tuturor, le scrise deosebi, şi le făcu în 50 de cărţi, adecă Grane, Dighestasimŭ, ce să zice, le puse numele Săbornicŭ, cumŭ arŭ fi adunate deîn multe; ĭarâ căte făcuse înpăraţii, elŭ le scrise deosebi şi le făcu 12 Grane, şi le puse numele Codicure, ce să zice tocmire înpărătéscâ. De-acia nice aşa nu era lesne să ajungâ légé, neputându-le cuprinde cu minté, de multe şi lungi ce era; şi maĭ vărtos înpăraţii carii se pusése dupâ vremi, lorŭ ce li se păruse, eĭ adăosése în codicurile lorŭ de niste lucrure de célé ce încă mai nainte n'avusése lége. Nu numaĭ acélé, ce încă şi pre limba Lătinéscâ scrise, ascunzându legile până acuma întărite vărtos, lipsindu-se de folosulŭ lor ceĭa ce nu puté să le înţelégă. Iarâ Iustinianŭ, înţeleptul înpărat, mulţime de glavizne alése, carele era numaĭ maĭ de trébâ de lucrurile vremiĭ şi nu alése numaĭ, ce şi încă lăţimé căt putu o scurtâ şi de doaâ ori scoase dintr'acéle doa cărţi, adecă deîn Codică şi deîn Dighestŭ dă prepuse pre limba Ellinéscâ; şi aşa tocmì légé, ca niste tocméle de întâĭ, şi puse numele cărţii: Istintunda.

„Iarâ tocmiré Dighestuluĭ, căce se alcătuise pe scurtŭ, cumŭ amŭ zis, păruse unora a zice, că pentru grăbiré scurtării au lăsatŭ multe nescrise deîn céle ce-sŭ maĭ de trébâ. Dreptŭ acéĭa ĭarăşĭ porunci de scriserâ şi puserâ acélé suptŭ célé ce se chiamă Grane la sfârşitul tuturorŭ Granelorŭ, lipindŭ lucrurile céle de trébâ ce rămăsése. Mulţi dascali cinstitulŭ înpăratŭ la acésté, căndŭ le-au prepus, au strânsŭ. Întâĭ unŭ Stefanŭ au tălcuitŭ Dighesta, ĭarâ Kirilŭ pe scurtŭ; Dorotheĭ o au făcut pre tocmélâ mijlocie. Thalileĭ Chensorŭ prepuse Codichĭa pre lungŭ; ĭarâ Theodorŭ Ermopolit maĭ pe scurticelŭ; Anatolie şi maĭ scurtŭ, ĭarâ Isidor maĭ pe scurt de căt Thalileĭ; numaĭ ceĭ 2 ce au izvodit maĭ pre lungŭ. Manvru(?) înpăratul încă de maĭ făcu niste tocmiri cu multâ trudâ deîn tocmélele céle vechi, 170 dă Nearale *(sic)*, şi le puse deosebi, că schimbă pentru nunte, şi légé pentru diataxe şi pentru niste taini şi altele asémene acestora, care le poruncise mai

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

169. — Sf. Vasilie cel Mare, din *Indreptarea legii*, 652.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nainte Marele Costandinŭ, ĭară elŭ pentr'acélé maĭ cu milă le tocmi. Acéle Nearele le-au prepus unŭ dascal Trivunianŭ foarte dascalŭ mare; ĭară nu ştiu cumu-l supăra duhulŭ necurat, ce-ĭ era minté îndoită. Dreptŭ acéĭa, cándŭ le scrisése, elŭ întorsése unele spre folos, ĭară altele le scrisése neadeverite şi îndoite cu gándulŭ şi cu socotinţa. Dreptŭ acéĭa, oamenii carii avé pără şi mergé să se judece, cu acé prinzare şi îndoire ré pre mulţi pierdé.

„Iară maĭ pre urmă de toţi de pururé pomenitul întru înpăraţi Leu pré înţeleptul, el făcŭ toate alcătuirile una, şi căte era puse răsipite toate le înpreună într'una deîn Dighestĭa şi deîn Codicure, multe şi de la Istintunda şi deîntr'ale luĭ Iustinianŭ alése, dă le făcu 60 de cărţi, înpreună cu unŭ Savatie Marele Spatarĭu, şi le alcătui în şase tocmiri şi scoase de lepădă toate vrăjmăşiile céle fără de trébă, célé ce nu era nice de un folos; pentru că oamenii ceĭ maĭ dă pre urmă se îndreptară maĭ spre bine de cătŭ ceĭ de maĭ nainte vréme carii făcuse multe legi. De-acia alcătuiré cuvintelor deîn célé ce le alesése, foarte bine le aşezâ şi cuvintele célé ce da răspunsŭ de fie-ce cuvántŭ, lucru şi vină, elŭ le adună dă le tocmi şi le puse toate la o Grană. Şi au făcut şi elŭ 120 dă Nearale, ce până acum acélé nu se ţin toate.

„Dreptŭ acéĭa şi Smerenia Noastră, văzándŭ o comoară ca acĭasta ascunsă şi ca o grădină încuĭată, plină fiindŭ de toate florile daruluĭ Duhuluĭ Sfántŭ, ale Purtătorilor şi însufleţiţilor de Dumnezeu Părinţi Sfinţi şi ai Lumiĭ dascali şi luminători, carii au înplut toată lumé de dulcé blagovonie a Duhuluĭ, gándiĭu zicándŭ: ce folos ĭaste de amándoaă să sté încuĭate? cumŭ zice Scriptura. Maĭ vărtos, aducándu-mi aminte de cuvántul stăpánuluĭ mieu Hristos pentru sluga cé vi-
Matthei gl. 25. cléna ce ascunse talantulŭ în pământŭ, ziş: să dau şi eu ceva Domnuluĭ mieu deîn
căte mi-au dat, ca să nu mă arăt să zic că voescŭ numaĭ folosulŭ bineluĭ mieu.
Ce voiĭu cu toată inema ca cerbulŭ la izvoarăle apelor să-m puĭu toată nădéjdé
Ps. 115. pre Maĭca Cuvántuluĭ Fiĭuluĭ lu Dumnezeu, préslăvita Doamnă a noastră Sfânta Născătoare de Dumnezeu, şi pentru ruga sfântuluĭ slăvituluĭ Apostolŭ şi întâĭul Mucenic Arhidiaconŭ Stefanŭ, şi marele Antonie şi Sfântul Grigorie Decapolit şi Nicodim Mirotocenul, ca să nu las comoara ascunsă nicĭ grădina încuĭată, ce să zic capetele dumnezăeştilor Pravile, să le adunŭ şi să le prefac dă pe ellinéşte pre cuvinte proaste rumănéşte. Şi am făcut alégere deîn multe şi bogate Pravile, trimeţándŭ păn' şi la înpărătésca Cetate, la Présfântulŭ nostru şi a toată lumé Patriarhŭ (că n-am vrut să scriu dă pre céle tiparnice, fiindu-mi témă; că de cándŭ au încăputŭ cărţile Pravoslavieĭ la mâna ereticilorŭ, eĭ n'au lipsitŭ a nu băga căte ceva zizaniĭ), păn' ce amŭ aflat la cinstitul nostru fiĭu sufletescŭ Kyr Gheor. Caridi de la Trichis, carele au fostŭ II Vis., scrisă cu mâna, judecata toată arhierésca şi lângă dinsa şi înpărătésca, cu toate canoanele ale Sfintelorŭ Săboară şi Apostoli şi a Mareluĭ Vasilie şi a altorŭ dumnezeeşti şi sfinţi Părinţi înpreună cu Theolog dumnezăeştilorŭ Bogoslovi, scoasă şi tocmită cu porunca şi învăţătura blagocestivuluĭ înpărat Kyr Ioannŭ Comninulŭ, cu mare şi multă socotinţă, de pravoslavnicŭlŭ întru dascali Diacon şi păzitorĭulŭ de toată Pravila şi canoanele marii Besérici Kyr Alexie Rodniu. Şi aşa cu multă userdie si îndemnare o am scos de întunérecŭ la lumină şi cu buna voe a luminatuluĭ şi blagocestivuluĭ mieu Domnŭ Io Mattheĭ Voevod Basarab şi cu tot sfatul Mărieĭ sale, cu blagoslovenia Părinteluĭ mieu Paisie Patriarhul Ierusalimuluĭ, şi cu îndemnaré a

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

doĭ fraţi ĭubitori de Dumnezeu şi tocma slujitori aĭ oblastieĭ Smereniel noastre. Tipăritu-se-au, ca să fie de folosulŭ tuturor de obşte, ca o grădină plină de flori mirositoare ale raĭuluĭ, sau ca un vistiarĭu deobşte Beséricieĭ.

„Dreptŭ acéĭa, se cade să le caute şi să le ţie vărtos tot-de-una ceĭa ce săntŭ îndreptătoriĭ Pravoslavieĭ, ca să poarte grij(ă) pentru sufletele Turmelorŭ, să nu cumva să se alunece spre învăţăturile striinilorŭ; aşa de vărtos se cade să se ţie de ceĭa ce au rănduĭalele Lumii aceştiĭa de îndreptare; că cu acésté învăţături vei puté alége adeverinţa deîn rătăciré striină, şi dreptaté deîn strâmbătate, maĭ adevăratŭ şi maĭ alesŭ de cătŭ Piatra Lydieĭ.

„Acésté punŭ lége şi legătura şi hotară împăraţilorŭ şi domnilorŭ, Patriarşilorŭ şi Mitropoliţilorŭ, Egumenilorŭ şi călugărilorŭ, Popilor şi Diaconilorŭ, Boĭarilorŭ şi Bogaţilorŭ, stăpânilorŭ şi slugilor, celorŭ ce oblăduesc şi celora ce se oblăduescŭ, părinţilorŭ şi feciorilorŭ, Bărbaţilorŭ şi muerilorŭ, însuraţilorŭ şi celorŭ neînsuraţi, celor postnicĭ şi celorŭ ce nu se postescŭ, înţelepţilor şi celorŭ nedomiriţi. Acésté învaţă şi pre împăratul şi pre domnulŭ să le ţie şi să le cinstéscă cu toată putéré. Acésté nu-ĭ lasă să se pléce învăţăturilor dobitoceşti. Maĭ vărtos se cade să le aĭbă acésté yparşii sau voivozii, Mitropoliţii şi Episcopii, pentru că lor maĭ multă socotinţa li se cade să aĭbă şi grij(ă) să poarte de împărăteştile şi sfintele Besérici, ca să nu cumva să se arate nedăstoinicĭ la Dumnezeu, căcĭ n'au lăcuit pre voĭa luĭ; ce să vie la acésté bunătăţi să-şĭ înpodobéscă bunătatea sufletuluĭ, ca şi Puterile îngereşti înpreglĭuiulŭ luĭ Dumnezeu. Aceştiĭa îndreptări de lége cine-ĭ va zice vrăcĭuitoare de obşte nu va greşi, pentru că améstecă erbile şi lécurile, dă le dă bolnavilorŭ, de tămăduĭaşte pe fie-carele de fie-ce boală; şi nu numaĭ pre aceĭa, ce încă şi pre ceĭa ce se lenevescŭ de nu poartă grijă de tămăduĭală; însă pre unĭĭ dându-le şi tinzându-le erbi tari ei rădică, ĭară altora aducându-le aminte de făgăduinţa ce va să fie, aduce-ĭ şi-i rădică cu mai blânde lécure. Ĭară unii săntŭ carii nu ĭau nice erbi nice lécure, nice învăţăturile acestora, ce-şĭ îngrădescŭ pristanişté Poclanieĭ cu neplecaré, şi aşa făcându-se mai tari de cât înpăratul, ei-şĭ închid moşia de véci.

„Pentr'acéĭa (o ĭubiţii Smereniĭ noastre fiĭ) la cine se va tâmpla, au de rănduĭala noastră, au de cé de afară, priimiţi-o ca o hazna înpărătéscă, plină de toate lucrurile scumpe, că veţi afla într'ânsa de toate bunătăţile carele îndreptézâ sufletul, că întăréşte pre ceĭ ce stau şi pre ceĭ căzuţi nu-i lasă în ocĭaanie. Dulce ĭaste Blagocestivilorŭ, ĭară Zlocestivilorŭ înfruntătoare, groaznică păcătoşilorŭ, certătoare de toată vârsta şi de toată deregătoria şi rănduĭala, înpăraţilorŭ, Domnilorŭ, Boĭarilorŭ şi celorŭ ce săntŭ pre mâna maimarilorŭ, Voinicilorŭ, proştilorŭ, bogaţilorŭ, săracilorŭ, călugărilorŭ, mirénilorŭ, bărbaţilorŭ, muerilorŭ, Tinerilorŭ şi Bătrânilorŭ. Că înţelepţia a luĭ Dumnezeu ĭaste multa în tot felĭulŭ, că măcară şi cine nu ĭaste îndreptatŭ, de aicé, citindŭ cu socotinţa şi cu luare aminte, lesne se va îndrepta si se va întări. Curvarii se învaţă a'şĭ ţiné curăţia, celŭ rău se învaţă bineluĭ, celŭ fără de minte se înţelepţézâ, celŭ semeţŭ smeritŭ. Acĭasta învaţă pre celŭ nemilosîrdŭ milostivŭ, şi pre ceĭ ce jehuescŭ ale altora să le dé ale cuĭ săntŭ, şi, cumŭ amŭ zice maĭ pe scurt, tot felĭulŭ de bunătăţi. Cine va vré acela, de aicé va puté să zleĭască ca de într'unŭ izvorŭ.

„Dreptŭ acéĭa rog smerenia noastră pre voĭ pre toţi fii ĭubiţi întru Duhulŭ, căutaţĭ şi ispitiţi scriptura, că aşa socotescŭ că pare-că într'ânsa veţi afla viaţa,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

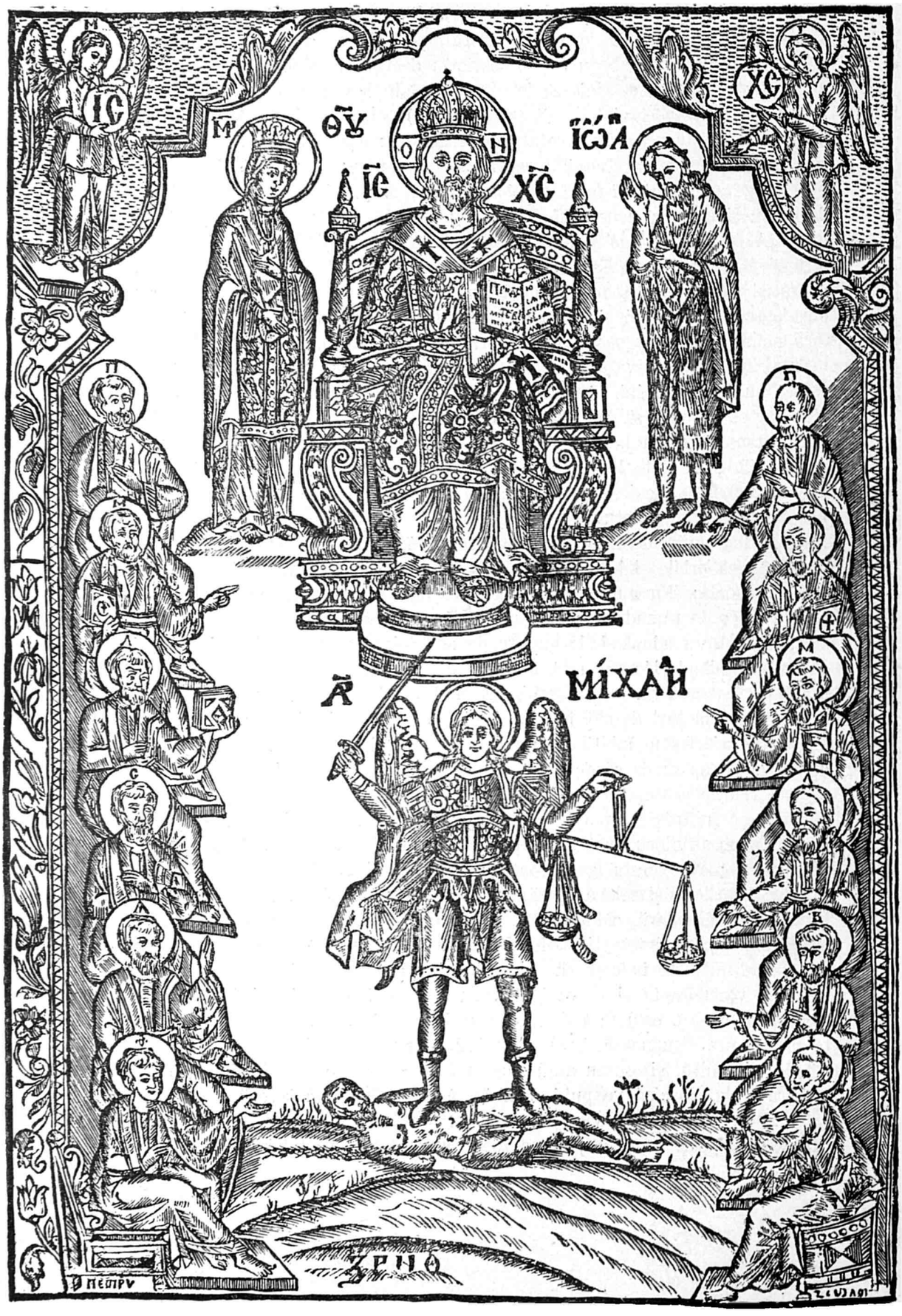

170. — Din *Indreptarea legii*, 1652.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

după cuvăntulŭ Domnuluĭ; şi priimiţĭ cu dragoste şi cu userdie, şi citindŭ, îndreptaţi viaţa voastră, ĭară pre smerenia noastră întru rugile voastre fără de léne nu uitariţi. Si Domnulŭ păcĭĭ fie cu voĭ. Aminŭ.

„Ca unŭ Tată tuturor întru Pravoslavie de obşte şi voitorĭulŭ de tot binele.

„Acelaş carele ĭaste maĭ susŭ scrisŭ."

Pe fila 8 lim. verso începe tabla de materiĭ, la sfîrşitul căreia se află o gravură (nº 169) în lemn întitulată ПРѢВѢДНЫИ, СѢДІЙ: (Judecătorul cel drept), semnată *„Petru Theodor 7159"* şi cu legenda:

„Déca vrém ce vă e drag şi ĭubit a fi înpăraţĭ Domni Arhiereĭ şi aicĭ Scaune, Stégure, Păstorĭ şi rănduĭale, voĭ căutaţĭ de cinstiţĭ Dreptaté, ca să nu muriţĭ, ce să trăiţĭ în céĭa Lume în Véci."

La pag. 424 se termină prima parte a Nomocanonuluĭ cu cuvintele:

Молéнїемъ ѝ всѧкимъ тщанїем Стефáна Митрополúта, прекедéна ѝз Єллинскагѡ, на прóстый клáскый ѩзы́къ. Трѣдолю́бїем МногоГрѣшнагѡ: Данїйла Ѝндреáна Монáха Панóнскыѧ: з. къ Мáткáх кáшиХ: не забыкáйте. (Cu rugăciunea şi cu tótă silinţa luĭ Ştefan Mitropolitul, s'a tradus din elinesce pe limba próstă românéscă, cu ostenéla mult păcătosuluĭ Daniil Andrean monachul din ţara Panonieĭ. In rugăciunile vóstre nu-l uitaţĭ.)

Partea a doua are titlul următor:

НОМОКѦНОН КѪ ДѪМНЄЗЄѪ ѦкѢндъ ѧдѪнáте прє тóатє Канѡ́анеле, ѧле Сфѣцилѡръ Пѫли, ши ѧле Сфѣтелѡръ ѧ шáптє Събóарѫ ѧле Лѣмїй, ши ѧле чéлѡра лáатє Събóаре, карєле сѣѪ фъкѪтъ прє ѧ богáтє лóкѪрє, кáрєле съ кїáмъ Намѣстниче. дѪпъ ѧчѣѫ ши ѧ МáрелѪй Васи́лїе, ши ѧле ѧлтѡръ Сфѣци Бърбáци ши Пърúници пѪртътѡри де ДмїзеѪ, ѧлкътѪйтѫ кѪ рѣга ши ѧдемнáрѣ БлаговестúкѪлѪй ѧПърáтъ: Кѵр Іѡáнъ Комни́нѪлъ. де кѪвынтътóрюл Дїáконъ ѧл Марїи Бесѣрич ѧ лѪй ДмїзеѪ ши пъзитóрюл де Прáкилѫ Кѵр Алéѯїе ПристинѪ.

Нѣѫє тщáнїем Мѫннем же ѝ всѧким оўбѣждéнїемъ: СТЄФѦНѢ Митрополúта. Нóкѡ прекедéны. ѿ Єллинскагѡ на простѣ Ласкѣ ѩзы́къ. Трѣдолюбїемъ хѪдѣйшагѡ к Расодéрцѣхъ: Данїйла Ѝндрїáна Панóнскыѧ: з. (Iar acum prin ostenéla şi prin rugăciunea şi prin tótă convingerea mitropolituluĭ Ştefan, din noŭ traduse din limba elinéscă pe limba próstă românéscă, prin ostenéla prea miculuĭ între monahŭ Daniil Andrian din ţara Panonieĭ.)

La sfîrşit (p. 795), după o invocaţiune către Dumneḑeire, se află iarăşĭ subscrierea:

Данїйлъ: М.
Прѣкwсѿ́нствѣ Ваш: нєпотрєб Панонѧнъ.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Museul de antichităţĭ. — M-rea Némţuluĭ.

Indreptarea Legieĭ cu Dumnezeu (ed. de N. Blaramberg şi G. Missail) f. l. şi a. (Bucurescĭ 1871).

Ioan M. Bujoreanu, *Collecţiune de Legiuirile Românieĭ vechi şi cele noŭ*, vol. III, Bucurescĭ 1885, p. 135.

Cipariu, *Analecte*, XXV şi XXVI. — *Principia* 110. — *Analele Academieĭ Române*, Ser. II, t. II, p. 109.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

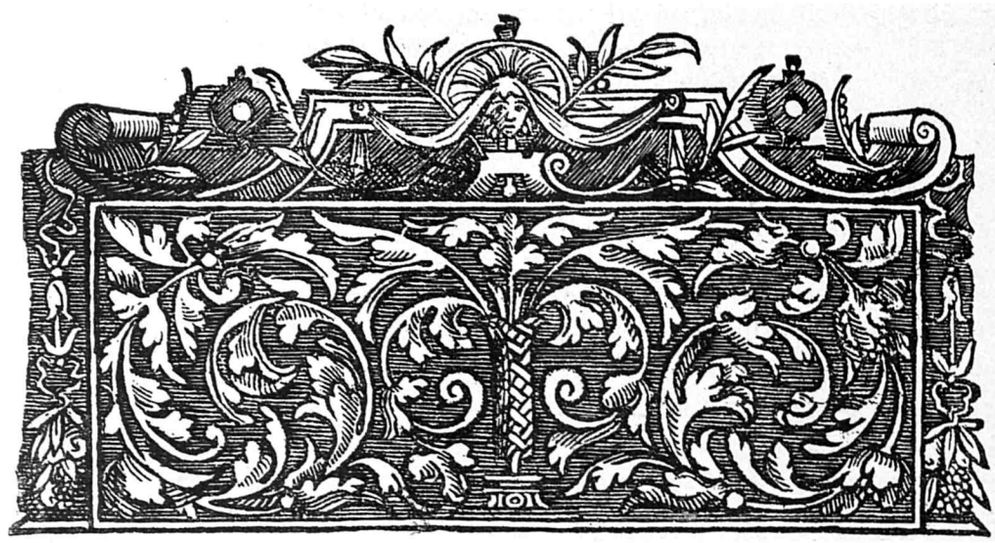

172.

62. Tărnosanie, Tîrgoviște, 1652.

ЄНГЄНІѦСЛОС
Сѧ|
ѠѸБНОВЛЄНІЄ
Сѧ
ТЬРНОСѦНІЄ
Прпѣсъ дъ прє Єллинѣцıє ши
Слокенѣцıє, прє Лимбъ прѡстъ
Рѧмьнѣцıє. кѫ тѡтъ Тѵпікѫлъ
ши ѧкъцътѣра ѣй, фѡрте ѧдрєп-
тáтѫ ши токмитѫ бúне пє рънд.
Кѫ тоатѫ ѡ҃сердїа ши Келтѧмла
ѧ прѣ Сфнтѧлый Митрополúтъ
Кѵр: СТЄФÁН: Я тѡатѫ
Цáра Мѧнтенѣскъ.
ѦТЬРГОВИЦЄ.
ѧтрѫ чинстúта ши Сфйта Касъ
ѧ ѧнѣлцáри Дмнѧ Нш̃трѫ Іс̃ Хс̃
ѧ Тѵпографїа Ѧмінаѳ Дом Іѡ
Матдє̃ Б Бас̃: мц̃ сеп. к̃ Бл̃: зр̃д.

In-4° de 35 foĭ nepaginate. Tipărit cu negru şi roşu, cu 22-24 rînduri pe pagină. Titlul este încadrat cu acelaşĭ ornament ca Pravila dela Govora, iar textul cu un chenar de liniĭ. Cuprinde câteva frontispicii şi iniţalele ornate ca şi Pravila. După prefaţă sĕ găsesce o gravură pe lemn, representând Saborul Maicii Domnuluĭ (n° 158), iar pe verso titluluĭ stema Mitropolieĭ Ungro-Vlahieĭ aceiaşĭ ca cea din *Mystirio*, 1651, cu inscripţia şi versurile acestea:

Semnulŭ Carele ĭaste dat dela Dumnezeu pré-Sfinţilor Mitropoliţĭ aĭ Ţărăĭ Ugrovlahieĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

STEFAN întru arhierei se cinstéşte,
Cu toĭagulŭ pre toţi oblăduĭaşte,
Numele-i arată şi lucrurile,
Iară nevoinţa, folosurile
Némuluĭ Rumenescŭ, cĭastă Tărnosanie,
Iară dăscoperì bună folosire.

Pe următórele 5 pagine se află prefaţa acésta :

„STEFANŬ Cu darulu şi mila lu Dumnezeu Arhiepiscopŭ şi Mitropolit a păziteĭ de Dumnezeu Cetate Tergoviştii şi a toată Ungrovlahia

„Tuturor tocma Slujitori fraţi, Iubitorilor de Dumnezeu, Arhimandriţilor, Protopopilor, şi altora carii se află în rănduĭala Smireniei Noastre: Totŭ binele, şi de Spăsenie dela Dumnezău înpreună cu blagoslovenie să vă se dé Roagă.

„Nice odată nu mĭ-arŭ fi voĭa să lipsescŭ cu toată inema şi sufletul (o pré sfinţilor şi cinstiţilorŭ mieĭ fraţi şi tocma slujitori) să privăzŭ cătu mi-e putéré cu lucrulŭ, la toate la célé ce săntŭ de trébă şi de folos, cinstituluĭ şi sfîntuluĭ nostru némŭ Creştinescŭ (de în carele mă tragŭ şi eu), ca să se cunoască adevărat de toţi userdia şi căldura caré amŭ cătră sfînta a noastră maĭcă Besérică, cumŭ după altele amŭ făcutŭ şi cu acĭastă Tărnosanie, de o amŭ tipărit ca-n degrabă, caré e foarte de trébă Némuluĭ nostru ţărăĭ rumănești, nefiindu-le pre limbă să poată înţelége. Drept acéĭa înpodobindu-a cu toate Ţeremoniile pe rândŭ şi cu florile typiculuĭ romănéşte, n'am lăsat a nu vă scrie să ştiţi ce e lucrulŭ eĭ şi cumŭ se cade a-l face şi cine, de carele voĭu începă de aicé, şi ĭaste aşa:

„Treĭ lucrure săntŭ carele nu poate nimené să le facă, fără numaĭ Arhĭereulŭ: adecă, Hirotonia, sfinţia Myruluĭ, şi Tărnosania sfinteĭ Bisérici.

„Acest obicĭaĭu ţine sfînta Besérică a răsărituluĭ de la tocméla a sfinţilorŭ Apostolĭ (carele au luat de la puitorĭul de lége singurŭ Domnulŭ Nostru Is. Hs., cumŭ mărturisége Dumnezeescului Apostolescului ucenicŭ Dionisie Areopaghitŭ în carté luĭ caré scrie pentru sfînta rănduială a Besériciĭ [1]) zicăndŭ: că şi Preoţii, măcarŭ de vor fi şi făcăndŭ niscare rănduĭale de în cinstitele taĭni, iară aşa nice odată să nu fie volnici să îndrăznéscă popii a face sfăntulŭ Botezŭ fără de Dumnezăesculŭ Myrŭ, nice să obărşască Dumnezăĭasca taĭnă a priciştinieĭ, de nu va arŭ duce chipurile Pricĭaşteniei la Dumnezeescului jertăvnicŭ, adecă a nu şti deistvuì sfînta Liturghie. Aşijderé nice Preot poate fi, déca nu va fi harnicŭ să se sue la toate rănduĭalele spiţelor Preoţeştĭ. Drept acéĭa Dumnezeĭasca tocmire, sfinţiré rănduĭalelorŭ Arhiereştĭ şi faceré Dumnezăesculuĭ Myrŭ, şi déistvuiala sfîntuluĭ Jertăvnicŭ adecă Tărnosania, putéré acĭasta se-au dat să fie să deistvuĭască acésté rănduĭale numaĭ Arhiereiĭ, cărora li-s date şi au toate rănduĭalele desăvărşită.

„Maximŭ sfîntulŭ ispovădnicŭ, tălcuitorĭulŭ alŭ lu sveti Dionisie, pentr'acésté cuvinte zice: să ştii că nu e data să sfinţéscă şi să facă Preoţiĭ Myrŭ, încă nice Jertăvnicŭ să sfinţéscă (adecă să tărnoséscă) şi să facă Liturghie pre dinsul, nice să hirotonéscă, pentru că acésté numaĭ Arhiereulŭ le face, şi fără de acésté rănduĭale popa nice poate să botéze, nice Liturghie să facă, déca nu vor fi sfinţite maĭ nainte de Arhiereu.

[1]) Gl. 5.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Aşijderé ĭară într'acesta chip şi Gheorghie Pachimera tălcuitorĭulŭ сти *(sfîntul)* Dionisie, ĭară de acélé cuvinte grăĭaşte: acésté (zice) mai deîn toate rînduĭalele se cuvinŭ Archiereuluĭ: sfinţia Myruluĭ, Tărnosania şi Hirotonia.

„Drept céĭa nice cumŭ nu poate să sfinţéscă sau să tărnosésscă Besérică desăvărşită; ĭară de va îndrăznì să facă acĭasta cineva, acela nu e numaĭ căce nu face nemica, ce încă căce îndrăznéşte dă se atinge de putéré caré n'are şi nu-i e dată, el greşaşte păcat de moarte, şi apoĭ va cădé şi supt vina luării Daruluĭ sau a afurisanieĭ.

„Însă déca vréme, ce de multe ori se tămplă, de nu poate să mérgă Arhiereulŭ tot de-una petutindiné să sfinţéscă Beséricile céle noaă, carele-s deşarte de slava lu Dumnezeu în multă vréme; atunce cu voe şi blagoslovenie să triméţă pe Protopopa, să pue Antimisulŭ blagoslovitŭ de Arhiereu, carele are blagoslovenie şi putére ca acéĭa, carele ĭaste în locul Prést(ol)ului, pănă ce se sfinţéşte desăvărşit, ca să se poată face Liturghie în Besérică, pănă ce va venì Arhiereuluĭ prilejŭ să mérgă să o sfinţéscă.

„Acĭasta (iubiţilor mieĭ fraţi şi tocma slujitori ca pentru să se îndreptéze némul ţărăĭ noastre) amŭ tipăritŭ, şi am cusutŭ lăngă dinsa şi cum trebue să sfărăméscă Arhiereulŭ Moaştele sfinţilor mucenici, şi mutaré Beséricĭ, sau clătiré Préstoluluĭ în doaă chipure, totŭ cu tipiculŭ Rumănéşte, aşijderé şi blagoslovenia Antimisuluĭ cu tipicul luĭ, de toate pe rîndŭ cum trebue a-l sfinţì. Drept acéĭa priimiţi, rog, buna mé userdie, cum, de va vré Dumnezeu, o veţi cunoaşte tocmai caldă în toate zilele, adăogându-se spre dragosté dăscoperireĭ învăţături de folosulŭ ţărăĭ şi a sufletelor voastre tuturorŭ. Гъ Бѣ въсѣхъ да подастъ Пръторюбїи Вашемѫ, и мнѣ їже къ сїнїю Прошенїѧ.

„Сїенѣ Жителъствѣйте ѡ Іѣ (?), и многолѣтнѣ мнѡгѡ Бгъ дѣлѧ, Къише Начертанныи Рачитъ и Привѣствѣет. — *(Netraductibil).*

Bucuresc, Museul de Antichităţi.

173.

[1653-59]

63. Diplome date de Principiĭ Transilvanieĭ preoţilor românesci, tipărite din porunca luĭ Gheorghe Rákoczy, în Belgrad (Ardél).

Despre aceste diplome găsim în Cipariu următórea însemnare:

„Le avusem, ci periră în a. 1849, latinesce se aflau la D. Protopop Gr. Mihali. Ele erau date de maĭ mulţĭ principiĭ Transilvanĭ în favórea preoţilor românescĭ, din carele unele se află şi la Şincai în Chronica Românilor; veḑĭ *Acte şi Fragmente* p. 192, 194, 206. Şincai scrie că s'au tipărit la a. 1653, şi esemplariul mieu nu avea an, şi apoĭ cuprindea şi diploma lui Acaţiu Borcia din a. 1659. De unde anul ediţiuneĭ cel puţin e dubiu.“

Sincai, *Chronica,* la a. 1596 şi 1609.—Cipariu, *Analecte,* XXI şi XXII, *Acte şi fragmente,* 192, 194, 206.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

174.

1656.

64. Catechismu calvinesc, tipărit la Belgrad (Alba-Iulia) în Ardél.

„Scutulŭ catichizmuşuluĭ cu răspunsu den scrăptura sv-tă. Inpotriva răspunsuluĭ adoao ţărĭ, fără scriptură sv-ta. *(La sfirşitul părţiĭ a II-a:)* Şi s'au tipăritŭ în citate în belgrad. Vălét 5170 (?) christova 1656 m ţa iunie 25 dnă".

Din cele două exemplare din acéstă carte, cunoscute în timpurile din urmă, nu se mai găsesc nicĭ unul. Cipariu a perdut pe al său în 1849; iar cel după care Gheorghe Bariţiu a tipărit ediţiunea sa la 1879, după însărcinarea Academieĭ Române, cu tótă intenţiunea editoruluĭ de a-l depune în Biblioteca Academieĭ, nu se scie unde se va fi aflând. Titlul de mai sus şi amĕnuntele următóre sunt scóse din acéstă retipărire, în care de alt-fel nu se indică nicĭ formatul, nicĭ numĕrul foilor, cu un cuvînt nicĭ o sciinţă despre forma externă a cărţiĭ.

Cipariu spune că acest catechism erá de formatul în 12°. Nu scim însă de ce îĭ dă data de 1657 în loc de 1656.

Cartea cuprinde treĭ părţi:

Partea I are titlul de mai sus şi cuprinde încă un capitol: „Despre icoane".

Partea II-a are titlul: „Cuprinsătura şi părţile învăţăturieĭ de spre credinţa creştinĭască, cu întrebări, şi cu răspunsurĭ, den scriptura sfntă".

Partea III-a: „Cinulŭ şi învăţătură pre scurtŭ de sfntel (sic) taine, cu care trăescŭ crestiinii în besérecĭ, să să ştie cumŭ vorŭ trăì cu ele bine după scriptura sfntă, cumŭ de spre botezu, de spre cina domnuluĭ, şi de spre sfnta căsătorie, şi de spre despărţeniile cu ocă diréptă şi de alte lucruri carele-sŭ de lipsă creştinilorŭ".

La sfirşit: „Vlét, 1656. Cor. Geor, mor. (?)"

Catechismulu calvinescu inpusu cleruluĭ şi poporuluĭ românescu sub domnia Principiloru Georgiu Rákoczy I. şi II. Transcrisu cu litere latine după ediţiunea II tipărită în anulu 1656, însocitu de una escursiune istorica şi de unu Glossariu de *Georgiu Bariţiu*, Sibiiŭ 1879.

Cipariu, *Analecte*, XXI şi XXII. *Principia* 101 şi 106.—Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 106.

175.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

176. Frontispiciu din Dosofteiu, *Vieţile Sfinţilor*

1673—1716.

1673.

65. Dosofteiu, Psaltirea în versuri, Uniev 1673.

Ѱ Ъ Л Т И Р Є

Я Сѷтъ́лъ́й Проро́кь Давид
Пре Ли́мкѫ Рѣмѫнѣ́скѫ кѣ
ѧ́зыка шѝ кѣ тwа́тѫ келтѣ́ала
ПРѢ ЛѢМИНЯТѢЛѢИ ѧнтрѣ
Їс Хс, Їѡ Стефа́н Петръ Бое
вѡ́да Дми́лъ, Църъ́й Мwлдо́вей.
Дин сѝтеле скриптѣ́рй а̂ сѝцилwрь Пърѝиць Да́
скалилwрь сѝтей Бесѣ́ричй, кѣ лѣ́нгѫ ѿстенѣ
лѫ ѧн мѣ́лць а̂й сwкоти́тѫ шѝ черка́тѫ прин
сѝтеле къ́рць, шѝ дѫчі́ѫ пре ке́ршѣрй токмѝ
тѫ ѧн чи́нчй а̂й фwа́рте кѣ wсърдїе ма́ре, де
Смери́тъль Досоде́й Митрополи́тъль де
Цѣ́ра Мwлдоке́й.

Є Монастырѣ Оуневском Тѵпомь
Йзьѡбрази́сѧ. Лѣта ѿ сотворен : скѣт : зрпа.

(In Mănăstirea Unievului s'a format prin tipar, la anul dela facerea lumeĭ 7181).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-4⁰ de 6 foĭ fără paginaţie şi 258 foĭ numerotate însă greşit (1—16, 20, 18—20, 22, 21, 24, 23, 25—27, 26, 29—84, 81, 86—119, 130, 132, 132—155, 146, 158, 156, 160, 158, 162, 160—179, 182, 181, 180, 183—186, 188, 188—265), şi o fóie la sfîrşit. Titlul e incadrat în florĭ de compositiune tipografică. Tiparul e negru, iar roşu numaĭ în titlu, dedicaţie şi începutul Psaltireĭ. Caracterele sunt de 3 mărimĭ (v. facsimilele n⁰ 178). Pagina, incadrată în liniĭ simple în treĭ părţĭ, şi îndoite în partea exterióră, are 18 rînduri. Cólele de câte 4 foĭ au ca signatură alfabetul cirilic (аі—ѵ, а҃і҃—цц).

Pe verso titlului sĕ află stema Moldoveĭ între iniţialele Domnuluĭ Ioan Stefan Petru Voevod: Іѡ. Ѕ. П. Е. К. М. Г. М. şi următórele:

„Stihurĭ la luminatulŭ Gherbŭ (Гхєрвъ) a ţărâĭ Moldoveĭ.

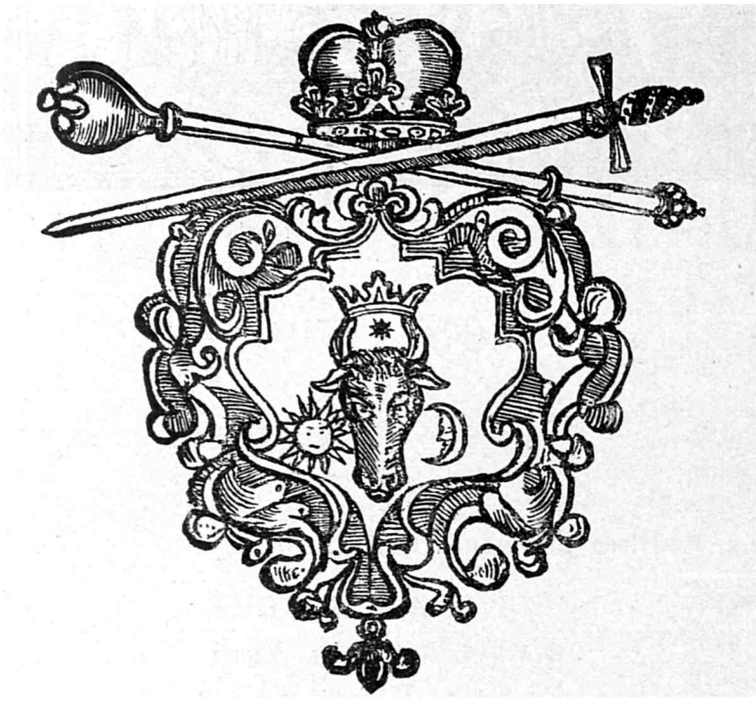

177.

„Capulŭ celŭ de buorŭ de fĭară vestită,
sămnéḑă putĭare ţărâĭ nesmintită.
„Pre câtu-ĭ de mare fĭara şi buĭacă,
coarnele-m păşune la pămîntŭ âşĭ plécă.
„De pre chipŭ să vĭade buorulŭ ce-ĭ place,
c'ar vrĭà-n toată vrĭamĭa să stĭà ţara-m pace.“

Cele-lalte foĭ liminare sînt ocupate de cele douĕ prefeţe care sĕ reproduc acĭ:

„*PRĔLUMINATULUĬ ŞI PRĔcinstitului, şi Milostivului nostru Domnŭ, Măria sa Ioan Stefan Petrà Voevoda, din mila luĭ Dumneḑĕŭ Domnŭ a toată Ţara Moldoveĭ, dela a tot putĭarniculŭ Dumneḑĕŭ, poftimŭ mării sale sănătate şi pace cu viaţă nărocită să petrecĭ măria ta de pururĭa adevărŭ.*

„Toate lucrurile acĭalĭa, Milostive şi prĕluminate Doamne, carile fac rugiĭ smintélà, ne-nvaţă sfînta Scriptură să ne ferim de dânse; de care lucru Eclisiĭastul aşè scrie: „nemică să nu vă smintéscă a vă rugarĭa pururĭa.“ Şi sîngurŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Domnulŭ Dumneḑăŭ şi măntuitorĭul nostru Is. Hs., de multe orĭ aducè aminte ucinicilorŭ, şi sîngur, cu sine le arăta chipŭ să să roage pururĭa; maĭ vrătos ca şi într'acĭaĭa noapte întru carĭa patina cĭa de bună voae au 'suferitŭ pentru spă-

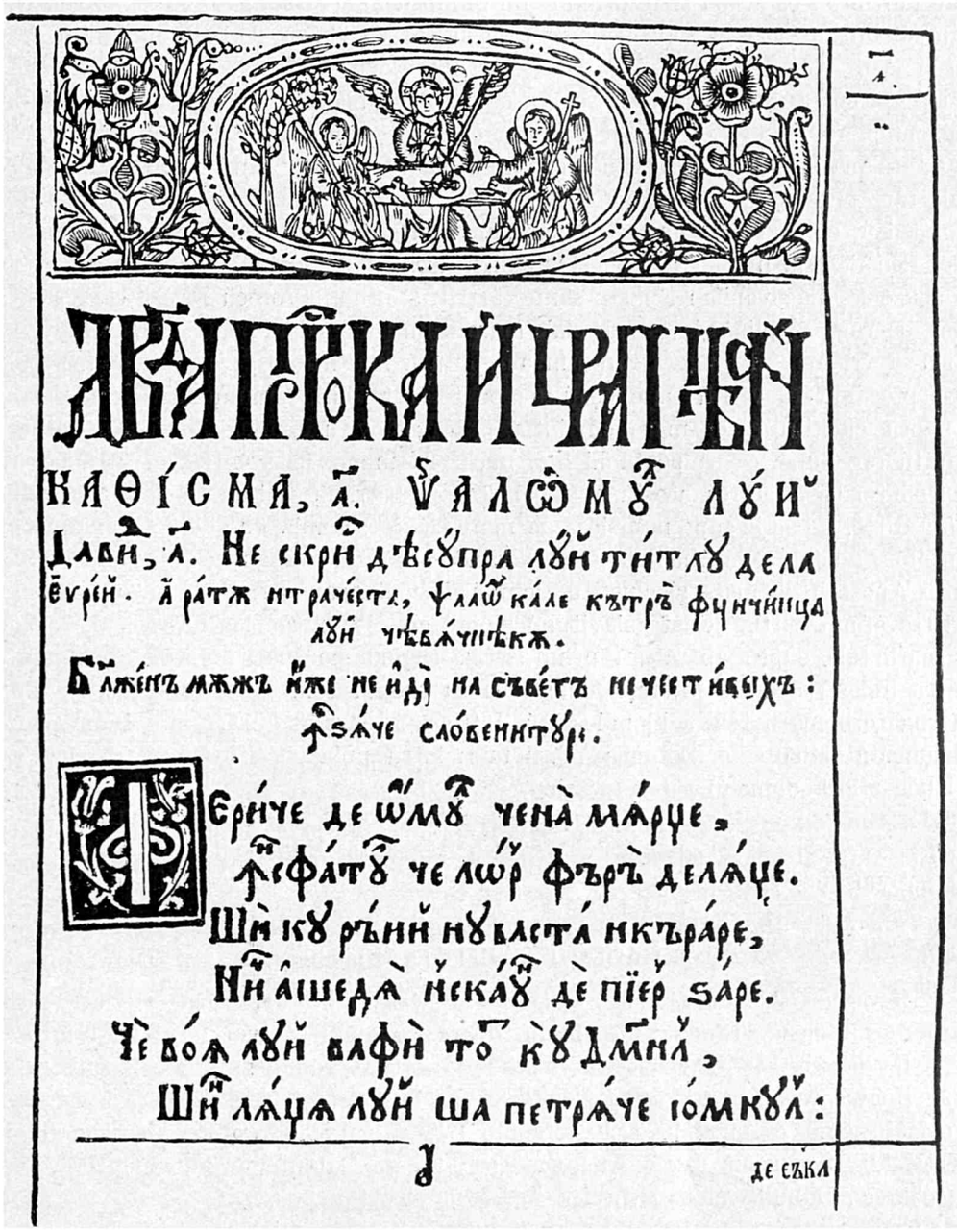

178. — Pagină din *Psaltirea în versurĭ* de Dosofteiu.

seniĭa noastră, de le-aŭ ḑîs „priveghĭaţĭ şi vă rugaţĭ ca să nu căḑeţĭ în năpaste.“ In ce chipŭ şi toţĭ sfinţii Patriarşii din lĭagĭa vĭache Impăraţii şi Prorocii, ca şi-n lĭagĭa noaă sfinţii Apostolĭ, şi următorii sfiı ţiilorŭ sale, precum aflăm în sfintele cărţĭ că nepărăsât să ruga sfinţiile sale ḑua şi noaptĭa, şi-n toate greutăţăle şi nevoile

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

sale cu ruga să măngăĭa, şi cu dinsa toate războaele a pizmaşilorŭ trupeşte şi sufleteşte le-mfrîngĭa şi le biruĭa; precum ḑâce şi sfintulŭ Ioan Zlatoustŭ: „cine cînd-va din credincĭoşĭ rugîndu-să n'au biruit? şi cine rugîndu-să pre pizmaşiĭ săĭ n-au îmfrîntŭ? că acĭaĭa ĭaste priĭmită luĭ Dumneḑăŭ, şi acĭaĭa place luĭ Dumneḑăŭ.“ Cum şi sfintulŭ Apostol Pavelŭ ḑâce: „Nepărâsât vă rugaţĭ, de toate mulţămiţĭ, că acĭaĭa ĭaste voĭa luĭ Dumneḑăŭ de Hs. Is. întru voĭ“. Şi ĭarăşĭ ḑâce aşĭa: „luaţĭ sabiĭa cĭa sufletéscă, carĭa ĭaste cuvîntulŭ luĭ Dumneḑăŭ, cu de toată făgada şi rugăcĭunĭa rugîndu-vâ preste tot cĭasul cu duhulŭ“. Aşĭa ḑâce sfîntulŭ Kipriĭanŭ, că maĭ tare platoşe de căt ruga nemică altă n'avem, că cu dînsa toate războaele cĭale tare putem să le frîngemŭ, că ĭa ĭaste putĭare cĭa sufletéscă şi pavăţa luĭ Dumneḑăŭ, cu carĭa putem să ne sprejinim, şi să ne apărâm de toate grăutăţăle. Pentr'acĭaĭa ni s-au părutŭ smerenii noastre a hi lucru de trébă şi de folos de spăsenie, tlăcovaniĭa-ĭ acĭaştiĭ sfinte cărţĭ a sfintuluĭ Prorocŭ David, carĭa ĭaste plină de rugă şi plină de taĭnele cĭale mare a luĭ Dumneḑău, pentr'acĭaĭa cu multă trudă şi vrĭame -ndelungată, precum am pututŭ maĭ frumos, amŭ tălmăcitŭ ş'am scris precumŭ au vrutŭ Dumneḑăŭ, să poate trage hirĭa omuluĭ către cetitul eĭ, şi suptŭ cinstitul şi de mare cuviinţĭa şi blagoslovitŭ numele Mării tale o am arătatŭ pre lume, ca să poată hi maĭ mare -ndemnare către rugă şi către nevoinţă sfinteĭ besĭaricĭ, că acesta obicĭaĭ ĭaste din bătrâni, scoţîndŭ v-unŭ izvod den sfînta carte, a-l scrie supt numele a de mare cinste scaunŭ. Ca şi cumŭ au făcutŭ sfîntulŭ Apostolŭ evanghelistŭ Luca, scriindu-şĭ sfînta evanghelie şi Déaniile sfinţilorŭ Apostolĭ, la mare şi cinstitŭ Domnŭ Theofil ie-au scris, aşĭa şi smereniĭa noastră sfînta cartĭa acĭasta slăvituluĭ şi pré cinstituluĭ şi blagoslovituluĭ numeluĭ mării tale suptŭ apărătură o am scris, rugîndu-ne mării tale ca Domnuluĭ nostru milostivŭ, să o primeştĭ măria ta ca snopul celŭ dentăĭ de grăŭ, şi pre noĭ rugătorii mării tale a hi milostivŭ. Intr-acĭaĭa dăruĭască Domnulŭ Dumneḑăŭ îndelungată şi nărocite, Domniĭa mării tale; întru mila sfinţii sale către cinstĭa şi lauda sfîntă numeluĭ său adevărŭ.

„Rugătorĭul mării tale smeritul
„Dosofteĭ Mitropolit Sučavskiĭ,
„Symeon Typarnicŭ.“ „cu toată inema.“

La f. 4 lim. v.:

СЛОВО КЪ ЧИТАТЄЛЮ [1])

„Четворинный єст рáзумъ къ писáнїи сѓ́мъ.[2]) Писмúтєлный. Θєтикóс. pre istorie. ѡбичáйный. Ἰδεικὸς. pre obicĭaĭ. Йносказáемый, Ἀλληγορικὸς. Pre altă plăzuiturĭa. Прѣносúтєлный, Μεταφορικὸς. pre mutare. Patru înţălesurĭ are sfînta Scriptură: Писмúтєлный ĭaste cuvîntulŭ cela ce nu te lasă să-lŭ ḑâcĭ într-altŭ chipŭ de cum ĭaste scris, ca şi unde ḑâce domnulŭ Hristos: Азъ послю вам ѹ҃тѣшúтєлѧ ѿ ѻ҃ц҃а, Дх҃ъ йстинный йжє ѿ ѻ҃ц҃а йсхóдит. Eŭ voĭ trimite-vă mîngâetorĭulŭ de la părintele, Duhulŭ celŭ adevăratŭ care de la părintele purcĭade. Acesta cuvîntŭ cine-lŭ va socoti într-altŭ chipŭ, acela-ĭ strein cu totulŭ de sfînta besĭarică.

„Ѡбичáйный ĭaste năravŭ în sfînta carte, ca şi cîndŭ ḑâce: Непрїйдох разорúти зáконь, нж йсполнúти. N'am venit să răsăpăscŭ llagĭa, ce să o âmplu. Непрїйдох мúрь къ врѣцїй на землѝ нж мєн. N'am venitŭ pace să aruncŭ pre pă-

[1]) *Cuvînt către cetitorĭŭ.* [2]) *Patru înţelesurĭ are Sfînta Scriptură.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

mîutŭ, ce sabie. Cu cuvîutulŭ celŭ dintăĭ Domnulŭ Hristos face îndemnoşĭ pre Jidovĭ către ascultarĭa sfinteĭ Evangheliĕĭ, ĭară cu cel al doile le dă groază pentru ceĭ înderepniciĭ.

„Йносказáемїй ĭaste ca şi cĭumiliturile, cîndŭ altă grăeştĭ şi altă să-nţălĭage, ca şi: ѓкw неплóдиродйсем, ѝ мнóгаа къчáдех йзнемóже. Că stérpa născu şĭapte şi cé cu cuconiĭ mulţĭ au slăbitŭ. Va să ḑacă că besĭarica cé din limbĭ, carĭa era stérpă de darulŭ luĭ Dumneḑăŭ, au născutŭ cuconĭ de la Hristos mirele săŭ: cĭale 7 taĭne şi şĭapte daruri a sfîntuluĭ duhŭ; ĭară cé cu cuconiĭ mulţĭ, adecă besĭarica legiĭ vechĭ (carĭa să ḑace umbră legiĭ adevărate), aŭ slăbitŭ ş-aŭ sterpitŭ de totŭ darulŭ luĭ Dumneḑăŭ, pentru nèscultarĭa cuconilor eĭ, carĭa mainte era plină de darul luĭ Dumneḑăŭ cu Prorocĭ şi Apostolĭ.

„Пренóсный ĭaste ca neştine ce va să-ĭ să-nţălégă cuvîntul dintr-altă sămnătură de povĭaste. Intr'acestŭ chipŭ: Кáмень ѓгóже небрѣгоша зи́ждущїй, съ́й бы́сть къ глáвѣ ѓгла̀. Pĭatra ce nu o socotiră ziditoriĭ, acé fu în capulŭ unghĭuluĭ. Acesta cuvîntŭ să mută la Domnulŭ Hristos, că nu-l băgară 'n samă Jidoviĭ călcătoriĭ legiĭ, ce sfinţia sa stătŭ capŭ unghĭuluĭ legiĭ vechĭ şi legiĭ noaă de le împreună âmbe, că Sfinţia sa ĭaste capŭ sfinteĭ besĭaricĭ, miresiĭ sale. Acĭaste patru înţălesurĭ le-amŭ scris pentru cetitorĭul ĭubit, ce va avĭa osărdie a cerca să-nţălégă într-adinculŭ aceştiĭ sfinte cărţĭ. De-acĭasta m-am rugatŭ sfinţiiĭ sale părinteluĭ şi pré fericituluĭ Patriĭarhulŭ de mĭ-aŭ scris acĭaste patru înţălesurĭ încă atunce cîndŭ venisă Sfinţia sa de era arhidiaconŭ la Părintele Nectarie Patriarhulŭ de Ierusalimŭ. Atunce mĭ-aŭ scris sfinţia sa tizulŭ mieŭ, carele acmŭ ĭaste în locŭlŭ părinteluĭ Nectarie Kyr Dosofteĭ, şi de pre isvodulŭ Sfinţii sale am scris precumŭ să vĭade."

La sfîrşitul acesteĭ prefeţe sĕ află următórea notiţă tipărită cu caractere micĭ:

„A luĭ David Sfintŭ Prorocŭ şi împăratŭ Psăltire, tlăcuită rumenĭaşte pre stihurĭ cu numărŭ tocma în slovenitu: рaкнослóжна ѝ подóбно ѝсконча́ема, adecă în coadele stihurilorŭ pre o glasnică într-un chipŭ tocmite.

„Acéstă sfîntă carte au făcutu-o sfîntul Prorocŭ David, de ne arată într'însă Dumneḑăirĭa şi omenirĭa Domnuluĭ Hristos, şi muncile şi de moartĭa şi de învierĭa şi suirĭa Sfinţii sale în cerĭ şi de toate ce au socotitŭ a face Sfinţia sa pentru spăseniĭa noastră şi de sfânta Précestă şi de Sfinţiĭ Apostolĭ şi de toată Sfînta Besĭarică, de războĭulŭ şi izbânda eĭ, şi de gĭudeţul ce vine, de muncile păcătoşilorŭ şi de binele direptilorŭ, şi de bunătăţăle luĭ Dumneḑăŭ; şi de laudele luĭ are în sine psalomĭ 150."

Pe ultima faţă a foilor liminare sĕ află o gravură în lemn represintând pe David în genunchĭ, rugându-se, cu inscripţia de-asupra capuluĭ: Цaрь дaвд.

Toţi ceĭ 150 de psalmĭ sunt versificaţĭ în versurĭ rimate de diferite mărimĭ (dela 6 până la 16 silabe) şi în strofe puţin variate. Psalmiĭ 28 şi 86 au şi un comentariu întreg, pe lângă textul versificat; iar la ps. 50 şi 121 comentariul este făcut numaĭ asupra câte unuĭ singur verset. La f. 264 v. sĕ află „Psalomulŭ luĭ Davidŭ ce s-aŭ bătut cu Goliĭad" în prosă.

Pe f. 265r. să află versurile luĭ Miron Costin asupra origineĭ italice a Românilor:

„ТВОРЄНІЄ МИРÓНЇ ПРЄЧЄСТ
нагw Двѝрника Келйкагw,
нйжнѣи Земли. [1])

[1]) *Compunerea luĭ Miron preacinstitul Vornic mare de ţêra de jos.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Nĭamulŭ ţărâĭ Moldoveĭ de unde dăraţâ?
Din ţara Italieĭ totŭ omulŭ să créţâ,
„Flĭah întâĭ apoĭ Traianŭ aŭ adus pre-acice
Pre strămoşiĭ cestorŭ ţărĭ de némŭ cu ferice.
„Răsădit-aŭ ţărâlorŭ ghotarele toate,
Pre sĭamne ce stau în vĭacĭ a să vedĭa poate.
„Elŭ cu viţa cestuĭ némŭ ţara rumânéscâ
Împlut-au, Ardélulŭ totŭ şi Moldovenéscâ.
„Sĭamnele staŭ de să vâd de dînsul făcute,
Turnulŭ Severinuluĭ să custe-n vremiĭ multe.
„Stremoşiĭ Moldoveeĭ adus-aŭ în ţarâ,
Pre Gheţâĭ cu sabĭĭa scoţînd din hotarâ.
„Stau sĭamnele poduluĭ cu pragurĭ căţute,
Şi Turnulŭ Severinulŭ de Sevirŭ făcute,
„Podulŭ prestă Dunăre-n ţara Rumânéscâ,
De-aŭ trecutu-şĭ oştile-n ţara Unguréscâ.
„Pre-acela pod au trecutŭ Moldoaveĭ stremoşiĭ,
„Bătînd războĭ cu Dachiĭ a Sasilorŭ moşiĭ.“

Pe verso aceleiaşĭ foĭ să află 12 versurĭ de cuprins religios sub titlul „Apostrof“, probabil tot de Miron Costin.

In fine, pe ultima fóie să află expunerea credinţeĭ ortodoxe de S-ţiĭ Ambrosiu şi Augustin în slavonesce.

Manuscrisul original al *Psaltirĭ în versurĭ*, cu subscrierea şi cu note autografe ale autoruluĭ, a fost dăruit în 1877 Academieĭ Române de D. A. Sturdza. Acest manuscris este dedicat luĭ Duca Vodă şi are semnătura autografă a luĭ Dosofteiŭ ca Episcop de Roman.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Biblioteca Centrală. Bibl. D. A. Sturdza.

Dosofteiu, Mitropolitul Moldoveĭ (1671—1686), *Psaltirea în versurĭ* publicată de pe manuscrisul original şi de pe ediţiunea dela 1673 de Prof. I. Bianu. Ediţiunea Academieĭ Române, Bucurescĭ 1887, 1 vol. 8⁰ de LVI+520 pp.

Cipariu, *Analecte*, 249. — Lambrior, *Carte de citire*, ed. II, 280. — Gaster, *Chrestomatie română*, I, 208.

Popp, *Disertaţie*, 89. — Cipariu, *Analecte* XXXVII şi *Principia*, 107. — B. P. Hasdeu, *Psaltirea versificată a mitropolituluĭ Dositeu din 1673*, în *Columna luĭ Traian*, I (1870), 44 şi urm. — D. A. Sturdza, *Un manuscript al Psaltireĭ în versurĭ a Mitropolituluĭ Dosoteiŭ*, în *Convorbirĭ literare*, VI (1872—73), 157. — Melchisedek, *Chronica Romanuluĭ*, I (Bucurescĭ 1874), 283. — G. Seulescu, *Glosariu din psaltirea mitropolituluĭ Dositeiŭ*, în *Buciumul Român*, II (Iaşĭ 1877), p. 1 şi urm. — *Analele Soc. Academice Române*, X, 77. — *Ortodoxul*, foae eclesiastică, Bucurescĭ 1884, p. 103. — St. Dinulescu, *Vieaţa şi scrierile luĭ Dositeiŭ Mitropolitul Moldoveĭ*, Cernăuţĭ 1885. — Miron Costin, *Opere complete*, ed. V. A. Urechia, Bucurescĭ 1888, II, 487 şi urm. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 48.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

179.

66. Dosofteiu, Acatistul Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, Uniev 1673.

ПРѢЧѢСТНЫІ
АКАѲІСТЪ,
Й МОЛѢБЕНЪ,
Прест҃ѣй Бцѣи.
КАНОНЪ ВОСКРСѢНЪ,
Й прочіѧ Сп҃тєлныѧ Мóлвы,
къ Гд҃ѹ нш҃мѹ Іс҃ Хр҃тѹ.
Тълмачйтъ де пре лимбъ словенѣскъ, пе
Лимбъ Рѹмънѣскъ,
Трѹдолюбїємъ й тѹданїємъ,
Преѡсщєннагѡ Кѵр Гѷа ѿца Досоѳéѧ, Ми
трополйты Сѹчáвскагѡ, й всеѧ Молдáвскїа
Землѧ.
В Монастирѣ Оуневскомъ,
Тѵпомъ Изѡбразйсѧ
Рок҃: аѯог.

(Preacinstitul Acatist şi Paraclis al prea sfinteĭ Născătóre de Dumneḑeu; canonul Invieriĭ, şi cele-lalte mântuitóre rugăciuni către Domnul nostru Isus Christos *tălmâcit de pre limbă slovenĭască pe limbă rumănĭască* cu osteneala şi sîrguinţa preasfinţituluĭ domn părinte Dosofteiŭ, Mitropolit Sucevĭ şi a tótă ţara Moldovĭ, în mănăstirea Unievuluĭ s'a tipărit. Anul 1673).

In-4⁰ de 48 foĭ numerotate. Tipărit cu aceleaşĭ caractere şi pe aceiaşĭ hârtie ca Psaltirea în versurĭ.

Pe verso titluluĭ se află o gravură pe lemn representând pe Maica Domnuluĭ cu Isus în braţe. La începutul textuluĭ un frontispiciu, cu Maica Domnuluĭ, Isus Christos şi St. Ioan în medalióne.

Fără prefaţă, nicĭ dedicaţie, acéstă carte este maĭ tot-deauna legată împreună cu Psaltirea. Tot textul, afară de câte-va titlurĭ şi indicaţiunile tipiculuĭ, este în românesce. Fóia din urmă este ocupată de douĕ rugăciunĭ, una a St-luĭ Ioan Gură-de-aur şi alta a St-luĭ Simeon.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 214.

Cipariu, *Principia*, 107. — A. Pumnul, *Lepturarĭŭ rumînesc*, III (Vieanna, 1862), 42. — B. P. Hasdeu, *Acatistul moldovean al mitropolituluĭ Dositeu*, în *Columna luĭ Traian*, I (1870), n⁰ 10 şi urm. — Melchisedek, *Chronica Romanuluĭ*, I, 302. — *Ortodoxul*, fóie eclesiastică, Bucurescĭ 1884, 103 şi 107. — Dinulescu, *Dositeiu*, 128. — Dosofteiu, *Psaltirea în versurĭ*, ed. Bianu, X. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 72.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1677.

67. Pilutio, Catechismul creştinesc, Roma 1677.

DOTTRINA
CHRISTIANA
TRADOTTA IN LINGVA
VALACHA
DAL PADRE
VITO PILVTIO
Da Vignanello Minore Con-
uentuale di S. Francesco.
IN ROMA, Nella Stamperia della
Sac. Congr. de Propag. Fide. 1677.

In-12 de 2 foĭ nenumerotate şi 32 pagine. Tipărit cu caractere latine şi cu o curioasă ortografie. Pagina plină are 25 rînduri. Pe titlu se află semnul Propagandeĭ cu inscripţiunea: ***Euntes in universum mundum praedicate evang. omni creat.***

Titlul la pagina 1 şi titlul curent este următorul:

KATEKISMO KRIISTINESKO.

Pe f. 2 lim.:

„*Imprimatur.* Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici. *I. de Angelis Archiep.* Vrb. Vicesg.

„*Imprimatur.* Fr. Raimundus Capisuccus Ord. Praedicatorum Sacri Palatij Apostolici Magister."

Bucureşcĭ, Biblioteca Academieĭ Române (dăruit de E. Picot). — Paris, Biblioteca Naţională. — Berlin, Biblioteca regală.

Buciumul Roman, I (Iaşĭ 1875), 271 şi urm. (retipărit în întregime).

Cipariu, *Analecte*, XXXVIII şi 254. — Papiu, *Tesaur*, I, 105. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 226. *Concordia*, II (Pesta 1862), p. 352. — *Amicul şcóleĭ*, III (Sibiu 1862), n° 51. — Hasdeu, *Archiva istorică*, I, I, 176. — I. Bianu, *Vito Piluzio, Documente inedite din Archivul Propagandeĭ*, în *Columna luĭ Traian*, 1883, p. 142. — V. A. Urechiă, *Schiţe de Istoria literaturеĭ române*, Bucureşcĭ 1885, p. 203. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 106 şi 141.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

181.

1678.

68. Cheia Inţelesuluĭ, Bucurescĭ 1678.

КѢѦ ѦЦЄЛЄСѪЛѪЙ | Скóасъ пре лúмвъ рѫм(ъ)нѣскъ кѫ ѿсѣ | дїѧ Прѣ Сфй Кѵ̑ Еаѳ̑. Мит: Ѵгѳ̑, Елаχ | ѧ зил Прѣклѧм, дом: їѡ Шеѳ̑ Еое=вод. | ши сав тѵпърит ѧтъю ѧ митроп вѣквреѳ̑ | ѧнии дом ѧаχои.

In-folio de 4 foĭ nepag. şi 108 foĭ numerotate. Tiparul negru, cu ornamente. Pagina încadrată are 32 rînduriĭ. Cólele au câte 4 foĭ şi signatura cirilică. Titlul de maĭ sus este încadrat într'o gravură mare pe lemn, represintând o cheie, un semănător, o sabie etc. cu inscripţiunile următóre gravate deasupra fie căruĭ lucru represintat (v. nº 183):

„Aţĭ luatŭ *chéĭa* Inţălesuluĭ, că nici săînguri aţĭ întratŭ, nici pre céĭa ce au vrutŭ să între n'aţĭ lăsatŭ. — Luca 11.

„Cuvintele Domnului, cuvint(e) curate, *argintŭ* lămuritŭ. — Psal. 11.

„Eşi *sămănătorulŭ* ca se samene. — Math. 13.

„*Spată* sufletéscă, caré ĭaste graĭulŭ lui Dumneḑeu. — Efes. 6.

„Ca unŭ *canonŭ* va da glasŭ. — Isaiĭa, 16.

„Ca o *trâmbiţa* va da glasulŭ său. — Isaiĭa, 58.

„Au dore nu săntŭ cuvintele méle arzândŭ ca foculŭ, zise Domnulŭ, şi ca unŭ *ciocanŭ* zdrobindŭ pietri. — Ieremiĭa, 23.

„Ca se aştépte ca *ploĭa* luminaré mé, şi se pogoare ca roao graĭurile méle. Ca tunetu de pre troscotŭ, şi ca c(a)i despre fănŭ. — Devter. 32.“

In partea de jos a acesteĭ gravurĭ se citesce numele gravoruluĭ: ІѠѦННЪ. БК—1678.

Pe verso titluluĭ stema Mitropoliţilor Ungro-Vlachieĭ (facsimilele nº 182) cu inscripţia şi stihurile următóre:

„De în patru styhiĭ, pre omŭ Dumnezeŭ l'aŭ ziditŭ,
şi patru sémne, Archiereilorŭ Hs. aŭ dăruitŭ:
„Crucé, cărja, mitra şi capasulŭ mare,
cu acéste patru arme să bată războĭu tare:
„Cu crucé vrăjmaşulŭ ne văzutŭ să biruĭască,
cu cărja oile céle sufleteşti să păzéscă:
„Mitra podoabă arhierésca însemnéză,
Capasulŭ umbrire Duhuluĭ sfîntŭ lucréză:
„Fiindŭ şi Kyrŭ Varlaamŭ ţărăi rumăneşti păstoriu
să află limbii sale de cuvăntulŭ lui Dumnezeu dăruitor.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Semnulŭ, carele ĭaste dat dela Dumnezeu, pré sfinţilorŭ Mitropoliţĭ Ţărăi Ugro-Vlahiei.“

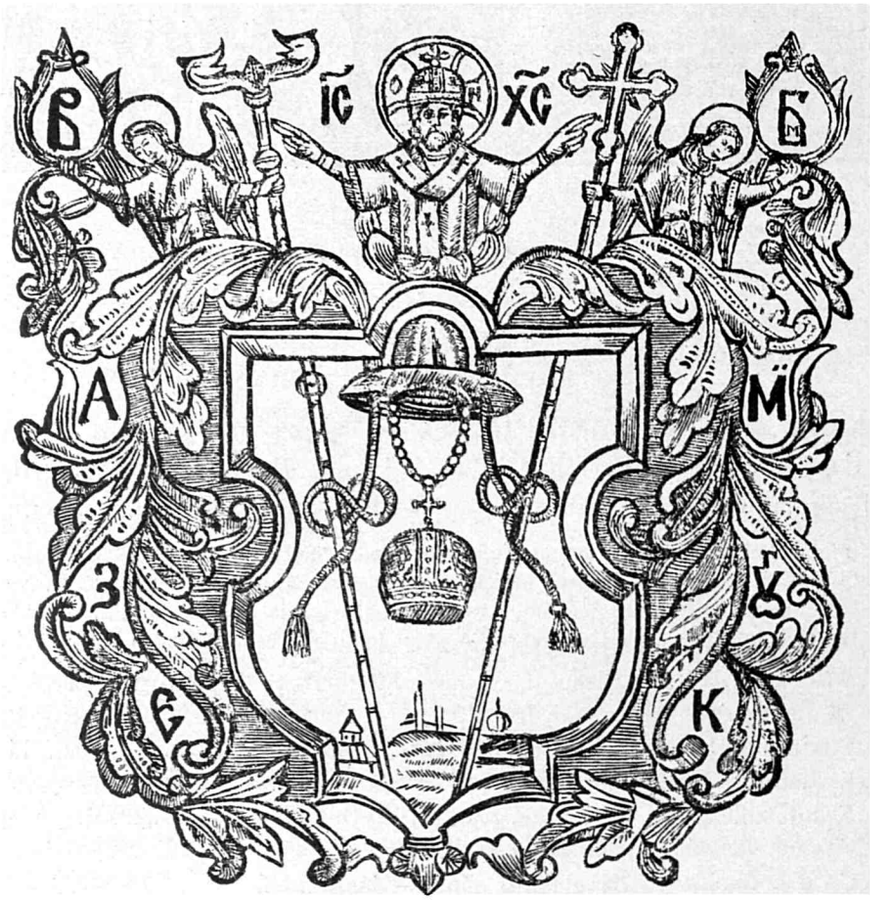

182.

Pe cele 2 foĭ următóre se află prefaţa acésta:

„VARLAAMŬ *Cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscopŭ i Mitropolitŭ alŭ Tărgoviştii şi alŭ scaunului Bucureştilorŭ, Exarhŭ Plaĭuluĭ şi a toată Ugro-Vlahĭa,*

Tuturorŭ pravoslavnicilorŭ creştini, carii săntŭ născuţi întru limba noastră rumănéscă sănătate, spăsenie, roagă şi priĭaşte cu toată inema.

Zis-au înţeleptulŭ Sirahŭ, precumŭ ĭaste scrisŭ în carté lui, în 33 de capete, grăindŭ: a toate răutăţile învaţă pre omŭ leneviĭa.

„Puindŭ şi smereniĭa noastră înnainte cuvăntulŭ stăpânului nostru luĭ Isus Hristos pentru sluga cé léneşe, carele luîndŭ talantulŭ dentru mâna Domnuluĭ său, n-au vrutŭ să lucréze cu dânsulŭ, ce l-au îngropatŭ în pământŭ, o! ĭubite cititorĭule, socotit-amŭ ca să nu cază şi asupra noastră judecata acĭa straşnică, caré s-au zisŭ slugiĭ aceĭĭa, precumŭ mărturiséşte Mattheĭ bunulŭ vestitorĭu, în 25 de capete, grăindŭ: luaţi pre acĭastă slugă léneşe, caré nu ĭaste nici de o trébă, şi-lŭ aruncaţi în tunéreculŭ celŭ înpărţitŭ. Sfîntulŭ Ieronimŭ şi sfîntulŭ Ioanŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

188. — *Cheia Înțelesului*, Bucuresci 1678. Titlu.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Zlatoustŭ, dascalii Besérecii noastre, cei pravoslavnici, tălcuindŭ acéste cuvinte, zicŭ: că talanții aceĭa sântŭ darurile care să dau dela Dumnezeŭ oamenilorŭ, adecă stăpânirile lumii și stăpânirile Besérecĭ nărodului creștinescŭ: învățăturile, meșterșugurele. Direptŭ acéĭa, dându-ni-se și noaă dela putérniculŭ și a-totŭ-ţiitorĭulŭ Dumnezeu talantulŭ adecă darulŭ diregătorieĭ arhierești a țărăi noastre rumănești, cu păstoriĭa și cu stăpâniriĭa oilorŭ celorŭ cuvântătoare și făcute după chipulŭ Sfinției sale, spaimă și grijă ajungându-mă pentru cuvântulŭ dătătorĭului de talanți, amŭ socotitŭ întru inema mĭa: că a multe răutăți învață lénĭa. Direptŭ acéĭa chibzuiĭu ca să nu mă aflu întru léne pentru negrijiré talantuluĭ, care mi s-au datŭ mie de la stăpânulŭ și Dumnezeulŭ mieŭ Isus Hristos, ce cu cătŭ mi-ar fi putérĭa pricéperii méle să-lŭ înmulțescŭ întru némulŭ mieŭ rumănescŭ. Și acĭastă socotélă și chibzuĭală viindŭ întru inéma mĭa, cu ajutorĭul aceluĭa ce petréce mai pe désupra cerĭurilorŭ întru măriré véc̆nică, Părintele, făcătorĭulŭ vécilorŭ și a tuturorŭ faptelorŭ, apucatu-m-amŭ, și cu multă usrădie amŭ nevoĭtŭ, și dascali de typografie amŭ adusŭ în sfînta și de Dumnezeŭ păzita Mitropolie a Scaunuluĭ Bucureștilorŭ, și ĭ-amŭ așezatŭ și de iznoavă typografie adecă typarĭu de tipăritul cărțilorŭ amŭ rădicatŭ, cu toate meșterșugurile căte aŭ trebuitŭ; și ĭarăși mai de iznoavă cu totŭ denadinsulŭ socotélă și cercetare amŭ făcutŭ, ce carte ar fi de-oca(m)dată mai de folosŭ întru némulŭ nostru rumănescŭ a să tipări și a să da Besérecii noastre cei pravoslavnici, și amŭ aflatŭ acĭastă carte ce să chĭamă slovenéște ключъ разумѣнїя adecă ce să zice rumănéște Chéĭa Înțelesuluĭ, făcută și culésă dintru multe scripturi sfinte, cu bună socotélă scoasă pre limbă ruséscă de pré învățatulŭ kyr Ioanikie Galetovski, arhimandritulŭ Cernigovuluĭ, caré fiindŭ tipărită întru vestita cetate a Livovuluĭ; — de acĭastă carte amŭ pusŭ smereniĭa mĭa în socotélă, cumŭ va fi de folos mare Besérecĭ țărăi noastre rumănești, și de îndreptare a mulți spre folosulŭ sufletului némului nostru, scoțându-se dentru acoperiré limbii striine, și cu multă osrădie amŭ nevoitŭ și n-amŭ cruțatŭ dentru dirépta agonisită a mé, ce cu multă cheltuĭală am tocmitŭ dascalĭ învățațĭ și le-amŭ datŭ acĭastă carte de o aŭ scosŭ di pre limbă ruséscă pre limba noastră direptŭ rumănéște. Și pentru ca să se înmulțéscă acestŭ darŭ bun și scumpŭ, spre înțelégeré némului nostru o amŭ pusŭ în typarĭu cu ajutorĭulŭ bunului mieu stăpânŭ și Dumnezeu Isus Hristos, carele mi-au datŭ mie acĭastă îndemnare; și s-au începutŭ a să typări cu toată nevoința, cu bună socotire. Direptŭ acéĭa rogŭ Smereniĭa mĭa pre voi pre toți, fii ĭubițĭ întru Duhulŭ sfîntŭ, căutațĭ și ispitiți scriptura acĭasta că vețĭ afla viață și îndireptare către înpărățiĭa cerĭuluĭ, după cuvântulŭ Domnului; că într-acĭastă carte sântŭ învățături cu bună tocmire alcătuite și cu adevărate mărturii dentru sfînta Scriptură a legii cei vechi și a legii cei noaă. Dinŭ légé cé véche adevărări luminate den cărțile lui Moysei, din cărțile înpărațilorŭ și din cărțile tuturorŭ prorocilorŭ; așijderé și dentru légé cé noaă a Domnului nostru luĭ Isus Hristos, dentru Evangheliе, dentru poslaniile sfîntului Pavelŭ apostolŭ și din cărțile altorŭ apostoli, și dinŭ cărțile sfințilorŭ carii cu multă nevoință aŭ îndireptatŭ și au întăritŭ cu învățăturile lorŭ sfînta pravoslavnica Besérecă, nevoindu-se și eĭ pentru adaogeré talantului carele li s-au fostŭ datŭ de la Hristos, și nu să aflară lénești stăpânului său. Deci cu acestu darŭ scumpŭ ca cu o sculă de multŭ preţŭ, sau ca cu o comoară plină de avuție, vă dăruescŭ. Și voi, ĭubiții miei, priimiți dela

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Smereniĭa noastră cu bună mulțămire și ca pre o grădină sufletéscă, plină de flori cu bună mirezmă a Duhului sfîntŭ, care flori sântŭ de tămăduire sufletelorŭ voastre, o cinstiți. Și priimindŭ cu dragoste și cu osrădie cetiți și vă îndireptați viața voastră și pre Smereniĭa noastră întru rugile voastre pomeniți, ĭară nu uitareți. Și după acĭasta cu toții înpreună să proslăvimŭ pre Dumnezeu, Părintele celŭ fără de începutŭ, și pre Fiĭulŭ Isus Hristos, carele dela Părintele s-au înnăscutŭ, și pre Duhulŭ sfântŭ în véci. Aminŭ.

„Ca unŭ tată tuturorŭ întru Pravoslavie de obște, și voitoriu de totŭ binele, acelașŭ carele ĭaste mai susŭ scrisŭ".

Pe ultima fóie liminară sĕ aĭlă câteva estracte din sf. scriptură, iar pe verso o gravură pe lemn cu inscripția Нєдѣла всѣхъ СѢѪТЫІХЪ, cu numele gravoruluĭ și anul: ИѠѦНЬ КѦ· КОЬ — 1678. (n° 184); iar de desubt versurile:

184. — Gravură din *Cheĭa înțelesului*, Bucurescĭ, 1678.

„Judecata luĭ Hristos tuturorŭ ĭaste adeverită,
ĭar mila luĭ Dumnezeŭ oamenilor buni făgăduită.
„Omulŭ cela ce va petréce în lume lucrăndŭ răutate,
unulŭ ca acela va avé de muncile ĭadului parte.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Direptŭ acéĭa trebuĭaşte să să roage sfinţilorŭ,
ca să-lŭ izbăvéscă de supărări, cu rugăcĭunile lor.
„Insă până ĭaste viu acésté să isprăvéscă,
şi célĭa ce sântŭ scrise în carté acĭasta să păzéscă.
„Pentru Varlaamŭ Mitropolitul pururé să să roage,
apci şi elŭ a lăcuì în sănulŭ luĭ Avraam va ajunge.“

Cartea cuprinde 18 cuvîntărĭ pentru dumineci şi sărbătorĭ alese şi anume la Dumineca tuturor sfinţilor, la a 2ª, 3ª, 8ª, 10ª, 13ª, 26ª şi a 27ª Duminecă după pogorîrea Duhuluĭ sfînt, la a 3ª, 4ª şi 6ª Duminecă după Inviere, la Naşterea, la Botezul şi la Intîmpinarea Domnuluĭ, la Dumineca Floriilor şi la Vinerea Pascilor.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Museul de antichităţĭ. — Iaşĭ, Biblioteca centrală.

Cipariu, *Analecte*, 181. — Lambrior, *Cart de citire*, 103. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 236. Popp, *Disertaţie*, 65. — Cipariu, *Principia*, 111. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 64.

185.

1679.

69. Dosofteiu, Dumneḑăĭasca Liturghie, Iaşĭ 1679.

Дѕъıска литѹргıе. | âкмѕ ѧнтѫй типъри | тѫ, рѹмънâщıе, кѕ | мѵ́лтѫ ѡ̂сърдїе, сън | цълıгѫ тоць спсенїѧ | лѹи дѕъѕ кѕ ѧтрег ѧ | цълес. типъ= р(и)тѹсаѕ | лâ сѵ́та митрополїе | ѧ âшь мсцъ маи | ѧн аньль ѕрпз.

In-4⁰ de 101 foĭ: 16 foĭ nenum. şi 36+49 numerotate cu lipsurĭ şi greşelĭ. Tiparul e negru şi într'un singur titlu cu roşu. Pagina are 17 rînduri. Titlul e incadrat într'o gravură pe lemn representând diferite scene din viaţa luĭ Christos, iar în drépta şi stânga S-ţiĭ Vasilie-cel-Mare şi Ioan Gură-de-aur (n⁰ 186).

Colaţiunea foilor:

F. 1 lim.: Titlu.
F. 2—5 lim.: Prefeţele.
F. 9—16, nenumerotate: Proscomidiĭa.
F. 1—36: Liturghia S-luĭ Ioan Gură-de-aur.
F. 1—25 (numerotaţie nouă): Liturghia St-luĭ Vasilie.
F. 26—40 (numerotată 30): Liturghia St-luĭ Grigorie Dialogul.
F. 40 v.—46 (48): Molitva colivelor (cea mare).
F. 46—49: Molitva de furisanie.

Pe verso titluluĭ se află stema Moldoveĭ şi aceleaşĭ „Stihurĭ la luminatul gherb a ţărâi Moldovei“ ca cele din Psaltirea în versurĭ. Stema e înconjurată de iniţialele domnescĭ ale luĭ Ioan Duca Voevod: Їѡ—Д, К—Б, М—Г, З—М.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe cele 7 pagine următóre se află Precuvîntarea, dedicaţia către Ioan Duca Voevod şi o notiţă polemică asupra limbei în care trebue să se citéscă sf. liturghie, cu citaţiuni slavone, grecesci şi latinesci, tóte tipărite cu caractere cirilice:

186. — Dosofteiu *Liturghie*, Iaşi 1679. Titlu.

„Cuvîntŭ depreună către tótă seminţiia rumânĭască,

„Luminatulŭ întru pravoslavie şi credincĭos in părintele şi fiĭulŭ şi sfîntulŭ Duhŭ, troiţa într-o fiinţa şi nedespărţâtă, unulŭ Dumneḑău totŭ putĭarnicŭ, făcătorŭ văḑutelorŭ tuturorŭ şi nevăḑutelorŭ, Ioan Duca voevoda, cu mila lui Dum-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

neḑău Domnŭ şi oblăduitorĭu a totă ţara Moldovei, dar, milă, pace, sănătate a totă semenţiia românĭască tutinderĭa ce să află -ntr-acĭastă limbă pravoslavnicĭ, cu totă inema cĭarem, dela Domnulŭ Dumneḑău şi izbăvitorĭulŭ nostru Is. Hs. Din căt s-au îndurat Dumneḑău de nĭ-au dăruitŭ mila sa dăruim şi noi acmu de o dată acest darŭ limbii rumâneştĭ, sfînta liturghie, scosă pre limbă rumânĭască de pre elinéscă de lauda lui Dumneḑău să-nţălĭagă toţi, carii nu-nţălegŭ sărbĭaşte sau ellinĭaşte. carĭa priimind ca un odorŭ celŭ maĭ scump cerescŭ, pre Dumneḑău să lăudaţ. şi pre noi la svînta rugă nu uitareţĭ şi fiţĭ sănătoşĭ.

„Ѣγρον δαϐιδ τον δ̃λον μ̃ου εν ελέω ἁγίω μ̃ου ἔχρισα αγτον.“[1])

„Pré luminatului întru Is. Hs. Ioan Duca Voevoda Domnului şi oblăduitorĭului a toată Moldovlahĭia, dela milostivulŭ Dumneḑău mării tale poftim pace şi sănătate într-ai mulţĭ.

„Pre Domni şi-mpăraţâi de pre pămînt, milostive şi pré luminate Doamne, carii Dumneḑău ĭ-au ales în loculŭ său pre pămîntŭ, aşĭa ḑâce proroculŭ împăratŭ David, eu ḑâşu Dumneḑăi sinteţĭ, Psalom 81, alesu-ĭ-au Dumneḑău să domnéscă preste turma svinţii sale, să o socotéscă ca păstorii cei buni. Aşĭa ḑâce Domnulŭ Hs.: păstorĭulŭ celŭ bun pune sufletulŭ său pentru oĭ, apărându-le ca David şi preveghindu-le ca Iĭacov, şi pornindu-le la păşuni bune şi ape sănătoase, nu numai cu dereptatĭa gĭudĭaţelorŭ şi cu apărătura de cătră stricătorii cei la trupŭ, ce mai vârtosŭ să aibă a grijĭ de măncarĭa şi băutura cĭa sufletéscă. Aşĭa ḑâce Domnulŭ Hs. la Ioan în 6, de n-iţĭ mânca trupulŭ fiĭului omenescŭ şi să bĭaţĭ de-a luĭ sânge, vĭaţă n-aveţĭ în voi. Acĭastĭa pricepând bine împăraţii cei sănţĭ de demultŭ, şi domnii, că nu numai trupĭaşte ce maĭ vârtos sufletĭaşte sântŭ datori a grijĭ de turma lui Dumneḑău, să nevoiră, precum să vĭade şi la Psalomulŭ 131, că să obriciĭa David de odihnélă până când arŭ afla loc Domnuluĭ şi sălaşŭ Dumneḑăului lui Iacov. Intr-acela chip şi Mărĭia ta milostive Doamne te nevoeştĭ pentru ţara Mării tale, să o aducĭ la bine şi trupĭaşte şi sufletĭaşte şi pentru înţelesulŭ sfintelor cărţĭ să-ş înţelégă pre limbă sfânta şi dumneḑăĭasca liturghie, întru carĭa ĭaste hrana cĭa de viaţă vĭacĭnică sufletéscă, ai nevoit mărĭa ta necruţând cheltuĭală, aşĭa au ales Dumneḑău pre Mărĭa ta, ca şi pre acei sfinţĭ şi nevoitori pre turma sfinţii sale David, şi marele Costantinŭ, şi Theodosii şi alalţĭ dumneḑăeştĭ, şi rugăm pre milostivul Dumneḑău să sporéscă Mării tale întru toate bunătăţâle, cum au agĭutat ş'au sporit acelora sfinţĭ cu pace şi sănătate întru cinstitŭ şi slăvit scaunulŭ Mării tale, pentru Domnulŭ nostru Is. Hs. aminŭ.

„Rugătorĭul Mării tale smeritulŭ Dosoftei Mitropolitulŭ închinăm cu faţa până la pămînt ca Domnului nostru milostiv.

„Вкупѣ правилнымъ сватѣишаго Патрїарха алеѯандрїискаго господина марка. и ѿ . . ѣти нанихъ сватѣишаго Патрїарха ан[тіохс]каго господина ѳеодора калсамона, икпросѣ. .

„Ἀκϊνδυνον εστϊν ἱερα(τ)ευειν ορθοδόξους, σιρѣς, και ε͡ᾷ ἀρμενιον. αλλὰ μιν και [ε]ᾷ ετερον χορων τινας πϊστѣς, κατὰ την οικεϊαν διαλεκτον, ἡ παντοϊος διαγκαζοντaϊ μετα ἑλληνϊδος ἱερατέυειν γραφης.

[1]) Εὕρον Δαυίδ τὸν δοῦλόν μου· ἐν ἐλέῳ ἁγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν. *Am aflat pre David pre servu meu; în sfânta mea milă l-am uns pre el.*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Fără grije ĭaste a сцїѣодѣкистѣѕи pravoslavnicii Syrii şi din Armĭanĭ săvai şi dintr-alte ţărĭ nescare credincĭoşĭ pre a lorŭ limbă: au cu totulŭ ăi silesc cu elinĭască a sluji liturghie limbă.

„Răspunsŭ.

„Marele apostolŭ Pavelŭ Rimlĭanilorŭ trimiţînd ḑâce-n glava 3, verşŭ 29: ѩли ĭѣдєѡм бг҃ъ тъкмо, ѧне и҃ѕ зиком. ей и҃ѕ зиком — dară Jidovilorŭ numai li-i Dumneḑău? au nu şi limbilor? adevăratŭ şi limbilorŭ — ѧнь [ĭѣдє]орѕм дєѕс та[нт]ѕм ан нон ет геиц[ĭѕм], цєрте ет геиц̈ѕм.

„ѻ[..]н ѻρθοδοξѕντες ѐν πασῖ, και ѡсі тнс ѐλλινίδος φωνнс πάμπαν ἀ μετοχοι, μετὰ тнс ἰδιας διάλεκтѕ ĭєрѕргисѕсĭн, — de ce ceĭa ce-sŭ pravoslavnici întru totŭ, şi de vor fi de elinésca limbă cu totulŭ nepartnicĭ, pre limba sa slujască s-nta liturghie.

„ἀντῖγραφα ἐχοντесь тῶн сунидѡн ἀгῖѡн екχῶн ἀπαράλακта ѡс μεταγραφεнта ѐкь контакиѽн каλλι графидéнтωн διὰ γραμμάтωнь ἑλлинῖкῶн, — izvode avîndŭ a obicĭn(u)ite s-nte molitve nestrămutate, izvodite din scurtărĭ direptŭ scrisă prin scripturi ellineştĭ."

După „Molitva de furisanie", cu care se isprăvesce volumul, sĕ află următórea notiţă:

„Pentru carii ar vrĭa să oprésca înţelesulŭ svintelorŭ taine a lui Dumneḑău, Toviasŭ, glava 12, verşulŭ 7.

„Μυστηрῖон васῖλεѡс калон крυφαι. тадє ἐргα тѕ дєѕ̂ ἀнакалυптеин, ендόξѡс, — Taina împăratuluĭ bine-i a o ascunde ĭară lucrurile luĭ Dumneḑău a le descoperi slăvit ĭaste. Сакраментѕм рєгис ѧбскóндере бонѕм ест. ὁпера ѧѕтем Дєї ревеларе ет конфитєри гхонорифїкѕм ест. Citĭaşte şi poslaniĭa s-ntului Apostolŭ Pavelŭ ce scrie la Corinthĭani poslan 1, glava 14.

„Carii au truditŭ, Stanculŭ faurulŭ au lucratŭ peceţele.

„Vasilii Stavnitzkii tipograf."

Mulţĭ confundă acéstă liturghie cu alta tipărită tot de Mitropolitul Dosofteiu la 1683. Maĭ jos nº 77.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Cipariu, *Analecte*, 223. — Lambrior, *Carte de citire*, 130. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 239. Cipariu, *Principia*, 107. — Dinulescu, *Dositeiu*, 129. — Dosofteiu, *Psaltirea în versurĭ* ed. Bianu, XI. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 88.

187.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

188.

1680.

70. Dosofteiu, Psaltirea slavo-română, Iaşĭ 1680.

ѰАЛТИРѢ ДѲНІЦЬАѲѲ | Я сѝтлѣй .ѧпѣрат прѻ́ркъ Давид | типъри́тѫ .ѧтрѣ блⷭ́кѝте | сѣ́леле мъріни́й са́ле Прⷦ лѣ | минáтѣлѣй .ѧтрѣ Іⷭ Хⷭ | Іѡан Дѣ́ка Воєвѡ́да. кѣ ми́ | ла лѣй Дⷭ̃ъѣ дⷣ́нь ца́рѫй мол | до́кеи кѣ келтѣшал мъріни́й са́ле | шѝ кѣ послѣша́нїѧ смере́нний | ностре Досоѳей митропо | ли́тѣлъ Ѳѣчѫкеи, .ѧ типар | ница сѝтей Митрополїи | .ѧ ѧ̃шь. клⷦт ѿ съ̃ мир ѩ҃рпи | мсца ѧприлъ а҃і дн҃ь.

In-4⁰ mic, 3 foĭ nepag. şi peste 212 foĭ numerotate, grupate în caiete de câte 4 foĭ având ca signatură alfabetul cirilic (Я—Ѡ, Б—Ꙋ) pe prima pagină, iar pe fóia a doua aceiaşĭ literă însoţită de cifra Б. Textul e tipărit în două colóne separate printr'un spaţiu alb: în stânga textul slavon al Psaltireĭ, iar în drépta traducerea românéscă (V. facs. 191). Pagina, tipărită numaĭ cu negru, are 25 rînduri. Volumul cuprinde iniţiale ornate şi frontispicii dintre carĭ unele represintă scene din istoria sfântă.

Titlul este încadrat de o gravură pe lemn (reprod. n⁰ 189). Pe verso sĕ află representată stema Moldoveĭ (v. n⁰ 190) între aceleaşĭ litere şi cu aceleaşĭ „Stihuri la luminatul Gherbŭ a ţărâĭ Moldovei" ca şi Psaltirea în versurĭ şi ca Liturghia luĭ Dosofteĭ (reprod. maĭ sus pag. 210).

Pe următórele două foĭ sĕ află scrisórea de închinăciune către Ioan Duca Voevod, un Cuvîntŭ cătră cititorĭ, carĭ se reproduc maĭ jos, şi o gravură pe lemn represintând pre David, cu legenda: „A proroculuĭ tău Dne a luĭ David pomenire prăznuindŭ, pentr-acela rugămu-te, Mântuĭaşte sufletele noastre".

„Pré luminatuluĭ întru pravoslavie, Blagocestivuluĭ şi pré cinstituluĭ, şi milostivuluĭ nostru Domnŭ Măria sa Ioan Duca Voevoda, din mila luĭ Dumneḑău Domnŭ ţărâĭ Moldoveĭ, dela vécĭnica sfinteĭ Troiţe putĭare poftim [1]*) Mării tale, sănătate şi pace cu vĭaţă nărocită să petrecĭ Măria ta pururĭa adevăr.*

„Grădina încuĭată şi fântâna pecetluită, de dânsele de-amândoaă ce folosu-ĭ? precum scrie acela marele şi vestitulŭ Potolomeĭ, milostive şi luminate Doamne. Carĭa noĭ, cetindŭ erminiile şi tălcovaniile s-nteĭ Scripturi, aflămŭ că o ḑâce pentru închisulŭ înţălesuluĭ, carĭa o vedemŭ în vremile noastre, că şi acĭa puţână sărbie ce o învăţă de-nţălegĭa, încă s-au părăsât în ţară. Deci vom ḑâce cu Apostolul Pavel, 1 коринѳѡ, 14 гл҃ве: Alergaţĭ după lĭubovŭ, răvnitĭ cĭale sufleteştĭ, şi maĭ vărtos ca să prorocestvuiţĭ, adecă să spuneţĭ de-nţăles. Că cĭala ce grăĭaşte în limbă, nu omenilor grăĭaşte, ce luĭ Dumneḑău, că nime n-ascultă, ce cu sufletulŭ grăĭaşte taină. Iară cela ce prorocĭaşte, adecă spune de-nţăles omenilor, grăĭaşte zidire şi mîngăĭare, îndemnătură şi dojană. Cela ce grăĭaşte în limbă, pre sine zidĭaşte; ĭară cela ce spune de-nţăles, besĭareca zidĭaşte. Că maĭ mare-ĭ cela ce spune de-nţăles de cât cela ce grăĭaşte în limbă, fără numaĭ de va şi tălmăcĭ, pentru ca besĭareca zidinţa să-şĭ

[1]) In textul cirilic acest cuvînt este scris подмъ. Prin urmare semnul ѧ este echivalent cu grupul *ft*, şi de aceia Досоѳеи trebue transcris *Dosofteĭ*, ca *Timofteĭ*, *Filofteĭ*, etc.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ĭa: Dară acmù, fraţilor, de-oĭ venì la voĭ în limbi grăind ce voĭ folosâ-vâ? la 13 verşurĭ. Pentr-acéĭa cine grăĭaşte în limbi, roage-să să poatâ spùne şi de înţeles. Că de mă voĭu ruga în limbâ duhulŭ mĭeu să roagâ, ĭară mintĭa mĭa stă fără

189. — Dosofteiŭ, Psaltirĭa de'nţăles, Iaşĭ 1680. Titlu.

de roadâ. Ce ĭaste dară? mă voĭu rugà cu duhulŭ, mă voĭu ruga şi cu mintĭa, voĭu cântà cu duhul, şi voĭu cântà şi cu mintĭa. Căce că de veri blagoslovi cu duhul (adecă într-altâ limbâ), dară cela ce ĭaste în locŭlŭ prostaculuĭ ce nu-nţelége limba cărţiĭ, cum va ḑice amin la a ta mulţămitâ, de vrĭame că el ce ḑicĭ tu el nu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şti? Că tu bine mulţămeştĭ, dară altul nu să zidĭaşte. Ce îm besĭarică maĭ voĭa mi-i cinci cuvinte cu mintĭa mĭa să grăescŭ, ca şi pre alţiĭ să învăţ, decât ḑĭace miĭ de cuvinte într-altă limbă. Şi ĭarăşĭ ḑice la stih 23, că de să va aduna besĭarica toată împreună, şi toţĭ vorŭ grăì în limbi, şi vor întrà şi prostaciĭ, sau necredincĭoşiĭ, au nu vor ḑice că aţĭ nebunit? Iară de vor toţĭ prorocesvuì, adecă vor spune de-nţăles, şi va întrà vr-unŭ necredincĭos, sau prostacŭ, să înfruntéḑă de la toţĭ, să gĭudecă dela toţĭ. Şi aşĭa ascunsele inemiĭ sale să vedescŭ, şi aşĭa căḑându

190. — Stema Moldoveĭ din Psaltirea slavo-română, 1680.

cu faţa, să va închina luĭ Dumneḑău, spuindŭ că Dumneḑău adevăratŭ cu voĭ ĭaste. Pentr-acĭaĭa şi noĭ şărbiĭ Mariĭ tale, Milostive Doamne, cu cătŭ ne-au fostŭ putĭarĭa înţălesuluĭ, am silitŭ şi amŭ scos pre înţăles rumănescŭ, acĭastă svântă carte Psaltirĭa Svântuluĭ Prorocŭ împărat David, caré ĭaste ca o grădină sufletéscă răsădită de Dumneḑău, ce o au răsădit cu de toţĭ pomiĭ sufleteşti, la răsăritŭ în Edemul celŭ cugetat, în sinta besĭarică; carĭa cetind ĭubitulŭ creştin să satură de toată dulcéţa şi să adapă de viaţă vĭacĭnică. Acĭastă s-ntă carte dĭaca o amŭ tălmăcit şi amŭ scos rumănĭaşte, am căutat şi am socotit precum vedem că s-ntul Luca evanghelistul scriinduşĭ s-nta Evanghelie, o scrie la Theofil, singliticŭ şi Knĭajŭ mare, pentru sprejinéla şi acoperemînt evangheliĭ sale. Aşĭa şi noĭ, Milostive Domne, poslușaniĭa noastră închinăm Mării tale, rugând pre milostivul Dumneḑău să te spodobască pre Măria ta cu s-nţii în grădina Cerĭuluĭ, să te-ndulceştĭ din fântâna

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vieţiĭ ceĭ vĭacĭnice şi de hrana cé fără moarte şi plină bucurie. Carĭa Mărĭa ta priimindu-o ca un odor cerescŭ, noâ şerbilorŭ tăĭ milostiv să fiĭ.

„Rugătorĭulŭ Mării tale smeritul
„Dosofteĭ Mitropolitul.

194. — „Pagină din Psaltirea slavo-română. Iaşi 1680.

„Cuvântŭ cătră cititori.

„Iubite cititorĭu, să nu diveştĭ de greşalâ, că aoarĭa îşĭ samănâ cuvântŭ cu cuvântŭ. Ca şi unde ḑice: Ѥ болѣ непрáдж, acel болѣ nu ḑice „maĭ mare," ce

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ţice: „ĭată că bolì nedireptate.“ Deci pentr-acĭastĭa cuvinte şi greşĭale să cauţĭ la sfârşitul Psaltiriĭ, şi pre numărulŭ psalmilor şi a listurilorŭ, şi a rândurilorŭ, le veĭ aflà acolò.“

După ceĭ 150 de psalmĭ, adecă dela f. 188 v. urméză psalmul despre uciderea luĭ Goliat, precum şi cântările luĭ Moise şi câte-va rugăciunĭ.

„Indreptarĭa cuvintelor“ sau *errata* e precedată de următórea notiţă:

„Iubite cititorĭu, să socoteşti acĭastâ tablâ, că-ntr-ânsa am îndireptatŭ bogate cuvinte ce să aflâ schimbate într-acĭastâ carte, carile rumănĭĭa nu să potrivĭaşte cu sirbiĭa, pentru căcĭ că s-au tălmăcit de pre izvodulŭ luĭ S-tii Ieronim, carile-ĭ elinĭaşte, şi lătinĭaşte, şi evreĭaşte. Deci noĭ de pre-acel izvod foarte am silit de-am pus cuvintele pre cum să aflâ acolo. Iară pentru cĭale schimbate, şi pentru greşuri ĭată c-amŭ îndireptat cu acestŭ meşterşug precum să vĭade aicĭ. Decĭ socotĭaşte că numărul dintâĭu ĭaste a psalomilor, al doilĭa a listurilor, al treĭlĭa a féţilor, al patrul a rândurilor. Şi aşĭa veĭ aflà îndireptarĭa cuvintelor chĭar pre sirbie.“

După acésta urméză nisce instrucţiunĭ şi tabele pentru aflarea Pascelor, a ciclului solar şi al luneĭ, etc. intitulate: *Păscălĭĭa.*

Pe ultima faţă (f. 212 verso), la sfîrşitul acestor instrucţiunĭ, fără nicĭ o transiţie, se citesce:

Трꙋдолюбїем печат митрофа́на е҆рмона́ха wт скѧто́н монастѷ́ри бесерика́ни.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. — Mănăstirea Némţuluĭ.

Cipariu, *Analecte*, 229. — Lambrior, *Carte de citire*, 133. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 246. Cipariu, *Analecte*, XXXVII şi *Principia* 108. — Melchisedec, *Chronica Huşilor*, Apendice 77. — *Buciumul Roman*, II (Iaşĭ 1877), 97 şi urm. — Dinulescu, *Dositeiu*, 131. — Dosofteiu, *Psaltirea în versurĭ*, ed. Bianu, XII. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 50.

192.

71. Liturghie, Bucurescĭ 1680.

СВѢТѦ ШИ ДИВЄЗЪИСКЯ
Лꙋтꙋргі́є.
Й҆ лꙋ́й сѣ́тый І҃wа́н златоꙋ́стъ: а҆ Ма́рлꙋй Васи́лїе: шѝ а҆ лꙋ́й сѣ́тый Григо́рїе Дво́еслов, че шѝ прежде Сѫ́ienна съ зи́че:
Ка́рѫ ѧ҆трачеста ки́пѣ (гѣндим) къ а҆кꙋ́мъ ѧ҆тъ́й сав да́тъ ѧ҆ лꙋми́нъ: ѧ҆трꙋ фолосꙋ́лъ тꙋтꙋроръ Прєщилор, шѝ Дїаконилwр: ка́ съ поа́тъ пе лесне кꙋноаще: Де а҆ слꙋ́жѝ кꙋ́м съ ка́де пе ѿрѣндꙋ́ала ей: Дѝпре йзко́дꙋлъ грече́скъ. Типикꙋ́лъ пре лимба рꙋмънѣ́скъ скос шн тѣкмитъ. Ден порꙋ́нка, шѝ ѿсѣрдїѫ кꙋ́м шѝ келтꙋи́ала мсте: а҆ Прѣ свѧщи́тꙋлꙋй.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Кγρ, ѲЄѠДОСІЄ Мйтрополйтѕлъ
Търговицїи, шй Ѕѕкѕрéцилwр:
Йрхиепископѕлъ â тоáтъ Оу̑гровлахїѧ,
шй Ѳ̑ѧархъ латѕрилwр й проч,
Типърйтѕсáѕ .ѧ. скáѕнѕл Митрополїй:
Ѕѕкѕрецилwр
Йнїи лѕмїи ѕзр̑пи: шн ай сп̑сенїй ѕах̑п:
мц̑ца юл, й зйле

In-4° de 11 foĭ nenumerotate şi 127 numerotate. Tipărit cu negru şi roşu, cu 21 rînduri pe pagină. Pe verso titlului se află stema Ţĕreĭ Româneştĭ şi următórele:

„Verşuri Politice 8, Asupra Stemeĭ Luminatuluĭ
şi Înălţatuluĭ Domnŭ Ioan Şerbanŭ C. B. Voevod;

193. — Stema Domnuluĭ Ioan Şerban Cantacuzinŏ.

„Stema acĭasta vrédnic s-alcătuĭaşte
Acestuĭa Stăpăn ce pe dănsa domnéşte,
„Că despre tată trage d-înpărăţie,
şi despre mumă aşijderé de domnie.

„Tu darŭ, Doamne, car-acéste-aĭ rănduitŭ,
Ţine, păzéşte, îndelungŭ neclătitŭ,
„Că tu săngur numaĭ, ce eşti împăratŭ,
Intru toţĭ véciĭ, tare şi nemutatŭ.

Urméză apoĭ cele douĕ prefeţe carĭ se reproduc maĭ jos, una a Mitropolituluĭ Teodosie, care are de-asupra paginelor titlul „*Epistola dedicatoria*“, şi a doua a Ieromonahuluĭ Inochentie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Pré Luminatuluĭ şi înălţatuluĭ din mila luĭ Dumnezău Domnŭ şi oblăduitoriŭ, a toată Ţara Rumănéscă, Ioan Şerbanŭ B. Voevod, Stăpăn milostivŭ şi dreptŭ: sănătate, fericire şi spăsenie, rugămŭ, şi ĭarŭ rugămŭ.

„Dumnezău celŭ necuprinsŭ şi necunoscutŭ întru firé sa, Luminate şi înălţate Doamne, vedem că den noĭanulŭ bunătăţiĭ sale, şi din pré adăncă şi ascunsă Taĭna sa, maĭ nainte de véci hotărătŭ au avut lumé a aduce şi a face, şi pre omŭ a zidì, cu puţinŭ oare-ce maĭ micşorându-lŭ de cătŭ îngeriĭ. Proroculŭ cănta psalom, 8, stih. 5: şi l-au pusŭ stăpăn şi maĭ mare preste toate alalte zidiri care să află într'ănsa: că atăta pre omŭ desăvărşit l-au ziditŭ, şi l-au făcut, cătŭ şi μικροκοσμος [1]) să chiamă. Pentru care lume înţelége-să că aşa Dumnezău zice, Ioan cap. 3, stih 15: Au iubitŭ lumé, căt şi pre fiĭul său unulŭ născutŭ l-au datŭ; carele pentru dragosté roduluĭ omenescŭ, şi pentru spăseniĭa luĭ, cu nespusă, şi nepricepută de nice o zidire, nice de A(rchanghe)liĭ săĭ, s'au întrupatŭ dinŭ fecĭoara Mariĭa, şi au trăitŭ pre pămăntŭ ca noĭ oameniĭ, şi au pătimitŭ, şi s-au răstignitŭ, şi au muritŭ moarté di pe Cruce, pentru măntuiré noastră. Carele ĭarăş den nenumărată şi nesocotită milosărdiĭa sa, şi pré adănca-ĭ taĭnă, urcându-se la cerĭu de a şădé de a drépta Părinteluĭ, n-au vrutŭ ĭarăş, pe ceşté căţi întru dinsulŭ adevăratulŭ Dumnezău şi omŭ amŭ crezutŭ, singuri şi nemăngăĭaţi să ne lase; ce încă-şi la cina luĭ, mainte de-a să urcà, făgăduĭaşte-ne că cu noĭ pururé va fi, şi va lăcuì. Şi pen maré şi Dumnezăĭasca Taĭnă ne-au datŭ şi ne dă trupulŭ său a-lŭ măncà, şi săngele luĭ a-l bé, zicăndŭ, pren Luca, cap. 22, stih 19: Şi luîndŭ păînè, şi dăndŭ harŭ frănse şi déde lor zicăndŭ: Acesta ĭaste trupulŭ mieu carele pentru voĭ să dă, acĭasta faceţi întru a mé pomenire; aşijderé şi păharulŭ după cină, zicăndŭ: acestŭ păhar ĭaste Testamentulŭ nou, săngele mieu, carele să varsă pentru voi.

„Acĭastă dară ascunsă şi maĭ adăncă decătŭ toate alalte taĭni, svinţiĭ Apostoli luîndu-o, dăndu-o, şi învăţîndu-o κατα διαδοχην [2]), toţi credincĭoşiĭ creştini îmbrăţeşindu-o, ca unŭ lucru maĭ de folosŭ, maĭ dulce şi maĭ de bucurie de cătŭ toate lucrurile în cĭastă lume ce săntŭ, şi după cĭastă lume. Că ce lucru ĭaste maĭ fericitŭ, maĭ cu bucurie şi maĭ dulce, de cătŭ cu Domnulŭ, spăsitoriulŭ Hs. unitŭ, şi înpreună neştine a fi? Pentru care marele Vasilie zicé: Doamne, de ĭaste cu putinţă, fă-mă în totŭ cĭasulŭ a fi cu tine. Unde dară Dumnezăeştiĭ părinţi, acĭasta nu numaĭ ce o au cinstitŭ şi o au mărit, ce încă o au şi înfrumuseţat şi la ἐκλαβιτικὴ [3]) tocmélă o au pus, cumŭ a să purtà acĭastă Taĭnă a Lyturghieĭ trebue.

„Lăsăndŭ dară pre alţiĭ, şi în vrémé Apostolilor, încă şi Iacovŭ, şi apoĭ şi maĭ pre urmă în coace mulţi alţiĭ cariĭ au tocmitŭ, şi au scris orăndulala eĭ; carĭa după acéĭa, pentru lungimé eĭ cumŭ o făcuse, şi o scrisése, sau pentru alte pricini ce svinţiĭ Părinţi au socotit, acéle ţeremoniĭ şi tocméle, dupre atuncé lăsăndu-le, a luĭ *Uranofantos* Vasilie, şi a luĭ *Hrysostom* Ioan, şi a luĭ Grigorie *Dialogu*, carĭ o au rănduitŭ şi tocmitŭ maĭ pre urmă Lyturghia, Beséreca noastră Pravoslavnică a răsărituluĭ au apucatŭ şi pré acéĭa umblă şi slujimŭ.

„Deci dară bine ar fi, şi de mare folos, căndu fieşŭ carele în osebită limbă a sa o arŭ auzì, şi o arŭ înţelége, (măcarŭ şi altă slujbă a besérecilĭ). Dară de

[1]) *Note marginale:* lumé mică (Μικρόκόσμος).

[2]) Unul după altul (Κατὰ διαδοχήν).

[3]) Cu umilinţă (Εὐλαβειτικὴ).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vréme ce poate fi, că precum harulŭ tuturor nu ĭaste unul, nice firé a tuturora una acéĭa ĭaste, aşa dară nice acé înţelégere tuturor asémene de-a fi dată ĭaste; că săvaĭ că a auzì tuturor den fire şi deobşte datŭ ĭaste, măcarŭ în streină, măcarŭ într-a lor însaş limbă, ĭară a înţelége unĭĭ numaĭ săntu, şi maĭ vărtos ceĭ

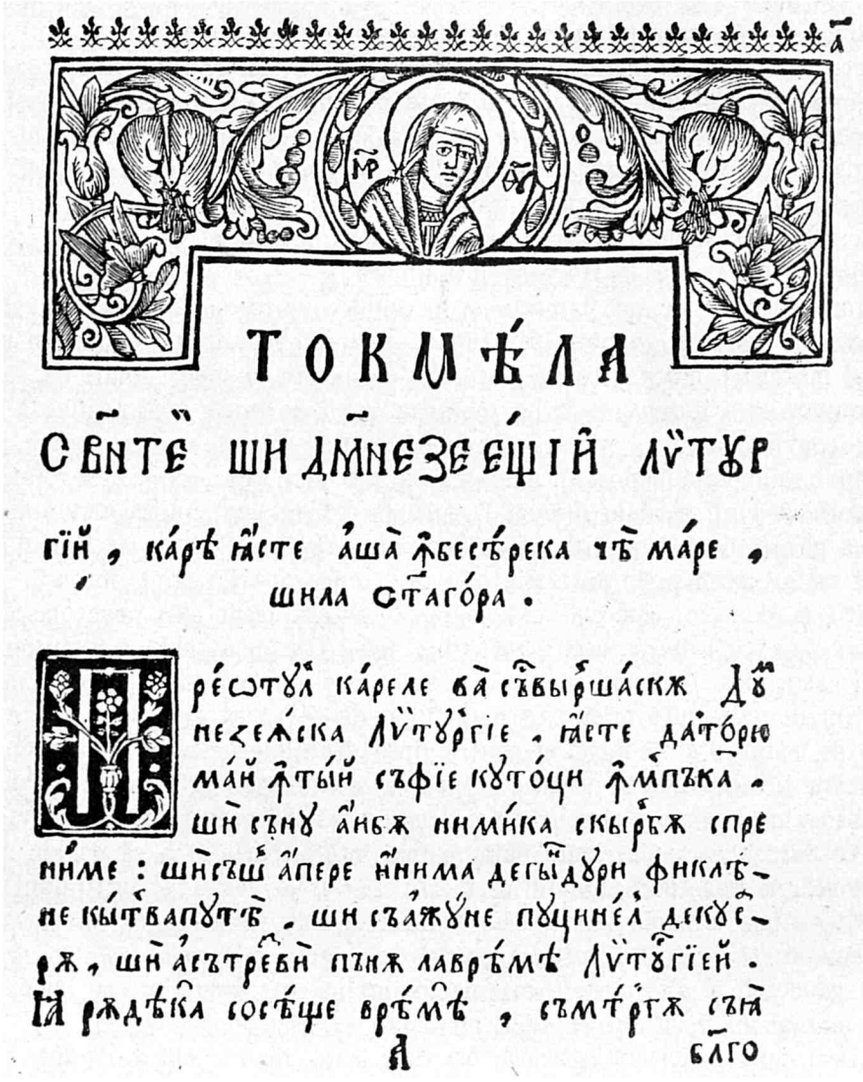

194. — Pagină din Liturghia tipărită în Bucureşci la 1680.

numaĭ ce răzmaţi săntŭ întru învăţătură, şi ostenescŭ înoptându, şi mănecându, pe cetaniĭa cărţilor, scurmându şi cercându ca să afle viĭaţa de véci, precumŭ şi Ioan mărturisésţe, cap. 5, stih 39: ispitiţi scripturile, zice, că voao vă să pare într-ănsele a avé viĭaţa de véci, şi acélé săntŭ care mărturisescŭ de mine. Însă, şi ceĭa ce maĭ desăvărşitŭ înţeleg, dentru învăţătura Cărţilorŭ, şi ceĭa ce cătŭ potŭ înţelége cu credinţa cea curată, şi cu fapta bună urmându, μιστον [1]), şi spăseniĭa sufletelor au.

[1]) Plata (Μισθόν).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Acĭasta darŭ văzându şi noĭ, că necum lipséşte în limba noastră de-a fi ca să înţelégă Nărodulŭ, ce încă şi mulţi, de nu maĭ mulţi Preoţi, şi alaltŭ cinŭ beserecescŭ de a cunoaşte orânduĭala, şi ţeremoniile eĭ cum a să slujì trebue, şi fieşte care la vrémé eĭ, de a să zice şi de a să glăsuì, putincĭoşĭ nu săntŭ. Şi maĭ vărtos acĭasta şi den neînvăţătură, şi den neînţelégeré limbiĭ pogoară, care noao jalnic şi plănguroş lucru ĭaste într'atăta micşorare şi călcare roduluĭ nostru cestuĭ rumănesc, carele odată, şi elŭ numărat între putérnicile némurĭ, şi între tariĭ oameni să număra, ĭară acumŭ ată̆ta de supusŭ, şi de ocărătŭ ĭaste, căt nice învăţătură, nice ştiinţă, nice armă, nice legi, nicĭ nice un obicĭaĭu întru totŭ rodulŭ, ca să pomenéşte astăzi rumăn [1]), nu ĭaste, ce [ca] neşte nemérnici şi orbi într'un obor învărtindu-se şi înfăşurându-se, dela streini şi dela varvari, doară şi de la vrăjmaşiĭ roduluĭ nostru, cer şi să înprumutézâ, şi de carte şi de limbâ, şi de învăţătură. O grea şi duroasă întâmplare!

„Insă darŭ, ca de tot în prafŭ şi în cenuşă lucrurile noastre să nu să ducâ, direpţ că căt neştine va puté pentru ca să ajute rodulŭ şi félĭulŭ luĭ datorĭu ĭaste; şi măcarŭ o scântée cătră atâté miĭ ale altora la focuri mari ce să vădŭ zgândărându, de a lumina dentr'un tăcĭunaşĭ cătŭ de micŭ, încă neştine a o lăsa şi a să lenevì de a nu o mişca nu trebue. Precum şi noĭ acuma pentru folosul cunoscându al némuluĭ nostru, maĭ vărtos alŭ cétiĭ Beserecești, nevoit-amŭ de cĭastă dată de amŭ datŭ în lumină Lyturghiĭa, şi nu maĭ multă alta am făcutŭ (săvaĭ că gândimŭ că altă dată ca acĭasta nu s-au făcut), fără căt tipiculŭ eĭ tot di pe izvod grecescŭ pre orânduĭala luĭ, pre limba noastră amŭ întorsŭ, pentru ca preoţiĭ şi diĭaconiĭ, măcarŭ căt de puţin ar şti, lesne să-s povăţuĭască, de a puté cunoaşte, ce ĭaste a face, şi a slujì. Iară Lyturghiĭa toată a o prepune pre limba noastră şi a o muta, nice am vrutŭ, nice am cutezat; dreptŭ mărturisescŭ pentru multe alte pricini ce m-au înpinsŭ, săvaĭ că şi pentru scurtă limba noastră ce ĭaste; o amŭ făcut şi pentru lipsa dăscălĭĭlorŭ (cumŭ amŭ zisŭ) ce nu săntŭ întru ticălos rodulŭ nostru, şi pentru neînţelégeré Năroadelor, taĭnile ce săntŭ, şi ce însemnézâ, şi şi pentru neobicĭaĭul besérecĭĭ noastre ce până astăzi n-au ţinut. Ce darŭ acĭasta de cĭastă dată şi maĭ întâĭ tiparĭuluĭ a să da am socotit. Şi după acĭasta ĭaraş nădăjduindŭ întru tatăl Părintele vécĭnic şi întru unul născut fiĭulŭ său, carele în lume jertvă s-au trimesŭ pentru lume, ca să o spăséscă, cu agĭutorĭulŭ darŭ alŭ luĭ, şi întru a mărieĭ tale bună şi fericită viĭaţă încă răzmăndŭ, gândescŭ şi alte cărţi a maĭ da în lumină, căt voĭu puté ĭar zicŭ pentru folosul şi adaosul lipsituluĭ némuluĭ nostru.

„Deci dară şi acĭastă ostenélă, orĭ cătă ĭaste, înainté cuĭ a o pune, şi cuĭ a o aduce, şi a o închinà, în toate părţile întorcându-mă şi învărtejindu-mă, nu cunoscŭ, nice văz maĭ luminată ὑποκίμενον [2]), şi maĭ cu evlavie cătră Dumnezăŭ şi cătră svinte, decât pre Mărĭa ta. Unde dar ĭată alergându cu cuviosinţă căt să cade, şi precum să cade, Mărieĭ tale o aducŭ, Mărieĭ tale, zic, adevăratuluĭ şi pre legi alesuluĭ nostru Stăpân şi oblăduitorĭu, carele naştere şi créştere al pământuluĭ nostru eşti, şi astăzi adevărat pământénŭ mângăĭtorĭu, şi păzitorĭu (după cătă putinţă ĭaste) supus, tristŭ, sărac, şi ticălos pământuluĭ şi roduluĭ nostru,

[1]) Intre Rumănĭ ce zicem, cuprindem şi pre Moldovéni, că tot dintr'o fântână cură.

[2]) Supus (Ὑποκείμενον, persónă).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

care[le] mai călcat şi mai zmultŭ decăt toate pămănturile că ïaste vedemŭ; şi simţimŭ, tiranica putére păgănéscă într'ănsulŭ hrănindu-se, şi răsfirăndu-se; carele astăzi, de nu denŭ Dumnezăïasca προνοïε [1]), întru a Mărieï tale direptate, milosărdie, adevărŭ şi blăndéţe, care săntŭ, după cumŭ zic Dascalii, ἀρχημεράλωη ἀρετωη, nu s-ar măngăĭa, şi nu s-arŭ bucurà, ce s-arŭ face? şi întru atăta zmăcinare, şi măcinare, ce păgăneştile porunci fac, în ce s-ar ţiné? şi pentr-atăţé ani oştile, răpirile, şi hlăpiïle lorŭ, răsăpindu-lŭ şi sărăcindu-lŭ, ce s-ar alége? şi unde de-aşï plecà şi a-şŭ acïuà capul ar fi? unde ἀсγλονъ [2]) ca acela ş-ar afla? unde καταφϊгϊωη [3]) adevărat ş-ar găsì? ce întru a Mărieï tale dar, cumŭ amŭ zis, milosărdie, dreptate, adevăr şi blăndéţe, nădăjduindŭ, alergăndŭ şi răzimăndŭ, suflă şi răsuflă, ca céle dobitoace blănde, cari de mănioasele, spărgătoarele şi crudele fiïară să gonescŭ, şi fug, şi scapă.

„După acésté dar toate, ïată acïastă Lyturghie caré învaţă şi orănduïaşte în ce chipŭ svăntul trupŭ alŭ Domnuluï nostru Iş. Hs. jertvindu-sѳ să să slujască, Mărieï tale aducăndu-o şi închinăndu-o dintru toată inima, rogŭ priiméste-o, şi, de nu maï multŭ, măcar ca Artaxerxŭ celŭ pumnŭ de apă, carele un Persŭ văzindu-lŭ că tréce pre lăngă dinsulŭ, şi atunce a-ï închinà după obicïaïu-le neavăndŭ ce, alergăndŭ căt au pututŭ la apa Kyruluï, caré pe aproape curà, şi cu pumniï întinzindu-se şi luîndŭ apă ï-au dusŭ, carele şi bucurăndu-să ï-o au priimit, şi hadămilor în păhar de aur a o sprijenì au poruncit; săvaï că eu nu apă de a Kyruluï Mărieï tale aducŭ, nicï de a Pactolosuluï aducătoare de aurŭ, după caré băndŭ ïar să însetoşază, ce apa vieţiï aduc. Precum însuşï mărturisésţte Domnulŭ la Ioan, cap. IV, stih. 14, grăindŭ: Carele va bé din apa ce-ï voïu da eu luï, nu va însătoşà în véc, ce apa ce-ï voïu da eu luï, [f]i-va întru elŭ izvorŭ de apă vie în viïaţa vécilorŭ.

„Deci dar acïasta cu smerenie şi cu plecăcïune aducăndŭ eu Mărieï tale, ïară rogŭ ca lumina Lumiï, Spăsitorïulŭ nostru Hs., pre Măriïa ta să luminéze spre căile şi dreptăţile sale, şi să te adaogă în lungi ani, întărindu-te, fericindu-te, şi păzindu-te noao şi Patrieï [3]) noastre, ca să poţi, întru toate acéste gréle şi ïuţï vremi, umerì şi ocărmuì pe sărac şi căznitŭ rodulŭ şi nărodul nostru, cu a Mărieï tale Milosărdie, adevăr şi blăndéţe, cumŭ şi înţeleptulŭ Solomon: Milosărdiïa şi adevărulŭ, zice, păzescŭ pre împăratulŭ, şi blăndéţele întăresc Scaunulŭ luï. Acésté dar noï toţï cătră ceresculŭ şi vécïniculŭ împăratŭ cu o inemă şi cu o gură strigăndŭ, şi rugăndŭ, acésté ïar céremŭ şi zicemŭ.

„Alŭ Mărieï tale Smerit şi adevărat rugătorïu de fericiré, viïaţa şi sufle-
„tulŭ, M(?),

„Theodosie Archiepiscopulŭ Ugrovlahieï".

„Predoslovie cătră cetitorïu.

„Nu ïaste puţinŭ lucru, ïubite cetitorïule, ca să ştie oare-cine numaï numele aceştiï cărţi, pentru ce să chiïamă Lyturghie: şi de unde au trasŭ acestŭ nume; că Liturghie după cuvăntulŭ grecescŭ slujbă să înţelége, pre limba rumănéscă. Decï céle lalte slujbe Dumnezăeşti încă să chiïamă slujbe, ïară Lyturghie nu să

[1]) Maï nainte cunoştinţă (Πρόνοια).
[2]) Scăpare (Ἄσυλον, καταφύγιον).
[3]) Moşieï.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

potŭ numì acélė nici întru unŭ chipŭ. Pentru acéĭa ĭaste să fie o osebire între célė-lalte slujbe ale besérecii şi între Liturghie, de vrėme ce acélé nu să potŭ numì cu acestŭ nume osebitŭ, ĭară acésta să numéşte cu numele acelora, care lucru proştiĭ socotescŭ că să chiĭamă Lyturghie, pentru căci să chiĭamă jertvă, şi jertvele legiĭ ,vechi, încă să numiĭa Lyturghie, precum zice Luca evanghelistul de Zahariĭa Popa cel mare, gl. 1, stih. 23: ĭară când să svărşiră zilele Lyturghieĭ luĭ. Ce acĭasta nu ĭasta adevărat, căci Lyturghiĭa să cade să aĭbă nume maĭ nainte decătŭ jertvele legiĭ vechi, de vreme ce ĭaste maĭ nainte decătŭ jertvele legiĭ vechi, căci jertvele legiĭ vechi era umbră legiĭ noao, după cumŭ zice Pavelŭ Apostolŭ la Evreĭ, glav. 10, stih 1: légé avándŭ umbra bunătăţilor, ĭară umbra nu să poate însăşĭ de sine a să face, ce tot de-auna pentru altă oare-ceşĭ să face; precum şi de acĭasta Pavelŭ Apostolŭ, la Evreĭ glav. 8, stih. 5, aduce aminte învăţându-ne despre popiĭ legiĭ vechi, zicándŭ: slujescŭ semnuluĭ şi umbreĭ a cereştilorŭ, cumŭ s'au răspunsŭ luĭ Moysii, cándŭ fácė cortulŭ: vezi, zice, toate să le faci după chipulŭ ce ţi s-au arătatŭ la munte. Într-altŭ chipŭ poate oare cine să socotéscă, cumŭ pentru acĭaĭa să numéşte Lyturghie, căcĭ toate căte face slujitorĭulŭ celŭ maĭ de jos, acélé poate să le facă slujitorĭul celŭ maĭ de susŭ, după cumŭ învaţă Dionisie în carté de începătoriĭa svinţireĭ cereşti: deci într-acesta chipŭ acĭastă slujbă s-arŭ cuvenì îngerilorŭ a o slujì, şi îngeriĭ să numescŭ de David, psalmŭ 103, stih. 5, Lyturghi, pentru acĭaĭa să numéşte Lythurghie. Ce acĭasta încă nu ĭaste adevărată, căci îngerilor nu să cuvine a slujì acĭastă taĭnă, nice nu slujescŭ îngeriĭ taĭna acésta sau să facă jertve în cerĭu, după cumŭ zice Pavelŭ Apostolŭ, la Evreĭ, glav. 5, stih 1: totŭ popa dinŭ oameni luatŭ pentru oameni să rănduĭaşte întru acélé ce săntŭ către Dumnezău, ca să aducă daruri şi jertve pentru păcate. Iată darŭ că vedemŭ luminosŭ cumŭ Lyturgiĭa n-au trasŭ nume nice din jertvele legiĭ vechi, nicĭ dela îngeri, care lucru cu totulŭ să cade a-l şti, şi a-l şti nu ĭaste cu nevoe, căcĭ Domnul Hs. să chĭamă Lyturgos, adecă Slujitorĭu, după cumŭ zice Pavelŭ Apostolŭ la Evreĭ, glav. 8, stih 2: slujitorĭu Svintelorŭ şi cortuluĭ celuĭ adevăratŭ, carele Dumnezău l-au înfiptŭ ĭară nu omulŭ, şi pentru acéĭa să chĭamă Lyturgos. Căci elŭ acĭastă slujbă în lume au venitŭ a slujì luĭ Dumnezău tatălŭ, să-să facă jertvă pentru noĭ păcătoşiĭ, (la Ioanŭ Evglistŭ glav. 18, stih. 37, zice: spre acĭasta m-amŭ născutŭ). Care slujbă o au şi slujitŭ o dată pre Cruce, altă dată cu Apostoliĭ, cándŭ şi noao ne-au dat acésta taĭnă să o slujimŭ. Deci pentru acéĭa căci Hs. Domnulŭ să chiĭamă Lyturgos întru atăta cătŭ au slujitŭ slujba acĭastă măntuitoare, şi taĭna acésta să chiĭamă Lyturghie, luând nume dela dănsul. Deci acĭastă taĭnă ĭaste şi maĭ mare decătŭ alte taĭni, căci în célé taini nu ĭaste Domnulŭ Hs. după fiinţă, ĭară întru acĭastă taĭnă ĭaste însuşĭ Domnulŭ Hs. după fiinţă, ce fiindŭ maĭ mare, să cade şi cu maĭ mare grije a se slujì şi socotélă. Care grije fiindŭ de totŭ pusă jos întru némulŭ nostru Românescŭ şi Moldovenescŭ pentru doao pricine: una, pentru neştiinţa şi pentru ne-înţelesulŭ limbiĭ streine; a doaoa, pentru multe izvodituri carele săntŭ afară de tréba, căci nu urméză izvoduluĭ grecescŭ. Pentru acéĭa acumŭ s-au datŭ în lumină acĭastă carte ce să chiĭamă Lyturghie, întru caré să cuprinde acĭastă taĭnă mare, avándŭ tipiculŭ şi alte rănduĭale pre limba rumánéscă curăţită numaĭ precătŭ ĭaste în izvodulŭ grecescŭ, spre folosulŭ Preoţilor şi Diĭaconilor, cariĭ, de-şĭ vorŭ biruì léné lorŭ şi să-şĭ păzască slujitoriĭa sa ne-întinată, Domnulŭ Hs., la

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Apocalipsis glav. 3, stih. 21, le făgăduĭaşte, zicându: celuĭa ce va biruì ĭĭ voĭu da să şază cu mine în scaunulŭ mieu.

„Maĭ adaosu-s-au lângă acĭastă Lyturghie şi rânduĭala Bdenieĭ, cu a vecernieĭ, şi cu a utrineĭ, dela zile mari, şi cu alte învăţături şi rânduĭale câte săntŭ arătate maĭ josŭ, în Catastihulŭ Cărţiĭ, carele săntŭ toate de tréba besérecii luĭ Dumnezău,

„alŭ căruĭa darŭ mă rogŭ să fie cu tine, ĭubite cetitorĭule, şi fiĭ sănătosŭ.

„Inochientie ermonah, Corector.

„Chyriacŭ ermonah, Typografŭ.

In unele exemplare se află numaĭ numele celuĭ d'întâĭ, precum urméză:

„Cu ostenéla şi îndireptarea plecatuluĭ Inochientie ieromonahul."

Tipicul întreg şi unele rugăciunĭ dela sfîrşit sunt în românesce, cele-lalte în slavonesce.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. — Blaj, Biblioteca archiedecesană (Cipariu). Biblioteca I. M. Moldovanu.

Cipariu, *Analecte*, XXVII şi *Principia*, 111. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 89. — Paraschiv Popescu, *Teodosie Mitropolitul Ungro-Vlahieĭ (1669—1708)*. Tezâ. Bucurescĭ 1898.

195.

1681.

72. Dosofteiu, Molitvănic de 'nţăles, Iaşĭ 1681.

Мл҃твникъ денцълеѣ
ѩкмѣ типъри҃т ѧтрѣ блг҃вй
те сѫ҃леле мърїий сале Прѣ
лѣмина҃тѣлѣй ѧнтрѣ Іс҃ Хс҃
Їѡан Дѣка воєво́да.
Кѣ мила лѣ Дв҃ъѣ Дмнь цържй
Молдо́вей кѣ келтѣ́ала мърїий
сале, Шй кѣ послѣшанїѫ смере́
нїий но́стре Досоѳей митро-
поли́тѣл Сѣчавїй, ѧ типа́рни-
ца Снтєи Митрополїи ѧ мшь
Клѣт ѡ съ҃ ми́ра ѯ҃рпа
Мц҃а ма́й кв дн҃ь.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-4⁰ de 4 foĭ nenumerotate şi 155 numerotate, cu erorĭ. Tipărit cu negru şi roşu, cu două feluri de caractere. În primele 30 de foĭ ale textuluĭ s'au întrebuinţat nisce caractere marĭ (facs. 196), iar restul e tipărit cu caracterele micĭ aduse de la Moscva. Paginele tipărite cu primele au 18 rînduri, iar celelalte câte 26 rînduri.

Pe verso titluluĭ se află stema Moldoveĭ (No. 190).

Stihurile *la luminatul gherb a Ţărăĭ Moldoveĭ* ca cele din *Psaltirea în versurĭ* (v. p. 210).

Pe cele 3 foĭ următóre se află prefaţa:

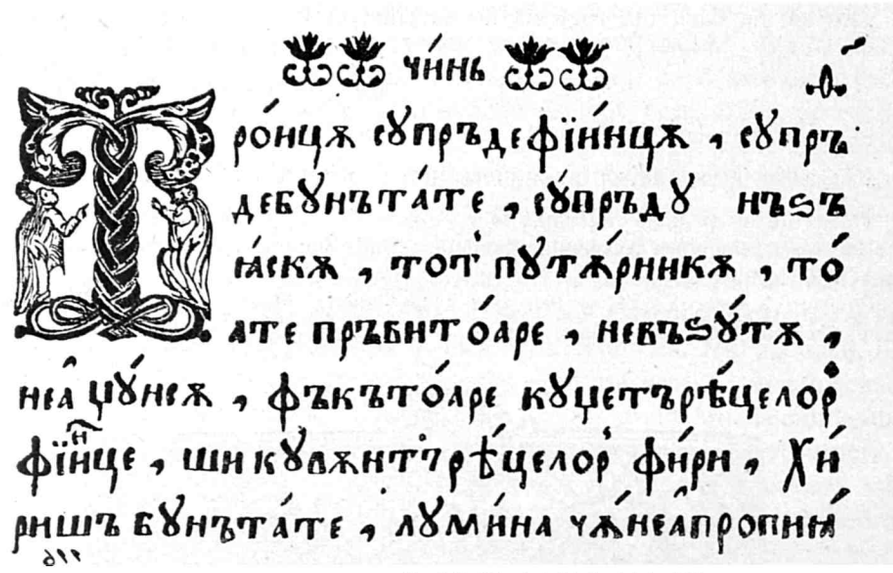

[196. — Începutul uneĭ pagine din Molitvănicul tipărit la Iaşĭ în 1681.

„*Préluminatuluĭ întru pravoslavie,* Blagocestivuluĭ, şi précinstituluĭ, şi milostivuluĭ nostru Domnŭ Măria sa Ioanŭ Duca Voevoda. Dinŭ mila luĭ Dumneḑău Domnŭ ţărăĭ Moldoveĭ. Dela vécinica svinteĭ troiţe putĭare poftimŭ marĭ tale sănătate şi pace cu vĭaţă nărocită să petrecĭ Măria ta pururĭa adevărŭ.

„Ḑâce Prooroculŭ înpăratŭ Davidŭ, milostive şi pré luminate Doamne, κυρίωσκ ὡ θεῷ ἐυλογητόσκ, ἐυλογητόσ κυρίωσ ἡμέραν καθημέραν, Domnul Dumneḑăŭ blagoslovitŭ blagoslovitu-ĭ Domnulŭ, ḑâ din ḑâ, sporine-va Dumneḑăulŭ mântuinţelorŭ nostre Dumneḑăulŭ nostru Dumneḑăŭ dé mântuirĭa. Slavă să fie luĭ Dumneḑău în vĭacĭ şi preste vĭacĭ, şi preste vremi nefârşite, c-au sporit svinţia sa şi aŭ agĭutat ş-aŭ blagoslovitŭ în ḑâlele măriĭ tale de s-aŭ făcutŭ şi acĭastă Svântă Carte pre limba românéscă, tainele svinteĭ besĭaricĭ cu carile să face spăseniĭa nostră a creştinilorŭ, adecă molftăvniculŭ. Pentr-acĭaĭa Milostive doamne, la acĭastă pomană Dumneḑăĭască am socotitŭ de-amŭ scrisŭ pre toţĭ Préluminaţiĭ şi svântŭ pomeniţiĭ Domnii ţărăĭ, ca să să pomenéscă pentru nevoiţe cĭ-aŭ nevoitŭ cu creştinătaté şi cu pravoslaviĭa. Pentr-acĭaĭa le-amŭ scrisŭ şi verşurĭ, precumŭ mĭ-aŭ agĭunsŭ ştiinţa, într-acesta chipŭ.“

După acésta urméză poemul cronologic despre Domniĭ Ţĕriĭ Moldoveĭ. Acest poem este reprodus şi în fruntea *Parimiilor preste anŭ*, Iaşĭ 1683, cu micĭ variante. Se reproduce o singură dată maĭ jos, la descrierea acesteĭ cărţĭ.

Pe ultima fóie liminară se află arătarea cuprinsuluĭ:

„Catalog sau catastihŭ de tot ce ĭaste în cĭastă st. carte:

„Osveşteniĭa Iordanuluĭ. — Osveşteniĭa cé micâ. — Logodna. — Cununia. —

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Molitva femeiĭ la născare. — Molitva cuconuluĭ de nume. — Molitva femeiĭ după 40 de ḑile şi prunculuĭ de besericat. — Molitva femeiĭ cândŭ piĭarde. — Molitva de oglaşenicŭ şi slujbă la botezŭ. — Maslele. Mol. colivelor ş'a cărniĭ la paştĭ. — Molitva cĭa mare a duhovniculuĭ de ucenicĭ. — Şi molitvele de (de)zlegatŭ afurisaniĭ. — Molitvă de tunete, şi de litiĭ. — Cazanie la gĭoĭ mare cuminecătorilorŭ. — Molitva de spurcăcĭune, şi de alalte. — Svnta priceştenie, cu multe rugĭ. — Molitvă a bolnavŭ înfricoşatŭ spre moarte. — Slujba priclonenii la rusaliĭ pĭatdesĭatniţiĭ. — Molitva de ploe. Ispovédaniĭa. — Cazanie la pogrébanie. — Bogosloviĭa pe treĭ limbi a svîntuluĭ Grigorie. — Molitva casiĭ de fapturĭ drăceştĭ. — Provodnicul mirenescŭ. — Blagoslovenііa tămâiĭ. — Greşiturile."

La sfîrşitul Molitveĭ pentru plóie, la f. 119 v., se află tipărită următórea însemnare:

„Пй, ѡу̀ четъцѣѧ. лет, ѕвр҃нв. Ізн кг.

„Гй їс хе сйе бжій ѥдинорѡдне ѥдиносѫщне ѡц҃ѣ състы твоймъ дх҃омъ мт҃ками прч҃тыѧ и пр҃нодѣи мр҃іѧ нетлѣнностѧ рождшемъ блгыѧ и блсвѣнныѧ, помилѹйѧ грѣшнаго Досоѳе́ѧ твоего рба. Ямнь."

(Scris la Cetăţuia, în anul 7182, Iunie 23.

Dómne Isuse Christóse, fiiule al luĭ Dumneḑeu, ununăscute, cel de o fiinţă cu Tatăl şi cu Sfântul tĕu Duh, cu rugăciunile prea curateĭ pururea fecióreĭ Marieĭ, miluesce-mĕ pre mine păcătosul Dosotheiŭ robul tĕu. Amin.)

La p. 132 se află următórea notiţă:

„Tipăritu-s'au în casa s·nteĭ Mitropoliĭ în Iaşĭ въ лѣт (la anul) 7189, Maĭ în 20.

„Meşterul Tiparelor Smereniĭ Ermonah Mitrofan. De svnta Mănăstire de Besericani. Tiparniciĭ Ursulŭ şi Niculaĭ.

„Блсви́те и прости́те нас грѣ́шниѧ Сѵ̀тый ѡ҃цй йбратїе. Тълкова́вшиѧ И писа́вшиѧ йработа́вшиѧ вѣсїе сто́е послѹша́ніе. Да́ йва́сь гъ бъ прости́ть йвъкѹ̀пѣ на́сь сподоби́ть прощє́нїю йцр҃ствїю своє́мѹ нб҃номѹ ѡ хр҃и́стѣ Ійсѹсѣ гн на́шемъ мт҃ка́ми пре сты́мъ бцда и пр҃но дѣы Мр҃іѧ и вѣсѣхъ сты́хъ свойхъ Ямнь."

(Binecuvîntaţĭ şi iertaţĭ pe noĭ păcătoşiĭ, sfinţilor părinţĭ şi fraţĭ, carĭ am explicat, scris şi am lucrat în acéstă sf. ascultare, ca şi pe voĭ să vĕ ierte Domnul Dumneḑeu, şi împreună să ne ierte şi să ne priméscă întru împărăţie pentru Domnul nostru Isus Christos şi pentru rugăciunile sfinteĭ născătoare de Dumneḑeŭ şi prea curateĭ fecióre Maria şi a tuturor sfinţilor sĕĭ. Amin.)

După încheiarea cărţeĭ cu acéstă notiţă, s'au maĭ adaugat 27 foĭ, carĭ cuprind:

„Cazanie la pogrebaniĭa provoduluĭ creştinescŭ."

„Provodniculŭ rumănĭaşte: creştinescŭ, pentru mirĭani."

„Blagoslovenĭa tămîeĭ,"

„Greşiturile ce să află într-acĭastă svntă carte."

La sfîrşitul acestor „Greşiturĭ," la f. 155, este tipărit:

„Ionaşco Bilevicĭ cĭ-au pusŭ nevoinţă,
De-au adusŭ tipare de Moscŭ cu priinţă,
Dĭa-ĭ Dumneḑău s-aĭbă într-a vieţiĭ carte
Să să scrie-n rândul cu S-nţiĭ în parte.
Aminŭ."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române. Museul de antichităţi. Bibl. D. A. Sturdza.

Cipariu, *Analecte*, 226. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 241.

Cipariu; *Principia*, 102 şi 108. — Kogălniceanu, *Cronicele României*, III, p. III şi 526. — Melchisedec, *O visită la câte-va mănăstiri şi biserici din Bucovina*, în *Analele Academiei Române*, VII, II, 245 şi 246 şi în *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, I, 274 şi 276. — Dinulescu, *Dositeiu*, 132. — Dosofteĭ, *Psaltirea în versurĭ*, ed. Bianu, p. XII. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 86.

197.

1682.

73. Dosofteiu, Viaţa svinţilorŭ, Iaşĭ 1682—86.

Книга шй петрѧчерѧ свѣцилwрь | ѧкмѣ Типъриτе. | ѿтрѣ Блѣкйτе сѧмеле Прѣкѣсминáтѣлѣй ѿтрѣ Іс̃ Хс̃ | Їwáнь Дѣка Воєвóда, | Кѣ мйла лѣи Дмнѣъ Дмнь Църѧй Молдокей шй ѹкрáйней | Кѣ порѣнка Мърїй сáле Шй кѣ послѣшéнїѧ | а смерéнїей ноáстре | а лѣй Досодéй Митрополúтѣль Сѣчáкей. | ѧ типáрница Скйтей Митрополíй ѧ ѧшь, ла кáре типарницѧ | нѣѣ ѣцюторить дела Москь Скйца сà Пърйнтеле нóстрѣ | Патрїáрхѣль Їwакúмь. | Елѣw дела ѧчепѣтѣль лѣмїй, | ѧзр҃ч: мсца ѡктóври, к҃з, дйи. | Дела нáшерѧ Дмнлѣй шй | мжнтѣитóрюлѣй нострѣ Іс̃ Хс̃ | лѣт ѧ҃хпв:

4 volume in-folio, dintre carĭ numaĭ cel d'întâĭ pórtă titlul de maĭ sus (reprod. la nº 198).

Vol. I, cuprinḑênd Vieţile sfinţilor din lunile Septembre-Decembre, e de 4 foĭ nenum. şi 248 foĭ numerotate, cu micĭ greşelĭ.

Vol. II (Lunile Ianuarie-Fevruarie) de 88 foĭ numerotate jos la drépta astfel: 1—20, 30, 22, 23, 34—41, 43, 35, 36, 47, 38—52, 43, 54—58, 69, 60—78, şi apoĭ sus la drépta 73—84.

Vol. III (Lunile Martie-Iunie) de peste 152 foĭ, primele 12 foĭ paginate astfel: —, 2—7, 9—24, iar celelalte numerotate astfel: 23, 26, 27, 26—31, 22, 33—42, 42, 44, 45, 45—53, 56, 55—89, 91—142, 133—152. Pe 152 se încep vieţile sfinţilor din 10 Iunie. Exemplarul nostru nu e complet.

Vol. IV. (Lunile Iulie-August). Exemplarul cel maĭ complet vḗḑut de noĭ se termină cu ziua de 10 Iulie.

Aceste 4 volume, legate de obiceiu într'unul sau în douĕ tomurĭ, s'au tipărit în maĭ mulţĭ anĭ de-a rîndul, începḗnd cu 1682 şi urmând până în anul 1686, de care ce în vol. III găsim o notiţă referindu-se la un eveniment din acest an (v. maĭ jos p. 246, şi nu maĭ târziu, fiind-că Dosofteiu în Octobre 1686 a plecat în Polonia, de unde nu s'a maĭ întors. Tiparul e numaĭ negru, ĭar caracterele sunt de treĭ mărimĭ (v. titlul facsimilat la nº 198. Pagina incadrată are 35 sau 36 rînduri. Cartea cuprinde câteva litere ornate şi frontispiciĭ (v. nº 176).

Pe verso titlului se află aceiaşĭ stemă ca cea din *Psaltirea de'nţăles* şi aceleaşĭ stihurĭ pre *Gherghiĭa* (гхергїѧ) Moldoveĭ ca cele din *Psaltiria pe versurĭ*, cu micĭ schimbărĭ ortografice şi cu patru versurĭ noĭ, de aceea le reproducem acĭ în întregime:

„Capulŭ cel de buărŭ a hĭară vestită,
sămnḗḑă putĭare ţărăĭ nesmintită.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ВИ́ЦА ШИ ПЕТРЪ́ЧЕРЪ СВѢ́ЦИЛШРЬ
А́КМѢ Типъри́те.
† отрѫ Бц̃и́ отцѐ сѫ́щїе Пре҃вѫмина́тѫлхѣ † отрѫ Іс̃ Хс̃
І҃ѡа́нь Дѫ́ка Воево́да,
Кѫ́мїлаѫ и Дмⷭ҇ѣ Дмⷭ҇ь Цр҃ькїй щолдове́йскїи оукраи́нней
Кѫ порѫ́нка щтрїи́сѫѧ Шц̃ кѫ послѫше́нїѧ
чемере́нїей но́стре
ѳлѫ́й Догоди́й Щнтрополи́тѫлъ Сѫ́чавей.
† тнпа́рница Свѧте́й щнтрополи́т † ѳше, ѧ карѣ Тила́рницѫ
нѣѫ А́цнторите дела щше́ле Свѣцелѣ Пъри́нителе но́стрѫ
Патрїа́рхѫлъ І҃ѡаки́мъ.

Вѧтѡ дела † чепѫ́тѫль лѫ́мїй,
Зр҃ч: мца̀ ѡктомвр҃и, кз, дни.

Дсла́нѣерѫ Дмⷭ҇лѫ́и шц̀
мѫнтѫнто́рюлѫи но́стрѫ Іс̃ Хс̃
лѣ́т ѧ҃хпв:

198. — Dosoftei, *Viața sfinților*, Iași 1682.

5976x

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Pre câtu-ĭ de mare hĭara şi buĭacă,
coarnele-m păşune la pământ âş plécă.
„De pre chipŭ să vĭade buârulŭ ce-ĭ place,
c-ar vrĭa-n toată vrĭamĭa să stĭa ţara-m pace.
„Domnulŭ Duca vodă dela Hs. are
agĭutorĭu pre stemmă şi ferinţă tare,
„Cinstita cruce, şi-n cĭasŭ de năvală,
a luĭ Hs. maĭcă iĭ de sprijinéla.

Pe paginele următóre se află scrisórea de dedicaţie a Mitropolitului Dosofteiu către Ioan Duca Vodă şi un cuvint către cititorĭ. Le reproducem acĭ:

„Pré luminatuluĭ întru pravoslavie, blagocestivuluĭ şi précinstituluĭ şi milostivuluĭ nostru Domnŭ Măria sa Ioanŭ Duca Voevoda, cu mila luĭ Dumnădău Domnŭ Ţărăĭ Moldoveĭ şi Ucraĭneĭ, dela véčĭnica svinteĭ Troiţe putĭare poftimŭ Mării tale, sănătate şi pace, cu vĭaţă nărocită să petrecĭ Măria ta întru cinstitŭ şi préluminatŭ Scaunulŭ Măriĭ tale. Adevărŭ.

„Pentru cinstĭa Svinţilorŭ şi a rămăşitelorŭ [1]) lorŭ, milostive şi pré luminate Doamne, scrie svântulŭ Ioanŭ Damaschinŭ în glav. 92 sau 16: Să cinstimŭ pre sviinţiĭ ca priĭatiniĭ iubiţiĭ luĭ Hs, ca cuconiĭ şi moştĭani luĭ Dumneđău, cumŭ đâce Theologulŭ Evanghelistŭ: Iară câţĭ âl priimirâ pre însulŭ, datu-le-au putĭare cuconi luĭ Dumneđău a fi; drept acéĭa nu maĭ sântŭ de-acmù şerbi, ce sântŭ fiĭ; şi déca sântŭ fiĭ, sântŭ şi moşnĭani, moşnĭani sântŭ luĭ Dumneđău, şi-mpreună moşnĭani luĭ Hs. Şi Domnulŭ, în svintele Evangheliĭ Apostolilor đâce: voĭ priĭatini ĭubiţiĭ mieĭ sinteţi; nu ca maĭ pre voĭ voĭ numi-vâ şerbi, că şerbulŭ nu ştiĭ ce face Domnu său. Dară, de vrĭame că şi înpăratŭ înpăraţilorŭ, şi Domnŭ Domnitorilorŭ, şi Dumnădău Dumnădăilorŭ, Tvoreţĭ tuturora şi Domnŭ să đâce totuşĭ şi svinţiĭ, Dumnădăĭ şi Domni şi mpăraţí, acestora li-ĭ Dumnădău, Dumnădău şi Domnŭ şi-mpăratŭ le ĭaste, şi đâce: eu dară sântŭ, đâce luĭ Moysì, Dumnădău luĭ Avraamŭ, şi Dumnădău luĭ Isaacŭ, şi Dumnădău luĭ Iacovŭ, şi Dumnădău luĭ Faraonŭ. Pre Moyseĭ Dumnădău âl fĭace. Dumnădăĭ dară đâcu şi-mpăraţĭ şi Domni, nu din fire [2]), ce c-acĭaĭa ce preste patimi înpărăţără şi domnirâ ş-a dumnădăĭasca icoană chipŭ după care să şi născură, nestrămutată din şăruitură o ferirâ (că înpăratŭ să đâce şi icoana înpăratuluĭ) şi c-acĭaĭa ce să unirâ cu Dumnădău de pre proizvolenie, şi pre dânsŭ ce-lŭ priimirâ casnicŭ [3]) şi cu a luĭ cumenecare de să fĭacerâ din darŭ, acĭaĭa ce sângurŭ ĭaste ghiriş. Deci dară cumŭ să nu cinstimŭ pre ogodniciĭ şi priĭatiniĭ ĭubiţĭ, şi fiĭ luĭ Dumnădău ce să fĭacerâ [4]); că acĭa către cu bună a depreună şerbi cinste, arătătură are către obştnicul Stăpânŭ de bună minte. Aceştĭa secrie [5]) luĭ Dumnădău şi curate să fĭacerâ cămări; că: voĭu lăcuì cu casă întru dânşiĭ şi voĭu înbla printr-înşiĭ, đâce Dumneđău, şi le voĭ fi lorŭ Dumneđău. Dară căce-s sufletele direptilorŭ în mâna luĭ Dumnedău şi nu să va atinge de dânşĭ moartĭa, đâce Dumnedăĭasca scriptură: Că moartĭa Svinţilorŭ maĭ vărtosŭ somnŭ ĭaste decât moarte, că să trudirâ

[1]) *Note marginale*: Moştiilor.
[2]) Hirişĭ.
[3]) Lăcuitorĭu în sine.
[4]) Să numirâ.
[5]) Vistĭare.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

într-acest de-acmù vécŭ şi vor fi vií în fârşitŭ; şi: cinstită-í naintía Domnuluí moartía cuvioşilorŭ luí. Deci dară, ce ïaste maí de cinste de cătŭ a fi în mâna luí Dumneḑău? că viaţă ïaste Dumneḑău şi lumină, şi aceía ce-s în mâna luí Dumneḑău, în vïaţă şi-nŭ lumină sântŭ. Iară cumŭ în mintía şi-n trupurile lorŭ s-aŭ însălăşluitŭ Dumneḑău, ḑâce Apostolulŭ: Dară nu ştiţí că trupurile voastre Besïarică lăcuitorïuluí în voí Svântuluí Duhŭ ïaste, şi Duhulŭ ïaste Domnulŭ? Şi să neştine Besïarica luí Dumneḑău o strică, strica-l-va pre însŭ Dumneḑău. Cum dară să nu cinstimŭ însufletatele Besïaricí a luí Dumneḑău? Insufletatele luí Dumneḑău corturí [1]) aceştía vieţuindŭ, cu-ndrăznire la Dumneḑău dvorescŭ, fântâni noaă de spăsenie domnitorïulŭ Hs. a svinţilorŭ ne-au dăruitŭ moştií [2]); în multe chipuri bunătăţí de bunŭ faptŭ izvorându-ne, mirŭ de bună mirézmă izvorându dintr-ânsele. Şi nime să nu fie necredincïos. Că de-au izvorâtŭ din pïatra cía tăioasă şi vârtoasă apă în pustie, vrându Dumneḑău, şi din falca asînuluí luí Sampson la sïate, dară din a măcenicilorŭ moştií mirŭ de bunŭ mirosŭ a izvorâ cumŭ să nu să créḑă? Ce acïasta nice într-un chipŭ nu pote fi să nu să créḑă, către ceía ce ştiu a luí Dumneḑău putïare şi acïa dela Svinţia sa a svinţilorŭ cinste.

„Şi în lïagïa vïache, fie cine să vrïa atinge de mortŭ necuratŭ să făcía [3]), dară nu aceştia morţí. Că de cându hirişa viaţă şi a vieţií prilejŭ [4]) întru morţí s'au socotitŭ [5]) pre ceí de pre năḑăjḑía învierií şi cu credinţa întru Svinţia sa adormiţí, nu le ḑâcemŭ morţí. Că trupulŭ mortŭ cum să poată face minuni? Cum dară pentru dânşií dimonií să izgonescŭ, boalele fugŭ, lângeḑií să tămăduescŭ, orbií dobândescŭ vedïare, pricăjiţií să curăţăscŭ, şi iscuşeniile şi scârbele să răsăpescŭ, totŭ datulŭ celŭ bunŭ dela părintele luminelorŭ printr-ânşií celorŭ ce fără îndoită credinţă îşí cerŭ, li să pugoară. Dară cătŭ tí-aí trudi ca să-ţí dobândeştí un folositorïu la muritorïulŭ împăratŭ să te bage, şi pentru ţine la dânsulŭ să grăïasca, deci dară pre folosătorií a totŭ rodulŭ nostru, pre ceía ce luí Dumneḑău pentru noí să roagă, să nu-í cinstimŭ? Oïbà să-í cinstimŭ, besïaricí rădicându luí Dumneḑău într-a Svinţii sale nume, şi prinoase de toată roada aducându, şi pameniţile praznicilorŭ lorŭ cinstindŭ, şi-ntr-ânsele veselindu-ne sufletïaşte, ca să ne fie însoţâtă cu chemătorií bucurïía, ca nu slujindu-le în potrivă să-í măniemŭ. Că cu cïalïa ce Dumneḑău să slujïaşte şi să cinstïaşte, şi a svinţiií sale slujitori să veselescŭ. Iară de cïalïa ce íí gréţă luí Dumneḑău, şi slugilor Svinţiií sale lí-í gréţă. Cu psalomi şi cântări şi cântece sufleteştí, şi umileníí, şi cu mila la sărací, pre Svinţií noí credincioşií să-í cinstimŭ, cu cïalïa ce maí vârtosŭ şi Dumneḑău să cinstïaşte. Stâlpuri să le rădicămŭ, şi icoane căḑute, şi noí înşi-ne însufletaţí stâlpuri lorŭ şi icoane, cu închipuirïa bunătăţâlorŭ să ne facemŭ. Pre Dumneḑău Născătoarïa, ca cïaïa ce-í chïarŭ şi adevăratŭ luí Dumneḑău maïca, să cinstimŭ;— pre proroculŭ Ioanŭ, ca unŭ înainte curătorïu şi boteḑătorïu apostolŭ şi mucenicŭ; că nice-şí înnăscuţií din femeí maí mare de Ioanŭ nu s-au sculatŭ, cum Domnulŭ au ḑâsŭ, şi-mpărăţâeí ceriuluí acesta întâïu strigătorïu să fïace;— şi pre Apostolií ca fraţií Domnuluí şi înşi-şí văḑătorïu şi slujitorïŭ patimilorŭ luí, pre carií de mainte í-au cunoscutŭ şi de mainte í-au orânduitŭ într-o-mpreună formă a icoaneí fiïuluí său Dumneḑău şi părintele: întâí Apostolií, a doa Prorocií, a treia

[1]) Sălaşe.
[2]) Rămăşiţe.
[3]) Să spurcă.
[4]) Cavză.
[5]) Menitŭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

păstoriĭ şi didascaliĭ; — şi pre a domnuluĭ mucinicĭ din toată cĭata aleşĭ ca vitĭajiĭ luĭ Hs. şi căce că băură păharulŭ Svinţiiĭ sale, şi-ntr-a vĭaţa făcătoaré a luĭ moarte ce să boteḑară boteḑŭ, ca partniciĭ [1]) patimilorŭ luĭ şi a slăviĭ, cărora le ĭaste cinonacĭalnicŭ sau hetman: Pârvo diaconulŭ luĭ Hs. şi apostolŭ şi pârvo mucinic Stefanŭ; — şi prepodobniciĭ părinţiĭ noştri, bogonosniciĭ săhastriĭ Aschitaciĭ, cariĭ acĭa maĭ zăbavnică [2]) şi maĭ trudnică măcenicie a ştiinţiĭ luptară, cariĭ petrecură în bobolă [3]) şi-n pieĭ de capră, lipsiţĭ, scârbiţĭ, păţaţĭ răŭ, prin pustiĭ rătăcindu-să şi prinŭ munţĭ şi vârtoape şi gaurile pământuluĭ, cărora lumĭa nu le era vrĭadnică; — aceiĭ de mainte de darŭ, Prorociĭ, Patriarşiĭ, direptiĭ, cariĭ de mainte au dat vĭaste de veniria Domnuluĭ. Acestora tuturora oglindindŭ petrĭacere, să răvnimŭ credinţa, dragostĭa, nădĭajdĭa, răvna [4]), vĭaţa, răbdarĭa, a patimilorŭ suferinţă, până în sânge, pentru ca şi a slăviĭ cununilorŭ cu dânşĭ să fimŭ partnicĭ.

„Aşĭa scrie Svântulŭ Ioanŭ Damaschinŭ pentru Svinţiĭ şi alalţĭ Svinţĭ şi dascali a svinteĭ besĭaricĭ, înplândŭ Svânta Besĭarică de cinstĭa Svinţilorŭ cu stihire şi canoane, cu tropare şi condace şi cu în totŭ chipulŭ de cântări. Şi maĭ vârtosŭ le-au scrisŭ şi proloage să li să citéscă în Svânta Besĭarică, să le auḑă creştiniĭ, să să folosască şi să să polzuĭască din vĭaţa şi petrĭacerĭa lorŭ acĭa svântă, cum să nevoiră, cum ţânură credinţa, cum vărsară sângele lorŭ cel svântŭ pentru Svântul Svinţilorŭ, pentru Hs., şi nu cruţară vĭaţa lorŭ până la moarte. Dintr-acĭalĭa din toate cu dânşiĭ să proslăvimŭ pre Dumneḑău, luândŭ chipŭ denvăţătură de pre dânşiĭ, citindu-li-să vĭaţa în proloage.

„Pentr-acĭalĭa, milostive Doamne, şi noĭ smeriţiĭ rugătoriĭ măriĭ tale, cu cât ne-au fostŭ ştiinţa limbiĭ rumâneşti, am nevoitŭ de le-am scosŭ de pre grecĭaşte şi de pre sârbĭaşte pre limbă rumânéscă, ca să înţălégă toţĭ, să dĭa laudă luĭ Dumneḑău, şi să mulţămască măriĭ tale de bine sufletescŭ ca acesta ce nevoeşti Măria ta pentru creştinătate.

„Şi rugămŭ pre milostivulŭ Dumneḑău, Milostive Doamne, pentru ruga Svinţiilorŭ sale acĭa priimită ca tămâĭa înnaintĭa Svinţiiĭ sale, ca să dăruĭască Măriiĭ tale pace şi sănătate, şi bişugŭ de totŭ binele cerescŭ, şi pemintescŭ să domnéşti Măria ta până la adâncĭ bătrânĭaţele Măriiĭ tale, depreună cu cinstita şi blagoslovita Doamna Măriiĭ tale Gospojda Anastasiĭa, şi cu cinstiţĭ şi blagosloviţĭ fiiĭ Măriiĭ tale, Ioan Costantinŭ Voevoda, Ioanŭ Mateĭ Voevoda, Ioan Stefanŭ Voevoda, şi cu blagoslovite fiĭcele Măriiĭ voastre, să vă cruţe Milostivulŭ Dumneḑăŭ şi să vă blagoslovască, aşĭa cumŭ au blagoslovitŭ pre Avraamŭ şi pre Isaacŭ şi Iacovŭ. Şi să blagoslovască milostivulŭ Dumneḑăŭ şi pre Măria sa Ioan Stefanŭ Voevoda cu cinstita sa Doamnă Ecaterina, ĭubita şi-ntâĭ născută fiĭca Măriĭ tale, cariĭ ţi-ĭ-au dăruitŭ milostivulŭ Dumneḑău acmù tineri în nuntă de bucurie, aşĭa să ţi-ĭ blagoslovască milostivulŭ Dumneḑăŭ, cumŭ au blagoslovitŭ pre Iosifŭ şi Asinetha cu acĭa înţălépta şi Dumneḑărésca, şi să vă dăruĭască blagoslovenie şi bucurie în slavă şi-n liniște véclnică cu biruire asupră de vrăjmaşĭ văḑuţĭ şi nevăḑuţĭ, pentru Domnulŭ nostru Is. Hs. Amin.

„Rugătorĭulŭ Mărieĭ tale smeritulŭ
„Dosofteĭ Mitropolitulŭ “

[1]) Ocinătoriĭ.
[2]) Delungată.
[3]) Cojoce.
[4]) Jĭalĭa.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Cătră ĭubitulŭ Cetitoriŭ Sănătate.

„A sinaxarĭuluĭ dumneḑăĭascâ şi svântă carte scoasă de pre grecĭaşte şi ellinĭaşte din 12 Minĭae a svinteĭ Besĭaricĭ, şi din cărţale vistĭarĭuluĭ Besĭaricĭĭ pre limbâ rumânéscâ cu lungâ nevoinţă, şi cu Lexicone de-agĭunsŭ tălmăcită, cu pohta blagocestivilorŭ şi luĭ Dumnăḑău ĭubiţĭ Domniĭ Ţărăĭ Moldoveĭ Ioan Gheorghi Ghica Voevoda, şi Stefanŭ Vasilie Voevoda, şi Evstratie Dabijĭa Voevoda, şi Ioan Duca Voevoda şi Iliĭaşĭ Alexandru Voevoda, şi Ioan Stefanŭ Petrŭ Voevoda, şi Ioanŭ Dimitrie Catacuzinò Voevoda, şi Măria sa Ioanŭ Antonie Rusetŭ Voevoda; şi cu pofta Dumilor sale cinstiţilorŭ Boĭariĭ ţărăĭ; — într'atâta lungâ vrĭame scriindŭ şi tălmăcindŭ câte am pututŭ birui în aceştĭ vĭacĭ greĭ a ţărăĭ, — abiĭa cu multŭ greu am scrisŭ şi acĭastă Svântă carte, de o amŭ tălmăcitŭ rumânĭaşte pre limbă prostă; carĭa, ĭubiţiĭ luĭ Dumneḑău şi cinstiţĭ cetitori, cu dragŭ să o primiţĭ şi să o cetiţĭ fără urâtŭ; că nu spune într-ânsa de petrecăniile şi puterile înpăraţâlorŭ şi a chesarilorŭ, ş-a crailorŭ ş-a domnilorŭ, nice de vitejiile şi izbândile hatmanilorŭ, nice de nevoinţele vitĭajilorŭ şi ghărăţâlorŭ lumeşti, ce de nevoinţele şi biruinţele şi izbândile a vitĭajilorŭ înpăratuluĭ şi Domnuluĭ cerescŭ, de-acărora nevoinţe îngerĭĭ să minunéḑă, cum eĭ puturâ de să nevoirâ şi biruirâ a bate războĭ aşĭa de minunatŭ preste toată minunĭa şi cinstitŭ preste toată cinstĭa. Carile Dumné-voastră cetindu-le în toate ḑâle veţĭ îndulci sufletĭaşte ca în raĭulŭ adevăratŭ a Svinţiiĭ sale, şi întaĭ să pomeniţĭ şi să mulţămiţĭ blagocestivilorŭ Domni, şi pre noĭ încâ nu uĭtaţĭ dela svântă ruga Dumilor voastre.“

Titlul pentru intrarea în materie este următorul:

КѢ ДМ҃НЄZѢ ГЛАГОЛЕМЪ,
Проло́ѧеле Тѣтѣро́ръ Свѣцилоръ.

Din causa acestuĭ titlu cartea acésta este cunoscută şi sub numele de *Proloagele* luĭ Dosofteĭ.

La sfîrşitul volumuluĭ II, la f. 84 se citesce:

„Şi sosândŭ până acicĭa, rugămŭ pre milostivulŭ Dumneḑău să ne spodobască şi înnainte alte şĭase luni să le putemŭ face, ĭară ce om hi greşitŭ s-avemŭ ertare dela ĭubiţiĭ luĭ Hs. şi svinţiĭ cititori, că noĭ ca neşte prostacĭ, pre cât am biruitŭ a grăĭ în limba rumânéscă, am nevoitŭ de-am scrisŭ cumŭ ne-au îndereptatŭ milostivulŭ Dumneḑău, de pre izvoade greceştĭ.

„Smeritulŭ Dosofteĭ Mitropolitulŭ Sucĭaveĭ.
„Şi tiparnicĭĭ, Ermonahŭ Mitrofanŭ făcătorĭul tiparelorŭ
cu ucenicĭĭ săĭ Pavelŭ şi Ursulŭ, Andreĭ.“

Din tomul al doilea (cuprinḑând vol. III şi IV) nu cunóscem exemplare complete. Singurele pe care le-am vĕḑut sunt fără fóia cu titlu şi fără prefaţă, n'au maĭ mult de 162 foĭ, avênd pe ultima faţă începutul zileĭ de 10 Iulie. Episcopul Melchisedec a vĕḑut un ált exemplar în Mănăstirea Putna din Bucovina, care merge de-asemenea până la 10 Iulie.

La sfîrşitul luneĭ Aprilĭ, la f. 105 r. se află următórea notiţă:

„Şi eu smeritulŭ Dosofteĭ mă rogŭ cu umilenie nu mă uitareţĭ la svânta rugă pre un mişelŭ şi netrĭabnicŭ şerbŭ luĭ Dumneḑău şi Dumilor vostre, svinţĭ creştini, ce mă pomeniţĭ şi mă ertaţĭ.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşitul luneĭ Maĭ, la f. 137 :

„Анна Доросфічокна Лѣтáкока Маршáлкока Старо дѣковска, dat-au agĭutorĭu la tipare şi s-au răpăosatŭ în ţara leşascâ în 7194 Iĭul : Dumneḑău să o ĭarte.“

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Biblioteca Centrală.

Lambrior, *Carte de citire*, 145. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 250.

Cipariu, *Principia*, 102 şi 108. — (V. A. Urechia) *Cărţi rare. Proloagele tuturor svinţilor*, în *Ateneulu Romanu*, Iaşi 1861, 119. — G. Sĕulescu, *Glosariu*, în *Buciumul Român* III (Iaşi 1879), 1 şi urm. — Dinulescu, *Dositeiu*, 125. — B. P. Hasdeu, în *Columna lui Traian*, 1883, 202. — C. Erbicénu, *Notiţe istorice estrase din Vieţile Sânţilor a lui Dosoteiŭ Mitropolitul Moldavieĭ*, în *Biserica Ortodoxă Română*, XI (Bucurescĭ 1887), 813. — Melchisedec, *O visită* etc., în *Analele Ac. Române*, VII, II, 248 şi în Tocilescu, *Revista*, I, 277. — Dosofteiŭ, *Psaltirea în versurĭ*, ed. Bianu, XIII. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 75.

109.

74. Evanghelia, Bucurescĭ 1682.

СѢНТѦ ШИ ДМНЗЪЇСКѦ

ЄѴАНГЄЛІЄ

Кáрѣ ѧтрачéста кнп токмитж днпре ѡрън дѕіáла Гречéщїй ѣгглїй, ѧкѕмъ ѧтѣй сáѕ Тѵпхрйть.

Ден порѕнка, шй кѕ тоáтж келтѕіáла, прѣ лѕминáтѕлѣ, шй прѣ ѧнхлцáтѕлѣ Домнх шн ѡблхдѕнтóрю ѧтоáтж цáра Рѕмхнѣскж Iѡ ШЄРБЇН' К: Воєвод, ѧдевхрáтѕлх непоѳ. прѣкѕнѕлѕй Бхтрхн Шхрбан Бхсхрáбх Воєвод.

Ѧтрѕ фолóсѕлх, шй ѧцелѣцерѣ православ нйчїй Рѕмхнéщій Бесѣречи.

Йспрáвникх фїйндх прѣ Свйцйтѕлх Кѵр. ΘЄЄѠДОСІЄ Митрополйтѕл цáрхй, шй Ёѯархх Лáтѕрилѡр.

Ѧ скáѕнѕлх Митрополїний Бѕкѕрéщилѡрх, Тѵпхриндѕсє.

Лѧ ѣнѕлх дела сѣсéнїж Лѕмїй ѯаѵпк.

In-folio mic de 4 foĭ paginate jos şi 175 foĭ numerotate. Titlul, tipărit cu negru şi roşu, e incadrat într'o gravură mare. Textul cu negru şi roşu e tipărit pe două colóne. Pagina e incadrată într'un chenar simplu şi are 35 rînduri în colónă. Volumul cuprinde iniţiale albe pe fund negru saŭ roşu, câteva frontispicii şi patru gravurĭ marĭ cât pagina, representând pe cei 4 evanghelişti; se reproduce S-tul Ioan mai jos la nº 201, pag. 249.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe verso titluluĭ se află stema luĭ Şerban Cantacuzino şi următórele:

„Verşuri Politice 10, asupra Stemelor Luminatuluĭ şi Innălţatuluĭ Domnŭ Io Şerbanŭ C(antacozino) B(asarabŭ) Voevod.

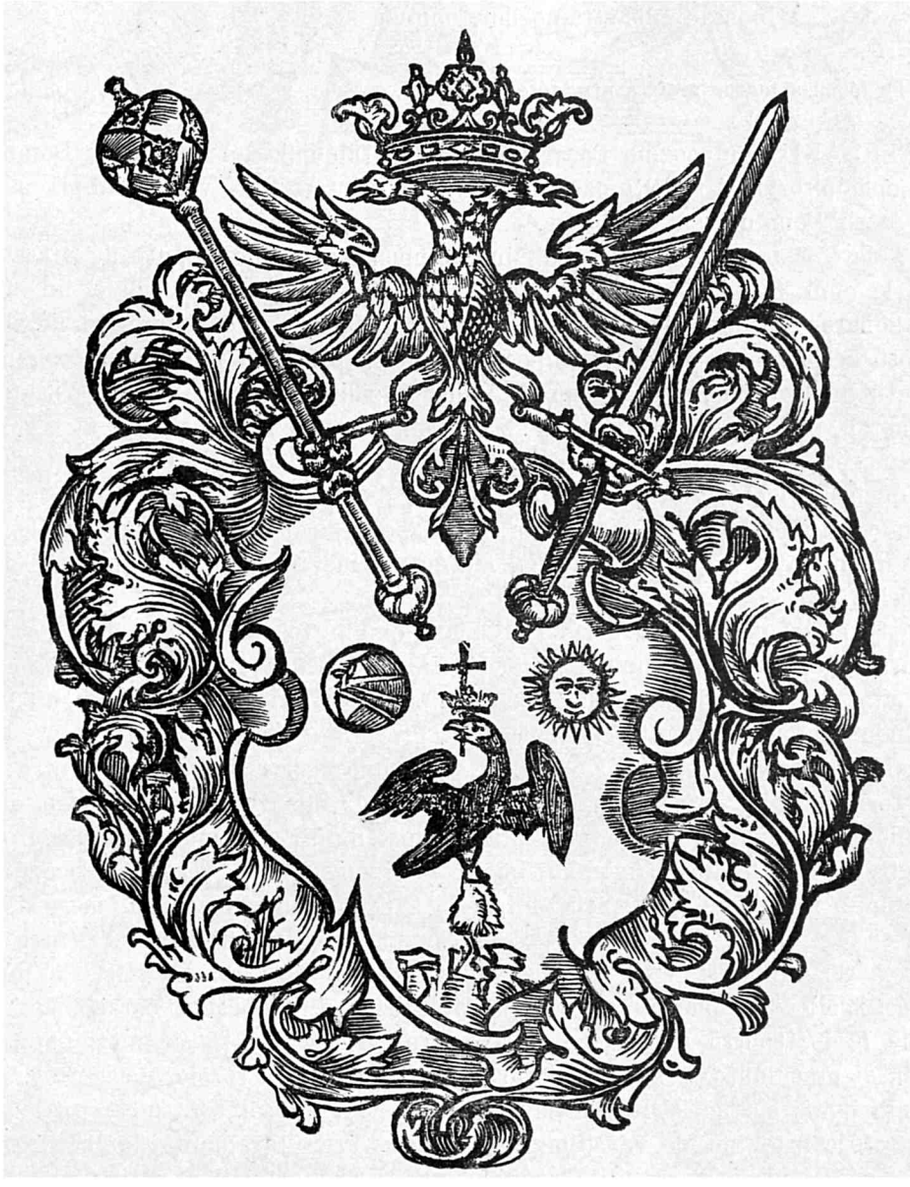

200.

„Gripsorii şi Stemele sémne-s înpărăţieĭ,
Precum şi corbulŭ véde-se a fi semnulŭ Domnieĭ,
„Cu caré cestŭ luminat Domnŭ vrédnic să înpodobéşte.
Amăndurora Stemelor moştén să pomenéşte.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Că despre némulŭ părintescŭ pre gripsor stăpănéşte,
Iară despre mumă pre deplin pre corbŭ bine domnéşte.
„Tu dară, Doamne, care eşti marele înpăratŭ,
Care pre-acestŭ Domnŭ luminat însuţi l-aĭ coronatŭ,
„Cu lină pace să-l păzeşti cu viĭaţă fericită,
In scaunulŭ strămoşilor, domnie slăvită.“

Pe fóia 2-a începe prefaţa următóre:

„Io ŞERBANŬ Cantacozìno Basarabŭ Voevod. Din mila luĭ Dumnezăŭ Domnŭ şi oblăduitorĭu Ţărăĭ Rumăneşti. Tuturor celorŭ ce să vor întămplà a cetì, întru Domnulŭ să să bucure.

„Mare ĭaste dragosté Pré bunuluĭ Dumnezău, care de-nceputŭ au arătatŭ şi arată la omŭ fiindŭ lucru al său şi zidiri a măĭnilorŭ sale, şi viĭaţa luĭ dintru a sa suflare, pre cum zice svănta scriptură: şi suflă întru dănsulŭ duhŭ de viĭaţă. Dereptŭ acéĭa multe şi bogate mijloce au făcutŭ pentru a luĭ spăsenie, şi întăĭu au datŭ luĭ légé cé firéscă, ca pre-n mijlocul zidirilor să vie pre cunoştinţa luĭ Dumnezău, precum zice Apostolulŭ: Ziditorĭulŭ Dumnezău să véde dintru măriré şi frumoséţé zidirilorŭ. Pren care zidiri şi ĭubitorĭulŭ de Dumnezău Avraamŭ s-au dusŭ spre cunoştinţă dumnezăĭască. Iară, de vréme ce nici pre-ntr-acéste zidiri au cunoscutŭ omulŭ pre Dumnezău, ĭarăşĭ de a doao oară au datŭ luĭ légé cé scrisă pren Moysi la muntele Synaeĭ, ĭar nu deplină, pentru nedeplina cunoştinţă a Iudeilorŭ.

„Şi ĭarăşĭ nicĭ pentru acĭasta au luatŭ omulŭ folosinţă. Dereptŭ acéĭa maĭ pre urmă de toate, au trimisŭ pre celŭ Unulŭ născutŭ Fiĭulŭ său, care însuşĭ zicé: atăta au iubitŭ Dumnezău lumé, cătŭ pre Fiĭulŭ său unulŭ născutŭ l-au datŭ, şi luîndŭ trupŭ şi sufletŭ nevăzutŭ din Précurata Fecĭoară, dat-au luĭ noulŭ testamentŭ, légé cé deplină, zic svănta şi Dumnezăĭasca evanghelie. Pentru caré purtătorĭĭ de duhŭ Proroci au prorocitŭ, zicăndŭ: din Syonŭ va eşì légé, şi cuvăntulŭ Domnuluĭ din Ierusalimŭ, ĭară nu maĭ multŭ din muntele Synaeĭ. Care evanghelie ĭaste lumina oamenilorŭ şi viĭaţa credincĭoşilorŭ; eu săntŭ, zice, Viĭaţa şi înviĭaré. Întru care evanghelie 4 lucruri să cuprindŭ; înfricoşări, porunci, credinţă şi făgăduinţă. Şi cu înfricoşeri să căştigă frica luĭ Dumneḑău, pentru care zice: că ceĭ direptì să vorŭ duce la viĭaţa de véc, ĭară ceĭ păcătoşi, la munca de véc, acolò va fi plănsulŭ şi scărşniré dinţilorŭ. Pren porunci ĭarăşĭ căştigă-se bunele fapte, pentru caré zice: acésté poruncescŭ voao, ca să ĭubiţi unulŭ pre altulŭ, şi precumŭ veţi să facă voao oamenii, faceţi şi voĭ lorŭ asémene. Pren credinţă ĭaraşĭ căştigă-se lumina credinţiĭ, şi viĭaţa de véci, pentru care zice: celŭ ce va crédе în mine, de va şi murì fi-va viu. Pren făgăduinţă ĭaraşĭ ĭaste, ca unde zice: Veniţi blagosloviţiĭ Părinteluĭ mieu, de moşteniţi cé gătită voao împărăţii maĭ nainte de zidiré lumiĭ. Pentru acéĭa cu adevăratŭ acĭasta svănţă şi Dumnezăĭască evanghelie, ĭaste cale şi adevărŭ pren care ne povăţuimŭ spre lumina vieţiĭ care ĭaste elŭ însuşĭ: Eu săntŭ, zice, calé şi adevărulŭ şi viĭaţa. Aici într-acĭastă svăntă evanghelie, fericescu-se milostiviĭ: ferice, zice, de milostivi, că eĭ să vorŭ miluì. Aici într-acĭasta să laudă mucenicii: cine va vré sufletulŭ luĭ să-lŭ spăséscă, zice să-lŭ piĭarză pentru mine şi pentru evanghelie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

201. — St. Ioan Evanghelistul, din *Evanghelia*, Bucuresci 1632.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Aici să laudă pustnicii: cine va vré să vie după mine, să să lépede pre sine, zice, şi să ía Crucé sa şi să vie după mine.

„Aici să fericescŭ Archiereii: şi păstorii ceĭ ce au luminatŭ în lume, cu bunele lorŭ fapte şi cu ale lorŭ învăţături, ca o lumină, voĭ sănteţi, zice, lumina lumiĭ. Aici toate săvărşirile să află filosofía cé cunoscătoare şi lucrătoare. Aici toate céle Domneşti sarbători şi ale Précistii să află. Aici şi ceĭ derepţi împăraţi şi Domni să fericescŭ, căţi pentru adevărulŭ şi spre faceré de bine s-au nevoitŭ şi să nevoescŭ, pentru că faceré de bine ĭaste plinire evangheleştii porunci.

„Acésté cunoscándŭ şi noĭ, avándŭ învăţătură dela strămoşi pentru Dumnezăĭasca credinţă, şi cumŭ că credinţa, care ĭaste noao dată de Proroci şi de Apostoli, făr de fapte ĭaste moartă, şi sufletulŭ credinţiĭ sántŭ faptele, — nevoitu-ne-am şi noĭ să ne arătámŭ credinţii cu fapte, de vréme ce den mila luĭ Dumnezău, ne-am învrednicitŭ Cinstituluĭ acestuĭa Scaunŭ alŭ moşilorŭ strămoşilorŭ noştri, a fi stăpán şi oblăduitorĭu. Amŭ socotitŭ ca să îndereptámŭ céĭa ce ĭaste folositoare sufletelor, şi avándŭ nădéjde pentru céle viitoare bunătăţi, ne-am nevoitŭ de am săvărşitŭ acestŭ lucru Dumnezăescŭ, svánta acĭasta evanghelie, care nefiindŭ maĭ denainte tocmită la slovenie să-să cetéscă după rándulĭala zilelorŭ şi a sărbătorilorŭ celorŭ domneşti şi ale svinţilorŭ, poruncit-amŭ fratéluĭ nostru Iordachie Cantacozino, vel stolnicŭ, de o au îndereptatŭ şi o au aşăzatŭ precumŭ umblă cé ellinéscă, şi întru toate asémene, după orándulĭala Besérecii Răsărituluĭ, alcătuindu-se şi svintele cuvinte, spre maĭ alésă înţelégere a limbiĭ Rumăneşti. Şi aşa cu a noastră poruncă şi cheltuĭală, îndereptándu-să şi puind u-se şi în Typografiía ce s-au lucratŭ la svánta Mitropolie, fiindŭ Archiereu şi păstor creştinesculuĭ acestuĭa norodŭ, Părintele nostru Kyr Theodosie Mitropolitul, o punemŭ acĭasta înnainté tuturorŭ celorŭ ce vorŭ cetì, şi dentru micá ostenéla noastră, o dámŭ acĭasta darŭ pre la toate besérecile ţărăĭ noastre, întru folosulŭ creştinesculuĭ norodŭ, şi întru pomeniré noastră şi a părinţilorú. Şi fiţi cu bucurie toţi ceĭ ce veţi cetì, şi pomeniţi celuĭ ce au căştigatŭ voao acestŭ bine, şi rugaţi pentru spăseniía noastră de pururé pre Dumnezău.“

Pe pag. 6 şi 7 din foile liminare se află cele douĕ vieţĭ cunoscute ale St-luĭ Ioan Evanghelistul, iar pe ultima pagină o gravură representând pe acest evanghelist (nº 201, pag. 249).

La f. 174 se citesc următórele:

„Luĭ Dumnezău Unuĭa în Troiţă, carele pentru nespusa luĭ milă pre Fiĭulŭ său unulŭ născut l-au trimes din cerĭu pre Pământŭ şi s-au întrupatŭ dintru Pré svánta Stăpána noastră pururé fecĭoară Maria; şi pentru ca să putem află viĭaţa de véci, au dat noao svánta şi făcătórea de viĭaţă învăţătura acĭasta a Evangheliiĭ, precumŭ elŭ însuşĭ zice: întrebaţi scripturile, că întru dánsele veţi află viĭéţa de véci, — Slavă şi laudă ĭĭ dámŭ, căce, precumŭ amŭ începutŭ cu ajutorĭulŭ luĭ, amŭ şi săvărşitŭ cu Typarĭulŭ svántulŭ acesta lucru. Iară pre tine, Pravoslavnice Cetitorĭule, cu umilinţă te rugăm, ca, de veĭ află niscare lunecăturĭ în lucrulŭ acesta al nostru, să nu bléstemi, ce ca unŭ fiĭu al svinteĭ beséreci cu blándéţe îndireptéză şi nu ne pune întru ponos, ce ĭartă, că şi noĭ sántem oameni asémene pătimaşĭ ţinuţi de slaba fire caré nu lasă pre nice unŭ omŭ a rămáné fără greşală. Iară pre cătŭ amŭ pututŭ cu nevoinţă amŭ lucratŭ, şi precumŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

amŭ aflatŭ în izvodŭ aşà amŭ datŭ şi în typarĭu. Ce ĭarâ te rugămŭ, Pravoslavnice Cetitorĭule, ĭartă, ĭartă, ca şi tu să dobândeşti ertacĭune dela Domnulŭ nostru Is. Hs. alŭ căruĭa dar şi milă şi noĭ ne rugămŭ luĭ, să fie cu tine pururé.

„Smeritulŭ întru ermonaşĭ
„Chyriacŭ, Typarniculŭ."

„Precumŭ doresc ŭ să sosésc â la vadulŭ celŭ cu adăpostire, carii săntŭ bătuţi de valuri întru luciulŭ mării, aşa amŭ doritŭ şi eu să sosescŭ la svărşitulŭ svinteĭ Cărţii aceştiĭa.

„Ελῶ ῶ сѣздáниа мúра ѕ҃рч." *(La anul dela facerea lumiĭ 7190).*

La f. 175 se află arătarea cuprinsuluĭ. Evangheliile sunt rînduite pe ţilele anuluĭ.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Museul de antichităţĭ. — Iaşĭ, Biblioteca Centrală.

Cipariu, *Analecte*, XXVII, Ee. — Cipariu, *Principia*, 111. — Xenopol-Erbiceanu, *Serbarea şcolară de la Iaşĭ*, Iaşĭ 1885, p. 331. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 37.

202.

75. Patriarchul Nectarie, *Intîmpinare în contra primatuluĭ Papeĭ*, Iaşĭ 1682.

ΤΟΥ | ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ | ΚΑΙ ΣΟΦΩ | ΤΑΤΟΥ | ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ | ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ | Καὶ ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ κυρίου | Νεκταρίου πρὸς τὰς προσκο | μισθείσας θέσεις παρὰ τῶν | ἘΝ ἹΕΡΟΣΟΛΥ | ΜΟΙΣ ΦΡΑΤΟΡΩΝ | ΔΙΑ ΠΕΤΡΟΥ | ΤΟΥ ΑΥΤΩΝ ΜΑΙΣΤΟΡΟΣ | περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα | ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ. Τυπωθεῖσα | νῦν πρῶτον ἐν τῇ σεβασμία Πατριαρχικῇ καὶ αὐθεν | τικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πρωτοκορυφαίων | Ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ Τζετατζούϊα | κατὰ τὸ: ᾳχπϐ: ἔτος τὸ | σωτήριον. ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ. | Ἐν Γιασίῳ Τῆς Μολδαβίας.

(Intîmpinarea Prea fericituluĭ şi prea înţeleptuluĭ Patriarch al mareluĭ şi sfîntuluĭ oraş Ierusalim, Kyr Nectarie, în contra argumentelor aduse de Fraţiĭ din Ierusalim, prin magistrul lor Petru, despre primatul Papeĭ. Tipărită acum pentru întâia óră în respectabila patriarchicéscă şi domnéscă mănăstire a sfinţilor şi glorioşilor întâĭ corifeĭ Apostolĭ, numită Cetaţuia, în anul mântuiriĭ 1682, luna luĭ Iulie, în Iaşiĭ Moldoveĭ.)

In-folio de 12 foĭ nenumerotate, 255 pagine şi 7 pagine nenumerotate, dintre carĭ ultimele treĭ albe. Caietele se compun din 4 foĭ fie care şi au ca signatură, afară de cele 12 foĭ liminare, literele alfabetuluĭ grecesc (Α—Ω, α—θ), afară de ultimul, care n'are signatură. După pag. 230, în josul căreia se citesce cuvîntul Τέλως, urmézá o fóie albă. După acésta s'au maĭ adaogat 4 caiete de câte 4 foĭ, reîncepêndu-se paginaţia dela 231 până la 255, după care urmézá *errata* cărţiĭ. Tipărit cu negru. Pagina are 41 rînduri, cu *custoşĭ* din 5 în 5.

Pe verso titluluĭ se află *epigramele* următóre:

Ἐπίγραμμα εἰς τὸν τύπον

Ἤχετ' ὀφρῦς δυτικὴ σοφίῃ μέγ' ἐν ἑλλάδι πρώην
ἔν τε τύπῳ βιβλίων, ἀντολικῶν προφέρειν·
ἀμφοτέρων δ'ἀνέτειλε τέως χάρις ἐνθάδε πιστοῖς,
ταῦτα κλέος κείνων, ἀντολικῶν δὲ θεός.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

(Epigramă la tipografie. — Ingînfarea apusană sĕ láudă că întreceà maĭ înainte cu mult pe Resăritenĭ în ştiinţa grecéscă şi în tipărirea cărţilor; luminarea ambelor acestor lucrurĭ a rĕsărit de curênd aicĭ pentru credincioşĭ: lucrurile *acestea* sunt lauda lor, iar Dumneḑeu a Rĕsăritenilor.)

Εἰς τὴν βίβλον.

Νεκταρίου σοφίης πόμα λάψατε ἀρχιερῆος,
ῥεῖθρον θευλογίης, κ'ὀρθοσύνης νάματα.

(La carte. — Sorbiţĭ tĕúutura sciinţeĭ archiereuluĭ Nectarie, curs de teologie şi isvóre de drépтă credinţă.)

Ἕτερον εἰς τὸν αὐτὸν [1]).

Μηκέτι τοξοφόρων ψαύε: βέλεα ξυνορίης
κ' εὐθυγνώμων αὖ ἤθεα θειολόγων.
ὅττι κε Νεκτάριος νῦν τεύξατο τείχεα πιστοῖς,
εὐσεβίης πύργους, κ' ἔγχεα τῆς σοφίης.

(Alta la aceeaşĭ. — Nicĭ odată de aci înainte săgeţile duşmanilor nu vor atinge hotarele nóstre, nicĭ practicele teologilor raţionalĭ, fiind·că Nectarie a ridicat întărĭturĭ pentru credincioşĭ, turnurĭ de pietate, şi lănciĭ de înţelepciune.)

Pe fóia 3 verso se aflà dedicaţia:

Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ, εὐσεβεστάτῳ, γαληνοτάτῳ τε καὶ ἐνδοξοτάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Δούκᾳ, βοεβόνδᾳ πάσης Μολδοβλαχίας, μεγαλοπρεπεστάτῳ τε ἀρχηγῷ καὶ τοπάρχῃ πάσης Οὐκρανίης καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν, σωτηρίαν παρὰ θεοῦ.

Νικῶντι Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνων βασιλεῖ καὶ μείζονα ποιουμένῳ τὴν κατ' αὐτὸν ἀρχὴν ἐδυσχέραινεν ὁ Ἀλέξανδρος· πάντα προλήψεται, φησίν, ὁ πατήρ, ἐμοὶ δὲ οὐδὲν καταλείψει ἔργον ἐπιδείξασθαι. Ἄκαιρος δ' ἦν ἡ φιλοτιμία, περὶ γάρ ματαίων ἦν, ἅτινα πρὸ τοῦ δρασθῆναι φεύγει καὶ πρὸ τοῦ συσχεθῆναι ἀποίχεται. Σοῦ δὲ ἡ μεγαλόνοια οὐ μόνον τὴν τοῦ ἐπὶ τὸ εὖ εἶναι μετὰ θεὸν πατρός σου μακαρίτου καὶ ἀοιδίμου Βασιλείου βοεβόνδα ἀρχὴν ἐκπληρώσω νομίμως, μηδὲν ἐκείνῳ παντάπασιν ἐπιφθονήσας, ἀλλ' εὐαγγελικὴν ἐντολὴν ἀποπληρῶν, καλῶς καὶ προθύμως ἐξυπηρέτησας, καὶ τῶν ἐκείνου κατὰ ψυχὴν χαρισμάτων πολλαπλάσια τὰ ὑμέτερα (τὰ γὰρ πνευματικὰ παρεχόμενα πληθύνεται, καὶ πλεονεκτούμενα ἄφθονα γίνεται καὶ ὑπερεκπερισσεύεται) ἐξ ὧν ταυτὶ καὶ μόνον ἀρκεῖ εἰς εὐφημίαν ἀΐδιον· ἐκεῖνος γὰρ θεοφιλὴς ὢν σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ τοπικὴν σύνοδον συναθροίσας ἐν Γιασίῳ, τὰ ἐν τῇ μικρᾷ Ῥωσίᾳ τότε κατὰ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως ἐπιφυέντα σκάνδαλα κατεσίγασε, καὶ τὰς τῶν Καλουΐνων διὰ τῶν λεγομένων Κυρίλλου κεφαλαίων συκοφαντίας φωράσας διεσκέδασε, σὺ δὲ ὡς ὁ Ἐλισσαῖε διπλοῦς παρὰ θεοῦ τῆς θεοσεβείας τοὺς τρόπους λαβὼν καὶ καλλυνόμενος εὐποιΐᾳ τε καὶ σωφροσύνῃ συνυπερμαχήσας καὶ κατὰ τὸν ζῆλον τοῦ Ἠλιοῦ ἐφιλοτιμήσω εἰς τὴν τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου κατασκευήν, οὐ μόνον Ῥώσων τοὺς ὀρθοδοξοῦς ῥυθμίζων, οὐδὲ συκοφαυτίας μερικῆς ἀπαλλάττων τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ παρτὶ ὀρθοδοξοῦντι οἷόν τι φῶς τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως, καὶ τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατρικῶν παραδόσεων τῶν ἁγίων τὰ συγγράμματα ἀντιθέμενος καὶ κατὰ παντὸς σχίσματος καὶ αἱρέσεως ὅπλον ἀήττητον χρηματίζων. Τοῦτό σοι τῆς ὀρθοδοξίας εἰλικρινὲς τεκμήριον, τοῦτό σοι τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον, καὶ ἔνδειξις τῷ ὄντι τῆς πρὸς σὲ τοῦ κυρίου εὐνοίας, καὶ ἐν τῷ παρόντι ἔσῃ διαφρουρούμενος ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, ἕως γήρως καὶ πρεσβείου, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τεύξῃ τῆς οὐρανίου μακαριότητος.

Δοσίθεος ἐλέῳ θεοῦ πατριάρχης τῆς ὑγίας
πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ εὐχέτης τῆς ἀμετέρας
ἐκλαμπρότητος.

[1]) Corect: εἰς τὴν αὐτήν.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ΤΟΥ

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑ

ΤΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΩ

ΤΑΤΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ

Καὶ ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ κυρίου
Νεκταρίου τοῦ τὰς πατρικὰς
μονὰς θείᾳ δωρησαμένου

ΕΝΙ ΕΡΟΣΟΛΥ-

ΜΟΙΣ ΦΡΑΤΟΡΩΝ

ΔΙΑ ΠΕΤΡΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΩΝ ΜΑΤΣΤΟΡΟΣ

τοῦ τῆς ἀρχῆς ἐξ πάπα

ΑΝΤΙΡΡΗΣΙΣ.

Τυπωθεῖσα νεωστὶ πρῶτον ἐν τῇ σπουδαίᾳ Πατριαρχικῇ καὶ αὐθεν-
τικῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πρωτοκορυφαίων
ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ Τζελατζούα
κατὰ τὸ : αχωϐ : ἔτος τὸ
σωτήριον. ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ.

Ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδαβίας.

203. — *Intîmpinarea* Patriarchului Nectarie, Iași, 1632

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Prea strălucitului, prea piosului, prea seninului şi prea gloriosului domnitor şi principe, Domnului Domn Ioan Duca Voevodul întregei Moldovlachii şi prea magnificului conducător şi ocărmuitor al întregei Ucranii şi a locurilor de prin prejur, de la Dumneḑeu mântuire.

Alexandru era nemulţumit de Filip regele Macedonenilor, fiind-că era victorios şi-şĭ mărea stăpânirea; şi ḑice : tatăl meu va realisà tóte şi nu-mĭ va lăsà nicĭ o faptă cu care să mĕ laud. Fără rost erà iubirea luĭ de glorie, fiind-că erà despre deşertăciunĭ, carĭ fug maĭ înainte de a se săvărşi, se prăpădesc înainte de a se închegà. Marea ta înţelepciune nu numaĭ că aĭ sprijinit în Dumneḑeu cu lealitate domnia fericitului şi neuitatul tĕŭ tată Vasile Voevod, ca să fie bine, dar încă împlinind o evangelică poruncă aĭ servit bine şi bucuros, şi calităţile tale sufletescĭ au covîrşit pe ale luĭ (căcĭ cele spirituale transmitându-se se înmulţesc, şi înmulţindu-se devin abundente şi prisosesc). Acestea singure sunt de ajuns ca să-ţĭ asigure o laudă neperitóre. Căcĭ Tatăl teu iubitor de Dumneḑeŭ fiind, cu zel şi bună voinţă, convocând la Iaşĭ un sinod local, a potolit neînţelegerile ivite atuncĭ în contra credinţiĭ apostolice din mica Rosie, şi a risipit intrigile Calvinilor prin aşa ḑisele capitole ale luĭ Ciril. Tu însă ca un alt Eliseu, primind de la Dumneḑeŭ cărarea respectuluĭ de Dumneḑeŭ, înfrumuseţându-te prin facerea de bine şi luptând cu înţelepciune după norma zeluluĭ luĭ Ilie, te-aĭ încărcat de onóre prin înfiinţarea tipografieĭ grecescĭ, fiind-că nu numaĭ că aĭ adus la adevărata cale pe ortodoxiĭ dintre Ruşĭ, nu numaĭ că aĭ scăpat biserica de órecarĭ intrigĭ, ci aĭ pus la îndemâna orĭ căruĭ ortodox, ca o lumină de evangelică credinţă, scrierile sfinţilor şi ale tradiţiunilor apostolice şi strămoşescĭ şi aĭ dat o armă neînvinsă în contra orĭ căreĭ schisme şi eresiĭ. Acésta-ţĭ este principiul virtuţilor şi dovada reală despre favórea Domnuluĭ către tine, şi acum eştĭ apĕrat de orĭ care duşman până în adîncĭ bătrâneţe, şi în viitor veĭ avé parte de fericirea cerească.

Dositeŭ prin mila luĭ Dumneḑeu
Patriarch al sfîntuluĭ oraş Ierusalim şi rugător
pentru Luminăţia vóstră.

Pe f. 4 se află :

Τῶν κατὰ τὸν ἀοίδιμον Ἱεροσολύμων πατριάρχην κύριον Νεκτάριον ὡς ἐν συντόμῳ διήγησις.

Νεκτάριος, ὁ ἀοίδιμος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, τῆς περιφήμου Κρήτης ἦν γέννημα καὶ ἀνατροφή. Ὥρμητο δὲ ἀπὸ κώμης τινὸς ἀσήμου, κειμένης παρὰ τὸν Χάνδακα, πατρὸς Γεωργίου τοὐπίκλην Πελοπίδου· ἀπὸ γὰρ τῆς Πελοποννήσου καταγόμενον εἶχε τὸ γένος. Ἐμαθήτευσε δὲ τὰ ποιητικὰ παρὰ τῷ ἱερομονάχῳ Μελετίῳ τῷ Μακρῇ καὶ διδασκάλῳ τοῦ κατὰ τὸν Χάνδακα ποτὲ μετοχίου τῶν Σιναϊτῶν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένου τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης. Ἐν νεανίσκοις δὲ τελῶν ἀπετάξατο καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ Σίναιον ὄρος τὴν ἀσκητικὴ-επαιδεύθη ζωὴν, χρηστὸς καὶ ἀγαθὸς γενόμενος οὐ μόνον ἑαυτῷ ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκεῖσε πατράσι. Τεσσαράκοντα δὲ καὶ πέντε ἔτη τελῶν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, Θεοφίλῳ τῷ Κορυδαλλεῖ, φιλοσόφῳ περιπατητικῷ, συνεγένετο, τὰ λογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ ἀκροώμενος Ἀθήνῃσιν, ἐλεημοσύνης ἕνεκα τοῦ Σινᾶ ὄρους τότε ἐκεῖσε καὶ ἐν Πελοποννήσῳ διατρίβων. Πεντηκονταετὴς δ' ὢν, παρεγένετο δὶς καὶ τρὶς πρὸς τὸν Βασίλειον βοεβόνδα Μολδοβλαχίας, πρὸς

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

σωφρονιαμὸν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἰωαννικίου, κωλύοντος τοὺς Σιναΐτας ἱερουργεῖν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ ὃ εἶχον ἐν Αἰγύπτῳ. Καὶ ἡττηθεὶς εἰς Σινώπην, ζητίας χάριν, ἀπῆλθε, κἀκεῖθεν ἐπανελθὼν εἰς τὸ Σίναιον, συνέγραψε τὸ περὶ ἀρχαιότητος τῆς Αἰγυπτίων βασιλείας, ἕως καὶ τοῦ τὴν ἀραβικὴν καταλύσαντος ἀρχὴν σουλτὰν Σελήμ. Τὸν βίον δὲ τοῦ ἐπισκόπου Σινᾶ ὄρους Ἰωάσαφ ἐν γήρᾳ βαθεῖ καταστρέψαντος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐκοιμήθη ἐν κυρίῳ καὶ ὁ Ἱεροσολύμων κὺρ Παΐσιος παρά τινι λιμένι ἀναμέσον κειμένῳ Μυρῶν καὶ Καστελορίζου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ εὑρισκομένων τῶν δοκούντων τότε Ἁγιοταφιτῶν καὶ Βασιλείου βοεβόνδα, καὶ τοῦ μεγάλου ἑρμηνέως τῆς βασιλείας Παναγιώτου, καὶ πολλῶν ὅσων ἐγκρίτων καὶ λογίων ἀρχόντων, πατριαρχοῦντος τοῦ πρώην Προύσης κὺρ Παρθενίου, καὶ γενομένης σκέψεως περὶ χρησίμου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καὶ δὴ ὑπὸ πάντων ἐκλεχθέντος τοῦ κυρίου Νεκταριου καὶ τοῦ ἀπὸ Λίνδου Γαβριὴλ Φιλιππουπόλεως μητροπολίτου πεμφθέντος κοινῶς εἰς χειροτονίαν αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον, νεύσει θεοῦ, καὶ οἱ Σιναΐται εἰς ἐπίσκοπον καὶ ἡγούμενον αὐτὸν ἐξελέξαντο. Καὶ δὴ μὴ εἰδὼς τὰ κατὰ τὸν κὺρ Παΐσιον καί τὰ κατ' αὐτὸν, ὁ κὺρ Νεκτάριος ἐρχόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν ἄνωθεν κανονικὴν συνήθειαν χειροτονηθῆναι ἐπίσκοπος Σινᾶ ὄρους, καὶ ἄκων χειροτονεῖται πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Εὑρὼν δὲ χρέος βαρύτατον ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἐκείνῳ θρόνῳ, ἔμεινεν ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον ἰδεῖν καὶ μαθεῖν τούς τε πατέρας καὶ τὴν τοῦ τόπου ἐκείνου συνήθειαν. Διδάξας δὲ, ὡς ἦν δυνατὸν, κοινοβιακὴν τάξιν καὶ παροτρύνας τοὺς νέους γραμμάτων ἀντέχεσθαι καὶ ἀρετῆς, διὰ τῆς Ἀτταλείας ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν· ὅτε καὶ τὴν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ λεγομένῃ Ὁμολογίᾳ φερομένην αὐτοῦ ἐπιστολὴν συνεγράψατο. Εἶτα, κατὰ τὸ αχξδ΄, εἰς Μολδοβλαχίαν ἀπεδήμησεν, ἐπὶ Ἰωάννου Εὐστρατίου Δαμπίζα βοεβόνδα· καὶ τὰ ἐκεῖσε μοναστήρια τοῦ ἁγίου Τάφου διευθετήσας, καὶ φιλοξενηθεὶς ἀρκούντως ὑπὸ πάντων, μεγίστης ἔτυχεν ἐπιμελείας καὶ προσδοχῆς παρά τοῦ τότε μεγάλου βεστιαρίου ἄρχοντον Δούκα, τοῦ ὕστερον ἐκεῖσε ἡγεμονεύσαντος μεγαλοπρεπρῶς καὶ ἤδη ἡγεμονεύοντος. Εἶτα τὸν μάρτιον ἀπῆλθεν εἰς Οὐγγροβλαχίαν, ἐπὶ Γρηγορίου βοϊβόνδα, καὶ ἢ μηδὲν ἢ μικρὸν ἀπωνάμενος τῆς ἐκείνου βοηθείας, διαπεράσας τὸν Δούναβιν, καὶ τὰς περὶ αὐτὸν κωμοπόλεις περιερχόμενος ἐλέους χάριν, φθάσας τὸν δεκέμβριον εἰς τὸ Τούρνοβον, καὶ συσχεθεὶς ὑπὸ κωλικῆς διαθέσεως ἀπῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὄντος τότε τοῦ βασιλέως ἐκεῖ· κἀκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ ἁγίασμα τῆς ζωοδόχου πηγῆς, τὸ κείμενον ἔξω τῆς πύλης Συλληβρίας, ἀπηλλάχθη τῆς νόσου. Τὸν ἰούλιον δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον καλλιουπολίτικον ἀπῆλθεν εἰς Μιτυλήνην καὶ Σμύρναν καὶ Χίον. Κἀκεῖθεν διὰ νηὸς φορτίδος ἀνῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐνασχολούμενος μάλιστα ἐν καλλωπισμοῖς διαφόροις τοῦ πολυφώτου οὐρανοῦ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, καὶ εἰς ἀνακαίνισιν πάσης σχεδὸν τῆς μονῆς καὶ νέων τειχῶν οἰκοδομὴν τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐκ βάθρων ξενῶνας καὶ κατοικίας τῶν προσκυνητῶν ὀρθοδόξων ἐν Ῥάμελ πόλει τῆς Παλαιστίνης. Καὶ μετὰ δύο χρόνους ἐπανελθὼν διὰ θαλάσσης εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ παραιτησάμενος διὰ γῆρας καὶ ἀσθένειαν ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπιτροπεύων, καὶ μετὰ τὸ ἐπιτροπεῦσαι ἡσύχαζε γηροτροφούμενος ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἀρχαγγέλου, ὅτε καὶ τὴν παροῦσαν πραγματείαν, παροξυνόμενος ὑπὸ τῶν φρατόρων, συνέγραψεν. Ἀπελθόντος δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ πρέσβεως τῶν Γάλλων Δενοΐντε[λ], περιηγήσεως οὐ προσκυνήσεως χάριν, καὶ ἀποκτεινάντων τῶν ἐκεῖ φρατόρων τινὰς τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν θάρρει τῷ πρὸς ἐκεῖνον, ὁ κὺρ Νεκτάριος ἐπαπειλούμενος κακῶς παθεῖν, ὡς μὴ ὑπαντιάσας ἐκείνῳ σωματικῶς, ὀλιγοψυχήσας ἀπέδρα εἰς τὸ Σίναιον, ἔνθα καὶ ἐκστατικὸς γεγονὼς καὶ ἀπειληθεὶς τὰ πάνδεινα, ὡς μὴ ποιήσας καλῶς ἀφεὶς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐπανῆλθεν διὰ τοῦ Πηλουσίου δρομαίως, καὶ ἡσυχάζων αὖθις ἐν τῇ τοῦ Ἀρχαγγέλου μονῇ, οὐκ ἐστηρήθη τῆς ἧς ἐφίετο παρακλήσεως. Εἴδε γὰρ τοὺς ὀρθοδόξους ἱερουργοῦντας τὴν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ἀναίμακτον θυσίαν ἐπὶ τοῦ κυριακοῦ μνήματος. Καὶ μετὰ μῆνας πέντε τῆς παρακλήσεως ἀνορεκτήσας, οὐδενὸς ἐγεύετο, πλὴν ἄρτου ὀλιγίστου μετ' οἴνου κεκραμένου ἕως ἡμερῶν πεντήκοντα· καὶ, τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ ἰουλίου, λαλήσας μετὰ τῶν πατέρων τὰ πρόσφορα, καὶ παραγγείλας ἐπιμένειν γενναίως τοῖς δεινοῖς τούτου, καὶ ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ οἴκου καὶ τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ μικρὸν ἐπιρριγώσας, ἐκταθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ καὶ προσευχόμενος ὡς ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, ἐξέλιπε, λύπην οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀφεὶς τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μνημόσυνον αἰώνιον, δι' ὧν εἶπε καὶ δι' ὧν ἔπραξε τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καταλιπών.

Scurtă povestire despre ilustrul Patriarch al Ierusalimuluĭ Kyr Nectarie.

Nectarie, ilustrul Patriarch al Ierusalimuluĭ, a fost născut şi crescut în faimósa Creta; sĕ trăgeà dintr'un sat mic situat lângă Handaca. Tatăl sĕŭ se numeà Gheorghe supranumit Pelopida, căcĭ îşĭ trageà némul din Pelopones. A studiat poesia pe lângă Ieromonachul Meletie Macri, profesor la metochul de odinioră al Sinăiţilor, care era pe lângă Handaca, cu hramul Sfînta Ecaterina. Ajuns în vîrsta tinereţiĭ s'a călugărıt şi s'a dus în muntele Sinai, unde a practicat viaţa ascetică, făcêndu-se bun şi folositor nu numaĭ pentru dînsul, dar şi pentru părinţiĭ de acolo. In vârstă de patru-ₔecĭ şi cincĭ de anĭ, s'a întâlnit cu Teofil Coridales filosof peripatetic şi a ascultat logica şi filosofia la Atena, unde petreceà atuncĭ, trimis fiind din muntele Sinai la Atena şi Pelopones pentru milostenie. Fiind de cincĭ-ₔecĭ de anĭ, a venit de douĕ şi de treĭ orĭ la Vasile Voevodul Moldo-Valachieĭ spre potolirea luĭ Ioanichie din Alexandria, care împiedicà pe Sinaiţĭ de a sluji în frumosul edificiu pe care-l aveau în Egipt. Ne isbândind, s'a dus la Sinope, şi de aci reîntorcêndu-se la Sinai, a scris despre antichitatea regatuluĭ Egiptenilor până la Sultan Selim, cel care a sdrobit domnia arabă. In timpul acesta episcopul munteluĭ Sinai Ioasaf a părăsit viaţa în adâncĭ bătrâneţe în Egipt; a murit în Domnul şi Kyr Paisie al Ierusalimuluĭ la un port între Mire şi Castelorize. La Constantinopol adunându-se delegaţiĭ dela S-tul Mormînt şi aĭ lui Vasile Voevod şi marele interpret al impărăţieĭ Panaiot şi mulţĭ alţĭ însemnaţĭ şi învăţaţĭ fruntaşĭ, sub Patriarchatul luĭ Kyr Paisie fostul mitropolit al Bruseĭ, şi luându-se în desbatere alegerea unuĭ patriarch pentru Ierusalim, Kyr Nectarie a fost ales cu invoirea tuturor; iar Gavril din Lindor mitropolitul din Filipopol a fost trimes cu voia luĭ Dumneₔeu să-l chirotonéscă în scaunul Patriarchal. Sinaiţiĭ de altă parte l'au ales şi eĭ Episcop şi Egumen al lor. Kyr Nectarie, ne avênd cunoscinţă de mórtea luĭ Paisie, nicĭ de alegerea sa, se duce la Ierusalim, după obiceiul canonic de maĭ înainte, ca să fie chirotonit Episcop al munteluĭ Sinai; dar este chirotonit fără voia luĭ ca Patriarch al Ierusalimuluĭ. Găsind fórte grele sarcinile aceluĭ scaun apostolic, a remas un an întreg ca să vadă şi să cunóscă şi pe părinţĭ şi obiceiurile loculuĭ aceluia. Dupa ce a învăţat, cât erà cu putinţă, orînduiala monachală şi a îndemnat pe tineri să se dea la studiul literelor şi la practica virtuţilor, s'a dus prin Attalia la Constantinopol. Atuncĭ s'a scris şi scrierea ce avem de la dînsul asupra Mărturisiriĭ ortodoxe. Pe la anul 1664 s'a dus în Moldo-Valachia sub domnia lui Ioan Eustratie Dabija Voevod. A orînduit mănăstirile Sfîntuluĭ Mormînt de acolo, a fost primit cu cinste în de ajuns de toţĭ, şi a fost obiectul uneĭ deosebite îngrijirĭ şi atenţiunĭ din partea mareluĭ vistier de atuncĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

boerul Duca, care mai tărdiu a ajuns domn și care acum domnesce cu mărire. Apoi în luna Martie s'a dus în Ungro-Valachia sub domnia lui Grigorie-Voevod. Ne obținênd de la dînsul nici un ajutor sau mai bine unul neînsemnat, a trecut Dunărea și a străbătut, pentru milostenie, satele de prin prejur, și în luna lui Decembre a ajuns la Tirnova. Aci îmbolnăvindu-se a plecat la Adrianopol tocmai in epoca când împăratul se află acolo. Plecând și de aci merse la Constantinopol la apa sfințită a isvorului de tămăduire, care se află în afară de porțile Silibriei, și s'a tămăduit de bólă. In Iulie, îmbarcându-se pe o corabie, a trecut la Mitilene, la Smirna și la Chios; iar de acolo cu o corabie de comerț se reîntórse în Ierusalim, unde s'a ocupat cu diferite înfrumusețări la luminata boltă a templului sfinței Invieri a lui Christos Dumnedeul nostru și cu repararea aprópe radicală a templului și cu construire de noue ziduri la Lavra S-tului Sava din deșert. A ridicat din temelie hanurile și locuințele închinătorilor ortodoxi în orașul Ramel din Palestina. Iar după doi ani, reîntorcêndu-se în Constantinopol, a demisionat din causă de bătrânețe și slăbiciune, s'a înapoiat în calitate de supraveghetor și după acésta slujbă s'a liniștit fiind nutrit în asilul de bătrâni în biserica Archanghelului, unde a scris presenta operă, îndemnat fiind de către Frații. Venind la Ierusalim ambasadorul Franciei Denointel, pentru plimbare, nu pentru închinare, și Frații de acolo, fiind-că se bizuiau pe dînsul, uciděnd căți-va monachi ortodoxi, Kyr Nectarie amenințat că va pățì rĕu că nu s'a împotrivit cu corpul sĕu, se înfricoșă și fugì la Sinai. Aci devenind ecstatic și fiind amenințat cu cele mai mari rele că n'a făcut bine de a părăsit Ierusalimul, se înnapoiă în grabă și liniștindu-se în biserica Archanghelului nu a fost sprijinit de rugăciunile la care se supuneà. Căci a vĕdut pe ortodoxi jertfind jertfa nesângerată pe mormîntul Domnului. Iar după cinci luni de la rugăciune, pierdêndu-și pofta de mâncare, nu mai gustà decât prea puțină pâne cu vin amestecat cu apă, timp de cinci-deci de dile și în diua de 15 Iulie vorbind cu părinții despre lucruri folositóre și recomandându-le să sufere cu bravură necazurile și să lupte încordat pentru casa și orașul Dumnedeului nostru, se înfioră puțin, se întinse pe pat, și rugându-se întocmai ca patriarchul Iacob, muri lăsând nu jale comună la cei cari au trăit cu dînsul, ci mai bine dis o vecinică amintire pentru câte a dis și a făcut pentru catolica biserică a lui Crist.

In celelalte 8 foi liminare se află arătarea cuprinsului.

La pag. 255 se spune:

Ἐτυπώθη παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Μητροφάνους (S'a tipărit de Ieromonachul Mitrofan).

Legrand reproduce din *Istoria patriarchilor Ierusalimului* de Patriarchul Dositeiu (Cartea XII, cap. XII, § 1, p. 1236) un pasagiu relativ la tipografia grecéscă din Moldova, pe care îl dăm aci în traducere românéscă:

„Iar în anul 1680 fiind la Iași și vedênd pe Moldoveni că au tipografie, iar Greci nu, muream de necaz. Iar Dumnedeu, conducătorul și săvîrșitorul celor bune, ne aduce pe un Român ieromonach anume Mitrofan și i-am dat șese-deci de lei și ne-a construit o tipografie nouă; și deci îi dăm cheltuelile și hârtie, trămitem și cartea lui Nectarie în contra Primatului Papei, și, contra așteptării nóstre, se tipăresce. De aceea am și distribuit-o tuturor gratis. Ni s'a părut lucrul plăcut; și aflându-ne în anul 1683 la Adrianopol, am trimis, hârtie la Iași și am dat spre imprimare și cartea lui Simeon din Tesalonic. Am scris și scrisori lui Duca-Voevod."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Traducerile de mai sus din limba grécă sînt făcute de d-l profesor St. Mihăileanu.
Bucuresci, Biblioteca Academiei Române. — Paris, Biblioteca Naţională.

Του παυο κυρ *Nectarii Patriarchae Hierosolymitani confutatio imperii Papae in Ecclesiam*, Londini, 1702. — Stephani de Altimura, Ponticensis, *Panoplia contra schisma Graecorum, qua romana et occidentalis ecclesia defenditur, adversus criminationes Nectarii nuperi Patrarchae Hierosolymitani, quas congessit in Libro* Περὶ ἀρχῆς τοῦ Πάπα, *de Primatu Papae*, Parisiis 1718. — Emile Legrand, *Bibliographie hellénique ou Description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siècle*, Paris, Alphonse Picard, 1894, II, 401.

204.

1683.

76. Apostol, Bucuresci, 1683.

ΑΠΟCΤΟΛѠΛ
КѪ ДѪМНЄЗЪѪ СѢЪНТѪЛ

Кáрє ѧтрѫ ѧчéста кип токмúтъ депрє ѿръѝ дѫмала Гречéскѫлѫй ѦПѢтѡл, ѧкѫмъ ѧтъй сáѫ Тѵпърúть.

Ден порѫнка, шѝ кѫ тоáтъ келтѫмала, прѣ лѫмīнáтѫлѫ, шѝ прѣ ѧнълцáтѫлѫ Домнь ши ѿблъдѫитóрю ѧ тоáтъ цáра Рѫмънѣскѫ Іѡ ШЄРБѦИЬ К: Коєвод, ѧдевърáтѫ непот прѣ ѫнѫлѫ Бътрън Шърбан Бъсъраб Коєвод.

Ѧтрѫ фолóсѫль шѝ ѧцелѣцерѣ православ ничīй Рѫмънéщīй Бесѣречи.

Испрáвникь фīйндь прѣ Сфѝцúтѫль Кѵр, ΘЄѠДОСІЄ Митрополúтѫл цѣрѫй, шѝ Ѯархъ Лáтѫрилѡр.

Ѧн скѫнѫ Митрополīй Бѫкѫрéщīлор Тѵпърындѫ Ла ѫнѫль дела сѿсенīѫ Дѫмīй ѧхѿг.

In-folio de 5 foĭ nenumerotate şi 200 numerotate, dintre carĭ ultima probabil albă. Tiparul e negru şi roşu, iar pagina încadrată are 32 rînduri. Cu frontispiciĭ şi iniţiale, şi cu treĭ gravurĭ, ocupând câte o pagină întrégă (nº 205). Titlul este încadrat de o gravură semnată A. Г., iar una din gravurĭ, pe lângă semnătura „Ieromonah Damaschin Gherbest," are şi anul

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

205. — St. Luca, gravat de Ieromonachul Damaschin Gherbest, din Apostol, Bucurescĭ 1683.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1683 în cifre arabe. Pe verso titlului se află stema Ţĕriĭ Românescĭ, cea din *Evanghelia* dela 1682 (n⁰ 200), între aceleaşĭ litere şi cu următórele:

„Versuri 8 asupra Stemelor Luminatuluĭ şi Innălţatuluĭ Domnŭ
Io Serbanŭ C. B. Voevod.

„Filosofiĭ toţĭ numescŭ pre Gripsorŭ înpăratŭ,
Iară corbulŭ zicŭ a fi Hrănitoriu de Proroci.
„Acestĕ amăndoĭ cununâ pre Domnulŭ Şerbanŭ Voevodă,
Arătându şi némurile, despre ce viţă să trage,
„Despre tată Gripsorulŭ, Némulŭ celŭ înpărătescŭ,
Iară corbulŭ despre mumă, Odrăsliré cĕ Domnéscă.
„Rugăm dară pre Dumnezău ca pre-acest Domnŭ luminat
Să-l păzéscă totŭ cu pace, cu Domnie fericită".

Pe cele 4 pagine următóre se află acéstă prefaţă:

„Io. Şerbanŭ Catacozino Băsărab Voevod, Бжїю млcтїю. Гдрь Земле Оугровлахїнскоѵ *(din mila luĭ Dumneḑeŭ Domnul Ţĕreĭ Româneşti)*.

„Toţĭ ceĭ ce să vor întâmpla a citi, întru Domnulŭ să să bucure.

„Din patru acésté stihiĭ se-au făcutŭ văzuta acĭasta lume: den foc, den aer, den apă den pământŭ; den patru ĭarăşĭ materii asémene stihiilor să face şi lumé cé mică, omulŭ: den sânge, den flegmă, den hiĭare plăviţă şi négră; den patru şi cuvăntătorulŭ suflet al omuluĭ să véde a fi: den minte, den chipzuĭală, den cuvântŭ şi din fantasie. Patru cărţi să vădŭ a fi şi întru testamentulŭ vechiu: legile, istoriile, filosofia şi prorociile; şi ale legilor să numescu céle cinci cărţĭ ale luĭ Moysiĭ: Bitia, Ischod, Levytul, Cislele, Вторыі законь *(a doua lege)*, care maĭ pe înţelesŭ săntŭ acésté: naşteré, eşiré, rânduĭala preoţéscă, a doao légé; céle istoricești să ziců: carté luĭ Isusŭ Navii şi a judecătorilor înpreună cu a Ruthieĭ, şi cărţile înpăraţilor şi a celor lăsate Esdra şi Neemia, care să ziců Paralipomena, şi altele câte cuprindu istorii ale Macaveilor; şi céle ascunse ce să ziců Apocrifa filosofești ĭarăşĭ zicu-să: pildele luĭ Solomonŭ, care să zice Eclisiĭastisŭ, şi lângă acésté cântaré cântărilor; ĭară céle maĭ după urmă, ce să ziců Proroceștĭ, numescu-se cărţile celor 12 Proroci, şi patru a celor maĭ mari, Isaia, Ieremiĭa, Iezechiilŭ şi Daniilŭ. Asémene acestora să înpartu şi cărţile nouluĭ testamentŭ; şi în locul legilor, care săntŭ în testamentul vechi, săntŭ cărţile celor patru Evanghelisti, Mattheĭ, Marco, Lucă, Ioannŭ; în locul istoriilor avemŭ Déĭaniile adecă Faptele Apostoliloiŭ, în locul ĭarăşĭ filosofiilor ale scripturiĭ vechĭ, punemŭ epistoliile adecă cărţile fericituluĭ Pavelŭ şi a celoralalţi Apostoli, a luĭ Petrŭ, Iĭacovŭ, Ioannŭ, care să numescŭ Săbornice; şi maĭ pe urmă în locul Prorociilorŭ ĭaste carté ce să chiĭamă Apocalipsisŭ a ĭubituluĭ Ioannŭ Evanghelistulŭ, prorocitoare fiindŭ şi arătătoare celorŭ ce vorŭ să vie, precumŭ însuşĭ la săvârşatul a zécé capŭ din Apocalipsis zice: Cade-se ţie ĭarăşĭ să maĭ proroceşti năroadelor şi limbilor şi multora înpăraţi. Acĭastă dară despărţire în patru părţi a nouluĭ testamentŭ, fieşte care parte n-au avutŭ osebiré capetelorŭ după rânduĭala grecescului typic, ce era răsipit şi amestecatŭ şi cu nevoe a găsi a fieşte cărĭa zi capŭ ce era să-l citéscă. Fiindŭ foarte cu nevoe cititorilorŭ, de vréme ce ceĭ ce întâĭ au tâlcuitŭ Dumnezeĭasca scriptură cé noao după ellinie spre a noastră înţelégere n au socotit înpreună cu tâlcuiré să păzéscă şi orânduĭală elinescului typicŭ. Acĭasta văzându noĭ, carĭĭ din mila luĭ Dumnezăŭ şi dela Dumnezău dându-ni-să în mână Domnĭa şi stăpăniré Ţărăĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Rumăneşti, şi urmându stremoşălorŭ noştri despre Taţă, marilor Cantacuzineşti, carii cu mare facere de bine s-au arătat némuluĭ creştinescŭ, despre Mumă celor ce mari şi vechi să pomenescu Băsarăbeşti, carii şi aceĭa întru ale lorŭ vremi multă nevoinţă au arătatŭ spre céle besereceşti şi spre alalte căte să aducŭ spre Dumnezeĭasca credinţă şi spre folosulŭ lăcuitorilorŭ creştinĭ aĭ loculuĭ, măcarŭ că nu asémene puteriĭ acelora fiindŭ noĭ, iară cu pohta de bune fapte lorŭ nu ne depărtămŭ. Derept acéĭa porunсit-amŭ a ştiuţilorŭ şi învăţaţilorŭ cariĭ s-au întâmplatŭ dascali, de au tălcuitŭ sfînta scriptură cé noao, spre bună înţelégiré limbiĭ noastre, şi o au aşăzatŭ după orănduĭala şi urmaré grecescului typicŭ. Şi întâĭ s-au tălcuitŭ evangheliile, care săntŭ în rănduĭala legilorŭ, precumŭ s-au zisŭ maĭ susŭ. Şi acuma ĭarăşĭ şi célélalte doao părţi, adecă cé istoricéscă şi filosofésсă, care săntŭ acésté faptele Apostolilor, care să închipuescu istoriilorŭ, arătându vremile şi locurile Apostoliceştilorŭ călătorii. Şi după acésté epistoliile sfinţilorŭ Apostoli, care să aducŭ întru ĭuchipuiré filosofiiĭ, precumŭ fericituluĭ Petru, la svărşătulŭ a doao epistolie a luĭ, zice: precumŭ ĭubitulŭ fratele nostru Pavelŭ după înţelepcĭuné ce i se-au datŭ luĭ, au scrisŭ; şi pentru sine Pavelŭ, la cé din'tâĭ cătră Corinthéni, zice: Ca unŭ înţeleptŭ protomeşterŭ temeĭulŭ amŭ pus; şi ĭarăşĭ totŭ întru acé epistolie, grăim — zice — înţelepcĭuné luĭ Dumnezău în taĭnă, caré nu o au cunoscutŭ maĭ mariĭ lumii, pentru că de o ar fi cunoscutŭ pre Domnulŭ Slăvitŭ nu ar fi răstignitŭ. Acéste treĭ părţi ale Nouluĭ Testamentŭ, care să închipuescŭ, pre cumŭ s-au zisŭ, legiloiŭ, istoriilorŭ şi filosofiiĭ, cu cale şi cumŭ să cade, prin porunca şi cheltuĭala noastră se-au tălcuitŭ până în săvărşitŭ şi se-au pusŭ în Typografiĭa, fiindŭ Archiereu şi Păstoriu creştinesculuĭ acestuĭa norodŭ Pré sfinţitul Părintele nostru Kyr Theodosie Mitropolitul. Si se-au datŭ dintru micà ostenéla noastră dar besérecilorŭ Ţărăĭ noastre, Ugro-Vlachieĭ, întru folosulŭ preoţilorŭ şi tuturorŭ credincĭoşălorŭ, cariĭ să roagă pentru a noastră spăsenie, şi a totŭ creştinesculuĭ norodŭ, şi întru pomenire véсĭnică a noastră şi a părinţilorŭ."

Pe f. 199 se citesce:

„Svărşitulŭ cu Dumnezău Apostoluluĭ, care s-au aşăzatŭ de pe Apostol grecescŭ."

Pe verso aceleiaşĭ foĭ:

„Luĭ Dumnezău unuĭa în Troiţă, de a căruĭa mărire plin e cerĭulŭ şi pământulŭ, înnainté aceluĭa căzându şi eu, dau cinste şi laudă, că m-au îndestoĭnicit acĭastă sfântă carte Apostolŭ, după adăvăratŭ izvodŭ grecescŭ, întru pravilă besécreciĭ, pre amăruntulŭ iscodite, a isprăvì. Şi precumŭ cu neîndoĭală o amŭ începutŭ, şi încătŭ amŭ pututŭ nevoì, făr-dă zmintélá la istovŭ amŭ adusŭ, şi de pre izvodŭ chiĭarŭ precumŭ era cu typarĭu amŭ arătat. Iară ştiindu-mă cumŭ în obşté neputincĭoşilor săntŭ părtaş, pre tine, ĭubite cititoriule, cu smerenie rog, ca de veĭ aflà niscare lunecături întru acest lucru al nostru, să nu ne bléstemi, ce ca unul cu darulŭ maĭ mare, nepuindu-ne în ponosŭ, cu dragoste îndreptezŭ, şi pre noĭ să ne erţi, ca şi tu să te îndestoĭniceştĭ într-acestaş chipŭ dela Prémilostivul Domnulŭ nostru Is. Hs. al căruĭa milă să fie cu tine pururé.

„Smeritulŭ întru Iermonaşĭ Damaschinŭ Gherbestŭ, Typarnicul.

„Ѧѧ҃ѳ *(la anul)* dela zidiré lumieĭ, 7192, ĭară dela întruparé Domnuluĭ nostru Is. Hs. 1683 мі҃д *(luna)* Ноємвріа 13."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române. Museul de Antichităţi.
Gaster, *Chrestomatie*, I, 260.
Cipariu, *Analecte* XXV şi XXVII şi *Principia*, 111. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 41.

77. Dosofteiu, Liturghie şi Rugăciuni, Iaşi 1683.

Răposatul Episcop de Roman Melchisedec vorbesce în două rînduri de un liturghier românesc publicat de Mitropolitul Dosofteiu, deosebit de ediţiunea din 1679. Din nefericire nici exemplarele vĕdute de Melchisedec, nici cel aflător în Biblioteca Academiei Române, nu sunt complete. Exemplarul din Mănăstirea Putna din Bucovina este legat la un loc cu alte cărţi, tot de ale Mitropolitului Dosofteiu şi este precedat de titlul şi introducerea *Molitvăniculuĭ de'nţăles* descris mai sus (p. 237), ceea ce a făcut pe d. Sbiera să aşeze acest volum printre *Molitvenice*. Episcopul Melchisedec îl numesce odată „Liturghiarul Mitropolitului Dosofteĭ", şi altă dată Molitvenic.

Din examinarea fragmentelor carĭ ne-au rĕmas şi a notiţelor cuprinse într'însele resultă că Mitropolitul Dosofteĭ a tipărit o ediţiune nouă a Liturghieĭ cu caracterele micĭ aduse de la Moscva, adăogând la sfîrşit câte-va rugăciunĭ.

Cartea de peste 72 file cuprinde:

„Tocmala svintei şi Dumneḑăeştii liturghii, caré ĭaste aşâ în besérica cé mare şi la sta gora". — Proscomidia, liturghia St-luĭ Ioan Chrisostom, a st-luĭ Vasilie, liturghia прежде свщенїнлор *(celor înainte sfinţite)*. — „Rândulŭ la svinţitul antimiselor." — „Molitva celora ce-şŭ aduc darŭ la snta besĭarica den fruntĭa pomelor." — Molitvâ la arĭa cĭa cu pâine." — „Molitvâ la culesul viilor." — „Molitvâ la blagosloveniĭa vinuluĭ în cramâ." — „Slujba vecerniei." — „Diaconiile utrănii." — „Otpusturile praznicilor." — „Otpusturile preste săptămână." — „Rânduĭala bdéniei, scoasă din izvoadele cĭale vechi greceştĭ." — „Rânduĭala polunoşniţii Duminica şi de preste tote ḑălele." — „Văzglăşeniile la Paştĭ." — „Molitva la svânta pricĭaştanie a svântului Marele Vasilie." — „Cazania la gĭoĭ mari a dintru svinţĭ părintele nostru Ioan archiepiscopul de Ţarĭgrad Rostul de aur." — „Cuvânt de învăţătură." — „Molitva colivelor." — „Molitva la blagoslovitul măţăşorelor la Duminica florilor."

La f. 25 v. după liturghia St-luĭ Ioan Chrisostom se află următórea notiţă:

„Cu blagosloveniĭa Snţiiĭ sale Parthenie [préfericitul] şi svântul Părintele nostru oblăduitor[ĭu şi] stăpânŭ. Papa şi Patriarhulŭ de ceta[tea] cé mare Alexandriĭa ş-a tot Eghipetul, Livieĭ, Pentaopleĭuluĭ *(sic)*, Ethiopieĭ, Părinte [părin]ţilorŭ, păstoriu păstorilorŭ, al treĭ-spre-ḑĭace den' Apostoli, şi gĭudecătoriŭ preste lume, luândŭ dela Svinţia sa voe, tâmplându-să în Iaşĭ svinţia sa, am tipăritŭ acĭastă svânta cărte, să-nţălégă Creştenĭĭ svintele taĭne.

„A snţii sale mai micŭ slugă fiĭ sufletescŭ, smeritulŭ Mitropolitulŭ de Moldaviĭa Dosofteĭ."

In josul f. 72 v. se citesce:

„Tipăritu-s-aŭ în casa Snteĭ Mitropoliĭ de Iaşĭ, Lét 7191, Iun. 16. Tiparnicul, Niculaĭ."

Tot din acéstă carte, din întroducere sau dela sfîrşit, credem că face parte şi fragmentul găsit de Episcopul Melchisedec într'un exemplar din *Parimiĭ* şi in-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

titulat „Mărturie că nu ĭaste oprit a să cânta liturghie rumănĭaşte“. In lipsa pasagiuluĭ întreg, dăm acì resumatul Episcopuluĭ Melchisedec:

„Mărturia se aduce în limba grécă, scrisă cu cirilică, din autorĭ grecĭ. Anume: întrebarea adresată de Marcu patriarchul Alexandrieĭ luĭ Theodor Balsamon Patriarchul Antiochieĭ: Cuvine-se óre, ca preoţiĭ orthodoxĭ din Siria, din Armenia şi din alte ţĕrĭ orthodoxe, să ierurgiséscă în limbile lor propriĭ? Balsamon rĕspunde afirmativ, amintind, cuvintele Apostoluluĭ Pavel către Evreĭ, unde ḑice că Dumneḑeu nu este numaĭ al Iudeilor, ci şi al tuturor naţiunilor“. Cf. prefaţa Liturghieĭ din 1679 (p. 224).

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. — Mănăstirea Putna (Bucovina).

Melchisedec, *Chronica Huşilor*, Apendice p. 89. — Melchisidec, *O visită la câteva Mănăstirĭ şi Bisericĭ din Bucovina* în *Analele Academiei Române*, VII, II, 245 şi 246, şi în *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, I, 274 şi 275. — *Mişcărĭ culturale*, 86 şi 88.

78. Dosofteiu, Octoïh, Iaşi (1683?)

Intr'un volum din Mănăstirea Putna, în care se află legate la un loc maĭ multe lucrărĭ ale Mitropolituluĭ Dosofteiu, Episcopul Melchisedec a găsit câteva file formând începutul unuĭ Octoih, pe care îl atribue Mitropolituluĭ moldovenesc.

Cartea se începe cu titlul următor:

Ѩрхи сии ѳеѡ аг҃іѡ тис ѡктѡиχѵ. Ѧнчепѣтѵръ кѵ Ѳѕкѵл сѣнтъ ѳε ѳсмѡгласникѵл.

In cele 39 file următóre se află slujba Duminicelor pe treĭ glasurĭ. Cartea n'a fost terminată.

Melchisedec, *O visită*, în *Analele Academieĭ Române*, VII, II, 246 şi în Tocilescu, *Revista*, I, 275.

79. Dosofteiu, Parimiile, Iaşĭ 1683.

Παρiмiнλε Прεстε Ѩиь | типъриτε кѵ порѵнка мъриий сáлε | прѣ лѵминатѵлѵй .Ѧтрѵ Iс̃ Хс̃ | Ѩѡан Дѵ̆ка Коεвѡда | кѵ мила лѵй дв̃ъѵ диь цр̃ѫй мол | довεй шй ѵкрайнεй. кѵ послѵшанїѫ | Ѡмериτѵлѵй Досоѳεй митрополи | тѵл, Ѧн типарница цѣрѫ чε нѣѵ дъ | рѵит сѣцїа сѣ пъринтεлε нострѵ фεрї | чит. Ѩѡаким патрїарχ̃ѵ | ѳε слъвиτа патрїершїѫ â мѡскѵл̃ѵ | Млс̃тивѵль дв̃ъѵ съль блс̃вакѫ. | Кълѣт зр̃ча. Мѣц ѡк ѕ̃ диь.

In-4° de 4+3 foĭ nenumerotate, 38+139+56 numerotate cu micĭ greşelĭ şi peste 4 foĭ nenumerotate, la sfîrşit. Tipărit într'o singură colónă, cu 24—26 rînduri pe pagină. Titlul este încadrat (v. No. 260). Pe verso titlului Stema Moldoveĭ între literile Ѩѡн—Д, Е—Ѣ, М—Г, З—М, Й—Ѯ, şi aceleaşĭ: „Stihurĭ la luminatul gherb a ţărăĭ Moldoveĭ,“ ca în Psaltirea în versurĭ, cu singura deosebire că cuvintul кѣ̆ѡрь este scris aci кѣ̆жрь.

Pe următórele treĭ foĭ se află cronologia Domnilor Moldoveĭ precedată de următórele rînduri:

„Préluminatuluĭ întru pravoslavie, blagocestivuluĭ, şi précinstituluĭ şi milostivuluĭ nostru Domnŭ Ioanŭ Duca Voevoda, din mila luĭ Dumneḑău Domnŭ ţărăĭ Moldoveĭ şi Ucraineĭ. Dela véc̆nica Svinteĭ Troiţe putĭare poftimŭ Mărĭĭ tale, sănătate şi pace cu vĭaţă nărocită să petrecĭ Măria ta pururĭa adevărŭ.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Poemul chronologic al Domnilor Moldoveĭ este tipărit şi în prefaţa *Molitvelniculuĭ*, cu micĭ adause şi modificărĭ. Îl reproducem acĭ cu litere cirilice, ca să se vadă tóte deosebirile, chiar şi cele numaĭ de ortografie, dintre o ediţie şi alta. Aceste deosebirĭ se însemnéză în note cu *Ml.* pentru *Molitvenic* şi cu *Par.* pentru *Parimiar*.

206. — *Parimiile*, Iaşĭ 1683.

Дѹмнїй цáрѫй Молдóвей пѵс=дѵ невоúнцѫ,
дѣѵ ѧмвъцáтѵ=шй цáра дирѣптѫ ’н кредúнцѫ,

2 *Par.* ѧвъцáтѵ-шй. *Ml.* дирѣптъ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Правосла́вника ла́це ферѝндь некорчѝтж,
ши 'нь че́рю Христос ле кро́вцж вѣцж феричѝтж.
Дескълека́т=ав ца́ра домнѹль Дра́гшь во́дж, ≠swдз.
феричѝтж, вѣ́ка, кѹ то́ть фа́ль де ро́дж.
Ка́ндь ав ад҃вс҃ь а҃нтр'а́нсж рѹмжнѣска ли́мбж
де бо́нь нѣмь шѝ ферѝтж дела ка́лѣ стра́мбж.
Съ тра́це де пре са́нце ро́дж 'мпъръте́скж.
дѹмнезе́в л'ав спорѝтѹ=ль найнте съ=й кре́скж.
Шѝ фі҃ю=съѹ Са́сь вѹ́дж шѝ кѹ Богда́нь водж ѣ ѧй. ѕ ѧй.
кѹ доамнъ=са Мар҃і҃а, лъса́ндь бо́нж ро́дж
Пре Фе́дѡръ Богдановичь Ла́цкѡ съ нѹма́це, й ѧй.
кѹ доамнъ=са кѹ Анна де съ поменѧ́ште.
Пе́трѹ водж пре ѳ҃рмж пѹрча́сѣ кѹ ви́цж,
каре́ле=й зе́кь Мѹшати́нь а҃ бо́нж пр҃і҃и́нцж. в҃ї ѧнї.
Стъте́т=ав дѹп' а҃че́ста лѹмина́тж роа́дж
стъпа́нь ца́рж҃й Мѡлдо́вей домнѹль Ро́мань Ко́дж. ҂ ѧй.
А҃че́ста че съ скр҃і҃е 'нтр'а ца́рж҃й ѳ҃риче ≠sй, вълѣтѹль ѣра а҃тѹнч.
ма́ре самодръжа́вець ши'н бо́нж ферѝче.
К'ав стъпжни́тѹ=шй царa динь пла́й пжнъ 'н ма́ре.
лъса́тѹ=ш'ав а҃н ска́нь пѹта́рникь май та́ре,
Ч'ав нъскѹ́тѹ=шй динь доамна динь А҃настас҃і҃а, къ лѣтѡ.
пре А҃леѯа́ндрѹ чель бо́нь а҃нтр'а́й кѹ ферич҃і҃а, ≠ѳц҃з.
К'ав а҃подоби́т ца́ра кѹ бесе́ричѝй ла́те,
кѹ мънъстѝр҃і҃ вести́те 'н фръмсе́цѝй лѹмина́те :
Би́стрица а҃сте ѳ҃н', а҃ дѡ́ж=й Молдови́ца
ш'а́лте бесе́ричь мѹ́лте че=ш да́ кѹвѣ́инца.
А҃дѹ́с=ав ши́ пре св҃лнтѹль І҃ва́нь а҃ ца́рж,
де ш'ав вести́тѹ=шй чи́нстѣ ши́ преете гхота́рж.
Найнтѣ лѹ́й май фѡ́ст=ав Сте́фань шѝ кѹ Юга,
шѝ дѹмнезъѹ кѹ би́не лѣѹ́ а҃скѹлта́ть ро́га.
І҃ѣръ дѹпъ А҃леѯа́ндрѹ фі҃ю=съѹ И҃лі҃е
шѝ Сте́фань а҃ лѹ́й фра́те, неско́ртж бѹкѹр҃і҃е.
Дѣчиѣ Богда́нь Кодж домнѝ ми́кж вре́ме
шѝ ш'ав мѹта́ть съла́шѹль ѳ҃нде нѹ́ сж та́ле.
Лъсе́ндь пре ѳ҃рмж ви́цж шѝ ро́дь бо́нь а҃н ца́рж,
де и съ на́лцж вѣ́стѣ шѝ преете гхота́рж
Пентрѹ Сте́фань а҃чель бо́нь ч'ав бъте́ть ръзбо́е, ≠sцѯе.
дѣѹ фъкѹ́тѹ=шй де тоа́те и҃немі҃й пре во́е.
Прінь цънѹ́тѹр҃і҃ прінь тоа́те съ вѣ́дь а҃ лѹ́й се́мне,
мънъстѝр҃і҃ шѝ бесе́ричь ч'ав фа́пть фъръ ла́не.

4 *Ml.* вїцж. 5 *Ml.* Дра́гѹшь. 6 *Ml.* роадж. 7. *Ml.* роижнѣска. 9 *Ml.* рѣдъ. 11 Пре ѳрмл лѹ́й Са́сь Во́дж дѣчи́й Б. Е. 12 *lips. Ml.* 13 Дѹпъ дѣнсь стъте́ Ла́цко. дѣчи́й Пътрѹ Во́дж. 14 *lips. Ml.* 15-16 *Ml.* Каре́ле-й зе́кь Мѹшатѝнь, кресе́ндь кѹнъ вѣцж. 17-18 *Ml.* Пре Ро́мань Воевода 'н днрѣптж кредѝнцж. 19 *Ml.* А҃чѣста че съ скр҃і҃е днн пла́й пънъ 'нь ма́ре. 20 Стъпа́нь самодръжа́вникь шѝ домнтѡ..... 21-22 *lips. Ml.* 23-24 *Ml.* Днитр'а҃чѣста съ на́ше А҃леѯандрѹ домнѹль, — Съ кѹвѝне ш'а҃чѣста съ-л ц҃і҃е то́ть ѿмѹль. 39 *Par.* ръзбоа́е. 40 *Ml.* то́те. 41 *Ml.* Прінь цжнѹтѹр҃і҃ прен то́те.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Къ нѫ̀ нѫмай принь сáте шѝ прѣ̀ ла ѿрáше,
чє шѝ принь мѫ́нць ши'нь кóдри лѫ́й Христос съла́ше.
Ч'аѫ̆ фъкѫ́ть зѫгръви́те дє да́ѫ̆ стръ̀лѫкоáрє,
съ=й тръıаскъ помáна 'н вѫ́нь нѫ́мє сѫ́пть соáрє.
Прє фíю=съѫ̆ прє Богдáнь ш'аѫ̆ лъсáть съ=й шáѕѧ ѯзкї.
ѧ̀н скáѫнь, съ=ш домнıаскѫ цáра, съ съ 'нкрѣ̀ѕѫ.
Къ ш'а̀ лѫ́й невоúнцѫ н'áѫ фóсть кѫ̀ немúкѫ,
дѣ̀ лѫ́й ѧ̂л съѫ̀ пърúнтє съ фíє май мúкѫ.
Свѧнта Митрополíє чá ножь 'нь Сѫчáвѫ,
дє дѫ́нсѫлѫ=й фъкѫ́тѫ кѫ̀ мѫ́лтѫ зъбавѫ.
К'авѧ̀ дестѫ́лѫ лѫ́птѫ шѝ трѣ̆вѫ дє ѿстє,
кѫ́ндѫ=шй бътѧ̀ пизмáшїй ловúндѫ=й динь кóстє.
Дѣ̀ лѫ́й дестойничíє скрíє ши'нь кронúче,
къ ш'аѫ̆ ѧ̂пъráть цáрѫ кѫ̀ вѫ́нѫ ферúче.
Прє фíю=съѫ̆ прє Щѣ́фань тѫ́нъръ дѫ̀пъ сúне
ш'аѫ̆ лъсáтѫ=шй ѧ̀н скáѫнь домнь вѫ́нь кѫмь съ вúне.
Дѫ̀п'ачéста стътѫ́т=аѫ̆ Рáрешь Пътрѫ̀ вѿдѫ, ѯзлз.
дє тоáтє вѫ́нътъцй плúнь дє черѣ̀скѫ рѿдѫ.
Й=й Шѿврата съла́шѫль оу̃нде ѿдихнáще,
кѫ̀ доамнъ=сѧ̀ Єлéна дє съ поменáще.
К'аѫ̆ фáпть мѫ́лтє бесáричь динь 'трéгь ши 'ннойте,
ла цáрѫ шúй ла мѫ́нтє мáрї̀ мънъстúрї̀ свинте.
Прє ѫ́рма лорь домнит-аѫ̆ ѧ̂ лóрь вѫ́нѫ рѿдѫ.
Йлíє шѝ чéль тѫ́нъръ Щефъни́цѫ вóдѫ.
Немúкѫ н'аѫ̆ стрикáтѫ=й връѫжмъшáска мóрте,
къ ѫ̃сте 'нь чéрю кѫ̀ свинцїй депрєвѫ́нѫ'нь сѿрте.
Шѝ сѿрѫ=са Рѡ̆ѧ́нда съ нѫ́ стѫ́нгъ нѣ́мѫль,
лѫ́ѫ прє Алеѫ̆ѧндрѫ чє=й ѕѫ́кь Дъпѫшнѣ́нѫль.
Домнй ш'ачéста бúне ши'нь Слáтинѫ=шй фѫ́чє ѧ̀ сѫ̀ѫ ї̂гѡ̀ богдáй.
мънъстúрє фрѫмóсѫ прє тоáтє лє 'нтрѫ́чє.
Пє ѫ́рма ѧ̂честóра фíюль Мúхнїй вѿдѫ, понéм їѡ̆й код зль.
динь цáра мѫнтинѣ́скѫ сѫфлетáскѫ рóдѫ.
Пътрѫ=ль кıамѫ прє нѫ́мє шѝ н'áре прихáнѫ, ѯзїѳ.
лъсáтѫ=ш'аѫ̆ ѧ̀н цáрѫ слъвúтѫ помáнѫ.
Мънъстúрѫ чє ѫ̃сте ѧ̀н дѣ̀ль ла Гълáта, пѡ́мне цѣйкѫл ѯзїы лѫ́кáвь.
къ ѫ̃сте пентрѫ ѿспець кѫ̀ мáса тóть гáта.
Фíю=съѫ̆ Стéфань тѫ́нъръ стъпѫ́нй домнúѧ,
дѫ̀пъ Ѧрóнь домнúт=аѫ̆ домнѫ̀ль Єремúѧ.
Ѧчéста дє прє рѣ́дѫ 'и=й нѫ́мє Мовúла,
къ Дѫ̀мнєзъѫ̀ ш'аѫ̆ тúнсѫ=шь щѝ прєсте дѫ́нсь мúла.
Дѫ̀пъ дѫ́нсѫль домнúт=аѫ̆ шѝ Сїмеѿнь вóдѫ. ѯзїѕ пє́тре мнтро.
лъсáт=аѫ̆ шѝ прѣ̀чéста Дѫ̀мнъзъѫ̀ кѫ̀ рóдѫ

45. *Ml.* стрълѫкóрє. 46 *Ml.* сóрє. 60 *Ml.* тóтє. 66 *Par.* ıцефанúцъ. 68 *Ml.* дєпрєвнъ 'нь. 69 *Ml.* сóрѫ-са рѫ̆анда съ нѫ̀ стѫнгъ. 71 *Ml.* Слáтинѫ-мй. 72 *Ml.* тóтє. 73 *Ml.* прє. 74 *Ml.* мѫнтинѣскѫ. 75 *Par.* Нáрѫ. *Ml.* прихáчѫ. 82 *Ml.* тúнıшїй. 83 *Ml.* снмїѡ́нь. 84 *Ml.* дѫ̀мнъзѧ̀ѫ̆. *Par.* родѫ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Къ и̂ съ цíѵ кѵкóнїй сѵфлетѣ́скѫ вицѫ, михаи́лашь.
де їа̂ѵ фъкѵ́ть кѵ Домнѵ́ль а̂н че́рю кѵноци́нцѫ. костайтѝнь.
Дѵпъ дѫ́ншій шѝ Стефа́нь Томшѧ ч'а̂ѵ фа́пть Го́лка, ѵзрк.
домнь дестóйникь ши'нь сѫ́ле=шь а̂ѵ потоли́ть гхолка.
Къ'нь сѫ́леле а̂ча́лѫ прінь да́се ръзбѡ́е
лъкѵитóрїй църъ́й трѣѧ̀ кѵ невóе.
Дѣчíѧ Ра́дѵль вóдѫ а̂ѵ домни́ть кѵ па́че, гашпар.
кѵ вѵ́нъ 'нцълепчюне тѵтѵрѡ́рь кѵ́мь пла́че.
Шѝ Алеѯа́ндрѵ Илїа́шь кѫ́ндь їа̂ѵ вени́ть рѫ́ндѵль, ѵзрд.
а̂ѵ дѡмни́ть шѝ е̃ль ца́ра нѵ кѵ́мь їа̂ѵ фо́сть гѫ́ндѵль.
Барнѡ́вски Ми́ронь во́дѫ а̃ре а̂ндръзни́ре,
лѧ̀ Дѵмнезъѵ кѵ свинцїй фъръ де 'ндои́ре.
Мѡѷсе́й вѡевóда 'нь черѣ́ска мовíлѫ, ѵзрѧ.
кѵ фра́цѫй съй трема́ще 'нтра лѵ́й Христос ми́лѫ.
Шѝ Васíлїе вѡ́дѫ прекѵ́мь їа̂ѵ фѡ́сть гѫ́ндѵль, ѵзрмв.
їа̂ѵ да́ть Христос ѡ̂дихнѫ кѵ свинцїй а̂н рѫ́ндѵль.
Шѝ до́мнъ=сѧ̀ Тодѡ́ска вѧ́де кѵ дѵлчацѫ.
кѵ а̂ле е̃й ѡ̂дра́сле пре Христос а̂н фа́цѫ.
Гешргѝцѫ Ще́фань вѡ́дѫ а̂нкѫ съ нѵ́=шій пърѕѫ, ѵзрѣв.
недѫ́ждѫ дела До́мнѵль че то́ть съ съ 'нкра́ѕѫ.
Къ пентрѵ то́ть грешѝтѵль Дѵмн'ѣѕъѵ гриж́а́ще,
чѝне кѵ дере́пть кѵцеть ла дѫ́нсь нъзѵ́а́ще.
Шѝ пентрѵ Гѝка во́дѫ ла́ѵдѫ съ сѫ́че, ѵзрѣѕ.
къ дѣрѫ́ндѵль кѵ свинцїй трѣѧ́ще 'нь ферѝче.
Лѵ́й Щефъни́цѫ во́дѫ Дѵмнезъѵ съ=й фа́кѫ,
ѡ̂дихнѣ́лѫ кѵ свинцїй де вѫцѫ съ=й пла́кѫ. ѵзрѣн.
Кѵ а̂са̀ вѵ́нѫ ма́йкѫ кѵ Екатери́на,
ла цюде́ць день дирѣ́пта съ=й фїе ѡ̂ди́хна.
Евстра́тїе Давíжѧ скрíсь а̃сте ла вѫцѫ,
съ трѣѩскѫ кѵ свинцїй а̂н рѫ́ндь фъръ грѣ́цѫ. ѵзро.
Кѵ ювíта са̀ хíйкѫ кѵ до́мна Марíѧ
съ нѵ́ ли съ май стѫ́нгѫ а̂н вѧ́чь вѵкврíѧ.
Шѝ доамнъ=сѧ̀ Дахи́на а̂нкѫ съ съ вазѫ,
лѧ̀ Дѵмнъѕъѵ а̂н ка́сѫ кѵ дѫ́ншь съ съ 'нкрѣ́ѕѫ.
Шѝ Дѵ́ка воево́да дѵмнъѕъѵ съ=ль крѣ́скѫ,
Съ=шій домнѣ́скѫ а̂н скѧ́внь ши́ съ 'мвътрѫжѣ́скѫ.
Кѵ чинсти́та сѧ̀ доамнѫ кѵ Анастасíѧ,
кѵ чинсти́те ѡ̂драсле 'нь то́тѫ ферічíѧ.
Динь че́рю с ь ле тримí́цѫ Дѵмнезъѵ кѵнѵ́нѫ,
съ=шій петрѣ́кѫ а̂н вѫцѫ кѵ йнемѫ вѵ́нѫ.
Їлїа́шь Алеѯа́ндрѵ кѫ́ндь стъпѫни 'нь ца́рѫ,
прінь съра́чь че да̀ ми́лѫ ш'а̂ѵ ти́нсь спре че́рю ска́рѫ.

88 че'нь сѫ́ле-шій а̂ѵ дѵмни́ть кѵ гхóлка. 90 *Par.* трема̀. 95 *Ml.* Барновскы. 97 *Ml.* 'Моѷсн. 98 *Ml.* петра́че. 100 *Ml.* ы дать 101-102 *Numaĭ în Par.* 103 *Ml.* Гюргѝцѫ. 106 *Ml.* дирѣ́пть. 110 *Ml.* а̂н вѫцѫ. 112 *Ml.* днинь. 124 *Ml.* вѣцѫ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Шѝ Петричáйко вóдж .ѧнкъ=ш áре нáрте,
.ѧн чéрю кѹ́ домнїй цържй ши 'нтр'а вїéцїй кáрте.
Кѹ́ лѧминáть чинстúтж дѽмна сѣ Марíѧ,
.ѧ чéрю съ ле гътѧѕе христос бѹкѹрíѧ.
Лѧй Дѧмитрáшко вѽдж бúне съ съ ѕѧ́кж,
къ чертж пре викламíй де ле дѧ́де фрúкж.
Домнíт=аѹ́ дѧпъ дѧ́нсѹль Антóнїе Рѹ́сеть,
с'áйбж кѹ́ дѽмнїй пáрте ш'á лѧй чинстúть сѹ́флеть,
К'аѹ́ лъсáтѹ́=шь помáнж кѧ́ть âѹ́ пѹтѹ́ть фáче,
дѧ́й дѧмнъѕъѹ́ кѹ́ свѣцїй трáй .ѧ чéрю кѹ́ пáче.

Шúй сосѧндь кѹ́ вéршѹриле пън' ачíй, ѣ̈ръшй рѹгъмь дела милостúвѹль Дѧмнеѕъѹ́ Мърїи тáле, Прѣлѧминáтѹлѹй шѝ милостúвѹлѹй нóстрѹ Домнь Їѡáнь Дѹ́ка Воевóда, Шѝ â чинстúта ши'нтрѹ́ тóть Благословúта дѽмна мърїй тáле Гѡспóжда Ѧнастасúѧ, Шѝ â чинстúць шѝ кѹ́ де тоáтж [1]) Благословенїѧ дърѹ́ць фíний мърїий воáстре, Мърїа сѣ Їѡáнь Костантúнь [2]) вѡевода, Їѡан Матéй [3]) воевóда, Їѡáнь Стéфань воевѽ́да, Шѝ Бѣлгвúцїй тúнерїй мърїий тáле Їѡáнь Стéфан воевѽ́да, шѝ чинстúта дѽмнж Екатерúна, юбúта шѝ .ѧнтжй нъскѹ́та фíйка мърíй тáле. Шѝ âлáць Бѣлгвúць лѧй дмнѕъѹ́ кѹкѽнї â мърїий востре. Съ въ крѹ́це милостúвѹль Дѧмнеѕъѹ́, шѝ съ въ Благословáскж пре кѹ́мь [4]) âѹ́ благословúть пре Ѧвраáмь, шѝ Їсáкь, шѝ Їáковь. шѝ кѹ́мь âѹ́ благословúть пре Їѡсúфь, кѹ́ Ѧсинéда, шѝ кѹкóнїй лѽрь, ашà съ те благословáскж милостúвѹль дѧмнеѕъѹ́ кѹ́ благословéнїе вѧ́чникж .ѧнтрѹ́ домнѹль нóстрѹ Їсѹс Христос кѹ́ дѧхѹль сѧ.нть âмúнь [5]).

Рѹгътóрюль мъріи тáле Смерúтѹль Досодéй митрополúтѹль кѹ́ тоáтж йнемж смерúтж рѹгъмь мърїий тáле.

130 *Ml.* Съ нѹ́ лн сж май стѧнгж .ѧн вѧчь бѹкѹрíѧ. 136 *Ml.* кѹ́ с~нцїе. [1]) *Ml.* тòтж. [2]) *Ml.* Константнн. [3]) *Ml.* Іѡан Матéй в., I. Ст. в. Шѝ кѹ́ бл~свúтеле фíйчеле мърíей вóстре, съ въ крѹ́це. [4]) *Ml.* âшѧ кѹ́м. [5]) *Ml.* кѹ́ д~хль с~нть Ѳдевърь: *Cele ce mai urmézã se aflã numai în Par.*

După prefaţă, pe cele treĭ foĭ nenumerotate, sĕ află:

„Profitologhionŭ adecâ parimiile şi prorocestviile preste an ce să citescŭ în snta besĭaricâ.“

La f. 1: „Parimiile de postul mare.“

La f. 38, tipărirea a fost întreruptă, căcĭ urmarea pórtă o numerotaţie nouă, atât pentru foĭ cât şi pentru cóle.

F. 65 v.: „Canonul paştilorŭ împvierĭĭ Domnuluĭ nostru Is. Hs.“

F. 69 v.: „На преполовлéнїе пятдесатнúцій.“

F. 71 v.: „La văznesenie de cu sară“

F. 76: „Canunŭ *(sic)* la văzneseniĭa domnuluĭ nostru Is. Hs.“

F. 102: „La platidesetniţă.“

La f. 129 v. se citesce:

„Стѣйшомѹ гдну їѡакúмѹ Патрїáрхѹ Цáрскаго Грáда Мóскви й всеѧ Рѹсúй. Келúкwи И мáлwи Йпрóчѧ. Стúхи кwлóскнѣ *(Prea sfinţitului Domn Ioachim Patriarchul Împărătescĭĭ Cetăţĭ Moscva şĭ al întregeĭ Rusiĭ, al celeĭ marĭ şi al celeĭ micĭ şi cele-lalte — versurĭ românescĭ).*

„Lăudată s-aĭbă direptulŭ pomana
în cerĭu şi pre lume fără de prighană,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Că şi dela Moscvâ lucĭaşte lucoare,
. întinḑându lungĭ raḑe i *(şi)* bun nume supt soare:
„Ioachimŭ Svîntulŭ, a svînta cetate
acĭa 'mpărătâscâ, de creştinătate.
„La dânsŭ pentru mila cine năzuĭaşte
cu ovilitŭ sufletŭ, bine·lŭ dăruĭaşte.
„C·am năzuit şi noĭ la svînta? luĭ faţâ,
priimitu·ne·au bine ruga cu dulcĭaţâ:
„Din patrierşie datu-ne-au tipare,
sufletéscâ trébâ, şi bine ne pare.
„Dĭa ĭ Dumnăḑău parte, şi·n ceriŭ să lucĭascâ,
de·arândulŭ cu svinţiĭ să să proslăvascâ. Amin.
„Сйѣ Сѣости твоіѧ Смеріный Дwсоѳéй Митрополитъ Сѵчáвскій."
(Fiul Sfinţieĭ tale smeritul Dosofteĭ Mitropolitul Sucevei).

F. 130: „Sivila Eritrea."
F. 134: „Canonul la svnta blagovéştenie."
Apoĭ cu o paginaţie nouă:

„Prorociile şi parimiĭ preste anŭ la sărbători şi la praznice ce îmblă cu mineĭul."

La f. 56 v.: „Cu Dmnḑău coneţulŭ Parimiilorŭ."
Intr'un alt exemplar am vĕḑut încă patru foĭ, cuprinḑând începutul unor *errata* precedate de următórea notiţă:

„Greşĭale tiparniţiĭ, şi schimbăcĭunile nepriceputele poftorindŭ —
„Patru foĭ sântŭ fără numărŭ. Miercuri. Din prorociĭa luĭ Ioilŭ. verş 21.
„Jrătvâ şi paosŭ Domnuluĭ Dumneḑăuluĭ vostru.
„Şi nu voĭ nevinovăţâ."

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.
Cipariu, *Analecte*, XXXVI şi 233. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 263.
Cipariu, *Principia*, 102 şi 108. — Melchisedec, *O visită* în *Analele Academieĭ Române*, VII, II, 243 şi în Tocilescu, *Revista pentru Istorie, archeologie şi filologie*, I, 274. — *Uricariul*, III, 103. — *Buciumul Român*, II, 253. — Veniamin Costachi, *D·zeeştele Liturghiĭ*, Iaşĭ 1834, Prefaţa. — Vizanti, *Mitrop. Veniamin Costache*, 138. — Kogălniceanu, *Cronicele Românieĭ*, I, p. IV în notă. — Dinulescu, *Dositeiu*, 135. — Dosofteĭ, *Psaltirea în versurĭ*, ed. Bianu p. XII. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 92.

80. Sicriiul de aur, Sas·Sebeş 1683.

СЙКРЙЮЛЬ ДЄ ЛЏР | Кáртє дѐ Проповєдáнїє, | лá Мѡрцй. Скóасѫ дúн | Скрипт҃рилє сфйтє. кѣ | Порѹнка, шй ѧдемнáрѣ | Мѫрїей сáле, | ЙПЙФИ МЙХЙЮ, | Крáюль Йрдѣлѹви. Ти | пѫрúтѫ ѧ Типогрáфїѫ | ноáѡ, ѧ Четáтє ѧ Сáсь | шєбеш. ѧни аѰпг, сєїі, ѯі.

In 4⁰ de 4+168 foĭ numerotate. Tipărit numaĭ cu negru, cu 20 rînduri pe pagină. Pentru forma caracterelor v. facsimilele nº 261 şi 262. Titlul este incadrat (nº 261). Pe verso titlului se află stema luĭ Mihaĭ Apafi între literele М(ichaiu), Я(pafi), К(raiul), Я(rdeлului), Д(omn), П(ărţilor), Ц(ării), Ѯ(ngureştĭ), Ш(pan), С(ĕcuilor), Й П(роч), iar dedesupt câte·va estracte din Sf. scriptură (facs. nº 262).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe cele-lalte foĭ liminare se află cele două prefeţe carĭ se reproduc aci:

„Prédoslovie cătră Măriĭa sa craĭulŭ Ardéluluĭ, Domnuluĭ Domnuluĭ Apafi Mihaĭu, din mila luĭ Dumnezău Craĭulŭ Ardéluluĭ, Domnuluĭ păr̃ţiloru ţăr̃ăĭ Ungureştĭ şi şpanuluĭ Săcuilor ѝ прочѣ *(şi cele-lalte)*.

„De la Tatăl Dumnezău, prin Domnulŭ nostru Isus Hristos, bună sănătate, pace trupască şi sufletéscă, Domnie fericită şi în toate părţile înlărgită, poftescŭ (поѧ́ескь) Mărieĭ tale ca Domnuluĭ milostiv.

„Milostive Doamne? Suptŭ a cuĭ Domnie, Crăire, şi suptŭ ale cuĭ aripĭ, în pace lină şi în biuşug mare amŭ trăitŭ 23 de anĭ, până acumŭ, nu numaĭ noĭ ce încă şi ţara Unguréscă toată, şi besérecile céle amărâte au dobânditŭ scăpare şi scutélă? Silit-amŭ cu acestŭ némŭ slăbitŭ şi întunecatŭ al nostru a mulţemi Mărieĭ tale, ce de slăbicĭune mare n-amŭ avutŭ putére cu alta fără numaĭ cu rugăcĭune pentru sănătate Mărieĭ tale şi a Scaunuluĭ slăvitŭ, şi pentru fericita casă a Mărieĭ tale. Ĭară acumŭ, după ce Dumnezău, în minunatŭ chipŭ, ne-au agĭutatŭ după surumăniĭa noastră, cum tipografiĭa rumănéscă să o rădicămŭ din porunca Mărieĭ tale, după niştota preuţilor rumăneştĭ, început-amŭ a tipări căteva propovedaniĭ pentru îngrupăcĭuniĭa morţilor şi pentru că acĭasta ĭaste pârga dintâĭu a Tipogràfieĭ noastre, cu altă acumŭ nu putemŭ, ce cu acĭasta ne închinăm Mărieĭ tale cu mare smerenie, şi ne legăm pre acéĭa că, până cândŭ ne va custà milostivul Dumnezău, până atuncĭ totŭ vomŭ silĭ să slujim Mărieĭ tale. Ĭară acumŭ nu ce amŭ voitŭ, ce numaĭ ce amŭ pututŭ amŭ închinatŭ Mărieĭ tale. De acumŭ, de ne va agĭuta Dumnezău, ţiindŭ milostivulŭ Dumnezău pre Măriĭa ta în pace şi în sănătate, suptŭ aripile Mărieĭ tale, de alte prilejurĭ încă vomŭ da rodŭ Tipogràfieĭ noastre. Ĭară acestŭ lucru puţinŭ priiméşte Măriĭa ta cu mila crăĭască, şi Domnulŭ Dumnezău să ţie pre Măriĭa ta întru anĭ mulţĭ şi bunĭ, pre lauda numeluĭ săŭ şi pre întrămaré Biséreciĭ si a ţăriĭ, şi pre bucuriĭa noastră. Aminŭ.

„Slugĭ maĭ micĭ şi plecaţĭ aĭ Mărieĭ tale:
„Popa Ioanŭ din Vinţĭ, cu toţ protopopiĭ şi cu totŭ săborulŭ
Rumănilor din Ardélŭ.“

„Cuvântŭ cătră cetitori.

„De la Domnulŭ Isus Hristos milă, pace şi sănătate tuturor Cetitorilor poftescŭ.

„Toată scriptura de la Dumneḑeu e răsuflată şi e de folosŭ spre învăţătură, spre certare, spre dojană. Aşĭa zice Pavel Apostolŭ în a 2 carte la Timoth. cap. 3 stih. 16. Decĭ din scripturĭ trebuĭaşte să ne învăţămŭ vreriĭ luĭ Dumnezău ce poruncéşte să facemŭ şi ce cuntenéşte să nu facemŭ, cumŭ zice Hristos la Ioanŭ, cap 5 stih. 39: ispitiţĭ scripturile, că vă să pare voao a avĭa întru ĭale viaţa de véc̆ĭ. În a 2 carté la Timoth., cap 3 stih 15, zice: şi tu din porobocie aĭ stiutŭ scripturile sfinte, carele te potŭ face pre tine înţeleptŭ spre spăsenie. Davidŭ, în psalomŭ 118, stih 105: lumina picĭoruluĭ mieu cuvântul tău. Lipsă ĭaste dereptŭ însă de cuvântul luĭ Dumnezău ca şi de lumină în casă în vrémĭa de noapte, că prorociĭ şi apostoliĭ s-au luminat de la Duhulŭ sfântŭ, nu le-au fostŭ lipsă de cărţĭ multe; ĭară noi cu scripturile să ne îndereptămŭ, să lu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

omŭ învăţătură certare, cumŭ zice Davidŭ, psalom 2 stih 12: luaţ certare ca să nu să mănie Domnulŭ şi să periţ din calĭa dirĭaptă. Nenevitenĭi, de n-au vrutŭ fi auzitŭ şi să înţelégă propovedaniĭa luĭ Ioana, nu s'ară fi pocăitŭ, ce peste 40 de zile ară fi peritŭ, Ioana cap 3. — Şi în zua de astăzĭ din cuvăntul luĭ

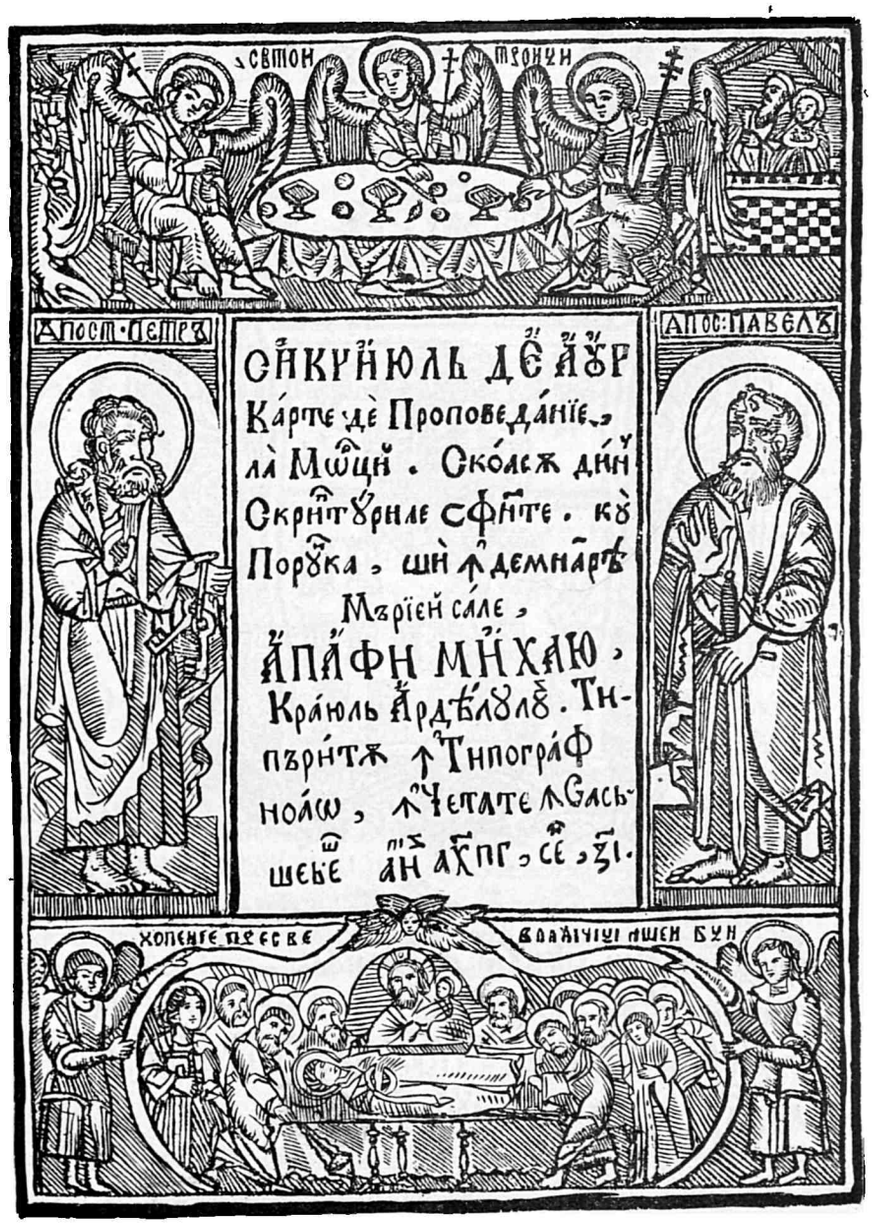

207. — *Sicriul de aur*, Sas-Şebeş 1683.

Dumnezău ĭau măntuinţa, că mulţĭ auzindŭ propovedaniĭa Învăţătorĭuluĭ ţin în minte în toate zilele vieţieĭ, încă şi la cĭasul morţiĭ dintr-acélĭa vor avĭa chielcĭugŭ.

„Acĭastă lipsă şi slăbicĭune văzăndŭ întru némul nostru, care până în-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

tr'atăta au sosit pentru neînțelesul Scipturilor, cătŭ céle poruncite de Dumnezău maĭ toate au venit întru uĭtare; pentru care lucru amŭ nevoitŭ de multă vréme să rădicăm Tipogràfie pentru luminaré némuluĭ nostru. Agĭutatu-nĭ-au Dumnezău în minunat chip, și am tipărit acéste propovedanĭ (părga tipogràfieĭ), de petrecanie morților, maĭ la toată vărsta de oamenĭ de osebi. Temeliía ĭaste

208. — Stema luĭ Michaĭl Apafi, Principele Ardéluluĭ, din *Sicriĭul de aur, 1683.*

totŭ din scriptura sfântă, cum să și véde că toate cuvintele scripturiĭ săntŭ însămnate cu cap. și stih. Afla-veĭ nește cuvinte, cumŭ e în carté luĭ Iov, Cap 1, de pe prădătoriĭ luĭ Iov, de ĭ-am scris anume: (Sabeușénĭ Haldeĭanĭ) și Pĭatra scumpă (Carbunculuș) în pritce 31, *încâ și maĭ multe veĭ afla* [1]), care în Bibliía

[1]) Aceste cuvinte sunt tipărite ca notă marginală.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

slovenĭască nu săntŭ; afla-le-veĭ într-alte cărţĭ, cercând cu dédins. Afla-veĭ şi cuvinte, pentru că Rumănii nu grăim toţĭ într-un chip, cum ĭaste: oca - pricina au adeverinţa, în alĭan - împrotivă, hasna - folosul, alduĭala - blagoslovèniĭa, şi altele, care lĭ-am pus după obicĭaĭul cum grăescŭ pre acĭaste locurĭ. — După acéĭa rugăm pre cetitori, unde veţĭ afla greşit, cu Duhul blăndéţelor îndreptaţĭ, că noĭ încă am silit în căt am putut să nu greşim. Mila luĭ Dumnezău cu voĭ cu toţĭ. Aminŭ."

Pe f. 168 se află oraţiunea dominicală, iar pe verso următórele rînduri:

„Sfărşitulŭ acestorŭ 15 Propovedanĭĭ, care s-au începutŭ a să tipări în luna luĭ Martie în 15 zile, şi s-au săvărşitŭ în luna luĭ Septevrie în 17 zile."

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române.

Cipariu, *Analecte*, 114. — *Transilvania*, fóia asociaţiuneĭ transilvane pentru Literatura română şi cultura poporuluĭ român, (Sibiiŭ, XX 1889), p. 22. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 268.

Dr. Ilarion Puşcariu, *Documente pentru istorie şi limbă* (Sibiiŭ 1889-97, 2 vol. 8°), II, 362. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 65.

81. Simeon, Archiepiscopul Tesaloniculuĭ, *In contra Eresiilor*, Iaşĭ 1683. — Grecesce.

ΣΥΜΕΩΝ | ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ | ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ | ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ | Κατὰ αἱρέσεων. Καὶ περὶ τῆς μόνης ὀρθῆς τῶν Χριστιανῶν ἡμῶν πίστεως. Τῶν τε ἱε | ρῶν τελετῶν καὶ Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας | Διάλογος. | ΠΕΡΙ ΤΕ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΝΑΟΥ | ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΤΩ. ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ ΤΕ ΠΕΡΙ | ΙΕΡΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΩΝ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΝ ΕΚΑΣΤΟΣ | τούτων στολῶν ἱερῶν περιβάλλεται. Καὶ περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας. | Εἵς τε τὸ τῆς ὀρθοδόξου τῶν Χριστιανῶν πίστεως Σύμβολον ἑρμη | νεία. Καὶ τῶν τούτου ῥήσεων ἔκθεσις, ὅθεν τε συνελέγη | σαν, καὶ κατὰ τίνων συγκείμεναί εἰσιν. Ἔτι δὲ Περὶ | εκτικὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κεφάλαια, ἤτοι | ἄρθρα δώδεκα. Καὶ ὅτι ταῦτα περιέχει | τὸ ἱερὸν Σύμβολον. Καὶ περὶ τῶν | περιεκτικῶν ἀρετῶν. | Ἀποκρίσεις τε πρός τινας ἐρωτήσεις Ἀρχιερέως, | ἠρωτηκότος αὐτὸν. Καὶ τελευταῖον περὶ | Ἱερωσύνης. Μεθ' ὧν | ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ | ΜΑΡΚΟΥ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΕΦΕΣΟΥ | Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς | Ἀκολουθίας. | ΕΦ' ΟΙΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΑΙΟΙ | καὶ πλουσιώτατοι δύο. | Τυπωθέντα διὰ δαπάνης τοῦ εὐσεβεστάτου ἐνδοξοτάτου ἐκλαμπροτάτου τε καὶ γαλη | νοτάτου ἡγεμόνος κυρίου κυρίου Ἰωάννου Δούκα Βοεβόδα πάσης Μολδοβλαχίας. | τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου Αὐθέντου καὶ ἀρχηγοῦ πάσης Ὀκραΐνης. | Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Νοταρίου τῆς μεγάλης | Ἐκκλησίας κυρίου Ἰωάννου Μολίβδου τοῦ ἐξ Ἡρακλείας. | Ἐν τῇ σεβασμίᾳ Πατριαρχικῇ καὶ αὐθεντικῇ μονῇ τῶν | πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, τῇ καλουμένῃ | Τζετατζοΰϊα. | Ἐν ἔτει σωτηρίῳ: ΑΧΙΙΓ. Κατὰ Μῆνα Ὀκτώβριον. | ΕΝ ΓΙΑΣΙΩ ΤΙΙΣ ΜΟΛΔΟΒΙΑΣ.

A fericituluĭ Archiepiscop al Tesaloniculuĭ Simeon Dialog. în contra Eresiilor şi despre singura credinţă drépta a nóstră a Creştinilor, despre sfintele ceremoniĭ şi mistere ale Bisericeĭ, şi despre dumneḑeescul lăcaş, şi despre Archiereiĭ dintr'însul, şi despre preoţĭ şi diaconĭ, şi despre odăjdiile cu care fie-care dintr'înşiĭ se împodobesc, şi despre dumneḑeiasca iniţiare. Explicarea simboluluĭ credinţeĭ ortodoxe a creştinilor, expunerea versetelor luĭ, de unde s'aŭ cules şi după care isvóre s'aŭ compus; apoĭ despre principiile cardinale ale credinţeĭ Ortodoxe, adecă 12 articole; şi că sfîntul Simbol le conţine. Şi despre virtuţile cardinale. Rĕspunsurĭ la óre carĭ întrebărĭ ale unuĭ Archiereu care l'a întrebat. Şi în fine

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

despre sfinţenie. Impreună cu acestea explicarea orînduelilŭ bisericescĭ a prea înţeleptuluĭ şi prea învăţatuluĭ Mitropolit al Efesuluĭ, Marcu Eugeniu, prevĕḑute cu doue tabele necesare şi fórte bogate. Au fost tipărite cu cheltuiala prea piosuluĭ, prea strălucituluĭ, prea seninuluĭ domnitor Domnul Ioan Duca Voevod al întregeĭ Moldovlachiĭ, prea magnificuluĭ stăpân şi conducător a întregeĭ Ucraine. Cu îngrijirea şi îndreptarea a prea învăţatuluĭ Notar al mareĭ Biserici Kyr Ioan Molivd din Heraclea. In respectabila biserică patriarchicéscă şi domnéscă a primcorifeilor Apostolĭ numită Cetăţuia. In anul mântuireĭ 1683, luna Octobre. In Iaşiĭ Moldoveĭ.

In-folio de 14 foĭ nenumerotate (dintre carĭ 2 albe), 391 pagine şi 16 foĭ nepaginate la sfîrşit (dintre carĭ ultima albă). Tipărit cu aceleaşĭ caractere ca şi cartea partriarchuluĭ Nectarie (v. maĭ sus nº 203, p. 253) cu 43 rînduri în pagina încadrată cu linii. Pe verso titluluĭ se află stema Moldoveĭ, ca cea din *Psaltirea slavo-română* (facs. nº 190), cu inscripţia:

Ἰωάννης Δούκας Βοεβόδας Ἐλέῳ θεοῦ Αὐθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Μολδοβλαχίας καὶ Ὀκραΐνης.

Sub acéstă stemă se află rîndurile următóre:

Πρὸς τὸν εὐσεβέστατον, ἐκλαμπρότατον, γαληνότατον καὶ ἐνδοξότατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας κύριον κύριον Ἰωάννην Δούκαν βοεβοδα, τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἀρχηγὸν πάσης Ὀκρα΄νης.

Δούκα Μολδοβίης μὲγ' ὑπείροχε κοίρανε γαίης,
ἄρχων τ' Οὐκραΐνης κράντορ ἐπωνυμίην.
οὔνομα σὸν πάντῃ περιδέδρομε πείρατα κόσμου,
εὖχός τ' εὐσεβέων καὶ κλέος ἡγεμόνων.
Ἑλλήνων γενεὴ μέγα τέρπεται, ἦ πόρες ἄρτι
τήνδε βίβλον δαπάναις σαῖς τυπογραψάμενος,
σοὶ στέφος ἐκ λιθάκων προσάγει τ' ἐριτίμων [1])
αἴνων, γηθοσύνως σὸν κράτος εὐχομένη.

Τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπρότητος ἐλάχιστος δοῦλος
Ἰωάννης.

Către prea piosul, prea strălucitul, prea seninul şi prea gloriosul stăpân şi Domnitor a tótă Moldo-Vlachia domnul domn Ion Duca voevod măreţul conducĕtor a tótă Ucraina.

Duca, stăpânitor prea înalt al pămîntuluĭ Moldoveĭ şi domnitor al Ucraineĭ cu titlul de Crantor (?). Numele teu străbătù pretutindenĭ mărginile lumiĭ, *tu*, fala pioşilor şi faima principilor. Mult se bucură neamul Elenic căruĭ i-aĭ oferit de curînd acéstă carte, tipărind-o cu cheltuiala ta. Ţie îţĭ aduce coróna de pietre preţióse şi răpită de bucurie înalţă puterea ta prin prea onoratóre laude.

Al prea străluciriĭ voastre prea neînsemnat servitor, Ioan.

Fóia a doua liminară cuprinde o scrisóre de dedicaţie a Patriarchuluĭ Dositeĭ către Duca Vodă, datată din Adrianopole, Martie 1683; iar f. 3 o înscriinţare a aceluiaşĭ Patriarch.

In restul foilor liminare se află arătarea cuprinsuluĭ, iar în cele 16 foĭ dela isprăvit un indice alfabetic.

[1]) Acest vers e fals, căcĭ are un picior maĭ puţin; dar atât în exemplarele Academieĭ, cât şi în cel consultat de Legrand textul e aşa, cum s'a publicat maĭ sus. (C. Litzica).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşitul textuluĭ, adică la p. 391, se află notiţa următóre:

ΕΤΥΠΩΘΗ ΕΝ ΓΙΑΣΙΩ ΤΗΣ ΜΟΛΔΟΒΙΑΣ, ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ ΜΕΝ ΤΟΥ ΠΑνεκλαμπροτάτου, εὐσεβεστάτου, καὶ μεγαλοπρεπεστάτου ἡγεμόνος, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Δούκα Βοεβόνδα πάσης Μολδοβλαχίας, Αὐθέντου καὶ ἀρχηγοῦ πάσης Ὀκραΐνης. Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου Μολίβδου τοῦ Περινθίου, παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χουσίου κυρίου Μητροφάνους. Ἐν ἔτει ᾳχπγ΄.

S'a tipărit în Iaşiĭ Moldoveĭ, cu cheltuelile a prea întru tóte strălucituluĭ, a prea piosuluĭ şi a prea măreţuluĭ Domnitor domnul domn Ion Duca Voevod a tótă Moldovlachia, stăpân şi conducător a tótă Ucraina. Cu îngrijirea şi îndreptarea a prea învĕţatuluĭ Ioan Molivd Perintianul, de prea iubitorul de Dumneḑeu Episcop al Huşilor Kyr Mitrofan. In anul 1683.

Bucuresci, Biblioteca Academieĭ Române. Museul de antichităţĭ. — Paris, Biblioteca Naţională.

Emile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur Nicolas Spatar Milescu* (Paris, Leroux, 1883), p. 58. — Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIe siècle*, II, 414.

1685.

82. Cărare pe scurt, Bĕlgrad 1685.

Кѣрарє пє скѹрт спрє фапте бѹнє ѧдрєптѣтоарє. ѧ Бѣлградѣ 1685.

Cipariu a cunoscut două exemplare necomplete din acéstă carte. Un al treilea maĭ complet îl posedà pe la 1838 părintele B. Pitiş în Braşov, la care l'a vĕḑut V. Popp. Titlul de maĭ sus şi începutul scrisoreĭ de dedicaţie redrodus maĭ jos sunt luate din *Disertaţia* luĭ Popp, iar descrierea şi fragmentele din introducere după unul din exemplare necomplete ale luĭ Cipariu.

In 8º de 8 foĭ nenum. (primele 4 lipsesc), cuprinḑênd titlul, scrisórea de dedicaţie şi predoslovia către cetitorĭ, 109 foĭ numerotate cu greşelĭ, cuprinḑênd textul, şi 3 foĭ nenum. cu tabla de materiĭ. Cólele au în genere 8 foĭ. Paginele sunt tipărite numaĭ cu negru şi aŭ 16 rînduri.

Scrisórea de dedicaţiune:

„Predoslovie către Măriia sa Craĭul (ĭară din Craĭŭ) a Ţăriĭ Ardéluluĭ, Domn. Domn. Apafi Mihaĭ Tinăruluĭ din mila luĭ Dumnezeŭ Craĭŭ ales a Ţăriĭ Ardéluluĭ. Domnuluĭ Părţilor Ţăriĭ ungureştĭ şi Şpanuluĭ Săcuilor. и проч *(şi cele-lalte).*

. . . . . .

. . . a multĭ sfinţĭ, după moarte le-au agonisit poménă de vecie, ca luĭ Enoh. Bît. 5 sh. 22. 24. Noe, Bît. 6 sh. 9. Davidŭ, 1, Ţar. 9 sh. 4. Zahariĭa, şi Elisafta, Luc. 1, sh. 6 и проч: oare cariĭ ară vrĭa să îmble cu Dumnezău: acĭaste lucrure trebue să socotĭască: 1 Gândindŭ că suptŭ soare nemică aşĭa tare nu urĭaşte Dumnezău ca păcatul, să nu ducă dară păcatele cu sine pre cale, ce să le părăsască, aşteptându ertare acelora prin credinţa priĭmitoare a destoinicieĭ Domnuluĭ Is. Hs. Evrei 11. sh. 25.

„2. Viaţa şi toate faptele vieţiĭ, să nu le croĭască după voĭa aceştiĭ lumĭ înşălătoare, nice după părérĭa oamenilor în răutate bătrăniţĭ, ce după voĭa luĭ Dumnezău cĭa sfântă care îmblă cu eĭ într-o cale.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„3. Nu în voĭa trupuluĭ, ce sufletéşte să îmble, Galat. 5 sh. 16.

„4. Toate gândurile, voroavele şi faptele, după voĭa şi porunca luĭ Dumnezău să rânduĭască, în petrecaniĭa vredniciei fără de făţărie.

„Iară ca să poată îmbla cu Dumnezău într-o cale, toţĭ careĭ ĭubăscŭ a călătorì după sfinţi(a) sa, pre toţĭ îĭ învaţă, şi-ĭ povăţéşte, acĭastă mică cărare Cărţulie Numită, ce o amŭ întorsŭ pre limba rumânéscă, pre folosul şi întrămaré némuluĭ nostru rumânescŭ. Care poftescŭ şi dorescŭ a rămânĭa suptŭ ar(e)pile Slăvite a Măriei tale, ce pentru ticăloşiĭa noastră ne având putere cu alta, mă închin, şi să închină tot Săborulŭ nostru cu acĭastă Cărticĭa cătră Măriĭa ta.

„Poftindŭ cum Dumnezău cel de toate Putérnicŭ, pe Măriĭa ta să te priĭmască lângă sine, şi să păzască pre Măriĭa ta de totŭ răulŭ trupăscŭ şi sufletescŭ, şi să lungéscă viaţa Măriei tale, întru anĭ mulţĭ şi bunĭ, şi ĭară putéré crăĭască a Măriei tale să o înlărgéscă pre toate părţile, aşĭa cum suptŭ arepile Măriei tale încă (ca şi până acum supt arepile preveghetoare a Părinteluĭ Blagoslovitŭ a Măriei tale, şi alŭ Craiuluĭ milostivŭ alŭ nostru, am rămasŭ pre băsăul pizmaşilor noştri) ĭară să putemŭ trăì suptŭ Crăiĭa Măriei tale, în pace bună. Dumnezău noao încă să ne dĭa putére, cumŭ cu smerenie şi cu mare plecăciune să putem slujì Măriei tale până în sfârşitulŭ vieţiĭ noastre, Aminŭ.

„Slugă maĭ mică şi plecată, a măriei tale
„Popa Ioanŭ din Vinţĭ.“

„Predoslovie către cetitorĭ.

„Iubite cetitorĭule, rândulŭ aceştiĭ Cărărĭ micĭ povăţuitoare pre fapte bune ĭa învaţă pre tot rândul de oamenĭ în toată vârsta lucru bun şi de folos sufletuluĭ: ce de-ţĭ ĭaste dragă Carte cetéşte, ascultă, şi învaţă, că pre cale dirépta ca aceĭa te va povăţì pre care de veĭ îmbla dobândi-veĭ nume bunŭ şi poménă neuĭtată pre pământŭ, şi în cerĭu odihnă de vecie, şi fericăcĭune sufletuluĭ. Că avuţiia, bogătaté, cinsté, destoĭniciĭa, ce-ţĭ vor folosì, cândŭ veĭ sosì până la pragulŭ morţiĭ, atuncĭ ce va face sufletulŭ tău, déca în cĭastă lume n'aĭ îmblatŭ cu Dumnezăul tău? Fericitu-i acela care nu să dă robŭ aceştiĭ lumĭ, ce-şĭ odihnéşte sufletulŭ în Dumnezăulŭ său, acela va afla odihnă şi hrăborie sufletuluĭ său la cĭasulŭ morţăĭ.

„Acĭastă fericăcĭune poftescŭ tuturor cetitorilorŭ acelora cariĭ ş-au alesŭ pre Dumnezău parte lorŭ, şi în cĭastă viaţă, şi în cĭa viitoare. Aminŭ.“

Pe f. 1 a textuluĭ se află titlul:

КЪРАРЄ ПРЄ
СКЎРТЪ
Прѣ фáптѣ бѣнѣ .ѣдрептътóарѣ.

La f. 50 se citesce:

„Până aicĭa săntŭ învăţăturile céle de preună, îndreptătoare spre bunătăţĭ; să vedem de-acumŭ şi acélĭa care să ţin spre îndreptătura fĕţelorŭ usebite.“

La sfîrşit se găsesce:

„Scara pre scurtŭ a lucrurilorŭ ce să află într-acĭastă cărticĭa.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„1. Toţĭ sănt datorĭ a să preveghĭa. 2. Pentru ce trebue a preveghĭa. — 3. Ce vom face să preveghem. — 4. Prilejulŭ bunŭ dela cine să-lŭ cumpărămŭ. — 5. Rândul gândurilor bune. — 6. Rândulŭ voroavelorŭ curate. — 7. Rândulŭ faptelor iubite luĭ Dumnezău. — 8. Folosul faptelor bune. — 9. Faptele bune să folosască şi altora — 10. Pre denafară cumŭ să ne purtămŭ. — 11. Rândul îmbrăcămintelor. 12. — Randulŭ uspăţuluĭ. — 13. Petrecaniĭa omuluĭ. — 14. A strănge bogăţie dirĭaptă. — 15. Cheltuĭala cu folos. — 16. Induraré cé bună. — 17. Cu ostenĭală să trăiască toţĭ. — 18. In ce chip să ostenĭască. — 19. Smintélele faptelor bune. — 20. Sărbaré Dumineciĭ.

„*De feţele osibite.* 21. Carii vor să să căsătorĭască. — 22. Carii sănt căsătoriţĭ. — 23. Dojana muerilor. — 24. Dojana părinţilor. — 25. Dojana fecĭorilor. — 26. Dojana părinţilor vitregĭ. — 27. Dojana fecĭorilor fiĭastri. — 28. Stăpănii cum să ţăe slugile. — 29. Rândulŭ slugilor. — 30. Şi a slujnicilor. — 31. Rânduĭala deregătorilorŭ. — 32. Rânduĭala oamenilor. — 33. Rânduĭala preoţilor. — 34. Rânduĭala poporénilorŭ. — 35. Cu ce hărnicie să asculte învă(ţă)tura. — 36. Cum să mă gătescŭ. — 37. In besérecă ce să fac. — 38. După slujbă ce să fac. — 39. Sémnele învăţăturiĭ dirĭapte. — 40. Mulţĭ durmitézà în besérecă. — 41. Lĭacŭ înpotriva somnuluĭ în besérecă. — 42. La slujbă în besérecă să margă toţĭ. — 43. Ştiutoriĭ şi neştiutoriĭ toţĭ să margă în besérecă. — 44. Nu-í slobod a pomenì Numele luĭ Dumnezău în deşertŭ.

Blaj, Biblioteca archiedecesană.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 274.

Popp, *Disertaţie*, p. 24. — Cipariu, *Analecte*, 127 şi *Principia*, 106. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 69.

83. Slujba sfinţilor martirĭ Sergiu şi Bachu, Iaşĭ 1685. — Grecesce.

Fără titlu-frontispiciu. Titlul pentru intrarea în materie este următorul:

ΜΗΝΙ ΟΚΤΩΒΡΙΩ Ζ
ΤΩΝ ΑΓΙΟΝ (sic) ΜΑΡΤΥΡΩΝ
Σεργίου καὶ Βάκχου.

Iar la sfîrşit, se citesce:

ΕΤΥΠΩΘΗ ΕΝ ΓΙΑΣΙΩ ΤΗΣ
ΜΟΛΔΟΒΙΑΣ.
παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου
Χουσίου κυρίου Μητροφάνους.
Ἐν ἔτι αχπε.

In-4° de 2 foĭ nenumerotate, 22 pagine şi 1 fóie albă.

Prefaţa este datată din Iaşĭ, Martie 1685. Dăm acì un fragment din ea:

. . . Αὐτὴν τὴν διαφορὰν τῆς τε κοσμικῆς καταστάσεως καὶ εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἀκριβέστατα γνωρίσας ὁ ἐλέῳ θεοῦ μεγαλοπρεπέστατος, ὑψηλότατος καὶ θεοσεβέστατος αὐθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Οὐγγροβλαχίας, κύριος κύριος Ἰωάννης Σερμπᾶνος βοηβόντας Καντακουζηνὸς, ὡς ἀπόγονος τῶν πάλαι θεοστέπτων βασιλέων, τὴν ἀγαθὴν μερίδα μᾶλλον ἐξελέξατο, καὶ ἂν θέλῃ παραστήσῃ μὲ σολομώντειον σύνεσιν καὶ τοῦ περιβοήτου γένους

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

αὐτοῦ ἀκόλουθον τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, λαμπράν, κεκοσμημένην καὶ ἔνοπλον μὲ πολλὰς καὶ ἄλλας ἀρετάς, τὰς ὁποίας ὁ καιρὸς θέλει φανερώσῃ ἐπ' ἄκρα τῆς γῆς, προκρίνουσα νὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης διὰ τὴν ὁποίαν ἡ προφητικὴ βοᾷ ῥῆσις «ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ θεὸς, λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν», ἀλλὰ καὶ τανῦν τὴν ἐπαρρησίασε πανταχοῦ διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ εὐκτηρίου οἴκου, ἤτοι τοῦ αὐθεντικοῦ καὶ ὡραιοτάτου μοναστηρίου ὁποῦ ἐκ θεμελίων ᾠκοδόμησεν ἡ ἐκλαμπρότης του εἰς τὴν θεοφιλῆ αὐτοῦ τζάραν, κατὰ τὴν τοποθεσίαν Κοτρατζάνι, μετὰ πάντων τῶν περιστατικῶν αὐτοῦ τῶν τε συντεινόντων εἰς καλλωπισμὸν τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν χρηζόντων πρὸς κυβέρνησιν τῶν μοναχῶν, εἰς τιμὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰς τὸ ἴδιον μοναστήριον ἐδιώρισεν ἡ ἐκλαμπρότης του νὰ ἑορτάζωνται οἱ ἅγιοι Σέργιος καὶ Βάκχος κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτῶν μετὰ λαμπρᾶς πανηγύρεως, φιλοξενίας, καὶ ὑποδοχῆς τῶν συντρεχόντων εἰς τὴν τούτων ἑορτὴν, ὡσὰν ὁποῦ εἰς καιρὸν ἀνάγκης εὗρε καταφυγὴν, πρῶτον μὲν αὐτὸν τὸν δυνάμενον σωτῆρα θεὸν, εἶτα τὴν παναχραντον καὶ ἀπαραίτητον πρεσβεύουσαν Θεοτόκον, καὶ τρίτον τοὺς μεγαλομάρτυρας Σέργιον καὶ Βάκχον, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα τῆς φυγῆς αὐτοῦ ἦτον ἡμέρα καὶ τῶν ἁγίων, ὀκτωμβρίου ζ'.

Acéstă deosebire dintre starea luméscă şi adevĕrul evangelic cunoscênd'o cu precisiune prea mărĭtul, prea înaltul şi de Dumneḑeu prea iubitorul stăpân şi domn a tótă Ungrovlachia, domnul domn Io. Şerban Voevod Cantacuzin, ca urmaş al vechilor regĭ încununaţĭ de Dumnezeu, a preferit partea cea bună şi dacă va representà cu înţelepciunea luĭ Solomon, consecinte vestituluĭ sĕu neam, mărirea luĭ luminată, împodobită şi înarmată cu multe virtuţĭ, pe care le va arătà timpul până la marginele pămîntuluĭ, întru cât a preferit să aibă cinstea aceleĭ domniĭ, pentru care vorba profetică strigă: „eu am cinstit foarte pe prieteniĭ tĕĭ, Dumneḑeule, şi domniile lor s'au imputernicit", nu-ĭ maĭ puţin adeverat că şi acum a arătat acéstă mărire preste tot prin zidirea lăcaşuluĭ de rugăciune, adică a domnesceĭ şi prea frumóseĭ mănăstirĭ, pre care a clădit'o din temeliĭ luminăţia sa în iubita-ĭ ţară, la locul Cotroceni cu tóte accesoriile eĭ, şi cele care contribuesc la împodobirea bisericeĭ, şi cele pentru chiverniseala călugărilor, în cinstea Adormireĭ Maiceĭ Domnuluĭ. Tot la acea mănăstire a hotărît luminăţia sa să se serbeze s-ţiĭ Sergiu şi Bacchu, la ziua lor, cu mare pompă, ospitalitate şi bună priimire a celor carĭ se adunà la serbătórea lor, după cum şi el la vreme de nevoie a găsit refugiu; şi maĭ întâĭ pe puternicul şi mântuitorul Dumneḑeu, apoĭ pe neprihănita Maica Domnuluĭ, care vecĭnic mijloceşte, şi al treilea pe mariĭ mucenicĭ Sergiu şi Bacchu, fiind-că ḑiua când a fugit el erà şi ḑiua Sfinţilor, in 7 Octobre. — (Traducere de C. Litzica).

Bucurescĭ, Museul de antichităţĭ.

Legrand, *Bibliographie hellénique*, II, 425.

209.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1687.

84. Cĭasloveţŭ, Bĕlgrad (1687).

ЧѢСЛОВѢЦЬ
кѧре ѣре ѧтрѹ сѝне
СЛѫЖБѢѦЄ, ДЄ
Нѡ́ѧптє, шѝ дє зѝ
Скѡ́асє прє Рѹмънїє дє
прє Слѡ́вєнїє ши типъ̀рит
Ѧ МѢТРОПОЛѢѪ
Белгра́дѹлѹй ѧ зи́лєлє
Прѣ ѧмина́тѹлѹ̆ Дом.
ѦПѦФѢ МѢХѦ..
Кра́юль Ѧрдѣ....
Ѧнїй.....

In-8 mic de 4 foĭ nenum. cuprinzĕnd titlul şi prefaţa, şi 204 foĭ numerotate, afară de ultima, cu textul şi tabla de materiĭ. Paginele sunt tipărite cu negru şi aŭ câte 16 rînduriĭ. Titlul e incadrat în florĭ de compoziţiune tipografică. Colţul de jos, în exemplarul vĕzut de noĭ, e rupt, aşa încât nu se póte cunósce anul tipăririĭ. Dar în prefaţa adresată mitropolituluĭ „Varlaam al Belgraduluĭ şi al Vaduluĭ şi al Maramureşuluĭ, şi al Silvaşuluĭ“ (1687-1693), se spune că ea s'a început a se tipări, cu blagoslovenia sa, atunci când a fost ales Mitropolit. De aci resultă că s'a tipărit cam în 1687, data aproximativă a suireĭ sale pe scaunul metropolitan.

Din acéstă prefaţă estragem următórele:

„Sfinţiĭ Părinţi încă ştiind folosulŭ şi lipsa rugăciuniĭ, tocmit-au Laudele Besérecii pre cĭasuri de noapte şi de zi, cu psalmi den psaltirĭa luĭ Davidŭ date noao pre măngăĭarĭa sufletéscă, cu care foarte ne ĭaste lipsă să ne rugăm neîncetatŭ pre limba noastră. Că de-au fost lipsă când-va cuĭva de rugăciunĭ, lipsă ne ĭaste şi noao acum, că săvaĭ că nu ne simţim, ĭar foarte săntem bolnavi, că ne vedem a fi între focŭ şi între apă.

„Ce, o putĭarnice Dumnezău, cât ne rugămŭ, cu léne mare şi cu neştiinţă Algăndŭ (?) némulŭ nostru Rumănescŭ pentru neînţele(su)lŭ scripturiĭ. Pentru care mulţi cu dor mergŭ la Besérecă, ca să auză şi să ia ceva măngăiare sufletéscă, iar neînţelegăndŭ, măhuiţi să întoarnă acasă. Pentru care lucru, văzând noĭ lipsa besérecii, slobozit-am acésta Cărţulie ce să chémă *Cĭasloveţŭ* pre limba rumănéscă. Şi pentru că întru acéĭa vrĭame s-au începutŭ a să tipări, când pre sfinţiĭa ta, din mila luĭ Dumnezău, cu voĭa şi cu porănca Pré milostivuluĭ Domnuluĭ nostru *Apafi Mihaiŭ Craiulŭ* Ardĕluluĭ, şi cu sfatul a tot săborul pre sfinţiĭa ta, Mitropolit Belgraduluĭ tĭ-aĭ ales, şi pentru că acest lucru s-au început cu Blagosloveniĭa sfinţieĭ tale şi cu cheltuială, pentr-acĭa o închinăm să rămăe supt numele sfinţieĭ tale, şi Domnul Dumnezău să zilésca pre sfinţiĭa ta în nărocită viĭaţă pre lauda numeluĭ său. Amin.

„Alŭ sfinţieĭ tale în Domnul Hs. pururĭa slujitor
„Popa Ioanŭ din Vinţĭ.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşitul arătării cuprinsului:

„Ispravnicii şi nevoitorii acestui lucru Dumnezăescŭ.

Popa Ioanŭ din Vinţĭ şi Protopop Gheorghe din Daĭa.

Смирѣ̀ный ІЄ̃РОМОНАХЪ Йѡ́сіфъ Тѵпографѣ́ѧ Рѳсь.

Blaj, Biblioteca Archiedecesană (Cipariu).
Cipariu, *Analecte*, XXII şi *Principia*, 116. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 93.

85. Rănduĭala diaconstvelorŭ, Bĕlgrad 1687.

РЪНДѲ̃ВА̃ЛА̃ ДІА́КО
НСТВЄЛОРЪ ШЙ КѲ̃ А̃ КЪЗ
глашѣ́нїилѡр, ка́рє съ зик ла Дѵтргїє·
Шй Рѫндѳвала Вечѣ́рнїей, шй кѳ а̂
Оѵтрѫней.
Скоа́сє шй Токми́тє ди прє Ди́лѣба
Словенѣскъ, прє лимба Рѳмънѣскъ.
кѳ Бл̂венїѧ прѣ ѡ̂ Свйцйтвлвй,
Кѵр, БА̃РДАЯМЬ: Ѧ̃рхїєпскпь шй
Митрополи́тъ Бєль Гра́-
двлвй, йпро́чаѧ.
Якѳ́мь а̂нтѣ́й сав Тѵпжри́тъ.
а̂трѳ фолѡ́свль, шй а̂нцъл҃цєрѧ
Пра́вославнїчїй Рѳмънє́цї бесѣреч
ка то́ци Прє́щцїй шй Дїа́кѡнїй,
кѣ съ поа́тѫ кѳноа́цтє пе лє́сне: дє а̂
слвжй кѳм съ ка́дє, пе ѡ̂рѫндѳвал лѡр.
а̂ Скавнвл̂ Митрополїй Бєль Гра́-
двлвй Тѵпжрйндѳсѫ.
Ѧнїй Дмнвлѳ̃, аѯпз. Лѳн: Сєп: а̃.

In 4° de 21 foĭ numerotate. Titlul, tipărit cu negru şi roşu, e încadrat în florĭ de compoziţiune tipografică. Cólele de câte 4 foĭ au signatura pe primele două. Pagina, tipărită cu negru şi roşu, are 21 rînduri. La sfîrşit:

Кѵрїакъ: Гйсєр ѝ Тѵпографѣ. Бл̂тѡ, зрч̃ѕ. *(Chiriac, scriitor şi tipograf la anul 7196).*

Blaj, Biblioteca Seminariului.
Popp, *Disertaţie*, 25. — Cipariu, *Analecte*, XXI şi XXII, *Principia*, 106. — Puşcariu, *Documente*, II, 363. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 93.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

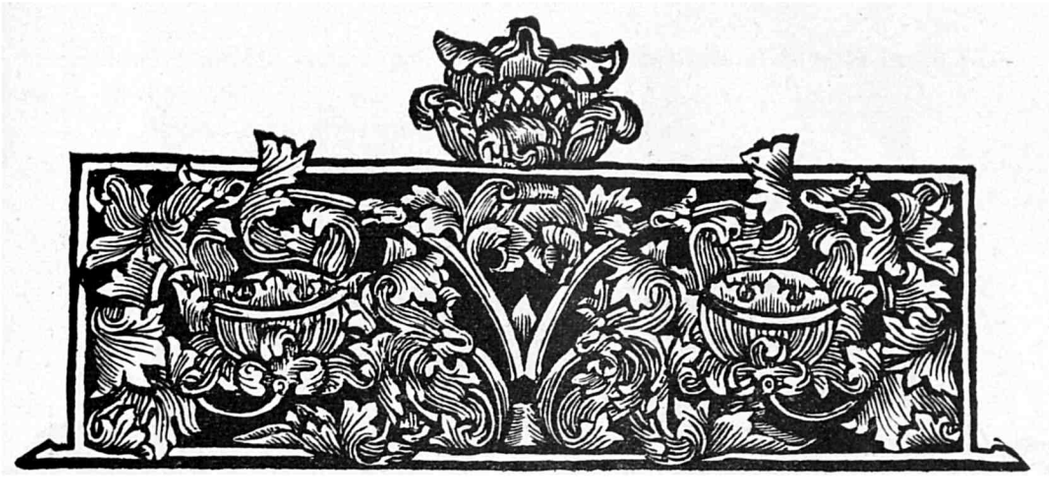

210.

1688.

86. Biblia, Bucurescĭ 1688.

БІБЛЇА

ѣдекѫ

ДѸМНЄЗЄ҃ЇСКЯ СКРЇПТѸРЪ

ѣле чєи вєки шѝ ѣле чєи нѡѵ лѣцє

тѡ́тє

кáрє сѧ тѫлмъчи́ть дѸпрє лѝмба є҆линѣскѫ спрє ⁘целѣцєрѣ
лѝмбїй рѸмънєщи кѯ порѻ́нка Прѣ вѯзлѧй крєщи́нь,
шѝ лѸминáтѸлѧи дѡ́мнь
ІѠѧнь шърки́нь, кѧтѧкозино бѧсарúбъ вовро́дъ
шѝ кѯ ⁘дємнáрѣ дѸмнѣлѧй
костѧди́нь брънковѣнѯль ми́рєле логофѣть
Непо́ть дє со́рь ѣль мърїе́й са́ле, Ка́рєле дѸпъ прєстъвúрѣ ѣчє́стѧи мли
сѣсь поменить дѡ́мнѯ, Пѯтѣрникѯль дмїѯзъ день ѣлѣцєрѣ ѣ тѡ́тєи
църъ рѸмѫнє́щи, Прє дѸмнѣлѧи лáѯ корона́т кѯ домніѫ шѝ стъпѫ
нúрѣ ѣ тѡ́тъ цáра ѹ҆гровлáхїєи. Шѝ ⁘трѯ зúлєле мърїєи са́ле сáѯ
съвѫршúть ѣчє́сть дмїѯзъ́єскѫ лѯ́крѯ. Ка́рєле шѝ тоатъ
келтѯлала чѣ десъвѫршíть ѡ҃ лѯ ръдика́ть.
Типърúтѯсаѯ ⁘тѫю ⁘ скáѯнѯль митрополіе́й вѯкѯрє́щилорь,
⁘ крѣ́мѫ пъсторіе́й Прѣ сфѣцѯтѯлѧй пърúнте кѷрь деодо́сїє
митрополúтѯль църїй, шѝ ѣ҃ѯáрхѯ лáтѯрилорь,
Шѝ пентрѯ чѣ дє ѿ҃вщє прїúнцъ, сѧ дърѯúть, нѣмѯлѧй рѸмѫнє́скь.
ла ѣ҃нѯль дела фáчерѣ лѸмїй, ѕ҃зр҃чз
ѣр҃ъ дела Спъсе́нїѫ лѸмїй, ѕ҃лхпи
⁘ лѯ́на лѸй ноємври ⁘ і҃, зúле.

In folio, de 5 foĭ nenum., 932 pag. numerotate şi 1 fóie la sfîrşit. Caietele de câte 4 foĭ au ca signatură alfabetul cirilic repetat de 3 orĭ. Titlul, tipărit în negru şi roşu, e încadrat de un chenar format din florĭ de compoziţiune tipografică. Textul e tipărit pe două coloane, iar prefeţele pe una singură, cu 59 rînduri pe pagină.

Pe verso titlului sĕ află stema lui Şerban Cantacuzino între literele Іѡ—Ш, К—Ѣ, Е—Д, Д—Ѡ, Ц—Р. şi următórele stihurĭ:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

211. — Stema lui Io. Şerban Cantacuzino Voevod, *Biblia*, 1688.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Stihurĭ 8 asupra stemeĭ pré luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domnŭ Ioanŭ Şărbanŭ C. B. Voevodŭ.

„Soarele luna gripsorulŭ şi corbulŭ înpreună,
încă şi spata cu buzduganulŭ spre laudă să adună
„Şi acésté Doamne-ţĭ înpletescŭ stemă înfrumuseţată,
în locŭ de părinţi soarele şi luna ţi să arată.
„Luminătorĭu născându-te, némuluĭ şi moşieĭ,
pré vrédnicŭ stăpânitorĭu ţărâi şi politieĭ.
„Iară corbulŭ, care au hrănitŭ pre celŭ flămândŭ Ilie,
aduce-ţi Doamne cu crucé putére şi tărie.
„Intinde-te ca grîpsoruluĭ, spre toate stăpânéşte,
şi cu spata şi cu buzduganulŭ spre vrăjmaşi izbândéşte
„Spre cei văzuţi şi nevăzuţi, cu mare biruinţă;
precum rugăm pre Dumnezău cu multă umilinţă
„Să te întăréscă minunat, în domnie slăvită
cu pace şi cu linişte, cu viaţă norocită,
„Şi întru al său Dumnezăescu lăcaşŭ şi fericire
să-ţŭ dé cerescului înpăratŭ, parte de moştenire.
„Plecat robulŭ Mărieĭ tale
„Radulŭ logofăt.“

Cele lalte 4 foĭ nenumerotate sunt ocupate cu scrisórea Domnuluĭ, scrisórea către Domn pentru închinarea cărţeĭ, carĭ se reproduc maĭ jos, şi cu arătarea cuprinsuluĭ întitulat „A cărţilorŭ D-mnzăeştiĭ Scripturi desluşire.“

„Ioanŭ Şărbanŭ Cantacozinò Basarabă Voevodŭ, den mila luĭ Dumnezău Domnu şi biruitorĭu a toată Ugro Vlahiĭa.

„Celorŭ ce să află lăcuitori suptŭ stăpâniré noastră, pré sfinţituluĭ Mitropolit kirŭ Theodosie, ĭubitorilor de Dumnezău Episcopi, pré cuvioşilor egumeni, smeriţilorŭ preoţi, blagorodnicilor boĭari şi tuturorŭ celora lalţĭ pravoslavnicilor creştini, cel dela Dumnezău ajutorĭu poftimŭ.

„Vrândŭ să să ducă den lumé acĭasta pré bunulŭ şi unulŭ putérnicŭ Dumnezău, Domnul nostru Isus Hristos, şi numărândŭ în mânile credincĭoşilor slugilor sale talantul cel de trebuinţă, cu mare arătare le-au poruncitŭ, zicândŭ: neguţitoriţi până voĭu venì. Pentru ce acĭasta? Poate-să mira cine-va, dară nu era cu putinţă să lase la ĭubiţiĭ luĭ maĭ trebuincĭoasă şi maĭ folositoare învăţătură şi vrédnică ca să o povestéscă la fiiĭ lor, şi cândŭ vorŭ şădé în casă şi cândŭ vor înbla în cale, şi stândŭ şi culcându-se, şi tocma să zicu, după cum au zisŭ Moysi, vrédnică să o poarte semnŭ pre mânile lor şi neclătită înnainté ochilorŭ lorŭ, scrisă pre pragurile uşilor caselorŭ lorŭ. Şi măcară de arŭ fi fostŭ cu putinţă o învăţătură părintéscă ca acĭasta, ca unĭ sunet unĭĭ cereşti trâmbiţe să răsune la urechile tuturor celor ce credŭ în Isus, ca să poată la cei grijnici să aţâţe pofta şi dragosté, ĭară dela cei leneşĭ să scuture trândăviĭa şi răutaté. De vréme ce vedemŭ némul omenescŭ cel ce ĭaste de Dumnădău cu oare-ce maĭ puţin de cât îngerĭĭ ziditŭ, la mare negriji aflându-se, ne conoscându-şĭ blagorodniĭa şi cinsté lui, ce înpletecindu-se în miĭ de mincenoase şi nefolositoare învăluĭale, atâta cât a îndemna şi pre înţeleptul Solomonŭ să strige

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cu mâhnire mare: Văzut-amŭ toate céle ce-s făcute supt ŭ soare şi ĭată toate-s deşertare şi voe de Duhŭ. Văzut-au înţeleptul acela şi noi în toate zilele cu mare pagubă ispitim, pre cum amŭ zis, că némul omenescŭ urméză numaĭ lucrurile céle deşarte, şi până într-atâtŭ a să lenevì şi a hulì şi a batjocorì, au de săvârşitŭ, au spre cé maĭ multă parte pre cé de totŭ folositoare şi scumpă neguţitorie, care ĭ-au poruncit Dumnezău, neputându ĭa să tragă pre om la dânsa, nici darurile care-ĭ pune înnainte înţelepcĭuné cându să apucă de dânsa, nici muncile cu care îl înfricoşază cându se întoarce de cătră dânsa, zicându: Până cându, pruncilor, ĭubiţi deşărtaré? Pentru acĭastă cĭudată neguţitorie trimite Domnulŭ pre slugile sale, chemându pre toţi, şi toţi să cură cu pricini: unulŭ că m'am însurat de am luat muĭare, altul păriech(e) de boi amŭ cumpăratŭ, şi célé-lalte pricini cu păcat, ne avându nici o grije de cina cé dulce a dumnezăeştiĭ mése. Cu adevărat mare nesimţire ĭaste a socotì pre înşi-ne întru o foamete desăvârşită a fi sătuĭ şi întru nenoroci ri a fi fericiţi, şi la sărăciĭa cé de cereştile comori a fi foarte bogaţi. Nu vomŭ puté într-altŭ chip să ne deşteptămŭ sufletele den somnul cel greu al trupuluĭ acestuĭ deşărtŭ, care până la cé de apoi să strică, fără de cătŭ cu cé folositoare aducere aminte de porunca luĭ Hristos, la care ne îndémnă cu credinţă să neguţitorim talantulŭ ce ni s-au dat. Şi caré ĭaste neguţitoriĭa? Care ĭaste talandul ce ne-au încrezutŭ şi cu dobându va să ni-lŭ céră Domnul pentru neguţitorie? N'avem să trimitemŭ corăbiile la Tarson cu corăbiĭariĭ păgânuluĭ Ohozieĭ şi cu neguţătoriĭ Tiruluĭ, ca să le încărcăm de aurŭ curatŭ, cu păuni pestriţi de totŭ félĭul şi cu alte striine şi scumpe neguţitoriĭ, căci nepotrivit mai bune şi maĭ scumpe ne pune dumnezăĭasca poruncă înnainte, să dobândimŭ cu talandul, adecă sufletele pentru Hristos, pentru care toată lumé nu ĭaste vrédnică, şi pentru suflete să dobândimŭ faptele céle bune, care sântŭ céle adevărate bunătăţi, şi înţelepciuné acéĭa caré Solomon cu multe félĭuri de făgăduĭale învaţă pre fiĭulŭ său, să neguţitoréscă cu dânsa mai bine de cătŭ cu aurulŭ şi de cătŭ fie-ce altă avére, zicându: fericit ĭaste omul care au aflatŭ înţelepcĭuné şi pământénulŭ care ştie înţelégeré, mai bine cu ĭa să neguţitoréscă de cât cu avuţiĭ de aurŭ şi de argintŭ. Adevărat, cu adâncă bogăţie sântŭ avuţiile şi bunătăţile care ne dobândéşte talandulŭ. Ĭară care să fie şi talandul acesta? Dupà tâlcuiré dumnezăesculuĭ Davidŭ, care zice: Cuvintele Domnuluĭ sântŭ cuvinte curate, argintŭ lămurit şi de şapte ori curăţit, şi alta nu e fără cât cuvântul lui Dumnezău cu care are a neguţătorì omul, spăseniĭa lui şi a fratelui său. Acestŭ dumnezăescŭ cuvântŭ măcară că cu multe félĭuri de nume lăudându-se să arată noao la dumnezăĭasca scriptură, întâĭu ca cum să zice apă vie care stinge aţâţaré poftiĭ cei spurcate, sau pâiné vieţiĭ caré mâncându-o sufletul lépădă stricăcĭuné morţiĭ, au vin dulce care pică în inimile celor ce-l béu bucuriile raĭuluĭ, au luminătorĭu care ne luminéză să nu ne poticnimŭ înblându în noapté deşărtăriĭ cei lumeşti, au sabie care junghe inima bălauruluĭ celuĭ viclén, au pavăză de focŭ cu care ne apărămŭ de săgeţile céle aprinse cu focŭ ale Sataniĭ, au piatră întărită preste care stau neclintite duhovniceştile zidiri, au chĭae care ne deşchide visteriĭa dumnezăeştiĭ fericiri, au canonŭ care ne stâmpără necazurile lumiĭ aceştiĭa, au ĭarbă care ne vindecă toate vătămăturile célé sufleteşti, sau carulŭ credinţeĭ asupra căruĭa ca nişte biruitori vom să întrăm în raĭu, sau maĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

desăvârşit piatra cé de multŭ preţŭ ce să zice cărbune care ne-au pusŭ dragosté lui Dumnezău, ca unŭ semnŭ ca să ne cunoaştemŭ că sântemŭ ai lui. Cu acésté şi cu altele asémene, de să şi tâlcuĭaşte, cumŭ amŭ zisŭ, cuvântul lui Dumnezău, ĭară în cât maĭ cu cuviinţă de câtŭ toate să arată cândŭ să numéşte talandŭ, căci cu acesta ne aducem aminte, că darul ce am luat nu l-amŭ luat numaĭ pentru noi, ce şi pentru alţiĭ, care singur să arată a fi legătura frăţieĭ cei creştineşti. Şi încă cu talandul ne maĭ învăţămŭ: că măcară că însuş Dumnezău le lucréză toate întru toate, ĭară şi noi, ca dela dânsulŭ fiindŭ întăriţi, trebue să lucrăm, împreună cu a noastră spăsenie, şi spăseniĭa fratelui nostru. Cât precum Dumnezău în ceriu are duhuri poslušitoare spre slujbă trimiţându-se, aşa şi aicé pre pământŭ au aşăzat pre oare-cariĭ duhovniceşti slujitori, înpărţitori de cereştile taine, şi ca să dé la fraţi cerésca filosofie cu a sa dragoste, care elŭ pogorându-se denŭ ceriu au învăţatŭ. De aicé poate socotì fie cine cum, precumŭ avuţiĭa cé închisă nu ĭaste avuţie, şi după cumŭ zicŭ filosofiĭ elinilorŭ, aşa încă la besérică talandurile céle duhovniceştĭ, cândŭ nu se dau dela uniĭ la alţiĭ, nu se zic talanduri; şi o mărturiséste înţelepciúné, unde zice: grădină închisă şi fântână pecetluită ce folosŭ ĭaste dela amândoao? Iaste vrédnicŭ de socotélă şi numărulŭ talanţilor, căci zice că au datŭ unuĭa 5, altuĭa doi, altuĭa unulŭ. Acĭasta nu pentru altŭ zice, fără cât ca să ştim, că den céle ce-sŭ cu număr nu se cade să ascunză cineva, ce să le păzască deplinŭ. Şi acĭasta pentru ce? Pentru că are a ne lua sama şi pentru acésté şi pentru dobânda lor. Cândŭ? Până voĭu venì, zice, adecă la a doa venire la cé înfricoşată şi pré diréptă judecată. Pré diréptă îĭ zicŭ, pentru că la acĭasta judecătorĭul ca unŭ Dumnezău nu poate să greşască, greşiţiĭ nu potŭ să-şĭ ascunză greşalele lorŭ, şi răspunsul ce ĭaste să fie nu se maĭ preface. Precum să véde dară, puţină ĭaste vrémé întru care

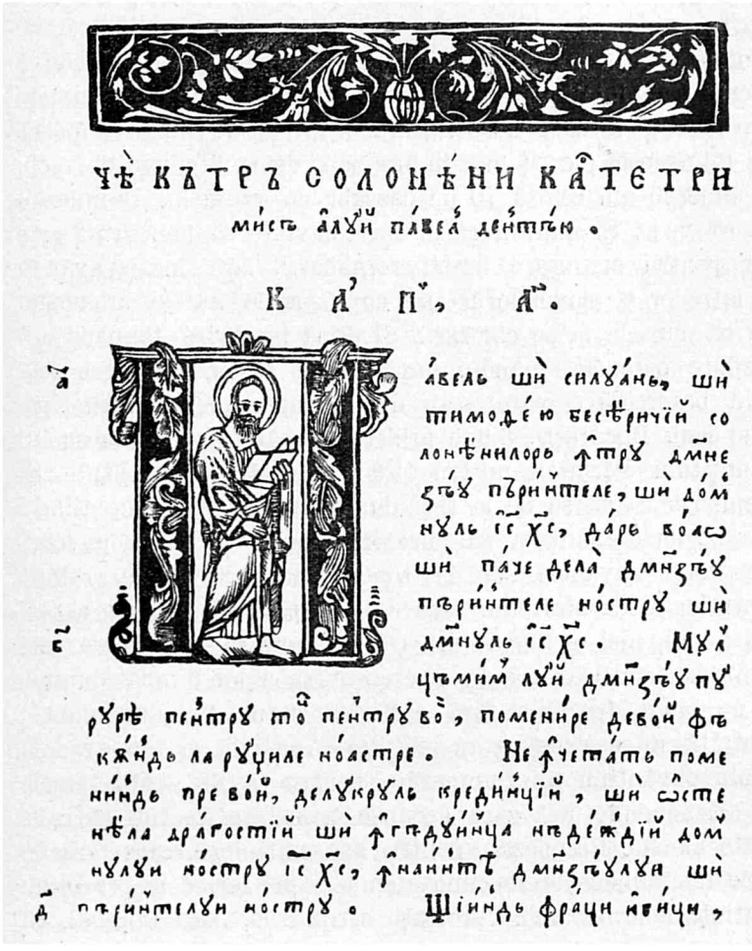

212. — Din *Biblia* de la 1688.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

avemŭ a neguţitori talantul dumnezăesculuĭ darŭ. Şi auzândŭ acĭasta eu smeritul Domnŭ den gura Domnuluĭ mieu adése a zice: priveghéţi că nu ştiţi în ce cĭasŭ Domnul nostru vine, cunoscutu-mi-amŭ datorie ne părăsită, mai nainte de a sosì sfârşitul nemernicieĭ méle după darulŭ ce mi s-au dat den mila lui Dumnezău să neguţitorescŭ duhovnicésca neguţitorie, şi să dau celor ce sântŭ suptŭ ascultaré noastră talandulŭ care m-au încrezut Domnulŭ. Şi acĭasta am făcut la tălmăciré aceştiĭ sfinte scripturi, făcândŭ multă nevoinţă şi destulă cheltuĭală. Despre o parte puindŭ dascali ştiuţi foarte den limba elinéscă, pe pré înţeleptul celŭ dentru dascali alesŭ şi arhiereu Ghermanonisisŭ, şi, după petrécere lui, pre alţiĭ care s-au întâmplatŭ; şi despre altă parte ai noştri oameni aĭ loculuĭ nu numaĭ pedepsiţi întru a noastră limbă, ce şi de limba elinéscă avândŭ ştiinţă ca să o tălmăcéscă; cariĭ luândŭ lumină şi dentr-alte izvoade vechi şi alăturându-le cu cel elinescŭ alŭ celorŭ 70 de dascali, cu vréré lui Dumnezău o au săvârşit pre cum să véde. Şi măcară că la unele cuvinte să fie fostŭ foarte cu nevoe tălmăcitorilor pentru strimtaré limbiĭ româneşti, ĭară încăş avândŭ pildă pre tălmăcitoriĭ latinilor şi slovénilorŭ, pre cumŭ aceĭa aşa şi ai noştri le-au lăsatŭ pre cumŭ să citescŭ la cé elinéscă. Şi după isprăviré tălmăcituluĭ aceştiĭ folositoare şi sfinte ostenéle, luândŭ, după cumŭ să cade, şi voe dela sfânta şi muma noastră beséreca cé mare, s-au dat în tipogràfie de s-au tipăritŭ în sfânta Mitropolie denŭ Bucureşti, fiindŭ arhiereu şi păstorĭu creştinesculuĭ acestuĭa norodŭ Pré Sfinţitulŭ Părintele nostru kirŭ Theodosie Mitropolitulŭ. Şi spre acĭasta m-am îndemnatŭ ca să să dé la toţi dumnezăescul cuvântŭ, ştiindŭ bine că Dumnezău au porunciţ sfinţilor săi ucenici şi apostoli să propoveduiască pre făcătorĭul de viaţă cuvântul său la toată zidiré, ca să nu rămâe cineva ne luminat de străluciré daruluĭ său, care vedem până în zioa de astăzi că n'au rămasŭ nici un némŭ, nici o limbă (măcară şi varvară şi cariĭ la céle de apoi hotară ale lumiĭ depărtaţi) ca să nu citéscă întru a lor limbă dumnezăĭasca scriptură, care nu ĭaste dentr-alt fără cât den darul Duhuluĭ sfântŭ, care în zioa de petdesetniţă au deschisŭ gura sfinţilor Apostoli, şi propoveduĭa cu toate félĭurile de limbi cuvântulŭ lui Dumnezău, pentru că nu sântŭ tainele credinţiĭ noastre ca ale Elefsinénilorŭ să zacă ascunse şi închise, ce toţi să cade să ĭa darurile céle bogate ale lui Dumnezău pentru spăseniĭa lorŭ, care fără de citiré sfinteĭ scripturi, ce ne tălmăcéşte să cunoaştemŭ şi pre înşine şi pre Dumnezău, ĭaste fără de putinţă a le dobândì. Cercetaţi scripturile, zice Domnul, că întru acésté să închée toată cunoştinţa celor dumnezăeşti şi omeneşti lucruri. Acésté cuprindŭ poruncile şi légé lui Dumnezău, care porunci ĭaste înţelepcĭuné, céĭa care face pre omŭ adevăratŭ omŭ, pre cumŭ cu mare înţelégere şi pré înţeleptul Solomonŭ au alesŭ acĭasta, unde zice: de Dumnezău te téme şi poruncile lui păzéşte, că acĭasta e totŭ omul, şi cé maĭ de apoi scriptura ĭaste care află raĭulŭ omuluĭ sau raĭu face pre omŭ. Rogŭ dară să priimiţi cu bucurie cé bună îndurare cu care ne-am nevoitŭ pentru folosulŭ obştescŭ şi să rugaţi pre Dumnezău şi pentru a noastră spăsenie."

„Pré luminatuluĭ, pré creştinuluĭ, pré slăvitului, ĭubitorĭului de Hristos, Domnu şi oblăduitorĭu a toată Ugro-Vlahia, Ioan Şerban Cantacuzinò Basarabă

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Voevod, dragosté cé întru Hristos și apostolésca blagoslovenie aducem Mărieĭ tale.

„Omulŭ celŭ ce ĭaste desăvârșit dentru acĭasta să cunoaște că ĭaste desăvârșit, căci pururé socotéla și gândulŭ luĭ are la săvârșitulŭ acela, pentru care ĭaste dela Dumnezău făcutŭ și ziditŭ, care săvârșitŭ nu ĭaste altŭ, fără cătŭ însuși Dumnezău. Direptŭ acéĭa la Apocalipsisŭ zice: Eu sântŭ celŭ dentăĭu și celŭ de apoi. Și ce va să însemnéze cu acĭasta? fără cătŭ: Eu sântŭ celŭ dentăĭu, adecă dentru care sântŭ toate, de unde și omulŭ mai vârtosŭ au luatŭ începătura, și la acéia să uită; eu sântŭ celŭ de apoi, adecă precum începătura săvârșirei lucrurilorŭ și a omului ĭaste, așa ĭaste săvârșiré cé desăvârșitŭ, la mine să aibă săvârșitulŭ, la mine să năzuĭască, că de vorŭ năzui aĭuré vorŭ peri. Eu sântŭ cel dentăĭu și celŭ de apoi, și vei vedé și cu socotélă de ĭaste adevăratŭ acesta. Firéște pohta omului ca la unŭ semnŭ să uită la Dumnezău, și nu numa noĭ buniĭ credincĭoși și direptiĭ și creștiniĭ, cariĭ avemŭ légé viețiĭ, ce tocma și păgâniĭ, cei ce totŭ félĭul de fără de lége în toate zilele facu, îșĭ aducŭ aminte de Dumnezău și-l roagă, pentru că și ei dela Dumnezău au ființa și firéște îșĭ caută săvârșitulŭ lorŭ, măcară că lipsescŭ departe dela Dumnezău cătŭ e ĭadulŭ de raĭu. Iară încăși ajunge acĭasta ca să cunoaștem că firéscă pohtă trage pre oameni la Dumnezău ca spre celŭ de apoi săvârșitŭ, spre carele ori cine să va uita pre cum să cade acela ĭaste desăvârșitŭ, și déca-i ĭaste gândulŭ luĭ acolo să cunoaște că ĭaste desăvârșitŭ. Direptŭ acéia toți cei buni și direpți, care bine au viețuitŭ în lume, zicemŭ că-sŭ desăvârșitŭ, și mai vârtosŭ de cătŭ toți sfințiĭ Apostoli, și câți voescu și lucréză lucruri apostolești; pentru că aceșté mai pre de-asupra cunosc pre Dumnezău că ĭaste binele celŭ desăvârșitŭ, și săvârșitulŭ celŭ după urmă. Direptŭ acéĭa să zice la cântaré cântărilorŭ: Spune-mĭ, pre carele au ĭubitŭ sufletulŭ mieu, unde paști, unde ședzi, unde ții slava, și împărăția ta Dumnezăul mieu? Și pentru care lucru ĭaste Dumnezău pricină desăvârșitŭ și să pohtéște? Zicu dentru dragoste, caré în trei chipuri să înparte: întăĭu pentru ném, a dooa pentru vrednicie, a treĭa pentru fapte. — Să zicem dară pentru cé dentăĭu, măcară că voința bună ĭaste mai pe de-asupra, cândŭ némulŭ să lipsésțe de bunătăți, ca în vrémé luĭ Avraamŭ, care s-au alesŭ pentru buna voință, avândŭ tată inchinătorĭu de idoli, ĭară cândŭ cură amândoao, și voința bună și némulŭ, fără de asămănare ĭaste blagoròdniĭa. Direptŭ acéĭa lăudăm pre marele Costantinŭ, căci au fostŭ dentru înpărați, și fiĭu și nepotŭ, și alțiĭ mulți pre cari-ĭ lăsămŭ, îndestulându-ne, că celŭ peste totŭ desăvârșitŭ Isus, ca o laudă mare ĭa de cătră Duhulŭ celŭ sfântŭ, căci ĭaste de înpărătescŭ și patriesăscŭ némŭ, numindu-să fiĭulŭ luĭ Davidŭ, și fiĭulŭ luĭ Avraam; și la Apocalipsis zice: ĭată au biruitŭ leulŭ celŭ ce ĭaste denŭ félĭulŭ Iudii rădăcina luĭ Davidŭ. — A dooa pentru vrednicĭa, că mulți sântŭ mari despre buna credință, ĭară nu să cunoscŭ de vreme ce celora ce au mare cuviință le dă Dumnezău si vrednicie, și cunoscuți îi face, că ei pohtescŭ pre Dumnezău ca pre unŭ desăvârșitŭ făcătorĭu pe bine, precum și Davidŭ déca-i zise Dumnezău precum să arată la alŭ șaptele capŭ la a dooa înpărăție: luatu-te-amŭ den staululŭ oilorŭ și te-amŭ făcutŭ numitŭ, după numele celorŭ mari cariĭ sântŭ pre pământŭ, și elŭ răspunse: nu ĭaste altulŭ ca tine și nu ĭaste Dumnezău afară denŭ tine. — A treĭa pentru fapte, de care să laudă Moysi de cătră Dumnezău, că s-au aflat

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

credincĭosŭ în toată casa lui Dumnezău, că dându-ĭ să fiĕ mare voivodŭ şi puitorĭu de lége lui Israilŭ, cându greşiĭa norodul la Dumnezău, tăĭà, omorâĭà, certà, ĭară cându cârtiĭà spre dânsul şi-l suduĭà, elŭ să rugà pentru eĭ, nu pentru altŭ ceva, pentru căci de mare lucruri să învrednicise a fi poslușitorĭu, de săvârşit ĭubiĭà pre Dumnezău şi pre dânsul avé săvârşitulŭ cel de apoi, pre cum şi Apostolii, pentru căci făcé lucrurile céle ne asămănate, pofitiĭà să moară ca nişte săvârşiţi şi a fi cu Hristos celŭ de săvârşit. — Uniĭ săvârşiri ca aceştiĭa te-ai învrednicitŭ a fi Măria ta. Direptŭ acéĭa şi gândul de săvârşit ilŭ tinzi cătră Dumnezău ca spre săvârşitul cel de apoi. — Intâĭu pentru ném, pentru că celŭ părintescŭ să trage despre diregătorie de patrichiĭ şi de sfétnici înpărăţiiĭ greceşti, precum au fostŭ pre vrémé luĭ Ioan Vataţi, cel ce erà păharnicŭ şi domnu Trachieĭ, Ioan Cantacozinò, carele au oştitŭ asupra Ghinoveziloră celor de la Rodos, pre la lĕtulŭ 1225 de la Hristos, căruĭa nepotŭ aŭ fostŭ cela ce şi înpărat Ţarigraduluĭ au ajunsu, Ioanŭ Cantacozinò, nu numaĭ slujât la céle politiceşti şi iscusit de multa bunătate ce avé spre cei de suptŭ stăpânire, ce şi alesŭ bogoslovŭ ; întâĭu că au hulitŭ céle pământeşti şi au ajunsŭ pre pământ îngerŭ, ca un altŭ apostol nou, pre Hristos numaĭ si ĭubindu-l şi căştigându-l ; şi a doa că au tâlmăcitŭ den dumnezăescul Duhŭ Cântaré cântărilorŭ, care tâlmăciré acéĭa asemănare nici au priimitŭ nici va priimì în véci ; a treĭa că au acoperit hulele şi blestemele proroculuĭ celuĭ mincinosŭ maĭ mult decâtŭ altŭ fieşte-care, şi după acéia le-au mustrat şi basne le-au arătatŭ cu sila cuvântuluĭ şi cu putéré scripturilor ; deci, de au scrisŭ după acéia uniĭ dascali aĭ răsărituluĭ şi ai apusuluĭ înpotriva mincĭuniĭ pângărituluĭ aceluĭa, dela acesta au luatŭ pricinile şi a scrie şi a lăsa scrisori bune şi cu tărie. Deci dentru acela au fostŭ şi ĭaste némulŭ Mărieĭ tale slăvit şi la politiceştile stăpâniri lăudat şi la dumnezăĭasca credinţă vestitŭ si la duhovnicĭasca înţelepcĭune minunat. Dereptŭ acéĭa şi pre vrémé luĭ Sultanŭ Sulimanŭ, fericitulŭ strămoşul Măriei tale Dimitrie Cantacozinò, cu multa luĭ înţelepcĭune aŭ oprit şi n-au surpatŭ păgâniĭ bisericile Ţarigraduluĭ, pre cum ilŭ luoase cu sabiĭa, şi avé direptate după legile lorŭ să nu lase acolo bisérică de creştin. Şi după acela până în zilele Mariĭ tale vrédnicŭ de minune ĭaste celŭ lăudatŭ némŭ al Mării tale, pre cum mărturiseşte cé ĭubitoare de Dumnezău viaţă a fericituluĭ părinteluĭ Măriitale răposatuluĭ Costantin Cantacozinò, caré cinsté bunătăţiĭ luĭ era maĭ peste toată lumea. Ĭară şi despre parté maiciĭ Mărieĭ tale într-acestaşŭ chipŭ au fostŭ şi ĭaste, pentru că Basarabă, după cumŭ zice istoricŭlŭ care să chiamă Halcocondil, la a şapté carte a istorieĭ luĭ, fost-au pe vrémé luĭ Sultanŭ Murat tatăl luĭ Mehmet, celuĭ ce-au luatŭ Ţarigradulŭ, al doilé némŭ de domnie, de vréme ce acesta au adusŭ pre Danŭ fecĭorul luĭ Băsărabă Domnŭ ţărăĭ rumâneşti, că şi Băsărabă adecă Domnŭ erà după a acestuĭaş istorie, care scrie la al noaolé carte, cându domniĭa ţărăĭ rumâneşti biruĭa până la Maré Négră, de vréme ce şi cetaté Chilieĭ au fostŭ parte de ţara rumânéscă, că şi Vladŭ vodă dentr-acelaş ném au domnitŭ pre la lĕtulŭ 1455 dela Hristos. Iară denŭ vrémé lui Băsărabă Vodă şi a luĭ Danŭ Vodă de nu avemŭ elinéscă istorie câţi nepoţi de ai lorŭ au domnit, însă avemŭ miĭ de alte istoriĭ, căci când nepoţiĭ lorŭ domniĭà şi să numiĭà Băsărăbeşti, cându era boĭari, măcară că pentru zavistiĭa stăpânitorilor celor tirani să chem şi ei fecĭoriĭ de Domnŭ cu altŭ nume, şi acesta s-au făcutu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

de multe ori, până la Ş̃ărbanŭ voevodŭ, părintele maicei Măriei tale Doamnii Elinii, care şi cu lucrulŭ şi cu cuvântulŭ era pré luminată, şi până la Mateĭ voivodŭ cel vestit şi până la Costantin voivodŭ celŭ despre mumă unchĭul Măriei tale, şi până în zilele Mării tale pré luminate. Direptŭ acéĭa şi vredniciĭa Mării tale ne asămănată ĭaste, căci că némulŭ şi despre tată şi despre mumă să trage de multe înpărăţii şi domnii, măcară că slăvit au fostŭ, ĭară în cé de apoi întru boerie slujiĭa. Ĭară Mariĭa ta pre acesta la putére domnéscă l-aĭ rădicat, însă domnindŭ ĭară înpărătéşte şi stăpânindŭ ĭară cu mare cuviinţă, norodului povăţuitorĭu fiindŭ, ĭară de noroade a purta grijă, şi spre limbi fiindŭ făcătorĭu de bine, pentru că pré milostivŭ eşti şi dulce făcătorĭu de bine, chivernisești şi bine oblăduești, ĭară n-ai pre altulŭ asémené, plineşti chipul părintescŭ celŭ înpărătescŭ, ĭară mai vârtosŭ cinste strămoşilorŭ făcându-te, au de strămoş cinstindu-te. Direptŭ acéĭa dăruitu-ţi-s-au şi céle peste fire lucruri, nu numaĭ căci den tineréţe te-aĭ arătat luminat spre politiceştile stăpâniri şi spre toate te-aĭ arătatŭ ştiiutŭ *(sic)*, şi la primejdiile vremiĭ alesŭ otcârmuitorĭu şi curăţitorĭu de tiraniĭ patrieĭ, şi de obşté sfintelorŭ mânăstiri şi biséreci denŭ temelie bunŭ chitîtorŭ şi înnoitorĭu Dumnezăesculuĭ mormântŭ şi sfântuluĭ munteluĭ Athonuluĭ de multe ori întru multe ajutorĭu, şi cé de câtŭ toate maĭ mare, sfinteĭ şi catholiceştiĭ şi apostoliceştiĭ biséreci în multe părţi te-aĭ arătat ajutorĭu cu multe félĭuri, care lucrulŭ acesta ĭaste celŭ dentâĭu alŭ bunătăţilor. Direptŭ acéĭa Fotie patriarhul Ţarigraduluĭ, scriindŭ către Mihailŭ, biruitorĭul Bulgarieĭ, zice: adecă célélalte lucruri mici aducŭ folosinţele, ĭară nevoinţa care ĭaste pentru Besérică nemoarte căştigări nemortuluĭ suflet lucréză. Şi ajuţi Besérecii: întâĭu, că Scriptura cé noo răsipită fiindŭ, după izvodul celŭ vechĭu şi cu nevoe aflată a să citi de preoţii cei de ţară, la rânduĭala tipiculuĭ elinescŭ, spre lesne cetire o aĭ tocmitŭ; a doa că o aĭ tâlmăcitŭ în limba rumânéscă şi o ai tipărit şi dintr-a Măriĭ tale cheltuĭălă atâté cărţi făcându, le-aĭ datŭ maicii Biséricii a să citì; a treĭa că véchĭa scriptură tâlmăcindu-o pre limba rumânéscă aĭave a să citì o aĭ făcutŭ; că de vréme ce, după politiceştile legi, nu să cade omuluĭ grecŭ a nu şti legile Grecilor, cu câtŭ era maĭ direptŭ creştiniĭ Rumâni să ştie legile luĭ Dumnezău, care ĭaste sfânta Scriptură, şi adevăratŭ la Rumâni s-au plinitŭ cuvântulŭ apostoluluĭ Filipŭ, care aŭ zisŭ către hadâmulŭ înpărătésiĭ Ethiopilorŭ: oare cunoşti céle ce citeşti? precumŭ zicŭ bogosloviĭ: cel ce nu cunoaşte să nu să cunoască. Direptŭ acéĭa spre mustrare zicĭa Dumnezău Jidovilorŭ prenŭ Isaiĭa, precumŭ zice Apostolul către Corinthéni: cu alte limbi şi cu alte buze voĭu grăì către dânşiĭ, şi nici aşa nu mă vor ascultà. Acĭasta şi la Rumâni s-au plinitŭ, că cu glasŭ striin grăindŭ lorŭ Dumnezău, nu ascultà; ĭară acumŭ sfânta Scriptură prin nevoinţa Măriei tale să citéşte şi cunoscută să face şi la mari şi la mici. Şi de vréme ce cel atocma apostolŭ Costantinŭ înpăratŭ, căci au scrisŭ sfânta Scriptură la o samă de cărţi, ca să să citéscă pre la beséricile céle den Ţarigradŭ, să laudă şi să cinstéşte, cu câtŭ maĭ vârtosŭ vrédnicŭ de miĭ de laude eşti Mariĭa ta, care la unŭ norod întreg dai cuvântulŭ luĭ Dumnezău, ca oare-ce lumină fiindŭ până acum suptŭ acoperemânt şi o pui în sfeşnicŭ, ca să luminéze celor den casă ai Besériciĭ noroade: Rumânilor, Moldovénilor şi Ugro-Vlahilor. Creştinat-au sfântul Zlataustŭ pre Rumâni, pre cariĭ şi lăcuitoriĭ Nistruluĭ îĭ numescŭ létopiseţile céle beserecești, învăţându pre uniĭ dentr-ânşiĭ carte

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi limba elinéscă, şi cu acéĭa au învăţatŭ pre ceĭa-lalţi. Ĭară Mărĭĭa ta lipsă de atâţé ani o ai adusŭ la săvârşire desăvârşitŭ, învăţândŭ atâté noroade să cugete zioa şi noapté légé luĭ Dumnezău şi sara şi dimenóţa şi amiază-zi să povestéscă minunile luĭ şi să bine-cuvintéze în toată vrémé pre Domnul, şi cândŭ să vorŭ culcà şi cândŭ să vor sculà, şi cândŭ vorŭ călătorì şi cândŭ vorŭ şădé, după dumnezăĭasca poruncă, care grăĭaşte la alŭ 6 capŭ la a doa légе. Şi de vréme ce Ulfila Episcopul Gotthilor ĭaste lăudat că pre vrémé lui Valendianŭ au tălmăcitŭ unele părţi ale sfintei Scripturi spre limba lorŭ ca să să întăréscă oameniĭ némului său denŭ pâiné cé vie a învăţăturiĭ Duhului, cu cât mai vârtosŭ eşti Mărĭĭa ta vrédnicŭ de cinste, tălmăcindŭ şi dândŭ nu oare care părţi, ce toată Scriptura, şi nici la puţină părticé de limbi, ce la întregi şi de multe félĭuri de noroade, şi mai vârtosŭ împreunate fiindŭ întru toate cu catholicĭasca Besérică, şi să făcură precum poruncéşte Domnulŭ la al 6 capŭ alŭ lui Ioanŭ Evanghelistulŭ: toţi învăţaţi de Dumnezău. Stravonŭ scriitorĭul de pământŭ vrednicĭĭa şi măriré Rumânilor scriindŭ, numai pre ostaşiĭ vremiĭ aceĭa care erà asupra vrăjmaşilorŭ ţărâi îi numără. Iară în zilele Mărieĭ tale şi bărbaţi şi mueri şi tineri avândŭ armă biruitoare sfânta Scriptură, oştescŭ împotrivă, nu spre oameni şi trup şi sânge, ce spre înpăraţiĭ véculuĭ acestuĭa către céle duhovniceşti ale vicleniеĭ şi dândŭ războĭu şi biruindŭ; pre cum şi Domnulŭ postindŭ, după cum zice Scriptura, au biruit pre diavolulŭ. Şi de are Ptolomeu înpăratul Eghypetului mai mare laudă, care au tălmăcitŭ sfânta Scriptură den limba ovreiască spre cé elinéscă, de cât au zidit céle dela Memfesŭ piramide, şi au tocmit céle patru cărţi de astronomie, cu cât mai vârtosŭ Mărĭĭa ta eşti vrédnicŭ de multe şi mari laude, care o ai tălmăcit spre limba cé de moşie a locului, nu spre trufă precum acela, ce pentru mântuiré noroadelorŭ şi duhovnicĭască hrană a credincĭoşilorŭ. Marele Costandinŭ ospătândŭ pre oare cariĭ den Episcopi, precum Evsevie scrie la viaţa luĭ, n-au vrutŭ să se laude de stemă şi de diadîmă şi de înnălţaré cé înpărătéscă şi de céle lumeşti biruinţe şi pompe şi isprăviri, ce să bucură căci să afla înpreună lucrătorĭu la Evanghelia luĭ Hristos, pentru acéĭa şi zicé: Voi sânteţi Episcopi creştinilor pre denlăuntru lucrândŭ tainele, ĭară şi eu însumi Episcop sântŭ, lucrândŭ înpreună la céle de afară zidiri de dumnezăeşti beséreci, înnoiri, aduceri de lumini şi aprinzări de lumini, şi mai multŭ acĭasta ca cuvântul luĭ Dumnezău să să adaogă şi să să înmulţéscă spre noroade. Ca acésté sântŭ şi ale Mării tale îndireptări, care înţelepcĭuné luĭ Dumnezău te-au născutŭ; şi aplecându-te bine cu bunătăţile şi crescându-te şi înplându-te de Duhulŭ sfântŭ ochĭu te-au arătatŭ luminându cu lumină pre cei ce sântŭ suptŭ ascultaré Mării tale, cu o nevoinţă preste fire ca acĭasta a scripturilor, ca să păzéscă dumnezăeştile porunci, să să întăréscă întru viaţă vécĭnică. Direptŭ acéĭa rugăm ca şi de-acumŭ înnainte să fii a toată bunătaté şi buna credinţă pildă, nu numaĭ celorŭ denŭ zilele Mării tale, ce şi în urma Mării tale a totŭ némulŭ omenescu, buna şi maré învăţătură bune şi mari lucrândŭ. Pentru care maĭ vârtosŭ şi cé nespusă şi vécĭnică înpărăţiĭa Cerĭurilorŭ, va dărui Mării tale moştenire neclătită şi lăcaşŭ nemutatŭ, şi peste fire întru căştigaré dumnezăeştiĭ desfătăcĭuni cei nestricate în véciĭ vécilor. Aminŭ.

„Dositheu denŭ mila luĭ Dumnezău Patriahŭ sfinteĭ Cetăţi Ierusalimuluĭ şi a toată Palistina, rugătorĭu de sănătaté Mării tale.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La pag. 932 sĕ află următórele:

„Tipăritu-s-au acĭastă sfântă carte în orașŭ în Bucureștĭ, însă cu cheltuiala Pré Luminatuluĭ, Prea Creștinuluĭ și Pré Cuviosuluĭ Domnuluĭ și Stăpânuluĭ nostru Ioan Șărbanŭ C. B. Voevoda, Biruitorĭuluĭ și Oblăduitorĭuluĭ a toată Ugrovlahĭa. Iară cu nevoința și îndireptaré celorŭ ce s-au întâmplatŭ Dascali și maĭ multŭ deslușindu-se pre limba rumănéscă de ceĭ mici și plecați dentru slugile Mărĭĭ sale Șărbanŭ biv. 2, Logofet и братъ его *(și fratele luĭ)* Radulŭ Log.“

Iar pe ultima fóie nepag.:

„A totŭ meșterșugul Tipogràfieĭ și îndireptărĭĭ cuvintelorŭ rumănești ostenitorĭu, de Dumnezău iubitorĭulŭ Mitrofanŭ Episcopulŭ de Husĭ. Și s-au început acestŭ Dumnezăescu lucru în luna luĭ Noemvrie, anul dela începutul lumiĭ 7196 și s-au săvârșitŭ în Septevrie anul 7197.

„Pre tine pravoslavnice cititoriu, cu umilință te rugăm, citindŭ pre acĭastă sfântă și dumnezeĭască carte, unde veĭ află niscare lunecăturĭ în lucrul acesta al nostru să nu bléstemi, — ce ca unŭ bunŭ și cu bună inemă îndireptézăși nu ne pune întru ponos, ce ĭartă, că și noĭ sântem oameni, asémene pătimașĭ ținuți de slabă fire, caré nu lasă nici pre unŭ omŭ a rămâné fără greșala, că pre câtŭ amŭ putut cu nevoință amŭ lucratŭ, și pre cumŭ amŭ aflat în izvodŭ așa amŭ datŭ și în tiparĭu. Ce te rugăm ĭartă, ca și tu să dobândești ertăcĭune dela pré Puterniculŭ Dumnezăŭ, al căruĭa darŭ și milă, și noĭ îl rugăm să fie cu tine pururé.

„Acelaș carele e scrisŭ maĭ susŭ
cu toți aĭ săĭ ucenici te roagă.

„Precumŭ doresc să sosésca la vadulŭ celŭ cu adăpostire, carĭĭ sântŭ bătuți de valuri întru lucĭulŭ mărĭĭ, așa amŭ doritŭ și eu să sosescŭ la sfârșitulŭ cărțiĭ aceștiĭa.

„Slavă luĭ Dumnezăŭ celuĭ ce ne-au ajutatŭ după începutŭ, de amŭ ajunsŭ și săvârșitulŭ.“

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române. Biblioteca Centrală. Museul de antichităț̆ĭ. — Iașĭ, Biblioteca Centrală. — Mănăstirea Neamțuluĭ. — Viena, Biblioteca Imperială.

Cipariu, *Analecte*, 185. — Lambrior, *Carte de citire*, 107. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 279. Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Venezia 1718, 43. — Cipariu *Principia*, 111. — Sulzer, *Geschichte*, III, 636. — Hasdeu, *Viața, faptele și ideile luĭ Nicolau Spătarŭ din Milescĭ*, în *Traian*, 1870, nº 7 și urm. p. 32. — Ștefan D. Grecianu, *Scrierile luĭ Radu Logofĕtul Chronicarul* în *Revista Română*, I, 575. — Emile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur Nicolas Spatar Milescu*, Paris, Leroux, 1883, p. 43. Cfr. *Convorbirĭ literare*, XVII, 478.— Sbiera, *Mișcărĭ culturale*, 53.

1689.

87. Molitvenic, Belgrad (Alba-Iulia) 1689.

МОЛЙТЪВНЙКЪ
Йзводит дин Словенїе пре лимба Рѹмънѣскъ.
сѹптъ Кръйрѫ шй бирѹйнца Прѣ лѹмина-
тѹлѹй шй Мластивѹлѹй Дѫнь

МЙХАЙЛЪ ЙПИФИ, чѣлъ маи Мáрє.
дин Мāл лѫ Дмнѕъѕ крáюль Йрдѣлѕлѫ,
Дмнѕлѫ пѣрцилwр цѣръй Оүнгѕрѣши, шй
Шпáнѕлѫ Сѣкѫлwр, й проч.
шй кѕ Бāгословенїѧ прѣ ѡсфйцитѕлѧй
пъринте, Күр, БЙРЛАЙМЪ: Митропо-
лйтъль Бельградѕлѧй, шй â тóатж цāра
Йрдѣлѕлѧй, ѣшеже й проч.
Түпърйтѕсѧ .ѧ МЙТРОПОЛÎМ:
Белградѕлѧй.
Йнїй дмнѕлѫ, ахпд. Йприл, кв. дєѕил.

In 4⁰ mic 6 foĭ nenum. şi 199 numerot. Titlul, incadrat cu florĭ de compoziţiune tipografică, e tipărit, ca şi textul, cu negru şi roşu. Pagina are 21 rînduri.

Pe verso titlului începe îndată:

„Cuvăntŭ înnainte

„Cătră pré osfinţitul şi în Hs. luminatul VARLAAMŬ Archiepiscopŭ şi Mitropolitul sfinteĭ Mitropoliĭ a Belgraduluĭ, alŭ Vaduluĭ, alŭ Silvaşuluĭ, alŭ Făgăraşuluĭ şi alŭ Maramorăşuluĭ, şi alŭ episcopilor din ţara Ungurĭască, iprocĭ.

„Pré osfinţite Părinte, Pentru că acĭastă carte să încépe cu mare taĭnă a sfntuluĭ botez, pentr-acéĭa şi eu despre taĭnele sfinte voĭu grăi, care au datŭ Dumneḑău maĭ nainte de căḑére şi după căḑére. Maĭ nainte de căḑére doao taĭne au datŭ Dumneḑău luĭ Adam şi Eveĭ, Raĭulŭ şi Pomulŭ Vieţiĭ: Raĭulŭ au fostŭ chipul înpărăţieĭ cerĭuluĭ, că scriptura înpărăţiĭa Cerĭuluĭ o numéşte Raĭu. Luca 23 stih. 43: Astă-ḑi veĭ fi cu mine în raĭu. Pavelŭ Apslŭ au fost răpitŭ până la alŭ treĭlé cerĭu în raĭu (II, Corinth. 12 sh. 3, 4). Iară pomulŭ vieţiĭ au închipuitŭ pre fiĭulŭ luĭ Dumneḑău. Apoc. 2 sh. 7: înväng̃atorĭuluĭ da-voĭu mäncare din pomul vieţiĭ carele ĭaste în mijlocul Raĭuluĭ. Zicŭ uniĭ că pomul ştiuturiĭ bineluĭ şi răuluĭ, încă au fost taĭnă au sacramentŭ, ĭară alţiĭ tăg̃aduescŭ. Intăĭ zic că taĭnele au poruncit Dumnezăŭ să trăĭască oameniĭ cu ĭale, ĭară acesta au fost opritŭ (Bit. 2 sh. 17). A dooa zic, că sacramenturile sântŭ spre viĭaţă date, numaĭ acelora le săntŭ spre moarte cariĭ trăescŭ răŭ cu ĭale. I. Corinth. 11 sh. 27, 29. Iară acela n-au fost nice sacramentul vieţiĭ nice alŭ morţiĭ, cĭ-au fost sămnul plecăriĭ ş-al îng̃ăduinţeĭ omuluĭ, suptŭ putérĭa şi porunca luĭ Dumnezău şi materiĭa ispitireĭ.

„Iară sacramenturile, care au dat Dumnezău după căḑérĭa omuluĭ, fost-au în treĭ rănduri.

„1) Intăĭ, care au fostŭ în vrémĭa făg̃ăduinţelorŭ.

„2) A dooa, cele de suptŭ lége.

„3) A treĭa, în testamentulŭ nou.

„Intăĭ despre sacramenturile din vrémĭa făg̃ăduinţelor voiŭ aduce.

„1) Intăĭ jărtvele sfinţilor a luĭ Avelŭ (Bit. 4 sh. 4) a luĭ Noe (Bit. 8 sh. 20). Săvaĭ că sacramenturile şi jărtvele să usebescŭ într-acĭasta. Căci că sacramenturile dela Dumneḑău s-au dat oamenilor, ĭară jărtvele de la oameniĭ să dau luĭ Dumnezău; ĭară pentru c-au pogorăt foc din cerĭu şi au arsŭ jărtva, însămnat-au trupul luĭ Hs. care tot de una prin duhŭ s-au jărtvitŭ din dragosté cĭ-aŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

avutŭ cătră casa luĭ Dumnezău (Psalom 68 sh. 10), care au închipuitŭ foculŭ acela, pentr-acéia jărtvele să socotescŭ cătră taĭne, a luĭ Adam, a luĭ Avraam, a luĭ Melhisedec.

„2) A dooa fost-au sacramentŭ corabiĭa luĭ Noe în potopŭ, ca o pecéte au zălog sfatuluĭ celuĭ de milă a luĭ Dumnezău despre némulŭ omenescŭ (Evreĭ 11, sh. 7), care au închipuit moarté şi înviĭaré luĭ Hs. (Rim. 4 sh. 25).

„3) A treia fost-au sămnŭ mare legătura luĭ Dumnezău curcubeulŭ spre cerĭu (Bit. 9. sh. 12, 13), care adeveréză că sporindu-să sămănţa luĭ Noe pre némul omenescŭ maĭ de multe ori cu potop de apă nu-ĭ va piarde.

„A doua.

„Iară taĭnele care aŭ fostŭ suptŭ lége săntŭ doao.

„1) Intăĭ, tăĭaré înpregĭur, taĭnă mare, care au cuprinsŭ doao vremi: una dela Avraam până la Moyiseĭ (Bitie 17), în care vréme tăĭaré împregĭur au fost beséreciĭ numaĭ ca un légăn, foarte lucru mic, că moarté au domnit până la Moyĭseĭ (Rim. 5, sh. 14). Alta ĭară dela Moyĭseĭ până la Hs. (Ioan. 7 sh. 22). Intr-acéĭa vréme tăĭaré înpregĭur au fost maĭ pre sus, fost-au vărvul beséreciĭ, care acĭasta au arătatŭ că celŭ tăĭatŭ înpregiur iaste jidov dirept şi izrailtĭan adevărat (Ioan, 1, sh. 48. Rim. 2, sh. 28, 29), care acum în testamentul nou s-au pus gĭosŭ, măcar că zic jidoviĭ că nu-ĭ pusŭ gĭos că Dumnezău au poruncit luĭ Avraam tăĭaré înpregĭur ş-au zis că va fi semnul legăturiĭ în vécĭ (Bit. 17 stih 7).

„Răspuns înprotivă.

„1) Intăĭ, tăĭaré înpregĭur au dat Dumnezău seminţieĭ luĭ Avraam până la o vréme, cade-să a şti, până atunci până cându vor biruĭ jidoviĭ şi pământul Cananuluĭ, care l-au făgăduit Dumnezău seminţieĭ luĭ Avraam atunci cându ĭ-au dat şi tăĭaré înpregĭur. Ishod. 17.

„2) A dooa Lada Domnuluĭ, chivotul, încă au zis Dumnezău că va fi în cortulŭ adevărăturiĭ rănduĭală în véci. Ishod. 27 sh. 21.

„3) A treĭa, în besăreca luĭ Solomon încă au zis Dumnezău: aicé voĭu tocmì numele mieu în véci. 3 Ţrstva. 9. stih. 3.

„Inplându-să vremile, nicĭ pământulŭ Cananuluĭ Jidoviĭ nu-l biruescŭ, nici cortulŭ nu ĭaste, nicĭ chivotulŭ, besăreca luĭ Solomon încă s-au pustiit. Tăĭaré în pregĭur încă n-are loc, căci că tăĭaré înpregĭur au însămnat: 1) Inmulţirĭa seminţiĭ luĭ Avraam, 2) Sămănţa cĭa sfntă din care să vor blagoslovi toate némurile. Pentr-acĭa maĭ nainte de Hs., macar c-au fost de lipsă tăĭaré înpregĭur, ĭarŭ totŭ au fost trecătoare, că după veniré luĭ Hs. au început a să veştezì, ĭarŭ după moarté luĭ Hs. de totŭ s'au ştersŭ, numaĭ taĭaré înpregĭur ĭaste astăzĭ sămnulŭ necredinţeĭ Jidovilor. Filip, 3 sh. 2, 3, 4.

„2) A doua fost-au mielul paştilor, despre care nu voĭu grăì, pentru că în locul aceluĭa ĭaste acumŭ cina Domnuluĭ Hs., dăndu-ne Dumnezău agĭutor să tyĭpărimŭ şi acéĭă taĭnă grăi-vom pe răndŭ.

„Iară acum numaĭ numărul sacramenturilor legiĭ vechi le voĭu sămna pe scurtŭ. Lângă acéste 2 taĭne marĭ, maĭ fost-au 5 mari, şi minunate:

„1) Intăĭ, Negura care au înblatŭ înainté taberiĭ Izrailténilor (Ishod, 13), care au închipuit îngerulŭ cel străjuitor (Isaie, 63 sh. 9), scutéla şi luminaré besérecĭ (Isaie 4 stih. 5) şi întruparé luĭ Hs. (Ioan 1, stih 14).

„2) A dooa, trécerĭa peste mare (Ishod 14), care au închipuitŭ slobozirĭa

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

besérecĭĭ din nevoĭa cĭa gré (Isaie 51 sh. 9, 11) şi botezul Israilténilor (1. Cor. 10 sh 2).

3) A treia, au fost mana (Ishod, 16 cisla 11, Apoc. 2 sh. 17), care taĭnă scriptura o tălcuĭaşte (I Cor. 10 Ion. 6, 31, 32, 33).

4) A patra apa dinŭ piatră, care înţales dezlĭagă Pavel apslŭ (1 Cor. 10 sk. 4) şi piatra era Hristos.

5) A cincĭa, şarpele de arame, care taĭnă arată Ioan Evglistŭ (3 sh. 14).

„Taĭnele legiĭ vechi săntŭ până aicé.

„Acumŭ voiŭ sămna pe scurtŭ taĭnele testamentuluĭ nou, că săntŭ în cartė acĭasta.

„1) Intăĭ mare taĭnă a sfântuluĭ botez, care au ştersŭ pe tăĭaré înpregĭur; că toate taĭnele legiĭ vechi au fost arătarĭa venireĭ luĭ Hs, şi umbra taĭnelor cestor adevărate (Evreĭ 10) şi legăturiĭ de viacĭ, care au făgăduit Dumnezău cu Eremiĭa prorocŭ (31 sh. 31): Iată vorŭ venì zilele, zice Domnulŭ, şi voĭu lega legătură noao luĭ Israilŭ nu dupâ legătura ce-am legat cu părinţiĭ lor. Acĭastă legătură au legat cu noĭ Dumnezău, şi în locul tăeriĭ înpregĭurŭ sămnuluĭ celuĭ încruntatŭ de vrajbă între Dumnezău şi între oameni, ĭarŭ Domnulŭ Hs. vrăndŭ să ne înpace cu Tatál Dumnezău, ne-au dat tăĭare înpregĭur sufletéscă (Colos. 2 sh. 13), ş-au luatŭ dela noĭ inima de piatră şi ne-au dat inimă de trupŭ (Ezechiil, 11, sh. 19), şi au scris légia pe inimile noastre cu Duhulŭ stântŭ, şi ne-au dat sămnŭ albŭ de pace: spălare cu apă, sfântulŭ botez, de care ce taĭnă poate fi maĭ mare? că cu acĭasta ne curăţimŭ de păcatul cel vechĭu şi ne naştem din nou spre viĭaţa de véci şi luămŭ putére să fim fiiĭ luĭ Dumnăzau (Ioan 1, sh. 13), căruĭa botez slujitorĭul întăĭ aŭ fost Ioannŭ, ĭară rănduĭtorĭul au fost Domnul Hs., care dela Ioannŭ s-au botezatŭ (Math. 3 Mart), făr-de care botez nime întru înpărăţiĭa cerĭuluĭ nu va întra (Ioannŭ 3, sh. 5).

„2) A doua ungeré cu myrŭ, care închipuĭaşte darul Duhuluĭ sfântŭ, cu care s-au însămnatŭ maĭ de demultŭ înpăraţiĭ şi Preoţiĭ, cu acesta ne pecetluĭaşte şi pre noĭ să fim sămănţa sfântă, înpărătéscă şi preoţască (1 Pătru, 2, stih 9. Apoc. 5 sh. 9).

„3) A treĭa căsătoriĭa, care, pentru greşala luĭ Adam şi Eveĭ, s-au părutŭ unora că Dumnezău au lepădat destoĭniciĭa căsătorieĭ, cumŭ au stricat şi raĭulŭ din Edemŭ cu potopul apeĭ, pentru că s-au început într-ănsŭ păcatul, ĭarŭ Domnul Hs. cu minuné ce-au făcut întăĭ vinŭ din apă, în Cana Galileiĭ, au arătat în locŭ cinstė căsătorieĭ. Ioan. 2, Efes. 5 sh. 32. Taĭna acĭasta mare ĭaste.

„4) A patra, întoarcerĭa din păcate, Ispovedaniĭa şi înnoirĭa vieţiĭ. Math. 3 sh. 6. Iacov. 5. sh. 16. De unde să véde mila luĭ Dumneḑău cĭa mare, căndŭ priĭméste pre păcătos şi-l rădică pre cinsté dintăĭ. Luc. 15.

„5) A cincé sfinţirĭa masluluĭ (Mar. 6 sh. 13. Iacov, 5 sh. 14), care Hs. au poruncit Apostolilor, şi Apostoliĭ după Hs. au ţinut acesta obicĭaĭu. Despre acéstĭa nu voiŭ maĭ sporì, ce numaĭ destoĭniciĭa Cărţiĭ cu treĭ cuvinte voĭu arătà:

„1. Săntŭ într-ănsa rănduĭale sfinte şi slujbe tocmite şi rugăcĭuni de multe trebi.

„2. Toată-ĭ întărită cu scriptura sfântă şi înfrămseţată cu psalmi din Psaltiria luĭ Davidŭ, şi dinŭ cărţile Evangheliştilor ş-ale Apostolilor.

„3. Cuprinde întru ĭa toată viĭaţa omuluĭ creştin, din cĭasulŭ naşteriĭ până la cĭasul morţiĭ şi până la îngropăcĭune.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Din toate să véde lucrătorĭul eĭ dinceput au fost Dhulŭ sfântŭ, prin bărbaţiĭ sĭinţi răsuflatâ. Numaĭ acĭasta să véde lipsa că mulţi dintre Preoţi neînţălegându tipicurile, rânduĭalele foarte cu nedestoĭnicie s·au isprăvitŭ toate slujbele.

„Care lucru văzându sfinţia ta din ne-agĭunsulŭ cheltuĭaleĭ, fiindŭ şi ţara lipsitâ, n·aĭ cruţatŭ cheltuĭala pre·acestŭ lucru bunŭ şi dumnezăescŭ, ce cu blagoslovenĭa sfinţieĭ tale aĭ scos pre înţălesul şi celor neînţălegători. Pentru care Domnulŭ Dumnezău să zilĭascâ pre Sfinţiĭa ta, pre lauda numeluĭ Sfinţieĭ sale, şi pe maĭ mari lucruri să poţi isprăvì spre întrămarĭa besérecĭĭ ş-a creştinătăţiĭ. Aminŭ.

„Alŭ Sfinţieĭ tale în Domnulŭ Hs. pururĭa slujitorĭu

„Popa Ioannŭ din Vinţi.

„M: N:“

Pe pagina I a textuluĭ se află următorul titlu, sub care începe îndată «Rânduiala Botezuluĭ“.

Є҃ѵ҃ХОЛОГІ҃ОН

Чε съ ѕичε

МОЛЙТЪВНЙКЪ

Ѧ кáрε съ кѕприндε тѡ́атж трѣ́ба Бесѣ́дечі́й, кáрε съ кáдε Прѣ́оцилѡр. Дáтж Ѧтъ́й дε ла сѣ́нці́й Й҃по́столи, дѕпж âчѣ́ж дела Ѳ҃ѣ́нці́й Пъринци, ла тѡ́атε трѣ́билε.

La f. 198 sĕ află tabla de materiĭ, iar pe cea din urmă (199), două însciinţărĭ:

„Arătaré trebilorŭ ce să află într-acĭastâ Carte.

„Molitva mueriĭ la cĭasulŭ naşterĭĭ, list. 1. — Rânduĭala boteduluĭ, list. 4. — Molitva botedului pre scurtŭ, list. 22. — Molitva mueriĭ dupâ 40 de zile, list. 22. — Molitva mueriĭ cândŭ piĭarde, list. 25. — Rânduĭala logodneĭ, list. 26. — Rânduĭala cununieĭ, list. 28. — Rânduĭala la a dooa nuntâ, list. 39. — Rânduĭala ispovedanieĭ, list. 44. — Rânduĭala la sfinţiré masluluĭ, list. 53. — Rânduĭala a priceştuì bolnavulŭ, list. 88. — Rânduĭala la eşiré sufleluluĭ, list. 90. — Rânduĭala îngropărĭĭ, list. 97. — Ingroparea cuconilor mici, list. 122. — Ingroparea la Paşti, list. 126. — Slujba părăstasuluĭ, listŭ 134. — Ѳ҃сѣ́нїѧ *(sfeştanie)* la Бг҃о ѩвлéнїе *(Arătarea Domnuluĭ)*, list. 142. — Rânduĭala ѡсѣ́нїéй la Avgust. list. 154. — Blagoslovenĭa caseĭ noao, list. 166. — Molitvele la pogorăr(ea) duhuluĭ sfântŭ, list. 167. — Rânduĭala Panaghieĭ, listŭ 180. — Molitva la crăcĭun fiĭlor de duhovnicie, list. 182. — Molitva în dumineca florilor pe sălci şi la înviĭaré luĭ Hs. listŭ. 184. — Molitva spre carne şi pe brânză la Paştĭ, list. 185. — Molitva coliveĭ, listŭ 186. — Molitva la ḑuoa sfntuluĭ Petrŭ, list. 186. — Molitva la zidirea caseĭ, list. 187. — Molitva la fântână noao, list. 188. — Molitva cândŭ cade ceva spurcat în fântână, list. 189. — Molitva cândŭ cade ceva spurcatŭ în vasulŭ cu vinulŭ saŭ într-altŭ ceva, listŭ 189. — Intrebarea sfântuluĭ Anastasie, list. 190. — Molitva celor ce gĭură pre sine înşişĭ, list. 191. — Molitva a deslegà tot blăstămul, list. 191. — Molitva de toate spurcăcĭunile, list. 192. — Molitva celora ce întrâ în post, list. 193. — Molitva nevésteĭ dupâ nuntâ, list. 195. — Molitva la urḑirea biséricĭĭ, list. 196. — Molitva la curăţiré biséricĭĭ, list. 196. — Molitva pre scurtŭ a sfinţì apa, list. 197.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Cuvăntŭ cătră icetitorĭ.

„Ştiu, ĭubite cetitorĭule, că veĭ aflà lipsà în slove, în cuvinte, încă maĭ tare întru înţeles. Săvaĭ că încătŭ amŭ pututŭ am silitŭ, ĭară de n-amŭ şi agiunsŭ la înţeles desăvărşitŭ ce de amŭ pusŭ pe frămséţĭa caseĭ luĭ Dumneḑău plumbŭ şi arame încà cu toatà osărdiĭa amŭ nevoitŭ. Iară cuĭ au datŭ Dumneḑău aurŭ şi pietri scumpe să pue şi să facà, noĭ încă vom cetì şi vomŭ mulţămì.

„De la Domnulŭ Hs. Ţie totŭ bine poftitorĭu
„Popa Ioannŭ dinŭ Vinţĭ.
„M: D:“

„Slavă şi laudà luĭ Dumneḑău Unuĭa în Troïţă ĭĭ dămŭ, care bine au vrutŭ de văḑumŭ dupà începutŭ şi svărşitul cărţiĭ aceştiĭa ce să ḑice Molitvnicŭ. Iară pre tine, pravoslavnice Cetitorĭule, cu umilinţà te rugăm, ca de veĭ afla nescare greşuri în lucrulŭ acesta alŭ nostru alŭ Typogràfiĭ, să nu blastămi, ce cu blăndéţe îndreptéḑă şi plinéşte, căce că şi noĭ sintemŭ oameni asémene cu neputinţe ţinuţi de slaba fire, caré nu lasă pre nice unŭ omŭ a rămăné fără greşalà. Ce ĭarà te rugăm, pravoslavnice Cetitorĭule, ĭartà, ĭartà, ca şi tu să dobăndeşti ertăcĭune dela Domnulŭ nostru Is. Hs. alŭ căruĭa darŭ şi milà şi noĭ ne rugăm luĭ să fie cu tine pururé.

„Chyriac, G: i Typografŭ.
„Mol: “

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Cipariu, *Analecte*, 134. — Lambrior, *Carte de citire*, 80. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 184. Popp, *Disertaţie*, 25. — Cipariu, *Analecte* XXI şi XXII, *Principia*, 106 şi 120, *Archivu*, 80. — Puşcariu, *Documente*. 363. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 87.

88. Poveste la 40 de mucenicĭ, Bĕlgrad (Alba-Iulia) 1689.

Vasilie Popp *(Disertaţie*, Sibiiŭ 1838, p. 26) citézà printre cărţile tipărite în Alba-Iulia, o broşură aflătóre în Biblioteca Seminariuluĭ din Blaj, cu titlul:

Повєсте лă м̃. дє мч̃єнничй ѧ д. мартїє. Бѣлградъ. ѕѧхпд.

In exemplarul defectuos, vĕḑut de noĭ la Părintele I. M. Moldovan, fóia cu titlu lipsesce. Restul formézà o broşurà in-4⁰ de 8 foĭ, numerotate jos la mijloc, tipărità cu negru, cu 22 rînduri pe paginà. Pe faţa întàĭ se aflà titlul următor:

ЛѸНИ ЛѸЙ МИРТІЄ ѧ НО
ѯ̃ѡ зи̃лѣ, лă пẵтр̃ѕ зъчй дѣ̃ мч̃
ченичи дин Севáстїє мч̃ничѫ лѡр.

Titlul curent este:

Повѣсте — лă м̃. дє мчничь.

La sfîrşit:

Aniĭ Domnuluĭ 1689, în Luna luĭ iulie 15 zile s'au Typărit.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1690.

89. Manual în contra schismeĭ papistaşilor, Bucurescĭ 1690. — Grecesce.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ
Τῶν Παπιστῶν.
Συντεθὲν μὲν Παρὰ τοῦ Σοφωτάτου Ἱερομονάχου
Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου.
Νῦν δὲ τυπωθὲν, Διὰ Προστάγματος
Τοῦ εὐσεβεστάτου Ἐκλαμπροτάτου καὶ Γαληνοτάτου
Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλα-
χίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου
Μπασαράμπα Βοεβόνδα τοῦ
Μπραγκοβάνου.
Ἐν τῇ Αὐθεντικῇ Τυπογραφίᾳ τῇ ἐν
Μπουκουρεστίῳ.
Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχψ΄. κατὰ μῆνα Ἰαννουάριον.
Ἐπὶ τῷ διαδίδοσθαι χάρισμα
τοῖς Ὀρθοδόξοις.

Manual în contra Schismeĭ Papistaşilor, compus de prea învĕţatul Ieromonach Maxim Peloponesianul, acum tipărit din ordinul prea piosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea seninuluĭ Domnitor şi principe al intregeĭ Ungro-Vlahiĭ domnul domn Ion Constantin Basaraba Voevod Brâncoveanu. In Tipografia domnéscă din Bucurescĭ. In anul mântuireĭ 1690, luna Ianuarie. Pentru a se împărţi gratuit Ortodoxilor.

In-4° de 6 foĭ, dintre carĭ ultima e albă, şi 200 paginĭ. Pe verso titluluĭ se află stema Ţĕreĭ Românescĭ şi următórele versurĭ:

Σταυροῦ κόραξ τρόπαιον ἐν ῥάμφει φέρει,
ὄρπηκ' ἐλαίας ὡς περιστερὰ πάλαι·
ἀλλ' ἡ μὲν ἦγεν ἀμπλακημάτων κλύσιν,
τῶν δυσσεβῶν, οὗτος δὲ θραῦσιν δογμάτων·
κεἰνη κιβωτοῦ, στέμμα δ' οὗτος Βλαχίης,
μήνης μέσος μὲν ἡλίου τ' ἐφιζάνων
ἀκτινοβλήτοις ὀρθοδοξίας κλάδοις,
βάλλων παπισμὸν δ' ἐν κορύνῃ καὶ ξίφει.

Corbul duce în cioc trofeul cruceĭ, ca porumbiţa de odiniórĭă ramura de măslin. Aceea aducea curăţirea greşalelor, cest-lalt nimicirea dogmelor impiĭ; aceea era a corabieĭ, acesta este coróna Valachieĭ, aşezată între lună şi sóre pe radiósele ramurĭ ale Ortodoxieĭ, rĕsbind papismul cu baston şi sabie.

Pe cele 4 foĭ liminare, carĭ în unele exemplare se află la sfîrşit, se află arătarea cuprinsuluĭ şi o prefaţă, datată Ianuarie 1690, în care se vorbesce despre obiceiul Catolicilor de a insulta pe Ortodoxĭ şi de încercările lor de a-ĭ discredita prin toate mijloacele, pe când din contra, când un Ortodox scrie despre Catolicĭ, mulţĭ îl îndeamnă să nu fie violent; apoĭ continuă:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ὅθεν καὶ τοῦτο τὸ βιβλιδάριον τοῦ μακαρίτου Μαξίμου, πολλοὶ ἠβουλήθησαν νὰ τὸ ἐμποδίσουν νὰ μὴ τυπωθῇ, διότι λέγει γυμνὴν καὶ καθαρὰν τὴν ἀλήθειαν· ἴσχυσεν ὅμως ἡ ἀλήθεια, καὶ ηὐδόκησεν ὁ κύριος καὶ τυποῦται εἰς ἀνάμνησιν μὲν τῶν σοφῶν, μάθησιν δὲ καὶ στηριγμὸν πάντων τῶν ὀρθοδόξων.

Din acéstă causă mulți au vroit să împiedice tipărirea acesteĭ cărțulițĭ a răposatuluĭ Maxim fiind-că spune adevĕrul, Domnul a găsit cu cale, și se tipărește întru amintirea înțelepților pentru învățarea tuturor pravoslavnicilor. [1])

Al doilea titlu:

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ συντεθὲν ΕΙΣ ΦΡΑΣΙΝ ΠΕΖΗΝ, ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ Ἱερομονάχου, Μαξίμου τοῦ πελοποννησίου, μαθητοῦ δὲ τοῦ ἀοιδίμου πάπα Ἀλεξανδρίας, Μελετίου τοῦ πηγᾶ, περὶ τῆς νεωτερισθείσης ἀρχῆς τοῦ πάπα, περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, περὶ ἀζύμων, περὶ μεταβολῆς, ἤτοι μετουσιώσεως τῶν μυστηρίων, περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς, περὶ ἀπολαύσεως τῶν δικαίων, τουτέστιν ἂν ἔλαβον τὴν ἐπαγγελίαν.

Manual compus în prosă de către prea înțeleptul eromonach Maxim din Pelopones, elevul renumituluĭ papă al Alexandrieĭ Meletie Pega, despre innovata supremație a Papeĭ, despre purcedarea sfîntuluĭ duh, despre azime, despre preschimbare adică transsubstanțiare a tainelor, despre focul purgatoriu, despre desfătarea drepților, adică dacă au obținut fericirea.

Atena, Biblioteca Parlamentuluĭ.
Legrand, *Bibliographie hellénique*, II, 475.

90. Meletie Sirigul, *Intîmpinarea la principiile catolice și la chestiunile luĭ Ciril Lucaris* și **Dositeiu, Patriarchul Ierusalimuluĭ,** *Manual în contra rătăcirilĭ calvine*, Bucurescĭ 1690. — Grecesce.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΤΟΥ
ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΥΡΙΓΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΣΥΓΓΕΛΟΥ
ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,
Κατὰ τῶν καλβινικῶν κεφαλαίων, καὶ ἐρωτήσεων κυρίλλου τοῦ λουκάρεως,
Ἀντίῤῥησις.
Καὶ
ΔΟΣΙΘΕΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ
καλβινικῆς φρενοβλαβείας.
Τυπωθέντα, διὰ δαπάνης τε, καὶ ἐπιτροπῆς, τοῦ πανεκλαμπροτάτου, εὐσεβεστάτου τε, καὶ γαληνοτάτου, αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης οὐγκροβλαχίας, κυρίου, κυρίου, ἰωάννου Κωνσταντίνου μπασαράμπα βοεβόδα. Ἐπιμελείᾳ δὲ, καὶ διορθώσει, τοῦ λογιωτάτου νοταρίου, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κυρίου μιχαὴλ μακρῆ τοῦ ἐξ ἰωαννίνων.
Ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει μπουκουρέστη τῆς Οὐγκροβλαχίας.
Ἐν ἔτει σωτηρίῳ: ᾳχιζ΄: Κατὰ Μῆνα Σεπτέμβριον.

[1]) Prefața întrégă în Legrand, *Bibliographie hellénique*, II, 475, după care s'a luat acéstă notiță.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

A fericituluĭ Meletie Sirigu, profesorul şi protosinghelul Mareĭ Biserică din Constantinopol, Intămpinare la principiile catolice şi la chestiunile luĭ Ciril Lucaris. Şi manualul luĭ Kyr Dositeĭ Patriarchul Ierusalimuluĭ în contra rătăciriĭ calvine. Tipărite cu cheltuelile şi privegherea prea strălucituluĭ şi prea piosuluĭ şi prea seninuluĭ domnitor şi principe al întregeĭ Ungro-Valachiĭ domnul domn Ioan Constantin Basaraba Voevod, cu îngrijirea şi corectarea prea învăţatuluĭ notar al mareĭ biserică domnul Michail Macri din Ianina. In ilustrul oraş Bucurescii Ungro-Valachieĭ. In anul mântuiriĭ 1690, luna Septembrie.

In-folio de 9 foĭ nenumerotate, 162 numerotate, 1 fóie albă şi 93 pagine (ultima poartă din greşală numĕrul 92). Partea a doua, care cuprinde aceste 93 pagine, are titlul următor:

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΓΧΟΝ ΤΗΝ ΚΑΛΒΙΝΙΚΗΝ ΦΡΕΝΟΒΛΑΒΕΙΑΝ ΣΥΚΟΦΑΝΤΟΥΣΑΝ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ἁγίαν, καθολικὴν, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, φρονεῖν ἐν τοῖς περὶ θεοῦ καὶ τῶν θείων ὡς αὐτοὶ οὗτοι, οἱ καλούμενοι δηλονότι κακοφρονοῦσι, προβάλλοντες εἰς, πίστιν δῆθεν τῶν λεγομένων αὐτοῖς, τὰ λεγόμενα κυρίλλου τοῦ λουκάρεως κεφάλαια, συντεθὲν παρὰ δοσιθέου πατριάρχου, τῆς ἁγίας πόλεως ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑξακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἐνσάρκου ἐπιφανείας.

Manual învederând rătăcirea calvină care înşală pe sfînta rĕsăriténă catolică şi apostolică biserică spre a crede în cele despre Dumneḑeu şi despre cele sfinte ca şi dînşiĭ. Este învederat că calviniĭ rătăcesc punînd înainte spre încredinţarea ore-cum de cele ce le spun, principiele rostite de Ciril Lucaris. Compus de Dositeŭ Patriarchul sântuluĭ oraş Ierusalim, în anul o mie şase sute şaptedecĭ şi doĭ de la întruparea luĭ Christos Dumneḑeul nostru.

Pe verso titluluĭ se află stema Ţĕreĭ Românescĭ (facs. 213) având împrejur inscripţia:

Ἰωάννης Κωνσταντῖνος Μπασαράμπας Βοεβόδας ἐλέῳ Θεοῦ αὐθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Οὐγκροβλαχίας

şi următórele epigrame carĭ se continuă şi pe f. 2 r.:

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον, εὐσεβέστατον καὶ ὑψηλότατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγκροβλαχίας κύριον Ἰω ἀννην Κωνσταντῖνον Μπασαράμπα βοεβόδα.

Ἐξ Οὐγκροβλαχίης Κωνσταντῖνος μόνος οὗτος
οἴακας δς ταύτης νῦν διέπει μακάρως
Φύτλης ἐκ πατέρος Μπασαράμπων ὧν μεγακύδων,
Καντακουζηνῶν μητρόθεν ἡγεμόνων,
χαλκοτυπεῖ τόδ' ὄνειαρ ἐελδομένοισιν ἔρωτα
πνεύματος, ὅττι τελεῖ σύμβολον εὐσεβίης
ἐσθλοῦ θειοφίλου θ' Ἱερουσαλύμων (sic) πατριάρχου,
ἔνθεον οὗ σπουδῇ τοὔνομα Δουσίθεος.
Ναὶ μὲν ἐπιστασίης πόνος ἠδὲ μεληδὼν [1])
τοῦ γέγον' ἀτρεκέως, πᾶν δὲ φιλοψυχέως

[1]) Versul e necomplet, căcĭ lipseşce piciorul al patrulea.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Κωνσταντῖνος ἔδωκεν ἴος πόρον ὁ Μπρανκοβάνος,
ἀγλαΐης ἄνθος καὶ χαρίτων τρόφιμος·
τοίου γὰρ νοὸς ἠδὲ χερὸς τοὔργον δέετ' ἐσθλῆς
Χριστοῦ ἐξ ἀγάπης σκιδναμένης ἄφενον.
Χρύσανθος ἱερομόναχος καὶ
ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἁγίου τάφου ὁ Νοταρᾶς.

Către prea strălucitul, prea piosul, prea înaltul Domnitor şi Principe al întregeĭ Ungrovlachiĭ Domnul Ioan Constantin Basaraba Voevod.

Al Ungrovlachieĭ Constantin, care singur conduce cu fericire destinele acesteĭ rase, fiind despre tată din neamul prea glorioşilor Basarabĭ, iar despre mamă din acela al principilor Cantacuzinĭ, gravézã în aramă pentru ceĭ ce aspirã la iubirea spirituluĭ acest odor care este un simbol de pietate a distinsuluĭ şi iubitoruluĭ de Dumneḑeu patriarch al Ierusalimuluĭ. Dositeŭ îĭ este numele inspirat prin zelul luĭ. Negreşit munca şi viersul ingrijiriĭ luĭ s'au împlinit; iar tótă cheltuiala a dat-o cu mărinimie singur Constantin Brâncoveanu, flóre de lumină, ospătătorul graţiilor. Căcĭ spiritul şi opera avea nevoie de un ast-fel de bărbat, de o distinsă mână, avuţie din împrăştiata iubire a luĭ Christ.

Chrisant Notara ieromonach şi Archimandrit al Sântuluĭ mormînt.

Εἰς τὸν αὐτὸν ὑψηλότατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα.

Πανευκλεὴς κοίρανος Οὐγγροφλαχίης (sic),
ἐκ βασιλήων εὐσεβῶν γέννα λαμπρὰ
προγούνων, Κωνσταντῖνος ὁ Μπασαράμπας,
ἐν ἰδίαις δαπάναις χρησιμωτάτην
πέλουσαν τηνδὶ τυπογραφεῖ τὴν βίβλον.
Σπαντωνὴς ὁ δικαιοφύλαξ τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας καὶ διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν
τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς.

Către prea înaltul Domnitor şi Principe.

Prea ilustru rege al Ungrovlachieĭ, odraslă strălucită din strămoşĭ pioşĭ regĭ, Constantin Brâncoveanu, tipăresce cu spesele sale acéstă carte prea folositóre

Spantotes păzitorul dreptăţiĭ a mareĭ biserici şi profesor de ştiinţe în şcóla din Constantinopole.

Εἰς τὸν Συρίγον διδάσκαλον, ὁ διαληφθεὶς Χρύσανθος.

Νῦν πλέον ἢ τὸ πάροιθεν ἀνῴχθη δόγματα θεῖα
πνεῦμα θεοῦ Συρίγου πρὸς στόμα χρησμοδέον.
ὀφθαλμοὺς δ' ἀνέρων φιλαλήθως οὗτος ἀνοίξας,
εὐσεβίης δέλτον τήνδε λιπὼν ὁσίως.

Către profesorul Sirigos, discipolul Chrisantos.

Acum maĭ mult ca maĭ înainte sĕ explică divinele dogme, spiritul luĭ Dumneḑeu, de gura inspirată a luĭ Sirigos. Acesta deschiḑênd, cu iubire de adevĕr, ochiĭ ómenilor, a lasat, cu sfinţenie, acest monument de pietate.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe cele-lalte foĭ liminare se află două prefeţe, tabla de materiĭ şi viaţa luĭ Meletie Sirigul de Dositeŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ.

Reproducem aci prima prefaţă întrégă, partea finală a celeĭ de a doua şi viaţa luĭ Meletie Sirigul.

Δοσίθεος, ἐλέῳ Θεοῦ πατριάρχης τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ, τῷ εὐσεβεστάτῳ, ἐκλαμπροτάτῳ, ἐνδοξοτάτῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγκροβλαχίας κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασαράμπᾳ βοεβόδᾳ, τῷ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτῳ υἱῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀποστολικὴν εὐλογίαν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν.

Τὰ βιβλία καὶ τὰ συμβόλαια τὰ ἐν ἀνθρώποις ἅπερ περιέχουσι συμφωνίας, νουθεσίας καὶ ἐπαγγελίας, οὐκ ἂν ἦσαν ἀναγκαῖα, ἐὰν δὲν ἤθελε χρειασθῇ ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ἠγόρασεν ὁ Ἀβραὰμ τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, τοῦ ἦτον ἐκεῖ ὁμολογία; Καὶ ὅταν ἐσυμφώνησεν ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ περὶ εἰρήνης μὲ τὸν πενθερόν του Λάβαν, βουνὸς ἐκ λίθων γίνεται μάρτυς· ὅθεν λέγει ἡ Γραφὴ, Γενέσεως κεφ. λά, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν Λάβαν βουνὸν μαρτυρίας. Ἰακὼβ δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν βουνὸς μάρτυς. Ποῦ νόμοι; ποῦ κώδικες; ποῦ νεαραί; ποῦ χρυσόβουλλα; Δὲν ἦσαν ταῦτα τότε, ἀλλὰ ἡ πίστις ἐπολιτεύετο, ἡ καλοσύνη κτὶ ἡ ἁπλότης· ὕστερα ὅμως ἐγινήκασι τὰ ἐναντία, ὅθεν εἰς τὸ ὄρος τεσσαράκοντα ἡμέρας τῷ Μωϋσῇ συλλαλήσας ὁ θεὸς πρῶτος τὰς πλάκας ἔγραψεν, οὐ λόγῳ παρέδωκε. προβλέπων γὰρ εἰς τίνα ὄλισθον ἔμελλεν ὁ ἄνθρωπος νὰ καταβῇ, μανθάνει τὸν Μωϋσέα, ἵνα καὶ αὐτὸν οὕτω ποιῇ εἰς διόρθωσιν τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὁ Μωϋσῆς, μαθητευθεὶς ταῦτα παρὰ θεοῦ, συνέγραψεν ἀπ' ἀρχῆς θείῳ πνεύματι τὴν Γένεσιν, τὴν Ἔξοδον καὶ τὰ λοιπὰ, καθότι εἶχεν ὁ ἄνθρωπος τὰ νομοθετηθέντα ῥᾳδίως ἐπιλανθάνεσθαι, καὶ ἦτον ζημία εἰς τὴν σωτηρίαν του. Καὶ ἐπειδὴ ταύτην τὴν τάξιν ἔδωκε καὶ ἐφύλαξεν ὁ θεὸς, πνέει τὸ πανάγιον πνεῦμα τὸ κατελθὸν ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν εἰς τὴν διάνοιαν τῶν πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ ἐγράψασι τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας, διὰ νὰ ἔχωμεν ἔγκαιρην ἀνάμνησιν τῶν ῥηθέντων καὶ ἐνεργηθέντων ὑπὸ τοῦ σωτῆρος, ὅτι αὐτὰ εἶναι ἰδιαζόντως αἴτια πάσης ἀληθείας, ἀνηκούσης εἰς γνῶσιν τελείαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· δι' ἧς κληρονόμοι γινόμεθα ζωῆς αἰωνίου· χωρὶς γὰρ τῆς τοιαύτης πίστεως, εὐαρεστῆσαι ἀδύνατον.

Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν, ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη, ἐγένοντο ἐν μὲν τῷ πάλαι λαῷ ψευδοπροφῆται· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ εἰσέρρησαν ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρείσαξαν αἱρέσεις ἀπωλείας, τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, καὶ πολλοὶ ἐξηκολούθησαν αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις· καὶ γε δι' αὐτοὺς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας παρὰ πολλῶν ἐβλασφημήθη· ὁ ἔκδικος ὅμως τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας θεὸς. διττὰ ὅπλα δικαιοσύνης ἀνέστησεν εἰς κατάλυσιν τῆς αἱρετικῆς ὀφρύος, τοὺς μὲν διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας δηλονότι νὰ ἀποσκορακίζωσι τὸ ψεῦδος μὲ ταῖς ἁγίαις σύνοδαις καὶ μὲ τὰ συγγράμματά των· τοὺς δὲ ὀρθοδόξους ἀρχηγοὺς νὰ τὰ βεβαιώνουν· ὅθεν οἱ εὐσεβέστατοι αὐτοκράτορες διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἤθροισαν τὰς ἁγίας συνόδους, ἵνα διορίσωσι περὶ τῶν ἀναφυέντων ἀμφισβητήσεων, ἐβεβαίωσαν δὲ τὰ διορισθέντα μὲ σάκραις, μὲ εἴδικτα, μὲ ἐπιστολὰς, μὲ διαταγὰς καὶ μὲ ἄλλους ἀγῶνας. Ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς, τὸ μίγμα τῶν αἱρέσεων, τὴν ἀσέβειαν λέγω τοῦ Καλουΐνου ἐθεάτρισε καὶ κατῄσχυνεν ὁ μακαρίτης Βασίλειος βοεβόδας, σύνοδον ἀθροίσας εἰς Γιάσιον, καὶ ἐπιτρέψας τὸν μακαρίτην Μελέτιον Συρίγου ἵνα συγγράψῃ τὸ παρὸν βιβλίον εἰς παντελῆ ἐξουδένωσιν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐχρειάσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν νῦν ἡ ἔκδοσίς του διὰ ἀναγκαίας αἰτίας, ἔμεινεν ἔργον τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος καὶ νὰ τὸ φέρῃς εἰς φῶς βάνωντάς το εἰς τύπον, καὶ νὰ τὸ διαφεντεύσῃς, παρέχων αὐτὸ δωρεὰν τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἴδιον σὸν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἄκραν ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν σύνοικον ἀρετὴν ἢ ἀνετράφης καὶ συζῆς, ἄγαλμά τι τῶν ἀρετῶν καὶ ἐκμαγεῖον ὑπάρχων, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐθεντικὸν καὶ βασίλειον αἷμα ὁποῦ ἔχεις προγονικὸν καὶ προπατορικὸν ἔκ τε πατρὸς καὶ μητρός. Τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πατρὸς γένος σου αὐθεντικόν τε καὶ ἀρχαῖον, καθότι πρόγονος ὑμῶν ὁ ἀοίδιμος Μπασαράμπας βοεβόδας ὁ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ περίβλεπτος καὶ πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ὠφέλιμα ἐργασάμενος καὶ ἐν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τοῖς ὑπηκόοις τῆς αὐτοῦ ἡγεμονίας, καθὼς αἱ παρ' ὑμῖν ἱστορίαι φανερώνουσιν, καὶ ἄλλοι αὐθένται μετ' ἐκεῖνον πανευλαβέστατοι, καὶ δὴ καὶ ὁ πρὸ ὀλίγων χρόνων περιφανῶς αὐθεντεύσας Ματέης βοεβόδας, ὁ πολλὰ καὶ μεγάλα βοηθήσας τῷ ἁγίῳ Τάφῳ, καὶ πλουσιοδώρῳ χειρὶ ἐπαρκέσας πολλαῖς ἐκκλησίαις εἴς τε τὴν Βλαχίαν καὶ ἄλλους τόπους, οὗ καὶ τὴν καθέδραν καὶ τὴν πρὸς θεὸν εὐλάβειαν ἐκληρονόμησεν ἡ σὴ ὑψηλότης.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ μητρός σου γένος, βασιλικόν τε καὶ θεοσεβές· πέντε γὰρ αὐτοκράτορας εὑρίσκω προγόνους σούς: Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ᾳπά, καὶ ἐγέννησε τὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην, ὃς εἶχε υἱὸν τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ, καὶ κόρην ἣν εἶχε σύζυγον ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης (ὡς ὁ Χωνειάτης φησὶν εἰς τὸν τρίτον τόμον τοῦ Χρονικοῦ τοῦ), ὁ πολλὰ καὶ μεγάλα στρατηγήματα κατορθωκὼς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ γυναικαδελφοῦ. Ἀπόγονος δὲ τούτου τοῦ Ἰωάννου ἐγένετο ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς καὶ αὐτὸς Ἰωάννης· τούτου δὲ πάλιν υἱὸς καὶ αὐτοκράτωρ Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς (ὡς ἱστορεῖ αὐτὸς Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον τῶν ἱστοριῶν του, κεφαλαίῳ εἰκοστῷ ὀγδόῳ). Ἦσαν δὲ οἱ πέντε οὗτοι αὐτοκράτορες οὐ μόνον βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς, καθ' ὃν τρόπον ἡ ἐκκλησία ψάλλει περὶ τοῦ ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου· καθότι μὲν Ἀλέξιος ἠγωνίσθη διαφόρως ὑπέρ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ά: ὅτι Νεῖλον τὸν ψευδομόναχου, ὁποῦ ἔλεγεν ὅτι φύσει ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα τοῦ σωτῆρος, διὰ συνόδου ἀναθεμάτισε· β΄: ὅτι τοὺς Παυλικιάνους, ὁποῦ Ἰωάννης ὁ Τζημισκὴς μετέφερεν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ κατῴκισεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος αὐτὸς μόνος μὲ ταῖς διάλεξαίς του, καὶ ἔτι ἔχων συνεργοὺς τὸν Φιλιππουπόλεως ἀρχιερέα, καὶ Εὐστράτιον, τὸν μητροπολίτην Νικαίας, μετήνεγκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῆς αἱρέσεως εἰς τὴν εὐσέβειαν· γ΄: Βασίλειον, τὸν ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως τῶν Βογομίλων, κατέκαυσεν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, καὶ τὴν αἵρεσίν του ἄρδην κατέστρεψε· δ΄: ἐπρόσταξεν Εὐθύμιον τὸν Ζυγαβηνὸν, καὶ συνέγραψε κατὰ πασῶν τῶν αἱρέσεων τὴν δογματικὴν πανοπλίαν, τὸ ὡραιότατον βιβλίον ὁποῦ νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ε: Ἰωάννην τὸν Φουρνῆ καὶ ἡγούμενον τοῦ Γάννου, καὶ Νικήταν Σεΐδην, τὸν ἐξ Ἰκονίου, ᾤρισε καὶ συνέγραψαν κατὰ τῆς καινοτομηθείσης προσθήκης εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· καὶ δὴ καὶ αὐτὸς μόνος του διαλεχθεὶς μὲ τὸν ἐπίσκοπον Μεδιολάνων διὰ τὴν προσθήκην, εἶχε τὰ νικητήρια καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τρόπαια· ς΄: συνεργήσας Γοδιφρέδῳ καὶ τοῖς δυτικοῖς ἀρχηγοῖς κατὰ τῶν ἐθνικῶν, οὐ μόνον ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Βιθυνίας ἕως Ταύρου τοῦ ὄρους τὸ ὀρθόδοξον φῦλον, ἀλλὰ καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης συστρατεύσας, καὶ χρήματα δοὺς ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀπελύτρωσε Συρίαν, Φοινίκην, Παλαιστίνην καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, συγκόψας τοὺς Σαρακηνούς· καὶ ἂν οἱ δυτικοὶ δὲν ἠθέλασιν ἀθετήσει τὰς μετὰ τοῦ Ἀλεξίου συνθήκας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, δὲν ἠθέλασιν ἔλθη τὰ μελετημένα εἰς ἣν κατῆλθον ὕστερον ἐσχάτην φθοράν, ἀλλ' ἔφθανον εἰς αὔξησιν καὶ μεγάλην ἐπίδοσιν. Ὅσα δὲ ἐπιλοτιμήσατο περὶ ξενῶνας καὶ σχολεῖα, ὀρφανοτροφεῖα καῖ πτωχοτροφεῖα, δύσκολα εὑρίσκει τὶς τὸν αὐτῷ συγκρινόμενον. Ἰωάννης δὲ ὁ Κομνηνὸς αὐταρχήσας, οὐ μόνους τοὺς εἰς τὴν ἀνατολὴν Περσους, καὶ δὴ καὶ Σέρβους καὶ Οὔγκρους καὶ Ἰταλιώτας πολλάκις καὶ διαφόρως κατέστρεψεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Σκύθας ὡσεὶ ἄμμον τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν στρατεύσαντας κατέφθειρε, σύμμαχον ἔχων τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ὥσπερ ὁ Μωϋσῆς ποτὲ κατεπολέμησε τοὺς Ἀμαλικίτας μὲ τοῦ τιμίου σταυ-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ρου τὸν τύπον· ὅθεν μετὰ τὴν νίκην θριαμβεύων εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εἶχε μὲν τὴν θεομητρικὴν εἰκόνα ἐφ' ἅμαξαν καινὴν, ὡς ὁ Δὰγ (Δαβὶδ) ποτὲ τὴν κιβωτόν· ἐκράτουν δὲ τὰ χαλινὰ τῶν ἵππων τῆς ἁμάξης οἱ μεγιστᾶνες, αὐτὸς δὲ ἐπροπορεύετο πεζὸς ἔμπροσθεν, βαστάζων ἐπ' ὤμων τὸν τίμιον σταυρὸν, ἀνυμνῶν τὸν σωτῆρα Χριστὸν, ὡς Δὰγ (Δαβὶδ) κατωρχεῖτο ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, ἀνθομολογούμενος τῷ θεῷ ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ. Δορύκτητον δ' ἐποίησε καὶ τὴν Κιλικίαν καὶ Συρίαν, καὶ αὐτὸν τὸν Εὐφράτην διαπεράσας ἐβούλετο καταστρέψαι τὰ ἔθνη καὶ προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον τοῦ κυρίου Τάφον. Καὶ ἦλθεν ἂν εἰς τέλος ἡ προθυμία, ἂν δὲν ἐγίνετο ἐμπόδιον ὁ θάνατος ὅστις τοῦ ἐσυνέβη, τῆς τύχης τῶν Ῥωμαίων φιλοτιμουμένης εἰς τὰ ὀπίσω χωρεῖν. Ποῖος δ' εἰπεῖν δύναται τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τὰ τρόπαια κατὰ Σέρβων, Οὔγκρων, Ἰταλιωτῶν, Σικελῶν καὶ Ἀγαρηνῶν; ὃς καὶ περὶ τῆς ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ φωνῆς σύνοδον ἀθροίσας, ὀρθοδόξως περὶ αὐτῆς διωρίσατο, καὶ τοὺς βλασφήμους καθεῖλε· β', τινὰς ὁποῦ ἐβλασφημοῦσαν εἰς τὸ ἁγιώτατον μυστήριον τῆς ἱερᾶς εὐχαριστίας διὰ συνόδου ἀναθεμάτισε, καὶ συνοδικῶς ἀπέδειξεν ὅτι ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ μυστηρίῳ ὁ αὐτὸς Χριστὸς ἐστὶν ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος. Καὶ δὴ καὶ κατὰ πόλιν καὶ χώραν διδασκάλους ἀπέστειλε κηρύττειν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὡς πάλαι ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας πεποίηκε κηρύττων τὸ Δευτερονόμιον. Καὶ ἔχομεν εἰς τοῦτο μάρτυρα ἀξιόπιστον Νικόλαον, τὸν Μεθώνης ἐπίσκοπον, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν κατὰ Σωτηρίχου Ἀντιρρητικῶν αὐτοῦ· γ', Ἀνδρόνικον, τὸν μέγαν δρουγγάριον τῆς βίγλης, ἐπέτρεψε καὶ συνέγραψε κατὰ τῆς ἐν τῷ Συμβόλῳ προσθήκης. Περὶ δὲ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τί χρὴ καὶ λέγειν; Ἐπειδὴ συνοδικῶς ἀνέτρεψε καὶ αὐτὸς τὰ κατὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον, καὶ Γρηγορᾶν, καὶ Ἰωάννην τὸν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχην· β', συνέγραψεν εἴπέρ τις ἄλλος κατὰ τοῦ Ἐθνικοῦ· καὶ γ', ἀνέτρεψε τὰ κεφάλαια Προχώρου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ ἀπέδειξε διὰ τῶν ἁγίων πατέρων ὅτι ἄκτιστος ἥ τε θεία χάρις καὶ ἡ θεία ἐνέργεια. Ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ θαυμαστὸς καὶ γενναῖος Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς ἄξια λείψανα ἀφῆκε τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς· ὅστις δὲν εἶναι ἐπιφανὴς τόσον ἀπὸ τὸ γένος ὅσον διὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν παιδείαν ὁποῦ εἰς κάθε ἐλευθέριον τέχνην καὶ ἐπιστήμην εἶχε· διότι εἰς τὴν πρώτην ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφάνη νικητὴς περιβόητος κατὰ καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν Περσῶν· β' δὲ, γενόμενος καὶ στρατηγὸς τῶν ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων, μὲ μεγάλην ἀγχίνοιαν καὶ ἀνδρείαν εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐφόνευσε μόνος του τρεῖς δυνατοὺς καὶ φοβερωτάτους ἐχθρούς του· γ', ἀφ' οὗ καὶ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας διεδέξατο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔγινεν ἄμετρος χαρὰ εἰς ὅλον τὸν λαὸν διὰ τὴν ἀρετήν του· δ', παρὰ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἐκβληθεὶς ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν μεγαλειότητα, σὺν πολλῇ μεγαλοψυχίᾳ ὑπέμεινε πάντα τὰ μελετώμενα καθ' ἑκάστην κατ' αὐτοῦ χαλεπά· καὶ ἑ, ἡσυχάσας εἰς ἕνα τόπον ἐλεύθερος ἀπὸ φροντίδας, διὰ ὑπακοὴν πατρικὴν ἀφῆκε περισσὰ σημεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ μαθήσεώς του· ἀνάμεσα εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ θαυμαστὴ ἑρμηνεία ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων καὶ εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Σολομῶντος, καὶ εἰς ἄλλα πολλα, κάμνωντας μὲ τοῦτα περισσοτέραν ὠφέλειαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον παρὰ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Οἱ πέντε οὖν αὐτοκράτορες οὗτοι καὶ ὑμέτεροι πρόγονοι τοιαῦτα πεποιηκότες, οὐχὶ ἁρμοζόντως εἴρηνται καὶ βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς· ὅθεν καὶ οἱ πέντε μακαρίζονται εἰς τὸ συνοδικὸν τῆς ὀρθοδοξίας μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς αὐτοκρατόρων. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς προπάτορες ὅλοι ἦσαν ὕπατοι καὶ στρατηγοὶ καὶ αὐθένται καὶ αὐθεντῶν σύμβουλοι, ὡς ἦν ὁ σὸς πάππος ἀοίδιμος Κωνσταντῖνος Καντακουζηνὸς ὁ μέγας ποστέλνικος· οὗ τὸ κλέος σχεδὸν εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμε. Ἀνακαλεῖται δὲ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα ὁ μακαρίτης θεῖος Σερμπᾶνος βοεβόδας, καὶ ἐπισφραγίζεται τοῦτο ἡ θεία χάρις εἰς τὴν σὴν ἐκλαμπρότητα.

Ἐπεὶ οὖν φιλάρετος αὐτὸς καὶ εὐσεβέστατος καὶ πανευλαβὴς εἰς τὴν μητέραν σου

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τὴν ἐκκλησίαν, εἶτα καὶ τὸ σὸν γένος ἀρχικὸν καὶ αὐθεντικὸν καὶ μάλιστα ἀνάκτων καὶ αὐθεντῶν τοιούτων ὁποῦ ἐδήλωσεν ὁ λόγος, ἴδιον σὸν καὶ ὁ τύπος τοῦ παρόντος βιβλίου, ὁποῦ ἐλέγχει τὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος αἱρέσεις· ὅθεν δικαίως συγκατένευσας καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ (ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία) πρεσβείαν· ἵνα ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι συναριθμῆσαι ἐν τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ, ἔχων τὸ καύχημα ἐν αὐτῇ μετὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὑπερμάχων τῆς καθολικῆς πίστεως αὐτοκρατόρων καὶ αὐθεντῶν, ἐν δὲ τῷ μελλοντι συγχορεύοις ἐκείνοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἀΐδιος εἰς ἀϊδίους αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ᾳχιζ', κατὰ μῆνα μάϊον, ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως.

Dositeu prin mila luĭ Dumneḑeu Patriarchul mareluĭ şi sântuluĭ oraş Ierusalim, prea piosuluĭ, şi prea strălucituluĭ, şi prea gloriosuluĭ şi prea înaltuluĭ Domn şi stăpânitor al întregeĭ Ungro-Vlachiĭ, Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basaraba voevod, iubitul şi prea doritul fiu în sântul Duh al smerenieĭ nóstre, apostolică bine-cuvîntare şi îmbrăţişare în Christos.

Carţile şi conventiunile cele dintre ómenĭ, carĭ cuprind înţelegerile, înştiinţările, recomandările, n'ar fi fost necesare, dacă nu le-ar fi făcut neapărate rĕutatea ómenilor. Când Abraam a cumpărat îndoita peşteră, unde era contract? şi când s'a înţeles patriarchul Iacob cu socrul seu Laban pentru pace, muntele de piatră a fost martor. De aceea Scriptura ḑice (Geuesa, cap. 31): şi l'a numit pe el Laban *muntele mărturieĭ*, iar Iacob l'a numit *mun'e martor*. Unde sunt legile? unde codicile? unde novelele? unde chrisóvele? Nu eraŭ asemenea lucrurĭ pe atuncĭ. Buna credinţă guverná, bunătatea şi simplitatea. Maĭ târḑiu însă s'au ivit şi relele. De acea Dumneḑeu, după ce a vorbit cu Moise patre-ḑecĭ de ḑile, El cel dintâiŭ îĭ scrise tablele, nu i le-a transmis cu vorba; căcĭ, prevĕḑênd la câtă perḑanie are să se cobóre omul, învĕţă pe Moise să facă şi el tot aşa spre îndreptarea ómenilor. Şi Moise, învĕţând acestea de la Dumneḑeu, a scris dintru început, prin inspiraţiunea dumneḑeiască, Genesea, Exodul şi cele-lalte, întru cât omul putea lesne să uite cele legiuite, şi era pagubă pentru mântuirea luĭ. Şi fiind-ca ast-fel de rînduială a dat şi a păstrat Dumneḑeu, sântul Spirit, scoborîndu-se în chip de limbĭ de foc, înspira priceperea prea lăudaţilor Apostolĭ şi au scris Evanghelia mântuiriĭ, ca să avem amintire la timp de cele spuse şi săvârşite de Mântuitor; că acestea sunt în deosebĭ causa orĭ căruĭ adevĕr referitor la desăvârşita cunóscere a credinţiĭ ortodoxe, prin care ne facem moştenitorĭ aĭ veciniceĭ vieţĭ; căcĭ fără acéstă credinţă este cu neputinţă de a fi bine.

Dar fiind-că nu se póte să se nimicéscă relele şi pururea este necesar ca să fie ceva potrivnic bineluĭ, au fost în vechime profeţĭ mincinoşĭ, iar în biserică s'aŭ strecurat profesorĭ mincinoşĭ, cărĭ au întrodus eresurĭ de peire, tăgăduind pe stăpânul care i-a rescumpĕrat; şi mulţĭ au urmat pierḑaniile lor; ba încă drumul adevĕruluĭ, din causa lor, de mulţĭ a fost blestemat. Dar Dumneḑeŭ rĕsbunătorul dreptuluĭ şi al adevĕruluĭ a stabilit îndoite arme spre distrugerea trufieĭ eretice: pe învĕţătoriĭ bisericeĭ adecă ca să risipéscă minciuna cu curatele lor cuvîntărĭ şi cu scrierile lor; iar pe principiĭ ortodoxĭ, ca să le întăréscă. De aci resultă ca ceĭ maĭ pioşĭ împăraţĭ, tocmaĭ pentru acest motiv au strîns sântele sinóde ca să hotărască pentru neînţelegerile ce se ivesc, au în-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

tărit cele hotărîte cu decisiuni, edicte, scrisori, decrete şi cu alte mijlóce de luptă. Iar în vremea nóstră repausatul Vasile-Voevod a dat în vileag şi a ruşinat amestecul de eresuri, împietate a luĭ Calvin, strîngênd la Iaşi un sinod, şi îndemnă pe repausatul Meletie Sirigos ca să scrie presenta carte spre desăvărşita eĭ nimicire. Fiind-că a trebuit bisericeĭ acum tipărirea acesteĭ scrieri din motive serióse, a rĕmas lucrul la strălucirea ta ca să o aducĭ la lumină, dându-o la tipar, să o publicĭ oferindu-o gratis bisericeĭ de pretutindenea.

Că o ast-fel de operă ţi se cuvine ca o statuă de virtuţi şi ca o imagine pentru supuşi, se învederéză nu numaĭ din desăvărşita ta ortodoxie şi din virtutea ta cu care aĭ fost crescut şi cu care trăescĭ, ci şi pentru nobilul şi regescul sânge strămoşesc pe care l-aĭ, atît din spre tată, cât şi din spre mamă. Căcĭ neamul tĕu despre tată este nobil şi vechiŭ, întru cât strămoşul vostru ilustrul Basaraba voevod, considerat şi prin vorbă şi prin faptă, a făcut multe bunătăţi şi lucruri folositóre şi bisericeĭ mama luĭ, şi supuşilor din principatul luĭ, după cum învederéză istoriile de la voĭ, şi alţi mulţi nobilĭ fórte pioşi după dînsul, între carĭ şi Mateiŭ Voevod, cel ce a domnit cu câţi-va anĭ înainte cu glorie, care a ajutat fórte mult Sfîntul Mormînt, şi a sprijinit cu mâna avută multe biserici şi din Valachia şi din alte ţinuturi, pe al căruĭ şi tron şi pietate către Dumneḑeu o moştenì înălţimea ta.

Dar şi neamul tĕŭ despre mamă este regesc şi cu respect către Dumneḑeu, căcĭ eu aflu cincĭ împăraţi ca strămoşi aĭ tĕĭ: pe Alexie Comnen, care a domnit la anul după Christos 1081 şi a născut pe Ioan Comnen, care avea ca fiu pe împăratul Emanuil şi fică pe soţia luĭ Ioan Cantacuzen (după cum spune Choniates în al treilea tom al Croniceĭ luĭ), cel ce a făcut multe şi marĭ fapte militare sub domnia cumnatuluĭ sĕu. Urmaş al acestuĭ Cantacuzen a fost împăratul Cantacuzen şi dînsul tot Ioan numit. Fiul acestuia iarăşi a fost împăratul Mateiŭ Cantacuzino (după cum povestesce acelaşĭ Ioan Cantacuzino în a patra carte a istorieĭ luĭ, cap două-ḑecĭ şi opt). Aceştĭ cincĭ împăraţi eraŭ nu numaĭ împăraţi dar şi archiereĭ, după cum spune biserica despre Constantin deopotrivă cu un apostol; de aceea Alexie s'a luptat în diferite moduri pentru catolica biserică 1) că a anatematisat prin mijlocirea unuĭ sinod pe falşul monach Nilos, care ḑicea că concepţiunea mântuitoruluĭ s'a divinizat într'un mod firesc; 2) că pe Pavlicheni, pe carĭ Ioan Tzemiskes i-a strămutat din orient şi i-a colonisat la Filipopole, singur împăratul Alexie cu convorbirile luĭ, avênd şi coloboratorĭ pe archiereul Filipopoleĭ şi pe Eustratie mitropolitul Niceiĭ, i-a adus de la eresie la pietate; 3) pe Vasilie căpetenia Bogomililor îl arse la ipodrom şi repede răsturnă eresia luĭ; 4) poruncì luĭ Eftimie Zygaven şi a scris Dogmatica Panoplie în contra tuturor eresiilor, cartea cea maĭ frumósă, ca să fie peste tot în biserică. 5) Luĭ Ioan Furni egumenul Ganuluĭ, şi luĭ Niceta Scite, cel de la Iconium, le poruncì şi au scris în contra adaosuluĭ vinovat la simbolul credinţiĭ; ba chiar el singur discutând cu episcopul Milanuluĭ, relativ la adaos, câştigă victoria şi trofeele pentru pietate. 6) Conlucrând cu Godefred şi cu generaliĭ apusenĭ în contra păgânilor, nu numaĭ că a liberat de la Bitilia şi până la muntele Taur seminţia ortodoxă, dar încă pornind cu oştire şi pe uscat şi pe mare, dând şi banĭ peste măsura, a scăpat Siria, Fenicia, Palestina şi chiar sântul oraş Ierusalim, învingênd pe Saracinĭ; şi dacă apusaniĭ nu ar fi zădărnicit în Antiochia alianţa cu Alexie, întreprinderile n'ar fi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ajuns cum au ajuns mai târdiu la ultima peire, ci ajungeà la desvoltare şi la o mare mărire. Câte iarăşĭ a făcut pentru ospătăriĭ şi pentru şcolĭ, şi pentru asile de copiĭ orfanĭ, şi pentru asile de săracĭ, greŭ póte găsì cine-va pe vre-unul care să se compare cu dînsul. Iar Ioan Comnen, după ce s'a făcut împărat, nu numaĭ pe Perşiĭ de la rĕsărit, dar şi pe Serbĭ şi pe Ungurĭ şi pe Italienĭ i-a a sdrobit în diferite chipurĭ, dar şi pe Sciţĭ i-a doborît, carĭ se ridicaseră ca nisipul de pe marginea măriĭ, avênd că aliat icóna Născătóreĭ de Dumneḑeu, întocmaĭ cum odinióră Moise combătù pe Amaliciţi cu imaginea sânteĭ crucĭ. De aceia, când, după victorie, trimfà în Cetatea Regină, aveà icóna Născătóreĭ de Dumneḑeu într'o trăsură nouă, întocmaĭ ca David arca; iar hăţurile cailor trăsuriĭ le ţineaŭ înalţiĭ demnitorĭ, iar el însu-şĭ pe jos, purtând cinstita cruce şi slăvind pe Mântuitorul Cristos, întocmaĭ cum David danţa înaintea arceĭ mulţumind luĭ Dumneḑeu pentru minunile luĭ. A cucerit şi Cilicia şi Siria, şi trecênd Eufratul voia să rĕstórne neamurile şi se adóre sântul mormînt al Domnuluĭ. Şi dorinţa luĭ ar fi ajuns la ţintă, de nu l'ar fi împiedecat mórtea care i se întîmplă ca să dea îndărăt sórta gloriósă a Romeilor. Cine ar puteà să spună despre trofeele împăratuluĭ Manuil în contra Serbilor, Ungurilor, Italienilor, Sicilienilor şi Agarenilor? Acesta strîngênd un sinod pentru expresiunea: *tatăl meu este maĭ mare ca mine*, s'a pronunţat în mod ortodox, şi suprimă blasfemele; 2) a anatematisat prin sinod pe câţĭ-va carĭ blasfemaŭ misterul cel maĭ sacru al sfinteĭ grijaniĭ, şi a învederat în mod sinodal că în prea sântul mister însuşĭ Cristos este acela care oferă şi se oferă. A trimes prin oraşe şi prin sate învĕţătorĭ carĭ să predice cuvîntul adevĕruluĭ, după cum în vechime a făcut Iosias predicând Deuteronomul. Avem pentru acésta martor demn de credinţă pe Nicolae episcopul din Metona, la începutul întîmpinărilor luĭ în contra luĭ Soterich. 3) Porunci luĭ Andronic marele Drungariu (?) al gardeĭ, şi scrise în contra adaosuluĭ din Simbol. Iar despre Ioan Cantacuzen ce trebue să maĭ ḑicem? Fiind-că în mod sinodal şi dînsul resturnă cele ḑise în contra luĭ Varlaam şi Acindin, şi Gregora şi Ioan patriarchul Constantinopoleĭ; 2) a scris maĭ mult de cât orĭ care altul în contra Păgânismuluĭ şi 3) a resturnat principiile impiuluĭ Prochor şi a demonstrat prin sânţiĭ Parinţĭ că nu sunt create nicĭ graţia divină nicĭ energia divină. Dar şi minunatul şi nobilul Mateiŭ Cautacuzino a lăsat demne rămăşiţe de virtutea luĭ. Acesta nu este renumit atâta după neam, cât după bravura şi virtutea şi stiinţa ce avea în fiecare artă şi ştiinţă liberală; căcĭ în apogeul vârsteĭ luĭ, sub domnia tatăluĭ seu, s'a arătat învingător celebru în contra multor alţĭ, dar maĭ ales încontra Persilor; 2) ajungênd general al taberilor Romeilor, cu multă pătrundere şi activitate într'unul şi acelaşĭ timp ucise singur pe treĭ puternicĭ şi ceĭ maĭ înfricoşaţĭ duşmanĭ aĭ luĭ; 3) iar după ce a moştenit sceptrul de la tatăl sĕu, a fost în tot poporul o bucurie nemăsurată din causa virtuţiĭ luĭ. 4) Fiind gonit din mărirea împărătéscă de către Ioan Paleologul, cu multă mărinimie suferì tóte relele meditate în contra luĭ în fie-care ḑi; şi 5) liniştindu-se într'un loc, liber de grije, supunându-du-se tatăluĭ sĕu, lasă cu prisos semne de virtutea şi învăţătura luĭ; între acestea este minunata traducere ce a făcut a *Cântăreĭ cântărilor* şi a *Inţelepciuniĭ* luĭ Solomon, şi a altor multe, făcênd cu acestea maĭ mare serviciŭ lumiĭ întregĭ decât tronuluĭ regesc. Aceştĭ cincĭ împăraţĭ decĭ, şi strămoşĭ aĭ teĭ, săvârşind ast-fel de lucrurĭ nu fără rost au fost numiţĭ şi regĭ şi Archiereĭ. De aceea ceĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cinci se fericesc în sinodica ortodoxiei împreună cu imperatorii asemenea lor. Iar strămoşii tăi, urmaşii lor, au fost toţi consulii şi generalii şi principii şi consilierii ai principilor, cum era moşul tău ilustrul Constantin Cantacuzinò marele postelnic, al cărui renume a străbătut aprópe întregul univers. Demnitatea părintésca o rechémă unchiul tău Serban Cantacuzen, iar graţia divină o sancţionézá (peceluesce) in strălucirea ta.

Fiind-că deci tu însu-ţi eşti iubitor de virtute şi prea pios şi cu frică de Dumneḑeu către mama ta biserica, şi neamul tău este vechiu şi princiar, şi mai ales numărând astfel de imperatori şi principi precum a arătat disertaţiunea, ţie ţi se cuvine imprimarea presentei cărţi, care critică eresiile secolului present; de aceea cu drept cuvînt ai consimţit la propunerile soliei mele pentru Christos şi corpul lui (care este biserica), pentru ca să fii prenumărat în catolica biserică în secolul acesta, avênd fală într'însa împreună cu pioşii şi scutitorii împăraţi şi principi ai credinţei catolice, iar în viitor, să fii în corul lor în adunarea primilor născuţi şi înscrişi în ceruri prin graţia Domnului nostru Iisus Christos, a cărui glorie este neperitóre în nemărginitele secole. Anul mântuirii 1690, luna Mai, din Arianopole.

In a doua prefaţă Dositeiu, Patriarchul Ierusalimului, începe prin a spune câte rele s'au pricinuit de erezii, face istoricul pe scurt al reformei lui Luther, şi apoi urmézá astfel:

Εἰς δὲ τὸ αφλή ἔτος ἀνεφάνη καὶ ἄλλος τὶς Ἰωάννης ὀνόματι, νόθος υἱὸς τινὸς λατίνου ἱερέως, τοὐπίκλην Καλβῖνος καὶ, πέρνωντας τὰ δόγματα τοῦ Λουτέρου, ἐσύστησεν αἵρεσιν, ἥτις μίγμα ἐστὶ πασῶν τῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος αἱρέσεων. Λοιπὸν ἐκάμασι καὶ ἄλλους μαθητὰς καὶ ἔσειραν διαφόρους καὶ μεγάλους τόπους τῆς δύσεως καὶ τῶν βορείων μερῶν εἰς τὴν γνώμην τῶν. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔσωσεν αὐτό· ἀμὴ ἠβουλήθησαν νὰ ῥίψουν τὸ φαρμάκι τους οἱ μαθηταὶ των καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ δὴ καὶ αχλ', πατριαρχεύοντος Κυρίλλου τοῦ Λούκαρη εἰς Κωνσταντινούπολιν, φαίνεται ἕνα βιβλιδάριον ἔξαφνα εἰς Κωνσταντινούπολιν, τυπωμένον εἰς τὴν παρὰ τὰς Ἄλπεις Γεννούαν, περιέχον ἑλληνικὰ δεκαοκτὼ κεφάλαια καὶ τέσσαρας ἐρωτήσεις, εἰς ὄνομα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου, πῶς τάχα νὰ ἦτον σύνθεσις τοῦ Κυρίλλου, καὶ νὰ λέγῃ ὅτι τοῦτη εἶναι ἡ πίστις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἂν καλὰ καὶ αὐτὸ ἦτον ὁποῦ περιεῖχε τὴν καλβινικὴν αἵρεσιν. Περιεῖχε δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μίαν ἐπιστολὴν λατινικὴν, ὁποῦ ἐφανέρωνε πῶς νὰ ἦτον ἡ τοιαύτη ἔκδοσις τοῦ Κυρίλλου. Τοῦτο τὸ βιβλίον ἔδωκεν εἰς τὸ κοινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολλὴν σύγχυσιν καὶ πολλὴν λύπην· τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Κύριλλος ἔκαμε ιὴ χρόνους πατριάρχης εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλους τόσους χρόνους πάπας εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ποτὲ παρεκλίνων τῆς εὐσεβείας δὲν ἐγνωρίσθη, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπ' ἄμβωνος ἐδίδασκεν ὀρθόδοξα, καὶ εἰς τὰς μάχας, ὁποῦ εἶχεν ὁ Θεοφάνης Ἱεροσολύμων μὲ τοὺς δυτικοὺς ὁποῦ ἐζητοῦσαν νὰ ἀποξενώσουν τοὺς ἁγίους τόπους ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους, ἦτον συνήγορος ἄκρος καὶ βοηθὸς τοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ εἶτα νὰ τὸν ἠξεύρουσιν οἱ ὀρθόδοξοι τοιοῦτον καὶ νὰ ἀκούσουν νὰ δυσφημᾶται τὸ περίφημόν του ὄνομα, ἐταράττοντο· πάλιν βλέπωντας ὁ Κύριλλος νὰ ζῇ μετὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ βιβλιδαρίου ἕξι χρόνους καὶ νὰ μὴ γράψῃ τίποτα ἐναντίον τῶν κεφαλαίων, καὶ μὲ τὴν σιωπὴν τοὐτην νὰ δίδῃ ὑποψίαν εἰς τὸ κοινὸν, ἐλυποῦντο. Τέλος πάντων ὅμως, παρόντων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τοῦ τε Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων ἐπὶ τοῦ ἐκ Βερροίας Κυρίλλου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ποιήσαντες σύνοδον ἀπεκήρυξαν αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἔπαυσεν ἕως ἐδῶ· ἐπειδὴ τινὲς ὁποῦ ἐπαγγέλλονται νὰ διαυθεντεύουν μὲ τὴν σοφίαν τους τὴν καθολικὴν πίστιν, καὶ εἶναι ὅμως τὸ ἔργον τους τὸ ἀληθινὸν νὰ ἀγωνίζωνται καὶ νὰ στρατεύωνται μὲ τὴν καταργουμένην σοφίαν τοῦ αἰῶνος

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τούτου κατά τῆς καθολικῆς πίστεως, πειράζοντες καί μέ τόν λόγον καί μέ ἐξωτερικήν δυναστείαν τούς ὀρθοδόξους Ῥώσους εἴς τε τήν Λεχίαν καί Λιτφανίαν καί Ποδώλιαν καί Οὐκραΐναν νά κλίνουν εἰς νεωτερισμούς, εὗρισκον αἰτίαν εὔλογον τάχα ὅτι ὁ πατριάρχης των ἦτον καλβῖνος. Διά τοῦτο παροξυνόμενον τό πνεῦμα τοῦ δοῦκα (τῆς) Μολδοβλαχίας Βασιλείου βοεβόδα τοῦ Λούπουλου (καταγομένου ἀπό τό Ἀλβανιτοχώριον ὁποῦ κεῖται εἰς τήν Μυσίαν, ἤτοι εἰς τά περιτοῦναβα, καί ἔχοντος τό ἀρχαιότερον αὐτοῦ γένος, ἀπό τῆς Μακεδονίας) ὑπό τῆς θείας προνοίας, ἔγραψεν εἰς τήν Λεχίαν, εἰς τό Κιαίβον, καί εἰς τήν μεγάλην σύνοδον εἰς Κωνσταντινούπολιν· δέν ἐλυπήθη ἔξοδα, ἀλλά διεσκόρπισε τά χρήματα ὑπέρ Χριστοῦ πάμπολλα, καί συνεκρότησε τοπικήν σύνοδον εἰς Γιάσι, ἐπί Παρθενίου γέροντος, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, παρόντων λεγάτων ἀπό τε Κωνσταντινουπόλεως καί Κιαίβου, καί αὐτοῦ τοῦ μητροπολίτου Ῥωσίας Πέτρου Μογίλα τοῦ φιλοχρίστου καί τῷ ὄντι πανιερωτάτου· καί δή ἀναθεμάτισαν τά κεφάλαια τοῦτα καί τόν συγγραφέα αὐτῶν. Καί, ὡσάν ἐδιαλύθη ἡ σύνοδος καί εἰρηνοποιήθη κατά τό παρόν ἡ Ῥωσία, ὁ εἰρημένος Βασίλειος βοεβόδας, ἄν καλά καί ἔκαμε πολλαῖς ἐλεημοσύναις εἰς τά πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καί εἰς τά μοναστήρια ὁποῦ εἶναι εἰς τόν Ἄθωνα, καί εἶχε δώσει καί σαράντα δύο χιλιάδες φλωρία οὔγκρικα καί ἐξεχρείωσε τόν ἅγιον Τάφον καί ἄλλα πολλά τοιαῦτα ἔκαμεν, ὅμως τοῦ ἐφάνη καί τοῦτο διά πολύ καί ἐπαρακίνησε μαζί μέ τόν παναγιώτατου καί πανευλαβέστατον πατριάρχην τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιον τόν γέροντα, τόν διαληφθέντα διδάσκαλον Μελέτιον νά σχεδιάσῃ τήν παροῦσαν βίβλον. Ὑπακούσας δέ ἐκεῖνος καί συγγράψας αὐτήν, ἀνέτρεψε μέν τά ιή κεφάλαια καί τάς τέσσαρας ἐρωτήσεις τοῦ Κυρίλλου· διέλυσε δέ πᾶσαν καλβινικήν κακομηχανίαν, καί ἐσύστησε τρόπῳ ἐγχειριδίου πᾶν εὐσεβῆ καί ὀρθόδοξον δόγμα. Ἦν ὅμως τό βιβλίον ἄγνωστον καί οὐδενί φανερόν· ἀποβληθέντος γάρ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Βασιλείου βοεβόδα, μετέπεσον καί τά τοῦ Συρίγου εἰς ἀνωμαλίας καί μάλιστα εἰς πτωχείαν τήν σύνοικον τοῖς φοβουμένοις τόν κύριον.

Ἰστέον δέ ὅτι, περίπου δέ τό ᾳχό ἔτος τῆς σωτηρίας, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβις τοῦ ῥηγός τῆς Γαλλίας ἐζήτει ἀπό ἀρχιερεῖς τινάς καί ἀπ' αὐτούς τούς πατριάρχας τήν γνώμην τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς τά περί πίστεως ἔγγραφον, καί ἐδώκασι πολλοί καί δή καί ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερά σύνοδος· ὅτε καί ἡμεῖς Ἐγχειριδιόν τι ἔλεγχον τῆς καλβινικῆς φρενοβλαβείας ἐσχεδιάσαμεν, τό ὁποῖον καί αὐτό ἐντυχόντες εἴσεσθε τήν αἰτίαν ὁποῦ ἐγύρευον τά τοιαῦτα συγγράμματα οἱ Κελτοί. Εἶτα ἐλθόντες ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ᾳχπ΄ εἰς Βλαχομπογδανίαν, ἐδεήθησαν ἡμῖν οἱ εἰς τήν Ἐρδελίαν ὀρθόδοξοι νά τούς δώσωμεν τίποτα συγγράμματα νά δύνωνται νά ἀποκρίνωνται τῶν Καλβίνων, ὁποῦ τούς ἐνοχλοῦσαν κατά πολλά, καί εὑρισκόμενοι εἰς λογισμόν νά τούς βοηθήσωμεν, κάριτι Χριστοῦ, εὕρομεν τήν παροῦσαν βίβλον τοῦ μακαρίτου Συρίγου ὁποῦ εἴπαμεν ἀνωτέρω, καί διελθόντες αὐτήν πολλάκις, εὕρομεν ἱκανήν εἰς πᾶσαν ἀπόκρισιν τῶν τοιούτων αἱρετικῶν· πρῶτον, ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος καί ἐν πᾶσι σύμφωνος τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· δεύτερον, ὅτι εἰς ὅλα τά ἀναγκαῖα ἀποκρίνεται, καί μέ τόν ἐκκλησιαστικόν λόγον πᾶσαν αἱρετικήν πρότασιν ἀναιρεῖ καί διαλύει ὡς ἀράχνης ἱστόν· τρίτον, ὅτι ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος συγγράψας αὐτήν πρῶτον ἑλληνικά, τήν ἔκαμεν ὕστερον εἰς κοινήν γλῶσσαν, καί δύνεται καθένας χριστιανός νά ἔχῃ ἀπ' αὐτήν μεγάλην βοήθειαν· καί μάλιστα πολλοί τῶν ἐν Βλαχομπογδανίᾳ εὐγενῶν ἑλληνίζοντες τά πολλά εἰς τήν γλῶσσαν, θέλουσι τήν μεταφράσῃ εὔκολα εἰς γλῶσσαν βλάχικην, ὁποῦ νά γενῇ κοινή ὠφέλεια εἰς πᾶσαν τήν ἐκκλησίαν· ἐσυνάψαμεν λοιπόν αὐτήν καί τό ἡμέτερον Ἐγχειρίδιον εἰς ἕνα τόμον, καί θέλοντες νά τά βάλωμεν εἰς τόν προγεγονότα παρ' ἡμῶν νέον τύπον, δέν ἐδυνήθημεν καί ἀπό τάς ἀκαταστασίας τοῦ καιροῦ καί ἀπό τήν πτωχείαν μας.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ νυμφίος τῆς ἐκκλησίας, ὁ μονογενής τοῦ θεοῦ υἱός, κηδόμενος

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ηὐδόκησε καὶ αὐθέντευσεν ὁ ἐκλαμπρότατος, εὐσεβέστατος καὶ ὑψηλότατος αὐθέντης πάσης Οὐγκροβλαχίας κύριος Ἰωάννης Κωνσταντῖνος Μπασαράμπας βοεβόδας. καὶ οἷα ὢν καὶ γένους χρηστοῦ καὶ ἀνατροφῆς εὐσεβοῦς καὶ πολιτείας ἐναρέτου, καὶ μάλιστα ζηλωτὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, εὐθὺς ὁποῦ ἐμηνύσαμεν αὐτῷ, πρεσβεύσαντες ὑπὲρ Χριστοῦ, ἐδέξατο μετὰ χαρὰς τὴν αἴτησιν, καὶ ὥρισε νὰ τυπωθῇ ἡ βίβλος μὲ ἔξοδα τῆς ἐκλαμπρότητός του, καὶ νὰ μοιρασθῇ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους δωρεὰν ἐκ μέρους τῆς ὑψηλότητος αὐτοῦ. Ἀποδεχόμενοι οὖν τὴν βίβλον εὔχεσθε, δεόμενοι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ ὑγιείας καὶ εἰρηνικῆς καταστάσεως καὶ σωτηρίας τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθεντὸς καὶ κοινοῦ εὐεργέτου. Ἀναγινώσκετε δὲ αὐτὴν μὲ ἐπιμέλειαν καὶ σοφίαν πνευματικήν, ἵνα, ἔχοντες τὴν ὀρθόδοξον γνῶσιν τῆς καθολικῆς πίστεως ἀπαράτρωτον τύχητε τῆς αἰωνίου ζωῆς τῇ χάριτι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἔν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ᾳχῳ΄, κατὰ μῆνα μάϊον, ἐν Ἀδριανουπόλει.

Iar în anul 1538 s'a mai arătat şi alt cine-va numit Ioan, fiu natural al unuĭ preot latin, supranumit Calvin, şi luând dogmele lui Luter, a stabilit o eresie, care este un amestec de tóte eresiile véculuĭ. Aŭ făcut şi alţĭ şcolarĭ şi aŭ tîrît la credinţa lor diferite şi marĭ ţinuturĭ ale apusuluĭ şi ale ţĕrilor de nord. Dar nu ĭ-a mulţumit acésta; ci discipoliĭ lor au voit să arunce otrava lor şi în biserica rĕsăriténă.

Şi într'adevăr în anul 1633, sub patriarchatul luĭ Ciril Lucari în Constantinopole, apare fără veste o cărţulie în Constantinopole, tipărită la Geneva de lângă munţiĭ Alpĭ, conţinênd opt-spre-ḑece capitole grecescĭ şi patru cestiunĭ sub numele Patriarchuluĭ Ciril, ca şi cum adecă compunerea ar fi fost a luĭ Ciril şi să ḑică că aceea este credinţa bisericeĭ resăritene şi dacă conţineà eresia calvină, cuprindeà la început şi o scrisóre latinéscă, care învederà cum că o astfel de lucrare este a luĭ Ciril. Acéstă carte a pricinuit comunităţiĭ din Constantinopole multă nelinişte şi multă întristare, maĭ întâĭ Ciril a fost 18 anĭ Patriarch la Constantinopole şi alţĭ atâţia papă în Alexandria şi nicĭ-o-dată nu s'a învederat că se abate de la pietate, dar încă de pe amvon predică ortodoxia şi în luptele pe carĭ Teofanes din Ierusalim le susţineà cu apuseniĭ, carĭ căutaŭ să cureţe locurile sfinte de ortodoxĭ, erà de aceeaşĭ părere cu dînsul şi un straşnic ajutor al patriarchuluĭ din Ierusalim; şi aşa să-l cunóscă ortodoxiĭ, ca atare, şi apoĭ să audă că ilustrul luĭ nume se pângăresce, s'au turburat; apoĭ iarăşĭ se întristaŭ vĕḑênd că Ciril trăesce şase anĭ după apariţiunea cărţulieĭ şi n'a scris nimic în contra capitolelor şi cu tăcerea luĭ da de bănuit comunătăţiĭ. In fine, fiind de faţă patriarchiĭ Alexandrieĭ şi Ierusalimuluĭ, şi Ciril din Veria Patriarchul Constantinopoleĭ, şi făcênd sinod, l-au desminţit. Dar rĕul nu se oprì aci; fiind-că câţĭ-va, carĭ se pretind că sprijinesc cu învĕţătura lor biserica catolică, iar adevĕrata lor muncă este să se lupte şi să se alieze cu lepădata învĕţătură a acestuĭ secol în contra credinţeĭ catolice, ispitind şi cu vorba şi cu autoritatea exterióră pe ortodoxiĭ ruşĭ, şi în Polonia, şi în Lituania, şi în Podolia, şi în Ucraina, ca să adopte innovaţiunile, au găsit şi o causă bine-cuvîntată că adică şi patriarchul lor erà calvin. Pentru acésta spiritul duceluĭ Moldo-Valachieĭ Vasile Voevod Lupul (care descinde din Albanitochoriĭ, carĭ se aflaŭ în Misia, adecă în ţinuturile de pe lângă Dunăre, şi avênd neamul luĭ maĭ vechiŭ din Macedonia) aţîţat fiind de divina provedinţă, a scris în Polonia şi în Chiev şi la marele sinod din

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Constantinopole; nu a cruţat cheltuelĭ, ci a risipit fórte mulţĭ banĭ pentru Christos, şi a întrunit un sinod local la Iaşĭ sub patriarchatul luĭ Partenie din Constantinopole, fiind de faţă delegaţĭ şi dela Constantinopole şi de la Chiev, şi însuşĭ Mitropolitul Rusieĭ Petru Moghila, iubitorul de Christos şi în adevĕr prea sânt; aŭ anatematisat aceste capitole şi pe scriitorul lor. Şi îndată ce se disolvă sinodul şi se pacifică de o cam dată Rusia, numitul Vasile Voevod, deşi a făcut bunătăţĭ prin multe milosteniĭ la patriarchia din Constantinopole şi la mănăstirile carĭ sunt la Atos, dedese şi patru ḑecĭ şi doue de miĭ de galbenĭ ungurescĭ şi a scăpat de datoriĭ Sântul Mormînt şi a făcut multe altele de felul acesta; totu-şi i se părù că şi acésta face mult, şi îndemnă împreună cu prea sântul şi prea piosul patriarch al capitaleĭ Constantinopole, bătrînul Partenie, pe profesorul de pe atuncĭ Meletie ca să întocméscă acéstă carte. Iar acela, supunêndu-se, o scrise, şi resturnă cele 18 capitole şi pe cele patru cestiunĭ ale luĭ Ciril; şi a nimicit orĭ ce rea uneltire a Calvinilor şi a consfinţit dogma ortodoxă în chip pios într'un manual. Cartea acésta însă erà necunoscută şi nimenĭ nu a vĕḑut-o, căcĭ, fiind gonit din domnie Vasilie Voevod, aŭ căḑut şi ale luĭ Sirigos în anomaliĭ şi maĭ ales în sărăcia care este convieţuitórea celor de Dumneḑeŭ temătorĭ.

Să se ştie încă, că aprópe de anul mântuiriĭ 1670, ambasadorul regeluĭ Franciеĭ cereà de la óre-carĭ archiereĭ şi chiar de la patriarchĭ înşişĭ părerea bisericeĭ rĕsăritene relativ la cele ce scriaŭ despre credinţă. Mulţĭ i-aŭ dat şi decĭ şi sântul Sinod de la Constantinopole, când am proiectat şi noĭ un manual critic al nebunieĭ Calvine, l'aŭ găsit şi l'aŭ luat. Sciţi causa pentru care Celţiĭ căutaŭ asemenea scrierĭ. Apoĭ, ajungênd la anul mântuiriĭ 1680 în Vlachobogdania, ne-aŭ rugat pe noĭ Ortodoxiĭ din Ardeal, ca să le dăm óre-care scrierĭ, ca să pótă rĕspunde Calvinilor, carĭ îĭ supĕraŭ peste mĕsură, şi aflându-se în alegere, să-ĭ ajutăm. Am găsit, din graţia divină, acéstă carte a repausatuluĭ Sirigos despre care am vorbit maĭ sus şi, după ce am cetit-o de maĭ multe orĭ, o găsirăm capabilă de a respunde unor ast-fel de eresiĭ: maĭ întâĭ este ortodoxă şi întru tóte conformă cu biserica catolică; al doilea respunde la tóte necesităţile şi cu vorba bisericéscă suprimă orĭ-ce propositiune eretică şi o distruge ca pe o pânză de păianjen; al treilea că repausatul acela scriindu-o maĭ întâĭ în elinésca vechie, a tradus'o apoĭ în limba de tóte ḑilele, şi fie-care creştin póte avea de la dînsa un mare ajutor; şi maĭ ales că mulţĭ dintre nobiliĭ din Vlachobogdania, cunoscênd bine limba grécă, voesc să o traducă în limba românéscă, ca să devie de obştesc folos întregeĭ bisericĭ. Am estras-o decĭ într'un singur volum împreună cu manualul nostru şi dorind să o dăm la tipar, nu am putut din causa nestatornicieĭ vremurilor şi a sărăcieĭ nóstre.

Intre acestea mirele bisericeĭ, unicul fiu a luĭ Dumneḑeu, milostivindu-se de poporul sĕu, a bine-voit şi a îndeplinit-o. Prea strălucitul, prea piosul, prea înaltul domnitor al întregiĭ Ungro-Vlachiĭ domnul Ion Constantin Basaraba Voevod, ca unul care este şi de neam bun şi de crescere piósă, ocârmuire virtuósă şi maĭ ales zelos de credinţa ortodoxă, îndată ce i-am atras băgarea de sémă, trimiţêndu-ĭ solĭ, pentru Christos, a priimit cererea nóstră cu bucurie şi poruncĭ să se tipăréscă cartea cu spesele strălucirиĭ sale şi să se împartă la ortodoxĭ gratis din partea Inălţimiĭ sale. Priimind decĭ cartea, rugaţi-vĕ, cerênd de la Domnul nostru Isus Christos sănătate, stare pacĭnică şi mântuire pentru strălucitul domnitor şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

binefăcător obştesc. Cetiţi-o cu atenţiune şi cu spirituală înţelepciune, pentru-ca, avênd cunoscinţa ortodoxă a catoliceĭ credinţe neclintită, să obţineţi viaţa vecĭnică prin graţia Mântuitoruluĭ Dumneḑeul nostru, a căruĭ glorie este în veacurĭ.

In anul mântuiriĭ 1690 luna Maĭ, în Adrianopole.

Pe f. 7:

Βίος Μελετίου τοῦ Συρίγου συγγραφεὶς παρὰ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Μελέτιος ἱερομόναχος ὁ Συρίγου τοὺ ἐν τῇ Κρήτῃ Χάνδακος ἦν γέννημα καὶ θρέμμα· ἐπαιδεύθη δὲ τὰ κοινὰ γράμματα καὶ τὴν κυκλοπαιδείαν παρὰ Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ. Εἶτα ἀπελθὼν εἰς Ἰταλίαν ἔμαθε τὴν μὲν λογικὴν παρὰ Θεοφίλῳ τῷ Κορυδαλλεῖ· ῥητορικὴν δὲ, μαθηματικὴν καὶ τὰ φυσικὰ εἰς Πάντωβαν. Ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. γίνεται ἱερεὺς εἰς Κυθηρείαν, ἐπειδὴ ἐν τῇ Κρήτῃ οὐκ ἦν ἐπίσκοπος ὀρθόδοξος, ἐπικρατούντων τῶν Βενετίκων. Διδάσκων δὲ ἐπ' ἐκκλησίας εἰς τὸν Χάνδακα τὸν λόγον τοῦ θεοῦ σοφώς τε καὶ ὀρθοδόξως, ἐπεβουλεύετο παρά τινος ἄρχοντος, ὡς δῆθεν τὸ καλυμαύχιον αὐτοῦ μὴ ἐξαίρων ἐν ταῖς πρὸς ἐκεῖνον προσρήσεσι. Γέγονε δὲ καὶ ἡγούμενος εἰς μοναστήριον κείμενον εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς Πράξεσι φερομένους Καλοὺς Λιμένας, ἐν ᾧ ἀπελθὼν εἰς προσκύνησιν ὁ γενεράλης τῆς Κρήτης, ἐπέτρεψε τοῖς ἰδίοις φράτορσι λειτουργεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ μοναστηρίου· ἀλλὰ, τοῦ ἀρχηγοῦ ἀποδημήσαντος τῆς μονῆς, ὁ Μελέτιος οὐκ ἀφῆκεν ἱερουργῆσειν τοὺς ὀρθοδόξους πρὶν ἢ ποιῆσαι ἁγιασμὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ὅπερ τοῦ ἐπιβουλεύοντος αὐτῷ προρρηθέντος ἄρχοντος Κωνσταντίνου τοὔνομα ἀναγγείλαντος τῷ γενεράλῃ, καὶ ἀποφάσεως γενομένης θανατωθῆναι τὸν ἄνθρωπον τοὺ θεοῦ, εἴδησιν λαβὼν ἐκεῖνος ἀποδιδράσκει εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ἀφ' ἧς, μηνύσαντος αὐτῷ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, ἀνάγεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὰ αχλ' ἔτος, καὶ ἔχων τὴν οἴκησιν αὐτοῦ ἐν τῇ Χρυσοπηγῇ ἐδίδασκεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἠθικοὺς καὶ θεολογικοὺς λόγους, καί γε καὶ σχολὴν ἀποκαταστήσας ἐδίδασκε γραμματικὴν καὶ ἐπιστήμας τοὺς βουλομένους ἕως τοῦ αχλθ' ἔτους. Ἐπὶ δὲ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Παρθενίου τοὺ γέροντος, ἐπέμφθη εἰς Γιάσιον μετὰ τοὺ Νικαίας Πορφυρίου· καὶ συνεστήσαντο τὴν ἐκεῖσε μετὰ τῶν Ῥώσων τοπικὴν σύνοδον, ἐπιμελείᾳ τοὺ ἀοιδίμου Βασιλείου βοεβόδα. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει αχμδ', καὶ μὴ λέγων τὰ ἀρέσκοντα τῷ τότε Κωνσταντινούπολεως Παρθενίῳ τῷ δευτέρῳ, ἀλλὰ τὰ δοκούντα τῇ ἀληθείᾳ, φυγαδεύεται εἰς Γιάσιον. Ἀναγκαίᾳ δ' αἰτίᾳ ἀναχθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ μάλιστα τῇ πρὸς τὸν Παναγιώτην, ἑρμηνέα τοῦ Καίσαρος τὸν καὶ ἴδιον αὐτοῦ μαθητὴν, ἐλπίδι, καὶ κατανοήσας ἀμείλικτον τοῦ πατριάρχου τὸν θυμὸν, ἀποδημεῖ εἰς Κιὸν (sic) καὶ τὰς ἐκεῖσε κωμοπόλεις· καὶ, μετὰ τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀποβολὴν, ἀνάγεται αὖθις ἐπὶ Ἰωαννικίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατοικήσας εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατοικίαν εἰς τὴν Χρυσοπηγήν. Πάλιν δὲ πατριαρχεύσαντος τοῦ Παρθενίου, ἀποδημεῖ εἰς Τρύγλιαν, κώμην τῆς Βιθυνιακῆς Ἀπαμείας, ἕως τοὺ αχνά ἔτους. Τελευτήσαντος δὲ τοὺ Παρθενίου, προσκαλεῖται ὑπὸ τοὺ Ἰωαννικίου, καὶ κάθηται πάλιν εἰς τὴν Χρυσοπηγήν. Εἶτα μετὰ δύο ἔτη μετῴκησεν εἰς τὴν Ἐλπίδα εἰς τὸ Κοντοσκάλιον, ἕως αχξ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ συνέβη τότε ἡ πυρκαϊὰ, ἣν εἰς τὸ ἑνδέκατον βιβλίον τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων ἐσημειώσαμεν, μετέβη εἰς τὸν Γαλατὰν εἰς τὸν Χριστὸν τῶν Μποστανίων, ἔνθα διατρίβων μετέστη τῶν τῆδε αχξδ' ἔτει τῷ σωτηρίῳ, ἀπριλίου ιζ', ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἐτῶν ὢν ἑβδομήκοντα ὀκτώ. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐκόμισαν τινὲς εἰς Τρύγλιαν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ ἔθαψαν ἐκεί. Μαθηταὶ δὲ αὐτοῦ ἔτι δύο: Ἀρσένιος ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς τῶν ἐν Κωνσταν-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τινουπόλει εὐγενῶν, κατ' ἴχνος τῷ ἰδίῳ διδασκάλῳ ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ζωῇ πορευόμενος. καὶ Ἰωαννάκης Πορφυρίτης, ὁ χρηματίσας πρῶτος δραγουμᾶνος τῆς ἀλαμανικῆς βασιλείας εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ὀτμανικὴν Θύραν, καὶ νῦν εἰσέτι ἐν τῷ βίῳ περιὼν καὶ ζῶν εἴπέρ τις ἄλλος φρονήσει καὶ εὐσεβείᾳ· διαπρέπει γὰρ ἐν πολιτικαῖς ἀρεταῖς προσφυῶς, καὶ ζηλωτὴς ἐστὶν ἄκρος τοῦ σωτηρίου καὶ προσκυνητοῦ φρονήματος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Συνέγραψε δὲ τὸ παρὸν βιβλίον κατὰ τῶν κεφαλαίων τοῦ Κυρίλλου καὶ τῶν ἐρωτήσεων· καὶ εἰς τὰς κυριακὰς ὅλου τοῦ χρόνου ὁμιλίας· καὶ τόμους τρεῖς εἰς διάφορα ῥητὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς· καὶ μαρτύρια πολλῶν μαρτυρησάντων εἰς τοὺς κατ' ἐκεῖνον καιρούς· καὶ δὴ καὶ τὴν Ὀρθόδοξον λεγομένην Ὁμολογίαν, ἣν συνέγραψαν μὲν Ῥῶσοι καὶ ὁ Κιαίβου Πέτρος, οὗτος ἐδιόρθωσε προτροπῇ τῆς ἐν Γιασίῳ συνόδου. Μετέφρασε δὲ καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ὠριγένους τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς ἀπὸ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἑλληνίδα· καὶ τοῦ γε Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, Ῥωμαίων αὐτοκράτορος τὸ κατὰ τοῦ Ἐθνικοῦ, καὶ τὰ Ἰνστιτοῦτα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τὴν Νομικὴν ἐπιτομὴν Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης μετήνεγκεν εἰς πεζὴν φράσιν, προτροπῇ τοῦ Βασιλείου βοεβόδα.

Εἴ τις δὲ βούλεται καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ γνῶναι ὁποία τίς ἦν, συγκρίνας αὐτὴν μεθ' ὅτου ἂν βούλοιτο τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν, ἴσην αὐτὴ(ν) καὶ εἰς οὐδὲν ἔλαττον γεγενημένην εὑρήσει.

Viaţa luĭ Meletie Sirigul scrisă de Dositeiŭ, patriarchul Ierusalimuluĭ.

Meletie ieromonachul Sirigul s'a născut şi a crescut în Handachi din Creta, a învăţat carte la Ieromonachul Meletie. De aci, plecând în Italia, a studiat logica la Teofil Coridaleu, iar retorica, metematicele şi fisicele în Padova. Inapoindu-se în patria sa, devine preot în Citeria, fiind-că în Creta nu erà episcop, de óre-ce erà sub dominaţiunea Veneţianilor. Predicând cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ pe la bisericĭ la Handachi în mod înţelept şi ortodox, erà persecutat de un nobil sub pretext că nu-şĭ scóte potcapiul când vorbesce cu dînsul. A ajuns şi Egumen la mănăstirea de la Calus Limenas cu hramul Faptele Sânţilor Apostolĭ. Venind aci generalul Creteĭ ca să se închine, a permis fraţilor sĕĭ propriĭ să celebreze serviciul în biserica mănăstireĭ, ĭar când generalul a plecat de la biserică, Meletie nu a lăsat pe ortodoxĭ a slujì până să nu facă sfinţirea apeĭ în biserică. Nobilul care îl persecutà numit Constantin, despre care am vorbit maĭ sus, anunţă acésta generaluluĭ şi se iea înţelegere ca să ucidă pe omul luĭ Dumneḑeŭ. Acesta informându-se, fuge în Alexandria, de unde fiind chemat de patriarchul Constantinopoleĭ Ciril Lucaris, vine în Constantinopole la anul 1630; îşĭ iea locuinţa la Crisopege şi predică în bisericĭ cuvîntărĭ morale şi teologice; ba încă a deschis şi şcólă unde predà gramatica şi sciinţele la ceĭ ce doreaŭ, până la anul 1639. Sub bătrânul Partenie, Patriarchul Constantinopoleĭ, a fos trimes la Iaşĭ împreună cu mitropolitul Niceeĭ Porfiriu şi a constituit dimpreună cu Ruşiĭ sinodul local de acolo, prin îngrijirea ilustruluĭ Vasilie Voevod. Reîntorcêndu-se în Constantinopole în anul 1644 şi nevorbind pe placul Patriarchuluĭ de atuncĭ din Constantinopole, Parteniu al doiĭea, ci după părerea adevăruluĭ, este isgonit la Iaşĭ. Silit de nevoie ca să se reîntórcă în Constantinopole în speranţa sprijinuluĭ luĭ Panaiot dragomanul Cesaruluĭ, fostul luĭ şcolar, a înţeles că mânia Patriarchuluĭ către dînsul este neînblânḑită, pribegesce la Chios şi în satele dintr'acolo, iar după caterisirea şi depunerea Patriarchuluĭ se reîntórce din noŭ, sub patriarchatul luĭ Ioani-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

chie, la Constantinopole, şi a locuit în casa-ĭ de maĭ înainte la Crisopege. După ce s'a făcut patriarch din noŭ Partenie, fugì la Triglia, sat din Apamia Bitinieĭ, până la anul 1651. Murind Partenie este rechemat de Ioanichie şi se aşézá iarăşĭ la Hrisopigi. Apoĭ după doĭ anĭ s'a strămutat în Elpida la Contoscale până la 1660. Dar fiind-că atuncĭ se întîmplá incendiul, pe care l'am notat în cartea a un-spre-ḑecea a patriarchilor din Ierusalim, descinse la Galata la Christos al Bostanienilor, unde locuind murì în anul mântuirií 1664, aprilie 17, în ḑiua de duminecă, în vârstă de şapte-ḑecĭ şi opt de anĭ. Corpul luĭ l aŭ dus câţi-va în Triglia, la mănăstirea sânţilor părinţi, şi l'au înmormîntat acolo. Doĭ aŭ fost şcolariĭ luĭ: ieromonachul Arsenie duhovnicul nobililor din Constantinopole, care călcà pe urmele profesoruluĭ luĭ în traiul în Christos, şi Ioanakes Porfirites, care a funcţionat întâĭ ca dragoman al împărăţieĭ germane la Înalta Pórtă otomană şi acum încă în viaţă petrece şi trăesce maĭ mult decât orĭ care altul în cuminţenie şi pietate, căcĭ se distinge prin devotament în virtuţile cetăţenescĭ şi este fórte zelos pentru mântuitórea închinare la catolica biserică.

A scris cartea acésta în contra capitolelor luĭ Ciril, şi în contra cestiunilor şi Omeliile dominicale de peste tot anul, şi treĭ tomurĭ asupra diferitelor versete din Sânta scriptură, şi mărturiile multor martirĭ din timpurile luĭ; şi mărturisirea ḑisă ortodoxă, pe care o scriseră Ruşiĭ şi Petru al Chievuluĭ, el a corectat-o prin însărcinarea sinoduluĭ de la Iaşĭ. A tradus şi esplicarea scrisoreĭ luĭ Origene către Romanĭ, din latinesce în grecesce; a tradus încă din limba elenă în frasa pedestră scrierea împăratuluĭ Ioan Cantacuzen în contra păgânătăţiĭ, şi institutele luĭ Iustinian, şi prescurtarea de lege a împăraţilor Leon şi Constantin, prin îndemnul lui Vasile Voevod.

Dacă cine-va voesce să cunóscă ce fel erà viaţa luĭ, comparându-o cu acea a orĭcăruĭ voesce dintre sânţiĭ ierarchĭ, o va găsì egală şi în nicĭ o privinţă inferióră.

In partea a doua a cărţiĭ, adică în *Manualul* Patriarchuluĭ Dositeiu, la p. 28—29, se află următórea scrisóre adresată luĭ Vasile Lupu de către Sinodul din Iaşĭ:

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Γιασίῳ συνόδου τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ δουκὶ, θεοσεβεστάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Μολδοβλαχίας, κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Βασιλείῳ βοεβόδᾳ, σωτηρίαν παρὰ θεοῦ.

Σὸν ἦν ὡς ἀληθῶς, δοὺξ μεγαλοπρεπέστατε, τύποις ἐκδοῦναι καὶ τὰ συνοδικὰ ταυτὶ γράμματα. Ἐπειδὴ γάρ σοι τὸ σύνθημα δέδωκεν ὁ κύριος τοῦ εἶναι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πρόμαχον καὶ τῶν αἱρέσεων γενναῖον καταλύτην. σὲ μόνον ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἡγεμόνων ὡς εὔχρηστον αὐτῷ ἐκλεξάμενος, τίνι ἂν ἄλλῳ ἐπέκειτο τὰς κακοδοξίας στηλιτεῦσαι, εἰμὴ ἄρα τῇ σῇ θεοσεβεστάτῃ μεγαλονοίᾳ, ὃς ἰδὼν τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ταραττομένας ἐπὶ τοῖς νεωστὶ ἀναφανεῖσι καλουϊνικοῖς κεφαλαίοις, διατεινομένοις ἡμετέροις εἶναι τῷ ἐπιγράφεσθαι ἀνατολικὴ ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς πίστεως, οὐδοτιοῦν κατενάρκησας· ἀλλὰ, πάντα καλῶν κινήσας, οὐκ ἀπέστης ἕως οὗ, μεταπεμψάμενος τοποτηρητὰς τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, καὶ ἀπὸ Ῥωσίας λεγάτους τῆς ἐκεῖθεν ἐκκλησίας, σὺν αὐτοῖς πάντα τὰ νενοθευμένα κατέῤῥαξας δόγματα, δημοσίοις βίβλοις ἐγκρίνας τε καὶ κυρώσας τὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γνήσια διδάγματα· καὶ νῦν πᾶσι τοῖς χριστιανῶν παισὶν ὀρθοδόξοις ἐκκαλύπτων τὸν ἐγκεκρυμμένον ἰὸν τοῖς κεφαλαίοις ἐκείνοις, κοινῶς προκεῖσθαι ἐθέσπισας ἣν ἔχει δόξαν περὶ αὐτὰ ἡ καθ'ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, ἐφ' ᾧ ἔχει πανταχῆ τὰ τοῦ κυρίου πρόβατα διαγι-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

νώσκειν ὁποίων βρωμάτων ἀπέχεσθαι χρὴ καὶ ποίαις τισὶ νομαῖς ἀναμφιβόλως προσπελάζειν. Διὸ χάριτας τῷ θεῷ ἀποδιδόντες ἐπὶ τοῖς διά σοῦ παρ' αὐτοῦ οἰκονομισθεῖσιν ἡμῖν, ἐξ ὅλης ψυχῆς ἱκετεύομεν αὐτὸν τὴν παροῦσαν ζωὴν μακραίωνά τε καὶ εἰρηνικήν σοι δωρήσασθαι, τὸν τῆς ἡγεμονίας θρόνον μέχρι τέλους κοσμοῦντα ἐν τῇ αὐτοῦ χάριτι, ἐν τῇ μελλούσῃ ἐκ τῶν ἐπὶ γῆς τὰ οὐράνια μεταθέσθαι σε βασίλεια.

Οἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως λεγᾶτοι καὶ ἔξαρχοι πατριαρχικοί,

Ὁ πρώην Νικαίας Πορφύριος,

Μελέτιος Συρίγος ἱερομόναχος καὶ κῆρυξ τοῦ εὐαγγελίου.

Καὶ ἀπὸ Ῥωσίας λεγᾶτοι,

Ἰσαΐας Τρόφιμος, ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Ἰγνάτιος ὁ Ξενοβίκιος, ὁ τοῦ εὐαγγελίου κῆρυξ.

Ἰωσὴφ Κοινωνοβίκιος, ἡγούμενος τῶν ἁγίων Θεοφανίων.

Scrisórea sinodului din Iaşi către prea strălucitul, prea măreţul duce, prea piosul domnitor şi principele întregei Moldo-Valachii domnul domn Ioan Vasilie voevod, de la Dumneḑeŭ mântuire.

Al tĕŭ erà, o prea măreţ duce, de a da la tipar şi încheerile aceste sinodale. Fiind că Domnul ţi a dat acéstă menire ca să fii anteluptător al bisericii luĭ şi brav distrugător al eresiilor; alegêndu-te pe tine, dintre toţi principii de pe pământ, ca cel maĭ folositor luĭ, căruia altul îĭ erà dat să înfiereze judecăţile rele, dacă nu de Dumneḑeŭ prea respectuóseĭ tale marĭ chibzuinţe? Tu, vĕḑênd bisericele luĭ Christos turburate de principiile calvine de curînd resărite şi când aĭ tĕĭ năzuiaŭ ca să se scrie o mărturisire răsăriténă, nu te-aĭ dat înapoĭ de la nimic, ci mişcând tot ce este frumos, nu te-aĭ lăsat până să nu chemĭ representanţi aĭ prea sântuluĭ şi apostoliculuĭ scaun ecumenic şi aĭ sântuluĭ sânt sinod de pe lângă dînsul, şi delegaţi din Rusia aĭ bisericeĭ de acolo; şi pe tóte dogmele denaturate le-aĭ sfâşiat, alegênd între cărţile publice şi consfinţind adevĕratele dogme ale bisericeĭ răsărituluĭ. Şi acum, descoperind tuturor fiilor ortodoxĭ aĭ creştinilor veninul ascuns în acele principiĭ, poruncind ca să se pună în faţa obşteĭ, părerea ce o are despre dînsele marea nóstră biserică a luĭ Christos, prin care aŭ a se deosebì pretutindenea oile Domnuluĭ, de care nutreţ trebue să se feréscă şi de care păşunĭ să se apropie fără fricâ. De aceea, aducênd mulţumirĭ luĭ Dumneḑeŭ pentru darurile luĭ făcute prin tine, din tot sufletul îl rugăm să-ţĭ dăruéscă viaţa acésta fericită şi pacînică, împodobind până în sfârşit tronul domnieĭ tale în graţia luĭ, iar în cea viitóre să-ţi schimbe domnia pământéscă cu cea ceréscă.

Delegaţĭ şi exarchĭ patriarchalĭ din Constantinopole:

Porfirie fost al Niceeĭ,

Meletie Sirigos ieromonach predicator al Evangelieĭ.

Şi din Rusia delegaţi:

Isaia Trofim egumen al Sântuluĭ Niculae,

Ignatie Nenovicĭ predicator al Evangelieĭ,

Iosif Constantinovicĭ egumenul sânteĭ Boboteze.

La sfîrşitul cărţiĭ se citesce:

Ἐτυπώθη, ἐν Μπουκουρεστήῳ τῆς Οὐγροβλαχίας (sic), ἀναλώμασι μὲν, τοῦ πανεκλαμπροτάτου, εὐσεβεστάτου τε, καὶ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγρο-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

βλαχίας, κυρίου, κυρίου, Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοεβόδα. Παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου πρώην χουσίου, κυρίου Μητροφάνους. Ἐπιμελείᾳ δὲ, καὶ διορθώσει, τοῦ λογιωτάτου νοταρίου, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, κυρίου Μιχαὴλ Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ: αχιϛ': κατὰ μῆνα σεπτέμβριον.

S'a tipărit în Bucurescĭ Ungro-Vlachieĭ cu spesele prea strălucituluĭ, prea piosuluĭ şi prea măreţuluĭ domnitor şi principe al întregeĭ Ungro-Vlachiĭ domnul domn Ioan Constantin Basaraba Voevod, de către prea iubitorul de Dumneḑeŭ episcop fost al Huşilor Kyr Mitrofan, prin îngrijirea şi corectarea prea învăţatuluĭ notar al mareĭ biserică, domnul Michail Macri cel din Ianina. In anul mântuiriĭ 1690, luna Septembrie.

Traducerile din limba grecéscă sunt făcute de Prof. St. Michăileanu.

Bucuresci, Biblioteca Academiei Române. Museul de antichităţi. — Paris, Biblioteca Mazarin.

Legrand, *Bibliographie hellénique*, II, 458.— C. Erbiceanu, *Scrierea luĭ Meletie Sirigul contra Calvinilor şi a luĭ Ciril Lucaris, compusă prin ordinul Sinodului ţinut la Iaşi la 1642*, în *Biserica Ortodoxă*, XVIII (1894—95), p. 6.

1691.

91. Sf. Ioan Gură-de-aur, Mărgăritare, trad. de Şerban şi Radu (Grecénu), Bucuresci 1691.

МЪРГЪРИТЯРЕ, ЙДЕКЪ
Кѣвинте де мѣлте фѣлюри,
Ѩ чѣлѣй ѧтрѣ сфѧци Пърінтелѣй нѡстрѣ,
ÎѨЙН ЙРХІЕПЙСКОПѢ ЦЯРИГРЙДѢЛѢИ
Ѩ лѣй Златоѹстъ.

Шй âле ѣлторъ Сфѧци Пърінци, де мѣлци дѧскали тълмъчйте день лйм къ Ёленѣскъ прѣ лймікъ Гречѣскъ, Спрѣ чѣ де ѳкіре â благочестйвлор шй â православнічлор Креціни сѣфлетѣскъ фолосйнцъ. Ішръ акѣм ѧтжю кѣ порѣнка шй кѣ тоатъ келтѹіала, â прѣ лѣмнатѣлѣй шй благочестйвлѣй Дѡмнѣ шн ѡблъдѣнтѡрю â тоатъ Цара Рѣмънѣскъ
ÎѨЙН' КОНСТЯНДЙНЬ БЪСЪРЙБЪ КОЕВОДЯ
Сѧ скрнс де прѣ лймікa Гречѣскъ, прѣ лймікa Рѣмънѣскъ, шй сѧ дат ѧ тнпарю, пентрѣ чель дѣ ѳкіре фолос сѣфлетескѣ, â тѡтъ нѣмѣл Рѣмънескѣ, каре сѣптъ ѡблѧстїѧ Мъріей сале лъкѣмірe, лѣмнѧндъ ѧ православїе.

Шй сѧ тнпърйтъ ѧ вестйтѣл ѡрѧшъ âлъ мърїи сале ѧ Бѣкѣреши, ѧ Сфѧта шй Дѣмнезеѣска Мнтрополіе, пѣртжндъ акѣм кжрма православїей.

Прѣ Сфѧцйтѣлъ Кѹрь Ѳеѡдосіе Йрхіепйскопѣл шн Мнтрополітѣл
Ѩ тоатъ цара Рѣмънѣскъ.
Їнїй дела фѧчерѣ Лѣмїй
ѯзрчд:

In-4º de 6 foĭ nenumerotate şi 178 numerotate. Tipărit cu negru, afară de titlul cărţiĭ şi cel pentru intrarea în materie, cu caracterele Bibliei din 1688. Pagina are 41 rînduri.

Pe foile liminare, dintre carĭ una poartă numĕrul 177, se află titlul, stema ţĕreĭ (facs. nº 213), între iniţialele domnescĭ ale luĭ Constantin Brâncovénu (Їѡ—К, Б—Е, Д—Д, Д—Ѡ, Ц—Р), versurile asupra stemeĭ şi două prefeţe, una adresată către Domn şi alta către cititorĭ. Tóte acestea se reproduc maĭ jos. Tot în aceste foĭ se maĭ află şi scara cărţiĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Verşuri Politice 8 asupra Stemelor Luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domnu Jo. Costandin Basarabă Voevodŭ.

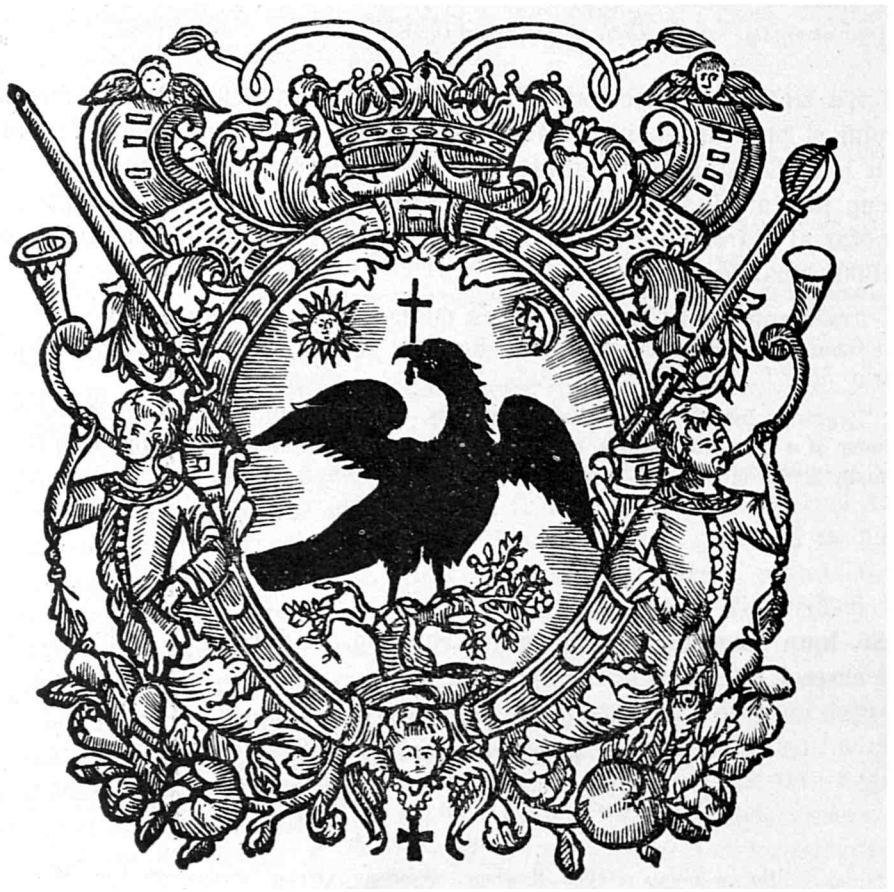

213.

„Semnul Domnieĭ Corbul ĭaste cu Cruce,
Prenŭ caré de sus tărie Doamne îţĭ aduce,
„In scaunul strămoşilor în care acum domneşti,
Al celor ce-s în laudă vechilorŭ Băsărăbeşti.
„Putére dară cé de sus, care te-au coronat,
Cu Domniĭa acĭasta şi vrédnicŭ te-au arătatŭ,
„Intăréscă şi te adaogă cu Domnie slăvită,
Cu pace şi cu linește cu viaţă norocită.
„Mică şi plecată slugă Mărieĭ tale
„Radul Logofătŭ.“

„Pré Luminatuluĭ, Innălţatuluĭ şi Slăvituluĭ Io. Costandinŭ Basarabŭ Voevod, den mila luĭ Dumnezeu Domnu şi oblăduitoríu a toată Ţara Rumănéscă, Domnuluĭ Domnuluĭ mieu milostivŭ.

„Ce lucru maĭ bun şi maĭ dumnezeescu suptŭ soare ĭaste, Pré luminate şi înnălţate Doamne, decât binele şi folosul de opşte? Ce lucru maĭ slăvit şi maĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

lăudat în lume ĭaste decât den neştiut a face ştiut, şi a căştiga pre ceĭ ce n-au cu cé ce le lipsésţe? Şi ce lucru maĭ sfintŭ şi maĭ plăcut luĭ Dumnezău, zicu, ĭaste, decât a povăţuì neştine la luminá, pre ceĭ ce trăescu întru întunérecul necunoştinţeĭ şi neştiinţeĭ? Căci cel ce ĭaste lipsit de cunoştinţa şi ştiinţa lucruluĭ, umblă întru întunérecul greşăliĭ, asémené ca unul ce noaptè încă vrându să mérgă la vre-o trébă-şĭ, neştiindŭ drumul rătăcéşte, şi aşa în bezna acéĭa înfăşurându-se, nu numaĭ că ce umblă nu ştie, ce şi cade maĭ de multe ori în mari vătămări şi nespuse ale luĭ pagube.

„Ierocliu filosoful, în tâlcuiré ce face asupra stihurilor Pithagoreĭ, celor ce le zicu de aur, zice: „Moarté cuvântătorĭuluĭ suflet ĭaste nedumnezeiré şi necu„noştinţa, căriĭa înprejurul vieţiĭ urmézá, şi răscoala cĭa fără-de-măsură, a netoc„mitelor şi necuvioaselor pofte; căcĭ aflându-se, zice, în necunoştinţa celor maĭ „bune ce sânt, de nevoe ĭaste-ĭ a sluji celor ce maĭ réle sânt“.

„Cu nemica omul maĭ asémené luĭ Dumnezău (ales Inpăraţiĭ, Craiĭ, Domniĭ şi alţi stăpânitori) nu ĭaste, fără cu făcutul bine şi folos de opşte cât pren omenésca, zicem, putinţă ĭaste; căci precum Dumnezău făcătorĭu şi ziditorĭu tuturor şi pricina pricinilor ĭaste, aşa şi *pronoìtis* şi otcârmuitorĭu şi păzitorĭu de opşte, şi toateĭ fiinţe de bine făcătorĭu ĭaste.

„Direptŭ acéĭa dară şi tuturor biruitorilor şi stăpânitorilor pământuluĭ, a urma acéĭa le ĭaste. Cum şi Agapitos Diaconul, la învăţăturile ce face cătră marele Iustinianŭ înpărat, zice: „Cinstéşte (adecăte înpărate) maĭ multŭ de toţi pre „Dumnezău cel ce decât pre toţi te-au cinstit. Căci că dupre asămănaré cereştiĭ „înpărăţiĭ, ţ-au dat ţie schiptrul păminteştiĭ puteri, *i proci*“.

„Insă nu numaĭ să asamănă luĭ Dumnezău cu acéĭa, ales biruitoriĭ cu bunăfaceré, zice, de opşte, ce încă pren acéĭa şi monarhul (adecăte Domnul sângur stăpânitorĭu) să osebéşte den tirani. Zice, şi dovedescu toţi politiciĭ şi sfinţiĭ dascali. Căci Domnul Monarhu, binele de opşte caută, şi la săvârşitul carele ĭasté folos tuturor a-l aduce să uĭtă; ĭară tiranul la al său numaĭ bine privéşte, şi lui-şĭ numaĭ adaos siléşte a căştiga, şi ca să-şĭ împle voĭa, singur îşĭ pune şi-şĭ face legi şi direptăţi poftele luĭ. Direptŭ acéĭa dară ĭaste şi ticăloasă şi plină de turburări şi de lacrămi acĭa politie şi ţară, caré suptŭ tiran, nu suptŭ domnu, zace şi să află.

„Dionisie Siracusénul tiranul, (care să văznesiĭă că ĭaste judecătorĭu direptŭ, cum şi Iulianŭ Paravat o făcià, şi toţi asémené lor tiraniĭ, că sânt direpţi să laudă şi să arată, ca pre prostul nărod să prilăstéscă), istoréşte Ghiorghie Kedrinos în carté istoriilor luĭ, că chemându pre Platonŭ filosoful, între altele l-au întrebat şi acéĭa: „Ce lucru politic ĭaste maĭ de folos?“ (Părându-ĭ aceluĭ Dionisie că-ĭ va zice ceva după poftă-ĭ, cum şi nădejduĭa). Iară dumnezeescul Platonŭ ĭ-au răspuns: „Nimică alta fără cât a face pre toţi buni şi vrédnici.“ Cu ce dară? Cu învăţături, cu cuvioase pilde, cu obicée bune, şi cu toate célé care maĭ ştiuţi, maĭ învăţaţi şi maĭ buni ĭ-ar puté face, de nu pre toţi, macară pre maĭ mulţi.

„Căci acéĭa ĭaste tot greul, toată greşala şi toată nevoĭa tuturor, a nu avĭa ştiinţa şi cunoştinţa lucruluĭ. Acéĭa ĭaste maĭ maré cĭaţă şi întunecare minţiĭ şi sufletuluĭ, şi decât toate căderile fiinţeĭ omeneşti maĭ rĭa ĭaste ne a avéré *(sic)* ştiinţa şi cunoştinţa adevăruluĭ, că dela acéĭa pogoară şi spânzură toată greşala şi vina tuturor lucrurilor şi lucrărilor.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Direptŭ acĕĭa şi acel lucĭafăr al lumiĭ, stâlpul şi coloana besĕrecĭĭ Răsăritului şi pravoslavnicĭĭ credinţi trâmbiţă, Ioanŭ Zlataust, zicĕ: „Căştigaţi cărţi „doftorĭĭ sufletuluĭ, că acĭasta ĭasta pricina tuturorŭ rĕlelor, neştiinţa şi necuno„ştinţa scripturilor şi adevărului.“

„Acĕstĕ dară şi multe ca acĕstĕ, Pré luminate şi înnălţate Doamne, dupre multe dovĕde şi aĭavé fapte, îţĭ cunoaştem şi ştim că înnalta-ţi minte nu ĭaste alta, nici altele maĭ multŭ socoteşti, fără cât cu ce moduri şi mijloace ai putĕ aduce şi a da folos şi bine de opşte, precum şi adevăraţi sântem, că de ar fi pren putinţă, am auzi şi noĭ den gura Mării tale, de ticăloasa patrĭĭa noastră, cel cuvântŭ ce oară cândŭ Gaie Octavie Chesarĭu de Roma ĭuĭ zicĕ: „De cârpicĭ „o am găsit şi de marmură vă o am lăsat“. Ioan Zonară, şi alţiĭ mulţi, în viaţa aceluĭ Avgustu istorescu.

„Insă ĭaraş, cât ĭaste pren putinţă, tăcem altele a le pomeni de cĭastă dată, care de nu cu blândeţele-ţĭ, răbdaré-ţĭ şi alte den fire-ţĭ multe bunătăţi, nu s-ar stâmpăra şi nu s-ar otcârmui, ales într-acĕste cumplite şi peste tot turburate vremi, cine ar maĭ putĭa sta, cine ar maĭ putĕ răsufla, sau cine cu ce ar cugeta, sau ar şti a să mângâĭa, au moşnén, au strein, într-acestu pământu, acum năpădit cu tot félĭul de lumescu rău şi nevoĭ, ca şi alte ţărĭ călcate şi pustiite de stricăcĭoasele oştiri ce vedem şi auzim.

„Zicem dară, pren toate acĕste iuţi şi gréle vrémi, a nu face şi pre alţiĭ părtaşi de bunătate nu laşi, ce ĭată în tot chipul, ca un pururé privighitorĭu Domnu şi bun stăpân, la lumina cunoştinţeĭ povăţueşti şi den cé ce nu ştiu să ştie a-i aduce pre toţi nevoeşti. Şi acĭasta maĭ alésă şi maĭ de folos ĭaste, că nu numaĭ la céle politice pământeşti, care ca umbra şi fumul trecŭ, ce şi la céle neputrede şi cereşti, unde ĭaste adevărata moşteniré omenéscă, a-ĭ trage pren buna faptă te silĕşti. Acĕĭa ştiindu-o adevărat, că singură numaĭ adecâte buna faptă ĭaste nemoartă şi vécĭnĭcă.

„Inpăratul Vasilie, învăţându pre fiĭu său Leon cel mare înpărat, în capetele învăţăturiĭ, acĭasta în cel dentaĭu scrie şi zice: „Căştigă şi foarte iscusit „folositorĭu de viaţă, nu numaĭ înpăraţilor, ce şi celora-lalţi tuturor ĭaste învăţă„tura, căci cel ce căştigă acĕĭa şi trupéşte şi sufletéşte foarte să folosĕşte, *i proci*“. Şi ĭarăşĭ maĭ jos zice: „Că precum soarele pre pământ, nefiindŭ de faţă, toate „întunecate şi ne-osebindŭ sântŭ, aşa şi învăţătura den suflet lipsindu, toate „amestecate, şi netocmite să află. Direptŭ acĕĭa dară apucă învăţătura (zice) buneĭ „fapte, şi veĭ dobândi viaţă ĭubită de Dumnezău, căci numaĭ fapta bună den toate „alte căştiguri, ĭaste nemoartă“.

„Cătră acĕĭa dară Măria ta, ca un adevărat şi pre legi Domnu, mult silindu-te şi nevoindŭ ori cu ce mijlocŭ de a aduce învăţătură şi ştiinţă în sufletele omeneşti, lucru ĭubit de Dumnezău şi folos de opşte, maĭ vârtos Roduluĭ nostru Rumânescu, văzându-l atâta scăzut şi lipsit de multe, şi ales den învăţătură (caré decât toate alte trebuinţe în firé omenéscă, acĕĭa capul ĭaste); căci, ĭarăş zicu, acĕĭa lipsind, nici omul desăvârşit om să poate numi, nici lumina de-ntunérec osebi, nici adevărul den neadevăr să poate cunoaşte şi judeca.

„Pentru acĕĭa dară, ca să poată avĭa fieşte carele cunoştinţa celora ce ar fi şi ar citi (că a citĭ neştine şi a nu înţelége, în zadar şi în deşărtăcĭune ĭaste), Măria ta noao micilor şi plecatelor slugilor ai poruncit, ca şi acĕste alése caza-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

niĭ și sfinte învățături, cărora și Mărgăritarĭuri le zicu, ale pré fericituluĭ și mareluĭ Sfîntŭ și Dascal Zlatoustŭ Ioan, dupre limba grecéscă într-a noastră rumănéscă să le întoarcem.

„Gură și rostu de aur îĭ zicem înpreună cu toată lumé acestuĭ Ioan, nu doară că fălcile, gingiile, dinții, măsélele, limba-ĭ, și ca acésté care facu gura, de aur ĭ-au fostu, sau au putut fi, ce numaĭ căci cuvintele și graĭurile luĭ maĭ scumpe și maĭ folositoare era, și încă sântŭ la ceĭ ce le ascultă, decât aurul, mărgăritarĭul și alte pré scumpe pietri. Și căci den rostul luĭ cură învățăturile maĭ ĭubite și maĭ dulci, nu numaĭ decât miĭaré sau zaharul, cum s-ar zice, ce și decât acé amvròsia și nectar (de care Eleniĭ băsnuĭa, că era mâncaré și băutura dumnezeilor lor) maĭ cu dulcĭață și maĭ cu dragoste au fostu și sânt.

„Plinit-am dară dupre puțina noastră știință, porunca Mării tale și dupre putință-ne am silit așa scoțându-le, ca să poată fiește care Rumân, ce și puțină învățătură ar avĭa, să înțelégă. Și macară dé Dumnezău toțĭ cititoriĭ de ar pune acé nevoință și osârdie, ca citindŭ cu minté să poată înțelége, și ca sufletele céle însetoșate de spășenie, să să poată adăpà de-ntr-acésté, ca den apa izvoruluĭ vieții de véci, caré Domnul Dumnezău mântuitorĭul nostru Hs. zice și făgăduĭaște Samariténiĭ și tuturor credincĭoșilor creștini. Ioan, Evg., cap. 4, stih 14.

„Și într-acesta chip sfârșindu-se și acĭasta, să să tipăréscă ai poruncit, cum Bibliĭa Sfîntă s-au făcut, caré săvaĭ că dela răpăosatulŭ Șerban Voevod, unchĭul Mării tale, s-au început, ĭară și la începutu-ĭ, ca un vel Log. ispravnicŭ ce eraĭ, și pre acéĭa nu numaĭ cu osârdie aĭ nevoit a să isprăvì, ce întru fericitele zilele domnieĭ Mării tale a o săvârșì de tot aĭ făcut.

„Carté luĭ Meletie Sirig înprotiva eresiilor calvinești și întrebărilor luĭ Chiril Lucari patriarhuluĭ oarecândŭ Țarigraduluĭ ce au fostu. Și adaosele ce Dositheu Patriarhul Ierusalimuluĭ ĭară înpotriva acelor calvinești eresii de ici de colĭa au adunat, încă cu voĭa-ți și bucuros a să tipărì grecéște ai fostu. Care toate acésté, nu cu micĭ, sau cu puține cheltuĭale ale Mării tale s-au tipărit și s-au făcut.

„Maĭ sântŭ încă pre maĭni-ne acum de să maĭ scot de pre grecéște rumănéște, Mărturiĭa pravoslavnică, ce-ì zicu, de Nectarie al Ierusalimuluĭ patriarhŭ făcută, și altele care cu Dumnezeescul ajutorĭu nevoim a le isprăvì, ca și acélé în tiparĭu să să bată, și altele multe bune să să facă, spre folosŭ de opște. Unde vedem, ĭară zicu, și cunoaștem că toată nevoința și gândul Mării tale ĭaste, ca în pomenire véclnică, bună faptă să lași și ne-mortŭ nume să-ți câștigi.

„Rugăm dară, și den adâncul inimiĭ rugăm pre Dumnezău cel putérnic și milostiv, carele toate câte sânt le-au orânduit și tocmit, cu adâncă și véclnică înțelepcĭuné sa, pren care înțelepcĭune și înpărațiĭ înpărățescu, și putérniciĭ scriu direptaté, prentr-ânsa mariĭ să mărescu și domniĭ biruescu pământul. Solomon cap. 8, stih. 15, 16, și carele viața și lumina cĭa adevărată ĭaste. Pre acela, zicu, rugăm, ca să luminéze și să întărească pre Măria ta, la toate céle bune și folositoare, și până în adânciĭ ani, și pré cinstite bătrânéțe să te trăĭască și fericit să te păzéscă, Patriiĭ, noao și Roduluĭ nostru pururé mângăĭare, bucurie și slavă dându-te și avându-te.

„Aĭ Mării tale micĭ, plecațĭ și dirépte slugi
„Șărban al doile Logofăt
„i Radul Logofăt.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Cătră de bine voitorĭul Cititorĭu.

„Iată, Cititoare de bine voitorĭu, că-ţĭ întinzu masă. Insă nu masă trupéscă, gătire persiană (cum s-ar zice) adecăte cu mirodĭĭ şi alte amestecături ca acélé, care numaĭ cerĭuluĭ gurĭĭ dau pre scurtŭ gust şi plăcére, şi ĭarăş după acéĭa flămânzeşti, însetoşăzi şi maĭ de multe ori peste saţiu mâncându şi bându bolnăveşti şi moarte în cé de apoĭ îţĭ pricineşti.

„Ce mască, zicu, duhovnicĭască, de adevărata dulcĭaţă şi de toate bunătăţile plină şi bogată, şi cu tot félĭul de roadă, în folosul sufletuluĭ înpodobită şi gătită. Den caré hrănindu-se, cu cât maĭ multŭ ĭa, atâta maĭ mare poftă îĭ dă şi-l însănătoşază şi-l înbărbătéză.

„Iaste dară acĭasta, scumpele şi folositoarele de suflet şi de trup învăţături, şi dăscălĭĭ ale mareluĭ dascal şi Sfîntŭ Ioanŭ Zlataustŭ, unul den ceĭ aleşi stâlpŭ întăritorĭu săborniceştiĭ şi apostoleştiĭ a Răsărituluĭ besereci şi adevărateĭ pravoslavnice credinţe îndireptătorĭu.

„Cari pré dulci învăţături şi alése cazaniĭ (Nu den noĭ-ne, adevărul mărturisim, mişcat, ce den porunca pré înnălţatuluĭ şi pré luminatuluĭ Domnuluĭ nostru Ioan Constandin Basarabă Voevod înpinşi sântem) dupre limba grecĭască pre a noastră rumânéscă, le-am întorsŭ, precum şi alte cărţi am făcut şi încă facem.

„La a cărora nevoinţe avut-am îndireptătorĭu pe cinstitul blagorodniculŭ şi pré înţeleptul dumnéluĭ Costandin Cantacuzinò, biv vel stolnic; însă la céle maĭ adânci filosofeşti şi bogosloveşti *noìmata* ce s-au aflat, pre dumnéluĭ ca pre un *epistìmon* şi ştiutorĭu l-am avut lumină şi dezlegare întru toate, şi a noastră adevăr ostenéla acĭasta, ĭară osârdiĭa, porunca şi multa cheltuĭală, la altele toate ce trebuescu, şi ales la tiparĭu, a Mării sale milostiv maĭ sus pomenit stăpânuluĭ nostru ĭaste.

„Priiméşte dară, ĭubite cititoare, acésté cu întinsă şi drăgăstoasă frunte şi cu inimă curată. Şi citindu-le pune-ţi minté ca să înţelegi ce cetești, că de veĭ înţelége şi cu direptŭ şi creştin sufletŭ le veĭ lua, créde cum însu-ţi veĭ pricépe, că atâta cunoştinţă şi dulcĭaţă veĭ simţi, cât saţiu că numaĭ au, singur veĭ mărturisì.

„Nimică aşijderé acestu bun şi sfîntŭ părinte şi dascal (Zlatoustŭ zicem) nemişcat şi nezis nu lasă, care şi în firé şi în politĭĭa omenéscă să nu fie. Direptŭ acĭa şi cunoştinţa sufletuluĭ fieşte căruĭa cum ĭaste, să atinge şi să înpunge. Unde uniĭ ce să pricep într-unele greşiţi şi căzuţi, după frăgizéla omenéscă, aducându-şĭ aminte să căescu şi despre acélé (de li s-ar maĭ da şi vréme a le face) să sfiescu. Alţiĭ ĭarăş dentr-acésté să îndireptéză, şi céle ce n-au ştiut bine a face, facu, şi traĭul lor la cale maĭ bună, şi maĭ plăcută luĭ Dumnezău şi oamenilor a-şĭ pune, să învaţă.

„Toate dară acésté spre spăsenie şi spre viaţa cé adevărată şi pré fericită să uĭtă şi privescu, ca cătră un săvârşit şi ţef neclătit şi nemişcat. Caré pre fericită şi de véci viaţă, mântuitorĭul lumiĭ Is. Hs. Domnul şi Dumnezeul nostru pren sângele său, cu necugetată şi nepricepută de nici o zidire dumnezeĭască taĭnă răscupărându-o o au căştigat noao, şi o făgăduĭaşte, şi o dă tuturor celor cu frica luĭ Dumnezău creştini, cărora adevărat şi direptŭ cred şi nădejduescu într-ânsul şi prentr-ânsul făcându-ĭ poruncile o dobândescu.

„Pre care spăsitorĭu Domnu rog, ca să învrednicĭască şi să spodobéscă pre

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

toţi după milosârdia sa a câştiga acéĭa viaţă, şi cu dânsul a împărăţi în véciĭ de véci întru cereştile de dânsul gătite lăcaşe, unde ochĭul n-au văzut, uréché n-au auzit, nici în inima omuluĭ nu s-au suit, cum şi fericitul Pavel către Corinthéni, în cé dentâĭu carte cap. 2, stih 9, scrie şi adeveréză.

„Maĭ mici şi de bine voitori
„Şărban al doilea Logofăt
„i *(şi)* Radul Logofăt."

La sfîrşitul cărţiĭ, f. 178 v.:

„Precum doresc să sosésc la vadul cel cu adăpostire cariĭ sântŭ bătuţi de valuri întru luciul măriĭ, aşa am dorit şi eu să sosesc la sfârşitul cărţiĭ aceştiĭa.

„La a tot meşteşugul lucruluĭ al aceştiĭ sfinte cărţi şi al diorthosiriĭ limbiĭ rumâneşti, priĭmitoriul de ostenințe Mitrofan proin Episcopŭ Huşskiĭ.

„Pre voĭ pravoslavnici cititori rugăm, unde veţĭ aflà niscări lunecături în lucrul acesta, nu blestem(a)ţĭ, ce ertaţĭ şi îndireptaţĭ, ca şi pre voĭ Dumnezău să ĭarte şi să vă îndireptéze către cerésca înpărăţie, căriĭa părtaşi şi noĭ rugăm să fiţĭ. Amin.

„Tipăritu-s-au în anul dela faceré lumiĭ, 7199."

Bucuresci: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca Centrală; Museul de antichităţĭ; Biblioteca St. D. Grecianu.—Mănâstirea Némţuluĭ.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 290.

Popp, *Disertaţie*, 65.—Cipariu, *Principia*, 112, Ll.—Stef. D. Grecianu, *Radu Logofĕtul Chronicarul*, în *Revista Română*, I, 575.—Sbiera, *Mişcări culturale*, 65.

92. Pravoslavnica Mărturisire, trad. de Radu Grecénul, Buzău 1691.

ПРАВОСЛАВНИКА МЪРТЎРИСИРЄ
А съборничєщїй, шй апостолєщїй Бєсѣрєчїй
Рѣсърйтѵлвй.
Дѵпрє Грєчѣскъ, дєй порѵнка Прѣ лѵминатѵлвй,
шй прѣ Ѧнълцатѵлвй Дѻмнь,
Їѡан Костандйн, Б, Басарабь, Воєводь
Ѧтѻдрєъ .А. лимба Рѵмжнѣскъ, дє Радѵл Логофът
Грєчѣнѵл.
Йсправник ѡсѣрник фїйндь, Ка шй ла алалтє кѣтє
сав скос шй сав типърит айчи .А. царъ Прѣ сфйцйтѵл.
Кѵр Θєѡдосїє, Митрополйтѵл Църѣй, йпроч.
Типърйтѵсав Ѧ типографїѧ Домнѣскъ, ла
Єпискѵпїѧ дела Бѵзъ
Ла Йнѵл дела зндйрѣ Лѵмїй. ѧѕс.
Ѧ лѵна лѵй Дикємврїє. ѳ.

In-4° de 4 foĭ nenum. şi 210 pag. num. Côlele de câte 4 foĭ aŭ ca signatură alfabetul cirilic capital (А—Ы). Ultimul caiet n'are de cât o fóie în exemplarele cunoscute de noĭ.

Titlul e încadrat cu florĭ de compositiune tipografică, iar pagina cu un chenar de liniĭ simple jos şi înlăuntru şi de liniĭ îndoite sus şi în-afară. Pagina are 28 rînduri.

Pe verso titlului sĕ află stema Ţăreĭ Românescĭ între literele ІѠ—К, Б—Е, Д—Д, Д—О, Ц—Р, (facs. n° 214). Clişeul care represintă acéstă stemă este acelaşĭ care a servit la *Liturghia*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

din 1680, reprodus mai sus (facs. 193). Partea lui superióră însă a fost tăiată şi înlocuită cu o corónă. Din vulturul cu două capete al Cantacuzinilor aŭ mai rĕmas numai ghiarele carĭ ţin spada şi sceptrul.

„Verşuri Politice 8 asupra stemeĭ pré luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domnŭ Io. Costandin Băsărabŭ Voevodŭ.

214.

„La acĭastă Stemă pré înfrumuseţată
Domnul Costandin moştenindŭ să arată
„Innălţateĭ domnĭĭ a Ţărăĭ Rumâneşti,
Caré o au moştenit vechi Băsărăbeştĭ,
„Cărora odraslă Măriĭa sa ĭaste,
Cum şi cu domniĭa încorunat ĭaste.
„Domnul cel putérnic bine-l întăréscă
„Ca în fericire multŭ de să domnéscă.
„Mică şi nevrédnică slugă a Mărieĭ tale
„Radul Log.“

Pe cele-lalte 3 foĭ să află următórele două prefeţe:

„Pré luminatuluĭ, pré înnălţatuluĭ şi pré slăvituluĭ, den mila luĭ Dumnezău Domnŭ şi oblăduitorĭu toateĭ Ţărăĭ Rumâneşti Ioan Costandin B. Basarab Voe(vo)dŭ. Domnuluĭ Domnuluĭ mieu milostiv.

„Iată, Luminate şi Innălţate Doamne, Pravoslavnica Mărturisire a sfinteĭ şi adevărateĭ Besérecĭĭ Răsărituluĭ şi pre limba rumânéscă den porunca Mărieĭ tale întoarsă, caré de multă vréme, cu mare pohtă în gândul Mărieĭ tale era să se isprăvéscă, direptŭ ca să vie şi acĭasta în lumina şi în cunoştinţa roduluĭ rumânescu.

„Acĭasta dară ĭaste Canon şi îndireptarĭu pren care dogmele dumnezeeştiĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

și apostolicești a Răsărituluĭ Beséreci să cunosc și să îndireptéză; asémené ca architectoniĭ, zidirile, cĭoplirile și tot ce lucréză eĭ, cu acélé îndireptându le fac.

„Și precum aceĭ mari meșteri, fără de acel canon și îndreptarĭu, nimic nici pot lucra, nici isprăvì vre un lucru lăudat în meșteșugul lor, așa nici un creștin adevărat fără de acĭasta, au ceva sfîntŭ să lucréze, au vre-o ispravă să facă de spășeniĭa sufletuluĭ nu poate. Pentru acĭastă dară pravoslavnică Mărturisire, ca prentr-ânsa să să poată îndirepta tot pravoslavnicul creștin și fiĭu al adevărateĭ maici Beséreciĭ Răsărituluĭ, și să cunoască aĭave spășeniĭa sa și să vază țățânile în care vârtos și țapăn să țane, Petru Moghila, pré sfințitul Mitropolit al Chiovuluĭ, mult a o face au ostenit și au priveghiat, maĭ vârtos pentru ceĭ ce era suptŭ păstoriĭa sa creștini Rusi.

„Intre cariĭ Rusi, ceĭ ce urăscŭ direptaté și vor să rătăcĭască și alțiĭ ca dânșiĭ, orbŭ pre orbŭ trăgându, ca amândoĭ în groapă să cază, cum zice Scriptura, multe zizaniĭ și eresuri au sămănat. Care vrându acel mare și bun și sfîntŭ Părinte să zmulgă și să dezrădăcinéze acé pacoste și răutate dentru aceĭ adevărațiĭ creștini, acĭastă carte multŭ asudându o au facut; precum ispita și hotărâré a patru Patriarși, al Țarigraduluĭ, al Alexandrieĭ, al Antiohieĭ și al Ierusalimuluĭ, și a multor Arhiereĭ și clirici aĭ mariĭ Beséreciĭ Țarigraduluĭ o adeveréză și o încredințéză.

„Așijderé și carté luĭ Nectarie Patriarhuluĭ Ierusalimuluĭ o mărturisește și o dovedește, cari în carté cé grecĭască sântŭ acésté.

„Acĭasta dară și Măriia ta vrându să faci, ca un pururé privighetorĭu și adevărat Domnŭ, spre folosul de obște al némuluĭ rumânescŭ, ca și altele multe bune ce aĭ făcut, poruncit-aĭ mie, plecatiĭ și micii slugi, să o propuĭu; și așa dupre puțina-m știință o am făcut. (Insă acĭasta mărturisescu, că precum și la alalte ce am prepus și am scos, înpreună cu frate-mieu Șărban al doilé logofăt, de s-au tipărit, așa și la acĭasta mai vârtos ajutorĭu și îndireptătorĭŭ mai grélelor cuvinte și noime am avut pe dumnélui Costandin Cantacozinò biv vel stolnic). Și ĭată s-au și tipărit tot cu a Măriei tale poruncă și cheltuĭală.

„Unde Domnul Dumnezeu, carele maĭ nainte de a zidi lumé, au cunoscut și au ales vasele sale, cum zice Apostolul,—acela dară ce au cunoscut și pre Măriia ta ales vas, și au orânduit spre oblăduiré și otcârmuiré Țărăĭ și a rodului nostru rumânescŭ, căruĭa și bătrân moștén ești,—pre acela pré putérnic și numaĭ sângur véclnic Dumnezeu rugăm, și cu o inimă toți rugăm, ca întru mulți, noroci și fericiți ani să te trăĭască, să te păzéscă și să te ție, noao și multora, pururé ajutorĭu mângăĭare și folos.

„A Măriei tale mică, plecată și nevrédnică slugă
„Radul Logofăt Grecénul.“

„Către cetitorĭul pravoslavnic.

„Nu ĭaste, mi să pare, Cetitoare creștine, nici un lucru întru toată zidiré luĭ Dumnezeu, nicĭ în ființă poate fi lucru ca acela maĭ mare, maĭ bun și maĭ folositorĭu decât spășeniĭa; nici poate fi, ĭară zic, nici cugeta sau gândi suflet, lucru maĭ mare, maĭ bun, sau măcară asémené ca acela.

„Direptŭ că acéia ĭaste fericiré, acéĭa ĭaste slava, acéĭa ĭaste adevărata moștenire, acéĭa ĭaste bucurĭia cé necurmată și neostenită, acéĭa ĭaste țeful și vârful

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

tuturor bunătăţilor, tuturor minunilor, tuturor taineĭor; — acéĭa ĭaste, zic, cĭa peste fire şi nepricepută bunătate, den véci de adânca înţelepcĭuné luĭ Dumnezeu tocmită, orânduită şi hotărâtă bunilor.

„Tuturor dară oamenilor, câţi în lume au venit şi vin, pusă le ĭaste acĭasta înnainte şi în voĭa lor a o urma şi a o căştiga, însă nu toţi aceĭa o pot dobândì şi avé, ce numaĭ ceĭ aleşĭ şi ispitiţi a luĭ Hs. Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru ostaşĭ, cariĭ pentru dânsa, nu numaĭ ce multŭ s-au ostenit şi s-au trudit, ce şi curat sângele lor au vărsat. Iată dară, adevărate creştine, pravoslavnica mărturisire, ducătorĭul de mână şi buna povaţă la acé fericire şi bunătate ce ĭaste peste toate bunătăţile, la acel lăcaş şi odihnă de peste toate odihnele, la acé veselie şi bucurie de peste toate bucuriile, caré ochĭu n-au văzut, uréché n-au auzit, nicĭ în inima omuluĭ nu s-au suit, ce au gătit Dumnezeu celora ce ĭubescŭ pre dânsul, zice trâmbiţa adevăruluĭ, Pavel fericitul Apostol [1]).

„Iată, cum zic, bune şi credincĭoase creştine, pravoslavnica mărturisire, şi pe limba rumânéscă, pren caré spăseniĭa să căştigă. Cetéşte-o dară, şi ĭară o cetéşte, ca să înţelegi; şi de maĭ multe ori o veĭ cetì, mai bine veĭ şti şi veĭ cunoaşte bătuta cale a credinţeĭ pravoslavnice şi a pré sfinteĭ şi adevărateĭ Besérecĭĭ Răsărituluĭ, caré duce la véclnica viaţă. Acéĭa ĭaste dară viaţa de véci, ca să cunoşti pre sângur adevăratul Dumnezeu şi pre Is. Hs. pre carele au trimis, Ioan Evanghelistul mărturisésţe [2]).

„Invredniclască-te dară, ĭubite cetitoare, şi pre tine, şi pre mine, şi pre tot pravoslavnicul creştin, Hs. Domnul Dumnezeu, a ne spăsì. Carele dentr-a luĭ voe, cinstitu, sfîntu şi scumpŭ sângele său l-au vărsat pentru toată lumé, pre cruce, şi răscumpărându-ne den moartė şi bezna ĭaduluĭ, ne-au adus şi ne-au urcat la cerĭu, la limana vieţiĭ de véci. Căruĭa slavă, laudă şi mulţămită fie-ĭ în véci de véci amin.

„Multŭ de bine-vă voitorĭu şi gata a slujì
„Radul Log. Grecénul."

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de antichităţĭ. — Mănăstirea Némţuluĭ.

Popp, *Disertaţie*, 70.—Cipariu, *Analecte*, XXIII, Kk. şi *Principia*, 112, Mm.—St. D. Grecianu, în *Revista Română*, I, 585.—Émile Picot, *Pierre Movilă (Moghila)*, în Legrand, *Bibliographie hellénique*, IV, 149.—Sbiera, *Mişcări culturale*, 107.

93. Vasilie Macedoneanul, *Capitole îndemnătóre,* Bucurescĭ 1691.—Grecesce.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ | ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ | ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ | Κεφάλαια Παραινετικὰ ἑξήκοντα ἓξι. | Πρὸς Τὸν Αὐτοῦ Υἱὸν Λέοντα Τὸν σοφὸν καὶ αὐτοκράτορα | Ὁμοίως Ῥωμαίων. | Ἔχοντα ταύτην τὴν ἀκροστιχίδα, | Βασίλειος ἐν Χριστῷ Βασιλεὺς ῥωμαίων, Λέοντι τῷ πεπο: | θημένῳ Υἱῷ καὶ συμβασιλεῖ. | Ἄτινα ἐπιτροπῇ τοῦ ἐκλαμπροτάτου, ὑψηλοτάτου, καὶ μεγα: | λοπρεπεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης οὐγκροβλαχίας | Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου μπασαράμπα βοεβόνδα, | νῦν πρῶτον εἰς τὴν ἁπλῆν τῶν ῥωμαίων γλῶσσαν οἷον περι: | φραστικῶς μετηνέχθησαν παρὰ Χρυσάνθου ἱερομονάχου | τοῦ πελοποννησίου καὶ ἀρχιμανδρίτου τοῦ παναγίου καὶ | δεσποτικοῦ τάφου τοῦ νοταρᾶ, καὶ

[1]) *Notă marginală:* II Corin. cap. 2, stih. 9.
[2]) Cap. 17, stih. 3.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ἐτυπώθησαν δαπά: | νῃ τε καὶ κελεύσει αὐθις τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, καὶ | διορθώσει τοῦ αὐτοῦ διαληφθέντος Χρυσάνθου. | Ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει μπουκουρέστῃ τῆς οὐγκροβλαχίας ἐν ἔτει σωτηρίῳ: αχψά: κατὰ μῆνα ὀκτώμβριον. | Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου.

Πρὸς τὸν ὀκλαμπρώτατον, φιλοσεβέστατον, καὶ ὑψηλότατον αὐθεντῶν καὶ ἡγεμόνα πάσης οὐγκροβλαχίας. Κύριον Ἰωάννην κωνσταντῖνον μπασαραβαΐβοεβόνδα.

Τοῖος ἓην πάντων κωνσταντῖνος βοεβόνδας,
Ἔξοχος ἡγεμόνων, θάμβος ἐπ' ἄκρα γένης.
Ὧ πατερ ὑψιμέδον μέγ' ἰσχέροχε φέρτατε πάντων,
Ὄλβιον αὐτὸν ἄγοις, καὶ περιφαινόμενον.

Χρύσανθος Ἱερομόναχος.

215.

A lui Vasilie Macedoneanul, împĕratul Grecilor, Capitole îndemnătóre şése decĭ şi şése, către fiul sĕŭ Leon Inţeleptul şi împĕrat tot al Grecilor, avênd acest acrostih: Vasilie întru Hristos regele Grecilor către scumpul sĕŭ fiŭ şi co-rege Leon. Care prin decisiunea prea luminatuluĭ, prea înaltuluĭ şi prea magnificuluĭ stăpân şi Domn a tótă Ungrovlahia, Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, acum întâĭ aŭ fost traduse prin perifrasă în limba modernă grecéscă de către Hrisant Notara ieromonahul Peloponesianul şi archimandritul prea sfîntuluĭ şi domnesculuĭ mormînt, şi s'aŭ tipărit cu cheltuiala şi tot din porunca înălţimeĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

sale, şi cu îndreptarea tot a pomenituluĭ Hrisant, în renumitul oraş al Ungrovlahieĭ Bucurescĭ, în anul mîntuireĭ 1691 in luna Octomvrie, de către Antim ieromonahul.

In-4° de 4 foĭ nenumerotate şi 96 paginĭ. Tipărit pe două coloane, cu textul elen în stânga şi cel grecesc modern în drépta. Paginele şi titlul sunt incadrate într'un chenar simplu. Colóna are 25 de rînduri.

In foile liminare se află titlul, stema ţăreĭ românescĭ cu patru versurĭ adresate luĭ Constantin Basarab Voevod (n° 215) şi două distihurĭ adresate luĭ Vasile şi fiuluĭ său Leon, tabla de materiĭ şi câteva estracte din sf. Scriptură.

Distichurile de sub stema domnéscă sunt în traducere următórele:

Către prea luminatul, prea cuviosul şi prea înaltul stăpân şi Domn a tótă Ungrovlahia Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod.

Ast-fel era Constantin Voevod cel maĭ mare dintre toţĭ principiĭ, lumină strălucitóre până la marginele pămîntuluĭ. O! părinte stăpânitor în înălţime, cel maĭ mare şi maĭ bun dintre toţĭ, face-l-aĭ pe el fericit şi renumit.

Hrisant ieromonahul.

Traducere de C. Litzica.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca Centrală.

Legrand, ***Bibliographie hellénique,*** III, 5.

1692.

94. Slujbele S-teĭ Paraschiva-celeĭ-Nouĕ şi a S-tuluĭ Grigorie Decapolitul, Bucurescĭ 1692. — Grecesce.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΙ ΤΗΣ ΤΕ ΟΣΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ ΗΜΩΝ Παρασκευῆς Τῆς Νέας. Καὶ τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Τοῦ Δεκαπολίτου, Ἅμα καὶ τῶν προεορτίων τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰσόδου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, διὰ τὸ συμπίπτειν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου, Τυπωθεῖσαι προσταγῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου ἐνΔοξοτάτου καὶ Χριστιανικωτάτου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα Βοεβόδα Πάσης Οὐγκροβλαχίας, διὰ τὸ ἑορτάζεσθαι λαμπρῶς τὴν μνήμην αὐτῶν κατ' ἔτος ἐν τῇ θεοφιλῇ ταύτῃ αὐθεντείᾳ Οὐγκροβλαχίας. ΕΝ ΤΩ ΜΠΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ. Τῆς Οὐγκροβλαχίας, αχγβ'. Κατὰ Μῆνα Ἰούνιον. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

Slujbele cuvióseĭ nóstre maicĭ Parascheva cea Nouă şi a cuviosuluĭ nostru părinte Grigorie Decapolitul, precum şi a sĕrbătorilor premergĕtóre Intrăriĭ în Biserică a prea Sfinteĭ Născĕtóre de Dumneẓeŭ, căcĭ cade în aceiaşĭ ḑi cu sĕrbătórea Sfîntuluĭ. Tipărite din porunca şi cu cheltueala prea luminatuluĭ, prea renumituluĭ şi prea creştinuluĭ Ioan Constantin Basarab Voevod a tótă Ungrovlahia, ca să sĕ serbeze strălucit amintirea lor pe fie-care an în acéstă de Dumneḑeŭ iubită domnie a Ungrovlahieĭ. In Bucuresciĭ Ungrovlahieĭ, 1692 în luna Iunie. De prea smeritul dintre ieromonahĭ Antim Ivireanul.

In-4° de 4 foĭ nenumerotate (ultima fiind albă), 116 pagine şi 2 foĭ albe. Pe verso titluluĭ sĕ află stema Ţĕreĭ Românescĭ (No. 214, pag. 322).

Din prefaţa luĭ Şerban Greceanu, adresată luĭ Constantin Vodă Brâncoveanu extragem următórele rînduri:

... Ἐσπούδαξες καὶ σπουδάζεις μὲ προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν νὰ φανερώσῃς εἰς ἅπασαν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν πραγματικῶς τὴν κεκρυμμένην ἐν σοὶ ἀρετὴν καὶ εὐλάβειαν ὁποῦ εἰς αὐτὸ τὸ εἰκονιζόμενον ἔχεις καὶ διὰ τοῦτο σιμὰ εἰς τὰ ἄλλα καλὰ ὁποῦ καθ' ἑκάστην κατορθεῖς διὰ ὠφέλειαν πολλῶν, ἔτι ἐτύπωσες καὶ τυποῖς βιβλία διάφορα εἴς τε τὴν ἑλληνικὴν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

καὶ βλάχικην διάλεκτον, διὰ νὰ φανεροῦται εἰς ἅπαντας ἡ ἀλήθεια τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Ὅθεν καὶ τώρα ἐτύπωσες τὸ παρὸν εἰς τιμὴν μὲν τῶν ἐν αὐτῷ ἐγκωμιαζομένων ἁγίων ὡς ἀληθῶς καὶ εἰς ἔπαινον καὶ δοξολογίαν αὐτοῦ τοῦ θεοῦ (κατὰ γὰρ τὸν θεῖον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, ἡ πρὸς τοὺς εὐγνώμονας τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην εὐνοίας), τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Νέας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου, καὶ τὸν τούτου βίον εἰς τὸ τέλος εἰς πεζὴν φρασιν, οὗτινος τὸ ἱερὸν λείψανον εὑρίσκεται εἰς ταύτην τὴν θεοφιλῆ αὐθεντείαν τῆς Βλαχίας, ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ αὐθεντικῇ μονῇ Μπίστριτζας, ἥτις ἐκτίσθη καὶ ἀνοικοδομήθη παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ ἀοιδίμων αὐτῆς προγόνων· καὶ μὲ τὸ νά συμπίπτῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἤτοι τῇ εἰκοστῇ τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς, καὶ τὰ προεόρτια τῆς ἐν τῷ ναῷ Εἰσόδου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐτυπώθη καὶ ὁ ταύτης τῆς ἑορτῆς κανὼν ἐνταῦθα, διὰ τὸ τέλειον καὶ ἀσύγχιστον τῆς ἀκολουθίας. Καὶ δὴ ἐδιαμοιρόσθη εἰς ὅλα τὰ ἱερὰ μοναστήρια καὶ ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἑορτάζωνται καὶ νὰ ἐπαινῶνται αἱ μνῆμαι τῶν εἰρημένων ἁγίων μὲ συντονωτέραν ἀγρυπνίαν καὶ εὐλάβειαν. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι, ὑψηλότατε, ὁποῦ παρασταίνουσι τὰς ἐσωτερικάς σου ἀρετὰς, τὴν χριστιανικήν σου εὐλάβειαν καὶ τὰ θεομίμητά σου πλεονεκτίσματα, ἐπειδὴ καὶ καθ' ἑκάστην δαψιλῶς ὠφελεῖς οὐ μόνον τὴν πατρίδα μὲ τὴν πάτριον τυπογραφίαν, ἀλλὰ καὶ ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους ὡς ἄλλος λαμπρύνεις ἥλιος μὲ τὴν φροντίδα ὁποῦ ἔχεις εἰς τὸ νὰ ἐξαπλώσῃς μὲ τὸν τύπον τὰ βιβλία τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Te-aĭ silit şi te silescĭ cu rîvnă şi cu sîrguinţă să vĕdescĭ într'adevĕr la tótă biserică catolică virtutea şi evlavia ascunsă în tine; şi de aceea, pe lîngă celelalte bunătăţĭ pe care le făptuescĭ ḑilnic spre folosul multora, aĭ maĭ tipărit şi tipărescĭ diferite cărţĭ şi în limba grécească şi în cea românească, ca să se arate tuturor adevĕrul sciinţeĭ adevĕrate. Decĭ şi acum aĭ tipărit cartea de faţă pentru lauda sfinţilor lăudaţĭ în ea şi pentru lauda şi slăvirea luĭ Dumneḑeŭ însuşĭ (căcĭ după sfîntul Ioan Damaschin, lauda şerbilor către ceĭ recunoscătorĭ este o probă de iubire către stăpânul cel comun. Acéstă carte cuprinde liturghia cuvióseĭ nóstre maice Paraschiva cea Noua şi liturghia cuviosuluĭ nostru părinte Grigorie Decapolitul, iar la urmă, în prosă, viaţa acestuia, ale căruĭ sfinte moaşte sĕ găsesc în acéstă de Dumneḑeŭ iubită ţară a Valahieĭ, în sfînta şi domnésca mănăstire a Bistriţeĭ, care a fost zidită şi reparată de prea iluştriĭ şi renumiţiĭ eĭ predecesorĭ. Iar din causă că în aceeaşĭ ḑi, adică la 20 Octomvrie, cade şi sĕrbătórea premergătóre a Intrăriĭ în Biserică a prea sfinteĭ Născĕtóreĭ de Dumneḑeŭ, s'a tipărit aicĭ şi canonul acesteĭ sĕrbătorĭ, pentru ca liturghia să fie deplină şi neturburată. Şi s'a împărţit acéstă carte la tóte sfintele mănăstirĭ şi bisericĭ, ca să sĕ serbeze şi să sĕ slăvească amintirile pomeniţilor sfinţĭ cu maĭ mare îngrijire şi evlavie. Acestea sunt, dar, prea Inalte, cele ce daŭ pe faţă virtuţile tale lăuntrice, evlavia-ţĭ creştinéscă şi calităţile tale dumneḑeescĭ, căcĭ în fie-care ḑi folosescĭ cu prisosinţă nu numaĭ ţara, cu tipografia naţională, ci, ca un alt soare luminezĭ pe tótă ortodoxia, cu grija pe care o aĭ de a respândì prin tipar cărţile sfinteĭ bisericĭ a luĭ Christos.

Slujba sfinteĭ Paraschiva ocupă pag. 1—36, iar a sfintuluĭ Grigorie Decapolitul pag. 37—69 La pag. 71 începe viaţa şi faptele acestuia din urmă.

Traducerile de C. Litzica.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de antichităţĭ.— Londra, Museul Britanic.

Papadapoulos Vretos Νεοελληνικὴ Φιλολογία (Atena, 1854), I, 42, nº 120. — Sathas. Νεοελληνικὴ Φιλολογία, 381. — Picot, *Anthime*, 529, nº 1. — Legrand, *Bibliographie hellénique*, III, 8. — Erbiceanu, *Revista Teologică*, IV, 143 şi *Biserica orthodoxă*, XVII, 708.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

216. — Frontispiciu din *Evanghelia*, Snagov 1697 (redus).

1693.

95. Evanghelie greco-română, Bucurescĭ 1693.

ΘΕΙΟΝ καὶ ἱερὸν ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ, Ἑλληνοβλάχικον, τὰ νῦν πρῶτον συναρμοσθὲν κατὰ τὰς ἀμφοτέρους διαλέκτους, καὶ κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἑλληνικὸν τύπον ἐστρομμένον, τῇ τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου τε, καὶ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης οὐγκροβλαχίας, κυρίου κυρίου Ἰωάννου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ μπασαράμπα βοεβόδα, προτροπῇ τε καὶ ἀναλλώμασι, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων κοινὴν ὠφέλειαν. Εὐθύνοντος τὸν οἴακα τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ πανιερωτάτου μῆροπολίτου κυρίου ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ. Ἐν ἔτει στῆριου. αχψγ΄. Ἐτυπώθη δὲ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει τῆς οὐγκ(ρ)οβλαχίας.

ѲФНѢТѪ шй дѫнєзъıáска Ѳ'ЕЛНГѲ'ЛІѲ 'Ѳлинѣскъ шй рѳмънѣскъ, акѳма ѧтъю а҃л'кътѳйтъ ѧтрамъндоаw лимбиле, шй дѳпъ гречаска а҃й бисѣрничїй ѿръндѳıáлъ âшєзáтъ. Кѳ â бѫгочистйвѳлѣ, прѣ лѳминáтѳлѣ шй â мáре кѳкйїнцáтѳлѣ, дóмнѳ шй ѿблъдѳитóрю â тóатъ ѻ҆ртѳвлáхїѫ, Іѡан КОСТѪНДИНЪ бъсърáбъ воєвóд, порѳнкъ шй келтѳıалъ, спре чѣ дє ѿп'цıє â пракославничилор фолосйнцъ. Ѧдирєптънды кърма православіи прѣ сфинцйтѳл митрополит кур Ѳ҆ЄОДОСІЄ ѧ âнѳл мънтѳйрїй. â҃ χ҃чг. Шй сáѳ типърить ѧнтрѳ сфнта митрополіе, â ѳртоклáхїй.

In-folio: 5 foĭ nenum. şi 372 pagine, cu paginaţia îndoită, adică cu cifre grecescĭ şi cirilice. Titlul, pe două colóne, e încadrat într'o gravură cu compartimente, represintând, în cele patru colţurĭ, pe cei patru evangheliştĭ; în mijloc, sus pe Isus Christos binecuvîntând, iar jos pe Sfinţiĭ Constantin şi Elena, ţinênd în mânĭ o cruce mare sprijinită jos.

Textul e imprimat cu roşu şi negru pe două colóne: în stânga textul grecesc, în drépta cel românesc. Caietele, de câte 4 foĭ, aŭ ca signatură literile alfabetuluĭ grecesc şi cirilic; pagina plină are 48 rînduri. Volumul cuprinde mai multe iniţiale ornate şi câte-va frontispiciĭ şi gravurĭ, la începutul celor patru evangheliĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

217. — Evanghelia greco-romănă, Bucuresci 1693. Titlu.

60717

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Стихѹри полиелеѩ, Н. дсѹпра стемїи апр҃ѣ лѹминатѹалѣ. Ш҃и
благо чстивѹалѣ дн҃ѹ Їѡа҃нь, Кѡ҃стандїи, Б. Б. воевѡдь.

Є҆ЛЕ҆Ѡ ѲЕѲ҃ ІѠА҆ННЄ҃ КѠНСТАНТІ҆НОС

ПАСНС ОУГКРОВЛАХІАС* *МПАСАРАҐМПАС* ВОЕВО҆ДАС*

А҆ѴѲЄНТНС КАІ҃Т Є҆МѺN*

Фрнчи́цѣй дн҃ѹ а҆цѣрѣй рѹмънѣщи, вестиціи́ а҆чѣ́ѣа, мари вѣсѣрѣвѣщи.
Лѹминѣ дн҃е фирѣще тѣѹ нѣскѹ҃т, шн҃ подо́абѣ, цѣріи́ а҆чѣщіи́ тѣѹ фѣкѹ҃.
Гѣрѣ дмнзѣѹ черескѹл҃ а҆пѣра́ть, кѹ домніе, фсѹш҃ тѣѹ корѹна́ть.
А҆ме дсбнрѹи́нцѣ, фкѣ фдрѹмѣщи, фпо҆рнва врѣма́шло снрѹто҃ тевѣнасм҃.
Шн҃ пѹтѣрника а҆рмѣ чѣ домнѣскѣ, пре чинєсѣнта крѹче, ка́сѣтепѣдѣск.
Кѹ а҆чѣстѣда́рѣ дн҃е Костанди́не, ени́не тѣ҃ а҆тѣрѣще, къ дмнѣ҃ѣ кѹтни́не.
Стѣпжнѣ вр҃ѣдни́, пре ѣѹни милѣ҃, шн҃ спрѣ фолосѣ҃ цѣржи́, пѹрѹрѣ некѹ҃.
Кѣ дмнѣ҃ черекѹ, сѣтефѣредничѣкѣ, дѹхѣ а҆часѣ вѣцѣ, шн҃ лачѣ черѣск.
а҆ѣмърїей та́л҃е ми́кѣ шн҃ плека́ѣ слѹсѣ
Шѣрба́нь Б, Лѡфѣ.

218. — Evanghelia greco-română, Bucuresci 1693. — Verso titlului.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe verso titlului sĕ află stema Ţĕreĭ Românescĭ incadrată de cuvintele:

Ε'ΛΕ'Ω ΘΕΟΥ Ι'ΩΑ'ΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ˜ΝΟΣ ΜΠΑΣΑΡΑ'ΜΠΑΣ ΒΟΕΒΟ'ΔΑΣ* Α'ΥΘΕΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΓΕΜΩΝ* ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΚΡΟΒΛΑΧΙ'ΑΣ.*

(Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Ioan Constantin Basaraba Voevoda Domn şi stăpânitor peste tótă Ungrovlahia).

Sub stemă se află următórele:

„Sihuri politicești 8, asupra stemiĭ a pré luminatuluĭ şi blagocistivuluĭ domnu Ioanŭ Constandinŭ B. B., voevodŭ.

„Fericiţiĭ domni aĭ ţărăĭ rumănești, vestiţiĭ aceia mari băsărăbeşti,
„Luminate Doamne, firéşte te-au născut şi podoabă ţăriĭ aceştiĭ te-au făcut.
„Iară Dumnezău cerescul înpăratŭ cu domnie însuşĭ te-au corunatŭ,
„Arme de biruinţă încă iţĭ dăruĭaşte, în potriva vrăjmaşilor biruitor te văznisĭaşte;
„Şi putérnica armă cé domnéscă pré cinstita cruce, ca să te păzéscă.
„Cu acésté dară Doamne Costandine, bine te întăréşte, că Domnul e cu tine.
„Stăpânĭaşte vrédnic, pre buni miluĭaşte, şi spre folosul ţărăĭ pururé nevoĭaşte.
„Ca Domnul cerescu să te învredniciască după acĭastă viaţă, şi la cé cerésca.

„Al mărieĭ tale mică şi plecată slugă
„Şărbanŭ, II Logofăt.“

Pe cele 5 paginĭ următóre sĕ află prefaţa de maĭ jos, în grecesce şi românesce. (V. textul grecesc în Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIe siècle*, III, 13 şi urm.):

„Tuturor celor ce s-or întâmpla a ceti, Pravoslavnicilor şi aĭ noştri fraţi întru Domnul, bucurie.

„O grădină de va vedé neştine şi va vré cu minté luĭ să o cunoască de ĭaste frumoasă şi roditoare, şi dintr-alte sémne poate să o cunoască desăvărşit, ĭar maĭ vărtos de va vedé că în grădina acéĭa ĭaste mulţime de ape curătoare din izvoară şi din râuri, cari ape să adépe pre acé fericită grădină, şi décolé să să facă roada şi frumuséţé, în pomĭ şi în copacĭ aceĭĭ frumoase şi roditoare grădină. Văzăndŭ acésté ochĭulŭ omuluĭ îndată cunoaşte minté luĭ că ĭaste frumoasă şi vrédnică de multe laude grădina acéĭa. Acĭasta afară din ce o adeveréză socotéla firéscă, ĭară şi dumnezăĭasca scriptură o adeveréză, zicăndŭ, că Dumnezău căndŭ au făcut raĭul, într'acé grădină a fericirĭĭ au pusŭ înlăuntru şi o fântână, înpărţindu-se în 4 încéperi, adecă în 4 rîuri, ca să adépe raĭulŭ. Deci să cunoaşte că fântâna acéĭa şi céle dintru dânsa râuri făcé maĭ frumoase şi maĭ roditorĭu pre raĭu.

„Blagoslovĭţĭ creştini, grădină ca acéĭa ĭaste beséreca luĭ Hs. Pentru caré Ezichiilŭ Prorocul zice, glav. 36, stih. 17. şi vor zice pământul acela stricatul s-au făcutŭ ca o grădină de hrană, stricatŭ pământŭ ca acesta ĭaste beséreca cĭa pustiită, caré nici odată n-au datŭ roadă, pentru caré la împărăţiĭa întâiŭ, glav. 2, zice scriptura, că mulţi săntŭ coconiĭ ceĭ pustiĭ, maĭ vărtos de câtŭ aceĭa ce are bărbatŭ. Iară când au bine vrutŭ lucrătorĭulŭ spre ĭa, făcutu-s-au grădină de hrană, nici o roadă de faptă bună nu ĭaste, ca să nu-l facă şi să nu-l nască grădina acĭasta pentr-acĭasta, ca cum s-ar mirà zic, pământul acela stricatul s-au făcutŭ grădină de hrană, grădină ca acéĭa şi sadŭ ca acela ĭaste beséreca, întru caré s-au săditŭ grăunţul celŭ de muştarŭ pre carele luîndu-l omul, l-au sămănatŭ în grădina luĭ, ş-au crescut

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi s'au făcutŭ copacĭ mare. Blagoslovită e grădina carĕ are grădinarĭu ca acesta, carele samănă mici şi să facŭ mari: grăunţu de muştarĭu au fostu credinţa cĕ întru Hs. carĕ s-au sămănatŭ în besĕrecă, şi s-au făcut copacĭ mare, ca şi cela ce vedĕ Prorocul Daniilŭ, glav. 4, carele ajungĕ până în cerĭu, şi trupina luĭ la marginile a totŭ pământul, şi fierile şi paserile sălăşluĭa pre elŭ, şi să hrănĭa din cerĭu, adecă limbile célé ce nu avé lége şi nu cunoştea Dumnezău. Iară după acé au cunoscutŭ şi s-au făcutŭ împărăţie sfinţitoare şi limbă sfîntă. Grădină dară numĕşte duhul sfintŭ pre besĕrică, aĭ căriĭa frumusĕţe şi podoabă o cunoaştemŭ din mulţimea apelorŭ, acelora 4 rîurĭ care izvorâscŭ întru dânsa, carele sântŭ 4 evangheliĭ, carele facŭ pre lume maĭ frumoasă, şi o fericescŭ, adăpându-o neîncetatŭ cu dumnezăĭasca dăscălie, ce să află întru ĭale, şi fiindŭ ape luminézĕ maĭ vărtosŭ de cătŭ toată lumina lumĕscă pre tot omul ce vine în lume. Căci că de vréme ce toată dumnezăĭasca scriptură să numĕşte de sfîntul Avgustin învăţătură deplinŭ tuturor măestriilor, adecă meşterşugŭ meşterşugurilorŭ, şi măestrie măestriilor, şi a înţelepciunĭĭ Pandora şi Athină; şi de ĭaste, după cum zice marele Vasilie, lăcaş sufletelor şi visterie erbilor ş-a curăţăniilorŭ sufleteşti, cu adevăratŭ cuvărşaşte între toată sfînta scriptură pré cinstita evanghelie, de vréme ce evanghelia ĭaste prorocie deşchise, ĭară Prorociĭa, evanghelie acoperită.

„Acéste patru râuri ale evangheliei împreunându-se facŭ o mare, precum o numĕşte Marele Amvrosie, întru care să află pliniré darurilorŭ,— maré a duhovniceştilor taĭne, întru carĕ înnoată taĭnicul pĕşte Is. Hs., a luĭ Dumnezău fiĭu mântuitorul. După cum scrie la începutul stihurilor a Siviliĭ, apostol Vartolomeĭu auzise *(sic)* Evangheliĭa să véde mică în stat, ĭar mare şi largă întru lăţimé gândurilor să cunoaşte. Pentru acĭasta sfîntul Ieronim numĕşte pre evanghelie cuprindere a toată bogosloviĭa, n-au greşit cine au numit pre sfănta evanghelie temeĭu şi inimă a vechĭuluĭ testament, şi soare a scripturiĭ ceiĭ noao. Şi Oreghen, carele au numit evangheliĭa, începătură o toată scriptura, la acĭasta foarte au adevărat, căcĭ că foarte covărşaşte glasul evangheliei pre tot glasul al scripturiĭ vechi. Când să cetĕşte evangheliĭa să aprind lumânările spre sămnu de bucurie, după asămănarĕ acelor cincĭ fecĭore înţelépte, şi să scoală şi în picĭoare toţi, după cum zice Sozomen; şi maĭ vărtos archiereiĭ ceĭ îmbrăcaţĭ îşĭ scot omoforul lor, după cum învaţă Isidor Pilosiotul şi Simeon de Solun, căcĭ că de faţă să află maĭ marele păstorilor Hs. Pentr-acĭasta şi al şaptelé sfîntul a toată lumé săbor porunceşte că tot cu un fĭalĭu de cinste trebue să să cinstĭască stăpânescul chip a luĭ Hs. şi sfinta evanghelie. Va Zlatoust, că orĭ cine are evanghelie în casa luĭ, într-acéĭa casă draciĭ nu întră; deci şi fecĭoara şi măciniţa Chichiliĭa ţiné evangheliĭa désupra eĭ, pentru apăraré şi paza eĭ. Preotul Martianŭ, cândŭ au văzutŭ că s-au apropiat focul de besĕreca sfîntiĭ Anastasiĭ, s-au suitŭ cu sfînta evanghelie pre acoperemântŭ, ş-au păzitŭ pre besĕreca acéĭa ne-arsă (zice citeţul Theodorŭ, şi Nechiforŭ Calistŭ Xantopol). Marele Constandin evanghelie împo(do)bită cu pietri scumpe şi cu aurŭ au trimisŭ darŭ mareluĭ Necolaĭu, şi împăratuluĭ Theodosie cu mâna luĭ au scris evangheliĭa.

„Iară prĕluminatul blagocistivul şi de Hs. ĭubitorĭul Domnu şi oblăduitorĭu a toată ţara Ugrovlachii, Ioanŭ Constandinŭ Băsărabă Voevodŭ, nu trimite sfînta evanghelie la unŭ sfîntŭ numaĭ, ce la toţi pravoslavnicĭĭ; nici o au scris cu mâna luĭ ce o au scrisŭ în lĕspezi, nu închizândŭ maré bogăţie în

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pietricéle micĭ, precum au fostŭ acélé în carele Moysiĭ au scris légé, din carele unele s-au sfărâmat, ĭară altele s-au închis în chivot, ce în tablele sfîntuluĭ tiparĭu, ca să se foloséscă toată beséreca luĭ Hs. Şi măcar că şi maĭ înainte s-au fost tipărit evangheliĭa în limbă rumânéscă, ĭară Mărĭa sa singur o au tipărit acum întâĭu grecéşte şi rumânéşte; şi pricina forte minunată şi mântuitoare: Căcĭ că, de vréme ce Orighen au luat tâlcurile scripturiĭ vechi, carele le-au făcut Achila şi Theodotionŭ şi Simmahos, ş-au aflat şi altul la Ierihò, şi încă aŭ maĭ aflat şi alta, precum mărturisescŭ Evsevie a luĭ Pamfil şi sfintul Ieronim, şi le-au pusŭ acéste 5 tâlcuri, după asemănaré limbiĭ jidoveşti, pentru înţelégeré sfinteĭ scripturi, şi o au numit pre acĭastă alcătuire înşesite. Ĭară după acésté au pus numaĭ pre céle treĭ adecă a luĭ Achila şi a luĭ Thodotin şi a luĭ Simmah, ĭarăşĭ după asămănaré ceiĭ jidovești, ş-au făcut célé ce să numescŭ împătrite. Luat-au învăţătură vrédnicile némuri ale creştinilor, precum au fost evangheliĭa în limba a tutu. ror némurilor să o scrie, şi să o tipăréscă după asămănaré limbiĭ eleneşte; ca, de s-ar întâmpla ceva greşală sau îndoire la evangheliĭa caré ĭaste tâlmăcită în limbile lor, să să dezlége îndoiré şi să se îndreptéze greşala de pre cé elinéscă, precum şi noul testamentŭ s-au scris de Apostoli în limba elinéscă.

„Deci Mărĭa sa pré luminatul Domn fiindŭ răvnitorĭu pravoslavniciĭ credinţe, şi avându, precum marele Athanasie scrĭa înpăratuluĭ Aovian (Iovian); acéĭa să cade Domnuluĭ ĭubitorĭu de Dumnezău şi ĭubitorĭu de învăţătură voeĭ şi poftă acelorŭ care o au tipăritŭ grecéşte şi rumânéşte, pentru pricinile ce s-au zisŭ maĭ sus. Şi măcar că să află Mărĭa sa, ca nicĭ odinioară altă dată, în multe şi unele după altele ale politiciĭ griji, ĭară urmându singurŭ biruitorĭuluĭ înpărat, luĭ Marchian, ce scrie către sfîntulŭ săbor den Halchidonŭ: maĭ cinstită de câtŭ toate politiceştile lucrurĭ socotim şi ţinemŭ pre grijĭa a sfinteĭ ş-a pravoslavniciĭ credinţe;—toate lucrurile céle den afară, ĭubitorĭulŭ de Dumnezău Domnu lăsându-le pre urmă, au pus înainté tuturor acest sfîntŭ lucru, nedejduindŭ cum că pentru maĭ multă cinsté ce face celorŭ dumnezăeștĭ va chivernisi Dumnezău şi pre ceĭ supuşi Mărieĭ sale pravoslavnici, precum scrĭa sfintulŭ a toată lumé al şaselé săborŭ singurŭ biruitorĭuluĭ Constandinŭ Pogonatuluĭ, carele era ajutătorĭu pravoslaviĭ, acĭastĭa: Dar ce ĭaste maĭ cuviinţat pravoslavniculuĭ stăpân, decât a înfrumuseţâ pre ceĭ de supt ascultaré luĭ, maĭ nainte de toate cu blagocestiĭa, prin caré şi întru célĭa-lalte lucrurĭ bine petréce politiĭa.

„Deci într-acesta chipŭ, şi pentr-acésté, au poruncitŭ pré luminatulŭ Domnu să să tipăréscă sfînta evanghelie şi să să dé la pravoslavnicĭ în dar, întru slava luĭ Dumnezău şi întru adaogeré sfinteĭ pravoslavniceĭ credinţe, caré primindu-o fraţilorŭ, cetiţĭ cu socotélă şi cu plecăcĭune, plecându-vă sfîntuluĭ Zlatoustŭ ce zice rogu-mă: şi rugându-mă nu părăsescŭ, ca nu numaĭ să ascultaţĭ sfînta evanghelie, ce şi în casele voastre cu cetaniĭa eĭ adése să vă îndeletniciţĭ. Şi de nu nicĭ puteţĭ să înţelégeţĭ céle scrise, numaĭ din singură cetaniĭa multă să face sfinţiré, scrie şi Orighen, că în ce chip şerpiĭ, măcar că nu înţeleg limba fărmăcătorilor, ĭar auzind numaĭ glasul lor amorţescŭ şi rămânŭ făr mişcare, într-acesta chip şi cela ce cetéşte sau ascultă sfînta evanghelie, măcar de nu ci *(sic)* înţelége céle scrise, ĭară patimile şi pofta ce să află în trupul omuluĭ, şi îndemnările Sataniĭ, numaĭ din cetanie şi din auzire să omoară. Şi faceţĭ rugăcĭuni şi molitve către domnul nostru Is. Hs. ca să apere şi să păzască pre luminatul şi de Hs.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Iubitorĭul Domnu, înpreună cu toţĭ aĭ casiĭ Mărĭĭ sale cu sănătate şi cu pacĭnicŭ aşăzământ. Iară după îndelungate bătrânéţe să le dăruĭască lor daru de învrédnicie, carele ĭaste, după cum scrie fericitul Pavel cătră Colasĭani, că să-ĭ pue pre eĭ sfinţi şi negreşiţĭ şi nevinovaţĭ înainté luĭ întru moştinire neputredă şi curată şi neveştejită, păzându-se întru cerĭuri, după cum zice fericitul Petru, unde au mersu Hs. înainte sirguitorĭu pentru noĭ, căruĭa ĭaste slava nesfărşită întru nesfărşiţiĭ véci, amin.

„In oraş în Bucureştĭ, Лѣт ѿ рождєства хв ҂аχч мсца Сєптємврїє *(anul dela nascerea luĭ Hristos 1693 luna Septemvrie).*

„Intru tot cel maĭ mic şi plecat,
„Şerban, 2 Log.“

Pe cele două pagine următóre să află două vieţĭ ale S-tuluĭ Ioan Evanghelistul, una de Sofronie şi alta de Dorotheĭ Episcopul Tyrionuluĭ; iar pe cea din urmă pagină este o gravură pe lemn representând pe Sf. Ioan.

Textul începe cu Evanghelia luĭ Ioan, având ca frontispiciu un ornament înflorit, cu un medalion la mijloc, în lăuntru căruia să află representată Invierea Domnuluĭ.

Evanghelia luĭ Ioan se termină la p. 45. Pe aceiaşĭ pagină se află viaţa luĭ Mateĭ de Sofronie, iar pe cea următóre o gravură pe lemn representând pe acelaşĭ evanghelist. Evanghelia luĭ Mateĭ începe la p. 47, sub un frontispiciu înflorit, represintând pe Christos ca copil, şi se termină la p. 118.

Pe aceiaşĭ pagină şi pe cea următóre să află viaţa luĭ Luca, după Sofronie şi după Dorotheĭ. La pag. 120 o xilografie representând pe Sf. Luca. Evanghelia acestuia începe la pag. următóre, sub un frontispiciu representând pe Domnul Christos la mijloc, pe Maica Domnuluĭ la drépta şi pe Sf. Ioan la stânga, şi ţine până la p. 171. De aci înainte evangheliile sunt amestecate. La p. 215 să află două vieţĭ ale luĭ Marcu de aceiaşĭ, iar la pagina următóre o gravură pe lemn represintând pe acest evanghelist.

Pe pag. 370 şi cele următóre să află următórele 2 înştiinţărĭ, în grecesce şi românesce:

„Iubitorĭuluĭ Cetitorĭu sănătate.

„Inceputŭ luîndŭ acĭastă dumnezăĭască carte, aceluĭ de pururé curătorĭu şi de viaţă izvorâtorĭu şi nemuritor izvor, dintru carele ca dintr-altul oare carele alŭ Raĭuluĭ înpătritŭ izvorŭ, cé a luĭ Hs. ĭubitoare de blagocistie şi din 4 părţĭ ale lumiĭ cuvântăréţă turmă adăpându-se nu va însătà în véci, după cé adevărată a luĭ făgăduinţă, glava 4. Ioanŭ: ĭară cela ce va bé din apa caré eu ĭĭ voĭu da luĭ nu va însătà în véc, — ajutându întru tot putérnicul Dumnezău au luat şi sfărşitul, — cu porunca şi cheltuĭalele a blagocistivuluĭ şi pre luminatuluĭ Domnu şi oblăduitorĭu Ţărăĭ Rumâneştĭ Ioanŭ Costa(n)dinŭ Băsărabă Voevodŭ; ĭară cu nevoinţa şi cu cé după putére amănduror limbilor îndereptare, a pré miculuĭ întru Ieromonahi Athanasie Moldovénul. Rogu-mă dară şi poftescu pre a ta cinstită şi frăţasca dragoste, o ĭubite cetitorĭu, de veĭ nemerì nescare greşale, au ale orthografiĭ, au ale tălmăcirĭĭ, (pentru-că unile din puţina ştiinţă şi din nesocotĭală, ĭară célĭa-lalte dintru cé cu greu alŭcătuire s-au făcut); ce dară, ajutându-mi mie greşituluĭ, ĭartă-mă cu duh blându, pentru celŭ ce ne-au poruncit noaă: de şaptezecĭ de ori căte şapte să ertămŭ unĭĭ altora greşalele, că de vom erta, erta-ni-să vor noao. Căcĭ că flinţa omenéscă ca o purtătoare de trup şi a greşiré ĭaste pre lesne lunecătoare. Iar cé de săvârşit negreşală, numaĭ sângur luĭ Dumnezău s-au datat *(sic)*, a căruĭa-ĭ slava şi putéré întru nesfărşiţiĭ véci. Amin“.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Iubitoriuluĭ cetitoriu sănătate.

„Ca şi corhorulŭ între alte verdéţe, precum zice pilda, mă arătŭ şi eu, o iubiţilor cetitori, cătră ceĭ meşteri şi iscusiţi şi înţelepţi şi nevoitori Tipografi. Cu aciastă de Bogoslovie cu patru strune şi cu toată alcătuiré de dulcele glas alăută, a ceiĭ în treĭ staturi Dumnezăiri, capulŭ ceiĭ fără prihană aĭ noastre credinţă: Sfînta, zic, şi dumnezăĭasca evanghelie; dintru caré noĭ luminându-ne pren dumnezăeştiĭ şi aĭ duhuluĭ propovédnici apostoliĭ, şi sânguri văzători a înfricoşatelor a Domnuluĭ taĭne, cé întreită şi nedespărţită aceiĭ desăvârşită şi necuprinsă troiţă, am cunoscutŭ pre tatăl nenăscutŭ, şi pre fiĭul den Părintele născut, şi pe dumnezăescul Duhu dela Părintele purcezătoriu, o dumnezăire de o fiinţă şi de împărăţie în treĭ féţe cunoscută. Deciĭ văzându eu smeritul adăncului Bogosloviiĭ, mă st(r)idiiam a mă apuca de acestŭ lucru. Insă dându-mă pre mine cu credinţă curată şi cu nădéjde cătră dulcele Hs. carele zice, la Math. 21: De veţi avé credinţă şi nu vă veţi îndoi, veţĭ zice munteluĭ acestuĭa, rădică-te şi te aruncă în mare, să va face, şi toate oare câte veţĭ cére, crezând, veţĭ lua. Deciĭ spre-acéstĭa căutându cu tot sufletul şi inema, prin trudă şi ostenélă nu puţănă m-am atins de acest folositoriu de suflet lucru, al căruiĭa întăiu cé luĭ Dumnezău plăcută voinţă şi aflare, şi cheltuĭalele au fostŭ a pré luminatuluĭ ş-a pravoslavniculuĭ creştin şi mare cuviinţatuluĭ domnu şi oblăduitoriu, a toată vestiteĭ şi blagocistivii Ugrovlachiiĭ Ioan Costandin Băsărabă Voevoda. Iar tipărită de mine pré miculŭ în eromonahĭ, Anthim dela Iviriĭa. Rogu-vă dară, îndreptaré greşalelor, neştiinţiĭ şi a nesocotéliĭ méle cu blândă şi frăţască voinţă, şi nedefăimându făcându-o, rugaţi-vă pentru mine smeritulŭ pururé întru Domnulŭ".

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de antichităţi.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 307.

Popp, *Disertaţie*, 53.— Cipariu, *Principia*, 112 Nn. (Data este greşită: 1696 în loc de 1692).— St. D. Grecianu, în *Revista Română*, I, 587.— Picot, *Anthime*, 530. — Legrand, *Bibliographie hellénique*, III, 11. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 38.

1694.

96. Psaltire (tip. de Anthim Ivirénul), Bucurescĭ, 1694.

ѰАЛТЫРЬ | Й ПРОРОКѲЛѲВИ | Шѝ ⁘пѣрáтѳлвй Дв̑дь, | Кѳ мл̑тве ла тоате Кадѝѕмеле. Шѝ кѳ па | сх̑ліи. дѣ, и. дѣ Їѧни. Дѳпъ ѡржндѳѣала | гречáскъ. Шѝ ла съкржр'ѣшѝть ѣ̑дѧ⁘гал'мѳ. | Їкѳм ⁘тж̑й Типърѝтъ пре лимба рѳмжнѣскъ. | Кѳ порѳнка шѝ тоатъ кел'тѳѣала, Й прѣ | лѳминáтѳлвй шѝ ⁘нъліцáтѳлвй Домнь шѝ | ѡблъдѳнтóрю â тоатъ Цáра Рѳмжнѣскъ. | Іѡáнь Костандúнь Б. Б. Воекод | Пѳр'тж̑йдь Кж̑рма Правослáкїей, | Прѣ Ѳфиціѝтѳл Митрополит Кѵр Ѳеѡдóсїе. | Типърѝтѳ сѳѳ ⁘ типографі̑ѧ домнѣскъ. | Л сфѝта Митрополіе ⁘ бѳкѳрéщи. | ⁘ Їѧнѳл' дела зидѝрѣ Лѳмїй, ѧ̑ск | Їѡръ дела мжнтѳйре ѧ̑хчд.

In-4° de 4 foĭ nenum. şi 271 pagine. Titlul şi textul sunt încadrate. Pagina, tipărită numaĭ cu negru, cu caracterele *Bibliei* din 1688, are 29 rînduriĭ. Pe verso titluluĭ sĕ află stema luĭ Constandin Vodă Brâncoveanu, reprodusă maĭ sus la *Pravoslavnica Mărturisire*, (facs. n° 214), şi următórele:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Versuri politice 8, asupra stemeĭ pré luminatuluĭ și înălțatuluĭ Domnŭ Io. Costandinŭ Băsărabŭ Voevodŭ.

„Pré luminata stemă a Țărăĭ Rumănești,
Cu carea s-au încoronat véchiĭ Băsărăbești,
„Blagocistivuluĭ Domnŭ Costandin s-au dăruit
Că den fericită a lor sămânță s-au odrăslit.

„Și bunele lor fapte, cât poate, le plinéște,
Și țara despre toți vrăjmașiĭ o păzéște.
„Dé-ĭ Dumnezău ani mulți cu pace să stăpânéscă
Fericitul luĭ nume ca luĭ Davidŭ să trăĭască.

„Al Mărieĭ tale maĭ micŭ rugătoriu, smeritul întru Iermonahĭ, Anthimŭ Ivirénul."

Pe cele 3 pagine următóre se află scrisórea de dedicație pe care o reproducem aci:

„Blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ și pré slăvituluĭ Domnu și oblăduitoriu a toată pravoslavnica Țara Rumânéscă. Bunuluĭ și creștinuluĭ Ioan Costandinŭ Băsărabă Voevodŭ și al mieu de bine făcătoriu și milostivŭ stăpânŭ, cu plecăciune metanie făcândŭ, dela Dumnezău toată buna fericire poftescu.

„Toată zidiré văzută și nevăzută, cuvântătoare și necuvântătoare, câtă s-au făcut de cé adâncă a luĭ Dumnezău înțelepciune, Inălțate și luminate Doamne, carésĭ după firé sa șilește de-șĭ arată slujba și lucraré eĭ, după cum i s-au poruncit. Stihiile ca niște întâe pricini îndémnă pre toate chipurile némurilor, de-șĭ dau roada sa la vrémé lorŭ. Iară maĭ vârtos de toate, fericita și maĭ alésa și cuvântătoaré zidire omul, silește de aduce nu numaĭ un féliŭ de roadă, ce foarte multe câte trupești, ĭară maĭ multe sufletești, de vréme ce și elŭ de doao s-au ziditŭ, adecă den sufletŭ și den trupŭ. Și toate pentru elŭ s-au făcutŭ și i s-au dat acĭastă simțitoare lume cu toată frumusété eĭ, ca o grădină cu multe féliurĭ de flori, ca să-șĭ alégă céle de folos, să să înpodobéscă trupéște. Și i s-au dat și lumé cé de sus den suflaré dumnezăĭască, den caré câtŭ va vré să-șĭ înfrumusețéze icoana cé sufletéscă, și cât va puté să o asémene cu chipul icoaneĭ ziditoriuluĭ său. Și măcarŭ că mulți den némul omenescu au alergat maĭ vârtos după céle trupești, cu carele s-au și înșălat și den calé adevăruluĭ s-au rătăcitŭ. Iară câțĭ maĭ vârtos céle sufletești au ĭubitŭ, și pre pământŭ s-au cinstitŭ, și în cerĭu viață véčinică au dobânditŭ. Dentru cariĭ și Măriĭa ta, blagocistive Doamne, te-aĭ alesŭ foarte den totŭ sufletul râvnitoriu dumnezăeștilor fapte, și te nevoești cu toată osârdiĭa de aduci multe féluri de roduri sufletești; pentru ca să aĭbă prévoslavnicul tău nărodŭ să să adape sufletéște. Iară maĭ vârtos de toate, precumŭ zice acestŭ fericitŭ Davidŭ, aĭ ĭubitŭ podoaba casiĭ luĭ Dumnezău, caré ĭaste sfînta bisérecă. Și măcarŭ că și cu alte daruri multe o înfrumusețezi, ĭară cu cuvântătoaré podoabă, adecă cu sfintele și de Duhul sfîntŭ grăitele scripturĭ, cu multŭ maĭ vârtos de câtŭ toțĭ ceĭ maĭ de nainte o aĭ roditŭ, care lucru arată aĭave blagocistiva dragoste ce aĭ cătră toți pravoslavniciĭ. Pentru acĭasta, pre lângă célé-lalte multe și de folos cărți ce s-au datŭ în tiparĭu, ĭubit-aĭ și aĭ ales și acĭastă de Duhulŭ sfîntŭ pren rostul fericituluĭ Davidŭ suflată cântare, caré să numește de opște Psaltire.

„Pre caré, vrândŭ cine-va să o laude, să ĭa pildă de pre alte preste fire lu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cruri ale stîntuluĭ Duhŭ, şi să ĭa séma voroavelor ce au toţi psalomiĭ eĭ, şi aşa poate cunoaşte ce félĭu de laude i să cuvine. Că văzând Mărĭa ta folosul sufletescu ce ĭaste ascunsu intr-ânsa, şi măcară de au fostŭ şi de alţiĭ maĭ denainte în multe félĭuri tipărită, ĭară acum maĭ cu multă osârdie o aĭ scos la lumină şi o aĭ înpodobît maĭ vârtos decât alţiĭ; adecă tâlmăcită chĭar în limba rumânéscă şi pentre toate cathizmele cu tropare şi cu molitve de rugăcĭune pentru maĭ multŭ folosul şi înţelesul celor ce vor cetì. Şi miĭ-aĭ poruncit Mărie ta de o am tipărit cu toată cheltuĭala Mărieĭ tale, ca să să înparţă în har pravoslavnicilor creştini, cariĭ toţi înpreună datori să fie a ruga pre totŭ putérnecul Dumnezău pentru viaţa, întăriré, şi toată fericiré Mărieĭ tale, păzindu-te bine a otcârmuì tot norodul cât dela Dumnezău Mărieĭ tale crezut şi datŭ ĭaste a-lŭ stăpâniré, şi să poţi înmulţì şi întărì pravoslavĭa, ca şi marele Costandinŭ, cu carele înpreună să ţi să dăruĭască şi cununa slaviĭ întru înpărăţia luĭ Dumnezău. Aminŭ.

„Al Mărieĭ tale maĭ micŭ rugătorĭu smeritul întru iermonahĭ.

„Anthimŭ Ivirénul, Tipograful.“

După acéstă scrisóre de dedicaţie urméză, pe doue pagine: „Orănduĭală cum să cade a încépe a cetì psaltiré“, care sé terminä cu cuvintele: „Incetŭ şi cu minte şi cu socotélă, şi nu te grăbì, ca şi cu minté să înţelegi céle ce ceteşti.“ Pe ultima pagină a acestor foĭ liminare sé află o gravură cu data 1694, representând pe David, cu inscripţia: „Mănile méle au făcut organe şi dégetele mele au încheĭat Psaltiré.“ Pe picĭorul meseĭ de lângă David se află gravaţe literele: IGO. M. E., ceea ce pare a arătà că gravorul din 1694 a avut ca model un desemn maĭ vechiŭ, din timpul luĭ Mateiŭ Basarab. Acéstă gravură se află reprodusă şi în Antologhionul grecesc tipărit de Antim Ivirénul la Snagov la 1697 (maĭ jos n° 106).

Psaltirea se terminä la p. 235. Urméză apoĭ douĕ rugăciunĭ, Pascalia, şi la p. 263, „Orănduĭala luĭ exapsalmu.“

Ultima fóie lipsesce în tóte exemplarele vĕdute de noĭ.

Picot crede că acéstă Psaltire nu este o traducere nouă, şi că Antim s'a mulţumit să revadă un text maĭ vechiŭ şi să adauge câte-va rugăciunĭ.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Viena: Biblioteca Imperială.

Picot, *Anthime*, 531, n° 3. — Dinulescu, *Antim*, 70. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 50.

97. Dositeiŭ, Patriarhul Ierusalimuluĭ, *Manual contra luĭ Ioan Karyophylles*, Iaşĭ 1694. — Grecesce.

Se pare că acéstă carte n'a avut nicĭ un titlu. Legrand, după care luăm amĕnuntele de maĭ jos, o intituléză astfel:

Δοσιθέου, πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Ἐγχειρίδιον κατὰ Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλη.

Dositeiŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ, Manual în contra luĭ Karyophylles.

Gheorghe Zaviras (Θέατρον ἑλληνικόν, 269), dă titlul următor:

Ἐγχειρίδιον κατὰ Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίου τοῦ Παδοῦρα ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδαυΐας κατὰ μῆνα Ἰούνιον 1694. εἰς ἡ.

Manual în contra luĭ Ioan Karyophylles, tipărit de Dimitrie Padura în Iaşul Moldoveĭ în luna Iunie 1694. In 8°.

La sfîrşitul cărţiĭ se citesce:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίου παδοῦραι. ἐν Γιασίῳ Μολδοβλαχίας κατὰ Μῆνα Ἰούνιον, ᾳχῃδ :

S'a tipărit de Dimitrie Padure, în Iaşul Moldoveĭ in luna Iunie 1694.

In 8⁰ de 108 pagine şi 2 foĭ nenumerotate.
Paris: Biblioteca Mazarin; Biblioteca Emile Legrand.
Legrand, ***Bibliographie hellénique***, III, 30.

98. Ioan Eugenicos, *Discurs contra hotărîreĭ sinodului dela Florenţa*, Iaşĭ 1694.— Grecesce.

Τοῦ τῇ Θεοῦ χάριτι εὐσεβοῦς Νομοφύλακος Ἰωάννου διακόνου τοῦ Εὐγενικοῦ λόγος ἀντιῤῥητικὸς τοῦ βλασφήμου καὶ ψευδοῦς ὅρου, τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ συντεθέντος κατὰ τὴν πρὸς Λατίνους σύνοδον· ἐκδοθεὶς δὲ παρὰ ἱερομονάχῳ τινὶ καλουμένῳ Ἰωακείμ· μεταγραφεὶς ἐκ διαφόρων πρωτοτύπων· διορθωθεὶς τε καὶ διαιρεθεὶς εἰς κεφάλαια καὶ τμήματα, παρὰ Δοσιθέου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίου Παδοῦραι ἐν Γιασίῳ Μολδοβλαχίας κατὰ μῆνα Ἰούνιον ᾳχῃδ'.

A evlaviosuluĭ, din graţia Domnuluĭ Nomofilax, Ioan Eugenicos diaconul, discurs contradictoriŭ hotărîreĭ nelegiuite şi mincinóse, compuse în Florenţa la sinodul cel ţinut de Latinĭ; publicat de un eromonah óre-care numit Ioachim; transcris din diferite originale; corectat şi împărţit în capitole şi secţiunĭ de Dositeĭ Patriarhul Ierusalimuluĭ. S'a tipărit de Dimitrie Padure în Iaşiĭ Moldovlahieĭ, în luna Iunie 1694.

In-8⁰.
Papadopulos-Vretos, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, vol. I, (Atena 1854), p. 43, nº 134. — Legrand, ***Bibliographie hellénique***, III, 30.

99. Volumul împăcării, Iaşĭ 1692-94.—Grecesce.

ΤΟΜΟΣ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ Ἐν ᾧ περιέχονται συγγραφαὶ Ἀνωνύμων τινῶν Καὶ Ἰωάννου τοῦ νομοφύλακος. Καὶ Γεωργίου τοῦ κορεσσίου. Καὶ Μακαρίου ἱερομονάχου τοῦ μακρῆ. Καὶ Συνέλευσις ἐν τῇ ἁγίᾳ σοφίᾳ. Καὶ Θεοδώρου τοῦ ἀγαλλιανοῦ. Καὶ Ματθαίου τοῦ βλαστάρεως. Καὶ Σύνοδος ἐν τῇ ἁγίᾳ σοφίᾳ. Τυπωθεὶς ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ᾳχῃδ :

[Pe pag. 256:] Ἐτυπώθη ἡ παροῦσα βίβλος ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδοβίας ἀναλώμασι τοῦ ἁγίου Τάφου ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾳχῃδ: κατὰ Μῆνα Φευρουάριον.

[Pag. 521:] Ἐτυπώθη παρὰ Δημητρίου Παδοῦραι ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδοβίας Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ᾳχῃδ: κατὰ Μῆνα Φευρουάριον.

Volumul împăcării, în care sĕ cuprind scrierile vre-o câtor-va anonimĭ şi a luĭ Ioan Nomofilax, a luĭ Gheorghe Coressi, şi a luĭ Macarie Macri ieromonahul, şi Adunarea din Sf. Sofia, şi a luĭ Theodor Agallianul, şi a luĭ Mateiŭ Vlastaris, şi Sinodul din Sf. Sofia. Tipărit în anul mântuireĭ 1692.

(Pe pag. 256): S'a tipărit cartea de faţă în Iaşiĭ Moldoveĭ, cu cheltuiala Sfintuluĭ Mormînt, în anul mântuireĭ 1694 în luna Februarie.

(Pag. 521): S'a tipărit de Dimitrie Padure în Iaşiĭ Moldoveĭ, în anul mântuireĭ 1694 în luna Februarie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-folio, de 14 foĭ nenumerotate, 521 pagine numerotate, cu greşeli, şi 7 foĭ nenumerotate, la sfîrşit. Tipărit cu negru, cu 42 rînduri pe pagină.

In primele 14 foĭ sĕ aflá: Titlul, scrisórea de dedicaţie a luĭ Dositeiŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ, către Dionisie, fost Patriarch al Constantinopoluluĭ; o a doua scrisóre a luĭ Dositeiŭ cátre creştinĭ. Ambele aceste scrisorĭ sunt datate din Octobre 1692. In fine epigrama reprodusă aci şi tabla de materiĭ.

Εἰς τὸν μακαριώτατον καὶ τοὺς ἑπτὰ συγγραφεῖς τῆς βίβλου ἐπίγραμμα.

Ἑπτὰ ποτὲ κλάγξαν σάλπιγγας, καὶ, μέγα θαῦμα,
Ἰεριχὼ πίπτει τείχεα ἐξαπίνης·
ἦν δὲ θεοῦ νεῦσις τὸ τεράστιον οἷον ἐπράχθη
ὃς μικροῖς φιλέει τῶν μεγάλων κρατέειν.
Νῦν δ' αὖ σαλπίζων κρατερῶς ὁ Σιὼν ἱεράρχης
πνευματικοῖς φθόγγοις ἑπτὰ σοφῶν ἀνέρων
ἐκ βάθρων αἴρει θεομισὲς δόγμα παπιστῶν
νικητήν τε λεὼν δείκνυσι τοῦ κυρίου.

Către prea fericitul şi către ceĭ şapte scriitorĭ aĭ cărţiĭ, epigramă.

Odinioară au sunat şapte din trîmbiţĭ şi o! minune mare! de-odată cad zidurile Ierihonuluĭ; şi minunea întîmplată era un semn al luĭ Dumneḑeŭ, căruia îĭ place prin lucrurĭ micĭ să stăpânéscă pe cele marĭ. Iar acum sunând puternic stăpânitorul Sionuluĭ prin sunetele spirituale a şapte bărbaţĭ înţelepţĭ, rĕstórnă din temeliĭ dogma de Dumneḑeŭ urîtă a papistaşilor şi arată că-ĭ învingĕtor poporul Domnuluĭ.

Traducere de C. Litzica.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Atena: Biblioteca Parlamentuluĭ.

Legrand, *Bibliographie hellénique*, III, 28.

1696.

100. Catechism catolic, Sâmbăta-Mare, 1696.

In N. Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae S. Stephani*, vol. I (Oeniponte, 1885), p. 372, se citesce:

„Edidit (P. Franciscus Szunyogh) *Catechismum Valachicum majorem Romano-catholicum*, typo Valachico Tyrnaviae 1696 et 1726...“

Acésta este singura menţiune pe care o găsim despre acest catechism catolic, tipărit în românesce la Tirnavia (Sâmbăta-Mare în Ungaria). Despre ediţiunea din 1726, veḑĭ maĭ jos sub acest an.

101. Cïaslovĕţ, Sibiiŭ 1696.

ЧѦСЛОВЄЦЬ | Кар ѣре .ѧтрѕ сни: Сѧѫжбєл | дє Нѣлптє шй дє ѕй. | Сѕптъ бирѕвница пѕтѫрни | кѕлѣ ій .ѧкѕнѕнатѕлѣ: | ЇѠѠНѰЬ Леонолдь, | Крáюл бѣдїй, шй Ц҃ѣрѣ ѹнгѕрещ: ш҃ Ѱрдѧлѕлѣ. | Типърйтѕса .ѧ вестйта | Четáте â Сибїюлѣй. Ѩнїй Дѧнѕлѣ: аѯѵѕ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-8° mic, de 4 foĭ nenum. cuprinḑênd titlul şi prefaţa, 330 numerotate, şi 2 nenum. la sfîrşit. Pagina încadrată, tipărită cu negru şi roşu, are 13 rînduri.

Pe verso titlului, începe următórea prefaţă, din care suprimăm câte-va rînduri despre laudele luĭ David:

„Cuvânt înainte. Cătră pré osfinţitulŭ şi în Dumneḑău Luminatulŭ, Kyr Theofilŭ Mitropolitulŭ Belgraduluĭ, şi a Vaduluĭ, şi a Maramorăşuluĭ, şi a Silvaşuluĭ i procĭ. Dela Domnulŭ Is. Hs. pace sufletéscă şi trupascâ viĭaţă nărocită pohtescŭ sfinţiĭ tale, ca Părinteluĭ nostru în Domnulŭ Hs.

Pré osfinţite Părinte, ĭată şi sfinţiĭ părinţi careĭ dela sfinţiĭ apostoli au luatŭ învăţătură prin duhulŭ sfântŭ, şi s-au nevoitŭ ca să întrăméze sfânta besérecă, şi o au înfrămsăţat cu psalmi din Psaltirĭa luĭ Davidŭ, şi cu cântări din cărţile prorocilor şi din Scriptura sfântă, spre lauda luĭ Dumneḑău. De care laude grăĭaşte sfântul Davidŭ prorocŭ, într-o 118 psalmi, sh. 164: De 7 orĭ în ḑi laudŭ pre tine. De care lucru şi sfinţia ta, vrându să luminez maĭ adevărat pre limba românéscă, ca să poată înţălége tot omul acéste 7 laude a luĭ Davidŭ. (Urméză cele 7 laude)

. . . . . .

„Că sfânta besérecă, cu acĭaste 7 laude, în toate ḑil. să înfrămsăşaz(ă), şi să laudă Dumneḑău. De care lucru, văḑindŭ Sfinţia ta acĭastă carte, ce să chĭamă Cĭasoslov, di pre limbă sloveníască izvodit pre limbă românĭască, n-aĭ cruţat cheltuĭala, pre acest lucru Dumneḑăescŭ, înpreună şi cu a Cinstituluĭ Protopop Gheorghie Dăanul; ce dintru îndemnarĭa şi cu blagosloveníĭa sfinţieĭ tale, ai scosŭ pre înţălesul şi celorŭ ne-înţălegători.

„Pentru care Domnulŭ Dumneḑău să zilĭască pre sfinţia ta, pre lauda numeluĭ Sfinţieĭ sale, şi maĭ marĭ lucruri să poţĭ isprăvì spre întrămarĭa besérecilĭ şi a creştinilor, Aminŭ.

„Alŭ sfinţieĭ tal(e) în domnul Hs. pururĭa slujitor, popa Kyriac Ti(po)graful Moldo(vénul) ispravnicŭ de totŭ.“

La sfîrşitul cărţiĭ sunt subscrişĭ:

„Ucenicĭiĭ: Oprĭa, Mihaĭ Bancĭ, şi Toma.“

Din acéstă carte s'a maĭ publicat o altă ediţie, judecând după treĭ foĭ tipărite cu acelaşĭ material tipografic, găsite de Cipariu rătăcite într'un alt Ceaslov, şi carĭ cuprind aceiaşĭ prefaţă, cu câteva schimbărĭ ortografice şi o mică variantă:

„... De care lucru văzindŭ sfinţiĭa ta, n-aĭ cruţat cheltuĭala pre acest lucru dumneḑăescŭ, înpreună cu cinstitul Protopop Gheorghie Dăanul notareşul şi ispravnic de tot; ce cu blagosloveníĭa sfinţieĭ tale aĭ scos pre înţălesul şi celor neînţălegătorĭ, etc.“

Subsemnaţĭ sunt:

„Aĭ S. tale maĭ micĭ şi plecaţĭ
P. s: p. k: Typ. şi A. d:“

Biblioteca Dr. Vas. Suciu (comunicat de I. M. Moldovan).

Petru Maior, *Istoria bisericéscă*, 148. — V. Popp, *Disertaţie*, 31. — Cipariu, *Acte şi fragmente*, Blaj 1855, 12. — *Principia*, 118. — Sbiera, *Mişcări cullurale*, 93.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

102. Orînduiala slujbeĭ S-lor Constantin şi Elena, Snagov 1696.

ѠРЬНДꙋЇѦЛѦ | слѫжбеи .ѧ кѫ. а лѣи маи, | Ла зiwа Сфѣцилор' слъкѣцн, Шй де âсѣ | мена къ âѣтолїи Марн .ѧпр̃цн Кwн | стаѧтінь шй Ѣлéна. | Якѣм .ѧтѫю ѡсéки тупърйтъ слокенѣцıе, | Къ вóѫ прѣ лѣминáтѣлѣй, шй .ѧнъл | цáтѣлѣй Дѡмнь, Ѩ тóатъ | цара Рѣмънѣскъ. | Іѡáн Кwнстаѧдин. Б. Басарáб Воекод, | Ѧ крѣмѣ Пъсторíей Прѣ сфѣцйтѣлѣй Кур | Θеwдóсıе, Митрополйтѣл цържй, Шй | Сѣáр'хѣ лáтѣрилорь. | Ла ăнѣл' дела хс, ѧаѫчѣ. Фекрѣáрїе, Ѣ | Ѧ СНѢГÓВЬ.

In 4° de 4 foĭ nenumerotate şi 42 pagine. Tipărit cu negru şi roşu cu 24 rînduri pe pagină.

Pe verso titluluĭ stema luĭ Constantin Basarab Voevod (facs. n° 214) şi versurile asupra stemeĭ reproduse aci:

„Verşuri politice 8 asupra cinstiteĭ cruci din stema pré luminatuluĭ şi înălţatuluĭ domn Io Costandin Basarab Voevod.

„Crucé e arc, Dumnezău pre ĭa o gătéşte,
Hs. săgétă caré pre vrăjmaşi rănéşte.
„Domniĭ ţărăĭ muntenești au arc sfînta cruce,
Hristos biruinţă lor cu dânsa aduce.
„Incinge Doamne acest arc de biruinţă,
Ia pre Hs. săgétă cu bună credinţă.
„Incordéză-l spre pizmaşi cu nădéjde mare,
Şi Domnulu-ţi va spori cel în războĭ tare.
„Al Mărieĭ tale nıic şi nevrédnicŭ
„Robŭ Mihaĭ"

Urméza apoĭ prefaţa acésta:

„Blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ, înnălţatuluĭ şi slăvituluĭ Ioan Constantin Basarab Voevodŭ, din mila luĭ Dumnezău Domn şi oblăduitorĭu a toată Ţara Românéscă, Domnuluĭ mieu milostiv, plecate închinăcĭuni.

„Nimıeni lumina aprinzând acopere pre ĭa cu vas, sau o pune supt patŭ, ce în sfeşnic o pune, ca ceĭa ce întră să vază lumina (Luca, 8). Pre Măriĭa ta, pré luminate Doamne, părintele luminelor, înpodobindu-te cu chipul cinsteĭ care ĭaste darul stăpâniriĭ, nu suptŭ acoperemânt te-au pus, ce ca pre o lumânare aprinsă cu tot félĭul de bunătăţĭ, te-au înnălţat întru pré cinstit scaunul Mărieĭ tale ca întru sfeşnic atâta de strălucit, cât toţi robiĭ Mărieĭ tale, nu numaĭ vădŭ lumina mileĭ Mărieĭ tale, ce mult maĭ cu asupră cu dânsa să îndulcesc şi să îndestuléză. Suptŭ acĭastă lumină a mileĭ Mărieĭ tale, ca suptŭ a soareluĭ oblăduire şi căldură. Şi eu pré smeritulŭ robŭ, de înpreună cu toţi ceĭa ce sântŭ datori a aduce daruri de mulţămită pentru acelŭ negrăit bine aflându-mă supus, şi neputând altŭ daru maĭ mare a aduce Mărieĭ tale, ca încununatuluĭ Domnŭ, cu darul cinsteĭ şi alŭ stăpânieĭ preste noĭ robiĭ Mărieĭ tale, aduc daru acĭastă cărticé mică Mărieĭ tale, cu cinste cuvioasă făgăduită Sfinţilor, Apostolilorŭ asémene, şi creştinilor Inpăraţi, sfîntuluĭ Constantinŭ şi sfinteĭ Elenĭ. Şi crezu că nu va fi lepădată de la Măriĭa ta, caci nemica într-ânsa maĭ mult nu să află eşit de în typográfie, fără numaĭ orânduĭala slujbeĭ la zioa acestora sfinţi: Întâĭ pentru că ĭaste aducere osebită de laudă acestora Sfinţi, cătră carii vedem că Măriĭa ta

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

atâta eşti de cuprinsŭ cu dragosté, cât ceva maĭ mult nu poftesti a li să aduce fără numaĭ célé ce sânt spre cinsté lor; când şi casă dumnezăĭască întru numele acestora aĭ rădicat. A doao pentru că ĭaste pârgă şi roadă noao a meşteşuguluĭ typografieĭ. Iară pârga şi roada cé de întâĭ maĭ cu voiose mâni ştim că să priiméşte. Şi destoĭnică ĭaste a să aduce acĭastă roadă întâĭ spre milostivă cuprinderé Braţuluĭ Mărieĭ tale; căci că suptŭ căldura acoperemântuluĭ arepilorŭ Mărieĭ tale s-au şi începutŭ, şi s-au şi apropiĭatŭ spre aduceré de roadă, cât au fostŭ voĭa luĭ Dumnezău a pune dar al săŭ de sus şi în mine cu lucraré sfinţii sale, şi cu purtaré de grije a cinstituluĭ mieu părinte şi înduratuluĭ dascalŭ, a luĭ Anthim Ivirénul. Priiméşte dară Măriĭa ta ca un făcătorĭu de bine, şi ca unŭ ĭubitorĭu de Dumnezăŭ, şi cinstitorĭu de slugile luĭ céle adevărate, roada acĭasta acumŭ întâĭ adusă Mărieĭ tale, şi pre mine între ceĭ pré plecaţi robi aĭ Mărieĭ tale te milostivéşte a mă scrie. Priiméşte de înpreună cu cărticéoa acĭasta şi inima mé, care poftéşte ca să te ţie pre Măriĭa ta pré putérnică Diréptă Celuĭ de sus întregŭ şi cu totŭ darulŭ de sus dăruitŭ, întrarmat cu toată arma dumnezăĭască, asupra vrăjmaşilorŭ trupeşti şi sufleteşti, spre paza creştinătăţiĭ şi spre ajutorĭul pré plecaţilorŭ robi aĭ Mărieĭ tale, cu rugăcĭunile sfintuluĭ Constantinŭ şi a sfinteĭ Eleniĭ, întru lungime de zile.

„Al Mărieĭ tale micŭ şi plecat robŭ
„Mihaĭ".

Inaintea textuluĭ şi la pag. 32 sĕ află o mică gravură representând pe S-ţiĭ Constantin şi Elena, în picióre şi ţinênd în mână o cruce mare, sprijinită jos. De-asupra cruceĭ sĕ vede Domnul Christos într'un nor, binecuvîntând, iar de-asupra capetelor sfinţilor inscripţiunile grecesci: ὁ ἅγιος κωνσταντῖνος şi ἡ ἁγία ἑλένης. Sub întâia gravură sĕ află versurile acestea:

„Hs. tarele-npărat, sfinte Constantine,
Semn îţĭ arătă crucé întărind pre tine.
„Scriind slove de stéle înprejur râmleneştĭ:
Constantine cu acest semn veĭ să birueştĭ,
„Şi dând războĭ cu acel Maxentie spurcat,
In apa Tyveruluĭ pre dâns aĭ înnecat.
„Că cu vicleşugul luĭ ce-aŭ gândit să fie,
Putérnicul Dumnezău i l-au trimis şie.
„Pentr'acéĭa cu maĭca-ţĭ te roagă 'npreună
Cătră acel înpărat ce v-au dat cunună,
„Ca şi noĭ să dobândimŭ acé biruire,
Spre văzuţĭ şi nevăzuţĭ vrăjmaşĭ izbândire".

La pag. 31, sub gravura de care se vorbesce maĭ sus, sĕ află versurile următóre:

„Fericit aĭ fost aicĭ Constantine-n lume,
Şi-n cerĭ cu Apostoliĭ aĭ căştigat nume.
„Pus-aĭ aici pre pământ mare nevoinţă,
Adăogând luĭ Hs. cinstita credinţă.
„Bucură-te dară cu maĭca-ţĭ înpreună,
In cerĭuri cu toţĭ sfinţiĭ ţiind crucĭa-n mână,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„C'acĭast-aĭ ĭubit armă maĭ tare de toate,
Roagă-te dar luĭ Hs celuĭ ce i să poate,
„Ca şi noĭ să căştigăm acel lăcaş cəresc,
Unde pururé sfinţiĭ în vécĭ să veselesc."

La sfîrşitul Paraclisuluĭ, adică la sfîrşitul cârţiĭ se citesce:

„Cade-să să ştiĭ că Paraclisul acesta ne aflându-se la zioa sfinţilor în izvoadele grecești, s-au făcut slovenéște, cu porunca Prea sfinţituluĭ Kyr Theodosie Mitropolitul a toată Uggrovlahiĭa. Şi s-aŭ aşezat să să cânte, la zioa sfinţilor unde va fi hramul, sau şi aĭurė la alte bisérici, când va fi voĭa eclisiarhuluĭ sau paraclis saŭ la pavecerniţe".

Bucurescĭ, Museul de antichităţi.

Odobescu, *Cîte-va ore la Snagov,* în *Revista Română,* II (1862), 402 şi în *Scrierĭ literare şi istorice,* I, 458.

1697.

103. Evanghelie, Snagov 1697.

ЄФ҃НТЇ ШИ ДМ҃НЄЗЄЇЙСКЇ | ЄѴ҃АНГЄ'ЛІЄ | Кѕ кѡ́м прѣ лѧминáтѧлѧй шй҃ .ѳнълицá | тѧлѧй Дм҃нь . шй҃ ѿблъдѧитóрю а҃ тóатъ цáрл Рѧмънѣскъ, Iw | Кѡнстандíнь Б: Воєкод. | Шй҃ кѕ порѧнка пѣртътóрюлѣ Правослáвїей прѣ сфѣцйтѧл Кур Ѳеодѡ́сїе Митрополйтѧл | а҃ тоáтей църи Рѧмънѣщи, шй҃ | ѣ҃дáрхѕ плáюрилшрь: Їкѧмь а҃ дóа шръ Тупърйтъ шй҃ дїордшей | тъ май кѕ мѣлтъ невойницъ. | Л сфѣйта Мънъстйре .ѳ Снѣгѡвь | Лà ѣнѧль дела сѣсенїм Лѧмїй, ѧ҃ѵ҃чѧ. | Дє смерйтѧл .ѳтрѕ ѣрмонáхи | Ѧндíмь Iкирѣнѧль.

In-folio de 3 foĭ nepag. + 180 numerot. Titlul încadrat şi cu frontispiciu. Tiparul negru şi roşu, pe două colóne, fie care colónă având 35 rînduri. Pagina e încadrată de un chenar simplu. Volumul cuprinde 4 xilografiĭ marĭ, representând pe cei 4 evangheliştĭ, şi maĭ multe frontispiciĭ ornate.

Pe verso titluluĭ se află stema Ţăreĭ Românescĭ reprodusă maĭ sus (pag. 316, facs. n° 213) între literele Iw—К, Б—Ѣ, В—Д, Д—Ѡ, Ц—Ꝑ, şi următórele:

„Versuri politice 10, asupra Stemeĭ pré luminatuluĭ slăvituluĭ şi blagocestivuluĭ Io Constandin B. Basarabŭ Voevodŭ.

„Véde-se că Corbulŭ prorocŭ au hrănitŭ
Şi Dumnezăĭasca poruncă au plinitŭ,
„Pren care şi stema acĭasta să arată
Cu darulŭ celŭ de susŭ înfrumuseţată.
„Aducându-ĭ arma cé de biruinţă,
De încoronéză pre celŭ de bună viţă,
„Pre Domnulŭ Constandinŭ, ce-ĭ zic Băsărabesculŭ,
Nepotŭ lu Şerbanŭ-vodă Cantacuzinesculŭ,
„Ce acumŭ domnéște ţara Rumânéscă.
Domnulŭ celŭ putérnicŭ bine-lŭ întăréscă."

Pe fóia următóre sĕ află două vieţi ale Evanghelistuluĭ Ioan, una de Sofronie şi alta de Dorotheĭ, episcopul Tyrionuluĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşit (f. 180 v.):

„Slavă, cinste şi închinăcĭune celuĭ în Troiţă unuĭa Dumnezău, carĭ ne-au ajutatŭ după începutŭ de amŭ ajunsŭ şi sfârşitulŭ.

„Iară ceĭ ce vă veţĭ întîmplà a citì bucuraţi-vă în Domnulŭ şi vă rugaţi pentru mine, şi ce greşală veţi afla îndreptaţi cu Duhulŭ blândeţelorŭ nepuindu-ne în ponosŭ, că pre cum ĭaste cu neputinţă omuluĭ a nu păcătuì, într-acestaş chipŭ şi Typografuluĭ a rămâné fără de greşală.

„Typăritu-s-au în Anulŭ dela spaseniĭa lumiĭ 1697.

„De smeritul întru ermonahĭ
„Anthimŭ Ivirénulŭ

„A tratajilorŭ rînduită urmare.

„ Ѧ Б В Г Д Є Ж Ѕ З И І К Л М Н О П Р С Т Ѹ Ф Х Ѿ Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь Ѣ Ю Ꙗ Ѫ Ѱ Ѯ Ѵ. Ѧ Б В Г Д Є Ж.

„Acésté toate îndoite.

„Pre cumŭ ceĭ streini doresc̆ŭ moşiĭa şă-ş vază,
„Când sântŭ într-altă ţară de nu potŭ să şază;
„Şi ca ceĭ ce-sŭ pre mare bătuţi de furtună
„Şi roagă pre Dumnezău de liniște bună.
„Aşa şi Typografulŭ de-a cărţiĭ sfârşire,
Laudă ne ncetată dă şi mulţemire.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române: Biblioteca Centrală.

Popp, *Disertaţie*, 69. — Ciparu, *Analecte*, XXVIII, Nn.; *Principia*, 102 şi 112. — Picot, *Anthime*, 533, n° 6. — Dinulescu, *Antim*, 70. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 38.

104. Tâlcuirea Liturghieĭ, tradusă din grecesce de Ieremie Cacavela, Iaşĭ 1697.

Ѩ ЄѢЦѢТѪРѢ Ꙋ҃ТѢ | ЙДєкѣ сѝтєи шй Дѧмнєѕъѣцѷй ЛѴТѪРГІЙ | Тълкѹйре дє пє лймѣа Грєчáскѫ пє | лймѣа рѹмънйскѫ, дє їєрємїа ка | кавєла дáскалъ. кѫ порѹнка мъріи | сáлє Прѣ лѹминáтѹлѹй Дмнь | Іѡан ЙНТÎѠχ, КѺНСТЙНТЙН | ВОСВОДЛ. | Типърйтѹсаѕ Ѧ ЙШѢ. | Ѧ типáрница ДОМНЙЇСКѫ. | Вълѣт: ѕѯ҃є. дѣла Хр҃є: ѕаχ҃ѕ | Мца: Маи: ѧ к҃.

In-4° mic de 6 foĭ nenum. pentru titlu şi prefață, şi 265 foĭ numerotate, împărţite în caiete de câte 4 foĭ, avênd ca signatură alfabetul cirilic. Titlul e tipărit cu negru şi roşu şi e încadrat în florĭ de compoziţiune tipografică. Pagina plină are 20 de rînduri.

Pe verso titlului stema Moldoveĭ (n° 219) între literile Ѳ—Л, К—Е, Б—М, Г—Е, З—М, şi următórele:

„Stihurĭ pre stema ţărăĭ.

„Capulŭ cel de buorŭ, de pre chipŭ să cunoaşte,
„Arătându putĭare ţărăĭ, cum să tocmĭaşte.
„Pre vărvuri de munţĭ, lăcuind să vadă,
„Soarele dua şi noaptĭa luna îĭ dau rada.“

Pe cele-lalte foĭ liminare se află următórea:

„Predoslovie

„Pré luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ şi bunŭ credincĭosuluĭ Domnŭ şi Biruitorĭu Ţărăĭ Moldoveĭ Ioan Antioh Constantin Voevoda, — Domnulŭ nostru milostiv.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Ḑice Domnulŭ nostru Is. Hs. ucenicilor sĕĭ la svânta evanghelie a luĭ Mattheĭ, Milostive şi luminate Doamne: Voĭ sinteţĭ lumina lumiĭ; nime aprinḑind lumina nu o pune suptŭ obroc sau suptŭ masă, ce o pune în sfĭaşnicŭ, ca sâ luminĭaḑe tuturorŭ celorŭ ce sănt în casâ. Casa sĕ numĭaşte şi cortŭ, milostive şi luminate Doamne, precumŭ grăĭaşte Prorocul şi înpăratul Davidŭ: „Cătu-sŭ de ĭubite sălaşele sau corturile tale Domnulŭ puterilor“ Psal. 83. Şi cătrâ Evreĭ fericitulŭ Pavel Apostolŭ: „Iarâ având cortul cel dentăĭu, îndireptările slujbeĭ şi svinţirĭa lumasca.“ gl. 9, st. 1. Cortulŭ svânta Besĭaricâ închipuĭaşte că precum cortul are multe şfărĭ răvărsate, carile sănt de trĭaba luĭ, aşa şi svânta Besĭarică multe şi marĭ taĭne are, carile le umbrĭaḑâ ĭa pentru svinţirĭa sufletĭascâ a pravoslavnicilor creştinĭ. Intâĭ dară mulţemim pré milostivuluĭ Dumneḑău şi mântuitorĭuluĭ roduluĭ omenescŭ carele ţ-au datŭ acĭa bogată dragoste şi milostivire în inema Mărĭĭ tale déĭ arătatŭ lumina cunoştinţiĭ, pre răndŭ şi pre amănuntŭ prin toate, şi o aĭ pusŭ înnaintĭa tuturorŭ oamenilorŭ. Că socotindŭ ca un prĭa bunŭ credincĭosŭ creştinŭ Domnŭ, că maĭ de trĭabâ să fie céle dumneḑăeştĭ de cătŭ cĭale lumeştĭ: că cĭale lumeştĭ săntŭ ca floarĭa, şi ca ĭarba să trec şi să topâscŭ; cĭale dumnezăeştĭ aĭ ĭubit şi le-aĭ îmbrăţăşat. Pentru că dela începutul domniĭ Mărĭĭ tale, cu oserdie tĭ-aĭ îndemnat spre svânta Besĭaricâ a o cinsti şi a o zidi, înpodobindu-o cu acĭastâ cuviinţată podoabă. Precum acela înţeleptulŭ Solomon, dacă stătu la înpărăţiĭa luĭ Davidŭ părinteluĭ său stăpânitorĭu, îndată să apucă a zidi besĭareca cĭa mare şi vestită a Ierusalimuluĭ, ce să ḑice Sion, precum scrie Paralipomenon, cartĭa a doa, cap. 3: „Şi începu Solomon a zidi casâ Dom-

219

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nuluĭ în Ierusalim;" că aşĭa au ḑisŭ Dumneḑău luĭ Davidŭ înpăratŭ: „tu besĭaricâ nu-m veĭ face, ĭară fiĭu-tău Solomon carele va fi în locul tău înpăratŭ, ăcela va zidi mie casâ;" precum scrie ĭarăşĭ la Paralipomenon cartĭa întâĭa, glav. 29, sh. 1: „Grăit-au Davidŭ împăratŭ cătrâ toatâ Besĭarica: Solomon fiĭul mieu pre carele l-au alesŭ Domnulŭ încă din cuconiĭa tineriaţelor, şi lucru mare ĭaste pentru că nu omuluĭ găta-va sălaş, ce luĭ Dumneḑău." Aşĭa şi Măria ta, n-aĭ făcut acĭastâ carte să fie numaĭ de un omŭ, ce să fie de obşte tuturor; că adevăratŭ că şi svânta Lyturghie cândŭ să slujĭaşte, nu-ĭ numaĭ pentru Preutul, ce pentru toţĭ cariĭ asculţâ svânta şi dumneḑăĭasca Lyturghie, pentru viĭ şi pentru morţiĭ, viilor de sănătate, morţilor ertare de păcate. Aşĭa face şi sămănătoriul; nu samănă grăul numaĭ pentru hrana luĭ, ce şi pentru hrana altora.

„Aşĭa face şi neguţitoriul carele îmblă pre uscat şi pre mare, nu aduce negoţŭ numaĭ de trĭaba luĭ, ce aduce şi alte negoaţe multe cătŭ trebue şi altora. Intr-acesta chip şi Măria ta, măcarâ că săntŭ acĭaste ĭuţĭ şi grĭale vremĭ, a nu face şi a nu cheltuĭ pentru ţarâ; darâ ca un bunŭ stăpân şi pururĭa preveghitoriu pentru lumina cunoştinţiĭ şi a deşchideria ochilor nĭamuluĭ nostru aĭ pusŭ în tipografiĭa Măriĭ tale tălcuirĭa svinteĭ Lyturghiĭ, tĭ-aĭ îndemnat ḑua şi noaptĭa a cărmuĭ pre ceĭ ce nu ştiu taĭnele şi alcătuirile svinteĭ Besĭarici; aĭ vrut pre toţĭ să ştie nu numaĭ ce-ĭ adevara a dumneḑăeştiĭ şi svinteĭ Lyturghiĭ cunoştinţa cĭa aliasâ tuturor ce vor să să hirotonisascâ, tocmĭtâ spre întrebăcĭunĭ şi răspunderĭ; ce încâ taĭnile cĭale ascunse a luĭ Dumneḑău, rănduĭalele şi putĭarĭa a svintelor rugi; slujba cĭa taĭnicâ a podoabeĭ preuţeştĭ; hotarăle cĭale neclătite a Besĭaricĭĭ săborniceştĭ şi tălcuirĭa pré amănuntul părţilor a besĭaricĭĭ zidite; cĭumilitura a svinteĭ scripturĭ cĭale de patru chipurĭ a Hristosuluĭ celuĭ adevărat Mesiĭa, acĭa prin scripturĭ adevărată dovadâ; propoveduirĭa ucenicilor acĭa tocma cu tunetul; izbănda a dumneḑăesculuĭ dar celuĭ de multe fialurĭ; tălmăcirĭa acĭa înnaltâ a încheiturilorŭ credinţiĭ, a săboarălor celor de obşte adunare alĭasâ; tabăra purtătorilor de erĭase acĭa otrăvitâ; aşijdirĭa a Maicĭĭ luĭ Dumneḑaŭ mărire, acĭa nepotrivitâ a fericiţilorĭ ḑiastre cĭale de patru ozoarâ de Dumneḑău ţesute; cĭatele a Ierarşilorŭ celorŭ preste cerĭu; rănduĭalele cĭale plăcute luĭ Dumneḑău a cetăţiĭ ceiĭ înpărăteşti; zugrăvala tuturorŭ celor de trebuinţă cătră spăsenie şi între toate acĭastĭa taĭna a snteĭ Priceştenii, acéĭa ce cu măriria eĭ întrĭace nu numaĭ a omenilor, ci şi a îngerilorŭ cugete. Căcĭ precum ḑice Augustin: Fiindŭ Dumneḑăirĭa pré înţelĭaptâ, maĭ multŭ dé-acĭastâ jărtvâ să dĭa n-au ştiutŭ; fiind pré putĭarnică de acĭasta maĭ multŭ să dĭa n-au pututŭ; fiind pré bogatâ de acĭasta maĭ multŭ să dĭa n-au avutŭ. Şi acela că nu s-au datŭ a să cunoaşte grăindŭ cu ucinicĭĭ cândŭ mergĭa la Emmaus, s-au datŭ a să cunoaşte mâncândŭ întru svânta Priceştenie, precum ḑice Svântulŭ Grigorĭĭ la tălcovaniĭa svinteĭ Evangheliĕĭ. Pentru care lucru şi la lĭagĭa vĭache citim să fie fost închipuitâ în multe fĭalĭuri, cum o închipuĭa Isaac cândŭ cu păine şi cu vin întăriĭa pe fiĭu-său, pre Iacov; şi marele Melhisedec, cândŭ numaĭ păine şi vin jărtviĭa; şi acel viţel a luĭ Avraam la stejarul Mamvrĭ, şi acel chivot al făgăduinţiĭ, şi oaĭa acĭa după casa rudenii lor, şi acel stălp de foc şi de nuor, şi acè manna cerĭască, acel untŭ şi miĭare şi apa din pĭatră, şi toate cĭalĭa-lalte, că întru sânta scriptură au fost chipuri aceştiĭ sânte taĭne, pre cum ceĭ purtătorĭ de Dumneḑău şi Snţĭ Părinţiĭ nostri lĭ-au însemnatŭ şi lĭ-au alcătuitŭ. Acĭasta darâ văḑind şi Măriĭa ta, tĭ-aĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

îndemnatŭ a înpodobi şi a înfrumuseţa Snta besĭarică cu un odorŭ ca acesta, care ne lipsiĭa în limba noastră, dè fi ca să înţelĭagă nărodulŭ şi a cunoaşte taĭnele şi orănduĭalele bogosloviĭ cărţiĭ aceştiĭa, putincĭoşi nu eramŭ, şi maĭ vrătos şi acĭasta din neînvăţătură şi den neînţelĭagerĭa limbiĭ. Carĭa noă cu dor ne era să vedemŭ acestŭ lucru scos pre limba noastră. Care acmu aĭ strălucitŭ Măria ta inemile nĭamuluĭ nostru cu bogosloviĭa a dumneḑăeştiĭ şi Snteĭ lyturghiĭ. Şi nu maĭ multŭ alta, fără căt că acĭasta luminâ nu s-au maĭ luminatŭ pre limba noastră. Ce dară acĭasta dat-aĭ întăĭ în tiparĭ, şi după acĭasta ĭarăşĭ nedejduindŭ întru Tatălŭ Părintele vécĭnicŭ, şi întru unulŭ născutŭ fiĭul său, carele în lume jărtvă s-au trimis, ca să o spăsască cu agĭutorĭul Daruluĭ Duhuluĭ sntŭ, şi întru a Măriĭ tale bună şi fericită viĭaţă, încă gândescŭ şi alte cărţĭ că veĭ maĭ da în lume pentru folosul limbiĭ nĭamuluĭ nostru.

„Decĭ dară întămplându-mi-să după porunca Măriĭ tale a fi cârmuitorĭu aceştiĭ ostenĭale or căt ĭaste, unde dară alergând cu cuviinţă dintr-a Măriiĭ tale Măriiĭ tale o aduc, adevăratuluĭ şi pré alesuluĭ nostru stăpân şi oblăduĭtorĭu a pămăntuluĭ nostru, care eştĭ măngăitorĭu şi păzitorĭu spre céle folositoare de obşte, rugându-ne şi miliĭ dumneḑăeşti, se priimască acestŭ dar a Măriiĭ tale ca o jărtvă de bună mirĭazmă la oltarĭul a Besĭaricĭĭ ceiĭ cereşti, şi să să scrie la pomĭannicŭlŭ direptilorŭ slăvitŭ numele Marĭĭ tale. Amin.

„A Mărĭĭ tale maĭ micŭ plecată slugă
„Lupul Bogdanŭ Hatmanŭ.“

Titlul dela începutul textuluĭ este acesta:

„Invăţătură svntă, adecă a dmnḑăeştiĭ, şi svnţiteĭ Lyturghiei, tălŭcuire şi cercare. Acelora cariĭ vor să să hirotonisască. Tocmită spre înţelégere. Spre întrebăcĭune şi răspundere.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.

Popp, *Disertaţie*, 78. — Bianu, *O tipăritură românéscă necunoscută*, în *Columna luĭ Traian*, 1882, 521. — Melchisedec, *Biblioteca Domnuluĭ Dimitrie Sturdza*, în *Revista* Tocilescu, III, v, 150. — Erbiceanu, în *Biserica ortodoxă*, XIII (1889–90), 152. — Dr. Ilarion Puşcariu, *Documente*, II (Sibiu 1897), 367. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 89.

105. Triod slavo-românesc, Buzĕu 1697.

V. Popp şi Cipariu menţionéză printre cărţile tipărite în Ţara Românéscă un Triod slavo-românesc, tipărit la Buzeŭ în 1697. Sbiera se îndoesce de existenţa luĭ şi crede că Cipariu trebue să-l confunde cu un alt Triod, tot slavo-românesc, tipărit cu treĭ anĭ în urmă, adică în 1700, la Buzĕu.

Popp, *Disertaţie*, 70. — Cipariu, *Analecte*, XXV şi XXVIII Mm. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 94.

106. Antologhion, tipărit de Antim Ivireanu, la Snagov, 1697.—Grecesce.

'ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ | ΤΟΫ ΟΛΟΫ ΕΝΙΑΫΤΟΫ | ΛΙΑΝ ΠΛΟΥΣΙΟΤΑΤΟΝ ΠΑΝΤΩΝ Τῶν νῦν εὑρισκομένων 'Ανθολογίων. | Περιέχει γὰρ οὐ μόνον τὰς ἐν τοῖς νῦν εὑρισκομένοις 'Ανθολογίοις 'Ακολουθίας, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ Ψαλτήριον μετὰ τῆς 'Οκτωήχου, 'Ωρολόγιόν τε καὶ Πεντηκοστάριον. Ἔτι δὲ καὶ τὸ ψυχωφελέστατον Τριῴδιον. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν | πᾶ-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

σαν τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ σῶαν καὶ ἀνελλειπῆ. | Ἐτυπώθη δὲ ἐν τῇ περιφήμῳ καὶ περιφανεστάτῃ Οὐγκροβλαχίᾳ· ἐπὶ τῆς ἐκλαμπροτάτης ἀρχῆς τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐνδοξοτάτου τε καὶ μεγαλοπρεπεστάτου ἡγεμόνος καὶ αὐθεντὸς πάσης Οὐγκροβλαχίας, ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ | ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ | ΜΠΑΣΑΡΑΜΠΑ ΒΟΕΒΟΔΑ. Εὐθύνοντος τὸν οἴακα τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγκροβλαχίας τοῦ | πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κῦ Κῦ Θεοδοσίου. | Σπουδῇ μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ πανευλαβεστάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς πατρᾶσι Κῦ Γαλακτίωνος τοῦ Βιδάλη, τοῦ ἐκ τῆς περι|φήμου Νήσου Τίνου, καὶ πρώην καθηγουμένου τῆς μεγίστης | μονῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθωνος, | Καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κυρίου Παναγιώτου τοῦ Σινωπέως. | ΕΝ ΤΗ ΣΕΒΑΣΜΙΑ ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΕΙΩΝ | ΤΟΥ ΣΥΝΑΓΟΒΟΥ | παρὰ Ἀνθίμου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. | Ἐν ἔτει Σ(ωτη)ρίῳ αχιζ΄ κατὰ μῆνα Ἰαννουάριον.

Antologiu întregulu serviciu de peste an, cel mai bogat dintre antologiile cunoscute acum, căci cuprinde nu numai serviciile religióse din Antologiile cunoscute, dar şi Psaltirea întrégă, cu Octoihul, Orologiul şi Penticostarul; încă şi mângâitorul de suflet Triod, şi într'un cuvînt întregul serviciu de peste an. S'a tipărit în renumita şi ilustra Ungrovlahie, în timpul strălucitei domnii a prea cucerniculuĭ, prea slăvituluĭ şi prea puterniculuĭ stăpânitor şi domn al întregeĭ Ungrovlahiĭ, Domnul Domn Ioan Constantin Basaraba Voevod, ţinênd cârja prea sfinţiteĭ Mitropoliĭ a Ungrovlahieĭ prea cucernicul şi de Dumneḑeu păzitul mitropolit Domnul Domn Teodosie. Cu osârdia şi cu cheltuiala prea piosuluĭ întru ieromonahĭ şi părinţĭ sufleteşcĭ Domnul Galaction Vidali, din strălucita insulă Tinos, şi mai nainte egumenul mareĭ mânăstiriĭ a Lavreĭ sfîntuluĭ munte Atos, şi cu îndreptarea învăţatuluĭ Domn Panaiot din Sinope. In sfînta mănăstire a Intrăriĭ Domnuluĭ de la Snagov, de către Antim Ieromonahul din Iviria. Iu anul dela Mântuire, 1697, luna Ianuarie.

In 4⁰ de 5 foĭ nenumerotate, şi 935+40 pagine. Tipărit cu negru şi roşu, pe două colóne, cu 50 de rînduri în colónă. Titlul este încadrat în florĭ de compoziţiune tipografică; pe verso să află stema Ţăreĭ (facs. n⁰ 214). Sub acéstă stemă se află 5 distihurĭ adresate luĭ Constantin Brâncoveanu, iar pe pagina următóre o epigramă pentru carte. Urméză apoĭ o scrisóre de dedicaţie către acelaşĭ Domn, semnată de Ieromonahul Galaction Vidali şi o însciinţare. Pe ultima fóie liminară se găsesce tabla de materiĭ şi o gravură representând pe David, cu inscripţie românéscă. Este acelaşĭ clişeu care a servit la *Psaltirea* din 1694 (v. mai sus n⁰ 96.)

Din prefaţa Ieromonahuluĭ Galaction Vidali extragem următórele rînduri:

Διὰ τοῦτο ἄν καὶ ἄλλοι τινὲς ἀφιερώνουσι τοὺς πόνους καὶ κόπους τῶν συγγραμμάτων τους εἰς ἄλλα καὶ ἄλλα πρόσωπα, διὰ ἄλλας καὶ ἄλλας αἰτίας, ὁ καθ'ἕνας κατὰ τὸν σκοπὸν ὁποῦ ἔχει· ὅμως ἐγὼ τὸ παρὸν βιβλίον ὡσὰν ἐκκλησιαστικὸν ὁποῦ εἶναι, καὶ περιεκτικὸν πάντων τῶν καλῶν καὶ θεαρέστων ἔργων καὶ πράξεων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων· ἐπειδὴ καὶ περιέχει πάντα τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, καὶ εἶναι διὰ νὰ εἰπῶ, μία ἱερὰ βιβλιοθήκη τῆς ἐκκλησίας, ἀνελλειπὴς καὶ ἀπέριττος, τὸ ἀφιερώνω εἰς τὴν σκέπην καὶ διανθέντευσιν τῆς θεοσεβεστάτης, θεοστηρίκτου, καὶ θεοσώστου ὑμῶν ἐκλαμπρότητος, διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας αἰσιάς. ὄχι μόνον ὡσὰν χρεῶσται καὶ ὀφειλέται ὁποῦ εἴμεσθεν, διὰ τὰς ἀπείρους αὐτῆς παι μεγαλοπρεπεῖς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὁποῦ εὑρισκόμεσθε καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν ὑπὸ τὴν σκέπηντης, εἰς ταύτην τὴν μεγαλώνυμον, καὶ θεοῤῥύρητον αὐθεντίαν· ὄχι καὶ διατὶ τὸ ἐτυπώσαμεν εἰς τὴν Τυπογραφίαν ὁποῦ καταστήσατε μὲ ἰδίαν δαπάνην τε καὶ ἐπισταόταν εἰς ταύτην τὴν πολιτείαν . . .

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

... De aceea, deşì unìĭ afierosesc opurile şi ostenelele scrierilor lor la unele şi la altele din persóne, pentru cause multiple, fie care dupe scopul ce-l are,—eu însă cartea presentă, pentru că este bisericéscă şi cuprinḑétóre de tóte faptele şi lucrările sfinţilor, bune şi plăcute luĭ Dumneḑeŭ, şi fiind-că cuprinde şi tóte cele de trebuinţă şi necesare spre mântuire, şi este ca să ḑic aşa, o sfinţita bibliotecă bisericéscă, fără lipsă şi completă, o afierosesc adumbrireĭ şi protecţiuneĭ strălucireĭ Vóstre celeĭ prea pióse, de Dumneḑeu păzite şi sprijinite, pentru multe şi marĭ cause. Nu nu-naĭ pentru că suntem obligaţi şi datorĭ pentru nenumăratele şi prea măreţele Vóstre binefaceriĭ şi daruriĭ către noĭ, cariĭ ne aflăm în present sub adumbrirea Vóstră, în acéstă Domnie de Dumneḑeŭ păzită şi cu nume mare; nu numaĭ pentru că am imprimat-o în Tipografia ce aţĭ fundat cu propria Vóstră cheltuială şi îngrijire în acéstă ţară...

La sfîrşit, pag. 40:

Τέλος σὺν Θεῷ etc.

Ἐτιπώθη δὲ ἐν ἔτει Σ(οτη)ρίῳ, ᾱχμ̄ζ̄. Κατὰ μῆνα Ἰαννουάριον. Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

Sfîrşitul cu Dumneḑeu, etc.

S'a tipărit în anul mântuireĭ 1697, în luna Ianuarie, de către Antim Ieromonahul din Iviria.

Traducerea de C. Litzica.
Bucurescĭ, Biblioteca G. Dem. Teodorescu.

A. Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, nº 44,122. — Picot, *Antlıime,* 532. — C. Erbiceanu, în *Bis. Ortodoxă,* XVII (1893—94), 418.—Legrand, *Bibliographie hellénique,* III, 52.

107. Ioan Karyophylles, Manual despre câte-va nedumeriri, Snagov 1697. — Grecesce.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ, | Περὶ τινων ἀποριῶν καὶ λύσεων, | ἢ | Περὶ ἐξετάσεως καὶ ἐπιβεβαιώσεως ἀναγκαίων | τινῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων. | Πονηθὲν μὲν παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου | κυρίου Ἰωάννου Καρυοφύλου μεγάλου λογοθέτου | τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας. | Κατὰ αἴτησιν τοῦ πανευγενεστάτου καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζηνοῦ. | Καὶ ἀφιερωθὲν | Τῷ ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡγεμόνι, Κυρίῳ Κυρίῳ | Ἰωάννῃ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ Μπασαράμπᾳ | Βοεβόδα πάσης Οὐγκροβλαχίας. | Ἀρχιερεύοντος | Τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου, Κυρίου | Κυρίου ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ. | Ἐτυπώθη ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τοῦ | ΣΥΝΑΓΩΒΟΥ. | Ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ. ᾱχμ̄ζ̄.

Manual despre câte-va nedumeriri şi soluţiuni, sau despre cercetarea şi confirmarea câtor-va dogme necesare ale Bisericeĭ, compus de prea înţeleptul şi învĕţatul profesor domnul Ioan Karyophylles mare logofĕt al mareĭ biserici a luĭ Hristos, după cererea prea nobiluluĭ şi învĕţatuluĭ arhon domnul Constantin Cantacuzin, şi dedicat prea Inaltuluĭ şi evlaviosuluĭ principe, domnuluĭ domn Ioan Constantin Basarab Voevod a tótă Ungrovlahia, păstorind prea Sfîntul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit domnul domn Theodosie. S'a tipărit în cinstita mănăstire Snagov, în anul de la Hristos 1697.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In-4⁰ de 4 foĭ numerotate jos şi 46 foĭ numerotate sus, ultima din greşală are numĕrul 47. Pe verso titlului stema Ţĕrei Românescĭ (n⁰ 214).

In prefaţa luĭ Antim Ivirénul, adresată luĭ Constantin Brâncoveanu, se spune că Ioan Karyophylles fiind întîmplător în Bucurescĭ, l-a rugat Constantin Cantacuzino să scrie acéstă carte, care maĭ târdiŭ a căḑut în mâna luĭ Antim Ivirénul; acesta a tipărit-o, după ce s'a rugat de Sevastos Kyminitul, s'o maĭ revadă.

După acéstă scrisóre urméză o însciinţare.

La f. 27 se află:

ΕΤΕΡΑΙ ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ Ἀναγκαῖαι ἑκάστῳ εὐσεβεῖ, ἑρμηνευθεῖσαι παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σοφωτάτου ἐν Διδασκάλοις μεγάλου Λογοθέτου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου, διατρίβοντος ἐν Βουκουρεστίῳ, πρὸς τὸν αὐτὸν εὐγενέστατον καὶ λογιώτατον ἄρχοντα Κύριον Κωνσταντῖνον τὸν Καντακουζηνόν.

Alte întrebărĭ şi rĕspunsurĭ folositóre fiecărui credincios, explicate de acelaşĭ prea învĕţat între dascălĭ mare Logofăt al mareĭ Bisericĭ Domnul Ioan Karyophylles, petrecênd în Bucurescĭ, către acelaşĭ prea nobil şi învĕţat arhon Domn Constantin Cantacuzin.

Titlul pentru intrarea în materie este următorul:

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΥΓΕΝΣΤΑΤΟΥ Καὶ λογιωτάτου ἄρχοντος κυρίου Κωνσταντίνου Καντακουζηνοῦ, ἀδελφοῦ τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ εὐσεβεστάτου αὐθέντου πάσης οὐγκροβλαχίας, κυρίου, κυρίου Ἰωάννου Σερβάνου Καντακουζηνοῦ Βοϊβόνδα. πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπεκρίθη ὁ ἐν Διδασκάλοις σοφώτατος Ἰωάννης Καρυοφύλλης, καὶ μέγας Λογοθέτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διατρίβων ἐν Βουκουρεστίῳ.

Cestiunĭ ale prea nobiluluĭ şi prea învĕţatuluĭ arhon domnul Constantin Cantacuzin, frate al prea Strălucituluĭ şi prea piosuluĭ domn a tótă Ungrovlahia, domnuluĭ domn Ioan Şerban Cantacuzin Voevod, la carĭ a rĕspuns fórte înţeleptul între dascălĭ Ioan Karyophylles, şi mare Logofĕt al tronuluĭ ecumenic, aflându-se în Bucureştĭ.

Traducere de C. Litzica.

Bucurescĭ: Biblioteca Academiei Române. — Londra: Museul britanic.

Picot, *Anthime*, 534. — Legrand, ***Bibliographie***, III, 45. — Gaster, ***Geschichte der rumänischen Litteratur***, în Gröber, ***Grundriss der romanischen Philologie***, II, 3 (Strassburg, Trübner, 1898), 311. — Iorga, în ***Analele Academieĭ Române***, XXI, 106.

108. Discurs panegiric despre Împĕratul Constantin, Snagov 1697. — Grecesce.

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ | Εἰς τὸν Θεόστεπτον Βασιλέα, καὶ Ἰσαπόστολον | Μέγαν Κωνσταντῖνον. | Ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ πανσέπτῳ αὐτοῦ Ναῷ, τῇ ἁγι|ωτάτῃ Μητροπόλει Οὐγγροβλαχίας. | Καὶ ἀφιερωθεὶς | Τῷ Ὑψηλοτάτῳ, καὶ Γαληνοτάτῳ Πρίγγιπι καὶ | Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας, Κῷ Κῷ | Ἰωάννῃ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ | Μπασαράμπᾳ Βοεβόδα. | Τυπωθεὶς δὲ ἐν τῇ Σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν Εἰσοδείων | ΤΟΥ ΣΥΝΑΓΟΒΟΥ | Εὐθύνοντος τοὺς οἴακας τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης Μη- τροπόλεως Οὐγγροβλαχίας Τοῦ πανιερωτά-|του, καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου | Κῦ Κῦ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ. | Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. | Ἐν ἔτει σ(ωτη)ρίῳ 1697.

Discurs panegiric despre împĕratul încununat de Dumneḑeŭ şi asemenea cu Apostoliĭ Marele Constantin, rostit în prea sfînta luĭ biserică în prea sfînta mitropolie a Ungrovlahieĭ şi dedicat prea înaltuluĭ şi serenisimuluĭ principe şi domn a tótă

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ungrovlahia Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab Voevod. Tipărit în sfînta mănăstire a Intrăreĭ în biserică din Snagov, pe când conducea cursul prea sfînteĭ Mitropoliĭ a Ungrovlahiei prea sfîntul şi de Dumneḑeŭ păzitul Mitropolit domnul domn Theodosie, de către Antim ieromonahul din Ivir. In anul mântuiriĭ 1697.

Traducere de C. Litzica.

In-4⁰ de 10 foĭ. Ultima albă.

Prefaţa, adresată luĭ Constantin Brâncoveanu, e semnată Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Μαιώτης, care este şi autorul panegiriculuĭ.

Londra: Museul Britanic.

A. Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 45, n⁰ 128. — Picot, *Anthime*, 534, n⁰ 8. — Legrand, *Bibliographie*, III, 52.

109. Gramatică slavonéscă, tipărită de Antim Ivirénul, (Snagov) 1697.

ГРАММАТІКІ
Слакенскиѧ Прáкилное
ΣΥΝΤΑΓΜΑ
Нинѣ Тꙋ́помъ ꙗ҆ꙁо́бражéнное,
соꙗзволéнїемъ прⷮ҆вѣ́тлагѡ Го
сподарѧ̀ всеѧ̀ земли Оꙋ́гро
влáхїйскиѧ.
Їѡ̃ Кѡнстантúна Басарáба
Воево́ды.
Блг҃словéнїемъ пре ѡ҆сщéннагѡ
Кꙋр Θеѡдо́сїѧ
Бжїею Мл҃стїю Митрополúта
тоѧ̀жде Земли.
В лѣт: ѡ̃ Рож: Хсва: ѧ҆хч҃з.

Dréptă alcătuire a gramaticeĭ slavonescĭ, scrisă acuma în tipar cu voia prea luminatuluĭ Domn al întregeĭ Ţĕrĭ Ungrovlahe Io Constantin Basarab Voevod, cu bine-cuvîntarea prea-osfinţituluĭ Kyr Teodosie, cu mila luĭ Dumneḑeŭ, Mitropolitul aceleiaşĭ ţĕrĭ. In anul dela nascerea luĭ Christos 1697.

In-8⁰ mic de 4 foĭ nepag. şi 246 foĭ numerotate. Caietele de câte 8 foĭ, (afară de primul, liminar, nesignat şi ultimul, carĭ aŭ câte patru foĭ), aŭ ca signatură literele alfabetuluĭ cirilic, repetate pe foile 2–4 însoţite de cifrele cirilice в, г, д. Pagina are 23 rînduri.

In foile liminare se află: titlul, stema Ţĕreĭ Românescĭ cu versurile slavonescĭ şi prefaţa luĭ Antim, carĭ se reproduc maĭ jos în limba originală şi în traducere românéscă.

Напреславное Стемма прескѣтлагѡ Господарѧ̀ всеѧ̀ земли Оꙋ́гровлáхїйскиѧ, Їѡ Кѡнстантúна Басарáба Воево́ды.

Сѣ Знáменїе, Крéстъ твóй, врáги побѣжда́ет,
Бг҃ъ бо ѝ на протúкны, крѣпкѡ напрꙗза́ет,
Воево́до нáш Влáскїй, в рáгѣ в протúк стáни
Сѣ вѣлáка ѝ Мéчъ ѣ҆ст готóвый на врáни.
Слонце, в днѝ, мѣцъ в нóщи, ко пóмощо тѝ скѣтит
Бг҃ъ же повѣдѣ нá нѧ, со нб҃съ провúдит.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Prea mărita stemă a prea luminatului Domn al întregiĭ Ţĕrĭ ungrovlahe Io Constantin Basarab Voevod.

Acest semn, crucea ta, pe dușmanĭ îĭ învinge,
Căcĭ Dumneḑeŭ și împotriva vrăjmașilor cu tărie (te) înarmézĕ,
Voevodule al nostru românesc, staĭ (ridică-te) împotriva dușmanuluĭ,
Iată buzduganul și sabia gata sunt de luptă.
Soarele ḑiua și luna noaptea spre ajutorul tĕŭ luminézĕ,
Iar Dumneḑeŭ din cerurĭ învingere asupra lor trimete.

Къ благочéстїи сїáющемꙋ, прескѣтломꙋ Господáрю Їѡ Кѡнстантúнꙋ Басарáбꙋ Воевóдѣ, и ѡ҆владáтелю всеѧ землѧ Ѻ҆ѓровлахїйскиѧ Бл҃гоѻ҆тробнѣйшемꙋ бл҃годѣтелю, Мúрнагѡ Здравїѧ, многодéйствїѧ, бл҃гополꙋчїѧ, и҆ кѣчнагѡ спсéнїѧ полꙋчúти желáемъ.

Предословіе Грамáтїки.

Сі ѡ҆жé прозвбé ѝностранное сѣмѧ, сúрѣчъ Слaвéнска Грaммáтїка, хꙋдóжество ѝзкѣстно, дѣло же бл҃го и҆ ѝскꙋсно, и҆ къ днéхъ Господарствованїѧ вшегѡ. Ѥстъ всáкомꙋ ѡ҆дúвительно и ѡ҆тѣшúтельно, ѣгдá на ѣгѡ нúвѣ ѝзрастáет нѣкое зéрно ѝноꙗзы́ческое: кúдитъ бо дѣло нóво и҆ секрáтно, прéжде небывáло и҆ невидúмо: Тáкѡ сѣмúногимъ ѡ҆дивлéнїемъ прихóдитъ и҆ рóдꙋ ншемꙋ, ѝлú сѣмене сегѡ сúрѣч Слaвенскагѡ прáкочтéнїѧ, ѝлú плóда ѣгѡ, сúрѣчъ разꙋмѣнїѧ чтомагѡ лишáемомꙋ: ѣгдá за мнóгѡлюбнымъ попечéнїемъ вшнм принесѣ крéмѧ ко éже ꙗвúти сѧ семꙋ бл҃гóмꙋ дáрꙋ сúрѣчъ Слaвеńскомꙋ ꙗзы́кꙋ и҆ к нáшей землú. и҆ ѧ҆ще ѡ҆ своúхъ ѝмъ ѝлú ѡ҆ домáшныхъ, сирѣчъ ѡ҆ Слaвянъ мнóгословéнъ Слaвеńскїй ꙗзы́къ ѥстъ и҆ ѡ҆дивлéнъ, ѝдéже свойствéннѣ ѡ҆потребля́етсѧ: Кол'ми пáче ѡ҆ нáсъ, ѝже не свойствéннѣ, стрáннѣ, и҆ преноси́телнѣ ѡ҆потребля́емъ ѝ, къ слáвꙋ и҆ ко ѡ҆дивлéнїе достóитъ поднести сѧ восїáв'шꙋ ѣмꙋ, къ православномꙋ ѡ҆потребленїю ншемꙋ. Что́ же сéй ꙗвлéй сѧ Бл҃гопоспѣшенїемъ Дх҃а Ст҃áгѡ мнúт сѧ бы́ти плóдъ Бл҃гъ? Сéй ѥстъ ѩже дшá к тѣлѣ чл҃вческом, и҆ свѣтъ ѝже во Слнци, и҆ что́ ѥстъ Сóль ѩже въ ѧдн: ꙗкѡ ботѣло без дшú ѥстъ мéртво, ꙗкѡ слнце не свѣтит без свѣта, и҆ ꙗкѡ ѧдь не прїáтна без сóли: Тáкѡ чтéнїе ѝлú писáнїе без рꙋководúтел'ницы Грaммáтїки, хóщетъ бо кто знáти ѥстество́ пúсменъ, слóгъ, и҆ глáсомъ к речéнїихъ прáмо ѡ҆дарáти, и҆ словесá препинáнїемъ запинáти, тóе ѡ҆брáщетъ к перкой чáсти Грaммáтїки сúрѣчъ Ордографїи. хóщетъ речéнїѧ к оскомꙋ чáсти тóчнѣ возноси́ти: тóе наслѣдитъ ходотáйством ктóрнѧ чáсти, сúрѣчъ ѥтꙋмологíѧ.

Желáетъ словесá слóжнѣ сочинáти, и҆ сіе за чúном Ѳꙋнтáгїос ѡ҆дóбнѡ се бц҃ притáжетъ. Вождлѣетъ кто́, стихú слагáти, и҆ тóе себѣ Просѷдíю стихотвóрною прнóбрáщет. Прáко рéкше какóꙋмъ пóлезноꙋмным кѣщи Онá ѝлú къ грéческомъ, ѝлú во Латúйскомъ лú въ ѝномъ кóем лúбо ѝз ꙗзы́къ плодотвóритъ, такóвым и҆ ко Слaвéйском: ѡ҆чúтъ бо къ речéнїихъ знáти рáзиства Грaммáтичныхъ Слóка чáстїй и҆ склонéнїѧ ѧмéнъ, и҆ глагѡлъ спражéнїѧ по дéматемъ ѝхъ и҆ ѡконч҃éнїемъ, Й разсѫждáти въ Ѳстероклúтехъ ѝлú Ѝномалéхъ лишéнїе ѝлú ѝз ѡбы́лїе, лú ѝзмѣнéнїе. Слóвом ѣдúнимъ, ѡ҆чúтъ тщáтелм трꙋдáщмсѧ въ по ѝскáнїи ѣм, бл҃гѡ и҆ глáти и҆ писáти. Ѡ҆ чесóмъ всéмъ вéл'ми ѡ҆скꙋдно бáше нáмъ несꙋщей правúтел-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

нници грамма́тїцѣ. Чесо ра́ди а҃ще комѹ́, на́мъ найпа́че по́лезна бы́ти ви́дитсѧ: зане́ по́ цр҃квехъ Бж҃ествє́нныхъ Славе́йски чита́ти о҃быко́хомъ: но́ некѣжи сѹ́ще семѹ́ а҃зы́кѹ а҃кѡ и҃ностра́нѹ и҃ нескойственнѹ́, мо́жемъ мно́гажды и҃ во погрешє́нїе въпа́сти: Семѹ́же и҃скѹ́сѹ сѹ́щѹ, надежда въ бг҃ѹ́ а҃кѡ просѧ́щымъ на́мъ коне́цъ бл҃гъ припода́стсѧ, за бл҃го полѹ́чнымъ господарствова́нїемъ вашимъ: Ви́димъ бо въ о҃́кореніе сегѡ́ бл҃га́гѡ сѣ́мене въ землѝ нѡ́шеи, и҃ по́мощь бж҃їю къ люботрѹ́дномѹ ка́шемѹ тща́нїю: Когда́ мла́стѝкнѣ и҃ хр҃толю́бнѣ ра́зкѣ и҃ны́хъ добродѣтелїи́ и҃ о҃́чи́лище о҃́строи́лъ е҆сѝ Ко и҃спра́вле́нїю Славе́йскагѡ а҃зы́ка отрочатемъ ѡ҃ мла́дагѡ ко́зраста. Про́чее же мно́гослове́ wстависе ѡ҃ Грамма́тїцѣ, поне́ само́ досто́йнство е҆́ѧ дѣ́ло а҃кла́етъ, Ко́ль велїко е҆́стъ, и҃ ко́л' че́стно! Припада́емъ съ мле́нїемъ ко бг҃ѹ́ прилѣ́жнѡ мле́щей, да бл҃госо и҃зволи́тъ да́ти е҆́и бы́ти о҃́спѣ́ва́ѧ во бл҃гѡ о҃́потребле́нїе. Е҆́же ко сла́вѣ Бж҃їю, и҃ в чє́сть пребл҃гаке́нным Дв҃ы Бц҃ѣ, и҃ късѣ́хъ Сѣ́ты́хъ: и҃ Пракосла́вїю во ползѹ́ дш҃е́внѹю и҃ телє́снѹю: а҆ вшє́й а҃сневолмо́жности а҃ко попече́нїе и҃ мѹ́щемѹ ѡ҃ се́мъ, ко воздаа́нїе за сїе е҆́же ѡ҃ Бг҃а на землѝ многодѣ́йствїемъ, и҃ тѣ́лесноздра́вїемъ, бл҃гѡполѹ́чїемъ, и҃ бл҃гѡпоспѣ́шїемъ въ все́мъ: в нб҃ѣ́ же кѣ́чны́хъ бл҃гъ наслѣ́дїем. Припада́емъ и҃ до нѡ́гъ а҃снекел'мо́жности вшє́м с кни́жицею сею҆ и҃менова́ною Грамма́тїкою, поповеле́нїю вшемѹ́ нѣ́ тѹ́пом и҃зо́бражє́нною, и҃про́симъ на́мъ трѹ́дившимсѧ мластѝвъ бѹ́ди.

И҃снекел'мо́жности ва́шем нижа́йшїй Бг҃о-
мо́лецъ Смеренный в І҆еромона́сехъ
И҃ѡа́мъ Тѹпогра́фъ.

Celuĭ ce străluce în pietate, prea luminatuluĭ domn Io Constantin Basarab Voevod şi stăpânitor al întregiĭ Ţĕrĭ Ungrovlahe, celuĭ prea nobil născut şi bine făcĕtor, sănătate în lumea acésta, ḑile îndelungate şi noroc şi vecĭnică mântuire să aibă ĭĭ dorim.

Precuvîntare la gramatică.

Iată că a încolţit sĕmînţa străină, adecă gramatica slavonéscă, o artă cunoscută şi un lucru bun şi iscusit, şi în ḑilele domnieĭ vóstre. Pentru fie-care e de mirare şi plăcut lucru, când pe câmpul luĭ (în ţarina luĭ) cresc óre-carĭ grăunţe de altă limbă, căcĭ vede un lucru noŭ şi tăinuit, ce maĭ 'nainte n'a fost şi nu s'a vĕḑut. Astfel că multă mirare s'a întîmplat şi cu neamul nostru lipsit saŭ de sămînţa acésta, adică de cetirea adevĕrată slavonéscă, saŭ de fructul eĭ adecă de înţelegerea celor cetite, când în urma îngrijireĭ pline de iubire a vóstră, ajunse vremea ca să se arate şi acest fericit dar, adecă limba slavonéscă, în ţara nóstră. Şi dacă limba slavonéscă la aĭ sĕĭ saŭ la aĭ caseĭ (cum s'ar ḑice), adecă la Slavĭ, e prea-slăvită şi admirată, acolo unde ea se întrebuinţează ca limbă proprie, cu cât maĭ mult la noĭ, carĭ o întrebuinţăm nu ca pe a nóstră, ci ca pe una străină şi împrumutată, ar trebuì ca să fie ridicată în slavă şi admiraţie strălucitóre, spre exacta întrebuinţare a nóstră! Căcĭ ce este acest bun fruct ce se arată prin bună-voinţa sfîntuluĭ duh? Acesta este ce este sufletul din corpul omenesc şi lumina din sóre, şi ce este sarea în mâncare; căcĭ precum corpul fără de suflet mort este, precum sórele fără de lumină nu luminéză şi precum mâncarea nu e plăcută fără de sare, tot aşa e şi cetirea sau scrierea fără gramatică conducĕtoare. Căcĭ dacă vrea cineva să scie firea

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

literelor şi silabelor, dacă cu glasul vrea să accentueze cuvintele drept şi să însemne vorbele cu accente, acela trebue să se adreseze la prima parte a gramaticeĭ, adică la ortografie. Dacă vrea să desfacă vorbele în părţile lor cu exactitate, trebue să cerceteze cu deamănuntul a doua parte, adică etimologia. Dacă vrea să compună vorbe compuse, spre acésta trebue să-şĭ însuşască bine regulele sintaxeĭ. Dacă cine-va doresce să facă versurĭ, şi acésta şi-o însuşesce prin prosodia făcătóre de versurĭ. Drept vorbind, lucrurile de minte folositóre la care ea a dat nascere fie în limba grecéscă, fie în cea latinéscă, saŭ în orĭ ce altă limbă, aceleaşĭ le dă şi în slavonéscă, căcĭ (ne) învaţă să cunóscem în propoşiţiĭ deosebirile între părţile de cuvînt ale gramaticeĭ, şi declinarea numelor şi conjugarea verbelor, după temele lor şi după terminaţiunĭ, şi să judecăm la eteroclite saŭ anomale lipsa saŭ prisosul saŭ schimbarea. Cu un cuvînt, ea deprinde pe ceĭ ce se silesc cu rîvnă, să o înveţe şi să vorbéscă şi să scrie bine. De tóte acestea noĭ eram fórte lipsiţĭ, căcĭ ne lipsea gramatica conducătóre.

De aceea dacă cuĭva (i se pare), cu atât maĭ mult nouĕ trebue să ni se pară a fi folositóre, de óre ce în bisericele dumneḑeescĭ noĭ ne-am obicĭnuit a cetì slavonesce; dar necunoscênd acéstă limbă, care ne este străină, nu a nóstră, puteam de multe orĭ să cădem în greşelĭ. Sciind voĭ acésta, iar noĭ cititorĭ avênd nădejde în Dumneḑeŭ, nădejdea nóstră a căpětat un bun sfîrşit în binecuvîntata domnie a vóstră, căcĭ vedem înrădăcinarea acesteĭ sĕminţe bune în ţara nóstră şi ajutorul dumneḑeesc adăogându-se la silinţa vóstră neobosită, când cu îndurare (milostivire) şi cu iubire de Christos, afară de altă binefacerĭ, aĭ întemeiat şi şcólă întru învĕţarea (îndreptarea) limbeĭ slavonescĭ pentru copiiĭ de vîrstă fragedă.

Dar să lăsăm la o parte vorba prea multă despre gramatică; valórea eĭ proprie, cât de mare este şi cât de preţuită, o va arăta lucrarea. Să cădem în genunchĭ cu rugăciune, rugându-ne cu sîrguinţă luĭ Dumneḑeŭ, ca să bine-voiască a face ca ea să fie de folos în întrebuinţarea eĭ şi spre mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi spre cinstea prea fericiteĭ Fecióre, Născătóreĭ de Dumneḑeŭ şi a tuturor sfinţilor, şi spre folosul sufletesc şi trupesc al drept-credincioşilor, iar pentru luminata vóstră (luminată Măria vóstră), ca unul ce v'aţĭ îngrijit de acésta, spre primirea pentru acésta de la Dumneḑeŭ a uneĭ vieţĭ îndelungate pămintescĭ, a sănătăţiĭ trupescĭ, fericiriĭ şi norocului în tóte, iar în ceruri a îndulcirĭ cu tóte fericirile (bunătăţile). Şi astfel cădem la picĭórele luminateĭ Mărieĭ vóstre, cu acéstă cărticică numită gramatică, după porunca vóstră acum din tipar scósă, şi Vĕ rugăm să fiţĭ milostiv cu noĭ ceĭ ce ne-am trudit (ceĭ ce am lucrat-o).

Al luminateĭ Mărieĭ vóstre prea mic de Dumneḑeŭ rugător,
smeritul între eromonahĭ
Antim tipograful.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Muzeul de Antichităţĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

220. Frontispiciu din *Evanghelia*, 1697.

1698.

110. Dimitrie Cantemir, Divanul sau gâlcĭava înţeleptului cu lumĭa, Iaşĭ, 1698.

ДИВАНЪЛЪ сѣ҃ ГѪЛЧѢВѢЙ ЛЦЄ̃ЛЄПТѪЛѪЙ КѪ ЛѪМѪ СѢ҃ ЦЮдєцѪл сфлетѪлѪй кѪ трѢпѪл. Прѝнь де трѣда, шѝ де ѿстенѝицъ юбѝрѣ Ѧ лѪй ІѠѪ̃ННЬ ДѢ-МѢ̃ТРІЄ КѠНстантѝнь Воєвѡ́д. Лтъю ѝѧ́кодит, шѝ де изнѫкъ дни кѣ́кюль, шѝ нѡ́Ѵл Тєстамѣ́нтъ, ѧ слáка, шѝ фолосѝница Молдовенѣ́скѪлѪй нѣ́м. ѧ крѣ́миле, а Мъ-рїѣ́ сáле Бл҃гочѣ̃тѝвлѪ̃ Прѣ лѪминáтлѪ̃ Молдавіи Ѡблъдѣ́торю ІѠѪ̃ННЬ ѪНТѢ́ѠХЬ Кѡнстантѝнь Воєвѡ́дь, Ѫлкътѝт. Тѣрма ѣ ПракославникѫлѪи Молдовенѣ́скѪлѪи Нъ-родъ, де прѣ Осѫинцѝтл Пърѝнтеле Сакка Ѫрхїепископл шѝ митрополѝтл сѫчѧ́кїй Ѡкърмѫиндѫсъ. Ѫ̃ръ кѪ ѿсѝрдїѧ, шѝ ѣпитрѡ́пїѧ ЧинстѝтлѪй, шѝ бл҃городникѫлѪ̃ Богр дѫмнѣ́кѪи Лѣ́пл Богдан хатманлѪ̃, сѪ Типърит ѧ wрáшл скáзнлѪ̃ домнїй. Лнь Ѫ̃ши. Ѣ Лѣт. дєлà Ѫ̃дáмь ѧ҃ѕ҃ѕ. Ѫ̃ръ дєлà мѫнтѫница лѪмїй. ѧ҃х҃ч҃и. Мсца. Ѫ̃кгѕст. а҃. Шѝ сѪ типърить прѝнь ѿстенѝала смерницлѡр шѝ мáи мичилѡр. Ѫ̃дăласїѣ ЇєромонахѫлѪ шѝ Дионѝсїѣ монáхѫлѪ, Молдокѣнїи.

ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΕ ΤΟ ΣΩΜΑ Διὰ μόχθου, καὶ φιλοπονίας. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κωνσταντίνου Βοεβόδα. Νεοστὶ συντεθὲν, ἔκ τε τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, εἰς δόξαν καὶ ὄφελος τοῦ τῶν μολδάβων γένους. εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου τε καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου, καὶ ἡγεμόνος πάσης μολδαβίας Κυρίου Κυρίου ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝ-ΤΙΩΧΟΥ Κωνσταντίνου Βοεβόδα: Ποιμένοντος τὸ εὐσεβὲς ποίμνιον τῶν μολδάβων, τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ μητροπολίτου, τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως σουτζάβας Κυρίου ΣΑΒΒΑ. Διὰ ἐπιμελείας δὲ, καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἄρ-χοντος Κυρίου Λούπουλου Μπογδάνου, τοῦ καὶ Χατμάνου. Ἐτυπώθη ἐν τῇ περιφήμῳ πόλει Ἰασίου, τοῦ καὶ αὐθεντικοῦ θρόνου. Ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου. ζος. Ἀπὸ Χριστου γονίας. 1698. Μὴν. Αὔγουστος. λ: Ἐτυπώθη δὲ, διὰ μόχθου. τῶν ἐλαχίστων, Ἀθανασίου Ιερομονάχου. καὶ Διονυσίου μοναχοῦ, τῶν ἐκ τῆς μολδαβίας.

In-folio de 10 foĭ nenumerot., 138 numerot. şi iar 6 foĭ nenum. la sfirşit. Titlul, ca şi textul, e tipărit pe două colóne, în stânga textul românesc, iar în drépta versiunea grecéscă Colóna românéscă are 37 de rînduri.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ДИВАНУЛЪ
сѫ.
ГЛЧВАЛЦЕЛБ
ПТѢЛѢНКѢЛѢМА ОЛУЧЮ
ДЕЦѢЛ СФЛЕТѢЛѢНКѢ ТРѢПѢ.
Прінь дотѣда, шн де ѡстінінцьювнѣ
Алѣн.
ІѠАНЬ ДМНТРІЕ КѠН
СТАНТІНЬ КОЕВѠДѢ.
Лтѣю нѣводн, ш де нніѡлвъ дн
векюль, шн нѡѣл Тестаменть,
лславл, шн фолосінца Молдо-
венескѣлѣн нгм. Лвремнле, а-
Мріе сале Блгочетнѣѣлѣ Пѣтлѣ
мнната Ѣлѣ Модавіе Ѡблвдѣторю
ІѠАНЬ АНТІѠХЬ КѠСТАЧ
тінь Коевѡдь, Алкѣтѣнѣ.
Тѣма а Православникѣлѣ Модове-
нѣкѣлѣ Нарѡ, делрѣ Оівніцнчѣ
Пърінтеле Сава Архіепнкопѣ, ш
мнтрополнтѣ Сѣчавїн.
Ѡкѣмѣнѣѣ
Гаръ кѣ ѡшнрдїа, шн ѣлнтроп̈їа
Ѣістнтѣлѣн, шн блгороднкѣ
лѣ Бом дѣнѣлѣлѣіѣ Кѣда
хѣманѣлѣ, ва Тнпъри лнѡ
ѡлшѣ склѣнѣлѣ дѡнїн.
Лнь Гѣшн.
Б'лѣт. дела Ѣдѣм. зѕѕ.
Ѣлѣ дела мѫтѣнніца лѣмїн.
ѫгѣн. Мцл. Ѣвгѣ, л.
Шн сѣх тнпърнтѣ прінь ѡстінтѣла семвнцн
лѡ, шн ман мнчнлѡ. Ѣдамасїе Іеромнахѣлѣ
шн Анонісїе монахѣлѣ, Молдовенїне

ΚΡΙΤΗΡΙΟΝ
Ἤ
ΔΙΑΛΕΞΙΣΤΟΥ
ΣΟΦΟΥΜΕΤΟΝΚΟΣΜΟΝ
Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΕ ΤΟ ΣΩΜΑ
Διὰ μόχθου. Ϛ Φιλοπ[illegible]ίας.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Κωνσαντίνου Βοεβόδα.
Νεοσὶ σωτερθὲν, ἔνεκε τ παλαιοῦ πρὸ
νέας Διαθήκης. εἰς δόξαν ϗ ὄφελ-
ξ τ μολδάβων ψυχῶς. εἰς τὰς ἡμέρας
τοῦ δσεβεστάτου. ϗλαμπροτάτου τε καὶ
ὑψηλοτάτου αὐθέντου. ϗ ἠγεμό-
νος πάσης μολδαβίας
Κυρίε Κυρίε
ΙΩΑΝΟΥ ΑΝΤΙΩΧΟΥ
Κωνσαντίνου Βοιβόδα:

Ηπρλόυντ· τὸ δσεβὲς πεῖμνιον τῶν
μολδάβων, ξ πανερωτάτου ἀρχιεπι-
σκόπου ϗ μητροπολίτου. τ ἁγιω-
τάτης μητροπόλεως σου.
τζῶβας Κυρίε
ΣΑΒΒΑ.
Διὰ σπουδαιότατος δὲ, καὶ σπουδαιοτάτου
ξ ὑψηλοτάτου ϗ δσεβεστάτου ἄρ-
χοντος Κυρίε Λεπυσλε Μπογ-
δάνου. τοῦ καὶ Χατμανοῦ.
Ετυπώθη ἐν τῇ θεοφύλῳ πόλει Ἰασίου.
ξ ϗ αὐθεντικῷ θρόνου.
Ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου. ζος.
Ἀπὸ χριστοῦ γενέσεως.
1698. Μὴν. Αὐγουστος. λ:
Ἐπιστάτης δ. Διὰ μόχθου. τ ἐλαχί-
στου. Ἀθανασίου Ἱερομονάχου. Ϛ Διονυ-
σίου μοναχοῦ, τ ὄντ μολδαβίας.

221. — Cantemir, *Divanul*, Iași 1698.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

222. — *Trupul şi sufletul*, din D. Cantemir, *Divanul* Iaşi 1698.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

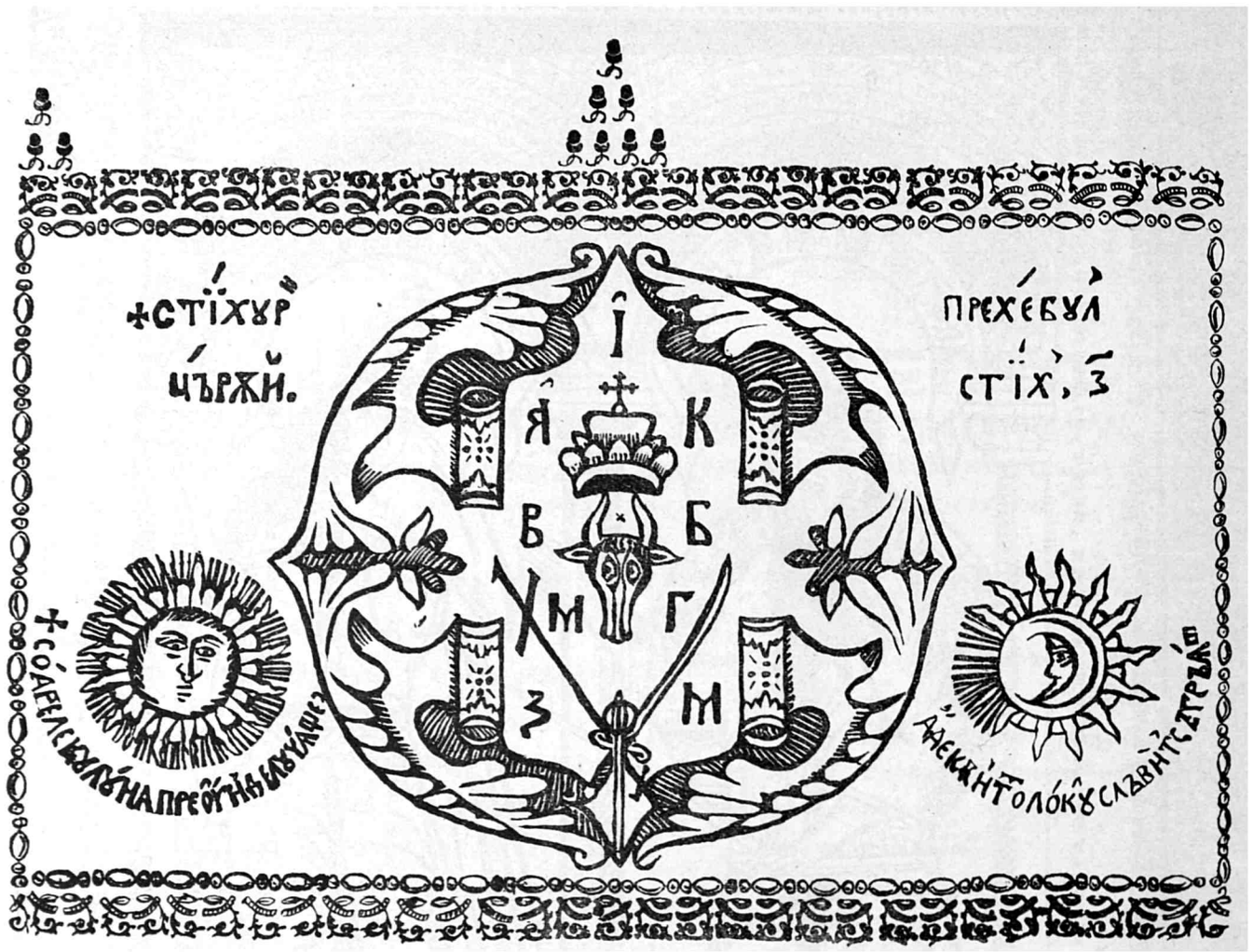

223.

Pe verso sĕ află stema Moldoveĭ cu literile Î, Я-К, В-Б, М-Г, З-М, la stânga sórele şi la drépta luna, cu legenda: † *Soarele cu luna pre unde lucĭaşte, — Adecâ-n tot locul slăvit să grăĭaşte,* iar sub acéstă stemă

„Stihurĭ pre he(r)bul ţărâĭ. Stih. 7.

„Herbul ţărâĭ vechiĭ ş-au fost ales buar,
Numele vestindu-şĭ, ca tunul prin nuâr,
„Noiĭ maĭ pre urmă, avându-lŭ moşie,
Tot acel vechĭu nume maĭ vestindu-l şie,
„Intr-acĭastă vréme, cine-l stăpânéşte,
O Dumneḑău svinte, tu îl ocrotĭaşte,
„Că mâna ta sv(â)ntă l-au încorunatu-l
Şi braţul tău tare l-au întemeĭatu-l,
„Părinţasca scară şi scaunul dându-i,
Ceriasca ta armă, crucĭa întinḑindu-i,
„Spata-i povăţéşte, biruindŭ pre toată
Văḑut, nevăḑută, vrăjmăşasca gloată.
„Căruntéţe vaḑă, bătrânéţ-ajungă,
Slăvit fericéşte-l cu vĭaţă îndelungă.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In restul foilor liminare se află următórele treĭ prefeţe, grecesce şi românesce:

„Blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ şi noaă cinstituluĭ, dulceluĭ şi maĭ mareluĭ frate Ioan Antiohŭ Constantinŭ Voevod, cu dumnădăĭasca milă, Domnŭ Oblăduitorĭu Ţărăĭ Moldoviĭ, dela alŭ Măriiĭ sale maĭ mic şi plecat frate Ioan Dimitrie Constantin Voevod, Carte de închinăcĭune.

„Astronomiĭ, adecă a stélelorŭ cunoscători, (pré luminate, cinstite, ĭubitul mieu frate), întru toate câte întru a cerĭuluĭ trup stéle să poartă, doaă numaĭ neclătitoare şi nemutătoare a fi arată, carile una în parté cerĭuluĭ dĭasupra, ĭară alta în parté cerĭuluĭ de desuptŭ a să afla povestescŭ, una polus arcticus, ĭară alta polus antarcticusŭ le număsc, prin carile a cerĭului trup şi rătunḑală să învârtéşte.

„Acĭaste dară doaă stéle, (maĭ marele mieu şi ĭubit frate), macar că cu starĭa una dela altă, lungă depărtare şi mare deosăbire au, însă ĭarăşĭ, (după socotĭală), pururé nedespărţite şi tot-déuna nedeosăbite sintŭ; şi a lor una cătră alta drĭaptă potrivire, şi una înpotriva altiĭa neclătită odihnire şi răḑimare, nicĭ a cerĭuluĭ lată lăţime, nicĭ a sferii pământuluĭ groasă grosime, a o oprì sau a o despărţì pot. Că precum 2 roate într-o osie să lĭagă, aşĭa acéle printro o mintĭască osie, (caré axon să chĭamă), una cu alta să prin atâta de meĭdian despărţire întrulocaḑă.

„Intr-acéste 2 stéle chendrul, adecă ţinta a mijlocirii câtinţii cerĭuluĭ să înmijlocĭaḑă şi în acé adevărată mijlocire a rătunḑélii pământuluĭ să aşaḑă, carile din vărtutĭa a acelor 2 dreptŭ cumpănite şi potrivite stéle, acélĭa câte de asupra chentruluĭ întemeĭate sintŭ, nicĭ cum în sus sau în gĭos, în drĭapta sau în stânga a să muta sau a să clătì pot. Ce orĭ câte în a câtinţii cerĭuluĭ cuprindere să cuprind, toate într-acel înmijloc dreptŭ mijlocit chentru să raḑimă spreste totŭ.

„Ca acéste dară 2 stéle (dulcele mieu, ĭubit, maĭ mare frate), doĭ fraţi, sau doaă inimĭ a doĭ (însă adevăraţĭ) s-ar asămâna puté fraţi, carii cu staré loculuĭ şi cu depărtaré deosăbirii (trupeştĭ) macar că cât departe depărtaţĭ şi cu petréceré ne-întrulocaţĭ ar fi, însă după a sufletelor de nemică cevaş oprită pătrundere (de vréme ce sufletulŭ neoprit şi prin toate pătrunḑitorĭu ĭaste) pururé ne-depărtaţĭ, tot déuna şi-n toate date întrulocaţĭ să află. Acmù dară ce-ĭ bine, sau ce-ĭ frumos, decât a petréce fraţii înpreună, ḑice psal. 132. Aşĭa dar între doĭ fraţĭ dragostĭa (ca între doaă stéle, chentrul) nemutată pré întemeĭată să mijlocĭaḑă, adecă între doaă iuimĭ a doĭ fraţĭ nesmintită şi nebetejită să aşaḑă. Şi aşĭa din doaă inimĭ o adevărată dragoste izvoréste, carĭa ca al triilé frate a fì să socotéşte. Aceştĭa dară cu acel de aur al dragostii frăţeştĭ legându-să şi înpletindu-să lanţuh, neruptŭ şi neîndoit va fi, mărturiséste înţeleptul: funé întreită anevoe să va rumpe, Eclisiastul. gl. 4. sh. 12; aceştĭa tot-déuna în toate şi pretutindiré bine vor îmblà, adeveréste ĭarăş înţeleptul: treĭ siutŭ carile bine îmblă, Pilde, gl. 30, sh. 29.

„Thalis filosoful, carile dintre ceĭ şĭapte aĭ Grecilor înţelepţi unul era, pentru treĭ lucrurĭ boḑilor săĭ mulţămită şi blagodarenie a face obicĭuit era: întâĭu căcĭ om şi nu dobitoc, a doa căcĭ bărbat şi nu fămée, a treĭa căcĭ Ellin şi nu Varvar l-au făcut. Aşĭa dară eu (dulcele mieu, cinstite şi maĭ mare frate) pentru treĭ lucrurĭ celuĭ în Troiţă de o fiinţă Dumneḑău vécĭnic, a tot ţiitorĭu şi chivernisitorĭu împărat, slavă, cinste şi închinăcĭune trimăt: Intâĭu căcĭ nezloslavnicŭ, innoplemennic, ce pravoslavnic creştin; a doua căcĭ nu altii besérică, ce aĭ răsărituluĭ următorĭu; a treĭa căcĭ nu altuĭa, ce Măriĭ tale dintr-un părinte şi dintr-o

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

maĭcă m-au făcut şi m-au născutŭ frate, pre carile ca pre o intemeĭată şi vârtoasă sprijenĭală şi cetate te ţiĭu. Adeverĕşte împăratul Solomon ţicând: fratele carile să agĭutorĕşte de frate ca o cetate vârtoasă. Pildele, gl. 18. sh. 19. Aşijdirè precum izvorul mic în apa mare a da năzuĭaşte, aşĭa eu cătră Măriĭa ta şi cătră a Mării tale cinste alergându, cinstè să mi să mărĭască, precumŭ frumos grăiaşte Esthir: Izvorul mic în apa mare să mărĕşte, gl. 10 sh. 6. Şi macar că de un filosof oare carele s-au grăit: gura caré singură pre sine să laudă să fie puţind, maĭ vârtos că ale Marii tale laude ale méle sint; însă precum adevărul pre toate biruĭaşte şi preste toate stăpânĕşte, adeverit şi ştiut îm ĭaste. Cu a acestuĭa dar a adevăruluĭ veşmintŭ îmbrăcându-mă, mirosul veşmintelor méle, ca mirosul zmirnii, mărturisĕşte cântaré cântărilor, gl. 4 sh. 11. Pentru acĭasta cinsti-voĭu, lăuda-voĭu, şi acĭasta tuturor mărturisi-voĭu, căcĭ mie în cinste, în laudă şi (cu a luĭ Dumneḑău agĭutorĭu) agĭutându îm eştĭ. Darŭ pre cine voĭu cinsti? Prorocul mă învaţă: Nu da altuĭa slava ta şi vredniciĭa ta nĭamuluĭ strein. Varuh, gl. 4 sh. 3. Pentru acĭasta cu cinste ca Domnuluĭ şi fratelui mieu maĭ mare mă voĭu închina. Şi cum nu te voĭu cinsti? ĭarăş voĭu ḑice, şi cum nu voĭ mărturisi? ĭarăş voĭu grăi; că eu de voĭu tăcé, au inima şi dragosté cum nu va strigà? au acélĭa ale Măriĭ tale cătră mine nenumărate de-bine-facerĭ nu vor mărturisi? au cu prorocul înpreună nu voĭ cânta: părintele mieu şi maica mé m-au lăsat pre mine, ĭară Domnul mieu (şi fratele mieu) m-a luat pre mine? Pentru acéstĭa dară a Măriĭ tale totdĕuna şi-n toate ḑile cătră mine, dintru acè adevărată frăţască dragoste izvorâte, ca de viĭaţă făcătoare de-bine-facerĭ, izvoară arătate, cărora răsplătire şi la preţ preţuire a da vrédnic nefiind, acest al mieu puţinteluş pentru multŭ, mititeluş pentru mare dar, cu rugămiute spre priĭmire îlŭ aducŭ, carele dintaĭ născutul a proastii şi nevrédnicii méle minţĭ, ca unŭ de floricéle cules şi legat mănunchĕş, carele întaĭa a osteninții méle răzsădire şi odrăslire ĭaste, spre a Mării tale bună mirosală l-am alegându-l şi gătindu-l adus. Insă cu oare ce şi osărdie, şi ostenință, din a multora, nu de pemintestĭ ce cereştĭ ogoară, neveştedĭtoare floricéle, cu nestricătorĭu miros adunate şi-ntrulocate lĭ-am prefăcutŭ. Insă cu acĭastă îndemnare, pre Măriĭa ta priimitorĭu, şi a ostenéle ca acéstĭa însoţitorĭu ştiind, precum şi alte întru ale Mărĭ tale vremĭ multe s-au răzsădit ş-au înflorit. Aşĭa mă rog ca şi acéstĭa ale méle ostenéle (carile sintŭ ca nişte de un prost şi neînvăţat grădinarĭu adunate floricéle) a să sămăna, a să sădi, a înflori şi tuturor de preună a să obşti, să bine-voeştĭ, şi să nevoeştĭ. Şi maĭ vârtos totŭ moldovenescul nostru nĭam, cu cântaré cântărilor a strigà, şi unul altuĭa în bucurie arătând, a cântà să se îndémne ḑicând: Florĭ s-au deşchisŭ în pământulŭ nostru, glav. 2, sh. 12.

„Insă măcarŭ că acest al mieu dărişor, Mării tale nevrédnicŭ şi netrébnic ĭaste, căce mulţĭ minunaţĭ, multe minunate, slavite şi lumii obştite, şie pre urmă lăsate au făcut ş-au arătat, de pomenire destoĭnice şi vrédnice lucrurĭ, carele ca soarele în sănina vréme dau raḑe, şi ca lumina în întunérec ce luminĭaḑă. Au poate dară luminuţa lumănărelĭĭ, înpotriva soareluĭ să strălucĭască? au poate muviliţa în a Olimbuluĭ munte coastă să să cunoască? ba. Insă precumŭ fericitulŭ Pavelŭ grăĭaşte, adevărat ĭaste: în casa mare nu numaĭ de aurŭ şi de argintŭ, ce şi de lemnŭ şi de lutŭ trebuescŭ vase; cătră Timotheĭ, cărtĭa II, gl. 2 sh. 20. Şi macarŭ că toate blăstămăţiile şi nevredniciile în mine să află, însă Mării tale plăcute

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi învoite fiindŭ, de trĭabă şi vrédnice sintŭ, şi macarŭ că acĭasta a ḑice nevrédnicŭ sintŭ, însă nevredniciĭa mé acéĭa mi-au agĭutatŭ (ḑice Isaiĭa gl. 63 sh. 5) şi cu acĭasta învrednicindu-mă, acĭastă a tineréţelorŭ méle întâĭa născută roadă, Mării tale închinândŭ, şi dăruindŭ, bine învoită, priimită şi plăcută a fi cu plecăcĭune rogŭ, poftescŭ, şi-ntru aceasta rămăĭu

„Alŭ Mării tale maĭ micŭ şi plecatŭ frate
„Dela Udriĭu". „Ioan Dimitrie Constantin Voevoda"

„Cetitorĭuluĭ şi de ostenínţă ĭubitorĭuluĭ, bucurie.

„Cinstite şi de trudă ĭubitorĭule Cetitorĭu, ĭată treĭ spre a sufletuluĭ dulce gustare ţi să întind meşcĭoare. In cé dintâĭu dară ale lumii adecă a trupuluĭ nebunii şi réle, sufletuluĭ stricătoare şi de tot omorătoare pofte şi înpotrivă a înţeleptuluĭ, adecă a sufletuluĭ înţelepcĭune cunoştinţă şi spre lumeştile, să nu ḑic trupeştile desfrănate pofte, înfrănare, oprire şi părăsire să cuprinde.

„In cé a doa pentru ale lumii grăite mincĭunĭ şi bârfiturĭ şi pentru a înţeleptuluĭ vorovite adevărat cuvinte, marturĭ şi mărturiĭ aducându-să, lumé de mincinoase, ĭară înţeleptul de credincĭos să dovedéşte. In cé maĭ pre urmă caré a treĭa ĭaste, pentru gălcévele şi părăle carele maĭ denainte între înţeleptŭ şi-ntre lume, adecă între sufletŭ şi-ntre trup s-au făcut, ca păceluiţĭ, bine învoiţĭ, şi după dumnăḑăeştile poruncĭ amândoĭ înpreună pre o cale şi pre un drum a îmblă şi a să indreptă îĭ învaţă. Şi precum cé vécĭnică, aşĭa cé vremĭannică între dânşii a să alcătuì pace şi prietiniré îĭ învitĭaḑă. Intr-acéste treĭ meşcĭoare, adecă trătăjeĭ, ca în treĭ luminoase şi neprăvuite oglinde, precum a trupuluĭ, aşĭa a sufletuluĭ stat şi podoabă îţĭ privind socotéşte, şi ceva dintr-acéstĭa lipsă, sau grozav văḑind tocméşte, şi cum să cade frumos, orănduĭaşte, şi înpodobeşte, şi precum luĭ Dumneḑău, aşĭa oamenilor plăcut şi cinstitŭ a fi să te învredniceştĭ.

„Aicé dară caré grozăviĭa şi frumséţé trupuluĭ, şi caré grozăviĭa şi frumséţĭa sufletuluĭ să fie veĭ aflà. Căcĭ amănduror podoabele şi dezbrăcările ĭată de faţă stau. Intâĭ dară lumé, adecă trupul, spre care în adâncime nemăsurate bezne fără fund ĭaste să te răpască, şi în vécĭ fără eşire să te prăpădind chinuĭască. Aşijdiré înţeleptul, adecă sufletulŭ, de acé beznă şi prăpastie ferindu-te şi despre a eĭ alergare înpiedecându-te, spre care slavă, fericire şi în vécĭ fără sfârşire bucurie te îndemnând învitĭaḑă, carile bezna întunéreculuĭ lumăscŭ arată şi luminĭaḑă, şi célĭa carile cinsteşte, şi de laudă vrédnice a fi descopere şi învaţă.

„Aşijdiré a lumiĭ, adecă a trupuluĭ rău cunoscute şi strâmbŭ grăite mincĭunĭ, cu ale sale drépte răspunsurĭ, şi cu vechile şi noaăle svinte scripturĭ, adeveréşte, ivéşte şi dezvăléşte; carile cu intreg sufletŭ cercându-le şi ispitindu-le, vécĭnica veĭ afla viĭaţă, precum mărturiséşte Evanghelistuluĭ: Ispitiţĭ scripturile, că vi să véde voua într-ânsele viaţa vécilor a avé. Ioan, gl. 5 sh. 39.

„La acéste treĭ dară mése, ĭată şi doaă ţi s-au dat păghară, dintru carile carile îţĭ va fi voĭa acela vii lua. Insă unul pre den afară cu frumoasă şi plăcută poleĭală, ĭară pe din lontru de aramă, cu cotlită şi cumplitŭ otrăvită băutură. Iară altul ne arătos şi ne drăgăstos pre den afară, însă de aurŭ pre din lontru, şi de a vieţii apă şi plină de dulcĭaţă băutură plin ĭaste. Adecă păharul frumos arătos, lumé, sau împărăţiĭa eĭ; păharul ne-arătos şi cu smerit chip, cerĭul sau împărăţie luĭ ĭaste, dintr-acéste doaă păghară bogo otţul David bine cum să cade, frumos

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

înțelepțéște ș-au ales. Păgharul mântuinții voĭ priimi (ḑice) și numele Domnuluĭ voĭ strigà. Psal. 115 sh. 13.

Paharulŭ vieții. „Acesta adevărat păgharul carele viață drége, și ne-moarte mestéște ĭaste; a acestuĭa păghar dulce băutură nu să mai sfârșéște; a acestuĭa păghar plinire, sufletul în vécĭ cu vinul cel de veselie și de bucurie adapă. Acesta-ĭ păgharul pentru carele Domnulŭ nostru Is. Hs. și mântuitorĭul nostru cel cu braț vârtos ḑice: luațĭ, bĭațĭ dintr-acesta toțĭ, Math. gl. 26 sh. 26, Marco gl. 14 sh. 22, Luca gl. 22 sh. 19. Intr-acesta păghar acé duhnicĭască adecă sufletĭască ĭaste băutură, dîntru caré toțĭ aleșii luĭ Dumneḑău vor să bé, mărturiséște Pavel, car. 1. Cor. gl. 10 sh. 4. Pentru ne-arătaré dară cé pe den-afară (o ĭubitule) nu te scărândavì, nicĭ te măhnì, căcĭ frumos ĭaste, numaĭ trupeștilor ochĭ ne-arătos a fi li să pare; ce cu dragoste priimindu-l ĭa, bé, că sufletulŭ săturându-l a necurățiilor pojar și înnălțată pară va stânge și va potolind stâmpărà.

Păharul morții. „Așijdiré pentru a celuĭa laltŭ pre den afară frămséțe păghar, ochĭulŭ tău nu să amăgĭască, și ghizdăviĭa luĭ inima ta să nu răvnind poftĭască, că într-ânsul otrăvită nebunie ĭaste; și pentru carii păgharul acela priimăscŭ Prorocul așĭa ḑice: béu și să turbură și să nebunescŭ. Pentru băutorii luĭ ĭarăș ĭ alt Prorocŭ ḑice: turburatu-s-au și clătitu-s-au ca batul, și toată înțelepcĭuné lor ș-aŭ vărsatŭ. Psal. 106, sh. 27. Și ĭarăș acela fericitul ḑice: foc, ĭarbă pucĭoasă și duh vivornic, parté păharuluĭ lor. Psal. 10, sh. 6. Acesta-ĭ păgharul acela pentru carile ĭarăș acela Blagoslovit grăĭește: a cărĭa drojdii nu vor scădé, și vor bé toțĭ păcătoșii pământuluĭ. Psal. 74 sh. 8. Acesta-ĭ păgharul alŭ urgieĭ luĭ Dumneḑău, pentru carele singur ḑice: ĭa păgharul a vinuluĭ urgiiĭ méle, și vii drége din trânsul tuturor nĭamurilor pământuluĭ, și vor bé și să vor turbura, și vor nebunì. Ieremiĭa gl. 25 sh. 15, 16, caută și Apocal. gl. 16 sh. 19 și gl. 14 sh. 10.

„După acĭasta pre meșcĭoare pre acéstĭa ĭată tot fĭalĭul de hrană, ĭată tot nĭamul de poamă: ĭaste poama vieții, ĭaste poama morțiĭ, ĭaste pâĭnĭa viețiĭ, ĭaste pâĭnĭa morții; carele vii vré acélĭa veĭ mâncà; frumoasă dară și arătoasă la chip și mângăioasă la vidére poama morții. Nu te amăgì, ce pomenéște precum odănăoară cu acĭastă poamă Evva s-au înșelat, și dându și bărbatuluĭ său, săracul omenescul rod, îndată spre moarte s au înturnat. Că mâncându dulce îțĭ va păré, însă amărându-să, sufletulŭ îțĭ va otrăvì, mărturiséște Ioan. Făcutu-s-aŭ (ḑice) gura mé ca miĭaré și dacă mâncaĭu, amărâtu-s-au în pânticile mieu. Apocal. glav. 10. sh. 10.

Masa necurățiiĭ. „Pre masa necurățiiĭ pâĭné și vinul nedreptății ĭaste, și carii la dânsa șed, mănâncă pâĭné necurățiiĭ și béu vinul nedreptății, ḑice înțeleptul, Pilde gl. 4 sh. 17. Pre masa lăcomiiĭ bucatele nesațiuluĭ sint puse, și carii dintr-ânsă mănâncă, săturaré nu știu. Au nu pentru acește ḑice Prorocul: câinii fără rușine nu știură săturaré. Isaiĭa, gl. 56, sh. 11 și Iezecheil gl. 7 sh. 19.

Masa curățiii. „Așijdiré pre masa curățiiĭ pâĭné vieții, vinul ne-morții ĭaste, ḑice Domnulŭ. Cine carné mĭa mănâncă și singele mieu bé, nu va gusta moarte. Ioan, gl. 6, sh. 50, 51. Pre acĭasta masă poama a pomuluĭ vieții să pune, cine o va mânca, în vécĭ va trăì. Pre masa acĭasta hrana dumnăḑăesculuĭ cuvânt pusă ĭaste, nu din singură pâĭné viu va fi omul, ce din tot cuvântul carele din gura Domnuluĭ ĭase. Devtenom. gl. 9 sh. 3. și Math. gl. 4 sh. 4.

„Acmù dară (o destoĭnicule cetitorĭu) ĭată masa dreptății pâĭné vieții, vinul

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nemorții, și poama de viață dătătoare, și acestora luptătoare și înpomcișitoare, carile să fie aĭave, și chĭar ți să arată. Acéstĭa dară cu scrisoaré a le însămnà, ostenința la mine, ĭară dintr-acéstĭa carile a face și carile a nu face, în voința la tine ĭaste.

„Așijdiré aminte să-ți fie că în cartĭa dintaĭu la care pără cartĭa a doa, care mărturie să aduce, glaviznele pre margine însămnate sintŭ, pentru maĭ pre lesne pricéperé.

„Așijdiré céle pentru așeḑaré păcii 77 de ponturĭ, care pont pentru care trĭabă să fie, ĭarăș cu glavizne pre marginĭ îți sint arătate.

„Acéstĭa dară cercându, citind, și ispitind, nu numaĭ cu citĭala să rămaĭ, că până nu le viĭ duce la praxes, folosințe nu-ĭ, precum frumos svîntulŭ adeverésțe Grigorie: Învățătura aceluĭa ce grăĭașe să piĭarde, cându glasul cu lucrul nu să agĭutorésțe. Și precumŭ ḑice Apostolulŭ: nu cela carile au cunoscut poruncile, ce care lĭ-au făcutŭ pre dânsele, numaĭ acela va eși mântuitŭ. Ioan gl. 13 sh. 17. și Iĭacov, glav. 1, sh. 25.

„Spre aceștii aĭ noastre ostenințe din svintele scripturĭ dându-te, și (precumŭ știut ĭaste) ceva greșală sau lunecare aflând, celŭ negrești cine să fie pomenésțe, și céle smintite și greșite îndrĭaptă și tocmésțe, și Dumnaḑău milostivulŭ, în fericită viĭața cruțindu-te, în toate bine precum trupésțe așĭa sufletésțe adaoge și sporésțe.

„Voitorĭulu-ți de bine,

„Ioan Dimitrie Constantin Voevoda“.

„Pré luminatuluĭ, blagocestivuluĭ și pré cuvântărețuluĭ Ioan Dimitrie Constantin Voevoda

„Toate céle dela Dumneḑău dorite.

„A Măriiĭ tale poslanie și carte cu toată inima și cu bucurie priimit-am, și cu atâta maĭ mult, căcĭ pre alor tale învățăturĭ întaĭu odraslă o am cunoscut. Ferice-ĭ de buna învoință pré vitĭazul mieu suflet, înțelepțésțe aĭ gĭudecat, ca eu plugarĭulŭ, carile la holda minții tale am ostenit, după Apostoluluĭ cuvântŭ, maĭ întaĭu din roada eĭ să ĭau, de care lucru să mă creḑ, de vréme ce afară din toată îmbunaré grăescŭ, atâta de frumoase și dulce în gustare mi-au părut, cât a nu striga n-am putut: O întru tot împărătĭasă ritorică, cu câte daruri, cu câte slave, în puțină vréme pre ĭubitorii tăĭ înbogățeștĭ! Și îndată aminte de roditorĭulŭ acela pământŭ mi-am adus, pre carele Evanghelistul cum că au rodit, cu multul înmulțită sămânța cĭ-au priimit în lauḑa, și cum că acĭasta pildă și întru blagorodiĭa minții tale s-au plinit am ḑis, caré puțină sămânță aĭ smeritii méle didăscăliĭ priimindŭ, întru învățăturĭ cu miile înmulțită au răsărit roadă. Și cu acĭastĭa încă mirându-mă am tot atuncĭași creștinĭasca ta răvnă lăudat, că îndată spre slava luĭ Dumneḑău, în candila aceștii cărticéle, a daruluĭ și a învățăturii ce întru tine aĭ, lumina a aprinde nu tĭ-ai lenevit. Și maĭ vârtos pentru ca toțĭ aĭ cărora ochĭ sămăluitorĭ sint să vaḑă și să mărturisască, cum că învățătura unde vre-o ființă bună, adecă vre o iscusită minte află (precum a Mării tale), pre céle gréle ĭușoare, și pre céle ce la mulțĭ preste putință sintŭ, putincĭoase le face. Lăudată dară ca pre o vrédnică și întru toate desăvârșit a Mării tale am cunoscut cartĭa, și așé o va cunoaște fiete cine aĭ căruĭa cu fumul zavistiiĭ sufletești ochĭ întu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

necaţĭ nu-ĭ vor fi. De vréme ce cartĭa acĭasta, aflare minunată, şi gândŭ deciĭa şi didascalie cu totuluĭ tot pravoslavnică are, caré capul şi începătura credinţii noastre ĭaste. Aşijderĭa despărţiré părţilor eĭ după pricinĭ, foarte cum să cuvine, şi a voroavii înfrumseţare, pre cât a moldovenesculuĭ nĭam limbă a cuprinde poate, cu ritoricesc meşterşug înpodobită, adâncă, şi bogată, la dovedirile aĭ véchii şi aĭ noaăĭ scripturĭ, cu istorii şi răspunsurĭ şi a celor de pre den afară înţelepţi îndestulită înfrumseţată, şi ca cu unŭ cuvânt să dic, cu didascalie tocmită; atâta cât maĭ mulţĭ ceĭ ce de îngerĭasca isteclune şi a minţii-ţĭ ascuţire ştire n-au (pentru pré de minune lucru ce ĭaste) a Mării tale ostenință a fi a o socotì să vor îndoì. Ce macar cum, de vréme ce precum Thalis filosoful dice, decât toate lucrurile maĭ înţelĭaptă ĭaste vrémĭa, singură ĭa va arăta, de unâ vréme ce începăturile până într-atâta îţĭ sint cât de slăvite roduri, şi pré cinstite lucrări sfârşitul aştĭaptă. Acmù dară, pré luminate, bine călătorêşte şi cu darul luĭ Dumneḑău spre a învăţăturii şi a înţelepclunii dragoste sporêşte, şi aşĭa adevărit să fii, că nu îndelungă vréme, şi în rândul a marilor săĭ vitĭajĭ înţelepclună numărându-te te va încununà. Vieţuĭaşte, aĭ pravoslavnicii beséricĭ cu miile dorit odor, şi de pururé prin înţelepclune întru céle cătrâ Dumnăḑău înnălţărĭ, procopsindŭ, întru a celorŭ de aproape folosirĭ să fii. Amin.

„A Mării tale smeritâ slugâ şi rugătorĭu
„Ieremiĭa Cacavela".

Pe ultima faţă a foilor liminare se află o gravură mare pe lemn (facs. nº 222 pag. 357), desemnată de însuşi Cantemir [1]), înfăţişând două persóne dintre carĭ una represintă: *Desfrănata lume sau Trupulŭ* şi alta: *Omul înţelept sau Sufletulŭ*, iar de jur împrejur, în grecesce şi românesce, inscripţia acésta:

„Ce ĭaste omul, căcĭ l-aĭ pomenit, sau fiĭul omuluĭ că l-aĭ cercetat? micşuratu-l-aĭ cu puţin oare ce decât îngerii, cu slavă şi cinste l-aĭ încorunat, aşeḑatu-l-aĭ preste lucrurile mânulor tale. Toate aĭ supus supt picĭoarele luĭ, oile şi boiĭ, încă şi dobitoacele câmpuluĭ, paserile cerĭuluĭ şi peştiĭ mariĭ. Nepriĭatiniĭ omuluĭ căsaşiĭ luĭ, Mihe 3, 7. Inţelepclunĭa cărniĭ moarte. Rom 3, 8. Ucide sufletele carile nu mor. Ezec. 3, 13."

In foile nenumerotate dela sfirşit se află: „Ale stoicilor poruncĭ ḑéce", „a altuĭa învăţătură" şi tabla de materiĭ.

Inainte de „Scara a cărţiĭ a triĭa", se află acéstă notiţă:

„Cetêşte până în sfârşit, că vii afla multă dulcĭaţă, pentru cumpăniré vieţii. Şi maĭ vârtosŭ la sfârşitul cărţii a doa, pentru 7 vârste. Şi viaţa omuluĭ ca poama. Şi pentru lumeştile tâmplărĭ de pedĭapsâ pintre 7 vârste, ce să tâmplă, caută 87, 88, 89, 90, păn-în sfârşitŭ.

„Aşijdiré în cartĭa a doa pintre glave, sintŭ şi alte pricinĭ însămnate pe margine; ce nice acélĭa să nu le trecĭ că foarte sintŭ de folos".

Pe ultima fóie, după tabla de materiĭ, se citesce acéstă însciinţare:

„Cinstitul mieu cetitorĭu şi de sufletĭască ostenință ĭubitorĭu, întrând cu osârdie la citaniĭa aceştii noaâ şi minunate cărţĭ, caré acmu întâĭ, pré luminatul şi blagocistivul domnŭ Ioan Dimitrie Constantin Voevoda, nu numaĭ cât au ostenit de o au de iznoavă alcătuit, şi o au cu tot fĭalĭul de frumsêţe înpodobit; ce

[1]) Cfr. desemnul reprodus în Cantemir, *Opere*, ed. Academieĭ, VI, 471.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pentru mai mult folosul pravoslavnicilor, şi pentru vécînica pomenire Mării sale, cheltuit-au de o au şi tipărit, şi tuturor în dar o au hărăzit. Şi noi ostenitorii meşterşugului typografii poftim şi ne rugăm, aflând bogate greşîale în cuvinte şi în slove, carile au din nesocotîală, au din neştiinţă, să vor fi făcut, cu blândéţe îndireptând ĭartă-ne, pentru cela ce de 70 câte de 7 orĭ nĭ-au poruncit să ertăm greşîalele, că de vom erta, erta-ni-să-va, maĭ vârtos ştiind că toţĭ o fiinţă neputincĭoase şi spre căderе pre lesne lunecătoare purtăm, ĭarŭ cé desăvârşit ne-greşire, numaĭ singurŭ luĭ Dumneḑău s-au dat, a căruĭa milă să fie cu toţĭ cu noi pururé. Aminŭ.

„Aĭ tipografiiĭ ostenitorĭ
şi de totŭ binele-ţĭ rugătorĭ,

„Atanasie şi Dionise, cu ucenicĭĭ
„poftim ertăcĭune.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Londra: Museul britanic.

Acéstă carte a fost retipărită în:

Operele Principeluĭ Demetriu Cantemiru, typărite de Societatea Academică Română, V, pag. 33. (Cu glosar.) Bucurescĭ 1878, şi în:

B. P. Hasdeŭ, *Archiva istorică a Românieĭ*, tom. II (Bucurescĭ 1865), p. 81.

Cipariu, *Analecte*, 245. — Gaster, *Chrestomatie*, I, 322.

Popp, *Disertaţie*, 79. — Cipariu, *Analecte*, XXXIV şi *Principia*, 108, *Z.* — Legrand, *Bibliographie*, III, 59. — Sbiera, *Mişcări Culturale*, 266.

111. Mineiul tipărit de Episcopul Mitrofan, la Buzeŭ în 1698.

12 volume în 4° cuprinḑând vieţile sfinţilor şi slujba celor 12 luni ale anuluĭ.

Vol. I este întitulat:

М Ѝ Н Ѣ Ю Л Ь.
Л Ѹ Н Ѝ Л Ѹ Ѝ Ѕ Ѣ П Т Ѣ В Р Ї Ѣ
Кăрѣ âкѕм .ѧтѫю сѧѕ Типърйт, кѕ Типйкѕл', шй
Паримійле, шй Синаѯáрюл пе лимба Рѕмънѣскъ.
Ден порѕнка, шй тóатъ келтѕíала,
Прѣ лѕминáтѕлѕй Дóмнь: Iѡ:
К Ѡ Н Ѕ Т Ѧ Н Т Ѝ Н Ь Б Ѝ Ѕ Ѝ Р Ѝ Б Ъ.
К Ѡ Ѣ К О Д Ѝ.
Облъдѕйтóрю â тóатъ Цара Рѕмънѣскъ.
Митрополйтъ фїинд â тóатъ Цара, Кѵр:
Ѳ Ѣ Ѡ Д О Ѕ І Ѣ
Шй сѧѕ типърйть .ѧ Ѕфйта Ѣ҃ккпїе дела Бѕзъѕ
Л Ѝнѕль дела зидйрѣ лѕмїй: ѧзѣѕ.
Лнсѕш ѣпіскопѕль Бѕзъслѕй, Кѵр: Митрофáнъ
фїиндь тѵпографъ.

La sfîrşit, pe f. 139:

Ѕфѫршйтѕль Лѕнїй лѕй Септéкрїе. Слóкеле Йзбѕкилорь лрáтъ Дѕéрнеле Тратáжилорь.

Й Б Ѣ Г Д Ѣ Ж Ѕ З Ї Й К Л М Н О П Р Ѕ Т Ѹ Ѳ Ф Х Ъ Ы Ѡ Ѡ Ц Ч Ш Щ Ѣ Ѧ ж. Фáкь де тóци, ле.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Дмнслвй Іс Хс лвдъ : кърѕѫ âѕ âжѕтâтъ.
Л їїкнїѧ Кѕзвѕлвй. Їнїй де лл .ѳтрѕнâрѣ лвй Хс : ѧдчнн.

In-4° de 2 foĭ nenum. şi 139 foĭ numerotate, grupate în 35 caiete de câte 4 foĭ. Tipărit cu roşu şi negru, pe două colóne şi cu 39 rînduri în colónă. Titlul, de asemenea cu negru şi roşu, are un frontispiciu şi alte ornamentaţiuni.

Pe verso titlului se află stema luĭ Constantin Brâncovénu, reprodusă maĭ sus (facs. 213, p. 316) şi următórele :

„Stihurĭ politice 10 asupra stemeĭ pré luminatuluĭ, slavituluĭ şi blagocestivuluĭ Io. Constantin B. Basarabă Voevoda.

„Semn strașnicŭ și armă la războĭu pré tare
Den cerĭu fu arătat o minune mare.
„O cruce de stéle pre cerĭu însemnată
Mareluĭ Constantin H(risto)s îĭ arată
„Cu slove înprejurŭ scrise râmlenești :
Pre toţĭ vrăjmașiĭ tăĭ tu să-ĭ biruești.
„Acuma și Corbulŭ încă o arată
Domnuluĭ Constantinŭ într-acĭastă dată,
„Dându-ĭ luĭ putére cu nădéjde bună,
Ca să stăpânéscă, că-ĭ de viţă bună.“

Pe a doua fóie liminară se află următórea scrisóre :

„Pré blagocestivuluĭ, luminatuluĭ și înnălţatuluĭ Domnuluĭ și Oblăduĭtorĭuluĭ a toată Ugrovlahiĭa Io. Constantinŭ Băsărabă Voevodă, sănătate, bună viaţă, pace și spăsenie dela Dumnezău rugămŭ, ĭară dela smereniĭa noastră, blagoslovenie și ertăcĭune.

„Mărturisitŭ ĭaste de toţĭ lucrulŭ acesta, precum și Sinesie filosoful mărturisésțe, cum că un omŭ, și maĭ vârtos putérnicŭ, când bine și înţelepţéște s-ar chibzuĭ și s-ar socotĭ, îndulci-se-vorŭ de minté și cunoștinţa aceluĭa, și pentru ale luĭ bunătăţĭ, nu numaĭ orașe și cetăţĭ, ce și ţărĭ, și domnĭĭ, și limbi multe, și céle de aproape, și céle de departe, și de multe ori și toată lumé. Unul au fost marele și tocma cu Apostoliĭ înpăratul Constantinŭ, ĭară toată lumé o au luminat și au stătut a unuĭa numaĭ cunoștinţă și bună faptă, folos toateĭ lumi. Căutândŭ dară a tot îndurătorĭul Dumnezău cu blândŭ ochĭu spre noĭ, pre alt Constantinŭ și acumŭ au rădicat, și la nume, și la faptă asémené cu acela : Adecă zic pre Măriĭa ta, întru tot nevoitorĭu blagocestivieĭ, ca și acela, și foarte ales paznicŭ celor de Dumnezeu date dogme, ca cum nu numaĭ ale Politieĭ cu înţelepcĭune chivernisești, ce și ale Beséreciĭ, cu bună orânduĭală înpodobești, rădicând și înnălţând, nu piramide și chipuri, ca ceĭ maĭ de demult spre nicĭ un folos, ce ca un al doĭlé Zorovavelŭ, foarte mari den temelie mănăstirĭ și multe beséreci înnoind întru slava luĭ Dumnezău ; maĭ mult decâtŭ fiește care ĭubindŭ buna cuviinţă a caselor dumnezăești și locuri de lăcașurile slaviĭ sale. Dentru care bunătate și cunoștinţă, nu numaĭ unĭĭ spre o parte să îndulcescŭ, ce și cetăţi și oblăduiri, și în scurt toată lumé strălucită ĭaste cu razele bunelor fapte ale Măriiĭ tale, și ceĭ înpotrivnicĭ de minté cé mare a Măriiĭ tale să mirĭ, și cé desăvârșitŭ direptate laudă. Al doĭlé Davidŭ întru blândéţe te nu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

mescŭ, şi cé spre Dumnezăire a Mărieĭ tale evlavie laudă. Lipsite era dară besérecile noastre de Canoanele céle ce cântă ale sfinţilor, ce să prăznuescŭ în 12 luni ale anuluĭ; ĭară ascuţita socotéla a cunoştinţiĭ Mărieĭ tale, nu numaĭ lipsa acestora au plinitŭ, ci şi turburaré cé ce era maĭ înnainte la besérecĭ au potolitŭ; pentru că era învăţăturile tipiculuĭ şi ale orânduĭalelor la Minéĭu scrise cu mâna, pre limba slovenéscă, ĭară preoţiĭ noştri de pre la sate nicĭ de cumŭ înţelegând limba acéĭa, orânduĭalele besérecĭĭ nu să fácé deplinŭ, nicĭ vieţile sfinţilorŭ să citiĭa, ascultătoriĭ neînţelegându, şi proroceştile citaniĭ, aramă sunându era, au ţinbale strigându să auziĭa. Ĭară cé de la Dumnezău cunoştinţă şi blândéţele Mărieĭ tale, cu blânzi ochi, şi spre acésté căutându, ca altŭ oare care Ptolemeu, pren mulţi şi ştiuţi tălmăcitori tălmăcindŭ, spre înţelesulŭ tuturorŭ le-aĭ făcutŭ, şi aşa pren buna socotélă a Mărieĭ tale toţi învăţători de multe oare care, şi de folos s-au făcutŭ. Încă şi în tiparĭu toate acésté le-aĭ datŭ, întru slava luĭ Dumnezău, şi întru cinsté sfinţilor celor credincĭoase slugi ale sale, lucru făcându plăcutŭ luĭ Dumnezău şi vrédnicŭ de minune. Care macară că mulţi domni au venitŭ şi s-aŭ trecutŭ, şi nicĭ unulŭ până astăzi nicĭ în gândŭ au pusŭ, nicĭ au cercatŭ, ce dentru toţĭ s-au păzitŭ de Dumnezău acĭasta numaĭ la Măria ta, precumŭ n-au bine vrutŭ întru aceĭa Domnulŭ, că mare folos acĭasta au adusŭ pravoslavnicilor. De care eu maĭ înnainte de toţĭ, precumŭ de Dumnezău sântŭ pus, pentru multa milă a sa, Archiereu aceştiĭ întărite de Dumnezău eparhiĭ, dirept acéĭa şi maĭ multŭ de câtŭ toţi m-am bucuratŭ, şi lucru am lăudatŭ, şi osârdiĭa am făluitŭ, şi a totŭ cinstitulŭ cap al Mărieĭ tale, cu céle den suflet, şi den inimă, şi den rostŭ rugi şi blagosloveniĭ am încorunatŭ, care fie şi dela Dumnezău blagoslovitŭ de acumŭ şi în véci, înpreună cu toată cé de Dumnezău slăvită casa Mărieĭ tale şi cu luminaţiĭ şi ĭubiţiĭ Coconi, şi rude, şi boĭarieĭ curţiĭ Mărieĭ tale şi aĭ Ţărăĭ, şi cu tot creştinescul norod, ce suptŭ dirépta oblăduire a Mărieĭ tale să află, păzindu-te maĭ pre sus decât toată răutaté şi stricăcĭuné, pacĭnic şi îndelungat în viaţă, şi până într-adânci bătrânéţe, întru înnălţat scaunul Mărieĭ tale neclătit. Fericit cu adevărat, de Dumnezău slăvite Doamne, pentru acĭasta te chemŭ. De vréme ce aĭ căştigat întru acĭastă viaţă ajutori şi paznicĭ Mărieĭ tale pre atâté fericiţĭ îngeri, apostoli, mucenicĭ şi sfinţi, pre a toată stăpânitoaré şi de Dumnezău născătoaré, şi pre sângur spăsitorĭul lumiĭ Hs. Dumnezău, ale cărora dumnezăeşti Canoane şi laude aĭ făcut la toate besérecile noastre a să cânta, şi vieţile lor a să citì, şi de toţĭ a să înţelége. Dirept acéĭa cu adevărat nădejduescŭ, că şi dupre cé dentru adânci bătrânéţe mutare, spre cé nestricată viaţa Mărieĭ tale, te veĭ bucura cu aceĭa, şi te veĭ veseli întru înpărăţiĭa cerĭurilor îndulcindu-te, înpreună neîncetat de dumnezăĭasca şi nespusa acéĭa fericire, Aminŭ.

„Al Mărieĭ tale herbinte cătră Dumnezău pururé rugătorĭu, smeritul
„Mitropolit al Ugrovlàhieĭ Theodosie.“

La f. 132 se află următórele doŭă insciinţărĭ:

„Intru Hs. ĭubiţĭ fraţĭ, sfinţiĭle voastre pré sfinţiţĭ Arhiereĭ, şi sfinţiĭle voastre pré cuvioşĭ egumeni, preoţĭ ermonaşĭ şi preoţĭ luménĭ, monaşĭ şi clericĭ, miréni, şi toate mădulările a sfinteĭ besérecĭ, carii mânecaţĭ şi priveghéţĭ la sfintele şi dumnezăeştile rugi. Dela unulŭ Dumnezeu, carele în sfânta Troiţă e proslăvitŭ,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

rugăm sfinţiilorŭ voastre şi tuturor, milă, pace, viaţă înfrumuşăţată cu de toate roadele sufleteştĭ să vă dăruĭască.

„Iară noĭ cu umilinţă, fraţilorŭ, vă rugămŭ, stiinţă făcându-vă, că la acest dumnezăescŭ lucru, fiindŭ noĭ ostenitori cu meşterşugul Typograàfieĭ, multe lunecături vom fi făcutŭ, unele pentru asămănările slovelorŭ, carele nu pré facŭ usebire unele de cătră altele, cum а de cătră а, к de cătră к, и de cătră и, є de cătră є, şi altele, carele unele pentru graba citiriĭ la prube, (căcĭ că acestŭ lucru s-au lucratŭ cu mare sârguire), altele pentru supăraré nopţiĭ, că şi noapte o am făcutu-o în unele vremĭ în loc de zi, altele pentru multa ostenélă fiindu-ne firea îngreuĭată, nu le vom fi prinsŭ véste ce le vom fi trecutŭ. Iară sfinţiile voastre acéste lunecărĭ nu le defăĭmaţĭ, ce cu inimă bună şi blagocestivă îndireptaţĭ. Iară că am greşitŭ, şi noĭ oameni pământénĭ sântemŭ, asémene pătimaşĭ, cuprinşĭ de slăbicĭuné firiĭ, carĕ nu lasă nicĭ pre un omŭ a rămâné fără greşală; că pre câtŭ am pututŭ cu nevoinţă am lucratŭ. Ce vă rugămŭ, fraţilor, ertaţĭ, ca şi voĭ să dobândiţi ertăcĭune dela pré putérniculŭ Dumnezeu, al căruĭa dar şi milă, şi noĭ îl rugămŭ să fie cu voĭ. Aminŭ.

„Al sfinţiilor voastre plecatŭ rugătorĭu,
„Mitrofanŭ, episcopulŭ Buzăuluĭ.“

„La acéste Cărţi, ce s-au tocmitŭ acumŭ de iznoavă pre luni, de s-au alcătuitŭ cu Minéele céle grecești besericeşti, cu porunca şi toată cheltuĭala a blagocestivuluĭ şi pré luminatuluĭ Domnŭ Io. Constantinŭ B. Băsărabă Voevodă, pre lângă alţi ostenitori ce s-aŭ aflatŭ, fost-amŭ şi eu Radulŭ logofătulŭ Grecĭanulŭ, nu maĭ puţinŭ de câtŭ alalţi ostenitori, dentr-a Mărieĭ sale zic acestuĭaş Domnuluĭ şi stăpânuluĭ nostru poruncă, de amŭ tâlmăcitŭ Vieţile şi Istoriile tuturorŭ sfinţilor, şi tuturor prazdnicilorŭ, şi mari şi mici, după Synaxarĭulŭ grecescŭ, şi maĭ vârtos îndreptându după Minéele besérecĭi céle elineşti, precumŭ să vădŭ fieşte care la zioa luĭ prin câte 12 lunĭ. Şi direptŭ acéĭa s-au făcutŭ acĭastă semnare întru pomenire véclnică. Rugându pre totŭ pravoslavniculŭ cititorĭu, care pedepsitŭ va fi în ştiinţa elinéscă, de ar şi cunoaşte niscare greşale să nu defaĭme, că cu greu ĭaste a tâlmăcĭ neştine singurŭ, alesŭ despre limba elinéscă spre cé rumânéscă; că sântŭ cuvinte elinești şi vorbe dupre locuri, care unele nicĭ la lexicoane nu să află; altele, de să şi află şi să înţelegŭ, ĭară pentru îngustaré limbiĭ rumânești nu potŭ venĭ la tâlmăcitŭ. Iară eu am iscoditŭ şi în totŭ chipulŭ m-amŭ nevoitŭ a nu lăsa nici unŭ cuvântŭ ca să nu dé întru înţelégeré limbiĭ noastre ceĭ rumânești. Direptŭ acéĭa dară ĭară rog pre tot blagocestivulŭ cititorĭu a priĭmì acĭastă mică ostenélă cu blagocestiv libov, ca să aĭbă ajutorĭulŭ cel de susŭ, şi al tuturor sfinţilor căţĭ să pomenesc într-acéste cărţi.“

Volumele următóre aŭ exact acelaşĭ titlu, afară de numirea luneĭ, şi aceleaşĭ stihurĭ şi stemă, ca cele din volumul pentru luna Septemvrie. Scrisórea de dedicaţie şi însciinţările n'aŭ maĭ fost reproduse în cele-lalte volume. Insă tóte aŭ indicaţiunĭ pentru signatura cólelor. Din volumele pe Noemvrie şi Decemvrie n'am vĕdut exemplare complete.

„Luna luĭ Octovrie“ are 152 de foĭ; „Luna luĭ Noemvrie“, 164 foĭ (ultima albă); „Luna luĭ Dichemvrie“ (la titlul pentru intrarea în materie, şi ca titlu curent: „Dechemvrie“) peste 173 foĭ (cu greşelĭ în numerotaţie); „Luna luĭ Ghennuarie“ (pretutindenĭ, afară de titlu: „Ianuarie“), 186 foĭ: „Luna luĭ Fevruarie“, 117 foĭ; „Luna luĭ Martie“ 120 foĭ; „Luna luĭ Aprilie“. 98 foĭ;

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Luna luĭ Maĭ“ 101 foĭ; „Luna luĭ Iunie“, 108 foĭ; „Luna luĭ Iulie“, 116 foĭ şi „Luna luĭ Avgustŭ“, 132 foĭ.

In volumul pentru Ianuarie, caierele au signatura următóre: Ѩ Ѣ Ѫ І Д Ѳ Ж Ѕ З Ї Ѝ К Л М Н О П Р С Т Ѹ Ѳ Ф Х Ѣ Ы Ѿ Ѡ Ц Ч Ш Щ Ѣ Ѧ Ю ѫ Ѭ ѧ Ѱ Ѯ Ѧ ѝѣ Ѣѣ Ѫѣ Іѣ Дѣ Ѳѣ.

Bucuresci: Biblioteca Academiei Române; Museul de antichităţi.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 319.
Popp, *Disertaţie*, 70. — Cipariu, *Analecte*, XXVIII Qq. — Sbiera, *Mişcări culturale*, 96.

112. Dositeiu Patriarhul Ierusalimuluĭ, Tomul dragosteĭ asupra latinilor, Iaşĭ 1698. — Grecesce.

ΤΟΜΟΣ ΑΓΑΠΗΣ | ΚΑΤΑ ΛΑΤΙΝΩΝ | ΣΥΛΛΕΓΕΙΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΘΕΙΣ (sic) ΠΑΡΑ | ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. | ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΥ | ΑΥΘΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΓΕΜΟΝΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ | ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ | ΒΟΕΒΟΔΑ | ΠΑΣΗΣ ΜΟΛΔΟΒΛΑΧΙΑΣ. | ἐν ἔτει. 1698.

La sfîrşit: Ἐτυπώσαμεν τὸν παρόντα τόμον ἐν γιασίῳ τῆς μολδοβλαχίας χαλκοτυπίᾳ καὶ ἀναλώμασι τοῦ ἁγίου Τάφου διὰ Διονυσίου μοναχοῦ, ὄντος διορθωτοῦ τοῦ λογιωτάτου διδασκάλου ἱερεμία τοῦ κακκαβέλα, εἰδὲ καὶ εἰσὶ σφάλματα εἰς τινὰ γράμματα ἢ λέξεις, τοῦτο συμβέβηκε διὰ τὸ εἶναι τὸν χαλκογράφον ἑτερόγλωσσον καὶ μὴ εἰδότα ἑλληνικὰ γράμματα. καὶ λοιπὸν ἔστω συγγνώμη. ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ αχηη μηνὶ μαρτίῳ. Τέλος καὶ τῷ Θεῷ Δόξα.

Tomul dragosteĭ asupra Latinilor, adunat şi tipărit de Dositeiŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ, pe timpul domnieĭ prea piosuluĭ şi prea strălucituluĭ Domn şi Stăpânitor, Domnul Ioan Antioh Constantin Voevod a tótă Moldovlahia. In anul 1698.

La sfîrşit: S'a tipărit tomul acesta în Iaşul Moldovlahieĭ cu halcotipia şi cheltuiala sfîntuluĭ Mormînt, prin Dionisie monahul, fiind îndreptător prea învăţatul profesor Ieremia Cacavela. Decĭ, deşi sunt greşelĭ la unele litere saŭ cuvinte, acésta s'a întîmplat pentru că halcograful era de altă limbă şi care nu scia carte grecéscă, şi dar să avem ertare. In anul mântuireĭ 1698, luna Martie. Sfîrşit şi luĭ Dumneḑeŭ mărire.

In-folio de 436 de foĭ, astfel împărţite: 14 foĭ fără număr, 114 pagine, 1 fóie albă, 123 foĭ numerotate, 454 pagine numerotate (dela 124 la 588, sărindu-se numerile 571—580), şi iarăşĭ 14 foĭ fără număr, ultima fiind albă. Tipărit cu negru, cu 41 de rînduri pe pagină.

In foile liminare se află 2 scrisorĭ ale luĭ Dositeiŭ către cetitorĭ, tabla de materiĭ şi 2 compuneri în versurĭ semnate, una Ἀνδρέας Λικίνιος ἀκέστωρ şi alta Ἱερεμ. Κακαβέλα.

Cartea cuprinde 25 scrieri din diferite timpurĭ în contra Catolicilor, maĭ ales în cestiunea primatuluĭ papal, a purcederiĭ sfîntuluĭ duh, a euharistieĭ şi a botezuluĭ.

Bucuresci: Biblioteca Academiei Române. — Paris: Biblioteca Mazarin.
Legrand, *Bibliographie hellénique*, III, 54.

1699.

113. Bucóvnă, Bĕlgrad (Alba-Iulia, în Transilvania), 1699.

„Bucovna, ce are in sine deprinderea invetiaturii copiiloru la carte, sî simvolulu credintii crestinesci, diece porunci ale legii vechi sî ale cei nóue, siepte taine ale beserecii resaritului, iproci. Cu voi'a pré santîtului chiru Atanasie mitropolitulu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

tierei Ardéluluĭ. Acumu antâiu intr'acestu chipu tocmita sî tiparita în sant'a mitropolia in Belgradu, de Mihaiu Istvanovici tipografulu. — Anul Domnului αχчθ (1699).“

In lipsa titlului exact, reproducem acéstă notiță dupe Szabó Károly, *Régi magyar könyvtár*, Tom. *II. Az 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvü hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve.* (Ed. Academieĭ ungare de sciințe, Budapest 1885), p. 531 nº 1951. Vedĭ și *Amicul Familieĭ* (Gherla) 1883, nº 9, p. 81.

Cluj: Biblioteca Colegiuluĭ reformat.

114. Carte saŭ lumină, Snagov 1699.

КНРТЄ СЯѮ ЛѮМИНЪ
Къ дрѣптє Доведѧри
Дин Дѣгмеле Бесѣричїй Рѫсъріт҃слви, âсѹпра
Дежгинърій Папистáшилорь, дескоперіт҃ъ
шй âшезáт҃ъ де прѣ .ѯкъцáт҃слъ Іеромо
нáх Мáѳимь Пелопоннисѣкнслъ.
Îкѹмь .ѯтжю тѫпъріт҃ъ пре лимба Рѹмънѣскъ,
Къ порѹнка шй тóатъ келтѹála â прѣ Лѹминáтѹ
слъй шй .ѯнълцáт҃слъй Дóминь шй ѿблъдъй
тѫрю â тóатъ Цáра Рѹмънѣскъ
Їѡáннь Кѡнстандúнь
Б. Б. Воєвóдь.
Пѹртжндь кжрма Правослáвїей, Прѣ
Сфѣщіт҃слъ Митрополúт Кѫр Θеѡдóсїє.
Шй сль тѫпъріт҃ь .ѯ Тѫпографúѩ Домнѣскъ
.ѯ Сфúта мънъстúре .ѯ Снѣгѡк.
Лá ãнѹль мжнтѹйрїй лѹмїй ѧχ҃ч҃д.
.ѯ лѹна лѹй Ѳприлїє.
Де смерúт҃ъ .ѯтрѹ Їеромонахй Ѳндрїм Ікирѣнъ
Пѣнтрѹ кá съ се дѣ дáрь Православáкничилорь.

In · 4º de 4 foĭ nepaginate și 108 numerotate. Titlul și textul, tipărite numaĭ cu negru cu caracterele *Bibliei*, sunt încadrate. Pagina are 30 de rînduri. Pe verso titlului sĕ află stema luĭ Constantin Voevod (facs. 214), și stihurile carĭ se reproduc maĭ jos. In cele-lalte 2 foĭ liminare se află o prefață, care de-asemenea se reproduce maĭ jos.

„Versurĭ politice 8, asupra stemeĭ pré luminatuluĭ și înnălțatuluĭ
Domnŭ Io Constandinŭ Băsărabŭ Voevodŭ.

„Pré luminata stemă a Țărâĭ rumănești,
Cu carĭĭ s-au încoronat vechiĭ Băsărăbești,
„Blagocistivuluĭ Domnŭ Constandinŭ s-au dăruit,
Că din fericită a lorŭ sămânță s-au odrăslit
„Și bunele lorŭ fapte cât poate le plinéște,
Și țara despre toți vrăjmașiĭ o păzéște.
„Dé-ĭ Dumnezău ani mulți cu pace să stăpânéscă,
Fericitulŭ luĭ nume pururé să trăĭască.“

„Celor ce s-ar întâmplà a citi, Pravoslavnicĭ creștini, Bucurie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Obicéĭu au ceĭa ce să despartŭ de săbornicĭasca besérică cu dejghinări, sau cu erése, sau cu alte înnoiri, să strămute sau sfintele scripturi, precumŭ au făcutŭ Poiticosulŭ acela Marchionŭ, sau cuvintele sfinţilorŭ, precumŭ au făcutŭ Antiohianulŭ Macarie, celŭ ce mărturisiĭa o voe; sau să strămute gândulŭ, sau cuvintele scripturiĭ şi ale părinţilorŭ, precum toţĭ ereticiĭ fac. Iară Latiniĭ şi ale scripturiĭ, şi ale părinţilorŭ, şi încă şi ale sfintelorŭ săboară învăţături le stremută şi le izvretesc, une-orĭ tâlcuindu-le rău, alte-orĭ rumpându-le şi înpiedecându-le den orânduĭala lorŭ. Iară cândŭ nu pot cu întorsuri ca acéstĭa să-şĭ plinéscă înnoirile lorŭ, înpreună pre cĕ deşartă înţelepcĭune al véculuĭ acestuĭa, sau maĭ bine să-ĭ zicem înţelepcĭuné cé înşălătoare, o înpreună cu bogosloviĭa. Aduc mărturiĭ necunoscute scornite din capul lor, punŭ înnainte epistoliĭ ascunse, află visuri şi descoperirĭ mueréşti, aducŭ istoriĭ băsnuitoare, pilde ne-făcute şi ne-auzite şi scripturi ereticeşti. Acéstĭa şi altele ca acéstĭa multe aduc în loc de mărturiĭ, pentru ca să întăréscă, le pare deşerţilorŭ, mari lucruri. Apoĭ văzândŭ cum că nici cu unele ca acéstĭa toate nu isprăvesc nimica, ocărăscŭ, batjocorescŭ, bléstemă, hulescŭ, şi altele fără ruşine şi fără omenie fac înpotriva noastră. Aşa au făcut în létul 869 dela Hs. la săborulŭ ce au fostŭ asupra luĭ Fotie ceĭ de pre lângă Nicolaĭ Papa. Neputându-se să sté înpotriva adevăruluĭ pré sfântuluĭ Fotie, îĭ zicé că e fără lége, fărŭmecătoriu, ucigaşŭ. Şi atâta îĭ zicé cum că diavolulŭ l-au învăţat filosofiĭa. Pentru căci că Silivestru al doilé papă alŭ Râmuluĭ fărŭmecătoriulŭ de morţi, de vréme ce cu farmecile luase Păpiĭa, şi încă maĭ vârtosŭ s-au făgăduitŭ diavoluluĭ cumŭ să fie şi după moarte al luĭ, precumŭ istoréşte Platinulŭ. Pentru acéĭa zicé şi sfîntuluĭ Fotie acélĭa ce au fostŭ şi lĭ-au făcut acestŭ Silivestru. Ca şi céĭa ce Ioannŭ alŭ optulé papă alŭ Râmului au fostŭ muĭare, mărturisită de miĭ de istorici eleni şi latini, şi acelaş Platinŭ în viaţa aceluĭ Ioannŭ istoréşte. Iară Leonŭ al noaolé au zisŭ cum că s-au făcut în Vizantiĭa o muĭare Patriarhŭ. Lucru de râsŭ şi de ocară, de vréme ce ĭaste lucru nemărturisit şi numaĭ de singurŭ pricinuitoriulŭ dejghinăriĭ de Leonŭ grăitŭ. Aşa şi cândŭ au luat Palestina şi Finichiĭa şi partĭa Sirieĭ, şi cândŭ au luat Ţarigradul, au făcut întunérece de nevoĭ, şi goniri, şi apucări în pravoslavnici şi în beséricile luĭ Dumnezău: Pre unele le-au săpat şi le-aŭ surpat, altele le-au pângărit, necruţându nici Sfintele Icoane, nici veşmintele, nici pré curatele taĭne. Aşijderé şi în zilele luĭ Mihailŭ Paleologŭ au scornit mulţimi de izgoniri, şi de munci şi închisori, şi celorŭ aĭ beséricĭi şi mirénilorŭ, şi încă şi morţi a mulţi den ceĭ de aĭ sfatuluĭ boĭari. Şi pre céĭa urmă totŭ aşa au făcut şi facŭ şi până în zilele noastre. Precum mărturisescŭ célĭa ce să fac în Rosiĭa şi într-alte locuri ale pravoslavnicilorŭ, aşa şi Cariofilŭ Crisulŭ şi Alatie Hiotulŭ, care pentru mulţimé hulelorŭ luĭ ş-au mâncatŭ limba luĭ şi într-acesta chipŭ ĭ-au eşit sufletulŭ.

„Şi alţiĭ ce tyĭpărescŭ cărţi înpotriva noastră, şi maĭ vârtosŭ în Râmŭ hulescŭ pre patriarşi şi pre bogosloviĭ beséricĭi Răsărituluĭ, şi zicŭ luĭ Varlaam, Valaamŭ, şi luĭ Palamà, Palamida, şi luĭ Sevirŭ, Savurochefalŭ, fără de nicĭ o ruşine, ca niştе măscăricĭ. Eĭ batjocurĭ fiind, pre alţiĭ rădŭ şi le pare că batjocurescŭ; şi înpreună tuturorŭ le zicŭ povăţuitori întunéreculuĭ, bălauri şi vasilischi. Unele ca acéstĭa zicŭ şi scriu Latiniĭ, asemănându-ne pre noĭ întocma cu păgâniĭ şi cu Jădoviĭ. Iară dentr-aĭ noştri, când va cine-va să scrie, vrând să răspunză pentru adevărul la hulele şi adevărat rătăcirilor Latinilorŭ celorŭ înpotriva noastră, alţiĭ zicŭ: nu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

zice așa, nu scrie așa, că să scornéște vrajbă: ca cum ar zice: numaĭ pre jumătate zi adevărulŭ ĭară nu deplinŭ; lasă să ocărască Latiniĭ, ĭară voĭ vă faceți a nu auzì; și lăsați pre Latini să să laude către ceĭa ce am zis, și să zică cum că Greciĭ carte nu știu, ce vor să zică; și altele ca acéstĭa să zică surda făluindu-se și trufindu-se. Că pentru acĭasta și acĭastă cărțulue a fericituluĭ Maximŭ mulți au vrut să o opréscă să nu să tyĭpăréscă, pentru căci grăĭaște adevărulŭ descoperit, dovedităŭ și lămurit; însă au biruităŭ adevărulŭ, și au vrutŭ Domnulŭ de s-au tyĭpărit, întru pomeniré înțelepților și pentru învățătura și întărirea tuturorŭ pravoslavnicilorŭ. Pentru acĭasta, o fiĭ luminați aĭ sfinteĭ luĭ Hs. săborniceștiĭ și apostoliceștiĭ răsărituluĭ beséreci, luându-o și cetindu-o, rugați-vă pentru ceĭa ce o au scris și o au tyĭpăritŭ, și o au îndreptat pre ĭa. Că arătându-vă mulțămitori spre ceĭa ce priveghiază pentru mântuința voastră, să dobândiți partĭa celor mântuiți, în cel de susŭ Ierusalim, care ĭaste maĭca noastră a tuturor.“

Titlul pentru intrarea în materie, care arată și cuprinsul cărțiĭ, e următorul:

„Carte făcută de Pré Invățatulŭ Ieromonahŭ Maximŭ Peloponisiulŭ, Ucenicul pré Vestituluĭ Kyr Meletie Pigà, Papă și Patriarh Alexandrieĭ.

„Pentru noao aflare de a fi Papa alŭ Râmuluĭ începătorĭu și capŭ tuturorŭ. Pentru purcéderé sfîntuluĭ Duhŭ. Pentru azime. Pentru mutaré, adecă schimbaré ființiĭ taĭnelor. Pentru focului curățitorĭu, ce-ĭ zic Purgatoriu. Și pentru luata bucurie a Drepților, adecăte de ș-au luat făgăduința de-plin.“

Pe f. 105 verso, la sfîrșitul textuluĭ sĕ află versurile acestea:

„Cu ajutorĭulŭ Domnuluĭ luat-au săvârșitulŭ
Acĭastă carte vrédnică de Papa ereticulŭ,
„In luna luĭ Aprilie în treĭ-zecĭ de zile,
Era și cursulŭ anilorŭ celŭ dela mântuire
„O mie și șase sute și noao-zecĭ și noao.
Și ĭară slavă Domnuluĭ ci ne ajută noao.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca Centrală; Museul de Antichităților. — Mănăstirea Némțuluĭ.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 328.

Popp, *Disertație*, 69. — Cipariu, *Analecte* XXVIII Ss. și *Principia*, 112 Pp. — Sbiera, *Mișcări culturale*, 107.

115. Chiriacodromion, Bĕlgrad (Alba-Iulia, în Transilvania), 1699.

К҃ѵ р і й к ѡ д р о́ м і ѡ н
сиѫ
Ѥ҃ѵ г л і ѥ҃ л ѣ ц ъ т о й р Ѥ҃
Кáре а҃ре ◌҃тр҃ѕ м Казáнїй ла тóате Дѹмінечиле
прéсте а҃н, шй ла Прáзничеле Домнéщь, шй
ла сфйцїй чéй нѹмнщь.
Йкѹмь ◌҃тѫй ◌҃тр҃ѕ âчéста кнпь âшезáтъ шй
Тѭпърйтъ, шй май лѹминат ◌҃ лймба

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Рѣмънѣскъ дїѡрѳосѝтъ.
Сѣпт бирѣѝнца прѣ лѣминáтѣлѣ шй ѧнълцáтѣлѣ
ÎѠѲИФЪ ЛѲѠПОЛДЪ.
Крáюль Бѣдей, шй ѧл църъй Ѕнгрéции, шй
ѧл Ѩрдѣлѣлѣй.
Фїйнд Гѣбернáторь църъй мърíѧ сà Бáмфи
ГѲѠРГІѲ.
Кѣ блгословéнїѧ прѣ сфѝцйтѣлѣй Кѵрь
ЙѲЙНѝСÎС Митрополйтъль Църъй.
ѦсфѝтА Митрополíе ѦБѢЛГРѪ̀ДЪ.
ѦЅнѣль дела лѫнтѣйрѣ Лѣмїй ахѵ̈д.

Де Мїхáй Îлїкановйчь Тѵпографъль
Тѣ êѫ Оѵнгровлахíѧ.
(Cel din Ţéra-Românéscă).

In-4° de 3 foĭ fără numerotaţie şi 415 foĭ numerotate (ultima lipsesce în exemplarul nostru). Tipărit numaĭ cu negru, afară de titlu în care sunt câte-va rînduri cu roşu, şi cu 31 rînduri pe pagină. Titlul şi paginele sunt incadrate. Pentru forma caracterelor v. facs. 224, pag. 374.

Pe verso titlului se află:

„Pré luminatul sămn al sfinteĭ, şi nedespărţiteĭ Troiţe,
Hramul Mitropolieĭ Belgraduluĭ dinŭ Ardélŭ".

între literele Ѩ—Д, Д—Ѩ, Ѳ—М, С—Ѣ, Ш—Ѩ, Ц—Ѩ, Ш—П, Ц—Ѯ (Atanasie De Dumneḑeu Alesul Episcop, Mitropolitul Scaunuluĭ Belgraduluĭ Şi Al Ţărĭĭ Ardéluluĭ Şi Părţilor Ţĕrel Unguresc), iar sub stema acésta, reprodusă în facsimile la pag. 374, versurile acestea:

„Treĭ chipurĭ în osebire — şi-un Dumnezău în mărire,
Luĭ Avraam te-aĭ arătatŭ — întâĭ foarte adevărat
„Supt cel dela Mamvri copacĭ, — când aĭ vrut minune să facĭ,
Ca să smereşti cu certare — pre ceĭ cu cerbicé tare
„Din Gomora şi Sodomul — ca să să stingă tot omul.
Pentr-acéĭa maĭ nainte — de toţĭ vécii eştĭ Părinte
„Cunoscutŭ în treĭ obraze — şi străluceştĭ de daĭ raze,
Insuţĭ cu fiĭul fiind mărit — şi cu Duhul sfînt proslăvit."

Pe cele 3 pagine următóre se află prefaţa reprodusă maĭ jos, iar pe a 4-a câteva estracte din s-ta Scriptură.

„PRĖ SFINŢITULUI şi de Dumnezău alesuluĭ pàstorĭu Kyr ATHANASIE Archipiscopulŭ şi Mitropolitulŭ scaunuluĭ Belgraduluĭ, al Vaduluĭ, al Maramurăşuluĭ, al Silvaşuluĭ, al Făgăraşuluĭ şi a toată ţara Ardéluluĭ, şi părţilor ţărâĭ Ungureşti, Vidiculuĭ, Chivaruluĭ, Sulagĭuluĭ şi al Crasnilĭ, ca unuĭ adevăratŭ stăpânŭ, şi după darul Duhuluĭ sfînt părinte sufletescŭ, plecate închinăcĭuni.

„Nice unŭ lucru nu ĭaste maĭ bunŭ şi maĭ lăudatŭ întru acĭastă Lume (pré sfinţite Părinte) de câtŭ folosulŭ şi faceré bineluĭ de obşte, şi ĭară de câtŭ a-şĭ căştiga cineva nume nemuritorĭu. Şi pentru ce acéste doao? Pentru căce că folosul şi binele de obşte asémănă, zic, a fi lucru Dumnezăescŭ. Iară căştigaré numeluĭ nemu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

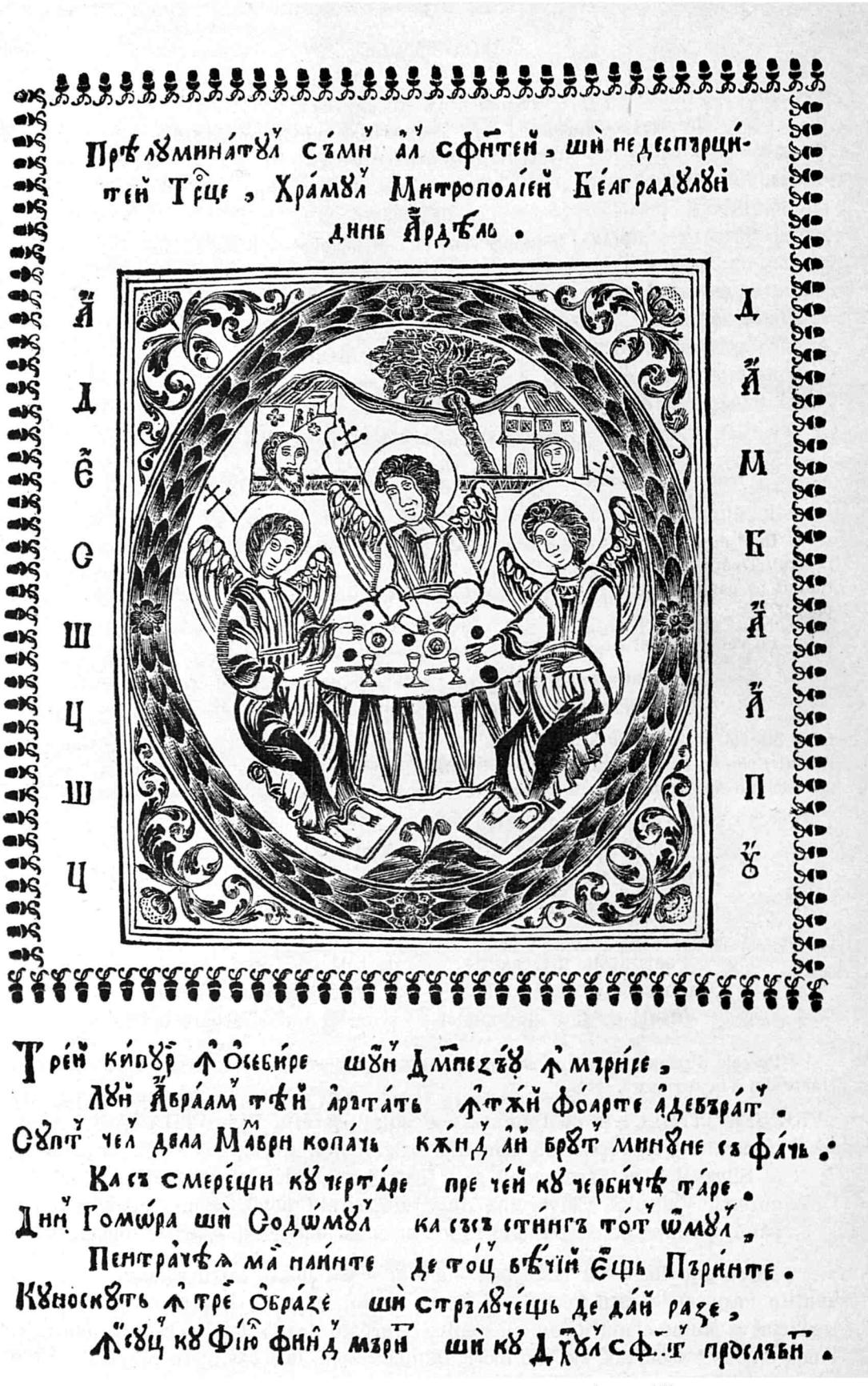

224. — Stema Mitropoliei Bălgradului (Alba-Iulia), din *Chiriacodromion*, 1699.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Mth. 5, 45. ritoriu încă să véde a fi o fiinţă de pururé lăudată şi câtŭ vieţuĭaşte omulŭ întru acĭastă Lume, şi după ce să mută dintru acĭastă viĭaţă, cum pentru acĭasta avem bune dovediri întru toate lucrurile celorŭ vechi, căce că aceĭa s-au trecutŭ, ĭară numele lorŭ le vedemŭ scrise, şi istorite până astăzĭ în miĭ de Cărţi. Pentru acéĭa şi scriptura grăĭaşte (Sirah. cap. 41 stih 15.): Grijaşte, zice, pentru nume că acesta îţĭ rămâne de cât o mie de comorĭ mari de aurŭ. De care lucru, acéste doao socotindu-le sfinţiĭa ta, de amândoao aĭ nevoitŭ a te atinge. Cu folosulŭ faceriĭ de bine, pentru nevoinţa ce aĭ sârguitŭ ca să să lăţască cuvântul propoveduireĭ dirépteĭ evangheliĭ supt toată păstoriĭa turmeĭ ce-ţĭ ĭaste încredinţată dela Dumnezău în eparhiĭa sfinţii tale; ĭară nu căştigaré numeluĭ nemuritoriu, căci că n-ai cruţatŭ chiel tuĭala la lucrulŭ aceştiĭ sfinte Cărţi, însă împreună cu cinstitul protopopŭ Gheorghie notareşulŭ Dăĭanulŭ, şi cu dumnéluĭ Raţ Iştfan Kişfaludŭ, odorbirăulŭ Belgraduluĭ, ce cu osârdiĭ aĭ fostŭ nevoitoriu împreună cu dumnélorŭ a o bate în Tyĭparĭu pentru folosulŭ şi luminaré némuluĭ nostru Rumânesc; căci că foarte au fost lipsă sfintelor Beséreci şi pravoslavnicilor creştini de aici din Ardélŭ de acĭastă Dumnezăĭască Carte, neavândŭ pre-nţeles din destulŭ cuvântulŭ sfinteĭ evangheliĭ; ĭară acum îndestulindu să toţi şi strălucindu-le cuvântulŭ evangheliĭ spre înţelesulŭ limbiĭ lorŭ, putemŭ a zice şi noĭ împreună cu prorocul (Isaiĭa Cap. 9. sh. 2): Oameniĭ ceĭ ce şedé întru întunérecŭ văzură lumină mare, şi ceĭ ce şedé în ţinutul şi în umbra morţiĭ, lumină strălucĭ lorŭ. Căce că adevăratŭ moarté cuvântătoriuluĭ sufletŭ ĭaste ne-Dumnezăiré şi necunoştiinţa ştiinţiĭ şi a înţelégeriĭ cuvintelor Dumnezăeşti. Pentru acéĭa dară şi sfinţiĭa ta ca unŭ bun priveghitoriu al turmeĭ luĭ Hs. văzândŭ lipsa sfintelorŭ Beséreci şi necunoştiinţă ştiinţiĭ a prostuluĭ norodŭ, aĭ silitŭ din câtŭ au fostŭ putinţa, împreună cu ceĭ maĭ susŭ pomeniţi. Insă ajutoriu nelipsindŭ şi dela pré luminatulŭ şi înnălţatul biruitoriu al toateĭ Uggrovlahiĭ, Io. Constandinŭ Brâncovénulŭ Basarabŭ Voevodŭ, carele nu cu puţinŭ s-au arătatŭ (şi pururé să arată) luminătoriu credinţiĭ pravoslavnice întărindu-o cu Dumnezăeştile Cărţi, în totŭ chipulŭ Tyĭpărindu-le, carele fiindŭ patronoşŭ adevăratŭ al sfinteĭ Mitropoliĭ de aici dinŭ Ardélŭ şi tuturor celorŭ ce năzuescŭ suptŭ a Măriĭ sale milă, nice sfinţii tale nu ţ-au trecutŭ céreré, ce după pohta sfinţii tale şi a cinstituluĭ săborŭ, ne-întâmplându-să de acĭastă dată némuluĭ nostru Rumânescŭ aici în Ardélŭ meşterŭ pentru lucrulŭ Tyĭpografieĭ, Măriĭă sa s-au milostivitŭ pentru dragosté sfintelor Beséreci a mă trimite pre slujba sfinţii tale şi a sfîntuluĭ săborŭ, ca ce ar fi de lipsă sfintelorŭ Beséreci, prinŭ putinţă să să îndestuléscă, de care mila a totŭ putérniculuĭ Dumnezău să umbrésca pre sfinţiĭa ta şi pre măriĭa sa, împreună şi pre ceĭ ce au fostŭ părtaşĭ chieltuĭaleĭ la acestŭ Dumnezăesc lucru, ca şi de acumŭ înnainte să puteţi lumina sfînta Beséreca cu Dumnezăeştile scripturi maĭ de biu; al căruĭa dar şi ocrotire îl rugăm să fie cu sfinţiĭa ta pururé.

„Al sfinţii tale mic şi plecată slugă
„Mihaĭ Iştvanovicĭ Tyĭpograful
„Τὸ ἐξ Οὐγγροβλαχίᾶ."
(Cel din Ţĕra-Românéscă).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşitul cazaniilor pe Dumineci, adică la f. 271 v:

„Mărire şi laudă să dămŭ neîncetatŭ
Inpăratuluĭ Cerescŭ, căce ne-au ajutatŭ
„Dinceputŭ până aici Carté de-amŭ tyĭpăritŭ
Şi a toate Dumineci amŭ făcutŭ săvărşitŭ.
„De aici încă-lŭ rugăm să ne spodobéscă,
Şi cu ajutorĭulŭ său să ne-nvredniciască,
„Ca şi a Praznicelorŭ să ajungem sfărşire,
Şi ĭară să-ĭ dămŭ Slavă facândŭ mulţămire.“

Pe f. 414:

„A typografuluĭ cătră cei ce să vorŭ întâmpla a cetì, Bucurie.

„Cinstiţilorŭ şi întru Hs. ĭubiţilor cetitor[i], celor sfinţiţi Preoţi şi celorŭ miréni, câţi vă veţi întâmpla a ceti pre acĭastă Dumnezăĭască Carte,—dela unulŭ a totŭ ţiitorĭul Dumnezău, carele ĭaste în treĭ obraze proslăvitŭ, (cel ce ne-au ajutatŭ după începutŭ de amŭ ajunsŭ şi săvârşitul),—milă, pace, sănătate, viĭaţă cu de toate darurile înpodobită îl rugămŭ să vă dăruĭască. După acĭasta ĭarăşì cu cucerie ne rugămŭ unde vă s-arŭ întâmpla a găsì nescari greşale, au lunecături în lucru acesta al nostru; căci că pre multe locuri nu pre cum în izvodul celŭ vechĭu am lăsatŭ, ce am schimbatŭ, au faţa cuvântuluĭ, au a vremiĭ, au am maĭ scăzutŭ, au am maĭ adaosŭ, nu cu socotélă ca acéĭa să facemŭ strămutare în
Alénul potriva sfinteĭ scripturĭ, au în rânduĭala Dogmelorŭ ce ţine şi poruncéşte Pravoslavnica Besérecă a Răsărituluĭ, au arătându-ne maĭ iscusiţi în ştiinţă de câtŭ ceĭ ce din tăĭ au tocmitŭ izvodulŭ Cărţiĭ aceştiĭa, să nu fie, ce maĭ vârtosŭ unde am maĭ adaosŭ câte ceva, am socotitŭ maĭ spre întărire. Căci că întâĭ pre unde au şi avutŭ Mărturiĭ dinŭ sfînta scriptură, n-au fostŭ însemnate în ce locŭ, şi în câte capete şi stihuri. Care lucru era foarte cu nevoe spuitorilor de Cazaniĭ, şi maĭ şi ascultătorilorŭ, asemănându-se ca şi cândŭ ar spune oare cine unuĭ omŭ streinŭ vr-unŭ drumŭ, şi să fie închisŭ într-o casă să nu vază cu ochiĭ încătro-l îndireptéză: şi eşind décolé să n-aĭbă nice unŭ folosŭ. Deci pentru acĭasta vă rugăm ştiindu-ne că nu vom fi scăpatŭ nice noĭ de cé firéscă obicĭnă, ori ce lunecare, au lipsă aţĭ găsi au în cuvinte, au în orthografie, au în gândul sfinteĭ scripturi, au în slove, (pentru că şi Typarĭulŭ aŭ fostŭ foarte vechĭu, şi tocit la acesta lucru) cu blândéţe ne smerimŭ să îndireptaţi ne-puindu-ne în ponosŭ, ca să vă arătaţi săvîrşitori cuvântuluĭ aceluiĭa ce ne poruncéşte Domnul Hs. în sfînta evanghelie să ne rugămŭ de pururé zicândŭ: Şi ĭartă noao greşalele noastre, cum şi noĭ ertăm greşiţilor noştri;—a căruĭa milă şi dar rugăm să fie cu voĭ cu toţĭ. Aminŭ.

„Tot cel micŭ şi plecat de bine voitorĭu
„Mihaĭ Iştvanovicĭ Tyĭpograful
„Τὸ ἐξ Οὐγγροκλαχίᾶ“
(Cel din ţara Românéscă.)

Ultima fóie lipsesce în exemplarul nostru.

L. Rus, într'un articol despre Mihaĭ Iştvanovicĭ, spune că pe ultima fóie se află versurile următóre:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„In ce chip cerbul dorește de isvorul cel rece
„Și străinul de moșie-și, când aiurea petrece,
„Și ca cel ce-l de furtună pe mare prea tare supărat
„Și se roagă de pururea să vază pământ uscat,
„Asemenea tipograful pentru a cărței sfîrșire
„Lui D-zeu dă laudă, cântare, mulțămire".

București, Biblioteca Academiei Române.

Popp, *Disertație*, 26.—Ciparîu, *Principia*, 118 DD.—Sbiera, *Mișcări culturale*, 66.—L. Rus, *Un tipograf literat. „Evanghelia învățătore" de Bălgrad an. 1699 și Mihaiu Ștvanovici, tipograful din Ungro-Vlachia*, în *Tribuna* (Sibiiu) 1899, 31 Aug. și 1 Sept.

116. Molitvenic, Buzĕŭ 1699.

ЄѸХОЛОГІѺНЪ | ЙДЄ҃КЪ МОЛИТВЄ҃НЙКЪ | Кѣрєле кѣпринде .ѧтрѣ сйне толтъ трѣбѣ | Бесѣкречїй че съ кѣкйне Прѣѽцилѡр, Йшъ | зѣтъ де сфйцїй Йѣли, ши де пѣртъторю | Йї де Дмнезъѣ Пърйнци. Ѧ зйлеле | лѣминатѣлѣй Домнь шй ѿблъдѣйторю | Й толтъ цр҃ѣ Рѣмжнѣскъ, ІѺЙНЬ | КОНСТЙНТЙНЬ БЙСЙРЙБЬ КОЄ҃КОДЙ҃ | Кѣ бгословенїѧ Прѣсфйцйтѣлѣй | Пърйнте Кур ѲЄ҃ѺДОСІЄ҃, | Митрополйтѣл ѧ толтъ цр҃ѣ Рѣмжнѣскъ | Йкѣм тнпърйтъ .ѧтжй .ѧ сфйта | Є҃пкопїє дела Бѣзъѣ. | Ѧ йнѣл дела зидирѣ Лѣмїй. ѧзѣ | Прєн ѿстенѣла а .рнсѣш Є҃пйкопѣлѣ де | Бѣзъѣ Кур Митрофанъ.

In 4⁰ de 9 foĭ nenumerotate, cuprinzênd titlul, prefața și tabla de materiĭ, 298 foĭ numerotate, cuprinzênd textul, și 11 foĭ nenumerotate la sfîrșit, cu sinaxariul. Tipărit cu negru și roșu. Pagina încadrată într'un chenar de compositiune tipografică, are 22 rînduri.

Pe verso titlului se află stema țĕreĭ Românescĭ (facs. nº 213) și următórele:

„Stihurĭ politice 6 asupra cinstitiĭ Crucĭ din stema Prè luminatuluĭ Domnŭ Io Constandinŭ Basarabŭ Voevoda.

„Domniĭ Țărâĭ rumânești au arcŭ sf(i)nta Cruce,
H(risto)s biruință lor cu dânsa aduce.
„Incinge, Doamne, acestŭ arcŭ de biruință,
Ia pre H(risto)s săgĭată cu bună credință,
„Incordéză-l spre pizmașĭ cu nădéjde mare
Și D(o)mnul îțĭ va sporì cel în războĭu tare.
„Al mărieĭ tale fierbinte rugătorĭu
Mitrofan, Episcopul de Buzău."

Pe fóia a doua începe o prefață adresată:

„Pravoslavniculuĭ și ĭubitorĭuluĭ de Dumnezău Cetitorĭu, Milă, Pace, Sănătate și spăsenie dela Dumnezău celŭ cu totul bunŭ poftimŭ.

Din acéstă prefață estragem următórele rînduri:

„... Acéste lécurĭ și vindecări de păcate au suflatŭ înțelepcĭuné luĭ Dumnezeu-Fiĭulŭ în Apostoliĭ săĭ și în alți Părinți purtători de Dumnezeu de le-au înpodobitŭ cu Canoane și cu rugăcĭuni cuvioase. Și încă spre acésté au maĭ adaos Canonŭ la eșiré sufletuluĭ, urmaré îngropăriĭ, și urmaré sfințirĭ apeĭ dela Бо-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ѡкλéнїѣ (arătarea Domnuluĭ) şi os(fe)ştaniĭa cé mică, cu bună cuviinţă aşăzate, şi alte rugăcĭunĭ de toată tréba, precum vedemŭ în evhologhionul sau M(o)l(i)tvenicul celŭ mare. Insă dintru acésté, unele nefiindŭ în putéré Preoţilor, ci numaĭ în putéré Archiereĭlor precum ĭaste sfinţirea sf(i)ntuluĭ Myrŭ, şi Hirotoniĭa; pentru acéĭa au alesŭ Dascaliĭ Besérecĭĭ, şi den taĭnile sf(i)nteĭ Besére ci, şi den M(o)l(i)tvele carele sântŭ în putéré Preoţilor, şi maĭ adése de trébă, înpreunându şi ungeré cu Myr, cu caré Preoţiĭ sântŭ slobozi, încă au şi poruncă să ungă preĭ ceĭ botezaţi; şi le-au aşăzatŭ întru acĭastă Carte maĭ mică, ĭarăş Molitvenicŭ numind-o; şi le-au dat Preoţilor ca niște pricini de mântuire şi doftorĭĭ sufleteşti, ca să păzéscă cu acélé şi pre sine, şi sufletele creştinilor, carĭĭ vor să urméze mântuirĭa, şi să le aducă la calé înpărăţieĭ cerĭuluĭ pentru caré omul ĭaste făcutŭ. De acĭastă dară Carte, ce ĭaste de mare trébă în toate zilele şi în totŭ cĭasulŭ, văzându smereniĭa noastră că sântŭ Preoţiĭ Ţărăĭ noastre lipsiţĭ, şi încă maĭ alesŭ că céle maĭ denainte tipărite nu sântŭ cu tipiculŭ rumânescŭ, dreptŭ acéĭa m-am îndemnatŭ de o am tipăritŭ cu toate învăţăturile rumâneşti pentru înţelégeré tuturorŭ, acum în zilele Pré luminatuluĭ Domnŭ Io Costantinŭ Basaraba Voevoda, fiindŭ Archiereu şi Mitropolitŭ a toată Ţara Ugrovlachieĭ Pré sfinţitulŭ Părintele nostru Kyr Theodosie, ca să fie de acé trébă a mântuirĭĭ lor, a tuturorŭ celora ce le sântŭ daţĭ pre sémă. Iară de vréme ce acélé ce să află într-ânsa sântŭ trebi tocmite şi usebite preoţilor, fără de carele nu să potŭ ţiné nici decum, pentru acéĭa cinstiĭ voastre maĭ ales Preoţilor de aicé de ţară şi de aĭuré, ca fiilor noştri sufleteştĭ mă rogŭ, orĭ la a cuĭ mână va venì Cartė acĭasta, să o cuprindeţĭ cu bucurie sufletéscă, nu ca un lucru pământesc cinstindu-o, ce ca un vistiĭar plin de daruri cereştĭ...

Bucurescĭ: Museul de Antichităţi.

117. Mărturisirea credinţeĭ ortodoxe şi Expunere despre cele treĭ virtuţĭ, Snagov 1699. — Grecesce.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς, Καὶ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ Πιστεως, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης. Τυπωθεῖσαι προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ Εὐσεβεστάτου Ἐκλαμπροτάτου καὶ Γαληνοτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μπασσαράμπα Βοεβόνδα, τοῦ Μπραγκοβάνου. Πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἀρχιερατεύοντος τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ Συναχώου. ἐν ἔτει ᾳχῃθ΄. Κατὰ μῆνα τὸν Φευρουάριον. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομοναχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

(Partea IIª:) ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ Πίστεως, Ἐλπίδος, καὶ Ἀγάπης. Ἐκδοθεῖσα μὲν παρὰ τοῦ Πανοσιωτάτου Καὶ λογιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις Κυρίου Βησσαρίωνος Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Τυπωθεῖσα δὲ προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ Εὐσεβεστάτου Ἐκλαμπροτάτου καὶ Γαληνοτάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μπασσαράμπα Βοεβόνδα, τοῦ Μπραγκοβάνου. Πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Ἀρχιερατεύοντος τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας τοῦ Πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Κυρίου Κυρίου ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ. Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ Συναγώβου. ἐν ἔτει ᾳχῳθ'. Κατὰ μῆνα τὸν Φευρουάριον. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

(La pag. 256:) Ἐτυπώθη εἰς Οὐγκροβλαχίαν, ἐν τῇ Σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν εἰσοδίων τοῦ Συναγώβου. Ἀναλώμασι μὲν τοῦ πανεκλαμπροτάτου, εὐσεβεστάτου τε καὶ μεγαλοπρεπεστάτου αὐθεντὸς καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα Βοεβόδα. Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ διορθώσει κυρίου Παναγιώτου τοῦ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ Σινώπης. Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ ᾳχῳθ'. κατὰ Μῆνα Φευρουάριον.

Mărturisirea credinţeĭ ortodoxe a Bisericeĭ universale şi apostolice a Rĕsărituluĭ, şi Expunerea introductivă despre cele treĭ virtuţĭ, a Credinţeĭ, Nădejdeĭ şi Dragosteĭ. Tipărită din îndemnul şi cu cheltuiala prea piosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea luminatuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab, Voevod Brâncoveanu, pentru folosul creştinilor ortodoxĭ; pe când era arhiereu al prea sfinteĭ Mitropoliĭ a Ungrovlahieĭ preasfinţitul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie. In respectata Mănăstire a Intrăriĭ în Biserică a Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, ce se ḑice a Snagovuluĭ. In anul 1699, în luna Fevruarie. De cel maĭ mic între ieromonahĭ Antim din Ivir.

(Partea II[a]:) Expunere introductivă despre cele treĭ virtuţĭ a Credinţeĭ, a Nădejdeĭ şi a Dragosteĭ. Dată la lumină de către prea cuviosul şi prea învĕţatul ieromonah, Domnul Visarion Macri din Ianina. Tipărită din îndemnul şi cu cheltuiala prea piosuluĭ şi prea strălucituluĭ şi prea luminatuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod Brâncoveanu, pentru folosul creştinilor ortodoxĭ; pe când era Archiereu al prea sfinteĭ Mitropoliĭ a Ungrovlahieĭ preasfinţitul şi de Dumneḑeu alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie. In respectata Mănăstire a Intrăriĭ în biserică a Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, ce se ḑice a Snagovuluĭ. In anul 1699 în luna Fevruarie, de cel maĭ mic între eromonahĭ Antim din Ivir.

(La pag. 256:) S'a tipărit în Ungrovlahia în respectata Mănăstire a Intrăriĭ, la Snagov, cu cheltuiala prea strălucituluĭ şi prea piosuluĭ şi prea măreţuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungrovlahia Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, de cel maĭ mic între ieromonahĭ Antim din Ivir, prin îngrijirea şi corectarea domnuluĭ Panaghiot de la Sinope din Pontul Euxin. In anul mântuireĭ 1699, luna Fevruarie.

In-folio de 7 foĭ fără numĕr, 86 paginĭ numerotate şi 3 foĭ fără numĕr, formând partea I a cărţiĭ; 1 fóie, 256 de paginĭ şi 10 foĭ fără numĕr, formând partea a II-a. Textul este dispus pe 2 colóne, în pagina incadrată. Pe verso ambelor titlurĭ se află stema ţĕreĭ (facs. nº 213) între iniţialele domnescĭ ale luĭ Constantin Basarab Voevod, şi versurile luĭ Sevastos Trapezuntiul Chimenitul carĭ se reproduc maĭ jos.

Partea I este scrisă in grecésca vulgară, iar a II-a în grecésca clasică.

Pe foile liminare se maĭ află încă 5 epigrame ale aceluiaşĭ Sevastos Trapezuntiul, către Domnitor şi către carte; una a Doctorului Ioan Comnen către Domn; 3 epigrame semnate: Οἱ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας Αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας Μαθηταί (Elevĭĭ Academieĭ Domnescĭ din Bucurescĭĭ Ungrovlahieĭ); 3 epigrame semnate: Οἱ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις δύο σχολῶν (Elevĭĭ celor două şcóle din Ianina), şi in fine două scrisorĭ ale Patriarhuluĭ Ierusalimuluĭ Dositeiu, din Ianuarie şi Fevruarie 1699. Tipărim acĭ prima epigramă a luĭ Sevastos (Cfr. p. 251), epigrama doctoruluĭ Comnen şi a doua scrisóre a luĭ Dositeiu, în textul original şi în traducere românéscă, făcută de C. Erbiceanu.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον, εὐσεβέστατον καὶ γαληνότατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας κύριον κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Μπασσαράμπαν βοεβόνδαν τὸν μέγαν Μπραγκοβάνον.

Πῦχετ' ὀρρῶς δυτικὴ σοφίῃ μέγα πρίν ποτε πάντη
ἔν τε τύπῳ βιβλίων ἀντολικῶν προφέρειν·
ἀμφοτέρων δ' ἀνέτειλε τέως χάρις ἐνθάδε πιστοῖς
ἔν τε διδασκαλίαις, ἔν τε τυπογραφίαις.
σπουδῇ καὶ δαπάνῃ μεγαλόφρονι καὶ θεοπνεύστῳ
σῆς χερὸς, ἡγεμόνων πιστοτάτων ἀκρότης·
Κωνσταντῖνε μέγιστε φαεινότατε Μπασαράμπα,
φέρτατε ἡγεμόνων Οὐγγροβλάχων πολίων.
Ζῷης ἐς λυκάβαντας ἀπείρονας, ὦ Πτολεμαῖε
ὀψίτερε, στεφάνων ἄξιε οὐρανίων.

Ὁ διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν της ἐν
Μπουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας αὐθεντικῆς σχολῆς
Σεβαστὸς Τραπεζούντιος ὁ Κυμινήτης.

Către prea strălucitul, prea piosul şi prea luminatul Domnitor şi Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, marele Brâncoveanu.

Sĕ fălea mult sprincéna occidentală, maĭ nainte, cu tótă înţelepciunea şi cu tiparul că edă cărţĭ orientale; pentru amêndouĕ acestea au răsărit acum harul creştinilor şi aicea, şi în învăţăturĭ şi în tipografiĭ,—prin osîrdia şi cheltuiala mâneĭ tale celeĭ mărinimóse şi inspirate de Dumneḑeu, Domnitorule cel maĭ perfect între credincioşĭ, Constantine prea mare, prea luminate Basarab, cel maĭ bun între Domnitoriĭ cetăţilor (oraşelor ţăreĭ) Ungrovlahieĭ. Să trăescĭ în anĭ nenumĕraţĭ, o Ptolomee posterior, demn de cununile cerescĭ.

Profesorul de sciinţe al şcóleĭ domnescĭ din Bucurescii Ungrovlachieĭ, Sevastos Trapezuntiul Chimenitul.

Πρὸς τὸν αὐτὸν εὐσεβέστατον καὶ γαληνότατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας κύριον κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Βασσαράβαν βοεβόδαν τὸν μέγαν Βραγκοβάνον.

Μοῦσαι καλλικέλαδοι, ἀείσατε θέσκελον ἄνδρα·
μέλψατε τὸν χαρίτων πλήρεα καὶ σοφίης,
Κωνσταντῖνον ἄριστον ἐν ἡγεμόνεσσι φανέντα,
κλεινὸν Βραγκοβάνον κοίρανον Οὐγγροβλάχων,
Καντακουζηνῶν ὡς σκηπτροφόρων τελέθοντα,
Βασσαράβων τε κλυτῶν ἔκγονον ἡγεμόνων·
πραῢν, μειλιχον, ἠδὲ φρένας βαθὺν, εὐθύδικόν τε,
θειογράφων λογίων εὐσεβέα πρόβολον·
ἀστέρα παμφανόοντα σαοφροσύνης ἐνὶ κόσμῳ,
γενναίας ψυχῆς ἔργ' ἐπιδεικνύμενον
κείνων, οὓς πενίη τε καὶ ὀρφανίη μέγα δάμνει
νύκτα τε καὶ ἦμαρ κηδόμενον προφρόνως·
ἀμφαγαπῶντα σοφούς τε καὶ ἴδμονας ἔξοχα φῶτας,
καὶ τίοντα λίαν δαψιλέως χάρισιν·

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ὃς πάντη πλείστους ἱεροὺς ἀνεδείματο ναοὺς
κάλλεῖ καλλίστους δερκομένους ἄποθεν·
ὡς ἄλλος Ζοροβάβελ ἀγακλυτὸς, ἢ Πτολεμαῖος,
ὃν διὰ γηθοσύνης φιλοσοφεῖ Δακίη.
Ὅς καὶ τήνδε βίβλον δαπάναις ἰδίαις ἐτύπωσε
πάντων νητρεκέως πρὸς χάριν εὐσεβέων·
δέλτους δογματικὰς συνέχουσαν δ' ἔνδοθι δισσὰς,
τήν τε κυρωθεῖσαν Μολδαβίης συνόδῳ,
καὶ ἣν Βησσαρίων νῦν ἔκθετο πολλὰ μογήσας,
οἷα ζηλωτὴς μυστιπόλος τριάδος.
ἐκ πατέρων ἱερῶν συλλέξας, ὄφρακεν εἴη
δόγματα θευλογίης ἔμπεδα θειοσόφως·
πίστεος, ἐλπίδος, ἠδ' ἀγάπης πέρι θειολογοῦσαν,
ὧν δίχα σωθῆναι οὐκ ἔνι τοῖς χθονίοις.
Βραγκοβάνου κορυφὴν δὲ στέψατε τῶνδ' ἀρετάων,
Μοῦσαι Πιερίδες, στέμμασι χρυσοπλόκοις.
Ὁ τοῦ γαληνοτάτου αὐθέντου ἀρχιατρὸς
Ἰωάννης ὁ Κομνηνός.

Către acelaşĭ prea pios şi prea luminat Domnitor şi Egemon a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, Marele Brâncoveanu.

Muse frumos cântătóre, cântaţĭ pe divinul bărbat, cântaţĭ pe cel plin de graţiĭ şi de înţelepciune, pe Constantin ce s'a arătat cel maĭ bun între Domnitorĭ, pe renumitul Brâncoveanu, pe Domnitorul Ungro-Vlahilor; bland, dulce, dar minte profundă şi dréptă, editor pios a cuvintelor scriptureĭ dumneḑeescĭ; stea înţeléptă, vĕḑută tuturor în lume, săvîrşind lucrurĭ demne de un suflet nobil; asupra acelor striviţĭ cumplit de sărăcie şi orfanĭ, îngrijindu-se cu prevedere şi noaptea şi ḑiua; iubind pe ceĭ luminaţĭ, înţelepţĭ şi sciutorĭ esceleṇţĭ, şi plătindu-ĭ fórte abundent cu darurĭ. El este acel ce în adevĕr au ridicat fórte multe temple divine frumóse, vĕḑêndu-se din depărtare ornamentele lor lucitóre. Ca un alt Zorobabel prea glorios, sau Ptolomeu, sub care cu bucurie filosofézĕ Dacia. Care şi acéstă carte cu propriele sale cheltuelĭ o au tipărit, cu adevĕrat pentru mântuirea tuturor credincioşilor, care carte cuprinḑênd hotărîrĭ dogmatice în sine, de douĕ felurĭ, şi cea confirmată în Sinodul Moldoveĭ, şi aceea pe care Visarion mult ocupându-se a compus-o acum, pe care zelosul scrutator al Sfinteĭ Treimĭ, adunând-o din Sfinţiĭ Părinţĭ au alăturat-o aicĭ, cuprinḑênd dogme teologice pline de înţelepciune divină: Credinţa, Speranţa şi Iubirea, fără care nu-ĭ cu putinţă muritorilor a se mântuì. Muse încununaţĭ apogeul virtuţilor luĭ Brâncoveanu depunêndu-ĭ cununĭ aurite.

Doctorul Prea strălucituluĭ Domnitor,
Ioan Comnen

Δοσίθεος, ἐλέῳ θεοῦ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις ὀρθοδόξοις ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Εἰ καὶ τινα ὁποῦ θέλομεν εἰπεῖν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰσὶ τοῖς δοκιμωτέροις ὑμῶν γνωστὰ, διὰ τοὺς μὴ εἰδότας ὅμως λέγομεν ὅτι καὶ ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ (recte

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ἕκτῳ) αἰῶνι ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάνησαν τέσσαρά τινα μεγάλα θηρία ἀντικείμενα καὶ πολέμια τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἅτινα καὶ ἕως νῦν διαμένουσι. Καὶ πρῶτον μέν ἐστιν ἡ αἵρεσις τῶν Λουτέρων, ἥτις ἤρξατο ἐν τῷ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ δεκάτῳ ἑβδόμῳ ἔτει. Δεύτερόν ἐστιν ἡ αἵρεσις τῶν Καλβίνων, ἥτις ἐφάνη ἐν τῷ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τριακοστῷ ὀγδόῳ ἔτει. Τρίτον ἐστὶν ἡ ἄνω φύουσα ῥίζα, ἤτοι τὸ σχῆμα τῶν Γιεζουϊτῶν, ὅπερ συνέστη ἐν τῷ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει. Τέταρτόν ἐστιν ἡ μετάθεσις τοῦ καλενταρίου, ἤτοι τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἣν προὐξένησεν ὁ πάπας Γρηγόριος δέκατος τρίτος, ἐν ἔτει χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ τρίτῳ.

Κατὰ οὖν τῶν αἱρεσεων Λουτέρων καὶ Καλβίνων συνέγραψε πρῶτος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας, καὶ μετ' αὐτὸν Μελέτιος, ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀλεξανδρείας, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὀρθόδοξοι θεολόγοι, ἐν οἷς μάλιστα προτερεῖ ὁ μακαρίτης διδάσκαλος Γεώργιος Κορέσσιος ὁ Χῖος, ἀποδεικνύοντες πατρικῶς, ἀποστολικῶς τε καὶ γραφικῶς ἀλλότρια τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὰς καινοτομίας καὶ τὰ δόγματα τῶν εἰρημένων αἱρέσεων.

Τὴν δὲ μετάθεσιν τοῦ ἁγίου πάσχα κατέκρινεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀθροισθεῖσα οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν ἔτει τῷ κοσμικῷ ζρα', καὶ ἰδεῖτε τὴν συνοδικὴν πρᾶξιν αὐτῆς ἐν τῇ πεντακοσιοστῇ τεσσαρακοστῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ Τόμου τῆς Ἀγάπης.

Ἀλλ' οἱ Γιεζουΐται, πάντων τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας ἀναιδέστατοι καὶ τολμηρότατοι ὄντες, ἐσυκοφάντουν τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ὅτι πρεσβεύει τὰ Λουτέρων καὶ Καλβίνων, καὶ περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου πάσχα κατέκρινον τὴν αὐτὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν ὡς τάχα ἠπατημένην. Ἐκήρυττον δὲ τὰ ἀθέμιτα ταῦτα μάλιστα ἐν τῇ Λεχίᾳ καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ Ῥωσίᾳ, ὑποκειμένῃ τότε τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Λεχίας. Ἔλεγον δὲ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτῶν βλασφημίαις ὅτι ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν πάπαν τῆς Ῥώμης ἄθεός ἐστι καὶ οὐ δύναται σωτηρίας τυχεῖν· τοσοῦτον ὥστε τοῦ διαβεβοημένου ἐπὶ ὀρθοδοξίᾳ κνέζη Βασιλείου τὴν θυγατέρα Μαρίαν ἐλκύσαντες εἰς τὸν παπισμόν. καὶ ἐκείνης πεισθείσης ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω διδαχῆς αὐτῶν. δηλονότι τῆς, ὅστις οὐ πιστεύει εἰς τὸν πάπαν ἐστὶν ἄθεος, καὶ θρηνούσης διὰ τὸν πατέρα αὐτῆς ὅτι ἐκολάσθη, οἱ Γιεζουΐται, διὰ νὰ τὴν καλοκαρδίσουν, ἐπήγασι καὶ ἔσκαψαν καὶ ἐβγαλαν τὰ κόκκαλα τοῦ πατρός της ἀπὸ τὸν τάφον καὶ τὰ ἐβάπτισαν κατὰ τὴν τάξιν τῶν Λατίνων. Καὶ περὶ τούτου ἴδετε πλατύτερον ἐν τῷ συντάγματι τοῦ κὺρ Νεκταρίου τὸ διακοσιοστὸν τεσσάρακοστὸν ἔννατον καταβατόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ Λεχίᾳ Ἰουδαίοις ἐδώκασι μεγάλην ἐξουσίαν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων· ὥστε πλάττοντες αἰτίας οἱ χριστοκτόνοι ἐξέβαλον ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐτυραννοῦσαν. καὶ τὸ δὴ μέγιστον κακὸν, ὅτι συκοφαντήσαντες ἕνα ἱερέα ὀρθόδοξον ὡς ἄξια θανάτου πράξαντα, τὸν ἐβγαλαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἐνδεδυμένον τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ τὸν ἐφούρκισαν ὡς ἦτον φορεμένος.

Ἐν τοιούτοις οὖν κακοῖς εὑρισκομένων τῶν ἐν τῇ Λεχίᾳ ὀρθοδόξων Ῥώσων, ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος λόγοις καὶ συγγράμμασι πρῶτον αὐτὸς μόνος ἀντέπραττεν ταῖς ἀσεβείαις τῶν Γιεζουϊτῶν· μετὰ ταῦτα δὲ Κύριλλον τὸν Λούκαριν, σοφώτατον ὄντα, εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἀναβιβάσας καὶ ἔξαρχον τοῦ ἰδίου προσώπου ἀποκαταστήσας, ἔπεμψε καὶ ἐδίδασκε τοὺς Ῥώσους τὰ περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· καὶ δὴ καὶ σχολεῖα συνέστησεν ἐκεῖ, καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἐποίησε πρὸς στερέωσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μετέπειτα ὁ Κύριλλος, πατριάρχης γενόμενος Ἀλεξανδρείας, καὶ διδαχαῖς καὶ ἐπιστολαῖς ἐκινεῖτο ὅπου καὶ ὅπως ἐδύνατο κατὰ τῶν εἰρημένων νεωτέρων· ἀλλὰ καὶ μετατεθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως καὶ ποιῶν τὰ αὐτὰ λαμπρότερον,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

οἱ Γιεζουβῆται ἔλεγον εἰς Λεχίαν ὅτι ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεώς ἐστι καλβινική, καθότι ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Κύριλλος καλβινόφρων ἐστί. Καὶ, τοῦτον τὸν μάταιον καὶ ψευδεπίπλαστον λόγον ὑποθέμενοι, ἐσπούδαζον πᾶσι τρόποις ἵνα μεταβάλλωσι τοὺς ὀρθοδόξους Ῥώσους εἰς τὸν παπισμόν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

Ἐν ἔτει δὲ ᾳχιθ΄, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀοιδίμου αὐτοκράτορος Μοσχοβίας Μιχαὴλ Θεοδωροβίτζη, ἀπῆλθεν ἐκεῖ εἰς Μοσχοβίαν ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Θεοφάνης, ὅτε ἐχειροτόνησε καὶ τὸν πατέρα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως ἐκείνου Φιλάρετον πατριάρχην Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥωσίας· ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰ ἴδια διὰ τῆς Ῥωσίας, καὶ ἔχων ἐπιτροπικὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἁγίας Συνόδου ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τῆς Μικρᾶς Ῥωσίας, ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Κιαίβου καὶ Ἁλικίας Πέτρον τὸν Μογίλαν, ἄνθρωπον ἐνάρετον καὶ σοφώτατον, ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ εἰκοστῷ, ταὶ ἔτι ἐχειροτόνησε καὶ ἐπισκόπους τρεῖς.

Ἀπελθὼν δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ πάλιν ἐπανελθὼν καὶ εὑρισκόμενος εἰς Γιάσιον ἐν τῷ ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ τριακοστῷ, ὅτε ἐγίνετο ἄκρως ἡ συκοφαντία τῶν Γιεζουβητῶν. ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλός ἐστι καλβινόφρων, ἔπεμψαν οἱ Ῥῶσοι πρὸς τὸν Θεοφάνην, ἐρωτῶντες εἰ τὰ παρὰ τῶν Γιεζουβητῶν λεγόμενα περὶ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου οὕτως ἔχει. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἔγραψεν ὁλόκληρον πραγματείαν ἐν κεφαλαίοις ις΄, ἧς τὸ πρῶτον κεφάλαιόν ἐστι τόδε.

Κεφάλαιον πρῶτον· ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία
τῆς τῶν Λουτέρων καὶ Καλβίνων αἱρέσεως
οὐ μετέχει.

Εἰ καὶ τὸ Λατίνων ψεῦδος καὶ μέγα ἀδίκημα ἦν, ἐγῶμαι καὶ τοῦτο τὸ φάσκειν αἱρετικοὺς τὸ τῆς ἐκκλησίας εὖχος, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικὸν σοφώτατόν τε καὶ ἁγιώτατον πατριάρχην Κύριλλον καὶ τὸν τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων θεοφιλῆ θίασον καὶ τῆς τῶν Καλβίνων καὶ Λουτέρων λύμης μετέχειν, τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἅπασαν, συκοφαντεῖν. Οὐδὲν γὰρ μέχρι τούτου τόδ᾽ ὑποπτεύεσθαι ἐφάνη τεκμήριον. Τίς μικρόν γε ἑωρακὼς τὰ ἡμέτερα οὐκ ἐπίσταται τὸ τοῦ σοφωτάτου τούτου πατρὸς εὐσεβὲς πατριαρχεῖον ἱεραῖς εἰκόσι καταγλαΐζόμενον, καὶ τοὺς ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ ἅπαντας ἀναφανδὸν προσκυνοῦντας τασδ᾽ ὡς δεῖ σχετικῶς; καὶ θερμῶς τούσδ᾽ ἐπικαλοῦντας εἰς βοήθειαν; Ψεῦδος μέντοι Λατίνων τὸ ἀδίκημα. Ἡμεῖς τὰς τῶν ἁγίων σεπτὰς εἰκόνας καὶ σεβόμεθα, ὡς εἰκὸς, καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ τοὺς ἄλλως φρονοῦντας αἱρετικοὺς κρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν. Ἐπίσης ἅπασιν οἱ θειότατοι ἀρχιερεῖς καὶ ὁ πάντων πατήρ τε καὶ ποιμὴν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος, ὃς καὶ εὐσεβῶς ἐξομολόγησιν τῶν ἑκάστῳ πεπραγμένων κηρύττων, ἐκ τῶν τοῦ Βελίαρ χειρῶν πολλοὺς ἁφαρπάζεται. Περὶ αὐτεξουσίου ὀρθῶς φρονοῦμεν ἢ ἐφ᾽ ἡμῖν ὡς ὁ σπόρος μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἐκ θεοῦ, παρ᾽ ἡμῶν δὲ ἄροσις ἤτοι τὸ αἱρεῖσθαι, καὶ τοῦτο φαμὲν τὸ τοῦ Δαβίδ· προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε· ἐπιστράφητε πρὸς μὲ καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς. Ποσάκις ἠθέλησα συναγαγεῖν καὶ οὐκ ἠθελήσατε. Ὅστις θέλει, καὶ τὰ λοιπά. Τὸν ἄρτον τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης ὡς ἀληθὲς Χριστοῦ σῶμα, καὶ τὸν οἶνον αἷμα διδάσκομεν ὁ καθηγεμὼν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος καὶ ἡμεῖς τοῖς τὸ λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου κυριακοῖς λόγοις πειθόμενοι, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν μήτε πατριάρχῃ, μήτε τινι ἄλλῳ τῶν Γραικῶν κοινωνία πίστεως Λουτήροις ἢ Καλβίνοις πεφανέρωται· καίπερ πολλάκις τοῖς ἐνταῦθα πρέσβεσι, οἷα καὶ ἄλλοις πολλοῖς χρώμεθα φίλοις, τοῦ καιροῦ οὕτως ἀπαιτοῦντος. Ἀλλ᾽ ἔδει τοὺς ἀθλίως διακειμένους βλέπειν καὶ εἰσορᾶν ὅτι μικροῦ δῆ πᾶσα ἡ ὑπὸ τὸν Ῥώμης ἐπαρχία παρετράπη καὶ ἐξώκειλε, καὶ ὅτι ὁ πάπας τῶν ἐπιφυεισῶν πασῶν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

αἱρέσεων ὑπάρχει πρωταίτιος· καὶ θεωρείσθω. Οὐγγρία, Ἀλαμανία, Γερμανία τε, αἱ ἔξω νῆσοι καὶ τὰ λοιπά, οὐχ ὑπῆρχον ἅπαντες ἐνστερνιζόμενοι τοὺς τῶν σεπτῶν συνόδων ὅρους; Ὅμως γοῦν τούτοις μικρόν τι ἢ μᾶλλον οὐδὲν χριστιανοῖς κατάλληλον ἀφομοίωμα ἔμεινεν. Ὁ τοσούτων μὲν οὖν καὶ τοιούτων κακῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ ὑπάρχων χρηστὸς πάπας αἴτιος οὐκ αἰσχύνεται. Ἀλλ' ἀνοήτως περὶ πολλῶν ἡμᾶς τοὺς τὰ τῶν πατέρων φρονοῦντας ἀδίκως συκοφαντεῖ τῆς ἀθεΐας. Ὁ μὲν οὖν σοφώτατος πατριάρχης Κύριλλος, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοσοῦτον ἀπέχει αἱρέσεως ὥστε καὶ θαρρούντως τολμᾶν λέγειν ὡς οὗτός ἐστιν ὁ κατὰ ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς ἐν τοῖς νῦν κατὰ Παῦλον, ὅσιος, ἁπλοῦς, ἄκακος, ἐλεήμων, εὐσεβής, σοφός, διδάσκαλος, καὶ τοῦ κατ' εὐσέβειαν πιστοῦ λόγου ἀντεχόμενος.

Τὰ μὲν οὖν παρὰ τοῦ Ἱεροσολύμων γράμματα ταῦτα ἀνεγνώσθησαν εἰς πᾶσαν τὴν Ῥωσίαν, καὶ ὠφέλησαν μὲν ἱκανῶς ἀλλ' εἰς ὀλίγον καιρόν· καθότι ἐν ἔτει ᾳχλϛ' τῆς σωτηρίας ἐφάνηκαν εἰς βιβλιδάριον τυπωμένα ἐν τῇ Γενέβρᾳ τὰ θρυλλούμενα ἐπ' ὀνόματι Κυρίλλου, τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου. κεφάλαια, ὥντινων δραξάμενοι οἱ Γιεζουβῆτσι ἐφώναζον εἰς πᾶσαν τὴν Ῥωσίαν: ἰδοὺ ἀναμφιβόλως ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης καλδινόφρων ἐστί· καίτοι γὰρ οἱ αντικείμενοι μηδεμίαν ἀπόδειξην δυνάμενοι παρασχεῖν ὡς εἴη τὰ κεφάλαια τοῦ Κυρίλλου, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγχειριδίῳ, καὶ ὡς φαίνεται ἐν τῷ Τόμῳ τῆς Ἀγάπης, ἐν σελίδι φμζ'. Ὅμως ἐθελοντὶ κακουργοῦντες διϊσχυρίζοντο ὅτι ἦσαν τοῦ Κυρίλλου, μάλιστα βουλόμενοι τὴν ἑκατονετηρίδα τῆς καινοτομίας τοῦ σχίσματος αὐτῶν, ἥτις ἦν ἐν ἔτει ᾳχμ', φιλοτίμως ἑορτάσαι, ἵνα πλείονος τιμῆς ἐν αὐτῇ παρὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας τύχωσιν, ὅση δύναμις ἠγωνίζοντο τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ῥώσων εἰς τὰ ἑαυτῶν ἤθη μεταβαλεῖν ὡς ἐνόμιζον. Ὅθεν ὁ διαληφθεὶς μητροπολίτης Κιαίβου Πέτρος μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ ἀντιπράττοντες αὐτοῖς καὶ ἀγωνιζόμενοι τὸν καλὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου δόγματος, καὶ δὴ κατὰ τῶν εἰρημένων καλδινικῶν κεφαλαίων καὶ κατὰ πάσης αἱρέσεως φερόμενοι, ἐσύνθεσαν Ὁμολογίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἣν μετερχόμενοι οἱ ὀρθόδοξοι Ῥῶσοι, ἐστηρίζοντο ἐν τῇ πίστει. Ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν τινὲς λαλοῦντες διεστραμμένα κατέλεγον ἔν τισι τῆς Ὀρθοδόξου ὁμολογίας, καὶ οὕτω πάλιν ἐλάμβανον οἱ ἀντικείμενοι ἰσχύν τινα κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, ὁ καλὸς ποιμὴν οὗτος Πέτρος, θείῳ πνεύματι ὁδηγηθείς, ἐδεήθη τοῦ τότε αὐθεντὸς Μολδοβλαχίας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀοιδίμου Βασιλείου βοεβόδα, μέγα δυναμένου παρά τε τῇ ὑψηλοτάτῃ ἀρχῇ ἐξ ἧς εἶχε τὴν ἡγεμονίαν, καὶ παρὰ τοῖς Λέχοις, καὶ ἔτι γεμὴν ἔχοντος ζῆλον μέγαν καὶ ἀγάπην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐνεργήσῃ παραγενέσθαι τινὰς λεγάτους ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς μικρᾶς Ῥωσίας, καί τινας λογίους ἄνδρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Γιάσιον, καὶ συγκροτηθῆναι σύνοδον, ἴσως γένηται βοήθειά τις παρ' αὐτῆς τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥωσίας. Ὁ δὲ περιχαρῶς τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ἐκοπίασε καὶ γράμμασι καὶ δώροις καὶ ἐξόδοις καὶ ἄλλαις φιλοτιμίαις. Ἐμεσίτευσεν οὖν εἰς τὸν κράλην καὶ εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς Λεχίας, καὶ ἀφήκασι τὸν ἁγιώτατον μητροπολίτην ἐκεῖνον καὶ ἔπεμψε κληρικούς τινας σοφοὺς καὶ ἐναρέτους, παὶ ἦλθον εἰς Γιάσιον. Ἔγραψε δὲ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔπεμψεν ἡ τότε ἱερὰ σύνοδος ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς καὶ τὸν ἀποστολικὸν ἄνδρα, τὸν διδάσκαλον Μελέτιον τὸν Συρίγου· καὶ, γενομένης τοπικῆς συνόδου ἐκεῖ, ἤτοι εἰς Γιάσιον, ἐθεωρήθη καὶ ἀκριβῶς ἀνεψηλαφήθη ἡ ἐκτεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κιαίβου ὁμολογία, ἐξ ἧς πῇ μὲν ἀφαιρέσαντες, πῇ δὲ προσθέμενοι, οἱ συνόδου πατέρες ἀνεκάθηραν αὐτὴν πάσης μέμψεως καὶ ὥρισαν Ὁμολογίαν εἶναι καὶ λέγεσθαι ὡς καὶ πρότερον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἣν μετὰ ταῦτα, συνόδου μεγάλης ἀθροισθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ παρουσίᾳ ὁηλονότι τῶν τεσσάρων ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, ὡς πάντη ὀρθόδοξον ἐπεκύρωσε, καὶ οὕτως ἐξεδόθη εἰς τὸ κοινὸν πάσης τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Καὶ ἰδέτω ὁ φιλομαθὴς τὰ περὶ τούτων πλατύτερον ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγχειριδίῳ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Περίπου δε τὸ ᾳχξή ἔτος ἐτύπωσαν αὐτὴν οἱ πρωτεύοντες ἐν τῇ Βελγικῇ διὰ μεσιτείας τοῦ τότε μεγάλου βασιλικοῦ ἑρμηνέως τοῦ μακαρίτου Παναγιώτου, πλὴν ἐν ὀλίγοις βιβλίοις, ἅτινα λυτὰ ἤτοι ἄδετα ἐμοιράσθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τοῦ τότε ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίου ἐκ μέρους τοῦ εἰρημένου ἄρχοντος. Πλὴν, ὡς εἴρηται, ὀλίγα ὄντα τὰ βιβλία εἰς ὀλίγον καιρὸν ὀλίγιστα ἐμείνασι καὶ σχεδὸν ἠφανίσθησαν. Καὶ οὕτως ἐκινδύνευε τὸ κοινὸν τῶν ὀρθοδόξων ἵνα ὑστερηθῇ τοιούτου ἀναγκαιοτάτου καλοῦ. Ἡ οὖν μετριότης ἡμῶν φροντίζουσα κατὰ τὸ εἰκὸς περὶ τῆς βίβλου οὐκ εἶχεν ἐπί τινα ἄλλον καταφυγεῖν καὶ διόρθωσιν τοῦ πράγματος ἐμποιῆσαι, εἰ μὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς τοῦ παντὸς ποιητικῆς τε καὶ συνεκτικῆς δεξιᾶς τὸ τῆς αὐθεντίας ἀξίωμα κατ' ἀξίαν δεξάμενον τὸν εὐσεβέστατον καὶ ἐκλαμπρότατον δούκαν καὶ φιλόχριστον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας, κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Μπασαράμπαν βοεβόδα, τὸν φιλαδελφίᾳ καὶ συμφύτῳ περὶ τὴν πίστιν εὐσεβείᾳ τε καὶ εὐθύτητι τὸν δόντα τὴν αὐθεντίαν αὐτῷ θεὸν φιλοῦντα ἀνταμείβεσθαι, ὡς ἔδειξεν ἡ πεῖρα, δι' ὧν εὐηργέτησε πολλὰς ἐκκλησίας διαφόροις τρόποις κατὰ διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τόπους πολλούς· καὶ πρὸς τούτοις διὰ τῶν βιβλίων ὧν προετύπωσεν, ὡς γινώσκει πᾶσα ἡ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. Τοιούτοις γὰρ ἀντιδώροις οἶδεν ἡ ἐκλαμπρότης αὐτοῦ τὸν θεὸν ἐξιλάσκεσθαι, οἷς ἀγαπᾷ θεραπεύεσθαι. Τίς δὲ θεῷ παρὰ τῶν φοβουμένων αὐτὸν φιλοτιμωτέρα δώρων προσένεξις, ἀλλ' ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ πίστεως ἡ διάπυρος ἔνδειξις, καὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἡ παρ' αὐτῶν πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπίδοσις. Πρὸς οὖν τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ φιλόχριστον τοῦτον αὐθέντην τὴν περὶ τῆς βίβλου ἀναφορὰν ποιησάμενοι, οὐκ ἐδεήθη ἡ φιλόχριστος αὐτοῦ ψυχὴ πολλῶν λόγων ἢ ἀξιώσεων, ἀλλ' εὐθὺς ὥρισεν ἵνα τυπωθῶσι καὶ δεθῶσι, καὶ νὰ διαμοιρασθῶσι δωρεὰν τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λογιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κὺρ Βησσαρίων Μακρῆς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων ἐσύνθεσε φιλοπόνως ἔκθεσιν τινὰ εἰσαγωγικὴν περὶ πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, οὐ μόνον τῇ τάξει, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαιρέσεσι καὶ τοῖς νοήμασι πολὺ τὸ παρεμφερὲς ἔχουσαν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ὁμολογίᾳ, ἥτις καὶ αὐτὴ ἀναχθεῖσα δι' ἡμῶν εἰς χεῖρας τῆς ἐκλαμπρότητος αὐτοῦ, ὥρισεν ἵνα συντυπωθῇ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ὁμολογίᾳ, ὥστε εἶναι τὰς δύο πραγματείας εἰς τόμον ἕνα· ἀναγινώσκεσθαι μέντοι τὴν μὲν ὡς ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, στάθμην καὶ κανόνα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως οὖσαν· τὴν δὲ ὡς μερικοῦ ὀρθοδόξου διδασκάλου ἑρμηνείαν τε καὶ ὑποτύπωσιν.

Ἀποδεχόμενοι οὖν τὴν βίβλον μεθ' ἡμῶν, πάντες ὑμεῖς ἀδελφοί, δέον ἐστὶ συμψήφως καὶ συμφώνως ἀναφθέγγεσθαι: σῶσον, κύριε, τὸν φιλόχριστον αὐθέντην Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Μπασαράμπαν βοεβόδαν, τὸν πρόμαχον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· εὐλόγησον τὴν ζωὴν αὐτοῦ· κατεύθυνον τὰ διαβήματα τῶν ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος βουλῶν αὐτοῦ· πατείτω τὴν ἰσχὺν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀνθεστηκότες αὐτῷ παράχρημα πιπτέτωσαν, ὅτι ἐποίησε καὶ ποιεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ σου ἐκκλησίᾳ κρῖμα καὶ δικαιοσύνην αἰώνιον, καὶ τῇ ἀληθείᾳ λυμαινομένῃ χεῖρα ὀρέγει, καὶ τὸν λαόν σου διασώζει, ὅτι θεὸς ἐλέους, οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις· καὶ σοὶ ἡ ἀΐδιος δόξα εἰς ἀΐδίους αἰῶνας. Ἀμήν.

ᾳχψθ', ἐν μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως.

Dositeŭ, cu mila luĭ Dumneḑeŭ Patriarh al Ierusalimuluĭ, bucurie tuturor întîmplătorilor Ortodoxĭ în Domnul.

Dacă şi unele din cele ce voim a le ḑice către iubirea vóstră sunt cunoscute celor maĭ încercaţĭ dintre voĭ, dar pentru ceĭ ce nu sciŭ, noĭ ḑicem. Că şi în secolul XV (*recte* XVI) de la întruparea Domnuluĭ nostru Isus Christos s'aŭ arătat

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vre o patru marĭ fiare, care sunt opuse și vrăjmașe Sfinteĭ Bisericĭ a luĭ Dumneḑeŭ, ce persistă și până acum. Intâia fiară este eresia Luteranilor care a luat început în anul 1517. A doua este eresia Calvinilor, ce s'a manifestat în anul 1538. A treia este rădăcina ce isbucnesce în afară, adică schisma Iezuiților, ce s'a constituit la anul 1540. A patra este schimbarea Calendaruluĭ, adică a ḑileĭ Sfintelor Pascĭ, ce o au motivat papa Grigorie al XIII în anul 1583. Contra eresurilor Luteranilor și Calvinilor cel întâĭ a scris Preasf. Patriarch al Constantinopoluluĭ Ieremia. După el Meletie Preasf. Patriarch al Alexandrieĭ, și mulțĭ teologĭ ortodoxĭ, între carĭ cel maĭ însemnat este fericitul profesor Gheorghie Coresi din Hio, dovedind patristic, apostolic și scripturistic că eresurile, dogmele și înnoirile ḑise sunt streine de Biserica Universală. Cât despre schimbarea Sfintelor Pascĭ o au condamnat Sinodul Ecumenic adunat în Constantinopol în anul de la crearea lumeĭ 6201. Și vedeți praxa sinodică a eĭ la pagina 541 a *Tomuluĭ Iubireĭ* (Τόμος Ἀγάπης).

Iesuiții însă fiind ceĭ maĭ îndrăsneți și maĭ nerușinați dintre toțĭ inimiciĭ Bisericiĭ, calomniază Biserica Orientală că învață cele ale Luteranilor și ale Calvinilor, iar relativ la schimbarea sĕrbătorilor sfintelor Pascĭ, critică pe acésta a nóstră Biserică apostolică, că adică ar fi în eróre.

Propagă aceste calomniĭ necuviincióse maĭ ales în Polonia și în Rusia mică, ce era atuncĭ supusă egemonieĭ polone. Maĭ ḑiceaŭ pe lângă alte blasfeme de ale lor, că cel ce nu crede în Papa Romeĭ este ateŭ și nu va puté să afle mântuire. In atâta predicaŭ acestea, încât atrăgênd la papism pe Maria fiica Cneazuluĭ Vasilie, recunoscut prin Ortodoxismul sĕu, iar ea convinsă prin înaltele lor doctrine, adică prin aceea, că cine nu crede în Papa este ateŭ și plângênd pe părintele sĕu că este condamnat (în infern); Iesuiții pentru a-ĭ câștiga inima s'aŭ dus de aŭ săpat și aŭ scos din mormînt ósele părinteluĭ sĕu și le-aŭ botezat după ritul Latinilor. Despre acésta vedeți maĭ pe larg în scrierea luĭ Chir Nectarie pag. 249 și următórele. Nu numaĭ atâta, dar încă aŭ dat mare putere Iesuiților din Polonia asupra Ortodoxilor, în cât fabricând acusațiunĭ, vînḑătorĭ de Christos scoteaŭ pe preoțiĭ din bisericĭ și-ĭ tiraniseaŭ. Iar rĕutatea cea maĭ mare a fost: calomniând pe un preot Ortodox că ar fi practicat lucrurĭ demne de mórte, l-aŭ scos din biserică îmbrăcat cu vestminte sacerdotale și l-aŭ pus în țépă, cum era îmbrăcat. Ast-fel aflându-se într'o stare de rĕutate atâta de mare Ortodoxiĭ ruși, Preasfințitul Patriarch al Alexandrieĭ Meletie (Piga) s'a opus el cel d'întâĭ prin discursurĭ și scrierĭ nepiositățeĭ Iezuiților. După aceea prea înțeleptul Chiril Lucaris, ridicat la demnitatea de archimandrit și numit representant al persónеĭ sale, l-a trimis și a învățat pe Ruși cele ale credinței ortodoxe. Când aŭ înființat acolo și școlĭ și alte lucrurĭ necesare și aŭ introdus lucrurĭ pentru consolidarea credinței Ortodoxe. După acésta apoĭ Chiril Lucaris devenind Patriarh al Alexandrieĭ prin învățăturĭ (pastorale) și epistole aŭ lucrat unde și cum aŭ putut contra ḑișilor inovatorĭ, apoĭ strămutat la scaunul patriarchal din Constantinopol și săvîrșind acestea maĭ cu succes, Iesuiții rĕspândeaŭ prin Polonia că adică Biserica de Constantinopol ar fi calvinisând, pentru că Patriarchul Constantinopoleĭ profesează Calvinismul. Pretextând acest raționament deșert și plin de neadevĕr, căutaŭ în tot modul de a converti pe Rușiĭ ortodoxĭ la papism. Acestea relativ la acéstă afacere.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

In anul 1619 pe timpul Autocratului fericit al Moscovei, Mihail Teodorovici s'a dus acolo în Rusia Preasfințitul Patriarh al Ierusalimului Teofan, când a hirotonisit și pe părintele acelui fericit împĕrat, pe Filaret Patriarchul Moscvei și a tótă Rusia. Intorcêndu-se acasă prin Rusia și avênd scrisorile patriarchale ale Preasfințitului Patriarch al Constantinopolei și ale sfîntului Sinod de pe lângă ea (Patriarchie), pentru ca să visiteze Biserica din Rusia mică, a hirotonisit Mitropolit Chievului și Haliciului pe Petru Movilă, om virtuos și fórte erudit.

In anul 1620 a mai hirotonisit încă trei Episcopi. Ducêndu-se la Ierusalim și apoi reîntorcêndu-se iarăși și aflându-se la Iași în anul 1630, când calomnia Iesuiților a fost ajuns la culme, că adică Chiril al Alexandriei profesézĕ calvinismul, aŭ trimis Rușii către Teofan întrebându-l despre cele ce ḑic Iesuiții contra Patriarhului Chiril, dacă sunt așa. Iar el rĕspunḑêndu-le lor a scris un tratat complet în 16 capitule, din care cel d'întâi este următorul:

Capitulul întâi. Că Biserica orientală nu participă de loc la eresul Luteranilor și Calvinilor.

Eŭ, de și cred că eraŭ minciuni de ale Latinilor și mare nedreptate de a numì eretică credința Bisericei și pe prea eruditul și preasfințitul Patriarch Ecumenic și a calomnia adunarea iubitorilor de Dumneḑeŭ a celor mai sfințiți Archierei și tótă Biserica orientală, că participă la otrava (λώμης) Calvinilor și Luteranilor, dar până în present nu s'a vĕḑut că s'ar fi dat de cătră ei nici o dovadă. Cine, chiar puțin cunoscĕtor de ale nóstre, nu scie patriarchatul pios al acestui prea înțelept părinte, ornat cu sfintele icóne și pe cei din Biserica Orientală pe toți închinându-le, după cum trebue relativ, și cu căldură chemând pe sfinți în ajutor? Minciună dar de a Latinilor este calomnia. Noi respectăm după cuviință și sărutăm sfintele icóne ale sfinților, iar pe cei ce cugetă în alt mod, îi judecăm de eretici și anatematizăm de asemenea noi, prea divinii archierei de pretutindenea; și însuși Părintele tuturor și Păstorul, prea învățatul Patriarh Chiril, care predică cu piositate mărturisirea de cele ce face fie-care, pe mulți i-aŭ răpit din mânile lui Veliar. Despre liberul arbitru cugetăm drept, cât e posibil nouĕ: Că adică sĕmînța bunului este de la Dumneḑeŭ, iar din partea vóstră este preferare, ori de a alege, și acésta o ḑicem după David: „Veniți către El, și vĕ luminați. Intórceți-vĕ către mine și mĕ voi întórce către voi. De câte ori am voit să vĕ adun și n'ați voit. Cel ce voesce, etc. etc.“ Pânea de pe sfînta masă ca adevĕrat corp a lui Christos și vinul sânge, învățăm, conducătorul nostru Patriarchul Chiril și Noi; creḑênd cuvintelor dominicale: „Luați, mâncați, acesta este trupul meu, și beți din acesta toți, acesta este sângele meu.“

Spre a ḑice sigur nu s'a observat nici la Patriarch, nici la altul din comunitatea Grecilor cele ale Luteranilor și Calvinilor, de și adesea ambasadorilor de aicea și altor persóne le-am fost amici, pentru că timpul cerea astfel. Dar trebue să vadă și să observe că cei ce-s dispuși pernicios către noi și mai tótă stăpânirea cea de sub Roma aŭ deviat și declinat; și că Papa este causa tuturor eresiilor ce aŭ apărut. Observați: Ungaria, Austria, Germania și insulele exterióre și cele-lalte n'aŭ fost tóte aprobatóre decisiilor Sinódelor? Și totuși relativ la acestea puțin sau mai nici o asemĕnare cu prototipele n'aŭ rĕmas creștinilor. Papa fiind causa atâtor și astfel de rĕutăți, în stăpânirea lui nu se rușinézĕ,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ci nebunesce ne calomniază pe nedreptul despre multe pe noĭ, chiar de ateĭ, pe noĭ ceĭ ce cugetăm în conformitate cu Părinţiĭ bisericescĭ.

Decĭ prea înţeleptul Patriarch Chiril, ast-fel exprimându-se, în atâta este de departe de eresie, încât cu curaj îndrăznesce a ḑice: că acesta este după dreptate Archiereu în timpurile presente, după Apostolul Pavel: cuvios, neréutăcios, misericordios, pios, înţelept, învĕţător şi luptător pentru cuvîntul credinţeĭ spre piositate, etc. etc.

Scrisorile Ierusalimiteanuluĭ s'aŭ cetit în tótă Rusia şi aŭ folosit nu de ajuns, ci puţin timp, pentru că în anul 1633 al Mântuireĭ aŭ apărut o broşură tipărită la Geneva, cunoscutele capitule, sub numele Patriarchuluĭ Chiril al Constantinopoluluĭ, de care profitând Iesuiţiĭ strigaŭ în tótă Rusia: Iată acum că Patriarchul de Constantinopol confesează Calvinismul. De şi inimiciĭ nu puteaŭ să dea nicĭ o dovadă că capitulele ar fi ale luĭ Chiril, după cum am arătat în manualul nostru şi care se vede în *Tomul Iubireĭ* la pag. 549. Dar voind a face réŭ susţineaŭ că sunt ale luĭ Chiril. Maĭ cu seamă pentru că voiaŭ a serba splendid jubileul secular al novismelor Schismeĭ lor, ce cădea în anul 1650, spre a obţine o onóre maĭ distinsă din partea Bisericeĭ Romane. Cu câtă putere s'aŭ luptat spre a schimba Biserica Ruşilor după obiceiurile lor — cum speraŭ eĭ! Decĭ ḑisul Mitropolit de Chiev Petru cu sinodul sĕŭ, opunându-se lor, s'aŭ luptat lupta cea bună pentru dogmele ortodoxe. Ridicându-se dar în contra capitulelor calviniste amintite şi a tot eresul, aŭ compus Mărturisirea Bisericeĭ Catolice, pe care întrebuinţând-o Ruşiĭ ortodoxĭ se întăreaŭ în credinţă. Dar fiind-că uniĭ iarăşĭ vorbeaŭ lucrurĭ destrăbălate, atacaŭ în câte ceva Mărturisirea Ortodoxă, de unde inimiciĭ aŭ luat din noŭ putere asupra Ortodoxilor, acest divin Păstor, Petru, îndemnat prin inspiraţie divină s'aŭ rugat Domnitoruluĭ de atuncĭ al Moldo-Valahieĭ, fericituluĭ întru amintire Vasilie Voevodul, mult putênd şi la guvernul cel prea înalt, de unde-şĭ luase Domnia şi la Polonĭ şi încă avênd şi mare zel şi dragoste către Biserica luĭ Christos, spre a lucra de a se trimite unele persóne delegate din Biserica Rusieĭ micĭ şi câţĭ-va bărbaţĭ eruditĭ din Constantinopole la Iaşĭ şi să se adune Sinod, că póte să se facă vre un ajutor Bisericeĭ Rusieĭ. Acesta (Vasile Voevodul) primind cu bucurie pe representanţiĭ acesteĭ ideĭ, s'aŭ ostenit şi cu scrisorĭ şi cu darurĭ şi cu cheltuielĭ şi cu alte filotimisirĭ. Aŭ mijlocit la regele Polonieĭ şi la aristocraţĭ şi aŭ lăsat pe acel Preasfinţit Mitropolit de aŭ trimis un numĕr de clericĭ înţelepţĭ şi virtuoşĭ şi aŭ venit la Iaşĭ. Aŭ scris şi la Constantinopol şi aŭ trimis Sinodul de atuncĭ Archiereĭ şi Clericĭ, între cariĭ şi pe bărbatul apostolic Meletie Sirig şi făcêndu-se Sinod local acolo, adică la Iaşĭ, s'aŭ revĕḑut şi corectat cu deaměnuntul Mărturisirea propusă de la Chiev, din care unele pe icĭ colea le-aŭ lăsat afară, pe altele le-aŭ adăugit. Părinţiĭ Sinoduluĭ o aŭ curăţit de tot atacul, şi aŭ hotărît să fie şi să se numéscă Mărturisirea Bisericeĭ Catolice, ca şi înainte. Pe acésta Sinodul Mare adunat după acésta în Constantinopol, fiind faţă toţĭ patru Preasfinţiţĭ Patriarchĭ, o aŭ confirmat ca fórte ortodoxă şi astfel s'aŭ dat în tótă societatea Sfinteĭ Bisericĭ a luĭ Christos. (Consulte cel ce voesce a sci despre acésta maĭ pe larg şi Manualul nostru.) Cam pe la 1668 o aŭ tipărit în Belgia ceĭ ce eraŭ în capul afacerilor (magnaţiĭ) prin mijlocirea mareluĭ interpret imperial de atuncĭ, fericitul Panaghiot, dar în puţine exemplare, care simple, adică nele-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

gate, s'aŭ împărțit în Constantinopol de către Preasfințitul Patriarch al Constantinopoluluĭ Metodie, din partea ḑisuluĭ Magnat. Dar, cum s'a ḑis, puține fiind exemplarele, în puțin timp aŭ rĕmas fórte puține și maĭ s'aŭ nimicit, și astfel se periclita Comunitatea Ortodoxilor de a fi lipsită de un bun așa de necesar. Smerenia nóstră însă, îngrijind după putință de carte, n'aŭ avut la cine altul să caute ajutor ca să efectueze îndreptarea lucruluĭ, de nu către omnipotența și înțelépta dréptă ce ține după dreptate demnitatea domnéscă, către prea piosul și prea strălucitul Duce și iubit de Dumneḑeŭ Domnitor a tótă Ungrovlahia, Domnul Ioan Constantin Basarab Voevodul, la cel uman și cu piositatea și rectitudinea credinței însădită în sufletul sĕŭ, care rĕsplătesce luĭ Dumneḑĕŭ, pe care-l iubesce pentru că i-a dat Domnia, după cum experiența probéză. De aceea aŭ săvîrșit faceri de bine la multe biserici, în multe moduri, în diferite provinciĭ și multe locuri; pe lângă acestea și prin cărțile ce a tipărit, după cum scie tótă Biserica apostolică. Cu astfel de daruri aŭ vĕḑut Strălucirea sa îmblânḑit pe Dumneḑeŭ, prin care lucruri iubesce a-l servi. Ce prosforă din partea celor ce sĕ tem de El, póte fi un present maĭ onorător decât arătarea zelósă a iubiriĭ, a credinței și îmbunătățirea din ce în ce maĭ mult a sfintelor Biserici din partea luĭ? Deci făcênd cerere către prea Strălucitul și iubitul de Christos Domnitor despre carte, n'aŭ avut nevoe sufletul sĕŭ cel iubitor de Christos de multe cuvinte și stăruințe; ci curînd au poruncit să se tipăréscă, să se lege și să se împartă gratis mulțimeĭ creștine.

Fiind-că prea învățatul între eromonahĭ și spirituali Chir Visarion Macri din Ianina a compus o expunere introductivă despre Credință, Speranță și Dragoste, nu numaĭ prin metod, divisiuni și ideĭ avênd multă relațiune cu Mărturisirea Ortodoxă, care și acésta s'aŭ depus în mâinile strălucireĭ sale, aŭ hotărît a se tipări la un loc cu Mărturisirea Ortodoxă. De aceea amîndouĕ scrierile sunt într'un tom, spre a se citi, una, ca Mărturisire Ortodoxă a Bisericeĭ Catolice și Apostolice a luĭ Christos, fiind dreptar și canon al credinței ortodoxe; iar alta ca interpretare și model al unuĭ dascăl ortodox.

Primind deci cartea, împreună cu noĭ, cu toțiĭ trebue, fraților, într'o voce și într'o unire să strigăm: Mântuesce Dómne pe iubitorul de Christos Domnitor Ioan Constantin Basarab Voevod, sprijinul credinței ortodoxe. Bine-cuvintează viața luĭ, îndréptă urmele sfaturilor luĭ spre mântuirea pliniriĭ Bisericeĭ. Să se supue sub picióarele luĭ puterea vrăjmașilor luĭ, și ceĭ ce i se împotrivesc luĭ cadă cu repeḑiciune, pentru că au făcut și face în Sfînta ta Biserică judecată și dreptate eternă și în adevĕr tinde mână de ajutor celeĭ bântuite și salvéză pe poporul tĕu. Pentru că tu eștĭ Dumneḑeul milelor, îndurărilor și al iubiriĭ de ómenĭ, și Ție se cuvine mărirea în vecĭ vecilor nesfîrșițĭ. Amin.

1699, în luna Ianuarie, în Adrianopol.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichități. — Iașĭ: Biblioteca Centrală. — Atena: Biblioteca Parlamentuluĭ.

A. Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 46, nº 131. — A. Papadopul-Calimah, *Scrisóre către V. Alexandri*, în *Convorbirĭ literare*, XIV, 252. — C. Erbiceanu, în *Revista Teologică*, III (Iași 1885), 410. — Picot, *Anthime*, 535, nº 9. — C. Litzica, *Manuscrisele grecescĭ din Biblioteca Academieĭ Române*, în *Analele Academieĭ Române*, Tom. XXXIII, pag. 92, nº 137.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

225. — Frontispiciu din *Triod*, Buzău 1700.

1700.

118. Invĕţăturĭ creştinescĭ, traduse de Gheorghe Radovicĭ, Snagov 1700.

ΔѢѢЦѢТѪРИ КРѢЦИНѢЩИ
Фѝарте де фолѝсь,
Ѯ Ѩкѫма ѧтѧ́й скѝасе де пре Лѝмба
Грекѧ́скъ, пре Лѝмбъ Рѫмѧнѣ́скъ
шй сав Тѫ̈пъринт спре фолѝсѫл
чель де ѿбще.
Δ зылеле Прѣ лѫминáтѫлай Дѝмнѫ,
Іѡ Кѡнстандѝнь Басарáбъ
Воевѝдь.
Кѫ Бл҃гословéнїѧ Прѣ сфѧ̈цѝтѫлай
Митрополѝт Кѫръ Ѳеодѝсїе.
Δ ѧ̃нѫль мѧнтѫйрей. ѓа ѱ. Генáрїе
Δ ѠПѢГѡВЬ
Де Геѝргїе Радокѝч'.

In 8° mic de 14+203 pagine. Tipărit cu caracterele Bibliei, (v. facs. 212 şi 226) cu 21 rînduri pe pagină. In primele 14 pagine să află: titlul încadrat, stema lui Constantin Voevod (facs. n° 226), stihurile şi prefeţele reproduse mai jos şi, în fine, arătarea cuprinsului.

„Stihuri asupra stemeĭ

„Cu mijlocul corbuluĭ Dumnezău cel mare
Domnuluĭ Constandin déde-ĭ armă tare
„Pré cinstita cruce ca să biruiască
Pre aĭ săĭ vrăjmaşĭ şi să stăpânéscă
„In mulţi ani cu pace într-a sa moşie.
Hs. dăruĭască-ĭ multă veselie".

Prefaţa:

„Pré creştinuluĭ, pré luminatuluĭ şi pré înnălţatuluĭ Domnuluĭ şi stăpânitoriuluĭ a toată Ţara Rumânéscă, Domnuluĭ, Domnuluĭ Ioannŭ Constandin Basarabă Voevodŭ, acé plecată până la pământŭ închinăciune.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Cé adevărată şi preste măsură bunătate şi ochĭulŭ cel linŭ a slăviteĭ de Dumnezău înnălţimeĭ tale, caré pornindu-se din buna voe cé ĭubitoare de oameni şi luĭ Dumnezău plăcută, arată cătră toate meşterşugurile şi învăţăturile céle slobode şi maĭ vârtosŭ spre acélĭa câte privescu cătră trebuinţele besericeşti şi cătră podoaba politieĭ şi cătră céle ce cuprindu cunoştinţa cé dumnezăĭască a pravoslavnicilorŭ învăţături şi cătră căştigaré bunelorŭ fapte, dentru caré ĭaste cu totul şi tyĭpográfiĭa, — nu numaĭ le-au crescutŭ şi întru maĭ desăvârşitŭ şi maĭ vrédnică de minune aşăzare le-au adusu, ce şi pre mulţi cătră căştigaré acestora maĭ osârdnici au făcutŭ.

226. — Stema şi *stihurile asupra stemeĭ* din *Învăţaturĭ*, 1700.

„De vréme ce bunătăţile cinstindu-se să mărescu, precum ĭarăş necinstindu-se să micşoréză, acĭasta au stătut pricina să mă îndemnezu şi eu, miculŭ şi nevrédnicul robul Măriĭ tale, pentru ca să învăţu acestu meşterşug besericescu al tyĭpografieĭ. Ce darŭ alergându ca cerbulŭ setosŭ, cătră pré cuviosulŭ întru Iermonahi, egumenulŭ sfinteĭ Mănăstiri a văvedenieĭ Bogoroditiĭ, a Snégovuluĭ, duhovnicul, chyr Anthim, dela Iviriĭa, am învăţatŭ cu multă ostenélă şi osârdie dela sfinţiĭa sa, meşterşugulŭ tyĭpografiiĭ. Deci auzindŭ de oare cariĭ învăţaţi, precumŭ să fie fost obicéĭu vechĭu, ca fieş-care meşterŭ şi învăţat, să aducă céle mai dintâĭu ale meşterşuguluĭ, sau ale învăţăturiĭ luĭ den toate, întâĭ Inpăratuluĭ sau Domnuluĭ loculuĭ, şi acĭasta zic că o făcé pentru doao pricini: una pentru că să cade şi ĭaste cu direptate, şi alta pentru ca să fie lucrurile lorŭ mai meşterşuguite, mai vârtosŭ şi cercetate, puindu-le înainté ochĭuluĭ Inpăratuluĭ. Direptŭ acĭasta amŭ vrutŭ şi eu mai miculŭ robulŭ Mărieĭ tale, (măcarŭ că nevrédnicŭ sântu), să urmezu acestuĭ lucru. Iară cu ajutorĭul luĭ Dumnezău, dup-acé după putinţă căştigare a tyĭpografieĭ, găsindŭ o tălmăcire noao a uniĭ cărţi noao folositoare de suflet, caré din limba grecĭască în limba rumânéscă s-au ostenitŭ précuviosulŭ întru Iermonahi chyr Filotheĭu S(ve)tagoreţuluĭ, m-am apucatŭ de o am tyĭpăritŭ cu ajutorĭulŭ luĭ Dumnezău. Caré nu numaĭ căci ĭaste noao, ci căci ĭaste şi începătură a tyĭpografieĭ caré amŭ învăţatŭ, făcându dintr-acĭasta începătură întâĭu a tyĭpografieĭ,—cu plecăcĭune dară şi cu genuche plecate, aducu şi puĭu înnainte cătră milosârdulŭ şi pré linulŭ ochĭulŭ Mărieĭ tale, caré Măriĭa ta, după urmaré înpăraţilorŭ celor de demultu, ca unŭ strănepotŭ al Înpăra-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ţilor, şi maĭ naltŭ şi mai alesŭ decâtŭ Domniĭ ceĭ din ceputŭ, mă rog să o priimeşti cu blândéţe şi cu ĭubire de omŭ, precumŭ marele înpărat alŭ Persilorŭ Chyrŭ, acé puţinté apă a săraculuĭ, sau ca ceĭ doĭ bani mici aĭ văduveĭ. Şi Dumnezăulŭ tuturorŭ, şi dătătorĭul şi săvârşitorĭulŭ a toată învăţătura şi meşterşugulŭ, să păzéscă pre Mărĭa ta maĭ presusŭ de toată răutaté celor înprotivnici, întărindu-te întru pré naltulŭ şi de Dumnezău păzitulŭ scaunŭ alŭ Domnieĭ, în mulţi ani şi pré norociţi, cu pace şi fără turburare, şi dăruindu-ţi viaţă îndelungată, întru veselie, împreună cu pré luminaţiĭ coconi aĭ Măriei tale şi cu toată curté. Aminŭ.

„A slăviteĭ de Dumnezău înnălţimeĭ tale, maĭ micŭ şi plecatŭ robŭ

„Gheorghie Radovicĭ".

„Prédoslovie cătră cetitori.

„Intr-acĭastă cărţulie, o iubiţi cetitori, nu veţi afla voroave cu nevoe la înţelesŭ, că sântŭ proaste socotéle şi învăţături, pre scurtŭ şi lesne, carele să înţelegŭ fără ostenélă de fieşte-şĭ carele. Nu sântŭ învăţături de obicéĭu şi politiceşti, precumŭ sântŭ acélĭa ale luĭ Epictit şi ale altora; ce sânt socotéle creştineşti, carele privescu numaĭ cătră adevărulŭ celŭ evanghelicescu, şi cătră credinţa luĭ Hs. Acéste socotéle nu sântŭ date numaĭ cătră ceĭ delungaţĭ de lume şi cătră ceĭ ce petrecŭ pururé întru rugăcĭuni ne-ncetate, ce şi cătră aceĭa carĭĭ vieţuescŭ în lume şi nu cunoscu atâta de curatŭ taĭnele luĭ Dumnezău; că potŭ şi acesté maĭ apoĭ după grijile lumiĭ ca să o citéscă, că pre adevărat le prisosésţe puţinică vréme şi pentru spăseniĭa lorŭ. De nu vorŭ puté să o citéscă toată într-o zi, ĭarŭ maĭ puţinŭ vor puté ca să procitéscă în fieşte-şĭ care zi câte un cap, maĭ nainte până ce nu începŭ grijile. Diminéţa, după ce veţĭ sfârşì cé datoare şi după obicéĭu rugăcĭune cătră Dumnezău, citiţi unŭ cap, însă cu socotinţă ca să o puteţi înţelége bine. De nu vă vor fi lăsândŭ lucrurile a cetì diminéţa, puteţĭ şi cătră séră, maĭ nainte până nu mérgeţi spre pat. Acéste socotinţe, măcar că sântŭ şi mici, ĭarŭ întră în sufletul nostru, de-l pecetluescu, ca şi pecété pre cĭară".

La pag. 10 sĕ află următórea arătare a cuprinsuluĭ:

„Capetele câte să află într-acĭastă cărticică.

„Pentru credinţă. — Pentru care sfârşitŭ s-au ziditŭ omulŭ. — Pentru defăĭmaré lumiĭ. — Pentru moarte. — Pentru judeţul de-apoĭ. — Pentru munca. — Pentru văcuiré muncilorŭ ĭadului. — Pentru raĭu. — Pentru că păcătosulŭ necinstéşte pre Dumnezău cândŭ face păcatulŭ înnainté luĭ. — Pentru că să cade maĭ multŭ de cătŭ de toate să grijimŭ de mântuiré noastră. — Pentru păcatulŭ. — Pentru pocăinţă. — Pentru că păcătosulŭ nu i să cade a-şi delungà vrémé pocăinţeĭ luĭ. — Pentru că creştinuluĭ să cade să zică adevărulŭ fără frică şi cu îndrăznélă. — Pentru că omulŭ nu să cade să se nădăjduĭască spre sine. — Pentru că creştinuluĭ nu i să cade să-ş petrécă vrémé luĭ în deşărtŭ. — Pentru darŭ. — Pentru priĭmiré daruluĭ. — Pentru dumnezăĭasca lyĭturghie. — Pentru priĭmiré taĭnelor. — Pentru milostenie. — Pentru cum să cade ca să facă omulŭ milosteniĭa. — Pentru zmintélă. — Pentru răbdare. — Pentru că omuluĭ să cade ca să-ş pléce voĭa luĭ voeĭ luĭ Dumnezău. — Pentru nădéjdé cé cătră Dumnezău. — Pentru

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

dragosté cé cătră Dumnezău. — Pentru dragosté cé cătră Hs. — Pentru dragosté cé cătră apropele. — Pentru dragosté cé cătră vrăjmaș. — Pentru că celŭ ce va să-ș izbândéscă spre vrăjmaș cade în multe réle. — Pentru urmaré Domnuluĭ nostru Is. Hs. — Pentru că viaţa fiĭuluĭ luĭ Dumnezău să cade ca să fie chip vieţiĭ și săvârșireĭ creștinuluĭ. — Pentru cine să chĭamă că ĭaste adevărat ucenicŭ luĭ Hs. și următoriu luĭ. — Pentru că se cade să slujim luĭ Dumnezău cu mare căldură. — Pentru evlaviĭa către fecĭoara Mariĭa născătoaré de Dumnezău. — Pentru rugăcĭune, adecă ce ĭaste rugăcĭuné și cum să cade creștinuluĭ ca să se roage.— Pentru Arhiereiĭ și nastavniciĭ besérecilorŭ, adecă carele ĭaste lucrulŭ lor. — Pentru afurisanie, ce ĭaste afurisaniĭa și cumŭ se cade să se facă și cândŭ".

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca Centrală.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 336.

Popp, *Disertaţie*, 69. — Ciparĭŭ, *Analecte*, XXVIII și *Principia*, 119. — Odobescu, *Revista Română*, 1862, 402 și *Scrierĭ*, I, 458. — Picot. *Anthime*, 536, n° 12. — Sbiera, *Mișcărĭ culturale*, 69.

119. Flórea darurilor, Snagov, 1700.

ФЛОЙРѢ ДЙРѪРІЛѠР

Кáрте фóарте фрѣмю́асъ шй де фwлóсь
фйеще кърѣм крещйнь, кáреле ва
врѣ съ се ⁂подобѣскъ пре сйне
кѣ бѣнътъци.
Де пре Гречіе скóасе пре Рѣмъніе.
⁂ зьілеле прѣ лѣминáтѣлѣи дwмн Іwанн
Кwнстандйнь Бъсарáбъ Воевwд.
Кѣ бл҃гословéнїѧ прѣ сфйцйтѣлѣй Ми
трополйтѣлѣй Кр҃ръ Θеодѡсіе.
Кѣ ⁂демнáрѣ шй кѣ келтѣлла дѣмнѣлѣ
Кwнстандйнь Пъх Бараки́нь. Сйнь
Гешргїе дwхторѣль Критѣнѣль.
Шй сѧ тр҃пърйт ⁂ схйта мънъстйре ⁂
СНѢГѹѢЬ.
Въ лѣтw, ѕѕсй. Мц̑ь, Ю.
Де смерйтѣл Іермонах Йнд҃им Їкирѣнѣл.

In 8° mic, de 6 foĭ fără numerotaţie și 82 foĭ numerotate. Tipărit cu caracterele *Bibliei* din 1688, cu 21 de rînduri pe pagină. Titlul este încadrat; pe verso sĕ află stema și stihurile reproduse mai sus la descrierea *Învăţăturilor Creștinescĭ* (p. 391). După acésta urmézĕ prefeţele carĭ se reproduc acĭ:

„Pré creștinuluĭ, pré luminatuluĭ și pré înnălţatuluĭ Domnuluĭ și stăpânitoriuluĭ a toată Ţara Rumânéscă, Domnuluĭ Domnuluĭ Ioann Constandin Basaraba Voevod, acé plecată până la pământ închinăcĭune.

„La acela carele și ĭaste și încă ĭubéște maĭ mult să fie, pré înnălţate și făcătoriu de bine al mieu Doamne, pré plină de florĭ de multe felĭuri ale darurilor și ale bunătăţilorŭ, dela unul carele dobândéște în toate zilele acé bună mirosélă a florilor celor izvorâtoare de darŭ,—alt ce ar fi fost maĭ vrédnicŭ ca să-ĭ aducă

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

dar? de cât ĭarăşĭ flori înţelegătoare ale darurilor, precum ĭaste obicéĭul, şi plăcute, precum şi la marile Okean, din râurile céle hrănite pururé dintr-ânsul, cu tare şi grabnică curgere să aduce apă vie şi dulce. Aşa dară şi Mărĭĭ tale céle nalte blândéţe sânt înpodobite cu tot felĭul de florĭ, nu putrezitoare şi trecătoare şi lesne veştejitoare, precum sânt ale trandafirilor şi ale crinilor şi ale micşinélilor, iachinthul şi ale narchesuluĭ, şi ale altora, ce cu florĭ ale roditoarilor şi izvorâtoarilor de dar, şi pré mirositoarilor bunătăţĭ. Arătată ĭaste în toată lumé, nu numaĭ de priĭatinĭ ce şi de înşişĭ vrăjmaşiĭ ne-tăgăduită, că în cé dumnezăĭască livade a pré fericituluĭ sufletuluĭ Mărĭĭ tale ruşaşte direptaté ca un trandafir, albéşte bărbăţiĭa ca un crin, ınvineţescu blândéţele ca micşinélele, mohorâţéşte înţelepţiĭa ca iachintul, strălucéşte curăţiĭa ca narchisul. Înflorind cu florile céle bine mirositoare au mirăzmit toată lumé maĭ mult de cât toate florile dăruiriĭ, creşteré de talanţĭ, milosârdiĭa, faceré de bine şi milostiviré a pré multelor şi nenumăratelorŭ darurilor Mărĭĭ tale. Dintr-o îndulcită ca acĭasta şi înviitóre miroséllă de multe ori şi eu nedăstoĭnicul şi netrébnicul robul Mărĭĭ tale îndulcindu-mă, m-am nevoit în tot chipul ca să puĭu înnaintè nălţimiĭ Mărĭĭ tale mintè mé cè mulţămitoare. Şi ĭată cu ajutorĭul luĭ Dumnezău mărgândŭ spre închinaré sfântuluĭ Munteluĭ Athonuluĭ, în cé grădină Maĭcăĭ Précestiĭ şi aflând multe şi pré înfrumuşiţate sfinte cărţi strălucind cu înnălţate înţelepcĭunĭ, şi căutândŭ cu amăruntul, am aflat şi acĭastă cărticé caré să chiamă Floaré darurilor, scrişă în linıba grecĭască; o am adusŭ cu mine aicé, şi întâmplându-se pré cuviosul Ieromonah Filotheĭ sfntagoreţul a venì până aicé în ţară, l-am îndemnat după putinţa-mĭ spre ostenélă de o au întorsu spre cè de moşie şi de obşte limba noastră rumânéscă, pentru ca să fie bine priimită de lăcuitoriĭ acestuĭaş loc; carele şi tyĭpărindu-o precum să véde, viu acum, măcar că şi nedăstoĭnic sânt, şi o aduc robéşte în raĭul cel mare al multelorŭ şi de multe felĭurĭ de daruri izvorâtoare, şi bine mirositoare şi pré frumoase flori ale blândéţilor Mărĭĭ tale, ca o micşoară floricică, ci însă mirositoare foarte şi către toţi cititoriĭ de suflete folositoare, rugându-mă şi cucerindu-mă cu genuche plecate nălţimiĭ Mărĭĭ tale, ca unŭ smerit şi netrébnic robŭ, ca să spodobéscă a o priiinì, ca unŭ micşor semnŭ al pohtiĭ méle ceĭ mulţămitoare, precum au priimit şi Dominul ceĭ doĭ banĭ aceĭ văduveĭ săraceĭ, carele închinându mă plecŭ şi pre mine cu totulŭ rămâindŭ pururé,

„Alŭ blândéţilorŭ Mărĭĭ tale, nevrédnic şi netrébnic robŭ,

„Constandinŭ Păh. Sarachinŭ

„sinŭ Gheorghie Dohtorŭ Critènul.“

„Prédoslòvie a făcătorĭuluĭ cărţii aceştiĭa cătră cititor.“

„Eu am făcut ca acela care ĭaste într-o livade mare şi frumos înflorită, şi culége vârfurile erbilorŭ şi florilorŭ celorŭ maĭ frumoase, pentru ca să facă o cunună. Aşa şi eu amŭ cercatŭ şi amŭ culesŭ şi amŭ adunat din cărţile carele spunŭ pentru bunătăţĭ şi pentru greşale, şi puĭu şi arăt bunătaté şi o îndireptez cu scripturile celorŭ înţelepţi şi cu Dumnezeĭasca Scriptură; şi după acĭasta puĭu greşala cè înprotiva bunătăţiĭ, şi înparţu acĭastă carte în capete îndireptate, pentru maĭ curândulŭ şi maĭ de grabulŭ ori ce veĭ vrè să afli şi să deprinzi lucrulŭ bunătăţiĭ. Dirept acéĭa mi-e voĭa, acĭastă micşoré facere de carte să se chĭame „Floaré Darurilorŭ“. Şi de s-ar tâmpla ceva greşală, sânt cu adeverinţă,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

cum că ĭaste întru ştiinţa aceluĭa carele o cetéşte, şi eu până acum caz la pedepsa lor şi las greşala mé.“

Cuprinsul cărţiĭ sĕ póte vedea din următórea tablă de materiĭ:

„Capetele aceştiĭ cărţi.

„Pentru dragoste. — Păcatulŭ pizmiĭ. — Pentru bucurie. — Păcatulŭ întristăriĭ. — Pentru pace. — Păcatulŭ mânieĭ. — Pentru milŏstenie. — Păcatulŭ nemilostiviriĭ. — Pentru îndurare. — Păcatulŭ scumpétiĭ. — Pentru îndreptare. — Păcatul mângâĭareĭ ficléne. — Pentru înţelepţie. — Păcatul nebunieĭ. — Pentru dreptate. — Păcatul nedreptăţiĭ. — Pentru întăriré dréptă. — Păcatulŭ înşălăcĭuniĭ. — Pentru adevărulŭ. — Păcatulŭ mincĭuniĭ. — Pentru putére. — Păcatulŭ témeriĭ. — Pentru bărbăţiĭa sufletuluĭ. — Păcatulŭ înnălţăriĭ. — Pentru întărire. — Păcatul neîntărireĭ. — Pentru socotinţă. — Păcatulŭ nesocotinţeĭ. — Darulŭ înţelepţieĭ smerite. — Păcatulŭ trufieĭ. — Pentru darulŭ ajunăriĭ. — Păcatulŭ nesaţiuluĭ. — Pentru fecĭorie. — Păcatulŭ curvieĭ. — Pentru măsurare.“

Acéstă carte a fost retipărită de maĭ multe orĭ: La Braşov (Ioann Henning), 1807; *ibid.* (Fridrich Herfurt), 1808; Sibiiŭ, 1814; Bucurescĭ, 1864. Totuşi nu credem în existenţa uneĭ ediţiunĭ din 1703, despre care vorbesc uniĭ scriitoriĭ, după o însemnare a luĭ Odobescu.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 340.

Ciparíŭ, *Analecte*, XXVIII şi *Principia*, 119. — Odobescu, *Revista Română*, II (1862), 402 şi *Scrieri*, I, 458. — Hasdeu, *Columna luĭ Traian*, 1883, 328. — Gaster, *Literatura populară română*, Bucurescĭ 1882, 138. — Picot, *Anthime*, 537, n°. 14. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 70.

120. Octoih, Buzĕŭ 1700.

ОКТѠИХЪ

Чѣ съ зйчѣ:

ОѠМОГЛАСНЙКЪЛЬ

Кáрѣ âкѣмь ѧтжю сáѕ типърйть, день

Пѻрвнка, шй тóатъ кѣлтѕíала,

Прѣ лѕминáтѕлѕй Дѽмнь, Іѽ:

КѠНѲТАНТЙНЬ БАѲЙРЯБЬ

КОѢВОДЯ.

Митрополит фйинд â тóатъ Цáра, Кур:

ѲѢѠДОСЇѢ.

Шй сáѕ типърит ѧ сфйта ЄЇкпїѣ дѣ лá Бѕз:

Ѧ Янѕль дѣ лá зидйрѣ лѕмїй: ѕзи.

In folio de 3 foĭ fără numerotaţie şi 299 foĭ numerotate. Tipărit cu negru şi roşu, pe două colóne, cu 40 de rînduri. Titlul este incadrat de o gravură mare cu compartimente şi cu stemă (facs. 228). Pe verso titluluĭ se află stema (facs. 227) şi versurile reproduse maĭ sus la descrierea *Mineiuluĭ* din 1698 (p. 366).

Prefaţa:

„Pré luminatuluĭ, înnălţatuluĭ şi bunuluĭ credincĭos Domnŭ şi oblăduitorĭu a toată Ţara Rumânéscă Io Constantinŭ Basarabŭ Voevoda, sănătate, bună viaţă întărire, bucurie şi cé cătră vrăjmaş biruinţă.

„Proroculŭ şi înpăratul Davidŭ, înnălţate şi de Dumnezeu cununate Doamne, vrândŭ să scrie pre amăruntulŭ şi să ne arate cu pildă pre omulŭ cel fericitŭ şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

dirept, l-au închipuitŭ ca un pomŭ nalt, care să fie sădit lângă curgerile apelor, care rodulŭ său îl va da la vrémé luĭ, şi frunza luĭ nu va cădé, şi toate câte va face să vor îndrepta. Precumŭ şi aĭuré îl potrivéşte cu finiculŭ şi cu chedrulŭ, zicând: Dreptulŭ ca finiculŭ va înflori, şi ca chedrul cel ce ĭaste în Livanŭ să va înmulţi. Şi ĭarăşĭ într-altă parte îl închipuĭaşte cu maslinulŭ celŭ roditorĭu. Că precumŭ pomiĭ aceşté înflorind şi rodindŭ, nu numaĭ cu rodulŭ ospetézŭ pre călători, ce şi cu mirosul florilor lorŭ mirosiré trecătorilor veselesc, şi cu verdéţa

227.

frunzelorŭ lorŭ bucură vedérĭa acelora, şi cu dulcele sunetŭ al frunziĭ îndulcescŭ auziré, şi supt răcoroasă umbră a stâlpărilorŭ lor priimescŭ pre ceĭ ce din cale depărtată osteniţĭ călători, precumŭ şi cu al său untŭ maslinulŭ maĭ alesŭ trupurile celor ce să ung cu dânsulŭ le face sănătoase, şi înblânzéşte obrazele, dentru care şi cununi să înpletiĭa oare-cândŭ celorŭ biruitori, şi stâlpările finiculuĭ întru semn de biruinţă să socotiĭa. Intr-acesta chip cu adevărat şi dreptulŭ, săditŭ fiindŭ în casa luĭ Dumnezeu, înfloréşte pururé şi roduri dulci la vréme

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

228. — Titlul *Octoihului* din 1700.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

aduce și să face lui-șĭ și altora folositorĭu. Intr-acesta chip nalt chedru, și înfloritorĭu finic, și pomŭ bine înfloritŭ, și pe deplinŭ maslinŭ foarte roditorĭu, au săditŭ ceresculŭ săditorĭu și făcătorĭulŭ tuturorŭ Dumnezeu pre Mărĭa ta, pré luminate Doamne, întru acĭastă de Dumnezeu sădită grădină a Ţărăĭ Rumânești. Și nu numaĭ pomŭ bunŭ roditorĭu, când înfloriĭaĭ și rodiĭaĭ între alalţĭ boĭari cu slavă. Iară și după ce cu dumnezeĭască pronie și alégere tĭ-aĭ suitŭ la înnălţatulŭ și luminatulŭ scaun al domnieĭ aceștiĭa, pomŭ cu multŭ maĭ pe desupra decâtŭ alalte sădiri; și numaĭ precumŭ să cuvine înpăraţilor însușĭ stăpânindŭ întru acoperiré și odihna și celorŭ de supt porunca Mărieĭ tale și altora multora ce din toată lumé vin ostenițĭ spre dobândiré milĭ Mărieĭ tale, pentru că nicĭ odată fără de roduri și fără de flori și fără de frunză te afli, și Domnulŭ nostru Is. Hs. pururé întru acestŭ pomŭ găsește dulce și coaptă poamă, pentru acéĭa și de dânsulŭ să blagoslovéște, și cu duhovnicești ape în toate zilele să udă, și multe și dulci poame ale Mărieĭ tale de toţĭ să culegŭ, și alése roduri sântŭ céle pentru sfintele beséreci, care să priĭmescŭ pururé de ceĭ credincioșĭ, adecă sfintele cărţi, câte Mărĭa ta cu ale Mărieĭ tale cheltuĭale aĭ tipăritŭ, și încă tipărești, că nu tréce anŭ întru care să nu rodești dumnezăești roduri ca acésté, pentru că eștĭ săditŭ în casa luĭ Dumnezeu, că uniĭ ca acesté vor înflorì, și rodulŭ lorŭ în vremile lor îl vor da, după a Domnuluĭ pildă. Intaĭ acĭastă rodire au nevoit să o facă pré lăudatulŭ și marele acela Domnŭ, Io Mateĭ Basarabă Voevoda, fericitulŭ strămoș al Marieĭ tale; ĭară au adusŭ puţine și necoapte roduri. Iară lăudatulŭ unchĭul Mărieĭ tale, Io Șerbană Voevodă Cantacozinò, s-au nevoitŭ și maĭ multŭ, ĭară era și ale sale roduri de mijlocŭ, nicĭ de totŭ coapte, nicĭ iarăș de totŭ crude. Iară Mărĭa ta, fiindŭ cu adevăratŭ de Dumnezeu săditŭ și maĭ multŭ adăpatŭ, aduci roduri coapte, dulcĭ la gustŭ, și în tot felĭulŭ la vedélă, și la mulţime nesocotite, și la vrednicire desăvârșitŭ la toate dumnezăeștile beséreci, spre dobândire duhovnicĭască și spre folosulŭ pravoslavnicilor, tipărindŭ multe folositoare de sufletŭ cărţĭ, și pre la sfintele besérică și pre la creștini înpărţindu-le și multe, și într-amândoao limbile fiindŭ, și elinéște și rumânéște. Acumŭ ĭarăș, pré luminate, măcar că te aflĭ înfășuratŭ întru multe griji, spre înţelépta și drépta chivernisire, celorŭ ce pentru milă și îndreptare la Mărĭa ta pururé scapă; ĭară încăș nu lipsești a da séra și diminéţa și în amiaza-zi rugăcĭunile tale luĭ Dumnezeu, urmându cu acĭasta luĭ Daniilŭ Proroculuĭ, și dându parte celorŭ șapte și celor optŭ, după cuvântulŭ luĭ Solomon, adecă vieţiĭ ceĭ de acumŭ și ceĭ viitoare. Aĭ vrutŭ, spre arătaré aceștiĭ plăcute de Dumnezeu înpărţiri a vieţiĭ Mărieĭ tale, să tipărești după acéle 12 Minee și

229. — Din *Octoih*, Buzău 1700.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

280. — St. Ioan Damaschin, din *Octoihul* de la Buzău, 1700.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

acĭastă sfântă carte Paraclitichì ce să numéşte şi Ohtoihŭ, care ne învrednicéşte pre noĭ, prin céle dentru dânsa 8 glasuri, ce să cântă în toate săptămânile, adecă dela acesta al şaptelé vécŭ, la al optulé şi depururé vécŭ. Maĭ multŭ fiindŭ şi trebuincĭoasă foarte acĭastă carte preoţilorŭ, de vréme ce la mulţĭ lipsindŭ acĭasta nu să facé slujba dumnezăĭască deplinŭ, că de să şi afla la cineva, era şi acéĭa scrisă cu mâna stricată şi cu nevoe a să ceti; ĭară acumŭ Măriĭa ta nu numaĭ lipsiré eĭ aĭ înplinitŭ, ce şi în darŭ tuturora o aĭ datŭ, şi de acumŭ înnainte preoţiĭ dobândindŭ acĭastă comoară folositoare sufletuluĭ, neîncetatŭ după a lorŭ datorie luĭ Dumnezeu pentru sănătaté şi pacĭnica stare şi sufletéscă spăsenie a Mărieĭ tale cu maĭ multă osârdie să vor ruga. Iară eu smeritul rugătorĭu al Mărieĭ tale, precumŭ aĭ poruncitŭ Măriĭa ta, am începutŭ lucrulŭ cu pohtă, şi cu al luĭ Dumnezeu ajutorĭu la săvârşitŭ l-am adusŭ, cu multă bucurie duhovnicĭască. Una pentru bunătaté acestuĭ bunŭ lucru al Mărieĭ tale, care ĭaste pentru folosulŭ obştescŭ. Şi al doilé că merşterşugulŭ acesta al Tipogràfieĭ méle, care den tinerétile méle multe locuri umblândŭ şi cu multă ostenélă căştigându-lŭ, eşti Măriĭa ta pricina de s-au pusŭ la bună tocmire precumŭ pohtiĭamŭ, şi să dă şi la ceĭa-lalţĭ aĭ noştri fraţi, care acĭastă ostenélă a smereniei méle a tipografieĭ şi a cărţiĭ aceştiĭa ca o mică aducere şi cu blagoslovenie ĭată o aducŭ slăviteĭ Domnieĭ Mărieĭ tale. Care tipografie, măcar că cu ajutorĭulŭ luĭ Dumnezeu pren mâĭnile méle s-au făcutŭ, ĭară dela Măriĭa ta iĭ ĭaste însufleţaré şi viaţa, şi pentru acéĭa să cuvine să să zică că ĭaste totŭ a Mărieĭ tale. Pentru acéĭa priiméşte pré luminate Doamne ale tale dentru ale tale, ca oare-când Proroculŭ Moyĭsi al luĭ Veseleilŭ ostenélă la cortulŭ mărturisiriĭ au primitŭ. Şi Dumnezeulŭ tuturor, precumŭ au priimitŭ cortulŭ acela atunce şi de slavă l-au înplutŭ pre elŭ, aşa să priiméscă şi acĭastă carte, care cu porunca şi cu cheltuĭala Mărieĭ tale s-au tipăritŭ, ca şi célé-alte ce maĭ nainte decât acĭasta s-au făcutŭ, întru ale luĭ sfinte case, spre lauda dumnezăeştiĭ sale măriri, şi să dé Mărieĭ tale viaţă îndelungată şi pacĭnică, păzindŭ pre Măriĭa ta înpreună cu toţi ĭubiţiĭ fiiĭ Mărieĭ tale, supt acoperiré dumnezăeştilor luĭ aripĭ, şi ferindŭ pre Măriĭa ta de toată întâmplaré cé ré şi întristată în mulţĭ anĭ. Aminŭ.

„Ceiĭ de Dumnezeu slăvitŭ domnieĭ Mărieĭ tale, în toată vrémé cătră Dumnezeu rugătorĭu, smeritul Episcop al Buzăuluĭ Mitrofanŭ".

Volumul cuprinde maĭ multe gravurĭ marĭ şi micĭ (v. n° 229 şi 230), o vignetă în carĭ sĕ vĕd literile: **M. E.** (Mitrofan Episcopul) şi alte ornamentaţiunĭ.

Pe ultima faţă, adică la f. 299 verso să află o însciinţare a Episcopuluĭ de Buzĕŭ Mitrofan despre greşelile de tipar, însciinţare aprópe identică cu cea din *Mineele* dela 1698 (v. maĭ sus p. 367), cu micĭ deosebirĭ ortografice şi fără pasagiul: *căcĭ la acest lucru . . . în loc de zi.*

La sfîrşitul însciinţăreĭ se ḑice:

„Sfârşitul Octoihuluĭ. Slovele az-buchilorŭ arată duernele tratajilorŭ.

Ѧ Б Ѣ Г Д Ѥ Ж Ѕ З Ꙁ Й К Л М Н О П Р С Т Ѹ Ѳ Ф Х Ъ Ы Ѿ Ѻ Ц Ч Ш Щ Ѣ Ѧ Ю Ѫ Ѯ Ѱ Ѫ Ѭ Ѧ.

Ѧ҃ Б҃ Ѣ҃ Г҃ Д҃ Ѥ҃ Ж҃ Ѕ҃ З҃ І҃ Н҃ К҃ Л҃ М҃ Н҃ О҃ П҃ Р҃ С҃ Т҃ Ѹ҃ Ѳ҃ Ф҃ Х҃ Ъ҃ Ы҃ Ѿ҃ Ѻ҃ Ц҃ Ч҃ Ш҃ Щ҃ Ѣ҃ Ѧ҃, facŭ de toate 75.

„Domnuluĭ Is. Hs. laudă: căriĭa aŭ ajutatŭ.

„In episcopiĭa Buzăuluĭ. Aniĭ dela zidiré lumiĭ lét 7208."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

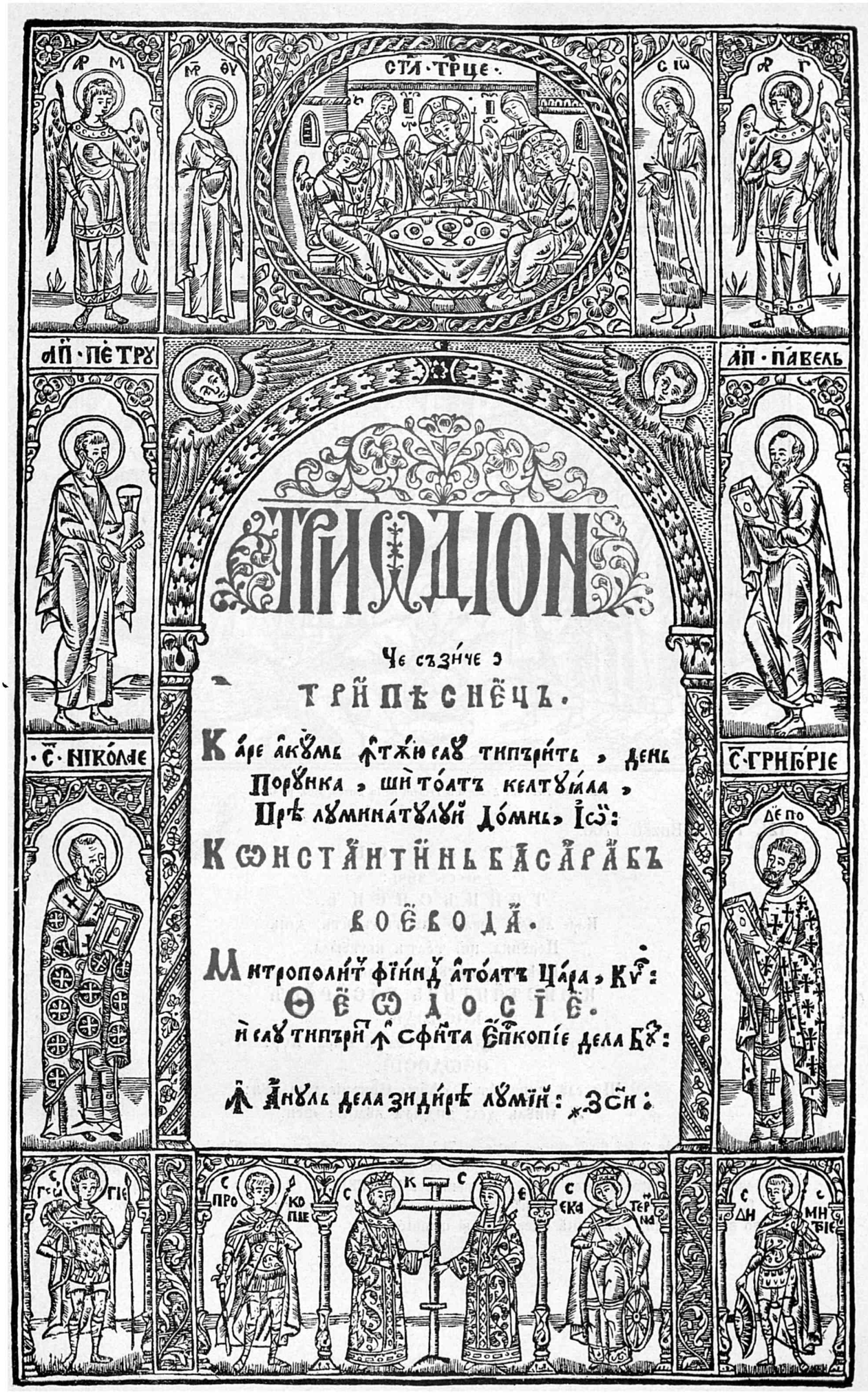

231. — Titlul *Triodului* de la Buzău, 1700.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Indicaţiunile tipiculuĭ sunt tipărite în românesce cu roşu, iar textul cântărilor în slavonesce.
Bucuresci: Biblioteca Academieĭ Române; Museul „de antichităţi."
Puşcariu, *Documente*, II, 367.

232. — *Învierea luĭ Lazăr* din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 475.

121. Triod, Buzĕŭ 1700.

ТРІѠДІОН
чє сѣ зѝчє:
ТРЙПѢСНЄЦѢ.
Кáрє âкѹмь ѧтжю сáѕ типърѝть, день
Порѹнка, шй тóатъ келтѹ́ла,
Прѣ лѹминáтѕлый Дóмнь, Їѡ:
КѠНСТЙНТЙНЬ БЙСЙРЙБЪ
БОСВОДЙ.
Митрополѝт фїѝнд â тóатъ Цáра, Кѵр:
ѲЄѠДОСІЇЄ.
Шй сáѕ типърѝт ѧ сфѝта ЄѰкопіЄ дела Бѹѕ:
Ѧ Йнѹль дела зидѝрѣ лѹмїи: ѕѕєи.

In folio de 3 foĭ fără numerotaţie şi 712 pagine numerotate (numĕrul 491 e de două orĭ). Tipărit cu negru şi roşu, pe două colóne cu 43 de rînduri în colónă, cu numeróse vignete şi ilustraţiuni. Dintre acestea unele sunt semnate ІѠѦНІКІЄ Б. (Bacov) şi aŭ anul ѧѱ (1700) (v. facs. 232—238). Titlul (facs. n° 231) este încadrat de o gravură cu compartimente. Pe verso se află stema obicinuită (facs. 227) şi următórele:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

233. — *Intrarea Domnuluĭ în Ierusalim*, din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 493.

„Stihuri politice 12 asupra numeluĭ pré luminatuluĭ, slăvituluĭ şi blagocestivuluĭ Domn Io Constantinŭ B. Basarabŭ Voevoda.

„Bună tocmire vedemŭ, Doamne Constantine,
Că numele-ţĭ cu fapta-ţĭ are întru tine.
„Candŭ Constantinŭ tărie, stare închipuĭaşte,
Ce şi din buna-ţĭ faptă chiarŭ să dovedéşte.
„Că tare staĭ şi grijeştĭ de casele sfinte
Şi de podoabele eĭ, din suflet fierbinte,
„Cărţĭ tipărindŭ Ţărăĭ pre limba rumănéscă.
Dumnezău a marĭ daruri să te învredniciască.
„Avé-veĭ Măriĭa ta nemuritoriu nume,
Ca şi sfântulŭ Constantinŭ într-acĭastă lume.
„Slăvi-vorŭ ceĭ următorĭ pré sfânta Troiţă,
Ne uĭtându-ţĭ numele celŭ de bună viţă.“

Pe cele-lalte 2 foĭ liminare sĕ află următórea scrisóre de dedicaţie a Mitropolituluĭ Teodosie:

„Pré blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ, pré înnălţatuluĭ Domnuluĭ şi oblăduitoriuluĭ a toată Ugrovlahiĭa, Domnuluĭ Domnuluĭ nostru Io. Constandinŭ Basarabŭ Voevoda, sănătate, viaţă îndelungată, pace şi spăsenie dela Dumnezău, ĭară de cătră smereniĭa noastră, molitvă, blagoslovenie şi ertăciune.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

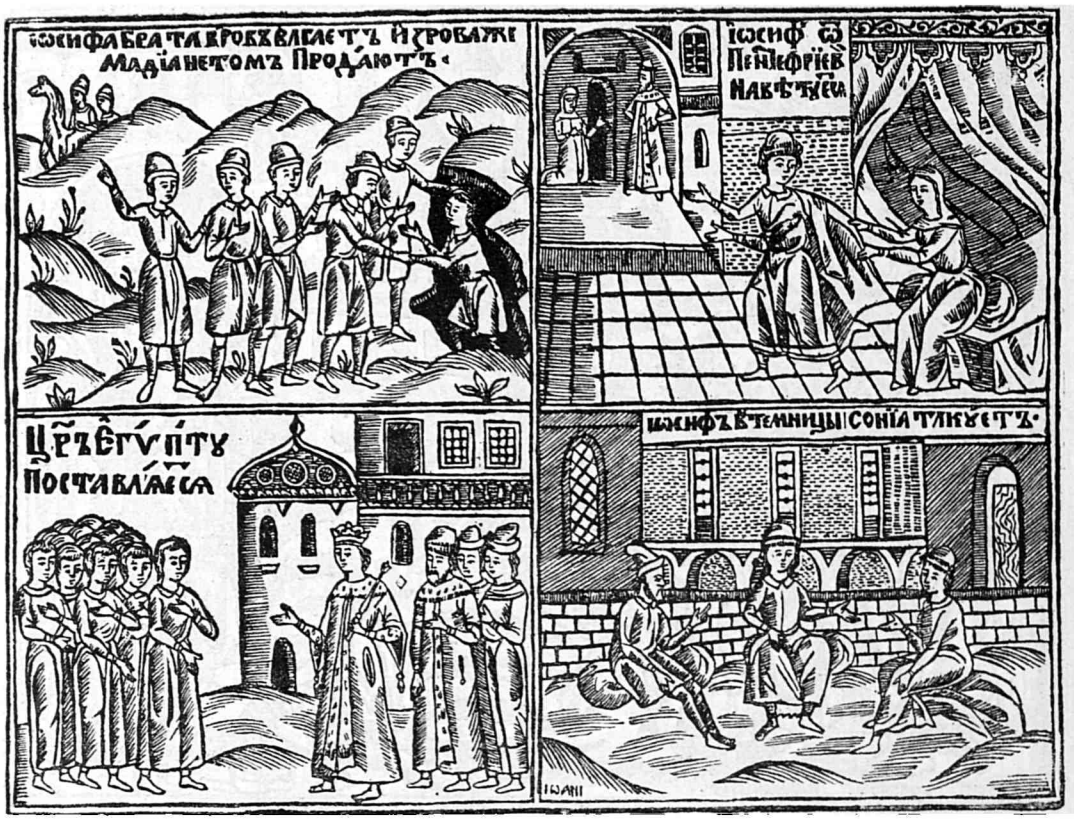

234. — Întîmplări din viața lui Iosif, din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 510.

„Vechĭulŭ Israilŭ, pré înnălțate și luminate Doamne, ducându-să robŭ pentru păcatele luĭ dela sfânta cetaté Ierusalimuluĭ la Vavilonulŭ celŭ năsilnic, și întrebându-să pre cale de cătră ceĭ ce-l robise Haldeĭ, pentru ca să cânte vre una din céle cu viersuri bune cântări, care cândŭ era slobozi în Ierusalimŭ pren organe a viersuì obicĭuise,—ce au făcutŭ? Organele acéle muziceștĭ și cu dulci glasuri de sălciĭ le-au spânzuratŭ, ca de niște copace nerodnice și stricătoare de roade;—și limba legându-șĭ, și pază gurĭĭ puindu-șĭ și alegându maĭ bine tăcérĭa, cu suspinĭ și scârbă multă den inimă lacrămĭ vărsându, au răspunsŭ: Cum vomŭ cântà cântaré Domnuluĭ în pământŭ streinŭ? Iară noĭ, carĭĭ sântemŭ, cu darulŭ luĭ Dumnezău, Noul Israilŭ, limba cé sfântă, înpărătésca preoție, norodulŭ celŭ cinstitŭ, răscumpărațĭ fiindŭ pren cinstitulŭ sânge alŭ Domnuluĭ nostru Is. Hs., den amarulŭ Vavilon al turburărĭĭ celorŭ simțitori și înțelegători vrăjmașĭ, de carĭĭ în toate zilele sântemŭ bântuițĭ, și dentru cé gré robie și înșălăcĭune a stăpânitorĭuluĭ lumiĭ cătră celŭ de susŭ Ierusalimŭ acumŭ aducându-ne la cé dentaĭ și dorită moșie a noastră,—nu maĭ spânzurăm cele de gândŭ organe ale sufletelor noastre de sălciile céle nerodnice de bune fapte. Ce maĭ vârtos luându organulŭ cel alesŭ de cântare de pă maslinulŭ celŭ plinŭ de roadă ce ĭaste în casa luĭ Dumnezău sădit și cu frumoase roade și cu dé apururé înflorite odrasliĭ înfrumusețatŭ, dela Mărĭa ta, zicŭ, celŭ ce eștĭ de Dumnezău săditŭ și de Dumnezău slavit, și milostivŭ, adecăte acĭastă cântărétă și plină de umilință carte, și în maĭnĭ țiindu-o, nu fie-ce cântare, precumŭ aceĭ de dămultŭ oameni cânta, ce Triod,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

235. — *Feciórele purtătóre de mir*, din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 524.

fa

adecăte întreită cântare, spre slavosloviĭa celuĭ întru Troiță lăudatŭ Dumnezăulŭ tuturorŭ, cu mare bucurie lovindŭ strunele cântămŭ, nu în pămîntŭ streinŭ, ce în pămîntŭ slobodŭ și al nostru, pre care pren înțelépta și multŭ practică chivernisiré ceĭ pré drépte și milosărdioase stăpâniriĭ Mărieĭ tale, al nostru cu cale îl socotimŭ, pren ale căriĭa stăpâniri blândéțe nu ca pre un streinŭ ca streiniĭ și nemérniciĭ, ca ceĭ maĭ mulțĭ den strămoșiĭ noștri ce au fost suptŭ stăpâniré năsilnicilorŭ stăpânitori, ce ca cumŭ sântemŭ totŭ dentr-o țară pre a noastră moșie ce să chivernisésțe cu bună dreptate și cu pace, suptŭ stăpâniré unuĭ Domn blândŭ ca Măriĭa ta, cu bună întemeĭare lăcuimŭ. Cu cale au fost și cu multă cuviință în dumnezăĭasca Pronie și acestŭ lucru, adecă ca la nimené altulŭ den ceĭ maĭ denainte stăpânitori, a să da în tiparĭu acĭastă cuvioasă carte Triodulŭ, ci a să păzì de cătră toțĭ ceĭ ce din vécŭ au stăpânitŭ țara acĭasta, să fie numaĭ la Măriĭa ta și tipărniciĭa uniĭ cărți cântăréțe și mult folositoare ca aceștiĭa și înpărțiré aceștiĭa la toate céle de aicé ale luĭ Hs. besérecĭ. Pentru că, de vréme ce Măriĭa ta aĭ stătutŭ Țăraĭ aceștiĭa singurŭ după Dumnezău pren alégere alesŭ stăpânitorĭu și mântuitorĭu, și păzitorĭu, și înnainte luptătorĭu, și o aĭ păzitŭ cu cé desăvârșitŭ înțelepcĭuné Mărieĭ tale și den naltă știință chivernisire, nu numaĭ de răpirile celora ce amăgescŭ numele creștinătățiĭ, ce și de prada cé gré și stricăcĭuné acelorŭ asémené cu fiarăle Tătarĭ, ajutându Dumnezăŭ pentru cé cătră dânsulŭ desăvârșit smeriré Mărieĭ tale. Căzutu-s-au dară ca să-ĭ și dărueștĭ, adecăte Țăraĭ aceștiĭa, muzicescŭ și cu dulce viersŭ organŭ,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

236. — *Spalarea picióreloг*, din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 533.

cu care să cânte cu glas mare céle de biruinţă cântări ale mântuirii eĭ, şi să fie spre cé pren postŭ şi pren pocăinţă curăţenie maĭ cu osârdie. Iară spre cé plăcută luĭ Dumnezău rugăcĭune, maĭ vârtosŭ neléneşă şi neadormită, precumŭ ĭaste datoare, şi să cânte în toate zilele nu numaĭ acĭasta, ce cu mult maĭ nainte cé pren spăsitorĭulŭ nostru Is. Hs. a toată lumé den robiĭa vrăjmaşuluĭ izbăvire a totŭ roduluĭ omenescŭ. Dăruit-aĭ Măriĭa ta darŭ beséreciĭ luĭ Hs., nu nesimţitorĭu şi den neînsufleţată materie tocmitŭ organŭ, ce organŭ de Dumnezău făcutŭ, den dumnezăeşti gânduri alcătuitŭ, nu de coarde şi de cuele céle ce întindŭ coardele, ce de bărbaţĭ pré sfinţi, şi de Dumnezău purtători; nu de văzduh ce ĭase den gură muritoare suflându-să, ce de pré sfântulŭ Duhŭ suflatŭ. Nu glas neînchiĭatŭ şi fără tâlcŭ, ce Dumnezăeştĭ şi înnalte şi negrăite gânduri arătându. Ce ĭaste maĭ cinstitŭ decâtŭ acestŭ muzicescŭ organŭ? Ce e maĭ plăcutŭ luĭ Dumnezău şi maĭ dulce şi de sufletŭ maĭ folositorĭu, decâtŭ acesta? Organulŭ cel muzicescŭ al luĭ Davidŭ domoliĭa duhulŭ cel ficlénŭ al înpăratuluĭ Saulŭ, ĭară acesta toate valurile ale sufletuluĭ le potolésţe, şi pre draci gonéşte. Acesta ĭaste cu multŭ maĭ bunŭ şi maĭ neasămănatŭ decâtŭ acela, care mânile luĭ Davidŭ aŭ făcutŭ, şi dégetele luĭ au alcătuitŭ. De vréme ce din dégetulŭ luĭ Hs., care ĭaste Duhulŭ celŭ sfântŭ, şi din mânile celor purtători de Duhŭ sfinţi părinţĭ aĭ daruluĭ celuĭ nou (adecăte Evangheliei) înţelepţéşte s-au alcătuitŭ. Nu ĭaste acesta organŭ a zice la vremi de ospéţe şi de băuturi, ce la vréme de postŭ şi de curăţenie a cânta. A acestuĭ organŭ viersŭ nu moae nicĭ slăbéşte sufletulŭ, ce-lŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

237. — *Restignirea Domnului*, din *Triodul* de la Buzĕŭ, 1700, p. 296 şi 566.

întăréşte şi-l înviĭază spre umilinţă şi-l îndémnă a i să năluci şi a ĭubi céle cereştĭ. Glasulŭ luĭ ránéşte pre draci. Cântaré luĭ îngeriĭ şi sufletele cuvioşilorŭ dela cerĭu la pământŭ pogoară spre ajutorĭulŭ celorŭ ce cu smerenie cântă. Intru acestuĭa laudă şi viersŭ Dumnezăulŭ tuturorŭ să bucură, să îndémnă spre miloserdie şi spre ceĭ ce cântă blândŭ să face. O, de câte bunătăţĭ pricină te-aĭ făcutŭ Măriĭa ta noao şi a toată cé de Dumnezău păzită domniĭa acĭasta, dându în tiparĭu acĭastă de sufletŭ folositoare carte cu a Măricĭ tale chieltuĭală! Că acésté sântŭ lucrurile Măricĭ tale, pré mare încuviinţate şi de Dumnezău ĭubitoare,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi vrédnice bunătăţiĭ şi blagorodieĭ Mărieĭ tale şi a celor de a pururé pomeniţĭ strămoşilor Mărieĭ tale Băsărăbeştilor; care sântŭ de folosŭ şi spre sufletéscă spăsenie şi spre besérica luĭ Hs. podoabă. Te asémeni Măriĭa ta cu a tot văzătorĭul Dumnezău, şi precumŭ elŭ de multe ori, şi necerşindŭ noĭ, ne dăruĭaşte

238.

câte sântŭ spre tréba noastră, într-acestaş chipŭ şi Măriĭa ta, precumŭ ale domnieĭ neîndemnatŭ de nimenĭ şi până a nu fi rugatŭ de nimenĭ cu dirépta cumpănă a dreptăţiĭ, cu priveghiĭare şi cu osârdie, dela sine-ţĭ le chivernişeştĭ, aşa şi céle besericeştĭ lucruri cu ochĭu sârguitorĭu luându aminte la céle ce lipsescŭ dentru dânsele le plineştĭ, însuţĭ lucrându fără de céreré dela alţiĭ. Aşa aĭ pusŭ în tiparĭu céle vrédnice de minune 12 Minée. Aşa la lumină aĭ datŭ celŭ de umilinţă bogatŭ Octoih, ce să zice grecéşte Paraclitikì. Aşa maĭ nainte de acéstĭa apostolésțe spre toţĭ pren tipar sfânta Evanghelie aĭ propoveduitŭ. Iară şi cu céle scumpe mărgăritare ale luĭ Zlatoust duhovnicéşte ne-aĭ înbogăţitŭ. Lasŭ célé-lalte câte elineşti, câte rumaneştĭ aĭ tipăritŭ, şi mărturiséscă-le acésté ceĭa ce în toate zilele cetescŭ cărţile céle de Măriĭa ta tipărite, cu multă sufletéscă a lor folosinţă. Aşa şi acĭasta a Trioduluĭ cursătoare de miĭare carte (céle den trânsa ale tipiculuĭ învăţături şi syĭnaxarele şi proroceştile cetaniĭ den cé elinéscă spre a noastră cé de moşie limbă tâlmăcindŭ), ca cumŭ foarte de trébă ĭaste besérecilor luĭ Hs, de care lipsite era toate (afară den puţinéle oare care) Măriĭa ta cu mare cuviinţă şi domnéşte o aĭ tipăritŭ. Săvaĭ că cuvântulŭ mieu să va păré ca-n de prisositŭ, însă ĭaste adevăratŭ. Că graĭ înpreună şi cuvinte, pre Dumnezău cu vrednicie a proslăvì némuluĭ nostru, Măriĭa ta aĭ dăruitŭ, celuĭ ce fără de glas şi fără de graĭ maĭ nainte spre parté acĭasta era, prentr-acĭastă noao şi plăcută luĭ Dumnezău tipărnicie a besericeştilor cărţĭ. Nu ne vomŭ maĭ înprumuta dară de acumŭ înnainte de unele ca acésté, ca maĭ nainte dela alţiĭ, ce şi noĭ ca ale noastre le vom avé, şi altora, cuĭ vor trebuì de acésté, cu osârdie vom înpărţì. Acestŭ mare şi vrédnicŭ de laudă lucru dentru a Mărieĭ tale mare bunătate şi darŭ rămâindŭ, cu de glasuri înpreunate cântări dela toţĭ preoţiĭ înpreună şi miréni, în véci mulţĭ să va propoveduì. Acumŭ şi Măriĭa ta, nu numaĭ cu una, ce cu multe miĭ de limbi, cânţĭ în toate zilele minunile luĭ Dumnezău, şi aşijderé şi darurile dela Dumnezău cu miĭ înzecite le priimeşti. Iară maĭ vârtosŭ decât toţĭ eu smeritulŭ rugătorĭu de sănătaté Mărieĭ tale, datorĭu sântŭ după toate a mulţemi Dumnezeuluĭ mieu zioa şi noapté, şi Mărieĭ tale. Insă sfinţieĭ sale, pentru căcĭ au bine vrutŭ spre mine nevrédniculŭ robulŭ său a fi păzitŭ încă cu ceĭ ce trăescŭ până acumŭ la o vârstă de bătrânéţe ca acĭasta, ca să mă învrednicéscă întru cé ce den dumnezăesculŭ darŭ mi s-au datŭ Vlădicie maĭ multŭ de cât 30 de ani a păstorì cuvântătoaré acĭasta turmă, pentru mila sa cé bogată, că să văzŭ acĭastă mare şi vrédnică de laudă bunătate; ĭară Mărieĭ tale, căcĭ că cu o comoară nesfârşită ca acĭasta de cărţĭ besericeşti, toate

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

beséricile luĭ Hs. ce sântŭ în Domnĭa acĭasta le-aĭ înbogăţitŭ. Pentru care întinzându mâĭnile méle spre cerĭu, şi de obşte glasŭ de rugăcĭune rădicând, cu toţĭ ceĭ den preună cu mine fraţi, şi înpreună slujitori Episcopi, şi cu totŭ preoţesculŭ şi călugăresculŭ cinŭ ce să află întru a noastră eparhie, rogŭ pre a totŭ putérniculŭ şi în treĭ féţe unulŭ întru fire Dumnezău, ca să dăruĭască Măriei tale în cĭastă lume viaţă îndelungată, lină, pacĭnică, nesupărată, cu sănătate, cu norocire şi cu toată bucurĭa; pazindŭ pre Măriĭa ta suptŭ celŭ tare acoperemântŭ alŭ dumnezăeştilorŭ sale arepi întăritŭ şi neclătitŭ, întru celŭ pré înnălţatŭ scaunŭ al ceĭ de Dumnezău slăvite domnieĭ Măriei tale; şi maĭ pe de-asupra de toată înpotriviré văzuţilorŭ şi nevăzuţilorŭ vrăjmaşĭ, spre obláduiré, odihna şi adaosulŭ celorŭ de supt stăpâniré Măriei tale pravoslavnicĭ. Iară în véculŭ cel viitorĭu să te învrednicéscă acelor negrăite cereşti bunătăţi ale înpărăţieĭ sale; să te bucuri cu pré cuvioşiĭ, să te veseleştĭ cu dreptĭĭ; să petreci înpreună cu blagocestiviĭ şi milostiviĭ înpăraţi şi Domni. Şi să cânţĭ înpreună ne încetatŭ tripésneţulŭ viersŭ al treĭ sfinteĭ laude, cu întreita Troiţă, acelorŭ de laudă cuvântători îngeri, întru slava celui întru Troiţă slăvitŭ Dumnezău. Aminŭ.

„Lét dela mântuiré lumiĭ 1700, în luna luĭ Iunie.

„Al Măriei tale fierbinte spre Dumnezeu rugătorĭu, smeritul Mitropolit al Ungrovlachieĭ,

„Teodosie.“

La p. 711, adică la sfîrşitul cărţiĭ, se ţice:

„Precumŭ doresc ŭ să sosésc ă la vadulŭ celŭ cu adăpostire, cariĭ sântŭ bătuţi de valuri întru luciulŭ măriĭ, aşa amŭ doritŭ şi eu să sosescŭ la sfârşitulŭ cărţiĭ aceştiĭa.

„Tuturorŭ întru pravoslavie, plecatŭ, de obşte rugătorĭu,

„Iubitorĭul de ostenéle,

„Mitrofanŭ, Episcopulŭ Buzăuluĭ.“

Textul cântărilor este slavonesc aprópe la tóte. Indicaţiunile tipiculuĭ, precum şi bucaţile din Biblie destinate a fi citite, sunt pe românesce.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.
Cipariu, *Analecte,* XXVIII, Vv.—Puşcariu, *Documente,* II, 369.—Sbiera, *Mişcări culturale,* 94.

122. Psaltire grecéscă, Snagov 1700.

ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ | ΤΟΫ ΠΡΟΦΗΤΟΫ ΚΑΙ | ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΑΒΙΔ. | Ἔχον ἐπὶ τέλους αὐτοῦ προστεθειμένον τὸν Ἐξέψαλμον, καὶ τὸ μικρὸν | Ἀπόδειπνον Εἰς πρῶτον νεωστὶ τυπωθὲν μῆκος. | Διὰ προσταγῆς καὶ δαπάνης. | Τοῦ εὐσεβεστάτου ἐκλαμπροτάτου καὶ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος | πάσης οὐγγροβλαχίας Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου. | ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΫ. | Βασσαράβα Βοεβόνδα. | Ἀρχιερατεύοντος τῆς αὐτῆς οὐγγροβλαχίας τοῦ Πανιεροτάτου καὶ Θεο- | προβλήτου Μητροπολίτου Κυρίου Κυρίου. | ΘΕΟΔΟΣΙΟΫ. | Εἰς κοινὴν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ χρῆσιν, καὶ τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν. | Ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μονῇ | τοῦ | ΣΫΝΑΓΩΒΟΫ. | Ἐν Ἔτει ᾳ ψ΄. Κατὰ μῆνα Ἰούνιον. | Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

Psaltirea Proroculuĭ şi Impĕratuluĭ David, avênd la sfîrşitul eĭ adaus ceĭ şase psalmĭ şi apodipnul mic, întâia óră din noŭ tipărită în acest format, prin ordinul şi cheltuiala prea binecredinciosuluĭ şi prea înaltuluĭ Domn şi Stăpânitor a tótă

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, pe când era arhiereu al Ungrovlahieĭ prea sfinţitul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie, spre obştésca întrebuinţare a bisericilor luĭ Christos şi spre folosul Or-

229. Prorocul David, din *Psaltirea rom.* 1694, *Anthologhion gr.* 1697, *Psaltirea gr.* 1700.

todoxilor. In sfînta Mănăstire a Intrăreĭ în Biserică a Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, a Snagovuluĭ, în anul 1700 în luna Iunie, de Antim ieromonahul din Ivir.

In-folio de 2 foĭ fără număr şi 79 foĭ numerotate. Tipărit cu negru, cu 34 rînduri în pagina încadrată într'un chenar înflorit.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe verso stema Ţĕreĭ Românescĭ (n° 213), cu versurĭ în onórea luĭ David carĭ se continuă pe pagina următóre. Pe verso acesteia o gravură representând pe David, cu inscripţia înprejur: ΑΙ ΧΕΙΡΕΣ ΜΟΥ ΕΠΟΙΗΣΑΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΔΑΚΤΥΛΟΙ ΜΟΥ ΗΡΜΟΣΑΝ ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ, adică versiunea grecéscă a inscripţiuneĭ din gravura reprodusă în acéstă carte, după ce fusese tipărită maĭ nainte în *Psaltirea* românéscă de la 1694 (v. maĭ sus p. 337) şi în *Antologhionul* grecesc de la 1697 (v. facs. n° 239 .

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Muséul de antichităţĭ. — Londra: Museul Britanic.

Picot, *Anthime*, 536, n° 13. — Legrand, *Bibliographie hellénique*, III, 77.

240.

1701.

123. Molitvenic, Buzĕŭ 1701.

ЄѸХОЛОГІѠНЬ | ЙДЄ҃КЪ МОЛЙТВ҃ЕННЙКЪ | Кáрєлє кѕпрúндє .ѧтрѕ сúнє тóлтъ трѣбá | Бесѣкрéчїй чє съ кѕкúнє Прéѡцилѡрь, Ѩшъ- | зáтъ дє сфйцїй Йѷли, шй дє пѕртътó- | рїй дє Дмнезáѕ Пърúнци. Ѧ зúлєлє лѕ- | минáтѕлъй Домнь шй ѿблѧдзйтóрю Й҃ тоа- | тъ Цр҃а Рѕмжнѣскъ, ЇѠАННЬ | КОНСТ҃НТ҃НЬ БЙСЙРЙБЬ ВОЄ҃ВОДЙ | Кѕ бл҃гослокéнїѧ Прѣ сфйцитѕлъй Пъ- | рúнтє, Кур ѲЄ҃ѠДѠѠЇЄ҃. | Митрополúтѕл ѧ тóлтъ цр҃а Рѕмжнѣскъ. | Ѩкѕм типърúтъ ѧл дѡйлѣ рѫндь .ѧ сфйта Є҃пїкопíє дела Бѕзáѕ. | Ѧ ѧнѕль дела зидúрѣ Лѕмїй. ѕзє҃д. | Прєн ѿстенѣла ѧ .ѧнсѕш Є҃пйкóпѕлъй дє| Бѕзáѕ Кур Митрофáнъ.

Un vol. in-4° de 9 foĭ nenum., şi 312 numerotate. Tipărit cu negru şi roşu, cu 22 rînduri pe pagină. Titlul şi fie-care pagină sunt incadrate. Caietele se compun din câte patru foĭ, cu signatura repetată pe f. a doua.

Pe verso titlului să află stema Ţĕreĭ Românescĭ (n° 214) şi *„Stihurile politice“*, din *Molitvenicul* de la 1699, reproduse maĭ sus, p. 377.

Pe cele-lalte foĭ liminare sĕ află o „Prédoslovie către preoţi“, din care estragem următórele rînduri:

„...De acĭastă dară Carte (Molitvenicul), ce ĭaste de mare trébă în toate zilele şi în totŭ cĭasul, văzândŭ smereniĭa noastră că sântŭ Preoţiĭ Ţărăĭ noastre lipsiţĭ, şi încă maĭ alesŭ că céle maĭ denainte tipărite nu sântŭ cu tipiculŭ românescŭ; dreptŭ acéĭa m-am îndemnatŭ de o amŭ tipăritŭ cu toate învăţăturile româneşti pentru înţelégeré tuturorŭ, acumŭ în zilele Pré luminatuluĭ Domnŭ Io Costantinŭ Basaraba Voevoda, fiindŭ Arhiereŭ şi Mitropolitŭ a toată ţara Ugrovlahieĭ pré sfinţitulŭ Părintele nostru Kyr Theodosie, ca să fie de acé trébă a mântuiriĭ lor, a tuturorŭ celora ce le sântŭ daţĭ pre sémă. Iară, de vréme ce acélé ce să află într-ânsa, sântŭ trebi tocmite, şi usebite preoţilor, fără de carele nu să potŭ ţiné nici de cum; pentru acéĭa cinstiĭ voastre, maĭ ales Preoţilor de aicé de ţară şi de aĭurea, ca fiĭlor noştri sufleteştĭ, mă rogŭ, ori la a cuĭ mână

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

va venì carte acĭasta, să o cuprindeţi cu bucurie sufletéscă, nu ca un lucru pământescŭ cinstindu-o, ce ca un vistĭar plinŭ de daruri cereştĭ. . .

„Pren osârdĭa şi pren nevoinţa a ĭubitorĭuluĭ de ostenéle, Mitrofanŭ Episcopulŭ de Buzău.“

Urméză apoĭ tabla de materiĭ.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.—Mănăstirea Némţuluĭ.

124. Penticostar, Buzĕŭ 1701.

„Pentecostariu, carele are întru sine slujba ce i se cuvine lui. Care acum întâĭ s'au tipărit din porunca şi tótă cheltuéla Prea-luminatuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab Voivoda. Mitropolit fiind a tótă ţéra Kir Teodosie. Şi s'au tipărit în Sfinta Episcopie dela Buzĕu în anul dela zidirea lumiĭ 7209.“

In exemplarul din Biblioteca Academieĭ Române, singurul pe care l-am vĕdut, lipsesce fóia cu titlu. Transcripţiunea de maĭ sus este luată după Dr. Ilarion Puşcariu, *Documente*, II, 368.

In folio de 2 foĭ fără numĕr şi 159 numerotate.

Sub stema domnéscă se află versurile reproduse maĭ sus la descrierea *Triodului* din 1700, p. 403.

Prefaţa Mitropolituluĭ Teodosie sună astfel:

„Bunuluĭ credincĭosŭ, luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domn şi oblăduitorĭu a toată Ţara Rumânéscă, Io Constantinŭ Basarabŭ Voevodŭ, sănătate, spăsenie, bună vĭĭaţă, pace şi îndelungaţĭ ani de la Dumnezău, şi dela smereniĭa noastră molitvă, blagoslovenie şi ertare.

„Toate darurile Duhuluĭ sfântŭ, pré luminate şi înnălţate Doamne, sântŭ de săvârşitŭ, de vréme ce sântŭ lucruri ale luĭ Dumnezău celuĭ deplinŭ, ĭară nu-sŭ potrivă toţĭ oamenĭĭ priimitori acestorŭ daruri; pentru acéĭa să şi împartŭ osèbi fieşte căruĭa dupre dumnezăĭasca judecată şi vrére. Precum învaţă marele Apostolŭ Pavelŭ că fieşte carele al său darŭ are, uĭtându-se Dumnezău la vredniciĭa priimitorĭuluĭ, rămâindŭ darulŭ deplinŭ, pentru că nu cu măsură dă Dumnezău Duhulŭ, precumŭ şi ale soareluĭ raze, toate céle ce sânt lumineĭ priimitoare, nu le priimescŭ potrivă, ci unile maĭ desăvârşitŭ, altele maĭ întunecatŭ, precumŭ va fi firé priimitorĭuluĭ, au maĭ luminată au maĭ întunecată. Aceĭa dară, pré luminate Doamne, care soarele face la făpturile céle curate, asémene face şi Duhulŭ celŭ maĭ luminosŭ decâtŭ soarele la sufletele céle bune, unde găsĕşte sufletŭ ca acela acolò şi darurile luĭ céle desăvârşit plinĕşte din dăstul, şi lucréză maĭ luminat. Pentru că voĭu sălăşluĭ, zice sfânta Scriptură, întru ei, şi voĭu umbla cu ei. Ipochimen ca acesta vrédnicŭ întru zilele noastre şi în priiminţa darurilor celorŭ de săvârşitŭ, maĭ dăstoĭnicŭ găsindŭ Duhulŭ celŭ sfântŭ, pă pré bunulŭ şi curatulu sufletŭ al Mărieĭ tale, au vrutŭ să sufle întru elŭ maĭ pe dăplin darurile sale, dentru care ca dintru o fântână de apururé curătoare, au izvorâtŭ maĭ în toată lumé atâté bunătăţĭ. Şi acĭasta ĭaste dovedire adevăratŭ: Pentru că vrândŭ Mărĭa ta să înpodobeştĭ besérecile luĭ Hs. cu sfintele laude ale luĭ Dumnezău şi ale sfinţilorŭ luĭ, aĭ pusŭ temeĭu acestuĭ bine Evangheliĭa luĭ Hs., precumŭ învaţă dum-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nezăescului Apostolŭ. Altŭ temeĭu nimenĭ nu poate pune, fără celŭ ce e pusŭ care ĭaste Is. Hs. Şi aĭ începutŭ dela acestŭ sfântŭ Duhŭ, dela acé proorocĭască zicere, care întru besérică însuşĭ Domnulŭ nostru citiĭa, la întâĭa zi a luĭ Septemvrie: Duhulŭ Domnuluĭ asupra mé pentru care m-au unsŭ, bine să vestescŭ săracilor m-au trimisŭ. Asupra căriĭa începături, făcândŭ atâté cărţĭ besericeştĭ, aĭ pusŭ acumŭ cu tipărirea aceştiĭ cărţĭ, caré să numéşte Penticostarĭu, bunŭ săvârşitŭ cărţilorŭ celorŭ de laudă, (ĭară nu typográfieĭ nicĭ a pofteĭ care aĭ spre facerile de bine şi de acumŭ înnainte), pogorâré Duhuluĭ sfântŭ, asupra sfinţilorŭ Apostolii. Aĭ începutŭ Măriĭa ta dela stâlpul direptuluĭ Syĭmeon şi aĭ înnălţatŭ alt stâlp, nu ca acela de piĭatră făcutŭ, ci den dumnezăeştĭ cărţĭ ziditŭ şi tocmitŭ de sfinte laude; şi acumŭ cu ajutorĭul luĭ Dumnezău, întru acĭastă carte, aĭ adusŭ zidiré acestuĭ stâlp la săvârşitŭ, care cu adevăratŭ ajunge până la cerĭu, în vârfulŭ căruĭa nu unulŭ ci toţĭ sfinţiĭ şădŭ dinpreună prăznuindŭ. Te fericescŭ pre Măriĭa ta pentru stâlpulŭ acesta, căcĭ aĭ pre acestŭ stâlpŭ diréptă pre lesne scară, pren mijloculŭ căriĭa povăţuindu-te, ca oare-cândŭ norodulŭ Israilténilorŭ, te veĭ suĭ nu la celŭ văzutŭ Ierusalim, ci la celŭ adevăratŭ, la nevăzutulŭ pământŭ al făgăduinţeĭ, adecă la înpărăţiĭa cerĭurilor. Cu adevĕrat desăvârşitŭ au sălăşluitŭ întru al Mărieĭ tale bunŭ sufletŭ sfântul Duhŭ, şi pentru acĭasta daĭ dăplin toate lucrurile desăvârşit, precumŭ place luĭ Dumnezău; aşijderé şi faptele céle bune, înţelepcĭuné desăvârşitŭ, vitejâĭa sufletuluĭ, întărită dreptaté, desăvârşit curăţeniĭa, până şi la cuvânt, blândéţele asémene cu ale proroculuĭ şi înpăratuluĭ Davidŭ, ertaré şi îngăduĭala maĭ pe de-asupra multora, buna dare a milelor maĭ pe sus de fieşte ce laudă, cu adevărat pré înnălţate Doamne, la acésté următorĭu eştĭ sfântuluĭ Ioan cel milostiv. Ĭar după răvnéla pravoslavniciieĭ, ca un bun creştin, te asémenĭ cu marele înpărat Constantin. Inpodobit-aĭ cu adevărat, Doamne, pré slăvitul ném al strămoşilor Mărieĭ tale Băsărăbeştiĭ, aşa de bun Domnŭ den mila luĭ Dumnezău păziteĭ Tărâĭ Rumâneştĭ fiindŭ, care Ţară altŭ Domnŭ ca Măriĭa ta n-au avut până în zioa de astăzĭ den dăscălecătoaré eĭ. Laude alţiĭ céle vrédnice de vedére ale besérecilor şi ale mănăstirilor zidirĭ, şi célé-lalte ale Mărieĭ tale minunate lucrări, ĭară smereniĭa noastră, şi de acéliĭa să minunézĕ şi acésté le pré laudă, adecă cé desăvârşit podoabă, care Măriĭa ta aĭ făcut la besérecile luĭ Dumnezău, înbogăţindu-le cu tipăriré, maĭ înnainte a sfinteĭ Evanghelie, ca un temeĭu al pravoslavniceştiĭ noastre credinţe, apoĭ cu a celor doao-spră-zéce Minée, apoĭ cu Paraclitikì, după acĭasta cu Triodulŭ, pentru care smereniĭa noastră multŭ mulţămĕşte Mărieĭ tale şi datorĭ sântem cu toţiĭ să ne rugăm luĭ Dumnezău pentru îndălungată viaţă şi spăsenie a Mărieĭ tale. Şi acum maĭ pe urmă bine aĭ vrutŭ Măriĭa ta de aĭ tipărit veselitorĭulŭ acesta Penticostarĭu, ca şi célĭa-lalte, cu a Mărieĭ tale chieltuĭală, s-au tipăritŭ foarte după dumnezăĭasca plăcére, carele în zilele céle veselitoare cântându-se, bucurie mare aducĭ noao, şi avându zilele învieriĭ Domnuluĭ nostru, au înviĭatŭ noao gândulŭ, şi ne face maĭ sârguitoĭi la dumnezăĭasca slavoslavie. Şi sfârşindu-se carté acĭasta la pogorâré sfântuluĭ Duhŭ, părtaş cu adevăratŭ face pre toţĭ pravoslavnicĭĭ dumnezăesculuĭ Duhŭ, dintru cé cu smerenie a eĭ cetanie şi cuprinzându-se de sărbătoaré tuturorŭ sfinţilorŭ, cu bună nădéjde ne face, cumŭ că şi părtaşĭ cu eĭ înpărăţieĭ cerĭuluĭ vom fi, căriĭa să învredniciască şi pre Măriĭa ta, să cânţĭ dinpreună cu îngerĭĭ şi cu sfinţiĭ, şi să înpărăţeştĭ dinpreună cu Hs., în Duhulŭ sfântŭ, care să pogoară dela Tatăl, cu

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

rugăciunile pré sfinteĭ stăpâniĭ noastre de Dumnezău născătoare şi de-apururé fecĭoară Mariĭa, şi a tuturorŭ celorŭ ce au plăcutŭ luĭ Dumnezău în véciĭ vécilor, Aminŭ.

„Al Mărieĭ tale pururea spre Dumnezău rugătorĭu, smeritul Mitropolit al Ungrovlahieĭ,

„Theodosie“

La sfîrşit se află însciinţarea Episcopuluĭ de Buzĕŭ Mitrofan, despre greşelile de tipar. V. maĭ sus p. 367 şi 400.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Puşcariu, *Documente,* II, 368.

125. Psaltire, Buzĕŭ 1701.

Ѱ·ЇЛТЇРЪ | Ї ферничѝтѫлъ҃ Пророкъ | Шѝ .ѧпъра́тъ | Ї ѧ҃Ї ДЇВЇДЬ | Кѫ кѫнтечеле лѫ҃ Монсѝ шѝ | кѫ ѱ҃алми їзвраи́ни ла Праз- | ниче, кѫ Параклисѫл Прѣ | ч҃тїй, шѝ кѫ Пасхалїй, каре | сѫ тнпъринт .ѧтрѫ сфїта | Є҃пскпіе ѧ҃ Бѫхѫлѫ҃, .ѧ зи- | леле прѣ лѫмнѧтѫлѫ҃ Домнь Їѡ КОНСТѦНТѬНЬ | Басарáкъ Воекод. | Кѫ Блгкéнїѧ Прѣ сфѣцй- | тѫлъй. Кѵр Θеодшсїе. | Кѫ мйла лъй Дмнезъѫ Ми- | трополнт ѧ҃ тоатъ ѫ҃гро- клах. | Ла Їнъл. ѧзс҃д.

In 4° de 7+220 foĭ nenum. Tipărit numaĭ cu negru, afară de titlu. Acesta este încadrat de o gravură pe lemn. Caracterele tipografice sunt de treĭ mărimĭ. Pagina plină are 18 rînduri cu caractere marĭ şi 26 cu cele micĭ. Pe verso titlului se află stema Ţĕreĭ Românescĭ şi

„Stihurĭ politicescĭ 6, asupra cinstitiĭ Crucĭ din stema Pré luminatuluĭ Domnŭ Io Constantinŭ Basarabŭ Voevoda.

„Domnuluĭ Constantinŭ ce-ĭ zic Basarabă
Corbul crucé-ĭ poartă, armă pré de trébă.
„Cu dânsa pre pizmaşi ce rădică coarne
De sărgŭ fără véste pre toţĭ să-ĭ răstoarne.
„Şi-ĭ dă luĭ nădéjde cu credinţă bună,
Ca să stăpânéscă cu pace pré lină.“

„Al mărieĭ tale fierbinte rugătorĭŭ
„Mitrofanŭ, Episcopulŭ de Buzău.“

Pe următórele 3 foĭ se află prefaţa:

„Pré blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ, pré înnălţatuluĭ Domnuluĭ şi oblăduitorĭuluĭ o toată Ugrovlahiĭa, Domnuluĭ Domnuluĭ nostru Io Constantinŭ Basarabŭ Voevoda, sănătate, viaţă îndelungată, pace şi spăsenie dela Dumnezeu să dăruĭască Măriei sale.

„Precum în céle trupeştĭ firéscă rânduĭală ĭaste, că toate mădulările usebită lucrare au, şi fieşte carele ca după o datorie oare caré lucréză întru cinsté capuluĭ, ca aceluĭa ce firéscă stăpânie are, căcĭ maĭ multŭ lucréză în céle fireştĭ, — pré înnălţate şi luminate Doamne, — aşa şi în céle politicesti după rânduĭala celor duhovnicesti aşăzământŭ ĭaste. Încă şi porunca stăpânuluĭ Hs. la acĭasta avemŭ, ca ce ĭaste al luĭ Dumnezeu să dăm luĭ Dumnezeu, ĭară ce ĭaste al înpăratuluĭ să dămŭ înpăratuluĭ. Aşa şi dumnezăesculŭ Pavelŭ poruncéşte, ca să dămŭ noĭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ceștĭ maĭ mici, celor încununaţĭ de la Dumnezeu cu stăpânie, datornică slujbă şi cinste ce li se cuvine, ca unor Capete politicești ce au maĭ mare lucrare în norodulŭ ce-lŭ stăpânescŭ eĭ; că zice: să daţĭ căruĭa dajde dajde, căruĭa cinste cinste. Pildă luminată la acĭasta avem pre Ioavŭ Voevodulŭ înpăratuluĭ Davidŭ, că trimiţându-se acela asupra Amonitĭanilor, au făcutŭ stăpânu-său cuvioasă slujbă întru cinsté luĭ: Că apropiindu-se să ĭa cetaté lor Ravoath, au trimisŭ la Davidŭ, zicându-ĭ să vie să ĭa elŭ cetaté, ca să se numéscă într-ânsa numele luĭ, ĭarŭ nu alŭ său, arătându că datornicŭ lucru ĭaste să facă sluga slujbă stăpânuluĭ său, şi ori ce face întru cinsté luĭ să facă, ĭarŭ nu întru a sa. Acĭastă datorie rânduită a fi şi a să da stăpânilorŭ de la ceĭ maĭ micĭ aĭ lor ştiindu-o eu, smeritul rugătorĭu alŭ Mărieĭ tale şi porunca stăpânuluĭ Hs. cu tot sufletulŭ cuprinzându-o, nu putuĭu lăsa a mă arăta de totŭ netrébnicŭ, şi a nu aduce măcar câtŭ de puţină şi mică slujbă Mărieĭ tale, ca stăpânuluĭ nostru şi de Dumnezeu încununatuluĭ Domn, dintru acélé ale Mărieĭ tale, la carele şi rânduitŭ sântŭ, din tipografiĭa adecă a Mărieĭ tale, încă şi vrémé mijlocire ca acĭasta aducându-mi, nefiindŭ altele de Măriĭa ta poruncite trebi. Ci cu bunŭ sfatulŭ, şi cu voinţa, şi cu blagosloveniĭa sfinţieĭ sale Pré sfinţituluĭ Archi-păstorĭuluĭ nostru şi Mitropolituluĭ Kyr Theodosie, m-am îndemnat de am tipărit acĭastă de suflete folositoare Psaltire a Proroculuĭ şi înpăratuluĭ David pre limba cé obicinuită a să ceti prin Besérecile rumâneștĭ sloveniască, fiindŭ şi lipsă de acĭasta pre la Beséricĭ de acĭastă dată, şi pre la Şcoale pentru învăţătura copiilor. Aşa bine crezând dintru adânculŭ sufletuluĭ, că Măriĭa ta ca un milostiv şi plecat ce eştĭ din fire spre céle sufleteștĭ şi beserecești la mărirea darurilor şi la mulţimé lécurilor sufleteștĭ ce cuprinde Psaltiré, şi la trebuinţa eĭ te veĭ uĭtà, iar nu la micșoraré cărţiĭ şi la puţina şi mica mé slujbă şi ostenélă; şi între céle multe şi mari ale Mărieĭ tale daruri sufleteștĭ şi podoabe ce aĭ dăruit sfintelor dumnezăeștĭ besérecĭ o veĭ priimì, că şi acĭasta tot a Mărieĭ tale ĭaste, căcĭ dintru ale Mărieĭ tale, carele toate sânt, să aduce spre lauda luĭ Dumnezeu şi spre folosulŭ sufletesc, şi întru nemuritoare pomeniré numeluĭ Mărieĭ tale. Iară ce ĭaste Psaltiré, caré întru plecăcĭune ca un mult datornicŭ şi smerit rugătorĭu aduc Mărieĭ tale daru din Tipografiĭa Mărieĭ tale, singură vredniciĭa eĭ o laudă, o înnalţă şi o vestéşte, că ĭaste cé pre deplin lucrare a Duhuluĭ luĭ Dumnezeu suflată în alesulŭ său organ, proroculŭ David; de vréme ce tot felĭul de doftorie sufletéscă în Psalmĭ să încue, ca întru o vistierie pré bogată, pentru carele mare cinste şi laudă în beséreca luĭ are Psaltiré.

. . . . . .

„La acéste dară bunătăţĭ şi folosinţe sufleteștĭ şi trebuinţe de toate zilele, şi în Besérică şi în toate locurile şi vremile, ce cuprinde Psaltiré uĭtându-te maĭ mult, pré înnălţate Doamne, cu plecăcĭune mă rogŭ să o priimeşti la pré înţeleptŭ şi dumnezăesc sufletul Mărieĭ tale, precumŭ şi David înpăratul au priimitŭ acé slujbă a luĭ Ioav. Şi precumŭ şi stăpânulŭ Hs. n-au lepădatŭ acelŭ puţinŭ daru credincĭos alŭ văduveĭ, aşa şi Măriĭa ta priiméşte a mé puţina ostenélă, încă şi înnălţaré maĭnilor méle la Dumnezeu, şi inima caré cu credinţă poftéşte, ca să te întăréscă pre Măriĭa ta pré putérniculŭ Dumnezeu ca pre David asupra luĭ Goliath, şi ca pre marele înpărat Constantin asupra luptătorilor în potriva luĭ Dumnezeu şi a sfinteĭ luĭ Beséreci. Şi să te încununéze cu darulŭ sănătăţiĭ şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

al păciĭ, ca să-ş poată lua sfântă creştinéscă adunare înmulţiré sa, întăriré şi sporĭulŭ spre lauda luĭ Dumnezeu, întru norocită şi îndelungată viaţa Mărieĭ tale. Iară în véculŭ viitorĭu să te învredniceascăscă ca să te îndulceştĭ de dulcĭ viersurile şi de psalmiĭ îngereştĭ, cântându înpreună cu toţĭ drepţiĭ înpăraţĭ şi sfinţĭ neîncetat laudele luĭ Dumnezeu celuĭ slăvitŭ în Troiţă. Amin."

Pe ultima pagină a foilor liminare este o xilografie representând pe David şedênd pe un tron.

La sfîrşitul cărţiĭ:

„Pren osârdiĭa şi pren nevoinţa a iubitorĭuluĭ de ostenéle: Mitrofan, Episcopul de Buzău."

Bucuresci: Museul de antichităţĭ.

126. Sevastos Chimenitul, *Eortologiu*, Snagov 1701. — Grecesce.

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ | ΕΝ Ω | Περί τινων ζητημάτων προλαμβανομένων. | Περὶ ἀκριβοῦς χρονολογίας. | Περὶ πασῶν τῶν ἑορτῶν καὶ τῆς αὐτῶν θεωρίας. | Περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα. Περί τινων ἐκκλησιαστικῶν κανονίων. Περὶ τοῦ συντομωτάτου μηνολογίου. Ποηηθὲν μὲν Παρὰ τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς Ἀκαδημίας Κυρίου Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμινήτου. | Ἀφιερωθὲν δὲ, | Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ ὑψηλοτάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι | πάσης Οὐγγροβλαχίας | Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Βασσαράβᾳ Βοεβόνδᾳ. | Ἀρχιερατεύοντος Τῶ πανιερωτάτου Μητροπολίτου τῆς αὐτῆς οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου. | Καὶ νῦν πρῶτον τυπωθὲν, | Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομονάχῳ Τυπογράφῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας. | Διορθωθὲν δὲ, | παρὰ τοῦ σπουδαιοτάτου ἐν ἱερομονάχοις Ἰγνατίου τοῦ Φυτιάνου. | Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγώβου, ᾳψά, μηνὶ Ἰουνίῳ.

Eortologiu, în care se tratézăă unele cestiunĭ: despre certitudinea chronologieĭ, despre tóte sărbătorile şi teoriile lor, despre sfînta Paschă, despre unele canóne bisericescĭ, despre minologiul cel maĭ scurt; lucrat de prea înţeleptul dascăl al Academieĭ din Bucurescĭ Domnul Sevastos Chimenitul şi afierosit prea strălucituluĭ şi prea înălţatuluĭ Domn şi Stăpânitor a tótă Ungrovlahia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, pe vremea când era archiereŭ Preasfinţitul Mitropolit al aceleiaşĭ Ungrovlahiĭ Domnul Domn Teodosie, şi acum întâiŭ tipărit de Antim Ieromonahul, tipograful din Iviria; iar corectat de prea învăţatul între ieromonahĭ Ignatie Fytianu. In mănăstirea Snagovuluĭ, 1701, în luna Iunie.

In 4° de 27+332 pag. Tipărit cu negru, cu 27 rînduri pe pagină.

Pe verso titluluĭ se află stema Ţĕreĭ Românescĭ cu primele patru din distihurile Doctoruluĭ Ioan Comnen adresate luĭ Constantin Brâncoveanu (v. mai jos n° 130).

In foile liminare se maĭ află: scrisórea de dedicaţie a Ieromonahuluĭ Antim Tipograful din Iviria, adresată luĭ Constantin Brâncovénu, datată din Iunie 1701, (p. 3—5); o prefaţă a luĭ Sevastos din Trebizonda, (p. 6—14); treĭ epigrame ale autoruluĭ asupra opereĭ sale (p. 15); o elegie (ἡρωελεγεῖα) a Doctoruluĭ Ioan Comnen (p. 16—18); şi în fine, tabla de materiĭ.

Scrisórea de dedicaţie are cuprinderea următóre:

Τῷ Εὐσεβεστάτῳ Ἐκλαμπροτάτῳ, Γαληνοτάτῳ καὶ Θεοστέπτῳ Αὐθέντῃ, καὶ ἡγεμόνι πάσις Οὐγγροβλαχίας, Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασαράμπᾳ Βοεβόνδᾳ, σωτηρίαν, εὐζωΐαν, εὐκληρίαν παρὰ Θεοῦ, καὶ ἄκραν εὐδαιμονίαν.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ἀρχὴ μέση καὶ τέλος, Δεσπότης καὶ Κύριος τῶν ὄντων ἁπάντων αἰσθητῶντε καὶ νοητῶν ἐστὶν ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων Θεός. Ἄρχων δὲ καὶ τέλος τῶν ὑπὸ σελήνην ἁπάντων ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· ἀνθρώπου δὲ τέλος διὰ τὸ ὁποῖον ἐπλάσθηκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀπόλαυσις καὶ μακαριότης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ καὶ διὰ μὲν τὸν ἄνθρωπον ὁ σύμπας οὗτος ἐγένετο κόσμος, ὁ δὲ ἄνθρωπος φησὶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα ἀπολαύσῃ Θεοῦ. Ἀπολαμβάνουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸν, ἐκεῖνοι ὁποῦ πιστεύουσιν ὀρθῶς εἰς αὐτὸν, καὶ φυλάττουσιν ἀκριβῶς τὰς ἁγίας αὐτοῦ ἐντολάς· ἡ δὲ ἅγιαις αὐτοῦ ἐντολαῖς περιέχονται εἰς δύο ταύτας καὶ μόνας, λέγω εἵς τε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην· τότε κατορθοῦται καὶ γνωρίζεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, ὅταν φυλάξωμεν ὡς εἴπομεν ἀκριβῶς τὰς ἁγίας αὐτοῦ ἐντολὰς, καθὼς τὸ ὁρίζει καὶ ὁ Κύριος ἐν εὐαγγελίοις· ἐὰν γάρ φησιν ἀγαπάτεμε τὰς ἐντολὰς μου τηρήσατε. ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη τότε κατορθοῦται καὶ γίνεται, ὅταν ἀγαπῶμεν ἐμπράκτως καὶ ὁλοψύχως ἀλλήλους ὡσὰν καὶ τὸν ἑαυτόν μας, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· ἀγαπήσεις γάρ φησι Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σοῦ, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. καὶ πάλιν· ταύτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. τότε δὲ κατορθώνομεν τὴν τοιαύτην ἀγάπην, ὅταν συντρέχωμεν καὶ βοηθοῦμεν ἀλλήλοις εἰς τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα, καὶ εἰς τὰ σωματικὰ μὲν, μάλιστα δὲ εἰς τὰ ψυχικὰ καὶ σωτήρια, ὁ καθένας κατὰ τὴν δύναμίν του καὶ τὴν ἐπιτηδειότητά του. Ἐγὼ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ ἄλλην δύναμιν δὲν ἔχω πρὸς βοήθειαν τοῦ πλησίον, παρὰ μόνον τὸ ἐπιτήδευμα τῆς Τυπογραφίας, δὲν ἔλειψα μήτε θέλω λείψῃ νὰ ὠφελήσω τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μου τυπώνωντας διάφορα βιβλία ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια. Ὅθεν ἐπειδὴ μοῦ ἔτυχε καὶ τὸ παρὸν βιβλίον ὁποῦ εἶναι πόνημα τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου διδασκάλου Κυρίου Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμινήτου· τὸ ὁποῖον διαβάζωντάς το, καὶ γνωρίζωντάς το κατὰ τὴν ἐδικήμου κρίσιν πῶς εἶναι κατὰ πολλὰ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον εἰς κάθε ὀρθόδοξον, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καὶ ἱερωμένους· ἔτι δὲ καὶ εἰς τοὺς φιλομαθεῖς καὶ σπουδαίους, καὶ κοινότερον ἁπλῶς εἰς κάθε γραμματισμένον, ὡσὰν ὁποῦ εἶναι εἰς κοινὴν διάλεκτον συνθεμένον καὶ εὔληπτον· ἠθέλησα νὰ τὸ τυπώσω καὶ αὐτὸ πρὸς ὠφέλειαν ὡς εἴπομεν τῶν ἐντυγγανόντων.

Ὅθεν ἐπειδὴ συνήθεια εἶναι εἰς ἐκείνους ὁποῦ βάλλουν εἰς τύπον βιβλία νὰ τὰ ἀφιερώνουν εἰς κανένα πρόσωπον ἀξιόλογον εἴτε ἐκκλησιαστικὸν εἴτε πολιτικὸν εἰς σύστασιν καὶ διαυθέντευσιν τοῦ βιβλίου, τούτου χάριν καὶ ἐγὼ ὁ παραμικρὸς αὐτῆς εὐχέτης καὶ δοῦλος, ἀφιερώνω καὶ ἀνατίθημι τὸ παρὸν τοῦτο βιβλίον εἰς τὸ θεοδόξαστον ὕψος καὶ μεγαλεῖον τῆς θεοφρουρήτου καὶ θεοτιμήτου αὐτῆς Γαληνότητος, διὰ τὰς ἀπείρους αὐτῆς πρὸς ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον εὐεργεσίας καὶ χάριτας, εἰς τὴν ὁμοίαν διαυθέντευσιν καὶ σύστασιν τοῦ βιβλίου. Τὴν ὁποίαν ἡμῶν αξίωσιν καὶ εὐγνωμοσύνην ἀποδεξάμενοι ἀντίδοτε ἡμῖν εὐμένειαν καὶ προνοητικὴν ἀντίληψιν, ἐπισκέπτοντές μας εἰς τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα. Ἡ δὲ παντέφορος καὶ παντεπίσκοπος τοῦ Θεοῦ πρόνοια καὶ κηδεμονία εἴη συντηροῦσα καὶ περιέπουσα τὴν Θεόστεπτον αὐτῆς ἐκλαμπρότητα ἀνωτέραν πάσης ἐπηρείας ἀντικειμένης, στερεώνωντάς την εἰς τὸν ὑψηλότατον αὐτῆς θρόνον μὲ εὐζωΐαν εὐπραγίαν καὶ ἄκραν εὐδαιμονίαν, ἄχρι βαθυτάτου καὶ λιπαροῦ γηρατίου· εἰς σύστασιν καὶ καταρτισμὸν τοῦ θεόθεν ἐμπιστευθέντος αὐτῇ χριστωνύμου πληρώματος, καὶ εἰς εὔκλειαν, δόξαν καὶ καύχημα παντὸς τοῦ γένους τῶν ὀρθοδόξων. μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῶν προσκαίρων μετάστασιν, ἀξιώσαιτο πάντας ὑμᾶς καὶ τῆς οὐρανῶν βασιλείας εἰς ἀπεράντους καὶ ἀδιαδόχους αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν. Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ ᾳ ψ ά. Μηνὶ Ἰουνίῳ.

Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ἐκλαμπρότητος εὐτελὴς εὐχέτης καὶ δοῦλος,

Ἄνθιμος Ἱερομόναχος Τυπογράφος,
ὁ ἐξ Ἰβηρίας.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Prea evlaviosuluĭ, prea strălucituluĭ, prea luminatuluĭ și de Dumneḑeŭ încoronatuluĭ Domn și stăpânitor a tótă Ungrovlachia, Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, mântuire, viață îndelungată și bună-sortire de la Dumneḑeŭ și cea maĭ înaltă fericire".

„Inceputul, mijlocul și sfîrșitul, stăpânul și Domnul tuturor ființelor și simțitóre și înțelegătóre este făcătorul tuturor, Dumneḑeŭ. Stăpânul însă și sfîrșitul tuturor celor de sub lună este omul. Iar sfîrșitul omuluĭ, pentru care s'a creat de Dumneḑeŭ, este câștigarea și fericirea luĭ Dumneḑeŭ însăși; fiind că pentru om s'a făcut tóta lumea acésta, iar omul, se ḑice că s'a făcut de cătră Dumneḑeŭ ca să dobândéscă pe Dumneḑeŭ. Dobândesc pe Dumneḑeŭ ómeniĭ aceia, cariĭ cred drept în el și păzesc cu scumpătate sfintele luĭ poruncĭ. Dar sfințitele luĭ poruncĭ se cuprind în aceste douĕ și singure: din ĭubirea cătră Dumneḑeŭ și cătră aprópele. Atuncĭ se realiséză și se cunósce ĭubirea cătră Dumneḑeŭ, când păzim, cum am ḑis, cu scumpătate sfintele luĭ poruncĭ, după cum o spune și Domnul în Evangheliĭ; căcĭ ḑice că, dacă mĕ ĭubițĭ, păziți poruncile mele. Iubirea cătră aprópele atuncĭ să realiséză și se săvîrșesce, când ne ĭubim cu fapta și din tot sufletul între noĭ ca și pe noĭ înșine, după porunca luĭ Dumneḑeŭ. Să ĭubescĭ, ḑice, pe Domnul Dumneḑeul tĕŭ din tótă inima ta și din tot sufletul tĕŭ și cu tótă puterea ta și cu tótă mintea ta; și pe aprópele tĕŭ ca pe tine însuțĭ. Și ĭarășĭ: acestea poruncesc vouĕ ca să vĕ ĭubițĭ între voĭ. Căcĭ atuncĭ realisăm o ast-fel de ĭubire, când ne îndemnăm și ne ajutăm între noĭ la cele bune și de folos, și la cele trupescĭ, dar maĭ ales la cele sufletescĭ și mântuitóre, fie-care după putința luĭ și după capacitatea luĭ. Decĭ eŭ, fiind-că nu am și altă putere spre ajutorul aprópeluĭ de cât ocupațiunea tipografieĭ, n'am lipsit și nu voiŭ lipsi vre-odată ca se folosesc, după putința mea, pe frațiĭ în Christos aĭ meĭ, tipărind deosebite cărți de suflet folositóre și mântuitóre. De aceea, fiind-că am găsit și acéstă carte, care este lucrarea prea înțeleptuluĭ și prea învĕțatuluĭ profesor Domnul Sevastos Trapezundiul Chimenitul, pe care cetind-o și cunoscênd după judecată mea că este prea mult de trebuință și folositóre orĭ caruĭ Ortodox și maĭ ales celor bisericescĭ și sfințițĭ, apoĭ și ĭubitorilor de învățătură și studioșĭ și în deobște fie-caruĭ învățat, maĭ cu seamă pentru că este compusă în limba comună și ușóră de priceput,—am voit s'o tipăresc și pe acésta spre folosul, cum am ḑis, a celor ce vor ceti-o.

Dar fiind-că este obiceiŭ la aceĭ ce pun cărți în tipar, să le închine la vre-o persónă maĭ însemnată saŭ bisericéscă saŭ politică spre recomendarea și apărarea cărțiĭ, pentru aceea și eŭ, cel maĭ mic rugător și serv al vostru, afierosesc și închin cartea acéstă de față la înălțimea cea de Dumneḑeŭ mărită și la măreția cea de Dumneḑeŭ păzită și cinstită a prea Strălucirii vóstre pentru nenumăratele vóstre bine-faceri și daruri cătră mine cel maĭ mic, spre asemenea apărare și recomendare a cărțiĭ. Pe care cerere și recunóscere priimind-o voĭ redați-mĭ bunăvoința și ajutorul prevĕḑĕtor, încurajându-ne la lucruri bune și de folos. Iar Pronia și îngrijirea cea a tóte țiitóre și prevĕḑĕtóre a luĭ Dumneḑeŭ fie-vĕ mântuitóre și adumbritóre Strălucireĭ vóstre ceĭ de Dumneḑeŭ încununate maĭ presus de tótă bântuirea protivnică, întărind-o la prea înaltul eĭ tron cu îndelunga-viețuire, bine-facere și cea maĭ înaltă fericire, până la cea maĭ adâncă și deplină bătrânețe, spre conservarea și desvoltarea plinireĭ ceĭ încredințate vouĕ de Dum-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

neḑeŭ cu numele de Christos şi spre bunul renume, glorie şi landă a tot nemul ortodoxilor. Iar după strămutarea din aceste vremelnice, fie să vĕ înviednicéscă pe voĭ pe toţĭ şi de impărăţia cerurilor în veacul veacurilor nesfîrşiţĭ şi neîntrerupţĭ, Amin.

In anul mântuireĭ 1701, luna Iunie.

Al strălucireĭ vóstre ceĭ de Dumneḑeŭ păzite umilit rugător şi serv,
Antim ieromonahul, tipograf din Iviria.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca Centrală. — Iaşĭ: Biblioteca Centrală. — Paris: Şcóla de limbĭ orientale.

Picot, *Anthime,* 539, n° 16.

127. Ştefan Brâncoveanu, *Cuvînt panegiric la marele Constantin,* Bucurescĭ 1701. — Grecesc.

ΛΟΓΟΣ | ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ | Εἰς τὸν Ἰσαπόστολον Μέγαν | ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ | Συντεθεὶς παρὰ Στεφάνῳ Μπραγκο- | βάνω. καὶ τῷ Γαληνοτάτῳ αὐτοῦ Πατρὶ | καὶ Ἡγεμόνι | Πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ | Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασσαράμπᾳ | Εὐλαβῶς ἀφιερωθείς. | Ἐκφωνηθεὶς δὲ παρὰ Ῥαδοὺλῳ αὐτοῦ | Ἀδελφῷ, ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ | Γαληνότητος. | Ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ, ᾳψά. Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομονάχῳ | τῷ ἐξ Ἰβηρίας.

Cuvînt panegiric la cel întocmaĭ cu Apostoliĭ marele Constantin, compus de Ştefan Brâncoveanu, şi cu evlavie afierosit prea blândulul sĕŭ părinte şi Domn a tótă Ungrovlahia Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab, şi pronunţat de Radu, fratele blândeţeĭ sale. S'a tipărit în Bucurescĭ 1701, de Antim Ieromonahul din Iviria.

In-8° mic, de 14 foĭ nepag., dintre carĭ ultima e albă. De asemenea sunt albe: verso titluluĭ, şi 2 pagine carĭ urmézĕ după scrisórea de dedicaţie adresată luĭ Constantin Brâncovénu.

Εὐσεβέστατε καὶ Γαληνότατε Αὐθέντα.

Δὲν ἦτον ἀναγκαῖον ποσῶς νὰ πυραστήσω ἄλλο αἴτιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἀφιερώνω τῆς Γαληνότητός σου τὸν λόγον τοῦτον, διὰ τί ἔχω καὶ ὄντως αἴτιον ἀρκετὸν ὡς Υἱὸς νὰ σοῦ προσφέρω ἕνα μικρὸν γέννημα τοῦ νόος μου. Ἀλλ' ὅμως θέλω νὰ φανερώσω πῶς ἔξω ἀπὸ τοῦτο εἶχα διπλῆν ἀφορμὴν νὰ σοῦ προσφωνήσω τὸν λόγον. Καὶ πρῶτον μὲν, ἀνίσως καὶ τιμῶντας μεγαλοπρεπῶς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, ἐγείρεις τοὺς ἄλλους μὲ τοιοῦτοιον εὐγενικὸν παράδειγμα εἰς εὐλάβειαν τοῦ Ἰσαποστόλου, ποῖος δὲν βλέπει ὅτι πρεποδέστατα ἤρμοζον εἰς τὴν Γαληνότητα σου ἡ προσφώνησις. Εἶναι πάλιν ἄλλη ἀφορμὴ, ὅτι δημοσιεύωντας ἐγὼ τὸ σύνταγμα, καὶ ἐπιθυμῶντας νὰ εὕρω συμπάθειαν σιμὰ εἰς ὅλους, ἀποφάσισα νὰ βάλω εἰς χρῆσιν τὴν πολιτέιαν τοῦ Σαμοσατέως ἐκείνου, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ γένῃ εὔκολα γνώριμος εἰς ὅλους, ἐστοχάζετο κατὰ ζῆλον Τιμοθέου τοῦ αὐλητοῦ, ὅστις ἄριστος εἴη τῶν Λουκιανὸς
ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅτῳ πιστεύουσιν οἱ ἄλλοι, καὶ ὃς ἀντὶ πάντων ἀρκέσειεν ἂν. Ἐκεῖνος ἐν τῷ, ἀρ
λοιπὸν φρονημότατα ἔλεγεν, ὅτι διὰ νὰ ἐπαινέσουν ὅλοι τοὺς λόγους του, ἔφθανε μόνον νὰ μονίδης.
τοὺς ἐπαινέσῃ ὁ πρῶτος, καὶ ἐξαίρετος. Τὴν ὁποίαν ἰδέαν μιμούμενος καὶ ἐγὼ λέγω πῶς ὄχι διὰ νὰ ἐπαινέσουν ὅλοι τὸν λόγον μου, διὰ τί τοῦτο εἶναι πέραν τῆς ἀξίας, ἀμὴ διὰ νὰ τὸν ἰδοῦσι μὲ ἱλαρὸν ὀφθαλμὸν, ἀρκετὸν εἶναι τὸ βλέμμα σου τὸ Γαληνότατον. Βεβαίω-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

σον λοιπὸν μὲ τὴν ἄκραν σου καλοκαγαθίαν τὴν κοινὴν φιλοφροσύνην. Ἔτζι νὰ σὲ ἔχωμεν εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους ὑγιῆ, πανευδαίμονα, καὶ θεοφρούρητον.

Τῆς σῆς ἐνδόξου Γαληνότητος εὐπειθὴς, καὶ εὐλαβέστατος Υἱὸς,

Στέφανος Μπραγκοβάνος.

Prea bine credincĭosule şi prea blânde Domn !

Nu era nevoe de loc să presint altă causă, pentru ca să afierosesc blândeţeĭ tale acest cuvînt, pentru că am cu dreptul în de-ajuns motiv ca fiŭ, ca să-ţĭ aduc un mic rod al minţiĭ mele. Cu tóte acestea voesc să arăt, că afară de acésta, am avut un îndoit motiv ca să-ţĭ închin acest cuvînt. Intâiŭ pe lângă că cinstescĭ cu măreţie pe marele Constantin, miscĭ şi pe alţiĭ cu aşa exemplu nobil la respectul celuĭ în tocmaĭ cu Apostoliĭ. Cine nu vede dar că fórte cuviincĭos se cuvine închinare Blândeţeĭ tale. Maĭ este ĭarăşĭ alt motiv că, publicând eŭ compunerea şi dorind să găsesc simpatie de-odată în toţĭ, m'am hotărît să pun în întrebuinţare felul aceluĭ din Samosata (Lucian în Armonid), care pentru ca să se facă uşor cunoscut la toţĭ s'a gândit, după zelul luĭ Timoteiŭ flautistul, că acela ar fi cel maĭ bun în cetate, căruĭa i se încred alţiĭ, şi care ar fi de-ajuns în locul tuturor. Acela fórte înţelepţesce ḑicea, că pentru ca să laude cu toţĭ cuvintele sale, era de-ajuns ca el să-ĭ laude cel întaiŭ, lucru admirabil. Pe care idee urmând-o şi eŭ, ḑic că nu pentru ca să laude toţĭ cuvîntul meŭ, pentru că acésta este preste vrednicie, ci pentru că să-l vadă cu ochiŭ blând, destul îmĭ este privirea ta cea prea blândă. Intăresce decĭ cu neměsurata ta bunătate prudenţa obştéscă. Aşa fie să te avem întru mulţĭ anĭ sănătos, şi prea fericit şi păzit de Dumneḑeŭ.

Εἶπα τὴν ἀρετὴν οὐκ ἄδδην. δέχνυσο τόνδε
Κωνσταντῖνε λόγον μείονα σῶν χαρίτων.

Dersio ad litteram

Exposui tuam virtutem non satis. accipe hanc
Constantine Orationem minorem tuis Gratijs

241. — *St. Constantin*, după Şt. Brâncoveanu, *Cuvînt panegiric*, 1701.

Al Blândeţeĭ Mărieĭ Tale, ascultător şi prea credincĭos fiŭ,

Ştefan Brâncoveanu.

Traducere de C. Erbiceanu.

Inaintea textuluĭ se află gravura representând pe St. Constantin (facs. nº 241) cu următórea legendă grecéscă şi latinéscă :

Εἶπα τεὴν ἀρετὴν οὐκ ἄδδην, δέχνυσο τόνδε
Κωνσταντῖνε λόγον μείονα σῶν χαρίτων.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Versio ad literam
Exposui tuam virtutem non satis. Accipe hanc
Constantine orationem minorem tuis gratiis.

Din acéstă carte sĕ află exemplare carĭ pórtă data de 1702, tipărite însă exact în acelaşĭ mod ca şi cele din 1701.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Biblioteca C. Erbiceanu.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 49, n° 135. — Picot, *Anthime*, 540, n° 18. — C. Erbiceanu, *Cuvînt panegiric*, în *Biserica Orthodoxă*, XV, 298 şi 324. Tipăritură deosebită: *Patru cuvinte bisericescĭ compuse grecesce de Ştefan, fiul luĭ Constantin Brâncoveanu*, traduse de Constantin Erbiceanu, Bucurescĭ, Tip. Cărţilor Bisericescĭ, 1891, 1 br. 8° de 35 pp. — Cf. Papadopulos-Kerameus, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, IV, (Petersburg 1899), p. 92.

128. **Ştefan Brâncoveanu,** *Cuvînt panegiric la martirul Ştefan*, Bucurescĭ 1701. — Grecesce.

ΛΟΓΟΣ | ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ. | Εἰς τὸν Πρωτομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ | ΣΤΕΦΑΝΟΝ. | Συντεθεὶς παρὰ Στεφάνῳ, Υἱῷ | Τοῦ γαληνοτάτου, καὶ φιλοχρίστου Ἡγε- | μόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας, | Κυρίου Κυρίου, | Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα. | Παρ' αὐτοῦ δὲ, αὐτῷ τῷ ἀηττήτῳ Ἀθλη- | τῇ, καὶ τῶν Μαρτύρων Στρατηγῷ, | ταπεινῶς ἀφιερωθείς. | Ἐτυπώθη, ἐν Βουκουρεστίῳ, ᾳψά. | Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομονάχῳ | τῷ ἐξ Ἰβηρίας.

Cuvînt panegiric la Ştefan, întâiul martir al luĭ Christos, compus de Ştefan, fiul prea blândeluluĭ şi iubitoruluĭ de Christos Domn a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab, şi afierosit cu umilinţă de el aceluĭ neînvins luptător şi strateg al martirilor. S'a tipărit în Bucurescĭ, 1701. De Antim Ieromonahul din Ivir.

In 8° mic, de 1 fóie pentru titlu şi 31 pagine.
Prefaţa luĭ Ştefan Brâncoveanu, adresată Martiruluĭ Ştefan, are următorul cuprins:

Κορυφαῖε τῶν Μαρτύρων, Ἀήττητε Στέφανε.

Ἐτόλμησα νὰ συνθέσω ἕνα μικρὸν ἐγκώμιον τῆς μεγάλης σου ἀρετῆς Πρωτόαθλε Στρατηγὲ τῶν Μαρτύρων. Δὲν εἶναι τόσον ἔντεχνος ἡ σύνθεσις, καὶ διὰ τοῦτο χρείαν ἔχει τῆς προστασίας σοῦ, διὰ νὰ μὴν γένῃ παίγνιον τῆς μυσαρᾶς τοῦ Κόσμου λοιδορίας. Καθὼς ἐνίκησες μὲ τὴν σοφίαν, καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τὴν τολμηρὰν συναγωγὴν τῶν Κυρηναίων καὶ τῶν ἄλλων φιλομάχων, τοιουτοτρόπως δύνασαι καὶ πολὺ εὐκολώτερον ν' ἀποστομίσῃς ἐκείνους, ὁποῦ ἤθελαν καταφρονήσῃ τὸν λόγον, ὁποῦ σοῦ ἀφιερώνω. Ἂν δὲν εἶναι ὡραῖος διὰ τὴν τέχνην, ἐλπίζω πῶς θέλει σοῦ φανῇ εὐάρεστος διὰ τὴν ὕλην, τουτέστι, διὰ τὴν ἐξαίρετον ἀρετὴν ὁποῦ ἐφανέρωσες εἰς τὸν Κόσμον. Ἄμποτες νὰ λάβω μίαν φορὰν ἐμπειρίαν εἰς τὴν ῥητορικὴν δύναμιν, διὰ νὰ ἱστορήσω, τέλος πάντων, καθὼς ἐπιθυμῶ, μὲ πολὺ ἐπιτηδειότερον τρόπον τὰ θαύμαστά σου κατορθώματα. Ἕως τόσον Ἡρωϊκώτατε Ἀθλητὰ τῆς ἐκκλησίας, μεσίτευσε πρὸς τὸν εἰρηνάρχην Θεὸν διὰ τὴν γαλήνην, καὶ γαληνιαίαν κατάστασιν τοῦ Γαληνοτάτου μου Αὐθέντου, καὶ Πατρὸς γλυκυτάτου, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην εὐφροσύνην παρίσταται εἰς τὴν πανήγυριν, πανηγυρίζει τὰς δόξας σου, ἑορτάζει τοὺς ἄθλους σου, Εὔχου, (γονυπετῶς καὶ ἐκ βάθους καρδίας δέομαί σου) εὔχου αὐτὴν τὴν σοφίαν τοῦ Πατρὸς, τὸν Υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν προκοπήν μου εἰς ἐπιστήμην, καὶ μάθησιν, Γεναιότατε Στέφανε, διὰ νὰ κατευθύνεται πάντοτε ἡ σπουδή μου εἰς τιμὴν, καὶ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

δόξαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου ἐφάνης μὲ τὴν πρᾶξιν Στρατιώτης πιστὸς, καὶ ἀκαταμάχητος.

Ὁ ἀνάξιος ἐπώνυμος, καὶ ἐλάχιστος σὸς ἱκέτης,

Στέφανος Μπραγκοβάνος.

Corifee al martirilor, neînvinse Ştefane!

Am îndrăsnit să compun o mică laudă mareĭ tale virtuţĭ, întâiule luptător strateg al martirilor. Nu este atât de artistică compunerea, şi de aceea are trebuinţă de ajutorul tĕŭ, pentru ca să nu devie o jucărie pângărită de ocara lumeĭ. După cum aĭ învins cu înţelepcĭunea şi cu spiritul îndrăsnéţa Sinagogă a Cirineilor şi a altor doritorĭ de luptă, tot ast-fel poţĭ cu mult maĭ uşor să astupĭ gura acelora, carĭ ar voi să despreţuĭască Cuvîntul ce ţi-l aflerosesc. Dacă nu este frumos ca artă, sper că-ţĭ va părea bine-plăcut pentru cuprins, adecă pentru strălucita virtute ce aĭ arătat în lume. Fie să capăt vre-odată sciinţa în puterea oratorică, ca să istorisesc în sfîrşit, după cum doresc, într'un mod maĭ potrivit faptele tale cele minunate. Până când, prea viteze luptător al Bisericeĭ, veĭ fi vestitor către împăcĭuitorul Dumneḑeŭ pentru liniştea şi starea pacĭnică a prea blândului meŭ Domn şi Părinte prea iubit, care cu atâta plăcere vine de faţă în adunare, ca să laude măririle tale, să sĕrbătorească vitejiile tale, până atuncĭ rógă-te (te rog din adâncul inimeĭ şi în genunchĭ), rógă pe acea înţelepcĭune a Părinteluĭ, pe Fiĭul şi Cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ şi pentru înaintarea mea în sciinţă şi învĕţătură, prea bunule Ştefane, pentru ca să se îndrepte lucrarea mea spre cinstea şi mărirea Mântuitoruluĭ Christos, căruia te-aĭ arătat cu fapta ostaş credincios şi neînvins.

Cel nevrednic de nume şi cel maĭ mic al tĕŭ rob,

Ştefan Brâncoveanu.

Traducere de C. Erbiceanu.

Acéstă carte s'a retipărit în anul următor. V. maĭ jos, sub anul 1702.

Bucurescĭ: Museul de antichităţĭ.

Daponte, Κατάλογος ἱστορικός, la Erbiceanu, *Cronicarii greci*, 174. In ediţia luĭ Sathas, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, III, 163, lipsesce textul discursuluĭ.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 49, n° 136. — Picot, *Anthime*, 541, n° 19. — C. Erbiceanu, *Biserica Orthodoxă*, XV, 305 şi 324 şi *Patru Cuvinte*, 17.

129. Ioan Comnen, *Proschinitarul Sfîntuluĭ Munte*, Snagov 1701. — Grecesce.

Προσκυνητάριον τοῦ Ἁγίου Ὄρους τοῦ Ἄθωνος, συγγραφὲν μὲν καὶ τυπωθὲν ἐπὶ τῆς γαληνοτάτης ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου, ἐκλαμπροτάτου καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Βοεβόδα· ἀφιερωθὲν δὲ τῷ πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας κυρίῳ κυρίῳ Θεοδοσίῳ, σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ἐξοχωτάτου ἰατροῦ κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἵνα δίδωται χάρισμα τοῖς εὐσεβέσι διὰ ψυχικὴν αὐτοῦ σωτηρίαν. Τύποις Ἀνθίμου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας· ἐν τῇ μονῇ τοῦ Συναγώβου. αφά.

(La sfirşit:) Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Ἰγνατίου ἱερομονάχου τοῦ Φυτιάνου.

Proschinitarul sfîntuluĭ munte al Atonuluĭ, scris şi tipărit pe vremea prea evlaviosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea înălţatuluĭ Domn a tótă Ungrovlachia, Domnul

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, afierosit prea sfinţituluĭ Mitropolit al Ungrovlachieĭ Domnul Theodosie, cu îngrijirea şi cheltuiala prea cinstituluĭ Doctor Domnul Ioan Comnen, spre a se da în dar credincioşilor pentru mântuirea sufletuluĭ sĕŭ. In teascurile luĭ Antim Ivireanul, în Mănăstirea Snagovuluĭ 1701.

(La sfîrşit:) Prin ostenélă şi corectarea luĭ Ignatie Fytian ieromonahul.

In 8⁰, cu stampe.

Picot, după care luăm acéstă notiţă, cunósce ediţiunĭ posterióre ale acesteĭ cărţĭ din 1745 şi din 1857, şi o traducere românéscă tipărită în Bucurescĭ în 1856. Montfaucon a publicat textul şi o traducere latinéscă a acestuĭ *Proschinitar*.

Montfaucon, *Palaeographia graeca*, Paris 1705, p. 441. — Papadopoulos-Vretos, I, 48, n⁰ 133. — Sathas, 398. — Picot, *Anthime*, 540, n⁰ 17.

130. Liturghier grecesc şi arăbesc, Snagov 1701.

كتاب || القدسات الثلاثة الالهيه ✡ مع بعض احتياجات ||
اخر ضروريه للصلوات الارتوذكسيه ✡ || قد طبع الان حديثا في اللغة
اليونانيه والعربيه ✡ || بالتماس ومشارفة الاب الطوباني || كيريو
كير اثناسيوس البطريك || الانطاكي سابقا ✡ || بمصر في السيد الامجد
الرفيع الشان ✡ متقلد || حكم جميع بلاد ونكروفلاخيا ✡ كير كير
يوانو || قسطنطين بسارابا وبوضا المكرم || في تقليد رياسة كهنوت
الاب المطران الكلي || الغبطه كير ثاوضوسيوس للبلاد المذكوره اعلا
|| في دير سيدتنا والدة الاله المكنا بسيناغوفو ✡ || في سنة الف
وسبعماية وواحد مسيحيه || بيد الكاهن في المتوحدين انتيموس
الكرجي الاصل

Treĭ sfinte liturghiĭ, cu diferite alte rugăciunĭ trebuincióse pentru slujba ortodoxă, tipărite acum pentru întâia óră grecesce şi arăbesce, după cererea şi cu îngrijirea prea sfîntuluĭ părinte Kyr Athanasie, fost Patriarch al Antiochieĭ, cu cheltuiala Domnuluĭ Ungrovlachieĭ Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod, — Theodosie fiind Archiepiscop al aceleĭ ţĕrĭ. In mănăstirea sfînteĭ Maicĭ a Domnuluĭ, numită Snagov, în anul dela Chr. 1701, cu îngrijirea călugăruluĭ Antim, Georgian de origine.

In folio de: 14 foĭ nenum. şi 253 pagine numerotate dela drépta spre stânga. Tipărit cu negru şi roşu, pe douĕ colóne, cu textul grecesc în stânga şi cel arab în drépta, cu 17 rînduri în colónă. Cuprinde numeróse ornamente şi ilustraţiunĭ. Printre acestea sĕ află cele douĕ gravurĭ reproduse maĭ jos (facs. n⁰ 246 şi 247), representând pe St. Vasilie cu semnătura „Δημητριος—

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1698", alta pe St. Grigorie, semnată: „ΙѠΑΝΝΗΚΙϬ" şi a treia pe Sf. Ioan Gură-de-aur. Numele sfinţilor este în grecesce.

Pe verso titlului se află stema Ţĕreĭ-Românescĭ identică cu cea reprodusă mai jos (facs. nº 249), cu deosebire că iniţialele domnescĭ lipsesc, iar de desubt se află legenda:

Ἐλέῳ Θεοῦ Ἰωάννης Κωνσταντῖνος Μπασαράμπας Βοεβόδας Αὐθέντης, καὶ Ἡγεμὼν πάσης Οὐγκροβλαχίας (Cu voia luĭ Dumneḑeŭ Ioan Constantin Basarab Voevod, domn şi stăpânitor al întregeĭ Ungrovlachiĭ).

Pe pagina nrmătóre se citesce:

Πρὸς τὸν ὑψηλότατον Ἐκλαμπρότατον καὶ Γαληνότατον Αὐθέντην καὶ Ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας Κύριον Κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Βασαράβαν Βοεβόνδαν.

Δέρκεο Οὐγγροβλάχων παράσημα τάδ', αἴσια ὄντα
Στέμματα Κοιρανίης, ἀρχόθεν ὀψιγόνοις.
Σταυρὸς, ὃν ἐν ῥάμφει Κόρακος σθένος ὄρθιον αἴρει,
Τὴν δε τέκμαρ κρατέειν ἔμπεδον εὐσεβίῃ.
Ἔστ'ἂν δ' Ἠέλιος λάμπῃ, καὶ κύκλα Σελήνης,
Πλείστων κατάρξειν Ἄορι καὶ Κορύνῃ.
Δένδρεω ἑζόμενος δὲ Κόραξ ἔπι, δείκνυσε γαίης
Καρπῶν καὶ τροφίμων πάμφορον εὐθυνίην (sic).
Κωνσταντῖνον ἔχουσα Βασαράβαν Ὄρχαμον ἥδε
Λαμπρὸν σκηπτροφόρον, τέρπετ' ἀγαλλομένη·
Οὔποτε γὰρ τοῖον πραῦντε ἰθύφρονά τ'ἔσχεν
Οὗτος νητρεκέως φέρτατος Ἡγεμόνων.

Τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος ἐλάχιστος δοῦλος
Ἰωάννης Κομνηνὸς Ἰατρός.

Către prea înaltul, prea strălucitul şi prea luminatul Stăpân şi Domn a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod.

Veḑĭ semnele aceste ale Ungrovlahilor, carĭ sunt cununele fericite ale domnieĭ, dintru început pentru urmaşĭ. O cruce pe care puterea o ţine dréptă într'un cioc de corb, semn statornic că o stăpânesce prin evlavie şi că va domnì peste mulţĭ cu sabia şi cu buzduganul, câtă vreme vor străluci sórele şi cercurile luneĭ. Iar corbul şeḑênd pe un arbore arată abundenţa mare de fructe şi róde ale pământuluĭ; iar aceste avênd de principe pe Constantin Basarab, strălucit purtător de sceptru, sĕ desfătézĕ în bucurie, căcĭ nicĭ odată n'aŭ avut unul aşa de blând şi de binevoitor; acesta de sigur e cel maĭ bun dintre domnitorĭ.

Al Inălţimeĭ vóstre prea umilit serv, Ioan Comnen, doctor.

In paginele nrmătóre se află cele 2 prefeţe ce se reproduc aicĭ. Textul arab este tipărit pe faţa din stânga, cel grecesc pe cea din drépta.

Πρὸς τὸν Ἐκλαμπρότατον, Εὐσεβέστατον, καὶ Γαληνότατον Αὐθέντην καὶ Ἡγεμόνα πάσης Οὐγκροβλαχίας, Κύριον Κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Μπασαράμπαν Βοεβόνδαν, Τὸν μέγαν Μπραγκοβάνον, Τὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι Υἱὸν Ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν Μετριότητος, Ἀποστολικὴν εὐλογίαν, καὶ χάριν παρὰ Θεοῦ.

Ἐπαινοῦσιν οἱ Ἕλληνες τὸν Μακεδόνα Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Φιλίππου υἱὸν, διὰ τὰς ὑπὲρ ἄνθρωπον δηλονότι ἐκείνου ἀνδραγαθίας καὶ κατορθώματα ἐπειδὴ καὶ εἰς δώδεκα χρό-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

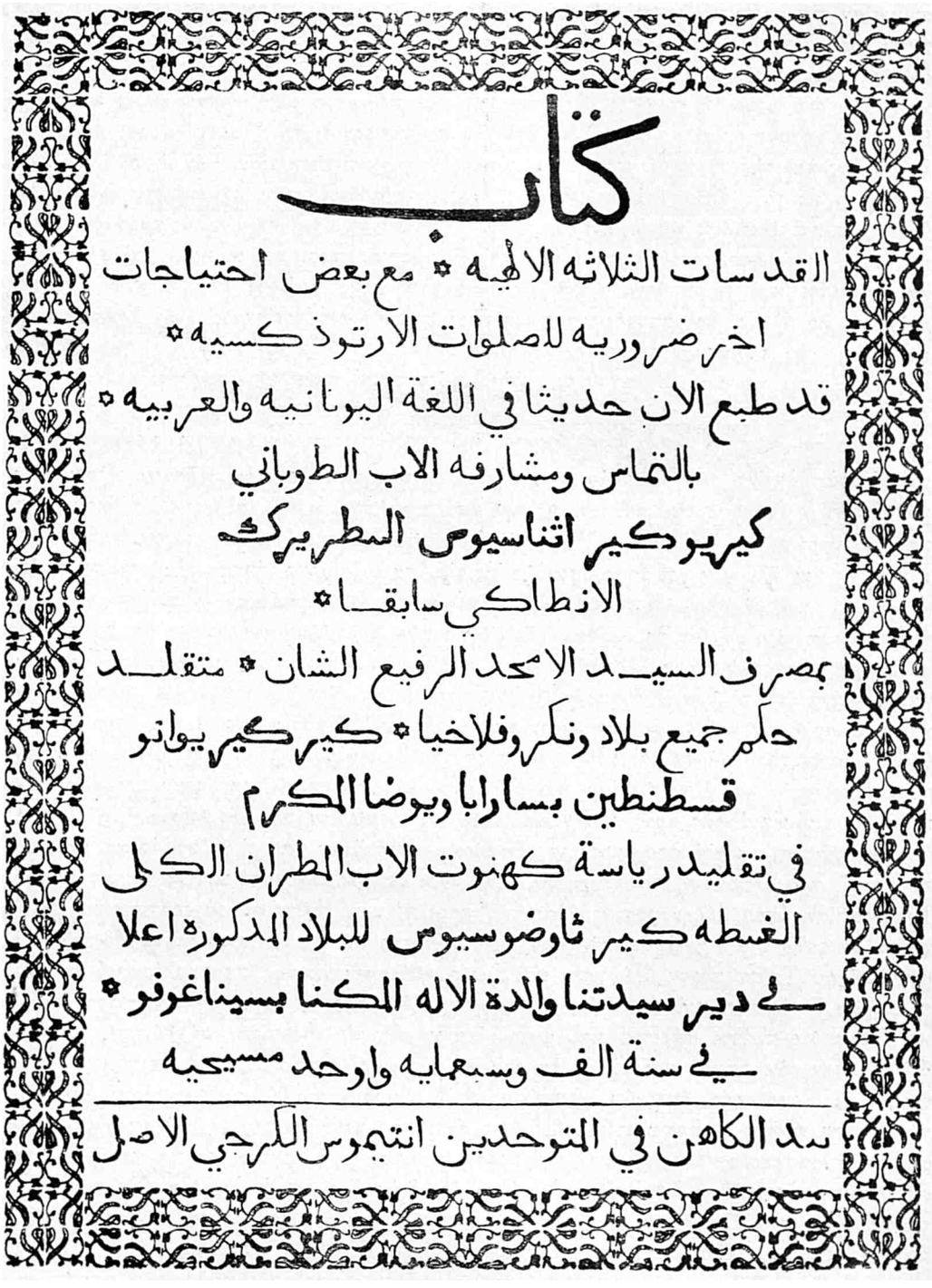
كتاب
القدسات الثلاثه الالهيه ✡ مع بعض احتياجات
اخر ضروريه للصلوات الارتوذكسيه ✡
قد طبع الان حديثا في اللغة اليونانيه والعربيه ✡
بالتماس ومشارفه الاب الطوباني
كيريوكير اثناسيوس البطريرك
الانطاكي سابقا ✡
بمصرف السيد الامجد الرفيع الشان ✡ متقلد
حكم جميع بلاد ونكروفلاخيا ✡ كيركير يوانو
قسطنطين بسارابا ويوضا المكرم
في تقليد رياسة كهنوت الاب المطران الكلي
الغبطه كير ثاوضوسيوس للبلاد المذكوره اعلا
في دير سيدتنا والدة الاله المكنا بسيناغوفو ✡
في سنة الف وسبعمايه واوحد مسيحيه
سد الكاهن في المتوحدين انتيموس الكرجي الاصل

242. — Titlul *Liturghierului* grecesc şi arăbesc, Snagov 1701.

νους σχεδὸν ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην. Ἀλλὰ τίποτε ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν κερδήσῃ ὅλον τὸν Κόσμον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐκείνην φωνήν; Ὅθεν ἐκεῖνοι ἐπαίνου κρίνονται ἄξιοι, ὁπόσοι τὴν κοσμικὴν των Ἡγεμονίαν καὶ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

αὐθεντίαν τὴν μεταχειρίζονται οὐκ εἰς σφαγὰς ἀνθρώπων, καὶ αφανισμοὺς ἐθνῶν καὶ πολιτειῶν, ὡς αἱμοχαρεῖς καὶ ληστρικοὶ καὶ ἀνελεήμονες, ἀλλὰ μεταχειρίζονται τὴν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν καὶ προστασίαν, εἰς τὴν κατὰ θεὸν διοίκησιν καὶ νόμιμον κυβέρνησιν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπαινοῦνται, ἀλλὰ καὶ παρὰ Θεῷ εἰσὶν ἐπαινετοὶ καὶ μακάριοι, ὅτι καὶ τὴν πρόσκαιρον τιμὴν ἀπολαμβάνουσι παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν οὐράνιον μετὰ θάνατον κληρονομήσουσι Βασιλείαν. Ἐὰν δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς εὑρέθησαν εἰς τοὺς ἀπερασμένους χρόνους ἄξιοι, καὶ θεοσεβέστατοι, καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, καὶ Ἡγεμόνες καὶ Βασιλεῖς εἰς τὸν κόσμον, δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἐστάθηκεν ἄλλος παρόμοιος κατὰ πάντα νὰ εὐδοκίμησε τοσοῦτον παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἅπασι, καὶ οἰκείοις, καὶ ἀλλοτρίοις καὶ Ἡγεμόσι καὶ Βασιλεῦσιν, ὡσὰν εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἐκ μητρικῶν λαγόνων ἀνέτειλεν ὡς ἄλλος ἀστραπόμορφος ἥλιος ἡ θεόστεπτος καὶ θεοτίμητος ἡμῶν Ἐκλαμπρότης εἰς ταύτην τὴν περίφημον ἡγεμονίαν καὶ αὐθεντίαν τῆς πανευδαίμονος ταύτης Οὐγκροβλαχίας· τῆς ὁποίας τὰς ἡρωϊκὰς ἀνδραγαθίας, καὶ ἐναρέτους καὶ πανσόφους πράξεις, καὶ ἔνθεα κατορθώματα φανερά τε καὶ ἀφανῆ, μόνος ἀκριβῶς γινώσκει ὁ ἀκοίμητος καὶ πανδερκὴς ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ· ἡ ὁποία θεοφρούρητος καὶ θεοδόξαστος ἡμῶν Γαληνότης ἐξαπλώνωντας τὰς νοερὰς ἀκτίνα τῶν ὑπερλάμπρων αὐτῆς ἀρετῶν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον, ἔλκει τοὺς πάντας ὡς ἡ μαγνῆτις τὸν σίδηρον, εἰς τὴν ἀπόλαυσίν της. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀπ' ἄκρων γῆς, καὶ τῶν μερῶν τῆς θεουπόλεως Ἀντιοχείας ἐνωτισθέντις τὰς θεαυγεῖς αὐτῆς ἀρετὰς, ἐσπεύσαμεν καὶ ἤλθομεν μεθ' ὅσης σπουδῆς εἰς τὴς πανευδαίμονα τάυτην (τὴν) πολιτείαν, διὰ νὰ ἰδοῦμεν καὶ να μάθωμεν ἐμπράκτως, οπόσα μακρὰν ὄντες ἠκούομεν, ὅν τρόπον καὶ πάλαι ἡ Βασίλισσα νότου ἦλθεν ἐκ περάτων ἰδεῖν τὴν σοφίαν Σολομῶντος· ἐλθόντες δὲ, καὶ αὐτοψὶ καὶ πείρᾳ καταμαθόντες, πολλαπλάσια κατὰ ἀλήθειαν καὶ πλήθει καὶ μεγέθει, καὶ βλέπομεν καὶ μανθάνομεν ἀπὸ ὅσα ἠκούαμεν. Ἡ ὁποία κοντὰ εἰς τὴν πάνσοφον καὶ φιλάνθρωπον καὶ θεάρεστόν της κυβέρνησιν, ἐστόλισεν ἀκόμι, καὶ καθ' ἑκαστὴν κοσμεῖ καὶ στολίζει τὴν θεοφρούρητόν της Τζάραν καὶ αὐθεντίαν, μέ τοσαύτας ἱερὰς καὶ βασιλικὰς ὄντως οἰ κοδομὰς, Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων, καὶ ἄλλας πολλὰς πολυτελεῖς καὶ μεγαλοπρεπεῖς κατασκευὰς καὶ οἰκοδομὰς πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν καὶ εὐεργεσίαν τῶν ἐνοικούντων. Ἐξαιρέτως δὲ, μὲ φροντιστήρια καὶ σπουδαστήρια, διαφόρων μαθημάτων καὶ σπουδασμάτων, Ἑλληνικῶν φημὶ, καὶ Σλωβάνων, καὶ ἐγχωρίων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ, καὶ τὴν κατὰ ταύτας τὰς διαλέκτους Τυπογραφίαν, ὁποῦ ἄλλην φορὰν οὐδεὶς τῶν παρελθόντων Ἡγεμόνων τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώσατο ἀγαθὰ, ὅτι μὴ μόνον ἡ θεοτίμητος καὶ θεοφώτιστος αὐτῆς σύνεσις καὶ μεγαλειότης· Ταῦτα πάντα βλέποντες καὶ ἡμεῖς, ἠθέλαμεν νὰ τὴν παρακαλέσωμεν νὰ ἐξαπλώσῃ τὸ ἔλεός της, καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ μακρυνὰ μέρη τῆς θεουπόλεως Ἀντιοχείας, μέ τὸ νὰ εἶναι τοῦτο πρέπον μάλιστα καὶ ἁρμοδιώτατον εἰς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, διὰ δύο αἰτιας· μίαν μὲν, ἐπειδὴ καὶ εἰς αὐτὴν πρῶτον ἔλαβον οἱ πιστεύσαντες τὸ σωτήριον ὄντως ὄνομα, νὰ ὀνομάζωνται δηλονότι χριστιανοί. ἡ δὲ ὑμετέρα ὑψηλότης ἔχει χάριτι Χριστοῦ, τὸ νὰ εἶναι πρώτη ἐν ἅπασι τοῖς ὀρθοδόξοις αὐθέναις κατὰ ταύτην τὴν χριστιανικὴν ὀνομασίαν· παραπλησίως δὲ, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὰ κατορθώματα εἰς τοιαύτην ἀκολούθως ὀνομασίαν. Δευτέραν δὲ, διότι ἔχουσα ἡ ὑμετέρα Ἐκλαμπρότης τὸ κορυφαῖον τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς εὐγενείας, καὶ τῆς λαμπρᾶς φήμης καὶ τῆς ὑπεροχῆς, ἁρμόδιον εἶναι νὰ δείξῃ καὶ πρώτη τὸ ἔλεός της, καθὼς ἔδειξε πολλάκις εἰς τὰς ἄλλας Ἀποστολικὰς καθέδρας πλουσιοπάροχα, πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρον τὸν πρῶτον θρόνον, ὁποῦ εἶναι ἡ ἄνωθεν Θεούπολις Ἀντιόχεια διὰ νὰ ἔχῃ καὶ τὸ μνημόσυνόν της ἀκατάπαυστον διὰ μέσου τοῦ τοιούτου θεαρέστου ἐλέους, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. τὸ δὲ ἔλεος εἶναι ὀλίγον μὲν εἰς τὴν ποσότητα κοντὰ εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκλαμπρότητός της, πλουσιώτατον δὲ καὶ λίαν εὐπρόσδεκτον ἐνώπιον

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τοῦ Θεοῦ· ὡσὰν ὁποῦ εἰς τὴν ψυχήν διαβαίνει τὸ τοιοῦτον καλὸν, καὶ εἶναι ἀναγκαιότατον εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Οἱ ἱερεῖς τοῦ τόπου ἐκείνου εἶναι κατὰ πολλὰ ἐνδεεῖς, καὶ πτωχοὶ, ὁποῦ στενοχωροῦνται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. τὰ δὲ ἀραβικὰ βιβλία ὁποῦ ἐκεῖνοι μεταχειρίζονται ὡσὰν χειρόγραφα ὁποῦ εἶναι, χρειάζονται καὶ πολλὰ χρήματα εἰς ἀγορασίαν· καὶ μὴν ἔχοντες ἐκεῖνοί χρήματα, ἤ νὰ ἀγοράσουν ἕτοιμα, ἢ νὰ δώσουν νὰ ἀντιγράψουν ἀπὸ τὰ γεγραμμένα, μένουσιν οἱ περισσότεροι καὶ μὴ θέλοντες ἀργοὶ, καὶ ἀπὸ τὴν καθημερινήν τους Ἀκολουθίαν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα πέρνουσιν κάποιαν παρηγορίαν διὰ τὴν ἔνδειαν, ἡ δὲ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς Λειτουργίας μυσταγωγία εἶναι ἀναγκαιοτάτη πρὸς πάντας τοὺς ἱερωμένους, καὶ σωτηριωδεστάτη πρὸς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους. Ἀλλ' ἡ πρὸς πάντας εὐεργετικὴ της διάθεσις, νεύσει Θεοῦ προέλαβε τὴν ἡμτέραν ἱκεσίαν, διὰ νὰ ἔχῃ ὁλόκληρον τὸν μισθόν της, καὶ μᾶς ἐρώτησεν, ἂν ἔχουν εὐπορίαν βιβλίων οἱ ὀρθόδοξοι τῶν Ἀράβων. τότε καὶ ἡμεῖς εὐχαριστήσαμεν τὸν θεὸν διὰ τὴν ἀγαθήν της προαίρεσιν καὶ Θεοκίνητον γνώμην, καὶ παρευθὺς τῆς ἐφανερώσαμεν τὸ αἴτημά μας. Τὸ ὁποῖον εὐμενῶς καὶ προθύμως ἀποδεξαμένη, ἐπλήρωσε. Καὶ λοιπὸν προσέταξε φιλανθρώπως ὅτι νὰ τυπωθῇ δι'ἀναλωμάτων τῆς πλουσιοδώρου αὐτῆς καλοκἀγαθίας ἡ τοιαύτη Μυσταγωγία εἰς τὴν ἀραβικὴν διάλεκτον, κατὰ τὸν πόθον καὶ τόν σκοπόν μας. ἀκούσασα δὲ ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης παρ'ἡμῶν, καὶ μαθοῦσα καλῶς τὴν συνήθειαν ὁποῦ εἰς τὰ ἡπέτερα τῆς Ἀντιοχείας μέρη πολιτεύεται, μεταξὺ τῶν ἡμετέρων ὀρθοδόξων Ἱερέων ἐν ταῖς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις, ὅτι δηλαδὴ, αἱ μὲν εὐχαὶ τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας ἀναγινώσκονται μυστικῶς παρ' ἐκείνων ἀραβιστὶ, αἱ δὲ ἐκφωνήσεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἑλληνιστὶ ἐκφωνοῦνται, ὅθεν καὶ εἰς περισσοτέραν αὔξησιν, ἐξάπλωσε τὴν θεάρεστον αὐτῆς χάριν, προστάξωντας ὅτι οὐ μόνον αἱ ἐκφωνήσεις, ἀλλὰ καὶ ἅπασαι αἱ τῆς Λειτουργίας Εὐχαὶ καὶ Αἰτήσεις, να τυπωθοῦσι κατὰ λέξιν ἀπαραλλάκτως ἐν ἀμφοτέραις ταῖς διαλέκτοις ἑλληνικῇ καὶ ἀραβικῇ, διὰ πρόχερον τῶν παρ' ἡμῖν ἑλληνοαράβων Ἱερέων αὐτῆς μεταχείρησιν. Διὰ νὰ εἶναι τὸ βιβλίον ὄχι μόνον εἰς τοὺς εἰδότας τὴν Ἀραβικὴν μόνην, ἢ καὶ τὰς δύο διαλέκτους ὁμοῦ, χρήσιμον· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἱερεῖς τῶν ῥωμαίων, ὁπόσοι τὴν ἡμετέραν ἀραβικὴν οὐκ ἔμαθον γλῶσσαν, καὶ νὰ διαδοθῇ εἰς πλείονας τὸ καλόν. Ἡ ὁποία Ἱερὰ αὕτη Μυσταγωγία προσέταξεν ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης, ἀφ'οὗς σὺν Θεῷ ἐβάλθη εἰς τύπον, ὅτι καὶ νὰ μοιράζεται δωρεὰν πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἐκείνους Ἱερεῖς τῶν Ἀράβων εἰς ἀΐδιόν της μνημόσυνον. διὰ νὰ δύνονται καὶ αὐτοὶ τοῦ λοιποῦ, ἔχοντες τὰ τοιαῦτα βιβλία, νὰ τελοῦν κατὰ τὸ ἐπάγγελμάτους τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν κατ'ἀμφοτέρας τὰς διαλέκτους, προσάγοντες πανευλαβῶς τὴν θείαν, καὶ ἱερὰν, καὶ ἀναίμακτον θυσίαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, εἰς ἐξιλέωσιν μὲν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ σύμπαντος Κόσμου, καὶ αἴτησιν τῶν κατὰ ψυχὴν συμφερόντων· στερέωσιν δὲ, καὶ ἐπίσκεψιν τῆς θεοφρουρήτου καὶ θεοστέπτου ὑμῶν Ἐκλαμπρότητος, μετὰ παντὸς τοῦ εὐλογημένου της οἴκου, συνάμα πάσης τῆς συγγενικῆς αὐτῆς ὁ μηγύρεως, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ πάσης ἅμα τῆς τζάρας καὶ Αὐθεντίας, ἄχρι βαθυτάτου καὶ λιπαροῦ γηρατίου. Καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῶν προκαίρων μετάστασιν ἐπιβραβεύσαιτο ὑμῖν ἅπασι καὶ τὴν οὐράνιον Βασιλείαν, ὁ ἀγαθοδότης καὶ Πρύτανις τῶν ὅλων Θεὸς, Ἀμήν.

Κατὰ ᾳψά. ἔτος ἀπὸ Θεογονίας. κατὰ Μῆνα Ἰαννουάριον.

Ἀθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης πρῶην Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης Θεουπόλεως, καὶ εὐχέτης τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος.

Către prea strălucitul, prea binecredinciosul şi prea blândul Domn şi Voevod a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, Marele Brâncoveanu, iubit fiŭ al cuvioşieĭ nóstre în Sf. Duh, apostolică bine-cuvîntare şi har dela Dumneḑeŭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Laudă Greciĭ pe Alexandru Machedon, fiul luĭ Filip, pentru vitejiile adică isprăvile cele maĭ pre sus de om ale aceluĭa, fiind-că aprópe numaĭ în doĭ-spre-ḑece anĭ a biruit tótă lumea. Dar nimic nu va folosì omul, dacă ar câștigà tótă lumea și-șĭ va perde sufletul sĕu, după cum ḑice Evanghelia. De aceea, aceia se socotesc demnĭ de laudă câțĭ întrebuințéză Domnia și puterea lor luméscă, nu în sfîșierĭ de ómenĭ și nimiciriĭ de popóre și orașe, ca setoșĭ de a vărsa sânge, a prăda și a fi nemilostivĭ, ci îșĭ întrebuințéză puterea și stăpânirea dată lor de Dumneḑeŭ, pentru protecțiunea și administrarea după Dumneḑeŭ, și guvernarea legală a ómenilor. Ceĭ de felul acesta nu numaĭ de ómenĭ sĕ laudă, ci și de Dumneḑeŭ sunt laudațĭ și fericițĭ, pentru că sĕ bucură și de onórea temporală din partea ómenilor, și pentru că vor moșteni după mórte împărăția cerurilor. Decĭ dacă și alțĭ óre-carĭ s'aŭ aflat în lume ómenĭ vrednicĭ în aceste timpurĭ trecĕtóre, și pioșĭ și virtuoșĭ, Domnĭ și Impărațĭ, îmĭ pare că n'a stat altul egal în totul să fie atât de bine lăudat de Dumneḑeŭ și de toțĭ ómeniĭ, de aĭ sĕĭ și de streinĭ, de Domnĭ și de Impărațĭ, după cum a răsărit în timpurile nóstre din aleșiĭ nației, ca alt sóre aruncător de raze, păzita și de Dumneḑeŭ cinstita strălucirea vóstră, în acéstă renumită oblăduire și Domnie a acesteĭ Ungrovlachiĭ în totul fericită; a căruĭ victoriĭ eroice și fapte virtuóse și prea înțelepte isbânḑĭ dumneḑeescĭ, vĕḑute și nevĕḑute, le cunósce cu siguranță numaĭ ochiul cel neadormit și a tóte vĕḑĕtor Dumneḑeŭ; care bunătate a Vóstră cea păzită de Dumneḑeŭ și glorificată, întinḑêndu-șĭ razele intelectuale a prea strălucitelor sale virtuțĭ în tóte lumea, atrage pe toțĭ, ca magnetul ferul, către binefacerile tale. De aceea și noĭ de la marginile pământuluĭ și din părțile cetățiĭ luĭ Dumneḑeŭ a Antiochieĭ, auḑind de virtuțile tale de Dumneḑeŭ luminate, am alergat și am venit cu tótă graba în acest prea fericit oraș, ca să vedem și să învĕțăm în faptă acelea ce am auḑit fiind departe, astfel după cum în vechime Impărătésa din miaḑă-ḑi a venit de la marginí să vadă înțelepcĭunea luĭ Solomon. Venind dar și vĕḑênd înși-ne și convingêndu-ne prin probă, mult maĭ multe în adevĕr și ca mulțime și ca măreție am vĕḑut și am învățat, decât cele ce am auḑit. Pe lângă acele cu care aŭ înfrumusețat înțeleptul, umanul și de Dumneḑeŭ plăcutul guvern al Vostru, ḑilnic onoréză și înfrumusețéză și acum pe acéstă de Dumneḑeŭ păzită țară și Domnie, cu atâtea clădirĭ sfințite și în adevĕr regale, cu biserică și mănăstirĭ și cu alte multe și măreție feluri de clădirĭ și zidirĭ, spre folosul și bine-facerea locuitorilor. In special cu licee (frondistiriĭ) și școle de deosebite sciințe și învățăturĭ, ḑic cu scóle grecescĭ, slavonescĭ și locale (românescĭ); între tóte și pentru aceste limbĭ (aț făcut) și tipografie. Ce altă dată nimenĭ din Domniĭ trecuțĭ n'aŭ săvîrșit atâtea și astfel de lucrurĭ bune, afară de cinstita și luminata de Dumneḑeŭ înțelepciune a Maiestățiĭ tale. Tóte acestea vĕḑêndu-le și noĭ, am venit să vĕ rugăm ca să vĕ întindeți mila Vóstră și la acele părțĭ îndepărtate ale cetățiĭ luĭ Dumneḑeŭ Antiochia, pentru că acésta este de cuviință și fórte potrivit Inălțimeĭ Vóstre, pentru două cause: Intâia, pentru că în acésta și-au luat maĭ întâĭ credincioșiĭ mântuitorul nume în adevĕr, adică să se numéscă creștinĭ; iar Inălțimea Ta sĕ cuvine prin grația luĭ Dumneḑeŭ să fiĭ întâiul dintre toțĭ Domniĭ ortodoxĭ cu acéstă numire creștină; de asemenea și după buna voință și după cugetărĭ și după fapte să aibĭ urmare la acéstă numire. Al doilea, pentru că avênd Inălțimea Vóstră culmea virtuților și a nobleței, a renumeluĭ strălucit

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi a predominanţeĭ, este potrivit să arătaţĭ şi cel d'intâĭ mila Vóstră, după cum aţĭ arătat adesea şi la alte scaune apostolicescĭ cu abundenţă, cu atât maĭ mult la cel dintâĭ scaun al corifeuluĭ Apostolilor Petru, unde este cetatea luĭ Dumneḑeŭ cea de sus, Antiochia, pentru ca să aveţĭ şi amintire neîntreruptă prin mijlocirea acesteĭ mile plăcute luĭ Dumneḑeŭ, după cum şi la cele-lalte bisericĭ ale luĭ Christos. Mila însă este puţină în cantitate faţă de măreţia strălucireĭ Vóstre, fórte abundentă însă şi prea bine primită înaintea luĭ Dumneḑeŭ; pentru că acest bun străbate în suflet, şi este fórte necesar în aceste părţĭ, pentru acéstă pricină: Preoţiĭ aceleĭ ţărĭ sunt în multe locurĭ lipsiţĭ şi săracĭ, încât nu au nicĭ cele necesare pentru traiŭ. Apoĭ cărţile arabice ce le întrebuinţéză aceia, ca unele ce sunt manuscripte, reclamă şi banĭ mulţĭ pentru cumpĕrare; şi neavênd aceia banĭ sau să le cumpere gata, sau să dea să le prescrie după manuscripte, rĕmân celĭ maĭ mulţĭ şi fară voia lor lipsitĭ şi de slujba (serviciul bisericesc) ḑilnică. Şi pentru cele-lalte îşĭ fac o mângâiere din causa sărăcieĭ, dar săvîrşirea sfinteĭ şi dumneḑeeşceĭ Lithurghiĭ este fórte necesară pentru toţĭ preoţiĭ şi fórte mântuitóre pentru toţĭ ortodoxiĭ. Decĭ dispoşiţia Vóstră binefăcĕtóre către toţĭ, prin inspiraţia divină a procedat rugămintea nóstră, pentru ca să-şĭ aibă tótă rĕsplata, şi ne-aţĭ întrebat dacă ortodoxiĭ din Arabia au mijlóce pentru cărţĭ. Atuncĭ şi noĭ am mulţumit luĭ Dumneḑeŭ pentru buna voinţă şi cugetarea vóstra mişcată de Dumneḑeŭ, şi îndată v'am arătat cererea nóstră, pe care, cu bună-voinţă şi cu grabă primind-o, aţĭ împlinit-o. Şi decĭ aţĭ ordonat cu umanitate, ca să sĕ tipăréscă prin cheltuelile bogateĭ dăruirĭ a bunătăţiĭ vóstre, acéstă Liturghie în limba arabică, după dorinţa şi scopul nostru. Dar auḑind Înălţimea vóstră dela noĭ şi înţelegênd bine obiceiul ce se politicesce în părţile nóstre ale Antiochieĭ, între preoţiĭ noştri ortodoxĭ din bisericele luĭ Christos, că adică rugăciunile sfinteĭ Liturghiĭ sĕ citesc amestecat de aceia în arăbesce, iar ecfonisele se pronunţă maĭ adesea elinesce, de aceea şi spre o maĭ mare înaintare v'aţĭ întins horul vostru plăcut luĭ Dumneḑeŭ, ordonând ca nu numaĭ ecfonisurile, ci şi tóte rugăciunile şi cererile Liturghieĭ să sĕ tipăréscă *ad literam* fără nicĭ o schimbare în ambele limbĭ, grecéscă şi arabă, spre întrebuinţarea maĭ uşóră a eĭ de către preoţiĭ noştri elino-arabĭ. Pentru ca cartea să fie folositóre nu numaĭ pentru ceĭ ce ştiu numaĭ limba arabică, sau pe amîndouĕ de odată, dar şi pentru aceĭ preoţĭ romeĭ (grecĭ) care n'au învĕţat limba nóstră arabică, şi ca să sĕ rĕspândéscă bunul la maĭ mulţĭ. Acéstă Sfîntă Liturghie a ordonat Înălţimea Vóstră, după ce cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ s'a pus în tipar, ca să sĕ împartă şi în dar către aceĭ prea pioşĭ iereĭ aĭ Arabilor spre eternă amintire; ca să pótă şi aceştia în urmă, avênd astfel de cărţĭ, să săvîrşéscă după datoria lor sfînta Liturghie în amîndouĕ limbile, aducênd cu toată evlavia divină, sfînta şi cea fără de sânge jertfă luĭ Dumneḑeŭ şi Părintelui spre mântuirea şi ertarea păcatelor lumeĭ întregĭ şi spre cererea celor de folos sufletuluĭ; spre întărirea şi adumbrirea păziteĭ şi încoronateĭ de Dumneḑeŭ Înălţimeĭ Vóstre, împreună cu tótă bine-cuvîntată Vóstră casă, împreuna cu tótă adunarea neamuluĭ Vostru, cu tot Palatul şi cu tótă Ţara şi Domnia, până la cea maĭ adâncă şi ultimă bătrâneţe, şi după mutarea dela aceste vremelnice să vĕ rĕsplătéscă pe toţĭ şi cu Impărăţia ceruluĭ, dătătorul de bunurĭ şi cel maĭ presus de tóte Dumneḑeŭ, Amin.

In anul 1701 dela Nascerea Domnuluĭ, în luna Ianuarie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Atanasie, cu mila luĭ Dumneḍeŭ Patriarch al mareĭ cetăţĭ a luĭ Dumneḍeŭ Antiochia şi rugător al strălucireĭ Vóstre.

Ἀθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης πρώην Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης Θεουπόλεως,
Πᾶσις τοῖς εὐλαβεστάτοις εὐσεβέσιν Ἱερεῦσι τῶν Ὀρθοδόξων Ἀράβων, χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ εἰς ἔργα σωτηριώδη.

Εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων φησὶν ὁ Θεῖος Ἀπόστολος, ὅπως ἰαθῆτε, πολὺ γὰρ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. ὅταν δὲ λέγῃ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, δὲν λέγει νὰ παρακαλοῦμεν διὰ μόνους τοὺς ὁμοπίστους καὶ ἀδελφοὺς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦς ἀπίστους καὶ ἀλλοτρίους, καὶ πάντας ἀνθρώπους. Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος πρὸς Τιμόθεον γράφωντας, παρακαλῶ οὖν (φησὶ) πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ἤγουν καὶ πιστῶν καὶ ἀπίστων, καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, καὶ συγγενῶν καὶ ἀλλοτρίων· κατὰ τὴν ὁποίαν ταύτην Ἀποστολικὴν παραγγελίαν, καὶ ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία πρὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων δέεται καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν, ὑπὲρ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος Κόσμου, Εὐσταθείας τῶν ἁπανταχοῦ ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, Καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, εἰς μίαν καὶ μόνην τὴν ὀρθόδοξον πρὸς Θεὸν ὁμολογίαν καὶ Πίστιν. Καὶ ἄν διὰ ἐχθροὺς καὶ ἀπίστους χρεωστοῦμεν νὰ παρακαλοῦμεν τὸν κοσμοσώστην Θεὸν νὰ τοὺς ἐλεήσῃ, πόσον περισσότερον πρέπει νὰ τὸν παρακαλοῦμεν διὰ πιστοὺς καὶ γνωρίμους καὶ φίλους; Εἰ δὲ καὶ τύχοι νὰ εἶναι καὶ εὐεργέται καὶ πρόξενοι κοινῆς καὶ μεγάλης καὶ ψυχοσωτηρίου εὐεργεσίας, πόσον μᾶλλον, περισσότερον ἀπὸ ὅλους πρέπει νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν διὰ τοὺς τοιούτους κοινοὺς ἡμῶν εὐεργέτας; Πόση μὲν οὖν ἀπορία βιβλίων εὑρίσκετο εἰς τοὺς ὀρθοδόξους τῶν Ἀράβων, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἱερωμένους αὐτῶν, μὲ τὸ νὰ εἶναι χειρόγραφα, καὶ διὰ τοῦτο δισεύρετα καὶ δυσκολοαπόκτητα ὡς ἀκριβοπούλητα καὶ διὰ τὴν ἔνδειαν μάλιστα τῶν χρημάτων, αὐτὸ τὸ μαρτυροῦσιν ὅσοι τὰ ὑστεροῦνται. τούτων τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν χρεῖαν τὴν ἀνεπλήρωσεν ὁ ἐλεήμων Θεὸς, ὁ Θέλων πάντας σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, κατὰ τοὺς ἀνεφίκτους ὅρους καὶ λόγους τῆς θείας αὐτοῦ προνοίας, εἰς τοὺς καθ'ἡμᾶς χρόνους. ὁποῦ εὐδόκησεν νὰ πηγένωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ τῆς Θεουπόλεως Ἀντιοχείας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν εἰς τὴν μεγαλώνυμον αὐθεντίαν τῆς Οὐγκροβλαχίας, κατὰ φήμην τῶν ἡρωϊκῶν ἀρετῶν, καὶ μεγαλοφυῶν κατορθωμάτων τοῦ τέως ἡγεμονέυοντος Πανενδόξου καὶ μεγαλοπρεπεστάτου Αὐθέντου, καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα Βοεβόνδα τοῦ Μπραγκοβάνου, τοῦ ὁμωνύμου καὶ ὁμοτρόπου τοῦ ἐν Βασιλεῦσιν ἀοιδίμου καὶ ἁγίου τῷ ὄντι μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ δὴ σὺν Θεῷ φθάσαντες εἰς Βλαχίαν, καὶ ἀξιωθέντες καὶ τῆς ἐκείνου ποθητῆς ἀπολαύσεως, καὶ ἀξιεπαινέτου καὶ θέας καὶ ὁμιλίας, μετὰ μεγάλης ἡμῶν ψυχικῆς εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας, καὶ φιλοφρονηθέντες ὑπὸ τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος εὐλαβῶς τε καὶ φιλανθρώπως, ἐπροβάλαμεν καὶ τὴν παρ'ἡμῖν τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἔνδειαν, καὶ μάλιστα τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας, αὐτοῦ πρότερον ἡμᾶς ἐρωτήσαντος περὶ τούτων. Βλέποντες δὲ τὴν ἔμφυτον τῆς αὐτοῦ Ὑψηλότητος κλίσιν καὶ προθυμίαν, ὁποῦ ἔχει ἑτοίμως εἰς ἀγαθοποίησιν, καὶ πρὸς πάντας μὲν, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, ἐτολμήσαμεν σὺν Θεῷ, καὶ ἐδεήθημεν τῆς αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος, εἰ δυνατὸν νὰ βοηθήσῃ ταῖς ὑπὸ τὴν Πατριαρχικὴν καθέδραν τῆς Θεουπόλεως Ἀντιοχείας εὑρισκομέναις ἐκκλησίαις τῶν ὀρθοδόξων Ἀράβων ἱερωμένων, καὶ νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, προστάζωντας νὰ τυπωθῇ εἰς τὴν ἡμετέραν πάτριον ἀραβικὴν διάλεκτον ἡ θεία Λειτουργία, δι' οἰκείων τῆς αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητος ἐξόδων. Ἡ δὲ αὐτοῦ θεοφρούρητος καὶ θεοσεβεστάτη Ὑψηλότης μετὰ προθυμίας ἀποδεξαμένη τὴν κατὰ θεὸν ἡμῶν αἴτησιν, ἐπρόσταξε τὸν παρὰ τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι εὑρισκόμενον ἐπιδέξιον τυπογράφον, τὸν ὁσιώτατον

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ἐν ἱερομονάχοις Κὺρ Ἄνθιμον τὸν Ἴβηρα, ἐπιδαψιλευσαμένη πλουσίως αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς ἔξοδον, ὅτι νὰ σκάψῃ μετ' ἐπιμελείας ἀραβικὰ γράμματα, καὶ κατασκευάζωντας νέαν χαλκογραφίαν ἀραβικὴν, νὰ τυπώσῃ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἱερᾶς Λειτουργίας ἐν ἀμφοτέραις τοῖς διαλέκτοις, ἑλληνικῇ καὶ ἀραβικῇ. Καὶ δὴ Θεοῦ συνεργείᾳ τῆς τε αὐτοῦ Ὑψηλότητος προτροπῇ καὶ δαπάνῃ, καὶ ἡμετέρα ἀόκνῳ σπουδῇ καὶ διορθώσει, εἰς πέρας ἐλθοῦσα καὶ τυπωθεῖσα ὡς φαίνεται, προσέταξεν ἡ αὐτοῦ Ἐκλαμπρότης, ὅτι καὶ νὰ διαμοιράζεται δωρεὰν εἰς ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ἱερεῖς τῆς Ἀραβίας, ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὦ εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ Ἱερομόναχοι, ὁπόσοι ἀπακτήσετε τὸ ἱερὸν τοῦτο βιβλίον κατὰ χάριν τοῦ εὐσεβεστάτου τούτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος, χρεωστεῖτε ἀπαριτήτως καθ' ἑκάστην ἱερουργίαν νὰ μνημονεύετε τὸ τίμιον αὐτοῦ ὄνομα, καὶ νὰ παρακαλῆτε τὸν Θεὸν ἐκτενῶς διὰ νὰ τὸν στερεώσοι εἰς τὸν ὑψηλότατον αὐτοῦ θρόνον ἀνεπηρέαστον ἄχρι βάθυτάτου καὶ λιπαροῦ γηρατίου, μετὰ πάσης τῆς συγγενικῆς καὶ αὐθεντικῆς αὐτοῦ ὁμηγύρεως, τζάρας καὶ αὐθεντίας, καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν, νὰ τοὺς ἀξιώσοι ἀπαξάπαντας καὶ τῆς οὐρανῶν Βασιλείας. ἧς καὶ πάντες ἀξιωθείημεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς ἀϊδίους αἰῶνας αἰώνων, Ἀμήν.

Atanasie din mila luĭ Dumneḑeŭ fost Patriarch al Antiochieĭ, al mareĭ Cetăţĭ a luĭ Dumneḑeŭ.

Tuturor pioşilor evsevioşĭ preoţĭ aĭ ortodoxilor Arabĭ, har şi binecuvîntare de la Dumneḑeŭ în lucrurĭ mântuitóre.

Rugaţi-vĕ unul pentru altul, ḑice dumneḑeescul Apostol, ca să vĕ vindecaţĭ, căcĭ mult póte rugăciunea cea lucrătóre a dreptuluĭ. Când ḑice: rugaţi-vĕ unĭĭ pentru alţiĭ, nu înţelege să ne rugăm numaĭ pentru ceĭ de o credinţă şi fraţĭ aĭ noştri, dar şi pentru necredincioşĭ şi streinĭ şi pentru toţĭ ómenĭĭ. De aceea şi fericitul Pavel scriind către Timoteiŭ ḑice: Decĭ vĕ rog maĭ întâĭ de tóte să faceţĭ cereriĭ şi rugăciunĭ, adunărĭ şi mulţumirĭ pentru toţĭ ómenĭĭ, adică pentru credincioşĭ şi necredincioşĭ, prietenĭ şi vrăjmaşĭ, pentru ceĭ de un neam şi streinĭ. Conform acestuĭ precept apostolic şi sfînta nóstră biserică înainte de tóte cere şi se rógă luĭ Dumneḑeŭ pentru pacea a tótă lumea, pentru stabilitatea de pretutindenĭ a sfinţilor luĭ Dumneḑeŭ bisericĭ, şi a unireĭ tuturor în una şi singura mărturisire şi credinţă ortodoxă către Dumneḑeŭ. Şi dacă datorim să ne rugăm Mântuitoruluĭ lumeĭ Dumneḑeŭ pentru vrăjmaşĭ şi necredincioşĭ spre a-ĭ miluĭ, cu cât maĭ mult se cuvine să-l rugăm pentru credincioşiĭ cunoscuţĭ şi prietenĭ? Iar dacă s'ar întîmpla să fie şi bine făcĕtor şi causător de bine-facere obştéscă mare, şi de suflet mântuitóre, cu cât maĭ mult de cât pentru toţĭ să cuvine să ne rugăm luĭ Dumneḑeŭ pentru astfel de bine-făcĕtorĭ obştescĭ aĭ noştri! Decĭ câtă lipsă de cărţĭ se află la ortodoxiĭ dintre Arabĭ şi maĭ ales la ceĭ sfinţiţĭ aĭ lor, pentru că erau manuscripte şi de aceea cu greŭ să găseaŭ, cu anevoe să dobîndeaŭ, pentru că fiind scump şi maĭ cu seamă din causa lipseĭ de banĭ, acésta o mărturisesc aceia cărora le lipsesc. Lipsa acestora şi trebuinţa a îndeplinit-o înduratul Dumneḑeŭ, cel ce voesce ca toţĭ să se mântuiască şi la cunoscinţa adevĕruluĭ să vie, după determinările şi cuvintele cele neurmate ale dumneḑeesciĭ sale Proniĭ în timpurile nóstre; care a binevoit să mergem şi noĭ din aceste părţĭ ale Cetăţiĭ luĭ Dumneḑeŭ Antiochia în Constantinopol, şi de acolo în mult renumita Domnie a Ungrovlahieĭ, după auḑirea virtuţilor eroice şi a isbânḑilor geniale ale celuĭ ce domnesce acum, ale prea gloriosuluĭ, prea piosuluĭ Domn şi Oblăduitor

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

al întregeĭ Ungrovlachiĭ, Domnuluĭ Domn Ioan Constantin Basarab Voevod Brâncoveanu, celuĭ cu un nume şi cu un chip al celuĭ între împăraţi pomenituluĭ şi în adevĕr Sfîntuluĭ Martir Constantin. Şi decĭ cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ ajungênd în Valachia şi învrednicindu-ne de dorita primire a aceluia şi de vorbirea şi primirea a celuĭ vrednic de lăudat, cu mare veselie şi dorinţă a sufletuluĭ nostru, şi fiind trataţi de către Inălţimea sa cu cucernicie şi umanitate, i-am arătat şi lipsa cărţilor bisericescĭ la noĭ, maĭ cu sémă a sfinteĭ Liturghiĭ, întrebându-ne el maĭ întâĭ despre acésta. Decĭ vĕḑênd înclinarea şi graba sădită în Inălţimea sa, ce o are gata spre facerĭ de bine la tóte, iar maĭ ales la cele de trebuinţa bisericeĭ, am îndrăsnit cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ şi ne-am rugat de Strălucirea sa, dacă e cu putinţă să ajute bisericele sfinţiţilor ortodoxĭ arabĭ, ce sĕ află sub tronul patriarchal al Cetăţiĭ luĭ Dumneḑeŭ Antiochia, şi să îndeplinéscă acéstă lipsă, ordonând ca să sĕ tipăréscă în limba patrieĭ nóstre cea arabică sfînta Liturghie cu cheltuiala Strălucireĭ sale proprie. Iară păzita de Dumneḑeŭ şi evsevioasa sa Inălţime cu grăbire primind cererea nóstră cea după Dumneḑeŭ a ordonat tipografuluĭ abil ce sĕ afla pe lângă Inălţimea sa, prea cuviosuluĭ între Ieromonahĭ, chir Antim Ivirénul, dându-ĭ cu abundenţă şi cele de cheltuială, ca să sape cu îngrijire litere arabice şi făcênd nouă halcografie arabică să tipăréscă serviciul sfinteĭ Liturghiĭ în amêndouĕ limbile, elenă şi arabică. Şi aşa cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ şi cu îndemnul şi cheltuiala Inălţimeĭ sale şi cu a nóstră neobosită îngrijire şi corectare ajungênd la sfîrşit şi tipărindu-se cum se vede, aŭ ordonat Strălucirea sa, ca să sĕ împartă în dar la toţĭ preoţiĭ ortodoxĭ aĭ Arabieĭ, pentru mântuirea sufletuluĭ sĕu. De aceea şi noĭ, o prea cuvioşĭ Ereĭ şi Ieromonahĭ, câţĭ luaţĭ acéstă sfîntă carte în mânĭ a acestuĭ prea credincios Domn şi Oblăduitor, sunteţĭ datorĭ neîntrerupt la tótă ierurghia să amintiţĭ cinstitul sĕu nume şi să rugaţĭ pe Dumneḑeŭ continuŭ, ca să-l întăréscă pe prea Inaltul sĕu tron, neispitit până la cea maĭ adâncă şi ticnită bĕtrâneţe, cu tóte rudele şi cu tótă adunarea luĭ domnéscă, cu Ţara şi Domnia, şi după trecerea de aicĭ, să-ĭ învrednicéscă pe toţĭ şi cu Împărăţia cerurilor, de care şi toţĭ să ne învrednicim în Christos Isus Domnul nostru, a căruia glorie fie în vecĭ de vecĭ nesfîrşiţĭ, amin.

La sfîrşitul volumuluĭ se află următórea notiţă, în grecesce şi arăbesce:

Ἐτυπώθη ἡ ψυχωφελεστάτη αὕτη ἱερὰ Λειτουργία, νῦν πρῶτον εἰς ἑλληνο-ἀραβικὴν διάλεκτον· ἐπιτάγματι μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐσεβεστάτου ἐκλαμπροτάτου τε καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγροβλαχίας, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Βοεβόνδα.

Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

Διορθώσει δὲ κατὰ θατέραν μόνην τὴν τῶν Ἑλλήνων διαλέκτον, Ἰγνατίου Ἱερομονάχου Φιτυάνου τοῦ ἐκ Χαλδίας.

ἐν τῇ Ἱερᾷ τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μονῇ τοῦ Συναγώβου.

Ἔν ἔτει σωτηρίῳ ᾳψἀ κατὰ μῆνα Ἰαννουάριον.

S'a tipărit acéstă prea folositóre de suflet sfîntă Liturghie acum pentru întâia óră în limba eleno-arabică, din porunca şi cu cheltuiala prea binecredinciosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea blânduluĭ Domn şi Stăpânitor a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

De Antim Ieromonachul din Iviria.

Prin corectarea numaĭ a uneia din limbĭ, a celeĭ grecescĭ, de Ignatie Ieromonachul Fityanu din Haldea.

In sfînta Mănăstire a Intrăreĭ în Biserică a Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, Snagov.

In anul mântuireĭ 1701, în luna Ianuarie.

Urméză 4 rînduri în arăbesce.

Cartea cuprinde serviciul liturghieĭ după tipicul bisericeĭ ortodoxe, în limbile grecéscă şi arăbéscă; iar rugăciunile împărtăşireĭ numaĭ arăbesce.

Traducerile românescĭ de maĭ sus sunt făcute, după textul grecesc, de C. Erbiceanu.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Viena: Biblioteca imp. şi regală.

Schnurrer, *Biblioteca arabica*, n° 266. — Nicolae Catrami, Φιλολογικὰ Ἀναλεκτὰ Ζακύνθου, 1800, p. 256. — A. Helladius, *Status praesens Ecclesiae graecae*, 1714, p. 17. — Picot, *Anthime*, p. 537, n° 15. — A. Papadopol-Calimach, *Un episod din istoria tipografieĭ în România*, în *Analele Academieĭ Române*, XVIII (1895-96), *Memoriile secţiuneĭ istorice*, p. 135. — C. Erbiceanu, în *Biserica Orthodoxă*, XIII, 531.

243.

1702.

131. Invăţătură de şapte taine, Buzĕŭ 1702.

ꙗ Е Ъ Ц Ъ Т Ꙋ Р Ъ

ПРѢ҃ѠЦЙЛОРЪ ПѢ҃ ЄКѢ҃РТЬ.

Де шáпте тáйни ѧле Бесѣ҃речїй, кѕ дрѣпте
докедúри ден Прáкила сфїцилѡрь
Пърúници.
Йкѕм типърúтъ ⁘ зúлеле прѣ лѕминáтѕлѕй
шй ⁘нъліцáтѕлѕй Дóмнь шй ѡблъдѕйтóрю
ѧ тóатъ Цр҃а Рѕмжнѣскъ.
Іѡ КОНСТ҃ЙНТЙНЬ, Б: Б: ВОѢ҃ВОДѢЛЬ.
Кѕ порѣнка шй кѕ тóатъ келтѕіáла ѧ Прѣ
Сфїцúтѕлѕй Митрополúтъ
Кѵр ѲЄ҃ѺДѠСІЄ҃.
⁘ типогрáфїѡ домнѣскъ, ⁘ сфїтѣ
Є҃пі҃копіе дела Бѕзъѕ
Ла Йнѕль дела зидúрѣ Лѣмїй, ,зсі.

In-4° de 32 de foĭ numerotate. Tipărit cu negru şi roşu. Titlul şi paginele sunt incadrate în florĭ de compoziţiune tipografică. Paginele aŭ 24 rînduri.

Pe verso titlului sĕ află o gravură semnată *Ursulŭ* representând pe Christos pe un tron între Fecióra Maria şi St. Ioan, cu inscripţiunĭ slavone (facs. n° 244). Sub acéstă gravură sĕ află versurile următóre:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Doamne Isuse păzéşte în sfânta Mitropolie
Pre al nostru Părinte şi în vécul ce va să fie,
„Pre Theodosie Vlădica al Ţarâĭ Rumâneşti,
Care la un gândŭ s-au înunit cu marii Băsărăbeştĭ,
„De-au scos la lumină acéste şapte taĭnĭ sfinte,
Şi le-a 'mpărţit la Preoţi să le ĭa foarte aminte,
„Ca prentr-ânsele să sfinţéscă norodul creştinesc
Şi să-l ducă la 'mfrumuseţatul Raĭul cel ceresc.
„Plecatul poslușnicŭ,
„Mitrofan Episcopŭ."

Pe f. 2 şi 3 r. sĕ află următórea introducere:

244. — Din *Învăţătură şi Liturghie*, 1702.

„Cu mila luĭ Dumnezău Theodosie, Archiepiscopŭ şi Mitropolitŭ a toată Ugrovlahiĭa.

„Voao tuturorŭ Preoţilor cariĭ vă aflaţi în eparhiĭa noastră, dela Arhiereulŭ Arhiereilor şi stăpânulŭ Hs. pace, milă, dar, întărire şi spăsenie vă pohtimŭ; ĭară dela smerenia noastră blagoslovenie.

„Ştiindŭ noĭ că Domnul nostru Is. Hs. Arhiereulŭ cel mare al tuturor vécilorŭ, pentru acéĭa voĭaşte a să da Arhiereilor mila şi darulŭ şi cinsté Arhierieĭ, după măsura daruluĭ, carele s-au datŭ dumnezăeştilorŭ şi sfinţilor luĭ Ucenici şi Apostolĭ: Ca să facă rânduĭale şi tocméle bune între următoriĭ lor, între preoţiĭ (adecă) şi păzitoriĭ turmeĭ ceĭ cuvântătoare răscumpărate cu pré scumpŭ sângele luĭ; şi céle protivnice besériciĭ să le dăzrădăcinéze, şi céle ce ar vedé că le facŭ Preoţiĭ den neştiinţă să le arate şi să-ĭ învéţe; ĭară pentru célé ce le facŭ den léne să-ĭ córte şi pravoslaviĭa în totŭ chipulŭ să o întăréscă; precum grăĭaşte sfântulŭ Pavel la faptele Apostolilor, cap. 20: Păziţi-vă pre voĭ şi toată turma întru caré pre voĭ Duhulŭ sfântŭ v-au pusŭ episcopĭ, (adecă oglinditori sau păzitorĭ), ca să paşteţi beséreca luĭ Dumnezău, caré o au căştigatŭ cu sângele său. Dreptŭ acéĭa nu putum lăsa nicĭ noĭ ca acĭastă poruncă să fie trecută: Adecă a nu aşăzà céle netocmite şi a nu dezrădăcina céle ce s-ar vedé protivnice şi Pravoslaviĭa a nu o întări după datoriĭa Arhipăstorieĭ noastre.

„Iară pentru că toată zidiré şi tăriĭa în temelie ĭaste şi stă; şi themeliĭa Pravoslavieĭ sântŭ céle şapte taĭne de însuşĭ Hs.[5] Domnulŭ nostru rânduite şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

tocmite; carele ca niște coloane vârtoase, neclătite, și ca niște stâlpi nesurpați ținŭ toată zidiré credinței noastre și a adunării creștinești, în casa înțelepciunii lui Dumnezău, în sfânta besérecă; Și păzitorii și apărătorii de céle ce s-ar vedé că sântŭ în protiva acestorŭ sfinte Taine, sântem noi Archiereii; Judecat-amŭ pentru acéia cu amăruntulŭ, și cu totŭ de-adinsul cercândŭ sfintele scripturi și citindŭ Pravila sfinților Părinți, și socotindŭ céle ce vedemŭ sau și auzimŭ că să facŭ între voi Preoții, am aflatŭ unele carele să înpotrivescŭ învățăturilorŭ apostolești și tainelor sfintei Besérecĭ: și mai alesŭ de sfântulŭ Botezŭ, de sfânta Cumenecătură și de Myrul cel mare. Care înpotriviri în totŭ chipulŭ a le zmulge și a le dăzrădăcina voimŭ și ne silimŭ. De care lucru și poruncă ca acĭasta dămŭ: Ca célé ce să vor vedé într-ânsele a fi drépte și adevărate, să să ție cu toată paza; iară céle protivnice și carele să facŭ fără-de-cale, să se lase, și să se lépede. Insă după rânduiala sfintelor 7 Taine, socotimŭ că de folosŭ lucru va fi ca toate să le aducem aminte dérîndulŭ să să știe ce sântŭ, și unde adeverim și socotim că nu să facŭ isprăvi după așăzământul sfinților Părinți la toate tainele, vom arăta céle protivnice.

Bucurescĭ, Biblioteca Academiei Române.

Popp, *Disertație*, 71. — Xenopol-Erbiceanu, *Serbarea școlară de la Iași*. Acte și Documente, Iași 1885, p. 345, n° 5. — C. Erbiceanu, în *Biserica Ortodoxă*, XIV, 703. — Sbiera, *Mișcări culturale*, 108. — Pușcariu, *Documente*, II, 363. — P. Popescu, *Mitrop. Teodosie*, 52.

132. Liturghie, Buzĕŭ 1702.

СФѢТѢЙШІЙ ДѢѴМНЄ҃ЗЪѢЙСКЙ

Лѣтѹргіѥ.

Й сфѣтѹлѣй Їѡа҃нъ златоѹ҃стъ, а҃ Мр҃елѣй Васіліѥ, шй а҃ сфѣтѹлѣй Григорїѥ двоеслов, Кр҃ѣ ѧ҃сте Прежде҆сщ҃ѣнна.

Кр҃ѣ а҃кѣ҆м де нов сав типъріт, шй ѩ лѣмйнъ сав дат, ѩтрѣ фолоѹ҃сѣл тѣтѹрор Прѣѡцілор, шй Дїаконілор, ка съ по҃атъ пре лі҃сне а҃ слѣжй кѣм съ кр҃де пре рѫдѣіала ёй, ден йзвоаделе Грече҃щи, Типйкѣл пре лймба Рѣмжнѣскъ, скоу҃ сь шй токмйтъ, дйй порѣнка, шй ѡсѫрдїм ѩпрѣвнъ шй то҃атъ келтѹіала а҃ пр҃ѣ чйнстйтѹлѣй, жѹпан Шърбан҃ь Кантакѹзинѡ Вел, Пъхарникь. ѩтрѣ зйлеле Пр҃ѣ лѣмйнатѹлѣй Бл҃гочс҃тикѣлѣй Домнь Їѡ КОСТѦНТЙНЬ БЙСЙРЙБЪ ВОЄ҃ВОДЙ. ѩндрептѫндь Кѫрма сфѣтей Бесѣкречи Пр҃ѣ сфѣцйтѹлѣ Кѹр ѲЄ҃ОДѠСІЄ҃ Йрхіепіскопѣ а҃ то҃атъ Ѹгровлахїм

Типърйтѹсав ѩ сфѣта Є҃пікопіе дела Бѣзѣ, ѩ Типографіїм Домнѣскъ.

Ла Йнѣль дела зиндрѣ лѣмїй, ѩсі.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

245. — O pagină din *Liturghia* de la 1702.

In-4⁰ de 4 foĭ fără numerotaţie şi 202 foĭ numerotate. Tipărit cu roşu şi negru. Pentru forma caracterelor v. facs. 245. Titlul şi paginele sunt încadrate. Acestea au 21 de rînduri. Volumul cuprinde numeróse ornamentaţiunĭ. Pe verso titlului sĕ află representat Christos pe un tron, între Fecióra Maria şi St. Ioan (facs. 244, p. 434). Acest clişeŭ a maĭ fost reprodus la f. 170 v. Se maĭ află representaţĭ, în gravurĭ ocupând câte o pagină întrégă, St. Ioan Zlatoust (f. 140) fără semnătură, St. Vasilie-cel-mare (f. 51 v.) semnat Δημητριος — 1698 (facs. 247) şi St. Grigorie (f. 92 v.) semnat Іωанникиє (facs. 246).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

246. — *St. Grigorie*, din *Liturghia* de la 1702.

Pe verso titlului, sub gravura de care s'a vorbit mai sus (facs. 244) se află versurile următóre :

„Şărbanŭ odraslă den rădăcină bună,
Hristoase Doamne, acĭastă carte-ţĭ închină,
„Intru caré să închée cé ce-ĭ pe spre fire,
A ta taĭnă sfântă ce-ĭ de mântuire.
„Caré o aĭ sfinţitu-o între aĭ tăĭ Ucenici,
Cândŭ au sosit vrémé de-aĭ apriĭmit munci.
„Dă-ĭ, Hristoase Doamne, plata mântuire,
Părinţilor luĭ véčinica odihnire."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Prefaţa:

„Jupan Şărbanŭ Cantacozinò vel Păharnicŭ, Tuturor adevăraţilor creştini pravoslavnici şi cuĭ să cuvine a şti, sănătate trupéscă, spăsenie sufletéscă de la Domnulŭ Dumnezeu poftéşte şi roagă.

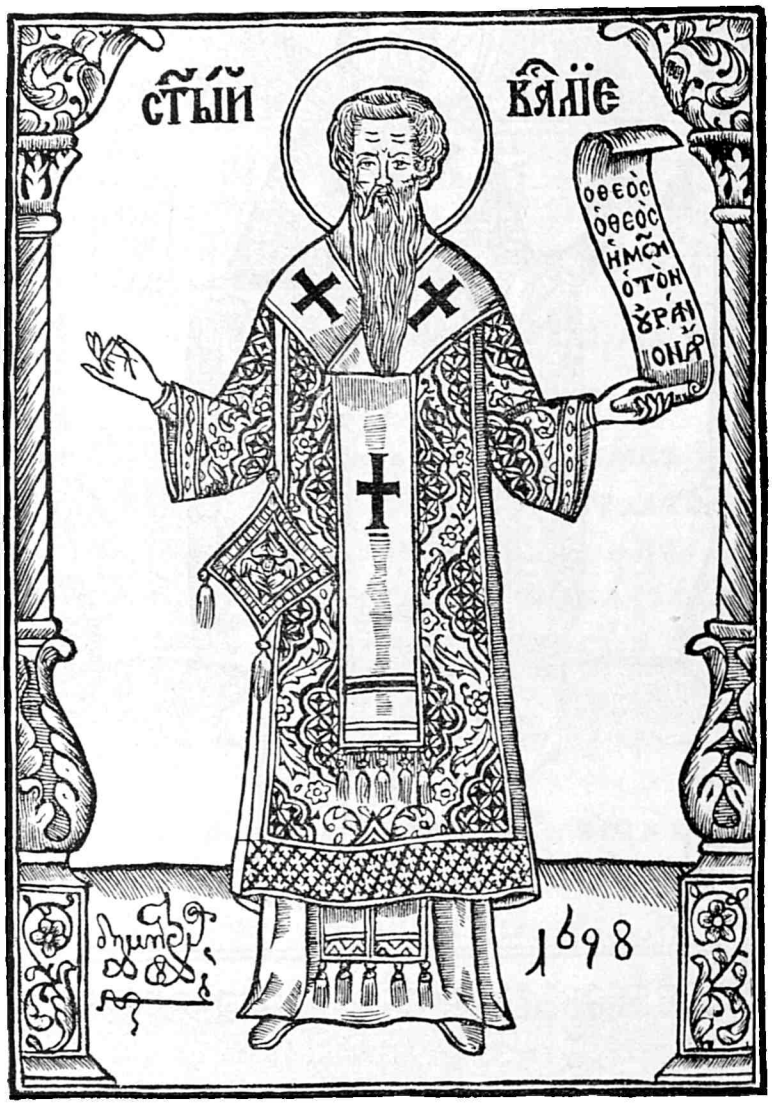

247. — *St. Vasile*, din *Liturghia* de la 1702.

„Dumnezău véciniculŭ şi a totŭ putérniculŭ, den noĭanulŭ mărireĭ şi bunătăţiĭ sale, au vrutŭ lumé cu toate câte sântŭ într-ânsa şi afară dentr-ânsa, văzute şi nevăzute, den nimica să zidéscă şi la ivélă să aducă. Insă nu numaĭ atâta adâncimé înţelepcĭuniĭ sale au vrutŭ să facă şi să tocméscă, ce încă cu nemărginita-ĭ providenţie, toate ca să să ţie, şi una cu alta ca să să păzéscă, aşa de mare şi de bună orânduĭală au pusŭ şi au aşăzatŭ, cât de nu ĭarăşĭ Pe-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

lagulŭ ştiinţeĭ sale ar fi hotărât şi sfârşitulŭ eĭ a fi, s-ar créde că în véci succesive s-ar trage şi ar sta lumé.

„Aşa dară înţelepţiĭa şi puterniciĭa luĭ Dumnezău aşăzându şi tocmindŭ fiinţele şi lucrurile, şi fire le-au datŭ, şi poftă ca acéĭa întrânsa au săditŭ, ca pentr-acéĭa fieşte caré zidire trebuinţa eĭ să-şĭ caute, şi ajutorĭu să-şĭ cîară una dela alta, pentru paza şi ţinéré eĭ. Insă decâtŭ tuturorŭ altora, maĭ vârtos şi maĭ ales omuluĭ,—ca uniĭ ce ĭaste maĭ alésă şi maĭ iscusită zidire decât toată zidiré, dupre îngeri, — au orânduitŭ acé putére şi în nemuritorĭu sufletulŭ luĭ au pusŭ cunoştinţi, cărĭia şi mare poruncă au datŭ, ca întru soţiiré ce să află să să ţie şi să să păzéscă, unulŭ cu altulŭ ajutându şi sprijinindŭ cu acéĭa ce fieşte căruĭa providenţia şi bunătaté Dumnezăĭască ĭ-au dăruit şi l-au miluitŭ; adecăte: celŭ maĭ tare şi maĭ avutŭ pre cel slabŭ şi maĭ lipsitŭ; cel maĭ mare şi maĭ vârtosŭ, pre celŭ maĭ mic şi neputincĭos; şi aşa urmându-se, la toate alalte să curgă. Acéĭa dară a să face şi ca acélé a să ajuta, cum şi datorie că ĭaste omuluĭ, toate sfintele scripturi arată, învaţă şi poruncescu. Aşijderé şi politiceştile legi şi canoane, acélé dogmatisescu; şi nu numaĭ céle creştineşti, ce încă şi céle ethniceşti asémené învaţă, îndémnă şi silescu pre totŭ omul: Direptŭ că a face şi a păzì acéĭa, dumnezăescu şi firescu lucru ĭaste. Ajutorĭulŭ dar acela, ce şi datorie omuluĭ ĭaste de a da şi a aduce unul altuĭa, de pre putinţa şi avutulŭ său ce va fi, în multe félĭuri şi chipuri ĭaste şi să poate zice. Precumŭ pren multe scripturi, cine citéşte sau va vré să citéscă, véde şi va puté vedé: Insă lângă alte ajutoare, acéĭa maĭ ales şi maĭ de multŭ folosŭ ĭaste a sufletelorŭ, de vréme ce cu câtŭ maĭ pre désupra ĭaste, maĭ ales, maĭ iscusitŭ şi maĭ cinstitŭ sufletulŭ de câtŭ trupulŭ, cu atâta maĭ alesŭ şi folosul luĭ ĭaste şi maĭ mare, şi maĭ osebitŭ binele. Direptŭ că a-tot-ţiitorĭulŭ şi în troiţă măritŭ, slăvitŭ şi proslăvit Dumnezău, au cinstitŭ, au înpodobitŭ şi au înbogăţit firé omenesculuĭ sufletŭ, cu nemuriré, cu vecĭniciĭa şi cu înpărăţiĭa cerĭurilor,—caré ĭaste fericiré cé adevărată, bucuriĭa şi dulcĭaţa cé nespusă şi necuprinsă de véci.

„La acésté dară toate multŭ uĭtându-se şi bine socotindu-le maĭ susŭ numeitulŭ *(sic)* dumnéluĭ jupan Şerbanŭ Cantacuzinò, au gândit, ca pren cel milosârdulŭ şi pré sfântul Dumnezău prilejŭ ĭ-au dat, cât pren putinţa-ĭ va fi, să ajute pre ceĭ ce trebuinţa lor îĭ siléste şi nevoĭa o cére, maĭ vârtosŭ parté beséricĭască, carii sântŭ preoţiĭ. Direptŭ acéĭa ĭată au socotitŭ şi au alesŭ de au tipărit de iznoavă Lyĭturghiile în chipulŭ ce să véde, de vréme ce s-au şi înputinatŭ acéle cărţi într-acéste vremi, şi cu toată chieltuĭala sa ispravindu-le, harŭ le înparte pre la sfintele şi dumnezăeştile biséreci, şi cuĭ ĭaste de trebuinţă dăruĭaşte, pentru buna pomeniré luĭ, a părinţilor, a moşilorŭ, strămoşilorŭ şi a totŭ vechĭu şi blgorod. némuluĭ său, den bună voĭa sa mişcat şi atâţatŭ; lucru cu adevăratŭ bunŭ de lăudatŭ şi de multŭ multora folos. Căce acĭastă pré sfântă carte, Lyĭturghie, zicŭ, capulŭ şi începătura tuturorŭ pravoslavnici aĭ Răsărituluĭ beséricéştilor cărţi şi orândueli ĭaste, direptŭ că prentr-acésté maĭ alésa şi minunata taĭnă a evharistieĭ să săvârşaşte, caré cu dumnezăesculŭ Trupŭ al Domnuluĭ şi spăsitorĭuluĭ nostru Is. Hs. ne înpreună, ne unéşte, şi viĭaţă de véci ne căştigă, a căruĭa Domnu şi Dumnezeu fie slavă şi laudă în véci de veci, Aminŭ.“

La f. 199 începe o „Invăţătură către preoţi“, despre modul cum trebue să slujéscă sfînta Liturghie. La sfîrşitul acesteĭ „învăţăturĭ“, adică pe f. 102 v. se citesce:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Tipăritu-s-au acéste sfinte Lyĭturghiĭ pren nevoinţa şi multa ostenélă a luĭ Mitrofan, Episcopul de Buzău.“

Pe f. 8 v. şi 9 r. se citesce:

„Aicé Preote să pomenéşti acéste nume precum însemnéză în josŭ.

„Cari sântŭ a cinstituluĭ mareluĭ Paharnicŭ Şărbanŭ Ctitorulŭ ce au făcut acéste sfinte Leturghiĭ, şi le-au închinatŭ dar sfintelor Beséreci întru slavă luĭ Dumnezău.

„Помѧнѝ ГⷭДи:
„Їѡ̑ Ш҃рбáн Боѣкод, ѝ Гⷭжда ѣгѡ̀ Ѥлѣна,
„Їѡ̑ Матѣ́й Боѣкод, ѝ Гⷭжда ѣгѡ̀ Ѥлѝна,
„Їѡ̑ Костандѝн Боѣкод, ѝ Гⷭжда ѣгѡ̀ Балáша,
„Їѡ̑ Ш҃ърбáн Боѣкод, ѝ Гⷭжда ѣгѡ̀ Маріѧ,
„Їѡ̑ Костандѝн Боѣкод, ѝ Гⷭжда ѣгѡ̀ Марѝка,

„Drăghicĭu, Păuna, Diĭculŭ, Dumitra, Costandin, Elina, Şerbanŭ, Mariĭa, Andriĭana, Pârvul, Costandin, Gligorie, Diĭculŭ, Barbulŭ, Diĭcul, Calé, Marica, Alixandra, Balaşa, Costandinŭ, Mihaĭ, Thoma, Iordache, Ancuţa, Marica, Ilinca, Balaşa, Balaşa, Preda, Papa, Ancuţa, Calé, Marica, Ilinca, Ghiné, Ilinca, Gheorghie, Caplé, Ancuţa, Radulŭ, Costandin“.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ. — Mănăstirea Nĕmţuluĭ.

Gaster, *Chrestomaţie*, I, 313.

Xenopol-Erbiceanu, *Serbarea şcolara de la Iaşĭ*, 345, nº 5. — Puşcariu, *Documente*, II, 370. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 90.

133. Pânea Pruncilor, (Alba-Iulia) 1702.

Пънѣ прѫничилор, сѧ҃ ѧкъцътѫра крединціи Крщинеири, . . каре ѡ ѧ҃ скрисѣ ѧ мичи ѧтребъчѫии ши ръспѫнсѫрй оуигѫрещи чинститѫлѣ Патер Боронѣки Ласло парокѫшѫл Бесѣречїи Катхоличещи дела Белград. ши сѧ҃ ѧторс ѧ лимба ромънѣскъ де Дѫма Йнъш дела Борбаціи. ѧ анїи Дом. аѱ҃к.

4 foĭ nepag. şi 152 pagine.

Nu am vĕḑut exemplar. Acéstă notiţă este luată dupá Cipariu.

Popp citéză, după Horányi, un catechism românesc *(Catechismus valachicus)* de *Paul* Baranyi, tipărit la Bĕlgrad (Alba-Iulia) în 1702; de asemenea Szabó şi alţiĭ. Cipariu crede însă că este vorba de acéstă carte a luĭ *Ladislau* Baranyi (Boronéĭ Laslo).

Alexius Horányi, *Nova Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum*, I (Pestini, 1792), 287. — Dr. Franz Sartori, *Historisch-ethnographische Übersicht der wissenschaftlichen Cultur, Geistesthätigkeit und Literatur des österreichischen Kaiserthums nach seinen mannig. faltigen Sprachen und deren Bildungsstufen.* I-er Theil, Wien 1830, 176. — Popp, *Disertaţie*, 28. — Cipariu, *Principia*, 119, GG. — Szabó, *Régi magyar könyvtár*, II, 571. — Sbiera, *Mişcărĭ culturale*, 108.

134. Slujba cuvióseĭ Matrona Hiopolita, (Bucurescĭ) 1702. — Grecesce.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ | ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ ΗΜΩΝ | Ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος | Τυπωθεῖσα | Ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Εὐσεβεστάτου ἐκλαμπροτάτου, καὶ | Γαληνοτάτου Κυρίου Κυρίου, Ἰωάννου Κωνσταντίνου | Βασσαράβα Βοεβόδα πάσης Οὐγγροβλαχίας. |

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

'Αρχιερατεύοντος | Τοῦ πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου | Κυρίου Κυρίου Θεοδοσίου. 'Αναλώμασι, | Τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Παντολέοντος Καλλιάρχου | 'Ακέστορος τοῦ Χίου. | Παρὰ 'Ανθίμου 'Ιερομονάχου, τοῦ ἐξ 'Ιβηρίας. | ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ. ,ΑΨΒ'. | Κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Slujba sfinteĭ nóstre cuvióseĭ Matrona Hiopolita, tipărită pe timpul domnieĭ prea piosulnĭ, prea strălucituluĭ şi prea luminatuluĭ, Domnuluĭ Domn Ioan Constandin Basarab, Voevod a tótă Ungrovlachia, pe când era Archiereu prea sfinţitul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit, Domnul Domn Teodosie, cu cheltuiala prea învăţatuluĭ Domnuluĭ Pantoleon Kalliarchos, achestor din Hio, de către Antim Ieromonachul din Ivir. In anĭ mântuireĭ 1702. In luna Martie.

In-4⁰ de 3 foĭ fără numĕr, şi 10 foĭ numerotate.
In primele se află titlul, stema şi 4 distichurĭ asupra stemeĭ, şi în fine, o prefaţă a luĭ Pantoleon Kalliarhos.

Bucurescĭ: Museul de antichităţĭ.
Picot, *Anthime*, 541, n⁰ 21.

135. **Şt. Brâncoveanu,** *Cuvînt panegiric la martirul Ştefan*, ed. II, Bucurescĭ 1702. — Grecesce.

Cuvîntul panegiric descris maĭ sus la n⁰ 128 a fost retipărit în anul 1702, cu acelaşĭ titlu, afară de dată, aceeaşĭ prefaţă, tipărită însă cu alte ornamente, şi acelaşĭ text, cu deosebirea că trimiterile sunt tipărite acì ca note marginale, pe când în ediţia d'întâĭ, ele eraŭ tipărite în text, între parenteze. Acéstă ediţie este un

In-8⁰ mic de 20 foĭ nenumerotate, din carĭ ultimele 2 sunt albe.
Bucurescĭ, Biblioteca C. Erbiceanu.
Pentru bibliografie, v. maĭ sus n⁰ 128, p. 422.

136. **Chrisant Patriarchul,** *Despre preoţie*, (Bucurescĭ) 1702. — Grecesce.

Περὶ 'Ιερωσύνης Λόγος ἐγκωμιαστικὸς, σχεδιασθεὶς παρὰ Χρυσάνθου Πατριάρχου 'Ιεροσολύμων, καὶ προσφωνηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔνδον ἐν τῇ μεγάλῃ 'Εκκλησίᾳ τῆς 'Αγίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Αναστάσεως, ἤτοι τοῦ ἁγίου Τάφου, ἡνίκα ἐχειροτονήθη Μητροπολίτης Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἔτει τῷ σωτηρίῳ ᾳψβ'. 'Απριλίου έ· κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Λαμπρᾶς.

Cnvînt de laudă despre preoţie, compus de Chrisant Patriarhul Ierusalimuluĭ şi pronunţat de el în lăuntrul Mareĭ Bisericĭ a sfinteĭ Invierĭ a Domnuluĭ nostru, adică a sfîntuluĭ Mormînt, când s'a hirotonit Mitropolit Chesarieĭ Palestineĭ, în anul Mântuireĭ 1702, April 5, în aceeaşĭ ḑi a sfintelor Paşcĭ.

In-4⁰ de 28 pagine.
Sathas ḑice că acéstă carte s'a tipărit în Bucurescĭ.
Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 49, n⁰ 137. — Sathas, Νεοελληνικὴ φιλολογία, 434. — Picot, *Anthime*, 544, n⁰ 22.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

137. Cĭaslov grecesc şi arăbesc, tipărit de Antim, în Bucureşcĭ, 1702.

كتاب || الاورولوجيون اى الصلوات المفروضه مع باقي ||
الطقوس المرسومه علي مدار السنه || قد طبع الان حديثا في اللغة
اليونانيه والعربيه || بالتماس ومشارفة الاب الطوباني || كير اثاناسيوس
البطريرك || الانطاكى سابقا ۞ || بمصرف السيد الامجد الرفيع الشان ۞
متقلد || حكم جميع بلاد ونكر وفلاخيا ۞ كير كير يوانو || قسطنطين
باصارابا ويوضا المكرم || في تقليد رياسة كهنوت الاب المطران الكلى ||
الغبطه كير ثاوضوسيوس للبلاد المذكورة اعلا || في بوكرشت المحميه من
بلاد انكر وفلاخيا || في سنة الف سبعمايه واثنين مسيحيه || بيد
الكاهن في المتوحدين انتيموس || الكرجي الاصل ۞

Cĭaslov, adică Rugăciunĭ canonice cu cele-lalte slujbe pentru tot anul, tipărite pentru întâia oară grecesc şi arăbesc, după cererea şi cu îngrijirea prea sfinţituluĭ Părinte Atanasie, fost patriarch al Antiochieĭ, cu cheltuiala prea slăvituluĭ şi prea strălucituluĭ Domn, stăpânitor al întregeĭ ţĕrĭ a Ungrovlachieĭ, Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod, pré fericitul părintele Mitropolit Kyr Teodosie fiind archiepiscop al acesteĭ ţĕrĭ. In Bucureşcĭ, oraş în Ungro-vlachia, în anul dela Christos 1702, de ieromonachul Antim, Georgian de neam.

Sciinţele de maĭ jos sunt un resumat al notiţeĭ făcute de Picot asupra acesteĭ cărţi.

In-4⁰ de 11 foĭ nenumerotate, 728 pag. numerotate cu greşelĭ (s'aŭ sărit numerele 136—138) şi 1 fóie la sfîrşit.

Pe verso titlului stema Ţĕreĭ-Românescĭ, probabil cea din *Liturghia* greco-arabă dela 1701 (facs. nº 249), cu aceeaşĭ înscripţie. Urmézĕ apoĭ versurile doctoruluĭ Ioan Comnen cu explicaţiunea stemeĭ. In foile liminare se maĭ află douĕ scrisorĭ grecesce şi arăbesce ale fostuluĭ Patriarch al Antiochieĭ, Atanasie, una adresată luĭ Constantin Brâncovénu, şi alta preoţilor arabĭ ortodoxĭ. In aceste scrisorĭ se spune că Constantin Brâncovénu, printre alte fapte bune, a pus să se tipăréscă o *Liturghie* şi un *Cĭaslov*, pentru credincioşiĭ din Antiochia.

Cĭaslovul, numaĭ arăbesce, tipărit pe pag. 1—168 este tradus de patriarchul Eftimie Hamui, pe când era episcop în Alep. *Troparĭile* (p. 169—480) sunt tipărite pe douĕ colóne, grecesce şi arăbesce; celelalte rugăciunĭ sunt parte în arăbesce parte în ambele limbĭ.

Din exemplarul necomplet, ce se găsesce în Biblioteca Academieĭ Române, reproducem un fragment din prima scrisóre a luĭ Atanasie şi pe a doua întrégă. Traducerea românéscă este făcută de C. Erbiceanu.

. . . . . .

. . . Καὶ καθὼς λέγεται περὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσορρήμονος, ὅτι ἂν ἔλειπεν εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀπὸ τὸ μέσον, τοσοῦτον ἐκινδύνευεν ἡ Ὀρθοδοξία, ὁποῦ ἦτον ἀνάγκη νὰ κα-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τέθη ἐκ δευτέρου ὁ Κύριος εἰς τὸν Κόσμον, διά νά συστήση πάλιν μὲ δεύτερον Ἀγῶνα τὸ Κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὴν ὀρθόδοξον Ὁμολογίαν καὶ Πίστιν. τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τοὺς καθ'ἡμᾶς ἀναγκαίους καιροὺς καὶ χρόνους τοιοῦτον ἀνέδειξεν ἡ πάνσοφος τοῦ Θεοῦ πρόνοια, τὴν ἡρωϊκωτάτην μεγαλοφυΐαν εἰς σύστασιν καὶ κυβέρνησιν τῆς νοητῆς Κιβωτοῦ, φημὶ τῆς μεγαλωνύμου καὶ θεοφυλάκτου ταύτης Ἡγεμονίας καὶ αὐθεντίας. Ὄντως ὡς ἄλλον Δαβὶδ εὗρών σε πρᾳότατον φρονιμώτατόν τε, καὶ συνετώτατον, καὶ γνησιώτατον αὐτοῦ δοῦλον ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἔχρισέ σε ποιμένα καὶ ἄρχοντα ἐν ἐλαίῳ Ἁγίῳ αὐτοῦ τοῦ ἐμπιστευθέντος σοι χριστωνύμου ποιμνίου. διά τοῦτο καὶ ἡπανσθενεστάτη αὐτοῦ δεξιά, καὶ ἀνύστακτος αὐτοῦ ἐποπτία ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ συναντιλαμβάνεταί σου τῆς καλοκαγαθίας, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ περιέπουσα καὶ περιφρουροῦσα ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν προνοητικῶν αὐτῆς πτερύγων, ὑποτάσσουσα πάντοτε ὑπὸ τοὺς ποδάς αυτῆς πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, ἐπειδὴ καὶ ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται. ὅς τις πρὸς τὰς ἄλλας αὐτῆς μυριαρίθμους φροντίδάς τε καὶ μερίμνας, καὶ τὰς ἀφθονοπαρόχους αὐτῆς εὐεργεσίας τε καὶ ἀγαθοεργίας, προσέθηκε πλουσίᾳ χειρὶ καὶ προθέσει καὶ ταύτην τὴν εἰς τοὺς θεοπολίτας Ἀντιοχεῖς θεάρεστον καὶ ψυχωφελεστάτην εὐεργεσίαν, ὅποῦ ἐτυπώσατε Ἀραβοελληνικῶς πρότερον μὲν τὴν τῆς θείας ἱεροτελεστίας μυσταγωγίαν, τανῦν δὲ καὶ τὸ παρὸν Ἐκκλησιαστικὸν Ὡρολόγιον, ἐπὶ τῷ διαδοθῆναι δωρεὰν εἰς τοὺς ἐκεῖσε ὀρθοδόξους Ἱερεῖς. Ἵνα μὴ ἀπολειφθῶσι διά τὴν σπάνιν τῶν τοιούτων Βιβλίων τῆς ψυχοσωτηρίου Ἀκολουθίας. Ἀνθ'ὧν ἁπάντων, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλεύοντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων Θεὸς ἀντιβραβεύσαι το τῇ θεοφρουρήτῳ σου μεγαλειότητι ἀπειροπλάτιον τὸν μισθὸν ἐντε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, μετά πάσης τῆς περί ὑμᾶς συγγενικῆς καὶ Αὐθεντικῆς Μεγαλοπρεπείας, Ἀμήν.

Ἀθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης πρώην Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης Θεουπόλεως, καὶ εὐχέτης τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος.

. . . . . .

. . . Şi după cum se ḑice despre Ioan Chrisostom, că dacă ar fi lipsit în acele timpurĭ din mijloc, atât s'ar fi periclitat ortodoxia, încât ar fi fost nevoe ca să vină a doua óră Domnul în lume, pentru ca să aşeze iarăşĭ prin a doua luptă predica evangheliei şi mărturisirea ortodoxă şi credinţa; după asemenea chip şi în timpurile şi anĭ noştri de nevoe pe un asemenea om l-a arătat Pronia luĭ Dumneḑeŭ cea prea înţeléptă, pe genialitatea cea prea eroică spre aşezarea şi guvernarea chivotuluĭ înţelegĕtor, ḑic a egemonieĭ şi a domnieĭ aceştia ceĭ cu nume mare şi de Dumneḑeŭ păzite. In adevĕr ca pe un alt David găsindu-te pe tine prea blând şi prea înţelept, prea prudent şi prea sincer serv al luĭ, Dumneḑeul tuturor te-a uns pe tine păstor şi conducĕtor în mila cea sfîntă a luĭ, pentru turma cea cu nume de Christos încredinţată ţie. De aceea şi prea puternică luĭ dréptă şi neîncetată priveghere a luĭ în tot timpul şi locul îţĭ ajută bunătăţiĭ tale ca pe lumina ochiuluĭ, ajutându-te şi întărindu-te sub acoperemîntul aripelor sale prevĕḑĕtóre, supunêiid totdeauna sub piciórele tale pe tot vrăjmaşul şi protivnicul, flind-că şi cel ce locuesce în ajutorul celuĭ prea înalt sĕ va sălăşluì în umbra luĭ Dumneḑeu celuĭ din cer. Care pe lângă alte înmiite grijĭ şi preocupărĭ ale tale şi binefacerile îmbelşugate ale tale şi facerile de bine, care aĭ adaus, cu o bogată mână şi aĭ înmulţit şi pe acéstă bine-facere şi de suflet folositóre la cetăţeniĭ Antiohieĭ plăcuţĭ luĭ Dumneḑeŭ, pentru că aĭ tipărit maĭ întâĭ în arăbesce şi grecesce Mistagoghia (Liturghier) dumneḑeescului serviciu, iar acum şi acest Cĭaslov bisericesc, ca să se

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

dea în dar la preoţiĭ ortodoxĭ de acolo, spre a nu se lipsì din causa rarităţiĭ unor ast-fel de cărţĭ de serviciu de suflet mântuitor. Pentru tóte acestea împăratul împăraţilor şi domnul domnitorilor Dumneḑeŭ va răsplăti în nenumĕrată plată pe Inălţimea ta cea de Dumneḑeŭ păzită, şi în vécul de acum şi în cel viitor, cu tótă rudenia din jurul vostru şi a măreţieĭ domnescĭ. Amin.

Atanasie cu mila luĭ Dumneḑeŭ fost Patriarch al Antiochieĭ, al mareĭ cetăţĭ a luĭ Dumneḑeŭ, şi rugătoriŭ pentru strălucirea vóstră.

'Αθανάσιος ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης πρώην 'Αντιοχείας τῆς μεγάλης Θεουπόλεως,
Πᾶσι τοῖς εὐλαβεστάτοις εὐσεβέσιν Ἱερεῦσι τῶν 'Ορθοδόξων, 'Αράβων, Χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ Θεοῦ εἰς ἔργα σωτηριώδη.

Ἡ ἀγαθαρχικὴ καὶ παντοκρατορικὴ τῶν ὄντων αἰτία, τοσοῦτον ἄριστα καὶ πανθαύμαστα κατὰ τὴν ἄῤῥητον αὐτῆς σοφίαν καὶ ἀγαθότητα, ἐδημιούργησε τὸν σύμπαντα κόσμον οὐράνιον καὶ ἐπίγειον. ὁποῦ κατὰ τοὺς ἀνεφίκτους τῆς προνοίας λόγους, ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸν κάμῃ καλλήτερον ἅμα καὶ τελεώτερον· καὶ τοῦτο βεβαιώνωντας ἡ ἁγία γραφὴ, καὶ εἶδε λέγει ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. τουτέστιν ὄχι ἁπλῶς καλὰ, ἀλλὰ καὶ λίαν καλὰ, ὁποῦ δὲν ἐβόλει νὰ τὰ κάμῃ καλλήτερα. Καὶ ἐπειδὴ λοιπὸν ὡς πάνσοφος ὑπέρκαλα τὰ ἔκαμεν ὅλα, εἶναι δὲ ὁ αὐτὸς καὶ πανάγαθος καὶ παντοδύναμος, φανερὸν εἶναι πῶς, καὶ ὑπέρκαλα τὰ κυβερνᾷ καὶ τὰ προνοεῖται, ὁποῦ καλλιώτερα καὶ σωτηριωδέστερα δὲν ἠμπορεῖ ἀλλαίως νὰ κυβερνῶνται. Διότι ὡς μὲν πάνσοφος, γινώσκει τὸ κάλλιστον καὶ τὸ ἐξαίρετον καὶ σωτήριον ὁποῦ νὰ εἶναι ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα· ὡς δὲ πανάγαθος πάλιν, τὸ τοιοῦτον ἐξαίρετον ἀγαπᾷ καὶ τὸ θέλει. ὡς δὲ παντοδύναμος ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ· ὥς τε ὁποῦ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας θεοπρεπεῖς ἰδιότητας, καὶ ἐποίησε τὰ ποιήματά του πάντα, καὶ τὰ προνοεῖται πανσόφως καὶ παντοδυνάμως καὶ παναγάθως. Εἰς ἡμᾶς ὅμως τοὺς ἀνθρώπους εἰς πολλὰ πράγματα φαίνεται πῶς μή τε τὰ ἔκαμεν ὅλα καλὰ, μήτε ὅλα τὰ κυβερνᾷ καθὼς πρέπει· καὶ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ νόος μας· μὲ τὸ νὰ μὴν κατανοοῦμεν τοὺς λόγους καὶ τὰς αἰτίας τῆς θείας προνοίας τε καὶ κηδεμονίας, ὅτι καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀποδυσμῶν, ὡς λέγεται, καὶ τὰ ἐπίγεια τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τῆς θείας μεγαλειότητος, τοσοῦτον ὑπερέχει καὶ διαφέρει τῆς ἀνθρωπίνης καὶ σφαλερᾶς γνώσεώς τε καὶ κρίσεως, ἡ ἀναμάρτητος καὶ ἀλάθαστος τοῦ Θεοῦ σοφία τε καὶ δικαιοκρισία. Καὶ καθὼς οἱ σοφώτατοι καὶ ἐμπειρότατοι καὶ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν κατὰ τὰ διάφορα πάθη καὶ ἀῤῥωστήματα, διάφορα μεταχειρίζονται καὶ τὰ βότανα, ποτὲ μὲν γλυκὰ καὶ ἥδεα, ποτὲ δὲ πικρὰ καὶ ἐπίπονα κρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὴν ὠφέλειαν ἀποβλέποντες τῶν πασχόντων· τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ πάνσοφος καὶ πανάγαθος τοῦ Θεοῦ πρόνοια κυβερνᾷ τὸν σύμπαντα Κόσμον, διὰ τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, πρὸς τὸ συμφέρον ἀποβλέπωντας μάλιστα τῶν ἀνθρώπων· καὶ δεξιὰ μὲν ἐνταῦθα νοοῦνται πάντα τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὰ κοσμικὰ ἀγαθὰ ὡς ἡδέατε καὶ χαρμόσυνα· ἀριστερὰ δὲ πάντα τὰ ἐναντία τούτοις ὡς λυπηρὰ καὶ ἐπίπονα. 'Απὸ τοῦτα τὰ δύο μέρη λέγω δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα εἶναι καὶ ἡ κοσμικαῖς ἐξουσίαις, ἐκκλησιαστικαῖς τε καὶ πολιτικαῖς· ἡ ὁποίαις εἶναι τεταγμέναις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ κυβερνήσουν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτοῖς ποίμνιον ψυχικὰ καὶ σωματικά. Καὶ δεξιοὶ μὲν εἶναι οἱ ἐνάρετοι καὶ αγαθοὶ προεστῶτες ὁποῦ κυβερνῶσι τὸ ὑπήκοόν τους καθὼς οἱ νόμοι διακελεύουσιν ἐκκλησιαστικοί τε καὶ πολιτικοὶ, εὐσεβῶς τε καὶ θεαρέστως.

'Αριστερὰ δὲ πάλιν εἶναι οἱ τούτοις ἐναντίοι ἄδικοι καὶ παράνομοι, ὁποῦ καταπατοῦσι τοὺς νόμους, καὶ ὡς αἱμοβόροι λύκοι κατατρώγουσι τὸ ὑπήκοον. Ἄν τινὲς λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους κατεστάθησαν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας δεξιοὶ καὶ πανάριστοι

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ποιμένες καὶ Ἡγεμόνες, καὶ κυβερνῆται σοφώτατοι καὶ θειότατοι τῶν λογικῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων, δὲν μοῦ φαίνεται νὰ εὑρέθηκεν ἄλλος τινὰς, ὡσὰν τὸν νῦν εἰς τοὺς καθ'ἡμᾶς χρόνους εὐμενείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ Θεοῦ καταστάντα ὑπὸ τῆς θείας προνοίας Αὐθέντην καὶ Ἡγεμόνα πάσης Οὐγροβλαχίας Κύριον Κύριον Ἰωάννην Κωνσταντῖνον Μπασσαράμπα Βοεβόνδα τὸν μέγαν Μπράγκοβάνον, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἄκραντου θεοσέβειαν, καὶ ἀνυπέρβλητον εὐλάβειαν εἰς τὰ θεῖα, καὶ πάνσοφον καὶ φιλάνθρωπον αὐτοῦ διοίκησιν καὶ κηδεμονίαν τῆς μεγαλωνύμου ταύτης τζάρας καὶ Αὐθεντίας, ὁποῦ ἡ φήμη τῶν ἠρωϊκῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων τε καὶ προτερημάτων, καὶ τῆς ἀνεικάστου αὐτοῦ καλοκαγαθίας καὶ ἡμερότητος καὶ συνέσεως, εἰς πάντα διέδραμε τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, ὡς οὐδεὶς λόγος ἱκανὸς ἐξειπεῖν. Ἀμὴ κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καὶ διὰ τὰς ἀπείρους αὐτοῦ εὐεργεσίας καὶ χάριτας πρὸς ἅπαντας τοῦς θεομένους, καὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πολυτελεστάτας οἰκοδομὰς Ἐκκλησιαστικάς τε καὶ πολιτικὰς ἰδίας καὶ δημοσίας. τοῦ ὁποίου ἡ πλουσιόδωρος ἐλεημοσύνη, ὑπερεπλημμύρησεν καὶ εἰς τὰς ἔξω κώμας καὶ πόλεις ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Πατριαρχικὰς διοικήσεις, ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς Ἀντιοχικῆς παροικίας· Ὅστις μανθάνωντας καὶ παρ'ἡμῶν (ὁποῦ ἤλθομεν οἰκονομίᾳ Θεοῦ εἰς ἀπόλαυσιν τῆς Ἐκλαμπρότητός του) τὴν ἔνδειαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν Βιβλίων τῶν ἐκεῖσε ἱερέων διὰ τὸ χειρόγραφα εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο βαρύτιμα καὶ δυσαπόκτητα διὰ τὴν ἔνδειαν, ἐπροθυμήθηκεν ἀπὸ τὴν ἄκραντου πρὸς τὰ θεῖα εὐλάβειαν καὶ ἔβαλεν εἰς τύπον Ἀραβοελληνικὸν ἐπιμελῶς, πλουσίᾳ χειρὶ καὶ δαπάνῃ τὰ πλέον ἀναγκαιότερά τε καὶ χρησιμώτερα, πρότερον μὲν τὴν ἱερὰν καὶ θείαν μυσταγωγίαν, καὶ τανῦν τὸ παρὸν Ὡρολόγιον, νὰ διανεμηθῶσι καὶ μοιρασθῶσι δωρεὰν εἰς τοὺς ἐκεῖσε ὀρθοδόξους Ἱερεῖς ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας, καὶ εἰς μνημόσυνον τῶν ἀοιδίμων αὐτοῦ γεννητόρων, διὰ νὰ μὴν στερεύονται δι'ἔλλειψιν Βιβλίων ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ καθημερινήντους ἀκολουθίαν. Τοῦ ὁποίου τὴν εὐλαβεστάτην καὶ φιλόχριστον προαίρεσιν ἀσμενῶς ἀποδεξάμενοι χρεωστουμέν ἅπαντες διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πλουσιόδωρον πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαν καὶ χάριν, νὰ παρακαλοῦμεν ἐκτενῶς αὐτὴν τὴν παντεπίσκοπον τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ἵνα φρουρήσοι καὶ περιέποι τὴν αὐτοῦ ἐκλαμπρότητα, ἐδὼ μὲν νὰ περάσῃ ζωὴν μακαρίαν καὶ πανευδαίμονα μετὰ τῆς συγγενικῆς αὐτοῦ ὁμηγύρεως διαβίου παντὸς, μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῶν προσκαίρων μετάστασιν νὰ τοὺς ἀξιώσῃ ἅπαντας καὶ τῆς ἀνεκφράστου καὶ ἀνεκλαλήτου ἀγαλλιάσεως καὶ τρυφῆς τῶν ἀπ'αἰῶνος Ἁγίων. Ἀμήν.

Atanasie, cu mila luĭ Dumneḑeŭ fost Patriarch al mareĭ cetăţĭ a luĭ Dumneḑeŭ al Antiochieĭ, tuturor prea pioşilor evseviosĭ preoţĭ aĭ Arabilor ortodoxĭ, har şi bine-cuvîntare de la Dumneḑeŭ în lucrurĭ mântuitóre.

Causa cea de bine începetóre şi a-tot-puternică a celor ce sunt, a creat tótă lumea, cerul şi pămîntul fórte bine şi fórte minunat după nespusa eĭ înţelepciune şi bunătate. Care după cuvintele nespuse ale Proniei, era cu neputinţă ca să-l facă maĭ frumos de odată şi maĭ desăvîrşit. Şi acésta o întăresce sfînta Scriptură: şi au vĕḑut, ḑice, Dumneḑeŭ tóte câte aŭ făcut, şi iată erau fórte frumóse, — adică nu simplu frumóse, ci fórte frumóse, încât nu putea să le facă maĭ frumóse. Şi decĭ fiind-că ca prea înţelept, fórte frumóse le-aŭ făcut pe tóte, este şi el însu-şĭ şi prea bun şi prea puternic, este evident că le şi guvernéză şi le prevede fórte bine, încât maĭ bine şi maĭ mântuitor nu pot să se guverneze în alt chip. Pentru că, ca prea înţelept cunósce ceea ce este maĭ bun şi maĭ perfect şi de mântuire, care să fie peste tóte cele-lalte; iar ca a-tot-bun iarăşĭ iubesce şi voesce o ast-fel de perfecţiune; apoĭ ca a-tot-puternic póte să o facă, încât, şi după aceste treĭ calităţĭ cuvenite luĭ Dumneḑeŭ a şi făcut tóte făp-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

turile luĭ şi le provede cu tótă înţelepciunea, cu tótă puterea şi cu tótă bunătatea. Noĭ ómeniĭ însă, în multe lucruri ne vedem că nu le facem tóte bune, şi nicĭ le chivernisim cum se cuvine; iar acésta provine din slăbiciunea minţiĭ nóstre; pentru că nu înţelegem cuvintele şi causele şi a Proniei şi a îngrijireĭ dumneḑeescĭ; pentru că, întru cât se depărtéză răsăriturile de apusurĭ, cum se ḑice, şi cele pământescĭ de cele cerescĭ, şi firea omenéscă (se depărtéză) de măreţia Dumneḑeireĭ, întru atâta este maĭ presus şi se deosebesce de falşa cunoscinţă şi judecata omenéscă, înţelepciunea luĭ Dumneḑeŭ şi drépta luĭ judecată care nu póte păcătui, nicĭ greşì. Şi după cum ceĭ maĭ înţeleptĭ şi ceĭ maĭ experimentaţĭ şi maĭ bunĭ dintre doctorĭ după deosebitele patimĭ şi bóle întrebuinţéză şi deosebite medicamente, câte odată dulcĭ şi plăcute, iar altă-dată maĭ amare şi maĭ dureróse după cuviinţă, şi privind la folosul celor ce sufĕr, după acelaşĭ chip şi Pronia luĭ Dumneḑeŭ, cea prea înţeléptă şi prea bună guvernéză lumea întrégă prin drépta şi stânga, privind maĭ ales la trebuinţele ómenilor. Şi prin *drépta* sĕ înţeleg aicĭ tóte bunurile lumescĭ şi omenescĭ ca plăcute şi înveselitóre; iar *stânga* tóte cele din potrivă, ca supărăcióse şi dureróse. De la aceste douĕ părţĭ, ḑic, drépta şi stânga, pe lângă altele sunt şi autorităţile lumescĭ, bisericeşcĭ şi politicescĭ, carĭ sunt aşezate de Dumneḑeŭ ca să guverneze turma încredinţată lor sufletesce şi trupesce. Şi ceĭ de la drépta sunt virtuoşiĭ şi buniĭ proistoşĭ carĭ guvernéză pe supuşĭ după cum poruncesc legile şi bisericescĭ, şi politicescĭ, cu religiositate şi plăcut luĭ Dumneḑeŭ. Iar ceĭ din stânga iarăşĭ sunt ceĭ contrariĭ acestora, nedrepţiĭ şi călcătoriĭ de legĭ, carĭ calcă în picióre legile şi ca nisce lupĭ vărsătorĭ de sânge distrug pe supuşĭ. Decĭ dacă şi uniĭ şi în timpurile cele vechĭ au fost aşezaţĭ de dumneḑeiască Pronie de-a dreapta şi prea îmbunătăţiţĭ păstorĭ şi domnĭ şi guvernatorĭ prea înţelepţĭ şi prea îndumneḑeiţĭ aĭ oilor celor cuvîntătóre ale luĭ Dumneḑeŭ, nu mi se pare c'ar fi aflat alţĭ órecarĭ, după cum acuma în timpurile nóstre că s'ar fi aşezat prin buna voinţă şi iubirea de ómenĭ a luĭ Dumneḑeŭ de către Pronie ca Domnul şi Eghemonul a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ion Constantin Basarab Voevod, marele Brâncoveanu, nu numaĭ pentru neîntinata luĭ teosevie şi neîntrecuta evlavie la cele dumneḑeescĭ şi administrarea şi îngrijirea luĭ prea înţeléptă şi prea umană a acesteĭ ţĕrĭ şi domnìĭ cu nume mare, încât faima a săvîrşitelor luĭ eroice, şi a calităţilor şi a bunătăţiĭ luĭ însădite, şi a blândeţeĭ şi a înţelepciuneĭ luĭ, s'a rĕspândit, până la tóte marginile lumeĭ, încât nicĭ un cuvînt nu este de ajuns ca să le spună; apoĭ pe lângă altele şi pentru nenumĕratele luĭ bine-facerĭ şi harurĭ către toţĭ ceĭ ce aŭ nevoe, şi prea măreţele şi prea bogatele clădirĭ, şi bisericescĭ şi politicescĭ, particulare şi publice; a căruĭ milă prea darnică s'aŭ revĕrsat şi la satele de afară şi oraşe, bisericĭ şi mănăstirĭ şi la aceste diecese patriarhale, până şi la acéstă parohie a Antiochieĭ. Care auḑind şi de la noĭ (ce am venit prin economia luĭ Dumneḑeŭ spre împărtăşirea strălucireĭ sale), lipsa de cărţĭ bisericescĭ a preoţilor de acolo pentru că sunt manuscripte, şi pentru aceia scumpe şi greu de dobîndit din causa sărăcieĭ, s'a mişcat prin evlavia sa cea nestrămutată către Dumneḑeire şi a pus în tipar arabo-elenic cu îngrijire, cu mână bogată şi cu cheltuială, cele maĭ de trebuinţă şi maĭ de folos, maĭ întâĭ sfinţita şi dumneḑeiasca Liturghie (Mystagogie), iar acum acest Cĭaslov, ca să să împartă şi să se dea în dar preoţilor ortodoxĭ de acolo pentru mântuirea luĭ sufletéscă şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pentru pomenirea pururea pomeniţilor luĭ părinţĭ, ca să nu se strîmtoreze din lipsa de cărţĭ de la serviciul lor bisericesc şi de tóte ḑilele. A căruĭ bună-voinţă prea piósă şi iubitóre de Christos primind-o cu plăcere, datorim cu toţiĭ pentru ast-fel de bine-facere bogată a sa către noĭ şi har, să rugăm neîncetat Pronia cea a-tot-prevĕḑĕtóre a luĭ Dumneḑeŭ, ca să-l întăréscă şi să-l protégă pe strălucirea sa aicea ca să petreacă viaţă fericită şi cu totul plăcută, cu adunarea rudelor sale în tótă viaţa, iară după trecerea din cele vremelnice să-ĭ învrednicéscă pe toţĭ şi de veselia şi plăcerea cea ne-spusă şi ne-vorbită a sfinţilor din vecĭ. Amin.

Pe pag. 732 se citesc următórele în arăbesce:

Venerabilĭ fraţĭ, carĭ veţĭ citi acéstă carte bine-cuvîntată, vĕ rog şi vĕ conjur, eu care am tipărit acestea, să-mĭ iertaţĭ toate greşelile şi nepotrivelile pe carĭ le voĭ fi făcut, fiind-că limba arăbéscă mĭ-e streină şi fiind-că sunt, ca om, păcătos şi supus greşeliĭ, căcĭ perfect e numaĭ Dumneḑeu.

Primiţĭ dar buna-voinţa mea şi scuzele mele, cum a primit Domnul Nostru ceĭ doĭ banĭ aĭ vĕduveĭ. Dacă Dumneḑeŭ ne va îngăduì să tipărim altă carte, ne vom silì a pune maĭ multă grijă şi veghere, după cum ne va ajuta Domnul, a căruia slavă să fie în vecĭ. Iertarea şi mila sa să fie în vecĭ cu voĭ. Amin. Tipărit în Bucurescĭ în Ungrovlachia, de Antim ieromonah, Georgian din naştere, în anul dela Christos 1702 în luna hozivan (Iunie).

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Paris: Biblioteca Naţională.
Picot, *Anthime,* nº 21, p. 541. — V. maĭ sus, p. 433.

248.

1703.

138. Catechism, tradus de G. Buitul, Cluj, 1703.

Catechismus, Szau Summá Krédinczéi Katholicsést. R. P. Petri Canisii. Doctor Szkrip: szvent den Rendul Szociéy luy Issus. Entorsz pré limbá Rû[m]enászke, dé R. P. Buitul Gsurgs, Doct: Szkrip: szvente den ácselás Rend. Akum de isznove tiperit Ku oszirdie R. R. P. P. Szociéy luy Issus Si Inkinát entru csinszte. Illustrissimi si Reverendissimi Athanazie, Den Milá luy Dumnezeo, si szkaunuluy Aposztelészk Archi-Episcopuluy, de czárá Ardaluluy; Asisdire si szvetnic maj din Leuntru al Ennelczátuluj Emperat. Tiperit en Klus en Anul Domnuluj 1703.

In-12 de 60 de foĭ. Titlul este reprodus întocmaĭ după Szabó.

Acest catechism apăruse într'o primă ediţie la 1636, la Pojon. Horányi, *Nova Mem. Hung.,* I, 627. — Szabó, *Régi magyar könyvtár,* II, 586. — Popp, *Disertaţie,* 38, text şi notă. — *Arch. f. siebenb. Landesk., N. Folge.* XIX, 629.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

139. Noul Testament, Bucurescĭ 1703.

НОУЛ

ТЄСТАМЄНТЪ

ЙКУ'МЬ ѦТЪ'И ТУПЪРИ'ТЬ

Ѧтрачеста кънѣ, пре лѣмба
Рѕмжнѣскъ.
Кѕ порѕ'нка шѝ кѕ тѡатъ келтѕіала Прѣ лѕминатѕлѕй,
Шѝ ѧнъліатѕлѕй, ѡбнтѡрюлѕи де Хс̃ Дѡмнѣ шѝ
ѡблъдѕнтѡрю â тѡтъ цара
Рѕмжнѣскъ,
Іѡ КѡНЄТѦНДИ'НЬ,
Б: Басарабъ Кѡекѡдь.
Кѕ благословенїѧ Прѣ сфѣцитѕлѕй Мнтрополитъ,
шѝ ѣѳархѕлъ плаюрнлѡрь,
Кур ѲЄОДѡЄІЄ.
Шѝ сѧѕ Тѵпърѣтъ
Ѧ тѵпографѣѧ домнѣскъ, ѧ ѡрашѕлъ Бѕкѕрѣщилорь.
Ла ѧнѕлъ Мжнтѕнрїй, ,ѧѱ͡г.
Де смерѣтѕлъ ѧтрѕ Їермонахи Йѳдїмъ Їкирѣнѕлъ.

In-4º de 2 foĭ nenumerotate şi 109 numerotate. Tipărit cu negru, cu caracterele *Bibliei* din 1688 şi cu 34 de rînduri în pagina incadrată. Pe primele 2 foĭ se află titlul de mai sus, incadrat în florĭ de compoziţiune tipografică, stema lui Constantin Brâncovénu (facs. nº 249), stihurile şi scrisóre de dedicaţie reproduse mai jos.

„Patru sânt râuri denŭ Raĭu ce cură,
Pre cumŭ grăĭaşte sfânta Scriptură.
„Patru evangheliĭ den Cerĭu ne tună
Şi la credinţă pre toţi adună.
„Patru sântŭ sémne tot îndoite,
Şi ale ţărâi foarte slăvite,
„Cu care sémne să-ncoronézĕ
Domnul Constandin tot omul créză
„Ce să numéşte şi Băsărabă,
Dé-ĭ Domnulŭ viaţă multă să aibă".

„Pré luminatuluĭ, înnălţatuluĭ şi bunuluĭ credincĭos Domnŭ şi oblăduitorĭu a toată Ţara Rumânéscă, Io Constantinŭ Basarabă Voevodŭ, plecate închinăcĭunĭ.

Boldul cerĭuluĭ. „Intoarce-se pururé magnitulŭ cătră polusŭ, zboară spre înnălţime foculŭ, plécă-se în sânul pământuluĭ piatra, alérgă apele în braţele mărĭĭ, şi în scurte cuvinte toate lucrurile cătră chendrulŭ lorŭ să plécă. Deci dară de ĭaste aşa, nu ĭaste nici de cumŭ minune, de vréme ce acestuĭ dumnezeescŭ Testamentŭ toate ce sânt în sânulŭ credincĭosuluĭ, ĭubitorĭuluĭ de Hs. şi creştinesculuĭ tău suflet, ca la unŭ chendru firescŭ alérgă: pentru ce, că precumŭ céle sfinte să cuvinŭ sfinţilorŭ, şi céle sfinţite sfinţiţilorŭ, aşa şi céle creştineşti creştinilorŭ să cuvinŭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Multe adevărate creştineşti şi de Dumnezeu plăcute şi de suflete folositoare cărţi, dentru ale Mării tale cheltuĭale, spre folosulŭ cel de obşte, s-au dat; ĭară de cât toate maĭ folositoare de suflete şi mântuitoare ĭaste acĭasta a nouluĭ Testament. Pentru că, de vréme, după cum zice fericitul Pavel, alt nu ĭaste Evangheliĭa, Către Rom. cap. 1.

249. — Stema Ţărei-Românesci din *Noul Testament*, 1703.

fără numaĭ putéré luĭ Dumnezeu spre mântuire la tot cela ce créde, arătat ĭaste cum că decât toate cărţile besericeştĭ acĭasta ĭaste maĭ folositoare de suflete şi mântuitoare. De vréme ce Evangheliĭa ĭaste sabiĭa caré biruĭaşte toate armele protivniculuĭ, cu acĭasta călcăm toate rélele, răbdăm cu îndrăznélă céle înprotivă, gonirile, ticăloşiile, năcazurile şi moarté, asămănându-ne celuĭ ce bine s-au vestit şi mult pătimaşuluĭ Mântuitorĭu: Pren mijlocul Evangheliei biruim pre Iudeĭ, ruşinămŭ nebună înţelepcĭuné neînţelepţilorŭ înţelepţi aĭ lumiĭ aceştiĭa; cu Evangheliĭa Pavelŭ au smeritŭ mândriĭa Romeĭ şi într-ânsa o au întemeĭatŭ; Ioannŭ cu lumina Evangheliei au luminat întunecata Elada; Petrŭ au întorsŭ toată Iudea şi toţĭ Apostoliĭ aŭ sădit viĭa cé de taină, besérica: supus-au răsăritul, biruit-au pre tirani, n-au băgat în sémă sudălmile, n-au socotit muncile, izgonirile şi moarté, ci mergé bucurându-se de spre faţa adunării. Evanghelia arată pre celŭ ce pentru noĭ s-au întrupat, pătimind şi cu necinste murind, cé desăvârşitŭ a luĭ dumnezeire, şi desăvârşit omenire; adeveréză pre cé de margine a luĭ începătoare Fapte, cap. 5.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

stăpănire a vieţiĭ şi a morţiĭ. Prin Evanghelie ne-amŭ înpăcat cu Dumnezeu, şi denŭ fiĭ mânieĭ ne-amŭ învrednicit a-ĭ fi fiĭ prinŭ botezŭ: prinŭ Evanghelie eu
Carin. cap. 4. pre voĭ amŭ născutŭ. Deci câtă platĕ socotesţti, pré luminate Doamne, să ĭaĭ dela bogatulŭ dătătorĭu şi platniculŭ Dumnezeu pentru tyĭpăritulŭ dumnezeeştiĭ aceştiia şi de suflete folositoareĭ cărţi al Nouluĭ Testamentŭ? Mare slavă au luatŭ adevăratŭ şi cinste nemuritoare Ptolomeu, înpăratulŭ Eghypetuluĭ, pentru tălmăciré Biblieĭ în limba elinéscă. Iară Mărĭa ta maĭ mare cinste şi platĕ veĭ lua în acĭastă lume şi în cé viitoare, pentru căci Noulŭ acesta Testamentŭ alŭ mântuitorĭuluĭ, fiindŭ întru limba cé părintéscă tălmăcitŭ, cu ale Mării tale cheltuĭale spre cé de obşte folosinţă l-aĭ maĭ tyĭpăritŭ şi l-ai datŭ. Deci pentru acĭasta fără îndoĭală adeverezŭ cumŭ că aicé veĭ să séceri roada acestuĭ bine şi a creştinestilorŭ tale lucrări: întărire linĕ, viaţă îndelungată şi mulţi ani la prea înnălţatŭ scaunul Măriĭ tale, asupra vrăjmaşilorŭ tăi biruinţă, dumnezeĭască scutire şi ajutorĭu la toată pré luminată casa Mării Tale; ĭară în cé viitoare nespusele acéle bunătăţi carele mai nainte de întemeĭaré lumiĭ s-au gătitŭ creştinilorŭ şi credincĭoşilor Domni.

„Priiméşte-o dară cu ochĭu blândŭ şi aşa să te avemŭ cu sănătate şi cu zile îndelungate, în ani mulţi, spre slava şi lauda pravoslavnicilorŭ creştini, şi spre sporĭulŭ folositoarelor de suflete ca acésté fapte.

„Al Mării tale mic şi plecatŭ rugătorĭu,
„Smeritulŭ întru Iermonahi,
„Anthimŭ Ivirénulŭ.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţi.—Mănăstirea Némţuluĭ.
Gaster, *Chrestomatie*, I, 347.
Picot, *Anthime*, 547.—Puşcariu, *Documente*, 371.

140. Sevastos Trapezuntiul Chimenitul, *Invĕţătură dogmatică a bisericeĭ răsăritene*, Bucurescĭ 1703. — Grecesce.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ | ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ | Τῆς ἁγιωτάτης ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς Ἐκκλησίας, | Περιέχουσα κατ'ἐξαίρετον λόγον τρία τινά· | ΠΡΩΤΟΝ, | Πότε μεταβάλλονται τὰ ἅγια εἰς Σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. | ΔΕΥΤΕΡΟΝ, | Ὅτι ἡ Θεοτόκος ὑπέκειτο τῷ προπατορικῷ ἁμαρτήματι· | Καὶ ΤΡΙΤΟΝ, | Ὅτι αἱ μερίδες οὐ μεταβάλλονται εἰς Σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. | Συντεθεῖσα παρὰ τοῦ Σοφωτάτου Διδασκάλου Κυρίου | Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμηνίτου· | Ἀφιερωθεῖσα δὲ, | Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Δεσπότῃ, Κυρίῳ Κυρίῳ Δοσιθέῳ, πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ, | καὶ πάσης Παλαιστίνης· | Ἡγεμονεύοντος τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Κυρίου Ἰωάννου | Κωνσταντίνου Βασαράβα Βοεβόνδα Πάσης Οὐγγροβλαχίας· | Καὶ νῦν τὸ Πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα, | Ἀναλώμασι τοῦ εὐγενεστάτω, καὶ λογιωτάτω ἄρχοντος | Ποστελνίκου, Κυρίου Γεωργίου τοῦ Καστριώτου· | Πρὸς τὸ παρέχεσθαι δωρεὰν τοῖς ὀρθοδόξοις· | ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας· | Ἔτει ἀπὸ θεογονίας, ᾳψγ'. Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον· | Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου, τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

(La sfîrşit:) Ἐτυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας· Ἀναλώμασι μὲν τοῦ Εὐγενεστάτου καὶ λογιωτάτου Ἄρχοντος Ποστελνίκου Κυρίου Γεωργίου τοῦ Καστριώτου· Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Ἀνθίμου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας. Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου· Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ ᾳψγ'. κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Invăţătură dogmatică a prea sfinteĭ Biserici răsăritene şi universale, cuprinḑênd prin escepţinne treĭ cestiunĭ: Intâĭ: Când se prefac sfintele trupul şi sângele luĭ Christos. Al doilea: Că Născătórea de Dumneḑeŭ a fost supusă păcatuluĭ strămoşesc. Şi al treilea: Că părticelele nu se prefac în corpul şi sângele luĭ Christos. Compusă de prea învăţatul profesor Domnul Sevastos Trapezuntiul Chimenitul şi afierosită Prea sfinţituluĭ Stăpân Domnuluĭ Domn Dositeiŭ Patriarchul sfinteĭ cetăţĭ a Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina. Pe când era Domn Prea Inălţatul Domnitor Domn Ioan Constantin Basarab Voevod a tótă Ungrovlachia. Şi acum întâĭ publicată cu cheltuiala prea nobiluluĭ şi prea învăţatuluĭ boer Postelnicul Domnul Gheorghe Castriotul, spre a se da în dar Ortodoxilor. In Bucurescĭ Ungrovlachieĭ. In anul dela nascerea Domnuluĭ 1703, luna Septemvrie. De Antim ieromonachul din Iviria.

(La sfîrşit:) S'a tipărit în Bucurescĭ Ungrovlachieĭ, cu cheltuiala prea nobiluluĭ şi prea învăţatuluĭ boer, Postelnicul Domnul Gheorghe Castriotul, de cel maĭ mic între ieromonachĭ Antim din Iviria. Prin îngrijirea şi corectarea a prea învăţatuluĭ Domn Ioan Efesanul. In anul mântuireĭ 1703, luna Septemvrie.

In unele exemplare dedicaţiunea către Dositeiŭ este înlocuită cu următórea:

Ἀφιερωθεῖσα δὲ τῷ θεοστέπτῳ, ὀρθοδοξοτάτῳ καὶ μεγίστῳ βασιλεῖ Πέτρῳ Ἀλεξιάδῃ καὶ αὐτοκράτορι πάσης μεγάλης, μικρᾶς καὶ λευκῆς Ῥωσίας καὶ ἑτέρων πολλῶν μερῶν, ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, πατρικῷ καὶ προπατορικῷ κληρονόμῳ.

Dedicată celuĭ de Dumneḑeŭ încununatuluĭ, prea drept credinciosuluĭ şi prea mareluĭ rege Petre Alexievicĭ şi împărat a tótă Rusia mare, mică şi albă şi altor multe părţĭ dela răsărit şi de la apus, moştenitor părintesc şi strămoşesc.

In aceste exemplare numele luĭ Constantin Brâncoveanu şi al oraşuluĭ Bucurescĭ sunt suprimate.

In 4º de 7 foĭ fără număr, 400 de pagine, şi 1 fóie la sfîrşit. In cóla întâia se numerotéză foile.

Pe verso titluluĭ se află stema ţăreĭ (nº 214) şi cele 8 versurĭ asupra stemeĭ, reproduse maĭ sus, p. 297. Nu ştim cu ce au fost înlocuite acestea în exemplarele dedicate luĭ Petru-cel-Mare al Rusieĭ.

Restul foilor liminare este ocupat de o scrisóre a Postelniculuĭ Gheorghe Castriotul către Dositeiŭ şi de arătarea cuprinsuluĭ.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 50-51, nº 140 şi 141. — Picot, *Anthime*, 545, nº 26.

141. Serviciul sfinţireĭ bisericeĭ, Bucurescĭ 1703. — Grecesce.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ | ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ | Εἰς Ἐγκαίνια Ναοῦ· | Ἀφιερωθεῖσα | Τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Θειοτάτῳ Δεσπότῃ, | Κυρίῳ Κυρίῳ ΓΑΒΡΙΗΛ τῷ Οἰκου- | μενικῷ Πατριάρχῃ· Ἡγεμονεύοντος τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου Κυρίου | Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα | Βοεβόδα πάσης Οὐγγροβλαχίας· | Καὶ νῦν τὸ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα, | Ἀναλώμασι τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου | πρώην Σοφίας Κυρίου Κυρίου Αὐξεντίου. | Πρὸς τὸ παρέχεσθαι δωρεὰν τοῖς ἀρχιερεῦσιν· | Ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας· | Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ αψγ' | Κατὰ Μῆνα Δεκέμβριον· | Παρὰ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἰβηρίας.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

(La sfîrşit:) Ετυπώθη ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγγροβλαχίας· Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ αψγ΄. Σπουδῇ μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου πρώην Σοφίας Κυρίου Κυρίου Αὐξεντίου. Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Ἐφεσίου.

Explicarea şi serviciul la sfinţirea bisericeĭ, afierosită prea sfinţituluĭ şi prea dumneḑeesculuĭ stăpân, Domnuluĭ Domn Gavriil, Patriarch ecumenic. Pe când domnia prea Inălţatul Domnitor Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod a tótă Ungrovlachia. Şi acum dată în tipar cu cheltuiala preasfinţituluĭ Mitropolit fost al Sofieĭ Domnul Domn Auxentie, spre a se împărţi în dar Archiereilor. In Bucurescĭ Ungrovlachieĭ, în anul mântuireĭ 1703 în luna luĭ Decemvrie, de Antim ieromonachul din Iviria.

(La sfîrşit:) S'a tipărit în Bucurescĭ Ungrovlachieĭ. In anul mântuireĭ 1703, prin îngrijirea şi cu cheltuiala prea sfîntuluĭ Mitropolit maĭ nainte al Sofieĭ Domnuluĭ Domn Auxentie, cu sîrguinţa şi îndreptarea prea învăţatuluĭ Domn Ioan din Efes.

In-4° de 5 foĭ liminare şi 25 foĭ numerotate. Tipărit cu roşu şi negru.

Pe verso titlului se află stema ţĕreĭ cu 4 distihurĭ. În cele-l-alte foĭ liminare să află o scrisóre de dedicaţie a luĭ Auxentie către Gavril, Patriarchul ecumenic.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.—Londra: Museul Britanic. Picot, *Anthime*, 546, nº 27.

142. Ştefan Brâncoveanu, *Cuvînt panegiric la adormirea Născătóreĭ*, Bucurescĭ 1703. — Grecesce.

ΛΟΓΟΣ | ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ | Εἰς τὴν ἔνδοξον Μετάστασιν τῆς | Ἀειπαρθένου Θεομήτορος. | Συντεθεὶς μὲν παρὰ Στεφάνῳ Υἱῷ | τοῦ Γαληνοτάτου, καὶ εὐσεβεστάτου | Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας | Κυρίου Κυρίου, | Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα. | Τῇ δὲ Γαληνοτάτῃ καὶ Φιλοχρίστῳ αὐ- | τοῦ Μητρὶ Κυρίᾳ Κυρίᾳ Δόμνᾳ Μα- | ρίᾳ, ὡς υἱϊκῆς εὐλαβείας ἐνέχυρον τα- | πεινῶς ἀφιερωθείς. | Ἐκφωνηθεὶς δὲ παρὰ Ῥαδούλω αὐτοῦ | ἀδελφῷ. | Ἐν Βουκουρεστίῳ, Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομο- | νάχῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας. αψγ΄.

Cuvînt panegiric la Prea mărita adormire a Născătóreĭ de Dumneḑeu pururea Fecióră, compus de Ştefan, fiul prea blândului şi prea piosuluĭ Domn a tótă Ungro-Vlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab, şi cu umilinţă afierosit blândeĭ şi iubitóreĭ de Christos mame Dómna Dómna Maria Dómna, ca dovadă de respect fiesc, pronunţat de Radu fratele său. In Bucurescĭ, de Antim Ieromonahul din Ivir, 1703.

In-8° mic de 16 foĭ nenumerotate, dintre carĭ ultima e albă.

Prefaţa:

Γαληνοτάτη Δέσποινα, καὶ Μήτηρ μου Γλυκυτάτη.

Δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τὴν ἡλικίαν, ὁποῦ εὑρίσκομαι νὰ γεννήσῃ ὁ ἄνος (ἄνθρωπος) νοήματα ὑψηλά, νὰ τὰ διατάξῃ μὲ ἁρμονικὴν διάθεσιν, καὶ νὰ τὰ σχηματίσῃ μὲ τὴν πρέπουσαν εὐφράδιαν. ὥστε ὁποῦ ἀνίσως καὶ εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο λογίδριον εὑρεθῇ νόημα εὐγενὲς, εὔρυθμος τάξις, ἢ σχῆμα τεχνικὸν, θέλει εἶναι χάρισμα τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἀγγέλων, ἡ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ὀποία βοηθεῖ μὲ πλουσιοπάροχον χεῖρα, καὶ ἐνδυναμώνει ἐκείνους, ὁποῦ μελετοῦσιν εὐλαβῶς τὴν δόξαν της, καὶ τὸν ἔπαινον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς Χριστιανικάς σου πράξεις, Δέσποινα εὐσεβεστάτη, ἐπειδὴ καὶ εἰς ὅλας σου σχεδόν τα ἔργα λάμπει μία ἐξαίρετος δύναμις, ἔργον δηλαδὴ, καὶ ἀντίληψις τῆς παναχράντου Νύμφης, ἡ ὁποία βλέπει με ἱλαρὸν ὄμμα, καὶ δέχεται τὴν ταπεινήν σου δέησιν, ὁποῦ βάνεις διὰ προοίμιον, καὶ ἀρχὴν εἰς πᾶσαν σου ἠθικὴν ἐνέργιαν. Ταύτην τὴν Θεάρεστον συνήθειαν ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἔμπροσθέν τους ὡς καθρέπτην τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κατευθύνεται κάθε πρᾶγμα εἰς τιμὴν, καὶ δόξαν τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ μὲ τὴν μεσιτείαν, καὶ σκέπην τῆς Μητροπαρθένου Μαρίας. Ἰδοὺ λοιπὸν, ὦ Δέσποινα Θεοσεβεστάτη, ὁποῦ σοῦ προσφέρω τὴν ἱερὰν ὑμνολογίαν, ὁποῦ ἐσύμπλεξα, ὄχι μόνον διὰ τὶ λαμβάνεις τροφὴν πνευματικὴν μὲ τὴν ἀκοὴν τῶν ἐγκωμίων τῆς ὑπερενδόξου Κόρης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ διδάσκεται ὁ Λαὸς τοῦ Κυρίου νὰ βάνῃ ὡς θεμέλιον σταθερὸν πάσης ἐργασίας τὴν θερμὴν πρεσβείαν τῆς κεχαριτωμένης Θεομήτορος. Δέξαι λοιπὸν μὲ μητρικὰ σπλάγχνα φιλομήτορος Υἱοῦ τὸ ἐλαχὲς (ἐλάχεστον) δῶρον, καὶ μὲ τοῦτο τὴν ὠφειλωμένην σοι ἐγκάρδιον υἱϊκήν μου εὐλάβειαν, ὁποῦ σοῦ προσφέρω, Μήτηρ μου γλυκυτάτη. Ἔτζι νὰ σὲ ἔχω διὰ πρεσβειῶν τῆς Παναχράντου, μὲ τὸν Γαληνότατόν Αὐθέντην καὶ Πατέρα, μακροημερεύουσαν, πολυχρίνιον, καὶ παντὸς κακοῦ ἀνωτέραν.

Τῆς σῆς Γαληνότητος εὐπειθὴς καὶ εὐλαβέστατος υἱὸς,
Στέφανος Μπραγκοβάνος.

Prea blândă Stăpână şi prea dulcea mea mamă!

Nu este cu putinţă, în vîrsta în care mĕ aflu, să producă omul cugetărĭ înalte, să le ordineze cu o dispunere armonică şi să le formeze dupĕ o eloquenţă cerută; încât dacă probabil şi în acest cuvinţel sĕ va afla vre-o cugetare nobilă, o ordine bine-regulată, saŭ vre-o formă artistică, va fi acésta o dăruire a Impĕrăteseĭ Ingerilor, care ajută cu mâna sa cea prea îndurătóre şi împuternicesce pe aceia, carĭĭ studiază cu religiositate mărirea şi lauda eĭ. Aceeaşĭ să întîmplă şi în faptele tale, Stăpână prea piósă, pentru că maĭ în tóte lucrurile tale lucesce o putere escepţională, adecă o lucrare şi o apucătură a Mireseĭ ceĭ fără prihană, care privesce cu ochiĭ veselĭ şi primesce ruga ta umilită, ce o facĭ la pregătirea şi începutul a tótă fapta morală. Acéstă deprindere plăcută luĭ Dumneḑeŭ trebue s'o aĭbă înaintea lor ca o oglindă fiiĭ Bisericeĭ, pentru ca să se îndrepteze orĭ-ce lucrare spre cinstea şi mărirea A-tot-puterniculuĭ Dumneḑeŭ, prin solirea şi acoperemêntul Maĭceĭ pururea Fecĭóreĭ Marieĭ. Iată dar, Stăpână ĭubitóre de Dumneḑeŭ, pentru ce-ţĭ dedic acéstă sânţită cuvîntare de laudă, pe care am compus-o, nu numaĭ pentru ca să primescĭ un ospăţ sufletesc prin ascultarea laudelor prea măriteĭ Fecĭóre, ci ca să se înveţe şi poporul luĭ Dumneḑeŭ să pună ca temelie statornică la tótă lucrarea căldurósa solire a Născătóreĭ de Dumneḑeŭ celeĭ pline de dar. Primesce dar cu inimă de mamă acest mic dar al fiuluĭ celuĭ iubitor de mamă şi cu acéstă datorita-ţĭ umilinţă din inimă fiască ce ţĭ-o dedică, mama mea cea prea blândă! Şi aşa să te am prin solirile celeĭ prea Curate, împreună cu prea blândul meŭ Domn şi Părinte, întru îndelungate ḑile la mulţĭ anĭ, şi ferită de tot rĕul.

Al blândeţeĭ tale supus şi prea umilit fiŭ,
Ştefan Brâncoveanu.

Trad. de C. Erbiceanu.

Bucurescĭ: Biblioteca C. Erbiceanu.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, I, 50, Nº 138. — Picot, *Anthime*, 544. — Erbiceanu, în *Biserica Ortodoxă*, XV, 307 şi 324 şi *Patru cuvinte*, 19.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

143. Cĭaslov slavonesc, 1703.

Чáсословъ. — Напечатáна бысть сĭѧ Книга глáемаѧ чáсослокъ при дръжáкѣ Великá Гдрѣ Їѡ Кѡнстандíнъ Басарáба ВВ... Їеромонáхомъ Йндíмомъ въ 1703 г.

In 8 de 4 foĭ, 720 pag. şi 3 foĭ.
Petersburg, Biblioteca Imperială Publică.
Karataev, Хронологическая Роспись, nº 1208. — Picot, *Anthime*, 545, nº 24.

1704.

144. Apostol, Buzĕŭ 1704.

Я Й Т О Л Ъ
КѪ МИЛЙ ЛѪЙ ДМНЄЗЪѪ
Єфíтзль,
Кáреле âкѕм â дѡwаръ, прекѕм май наинте âѕ
фост âшъзат дѕпъ чел Гречéск, саѕ Тѷпърит.
Ан зйлеле прѣ Анълцатзлзй Домнь, шй
ѡблъдзитóрю â тоатъ Цáра Рѕмжнѣскъ,
Їѡ Константúнъ Басарáбъ Воевод.
Кѕ Блгвенїѧ прѣ сфйцйтзлзй Пъринте
Кур Θеодѡсїе
Митрополúтзл â тóатъ Оѷгровлахíѧ.
Шй саѕ Тѷпърит ѧ сфйта Єпкопїе дин Бѕз:
Прин ѡстенѣла â сйнгзрь Єпкóпзлзй
де Бѕзъѕ Кур Дамаскúнь.
Ан ãнѕл дела зидирѣ Лѕмїй, ѕ҃вї. Йръ дела Хс̃, ѧ҃ѱѳ

In folio de 4 foĭ fără numerotaţie şi peste 176 foĭ nenumerotate. Tipărit cu negru şi roşu, cu 34 de rînduri pe pagină. Pe verso titlului se află stema lui Constantin Basarab Voevod (facs. 227), şi stihurile de mai jos. In foile liminare se află prefaţa reprodusă mai departe şi o gravură representând pe un Apostol, semnată Ѯрсѣл зѳг. (facs. 251). La începutul textului sĕ află altă gravură semnată Іѡаннкнс Б(acov), ѧѱ (1700) (facs. 250).

„Stihurĭ politice asupra cinstiteĭ crucĭ şi a corbuluĭ din stema pré luminatuluĭ Domnŭ Io Constantin Basarab Voevoda.

„De de multŭ corbiĭ au adusŭ Proroculuĭ Ilie
Hrană de trupŭ, nemernicindŭ fiindŭ el în pustie,
„Iară acumŭ hrană de sufletŭ Ţăriĭ noastre aduce
Corbul ţiindŭ în gura sa dumnezăĭască cruce.
„Hrană de sufletŭ, căcĭ prin ĭa Măriĭa ta face
Şi cu noĭ toţĭ Hs. milă şi multŭ dorită pace.
„Atâta câtŭ Beséreca créşte întru sporire
Intru a Mărieĭ tale pré bună norocire,
„Cu acĭasta ne lăudămŭ în céste vremĭ cumplite,
De toate, din suflet, dându luĭ Dumnezău mulţemite.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

250. — *Învierea Domnuluĭ*, după *Apostolul* din 1704.

„Pré blagocestivuluĭ, pré luminatuluĭ, pré înnălţatuluĭ Domnŭ şi oblăduitorĭu a toată Ugrovlahiĭa, Domnuluĭ, Domnuluĭ nostru Io Constantin Basarab Voevoda, sănătăte, pacĭnică viĭaţă şi darurĭ de biruinţă şi spăsenie, ca să se dăruĭască Măriei sale, rugăm.

„Lucru plăcutŭ luĭ Dumnezău maĭ multŭ decâtŭ alte bunătăţĭ, ne învăţămŭ din dumnezăĭasca scriptură, că ĭaste mulţemita ce să face sfinţieĭ sale de cătră ceĭ mulţemitorĭ pentru a luĭ facere de bine, pré înnălţate şi luminate Doamne. Acĭasta fericitulŭ Pavelŭ cu lumina dumnezăeştiĭ însuflărĭ cunoscândŭ, o adeveréză cu singură fapta: cândŭ întru toate poslaniile sale şi maĭ alesŭ la începuturĭ dă mulţemită luĭ Dumnezău de toate, încă şi pre alţiĭ spre acĭastaşĭ aducere de jârtvă îndémnă. Iară stâlpul pravoslavieĭ noastre, sfântul Ioannŭ Zlatoustŭ, la céle de năravurĭ învăţăturĭ ale sale cătră Efesénĭ, laudă pre ceĭ mulţămitorĭ, zicândŭ: Nimica nu veselésţe pre Dumnezău maĭ multŭ de câtŭ acéĭa cândŭ ĭaste cineva mulţemitorĭu; încă şi cap tuturorŭ bunătăţilorŭ numéşte mulţemita. Şi ĭaste cu adevăratŭ, de vréme ce jârtvă mai cu bunŭ miros decât toate jârtvele ĭaste luĭ Dumnezău mulţemita, că dintr-ânsa esŭ toate alte bunătăţĭ ca dintr-o firéscă rădăcină, şi într-ânsa ca o mirézmă întru céle cu bun miros florĭ să cuprindŭ. Căcĭ mulţemita arată bunătaté, şi mărturiséşte mila şi purtaré de grijă şi toată faceré de bine a făcătorĭuluĭ cătră făptură, precumŭ ĭară acolò fericitul Zlatoustŭ zice. Şi cu jârtvă ca acĭasta să lipéşte de Dum-

Efes. Cap. 5, sh. 10.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

nezău stăpânulŭ şi izvorulŭ bunătăţilorŭ şi-l întoarce spre sine cu milă mulţemitorĭulŭ, carele nu-l laudă numaĭ din gură ci din singurŭ adevărulŭ inimiĭ. Iară de ceĭ nemulţemitorĭ avem pildă maĭ luminată, afară de alţiĭ, pre strămoşul nostru Adam, căruĭa, ca cela ce era întâĭ ziditŭ, i să cădé să cunoască bunătatea făcătorĭuluĭ şi să-ĭ mulţeméscă, căcĭ l-au adus dintru nefiinţă întru fiinţă, şi cu chipulŭ său l-au cinstitŭ şi l-au pusŭ înpăratŭ preste alte făpturĭ. Că şi poruncă pentru acéĭa ĭĭ pusése luĭ ca o lucrare firéscă, ca să-l deştépte spre mulţemită. Dar el înnălţându-se cu minté şi călcându porunca, şi atingându-se şi de cinsté făcătorĭuluĭ după sfatul şarpeluĭ şi cuvântul Eviĭ, că vor fi ca niște dumnezeĭ, s-au făcutŭ întâĭ elŭ pildă de pedépsa nemulţemitorilor, că ş-au întorsŭ mila sa de cătră dânsulŭ Dumnezău, şi l-au lepădatu afară din dulcĭaţa raĭuluĭ. Cu acésté şi eu nevrédniculŭ faptŭ al măĭnilorŭ luĭ Dumnezău, stăpânuluĭ celuĭ proslăvitŭ în Troiţă, deşteptându-mă spre cunoştinţa bunătăţiĭ sfinţieĭ sale ceĭ multe, ce au făcut şi face cu mine, ştiindŭ că nimica dintru a mé vrednicie nu fac, ci orĭ ce începu spre lauda luĭ, a luĭ ĭaste voinţa, şi ce sfârşescu, a luĭ ĭaste lucraré; pentru acéĭa plecŭ şi trupulŭ mieu şi sufletulŭ înpreună cu toate simţirile şi mă închinŭ luĭ, şi proslăvescu sfântŭ numele luĭ, şi-ĭ mulţămescu de toată faceré luĭ de bine. Căcĭ bine au voitŭ de m-au făcut lui-şĭ slujitorĭu, şi lucrătorĭu întru a luĭ duhovnicĭască vie, şi m-au îndemnat de am începutŭ, şi mi-au ajutatŭ de am tipăritŭ acĭastă sfântă carte Apostol. Acéste căzute şi datornice fiindŭ, ca să le dămŭ întâĭ stăpânuluĭ stăpânilor Dumnezău, pentru bunătăţile luĭ, ştimŭ că şi porunca luĭ Hs. mântuitorĭuluĭ avemŭ, să dăm, după făcătorĭulŭ şi stăpânilorŭ pământeştĭ, célé ce să cuvinŭ. Că zice: Daţĭ ce ĭaste alŭ luĭ Dumnezău luĭ Dumnezău, şi ce ĭaste al Chesarĭuluĭ Chesarĭuluĭ: Adecă să dămŭ noĭ ceştĭ maĭ micĭ celorŭ de Dumnezău încununaţĭ cu stăpâniĭa datornică cinste şi mulţemită, ca unor purtătorĭ de grijă de binele de obşte. Precum şi dumnezăesculŭ Pavelŭ arată mulţemită spre casa luĭ Onisifor pentru binele
2 Tim. cap. 1. sh. 16. ce-ĭ făcuse. Că zice: Dé Domnulŭ milă casiĭ luĭ Onisiforŭ, că de multe orĭ mi-au făcutŭ odihnă, şi de lanţurile méle nu s-au ruşinatŭ. Incă şi pre alţiĭ în-
1 Tim. cap. 6, sh. 1. démnă, ca să-l urméze cu fapta de mulţămită. Cătră Timotheĭ, zicându: Câţĭ sântŭ supt jugŭ slugĭ, pre stăpâniĭ săĭ a toată cinsté vrédnicĭ a fi să-ĭ socotéscă. Acĭastă poruncă a stăpânuluĭ Hs. cu totŭ sufletulŭ cuprinzându-o, şi cu cé de Dumnezău însuflată învăţătură a fericituluĭ Pavelŭ luminându-mĭ ochiĭ proasteĭ méle minţi, eu smeritulŭ rugătorĭu de sănătaté Măriiĭ tale, caut la céle marĭ şi dinŭ cé firéscă bunătaté Măriiĭ tale făcute isprăvĭ spre mine mult plecatulŭ; căcĭ cu vréré stăpânuluĭ Hs. m-aĭ luat şi la păstorĭia acĭasta a turmeĭ ceĭ cuvântătoare a luĭ m-aĭ rădicatŭ, nu după vre-o vrednicie a mé, — că în mine nicĭ un lucru vrédnicŭ de cinste nu ştiu, — ci după mare mila Măriiĭ tale făcându. Ce voĭu răsplăti dară Domnuluĭ şi stăpânuluĭ mieu, Măriiĭ tale pré înnălţate Doamne, pentru toate célé ce aĭ făcutŭ şi facĭ cu a mé nevrednicie? Ştiu că slobozeniĭa mé ĭaste cumpărată cu multŭ preţulŭ bunătăţiĭ Măriiĭ tale, după zisa unuĭ filosof: cela ce ĭa faceré de bine îşĭ vinde slobozeniĭa. Şi acĭasta ĭaste ce să zice: că luĭ Dumnezău şi părinţilor şi făcătorilor de bine, nicĭ odată a face din destul sau a răsplăti cumŭ să cade nimené nu poate. Şi ce vrédnică răsplătire pocĭu eu smeritulŭ să aducŭ Măriiĭ tale, fără numaĭ mulţămită şi osârdiĭa inimiĭ méle, întru cinsté de Dumnezău încununateĭ stăpânieĭ Măriiĭ tale? Iară în locŭ de slujbă aducŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi închinŭ Măriiĭ tale acĭastă mică ostenélă a noastră, adecă acĭastă sfântă carte, Apostolŭ ce au eşitŭ din Tipografiĭa Măriiĭ tale; care cu vréré luĭ Dumnezău şi cu bunŭ sfatulŭ şi voinţa şi blagosloveniĭa sfinţiiĭ sale, pré sfinţituluĭ Archipăstorĭuluĭ nostru şi Mitropolituluĭ Kyr Theodosie, aşa pre cumŭ au fost maĭ nainte aşăzatŭ după celŭ grecescŭ, încă din zilele întru Dumnezău răposatuluĭ, pré luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domn Io Şărbanŭ Cantacozinò Voevodŭ, m-amŭ îndemnatŭ de l-amŭ datŭ în tyĭparĭu. Aşa bine crezându că Măriĭa ta, ca unŭ milostivŭ şi din fire plecat spre céle sufleteştĭ, veĭ priimì la înţelept şi blând sufletulŭ Mărieĭ tale şi acĭastă de Duhulŭ sfântŭ însuflată carte, şi între céle scumpe odoară ale Mărieĭ tale ce aĭ dăruitŭ dumnezăeştilor besérecĭ, o veĭ număra, uĭtându-te Măriĭa ta nu la vre o vrednicie a lucruluĭ, ci la măriré cărţiĭ, şi apostoleştilor isprăvĭ; că în totŭ pământulŭ, — zice, — au eşitŭ vestiré lor, şi la margenile lumiĭ graĭurile lor. Căcĭ şi acĭasta spre lauda luĭ Dumnezău unuĭa în Troiţă, şi spre folosul rugătorilor Mărieĭ tale preoţilor, şi a totŭ pravoslavniculŭ norodŭ, şi întru nemuritoare pomeniré numeluĭ Mărieĭ tale o aducemŭ. Măcară că ostenéla noastră la acĭasta slabă şi mică au fostŭ, căcĭ nimica dintru ale noastre n-am adusŭ, ci povaţă avându pre ceĭ maĭ desăvârşitŭ luminaţĭ în minte, ce maĭ nainte au aşăzatŭ, şi au rânduitŭ, aşa amŭ pusŭ acé rânduĭală, fără numaĭ ca o lumină puindŭ înnainte tâlcuĭalele sfântuluĭ şi întru tot lăudatuluĭ Ioannŭ Zlatoust, l-am urmatŭ cu toată osârdiĭa sufletuluĭ mieu, şi precâtŭ am putut şi amŭ adeveritŭ, am maĭ luminatŭ înţelégeré vorbeĭ pre alocurĭa, şi cu soroace am izbrănit, precumŭ să va vedé, păzind cu amăruntul uniré cuvintelor. La acéle, dară, marĭ laude, şi vrédnice, şi la folosulŭ cărţiĭ aceştiĭa maĭ multŭ uĭtându-te Măriĭa ta cu ochiĭ blândéţelorŭ, deşchide braţulŭ milostiviriĭ Mărieĭ tale, şi o cuprinde, împreună cu osârdiĭa, inima şi înnălţaré mâĭnilorŭ noastre la cerĭu, caré facemŭ cu glasŭ de rugăcĭune la Dumnezău diuŭ ferbinte sufletŭ, ca să înparţă din noĭanulŭ miliĭ sale şi din vistiriĭa cé neînputĭnată a îndurărilorŭ sale, Mărieĭ tale măsură de darurĭ sporitoare şi ajutătoare şi trupuluĭ şi scump sufletuluĭ Mărieĭ tale spre adaogeré zilelor cu pacĭnice norocirĭ şi izbânzĭ în viĭaţa acĭasta. Iară în véculŭ celŭ viitorĭu întru sfântŭ Ierusalimulŭ celŭ de susŭ, întru vedéré sfinteĭ troiţe să te învredniceştĭ, Măriĭa ta, a moştenì bunătăţile célé ce ochĭulŭ n-au văzutŭ, şi uréchĭa n-au auzit, şi la inima omuluĭ nu s-au suitŭ, célé ce au gătitŭ Dumnezău celora ce-lŭ ĭubescŭ pre dânsulŭ, înpreună cu toţĭ dreptĭĭ înpăraţĭ şi Domnĭ. Aminŭ.

„Al Mărieĭ tale fierbinte de Dumnezău rugătorĭu, smeritul
„Daınaschin, Episcopul Buzăuluĭ.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.

145. Radu Brâncoveanu, *Cuvîntare la patima cea mântuitóre,* Bucurescĭ 1704. — Grecesce.

ΛΟΓΙΔΙΟΝ | Εἰς τὸ Κοσμοσωτήριον Πάθος | τοῦ Θεανθρώπου Λόγου. | Ἐκφωνηθὲν, καὶ προσφωνηθὲν | τῷ Μακαριωτάτῳ | Καὶ Σοφωτάτῳ Δεσπότῃ Κυρίῳ Κυρίῳ | Δοσιθέῳ Πατριάρχῃ τῆς ἁγίας Πόλεως | Ἱερουσαλὴμ, καὶ πάσης | Παλαιστίνης. | Παρὰ Ῥαδοὺλῳ Υἱῷ τοῦ Γαληνοτάτου | καὶ Φιλοχρίστου Ἡγεμόνος πάσης | Οὐγγροβλαχίας, Κυρίου Κυρίου | Ἰωάννου Κωνσταντίνου | Μπασαράμπα. | ἐν Βουκουρεστίῳ, Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομο- νάχῳ, τῷ ἐξ Ἰβηρίας, ᾳψδ'.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

251. — Din *Apostolul* de la 1704.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Cuvîntare la Patima cea lumeĭ mântuitóre a Cuvîntuluĭ Dumneḑeu·Omuluĭ, pronunţat şi afierosit Prea fericituluĭ şi Prea înţeleptuluĭ stăpân, Domn Domn Dositeiŭ, Patriarch sfinteĭ Cetăţĭ Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina, de Radu fiul Prea blânduluĭ şi iubitoruluĭ de Christos Domn a tótă Ungro-Vlachia, Domn Domn Ioan Constantin Basarab. In Bucurescĭ de Antim Ieromonachul din Ivir, 1704.

In-8° mic de 16 foĭ nenumerotate. In exemplarul vĕḑut de noĭ, singurul cunoscut până acum, lipsesc 2 foĭ cu sfîrşitul scrisóreĭ de dedicaţie, adresată către Dositeu Patriarchul Ierusalimuluĭ. Ultimele 3 pagine sunt albe.

Μακαριώτατε, Σοφώτατε καὶ Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ Πατριάρχα τῆς Ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ, καὶ πάσης Παλαιστίνης, ἡμέτερε δὲ ἐν Χριστῷ Πάτερ Σεβασμιώτατε.

Αδικήσῃ βέβαια ἤθελα τὴν εὐλαβητικήν σου εὐσέβειαν, Μακαριώτατε Ἱεράρχα, ἄν τοῦ Ἄκρου Ἀρχιερέως ὑπὲρ ἡμῶν ἐς ἄκρον παθόντος τὴν πολυθρήνητον Ἱστορίαν, τῇ εὐσεβεστάτῃ σου ψυχῇ δὲν ἤθελα προσφωνήσῃ. Ἐπειδὴ καὶ ἄν τῆς φύσεως ἡ τάξις διδάσκει, τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, τὰ Ἱερὰ τοῖς Ἱεροῖς νὰ προσφέρωνται· τίνος ἁρμόζει· περισσότερον τοῦ Πολυπαθόντος ἡ προσφώνησις, παρὰ σοὶ τῷ πολυαθλοῦντι διὰ τὴν ἐκείνου δόξαν, καὶ διὰ τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ Τάφου τὴν τιμὴν μέχρι θανάτου ἀγωνιζομένῳ. Ἔπρεπεν ἐδῶ νὰ ἔχῳ ὅλας τὰς μούσας τοῦ Ὁμήρου, τὴν εὐφραδίαν τοῦ Δημοσθένους, παντὸς τοῦ κόσμου τὰς γλώσσας καὶ στόματα, διὰ νὰ θεατρίσῳ ἐπαριθμῶντας τὰ ἄθλα, τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰς ὑπερθαυμάστους σου πράξεις, ὁποῦ ὑπὲρ μόνης τῆς εὐσεβείας μόνος ἐκατόρθωσας καὶ καθεκάστην κατορθώνεις. Διατὶ ὅμως τοῦτα, ὑπερβαίνοντας ψάμμου τὸν ἀριθμὸν, ἀδυνατεῖ καὶ ὁ γονιμώτερος νοῦς νὰ τὰ ἐννοήσῃ, πόσῳ μᾶλλον παιδικὴ γλῶσσα νὰ τὰ ἐξηγήσῃ· μὲ εὐλαβητικὴν σιωπὴν, ἀφίνω τὰ ὅσα ἔπραξες καὶ διηνεκῶς πράττεις μὲ ἔργον καὶ λόγον κατὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ νέων ἑτεροδόξων τῆς ὀρθοδόξου Θεολατρείας. τὰ ὁποῖα φανερώνουσί σε ὑπὲρ τὸν παλαιὸν Ἡρακλέα, παλαίωντας, ὄχι μὲ μίαν Ὕδραν, ἀλλὰ μὲ τόσας, ὅσ' εἶναι οἱ θεοστυγεῖς ἀντίπαλοι τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἀποσιωπῶ τὸ πλῆθος τῶν διδασκαλικῶν σου βιβλίων, μὲ τὰ ὁποῖα, καὶ Κόσμον σοφίζεις, καὶ Σοφοὺς μωραίνεις, καὶ μωροὺς σωφρονίζεις, καὶ Ἀνατολὴν στολίζεις, καὶ Δύσιν φωτίζεις, καὶ Ἐκκλησίαν εὐτρεπίζεις, καὶ Κτίσιν ἅπασαν καταγλαΐζεις εἰς τόσον ὁποῦ ὡς ἄλλος μυστικὸς Ἥλιος, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν (τοῦ Δοσιθέου) ὁ φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ψαλ. ιή. ῥήματα αὐτου. Παραιτῶ τὸν Ζῆλον τὸν ἔνθεον, ὁποῦ ἡ καθαροτάτη σου ψυχὴ διακαῆ θάλπουσα πρὸς τὰ θεῖα. χωρὶς προσωποληψίαν, μὲ ἀποστολικὴν παῤῥησίαν καὶ θάῤῥος, νουθετῶν τοὺς ἀτάκτους, ἐλέγχων τοὺς ἀπειθεῖς, κατὰ πρόσωπον ὑβρίζων τοὺς ἀμετανοήτους, δεύτερον Ἰλίαν σὲ ἀποδείχνει. Διὰ τὰς ὁλονυκτίους ἀγρυπνίας ὁποῦ περνᾶς ἢ προσευχόμενος, ἢ σχολάζων εἰς τὰς ἱερὰς βίβλους, δὲν λέγω τίποτες . . . (urmarea lipsesce).

Prea fericite, prea înţelepte şi prea sfinţite Stăpâne şi Patriarch al sfinteĭ cetăţĭ a Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina, iar al nostru în Christos părinte prea respectat.

De sigur aşĭ fi nedreptăţit pietatea ta evlaviósă, prea fericite Ierarche, dacă n'aş fi dedicat sufletuluĭ tĕŭ celuĭ prea pios evenimentul istoric cel fórte dureros al Mareluĭ Archiereŭ, care a suferit atât de mult pentru noĭ. Fiind-că şi ordinea natureĭ învaţă: „Cel asemenea cu cel asemenea, cele sfinte celor sfinţĭ şi cele sfinţite să se dedice sfinţiţilor“. Cuĭ dar i se potrivesce maĭ bine dedicarea patemiĭ aceluĭa ce atât de mult a suferit pentru noĭ, de cât ţie care atât de mult te-aĭ luptat pentru gloria aceluĭa, şi pentru mormîntul luĭ cel dătător de viaţă,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

luptând până la mórte cu demnitate? Ar trebui aicea să am tóte Musele luĭ Omer, elocinţa luĭ Demosten şi tóte limbile şi gurile lumiĭ întregĭ pentru a puté descrie lucrul, enumĕrând victoriile, luptele şi faptele cele prea minunate, pe carĭ numaĭ pentru credinţă singur le-aĭ sĕvîrşit şi ḑilnic sĕvîrşescĭ. Dar pentru că acestea întrec numĕrul nisipuluĭ, devine neputincĭósă şi mintea cea maĭ productivă pentru a le înţelege, cu atât maĭ mult limba copilăréscă să le explice. Cu tăcere religiósă las câte aĭ făcut şi neîncetat facĭ cu fapta şi cu cuvîntul contra altor neamurĭ şi a noilor eterodoxĭ aĭ închinăroĭ dumneḑeescĭĭ Ortodoxiĭ, care te vĕdesc pe tine maĭ presus de vechĭul Hercule, luptându-te nu cu o Hydră, ci cu atâţĭ câţĭ sunt urîtoriĭ de Dumneḑeŭ, vrăjmaşĭ aĭ Ortodoxieĭ. Tac iarăşĭ despre mulţimea cărţilor tale de învĕţătură, cu care şi lumea înţelepţescĭ, şi pe nebunĭ îĭ cuminţescĭ, şi Orientul il înfrumuseţezĭ şi Occidentul îl luminezĭ, şi Biserica întocmescĭ şi tótă natura o înveselescĭ în atâta, în cât, ca a unuĭ alt Sóre taĭnic, în tot pămîntul a ieşit vestea (despre Dositheĭu) şi până la marginile lumeĭ graiurile luĭ (Psalm. 18). Las iarăşĭ rîvna dumneḑeéscă pe care preacuratul tĕŭ suflet cu foc fierbinte o încălzesce către Dumneḑeŭ, care fără părtinire, pe faţă şi cu curaj apostolic pe alţiĭ sfătuescĭ, şi mustri pe ceĭ nesupuşĭ, in faţă stigmatizând pe ceĭ ce nu se îndréptă, acestea un al doilea Ilie te arată. Pentru vegherile de tótă nóptea ce le petrecĭ saŭ rugându-te saŭ ocupându-te cu cărţile sfinţite nu maĭ ḑic nimic... (urmarea lipsesce).

Acésta este lucrarea despre care vorbesce Radu Brâncoveanu în scrisórea sa către Chrisant Notara, publicată de E. Legrand, în *Épistolaire grec* (Paris 1888), p. 14 şi *note*.

Bucurescĭ, Biblioteca C. Erbiceanu.

C. Erbiceanu, in *Biserica orthodoxă*, XV, 317 şi 324, şi *Patru cuvinte*, 29.

146. Plutarch, *Paralele grecescĭ şi romane,* traduse în grecésca modernă de Const. Brâncoveanu, Bucurescĭ 1704.

ΤΩΙΙ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ | ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ. | Ἑλληνικῶν, καὶ Ῥωμαϊκῶν Παραλλή- | λων Μετάφρασις ἀκριβεστάτη εἰς | ἁπλῆν διάλεκτον. | Τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Λογίου. καὶ ἐν Λο- | γίοις Ἐλλογιμωτάτου Κυρίου Κυρίου | Κωνσταντίνου, | Υἱοῦ τοῦ Γαληνοτάτου καὶ Φιλοχρίστου Ἡ- | γεμόνος Πάσης Οὐγγροβλαχείας, | Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου | Βασσαράβα Βραγκοβάνου. | ἐν Βουκουρεστίῳ, Παρὰ Ἀνθίμῳ Ἱερομονά- | χῳ, τῷ ἐξ Ἰβηρίας. αψδ΄.

Din Plutarch Cheroneul traducere fórte exactă în limba obicĭnuită a Paralelelor grecescĭ şi romane, de prea strălucitul învăţat şi între învăţaţĭ prea învăţat Domnul Domn Constantin, fiul prea luminatuluĭ şi iubitoruluĭ de Christos Domnitor a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu. In Bucurescĭ, de către Antim Ieromonachul din Ivir, 1704.

In-8° mic de 3 foĭ lim. şi 82 de pagine.

Dăm acĭ, în original şi în traducere românéscă făcută de C. Erbiceanu însciinţarea luĭ Antim Ivireanul, tipărită în fruntea cărţiĭ.

Τοῖς Φιλομαθεστάτοις Ἀναγνώσταις Ἄνθιμος Ἱερομόναχος ὁ ἐξ Ἰβηρίας, καὶ Τυπογράφος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Αὐθεντικῆς Τυπογραφίας, ὑγίειαν παρὰ Θεοῦ, καὶ τῶν ποθουμένων ἐπίτευξιν.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ὁ ζῆλος τῆς ἐμφύτου σας φιλομαθίας μὲ βιάζει (ὦ φιλομαθέστατοι Ἀναγνῶσται) νὰ εἶμαι πάντα ἐπιμελὴς καὶ ἄοκνος εἰς εὕρεσιν σπουδαίου τινος πόνου διὰ πληροφορίαν τῆς φιλομαθεστάτου σας γνώμης. Ὅθεν μαθὼν ὅτι ἀπὸ τοὺς Ἐκλαμπροτάτους Λογίους, καὶ Θεοφυλάκτους Υἱοὺς τοῦ Γαληνοτάτου καὶ Φιλοχρίστου ἡμῶν Αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Βασσαράβα Βραγκοβάνου, ὁ Λογιώτατος, Ἑλλόγιμος, καὶ Γαληνόφρων Κύριος Κωνσταντῖνος νὰ ἐμετάφρασε τὰ Ἑλληνικὰ, καὶ Ῥωμαϊκὰ Παράλληλα τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὴν ἁπλῆν Γραι(κι)κὴν Διάλεκτον, ποσῶς δὲν ἀμέλησα νὰ μεταχειρισθῶ μυρίους τρόπους νὰ καταπείσω τὴν αὐτοῦ Ἐκλαμπρότητα νὰ τὰ ἐκδώσῃ εἰς τύπον. Τὸ ὁποῖον μόλις ἔτυχον, διὰ μέσου συχνῶν καὶ ἀκαταπαύστων ἱκεσιῶν. Ἀποστρεφόμενος ἡ Ἐκλαμπρότης του, ὡς ταπεινόφρων, συνετὸς, καὶ φρόνιμος τοὺς ματαίους κρότους καὶ κενοὺς ἐπαίνους, ὡς τῶν δοκησισόφων, καὶ ὄχι τῶν ὄντως σοφῶν ἰδίους. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁποῦ τὰ προσφέρω εἰς τὴν ἀγχινουστάτην σας σύνεσιν, καὶ σκέψιν συνετωτάτην. Ὅμως διὰ νὰ θαυμάσετε μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐτοῦ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Μεταφραστοῦ τὴν σαφήνειαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἄκραν πολυμάθειαν, λάβετε σᾶς παρακαλῶ αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου τὸ ἑλληνικὸν κείμενον. Ἐπειδὴ καὶ θέλετε ἰδῆ ὅτι ποσῶς δὲν ἀμέλησεν, ὅπου ἦτον ἐλλειπὴς ὁ Πλούταρχος, ν' ἀναπληρώσῃ μὲ μεγάλην σπουδὴν τὴν ἔλλειψιν, καταστρώσας ἡ Ἐκλαμπρότης του εἰς πλάτος τὴν Ἱστορίαν ἐκείνην, ὁποῦ ὁ Συγγραφεὺς μετὰ βίας ἐγγίζει. Ὁμολογῶ βέβαια, πῶς εὐθὺς ὁποῦ τ' ἀνέγνωσα, ἐμακάρισα τὸν Γαληνότατον ἡμῶν Αὐθέντην, ἐπειδὴ καὶ ἀνάμεσα εἰς ταῖς ἄλλαις θεόσδοταις χάρες, ἐχάρισεν ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ Ὑψηλότητι καὶ Υἱοὺς, οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν ἄκραν αὐτῶν παρ' ἡλικίαν ἀρετὴν, γνῶσιν, καὶ πολυμάθειαν, εἶναι ζηλωτοὶ εἰς τὸν Κόσμον καὶ ἐπίφθονοι. Βεβαιοῦσι τοῦτο ὅσοι τοὺς συναναστρέφονται, βλέπουσι, καὶ συνομιλοῦσιν, ἐντόπιοι καὶ ἀλλοδαπεῖς. Μακαρίζει τὸν ἑαυτόν του ὁ Σοφολογιώτατος Διδάσκαλος τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κύριος Κύριος Γεώργιος Ἱερεὺς ὁ Μαϊώτης, ὄχι τόσον διὰ τὶ τοιούτων εὐγενῶν, ἐνδόξων, καὶ τοσοῦτον κοσμοφήμου Αὐθέντου Υἱῶν ἐχρημάτισε Διδάσκαλος, ἀλλὰ διὰ τὶ ἐχάρισεν ὁ Θεὸς τῆς Ἱερολογιότητός του τοιούτους ἀγχινουστάτους Μαθητὰς, οἱ ὁποῖοι διὰ (τὸ) εἶναι ἀγχινουστά του Πρωτοτύπου εἰκόνες ἔμψυχοι, χωρὶς κόπον, ἀμὴ μὲ μικρὰν λογικὴν ψηλάφησιν σύρουσι θαυμασίως πρὸς ἑαυτοὺς τῆς διδασκαλίας τὸ ἄνθος, καθὼς τὸ ἤλεκτρον μὲ βραχεῖαν ἔντριψιν εὐθὺς προβάλλει τὴν ἔμφυτόν του ἐφελκτικὴν δύναμιν. Δεχθῆτε λοιπὸν ὡς τόσον ἄσμενοι τὸ ὑμῖν προσφερόμενον Ἔκλαμπρον Πόνημα, εἰς μαρτύριον τῶν παρ' ἐμοῦ ὁμολογηθέντων. Καὶ ὡς μικρὸν ἐνέχυρον τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀκιβδήλου, ἀδόλου, καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης. Ἐῤῥῶσθε.

Prea iubitorilor de învăţătură cititorĭ, Antim ieromonachul din Ivirĭa şi tipograful tipografieĭ domnescĭ din Bucurescĭ, sănătate dela Dumneḑeŭ şi îndeplinirea dorinţelor.

Zelul înnăscut al iubireĭ de învăţătură mĕ îndatoresce, iubitorilor de învăţătură cititorĭ, să fiŭ tot-deauna cu îngrijire şi nelenevos la aflarea vre uneĭ osteneli serióse pentru rĕspândirea cunoscinţeĭ ceĭ iubitóre de învăţătură a vóstră. De aceea însciinţându-mĕ că dintre prea strălucitiĭ, învăţaţiĭ şi păziţiĭ de Dumneḑeŭ fiĭ aĭ prea luminatuluĭ şi iubitoruluĭ de Christos Domnuluĭ nostru, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu, prea învăţatul, cuvîntăreţul şi adâncugetătorul Domnul Constantin a tradus Paralele grecescĭ şi romane ale luĭ Plutarch în limba obicĭnuită grecéscă, de loc n'am întârḑiat să întrebuinţez miĭ de chipurĭ ca sĕ înduplec pe Strălucirea sa să dea în tipar. Ceea ce abia reuşind prin mijlocul deselor şi neîncetatelor rugămințĭ, dispreţuind strălucirea sa, ca

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

modest, înţelept şi cuminte, svonurile deşarte şi laudele uşóre, ca propriĭ celor ce voesc să se arate înţelepţĭ şi nu celor în adevĕr înţelepţĭ. Iată dar că se produc înţelepciuneĭ vóstre prea geniale şi cugetărĭ prea înţelepte. Dar ca să admiraţĭ din ce în ce maĭ mult exactitatea prea strălucituluĭ traducĕtor, încă şi prea marea învăţătură, luaţĭ vĕ rog textul grecesc al luĭ Plutarch, când veţĭ vedea că nicĭ decum n'a neglijat unde era cu lipsă Plutarch să îndeplinéscă cu mare osârdie, desluşind strălucirea sa pe larg acea istorie, unde scriitorul cu repejune o atinge. Mărturisesc în adevĕr, că îndată ce am citit-o, am fericit pe prea luminatul nostru Domn, că între alte harurĭ dăruite de Dumneḑeŭ, i-a hărăzit Dumneḑeŭ Prea Inălţimiĭ sale şi fiĭ cariĭ pentru prea marea lor virtute prematură sunt rîvniţĭ în lume şi invidiaţĭ. Acésta o asigură aceĭ cu cariĭ împreună petrec, iĭ vĕd şi convorbesc, localniciĭ şi streiniĭ. Se fericesce pre sine prea înţeleptul dascăl al sfinteĭ Evangheliĭ a Mareĭ Biserici, Domnul Domn preotul Gheorghe Maiota, nu atât pentru că a fost învăţător la astfel de nobilĭ şi măriţĭ fiĭ aĭ Domnitoruluĭ atât de lăudat în lume, ci pentru că a hărăzit Dumneḑeŭ sfinţenieĭ sale învăţate astfel de ucenicĭ prea genialĭ, cariĭ ca să fie icóne însufleţite a prea genialuluĭ prototip, fără ostenélă şi cu o mică judecată logică atrag admirabil spre eĭ flórea învăţătureĭ, după cum chihlimbarul cu o uşóră frecare îndată-şĭ desvălesce puterea naturală atractivă. Priimiţĭ dar cu tótă plăcerea strălucita scriere ce vi se proaduce, ca dovadă de cele mărturisite de mine, şi ca o mică garanţie a iubireĭ nefalşe, neviclene şi sincere. Fiţĭ sănătoşĭ.

Urméză o scurtă prefaţă despre carte.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, II, n° 76. — Sathas, Νεοελληνικὴ φιλολογία παράρτημα, 109. — Picot, *Anthime*, 547, n° 30.

1705.

147. Antologhion, Rîmnic, 1705.

Ѧнѳолоγїон. ѧдекъ флоарѣ кѵвинтелωр... Ѧ сфѧта еп҃скопіе а Рѫмникѵлуй. Ла анѵлъ дела зндйрѣ лѣмїй ,ѕ҃с҃г҃.

Nu cunóscem exemplare complete. Titlul de maĭ sus e luat după Gaster, *Chrestomatie*, I, 357. Volumul necomplet din Biblioteca Academieĭ Române este un

In-folio de 406 foĭ numerotate, tipărit cu negru şi roşu pe douĕ colóne, cu 40 de rînduri în colónă.

La sfîrşitul cărţiĭ, adică pe f. 406, sĕ află următórea notiţă:

„Slavă, cinste şi închinăciune celuĭ în Troiţă unuía Dumnezeu, care ne-au ajutatŭ după începutŭ de amŭ ajunsŭ şi sfârşitulŭ.

„Iară ceĭ ce vă veţi întâmpla a citi, bucuraţi-vă în Domnulŭ şi vă rugaţĭ pentru mine, şi ce greşală veţĭ afla, îndreptaţĭ cu Duhulŭ blândéţelorŭ nepuindune în ponosŭ, că precumŭ ĭaste cu neputinţă omuluĭ a nu păcătuì, într-acestaşŭ chipŭ şi typografuluĭ a rămâné fără de greşală.

„Typăritu-s-au în anulŭ dela spăseniĭa lumiĭ 1705.

„Prinŭ ostenéla iubitorĭuluĭ de Dumnezău Kyr Anthimŭ Ivirénul Episcopulŭ Râmniculuĭ.“

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Gaster, *Chrestomatie*, I, 357.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

148. Slujba sfîntuluĭ Visarion, Bucurescĭ 1705. — Grecesce.

Ἀκολουθία. | Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος, Ἀρχιεπι- | σκόπου Λαρίσσης τοῦ θαυματουργοῦ. | Νεωστὶ τυπωθεῖσα | Ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Εὐσεβεστάτου καὶ Ἐκλα- μπροτάτου Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας, Κυρίου Κυρίου | Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα | Βοεβόδα, | Παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ῥιμνίκου Κυροῦ Ἀνθίμου, | Ἀναλώμασι μὲν | Τοῦ Ὁσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις Κυρίου Ἰγνατίου καὶ | καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς μονῆς τοῦ Νουτζέτου. | Ἐπιμελείᾳ δὲ καὶ Ἐπιδιορθώσει Μητροφάνους | Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδώνης. | ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγκροβλαχίας. | Ἐν ἔτει σωτηρίῳ, ᾳψέ. Ἀπρι- λίου βʹ.

Slujba celuĭ întru sfinţĭ părinteluĭ nostru Visarion, Archiepiscopul Lariseĭ, făcătorul de minunĭ, din nou tipărită pe timpul domnieĭ prea piosuluĭ şi prea strălucituluĭ Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab, de către iubitorul de Dumneḑeŭ Episcop al Rimniculuĭ, Domnul Antim, cu cheltuiala prea cuviosuluĭ între ieromonachĭ Domnul Ignatie şi Egumenul sfinţiteĭ mănăstirĭ Nucetu. Cu îngrijirea şi cu corectarea luĭ Mitrofan Gregoras din Dodona. In Bucurescĭ, 1705, April 2.

In-4⁰ de 4 foĭ fără număr, şi 26 numerotate. Titlul e tipărit cu negru şi roşu.

Pe verso titluluĭ sĕ află stema ţĕreĭ şi 6 versurĭ grecescĭ. In foile liminare se maĭ află o prefaţă a luĭ Ignatie, egumenul Nucetuluĭ.

Ediţiĭ posterióre: Bucurescĭ 1759 şi Viena 1797.

Londra: Museul britanic.
Picot, *Anthime*, 548, n⁰ 31.

149. Tomul Bucurieĭ, Rîmnic 1705. — Grecesce.

ΤΟΜΟΣ ΧΑΡΑΣ | ΕΝ Ω ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ | Αἱ ἐπιστολαὶ Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου Πα- τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ ὀγδόη Σύνοδος, | Σημειώσεις τινὲς εἰς ταύτην τὴν ἁγίαν Σύνοδον. | Τὰ ἀντιῤῥητικὰ κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα τῆς Ῥώμης, Νι- κολάου | Ἰατροφιλοσόφου, | Λόγος Μελετίου Ἀλεξανδρείας κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα, | Διάλογος Ἱερομνήμονος μοναχοῦ μετὰ τινος ἑτέρου Μοναχοῦ κατὰ Λατίνων, | Τυπωθεὶς ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου. Ἡγεμονεύοντος τοῦ εὐσεβεστάτου ἐκλαμπροτάτου καὶ ὑψηλοτάτου αὐθέντου | καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας κυρίου κυρίου | Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα βοεβόδα. | Διὰ ἐξόδου καὶ ἐπιμελείας τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου Πα- τριάρχου | Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης κυρίου κυρίου Δοσιθέου, | Παρὰ τοῦ Θεο- φιλεστάτου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Ῥημνίκου κυρίου | Ἀνθίμου τοῦ Ἰβηρίας. | Ἐν ἔτει ᾳψε΄. Κατὰ Μῆνα Σεπτέμβριον.

Tomul Bucurieĭ, în care se cuprind epistolele luĭ Fotie preasfinţituluĭ Patriarch al Constantinopoluluĭ, — Sfîntul şi ecumenicul sinod al optulea, unele însemnărĭ la acest sinod, — Cele împotrivitóre la primatul Papeĭ Romeĭ ale luĭ Nicolae Doctorul filosof, — Cuvîntul luĭ Meletie al Alexandrieĭ asupra primatuluĭ Papeĭ, — Dialogul ieromnimonuluĭ monach asupra altuĭ óre-care monach contra Latinilor. S'a tipărit în Episcopia Rîmniculuĭ, pe când era Domn prea piosul, prea strălucitul şi prea înălţatul Domn şi Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod. Prin cheltuiala şi îngrijirea prea fericituluĭ şi prea sfîntuluĭ Patriarch al Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina, Domnul Domn Dositeiu, de

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

către prea iubitorul de Dumneḑeŭ şi prea învăţatul Episcop al Rîmniculuĭ, Domnul Antim din Ivir. In anul 1705, în luna Septemvrie.

In-folio, de 18 foĭ numerotate şi 640 de pagine. Tipărit cu negru, cu 40 de rinduri pe pagină.

Pe verso titlului, stema ţĕreĭ (facs. 249 fără iniţialele domnescĭ) şi 5 epigrame adresate luĭ Constantin Brâncoveanu şi semnate: Οἱ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ τῆς Οὐγκροβλαχίας αὐθεντικῆς ἀκαδημίας φοιτηταί (Studenţiĭ Academieĭ domnescĭ din Bucurescĭi Ungrovlachieĭ).

Intr'unele exemplare titlul este modificat: ... ἐν ᾧ περιέχονται ἐπιστολαί, fără articol, iar la sfîrşit se adaugă: Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Μητροφάνους Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Λωδώνης (cu ingrijirea şi îndreptarea luĭ Mitrofan Gregoras din Dodona). In aceste exemplare epigramele studenţilor Academieĭ din Bucurescĭ sunt înlocuite cu două epigrame ale aceluiaşĭ Mitrofan, adresate, una luĭ Constantin Brâncoveanu şi alta Patriarchuluĭ Dositeiu.

Urmează apoĭ o fórte lungă insciinţare a Patriarchuluĭ Dositeiu, din care estragem următórele:

... Ἐρώτησις. Καὶ τίνα εἰσὶν ἅτινα ἐν τοῖς καθ'ἡμᾶς καιροῖς οἱ παπολάτραι ποιοῦσι κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας; Ἀπόκρισις. Πολλὰ καὶ μεγάλα. ἐξ ὧν ἡμεῖς ὀλίγα τινὰ ἐροῦμεν εἰς φράσιν ἁπλῆν, ὅπως γινώσκωσιν αὐτὰ πάντες οἱ πιστοὶ σοφοίτε καὶ ἰδιῶται. Εἰς τὸ Λεόβι τῆς Λεχίας εἴχασιν οἱ ὀρθόδοξοι μίαν καὶ μόνην ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν οἱ πάντολμοι Γιεζουβῖται παρεκίνησαν τὸν Χάτμανον τῆς Κορώνας καὶ ἐπῆγε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων καὶ μὲ λουμπάρδαις, καὶ τὴν περιέλαβε καὶ τὴν ἔδωκε τῶν παπιστῶν. β'. εἰς τὴν Λοὺτζαν χώραν λέχικην ἐπήγασιν οἱ Γιεζουβῖται καὶ ἐπρόσταξαν ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς νὰ γένουσιν Οὐνιάται καὶ νὰ κάμνωσι τοῦτα τὰ τέσσαρα, νὰ λέγωσι τὸ σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, καὶ ὅσοι ἀπὸ τοῦ νῦν γίνονται ἱερεῖς, νὰ μὴν ὑπανδρεύωνται, καὶ προσκομιδὴν εἰς τὴν λειτουργίαν νὰ μὴ κάμνωσι, καὶ τὸν Πάππαν τῆς Ῥώμης νὰ ἔχωσι διὰ κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας ἀναμάρτητον καὶ αὐτοδύναμον. γ'. εἰς τὸ Μπέτζι, ἤγουν εἰς τὴν Βιένναν ὁποῦ εἶναι ὁ θρόνος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀλαμανίας, εἶναι Καρδηνάλης κάποιος Κολονίτζης, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἀπὸ τὴν Βιένναν, ὅτι οἱ Σέρβοι, οἱ Βλάχοι καὶ Ῥωμαῖοι ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν Οὐγκρίαν καὶ Ἐρδελίαν καὶ Σερβίαν καὶ Χορβατίαν νὰ ἀναγινώσκωσι τὸ σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης, νὰ δέχονται τὰ ἄζυμα, νὰ ὁμολογοῦσι τὸ Πουργατούριον, καὶ τὸν Πάππαν τῆς Ῥώμης νὰ κηρύττωσιν αὐτουργὸν καὶ παντοδύναμον πάσης τῆς ἐκκλησίας ποιμένα. ὁ αὐτὸς γράφει ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ ἔχουσι τὸ ἀσεβέστατον σχίσμα, ἀσεβεστάτους λέγουσι τοὺς ὀρθοδόξους ἡμᾶς. τὰ ὁποῖα τοῦ Καρδηνάλη συγγράμματα ἐβεβαίωσεν ὁ Ἱπποκόμος τοῦ Πάππα τῆς Ῥώμης, ὡς ἐπιμαρτύρετσι Ἰωάννης ὁ Κίνναμος, ἤτοι ὁ Καῖσαρ, τουτέστιν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀλαμανίας Λεοπόλδος μὲ ἠδικτὸν, ἐπειδὴ ἐβίασε καὶ ἐτυράννησε τοὺς εἰς τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας ὀρθοδόξους τόσον ἱερωμένους ὅσον καὶ λαϊκοὺς νὰ ἀκολουθῶσι τῷ παπισμῷ, ἤτοι τῷ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμῷ, ὁ γὰρ παπισμὸς ὡς εἴρηται καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ χωρισμός. καὶ ἡ Οὐνία μετὰ τῶν παπιστῶν δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε, παρὰ προφανὴς μετὰ τοῦ διαβόλου συμφωνία. Περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν βλασφημιῶν τῶν Ῥωμάνων ὁποῦ λέγουσι κατὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κατ' εἶδος, καὶ ὡς εἰπεῖν κατὰ λέξιν, Θεοῦ εὐδοκοῦντος θέλομεν εἰπῆ εἰς ἄλλο βιβλίον, κατὰ δὲ τὸ παρὸν λέγομεν. ὅτι θεμέλια τῶν βλασφημιῶν αὐτῶν οἱ Λατῖνοι ὑποτιθέασι τέσσαρα, ὡς διαμαρτύρεται Σίλβεστρος ὁ μέγας ἐκκλησιάρχης εἰς τὸ ὄγδοον κεφάλαιον τοῦ πέμπτου τμήματος ἀπὸ φωνῆς τοῦ Καρδηνάλη Ἰουλιανοῦ ἐν Φλωρεντείᾳ συνόδῳ, πρῶτον, τὸ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος· δεύτερον, τὸ περὶ τῆς ἀζύμου καὶ ἐνζύμου θυσίας· τρίτον, τὸ περὶ καθαρτηρίου πυρὸς, καὶ τέταρτον, τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα. τοῦτο αὐτὸ ἔγραψε καὶ ὁ Κολονίτζης εἰς τὴν Ἐρδελίαν. ἡμεῖς δὲ ὑποτίθεμεν ὅτι δύο εἰσὶ τὰ ἀρχικὰ καὶ κάκιστα θεμέλια τῶν μεγάλων καὶ πολλῶν λα-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τινικῶν καινοτομημάτων, ἓν, ἡ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλασφημία. καὶ ταύτης ἡ ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκη. καὶ ἕτερον, ἡ τοῦ Πάππα θρυλλουμένη μοναρχία...

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ἤτοι τῆς συγγραφῆς τοῦ μακαρίτου Νικολάου ἰατροφιλοσόφου τοῦ Κεραμέως λέγομεν, ὅτι ὁ ἀοίδιμος Ἀθανάσιος Πατελάρος πατριαρχεύσας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει, ᾳχνά. ὡμίλησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάππα ἐφερμηνεύων τὸ σὺ εἶ Πέτρος καὶ τὰ ἑξῆς. Ἀθανάσιος δὲ τις Κύπριος μὲν τὸ γένος Λατῖνος δὲ τὸ φρόνημα παρὼν ἐν τῇ διδαχῇ, ἔγραψε μετὰ ταῦτα πολλὰ ὑπερ τῆς τοῦ Πάππα ἀρχῆς, ἐξύβριζε δὲ ἐν τῷ συγγράματι αὐτοῦ πᾶσαν τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν, πατριαρχοῦντος δὲ ἐν Κωνσταντιπόλει *(sic)* τοῦ μακαρίτου Παΐσίου, ἦλθεν ἀπὸ Βενετείας εἰς Κωνσταντινούπολιν Νικόλαός τις Κεραμεὺς τὸ ἐπίκλην, ὃς ὥρμητο μὲν ἐξ Ἰωαννίνων, ἐμαθητεύθη δὲ εἰς Βενετείαν παρὰ Προχόρῳ τινὶ περιφήμῳ διδασκάλῳ. εἶχε δὲ ἐμπειρίαν πολλὴν εἴς τε τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ ἔξω μαθήματα, ὥστε περὶ πάσης θεολογίας καὶ φιλοσόφου ἐπιστήμης εὐκόλως ἔλεγε τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἑλληνικῶς καὶ λατινικῶς. τούτῳ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Παρθένιος, ὁ καὶ παρθενάκης καλούμενος, καὶ μάρτυς χρηματίσας, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ βιβλίῳ περὶ τῶν ἐν ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. οὗτος οὖν ἐν ἔτει, ᾳχνς΄, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἱερὰ Σύνοδος δεδώκασι τῷ ἰατροφιλοσόφῳ τοῦ διαληφθέντος Ἀθανασίου τὰς βλασφημίας ἵνα ἀπολογηθῇ. ὁ δὲ λαβὼν συνέγραψεν ἱκανῶς, ἀλλ' οὐδεὶς ἐζήτησε τὸ σύγγραμμα τοῦ λοιποῦ. ἐν τούτοις ἀπελθὼν εἰς Βλαχομπογδανίαν ὁ ἰατροφιλόσοφος, ἀπέθανεν εἰς Γιάσιον, ᾳχοβ΄, καὶ κατετέθη τὸ τίμιον λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἣν ἔκτισεν ὁ μακαρίτης αὐθέντης Δοῦκας Βοεβόδας. ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἡ μονὴ ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγιον τάφον, κληρονομήσαντες ἡμεῖς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ τιμίου ἀνδρὸς, εὕρομεν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν συγγραφὴν ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἦτον φίλος ἄκρος τοῦ ἡμετέρου γέροντος ἀοιδίμου πατριάρχου κὺρ Νεκταρίου, καὶ ἡμεῖς ἔν τισιν ἐχρηματίσαμεν αὐτοῦ μαθηταί, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην μετεγράψαμεν τὸ βιβλίον μίαν καὶ δύο, ὥστε καλλιγραφῆσαι καὶ διορθῶσαι αὐτὸ, ἐπειδὴ ἔγραφεν ὁ μακαρίτης δύσκολα, καί πως συγκεχυμένα τὰ στοιχεῖα τῶν γραμμάτων. καὶ δὴ καὶ πίνακα γενικὸν ἐφιλοπονήσαμεν ἐν αὐτῷ, καὶ τέλος πάντων, Θεοῦ ἐλέει ἐτυπώσαμεν αὐτό....

...Intrebare. Şi care sunt acele ce fac în timpurile nóstre Papolatri asupra bisericeĭ catolice (ortodoxe)? Rĕspuns: Multe şi marĭ. Dintre carĭ noĭ extragem pe unele în limba vorbitóre, pentru ca toţĭ să le cunóscă, credincioşiĭ, înţelepţiĭ şi ştiutoriĭ. La Liov în Polonia aveau Ortodoxiĭ o singură biserică pe care îndrăzneţiĭ Iesuiţĭ au împins pe Hatmanul Coroneĭ şi s'a dus cu ómenĭ înarmaţi şi cu cĭomege şi cu lombarde şi a luat-o şi a dat-o papistaşilor. Al doilea la Lutza în ţara leşéscă s'au dus Iesuiţiĭ şi au poruncit ca preoţiĭ ortodoxĭ să se facă uniaţĭ şi să priméscă aceste patru: să spună simbolul cu adausul, şi câţĭ se vor face de acum preoţĭ să nu se însóre, şi proscomidie la liturghie să nu facă, şi să aibă de cap al Bisericeĭ pe Papa Romeĭ, fără-de-păcat şi a-tot-puternic. Al treilea la Beciŭ, adică la Viena, unde este scaunul împĕratuluĭ Nemţilor, este cardinal un óre-care Kolonitz, care a scris din Viena ca Sîrbiĭ, Vlachiĭ şi Greciĭ carĭ sunt în Ungaria, Ardelia (Transilvania), Sîrbia şi Horvaţia (Croaţia) să citéscă simbolul cu adaus, să priméscă azimile, să mărturiséscă Purgatoriul, şi pe Papa Romeĭ să-l proclame infailibil şi a-tot-puternic, păstor peste tótă Biserica. Acelaşĭ scrie în aceeaşĭ epistolă că Orientaliĭ ţin schisma cea maĭ nepiósă şi pe noĭ Ortodoxiĭ ne numesc ceĭ maĭ nepioşĭ, care scrierĭ ale Cardinaluluĭ le-au întărit Cavalerul Papeĭ Romeĭ, după cum mărturisesce Ioan Chinnam, adică Cesarul orĭ Impĕratul Nemţilor Leo-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pold cu edict, fiind-că a silit și tiranisit în amintitele provinciĭ pe Ortodoxiĭ atât hirotoniţi cât și laicĭ să urmeze papismul, orĭ rumperea dela Dumneḑeŭ, căcĭ papismul, cum s'a ḑis și aiurea, nu este alt-ceva decât rumperea dela Dumneḑeul cel adevĕrat, și Unia cu papistaşiĭ nu este alt-ceva de cât unirea vĕdită cu dracul. Decĭ despre aceste și alte multe blasfeme ale Romanilor ce spun despre Biserica Rĕsărituluĭ spunere lămurită voiu face vrênd Dumneḑeŭ în altă carte, iar acum ḑicem că temeliile blasfemelor lor Latinii le pun patru, după cum declară Silvestru marele Eclesiarh în capitolul al optulea a părţeĭ a cincea prin gura Cardinaluluĭ Iulian la Sinodul din Florenţa: întâĭ despre purcederea sfîntuluĭ Duh, al doilea despre azimă și jertfa enzimă, al treilea despre focul curăţitor și al patrulea despre primatul papal. Tot acésta a scris și Kolonitz în Transilvania. Iar noĭ socotim că două sunt causele și temeliile cele maĭ rele ale multelor și variatelor innovărĭ ale Latinilor, una blasfemul despre fiinţa sfîntuluĭ Duh și adausuluĭ eĭ în Simbol, alta, monarchia cu care se laudă Papa...

Despre a doua, adică despre scrierea fericituluĭ filosof și doctor Nicolae Cherameos ḑicem că, pururea pomenitul Atanasie Patelar pe când era Patriarch în Constantinopol la anul 1651, a vorbit în Patriarchat în sĕrbătórea Sfinţilor Apostolĭ contra primatuluĭ Papeĭ interpretând: tu eștĭ Petru etc. Un Atanasie órecare, Cipriŭ de neam, Latin cu cugetarea fiind faţă la didahie, a scris după aceea multe pentru primatul Papeĭ și a insultat în scrierea luĭ tótă Biserica Rĕsărituluĭ; iar pe când era Patriarch în Constantinopol fericitul Paisie, a venit din Veneţia la Constantinopol Nicolae Cherameos numit, care se trăgea din Ianina și a studiat în Veneţia la un Prohor renumit învĕţat, avea apoĭ multă experienţă în cele bisericescĭ și în sciinţele laicescĭ, în cât despre tótă teologia și sciinţa filosofieĭ vorbea cu uşurinţă cele necesare în grecesce și latinesce. Acestuĭ Preasf. Patriarch Partenie, ce se numea și Partenache și care a fost și martor, cum am spus în cartea a XI-a despre ceĭ ce au fost patriarchĭ la Ierusalim; acésta era la 1656, el și Sinodul din jurul sĕu a dat filosofuluĭ doctor amintit Atanasie blasfemiile ca să le combată, iar el luându-le a scris în-de-ajuns, dar nimenĭ nu ĭ-a maĭ căutat în urmă scrierile. Intre acestea venind în Vlahobogdania (Moldova) doctorul filosof, a murit în Iașĭ la 1672 și i s'a pus trupul cinstit al sĕu în Mănăstirea sfinţilor Apostolĭ, pe care a zidit-o fericitul Domn Duca Voevod, fiindcă mănăstirea este afierosită la sfîntul mormînt. Moștenind noĭ biblioteca cinstituluĭ bărbat, am găsit în ea și scrierea acésta, și fiind-că am fost prieten fórte bun și a bătrînuluĭ nostru, a pururea pomenituluĭ Patriarch chir Nectarie și noĭ întru cât-va am fost ucenic al sĕu, de aceea pentru iubirea către el am transcris cartea odată și de două orĭ, ca să fie caligrafică și corectată, pentru că fericitu scria greu (rĕu) și cu literile contopite, și încă și scară generală am făcut, și în sfîrșit, cu mila luĭ Dumneḑeŭ, am tipărit...

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Iașĭ: Biblioteca Centrală.

Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 52, n° 143. — Picot, *Anthime*, 548. — Erbiceanu, *Biblioteca Seminaruluĭ Veniamin*, în *Revista Teologică*, III, 401.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

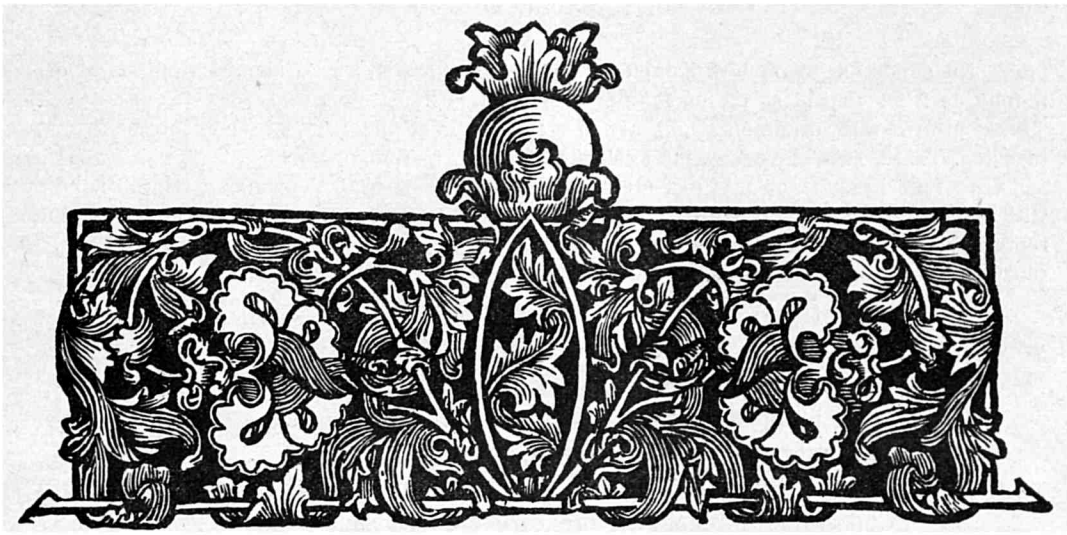

252. — Frontispiciu din *Octoihul* de la 1700.

1706.

150. Slujba Născătórei de Dumneḑeŭ, Rîmnic 1706.

ЙДѪНЙРЄ | слѫжбей, â âдормúрей Нъскътóарей | де Дмнезѣ кѣ Параклúсѣл чел де ѻбще, | шй кѣ Канóанеле ѿсмогласникѣлѣй | че съ кѫнтъ сѫмбетеле. | Якѣмь ѧтжй ѧтрачéста кúпь тѵпъ- | рúтъ, шй âшезáть, | Л зйлеле прѣ лѣминáтѣлѣй Дмнь | Їωáнн Кωнстандúн Б: Б: Боевóд: | Кѣ блгословéнїѧ ѭбитóрюлѣй де Дмне зѣ Кур Йндїмь Івирѣнѣль Єпúкóпѣль | Рѫмникѣлѣй. | Кѣ тóатъ кїелтѣмла шй ѿсѫрдїѧ прѣ | кѣкїѡсѣлѣй Кур Їωáнн Архимандрítѣл, | сфйтей мънъстúри Хѣрéзїй. | Де Мїхáй Їцкановúч Ѵподїáконѣл | Тѵпографáфѣль | Л РѢМНИКЪ. | Ла âнѣль дела Хс̃. ѧѵ̃ѕ.

In-8° de 114 pagine numerotate. Tipărit cu negru şi roşu cu câte 25—26 rînduri pe pagină. Titlul e incadrat în flori de composiţiune tipografică. Pe verso să află o gravură reprezentând pe Maica Domnului cu copilul Isus în braţe. De desupt, ca legendă, o invocaţiune către Fecióra Maria în prosă. Volumul mai cuprinde câte-va frontispicii ornate şi finale.

Textul cărţei e slavonesc, iar explicaţiunile sunt în românesce.

Bucuresci: Museul de Antichităţi.
Picot, *Anthime*, 549, No. 34.

151. Octoih, Rîmnic 1706.

О'КТѺИХОЄ | ЙДЄКЪ ѺЄМОГЛЙЄНИК. | Кáрє âрє Л сúнє тóатъ слѫжба че съ кѣвúнє а Бъскрѣснелωр. | Лпрезнъ шй ѿ съптъмжнъ кѣ тоатє âле ёй рждѣмле. | Йкѣмь ѧтжю ѧтрачéста кипь âшезáть шй тѵпърúть. | Л зйлеле Прѣлѣминáтѣлѣй шй ѧнълцáтѣлѣй Домнь, шй | ѿблъдѣитóрю â тоатъ Цáра Рѣмжнѣскъ, | Іωáннь Кωнстандínь Б: Басарáб Боевод. | Кѣ ѿсѫрдїѧ шй кѣ тоатъ кїелтѣмла прѣ чинстúтѣлѣй де | бѣнь шй мáре нѣмь â лѣй Мїхáй Кантакѵзинѡ кл Єпа-—тар, спре чѣ де ѻбще â Бесѣричилωр лѣй Хс̃ тре- | бúницъ, шй аль Православничилωр фолос. | Кѣ блгословéнїѧ прѣ сфйцítѣлѣй Митрополúт Кур Θеодóсїе. | Л сфйта єпúкопíе â Рѫмникѣлѣй | Ла âнѣль дела зидúрѣ Лѣмїй ѧзѣд. | Де Мїхáй Їцкановúч Ѵподїáконѣль Тѵпографáфѣль.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Nu cunóscem exemplare complete. Volumul din Biblioteca Academiei Române este un in-folio de 2 foĭ nepag. şi 66 de foĭ numerotate, tipărit cu negru şi roşu pe două colóne. Titlul, printre alte ornamentaţiunĭ, are şi stema Cantacuzinilor cu iniţialele luĭ Michail Cantacuzino. Textul este slavonesc, iar explicaţiile sĕ daŭ în românesce.

In foile liminare se maĭ află stema luĭ Constantin Basarab Voevod cu cuvintele: ’ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ’I—K, B—B * A—H Π—Ѯ, 1700 — IV...(?) cu versurile reproduse maĭ jos şi o gravură representând pe St. Ioan Damaschin, cu inscripţie grecéscă şi cu versurile românescĭ carĭ se reproduc de asemenea maĭ jos.

„Stihurĭ politice 12 asupra stemeĭ pré luminatuluĭ, slăvituluĭ şi blagocestivuluĭ Io Constandinŭ B. Basarabă Voevoda.

„Corbulŭ ţiindŭ crucé ’n gură totŭ omulŭ să créză,
Că buna credinţa Ţărĭĭ Rumâneştĭ însemnéză.
„Insemnéză şi putéré ce are de păzéşte,
Pre Constandinŭ Basarabă care acumŭ domnéşte.
„Copacĭulŭ înrădăcinatŭ pre care corbulŭ şade,
Ilŭ arată spre ceĭ supuşĭ cu milă cumŭ să cade.
„Iară soarele şi luna strălucindŭ cu marĭ ază,
Bunele Mărieĭ sale fapte adeveréză.
„Aşijdiré buzduganulŭ înpreună şi spata,
Ilŭ arată vrăjmaşilorŭ cu răsplătire gata.
„Păzască-lŭ dară Dumnezeu ani mulţĭ ca să domnéscă
Şi-n cerĭu cu sfântul Constandin parte să dobândéscă.
„Al Mării tale plecat robŭ
„Mihaĭ Iştvanovicĭ
„Ypodiaconulŭ Typografulŭ“.

„Organulŭ bogosloviei Damaschinŭ încordéză
Şi noao sfânta Troiţă bine ne-adeveréză
„Cu viersurĭ întocmindu-ne canoane şi tropare,
Bogoslovindŭ peste fire dumnezăĭasca ’ntrupare,
„Mărturisindŭ şi naşteré a pré sfinteĭ Fecĭoare,
Cumŭ c-au născutŭ pre Hs. făr’de nicĭ o duroare,
„Rămăindŭ ĭară fecĭoară cu totulŭ nestricată,
Precumŭ păn a nu-l naşte pre Hs. întâĭa dată.
„Patemilorŭ şi-nŭvierĭĭ zice să ne închinămŭ,
Pentr’acéĭa şi pre dânsul cu credinţă să·l rugăm.
„Ca pre cela ce privéşte Dumnezeĭasca faţă,
Şi pre noĭ a ne închina sfinteĭ Troiţĭ ne’mvaţă.
„Cumŭ cu ale luĭ rugăciunĭ să dobândimŭ ertare
Dela Domnulŭ Is. Hs. Inpăratulŭ celŭ tare“.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de antichităţĭ.

152. Cuvînt la patima Domnuluĭ, Rîmnic 1706. — Grecesce.

Λόγος εἰς τὸ σωτήριον πάθος τοῦ θεανθρώπου Λόγου. Τούτῳ δὲ αὐτοῦ τοῦ πάθους τὸ κείμενον ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν συλλεχθὲν προσετέθη μονοτέσσαρον, ἤγουν τετρασύλλεκτον ἐπονομασθὲν, τοῦ διδασκάλου τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας Γεωργίου τοῦ Μαϊώτα, τῆς τε Ἑλληνίδος καὶ Λατινίδος φωνῆς καθηγητοῦ τῶν ἐκλαμπρο-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τάτων υἱῶν τοῦ γαληνοτάτου Οὐγγροβλαχίας Ἡγεμόνος, Κυρίου Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράβα Μπραγκοβάνου. Τυπωθεὶς ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου, παρὰ Μιχαὴλ ὑποδιακόνου τοῦ Ἰστφάνοβιτζ, ἐν ἔτει σωτηρίω ᾳψς'.

Cuvînt la patima cea mântuitóre a Cuvîntuluĭ-Dumneḑeŭ-Omul. Iar la acesta s'a adaus textul acesteĭ patimĭ din ceĭ patru Evangheliştĭ, numaĭ patru, adică ce se numesce adunat din ceĭ patru, al dascăluluĭ sfinţiteĭ Evangheliĭ a mareĭ Biserică Gheorghe Maiota, profesor de limba elenă şi latină al prea strălucitilor fiĭ aĭ prea luminatuluĭ Domnitor al Ungrovlachieĭ Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu, tipărit în Episcopia Rîmniculuĭ de Mihail ipodiaconul Iştvanovicĭ, în anul Mântuireĭ 1706.

In-8°.
Papadopoulos-Vretos, I, 54, n° 149. — Picot, *Anthime*, 549, n° 35.

153. Radu Brâncoveanu, *Cuvînt panegiric la St. Nicolae,* Rîmnic 1706. — Grecesce.

Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν ἐν Ἱεράρχαις θαυματουργὸν μέγαν Νικόλαον, προσφωνηθεὶς τῷ αἰωνίου μνήμης Πρέδᾳ Μπραγκοβάνῳ, παρὰ Ῥαδούλου Ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Κυρίου Ἰωάν. Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Μπραγκοβάνου. καὶ τυπωθεὶς ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου παρὰ Μιχαὴλ ὑποδιακόνου τοῦ Ἰστφάνοβιτζ ἐν ἔτει ᾳψς'.

Cuvînt panegiric la cel întru ierarchĭ de minunĭ făcĕtor, marele Nicolae, pronunţat întru vecînica amintire a luĭ Preda Brâncoveanu, de Radu fiiul Domnitoruluĭ Ungrovlachieĭ Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Brâncoveanu, şi tipărit în prea sfânta Episcopie a Rîmniculuĭ de către Mihail ipodiaconul Iştvanovicĭ, în anul 1706.

In-8°.
Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 54, n° 148. — Picot, *Anthime*, 550, n° 36.

154. Psaltire arabă, Alep 1706.

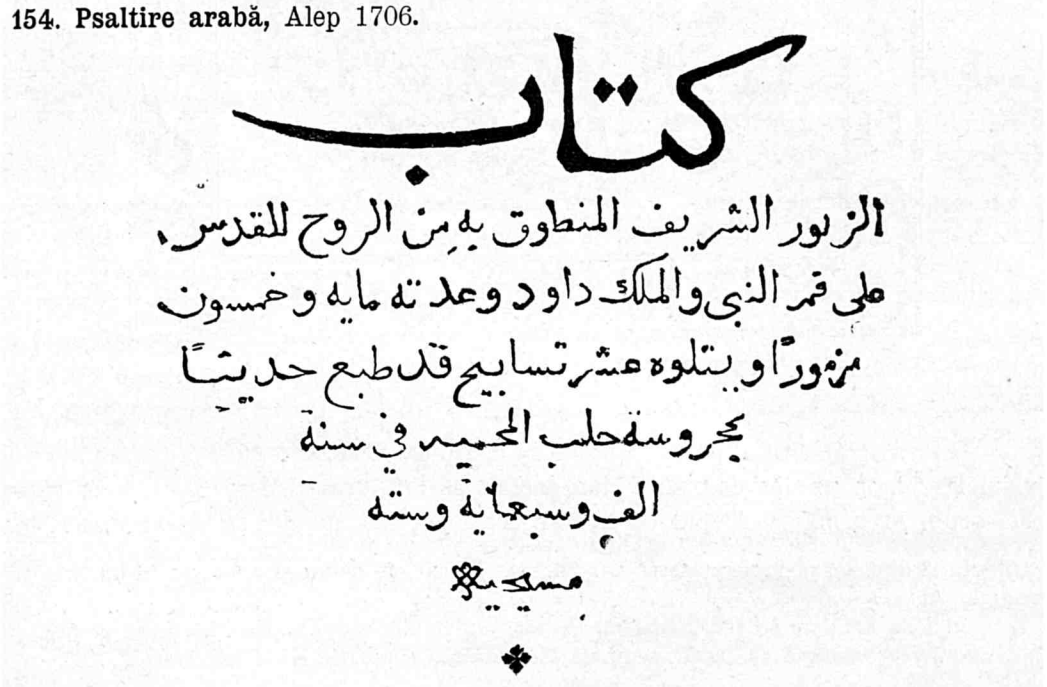

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

253.—Stema lui Constantin Brâncoveanu din Psaltirea arabă de la 1706.

Cartea strălucitului psalm, purces de la sfîntul Duh prin gura proroculuĭ şi regeluĭ David, în numĕr de o sută cinci-ḑeci de psalmĭ, urmaţĭ de ḑece cântece, tipărită acum în urmă în Alepul cel apĕrat, cel bine păzit, în anul de la Christos 1706.

In-4⁰ de 8 foĭ nenumerotate şi 276 pagine. Tipărit cu negru şi roşu, cu 16 rînduri pe pagină.

In foile liminare se află stema lui Constantin Brâncoveanu (facs. 253), două prefeţe şi o gravură representând pe David, semnată Χειρ συμεὼν ϝαψς. *(Cu mâna luĭ Simeon, 1706).*

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Întâia prefață se reproduce acì, în textul original facsimilat şi în traducerea francesă, pe care o datorăm amabilităţeï d-luï Gaudefroy-Demombynes, secretar al Şcóleï de limbi orientale din Paris, traducere revĕdută de d-l O. Houdas, profesor de limba arabă la aceeaşï şcólă.

Din a doua prefață dăm numaï traducerea părţeï finale, făcută tot de d-l Gaudefroy-Demombynes. D-sa, după cum ne scrie, nu s'a preocupat de a face frase francese corecte, ci a căutat să urmăréscă cât maï de aprópe textul original.

Intâia prefață:

254. — Din Psaltirea arabă, Alep, 1706.

Au nom du père, du fils et du saint Esprit, le Dieu Unique.

A la personne de l'Excellence élevée, le héros magnifique, le seigneur respecté, le noble illustre, le Seigneur Jean Constantin Basaraba Brancovan, prince de Ungro-Valachie, le puissant, notre fils spirituel chéri; que la faveur te vienne du Dieu qui gouverne tout, de N. S. Jésus-Christ et de l'Esprit Saint consolateur qui est descendu sur les Saints Prophètes et les Divins Justes et les a illuminés.

Une joie immense enveloppa tous les Chrétiens, quand parut Constantin le Grand portant le signe étincelant de la Croix qui le fortifia pour la Grande Victoire. Avant qu'elle parut, les Chrétiens étaient faibles sous l'oppression des Grecs, [1]) et soudain ils s'éveillèrent en sûreté, pleins de force. — Mais plus loin encore s'étend aujourd'hui la joie universelle, que dis-je, complète,

[1]) Ἕλληνες, — c'est-à-dire des païens.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

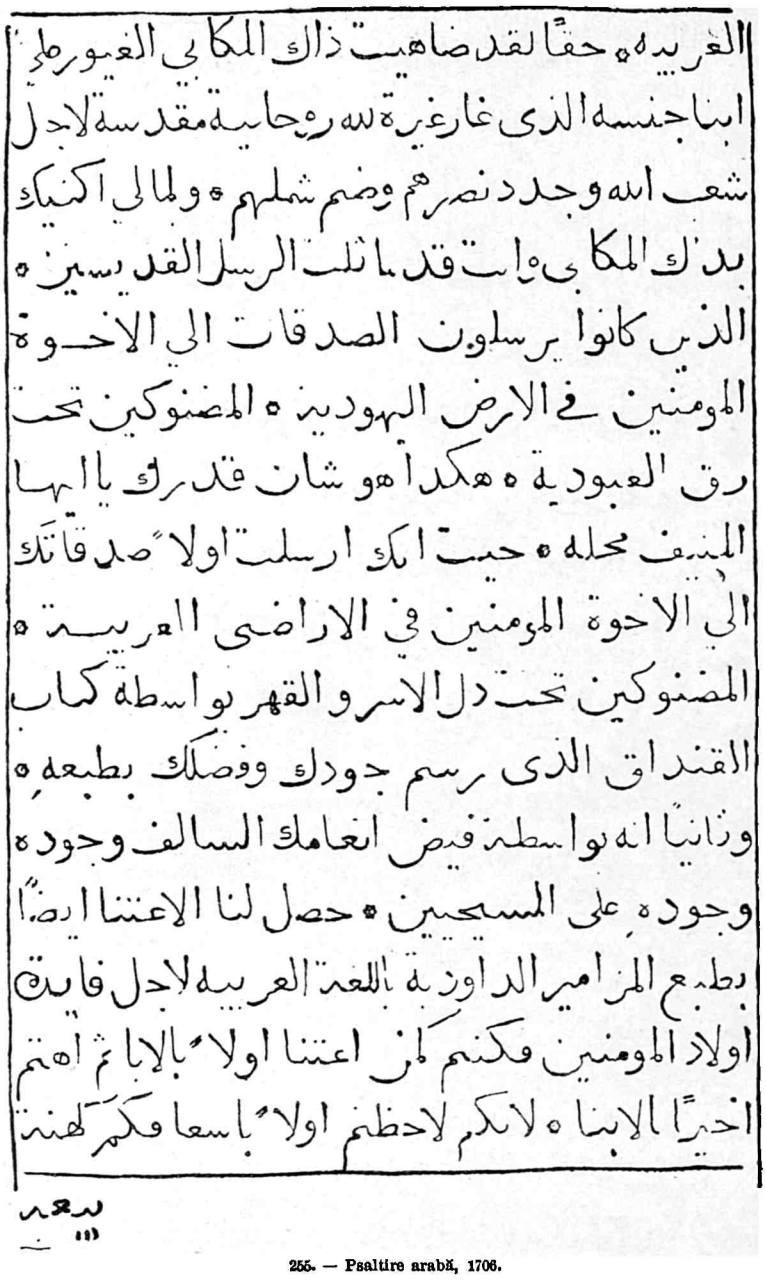

255. — Psaltire arabă, 1706.

sur la totalité des fidèles, quand tu parus, ô héros magnifique, portant dans ta main ce zèle spirituel qui de toi s'en va vers les fidèles qui habitent le pays arabe.

C'est avec justice, car tu ressembles à ce Macchabée, zélé pour les fils de sa race, qui manifesta le saint zèle spirituel de Dieu en faveur du peuple de Dieu, renouvela leur victoire et fortifia leur union. Mais pourquoi te nommai-je du nom de ce Macchabée, alors que déjà tu as imité l'exemple des saints prophètes qui envoyaient les aumônes aux frères fidèles dans la terre juive, affaiblis sous l'esclavage infidèle. C'est jusqu'à eux que s'élève ton rang, ô toi le maître élevé; car tu as, tout d'abord, envoyé tes aumônes aux frères restés fidèles dans les terres arabes, affaiblis sous l'ignominie de la servitude et de la violence, au moyen du livre du Rituel, pour l'impression duquel s'est manifestée ta générosité et ta magnificence. En second lieu, le flot débordant de ta faveur et sa générosité pour les Chrétiens nous a permis de nous occuper aussi de l'impression des psaumes de David en langue arabe pour l'avantage des fils des fidèles. Tu fus comme Celui qui, occupé tout d'abord des pères, songea ensuite aux fils. En effet vous avez pensé tout d'abord aux prêtres de la Sainte Eglise de Dieu, puis vous vous êtes tourné vers leurs fils, pour que votre intérêt embrassât à la fois

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

les deux troupeaux des agneaux du Saint Messie. Car Votre Excellence a bien su que Dieu voulait, par son intermédiaire, nous faire parvenir son secours, quand Elle nous assistait dans la confection des lettres arabes, dans la ville d'Alep de Syrie.

256. — Psaltire arabă, 1706.

Nous avons imprimé tout d'abord ces psaumes, dont nous vous envoyons un exemplaire, pour reconnaître la générosité dont vous nous avez comblés une et deux fois et nous envoyons à Votre Excellence ce livre saint comme cadeau. C'est un produit de votre générosité, et il se présente devant vous pour que vous louiez avec nous Dieu qui vous a mis en la place de Moïse son représentant, pour montrer par votre personne sa bonté universelle en faveur du peuple orthodoxe. Moïse en effet apporta les deux tables de la Loi au peuple d'Israël, et par elles il put se conformer aux préceptes durables de Dieu. Notre peuple a reçu de vous les deux tables des livres de l'Eglise catholique, qui sont : le livre du Rituel et celui des Psaumes, pour qu'avec eux, ils servent le Seigneur de l'ardeur la plus parfaite. Rien n'égalera la joie du Seigneur, quand il verra les livres Saints lus chaque jour dans de nombreuses églises en des pays divers. C'est votre Excellence qui leur a donné l'existence; et pour les églises, qui auparavant étaient privées de ces versets généreux, comme pour les malheureux en général qui, dans l'éducation de leurs enfants, étaient privés de l'enseignement

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

257. — Psaltire arabă, 1706. -

religieux, pour eux tous vous fûtes un protecteur suprême.

Si Salomon eut la sagesse complète, c'est que Dieu, avait décrété de lui accorder un secours, tel que nul n'en avait obtenu avant lui; et ce secours lui fut accordé, parce qu'il avait élevé à Dieu un autel où étaient égorgées des victimes, moutons et brebis, en holocaustes pour les péchés du peuple d'Israël, et même, ce n'était qu'avec la faveur divine que ces sacrifices suffisaient à effacer les péchés. Combien vous devez obtenir, par le décret de Dieu, une sagesse plus grande et une faveur plus abondante, vous qui n'agissez point en immolant une victime sanglante, mais cette victime divine, où nul sang n'est versé, j'entends par là le corps et le sang du fils unique de Dieu, qui surpasse en perfection toutes les créatures du ciel et de la terre. Puis, vous avez complété cet holocauste si pur en chantant les cantiques et les psaumes de David, prophète et grand roi.

Et nous devons répéter maintenant les paroles divines: Heureux les miséricordieux, car ils trouveront miséricorde. Car celui qui a pitié d'un malheureux, Dieu le rétribuera selon ce que dit l'Esprit Saint à Salomon, fils de David: Dieu n'accordera-t-il pas une récompense moindre à celui qui n'a eu pitié que d'un seul pauvre, qu'à celui qui a eu pitié de toute la multitude des pauvres, dont on ne saurait compter le nombre. — Ces pauvres, ce ne sont point des mécréants,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

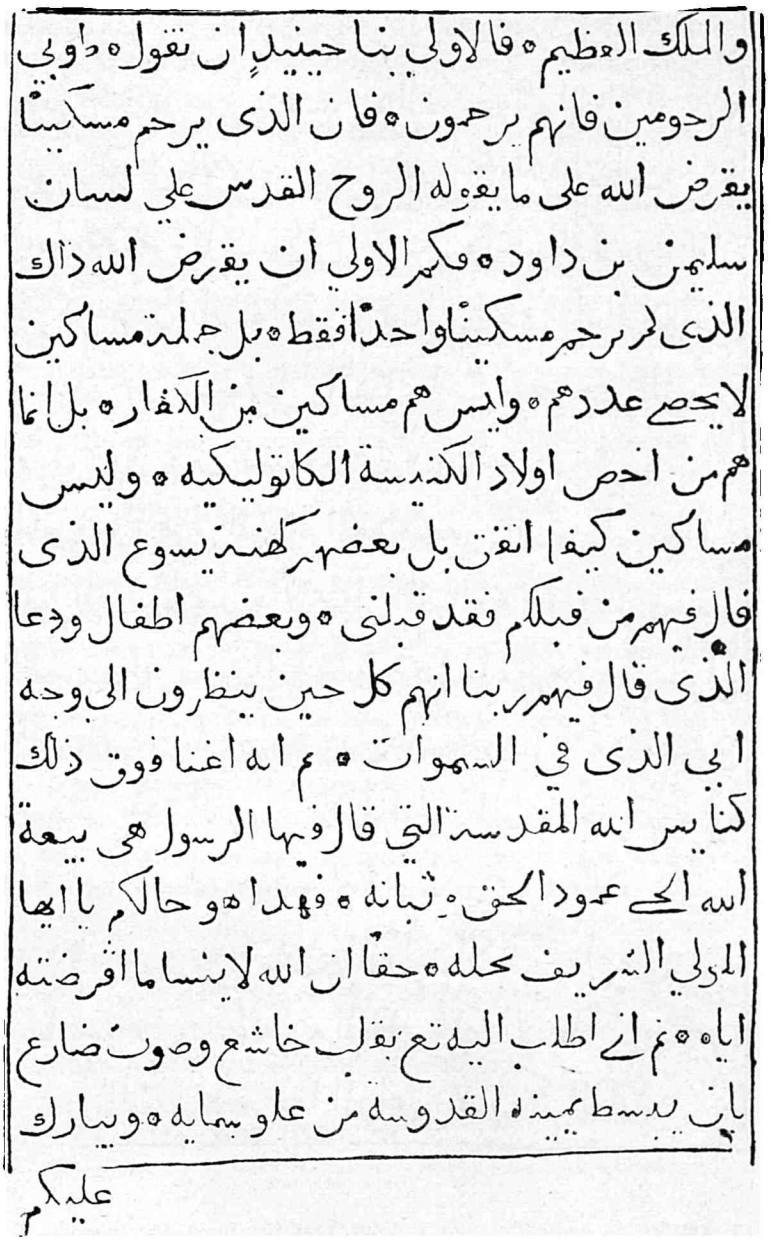

258. — Psaltire arabă, 1706.

mais ce sont les meilleurs des enfants de l'Eglise catholique; et ce ne sont pas des malheureux pris au hasard, car quelques-uns sont des prêtres de Jésus, dont il a dit: Ceux qui sont avant vous, sont avant moi, — d'autres sont de timides enfants, dont Notre Seigneur a dit: A chaque instant, ils contemplent le visage de mon père, qui est aux cieux.—Puis, par dessus tout, il a enrichi les Saintes Eglises de Dieu, dont le prophète à dit: Elle est l'Eglise du Dieu vivant, le pilier et l'appui de la vérité. Tel est votre rôle, ô noble Seigneur; il est juste que Dieu n'oublie pas ce que vous lui avez donné.

Puis, je lui demanderai (qu'il soit exalté !), d'un cœur humble et d'une voix soumise, que du haut du Ciel, sa demeure, il étende sa droite sainte et qu'il vous bénisse, vous, vos enfants et vos petits-enfants, jusqu'à la dernière génération, et que, pour l'étendue des siècles, il fasse habiter vos demeures par la gloire, la puissance et l'admiration; qu'il vous protège contre vos ennemis corporels et spirituels; qu'il vous garde de tout ce qui nuirait à vos âmes et à vos corps; qu'il fasse votre vie longue et pleine de bonheur et de prospérité dans ce monde périssable; puis, après une vie que prolongeront les bonnes actions, qu'il vous accorde le Paradis éternel et la béatitude infinie; qu'il vous mette au nombre des rois, des princes et des saints gouverneurs de peuples, qui l'ont satis-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

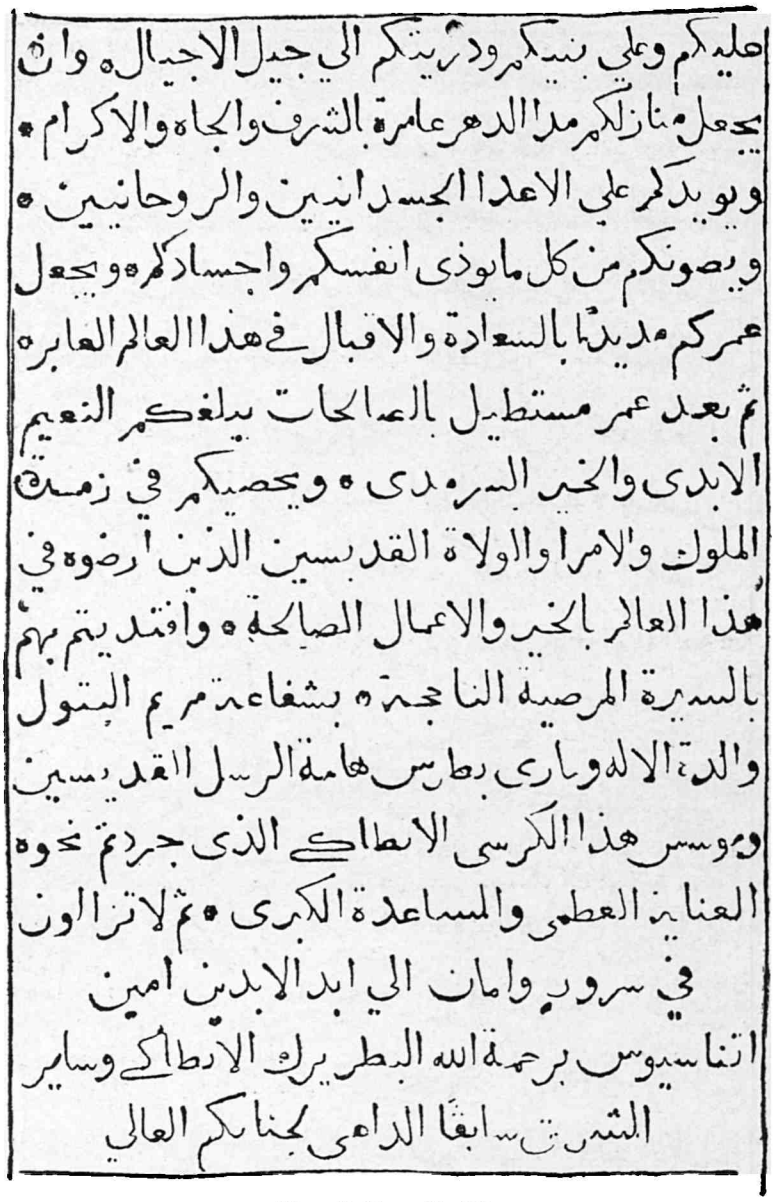

259. — Psaltire arabă, 1706.

fait dans ce monde par leurs vertus et leurs pieuses actions. Puissiez-vous, par une vie heureuse et prospère, les imiter, grâce à l'intercession de la Vierge-Marie, mère de Dieu, et de Saint Pierre, chef des saints apôtres et fondateur de ce siège épiscopal d'Antioche, pour lequel votre sollicitude et votre assistance se sont libéralement dépouillées. Puissiez-vous ne pas voir l'adversité et rester dans les délices et la joie jusqu'à l'éternité des éternités.

Athanase, par la miséricorde divine patriarche d'Antioche et de tout l'Orient, jadis prédicateur de votre Cour magnifique.

In exemplarul acestei psaltiri fost în colecţiunea Schefer şi acum în Biblioteca şcólei de limbi orientale din Paris, lipsesce acéstă scrisóre de dedicaţie, dar a doua prefaţă. După un început fără interes acéstă prefaţă continuă astfel:

Ensuite dit le Père très-saint, le vase précieux, semblable à Moïse par sa vocation, à Aaron, père des docteurs, par sa mission, à Elie par sa dévotion et par son zèle, à David par son humilité et son obéissance, à Salomon par sa sagesse et son jugement, — j'entends par là le père des Pères et le chef des chefs, le Seigneur Athanase, évêque d'Antioche, le grand, — le seigneur puissant et considérable, — qui rendit Damas heureuse tant qu'il fut son fils et la gloire d'Alep la grise depuis qu'il en est devenu l'habitant — qui y a fait fleurir la foi orthodoxe dès le matin où il y est devenu pasteur, — et qui a illuminé les âmes

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

croyantes; celui-là ne cessera d'être son guide (que Dieu nous ait en sa miséricorde par ses prières et nous renvoie la faveur de ses bénédictions et de ses invocations). — Quand j'appris la parole du Très-Haut: „Ce n'est point de pain que vit l'homme, mais de toute parole sortie de la bouche de Dieu", je compris aussitôt que la connaissance des livres divins doit appartenir au mieux instruit des choses nécessaires, particulièrement aux âmes chrétiennes, qui l'achètent à un bon prix, afin d'y apprendre quel est le souverain bien pour le rechercher, et quel est le pire mal pour l'éviter. — Je vis que ce but ne pouvait être atteint complètement, absolument, par le fidèle que si le désir en était en lui depuis le jeune âge, afin que la marque en fut imprimée dans les feuillets de son cœur et dans le miroir de son intelligence. Je me proposai alors d'ouvrir une porte par laquelle les enfants des chrétiens atteindraient cet objet nécessaire et ce but obligatoire.— Je remarquai que les psaumes de David roi et prophète, dont le chant est répandu dans les églises de Dieu en tout temps et instant, et sans le secours desquels ne peut être accompli le service du Seigneur prescrit, sont un bâton solide pour les jeunes enfants et les fils des fidèles. C'est une échelle au moyen de laquelle les fidèles parviennent jusqu'à l'adoration de Dieu et à sa louange dans les églises et les saints monastères. Je me décidai aussitôt à imprimer ces psaumes pieux à l'usage de l'enseignement des jeunes chrétiens dans les écoles pour qu'il fut facile à trouver pour le riche comme pour le pauvre et qu'on se le procure pour un prix moindre que celui d'un manuscrit. Ainsi, il ne sera pas impossible pour le pauvre d'instruire ses enfants, et ils ne manqueront point de la science que Dieu leur a imposée en disant (Prov. IV. vers. 1.) „Ecoutez, ô enfants, l'enseignement du père et soyez attentifs à apprendre la loi." Nous avons corrigé l'orthographe des psaumes, avant l'impression, dans la mesure où la syntaxe le réclamait; mais nous n'avons rien changé au fonds que les vingts καθίσματα, que nous avons corrigés à cause de leur mauvais arabe. Quand vous verrez une croix au commencement d'une phrase, lisez cette phrase interrogativement, cest-à-dire en forme de demande, jusqu'au point qui la termine. — *Ce livre a été fini en 1706 du Messie dans la ville d'Alep la grise, un des gouvernements de la Syrie II*e. Ne nous oubliez pas pour la miséricorde et la prière. Nous demandons ici que notre but soit atteint par son aide et ses bénédictions. Amen.

Bucuresci: Biblioteca Academiei Române.
Schnürrer, *Bibliotheca arabica*, 371. — Picot, *Anthime*, 539.

260

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

261. — Frontispiciu din *Noul Testament*, 1703.

1707.

155. Gheorgne Maiota, *Cuvînt la patima Domnuluĭ* (Rîmnic 1707?).

КѢ ЂНТЪ
Лă мѫнтѫитóарѣ пáтимъ â Дóмнѫлѫй нóстрѫ Їс̃ Хс̃.
Фъкѣ́т дє проповѣдѫитóрюл сфи́тєй Єуглаїй âл Бєсѣ́рєчїй чéй мáрй Кѵр Гєѡ́ргїє Маѵѡ́та, âлъ лúмбїй Єллинéщи шй Латинéщи дáскалъ âлъ прѣ́лѫминáцилѡръ фíй âй блăгочестúвѫлѫй дóмнъ âлъ Ѫггровлáхїй.
Іѡ Кѡнстандúн ББ: Воєвóд.
Тѵпърúт дє Мúхăй Їѡвановúч Ѵподїáконѫлъ Тѵпографѫлъ.

In-16 de 44 foĭ numerotate.

In primele 5 foĭ sĕ află prefaţa care se reproduce maĭ jos şi o gravură representând pe Domnul Christos pe Calvar cu legenda următóre:

„Purtându, Hse, Crucé ostenestĭ
„Şi nu e minune căcĭ te poticnestĭ,
„Că greulŭ lumiĭ totŭ cel de păcatŭ
„Désupra noastră tu l-aĭ rădicatŭ“.

Prefaţa:

„Présfinţituluĭ, şi de Dumnezeu trimisuluĭ Mitropolitŭ a toată Uggrovlahia, précinstituluĭ şi exarhŭ plaĭurilorŭ alŭ mieu întru Hs. părinte précinstitŭ Kyriu Kyr Theodosie.

„Şi aduceré daruluĭ celuĭ micŭ la oameniĭ aceĭa ce căştigă ne despărţitŭ maré cuviinţă, ĭaste îndestulată plată a bogate daruri; de vréme ce acesté, porniţĭ fiindŭ pururé den firésca lor chiemare, caré ĭaste faceré de bine, nu să uĭtă atâta la cé de tocma mulţămită, câtŭ la a fieşte căruĭa după putinţă cu bună voinţă răspunsŭ. Pentru acĭasta şi marele înpăratŭ alŭ Persilorŭ Artaxerx, cu faţă maĭ véselă şi cu inimă bucuroasă, au priĭmitŭ acé puţintică apă caré cu pumniĭ luĭ săraculŭ acela Persŭ spre mulţemită pentru biruinţa cé spre vrăjmaşi l-au

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

adusŭ, de cătŭ cêle de multŭ preţŭ şi daruri împărăteşti ale domnilorŭ celorŭ mari. Pentru acĭasta darŭ şi eu avândŭ typositŭ în mintê mê nemincinosŭ şi adevăratŭ, nu mă ruşinezŭ a-ţĭ aduce acĭastă smerită a mê ostenélă, spre multămita a buneĭ voinţeĭ şi a părinţeştiĭ tale dragoste, caré pururea mi-aĭ arătatŭ, şi totŭ deuna mi-o arăţĭ, trimisule de Dumnezeŭ păstorĭŭ, — ostenélă adevăvăratŭ de nimicŭ după meşteşugŭ, şi nici de-o cinste. Iară însă după materie ĭaste mare şi a cinsteĭ ceĭ de săvârşitŭ, pentru că ĭaste jalnica povestire a patimeĭ ceĭ de mântuire a nepătimitorĭuluĭ Dumnezeesculuĭ cuvântŭ, şi maĭ vârtosŭ creştinesculuĭ tău sufletŭ foarte plăcutŭ, pentru multa cucerie şi cucérnica ta petrécere, caré înnaintê ochilorŭ tuturorŭ te arată pentru acela a căruĭa îĭ aĭ numele (Theodosie, adecă datŭ de Dumnezeu). Să cădé aicĭ după obicĭaĭulŭ celŭ de obşte alŭ Ritorilorŭ să pornescŭ condéĭulŭ la o laudă mare ale maĭ aléselorŭ tale bunătăţĭ, şi a celor plăcute de Dumnezeu petréceri, asemănândŭ vieţiĭ luĭ Hs.; însă pentru căcĭ cunoscŭ pre sine-mĭ foarte ne-iscusitŭ şi slabŭ la cuvântŭ ca să isprăvescŭ acĭasta, tacŭ ne-adormiré cé de toate noptile, posturile céle ne-curmate, milosteniile céle ne-încetate carele te arată altŭ Ioannŭ milostivŭ, nou postnicŭ, îngerŭ întrupatŭ te arată; lasă nevoinţa ta cé mare, şi ne-leneviré cé cu nevoinţă spre podoaba Besérecilor, spre îndireptaré celorŭ păcatoşĭ, spre învăţătura celorŭ Beserecestĭ, spre îndireptaré celorŭ lumeştĭ, spre chivernisiré celorŭ săracĭ, spre priimiré celorŭ rămaşi, spre ajutorĭul celor străinĭ, spre întoarceré celorŭ nepocăiţĭ, spre liniște a toată turma cé sufletéscă şi trupéscă, ce-ţĭ ĭaste încredinţată dela Dumnezeu, carele acésté toate te arată altŭ râvnitorĭŭ Ilie şi nou Avraamŭ. Nu zicŭ nimicŭ pentru bărbăţiĭa ta cé mare la întâmplărĭ, pentru cé de săvârşitŭ măsurăcĭune la norocirĭ, pentru cé necrezută răbdare la durerile céle cumplite, carele după vréme ţi-le pricinuĭaşte bătrânéţele céle de mulţĭ anĭ, ca altŭ răbdătorĭu Iovŭ te arată de vréme ce casnicĭĭ tăĭ, şi căţĭ pentru cercetaré vinŭ la chiliĭa ta, maĭ vârtosŭ eu însumĭ mărturisescŭ cumŭ că alte strigărĭ nu esŭ dinŭ blagoslovita ta gură, fără numaĭ: „Fie numele Domnuluĭ blagoslovitŭ! „Dumnezeu şi omulŭ Isus au luatŭ asupra luĭ atâté muncĭ şi patimi pentru mine „celŭ păcătosŭ ne-păcătosŭ fiindŭ elŭ, şi eu pentru mulţimé păcatelorŭ méle să „nu priimescŭ cu răbdare puţină durére?“ Care cuvinte cu obicĭnuita ta blândéţe strigândŭ, pricinueştĭ ne-măsurată umilinţă la căţĭ socotescŭ să-ţĭ aducă mângâĭare. Acésté toate le tacŭ pentru că ajunge că lauda nu încetézâ în tute patru părţi ale lumiĭ a te propoveduì ca o închipuire a tuturorŭ bunătăţilorŭ. Priiméşte dară până într-atâta gânditorĭule de céle dumnezeeştĭ arhieràrha, cu ochĭu blândŭ acestŭ micŭ darŭ alŭ mieŭ, ca unŭ semnŭ de mulţămită, ca unŭ zălogŭ alŭ desăvârşiteĭ méle cucerii, şi nu te uĭtă la micşoraré daruluĭ, ci la buna voinţă a dăruitorĭuluĭ. Şi trăĭaste la cé de pururé slavă a Besérecii, lauda cé nemuritoare a Arhiereilorŭ.

„Propoveduitorĭulŭ Evangheliei, Gheorghie Maiòta“.

Originalul grecesc al aceste cărţĭ este descris maĭ sus la No. 152, pag. 468.
Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

262. — Frontispiciu din *Triodion*, Buzĕŭ 1700.

1709.

156. Catechism catolic *cu litere latine*, Sibiŭ 1709.

Nilles, în *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalie in terris coronae St. Stephani*, vol. I (Oeniponte, 1885), p. 372, vorbind de P. Franciscus Szunyogh, ḑice:

„Edidit *Catechismum Valachicum majorem Romano-catholicum*, typo Valachico Tyrnaviae 1696 et 1726, *typo latino Cibinii 1709*.

Ar. Densuşianu, *Istoria limbeĭ şi literatureĭ române*, ed. 2-a (Iaşi 1894), p. 196.

157. Serviciul bisericesc, Tîrgovişte 1709. — Grecesc.

ΒΙΒΛΟΣ 'ΕΝΙΑΥΣΙΟΣ | ΤΗΝ ΓΑΠΑΣΑΝ 'ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ | 'Ακολουθίαν. | 'ΑΝΕΛΛΕΙΠΩΣ ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ | Τυπωθεῖσα μὲν καὶ ἀφιερωθεῖσα | Τῷ Παναγιωτάτῳ, λογιωτάτῳ, καὶ σοφωτάτῳ 'Αρχιεπισκόπῳ | Κωνσταντινουπόλεως, Νέας 'Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, | Κυρίῳ Κυρίῳ 'ΑΘΑΝΑΣΙΩ. | 'Επὶ τοῦ Εὐσεβεστάτου, 'Εκλαμπροτάτου, καὶ Γαληνοτάτου Αὐθέντου, | Κυρίου, Κυρίου 'Ιωάννου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. | Μπασσαράμπα Βοεβόδα, τοῦ Μπραγκοβάνου, 'Ηγεμόνος πάσης | Οὐγκροβλαχίας. | Παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου, καὶ Θεοσεβεστάτου Μητροπολίτου Οὐκ- | γροβλαχίας Κυρίου Κυρίου 'ΑΝΘΙΜΟΥ, τοῦ ἐξ 'Ιβηρίας, | 'Αναλώμασι καὶ Τύποις τοῖς αὐτοῦ. | Διορθωθεῖσα δὲ μετ' ἐπιμελείας παρὰ Μητροφάνους Πρεσβυ- | τέρου Γρηγορᾶ, τοῦ ἐκ Δωδώνης. | 'Εν "Ετει α'. ψ'. θ'. Κατὰ Μῆνα Αὔγουστον. | 'Εν τῇ 'Αγιωτάτῃ Μητροπόλει τῇ ἐν Τεργοβύστῳ | τῆς Οὐγκροβλαχίας.

Carte de peste tot anul, cuprinḑênd fără lipsă tot serviciul bisericesc, tipărită şi afierosită preasfinţituluĭ, prea învăţatuluĭ şi prea înţeleptuluĭ Archiepiscop al Constantinopoluluĭ, Roma-Nouă şi Patriarch Ecumenic Domnuluĭ Domn Atanasie. Pe timpul prea piosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea luminatuluĭ Domnitor, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, Brâncoveanu, Egemon a tótă Ungrovlachia. De prea sfinţitul şi iubitorul de Dumneḑeŭ Mitropolit al Ungrovlachieĭ Domnul Domn Antim din Ivir, cu cheltuiala şi cu tiparul sĕu. Corectată cu îngrijire de Mitrofan Presviterul Gregoras, din Dodona, în anul 1709, în luna luĭ August, în preasfinţita Mitropolie a Tîrgovişteĭ din Ungrovlachia.

In folio de 4 foĭ fără numĕr şi 972 (în realitate 973) pagine, 1 fóie albă, 588 şi 36 pagine. Tipărit cu negru şi roşu, pe douĕ colóne. Titlul este încadrat.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Pe verso titlului este stema obicĭnuită (facs. 249) şi 10 versurĭ adresate luĭ Constantin Brâncoveanu. Pe faţa următóre se află 30 versurĭ adresate aceluiaşĭ Domn de către Mitrofan. In cele-lalte foĭ liminare se maĭ află o scrisóre a luĭ Antim Ivireanu către Atanasie, Patriarchul Constantinopolului şi arătarea cuprinsului.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţi.
Popp, *Disertaţie*, 62. — Picot, *Anthime*, 550.

203. — Frontispiciu din *Liturghia* de la Buzĕŭ 1702.

1710.

158. Antim, *Invăţătura besericĭască*, (Tîrgovişte) 1710.

In cartea *Capete de Poruncă la toată cĭata Besericĭască* a Mitropolitului Antim, tipărită la Tîrgovişte în 1714 (v. maĭ jos), se citesce la cap. 11:

„Fiete care Preotŭ să citéscă cu socotinţă acé cărţulue de învăţătură Besericéscă ce s-au tyĭpărit la létul dela Hs. 1710 şi s-au datŭ atunce tuturorŭ în darŭ, şi să înplinéscă şi cu fapta acéle ce scriu într-ânsa, că apoĭ de nu vorŭ face să vor pedepsì; ĭară cine nu va avé, să cĭară la arhiereul său că i să va da..."

N'am vĕḑut exemplare din acéstă carte. O ediţiune nouă s'a publicat sub titlul: „Invăţătură besericĭască a vlădicăĭ Anthimŭ. A doa oară tyĭpărită în oraşulŭ Bucureştilorŭ. In Tyĭpografia şcoaleĭ Văcăreştilorŭ. La anul dela Hs. 1741."

Biserica orthodoxă, VIII, 827. — Picot, *Anthime*, 553, n° 40.

159. Slujba S-teĭ Ecaterine şi Proschinitarul S-tuluĭ Munte, Tîrgovişte, 1710. — Grecesce.

Βιβλίον περιέχον τὴν Ἀκολουθίαν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τὸ τε Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου Ὄρους Σινᾶ μετὰ τῶν πέριξ καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸ, τὴν τε τάξιν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ μοναστηρίου, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦδε ἀρχιεπισκοπήσαντας, καὶ ἐγκώμιον τε εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, καὶ περὶ τῶν Ἀράβων. Τυπωθὲν ἐπὶ τοῦ αὐθέντου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Βοεβόδα, Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας, παρὰ τῷ παναγιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἀνθίμῳ τῷ ἐξ Ἰβηρίας ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ Τεργοβίστου· ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ ὁσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις Μητροφάνους Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδώνης. ἐν ἔτει ᾳψι' κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον.

Carte cuprinḑênd serviciul sfinteĭ Ecaterina şi Proschinitarul sfîntuluĭ Munte Sinaĭ cu a celor din prejur şi a tóte cele din el şi despre el, cum şi ordinea serviciuluĭ Mănăstireĭ şi a celor din ea ce au fost până acum Archiepiscopĭ, şi un engomiŭ la sfîntul Munte Sinaĭ, şi despre Arabĭ. Tipărit pe timpul Domnitoruluĭ Ioan Constantin Basarab Voevod, Egemonul a tótă Ungrovlachia, de către prea sfinţitul şi prea învĕţatul Mitropolit Antim din Iviria, în Mitropolia din Tîrgo-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vişte. Prin îngrijirea şi corectarea prea cuviosuluĭ între ieromonachĭ Mitrofan Gregoras din Dodona. In anul 1710, în luna luĭ Septemvrie.

In-4°.
Cartea acésta a fost retipărită la Veneţia în 1727.
Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ φιλολογία, I, 55, n° 153. — Picot, *Anthime*, 551, n° 38.

160. Panoplia dogmatică, Tîrgovişte 1710. — Grecesce.

ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ | 'ΑΛΕΞΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, | Περιέχουσα ἐν συνόψει τὰ τοῖς μακαρίοις καὶ θεοφόροις πατράσι | συγγραφέντα, εἰς τάξιν δὲ καὶ διεσκεμμένην ἁρμονίαν παρὰ | Εὐθυμίου Μοναχοῦ τοῦ Ζιγαδηνοῦ τεθέντα. | 'Επὶ ἀνατροπῇ καὶ καταφθορᾷ τῶν δυσσεβεστάτων δογμάτων τε καὶ | διδαγμάτων τῶν ἀθέων Αἱρεσιαρχῶν, τῶν κακῶς κατὰ τῆς | ἱερᾶς αὐτῶν Θεολογίας λυττησάντων, | 'Αφιερωθεῖσα | 'Επὶ τοῦ Εὐσεβεστάτου, Ὑψηλοτάτου, καὶ Θεοστέπτου Αὐθέντου καὶ | Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας 'Κυρίου Κυρίου | 'Ιωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα | Βοεβόδα τοῦ Μπραγκοβάνου. | Τῷ Εκλαμπροτάτῳ καὶ Σοφωτάτῳ Υἱῷ αὐτοῦ | Κυρίῳ Κυρίῳ Στεφάνῳ Βοεβόδα | τῷ Μπραγκοβάνῳ | Παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Λογιωτάτου Μητροπολίτου Δρύστρας | Κυρίου Κυρίου 'Αθανασίου, | Οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι νῦν πρῶτον τετύπωται | Παρὰ τῷ Πανιερωτάτῳ, Λογιωτάτῳ, καὶ Θεοπροβλήτῳ Μητροπολίτῃ | Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ 'Ανθίμῳ | Τῷ ἐξ 'Ιβηρίας. | 'Επιμελείᾳ καὶ διορθώσει Μητροφάνους Ἱερομονάχου Γρηγορᾶ | τοῦ ἐκ Δωδώνης. | 'Εν τῇ Ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει τῇ ἐν τῷ τῆς Οὐγγροβλαχίας | Τεργοβύστῳ. | 'Εν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας Χιλιοστῷ Ἑπτακοσιοστῷ Δεκάτῳ. | Κατὰ Μῆνα Μάϊον.

Panoplia dogmatică a Impĕratuluĭ Alexie Comnen, cuprinḑênd în scurt scrierile fericiţilor şi de Dumneḑeŭ purtătorilor părinţĭ, puse în ordine şi în armonie cugetată de Eftimie Monachul Zigaden, spre rĕsturnarea şi sfărîmarea şi a dogmelor celor impiĭ şi a învăţăturilor Eresiarchilor ateĭ, a celor rĕu înfuriaţĭ contra sfinţiteĭ lor Teologiĭ. Afierosită pe timpul prea piosuluĭ, prea înălţatuluĭ şi de Dumneḑeŭ încoronatuluĭ Domnitor şi Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod Brâncoveanu, prea strălucituluĭ şi prea înţeleptuluĭ fiuluĭ sĕŭ Domnuluĭ Domn Ştefan Voevod Brâncoveanu, de prea sfinţitul şi prea învĕţatul Mitropolit al Dristreĭ, Domnul Domn Atanasie, cu a căruĭ cheltuială s'a tipărit acum întâĭ la prea sfinţitul, prea învĕţatul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit al Ungrovlachieĭ Domnul Domn Antim din Iviria. Prin îngrijirea şi corectarea luĭ Mitrofan ieromonachul Gregoras din Dodona, în prea sfînta Mitropolie cea din Tîrgovişteа Ungrovlachieĭ, în anul de la nascerea Domnuluĭ 1710 în luna Maiŭ.

In folio de 6 foĭ fără numĕr şi 188 numerotate. Tipărit pe două colóne, cu 54 de rînduri în colónă. Titlul e incadrat într'un chenar înflorit.

Pe verso titluluĭ Stema Ţĕreĭ (facs. 249) cu iniţialele domnescĭ ale luĭ Constantin Brâncoveanu şi 6 versurĭ ale luĭ 'Αντώνιος ὁ διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς, καὶ λογοθέτης γενικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, adresate aceluiaşĭ Domnitor.

Foile liminare mai cuprind: o scrisóre a luĭ Atanasie, episcopul Silistreĭ, către Ştefan Brâncoveanu; nisce versurĭ de laudă pentru ambiĭ aceştia de Antonie, profesorul de mai sus; mai multe epigrame semnate: Χουρμούζιος, Ἱεροδιάκον. 'Ιωαννίκιος ὁ Χατζῆς, Γεώργιος Χαζηθάνου Λαρισσαῖος şi Εὐθύμιος Μονάχος ὁ Ζιγαδινός; un prolog pentru carte al luĭ Alexe Comnen şi în fine arătarea cuprinsuluĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

La sfîrşit (f. 188), se citesc următórele:

Ἀλγεῖ ἀλάστωρ αἱρετιζόντων βλέπων
Τύπῳ δοθεῖσας τὰς πονηρὰς αἱρέσεις
Αὐτοῦ τε καὐτῶν πρὸς θρίαμβον καὶ στύγος
Κατατρεχούσης τῶνδε τῆς πανοπλίας
Τῆς δογματικῆς πυρίνου σπάθης δίκην
Ἀλεξίου Ἄνακτος Εὐσεβεστάτου,
Καὶ πυρπολούσης δογμάτων τῶν δυσθέων
Ἅπαν νόημα, καὶ πλάνην λαοπλάνων.
Ἃ γὰρ Τριάδος οἱ ὑπέρμαχοι πόνῳ,
Εἰς τὴν Τριάδα ἐλπίσαντες ἐκτόπως,
Ἐξειργάσαντο Πνεύματος δαδουχίᾳ
Κράντωρ ὁ θεῖος ταῦτα συλλέξας πόθῳ,
Καὶ δὴ προτρέψας Ζιγαδηνῷ ἁρμόσαι,
Ἣν Μητροφάνης νῦν τύπῳ διορθόων,
Χαίρει τε θυμῷ φθὰς τὸ τὸν Βίβλου τέλος.
Ἐν ἔτει Σωτηριώδει ᾳψί. Σκιῤῥοφοριῶνος β'. μεσοῦντος.
Ὁ ἐλάχιστος τῶν Ἱερομονάχων Μητροφάνης
Γρηγορᾶς ὁ ἐκ Δωδώνης

Sufere impiosul ereticilor vĕḑênd că se editézĕ prin tipar eresurile viclene şi ale luĭ şi ale acelora spre triumf, şi ca de o sabie de foc ce-ĭ urmăresce să întristézĕ de Panoplia dogmatică a Impĕratuluĭ celuĭ prea pios Alexie, şi care mistue ca prin foc tótă cugetarea dogmelor celor de Dumneḑeŭ urîte şi înşelarea a înşelătorilor de popóre. Căcĭ ceea ce apărătoriĭ Treimeĭ aŭ lucrat cu anevoinţă priŋ luminarea spirituluĭ nădăjduind neîndoios în Treime, divinul Impĕrat adunându-le acestea cu osteneală, a îndemnat apoĭ pe Zigaden să le armoniseze, pe care (lucrare) Mitrofan acum corectând-o la tipar, sĕ bucură cu bucurie ajungênd la sfîrşitul cărţeĭ.

In anul mântuireĭ 1710. Schiroforion 2 a mijloculuĭ luneĭ (Iunie în 12).
Cel maĭ mic între ieromonachĭ,
Mitrofan Gregoras din Dodona.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Paris: Biblioteca Naţională.
Picot, *Anthime*, 552, nº 39.

161. Liturghier georgian, Tiflis 1710.

Acéstă carte ne este cunoscută din publicaţiunea archeologuluĭ rus Bakradže şi din notiţele publicate de G. I. Lahovari şi H. Schuchardt.

La început sĕ află stema Bagratizilor (dinastia care a domnit asupra Armenieĭ şi maĭ târḑiŭ asupra Georgieĭ) şi un portret al luĭ Wachtang VI, iar la sfîrşit epilogul pe care-l dăm acĭ după traducerea ruséscă a luĭ Bakradže:

Intru slava sf. Treime eu, de origine şi nascere Davidian, nepotul conoscutuluĭ ţar Wachtang, nepotul gloriosuluĭ ţar Arcil şi al foarte renumituluĭ ţar georgian Gheorghe, şi fiul prea stimatuluĭ Levan, guvernator al Kartalinieĭ, principele Wachtang, am chemat din Valachia un tipograf şi am întocmit o tipografie spre scăparea sufletelor sus numiţilor ţarĭ, ale tatăluĭ şi mumeĭ mele, al fliceĭ Guriely Tutî, spre bucuria sufletuluĭ meu şi al soţieĭ mele fica stăpânitoruluĭ circasian Rusudany... şi spre educaţiunea fiilor şi flicelor mele.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Fiind că părinţiĭ de suflet aĭ Georgienilor posedaŭ puţine cărţĭ bisericescĭ, iar aceia carĭ nu le posedau, nu puteau fără acéstă carte a îndeplini datoriile lor cu succes, stăpânitorul şi guvernatorul Georgieĭ, principele Wachtang, simţind şi înţelegênd necesitatea eĭ pentru preoţiĭ, ce aveau nevoe de ea, s'a îngrijit, precum s'a îngrijit şi în privinţa altor cărţĭ, tipărite de noĭ în limba voastră georgiană, ca să începem tipărirea şi acesteĭ cărţĭ, punênd ast-fel lumînarea pe luminător... De aceea vĕ rog pe voĭ toţĭ, prea sfinţiţĭ prelaţĭ şi smeriţĭ preoţĭ, cine din voĭ va voi să ia în mânĭ acéstă carte, acela în timpul sĕvêrşireĭ slujbeĭ şi jertveĭ fără de sânge cu ajutorul eĭ, să pomenéscă şi să róge pentru sănătatea şi viaţa aceluia, cu cheltuiala căruia s'a făcut acest lucru şi s'a tipărit cartea.

Al vostru fiu de suflet, tipograful ungrovalach Mihail Ştefanovicĭ.

La sfîrşit:

დაიბეჭდა ქ, ტფილისსა ხელითა მესტამბე მიხაელ სტეფანე-შვილისა უნგრო-ვლახელისათა ქრონიკონსა ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას და ათსა,

adică: S'a tipărit la Tiflis de mâna tipografuluĭ Michail Stefane-şvili (=Stefanovicĭ), Ungro-vlach, în anul dela Christos 1710.

După acésta urméză şése versurĭ românescĭ, tipărite cu caractere georgiane (pe carĭ le dăm în transcripţia luĭ Schuchardt):

ქ: პრეკუმ ჩეი სტრეინი დორესკ: მოშია სეშაზე:
კინდ სინტინტრალტე ცარე: დენუპტსეშა ზე:
ქ: ში კაჩეი ჩეს პრე მარე: ბატუწ დე ფურთუნა:
ში როაგა პრე დუმნეზეუ: დე ლინიშტე ბუ ნა:
ქ: აშა ში ტიპოგრაფი: დო კერცეი სფერშირე:
ლაუდა ნენჩტატა: დაუ: ში მულცემი რე:

Prekum tšei streini doresk: mošia se šaze *(să-ş vază)*
Kind sint intr alte tsare: de nu p(o)t se šaze:
Ši ka tšei tše-s pre mare: batuts de phurtuna:
Ši roaga pre Dumnezeu: de linište buna:
Aša ši tipographi: do *(de-a)* kertsei spheršire:
Lauda nentš(e)tata: dau: ši multsemire.

Greşelile de tipar carĭ s'au strecurat în reproducerea luĭ Schuchardt se pot îndrepta prin comparaţiune cu textul publicat de Lahovari după Bakradže. Însă *do,* din versul 5 trebue citit *de-a,* şi nu *doue.* Comp. versurile reproduse maĭ sus, pag. 344.

Volumul cuprinde cele treĭ liturghiĭ cunoscute şi serviciul hirotonieĭ, iar nu *Biblia,* cum s'a comunicat d-luĭ Lahovari.

Bakradže spune că sub acelaşĭ Wachtang, pe lângă acest Liturghier, s'aŭ maĭ tipărit Evanghelia, Apostolul şi un Slujebnic.

Dm. Bakradže, Археологическое путешествие по Гурии и Адчарѣ, Petersburg 1878. — G. I. Lahovari, în *Timpul,* 23 Iunie 1883, şi în *Buletinul* Societăţiĭ Geografice Române, an. IV (1883) sem. II, 72. — H. Schuchardt, în *Wiener Zeitschr. f. d. Kunde d. Morgenl.,* vol. XI, 205. Picot, *Anthime,* 521, în notă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

264. — Frontispciiu din *Tvlodion*, Buzău 1700.

1712.

162. Octoih, Tîrgovişte 1712.

О К Т Ѡ Й Х Ъ,
Ꙗкѣмь ѧтцѣй тълмачитъ пре лимба рѣмжнѣскъ, спре ѧцелѣщерѣ де ѡбще:
шй Тѵпърйтъ
Ѧтрѣ ѧл кд. де ѧнй, ѧ ѧнълцатей домній ѧ прѣ Лѣминатѣлѣй ѡблъдѣитѡрю
ѧ тоатъ Цара Рѣмжнѣскъ,
Іѡанн Кѡнстандйн Б: Басарабъ Воевод,
Кѣ тоатъ кїелтѣмла прѣ сфнцйтѣлѣй
Митрополйтъ алъ ѵггровлахїей,
Кѵр Ꙗндїмъ Івирѣнѣлъ.
Ѧ сфнта Митрополіе,
ѧ Тѫргѡвищїй.
Ла ѧнѣл дела Хс, ѧѱвї.

де Гєѡргїе Радовичь,

Un vol. 4° de 4 foĭ nenum. şi 464 pag. Tipărit cu negru şi roşu cu câte 26 rînduri pe pagină. Titlul e încadrat în flori de compoziţie tipografică. Caietele se compun din câte 8 foĭ avênd signatura pe primele patru.

Pe verso titlului, următórele versuri sub stema Ţărĭi Românescĭ:

„Asupra peceţiĭ stihuri politice,
A Ţărĭi Rumâneşti cu bună ferice.

„Acestŭ semnŭ alŭ Crucĭĭ, ce corbulŭ ivéşte,
Domnuluĭ Constandinŭ Hs. îl gătéşte,
„Să-ĭ fie spre pază cu bună voire
Şi să-lŭ îndelunge întru stăpânire.“

Pe cele 3 feţe următóre se află prefaţa următóre:

„Tuturorŭ celorŭ ce să află şi ţinŭ de eparhïa Ţărĭi Rumâneşti, Cucérnicilorŭ şi cinstiţilorŭ Preoţi, Gheorghie Typografulŭ, plecată închinăcĭune.

„Cine cunoaşte Dumnezeĭasca râvnă şi multa grijă ce are pré sfinţitulŭ şi de Dumnezeu trimisulŭ Mitropolitŭ alŭ aceştiĭ de Dumnezeu mântuite Eparhiĭ a Uggrovlahieĭ, Kyr Anthimŭ Ivirénulŭ, pentru toată creştinésca luĭ turmă, şi maĭ alesŭ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pentru cinstita cĭată a cucérnicĭĭ voaste Preoţĭĭ, nu trebuĭaşte să cérce pricina, pentru ce acumŭ întâĭ au vrutŭ să dé în typarĭ cu a sa chieltuĭală acĭastă carte a Octoihuluĭ, tălmăcită de pre vorba cé grecéscă şi slovenéscă pre limba noastră cé Rumânéscă. Sfinţiĭa sa, ca unŭ bunŭ Păstorĭu şi ne-adormitŭ, carele nu încetézŭ a ostenì în toate zilele, cu lucrulŭ, cu cuvântulŭ, şi cu învăţătura, pentru mântuiré cé de obşte a oilorŭ luĭ celorŭ cuvântătoare, şi să nevoĭaşte şi în zi şi în noapte pentru ca să facă cĭata luĭ cé Preoţéscă să fie înpodobită cu de tot félĭulŭ de bunătate şi iscusenie, cunoscândŭ folosulŭ celŭ sufletescŭ, care voĭ cucérnicĭĭ Preoţi şi ceĭalalţi creştini puteţĭ să luaţi dintr-acĭastă carte, întru caré să află atâté cunoştinţe ale Bogosloviei, şi taĭnele céle maĭ înnalte ale drépteĭ credinţeĭ noastre, n-au cruţat chieltuĭala, ce după obicĭnuită, lăudata şi vitejasca luĭ osârdie, şi dragoste părintéscă, au dat-o în typarĭu, pentru ca să poată şi cĭata Besericĭască şi copiiĭ creştinilor, cariĭ să nevoescŭ la învăţătura sfinteĭ scripturi, să o câştige pre lesne, şi să o citéscă nu numaĭ în şcoale şi în casele sale, ce şi în sfintele Besérecĭ, spre lauda pré slăvituluĭ Dumnezeu, dintru a căruĭa dar ĭau credincioşiĭ lumina cunoştinţeĭ, şi al înţelepcĭuniĭ. Priimiţi-o dreptŭ acéĭa cu dragoste şi cu bunŭ cugetŭ, şi o cetiţĭ cu mulţămită, rugândŭ neîncetatŭ pe pré înnălţatul Dumnezeu, atâta pentru întemeĭaré şi buna norocire a prea Luminatuluĭ Domnŭ Ioannŭ Constandinŭ B. Voevod, întru a căruĭa norocite zile vă bucuraţi şi cucerniciĭa voastră şi toţi creştiniĭ, de acestŭ darŭ, şi facere de bine, câtŭ şi pentru sănătaté şi îndelungata viaţă a pré sfinţituluĭ Mitropolituluĭ nostru Kyr Anthimŭ, carele cu dăscăliceştile luĭ vorbe şi cu înbunătăţatele luĭ osteneli şi cu a sa vrédnică de laudă pildă, vă face totdéuna iscusiţi la fieşte care faptă şi învăţătură Beserecéscă, şi vă bucuraţi în Domnulŭ. Aminŭ".

Urméză apoĭ: „Pinaxŭ, adecă însemnare de céle ce să află într'acĭastă carte", o pagină albă şi o gravură pe lemn representând pe sf. Ioan Damaschin cu o inscripţie grecéscă şi cu legenda:

„Organulŭ Bogosloviei Damaschin încordézŭ
„Şi noao sfânta Troiţa bine ne-adeveréză."

La pag. 463 se citesce:

„Slavă, cinste, şi închinăcĭune celuĭ în Troiţă unuĭa Dumnezeu, care ne-au ajutatŭ după începutŭ de amŭ ajunsŭ şi sfârşitulŭ.

„Iară ceĭ ce vă veţi întâmpla a citi, bucuraţi-vă în Domnulŭ, şi mă rogŭ veri ce greşală veţĭ afla îndreptaţi cu Duhulŭ blândéţelorŭ ne puindu-ne în ponos, că precum ĭaste cu neputinţă omuluĭ a nu păcătuì, într-acestaş chipŭ şi Typografuluĭ a rămâné fără de greşală.

„Typăritu-s-au în Anulŭ dela facerè Lumiĭ 7221. Prin osârdia şi ostenéla luĭ „Gheorghie Radovicĭ."

Urméză apoĭ o mică arătare a greşelilor de tipar.

Mănăstirea Némţuluĭ.

1713.

163. Alexandria, (Tîrgovişte 1713?)

Del Chiaro vorbesce despre o *Alexandrie* românéscă tipărită, fără să arate anul şi locul în care s'ar fi tipărit:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„*Alexandrie*, o sia Storia di Allessandro il Macedone, stampata in Lingua Valaca; ma detta Storia è veramente curiosa per le molte favole che in essa vedonsi frammischiate.“

Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Venezia 1718, pag. 44.

164. Liturghiĭ, Tîrgovişte 1713.

ДМ҃НЄЗЄЄЦИЛЄ ШЙ ЄФ҃НТЄЛЄ | ЛѸТѪРГІЙ | Я чѣлwрь динтрѫ єф҃ци Пърінцилwрь | нѣцри â лѫй Іwáнь Златоѫстъ, â лѫй Ва- | сйлїе чѣль Мáре, шй â Прежднценїй, | âкѫм ѧтжй Тѵпърйте. | Ѧтрѫ âль Кє. де ѣній, â ѧнъліцáтей Дом- | нíй â прѣ Лѫминáтѫлѫй ѿблъдѫитóрю | â тóатъ Цáра Рѫмжнѣскъ, | Іwáнн Кwнстандíн Б: Басарáбъ Воєвод, | Кѫ тóатъ кїелтѫмла прѣ єф҃цйтѫлѫи | Митрополйтъ âль оуггровлáхїей, | Кѵр Йндímь Івирѣнѫль. | Ѧ єф҃йта Митрополíє â Тжргóвицйй. | Ла ѣнѫль дела Хс̃, ѧѱѓѓ | (Де Геѡргıє Рáдовичь).

In-4⁰ de 2 foĭ fără numerotaţie şi 210 pagine. Tipărit cu negru şi roşu, cu 26 de rînduri pe pagină, cu câte-va ornamente şi gravuri. Printre acestea se află şi acelea carĭ au servit la tipărirea *Liturghieĭ* de la Buzĕŭ din 1702 (v. facs. 246 şi 247).

Pe verso titlului stema Ţĕreĭ Românescĭ (facs. 214) şi versurile reproduse maĭ sus la pag. 483.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.
Popp, *Disertaţie*, 61.

165. Pilde filosofescĭ, Tîrgovişte 1713.

Пйлде философєщй депе лймба гречáскъ тълмъчйте рѫмжнѣщє, кáре кѫ кѫчерıє сáѫ ѧкинáт Прѣлѫминáтѫлѫй Wблъдѫитwрѣ Църій рѫмжнєщй Іwáнь Костандйнь Басарабъ Воєводь, фііндь Митрополитъ Кѵр Йндимь Івирѣнѫль, де Кѵр Мáнѫл âл лѫй Йпóстолй, кѫ âкърѫм келтѫмлъ âкѫмь ѧтжй сáѫ типърйтъ ѧ Тжргóвицє. Ла лѣтъ ѧзскл.

(La sfîrşit:) Шй сáѫ Тѵпърйтъ âчáстъ Кърцѫлѫє: ла лѣт, ѧзскл, прінь Wстенѣкла лѫй Геѡргıє Рáдовичь.

Titlul de maĭ sus este luat din Picot (*Anthime*, 554), fóia cu titlu lipsind din exemplarul din Biblioteca Academieĭ.

In-8⁰ mic de 6+108 foĭ nenumerotate, ultima albă; 17 rînduri pe pagină. In primele 6 foĭ se află titlul şi ceie două prefeţe carĭ se reproduc maĭ jos.

„Pré înnălţatuluĭ şi bun credincĭosuluĭ Domnŭ şi oblăduitorĭu a toată Ţara Românéscă, Domnuluĭ Domnuluĭ Io Constandinŭ Basarab Voevodŭ, plecată şi cucĭarnică închinăcĭune.

„La măriré oblăduiriĭ tale, pré înnălţate Doamne, s-au închinat Pildele Filosofilorŭ celorŭ de demult pre limba grecĭască, ca celuĭa ce eştĭ alŭ Grecilorŭ şi sprejinitorĭu şi făcătorĭu de bine. Şi ĭaraşĭ acélĭa tâlmăcindu-se pe limba rumânéscă, pentru folosulŭ polìtieĭ şi al norodului, la altulŭ nu era cu dreptate, nicĭ să cuveniĭa să se închine, fără numaĭ la a ta stăpânire cé de mare cuviinţă, ca celuĭa ce eşti Domn acestuĭ pământŭ, cărmuitorĭu acestuĭ norodŭ şi tată făcătorĭu de bine a toateĭ polìtieĭ. Şi adevăratŭ, o cu cătŭ sântem datori cu toţiĭ, şi ceĭ streinĭ şi ceĭ de locŭ, să lăudămŭ pururé în fieşte care locŭ în totŭ félĭulŭ, şi cu glasulŭ şi cu cuvintele, numele tău celŭ vrénicŭ de laudă, şi bunătaté ta cé

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

pré minunată; de vréme ce tu eşti acela, pré luminate oblăduĭtorĭule, de ne chivernisești cu înțelepcĭuné ta, de ne sprejenești cu stăpăniré ta, de ne păzești cu dragosté ta cé părintéscă. Tu eşti ce priveghezi pentru ca să trăĭască fieşte carele dinŭ noĭ făr-de smintélă; Te nevoești, pentru ca să ne odihnim în linişté mălcomirĭĭ; maĭ înnainte socotești şi porți de grijà, pentru ca să avemŭ toată îndestularé. Şi de să bucură întru norucitele zile ale préluminateĭ oblăduirĭĭ tale toți supuşiĭ tăĭ de viață pacĭnică, de au dinŭ destulŭ céle trebuincĭoase spre traĭu, de răsuflă linŭ şi neturburatŭ văzdŭhŭ, de vădŭ sporite averi(le) lorŭ, întărite lăcaşurile lorŭ, fără de frică şi fără de nevoe Patrĭĭa lorŭ, darulŭ ĭaste al părinteştiĭ tale bunătățĭ; că socotindŭ întocma binele Norodului, ca şi al tărieĭ tale, te nevoești şi zioa şi noapté pentru ca să căştige toți pururé norocire. Dreptŭ acéĭa, precumŭ d'inŭceputŭ, cândŭ Dumnezeĭasca voință au înnălțat în scaunul oblăduirĭĭ Minunatul Tău Chip, toțĭ cu dréptă mijlocire țe-amŭ închinatŭ şi dragosté, şi credința, şi inima noastră, pentru căci aşa o cerca luminata ta vrednicie şi cuceriĭa cé de obşte a norodului şi a politieĭ; aşa şi acum pentru maĭ alésele tale bunătăți şi pentru viața ta cé cuvioasă, pre dreptate toți după putință, şi cinstimŭ petutindené, şi mărimŭ pururé numele înnălțimeĭ tale cel vrédnic de laudă. Priiméşte dreptŭ acéĭa, pré înnălțate oblăduitorĭu, ca o datorie, şi de la mine nevrédniculŭ robulŭ tău acĭastă pré mică arătare a smeriteĭ méle cuceriĭ, care cu închináclĭune plecŭ ție mareluĭ şi de multŭ bine făcătorĭuluĭ mieu Domnŭ şi ca unŭ vrédnicŭ ce eşti a toată cinsté, şi a toată lauda maĭ presusŭ, bucură-te, bine sporéşte şi înpărățéşte întru oblăduitoriul tău scaunŭ în mulți ani, cu sănătate, cu fericire, şi cu pacĭnică stare, pentru norociré norodului şi a toată Țara.

„A păziteĭ de Dumnezeu înnălțimeĭ tale, smeritul şi maĭ micŭlŭ rob

„Manul al luĭ Apostòli."

„Tuturor de Dumnezeu credincĭoşilor cetitorĭ, Manul al luĭ Apostòli, rog sănătate şi norocire.

„Are datorie fieşte carele, veri cu ce mijloc ar puté să facă folosŭ Patrieĭ luĭ, pentru căcĭ ĭa îĭ priĭaşte şi-lŭ hrănéşte, ĭa îlŭ cinstéşte şi-l păzéşte. Dreptŭ acéĭa dară şi eu, maĭ micŭlŭ tuturorŭ, măcarŭ că nu-mŭ ĭaste patrĭĭa Țara Rumânéscă, ĭarŭ pentru căcĭ amŭ căştigatŭ întru acestŭ pământŭ, — streinŭ fiindŭ, — şi cinste şi priință, cunosc că amŭ acéĭaşĭ datorie ce au şi lăcuĭtorĭĭ ceĭ adevărați. Decĭ, pentru ca să dau către dânsa unŭ semnŭ micŭ de mulțemită şi ne avândŭ cu altŭ ce, amŭ pusŭ nevoință de s-au tălmăcitŭ acĭastă carte de pre vorba cé proastă grecĭască pre limba rumânéscă, şi cu a mé cheltuĭală amŭ făcutŭ de s-au tyĭpăritŭ spre folosul aceştiĭ patrĭĭ; de vréme ce cuprinde într-ânsa céle maĭ alése pilde ale filosofilorŭ celorŭ de demultŭ, şi politĭa şi totŭ norodulŭ de obşte poate să învețe înbunătățita petrecanie şi viața cé cuvioasă, şi vor puté să cunoască carele sânt răutățile pentru ca să se ferească de ĭale, şi carele sânt bunătățile pentru ca să le căştige.

„Priimițĭ drept acéĭa cu dragoste, şi pentru căcĭ ĭaste de folosŭ, şi pe(n)tru căcĭ vă să dă în darŭ. Şi în loc de plată alta nu pohtescŭ dela dragosté frățieĭ voastre, fără numaĭ ca să rugați pre Dumnezeu toțĭ de obşte pentru bună sănătaté şi pacĭnica stare a pré luminatuluĭ Domnuluĭ nostru Ioannŭ Constandin Basarab Voevodŭ, întru a căruĭa norocite zile căştigă Țara Rumânéscă bunătăți ca acéstĭa. Şi vă bucurați în Domnulŭ."

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Del Chiaro, vorbind despre cărţile tipărite în Ţara Românéscă pe vremea sa, spune următórele relativ la ediţia grecéscă şi cea românéscă a acesteĭ cărţĭ:

„*Le Massime degli Orientali*, traduzione dalla Lingua Franzese nella Italiana; fatta da mo, e dedicata al Principe Costantin Brancovani, per di cui comando il P. Giovanni Abrami (allora Predicatore al servigio di detto Principe) le tradusse in Greco volgare, ma non senza notabile alterazione; fuorono poi tradotte dalla Greca nella Valaca favella per opera dell' Arcivescovo di Valachia Antimo, il quale poi fece stamparle in amendue le suddette Lingue a spese di Maano Apostolo 1713, in Bucorest in 16.“

O ediţiune nouă a acesteĭ cărţĭ s'a tipărit în 1783.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Gaster, *Chrestomatie*, II, 4.

Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, 44. — Popp, *Disertaţie*, 61. — Picot, *Anthime*, 554. — Gaster, *Literatura populară română*, 204.

166. Maxime filosofice, Tîrgovişte 1713. — Grecesce.

ΓΝΩΜΙΚΑ | ΠΑΛΑΙΩΝ ΤΙΝΩΝ | Φιλοσόφων, | 'Εκ τῆς 'Ιταλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν | ἁπλῆν Διάλεκτον μεταφρασ- | θέντα καὶ εὐλαβῶς | ἀφιερωθέντα | Τῷ Εὐσεβεστάτῳ καὶ Ὑψηλοτάτῳ | Αὐθέντῃ καὶ Ἡγεμόνι πάσης | Οὐγγροβλαχίας | Κυρίῳ Κυρίῳ | ΙΩΑΝΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ | Μπασσαράμπᾳ Βοεβόδᾳ, | 'Αρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου | Μητροπολίτου Κυρίου 'Ανθίμου | τοῦ ἐξ 'Ιβήρων, | Παρὰ τοῦ Κὺρ Μάνου 'Αποστόλη, οὗ | καὶ τοῖς ἀναλώμασι νεωστὶ ἐτυπώ- | θησαν ἐν Τεργοβύστῳ, | ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ, ᾳψιγ΄.

Sentinţe a unor vechĭ filosofĭ, traduse din italienesce în limba nóstră apla şi cu umilinţă afierosite prea Piosuluĭ şi prea Inălţatuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Constantin Basarab Voevod, pe când păstorea Preasfinţitul Mitropolit Domnul Antim din Ivir, de Chir Manu Apostol şi cu a căruia cheltuială din nou s'aŭ tipărit în Tîrgovişte, în anul dela Christos 1713.

In-8° mic de 4+54 foĭ nenumerotate; ultima pagină albă. Titlul este incadrat într'un chenar simplu. Pe verso stema Ţĕreĭ între iniţialele domnescĭ ale luĭ Constantin Brâncoveanu (ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ Ι. Κ. ΜΠ. ΜΠ. Β. Α. Π. Ȣ.). Urmézĕ apoĭ două prefeţe ale luĭ Manu Apostol:

Τῷ Εὐσεβεστάτῳ καὶ Ὑψηλοτάτῳ Αὐθέντῃ καὶ Ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ 'Ιωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασσαράμπᾳ Βοεβόδᾳ, τὴν δουλικὴν καὶ εὐλαβητικὴν προσκύνησιν.

Τὰ τῶν 'Ελλήνων τῷ φιλέλληνι Ἡγεμόνι, καὶ ὅσα οἱ τῆς ἑλλάδος φιλόμουσοι Παῖδες, ἢ ἐλλογίμως συγγράφουσιν, ἢ νουνεχῶς ἐφευρίσκουσι, πάντα ὀφείλονται τῇ σῇ Θεοτιμήτῳ Μεγαλειότητι, Ὑψηλότατε καὶ Φιλόχριστε Αὐθέντα, ὁποῦ καὶ τῆς 'Ελληνικῆς μαθήσεως εἶσαι ὁ θερμότατος ὑπερασπιστὴς, καὶ τῶν 'Ελλήνων ὁ φιλάνθρωπος εὐεργέτης. τούτου χάριν μὲ δίκαιον τρόπον εἰς τὴν εὐσεβεστάτην σου Ὑψηλότητα καὶ προσφέρονται, καὶ ἀφιεροῦνται προσκυνητῶς ταῦτα τὰ Φιλοσοφικὰ 'Αποφθέγματα ὁποῦ νεωστὶ μετεγλωτίσθησαν εἰς τὴν κοινήν μας ἁπλῆν διάλεκτον. διατὶ καὶ τὸ χρέος μας τὸ ἀπαιτεῖ, καὶ τὸ πρέπον μᾶς ἀναγκάζει, μὲ τὸ νὰ εἶναι καὶ ἡ τούτων μετάφρασις, καὶ ὁ ταῦτα προσφέρων, καὶ γέννημα, καὶ θρέμμα τῆς παρὰ σοῦ εὐεργετουμένης 'Ελλάδος. Ποῖον γὰρ χρέος δὲν ἔχομεν πρὸς τὴν Σὴν μεγαλόδωρον εὐγνωμοσύνην καὶ ἡμεῖς τῶν ἑλλήνων τὰ τέκνα, καὶ ἡ ἑλλὰς ἡ κοινή μας γεννήτρια, ὁποῦ βλέπομεν φανερὰ εἰς τούτους τοὺς τρισευδαίμονας χρόνους τῆς θεοφρουρήτου σου ἡγεμονίας, νὰ ἀνθῇ πάλιν ἐκείνη ἡ εὔφημος δόξα, ὁποῦ ἄνωθεν καὶ ἐξαρχῆς ἀπόκτησε τὸ γένος μας μὲ τὴν Σοφίαν σου εἰς τῆς Οἰκουμένης τὰ πέρατα; 'Επειδὴ καὶ μὲ τῆς σῆς Μεγαλοψυχίας ταῖς λαμπραῖς εὐποιΐαις ἀνακαλεῖται ἐδῶ εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα τῶν ἑλλήνων ἡ μάθησις. ἐδῶ ἀνακαινίζεται τῶν ἐπιστημῶν ἡ ἀρχαία λαμπρότης. ἐδῶ γυμ-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

νάζονται οἱ νόες τῶν φιλομαθῶν εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν διδασκαλίαν, καὶ ἐνάρετον μεταχείρησιν. Καὶ ποῦ ποτὲ εἰς βοήθειαν τῆς ἑλλάδος ἀνέτειλε τοιοῦτος εὐεργετικώτατος ἥλιος; ποῦ εἴδαμεν ἡμεῖς τὰ τέκνα της μίαν τοιαύτην ἀφθονοπάροχον δεξιὰν, νὰ προχέῃ πλουσίως εἰς τοῦ λόγου μας, ὄχι μόνον τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ κυβέρνησίν μας, ὅταν ἢ καταφεύγωμεν, ἢ εὑρισκώμεθα εἰς ταύτην τὴν θεοφύλακτον ἐπαρχίαν, ἀλλὰ νὰ οἰκονομῇ καὶ ἀπὸ μακρόθεν ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἢ χρήσιμα, ἢ ἀναγκαῖα, διὰ νὰ ἀπολαμβάνωσιν οἱ φιλομαθεῖς κάθε ἐπιστήμην πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ γένους μας; Καὶ ὅμως [τοιαύτας πλουσιοδώρους χάριτας τὰς ἔχομεν καθ'ἑκάστην παρ' αὐτῆς τῆς εὐεργετικῆς σου χειρὸς, κράτιστε ἡγεμὼν, ὁποῦ χαίρεται νὰ διαμοιράζῃ καὶ ἀδιαλείπτως, καὶ ὑπερβαλλόντως εἰς ὅλους τὰς εὐεργεσίας της. Ὡς ὀφειλομένην λοιπὸν ἂς ἀποδεχθῇ ἡ σὴ ὑψηλοτάτη μεγαλειότης καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου αὐτῆς δούλου ταύτην τὴν παραμικρὰν ἔνδειξιν τῆς εὐλαβητικῆς καὶ εὐχαρίστου μου προαιρέσεως, ὡσὰν ὁποῦ εἶμαι καὶ ἐγὼ εἷς τῶν πλεῖστα καὶ μεγάλα παρὰ τῆς φιλοχρίστου σου ἡγεμονίας εὐεργετηθέντων. Καὶ ἂν καλὰ πρὸς τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας ὁποῦ ἔλαβον ἀπὸ τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλεος, ὀλίγου ἄξιον καὶ ταπεινὸν εἶναι τὸ προσφερόμενον, ὅμως δέομαι προσκυνητῶς, νὰ τὸ δεχθῇ ἱλέῳ τῷ ὄμματι, καὶ εὐμενεῖ τῇ καρδίᾳ, ὄντας ἴδιον τῶν Βασιλέων καὶ ἡγεμόνων, μεγάλα νὰ εὐεργετοῦσι, καὶ μικρὰ εἰς σημεῖον εὐλαβείας νὰ δέχωνται ἀπὸ τῶν πιστῶν τους δούλων καὶ ὑπηκόων. ὁ δὲ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων Θεὸς νὰ διατηρῇ τὸ θεοτίμητον ὕψος τῆς σῆς εὐσεβεστάτης μεγαλειότητος εἰς τὸν ἡγεμονικόν της θρόνον μὲ ἄκραν εὐδαιμονίαν καὶ ἀγαλλίασιν, εἰς γῆρας εἰρηνικὸν καὶ βαθύτατον, διὰ καύχημα καὶ δόξαν τοῦ γένους μας, καὶ διὰ εὐτυχίαν καὶ ἀσφάλειαν ταύτης τῆς λαμπρᾶς ἐπαρχίας.

Τῆς σῆς Θεοφρουρήτου Ὑψηλότητος, ταπεινὸς καὶ παραμικρὸς δοῦλος,
Μᾶνος Ἀποστόλου.

Prea piosuluĭ şi prea înălţatuluĭ Domn şi Egemon a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, închinăciune servilă şi umilită.

Cele ale Grecilor se cuvin Domnitoruluĭ filelin şi tóte câte fiĭ iubitorĭ aĭ Greciеĭ sau învăţaţiĭ scriu orĭ inventézá cu mintea, tóte se datoresc Mărieĭ tale ceĭ de Dumneḑeŭ cinstite, prea înălţate şi iubitorule de Christos Domnitorule, care eştĭ şi cel maĭ zelos sprijinitor al învăţăturеĭ grecescĭ şi binefăcătorul cel maĭ uman al Grecilor. Pentru aceea cu drept cuvînt se dedică şi se afierosesce cu închinăciune piositătеĭ tale ceĭ prea înalte Sentinţele Filosofice, care de curînd s'aŭ tradus în limba nóstră comună apla; pentru că şi datoria nóstră o pretinde şi cuviinţa ne obligă ca să se facă şi traducerea acestora, iar dedicatorul acestora este şi prin nascere şi prin crescere al Greciеĭ, căreia Tu îĭ eştĭ binefăcător. Căcĭ ce datorie nu avem către a ta darnică recunoscinţă şi noĭ fiĭ Grecilor şi Grecia născătórea nóstră obştéscă? Pentru că vedem pe faţă în aceştĭ prea fericiţĭ anĭ aĭ domnieĭ tale de Dumneḑeŭ păzită, că înfloresce iarăşĭ acea glorie strălucită, ce din vechime şi de la început a câştigat neamul nostru cu înţelepciunea sa până la marginile lumeĭ; fiind-că şi prin măreţia ta de suflet cu strălucitele bine-facerĭ se rechiamă aicea învăţătura Grecilor la întâia demnitate. Aicea se reînoesce vechea strălucire a sciinţelor; aicea se exercitează minţile iubitorilor de învĕţătură în tótă sciinţa grécă şi în întrebuinţarea virtuósă. Şi unde a răsărit când-va în ajutorul Greciеĭ un sóre atât de binefăcător? Unde am vĕḑut noĭ, fiĭ eĭ, o dréptă atât de înbelşugată în dar, care să ne dea cu dărnicie nu numaĭ spre folosul şi susţinerea nóstră, sau când ne refugiăm sau când ne aflăm în acéstă Provincie păzită de Dumneḑeŭ? ci încă să economiséscă şi de departe acele ce sunt

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

sau trebuitóre sau necesare pentru ca să câştige iubitorĭ de învăţătură orĭ ce sciinţă spre onórea şi gloria neamuluĭ nostru? Şi încă aceste bogate darurĭ le avem çilnic din mâna Ta cea bine-făcătóre, prea bunule Domn, care sĕ bucură să împartă continuŭ şi pe întrecute tuturor bine-facerile sale. Decĭ ca îndatorită (Grecia), priméscă prea Inalta Ta Maiestate şi de la mine, cel maĭ mic serv al eĭ, acest prea mic semn de umilinţă şi de dispositie de recunoscinţă, pentru că sunt şi eu unul din ceĭ fórte mult şi cu prisos miluit de Domnia Ta cea iubitóre de Christos. Cu tóte că pe lângă bine-facerile nenumĕrate ce am primit de la marea ta îndurare, ceea ce-ţĭ dedic este de puţin preţ şi înjosit, dar mĕ rog cu plecăciune să o primescĭ cu ochiŭ milostiv şi cu inimă bine-voitóre, fiind propriu Regilor şi Domnilor să facă bine cu îmbelşugare şi să priméscă lucrurĭ micĭ în semn de umilinţă din partea credincioşilor lor servĭ şi supuşĭ. Iar Impĕratul Impĕraţilor — Dumneḑeŭ — să vĕ păzéscă pe Înălţimea Vóstră cea de Dumneḑeŭ cinstită, prea piósă şi prea mărĕţă în tronul domnesc cu deplină fericire şi veselie până la bĕtrâneţe pacĭnice şi prea adâncĭ, spre fala şi gloria neamuluĭ nostru şi pentru fericirea şi siguranţa acesteĭ strălucite Provinciĭ.

Al Înălţimeĭ Tale celeĭ păzite de Dumneḑeŭ umilit şi prea mic serv,
Manu Apostol.

Τοῖς Θεοσεβέσιν Ἀναγνώσταις Μᾶνος ὁ Ἀποστόλου ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν.

Τὰ παρόντα Φιλοσοφικὰ Ἀποφθέγματα, ὁποῦ εἰς διαφόρους γλώσσας εὑρέθησαν καὶ γεγραμμένα, καὶ τυπωμένα, νεοστὶ τὰ μετεγλώττισε, προστάξει τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα Βοεβόδα, ἀπὸ τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἁπλῆν διάλεκτον, ὁ λογιώτατος διδάσκαλος καὶ Ἱεροκῆρυξ Ἰωάννης Ἱερεὺς ὁ Ἀβράμιος. Καὶ μὲ τὸ νὰ τὰ ἔκριναν οἱ πολλοὶ ἄξια εἰδήσεως καὶ τοῖς πᾶσιν ὠφέλιμα, διὰ τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους νουθεσίας, ὁποῦ περιέχουσιν, συνήργησα καὶ ἐγὼ δι' ἀγάπην τοῦ γένους μας νὰ δοθῶσιν εἰς φῶς, καὶ νὰ τυπωθῶσι μὲ ἐδικὴν μου δαπάνην πρὸς ὠφέλειαν τῆς φιλτάτης κοινῆς μας Μητρὸς τῆς ἑλλάδος, διὰ νὰ καρποφορηθῶσι καὶ ἀπὸ ταῦτα, τὰ φιλομαθῆτης τέκνα, καὶ ὅσοι εἶναι ἐρασταὶ τῶν λόγων καὶ τῆς σοφίας. Δεχθῆτε λοιπὸν μὲ ἀγάπην τοῦτο τὸ μικρὸν δῶρον τῆς εὐδιαθέτου μου προαιρέσεως, καὶ ὡς εὐγνώμονες καὶ εὐχάριστοι, παρακαλεῖτε τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν διὰ τὴν ψηχικὴν σωτηρίαν ἐκείνων, ὁποῦ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ συνεργοῦσι διὰ τὴν προκοπὴν καὶ εὐτυχίαν τοῦ γένους μας. Ἔρρωσθε ἐν Κυρίῳ.

Iubitorilor de Dumneḑeŭ cititorĭ, Manu Apostol sănătate şi fericire.

Sentinţele filosofice din acéstă carte, carĭ s'au aflat în deosebite limbĭ, şi scrise şi tipărite, de curînd le-a tradus din porunca prea piosuluĭ şi prea înălţatuluĭ nostru Domn şi Egemon a tótă Ungrovlachia Domnul Ioan Constantin Basarab Voevod, din limba italiană în a nóstră simplă, prea învăţatul profesor şi predicator preotul Ioan Avramiu. Şi pentru că mulţĭ le-au socotit vrednice de tipărire şi folositóre tuturor, pentru multele şi deosebitele sfaturĭ ce cuprind, am conlucrat şi eu pentru dragostea neamuluĭ meŭ să se dea la lumină şi să se tipăréscă cu cheltuiala mea spre folosul prea iubiteĭ noastre mame obştescĭ a Grecieĭ, pentru ca să se foloséscă şi din acestea fiiĭ eĭ ceĭ iubitorĭ de învăţătură, şi câţĭ sunt doritorĭ de sciinţă şi de filosofie. Primiţĭ decĭ cu iubire acest mic dar a dispositieĭ mele de bine voitoare; şi ca recunoscătorĭ şi mulţumitorĭ, rugaţĭ pe Dumneḑeŭ cel iubitor de ómenĭ pentru mântuirea sufletéscă a acelora carĭ, şi cu cu-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

vîntul şi cu fapta conlucréză la progresul şi la fericirea neamuluĭ nostru. Fiţĭ sănătoşĭ întru Domnul.

Ediţiĭ: Veneţia, 1780.
Bucureşcĭ: Biblioteca C. Erbiceanu.
Papadopoulos-Vretos, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, II, 162. — Picot, *Anthime*, 553, n° 44.

265. Din *Sinopsis*, Iaşĭ 1714.

1714.

167. Chrisovul luĭ Ştefan Cantacuzino *pentru abrogarea văcărituluĭ* (Tîrgovişte) 1714.

Fóie volantă de 60×45^{cm}, tipărită cu negru şi roşu în 60 de rîndurĭ. Cu pecetea Domnitorului în céră roşie (pierdută în exemplarul Academieĭ).

Bucureşcĭ: Biblioteca Academieĭ Române.
Iorga, *Studiĭ şi Documente cu privire la Istoria Românilor*, III (Bucureşcĭ 1901), 94.

168. Mitropolitul Antim, *Capete de poruncă,* Tîrgovişte 1714.

КѝПѢТЄ ДЄ ПОРѪНКЪ | Ла тóатъ чáта Бєсєричáскъ. | Пéнтрѫ кà съ пъзѣскъ фíєщє | кáрєлє днь Прéщи шй дин | Дїáкони, дє плúнь шй кѫ чин- | стє дaторíм Хотáрѫлѫй сѣѫ. | Йкѫмь .ѧтжй Тѫпърúтє, | Л зúлєлє прѣ .ѧнълцáтѫлѫй | Дúмнь шй ѿблъдѫйторю â | тóатъ Цáра Рѫмжнѣскъ. | Іѡ Щéфань, К. Коєвóд. | Л сфúта Митрополíє | .ѧ Тжргóвищє. | ла Лѣт, ѩзсѣѳ | —Дє Гєѡргíє, Рáдовичь.

In 16 mic, de 17 foĭ nenumerotate. Tipărit cu negru, cu 19 rîndurĭ.
Introducerea:

„Anthimŭ cu mila luĭ Dumnezeu Arhiepiscop alŭ Ugrovlahieĭ pré cinstitŭ şi exarh plaĭurilor.

„Voao cucérnicilorŭ Preoţi şi Diaconi dinŭ toată Ţara Rumânéscă. Tuturorŭ de obşte, dela pré putérnicul Dumnezeu, vă rugămŭ milă, pace, sănătate, viaţă curată şi spăsenie sufletéscă, ĭar dela smereniĭa noastră, Molitvă, Blagoslovenie şi ertăcĭune.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Milostivulŭ Dumnezeu, carele ca unŭ Părinte al îndurărilorŭ chivernisĕşte, şi mântuĭaşte pre toţi câţi nădăjduescŭ la mila luĭ, au văzutŭ la cé de pe urmă smereniĭa şi nevoĭa voastră a credincĭoşilor slujitorĭ aĭ sfântuluĭ său Jărtvenicŭ, şi plecându-se cu ĭubire de milostivire, au grăit bune în inima credincĭosuluĭ şi pré înnălţatuluĭ Domnuluĭ nostru şi oblăduĭtorĭuluĭ Ţărăĭ rumâneşti, Io Ştefanŭ Cantacuzinò Voevod, pentru Besérică şi pentru toată preoţiĭa. Drept acéĭa Măriĭa sa dinŭ Dumnezeĭască voinţă îndemnându-să, au lucratŭ în zilele noastre lucru sfântŭ şi plăcutŭ luĭ Dumnezeu, plinŭ de bunătate şi de ĭubire de oameni, care în zilele céle de de multŭ, din descălecătoaré Ţărăĭ, nici unul dinŭ Domniĭ ceĭ dinŭ tăĭ nu s-au învrednicitŭ să o isprăvéscă şi ca unŭ Domnŭ ĭubitorŭ de Hs. şi fiĭu adevărat alŭ sfinteĭ Besériciĭ noastre a răsărituluĭ, aducându-să de cucerie, au mântuit cu hrisov domnescŭ toată cĭata Preoţéscă de sarcina dărilorŭ, ce da de rândŭ cu ţara. Drept acéĭa dară şi noĭ cu acĭastă scrisoare a noastră vă dămŭ în ştire tuturorŭ Preoţilorŭ şi Dĭaconilorŭ, pentru acĭastă mare şi fără de asămănare milă şi facere de bine care s-au făcut voao, ca să înnălţaţi slavă milostivuluĭ şi dătătorĭuluĭ de bunătăţi Dumnezeu, şi să faceţi rugăcĭuni neîncetatŭ séra şi diminéţa, şi întru amiază zi, pentru spăseniĭa sufletelorŭ Părinţilorŭ şi moşilorŭ luĭ, şi pentru buna sănătaté Măriĭ sale, şi pentru întemĕĭare în scaunulŭ Domnieĭ, să-lŭ păzéscă Dumnezeu de toate vicleşugurile înprotivnicilorŭ, şi să supue supt picĭoarele luĭ pre totŭ vrăjmaşulŭ şi pizmaşul.

Apoĭ urméză cele 12 „capete de poruncă".
In porunca „A unŭ-sprĕ-zéce" se ţice:

„Fiete care Preotŭ să citéscă cu socotinţă acé cărţulue de învăţătura besericéscă, ce s-au tyĭpărit la lĕtul dela Hs. 1710, şi s-au datŭ atunce tuturorŭ în darŭ, şi să înplinéscă şi cu fapta acéle ce scriu într-ânsa, că apoĭ, de nu vorŭ face, să vorŭ pedepsi; ĭară cine nu va avé, să cĭară la arhiereul său, că i să va da. Aşijdiré şi acĭastă carte cu acéste 12 capete, fieşte carele dinŭ voĭ să o pestréze ca lumina ochilorŭ, şi céle ce s-au hotărâtŭ întrânsa cu poruncă, să se facă cu toată osârdiĭa; să nu afle nimené pricină să zică că au pierdut-o, sau au arsŭ în casa luĭ, saŭ ĭ-au furat-o cine-va, că nu să va puté îndrepta, ci să va da în rândulŭ ţăranilorŭ."

Capitulele următóre aŭ aceste titlurĭ:

„Mijlocirile cu carele potŭ să rămâe Dieţile temeĭnice şi nestrămutate.
„Izvodulŭ Dieţiĭ.
„Mijlocirile cu carele potŭ să rămâe foiţele zéstrelorŭ temeĭnice şi nestrămutate.
„Izvodulŭ foiţeĭ zestrilorŭ."

Urméză apoĭ încă treĭ poruncĭ, despre cununia celor fugiţĭ, despre căsătoriile dintre Ţigani şi Romăniĭ şi despre preoţia rumânilor scăpaţĭ din rumânie.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Biserica orthodoxă, XVIII, 826. — Picot, *Anthime*, 554.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

169. Sinopsis, Iaşi 1714.

СѸНОѰИСЪ | Йкѣмь ѧтѫй тупърйть, ѧ ѕйлеле прѣ | Лѕминáтѕлѕй Д, Iwан, Н, Я, Воєвóдь. | кѕ бл҃гословéнїа прѣ сфи҃йтѕлѕ Патріáрхъ, | Яль Іерѕсалймѕлѕй, шй ѣ тóатъ Палнстúна. | Кѵр Хр҃санть. фиинды Митрополúть Църѣ Кѵр | Гєдєwн, шй сáѕ тупърйть ѧ Мънъстúрѣ | ѣ сфи҃тѕлѕй Мормънть, ѧ Сѣ҃ты Сакка ѧ Мши | Ла Йнѕль дела Хс҃ ѯа҃ѱдї. | Дин Тупографїа Й мормънтѕлѕй Сфи҃ть. | Дє Іеремúа Маркóвичь.

In-4° de peste 64 de foĭ nepaginate. Tipărit cu negru, cu 24 de rînduri pe pagină. In text să află câteva ornamente, iar pe titlu o gravură representând *Innălţarea Domnului* (facs. 265), ca un fel de semn al tipografieĭ sfîntuluĭ Mormînt (St. Sava) din Iaşi. Pe verso titluluĭ să află stema Moldoveĭ (facs. 266), între literile Iwн—Н, Й—Е, Д—М, Л—Д, Д—Ц, М—О.

Pe fóia următóre se află, de o parte, arătarea cuprinsuluĭ, iar de alta o gravură mare representând *Bunavestirea* cu inscripţia slavonéscă: бл҃говѣщéніе.

„Scara a cărţi.

„Slujba Acathistuluĭ. — Canonŭ de rugăcĭune către Pré sfnta Născătoaré de Dumneḑeu, adecă Paraclisulŭ. — Exapsalmulŭ rumănéşte. — Первый чáсъ *(cĭasul întâĭ)* rumănéşte. — Pavecerniţa cé maré. — Pavecerniţa cé mică, rumănéşte. — Slujba sfinteĭ Priceştanĭĭ. — Rănŭduĭala lunilorŭ.“

Nu cunóscem exemplare complete.
Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

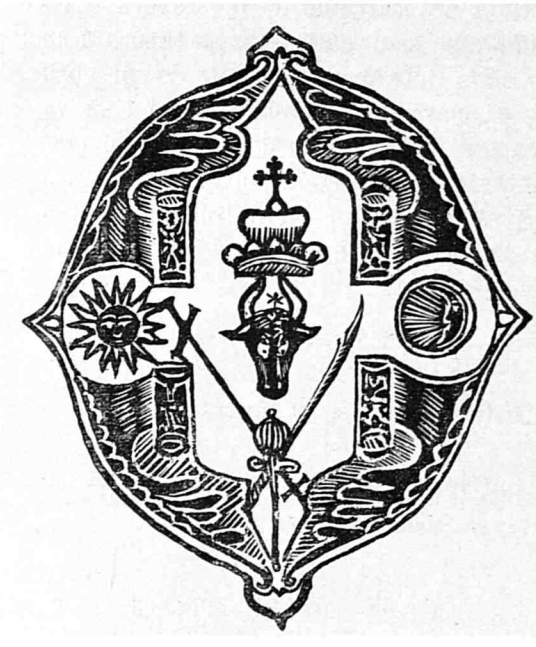

266.

267.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

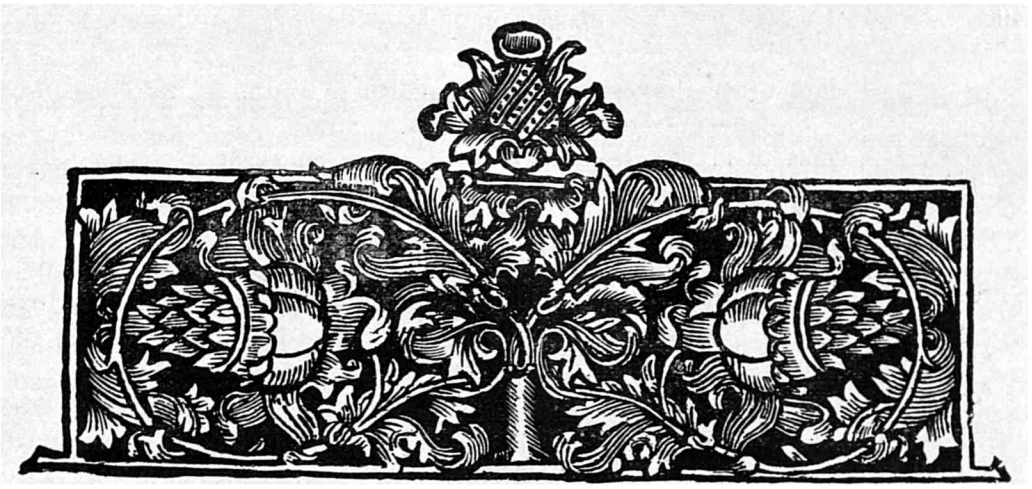

268. — Din *Octoih*, 1700.

1715.

170. Ciasoslov, tradus de Mitropolitul Antim Ivirénul, Tîrgovişte 1715.

ЧАСОСЛО'ВЪ
Йкѣмь ѧтѫ́й Тѫлмъчи́тъ ѧ а́имва
Рѣмѫнѣскъ,
Шй ѧкина́тъ.
Прѣ Крещи́нѣлѣй, шй прѣ ѧНълца́тѣлѣй Дмнь, шй Ѡблъдѣнито́рю а̂ то́атѫ
Ца́ра Рѣмѫнѣскъ.
ІѠ, ЩЄФА́НЪ.
Кантакѣзино̀ Воєво́дь,
Дѣ прѣ сфи́ща́тѣль Митрополи́тъ а̂ль
Оуггровлахі́ей
Ки́рь Йндрі́мь Ивирѣнѣль.
Къ а̂ ка́рѣм Келтѣа́лъ са́ѣ Тѣпъри́тъ ѧ
Сфи́та Митрополі́е днь Ска́нѣль
Тѫрго́вищей.
Ла а̃нѣль, ѧзскг.
(Дѣ Гео́ргіе Ра́довичь)

In-4⁰ de 4 foĭ nenumerotate şi 516 pagine. Tipărit cu negru şi roşu cu 26 rînduri pe pagină. Caietele se compun din câte 8 foĭ.

In primele 4 foĭ se află titlul, stema luĭ Ştefan Cantacuzino (nº 267), stihurile asupra stemeĭ, scrisórea de dedicaţie a Mitropolituluĭ Antim şi arătarea cuprinsuluĭ.

„Stihuri asupra stemeĭ pré luminatuluĭ şi înnălţatuluĭ Domnŭ Io Ştefanŭ Cantacuzino Voevodŭ.

„Gripsorul, Corbul şi Crucé, treĭ sémne minunate,
Darurile tale vestescŭ, Doamne pré înnălţate.
„Gripsorul ném înpărătescŭ a fi te însemnézã,
Corbul al Ţãrãĭ Rumâneştĭ stăpân te-adeverézã,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Iară Crucé Pravoslavieĭ bunŭ paznicŭ te arată,
Ştefane pré creştinule, cu inimă curată.
„Acĭasta în véci te va păzì cu cinste şi cu pace
Şi pre vrăjmaşiĭ îĭ va surpà, ca praful îĭ va face.“

Pe două foĭ se află următórea scrisóre de dedicaţie:

„Pré luminatuluĭ, pré Creştinuluĭ şi înnălţatuluĭ Domnŭ şi oblăduitorĭu a toată Uggrovlahia, Io Ştefanŭ Cantacuzinò Voevod, pace dela Dumnezeu, şi dela smereniĭa noastră Arhierésckă Blagoslovenie.

„Acestŭ Cĭasoslovŭ, pré înnălţate Doamne, care ĭaste rănduĭala slujbeĭ Besericeşti alŭ nopţiĭ şi alŭ ziliĭ, la altă faţă nu cĭarcă să se închine, fără numaĭ la înnălţimé cé de Dumnezeu cinstită a mărimeĭ tale, carele eşti Fiĭulŭ celŭ alesŭ alŭ Besericiĭ, îndreptătorĭulŭ celŭ lăudatŭ alŭ Politìeĭ, slava cé luminată a Pravoslavnicilorŭ, şi minunatulŭ sprijenitorĭu alŭ creştinătăţiĭ. Şi adevăratŭ céreré ĭaste dréptă, şi închinăcĭuné cuviincĭoasă, pentru căci pre cumŭ dinŭ Typográfie n-au eşitŭ până acumŭ acĭastă Carte, nici maĭ înpodobită de cumŭ să véde, nici de totŭ tălmăcită pre limbă rumânéscă pre cumŭ acumŭ s-au typăritŭ: aşa şi în scaunulŭ Uggrovlahieĭ n-au şăzutŭ altŭ Domnŭ, nici înfrumuseţatŭ cu atâté daruri, nici înbogăţitŭ cu atâté bunătăţi, câte strălucescŭ în creştinesculŭ şi înpărătesculŭ tău sufletŭ. Au fostŭ ceĭ ce maĭ nainte au stăpânitŭ, alţiĭ luminaţi pentru numele celŭ mare alŭ némuluĭ lorŭ, şi alţiĭ lăudaţi pentru bunătatea lorŭ cé multă; alţiĭ vestiţi pentru maĭ alésa lorŭ înţelepcĭune, şi alţiĭ minunaţi pentru vitejiĭa lorŭ cé mare. Iară măriĭa ta, ramura ce alésă a înpărătesculuĭ şi slăvituluĭ némŭ alŭ Cantacuzineştilorŭ, aĭ întrecutŭ şi aĭ covârşit pre toţĭ. De vréme ce toate ale celora lalţi Domnĭ înpărţitele daruri le vedemŭ cu mare cuviinţare închipuite la creştinésca ta înnălţime. Strălucéşte într-ânsa Domnésca mare podoabă, dară înfrumuseţată, cu bunătatea faptelorŭ; Inţelepcĭuné cé politicĭască, dară unită cu râvna cé creştinéscă; Sfatulŭ celŭ mare, dară însoţitŭ cu putéré legilorŭ; Dreptaté cé cu socotinţă, dară înpreunată cu blândéţé şi cu îndelungă răbdaré.

„Insă de câtŭ toate acésté ale mărieĭ tale vrédnice de laudă bunătăţi, o câtŭ să véde de luminatŭ multa cucerie ce aĭ cătră céle Dumnezeeşti. Cu acĭasta şi pre Dumnezeu cu faptele tale céle bune ne-contenitŭ măreşti, şi Besérica cu ascultaré cinsteşti, şi cĭata preoţéscă cu facerile de bine odihneşti, şi Dumnezeeştile lăcaşuri, cu luminatele tale daruri înpodobeşti. Şi ĭaraşi milostiviré şi firésca-ţĭ buna cugetare, cu câtă despărţélă de câtŭ pre ceĭa lalţi Domni te arată! Pre ceĭ supuşi cu daruri îndestulate totdéuna înbogăţeşti, pre polìtie cu boeriile, pre norodŭ cu uşuraré, pre streini cu priĭméla, pre săraci cu mila, şi pre toată ţara cu bişuguri nenumărate. Dreptŭ acéĭa, după cumŭ zice Davidŭ, cu dreptate te-au unsŭ pre tine Domnulŭ Dumnezeulŭ tău, cu untŭ de bucurie maĭ vârtos de câtŭ pre părtaşiĭ tăĭ; cu dreptate te-au întimpinatŭ cu blagosloveniile bunătăţiĭ, şi ca pre unŭ alesŭ dinŭ norodulŭ luĭ cu dreptate te-au înnălţatŭ în scaunulŭ Domnieĭ acestuĭa de Dumnezeu păzitŭ pământŭ, ca văzându ceĭ supuşi părintésca-ţĭ dragoste, multa-ţĭ bunătate, luminatele-ţĭ faceri de bine, şi célĭalalte de Dumnezeu plăcute lucruri, ca lumina luminându înnainté oamenilorŭ, să măréscă pre părintele nostru celŭ dinŭ Cerĭuri, carele ne-au cercetatŭ pre noĭ dintru înnălţime, şi

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

au rădicatŭ Cornŭ de mântuire noao, dăruindu-ne Domnŭ ca acesta, blândŭ, milostivŭ, dreptŭ, ĭubitorĭu de streini, făr'de răotate, făcătorĭu de bine, ĭubitorĭu bunătăţiĭ şi gonacĭ răotăţiĭ. Deci dară pentru acéste înpodobite bunătaţi, pré înnălţate Doamne, şi pentru cé făr'de asămănare cucerie la céle Dumnezeeşti, smerenia noastră cu mare dragoste aduce darŭ acĭastă sfântă carte, şi o închină ceiĭ de Dumnezeu cinstită înnălţimeĭ tale. Şi nădăjduescŭ făr'de nici o îndoĭală că va afla vrédnică şi foarte véselă priĭmélă, de vréme ce nu numaĭ că are slavosloviile celuĭ ce în Troiţă să proslăvéşte Dumnezeu, a căruĭa eşti Icoană vie pre pământŭ cu stăpâniré Domnieĭ, ce cuprinde şi laudele a tuturorŭ sfinţilorŭ, pre cariĭ cu creştinéscă cucerie îĭ cinsteşti, şi te închini lorŭ, şi-ĭ chiemi pururé întru ajutorĭu, ale cărora neîncetatele rugăcĭuni cătră Dumnezeu şi Dumnezeescul darŭ, ce păzéşte pe credincĭoşiĭ Domni, să păzéscă pre măriĭa ta întru pré luminatulŭ scaunŭ alŭ Domnieĭ, cu pace întemeĭată, cu slavă lăudată, şi cu norocire adevărată, pentru lauda Politieĭ, pentru folosulŭ norodului şi pentru buna chiverniséla a toată eparhia.

„Cinstiteĭ de Dumnezeu înnălţimeĭ tale, întru Hs. rugătorĭu,

„Smeritulŭ Mitropolitŭ alŭ Uggrovlàhieĭ

„Anthimŭ".

Pe ultima fóie liminară sĕ află arătarea cuprinsuluĭ:

„Pinaxŭ, adecă însemnare de céle ce să află într-acestŭ Cĭasoslovŭ.

„Molitve de mulţemire după scularé din somnŭ. — Polunoştniţa de peste toate zilele. — Polunoştniţa Sâmbeteĭ. — Polunoştniţa Duminecĭĭ. — Slujba utrenĭĭ. — Cântări troicĭnice. — Cântările luĭ Moysi. — Svétilnile pe 8 glasuri. — Svétilnile sâptămânĭĭ. — Hvalitele după rânduĭala lorŭ. — Пѣ́рвый ча́съ. — Трѣ́тый ча́съ. — Ше́стый ча́съ. — Obedniţa cu învăţătura eĭ ce-ĭ să cade. — Slujba maĭ nainte de masă şi după masă. — Slujba înnălţăriĭ Panaghieĭ, şi pentru ce s-au făcutŭ. — Дєвѣ́тый ча́съ. — Slujba vecernieĭ. — Rugăcĭuné mésiĭ. — Pavecerniţa cé mare. — Pavecerniţa cé mică. — Synaxarĭulŭ peste totŭ anulŭ. — Troparele şi condacele Trioduluĭ şi ale Penticostarĭuluĭ. — In sfânta şi maré Duminecă a Paştilor. — Troparele învieriĭ înpreună cu bgorodicĭnele şi cu ypacoase, la 8 glasuri.— Troparele învieriĭ ce să cântă după: Fericiţi ceĭ fără prihană în cale. — Alte tropare ale morţilorŭ. — Bgorodicĭnele troparelorŭ. — Troparele peste toată săptămâna. — Bgorodicĭnele hvalitelorŭ. — Slujba Acathistuluĭ. — Canonŭ de umilinţă cătră Domnulŭ nostru Is. Hs. — Rânduĭala paraclisuluĭ. — Canonŭ de rugăcĭune cătră Îngerulŭ păzitorĭulŭ vieţiĭ omuluĭ. — Slujba sfinteĭ cuminecături. — Pashaliĭ de 40 ani, începându-se dela 1715 până la 1754. — Învăţătură pentru sfintele posturi."

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.
Gaster, *Chrestomatie*, II, 15.
Popp, *Disertaţie*, 62. — Picot, *Anthime*, n° 50, p. 556.

171. Liturghie, Iaşĭ 1715.

ѲФѢ́ТЪ ШЙ ДѢ́МНѲДЬЬ́ЙСКЙ | Лѣ́тѹргі́є. | Й сфѣ́тѹлаго Іѡа́нѣ златоѹ́стѣ, а̑ Ма́рєлѣ | Васи́лі́є, шй а̑ сфѣ́тѹлаго Григо́рі́є двоєслоѵ̀є | Кѝрѣ ѿсте Прєждесщі́ннаѧ. | Йкѹ́мѣ .ѓтѣ́й типъри́тъ, кѫ порѹ́нка шй | кѣлтѹ́ѣала прѣ Лѹминáтѹлаго Дмнѣ, Іѡ, |

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

НИКОЛАЇ ЙЛІЇЇНДРЇ ВОЄВОДА | Къ бл҃гословенїѧ Пре сщ҃ителѧ Патрїа́рх Йлк Їерѵсалимѧлѧ, шн҃ а тоатъ Палестина. | Кур ХРІСТОСЇНТЬ. | фїи(н)дк Митрополитъ Църа́й | Кур ГЕДЕѠНЬ | шн҃ сас тнпърйтъ .ѧ. Мънъстирѣ а сфн҃- | тѧлѧй Мормънтъ, .ѧ. сты Саква, | .Л. ЛШЙ. | Ла Йнѕлк Дела Хс҃ аѱеї | Де Іереміа Марко́кичь. Дин҃ типографїа Й мормънтѧлѧй Сфитъ | Шн҃ сас датъ .ѧ. да́рк сфителюрь | Бесѣричи.

In-4º de 2 foĭ nenumerotate şi 268 pagine, numerotate greşit (1—109, 200—209, 300—329, —, —, 330—359, 400—483. Intre paginele 20 şi 21 s'aŭ intercalat două foĭ, a căror primă şi ultimă faţă au numerile 484 şi 487). Tipărit cu negru şi roşu, cu 24 de rînduri pe pagină şi cu diferite ornamente, printre carĭ trei gravurĭ mari representând pe sfinţiĭ autorĭ aĭ liturghieĭ.

Pe verso titlului se află „Stema Ţărăĭ Moldoviĭ" între literile Îw—H, Ñ—E, Л—M, Л—Д, Д—Ц, M—O. (facs. 269), iar pe a doua fóie liminară arátarea cuprinsului.

Textul este slavonesc, iar explicaţiunile, câte-va rugăciunĭ şi bucăţile de citit sunt în românesce.

București: Biblioteca Academieĭ Române.

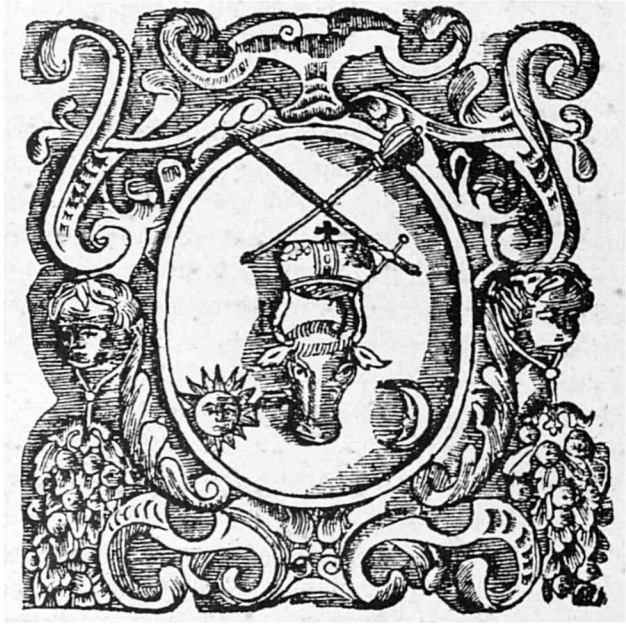

269.

172. Antim Ivireanul, *Sfătuirĭ creştine-politice,* București 1715. — Grecesce.

ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ | ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΑΙ | Πρὸς τὸν Εὐσεβέστατον καὶ Ὑψηλότατον | Αὐθέντην, καὶ Ἡγεμόνα πάσης | Οὐγγροβλαχίας, | Κύριον, Κύριων | ΙΩΑΝΝΗΝ ΣΤΕΦΑΝΟΝ | Καντακουζηνὸν Βοεβόνδα. | Τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου | Μητροπολίτου Κυρίου, Κυρίου | ΑΝΘΙΜΟΥ, τοῦ ἐξ Ἰβήρων, | Νεωστὶ τυπωθεῖσαι, μετὰ καὶ τινων ψυχω- | φελῶν Εὐχῶν ὅλης τῆς Ἑβδομάδος, | Ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει, τῇ ἐν | Βουκουρεστίω. | Ἔτει τῷ σωτηρίῳ, ᾳψιέ.

(La sfîrşit:) Τέλος. Καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

Ἐτυπώθη παρὰ Διονυσίου Ἱερομονάχου τοῦ Φλώρου.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Sfătuirĭ creştine-politice către Prea Credinciosul şi Prea Inălţatul Domn şi Stăpânitor a tótă Ungro-Vlachia, Domnul Domn Ioan Ştefan Cantacuzino Voevod, de Prea Sfinţitul şi alesul de Dumneḑeŭ Mitropolit, Domnul Domn Antim din Ivir, de curînd tipărite cu câte-va rugăciunĭ folositóre sufletuluĭ pentru întrégă săptămână, în prea sfînta Mitropolie în Bucurescĭ, în anul mântuireĭ 1715.

(La sfirşit:) Sfîrşit şi luĭ Dumneḑeŭ mărire.

S'a tipărit de Dionisie Ieromonachul Floru.

In-4° mic de 38 pag. şi 1 fóie albă. Titlul incadrat. Pe verso titluluĭ se află stema (facs. n° 267) şi cinci distihurĭ adresate luĭ Ştefan Cantacuzin.

Din introducerea adresată Domnuluĭ estragem primele rînduri:

Προοίμιον τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν θεόστεπτον Ἡγεμόνα,

Ἰξεύρωντας (εὐσεβέστατε καὶ φιλόχριστε Αὐθέντα) τὴν θερμοτάτην ἀγάπην, καὶ τὸν ἔνθεον πόθον, ὁποῦ ἔχει ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης εἰς τὸ νὰ κυβερνήσῃ ἀμέμπτως καὶ θεάρεστα τὸ Ὑπήκοον, ὁποῦ ὑπὸ Θεοῦ ἐνεχειρίσθη. γνωρίζωντας ἀκόμι καὶ τὴν προθυμίαν ὁποῦ ἔχει, εἰς τὸ νὰ στολίσῃ τὰ ἤθη αὐτῆς μὲ φρόνησιν, καὶ μὲ Ἡγεμόσι πρέπουσαν πολιτείαν, ἐσύναξα ἀπὸ τὰ Γνωμικὰ τῶν παλαιῶν σοφῶν Διδασκάλων τὰ πλέον ἐξαίρετα καὶ ἁρμοδιώτερα ὁπόσα δηλαδὴ συντείνουν εἰς τὴν τοιαύτην κυβέρνησιν, καὶ ἔκαμα μίαν Ἀνθολογίαν τῶν γνωμικῶν ἀπὸ διάφορα Βιβλία γνωμολογικά. Καὶ τὰ ὅσα γνωμικὰ ἐσυνάθροισα, τὰ ἐμετάφρασα εἰς Στίχους ἁπλοῦς πολιτικοὺς ὁμοιοκαταλήκτους, διὰ τὸ εὔληπτον καὶ εὐκολομνημόνευτον. . .

Introducerea scriitoruluĭ către încununatul de Dumneḑeŭ Domn.

Ştiind, prea credinciosule şi de Christos iubitorule Domn, iubirea cea prea ferbinte şi dorinţa dumnezeiască ce aĭ Inălţimea Ta ca să guvernezĭ nejignit şi plăcut luĭ Dumneḑeŭ pe supuşiĭ pe cariĭ ţi ĭ-a dat Dumneḑeŭ, cunoscênd încă şi rîvna ce aĭ ca să-ţĭ înfrumseţezĭ moravurile cu înţelepcĭune şi cu o purtare vrednică de un Domn, am adunat din sentenţele vechilor dascălĭ înţelepţĭ pe cele maĭ frumóse şi maĭ potrivite, câte adică contribuesc la o ast-fel de guvernare, şi am făcut o *Antologie de sentinţe* din diferite cărţĭ de sentinţe. Şi câte sentinţe am adunat, le-am expus în stihurĭ simple politicescĭ rimate, pentru ca să fie maĭ uşor de înţeles şi maĭ cu înlesnire ţinute minte.

La pag. 27 se află:

Εὐχαὶ ἱκέσιοι εἰς τὸν ὑπεράγαθον Θεὸν, καὶ εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Δέσποιναν λεγόμεναι ἐφ' ἑκάστης Ἡμέρας τῆς Ἑβδομάδος.

Rugăciunĭ de ajutor către prea bunul Dumneḑeŭ şi către Pururea Fecĭóra şi Stăpâna, ḑise în fie-care ḑi din săptămână:

Bucurescĭ: Muzeul de antichităţĭ; Biblioteca C. Erbiceanu. — Paris: Biblioteca Emile Legrand.

Picot, *Anthime*, 556, n° 51. — Erbiceanu, în *Biserica Ortodoxă*, XIV, 333 şi în broşură separată.

173. Chrisant, *Despre oficiĭ, clericĭ*, etc. — Grecesce.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ | ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ | ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ | ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΟΝ. | Περὶ τῶν Ὀφφικίων, Κληρικάτων καὶ Ἀρχοντικίων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Ἐκκλησίας, καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, διαιρέσεώς τε καὶ τάξεως τῆς πάλαι καὶ νῦν,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

καὶ ἑτέρων τινῶν πάνυ ἀναγκαίων τοῖς ἐγκαταλεγομένοις τῷ Κλήρῳ, καὶ αὐτοῖς Ἀρχιεροῦσι, Καὶ περὶ τῶν πέντε κατ'ἐξοχὴν ἁγιωτάτων Πατριαρχικῶν Θρόνων, καὶ τῶν Μητροπόλεων τῶν κατὰ συνοδικὴν διάγνωσιν αὐτοῖς ὑποκειμένων μετὰ τῶν ὑπ'αὐτὰς Ἐπισκοπῶν. Περί τε τῶν αὐτοκεφάλων Ἀρχιεπισκόπων μετὰ τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων Θρόνων Διαλαμβάνον. Ἐκ διαφόρων μὲν Τακτικῶν, καὶ τῶν σποράδην εὑρισκομένων, μάλιστα δὲ τῆς κατὰ περιήγησιν αὐτοῦ ἀκριβοῦς ἐρεύνης τῶν πραγμάτων Συλλεγὲν, Ἐπὶ δὲ τοῦ Εὐσεβεστάτου. Ἐκλαμπροτάτου τε καὶ Ὑψηλοτάτου Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλχίας, Κυρίου, Κυρίου Ἰωάννου ΣΤΕΦΑΝΟΥ Βοεβόδα τοῦ Καντακουζηνοῦ, Παρὰ τῷ Πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ ΑΝΘΙΜΩ τῷ ἐξ Ἰβηρίας, Μετὰ τῶν Ἐγχειριδίων τῶν περὶ τῶν ἑπτὰ Μυστηρίων Γαβριὴλ Φιλαδελφείας, καὶ Ἰὼβ ἁμαρτωλοῦ, σὺν Ὁμιλίᾳ τινὶ θεσπεσίᾳ Γενναδίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τοῦ Μυστηριώδους Σώματος τοῦ Κυρίου. τὸ τέλος αἰσίως ἐπισφραγιζούσῃ, Τυπωθὲν. Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Μητροφάνους ταπεινοῦ Ἱερομονάχου τοῦ ἐκ Δωδώνης, Ἐν τῇ κατὰ τὸ Τεργόβυστον τῆς Οὐγγροβλαχίας ἁγιωτάτῃ Μητροπόλει. Ἐν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας Χιλιοστῷ Ἑπτακοσιοστῷ Δεκάτῳ Πέμπτῳ. Κατὰ Μῆνα Μάρτιον.

(La sfîrşit:) Ὁ ἐπιστάτης τῆς κατὰ τέχνην ἐν τυπώσεως (sic!) τοῦ παρόντος Βιβλίου, Γεώργιος Ῥαδοβίτζης.

Culegerea prea fericituluĭ Patriarch al Ierusalimuluĭ Chrisant: Despre oficiile, demnităţile bisericeştĭ şi boeriile sfinteĭ Biserícĭ a luĭ Christos şi însemnarea lor; despre împărţirea şi ordinea veche şi actuală, şi despre alte óre-carĭ fórte trebuincioase clericilor inferiorĭ şi Archiereilor; şi despre cele prin escelenţă cincĭ prea-sfinţite tronurĭ patriarchale şi despre Mitropoliile supuse lor, după hotărîre sinodală cu Episcopiile supuse lor; despre Archiepiscopiĭ autocefalĭ şi despre tronurile supuse lor. Adunată din diferite cărţĭ despre ceremoniĭ şi din cele aflate pe icĭ pe colo scrise şi maĭ ales din studiarea amănunţită a lucrurilor făcută într'o călătorie a sa; iar pe timpul prea credinciosuluĭ, prea strălucituluĭ şi prea învĕţatuluĭ Domn a tótă Ungrovlachia Domnul Domn Ioan Ştefan Voevod Cantacuzin, tipărită de Preasfinţitul Mitropolit al Ungrovlachieĭ chir Ántim din Ivir,—împreună cu Manualele despre cele şapte taĭne ale luĭ Gavriil al Filadelfieĭ şi Iob păcătosul, cu o omlie divină a luĭ Ghenadie Patriarchul Constantinopoluluĭ despre trupul misterios al Domnuluĭ, care pecetluesce cu bine sfîrşitul, tipărite prin îngrijirea şi corectarea smerituluĭ ieromonach Mitrofan din Dodona. La Tîrgovişte, în prea sfînta Mitropolie a Ungrovlachieĭ, în anul dela Nascerea Domnuluĭ 1715, luna Martie.

(La sfîrşit:) Supraveghetorul tipăririeĭ cărţeĭ de faţă, Gheorghe Radovicĭ.

In-folio de 8 foĭ fără numĕr şi 144 de pagine.

Pe verso titluluĭ se află stema şi iniţialele domnescĭ ale luĭ Ştefan Cantacuzin (facs. nº 200), sub care urmézá nisce versurĭ ale Ieromonachuluĭ Mitrofan. In restul foilor liminare se află arătarea cuprinsuluĭ.

La pag. 82 este un capitol intitulat: Ὅτι οὐχ ὑπέκειντο τῷ Ἀχρίδος Βλαχία καὶ Μπογδανία (Că n'au fost supuse Valachia şi Moldova celuĭ al Ahrideĭ.)

Ediţiĭ: Veneţia, 1778.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române; Museul de Antichităţĭ.

Popp, *Disertaţie*, 62. — Picot, *Anthime*, 555, nº 49.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

174. Ioan Damaschin, *Arătarea credinţeĭ ortodoxe,* Iaşĭ 1715. — Grecesce.

'ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ | Ἔκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· τοῦ αὐτοῦ | περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων. | Τυπωθέντα διὰ δαπάνης τοῦ ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου | καὶ σοφωτάτου ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας | Κυρίου Κυρίου 'Ιωάννου Νικολάου | 'Αλεξάνδρου Βοεβόδα· | Ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τοῦ ἁγίου Σάββα, τελούσῃ | ὑπὸ τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν πατριαρχικὸν | θρόνον τῆς ἁγίας πόλεως 'Ιερουσαλήμ· | 'Αδείᾳ τοῦ μακαριωτάτου καὶ σοφωτάτου πατριάρχου | 'Ιεροσολύμων καὶ πάσης Παλαιστίνης | Κυρίου Κυρίου Χρυσάνθου. 'Επιμελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου 'Ιωάννου τοῦ 'Εφεσίου· | Ἐν Γιασίῳ τῆς Μολδαβίας. ᾳψιε'. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ. | —'Εκ τῆς Τυπογραφίας τοῦ ἁγίου Τάφου.

A luĭ Ioan Damaschin Arătare a credinţeĭ ortodoxe; a aceluiaşĭ: despre ceĭ adormiţĭ în credinţă. Tipărite cu cheltuiala prea înălţatuluĭ, prea credinciosuluĭ şi prea înţeleptuluĭ Domn a tótă Moldovlachia Domnul Domn Ioan Nicolae Alexandru Voevod. In cinstita Mănăstire a sfîntuluĭ Sava, supusă sub prea sfinţitul apostolic tron patriarchal al sfinteĭ cetăţĭ Ierusalimul, cu învoirea prea fericituluĭ şi prea înţeleptuluĭ patriarch al Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina, Domnul Domn Chrisant. Prin îngrijirea şi corectarea prea învăţatuluĭ Ioan din Efes. In Iaşiĭ Moldoveĭ 1715. Luna Septemvrie. In tipografia Sfîntuluĭ Mormînt.

In-4° de 4 foĭ liminare, 253 de pagine şi 18 foĭ fără număr, cuprinzînd un indice şi errata. In foile liminare se maĭ află stema Moldoveĭ (facs. n° 269) cu douĕ epigrame adresate luĭ Nicolae Mavrocordat, din carĭ reproducem maĭ jos pe a doua,— o notiţă despre Ioan Damaschin, estrasă din Suidas, şi tabla de materiĭ.

Ἵστατο μὲν πρόσθεν Σικελίης πίδακι ταῦρος,
κρουνοὺς καλλιρόους ἐκ στόματος προχέων.
νῦν δ'ἐν Μολδαβίῃ λιβάδας σοφίης ἀναβλύζει,
ἔργων τ'εὐαγέων εὐσεβίης τε ἅμα,
καὶ καλοκαγαθίης πολυχεύμον' ἑκάστοτε ῥεῖθρα,
τέρπων εὐσεβέων ὄμματα καὶ κραδίην·
φροντίσι κυδαλίμου ἀρεταῖς ἠδ' ἔργμασι θείοις
κράντορος ἠγαθέου Μολδαβίης ζαθέου,
ἐκγόνου ἡρώων ἱεροῦ σοφίης Νικολάου,
πάσης τ'ἰδμοσύνης ἀκριβέος κανόνος.

A stat de demult un taur în isvorul Sicilieĭ aruncând din gură rîurĭ frumos curgĕtóre; iar acum revarsă ape de înţelepciune în Moldova, de fapte curate şi pióse tot-odată şi de pârae abundente de bunătate desfătând numele şi inima credincioşilor. Prin îngrijirea ilustruluĭ în virtuţĭ şi fapte dumneḑeescĭ, a Domnitoruluĭ iubit de Dumneḑeŭ al Moldoveĭ celeĭ admirate, nepot al eroilor, Nicolae cu înţelepciune sfinţită şi canon sigur a tótă sciinţa.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

175. Dositeiu, *Istoria Patriarchilor Ierusalimuluĭ,* 1715. — Grecesce.

'ΙΣΤΟΡΙΑ | ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ 'ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΥΣΑΝΤΩΝ, | Διηρημένη μὲν ἐν δώδεκα βιβλίοις, ἀρχομένη δὲ ἀπὸ 'Ιακώβου τοῦ 'Αδελφοθέου καὶ πρώτου 'Ιεράρχου τῶν 'Ιεροσολύμων ἕως τοῦ παρόντος ἔτους,

Περιέχουσα τάς τε θείας συνελεύσεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τὰς ἀνὰ πᾶσαν τὴν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Οἰκουμένην συναθροισθείσας ἐπιφανεστέρας Συνόδους, ὀρθοδόξους τε καὶ κακοδόξους, Οἰκουμενικάς τε καὶ Τοπικάς, καὶ πᾶν δόγμα τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας,

Ἐν ᾗ γίνεται καὶ μνήμη κατὰ τάξιν πάντων τῶν Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς Αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ τῶν πέντε Πατριαρχῶν σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, καὶ ὧν ἔλαχον Διοικήσεων καὶ πρεσβείων, καὶ πολλῶν ἄλλων πατέρων, Ἀρχιεπισκόπων τε καὶ Ἀρχιεπισκοπῶν, Αἱρεσιαρχῶν τε πάντων, καὶ πασῶν Αἱρέσεων, καὶ τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν,

Ἐθνῶν τε καὶ Ἀρχηγῶν τινων χριστιανισμοῦ, καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐθῶν, ἐφόδων τε Ἐθνῶν καὶ πολέμων, Πόλεών τε ἁλώσεων καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ πολλάκις ἀναιρέσεως Ἑβραίων, ἀποικίας τε καὶ ἐξωρίας αὐτῶν, ἀπαριθμήσεώς τε πάντων τῶν ἁγίων πατέρων, τῶν κατὰ πασῶν τῶν Αἱρέσεων ἀγωνισαμένων,

Σχίσματός τε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Παπῶν Ῥώμης, καὶ καθαιρέσεως τῆς μοναρχίας αὐτῶν, καὶ ἀναμαρτησίας διὰ πολλῶν ἀναντιῤῥήτων ἀποδείξεων,

Περί τε τοῦ ἱεροῦ λεγομένου πολέμου, συμφορῶν καὶ πολιορκιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ διαφόρων Ἐθνῶν, καὶ αἰχμαλωσίας αὐτῆς ὑπὸ τε Λατίνων, καὶ εἶτα Ὀθωμανῶν. καὶ ἀπαριθμήσεως μετὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπιβουλῶν τε καὶ ζημιῶν ὑπὸ Λατίνων καὶ Ἀρμενίων εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Κυρίου Τάφον, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἐν αὐτῷ Πατριάρχας, καὶ ἑτέρων πολλῶν ἀξιομνημονεύτων ὑποθέσεων,

Συγγραφεῖσα μὲν παρὰ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἁγιωτάτου καὶ ἀοιδίμου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου ΔΟΣΙΘΕΟΥ,

Κοσμηθεῖσα δὲ, καὶ ἐν τάξει ἀρίστῃ τεθεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ,

Οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι, μᾶλλον δὲ τοῦ ἁγίου τάφου, ταὐτὸν εἰπεῖν, τῇ ἐλεημοσύνῃ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἐτυπώθη, Ἐν ἔτει τῆς Ἀρχιερατείας αὐτοῦ ὀγδόῳ.

Ἐπὶ τοῦ τέλους τῆς ἡγεμονίας τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου κυρίου κυρίου Ἰωάννου | ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ | τοῦ Καντακουζηνοῦ, | Ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ τῆς Οὐγγροβλαχίας αὐθεντικῷ θρόνῳ, | Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει Μητροφάνους ταπεινοῦ ἱερομονάχου Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδώνης, | Ἐπιστατοῦντος τῇ τυπογραφίᾳ Στώϊκα Ἱερέως τοῦ Ἰακωβίτζη, | Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ δεκάτῳ πέμπτῳ, κατὰ Μῆνα Ὀκτώβριον, | Ὡρίσθη δε παρ'αὐτοῦ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Χρυσάνθου δίδοσθαι | τὴν Βίβλον τοῖς εὐσεβέσι δωρεάν.

Istoria Patriarchilor Ierusalimuluĭ, împărțită în două-spre-ḑece cărțĭ, începênd dela Iacob fratele Domnuluĭ și cel d'întâĭ Ierarch al Ierusalimuluĭ până la anul de acum. Cuprinḑênd și dumneḑeescile Adunărĭ ale S-ților Apostolĭ și Sinódele cele maĭ însemnate adunate în tótă lumea, ortodoxe și neortodoxe, ecumenice și locale și orĭ ce dogmă a sfinteĭ catolice și apostolice Biserică a luĭ Christos; în care se face amintire în ordine despre toțĭ Impĕrațiĭ Apusuluĭ și aĭ Răsărituluĭ și despre faptele lor; despre ceĭ cincĭ Patriarchĭ și lucrările lor și administrațiile și rangurile ce au avut, și despre mulțĭ alțĭ părințĭ, Archiepiscopĭ și archiepiscopiĭ; și despre toțĭ eresiarchiĭ și tóte eresurile cum și despre condemnarea lor; despre popórele și despre unĭĭ conducĕtorĭ aĭ Creștinismuluĭ; despre obiceiurile bisericescĭ, invasiunile popórelor și resbóiele, luarea oraş̦elor și a Ierusalimuluĭ și desele uciderĭ ale Evreilor, colonisarea și exilarea lor; enumerarea tuturor sfinților părințĭ ce s'au luptat contra tuturor eresurilor; despre Schisma

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Papilor din Bisérica Romeĭ şi condemnarea monarchieĭ lor şi a infalibilităţeĭ combătute prin multe doveḑĭ; şi despre rĕsboiul numit sfinţit, nenorocirile şi împresurarea Constantinopoleĭ de deosebite neamurĭ, şi a sclavieĭ eĭ de către Latinĭ şi apoĭ de Otomanĭ şi enumerarea după căderea eĭ a bărbaţilor înţeleptĭ aĭ Biserice orientale cari aŭ trăit; şi vicleniile şi păgubirile de către Latinĭ şi Armenĭ a sfîntuluĭ Mormînt al Domnuluĭ şi a Patriarchilor sfinţiţĭ din el; şi alte multe lucrurĭ vrednice de amintit. Scrisă de către cel ce a fost întru fericire săvîrşit, preasfinţitul şi pururea amintitul Patriarch Domnul Domn Dositeiŭ; înfrumuseţată şi pusă în cea maĭ bună ordine de către prea fericitul Patriarch al Ierusalimuluĭ Domnul Domn Chrisant, cu a căruia cheltuielĭ, maĭ bine ḑis ale sfîntuluĭ Mormînt, adică cu mila Creştinilor ortodoxĭ, s'a tipărit în anul al optulea al archipăstorieĭ sale, pe la sfîrşitul Domnieĭ prea evlaviosuluĭ şi prea strălucituluĭ Domn, Domnul Domn Ioan Ştefan Voevod Cantacuzin, în Bucurescĭ, scaunul Domnieĭ Ungrovlachieĭ, prin îngrijirea şi corectarea smeritùluĭ ieromonach Mitrofan Gregoras din Dodona, fiind supraveghetor al tipografieĭ preotul Stoica Iacovicĭ, în anul una mie şapte-sute cinci-spre-ḑece, în luna Octomvrie. Şi s'a hotărît de prea fericitul Patriarch al Ierusalimuluĭ Domnul Domn Chrisant să se dea în dar cartea credincioşilor.

In-folio mare, de 1 fóie + 182 pagine + 1 fóie albă + 1247 pagine. Prima fóie este ocupată de un portret gravat al Patriarchuluĭ Dositeiŭ pe tron, semnat *AF.*

In foile liminare se află 2 scrisorĭ ale luĭ Chrisant, una către clericĭ şi credincioşi şi alta către Neofit Archimandritul, şi o scurtă biografie a luĭ Dositeiŭ scrisă de acelaşĭ Chrisant:

Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐπιτομὴ κεφαλαιώδης περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀοιδίμου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου Δοσιθέου.

Οὗτος ὁ ἀοίδιμος καὶ πανεύφημος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Κύριος Δοσίθεος, ὁ μέγας τφόντι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας φωστὴρ, ὁ τῆς ἀληθείας πρόμαχος καὶ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς, ὁ ταῖς διδασκαλίαις αὐτοῦ ταῖς μελιῤῥήτοις ἐν τῷ σταδιεῦσαι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς οἰκουμένης τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς ἐν τῇ πίστει στηρίξας, εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ἐκ Κώμης Ἀραχώβου λεγομένης, ὑπὸ τὴν τῆς Κορίνθου Μητρόπολιν τελούσης, ἀνθήσας τῷ Χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ πρώτῳ ἔτει τῷ σωτηρίῳ, Μαΐου τριακοστῇ πρώτῃ, τῇ τῶν ἁγίων πάντων Κυριακῇ, πατρὸς μὲν Νικολάου, μητρὸς δὲ Ἄννης ἐκ Τζερνίκης, ἀμφοτέρων τῇ κατὰ Θεὸν εὐσεβείᾳ τὸ ἴδιον γένος κοσμούντων, ἐπὶ δὲ υἱῷ Δοσιθέῳ τὴν τοῦ κοινοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν Διακόσμησιν ὑπαινιττομένων. Παραλλάξας δὲ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, χειροτονεῖται Ἱεροδιάκων παρὰ τοῦ τῆς Κορίνθου Μητροπολίτου, τοῦ καὶ ἀναδεξαμένου αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος. εἶτα ἐξελθὼν τῆς πατρικῆς ἑστίας, καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ πεντηκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει, Ἰαννουαρίου ἑπτακαιδεκάτῃ, βασιλεύοντος τοῦ Σουλτὰν Μεϊμὲτ, προσελθὼν δὲ τῷ μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων κυρίῳ Παϊσίῳ, τηνικαῦτα διατρίβοντι ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσφκειώθη αὐτῷ, μεθ' οὗ καὶ τὰ μέρη τῆς Προποντίδος καὶ τοὺς τόπους τοῦ Εὐξείνου Πόντου περιῆλθε, καὶ τὰ ἐνδοτέρω τούτων μέρη, τήν τε Λαζικὴν καὶ Γγουρίαν καὶ πᾶσαν τὴν Ἐώαν Ἰβηρίαν καὶ τὰ παραδουνάβια μέρη, εἶθ' ἅμα αὐτῷ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κᾳ' κεῖθεν εἰς Χώρας καὶ Νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους σὺν αὐτῷ πλεύσας, κατήντησεν εἰς τὸ Καστελλόῤῥιζον, ἔνθα ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριος Παΐσος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ Δεκεμβρίου δευτέρᾳ, ὄντος χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους, ὅθεν ὑπέστρεψε διὰ ξηρᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν, τελῶν ἔτιγε ἐν τῷ τῆς ἱεροδιακονίας βαθμῷ, κα' κεῖθεν μετὰ τοῦ Γαβριὴλ Φιλιππουπόλεως ἔπλευσεν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἔνθα τοῦ κυροῦ Νεκταρίου τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, Μηνὶ Ἀπριλλίῳ κατὰ τὴν τῶν Βαΐων Κυριακὴν χειροτονηθέντος Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐχρημάτισεν αὐτοῦ Ἀρχιδιάκων, μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα πρῶτον τοὺς τόπους καὶ τὰς Χώρας τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ μετὰ τοῦ Πατριάρχου κυροῦ Νεκταρίου περιελθὼν, εἶτα τὴν Κωνσταντινούπολιν σὺν αὐτῷ καταλαβὼν, καὶ μετὰ ἐνιαυτὸν εἰς Μολδαβίαν καὶ Οὐγγροβλαχίαν ἅμα αὐτῷ ἀποδημήσας, καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν σὺν αὐτῷ ὑποστρέψας, ἐκεῖθεν παρ' αὐτοῦ δὴ τοῦ κυροῦ Νεκταρίου Ἔξαρχος εἰς Οὐγγροβλαχίαν καὶ Μολδαβίαν ἀπεστάλη καὶ τὸ ἔργον οὗ χάριν ἀπέσταλται μετ' ἐπιμελείας διανύσας, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἦν ἐπιδημῶν ἀπ' Ἀδριανοῦ καὶ ὁ Πατριάρχης κύριος Νεκτάριος, κἀ' κεῖθεν μετ'αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα πλεύσας, καὶ Μητροπολίτης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Νεκταρίου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης χειροτονηθεὶς τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἕκτῳ ἔτει, ἐπέμφθη παρ' αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Νεκταρίου Ἔξαρχος εἰς Βλαχομπογδανίαν διὰ θαλάσσης, ἡνίκα καὶ πειρατῶν περιπεσὼν ἀπεγυμνώθη πάντων ὧν εἶχε, καταλαβὼν δὲ ὡς οὕτως εἶχε γυμνότητα τὴν Κωνσταντινούπολιν, κἀ'κεῖθεν τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐπειρᾶτο ὡς εἶχε δυνάμεως ὁρισμὸν βασιλικὸν ἐπ'ἀνακαινίσει τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ λαβεῖν, καὶ ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα τοῦ Πατριάρχου κυροῦ Νεκταρίου ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐλθόντος, καὶ τὸν θρόνον παραιτησαμένου, μετετέθη ἀπὸ τὸν τῆς Καισαρείας θρόνον εἰς τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων. Ὁρῶν δὲ τὸν ἀποστολικὸν αὐτοῦ θρόνον κύμασι πολλοῖς κλυδωνιζόμενον, καὶ τοῖς βαθυτάτοις χρέεσι καταβυθιζόμενον, ὥρμησεν ὡς ἔθος τοῖς Ἱεροσολύμων Πατριάρχαις καὶ εἰς τὰς ἄλλας τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν Διοικήσεις χάριν τοῦ παρὰ τῶν φιλοχρίστων Χριστιανῶν ἐλέους. καὶ δὴ ὥς τις ὑπόπτερος Ἀετὸς διαδραμὼν πάσας σχεδὸν τὰς ὑπὸ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν ἀρχὴν τελούσας Πόλεις καὶ Κώμας καὶ τὰς τούτων ἐπέκεινα, πολλοῖς Χριστιανοῖς πρόξενος σωτηρίας ἐχρημάτισε, καὶ τῷ ἁγίῳ Τάφῳ μεγίστη βοήθεια ἐν πᾶσιν οἷς κατείχετο ἀνεφάνη ἀνιαροῖς. Ἀλλ' ἵνα μὴ κατ'εἶδος τὰς κατὰ Πόλεις καὶ Κώμας καὶ Νήσους περιοδείας καὶ κινδύνους αὐτοῦ περιγράφοντες, καὶ τὴν διήγησιν μηκύνοντες, προσκορεῖς τισὶ δόξομεν, λεκτέον γενικώτερον τόπους τινὰς οὓς περιῆλθεν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ἧς τὰ πλεῖστα μέρη ἀόκνως ὁ τρισμάκαρ περιελθὼν, καὶ τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ὀλίγας Πόλεις καὶ Κώμας ἀμοίβων, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ πρώτῳ ἔτει, ὅτε καὶ τὴν ἁγίαν Βηθλεὲμ διὰ πολλῶν ἀναλωμάτων ἀνωκοδόμησεν. εἶτα ἐξελθὼν τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ὑπὸ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν ἀρχὴν δυτικὰ μέρη κατέλαβε, τὴν περιοδείαν ποιησάμενος εἰς τὰς ἐκεῖ Πόλεις καὶ Κώμας, εἰς τε Βουλγαρίαν καὶ Βλαχίαν καὶ Μολδαβίαν, κἀ'κεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἐλθὼν, καὶ ἀγωγὴν κινήσας κατὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Φράρων, ἧς αὐτοὶ αἰτία γεγένηνται, καὶ λαβὼν, ἤτοι ἀνακαινίσας τὸ προτιμᾶσθαι πάντων αὐτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ Τάφῳ ὡς τὸ δίκαιον ἀπήτει, καὶ ἐπανελθὼν διὰ ξηρᾶς εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀνεκαίνισε τὸ Μοναστήριον τῆς ἁγίας Θέκλης, εἶθ' οὕτος ἀπάρας τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ πολλὰ μέρη τῆς Ἀσίας περιελθὼν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κἀ'κεῖθεν αὖθις εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ τῆς Δαμασκοῦ καταβὰς, ἀνεκαίνισε τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἠλιοὺ τοῦ Προφήτου, εἶτα πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ ξηρᾶς ἀνελθὼν, κἀκεῖθεν εἰς πολλὴν γῆν τῶν βορέων μερῶν τὴν περιοδείαν ποιησάμενος, τόν τε Εὔξεινον διαπλεύσας Πόντον, τούς τε παραλίους τόπους καὶ Σινώπην καὶ Τραπεζοῦντα, μεσογείους τε καὶ τὰς τῆς Ἠώας ἐπισήμους Χώρας, φημὶ τῆς Ἰβηρίας τῆς κοινῶς Γιουρτζίας λεγομένης περιελθὼν, καὶ διὰ παραλίου τὴν Κωνσταντινούπολιν αὖθις καταλαβὼν, κἀκεῖθεν ἦρος φανέντος εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπανελθὼν, ἀνῳκοδόμησε τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ τῶν Ἰβήρων τὰ Μοναστήρια τῷ χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πέμπτῳ ἔτει. τελευταῖον δὲ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀποδημήσας, καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνελθὼν, κἀκεῖθεν ἐπὶ Ἡγεμόνος Σερμπάνου τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τοῦ Ἡγεμόνος Δούκα τῶν φιλοχρίστων τὴν Οὐγγροβλαχίαν καὶ Μολδαβίαν καταλαβών, καὶ αὖθις εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθών, κἀκεῖθεν ἐπὶ Ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μπασσαράμπα τοῦ φιλοχρίστου δὶς καὶ τρὶς καὶ τετράκις, καὶ τελευταῖον τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ τετάρτῳ ἔτει εἰς Βουκουρέστιον τῆς Οὐγγροβλαχίας ἀπελθών, ὅτε καὶ ὁ περίφημος τοῦ ἁγίου Γεωργίου Ναὸς ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ εἰς κάλλος ἀνηγέρθη καὶ ἀνεκαινίσθη ὡς νῦν ὁρᾶται, εἶτα εἰς Μολδαβίαν γενόμενος ἐπὶ Ἡγεμόνος τοῦ εὐσεβοῦς Μιχαὴλ Ῥακοβίτζα, ὑπέστρεψεν αὖθις διὰ τῆς Οὐγγροβλαχίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διατρίβων οὖν ἐν Κωνσταντινούπολει, καὶ νόσῳ συσχεθείς, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ σωτηρίῳ, Φεβρουαρίου ἑβδόμῃ, ἐν τῷ Μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Τάφου, τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τιμωμένῳ, ἔνδον τοῦ Διπλοφαναρίου κειμένῳ, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Γαβριὴλ, προεπιτελέσας σῷᾳ φρονὶ ἅπαντα τὰ ὅσια καὶ ἔθιμα ὡς εἰκὸς τοῖς εὐσεβέσι Χριστιανοῖς καὶ θείοις Ἱεράρχαις, οὗ τὰ ἔτη τῆς πατριαρχείας ὀκτὼ πρὸς τοῖς τριάκοντα ἀριθμεῖται. τὰ δὲ πάσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἓξ πρὸς τοῖς ἑξήκοντα. Ἡ δὲ ἁγία αὐτοῦ σορὸς λαμπρῶς καὶ περιφανῶς καὶ μετὰ προπομπῆς τοῦ τε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Κληρικῶν καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ὀρθοδόξων λαμπαδοφορούτων ἁπάντων ἐκκομισθεῖσα, ἐτάφη ὁσίως ἐν τῷ σεβασμίῳ Ναῷ τῆς ἁγίας Ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, τῷ ἀντικρὺ τοῦ Κυνηγοῦ κατὰ τὸ λεγόμενον τουρκιστὶ Χὰς Κιοῖ κειμένῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει τὰ τῆς μακαρίας ἐκείνου ζωῆς καὶ τῆς ὁσίας κηδείας ὡς ἐπὶ βραχέος Πίνακος τὰ θεάματα, τῆς δὲ τιμίας τῶν λειψάνων αὐτοῦ ἀνακομιδῆς, ἥτις παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος γέγονεν ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ πεντεκαιδεκάτῳ, Αὐγούστου εἰκοστῇ πέμπτῃ, ὁ τρόπος ἔχει οὕτω, Νῆα γαλλικὴν Σαΐτίαν λεγομένην εὑρόντες, καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ἱερὰ αὐτοῦ λείψανα δι'ἡμετέρας ἱκανῆς δαπάνης θέντες, ἐπέμψαμεν μετά τινων ὁσίων πατέρων κατὰ τὸν Σεπτέμβριον Μῆνα εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν Ἱερουσαλὴμ, ἅπερ ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων, ἥτις καὶ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ὀνομάζεται, ὅπουγε εἰσὶ καὶ τὰ Ταφεῖα τῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν τῆς ἁγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ, ὁσίως καὶ ἐντίμως κατετέθησαν εἰς ἀΐδιον μνήμην αὐτοῦ.

A luĭ Chrisant Patriarchul Ierusalimuluĭ scurtă povestire despre viaţa repausatuluĭ, pururea amintituluĭ Patriarch al Ierusalimuluĭ, Domnuluĭ Dositeiŭ.

Acest pururea amintit şi ilustru Patriarch al Ierusalimuluĭ Domnul Dositeiŭ, marele în adevĕr luminător al sfinteĭ Biserice a luĭ Christos, sprijinitorul adevĕruluĭ şi luptătorul evlavieĭ, care, prin învĕţăturile luĭ de mĭere curgătóre, percurgênd cea maĭ mare parte a lumeĭ, pe popórele ortodoxe le-a întărit în credinţă, işĭ trăgea originea sa din Peloponez, din satul numit Arahov, ce stă sub Mitropolitul Corintuluĭ, şi s'a născut la anul mântuirieĭ 1641 în 31 Maĭ, în Dumineca tuturor sfinţilor, avênd de părinte pe Nicolae şi mamă pe Ana din Cernica, amîndoĭ împodobindu-şĭ neamul prin evlavia către Dumneḑeŭ şi prin fiul lor Dositeiŭ făcênd alusiune la împodobirea întreguluĭ neam al Creştinilor. Terminând vîrsta copilărieĭ a fost chirotonit ierodiacon de Mitropolitul Corintuluĭ, care l'a şi primit din sfîntul Botez. Apoĭ ieşind din casa părintéscă se duse în Constantinopol la anul 1657 Ianuarie 17, pe când erà Impĕrat Sultanul Mehmet, şi mergênd la prea fericitul Patriarch al Ierusalimuluĭ Domnul Paisie, petrecător pe atuncĭ în Constantinopol, s'a alipit de el şi cu acesta a percurs şi părţile Mărieĭ de Marmara, şi localităţile Pontuluĭ Euxin, şi părţile din interior,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi Lazicul şi Guria, şi tótă Iberia orientală, şi părţile de la Dunăre. După aceea, mergênd împreună cu el în Constantinopol, aŭ pornit pe mare împreună spre localităţile şi insulele mărei Egee şi aŭ ajuns la Casteloriz, unde a rĕposat întru Domnul Chir Paisie Patriarchul Ierusalimuluĭ, la 2 Decemvrie, când era anul 1660. De acì s'a întors pe uscat la Constantinopol; fiind încă în trépta de ierodiacon, şi de acolo cu Gavriil al Filipopoluluĭ a mers pe mare la Ierusalim, unde a slujit ca Archidiacon la chirotonirea Domnuluĭ Nectarie ca Patriarch al Ierusalimuluĭ, la anul 1661 în luna luĭ April, la Duminica Floriilor. După sărbătórea Paştilor maĭ întâiŭ a visitat locurile şi satele sfinteĭ Cetăţĭ a Ierusalimuluĭ cu Patriarchul chir Nectarie, apoĭ a venit cu el în Constantinopol şi după un an în Moldavia şi Ungrovlachia, plecând împreună cu el şi întorcându-se împreună. De acolo de către însuşĭ chir Nectarie a fost trimis exarh în Ungrovlachia şi Moldova, şi lucrul pentru care a fost trimis săvîrşindu-l cu îngrijire a venit în Constantinopol, unde era şi Patriarchul Nectarie venind dela Adrianopol. De acolo cu el s'a dus pe Mare în Ierusalim şi a fost chirotonisit de către chir Nectarie Mitropolit al Cesarieĭ Palestineĭ la anul 1666; a fost trimis apoĭ pe mare de chir Nectarie Exarh în Vlahobogdania, când căḑênd între piraţĭ a fost despoiat de tot ce avea, şi ajungênd aşa, cum erà, gol în Constantinopol şi de acolo în Adrianopol, s'a încercat, după câtă putere avea, ca să ia hotărîre împărătéscă pentru restaurarea sfinteĭ biserici a Vifleimuluĭ, şi nereuşind s'a întors iarăşĭ în Constantinopol, unde venind de la Ierusalim chir Nectarie, şi demisionând din scaun, a fost mutat de la scaunul Cesarieĭ la preasfinţitul apostolic şi patriarchal scaun al Ierusalimuluĭ. Vĕḑênd că scaunul sĕŭ apostolic se sguduià de multe valurĭ şi că se afundà din causa datorìilor, a plecat, după cum este obiceiul Patriarchilor Ierusalimuluĭ şi la alte preasfinţite diecese patriarchale, ca să céră milă de la Creştinĭĭ iubitorĭ de Christos. Şi decĭ ca un vultur înaripat percurgênd maĭ tóte oraşele şi satele ce eraŭ sub stăpânirea Otomanilor şi pe cele de maĭ departe de acestea, a fost pricinuitor de mântuire multor Creştinĭ şi a adus mare ajutor greutăţilor de care suferià Sfîntul Mormînt. Dar ca să nu descriem unul câte unul oraşele şi satele şi insulele cutreerate şi primejdiile luĭ, şi ca să scurtăm povestirea, ca să nu fim obositorĭ, să amintim maĭ în general unele locurĭ pe carĭ le-a umblat, începênd din Europa. Părţile cele maĭ multe a acesteia umblându-le prea fericitul fără să se ostenéscă, apoĭ şi ale Asieĭ nu puţine oraşe şi sate percurgênd, a venit în Ierusalim la anul 1671, când a reconstruit cu multe cheltuelĭ biserica sfîntă a Vifleimuluĭ. Apoĭ ieşind din Ierusalim s'a dus spre părţile occidentale de sub stăpânirea Turcilor, umblând prin oraşele şi satele de acolo, şi în Bulgaria, şi în Valachia, şi în Moldova. De aicea ducêndu-se în Adrianopol a pornit judecată asupra Frarilor din Ierusalim, fiind eĭ vinovaţĭ; şi câştigând ori remânênd ca el să fie preferat, ca şi maĭ înainte, tuturor celor de la S-tul Mormînt, după cum cere dreptatea, s'a întors pe uscat la Ierusalim şi a restaurat Mănăstirea S-teĭ Tecla. După aceea plecând din Ierusalim şi umblând multe părţĭ din Asia până la Constantinopol, şi de aicea ĭarăşĭ pogorându-se prin Damasc la Ierusalim, a restaurat Mănăstirea S-tuluĭ Ilie Prorocul. Apoĭ venind iarăşĭ în Constantinopol pe uscat şi de acolo încunjurând mult pământ din părţile norduluĭ, percurgênd şi Pontul Euxin şi părţile litorale şi Sinopul şi Trapezuntul, şi cele depărtate de mare, şi localităţile cele maĭ însămnate ale Rĕsărituluĭ,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

adică ale Iberieĭ numită obișnuit Georgia, și pe țĕrm venind aŭ ajuns iarăși în Constantinopol. Iar de aicĭ, când s'a făcut primăvară, întorcêndu-se la Ierusalim a rezidit Mănăstirile sfântuluĭ Sava și a Ivirilor la anul 1685. In urmă plecând din Ierusalim și venind în Constantinopol și de acolo, pe timpul Domnuluĭ Șerban Cantacuzino și a Domnuluĭ Duca iubitorĭĭ de Christos, a venit în Ungrovlachia și în Moldova, apoĭ s'a reîntors iarăși în Constantinopol. Apoĭ de aicea, pe timpul iubitoruluĭ de Christos Domn Constantin Basarab de douĕ, de treĭ și de patru orĭ a venit mereŭ și în fine la anul 1704 a sosit în Bucureștĭ când s'a zidit și s'a reînnoit, cum se vede astădĭ, renumita biserică a sf. Gheorghe din Bucurescĭ. După aceea, mergênd în Moldova pe timpul credinciosuluĭ Domn Mihail Racoviță, s'a întors iarăși prin Ungrovlachia la Constantinopol. Petrecênd în Constantinopol a fost cuprins de bólă și a trecut cătră Domnul la anul mântuirĭĭ 1707, în 7 Februarie, la Metocul S-tuluĭ Mormînt, ce sĕ cinstesce pe numele S-tuluĭ Mareluĭ Martir Gheorghie, aflat în lăuntru Diplofănaruluĭ, pe timpul Patriarchuluĭ Constantinopoluluĭ Chir Gavriil, îndeplinind maĭ înainte cu minte întrégă tóte cele cuvióse și obicĭnuite, precum este firesc creștinilor cucernicĭ și dumnedeescilor Ierarchĭ. Anĭĭ luĭ de patriarchie se numĕră 38, iar tótă viața luĭ 66 de anĭ. Sfintele luĭ rămășițe cu strălucire și cu mare pompă, la înmormîntare luând parte Patriarchul Constantinopoluluĭ și Archiereiĭ și clericiĭ și cu tótă mulțimea tuturor ortodoxilor purtând făclĭĭ, s'aŭ înmormîntat cu cuviință în cinstita biserică a S-teĭ Cuvióseĭ martire Parascheva, așezată în fața de Chinigù, ceea ce se ḑice turcesce Has-Chioi. Acestea pe scurt câte privesc fericita viață a aceluia și a cuvióseĭ înmormîntărĭ ca pe o priveliște pe un mic tabloŭ. Iar aducerea cinstitelor luĭ rĕmășițe de cătră smerenia nóstră aŭ fost în anul 1715, la August în 15, și aducerea a fost așa: găsind o corabie francesă numită Șaitian și punênd în ea sfintele luĭ rĕmășițe cu mare cheltuială a nóstră, le-am trimis cu câțĭ-va părințĭ cuviosĭ, în luna luĭ Septemvrie, în sfînta Cetate a Ierusalimuluĭ, și aŭ fost așezate cu cinste, cu cuviosie și respect spre vecĭnica luĭ amintire în cinstita Mănăstire a celor 40 de Mucenicĭ, care se numesce și Mănăstirea sfîntuluĭ Ioan Teologul, unde sunt și mormintele pururea amintiților Patriarchĭ aĭ sfinteĭ Cetățĭ a Ierusalimuluĭ.

La pag. 1237 se află vorbele despre tipografia grecéscă de la Iași, reproduse de noĭ maĭ sus la pag. 257.

Unele exemplare aŭ pe verso titluluĭ reprodus maĭ sus, un al doilea titlu slavonesc:

ІСТОРІ́А | Сѝрѣчь | ЙСТИННОЄ СКАЗА́НІЄ ПАТРІА́РХОВЪ ІЄРУСАЛИ́МСКИХЪ | Роздѣлено на дванадесѧть Кни́гъ, нача́ло забира́ющее ѿ Ія́кова бра́та Гд҃на войстинну҃ю и пе́рваго Іерусали́мскаго Патрія́рха, е҆́же досе́гѡ дни҃а продолжи́сѧ.

Йсодержи́тъ сто́блиѵ́ствіа сты́хъ Апо́столовъ собо́рныѧ соедине́нїѧ и наказа́нїй преславне́йшіѧ сѣщїа́ сокро́вены правохвалѧ́щїа, и зло́ хва́лящїа, многонаро́дныѧ, и таинстве́нныѧ, и всѧ́ преда́нїа собо́рной Хр҃то́кой сто́й Апо́стольской це́ркви.

Воспомина́етъ почи́нъ всѣ́хъ за́падныхъ, и восто́чныхъ Ймпера́торовъ, и творимые и́ми дѣ́ла́, и пя́тъ Патрія́рховъ кѵ́пно содѣ́лами и́лиж сотворе́нными, и к ѣ́лицехъ страна́хъ властѝтельнꙋ҆ю Е҆па́рхію, и ѿпредѣ́ленныѧ зако́нѣ́ѧ и мѣ́ли, и множа́шихъ и́нныхъ Ѻ҆ц҃ѣ́въ Архіе҆́рейскопокъ и Архіе҆́рейскопства; всѣ́хъ церковствꙋ҆ющихъ зло́ нра́вныхъ хвали́телей сою́зное со́нмище, и ѿрине́нїе и́хъ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Тако́жде въ па́мать прико́дитъ не́которые ро́ды перконача́лници Хр̃а́нства, и̂ правителствꙋ́ющихъ за́коноκъ Церко́вныхъ, и̂ наве́тныя нахожде́нїа на́родовъ, бра́ни, и̂ пле́нённые гра́ды, и̂ слы́й Ї҆ерꙋсали́мъ: множи́цею жѐ Ї҆здео́въ запꙋсте́нїа, пресле́дова́нїа, пресели́нїа, и̂ и҃згна́нїа, и̂ всѣ́хъ сты́хъ ѻ҃ц҃е́въ, и҃же проти́ву всѣ́мъ хꙋли́телно зло́бнымъ гажде́нїамъ, доблестне́ннѣ, и̂ великодꙋ́шнѣ ѿнесе́ваша.

Та́же ѣ҆кли́етъ разді́ръ сѣко́маго соедине́нїа (е҆́жѐ ка́ѣ҆ше гл҃а́гли́тсѧ схи́зма) па́пѣжами ри́мскими въхра́мѣ бж҃омъ козꙋжде́нный, тве́рдый ѿвѣ́тъ проти́ву доκодствꙋ́ющемꙋ, мнѣ́тельномꙋже ѣ҆кли́нїю самовла́стно держа́ѣ҆ ѝхъ, и҆несогрѣше́нїа.

Сказꙋ́етъ розбо́й, наре́чёный сты́й, и̂ злополꙋ́чїа, и̂ бкре́стнїа бстоа́нїа и҆ли҆ бполче́нїа Константино́поля, ѣ҆́же ѿро́знаго на́родꙋ претерпѣ́, и̂ нечꙋзда́нным нападе́нїа на́нѯе, Ча́стїю ѿ̀ Лати́нокъ, ча́стїю ѿ̀ ѽтома́нокъ, и̂ ѝщита́етъ мꙋ́дрыхъ мꙋ́жекъ, и҃же повоспїа́тїю помяну́таго Гра́да к Восто́чной Цр̃кви процѣтѣ́ша.

Лꙋка́выа и̂ неизслѣ́димыа ѻ҆́хищре́нїа, и̂ пре́лестныа ко́зни, ѣ҆́же Лати́ни, и̂ Ї҆рме́не Сто́мꙋ Хр̃то́ꙋ Гро́бꙋ, и̂ посѣще́ннымъ е҆гѡ̀ Патрїа́рхомъ содѣла́ша; и̂ и҃нныа ка́ѯе ко́ѣ҆и па́мати досто́йныа и҆счисли́етъ.

Спи́сана копра́вдѣ сі́а Кни́га ѿ̀ кр̃а́гочестнѣ престо́лшагосѧ и҃зрядне́йшаго, и̂ кр̃а́гоблагочи́таго Ї҆ерꙋсали́мскаго Патрїа́рха Кр҃а Кр҃а Досоѳе́а.

Правопра́кленнаже, и̂ кр̃а́голѣ́пїа соверше́нїе прїи́ме, ѿ̀ всеблаженне́йшаго, и̂ и҃зѧщне́йшаго тогожъ престо́ла Патрїа́рха г҃: г҃: Хрⷭа́нда: е҆гѡ́же и҃ждине́ннаго и҃знаре́нїа низложе́нїемъ, что бо́лѣе сто́го Гро́бꙋ, сѝрѣчь з милости́ни правокѣ́рныхъ къ скѣ́тѣ преда́на. лѣта Патрїа́ршества, и҃.

Къ коне́цъ Гі҃дстїа побожне́йшаго и̂ прекысоча́йшаго Гі҃дра, г҃: г҃: Iѡ Сте́фана Кантакꙋзе́на

Въ Бꙋкаре́щтахъ, столе́чномъ и̂ сто́вомъ Гра́дѣ класти́теля зе́мл Вла́хскихъ.

За разсмотри́тельнымъ ѻ҆правле́нїемъ смире́ннаго Іеромона́ха Митрофа́на Гри́гора ѿ̀ Дѡдо́не.

Лѣта спсе́нїа нр̃гѡ ⁘ѯ҃ѳ҃. Мц̃а ѽкто́врїа.

По покле́нїюже помяну́таго всеблаженне́йшаго Патрїа́рха г҃: г҃: Хрⷭа́нда Кни́га сі́а всѣ́комꙋ правосла́вномꙋ к дар предае́тсѧ.

ѺЇерем Сто́йка Ї҆кѡ́вича.

In aceste exemplare, la sfîrşitul pieselor liminare, sĕ află o scrisóre de dedicaţie a luĭ Chrisant, patriarchul Ierusalimuluĭ şi al Palestineĭ, către Ştefan Javorskij, mitropolitul Rjazanuluĭ şi Muronuluĭ din Rusia, pe care Chrisant îl cunoscuse în călătoria sa prin Rusia şi care se interesa de sórta S-tuluĭ Mormînt. In acéstă scrisóre îĭ recomandă cartea predecesoruluĭ sĕŭ Dositeiŭ, pe care dînsul o tipăresce acum şi în care se combat pretenţiunile Papeĭ de la Roma cu privire la întâietatea ce pretindea că are în biserica universală, şi chiar asupra monarchilor. Ajutorul pentru bisericile ortodoxe nu póte venì maĭ bine decât dela marea şi întinsa împĕrăţie ruséscă, căreia îĭ doresce să se lăţéscă şi maĭ mult. Chrisant, trimiţênd un exemplar din cartea luĭ Dositeiŭ luĭ Javorskij, doresce ca acésta să fie tradusă şi pe rusesce, de óre ce în ţara luĭ se găsesc destuĭ ómenì învĕţaţiĭ carì sĕ ştie amêndouĕ limbile: rusesce şi grecesce.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Picot, *Anthime*, 557. – Papadopoulos-Kerameus, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη. IV, 206.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

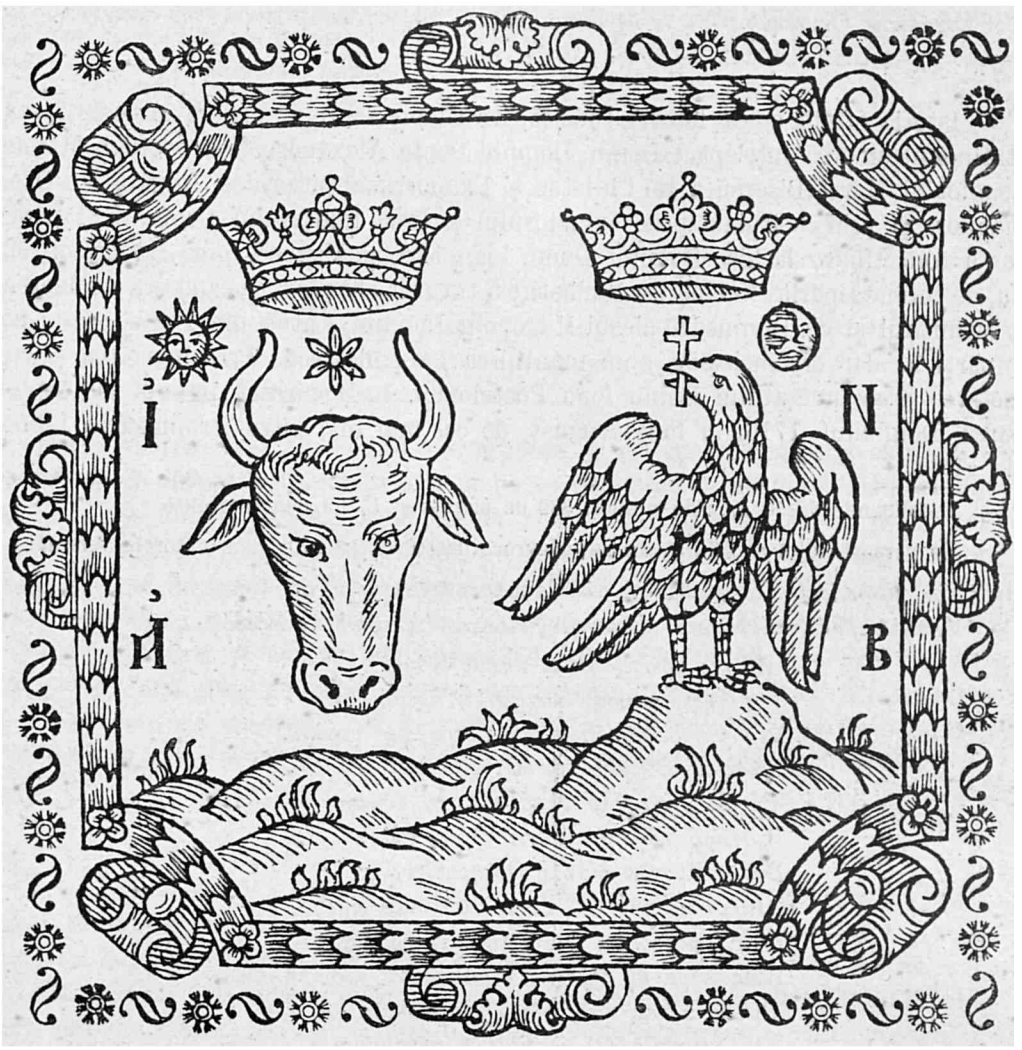

270.

1716.

176. Al. Mavrocordat, *Istoria sfîntă* 1716. — Grecesce.

Ἱστορια Ἱερα | ητοι | τα Ἰουδαϊκα. | Κατ' ἐπιτομὴν συγγραφέντα | Παρὰ τοῦ Εὐσεβεστάτου, Ἐκλαμπροτάτου καὶ Σοφωτάτου Αὐθέντου | ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ | ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ, | τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ | ἐξ Ἀποῤῥήτων τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν. | Καὶ διὰ δαπάνης τοῦ Εὐσεβεστάτου καὶ Ὑψηλοτάτου Αὐθέντου | καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας | ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ | ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΕΒΟΔΑ, | τοῦ Σοφωτάτου Υἱοῦ αὐτοῦ. | Νεωστὶ τυπωθέντα, Ἐν τῇ Σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν Ἁγίων Πάντων, | Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου | ΚΥΡΙΟΥ | ΑΝΘΙΜΟΥ, ΤΟΥ ΕΞ ΙΒΗΡΙΑΣ. | Πρὸς τὸ διανέμεσθαι δωρεὰν τοῖς Εὐσεβέσι | διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν. | Ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ Λογιωτάτου Κὺρ Ἰωάννου τοῦ Ποστελνίκου. | Ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἔτει ἀπὸ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας ᾳψις'. | Κατὰ Μῆνα Αὔγουστον. | Παρὰ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Ἱερομονάχοις Διονυσίου τοῦ Φλώρου.

Istoria sfîntă adică Istoria Iudaică, scrisă pre scurt de prea evlaviosul, prea strălucitul şi prea înţeleptul Domn, Domnul Domn Alexandru Mavrocordat, Marele Logofĕt al Mareĭ Biserică a luĭ Christos şi Exaporrit al puterniceĭ Impărăţiĭ a Otomanilor. Şi prin cheltuiala prea evlaviosuluĭ şi prea Înălţatuluĭ Domn şi stăpânitor a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Nicolae Voevod, prea înţeleptul sĕu fiu, de curênd tipărită în cinstita Mănăstire a tuturor sfinţilor, pe când era Archiereu preasfinţitul şi de Dumneḑeŭ alesul Mitropolit Domnul Antim din Iviria, spre a se împărtăşi în dar credincioşilor spre mântuirea lor sufletéscă. Prin îngrijirea şi corectarea prea înveţatuluĭ Domn Ioan Postelnicul. In Bucurescĭ, în anul dela întruparea Domnuluĭ 1716, în luna August, de cel maĭ mic între ieromonachĭ Dionisie Floru.

In-folio mic de 16 foĭ fără numĕr, 382 de pagine şi 15 foĭ nenumerotate.

Pe verso titluluĭ se află stema luĭ Mavrocordat (facs. n° 270) şi următórele versurĭ:

Πρὸς τὸν ὑψηλότατον, Εὐσεβέστατον, καὶ Σοφώτατον Αὐθέντην, καὶ Ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας, Κύριον, Κύριον, Ἰωάννην Νικόλαον Ἀλεξάνδρον Βοεβόδαν,

Ἥνεγκε βρῶσιν Ἠλίᾳ πάλαι Κόραξ,
Τῆς γῆς νοσούσης αὐχμὸν ἠδ'ἀνομβρίαν,
Σταυροῦ δὲ νῦν τρόπαιον ἐν ῥάμφει φέρων,
Κάρηνα κοσμεῖ Κοιράνων τῶν Δακίης.
Ἐν οἷς χοραρχῶν Νικόλαος νῦν, πέλει
Ἴνδαλμα λαμπρὸν εὐαγεστάτων τρόπων.
Σοφῶς κρατῶν οἴακας Οὐγγροβλαχίης,
Ὅπλον κραταιὸν Σταυρὸν ἠμφιεσμένος,
Πίστιν πάρεδρον, καὶ δίκην κεκτημένος,
Βοὸς κάρα δὲ δεικνύει κερασφόρου.
Ὀρθῶς ἰθῦναι καὶ θρόνον Μολδαβίης,
Ὃν Χριστὲ σώζοις Σταυρικῇ παντευχίᾳ.

Τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου Ὑψηλότητος ἐλάχιστος δοῦλος
Ἰωάννης Ποστελ.

Către prea Inălţatul, prea Evlaviosul şi prea Inţeleptul Domn şi Stăpânitor a tótă Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Nicolae Alexandru Voevod.

Corbul a adus odinióră mâncare luĭ Ilie, când pământul suferia de secetă şi de lipsă de ploae; iar acum, purtând în cioc trofeul cruceĭ, înpodobesce capeţele Domnilor Dacieĭ, printre carĭ acum Nicolae se distinge, fiind un model strălucit de Domn creştin, ţinênd cu înţelepciune cârma Ungro-Vlachieĭ, purtând crucea ca o armă puternică, şi avênd ca tovarăşĭ credinţa şi dreptatea; iar capul bouluĭ încornorat arată că a condus drept şi tronul Moldoveĭ. Christóse mântuesce-l pe dînsul cu armatura cruceĭ.

Al Inălţimeĭ Vóstre celeĭ de Dumneḑeŭ păzite, cel maĭ mic serv,
Ioan Postel(nicul).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Domnitorul Nicolae Alexandru Mavrocordat dedică acéstă carte scrisă de părintele sĕŭ Alexandru Mavrocordat-Exaporritul: *Preasfinteĭ şi celeĭ de o fiinţă Treimĭ, celuĭ unul şi singur Dumneḑeŭ,* apoĭ vorbind despre părintele sĕŭ ḑice:

Δόξασον οὖν τὸν καὶ λόγοις. καὶ ἔργοις. τὸ διὰ παντός σε δοξάζειν ἔργον προστησάμενον, λαμπρὸν ἀνάδειξον καὶ ἐς τοὐπιόν, μηδαμῇ ξυγχωρήσας τὴν τούτου μνήμην συγκεχωσμένην διαῤῥυῆναι ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τοῦ νύκτας ἡμέραις ἐπισυνάψαντος, καὶ μυρίους ἀνατλάντος καμάτους, ὅπως τὰ εἰς τὴν σὴν τείνοντα δόξαν μηδαμῶς ἀμαυρωθέντα τῷ τοῦ χρόνου μήκει, ἐν τῷ ἡμετέρῳ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων γένει λαμπρως ἀπαστράψῃ τὰς ἁπάντων ψυχὰς ταῖς μαρμαρυγαῖς τοῦ λόγου ἀκμὴν καταυγάζοντα, λύτρωσαι τῶν τοῦ φθόνου βελῶν τὸν μηδέποτε μηδενὶ φθονήσαντα, καὶ τοι πολλοῖς φθονούμενον, ταῖς νοεραῖς ἀκτῖσι τοῦ ζωοποιοῦσου πνεύματος λαμπρύνας, θεῖον ἀνάδειξον ταυτηνὶ τὴν βίβλον κάτοπτρον, εἰς ἀποφυγὴν κακίας, καὶ ἀρετῆς περιποίησιν πρόκειμένην τῷ γένει.

Decĭ preamăresce-l pre cel ce şi-a propus ca ţel cu cuvintele şi cu faptele să te slăvéscă pururea, arată-l ilustru şi peste mormînt, nelăsând de loc ca amintirea luĭ să se nimicéscă distrugêndu-se de timpul ce consumă totul, pe cel ce a lucrat ḑiua şi noptea şi a suferit miĭ de ostenele, pentru ca cu trecerea timpuluĭ să nu se întunece de loc mărirea privitoare la tine în neamul nostru al Ortodoxilor Grecĭ, şi să se lumineze cu strălucire sufletele tuturor luminându-le cu vibraţiunile luminiĭ cuvîntuluĭ; feresce-l de atacurile invidieĭ pe cel ce nicĭ odată n'a invidiat, deşi de cătră mulţĭ a fost pizmuit, strălucesce-l cu razele tale cele intelectuale ale spirituluĭ tĕŭ vivificător, fă ca acéstă carte să devie o oglindă Dumneḑeiască, spre ferire de răŭ şi care să fie pentru neam o îndemnare la virtute...

Maĭ jos apoĭ adaugă:

Σοῦ δὲ πατέρων φιλοστοργότατε, Ἡρώων εὐκλεέστατε, τῶν ἐν λόγοις, καὶ σοφίᾳ θαυμαζομένων Σοφώτατε, πῶς ἂν ἐπιλήσμων γένοιμι τοῦ φῦντος; τοῦ δαψιλεστάτῃ φιλοστοργίᾳ, καὶ ἀκριβεστάτῃ ἀγωγῇ θρέψαντος; τοῦ λιπαρεστάτῃ σπουδῇ παιδεύσαντος, καὶ τοῖς τῶν λόγων νάμασι φιλοφρόνως ποτίσαντος; ὃς καὶ πατὴρ ἔθαλπες, καὶ διδάσκαλος παντοδαπῇ παιδίᾳ κατακαλλύνων οὐ διέλιπες, μετέπειτα δὲ τιμαῖς του καὶ ἀξίαις περιέβαλες, καὶ μετὰ θεὸν κατάτε ψυχήν, κατάτε σῶμα, καὶ τύχην σὸν ἀπειργάσω κτῆμα, εἴποιμι δ'ἂν εὐσεβοφρόνως καὶ ἀδεῶς, καὶ πλάσμα καὶ δημιούργημα, ἔϊπερ ἐφέστιοι δαίμονες οἱ φῦντες, καὶ Θεὸς τὸ Πατρὸς οὐκ ἀπαναινόμενος ὄνομα, τῆς αὐτοῦ εὐξουσίας ἐπὶ γῆς κοινωνοὺς αὐτοὺς ἀνεδείξατο· πῶς ἄρα προσηκούσας ὁμολογήσω χάριτας τῇ μακαρία, καὶ ἀοιδίμω ψυχῇ; οὐδ'εἰ ὅλος τακείην εἰς δάκρυα, καὶ τὸν ἀέρα στεναγμοῖς ἐμπλήσαιμι, καὶ ὑπὸ τῆς ἐκείνου μνήμης γενοίμην ἀνάφλεκτος.

Pe tine cel maĭ iubitor de fiĭ dintre părinţĭ, cel maĭ celebru între eroĭ, cel maĭ înţelept între admiraţĭ pentru scriere şi înţelepciune, cum aş puté să te uit, născĕtorul meŭ? Pe tine, care m'aĭ nutrit cu cea maĭ îmbelşugată iubire şi cu educaţia cea maĭ desăvîrşită, pe tine care m'aĭ instruit cu cea maĭ excelentă îngrijire şi m'aĭ adăpat cu dragoste din apele învăţăturilor? Care, ca părinte, m'aĭ iubit şi n'aĭ lipsit nicĭ când de a mĕ înfrumuseţà cu tot felul de învăţătură, ca profesor; iar după aceea m'aĭ îmbrăcat cu onoruri şi demnităţĭ. Aşa că, după Dumneḑeŭ, sînt şi cu sufletul şi cu trupul şi cu sórta făptura ta, şi aşĭ puté ḑice cu mult respect şi fără témă că sînt şi plăsmuirea şi formarea ta. Dacă părinţiĭ sînt ḑeiĭ caseĭ,

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

şi Dumnezeŭ, netăgăduindu-şĭ numele de părinte, i-a făcut tovarăşĭ aĭ autorităţeĭ luĭ pe pămînt, — cum óre aş puté să mărturisesc mulţumirile cuvenite fericitului şi pururea amintituluĭ tĕŭ suflet? Nicĭ dacă tot m'aşĭ topì de lacrimĭ şi aşĭ umplé aerul de suspine şi aşĭ ajunge istovit de amintirea ta...

In foile liminare se maĭ află o invocaţiune a luĭ Nicolae Alexandru Mavrocordat, o epigramă a luĭ Ieroteiŭ, Mitropolitul Drystreĭ, o scrisoare a luĭ Iacov τοῦ Ἀργείου către Mavrocordat Exaporritul şi în fine: Ὁ τῆς ξυγγραφῆς σκοπός.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române. — Iaşĭ: Biblioteca Centrală. — Londra: Museul britanic.

Picot, *Anthime*, 559, n° 54.

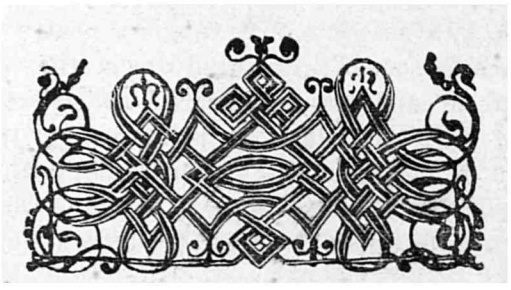

271.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ADAUSE ŞI ÎNDREPTĂRÎ

1508.

1. P. 8. — Adaugă la deposite: Museul de Antichităţi (Bucuresci).

1510.

2. P. 9. — Rînd 15. Suprimă cuvintele: „1574 sau".

Adaugă la bibliografie:

Hodinka Antal, *Erdélyben és Oláhországban megjelent régi ó-szláv nyomtatványok*, în *Magyar Könyvszemle*, 1890, p. 106.

1545.

6. Molitvenic slavonesc, tipărit la Tîrgovişte, 1545, p. 23.

Numĕrul de ordine este **6**.

La p. 27, în traducerea prefeţei, după cuvintele: Mitropolit al Valachiei, adaugă: „chir Varlaam, şi am sfîrşit pe vremea prea-osfinţitului Mitropolit..."

1546—51.

6₁. Evangheliar slavonesc, tipărit din ordinul lui Iliaşco Vv. al Moldovei.

P. A. Sîrcu, docent la Universitatea din Petersburg, într'o călătorie întreprinsă în verile anilor 1893 şi 1894, a vĕḑut la negustorul G. Alexici în Ragusa un Evangheliar pe care îl semnalează ast-fel în relaţiunea pe care o publică în Sbornicul Academiei imperiale din Petersburg:

„Evanghelie tipărită într'una din tipografiile române cu următórea inscripţiune pe marginele frontispiciului de pe pagina întâi: Къ Хѣ Бѣ бл҃говѣрный бг҃омь хранимы. и самодрьжавны. земли молдовскои їѡ нлїашко воєвода гс҃нь (anii 1432—1437). Redacţie bulgărescă".

Anii 1432—1437 sunt evident un *lapsus*, fiind-că nu póte fi vorba de tipografie la acéstă epocă. Iliaşco Vodă, despre care se vorbesce în acéstă inscripţie, nu póte fi altul decât cel care a domnit în Moldova între 1546 şi 1551 şi din ordinul căruia s'a tipărit un Apostol în 1547 la Tîrgovişte (v. mai sus No. 8 la p. 31 şi mai jos, adausul la acest numĕr), iar frontispiciul despre care vorbesce d. Sîrcu sémĕnă probabil cu cel care se reproduce imediat mai jos.

Ar mai rĕmâne de lămurit dacă acest Evangheliar s'a tipărit în aceleaşi condiţiuni ca *Apostolul*, adică la Tîrgovişte şi pentru Domnul Moldovei, saŭ dacă Dimitrie logofĕtul, nepotul lui Bojidar nu şi-a transportat cum-va materialul tipografic în Moldova.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Краткій отчетъ о занятіяхъ за границей доцента Императорскаго С.-Петербургскаго университета П. А. Сырку въ лѣтніе мѣсяцы 1893 и 1894 гг., în Сборникъ отд. рус. языка и словесности Имп. Академіи Наукъ, vol. 63, (Petersburg 1897), anexe la procesele verbale, p. XLI.

1547.

7. Apostol slavonesc, tipărit din porunca luĭ Mircea Vv. al Ţĕreĭ Românescĭ de Dimitrie Liubavicĭ, la Tîrgoviște. P. 29.

Epilogul, saŭ maĭ exact prefaţa, s'a luat după publicaţiunea luĭ Karataev, care, la rîndul sĕŭ, a tipărit-o după o copie greşită. Academia Regală Sîrbéscă a avut buna-voinţa a ne comunica un exemplar din acéstă carte, aflător în biblioteca sa (No. 78), după care reproducem acĭ într'o transcriere exactă însciinţarea tipărită la p. 29:

Понéже йже въ троици покланѣеми бг҃ъ бл҃гоизкóли цр҃кокь скою̀ йсплънúти ст҃úми книгâми . въ слáвословїе и̂ ползѕ прочитáющимь томѕ слáка и̂ дрьжáка въ вк҃и âмúнь ⁘ ⁘ ⁘ ⁘

272.

списашé се сïе ст҃ïе и̑ бж҃ьствнïе книги гл҃еми . праѯи въ дни бл҃говернаго и̂ бг҃úмь рханимáго и̂ самодрьжавнаго̀ їѡ҃ мирьча . воéводе и̂ гр҃óдарь вьсоя̀ зéмли о̑ѵгрокла́хийскоя̀ и̂ подзнакïю̀ . сúх великáгѡ . и̑ пр҃ѣдбраго . радýла воеводи̂ ⁘ Тéмже ѕво âзь грѣшнúй . и̑ мьнúше въ чл҃кцехъ . димтр[ï]ѐ лю́гофéть вьнзкже . Божидарóв[ь], кúдекше же змалéнïе ст҃ыхъ и̂ бж҃ьствнúхъ книгы вьждѣлѣхъ трѹ̑долю́бзно̀ ⁘ Ѥлúко [вь]змóгохъ о̑ѵмомь постúгнзти вг҃ѡ̀ поспéшьствзю̂щѡ ми сьпúсахъ и̑ съкрьшúхъ дш҃еполезныя̀ книгы сіѐ праѯи е̂же о̑ѵво дх҃омь ст҃нмь . âплы наѳ̑ѵчúше и̂ прóповѣдаше, и̑ просïâше . вьсѣкй вьсéленѣй кóнце зéмльнїѐ. Трѳ̑ѵдних се ѡ̑ сéмь и̑ съ о̑ѵченикыи моúмы . ѿпр҃ъ и̑ петрь . Тѣмже мóлим се и̑ мúли, дѣем се вьсѣмь чьтзщим йлй пр҃ѣпúсзющимь . âще бздетъ що погр҃ѣшено, лю́бкѣ хр҃ѣ радй йспрáвлúйте и̑ йа ѡ̑ сéмь трѳ̑ѵдникши се бл҃скитѣ â не клънете, понéже нѣ пúса дх҃ъ ст҃ы нй âгг҃лъ, нà ро̑ѵка грѣшнá и̑ бр҃ѣннà . и̑ дх҃ъ о̑ѵнúли ѡ̂кáнныи и̂ грѣшныи . Й̃ съкрьшише се сïѣ ст҃ыѣ книгы ⁘ ⁘ ѠѲ бытïà Въ лѣто, ѕ҃ӡнѣ . а̑ ѡ рождьства хр҃ва, тúзцıа . ф҃мз҃ . кр҃гъ слнцѕ кз҃ . ло̑ѵнь, ѕ҃ . злáто чúсло, ѯ҃ . йндúктїѡ, ѕ҃ . дѣмелïе, ѯ҃і . е̂пáхѡ, ѣ҃ . Почéше се сïѣ с[т҃ь]ѣ книгы пúсатй . Мц҃à а҃кгѕстà, йі . дй[ь .] а̑ съкрьшише се. . Мц҃à мáртïà, йї, днь въ нáстолнемь градѣ Трьговищи ⁘ ичслѧнѕчзвѧкѱцаннѕчзлесѯѕчѕм̀ ⁘

Rîndul scris în criptografie a fost descifrat în parte de A. Jacimirskij şi de Ljubomir Stoianovicĭ. D-lor propun să se citéscă:

Ѥ̀ъ домехъ Димитрокехъ. . . .

Exemplarul din Biblioteca Academieĭ Sîrbescĭ presintă particularitatea curióză că deşi în prefaţă se vorbesce de Mircea al Ţĕreĭ-Românescĭ, la începutul textuluĭ se află un frontispiciŭ cu stema Moldoveĭ şi cu numele luĭ Iliaşcu Vv. (v. n⁰ 8, p. 31 şi adaosul la acest număr).

A. Jacimirskij, Новый трудъ постарой славянской библіографіи, Petersburg 1898, p. 20. — Ljubomir Stojanović, în *Arch. f. slav. Phil.* XXIII, 309.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

8. Apostol slavonesc, tipărit din porunca luĭ Iliaşcu Vv. al Moldoveĭ, de Dimitrie Liubavicĭ (la Tîrgovişte). P. 31.

Din *Apostolul* slavonesc, tipărit de Dimitrie Liubavicĭ la Tîrgovişte, există două feluri de exemplare: Unele tipărite pentru Domnul Ţĕreĭ Românescĭ Mircea

273. — Pagină din *Apostolul* slavonesc, 1547.

Vv. şi altele pentrŭ Domnul Moldoveĭ Iliaşcu Vv. şi mama sa Elena. Textul nu se deosebesce de loc, şi sĕ póte ca să se fi compus o singură dată. Deosebirĭ se constată numaĭ în frontispiciul de la începutul Apostoluluĭ şi în prefaţă.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Academia Regală Sîrbéscă posedă un exemplar curios (No. 78), în care se află frontispiciul luĭ Iliaşcu Vv. (facs. n⁰ 273) şi prefaţa pomenind pe Mircea Vv. Dăm acì descripţiunea luĭ:

274.

In-4⁰ de vre-o 262 foĭ grupate în 33 caiete de câte opt foĭ, afară de cel d'întâĭ care n'are de cât 6 foĭ. In exemplarul Acadamieĭ Sîrbescĭ lipsesc fóia 1 din c. 1, f. 8 din c. 31, f. 8 din c. 33 şi cele carĭ vor maĭ fi urmat. Caietele aŭ ca signatură cifrele cirilice micĭ pe pag. 1 şi 16 jos la mijloc. Dela c. 20 înainte se întrebuinţéză literile capitale cu valóre de cifre.

Volumul cuprinde câte-va frontispiciĭ carĭ sunt identice cu cele din Molitvenicul dela 1545 şi două iniţiale ornate patrate, pe fund alb (facs. n⁰ 272 şi 274).

La începutul textuluĭ se află o gravură-ornament, ocupând o jumătate de pagină, în mijlocul căruia sĕ vede capul de boŭ şi de jur împrejur inscripţia:

† къ ѯа ѣа бл҃говѣрны и бг҃омьхранимы. и самодрьжавны. земли молдовскои їѡ̃ йлїашко воєводы и гдн҃ь. (Facs. n⁰ 273).

[1550]

9. Triod-Penticostar slavonesc, p. 31.

Intr'un exemplar intrat de curînd în Biblioteca Academieĭ Române, sĕ găsesce şi gravura de care se vorbesce la p. 42. O reproducem acì (facs. n⁰ 275).

[1564]

13. Tălcul evangheliilor şi Molitvenic românesc, tipărite de diaconul Coresi (la Braşov) p. 51.

Canonicul I. M. Moldovan, căruia *Bibliografia românésca veche* îĭ datoresce atât de mult, a avut buna-voinţă a ne comunicà un exemplar din acéstă carte rară, aşa că putem completa acì ştirile de maĭ sus.

1.) *Tălcul Evangheliilor,* formând partea întâĭ a volumuluĭ, trebue să cuprindă cel puţin 248 de foĭ, de óre-ce ultimul caiet are numĕrul ѧ҃а҃ (31) iar caietele se compun din câte 8 foĭ. In exemplarul pe care-l avem înaintea nóstră lipsesc: caietul а҃ întreg şi foile care l-aŭ precedat, dacă aŭ fost; primele 2 foĭ din c. в҃; f. 3 din c. г҃; f. 5 din c. ѕ҃ї; c. к҃ întreg; f. 8 din c. к҃а҃ şi în fine f. 8 din c. ѧ҃а҃, care póte să fi fost albă, dacă n'a fost cuprinsă în partea II-a a cărţiĭ.

Volumul e tipărit numaĭ cu negru, cu 23 de rîndurĭ pe pagină, cu aceleaşĭ caractere ca şi *Evangheliarul* de la 1561. Se află o singură iniţială ornată, care sémănă cu cea reprodusă maĭ sus, facs. n⁰ 25.

Pe ultima fóie existentă sĕ află însciinţarea publicată fragmentar de Cipariu. O dăm acì întrégă:

Дожана четиторилоръ.

Дѣ. мила лѧ дс҃мнезѣѧ ѣѧ дїѧкѡнь корѣсѣ. дѣкамь къзѣть къ маи тоате лимбиле âѧ кѧкънтоулъ лѧ домнезѣѧ .ѧн лимба лѡръ. нѧман нóи рѧмѧнїи навемь, шй

275. – *Vindecarea orbului*, din Triod-Penticostar (1550).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ѯс зйче Мѳ. рѳ. чйне четѣще съ .рцелѣгж. пакель а҃ль .ркж скрйе ла коринтѡмь, рй҃е. къ .рнтрѣ бесѣрекж мли вьртѡ҃ чйнчи. кѣвйнте кѣ .рце(ле)соуль мїеѣ съ грж(е)скь ка шй ѧлции съ .рвъѭць *(sic)* дѣ кѧть о҃нтѣнѣрекь дѣ кѣвйнте не.рцелѣсе, .рнтрѧлте лимби. дерепть ѧчѣж ѧмь скр҃и коумь ѧмь пѣтѣть. третеѣвангелоуль. шй прѧ҃ноуль. рѣмжнѣще ·:· дѣпж ѧчѣж дѣка ѧмь възѣть желанїеѧ ѧ мѣлци превци. дѣ тълкоуль ѣ҃гл҃їилwрь коумь съ поѧтж шй ѣи проповедѣи. шй ѧ спѣне ѿѧменилwр .ркъцжтѣрж дѣпж чѣтитоуль ѣ҃гл҃їен, ѧша ѧмь ѧфлать ѧчѣсте тълкѣре ѧле ѣ҃гл҃їилwрь. прѣ дѣминечи преспре а҃нь. скоа҃се дѣ.л скриптѣра пророчилwрь шй а҃ѵилилwрь. шй челwрь сф҃нци пърйнци шй дѣкамь четйть, бйне ѧмь йспитить шй сокотить шй ѧмь ѧфлать къ тоа҃те тълкѣ҃ескь. ѧдеверѣзж шй .рнтъреск коу скрйптѣра сф҃нтж, шй мїе таре плъкоурж, шй ѧмь скрйсь кѣ тй[парюль воѧw фрацилwрь] роумжнилwрь: съ фїе прѣ .рвъцжтѣрж: шй вж рогь ка фрацїи мїеи, съ четици шй бйне съ сокотици, къ вещи ведѣ вои .рншивж, коумь къ е мъргжритарюль шй комоарж ѧскѣнсж. Мѳ. йе. вещи ѧфла .рнтржнсе десвътать. .л к҃. де кърци ѧтжта .рвъцжтѣрж кеарь. нѣ вреци ѧфла ка .л частж карте. шй чйне ва чети пънж ла сфръшить. къ ва ѧфла коу ѧдевърь кѧ е ашà. къ ѧчастж карте ѧратж не ноѧw пъкателе ноастре, шй не .рвацж кѣмѣ не тѣрнъмь ши не покъймь, шй о҃нде пѣтемь ѧфла ѣртжчюнѣ пжкателwрь ноастре. шй пренче пѣтемь мѣрце ла .рпържцїм черюлѣи, шй ѧлалте мли тоа҃те чѣ требѣ҃ще ѧ цй крещинилwрь чѣ фрацїи мїеи. о҃нде чартж ѧчастж карте прѣ влъдичи ѣпископи. попи къловгжри шй прѣ домни. нѣ чартж прѣ чеи бѣни чѣ пре ръи бѣнїи съ нѣ ж прѣ сйне. шй карїи вwрь фй кѣ винж чертаци. ѣй се покжжскж шй съ ласе ръѣтатѣ шй съ .рмбле кѣ дерептате. ѧмйнь ·:~

Келчюгь шй банїи прѣ ачѣсть лѣкрѣ .рндѣратѣсѣѣ ѧ да. жѣпжноуль форо миклжо҃шь ·:~

Слава тебѣ господи ·:~

Pe. f. 2 v. a c. ăă să află următorul indice alfabetic al materiilor :

Скара .л карѣ вери ѧфла лѣкрѣре скѣмпе ѧдевъратє .рн тълкѣриле ѣ҃гл҃їилwр .л частж карте ·:·

ѧлешилwрь гжтитж дѣ моултъ .рпържцим чѣрюлѣи. каѣтж ла нед мѣсопѣсть ѧ.

ѧ҃ѵилилwрь. кемжтѣра коумь фѣ: дерепчѣ къндь, каѣтж тълкоуль недѣлѣ. к҃. повъсѣх сѵ҃их.

ѧ ѧскѣлтà кѣвжнтѣль коумь требѣ҃ще ла ѧ трем .рвъ(цж)тѣрж. недѣлѣ. й.

ѧлесжтѣра зйлелwрь. шй боукателwрь ла тълкѣль недѣлѣ. д҃. пwсть.

ѧлтоуль къндь плътимь поате слѣжи дерепть нѣи ѧѣ ба каѣтж ла бго ѣ҃кленїе.

бесѣречиле каѣтж ла ѧ чйнчѣ .рвъцжтѣрж ѣ҃гл҃їм. недѣлѣ. д҃. маден.

бѣнь нймѣ нѣман доумнезеѣ. ла ѧ доа .рвъцжтѣрж. недѣлѣ. кї҃

богацилwрь нѣ елѣсне ѧ .рнтра (.л) .рмпържцїм чѣрюлѣи. ла .рвъцжтѣра ѧ чйнчѣ. недѣлѣ. кї҃. маден.

богатѣль дерепче се пжгѣби. шй лазарь сѣ сйсй каѣтж. недѣлѣ. е.

боѧлеле де ѣнде вйнь. каѣтж недѣлѣ ѕ҃ лоук.

ла бесѣрекж дерепть къте лѣкрѣре мѣрцемь. каѣтж ла. недѣлѣ. ї.

вїѧ҃ца де вѣкь ноуе платж лѣкрѣрелwрь чѣ дарѣль шй чйнстѣ лѣ доумнезеѣ. каѣтж ла недѣлѣ месwпоусть.

врачюль чель дерепть чйне е каѣтж .рвъцжтѣра дѣ.л тъю. ѿраслабленwмь. ѣ҃гл҃їе. .рвъцжтоура дѣ.л тъю.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

къзнесенїе лѫ ѯс .л черю кѫмь фѫ . че нѣѫ хъснѫйть . кѧѫтж лѧ ѣѵгліе дела йспас.
врѣжмашїи лѫ ѯс кѧрїись . кѧѫтж ѧ ѿпта .лвѣцжтѫрж . ѣѵгліѫ роусалїилшрь.
вешминте дѣ ноу.лнтж . кѧѫтж ѧ пѧтра .лвѣцжтоурж . недѣлѣ . дї .
гриже дерепчѣ ноу требоуѫ̈ще . кѧѫтж ѧ дша .лкъцжтѫрж недѣлѣ . г . мѯ.
грїжа чѣ мли маре ѧ ѿмѫлѫи кѧѫтж лѧ недѣлѣ . кї . мѧѳи.
грїжа шй мѫ.лка де немикж фѣрж доумнезеѫ кѧѫтж лѧ тълкоуль недѣлѣ . ѧ
ноколѣтѣ.
дракоуль чѣ поѧте . кѧѫтж тълкоуль недѣлѣ . є . мѯ . шй недѣлѣ . ѕ . лоука.
дѧторїѫ ноѧстж лоу доумнезеѫ . къто є мѫлтж . лѧ тълкоуль . недѣлѣ дї мѯ.
дескжнтарѣ чѣ ѫ̈сте . лѧ тълкѫль . недѣлѣ . ѕ . кѧѫтж . лоука.
доумнезеѫ кѧндь . ѿбимь кѫ тоѧтж йнима . шй вечйнѫль кѧ .лнсоуши нши кѧѫтж.
лѧ недѣлѣ . й . .л тълкѫль.
дерептатѣ їѫсте дѣ дѻаw фѣлюре лѧ .лвѣцжтѫра дє.л тъю . недѣлѣ . ѕї.
дерѣце ѿмоуль нѫ поѧте пъкатоуль съѫ ѧѫ алцїи дерепть ѣль ѣѵгліѫ бго їѫвленїе.
ѣпископїи шй влъдичїи ѯс нѧѫ лъсать съ домнѣскж .л кйпѫль ѧлтшрь домни
кѧѫтж лѧ ѧ пѧтра .лвѣцжтѫрж недѣлѣ . є . пѿ.
златооустъ дѣ постъ чѣ грѫ̈ще лѧ недѣлѣ . сйрна . кѧѫтж.
їсаїѫ . кънды ѧѫ кѫстать лѧ недѣлѣ сйрна.
їѿань дерепчѣ фѫ̄ тремесь кѧѫтж . ѧ трем .лвѣцжтѫрж . .лн ѣѵгїе пѧшилшрь.
їоуда къто̀е лѧкомь шй фѫрь . кѧѫтж лѧ ѧ доа .лвѣцжтѫрж сцѣтоносїе.
йспитѣще че вери съ цїи . дє.л скрйнтѫра ѧшѧ є ѧѫ бѧ . кѧѫтж ѧ ноа .лвѣцжтѫрж
ѣѵгліѫ роусалїилшрь.
й спъсенїѫ лѧ чйне съ къѳ̈тжмь кѧѫтж лѧ ѧ доа .лвѣцжтѫрж лѧ ѣѵгліѫ ѿбрезанїѣи.
крещйни къѳ̈таци .л чѣ лѧкрѫре въ вои ѳ̈стеници . кѧѫтж лѧ недѣлѣ мѣсопѫсть.
комоѧра дерепчѣ нѫ требѫ̈ще ѧ стржнце .л лѫме кѧѫтж . .лвѣцжтѫра дє.л тъю
недѣлѣ . мѯ . шй лѧ недѣлѣ . д̈ . лѫка.
кредйнца дерѣптж плаче лѫ доумнезеѫ каре поѧте фолоси шй алтѫ . кѧѫтж лѧ ѧ
доа .лкъцжтѫрж . недѣлѣ . ѕ.
кредйнца дѣ ѳ̈нде вине . недѣлѣ дї лоук.
крѫчѣ чѣ е къте фѣлюре шй кѧндь лѫшмь кѧѫтж .лвѣцжтѫра дє.л тъю недѣлѣ .
г . пѿ.
кредйнцеѣи ѧдевържтѫри . кѧѫтж лѧ сфършитѫль ѿбрезанїѣи.
лоукрѫре каре ва чйнстй ѯс лѧ жоудекаре кѧѫтж лѧ недѣлѣ мѣсопѫсть.
лоукрѫреле спъсескѫне зйкь фарисеии кѧѫтж мѣсо пѫсть кѧѫтж *(sic)*.
лѫкрѫреле ноуман ѧ кредйнчошилшрь плакь лѫ доумнезеѫ месопѫсть.
коу лоукрѫреле ноѧстре нѫ поутемь добжнди бйне кѧѫтж мѣсо пость.
лѣцѣ шй поржнчиле дерепчѣ нѣѫ дать доумнезеѫ лѧ тълкоуль недѣлѣ ѣ . мѯ.
лѣцѣ ноу поѧте .лмплѣ нймѣ лѧ тълкоуль недѣлѣ . й . лоука.
лѣпждже ѿмѫль дѣ сйнешь . кѫмь шй кънды .лвѣцжтѫра дє.л тъю недѣлѣ г пѿ.
лоукрѫреле кредйнцеѣи нѫ пѫтемь .лцелѣце дѣ нойши .лвѣцжтѫра дє.лтъю не-
дѣлѣ ѣ пѿ
мъртѫриситорїи дерепци чѣ плѧтж вшрь ѧвѣ шй карїи мъртѫрисескь дерепть
пре ѯс. кѧѫтж лѧ тълкѫль въсѣ свети.
мамшн шй лѫ доумнезеѫ ѧ сажжи нед. г мѯ.
морцїи съ .лгроупжмь коу чйнсте кѧѫтж лѧ тѣлкоуль. недѣлѣ. ѣ. лоука.
моѧртѣ съ нѫ тѣмемь кѧѫтж недѣлѣ ѣ лоук.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

морцнлшрь нѫ пѫтемь фолосѝ дѫпѫ моа̂рте кѫ́ѫтѫ лѫ̀ недѣлѣ . е . лоу́ла *(sic)*.
моа̂ртѣ крещи́ннлшр ѿсте со́мнь . кѫ́ѫтѫ а̂ трие́мь .лѫъцѫтѫрѫ . недѣлѣ . ѕ̄.
марха кѫмь кѣлтѫнмь пре́нтрѫ *(sic)* доу́мнезеѫ кѫ́ѫтѫ лѫ̀ недѣлѣ . д̄ . лоу́ка.
мъръ́м шѝ .лѫ́лцарѣ къ́тѫе прѐ маре пъкать . шѝ чи́не се ..лѫ́лцѫ кѫ́ѫтѫ лѫ̀ а̄ до́а .лѫъцѫтѫрѫ . недѣлѣ . ѕ̄ї.
нещноутѫра нѫ не ва́ мѫнтѫн . ла́ жѫдекатѫ . лѫ̀ недѣлѣ месо поу́сть.
неко́и̯ле дерепть къте лоу́кроре ви́нь прѐ но́н. кѫ́ѫтѫ а̂ до́а .лѫъцѫтѫрѫ . слѣпаго.
нъдѣждѣ тоа̂тѫ съ не фїе .лн доу́мнезеѫ. кѣ не ва хръни кѫ́ѫтѫ тълкоу́л а̂ ѿпта недѣлѣ . мадєн.
ноу́ .лнта .лпѫратѫлѫн саѫ пръпзѫль че́ е . кѫ́ѫтѫ лѫ̀ тълкѫль . недѣлѣ . д̄ї.
пъскѫтѫль лѫ ѯс къте фо́лосѫре нѣа̂ѕ а̂дѫсь . ла тълкоу́ль ѣ̈гл̈їен де́ла кръчюнь.
попїн кѫмь ѣ̈ртѫ пъкателе . кѫ́ѫтѫ а̂ трем .лѫъцѫтоурѫ . недѣлѣ . томина.
пъкѫтосѫль . .л че́ кѝпь поа̂те фѝ дерепть . кѫ́ѫтѫ тълкоу́ль . са́марѣнннн̂ен.
плаче лѫ ѯс че е шѝ а̂ лѫмнѣ̂н кѫ́ѫтѫ .лн тълкоу́ль . въсѣ светѝ.
плѫнце морцїн кѫмь требѫ̄ще кѫ́ѫтѫ а̂ патра .лѫъцѫтѫрѫ . недѣлѣ . ѕ̄.
постѫль а̂ль трелѣ . чѐ ѣ̈ѫ ѿа̂менїн сѫсь . ла̀ тълкоу́ль недѣлѣ . а̂ . пѿ а̂ль д̄.
попа чѣѫ фъкоу́ть . кѫ́ѫтѫ ла̀ а̂ патра .лѫъцѫтоурѫ недѣлѣ . е . постъ.
проповеданїѫ дѐ прѐ а̂чѐста . .л [ч]ѐ кѝпь ѿмоу́ль пъкѫтось поа̂те . шѝ кои̯ чѐ ѣ̈ртѫчюне пъкателшрь а̂флъмь ла̀ ѣ̈гл̈їѫ бого ѣ̈вленїе.
проповеданїѫ дѐ прѐ а̂ча́ста нече поа̂те дерѣце .лнаинтѣ лѫ доу́мнезеѫ . пъкатоу́ль грешнтѫлѫн ла̀ стретенїе гн̄е.
проповеданїе дѐ прѐ а̂ча́ста кѫмь шѝ кѫ чѐ пѫтемь кѣпри́нде кътрѫ но́н спъсенїѫ сѫфлетѫлѫн кѫ́ѫтѫ ла̀ прѣ ѿбрѣза́нїе.
проповеданїѫ дѐ прѐ веселїѫ прѣо́и̯цнлшрь кѫндь па́ть досадѫ пре́нтрѫ *(sic)* кѫ-ѫжнтоу́ль лѫ доу́мнезеѫ ка́ѫтѫ ла ѣ̈гл̈їѫ мѫченнкѫмь.
проповеданїѫ скѫмпѫ дѐ ко́и̯ѫжнтѫль лоу доу́мнезеѫ. ла̀ пра́зннкь богороднце.
къторѫ пъкѫтошн къ́тѫ маре ми́ла лѫ доу́мнезеѫ . ла̀ недѣлѣ . ѕ̄ї.
пъкѫтосоу́ль нѫсе поа̂те тѫрна пънѫ ноу́ль тра́це доу́мнезеѫ. а̂колошь.
пъкѫтосоу́ль .лн чѐ кѝпоу́ се поа̂те тоурна ла̀ доу́мнезеѫ. а̂колошн.
покаа̂нїѫ чѣ дерѣптѫ чѐ ѿсте къте пърцн а̂ре а̂колошь.
покаа̂нїе ман маре че́ е а̂колошь.
покаа̂нїѫ ко́и̯рварюлоу́ш кѫцн а̂н а̂колошь.
пости коумь требѫ̄ще къте фѣлюре ла̀ снрна.
постоу́ль коу чюдѫ а̂колошн.
постоу́ль фа́птелшрь а̂колошь.
постѣще дра́коу́ль . .лкѫ.
роу́шннѣ крещнннлшрь плътѝнека лшрь ѯс кѫ́ѫтѫ . ла а̂ чи́нчѣ .лѫъцѫтѫрѫ нед пѿ.
сф̄нцїн нѫ нѝчн ѿ нъдѣжде .лн лоу́кроурнле кѫне а̂ лшрь недѣлѣ месо поу́сть.
спъсенїѫ нѫман ла̀ ѯс пѫтемь ѣ̈фла . кѫ́ѫтѫ .лн тълкѫль ѣ̈гл̈їѫ роу́салїнлшрь.
слоу́ѵнле а̂ ми́лѫн . ла̀ а̂ па́тра .лѫъцѫтѫрѫ . недѣлѣ . д̄ . мадєн.
съмѫнца че́е шѝ къте фѣлюре тълкоу́ль не д̄.
сф̄нцїн лѫ дѫмнезеѫ пъкътош нѫ̂ѕ фость . ла̀ недѣлѣ . ѝ . лоу́ка.
самарѣнѫлѫн пи́лда ла̀ недѣлѣ . ѝ . лоук.
съмбѫта кѫмь ѫ̂ѕ порънчи́ть доу́мнезеѫ а̂ цннѣ . ла недѣлѣ . ї . лоу́ка.
сърбътоа̂рѣ коумь трекоу́ще а̂ сф̄нцн ла недѣлѣ . ї . лоу́ка.
соу́лфетѫль съѫ мънтѫи́ндь чи́не пї̄рде ла а̂ трем .лѫъцѫтѫрѫ недѣлѣ . ѓ . постъ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

соу҃флетѵль а҃ дерѣце ноу҃ поа҃те . лл а҃ пл҃тра .лкъцѫтоурѫ . недѣлѣ . г҃.
тл҃тѫль чѣ їа҃сте . шй чйне а҃скѵнде . .лм *(sic)* пъмѧнть . лл тълкоуль недѣлѣ . ѕ҃і.
дома чѣне .лваць кл҃ѵтѫ а҃ патра .лкъцѫтоурѫ . томйна.
х҃с жѵдецѵль чель дерепть недѣлѣ месо пш҃
х҃с ноу҃ [ноуманй ѿмь чє а҃сте шй доу҃]мнезеѵ дерепть де.л кечїе . кл҃ѵтѫ . .лкъцѫтѵра
дѣ.л тъю ѣу҃гл҃ѣ пл҃цилшрь.
х҃с дерепчѣ а҃ѕ венить .л лоу҃ме . кл҃ѵтѫ тълкѵль ѣу҃гїеи . самарѣнина.
х҃с кѵноа҃це йнимиле лл недѣлѣ еї . лоук.
х҃с дерепчѣ а҃ѕ .лнтрать .л ѣ҃рлимь прѣ а҃синь . лл а҃ трѣм .лкъцѫтѵрѫ сцѣтоносїе.
х҃с дерепчѣ а҃ѕ лѵа҃ть тъетѵра .лмпрежюрь прѣ сйне кл҃ѵгѫ лл тълкоуль ѿбрезанїе.
х҃с шй їс҃ кѵмь кадь роу҃мѧнѣце . лл а҃ доаw .лкъцѫтѵрѫ ѿбрезанїе.
х҃с кѵ чѣ дерѣце пъкатѵль грешицилшрь кл҃ѵтѫ лл стретенїе.
ѿмѵль дѣ сйне нѵ поа҃те алтѫ нѵман поа҃те греши . лл недѣлѣ . ѕ҃і.
ѿрбитѵра . кл҃ѵтѫ . недѣлѣ . г҃ . мр҃.
че требѵ҃це ѿмѵлѵи а҃фа́че съ добѧндѣскѫ .лпържцїѫ чѣрюлѵи кл҃ѵтѫ недѣлѣ й.
.лкїерѣ лѵ х҃с чѣ нѣѕ хъснѵйть кл҃ѵтѫ .лкъцѫтѵра дѣ.л тъю ѣкангелїѫ томіе҃й.
.лгрѵпътѵра морцилшрь шй мйроу҃ль кл҃ѵтѫ .лкъцѫтѵра г҃ ѣу҃гл҃ѫ . мйроносицѫ.
.лнцерїи дерепть чѣ съпть фъкѵйци кл҃ѵтѫ раслабленшмь . а҃ до́л .лкъцѫтѵрѫ.
[жѵдекарѣ дѣ лпои кѵмѵ є] лл нед месо пш҃.

Textul evangheliilor este aprópe acelaşĭ cu cel din *Evangheliarul* de la 1560—61; a fost însă revĕḑut şi, în unele locurĭ, îmbunătăţit. Dăm aci evanghelia luĭ Luca cap. 71, cu *tălcul* eĭ, însemnând în note variantele *Evangheliarului* (E.) şi ale *Cazanieĭ* sau *Evanghelieĭ cu învăţătura* (1581) (C.)

[недѣ]лѣ, ї . ѣу҃гл҃ѣ, лоук . глава . о́а҃.

[Л]врѣмѧ а҃чѣѧ . ѣрл лл о҃у҃на де [1]) весѣре
чи .лнтрѵ [2]) сѫмвѫтѫ . шй а҃тѫ ѿмѵ
а҃ре [3]) а҃вѣ доу҃хь де некóе дѣ ѿптъспрѫзѣче
а҃ни . шй ѣрл зг҃ърчитѫ [4]) ши нѵ пѵтѣ [5]) съ
се скоа҃ле дѣ а҃чї҃ѧ . къзѵw а҃ їс҃ . стри
гѫ шй зйсе ѣи . мѵа҃ре лъсатѫ ѣци дѣ
некóѧ тл . шй поу҃се [6]) прйнса мѫниле,
шй а҃чї҃ѧ се .лтйнсе . шй слѫкй доу҃мне
зеѵ . ръспоу҃нсе [7]) ман мáреле събóрѵлѵи [8])
ноу҃ [9]) ѿгоди дерепче .лнтрѵ сѫмбѫтѫ ви
ндекѫ їс҃, грѫй [10]) къродѵлѵи . шйсе зй
ле сѫнть [11]) .лтрѵ а҃ле се кáде а҃ лѵкра, .л
нтра чѣлѣ а҃мѵ съ .лмбле [12]) съ вйндече . нѵ [13])
[.л] зйwл дѣ сѫмбѫтѫ . ръспоу҃нсе а҃моу҃ [14])
лоу҃и доминѵль [15]), шй зйсе . фъцарниче.
чйне дѣ вóи .лнтрѵ сѫмбѫтѫ ноу҃ва деѕ
легл бóѵль лоу҃и [16]) сáѵ а҃синѵль дѣла їасле

[1]) E. ден. [2]) E. şi C. лтрѵ. [3]) E. моу҃ре. [4]) C. згръчнтѫ. [5]) E. şi C. поутѣ. [6]) C. пѵсе. [7]) C. ръспѵнсе. [8]) E. съкѿрѵлѵи. [9]) E. şi C. нѵ. [10]) C. гръй. [11]) E. şi C. а҃сте. [12]) E. şi C. лбле. [13]) E. şi C. ноу. [14]) C. амѵ. [15]) E. лѵи домноуль. [16]) E. şi C. лѵи.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

шйль ка доу҃че дѣль ва [1]) ⁂дъпа . ѣ ⁂часта
дѣ фѣтеле лѫ ⁂краамь фїиндь [2]) чѣ ѡ ле
гж сатана їатж ѿптъспржзѣче ⁂ин.
ноу҃се [3]) каде ⁂се дезлега дѣ боⷭла ⁂ча
ста .л зйwа де сѫмбѫтж . шй ачаста
лоу҃н [4]) гржй . роу҃шинасе [5]) тоцн чйнесе про
тивїж лоу҃н [6]) . шй тоть нъродѫль [7]) боу҃кѫ
ржсе [8]) де тоⷭте
слакеле чѣ ѣра дѣ ѣль ·:~ конець недѣлѣ.

⁂чѣста ⁂сте тлъкоуль ⁂чещїн ѣуглїн.

Фрацїн мїен, .л частж ѣуглїе дѣ ⁂стъзн . виндекж їс ѿ мѫ⁂ре чѣ ѣра згрѣчитж шй ѿлоⷭгж . де ѿпть спржзѣче ⁂їн . .л зй дѣ сѫмбѫтж . їаржс фарисѣнн мѫргѫнѧ . дерепть чѣ ѣра сѫмбѫтж . їара їс .лъцж . коу҃мь сѫмбѫта ⁂ фаче ѿ⁂менилwрь бйне . поу҃темь фаче шй коу ⁂чѣѫ . немйкж нѫ грешимь ·:·

.лнтребаре ·:· сѫмбѫта .л чѣ кйпь ѣра жйдокилwрь . шй дерепчѣ ⁂ѫ поржничить, ша⁂ѫ лъса⁂ть доу҃мнезеѫ ·:·

ръспоунсь ·:· каре коувините ѣра скрйсе дѣ доумнезеѫ . прѣ до⁂w та⁂ле дѣ пїатржс .лкръхѫль моунтелоуи дѣ сйнаѫ . карѣле дѣⷭде жйдокилwрь . прѣ мшу҃сй пророкь . .лна па⁂тра поржнкж . ⁂ша гръ⁂ще доумнезеѫ . поменѣще коумь .л зй дѣ сѫмбѫтж съ сфйцецн . ⁂ша⁂се зйле керн лѫкра . шй вѣри фаче тоⷭте лоукрѫрнле та⁂ле . їаржс .лна шаптѣ зй карѣ ⁂сте сѫмбѫта . домнѫлѫн дѫмнезеѫлѫи тѫѫ . .л карѣ ноу фаче нѣче оу҃ .л лоукрѫ . нйчн тѫ . нйчн фечорѫль тъѫ . нйчн фата та . нйчн слѫга та . нйчн слѫжника та нйчн ма⁂рха та . нйчн стрїйноуль, карѣле ва фн .лнтрѫ порцнле та⁂ле . къ .л ша⁂се зйле ⁂ѫ фъкѫть доумнезеѫ чѣрюль шй пъмѫнтѫ ма⁂рѣ, шй тоⷭте чѣ сънть .лнтрѫ ⁂ . їаржс ⁂ ша⁂птѣ зй сѣѫ ѿднхнить . дер(е)пть ⁂чѣѫ благословитаѫ домнѫль зйwа сѫмбетеѣн, шй ѿаѫ сфицить нрѣ ⁂ . ⁂частж поржнкж кѫ търїе ма⁂ре цинѫржс жйдо[вїи] . коумь нйчн оу҃ .л лоукрѫ нѫ фъкѫржс .лн ачѣѫ зй . чѣ лъсаржс тоть лоукроуль лwр .лнапон . шй лwр ма⁂ре грйже ѣра дѣ слоужба лѫ доумнезеѫ . дѣ жрътке . шй дѣ роугжчюне . шй де мйлостенїе . ⁂сте скрйсь .л картѣ лѫ мшу҃сй прорwкь. коумь оу҃ .л ѿмь .л зй дѣ сѫмбѫтж . коу лѣуѫ нѣще ⁂шкїи шй нще соу҃рчѣле ⁂дѫна коумь съ факж фокь . поржничи їаржс доумнезеѫ . шй прйнсержс прѣ ѣль . шй тоть нърwдѫль прѣ ѣль коу пїетриль ѿморжржс . шйль оу҃чисержс ·:·

.лнтребаре ·:· даржс ноaw крещиниlwрь . каденесе ⁂ цинѣ ⁂ша сѫмбѫта кѫ жйдокилwрь ·:·

ръспоунсь ·:· ноaw крещиниlwрь ⁂сте токмитж доуминека . .л локѫль сѫмбетеѣн . съ нѫ цинемь .лнтроуна кѫ жйдокїи. шй моулте лѣци ⁂ле лѫ мшу҃сй . коумлѫ фостъ шй жрътвеле лwрь . ноумлан пънж лѫ нащерѣ шй венитѫль лѫ їс ѯс . коумлѫ прорwчить ша⁂ѫ грѣйть сфицїн пророч . коумлѫ фостъ лъсать де доумнезеѫ ·:·

.лнтребаре ·:· .л чѣ кйпь въмь даржс нон сърба дѫминека ·:·

ръспѫнсь нѫ нѫман кѫ шедѣрѣ . шй кѫ лъсаржс лоукрѫлѫи . сънe .лмржкъмь .лчѣле вешмините лан боуне, съ шедемь соупть пъреци, са⁂ соупть ѿлбре, съ не пържмь, са⁂ съ не сфъднмь, саоу съ клеветимь . са⁂ .л зй дѣ сърбътоаре съ мѣруемь ла кръчнме . шй сънe .лбѫтъмь кѫ нѣште порчн . чѣ сърбѫторнле сѫнть тоⷦ-

[1]) C. шйл ва дѫче дѣл ва. [2]) E. şi C. ⁂ѫ. [3]) E. şi C. ѫ. [4]) E. şi C. лѫи. [5]) E. şi C. рѫши. [6]) E. şi C. лѫи. [7]) E. нъродоул. сънть. [8]) C. нѫсе. C. .бѫкѫ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

мнтє, коумь .ѧ ѽле съ грижимь дѣ слоужба ѧѕ доумнезеѕ . шй дѣ грижа соуфлетѕ-ѧѕи . .ѧ шасе зиле съ грижимь дѣ храна троупѕѧѕи, че ка мѕри шй ка поутреди . їаржъ соуфлетѕль ноука мѕрй . къче нѕ грижимь шй съ сокотимь ·⁘

âшà сърбѣзж доуминека . майнте дѣка те вери скѕлà демжнѣца . дь харь ѧѕ доуминезеѕ, пре.ѧ фїюль сѧѕ їс хс . коумь пре тине âоу ферить ши тѣѕ хрънить .ѧ чѣле шасе зиле дѣ ръѕ . шиль роâгж съци їарте тоâте пъкателе тале, чѣлѣ чѣи грешить .ѧ частж съптжмжнж трекѕтж . шй кѕ мѕѽрѣ тà. шй кѕ тоâтж фъмѣм тà пасж лà бесѣрекж . âколо кà фи попа гата кѕ йспракж боунж, чесе кàде попеён, пре.ѧкъцжтѕрà мйшенлшрь ·⁘

.ѧнтрекаре ·⁘ дерепть [кѧте] лоукрѕре мергь ѿâменїи лà бесѣрекж ·⁘

ръспоунсь ·⁘ дерепть пàтрѕ лоукрѕре, мергь ѿâменїи лà бесѣрекѣ *(sic)* . кѕмь âколо попа съ споуе коукжнтоуль ѧѕ доумнезеѕ сѳита ѣгѓлїе . .ѧ лимба пре карѣ гръѣскь ѿâменїи сь пѕтемь .ѧцелѣце ной мйшеламѣ . чè фолосѕе лшрь . дѣка попа грѧѽце .ѧ лимбж стрїйнж роумжнилшрь сърбѣце дè нѕ .ѧцелегь . сàѕ прè âлтж лимбж че ноукшрь .ѧцелѣце âскоултжторїи . коумь зиче пàкель âѽль, къторж корынтѣни, рѽе . зиче . âшà шй кои, кѧндь кѕ лимби гръници доунде нѕ дàци оу.ѧ коукжнть âдекъ-ràть . коумь поâте .ѧцелѣце ѳмь чее гръйть . фйка âмоу девеци гржй .ѧ кънть ·⁘

де.ѧ кàре .ѧкъцжтѕрж съ .ѧкѣце мйшеламѣ . .ѧчè кипь требѕѽце â чинстй пре доуминезеѕ . шй чйне е доуминезеѕ. шй ной крещйнїи слоуѵиле лоуи . .ѧ чè кипь пѕ-темь фàче шй кїѧ . доупж кѽ шй лъсата лѕи . шй .ѧ чè пѕтемь сѳинци ноумеле лоуи . âйчѣ требѕѽце . коумь попа съ фїе цинсторю кърцилшрь . âшàка поутѣ .ѧкъца прè мйшеламѣ . кàреи сѧнть .ѧрѧндѕль ѧѕ доуминезеѕ, кà нéце ѿрби ·⁘

âдòа ·⁘ мéргь ѿâменїи лà бесѣрекж . кѕмь âколо .ѧнтроуна кѕ попа . шй коу тòть нъродѕль . съ фàкж роугжчюне . шй чѣрери . дерепть тоâте тйкалеле . шй не-кòиле месержтжциêи тоутѕрора . тòци .ѧнтроуна кѕ оу.ѧ глась . шй кѕ ѿ лймбж грънидь . .ѧнтроуна дѧндь харь дерепть тòть бйнеле чѣѕ ѧѕâть дéла доуминезеѕ. зикъндь . ѳченашь . шй âлте молйтве ·⁘

â трéм ·⁘ мéргь ѳâменїи лà бесѣрекж . коумь кàреи сѧнть гàта . коумаѕ по-ржнчить їс хс. съ ѧѕшмь кѕминекжтѕра пели[ца] ѧѕ доуминезеѕ . шй кѕ .ѧцелесь боунь цїйндь . чè, шй дерепчè їасте тòкмйть дè їс хс ·⁘

â пàтра ·⁘ мéргь ѿâмеменїи *(sic)* лà бесѣрекж . съ доукж . âколо мйлж . дé.ѧ кàреле фàкь милостенїе . попилшрь кàреи слѣжескь лà бесѣрекж . шй жоунилшр мйшеи . къдѕшлшр *(sic)* шй сърачилшр . стрїннилорь . ѿрбилорь . шкòпилорь . шй тоутѕрорь не пѕтинчошилшрь ·⁘

дерепть чѣсте пàтрѕ лоукроуре мéргь ѿâменїи лà бесѣрекж . кàри сѧнть оу[нгѕри] . сàѕ роумжни . âѕ сърби . âѕ гречи âѕ нѣмци . âѕ лѣши . кàреи мéргь лà бесерѣкж, шй нѕ фàкь âчѣсте пàтрѕ лоукрѕре .ѧдешерть мéргь лà бесѣрекж . їаржъ кàреи нѕ мéргь лà бесѣрекж . ши нѕ фàкь âчѣсте лоукрѕре . ѣи нѧѕ нйчи ѿ сърбжтоâре . лоукрѕль âсте контенить шй ѿпрйть кà съ поâтж мѣрце ѿâменїи крéщини л[à] лòкѕль .ѧкъ-цжтѕрїѣи . шй доупж слоужбж мѣргж крещйнїи ла ѿраше шй лà сà[те] съ кàѕте ѿâмени бетѣци съ милѕâскж прè ѣи . шй прè âкàсж . ѳâмени крещйни . фечòрїи, шй с(л)оуѵиле . с[ъ] .ѧкѣце . шй съи доженѣскж, прè фрйка шй прè дрàгостѣ ѧѕ доум-незеѕ . съ не феримь дè тоâте пъкателе . шй де пйлдж рѣ . кà съ кàзж ѿâменїи фàптеле ноâстре чѣле боуне . шй съ слжвѣескж тàтжль сѳинть . чè тоу дъне нòаш доâмне âмйнь ·⁘

2.) *Molitevnicŭ rumânescŭ.*

Din partea a doua a cărţiĭ nu s'au păstrat de cât 14 foĭ carĭ s'aŭ amestecat la legătura din nou a cărţiĭ. Pe una din aceste foĭ sĕ vede signatura ѧ҃ (33), ceea-ce arată că *Molitevnicul* s'a tipărit ca un suplement la *Tălcul Evangheliilor*. Titlul acestuĭ suplement este următorul:

молитевникъ роу҃мѣнескъ.
положенїе.
молитвеле.
. ботезоу҃ль.
. коу҃ноу҃нїѫ.
. коу҃мінекѫтоу҃ра.
. типікоу҃ль лѣтоу҃рг҃їе҃н.
. Вечернїе.
. слоу҃жба дѣ дъмѣнѣцѫ.
. къитечеле дѣ.ѧ ѱаломи шй дѣ.ѧ ѣу҃г҃лїе.
. петрекътъра моріцилоръ.

Pe aceeaşĭ fóie, pe faţa următóre, începe un fel de prefaţă intitulată:

Положенїе

Роу҃мѣнеще âмь скр҃и âчесть молитевникь. кѫмь съ .ѧцелѣгѫ шй попа чѣ зйче .ѧсѫшѫ. шй ѿâмени чѣ âскѫлтѫ. къ âлте лимби .ѧцелегь. шй доу҃минезѣ âшà âѫ фшсть лъсать шй пророчилоръ шй âпостолилоръ. съ грѣмскѫ .ѧ лймба кѫмь .ѧцелегь шй грѣескь ѿâм(е)нїи. їс҃ .ѧкѫ âшà не .ѧкáцѫ. мадеи. йе. .ѧцелесаци âчѣстъ тоâте шй мадеи ѯ҃. âѫзйци шй .ѧцелѣуеци. мáдеи. р҃ѯ҃. чйне чегѣще съ .ѧцелѣгѫ, шй пáкель âпостоль лà корйндь. р҃йе. коу҃мь мáи бйне .ѧ бесѣрекѫ чйичи коу҃кните â грѫи коу҃ .ѧцелесь. съ .ѧвеце шй âлáлаци. де къть оу҃.ѧтѫнѣрекь дѣ коу҃кните .ѧ лймба стрїиньѫ. шй кѫ âдевъръ зйче кѫмь .ѧ къить грѫмще попа къидь ноу҃ .ѧцелѣуе, âѫ ѣль âѫ ѿâменїи. .ѧкѫ шй пъкать, коу҃мъ зйче доу҃минезѣ. лà йсходь к҃. де кáпете. ноу҃меле доминѫлѫи доу҃минезѣлѫи тъѫ съ нѫ ѭи .ѧ дешертъ. шй бйне ноу҃ сокотить, .ѧ гоу҃ра тà. къ не бйнтетѫйть ноу҃ керн фй. фрáцїи мїен пóпи кѫ боу҃нь .ѧцелесь шй мáре фрйкѫ шй чйисте поменйци ноу҃меле доминѫлѫи. нѫ боскородйци къ вà бáте вóи доминоу҃ль.

Ботезѫлѫи чйнѫль шй тйпикоу҃ль лѫâтамь дѣла їѿ ботезътоюль шй дѣла їс҃ дѣ даскалѫль нóстрь шй дела âпостоли, кѫвтѫ. мѯ҃. е. ѕ҃. р҃їѕ. мр҃. ѣ. о҃á. лоу҃к. ѯ. їѿ. ѣ. дѣáнїе. á. ѕ҃. к҃. кѕ҃. лѕ. мйрѫль шй âпá сф҃ництѫ, лѫмънаре. ѣн нѫ ѣкѫть шй âлте âдаѫсътъри.

Коу҃нѫнїѫ скрйсамь ѭале (*sic*) кѫ .ѧцелесь. кѫмь сѧ лъкѫмскѫ, бърбатѫль коу҃ моу҃жѣрѣ .ѧ фрйка лѫ доу҃минезѣ. ноусе âдоу҃не кà вите фъръ .ѧкъцѫтъра. жоу҃къреи шй .ѧчйнсетъра âмь мъхнить.

Коу҃мінекътъра бетѣцилоръ пънѫ вшръ мáи .ѧкъца, скрйсамь âшà кѫмь шй пóпа съ цїе чѣ дь, ши бетѣгѫль чѣ ѯ҃. ноу҃ дъндь сф҃нта къйнилоръ. шй мъргжритапюль (*sic*) порчилоръ. мадеи. ѣ.

Летъргїѫ чйнѫль шй типикѫль. лѫâтамь дела мещерѫль шй дѣ даскалѫль чѣль мáре їс҃. мѯ҃. р҃й. мр҃. ѯ҃д҃. лоу҃ка рд҃. шй дѣла âпостоли дѣáнїе. ѕ҃. корйндь. мй.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

къ летꙋргїѧ нас҃ токмить ї҃с съ фїе слоу́жба а̂ морцилорь . чѣ вїилорь съ фїе .прѣ-
снаре троу́пꙋлꙋи шꙋ сѣ́нцелоу́и і҃с ї҃с кꙋмь зиче па́вель ла̀ корйндь . р҃ме . ка́ште ла̀
дѣа̂нїе . ѕ҃ . трєи лоу́кр҃ре а̂с фъкꙋть а̂постоли .л летоу́ргїе къ а̂коло ма̑сте а̂ша̀
скрйсь . ѣра̀ ръбдъ[ндь?] .лнтрꙋ .лвъцѧтоу́ра а̂постолилорь шꙋ .прѣснаре . .лнтроу́
фрълтоу́ль пъинеѣи, шꙋ .лнтрꙋ роу́гѧчюни.

Петрекътоу́ра морцилорь скрйсамь коу́мь коу́ чйнсте съль .лгроу́пъмь чѣль
дꙋсь дѣ лоу́ме . м҃рѫ ѿа̂мени ка́рїи петрекь съ .лвъцъмь . доженимь, шꙋ ла̀ прекеѓетоу́ра ча́соу́лоу́и морцїѣи съ дешептъмь къ коу́мь а̂флъмь .л скрйптꙋра сѣ҃нтѫ
дꙋпѫ моа̂рте морцилорь ноу́ потемь фолосѣ немйкѫ коу́мь поци ведѣ ла̀ лоу́ка
її҃ . маде҃и . р҃д҃ ѯ҃д҃ . мр҃ о҃а҃ . лоу́ка р҃а҃ї . і҃ѡ҃ . ѕ҃і҃ . ла̀ корйндь . р҃о҃д҃ . галадь . ѣ҃д҃і.

Кънтече крещинещи . а̂мь ско́сь де.л ѱа́ломи . коу́ .лцелесь ка́ѕ (са́ѕ?) тълкь .
къ кꙋ .лцелесь боу́нь требꙋа̑ще а̂ кънта кꙋмь ма̑сть скрйсь ла̀ ѣфесь . ѣ҃к҃д҃ . ла̀ колаѣ́мь . ѣ҃ї҃й . корйнть . р҃ѣе . ѱа́лѡм п҃ї҃ . р҃д҃.

Вечернїе шꙋ слоу́жба дѣ дъмѧнѣцѫ . а̂вещи ка̀ шꙋ майнте фра́цїи къѕта́ци съ
ноу́ йспитици ноу́ мънимаци . ноу́ батещи жокь дѣ доу́мнезеѕ . шꙋ дѣ крещинѫтате
продстѫ . чѣ .лцелегънды кꙋ ѿа̂менїи де прѣ о҃у҃нѫ лъо҃у́даци прѣ доу́мнезеѕ . шꙋ роу́-
гаци коу́мь прѣ вои шꙋ прѣ нои съ .лдерептѣзе прѣ ка́ле шꙋ вом лѕи коумь съ .лнтрѫмь ла .лпърѫцїѫ лоу́ доу́мнезеѕ . чѣ тоу́ дъне но́ѡ доа̂мне а̂мйн ⁘

Pe faţa următóre începe îndată, de sus, Molitevnicul, al căruĭ titlu tipărit cu litere obicĭnuite este următorul:

молитевникь . .л каре . съмть . рѕгѧчюниле дѣ тоа̂те нищотеле *(sic)* крещинилорь.

Din capitolul despre botez extragem oraţiunea dominicală şi confesiunea credinţeĭ:

Та́тѫль но́стрѕ чѣ ѣщи .л чѣрюре . сѣ҃нцѣскѫсе ноу́меле тьѕ . съ вїе .лпѫржцїѫ
тѧ . съ фїе вом тѧ коумь .л чѣри а̂ша̀ шꙋ прѣ пѫмѧнть . пѫинѣ ноа̂стрѫ съцищѧсѫ дъне но́ѡ а̂стьзи . шꙋ ѣртѫ но́ѡ грешалеле ноа̂стре коумь ѣртѫмь шꙋ но́и
грешйцилорь ношрй . шꙋ ноуне доу́че .лнѫпа́сте . че не избѫвѣще пре нои де хитлѣнзль . къ а̂тѧ ма̑сте .лпърѫцїѫ шꙋ поу́тѣрѣ шꙋ сла́ка .лвѣкь а̂мйнь ⁘

Кре́зь .лнтрѕнзль доу́мнезеѕ татѫль а̂тоть цїиторюль фъкъторюль че́рюлѕи шꙋ
а̑ль пъмѧнтзлѕи . къзѕтелорь тоутѕрорь шꙋ невъзѕтелорь . шꙋ .лнтрѕнзль домнь
і҃с ї҃с фїюль домнзлѕн . о҃у҃нзль нъскоутзль чѣ де.л татѫль нъскꙋ майнте де тоа̂те
вѣкѕреле . лоуминѫ де.л лоуминѫ . доумнезеѕ а̂деверить де.л доумнезеѕ а̂деверить
нъскѕть чѣ нꙋ фъкѕть .лнтрꙋ ѿ фйре кꙋ татѫль . чѣ дерепть ѣль тоа̂те фоурѫ . шꙋ
дерпть *(sic)* ѿа̂менїи шꙋ дерепть а̂ ноа̂стрѫ йспъсенїе дещйнсе де.л черю . шйсе .лпелицѫ
де.л доу́хзль сѣ҃нть ши де.л мари[а] фечорѫ . ѿменнисе ръстигнисе дере(п)ть но́и де.л
пйлать де.л по́нть . кйнзить шꙋ .лгрѕпать . шꙋ .лвйсе а̂трѣ́м зй доу́пѫ скрйптѕрѫ .
шꙋ соу́и .л чѣрю шꙋ шѧде а̂дерѣпта та́тѫлѕи . шꙋ ѣрѫ ва̀ вени кꙋ сла́кѫ а̂ жоу́дѣка
вїии шꙋ морцїи . къ а̂лоу́и .лпържцїе сфръшить на́ре . шꙋ .л дх҃оуль сѣ҃нть дѡмнзль вїацѫ фъкѫторюль . чѣ де.л та́тѫль ма̑се . чѣ коу́ та́тѫль шꙋ фїюль .лнтрѕна
сѣне .лкйнѣмь шꙋ съ слѫвимь . коу́маѕ грѣйть пре.л пророчи .лнтроу́на сѣ҃нтѫ шꙋ
дѣ събѡрь а̂постолѣскѫ бесѣрекѫ спзю о҃у҃.л ботезь .лнтрѕ лъсарѣ пъкателорь .
а̂щептѕ скоу́ларѣ морцилорь шꙋ вїаца че ка фй .лвѣкь а̂мйнь ⁘

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

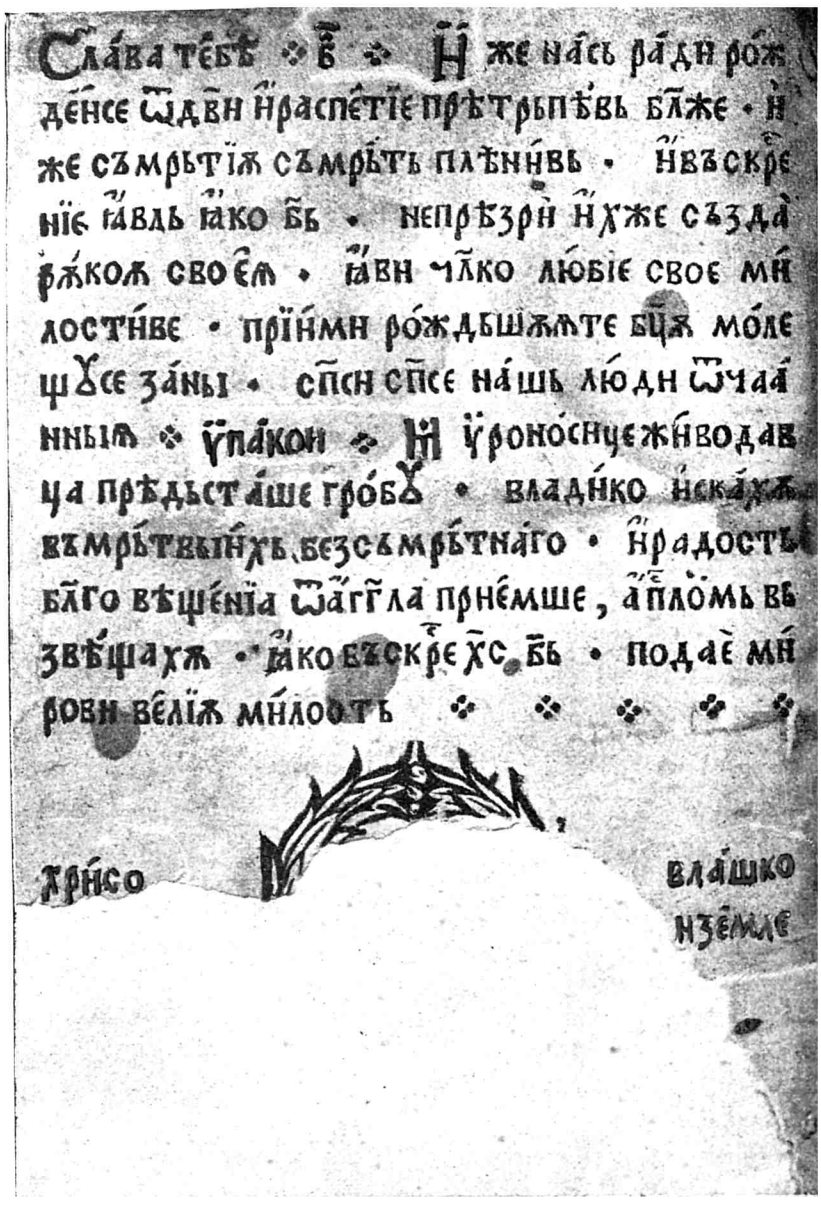

276. — Psaltire slavonéscă, (1574).

[1574]

16$_1$. Psaltire slavonéscă.

Un vol. in-4^0 de peste 296 foĭ nenum. grupate în caiete de câte 4 foĭ, cu signatura cirilică pe prima şi pe ultima faţă a fie-căruĭ caiet, jos la mijloc. In exemplarul de la Muzeul de Antichităţi din Bucureşcĭ, singurul cunoscut până acum, lipsesc maĭ multe foĭ. Astfel din c. 1 au rĕmas numaĭ primele 2 foĭ, însă rupte. Restul lipseşte până la c. 4, din care au rĕmas ultimele 2 foĭ. In c. 13

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

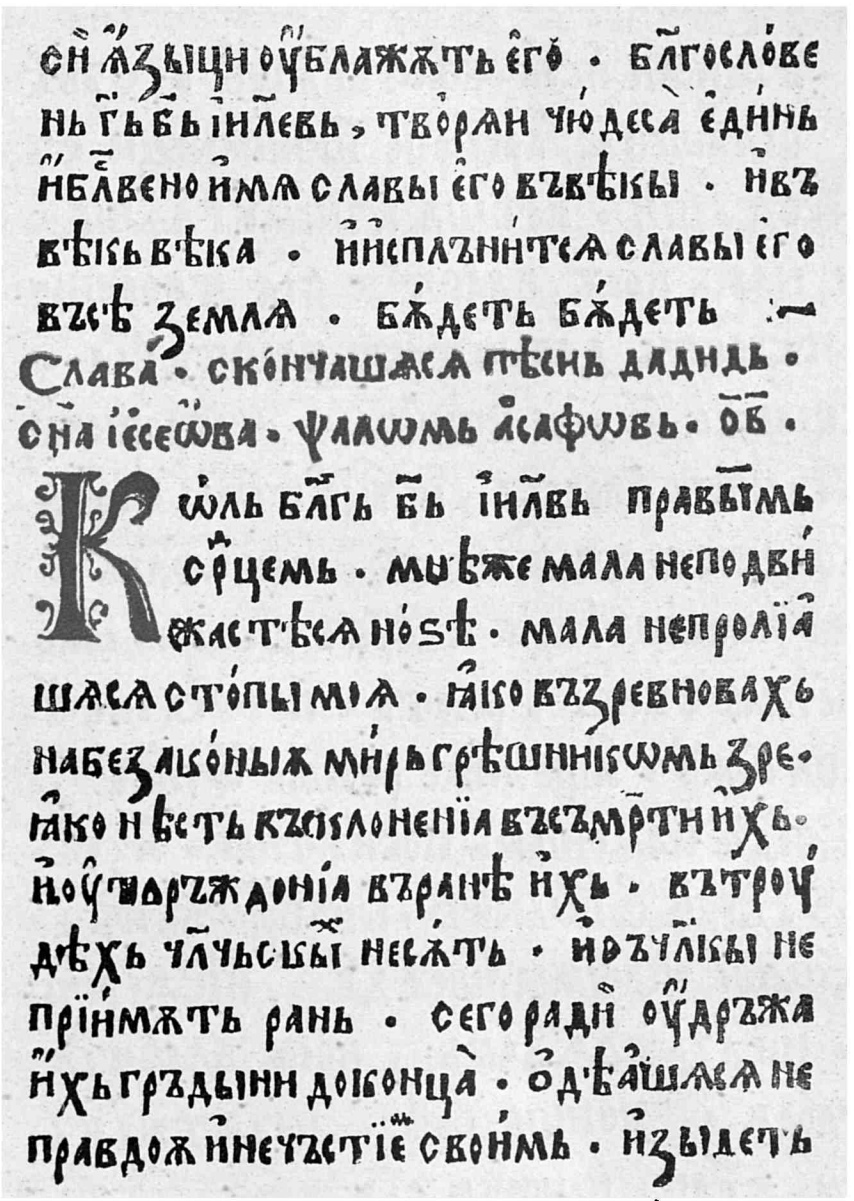

277. — Psaltire slavonéscă (1576).

lipsesce prima fóie. Fóia 2 din c. 23 e pusă din greşală înaintea celeĭ d'întâĭ, iar lipsa s'a completat printr'o fóie manuscrisă. C. 25, 26 şi 27 sunt fórte deteriorate.

Pe ultima pagină a c. 35 se află stema Ţĕreĭ Românescĭ într'o cunună de laurĭ şi între cuvintele хрйсо[коуль] — влáшкон земле. Partea de jos a acesteĭ foĭ însă, a fost ruptă, după cum sĕ vede în facsimilele de maĭ sus (No. 276), aşa că nu scim dacă sub dînsa n'a fost numele luĭ Alexandru Voevod, ca în Octoihul de la 1575 (v. p. 61), sau a altuĭ Domn. Caietul 38 pórtă din eróre signatura кй. Din c. 69, ultimul existent în exemplarul de la Museŭ, lipsesce ultima fóie.

Textul e tipărit cu negru şi roşu, cu câte 25 rînduri pe pagină. Iniţiale

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

ємѹ людн срѣдѣ , ѧі , недѣлѣ •

Бѣзврѣма ѿно оучащѹ їсовн людн
вѣщѣкан нблговѣствѹющѹ • съѣ
щѧ́шеса а́рхїе́рен нкни́жнцн съ
ста́рцн • нрѣша къне́мѹ гла́ще •
р҃цн на́мь ко́еж вла́стїж сїа́ твори́шн
нлн кто́ е́сть да́вын те́бѣ вла́сть сїа́ •
ѿвѣщавже їс ре́че къни́мь • възпро́шевы
на́ѕь е́дного сло́весь , нрѣцѣтемы • кр҃ще́
нїе їѡа́нново съне́бе́лн бѣ • нлн ѿчлкь •
ѻ́нже помышлѣахѫ късе́бѣ гла́ще • а́ко
а́ще ре́чемь съне́бе , ре́четь • почто́ невѣ́
ровастее́мѹ • а́ще лн́же ре́чемь ѿчлкь ,
вѣсн лю́дїе каме́нїе́мь поби́жтны • нзвѣ́
стно бо́ бѣ ѡ́ѡа́ннѣ , а́ко прр҃ькь бѣ •
нѿвѣщаше невѣ́мы ѿкѫ́дѹ • нїс҃ же ре́че
а́мь • нн а́ѕь гла́ѕамь , ко́еж вла́стїж
сїа́ твора́ • ко́нць ср҃ѣ • начатже́ къ
лю́демь гла́тн прнтчѫ сїа́ • чѐ , а́і , не

Ре́че гь прн́тчѫ сїа́ , чл҃кь насадн
ви́ногра́ • нвѣдасть его́ дѣла́телѣ́ •
нѿтнде́ нлѣтѣ мно́га • нвъврѣ́ма
посла́ къдѣла́телѣ́ ра́ба • да ѿплѡ́
да ви́ногра́да да́дѧтъ е́мѹ • дѣлателиже
бн́вшее́го • послѫша тъ́ща • нпрнложн

кл҃

278. Evangheliar slavonesc (Sec. XVI).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

sunt de două feluri, unele mai mici, altele mai mari, formate din împletituri de linii şi identice cu cele reproduse mai sus sub n-rii 2, 7—10, 12, 13, 15, 17, 18, 23, 33—35, 37, 67, 68, 74 şi 89 bis.

La început se află un frontispiciu împletit, amintind pe cel din Liturghierul de la 1508, (mai sus p. 2); iar în capul f. 1 din c. 36, pe f. 3 a c. 57 şi pe f. 2 v. a c. 65 se află un frontispiciu mic, având ca motiv o corónă între doi porumbei, identică cu cea din Octoihul slavonesc de la 1578, (mai sus p. 70).

Hârtia are în filigrană, ca marcă de fabrică, stema oraşului Braşov.

Colaţiunea foilor:

C 1 f. 1: Давида прóрока и царѣ пѣснь . кадї[сма], а̃ . ѱ҃лѡм, а̃.

C. 31 f. 4: пѣснь мѡ҃ѷсеѡ҃ва въ йсхѡ̂дѣ, а̃.

C. 34 f. 3 v.: Тропаре сїе . поéмь въ соу҃бóтꙋ понепорочнаχъ . глáсъ . ѣ.

C. 36 f. 1: Послѣдокáнїе сьвранїе въ сѣлѣтнаго . начьнше ѿ мц̑а, сéптемвріа до мц̑а, áвгꙋста . прѣи҃мѣм, тропáреже и̂ кóндаке . прáздником.

C. 57 f. 3: Начéло свéтаго и̂ великаго постà.

C. 65 f. 2 v.: Часословець и҃мею҃щꙋю и̂ дїéвнсѫ слꙋжнꙋ, поꙋ҃стáвꙋ прѣподóбнаго ѻ҃ц҃а нáшего сáвы їе҃рлскаго . зачéло пóлꙋношници.

Bucureşti, Muzeul de Antichităţi (No. 795).

[1576]

18$_1$. Psaltire slavonéscă.

In-4^0 defect. In exemplarul de la Muzeŭ, singurul cunoscut, nu s'au conservat decât caietele 17—27, de câte 4 foi, cu signatura cirilică obicinuită. Textul e tipărit cu negru şi roşu, cu caracterele Psaltirii slavo-românesci de la 1577 sau cu cele mari ale Psaltirii slavonesci din acelaşi an. Textul e tipărit cu negru, iar titlurile psalmilor şi, în genere, iniţiala, cu roşu. Pagina are 18 rînduri. In foile dela început se află sfîrşitul psalmului 70, şi în cele de la sfîrşit, începutul psalmului 109.

Hârtia are ca marcă de fabrică stema oraşului Braşov.

(Sec. XVI)

34$_1$. Evanghelie slavonéscă.

In Muzeul de antichităţi din Bucureşci se află câte-va foi dintr'un *Evangheliar* care de sigur face parte din tipăriturile slavo-românesci din sec. XVI. Hârtia are ca marcă de fabrică stema oraşului Braşov. Dăm acì o pagină facsimilată (n^0 278).

1635.

35. Molitvenic slavonesc, Câmpulung 1635, p. 101.

Găsind un exemplar, ce e drept necomplet, putem întregì întru cât-va scirile de mai sus. Titlul, după Karataev, este următorul:

Трéбникъ сѝрѣчъ. Мáтѳѣникъ. Ймѣмй въ себѣ Цр҃кóвнам послѣдокáнїѫ, Іерéемъ подобáющам. Изобрази сѧ прáвїе въ Тꙋпографїи Ѳ҃ѓ: Мйлости Г҃дрм Їс҃ѹ҃ Матѳел

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Воєводы Басарáба. В дългом Пóли: Лѣта ѿ Сътвореніа мíра, ҂зрмг., а ѿ Въплощенїа Гда Сїса. ҂аχле.

Trebnic, adică Molitvenic cuprinzênd în sine rînduielile bisericescĭ, cele ce se cuvin preoţilor. S'aŭ tipărit maĭ întâĭ în tipografia Milostivireĭ sale Domnuluĭ Io Mateiŭ Voevod Basarab. In Câmpul-lung, anĭĭ de la zidirea lumeĭ 7143, iar de la întruparea Mântuitoruluĭ Christos 1635.

Prefaţa, adresată luĭ Mateiŭ Basarab şi semnată de Ioan Glĕbcovicĭ, începe cu cuvintele următóre:

ПРѢДОСЛОВІЄ къ Пресвѣтломѹ и Бгочестívомѹ Гдрю, Гдрю, Iѡ МАТѲЄЮ Воєводѣ БАСАРАБОВИ. Лáски, Покóа, Здравїаже и Дългоденствїа: ѿ хрⷭта всемíлостиваго Влдки, и Бгодáтеля: кѣрне и єдúно мыслне мúнмъ, и желáемъ. ѩкѡ Дѣлáтели и слѹги най нижшыє.

Precuvîntare către prealuminatul şi cuviosul Domn, Domn Io Matheiŭ voevod Basarab. Milostivire (graţie), pace, sănătate şi viaţă lungă dela Christos prea îndurătorul stăpîn şi dătătorul de bine (făcătorul de bine), cu adevărat şi într'un gând rugăm şi poftim, ca lucrătorĭ şi slugĭ prea plecate.

După nisce consideraţiunĭ generale asupra folosuluĭ învĕţătureĭ creştinescĭ, precuvintarea urméză ast-fel:

И сегѡ рáди несмѣнною кѣрою и смыслом мѹжественнымъ, ѩко нѣкогдá предóбрїи, и пресловѣщїи Гдⷭнке Басарáбоке, твоеĭ Гдрской мíлости Рóдичѣ, подвúгшесм доблественнѣ на съ противоборцы крⷭта хва непрáдне поправúша и низложúша. сúхже дрекѣ бгоплодовúтыχ, и ты ѿрасль єси, пресвѣтлый Гдрь. понеже бо и ѿныχ храбрости и мѹжествѣ достигáеши, и ѿ úномъ что бóлшам дѹховномъ тщанїе úмáеши. не тѣчїюже цр҃кви Бжⷭтвенныя ѕкрашáюще, но и úже в них Бгодѹхновенныя Кнúгы, крѣпко тщúмсм бéз въсмкома перемѣны. Прикодá себѣ глы Пророческїа, ѩже рече, Кóль сладка грⷣтáни моúмѹ словесá твоá, и пáче мéда ѹстóмъ моúмъ. и бгъ мнѣ зáконъ ѹстъ твоúхъ пáче тысщъ злáта и срéбра. Сегѡ рáди посланьми и писáньми своúми, мнóго странъ далéкиχ проходá, ѩкѡ ѹгрѣскїа страны, и Волúнскїа предѣлы. дáже и до столúцѣ Кнзьства Кїевскагѡ. и до самáго Иамѣсника, и всеа Цр҃кви Росíйскїа строéнїю чиноначáльника пречⷭтнаго Петрá Могúлы Архиепⷭпа Митрополúта Кїевскаго доспѣлъ єси. требѹа єгѡ съ тщáнїемъ, и молéнїемъ прилéжнымъ: тáко людíй наказáнныχъ въ писáнїихъ сⷭтыχъ, ѩкоже и въ хⷭдóжествѣ тóмъ тѹпографскомъ úскⷭсныχъ. и сицевúмъ въсесúльный Бгъ по ѡбúчной своéй бгости сподобúтисм бгоизволú. людíйбо, и дѣло то прⷭто настоящее, дарювáлъ тú ѥсть Влка Хⷭ по достоáнїю úзѡбрѣсти. съ нúмиже кѹпно, и съ úнѣми мнóгими наказанными въ писáнїахъ Бжⷭтвенныχъ доколно съвѣтовáлъ єси, и съ ѡбщимъ съвѣтомъ и úзволéнїем єдиномысленныχъ Боáровъ книги úздáлъ єси. Что невдóбъ и невъзмóжно въ странѣ тóй мнúсм, нúже благдтію крѣпкїа и всесúльныа десницы, и ѡвдѣ ѩсно зрúтъсм. ѿ Глⷡбúны богáтства и премѹдрости, и рáзѹма Бжíа. ѩкѡ не úспытáни сѹдове єгѡ и не úслѣдовáны пѹтíе єгѡ. Кто бо рáзумѣ ѹмъ Гдⷭнь; úли кто съвѣтникъ úмѹ бúсть; и проч. Úще ѹбо и úнаго скѹдúтел'ства ѿ сúмъ мнóго ѿ писáнїй Бжественныχъ привести бы моглосм. нъ понéже предословúное сказáнїе не ѡбúче длъготы словесѣ въмѣщáти. сегѡ рáди úлико мóщно въ крáтцѣ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

предложи́шасѧ. Ни́ѣже бла́гатїю и҃ чл҃колю́бїемь Бг҃а вседръжи́телѧ, сподо́билсѧ е҆сѝ почáток и҃ съвръше́нїе ви́дѣти. Є҆мѫ́же сі́е пр҃е́тое дѣ́ло, съ бл҃годаре́нїемь и҃ мл҃е́нїемь предлага́й, ꙗ҆кѡ всевидцѹ и҃ съдѣ́телю жи́зни ни҃шєѧ. По томѫ́же вы́ бл҃гочестивїи и҃ правосла́вныи Іере́е, и҃ дїа́кони, и҃ въсегѡ́ сáна чѣ́цы, ѥ҆́же прїе́млите въстрáнѣ тоѝ, не разѫмѣ́ите ꙗ҆́ко вещи земныа нѡ̀ ꙗ҆́коже дарова́нїе нб҃ное. чтѹ́ще сі́ю кни́гѹ твóрѣте и҃ хрáнѣте въсѧ̀ запове́ди Гн҃а непоро́чны, и҃ мл҃и́те, и҃ ми́ли сѧ дѣ́йте къ твоецѹ всѣ́хъ Бг҃ѹ, и҃ избави́телю. да̀ сподо́бить (и҃ ѿ́наго предстателствѹ́ющаго и҃ жела́нїемь и҃ и҆́ждивє́нїемь нема́лым подви́гшагосѧ и҃ потрѹ́дившагосѧ сѣ́лѡ въ дѣ́лѣ то́мъ сѵ́томъ) предста́ти и҆́достигнѹ́ти въ вѣ́чный е҆гѡ́ поко́и неприкосновенным сла́вы. и҆́дѣже бѹ́детъ жи́тїе въсѣ́мъ вѣ́рѹющимъ въ и҃мя Гн҃а Бг҃а и҃ сп҃са на́шего Іс҃а Хр҃а. и҃ възлюбившимъ хва́лное ꙗ҆влє́нїе по ишє́ствїѧ е҆гѡ́, є҆мѫ́же бѹ́ди, чс҃ть, сла́ва, и҃ дръжа́ва, въ нескончáемыа вѣ́кы вѣ́кѡм, А҃мин.

На́й мѣ́ншїй з Тѵпографи́ѳїи твоеи́ Гс҃дркоѧ Мл҃сти, дѣла́тел и҃ Слѫ́жител.
Іѡа́нъ Глѣ́бковичь, сло́во Състави́тѣл съ про́чїими жеда́ѣть и҃ привѣ́ствѹ́ѣть.

Şi din pricina acésta, cu credinţă neîndoielnică şi cu hotărîre bărbătéscă, întocmaĭ cum odinióră prea vitejiĭ şi prea slăviţiĭ domnĭ Basarabĭ, strămoşiĭ Domnieĭ-Tale, îndreptându-se cu vitejie împrotiva vrăjmaşilor cruceĭ luĭ Christos, fără de milă (cruţare) i-aŭ călcat şi i-aŭ răsturnat, — căcĭ a acestor pomĭ de póme roditorĭ odraslă eştĭ şi Tu, prea luminate Domn, de óre ce îĭ ajungĭ pe eĭ şi în vitejie şi în bărbăţie, şi ceea-ce e maĭ mult, te îngrijescĭ (porţĭ grije) şi de cele sufletescĭ. Căcĭ nu numaĭ înfrumuseţezĭ bisericele dumneḑeescĭ, ci te îngrijescĭ cu tărie (stăruinţă) şi fără preget de cărţile de Dumneḑeŭ insuflate, aducêndu-ţĭ aminte de cuvintele proroculuĭ care ḑice: cât de dulcĭ sunt cuvintele tale pentru gîtlejul meŭ, şi maĭ mult decât mierea pentru buzele mele, şi legea buzelor tale (gurĭĭ tale) este maĭ scumpă (bună) pentru mine decât miile de aur şi argint. De aceea, prin epistoliile şi scrisorile tale, străbătând multe ţĕrĭ îndepărtate, precum părţile ungurescĭ şi cele din Volynia, aĭ ajuns până la scaunul principatuluĭ de Chiev şi până la locţiitorul şi capul întregeĭ bisericĭ rusescĭ Petru Moghilă, Archiepiscop şi mitropolit de Chíev, eşind de la el cu sîrguinţă şi cu staţornică rugăciune, ómenĭ învĕţaţĭ pe deoparte în sfintele scripturĭ şi isteţĭ pe de alta în meşteşugul acesta al tipografieĭ. Şi la acestea atot puternicul Dumneḑeŭ, prin obicĭnuita sa bunătate, a bine voit să se îndure, iar stăpânitorul Christos ţi-a îngăduit să găsescĭ, după cuviinţă (după cum se cuvinea), şi ómenĭ şi acest lucru prea sfînt şi adevĕrat. Şi împreună cu eĭ şi cu alţĭ mulţĭ învĕţaţĭ în scripturile dumneḑeescĭ, te-aĭ sfătuit îndeajuns, şi cu sfatul tuturor şi cu învoeală boerilor de acelaşĭ gînd, aĭ dat la lumină cărţĭ. Ceea-ce se părea nepotrivit şi cu neputinţă în ţara acésta, acum, prin binecuvîntarea mâneĭ celeĭ tarĭ şi prea puternice, se vede şi aci lămurit. O, adîncime a bogăţieĭ, a înţelepciuniĭ şi a minţiĭ dumneḑeescĭ, cât de nepătrunse sunt judecăţile tale şi de necăutate cărările tale! Căcĭ cine a înţeles mintea Domnuluĭ? Saŭ cine i-a fost sfetnic? Şi aşa maĭ departe. Şi, deşi s'ar putea aduce şi alte multe doveḑĭ despre acésta din scripturile dumneḑeescĭ, dar fiind-că spusele precuvîntăriĭ nu obicĭnuesc să cuprindă multe vorbe, deaceea pe cât a fost cu putinţă pe scurt le-am povestit (arătat) acestea. Acum însă prin bine-cuvîntarea şi iubirea de ómenĭ a luĭ Dumneḑeŭ a-tot-ţiitorul, te aĭ învrednicit a vedea începutul şi sfîrşitul, şi luĭ închină-ĭ acest lucru prea sfînt, cu mulţămire şi cu ru-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

găciune, ca unuia ce este a-tot-vĕḑĕtor şi creatorul vieţiĭ nóstre. După acestea voĭ, cuvioşĭ şi dreptcredincioşĭ preoţĭ şi diaconĭ şi cetitorĭ de orĭ-ce cin, ceea-ce veţĭ primi în ţara acésta, să nu credeţĭ că sunt lucrurĭ pămîntescĭ, ci un dar ceresc. Cetind acéstă carte, îndepliniţĭ şi găsiţĭ neatinse tóte poruncile Domnuluĭ, şi rugaţi-vĕ şi făceţi-vĕ plăcuţĭ luĭ Dumneḑeŭ făcătorul tuturor şi mântuitorul. Ca să învrednicéscă şi pe acel ce stă în frunte şi s'a silit şi s'a trudit mult, cu sîrguinţă şi cu cheltuială nu puţină la acest lucru sfînt, să stea tot în frunte şi să ajungă, în liniştea sa de vecĭ, o slavă (mărire) neatinsă, acolo unde va fi viaţa tuturor celor ce cred în numele Domnuluĭ-Dumneḑeŭ şi al mîntuitoruluĭ nostru Isus Christos şi celor ce aŭ iubit arătarea falnică a luĭ, după înălţarea luĭ; luĭ să-ĭ fie cinstea, slava şi puterea în vecĭĭ vecilor nesfîrşiţĭ, amin.

Cel maĭ mic din tipografia milostivireĭ tale domnescĭ lucrător şi slujbaş,
Ioan Glĕbcovicĭ, adunător (culegător) aşezător de cuvinte,
cu ceĭ-lalţĭ te salută şi ţi se închină.

Biblioteca Academieĭ Române.

Karataev, Описаніе, No. 426, p. 448. — Stoian Novacovicĭ, Српски штампари у Румунији, Belgrad, 1898. — M. M. Vukicevicĭ, Из старих Србула, în *Glasnik zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini,* XIII (Sarajevo 1901), p. 61.

1636.

35₁. Canisiu, Catechism, trad. românéscă, Pojon 1636, p. 104.

In *Efemeridele* colegiuluĭ iesuit din Tyrnavia, ţinute de George Dobronoki, se află sub data de 1636, Febr. 2, următórea notiţă:

„... Accepi a Karan Sebes a nostris patribus catechismum P. Canisii e latino in linguam Valachicam imprimendum Posonii opera P. Iacobi Nemethi.“

„De isnoavă“ acest catechism s'a tipărit în 1703. V. maĭ jos sub acest an.

Arch. f. siebenb. Landeskunde, N. Folge, XIX, 629. — N. Iorga, *Socotelile Braşovuluĭ*, în *An. Ac. Rom.* XXI, *Mem. secţ. ist.*, 187.

1637.

36. Psaltire slavonéscă, Govora 1637, p. 104.

Adaugă la deposite: Biblioteca Academieĭ Române. Veḑĭ adausul la nº 37.

1638.

37. Psaltire slavonéscă, Govora 1638, p. 106.

Psaltirea slavonéscă de la Govora din 1637 s'a retipărit în anul următor, cu micĭ modificărĭ de ortografie şi cu schimbarea unuĭ nume personal din prefaţă, anume ca episcop de Buzeŭ, se vede figurând Ştefan, în locul luĭ Efrem. Afară de acéstă deosebire şi aceea a dateĭ de la sfîrşit, cele douĕ prefaţe sunt identice. Tipărim totuşĭ maĭ jos acéstă prefaţă fiind-că reproducerea de la p. 104, făcută după Karataev, este necompletă.

Titlul este acesta:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Ѱ Я Л Т И Р Ъ
Бл҃же́ннаг пр҃рка и ц҃рм
ДАВЫДА,
Съпѣсѝми, мѡ҃се́а же
и ѝны́хъ пр҃ркъ, и съ ѱаллмы и҃збра́нными, и съ пасха́лїею.
Гиа́нїем и҃ ҃йждне́нїем
Изѡбразѝ сѧ е҃ кра҃ въ Тѵпографі́и пресвѣтлаго Г҃ѡдаря҃
І҃Ѡ МАТѲЕЙ БАСАРАВ
Воєво́ды землѣ Оу҃гро
влахі́йскїѧ.
Въ монастѝрѝ глемѣ́м
Говора, Храм ѻу҃спе́нїе пр҃е: бц҃а.
Въ а҃ѣ ѿ създаніа ми́ра, ҕр҃мѕ.
А ѿ Рож: хв҃а, ҕа҃хл҃н.

Psaltirea fericituluĭ proroc şi împĕrat David cu cântările luĭ Moise şi ale celor-lalţĭ prorocĭ şi cu Psalmiĭ aleşĭ şi cu Paschalia. Cu sîrguinţă şi cu cheltuială s'aŭ tipărit de douĕ orĭ în tipografia prea luminatuluĭ Domn Io Mateiŭ Basarab, Voevodul Ţĕreĭ Ungrovlache. In mănăstirea numită Govora, hramul Adormirea prea sfinteĭ Născătóre de Dumneḑeŭ. In anul de la zidirea lumeĭ 7146, iar de la nascerea luĭ Christos 1638.

In 4⁰ de 4 foĭ fără numĕr şi 363 numerotate, tipărit cu negru şi roşu în foile liminare şi la începutul textuluĭ, iar încolo numaĭ cu negru.

In primele 4 foĭ se află titlul incadrat de gravura care a servit maĭ pe urmă la tipărirea *Pravilei* de la Govora şi la *Pogribania preoţilor* din 1650 (v. facs. n⁰. 155); stema Basarabilor din aceiaşĭ *Pravila*, cu aceeaşĭ inscripţie (v. facs. No. 101); două prefeţe, una adresată de Mateiŭ Basarab către Românĭ şi către alte némurĭ înrudite cu noĭ după credinţă, care se reproduce maĭ jos, şi álta despre Psaltire; şi, în fine o gravură representând pe David pe un tron, cu însemnarea, pe una din treptele tronuluĭ, cu cifre arabe, a anuluĭ 1628.

І҃Ѡ МАТѲЕЙ БАСАРАВЪ Воєво́да, Бж҃ію блгдтїю нача́лник въсѣ́ землѝ Оу҃гровлахі́йскїа, Єщѐже и҃ Запланѐнскиχ стра́нъ, Ямбла́ш, и҃ Фагара́шъ, и҃ херцекъ, и҃ проч.
Правосла́вномѹ и҃ бл҃гочестѝкомѹ ро́дѹ ѿчества на́шего, и҃ ѝны́мъ ро́дѡмъ на́мъ въ вѣ́рѣ жѐ и҃ сла́вномъ Дїалѐктѣ Славѐнскомъ съгласѹющим сѧ мзы́цѣ. Наи́па́че же Болга́рѡмь, Сръбѡм, Оу҃нгровла́хомъ, Молдавла́хѡм, и҃ проч҃м.
Блгдти ми́ра, здра́вїа же и҃ спсенїѧ ѿ въсебл҃га́го Бг҃а и҃ Г҃да на́шегѡ І҃с хр҃та. ѻу҃срѣ́дно жела́ю.
Азъ о҃у҃бо ра́бъ прещедраг вс҃ѣки моє́го І҃с хр҃а, то́йжде йже и҃ вы́ше речѐнный, блгдтїю и҃ по́мощїю Бж҃ію начальствѹющѧ мн҃ землѐю сею, къжедлѣхъ ѻу҃срѣ́днымъ тщанїем ва́шемѹ Правосла́вїю предста́кнти ѿ мое́м Тѵпографі́и сїю Бг҃одхновѐннѹю кнйгѹ гла́емѹю ѱалтнр, ю҃же дх҃ъ с҃ты ѻу҃сты Дв҃ды ѿрйгнѧ. Тѣмже о҃у҃бо теплото́ю любкѣ ѻу҃срѣ́дствѹйте ѡ҃сем, а҃ще и҃ ма́лѧ ц҃кнѧ прикносѧще, а҃ки бл҃гокѡ́нны да́ръ да́ющь на и҃строшѐнїе, хотѧщѧ мн҃ па́ки по снх и҃ны́м Кнйги бл҃гочѐстїю ва́шемѹ прдста́кнти. Не мнйте҃ же, ꙗ҃кѡ нѣ́кѹю кѣ́щъ стѧжа́ете тлѣ́ннѹю, нѡ нб҃ны́хъ и҃ вѣ́чныхъ даровани́й съкро́вщщъ. Тѣмже о҃у҃бо любе́зно со ѻу҃срѣдіем и҃ бл҃годарѐнїем сїю Кнйгѹ

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

прїймѣте ѝ хвдостн нїшєа вышє рєчєнноє ѧмѧ, ємвжє ѧщє нелѣностно ѣстъ съпрнлагаѭщє свпрвжнницѣ моєа ѧмѧ Єлєны, къ сѣыхъ вашнхъ мл҃твахъ памѧтєствовати не презрѣте: пачеже блговолнте семв, даже ѝ въ прочаѧ подвнжнѣйшнхъ насъ къ снхъ разлнчъномв ѹмножєнїю Книгъ сътворнте.

Молюже васъ съжнтєли страны нашєа, найпаче же вы Братїе бвдвщїн по нас, Бжінмъ ѝзволєнїем хотѧщїи началствовати землєю сею, къннемлѣте шпасно дарованїю семв, Тнпографїю сїю глю, ѝ ѧкн даръ пречєстенъ ѿпасно блюдвще, хранѧще ѭ въ ѿпасномъ съдръжанїи вашємъ негнблемвю въ вѣкн. съкровнще бо ѣстъ дражайше паче въсѣхъ зємныхъ съкровнць. злато бо ѝ сребро ѝ камєнїе дръгоє съкровнца, телєса токмо врємєннѣ ѹкрашаютъ, съкровнще же снцевоє двша чл҃вѣкѣ ѹкрашаютъ. Тѣмже сїе ѿ насъ прїємше дарованїе, Бгъ благодарєнїе въ тѣщном прележанїи въздавайте, ѝ въ всѣкомъ ѿбнлїи нвжднхъ вєщей съблюдати по ѿшєствїи нашємъ не небрежѣте. Прочє же здравстввйте ѿ Гдѣ.

Повелѣнїемъ же прєсвѣтлаго Гдра҃ ІѠ ЌІѲЄѰ Басараба Воєводы, ѝ блгвѣнїемъ Прєѡсщєннаго Ѧрхіепа Ѳєофнла, мл҃стїю Бжіею Мнтрополнта всєм҃ землѧ Ѹнгровлахїнскїа, ѝ Бголюбнваго Ігнатїа Єпа Рнбницкаго, ѝ Стефана Єпа Бвзєкскаго, напечатовати сїю Книгв глемвю псалтнрь мнѣ хвждшемв къ сщенонноцєх Мелєтїю Македонскомв Игвменв ѿбщежнтєлнаго Монастнра Горкора, храма Ѹспенїа Птрыа Бца. понеже желанїемъ въждєлѣхъ на сїе хвдожное дѣло Тнпографскоє ѣгда прїдхъ Мнншескїй ѿбраз въ сѣтой горѣ Ѧѳонской, въ великой Болгарской Лаврѣ монастнрѧ зовємаго звграфь. Тѣмже молю вас, чтвще сїю Книгв, ѧще что бвдетъ погрѣшєно, двхом кротостн ѝспрамлѧте, ѝ нас въ сємь трвдникшнх см блгвѣте ѧ не клнните, понєже не ѧггєл пнса, но рвка грѣшна ѝ брєнна.

Въ лѣ, зр҃ме *(sic)* ѧ ѿ Рож: хѵл, ѧхлн. Мсца Іюннѧ, л҃ днє

Ion Mateiŭ Basarab Voevod, cu bine-cuvîntarea dumneḑeească Domn al întregeĭ Ţĕrĭ Ungrovlache şi al părţilor de peste munţĭ, Herţog de Amlaş şi Făgăraş şi cele-lalte. Drept-credinciosuluĭ şi evlaviosuluĭ neam al patrieĭ nóstre şi altor neamurĭ înrudite cu noĭ după credinţă şi avênd acelaşĭ vestit dialect slovenesc ca limbă, şi cu deosebire Bulgarilor, Sirbilor, Ungrovlahilor, Moldovlahilor şi celor-lalţĭ, bine-cuvîntare luméscă, sănătate şi mântuire dela a-tot-fericitul Domnul Dumneḑeul nostru Isus Christos cu osârdie le doresc.

Eu robul prea darniculuĭ stăpân al meu Isus Christos, acelaşĭ maĭ sus numit, cu bine-cuvîntarea şi cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ domnind peste acéstă ţară, am dorit cu multă silinţă să vĕ dăruesc Dumnea-voastră, drept-credincioşilor, din tipografia mea, acéstă carte de Dumneḑeŭ însuflată, numită Psaltire, pe care Duhul sfînt prin gura luĭ David o scóse. De aceea cu căldura dragosteĭ primiţĭ acest dar, deşi de nu prea mare preţ, dar ca un început, căcĭ după acésta am de gând (voesc) să vĕ daŭ cuvioşiilor voastre şi alte cărţi. Şi nu credeţĭ că umblaţĭ după vre-un lucru peritor, ci după comorĭ cereştĭ şi vecĭnice. De aceea primiţĭ cu dragoste şi cu osârdie şi cu mulţămire acéstă carte şi numele maĭ sus ḑis al micimeĭ nóstre adăogênd pe lângă el fără de lene şi pe al soţieĭ mele Elena şi nu-l despreţuiţĭ a-l pomeni în sfintele vóstre rugăciunĭ; aveţĭ chiar maĭ multă bună-voinţă pentru acésta, ca să ne faceţĭ pe noĭ şi maĭ sîrguitorĭ întru înmulţirea feluritelor cărţĭ.

Vĕ rog dar pe voĭ conlocuitoriĭ ţĕriĭ nóstre şi maĭ ales pe voĭ fraţĭ ce veţĭ fi după noĭ şi cu voea luĭ Dumneḑeŭ veţĭ stăpânì acéstă ţară, să păstraţĭ cu în-

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

grijire acest dar, vreaŭ să ḑic acéstă tipografie; şi păzind-o cu îngrijire ca un dar prea cinstit, păstrându-o în stăpânirea vóstră sigură şi nevătămată în veci, căcĭ este o comóră maĭ scumpă decât tóte comorile pământescĭ; căcĭ aurul şi argintul şi pietrile sunt comorĭ scumpe ce înfrumuseţéză numaĭ vremelnic trupurile, iar comóra acésta înfrumuseţează sufletele omenescĭ. Decĭ, primind de la noĭ acest dar, aduceţĭ luĭ Dumneḑeŭ mulţumire cu mare silinţă şi păstraţi-l în tótă înbelşugarea şi cu tóte trebuinciósele şi nu-l nesocotiţĭ. De altfel fiţĭ sănătoşĭ în Domnul.

Din porunca prea luminatuluĭ Domn Ion Mateiŭ Basaraba voevod şi cu bine-cuvîntarea prea sfinţituluĭ archiepiscop Teofil, cu mila luĭ Dumneḑeŭ mitropolit al întregeĭ ţĕrĭ a Ungrovlachieĭ, şi a iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ Ignatie episcopul Rîmniculuĭ şi a luĭ Ştefan episcopul Buzĕuluĭ, am tipărit acéstă carte ce se chémă Psaltire, eu cel maĭ mic între călugărĭ Meletie Machedoneanul, igumenul mănăstiriĭ cenobitice Govora, cu hramul Adormirea preacurateĭ Născătóre de Dumneḑeŭ, de óre-ce m'am aprins de dragoste pentru acest meşteşug al tipografieĭ când am primit haina călugărésc㠠în sf. munte al Atonuluĭ, în marea lavră bulgărésc㠠a mănăstiriĭ numită Zugraf. De aceea vĕ rog pe voĭ ceĭ ce veţĭ cetì acéstă carte, dacă va fi ceva greşit, să îndreptaţĭ cu duhul blândeţiĭ şi să ne blagosloviţĭ pe noĭ ceĭ ce ne-am trudit întru acésta şi să nu ne blăstămaţĭ, căcĭ n'a scris înger, ci mâna păcătósă şi de lut. In anul 7145, iar de la nascerea luĭ Christos 1638, luna Iunie 30 ḑile.

In exemplarul nostru psaltirea se termină cu f. 180; foile de la 181 până la 239 lipsesc, se pot însă completa cu cele din Psaltirea de la 1637, — acestea fiind, ca şi cele de la 239 până la sfîrşitul cărţeĭ, obicĭnuitele adaose la psaltire, carĭ aŭ fost tipărite maĭ târḑiŭ.

Pe ultima fóie, 363, la sfîrşit, se citesce:

Сїѧ бжⷭтвенныѧ синаѯа́рє начаⷯ писа́ти, ѿ їюлїа ѧ́ца и̂ докоѡ́ца съвръшиⷯ, недостоѡ́йный Сїлкє́тръ таѯа є́рмонаⷯ, є́гѹмень ѡ́бщежи́тєльныѧ лаври го́коры. въ лѣтъ, зр҃мѳ.

Aceste dumneḑeescĭ Sinaxare am început să le scriŭ din luna Iulie, şi le-am dus până la sfîrşit, eŭ nedestoinicul Silvestru Taha eromonah, egumenul lavreĭ chinovitice Govora, în anul 7149 (1641).

Biblioteca Academieĭ Române.

1640.

39. Pravila sfinţilor Apostolĭ, Govora 1640, p. 108.

P. 109, r. 16, citesce: Настоѧ.

1642.

41. Decretul Patriarchuluĭ Partenie, Iaşĭ 1642, p. 119.

In Biblioteca Naţională din Paris (Mss., Fondul Armenesc No. 67) s'a găsit un exemplar din acest decret al Patriarchuluĭ Partenie.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

O fóie volantă de aprox. 0,91×0,315. Sus sĕ vede un frontispiciŭ representând pe Maica Domnuluĭ cu copilul Isus în braţe, între doĭ îngerĭ. Decretul începe cu cuvintele următóre:

ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΕΛΕΩ ΘΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Textul e pe douĕ colóne, iar semnăturile pe treĭ colóne. După acésta se află stema Moldoveĭ şi scrisórea către Vasile Lupu. In sfîrşit rîndurile pe care le-am reprodus măĭ sus (p. 119).

Paris, Biblioteca Naţională.

Legrand, *Bibliographie Hellénique du XVII-e siècle*, III, 89. — A. Papadopol-Calimach, în *Convorbirĭ literare*, XIV, 260.

1643.

44. Antologhion slavonesc, Câmpulung 1643, p. 133.

P. 133, r. 14, citesce: зѣмлѣсенχ,

La bibliografie adaugă:

Novacovicĭ, Српски штампари, 338. — V. A. Urechia, *O scrisóre a luĭ Udrişte Năsturel*, în *Anuarul facultăţiĭ de filosofie şi litere din Bucurescĭ pe 1897—98* (Bucurescĭ 1899), p. 63.

45. Carte de învăţătură, Iaşĭ 1643, p. 137.

D-l Gavriil Hango, preot în Gherla, ne comunică un exemplar din acéstă carte cu data de 1641. Titlul este acelaşĭ ca cel reprodus în facsimile la n° 123, cu deosebirea că este tipărit numaĭ cu negru; că и din cuvîntul цѣркви din rîndul al 7-lea este scris în rînd, şi nu aruncat de-asupră; că în rîndul penultim este o greşală de tipar: тѣри, în loc de трѣи,—şi, în fine, anul tipăririĭ este 1641, în loc de 1643. D. Hango cunósce un exemplar din 1643, cu erórea de tipar мрѣи, în loc de мѣри.

Exemplarul comunicat de d. Hango dovedesce,—şi acésta este un fapt noŭ,—că tipărirea cărţiĭ s'a început în 1641. Maĭ pe urmă, adică în 1643, când se termină de tipărit, titlul părêndu-se prea simplu, s'a retipărit, împreună cu prefaţa, întrebuinţându-se şi cerneala roşie. Şi tot în acel an se tipăresce un titlu şi maĭ înfrumuseţat, anume cel reprodus în facsimile la n° 122.

Comparând între ele 19 exemplare din acéstă carte, am ajuns la convingerea că nu póte fi vorba de maĭ multe ediţiunĭ. Cartea s'a tipărit de sigur cu óre-care zăbavă. Greşelile de tipar, şi maĭ ales cele de paginaţiune, s'aŭ îndreptat în cursul tipăririĭ cărţeĭ, fără a se renunţa la foile tipărite cu numerotaţia greşită. De acĭ vine nepotrivirea în ordinea numerotaţieĭ foilor,—nepotrivire care ar face să se crédă că s'aŭ tipărit maĭ multe ediţiunĭ.

In exemplarul cu data de 1641, numĕrul foilor urmézĕ astfel:

1-3, 2, 5-21, 20, 23-25, 29, 27-57, 59, 59-66, 71, 68-140, 139, 142-171, 171, 173-175, 175, 177-244, 247, 246, 245, 249, 251-255, 257, 260, 259-264, 267, 266-290, 281, 292-307, 309, 309-344, 344, 346, 351, 312, 353-376, 381, 378-384.

Pentru partea a doua a cărţiĭ: 1-19, 21, 29, 22-91, 95, 93-96, 103, 98-105, 105, 107-109, 113, 111-116.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Greşelile de numerotaţie ale părţiĭ a doua sunt exact aceleaşĭ în toate exemplarele vĕḑute de noĭ,—ceea ce constitue o dovadă că acéstă carte s'a tipărit o singură dată.

Dacă ar fi fost maĭ multe ediţiunĭ, ele ar sta în ordinea următóre în ceea ce privesce vechimea lor: 1) Exemplarul cu data de 1641; 2) cel cu data de 1643, cu chenarul simplu, şi 3) exemplarul cu data de 1643, cu chenarul înfrumuseţat. Cum se face atuncĭ că o eróre de tipar (lăsarea afară a treĭ rînduri de la f. 280 v.), care este îndreptată în exemplarele 1 şi 2 prin tipărirea din noŭ a acesteĭ foĭ şi lipirea eĭ în locul celeĭ greşite,—reapare în exemplarul 3? Acéstă eróre n'a fost observată decât după terminarea cărţiĭ şi după ce multe exemplare se respândiseră,—îndreptându-se în cele rĕmase, prin adaogirea acelor treĭ rînduri şi prin înlocuirea frontispiciuluĭ cu unul maĭ îngust.

De altfel exemplarul cu data de 1641 are la sfîrşit ca şi cele-lalte aceeaşĭ notiţă finală, în care se spune că acéstă carte s'a tipărit în 1643 (v. maĭ sus, p. 141 şi 143).

Din tóte acestea resultă că Cartea românéscă de învăţătură a Mitropolituluĭ Varlaam a început a se tipări în 1641 şi că s'a terminat în anul 1643.

Adaugă la bibliografie:

B. P. Hasdeŭ, *Cazania moldovenéscă a mitropolituluĭ Varlaamŭ din 1643*, în *Col. l. Traian*, I (1870), 15 şi urm.

Gavriil Hango, *Carte românéscă de învĕţătură*, în *Telegraful Român* (Sibiiŭ), din $^{3}/_{16}$ Decembre 1902.

1656.

64. Catechismu calvinesc, Bălgrad (Alba Iulia) 1656, p. 207.

Canonicul I. M. Moldovanu ne comunică următórea notiţă asupra exemplaruluĭ aflător în biblioteca d-sale:

„Сѣѫтѣлѣ Катихизмѣшѣлѣи къ рѣспѣнсѣ, деи̇ скриптѣра сѣтѣ. ѧ потрѝка рѣспѣнсѣлѣй а доѧш цѣр̃, фѣраж скриптѣраж сѣтѣ“.

„Urmézĕ îndată textul (pe paginele 1-235).

„Apoĭ:

„ишн сѧѣ типѣрнт ѧ читате ѧ Бѣлград. Ѣ лѣт ѡ рож христова ѧхнѕ мца ювіе ѯ днь“.

„8^{0} mic de 8·13 cm. Are signaturele Я—Н.

„Urmézĕ:

„Чиннѣл, шн ѧкъцътѣраж пре скѣрть, ѧ сфѝтєл Таннє“.

„Tratézĕ: Botezul, cina Domnuluĭ, căsătoria. Urmézĕ rugăciunĭ diverse pag. 237-373.

„E continuarea „Scutuluĭ“ şi are signaturele О—Ѡ, iar la fine:

„влѣт ѧхнѕ. Кор. Гєwр. Мwл“.

1685.

84. Cĭaslovĕţŭ, Bĕlgrad (1685), p. 279.

După ultimele cercetărĭ resultă că Varlaam a fost ales Mitropolit al Bĕlgraduluĭ în anul 1685,—prin urmare şi data tipăririĭ acestuĭ Cĭaslovĕţ trebue pusă în acest an.

Dr. Augustin Bunea, *Vechile episcopiĭ românescĭ a Vaduluĭ, Geoagiuluĭ, Silvaşuluĭ şi Bălgraduluĭ*, Blaş 1902, p. 140.—N. Iorga, *Sate şi preoţĭ din Ardeal*, Bucureştĭ 1902, p. 346.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1687.

85. Rănduiala diaconstvelor, Bĕlgrad 1687.

P. 280, în rîndul penultim, înlocuesce cuvîntul *scriitor* cu *turnător* (de litere).

1690.

89. Manual în contra schismeĭ papistaşilor, Bucurescĭ 1690.—Grecesce.

Traducerea primelor 4 rînduri de la p. 298 trebue îndreptată astfel:

Din acéstă causă mulţĭ aŭ voit să împiedice tipărirea acesteĭ cărţuliĭ a rĕposatuluĭ Maxim, fiind-că spune adevĕrul gol şi curat; dar adevĕrul a învins şi Dumneḑeŭ s'a îndurat, şi aşa se tipăresce întru amintirea înţelepţilor şi pentru luminarea şi edificarea tuturor pravoslavnicilor.

1699.

115. Chiriacodromion, Bĕlgrad 1699,—p. 382.

Pe ultima fóie (415):

„Typăritu-s-au acĭastă Dumnezăĭască Carte în sfnta Mitropolie în Belgrad, Hramul sfnteĭ Troiţă. Şi [s-au început în luna luĭ] Martie [în] întâĭa zî (ѕѣ). [In anu] 1699. Şi s-au săvărş[it] în Luna luĭ [....]mvrie în 20 de zîle (кѣ), ĭară întru acestaş an.

„Urmaré azbuchilor ce arată trataziĭ cărţiĭ aceştiĭa:

„**Ѩ Б Е Г Д Ѳ Ж Ѕ З Ѭ І К Л М Н О П Р Ѳ Т Ѹ Ф Х Z Ы Ь Ѣ Ю Ѫ Ѭ Ѧ Ѯ Ѱ Θ Ѵ Ѧ Ц.**

„Acésté toate îndoite şi de doao ori agĭungându-ş sfârşitul, (însă la a doao lipséşte Ц.), ĭară a treĭa oară până la Ѧ s-au săvărşită. Facŭ de toţĭ trataziĭ 104".

„In ce chipŭ cerbulŭ doréşte de izvorulŭ celŭ réce
Şi streinulŭ de moşie-şŭ, cândŭ aĭuré petréce,
„Şi ca celŭ ce-ĭ de furtună pre mare pré suparatŭ
Şi să roagă de pururé să vază pământŭ uscatŭ,
„Asémené typografulŭ pentr-a cărţiĭ sfârşire,
Luĭ Dumnezău dă laudă, cântare, mulţămire".

1700.

118. Invăţăturĭ creştinescĭ, Snagov 1700,—p. 390.

In loc de *traduse,* citesce *tipărite* de Gheorghe Radovicĭ.

1701.

124. Penticostar, Buzĕŭ 1701,—p. 412.

Titlul:

ПѲНТИКОѲТАРЇОН | Кáрѣ ѣ҃рѣ ѧтрѹ сúнѣ Слѹжба чѣ й съ кѹ- | вúнѣ лѣй. | Кáрѣ âкѣмь ѧтжю сав типърúт, днинь | Порѹника, шй тóатъ келтѹúла, | Прѣ лѣминáтѹлѣй Дóмнь, Іѡ҃: | КѾНѲСТѦНТѬНЬ БѦѲѦРúѢъ | КОѢКОДѦ. | Митрополúт

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

фїинд â тѣатъ Цара, Кѵр : | ѲЄѠДОЄІЄ. | Шй сав типърит ѧ сфнтъ Ѳѳкопіе де ла Ѳѳз : | ѦЙнзлъ де ла зидйрѣ лѣмїй : ѧзѳ.

1702.

131. Invăţătură de şapte taine, Buzĕŭ 1702,—p. 435.

Din acéstă carte s'a tipărit o ediţiune specială pentru Moldova. Textul este acelaşĭ. Chiar şi însciinţarea tipărită ca prefaţă este identică, afară de numele mitropolituluĭ: „Antonie, Archiepiscopŭ şi Mitropolit a toată Moldaviĭa", în locul luĭ Theodosie.

132₁. Molitvele vecernieĭ, (Buzĕŭ), 1702.

O broşură în-4⁰ de 20 foĭ numerotate, tipărite cu roşu şi negru, cu caracterele şi ornamentele *Liturghieĭ* din acelaş loc şi an. Fără titlu. La sfirşit, pe f. 20 v., sĕ citesce:

„Tipăritu-s-au acesti Trataji, cu molitvele carele le cetescŭ Preoţiĭ séra la Psalmulŭ celŭ de Vecernie şi la psalmiĭ utrăniĭ şi cu alte rânduĭale ale vecernieĭ şi ale utr(ă)niĭ, cu blagoslovenïïa şi cu porunca a Părinteluĭ Kyr Theodosie Mitropolitul a toată Ţara Ugrovlahieĭ. Lét 7210".

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

137. Ceaslov grecesc şi arăbesc, tipărit de Antim, în Bucurescĭ, 1702,—p. 442.

Găsind un exemplar complet, reproducem acĭ şi începutul întâieĭ prefeţe:

Τῷ Εὐσεβεστάτῳ ἐκλαμπροτάτῳ Ὑψηλοτάτῳ τε, καὶ Γαληνοτάτῳ Αὐθέντῃ, καὶ Ἡγεμόνι Πάσης Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Κωνσταντίνῳ Μπασαράμπᾳ Βοεβόνδα, τῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτῳ υἱῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, Ἀποστολικὴν εὐλογίαν, καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν.

Ὁ μὲν Δαβὶδ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος καὶ μέγας ἐν προφήταις καὶ Βασιλεῦσιν, ἐξετάζωντας διαπαντὸς τὴν τῶν ὄντων εὐαρμοστίαν, καὶ τὴν τοῦ ἀριστοτέχνου Θεοῦ πάνσοφον δημιουργίαν, καθὼς τὸ ὁριζει καὶ μοναχός του· ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν τοῖς ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων, ἐκπληττόμενος ἐπὶ πᾶσιν ἐβόα λέγων, ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ὁ δὲ μέγας καὶ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρθεὶς, καὶ ἀκούσας ἐκεῖνα τὰ θεῖα καὶ ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι· ἐρευνῶντας καὶ αὐτὸς μὲ πολλὴν ἀκριβολογίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γινομένην τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οἰκονομίαν τε καὶ κηδεμονίαν, καὶ αὐτὸς ἐκπληττόμενος ἐπὶ πᾶσιν ἐβόα λέγων· ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Καὶ πρεπόντως θαυμάζουσιν καὶ ἀποροῦσιν οἱ τοιοῦτι ὅσον ὑψηλότατοι καὶ ἂν εἶναι εἰς τὰ θεῖα καὶ εἰς τὴν γνῶσιν καὶ σοφίαν τῶν ὄντων. Διότι πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ πεπλασμένη καὶ κτιστὴ σοφία καὶ γνῶσις οὐ μόνον ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ κἂν Ἀγγελική τις εἴη καὶ ὑπερκόσμιος, νὰ φθάσῃ καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπεράπειρον τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ γνῶσιν. καθ' ἣν εὐταξίαν ἐδημιούργησεν καὶ διακυβερνᾷ τὰ πεπρωμένα του. Ἐγὼ δὲ ὁποῦ δὲν ἔχω καμίαν σύγκρισιν μὲ τοὺς τοιούτους θείους ἥρωας προφήτας, καὶ ἀποστόλους, ἀφήνωντας εἰς ἕνα μέρος ἐκεῖνα τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀκατανόητα κρίματα τοῦ Θεοῦ, θαυμάζω καὶ ἀπορῶ εἰς τὸ πέλαγος τῆς Θεοφρουρήτου καὶ Αὐθεντικῆς σου μεγαλονοΐας, καὶ πανσόφου οἰκονομίας καὶ διοικήσεως. ὁποῦ νοῦς ἀνθρώπου δὲν φθάνει νὰ καταλάβῃ, καὶ νὰ κατανοήσῃ τὴν πάνσοφον αὐτῆς ἐμπειροτάτην το καὶ φιλανθρωποτάτην κυβέρνησιν· ἀνεφάνησαν καὶ ἄλλοι τινὲς κατὰ τοὺς παλαιοὺς καιροὺς καὶ χρόνους ἀξιομνημόνευτοι καὶ ἡρωϊκώτατοι ἄνδρες καὶ ἡγεμόνες καὶ Βασιλεῖς, αμὴ δὲν εὑρίσκομεν

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

εἰς ἐκείνους ἐφάμιλλον πολιτείαν καὶ σύγκρισιν ἰσοτάλαντον μὲ τὴν πανθαύμαστον ὑμῶν Ἡγεμονίαν τε καὶ κηδεμονίαν.

Prea piosuluĭ, prea strălucituluĭ, prea înălţatuluĭ şi prea luminatuluĭ Domn şi Stăpânitor a tótă Ungro-Vlahia, Domnuluĭ Domn, Ioan Constantin Voevod, prea iubituluĭ în S-tul Duh şi prea dorituluĭ smerenieĭ nóstre, bine-cuvîntare apostolică şi salutare în Christos.

David cel pururea amintit şi mare între prorocĭ şi împăraţĭ, cercetând tótă buna ordine a fiinţelor şi creaţiunea a celuĭ maĭ mare şi maĭ înţelept a luĭ Dumneḑeŭ, după cum spune şi el însuşĭ, că tótă ḑiua am cugetat la lucrările mânilor tale şi spăimântându-se despre tóte a strigat ḑicênd: Cât s'aŭ mărit lucrurile tale Dómne, tóte întru înţelepciune le-aĭ făcut! Iar marele şi Dumneḑeescul apostol Pavel, cel rădicat până la al treilea cer şi ascultând acele dumneḑeescĭ şi nespuse cuvinte, ce nu-s cu putinţă omuluĭ de a le vorbi, cercetând şi acesta cu multă scumpătate, economia şi îngrijirea săvêrşită de Dumneḑeŭ în afacerile omenescĭ, şi acesta spăimântându-se de tóte, a strigat ḑicênd: O adîncul bogăţieĭ şi al înţelepciuneĭ şi cunoscinţeĭ luĭ Dumneḑeŭ, cât de necuprinse sunt judecăţile luĭ şi nepătrunse căile luĭ! Şi în adevĕr se minunase aceştia cu cât sunt şi maĭ înalţĭ în cele dumneḑeescĭ şi în cunoscinţa şi înţelepciunea celor ce sunt. Pentru că cum este posibil ca înţelepciunea şi sciinţa omenéscă creată şi plăzmuită, dar încă şi îngerésca de ar avea-o cine-va şi supra-naturală, să ajungă şi să pricépă înţelepciunea şi sciinţa cea maĭ pre sus de marginĭ a luĭ Dumneḑeŭ, după care ordine a creat şi guvernézĕ făpturile luĭ. Eŭ, care nu am nicĭ o asemănare cu astfel de dumneḑeescĭ eroĭ, prorocĭ şi apostolĭ, lăsând la o parte acele înalte şi neînţelese judecăţĭ ale luĭ Dumneḑeŭ, mĕ minunez şi mĕ uimesc de măreţia mareĭ priceperĭ a de Dumneḑeŭ păzituluĭ, a Domnieĭ tale, şi de prea înţelépta economie şi îngrijire; încât mintea omuluĭ nu ajunge să pricépă şi să înţelégă guvernarea cea prea înţeléptă şi prea experimentată a Vóstră. Aŭ fost şi alţiĭ în eroicile şi în timpurile vechĭ vrednicĭ de amintire şi eroicĭ bărbaţĭ, Domnĭ şi Impĕraţĭ, dar nu găsim la aceia egală guvernare şi deopotrivă comparaţie cu a tot minunata vóstră Domnie şi îngrijire.

1703.

1391. Psaltire, Buzĕŭ 1703.

ѰЙЛТЙРЪ | Й ѳерничитѧвый Прр҃кѫ шй ѧпѫрать | Й ЛѪЙ ДЙБЙДЪ | кѕ кѫйтѧрилѣ лѪ Мѡсй шй | кѕ Ѱѧлмъ йзбранъ лаѵ Праздничнѣ, кѕ параклисѧл Прѣчтїй, шй кѕ Пасхалій, кѧрѣ | сѧѕ тъпърить ѧ зйлѣѣ прѣ | лѫминатѧлый Дѡмнь | Їѡ҃ КОНСТЙНТИНЬ | Басарабѫ Воєвод. | Кѕ благсвѣтїѧ прѣ сѳйцн- | тѧлый Кр҃ѣ Ѳєѡдѡсїѣ. | Кѕ мнла лѪ Дмнезѣѕ мн- | трополнт â тоатѫ Ѹгровлах. | Ѧтрѕ сѳйтѧ Ѳпскопіѣ а Бѕз | ѕзсаї. Дѣла Хс҃ ѕаѱг.

In-4⁰ de 8 foĭ fără numĕr şi 242 foĭ numerotate. Tipărit cu negru, iar titlul, cu roşu şi negru.

Pe verso titluluĭ Stema (v. facs. n⁰ 214) şi versurile asupra stemeĭ, cele din Molitvenicul de la 1699 (v. p. 377).

In foile liminare se maĭ află o prefaţă vorbind despre importanţa psaltireĭ şi indicaţiunĭ pentru citire. La sfîrşitul acestora se află următórea notiţă:

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„Purtătorĭu de grijă fiindŭ tipografiei, Gheorghie Nicolaovicĭ“.

Se mai află şi o gravură representând pe David, imitată după cea reprodusă la p. 410, cu următórea inscripţie:

„Măinile méle au făcutŭ organulŭ şi dégetele méle au alcătuitŭ psaltiré: şi cine va vesti Domnului mieu“.

La sfîrşitul cărţiĭ:

„Typăritu-s-au acĭastă sf(î)ntă şi D(u)mnezeĭască Psaltire, prinŭ ostenéla diorthosiriĭ smerituluĭ între Ierodiaconĭ, Grigorie Râmnicĭanulŭ“.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

150₁. Molitvenie, Rîmnic 1706.

ЕѲХОЛОГІОN
ЙДЄКЪ
МЛ̃ТЕНИК
Йкѣмь ѧтжй ѧтрачѣста кйпь тѵ̃пъ-
рйть, шй âшєзáть, дѣпъ ржндѣмла чє-
лѣй Грєчѣскь.
Дтрѳ âль йı ăн, â ѧнълцáтєй дмнíй,
â прѣ лѣминáтѣлѣй ѿблъдѣнтóрю â
тóатъ цáрд Рѣмжнѣскъ
Їѡáнн Кѡнстандйн Б: Б: Боєвóд;
Фїйндь Митрополйть цáржй, Кѵ̃р̃
Θєодóсїє:
Прин ѿстєнѣла, шй тóатъ келтѣмла,
ѿбитóрюлѣй дє Дмнєзѣѳ Кѵ̃р̃ Йндїмь
Ївирѣнѣл, Єп̃кóпѣл Ржмникѣлѣй.
Дє Мїхáй Іщвановйч Ѵподїáконѣл
Тѵпограффѣль
Л РЪМНИКЪ.
Ла ăнѣль дела Хс̃. аѱs.

In-4° de 6 foĭ şi 190 de pagine. Tipărit cu negru şi roşu, cu 26 de rînduri pe pagină.

Pe verso titlului se află stema ţĕreĭ (nº 214) şi stihurile politice din Psaltirea de la Buzĕu (1701), reproduse mai sus, p. 414, însă fără nume de autor.

Pe faţa următóre se află extrasele din sf. Scriptură despre serviciul bisericesc în limba naţională şi cunoscuta „Mărturie cumŭ că nu laste opritŭ a slujĭ Lyturghie fieşte ce pravoslavnic în limba sa“. Urméză apoĭ o prefaţă a luĭ Mihaĭ Iştvanovicĭ Ypodiaconulŭ Typograful, din care extragem următórele:

„Précinstituluĭ şi ĭubitorĭuluĭ de Dumnezeu, alŭ mieu stăpânŭ, şi de bine făcătorĭuluĭ părinte kyriu kyr Anthimŭ Ivirénulu Episcopulŭ Râmniculuĭ, cé până la pământ plecată închinăciune.

. . . . . .

„Aici în ţara noastră nu ca acelŭ eghyptenescŭ Faraò, ci celŭ blândŭ asémene luĭ Davidŭ, pré luminatulŭ, zicŭ, şi înnălţatulŭ nostru stăpânŭ şi Domnŭ Ioannŭ Constandinŭ B. B. Voevod, aflându-te şi văzându-te pre ĭubiré ta de Dumnezeu, şi cercetându-ţĭ ascuţita minte, te-au aflat vrédnicŭ şi iscusitŭ nu întru dezlegări de visurĭ (cum Faraò atuncĭ pre Iosifŭ) ci întru vederoasă şi apucătoare de mână lucrurĭ, carele văzându-le şi cu minté pricepându-le minunatul acesta

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Domn, au zisŭ (şi poate zice): au doară vom aflà omŭ ca acesta, i procĭ. Că a ce félĭu de meşterşugŭ şi lucrare iscusită nu te-aĭ arătatŭ desăvârşitŭ? De voiŭ zice în toate, nu voĭu minţì, că adevărul voĭu grăì, după cuvântulŭ Dumnezeescŭlui Pavel. Iară să lasŭ céle de toţĭ văzute şi pricepute, ci numaĭ să zicŭ de céle în totŭ locŭlŭ (au şi în toată lumé) cunoscute ale tale ostenéle şi iscusite cărţĭ şi roadele sufleteştĭ ce ne-aĭ strâns ale scripturiĭ sfinte, câte cu a Măriĭ sale chieltuĭală, câte cu a ĭubireĭ tale de Dumnezeu. Şi precumŭ acelŭ înţeleptŭ Iosifŭ au umplut eghypteneştile jitniţe de hrana vieţiĭ trupeştĭ, aşa şi ĭubiré ta de Dumnezeu aĭ umplutŭ sfintele şi dumnezeeştile besérecĭ ale ţăriĭ noastre de hrana vieţiĭ sufleteştĭ. Şi ce zicŭ numaĭ ale ţării noastre? de nu şi pre aĭuré, cândŭ şi pre ceĭ pravoslavnicĭ Arapi, cu a acestuĭaş luminatŭ Domnŭ chieltuĭală, ĭ-aĭ făcutŭ părtaşĭ bucurieĭ acestuĭ slăvitŭ meşterşugŭ alŭ Typogràfieĭ, typărindu-le şi în limba lor cărţĭ, cărĭĭ bucurĭĭ nice odinioară nu s-au fostŭ învrednicitŭ némulŭ lorŭ a vedé despre pravoslavie. Lasà céle multe carele nu ĭaste vrédnică ticăloasa mé limbă să le laude cumŭ să cuvine, ce şi acumŭ după învredniciré şi alegeré luĭ Dumnezeu şi a clirosuluĭ ţăriĭ noastre la stepena Arhierieĭ şi a păstorieĭ dumnezeeştilorŭ besérecĭ a eparhieĭ aceştiĭa a Episcopieĭ Râmniculuĭ suindu-te, n-aĭ încetat a nu lua aminte, cu ne-adormitatulŭ ochĭu alŭ minţeĭ tale, spre cercetaré şi luminaré sfintelorŭ besérecĭ şi a pravoslavniculuĭ norodŭ ce-ţĭ ĭaste încredinţatŭ, ci dinŭ dumnezeĭasca râvnă aĭ fostŭ pornit, ca şi acĭasta folositoare de suflete carte ce să numéşte Molitvenic, la lumină în limba noastră rumânéscă să o scoţĭ pentru folosulŭ de obşte. Socotindŭ ĭubiré ta de Dumnezeu, cumŭ că alalte toate ce s-au scosŭ rumânéşte până acum, spre trebuinţa preoţilorŭ şi noroduluĭ, au fostŭ de folosŭ foarte, ĭară încăş şi alte cărţĭ besérecescĭ ĭaste a slujì în vremĭ rânduite, ci putemŭ zice în totŭ cĭasulŭ, căriĭa lauda şi vredniciĭa ĭĭ ĭaste mare, avândŭ într-ânsa cuprindere de lucrurĭ minunate, carele ceĭ înţelepţĭ pravoslavnicĭ socotindu-le vorŭ vedé şi vorŭ pricépe. . . . . .

. . . . . .

„Caré, cumŭ zicŭ, acĭasta socotindu-o cu toată chieltuĭala ĭubiriĭ tale de Dumnezeu, încă şi cu îndreptaré cuvintelorŭ de pe grecie în limba noastră aĭ nevoitŭ, şi aĭ făcutŭ multă ostenélă de o aĭ aşăzatŭ, şi încă câte nu s-au aflatŭ maĭ de nainte scoase rumânéşte, de iznoavă le-aĭ tălmăcitŭ, şi aşa precumŭ să vède întocmită cumŭ maĭ susŭ amŭ zisŭ, toată chieltuĭala puindŭ, poruncit-aĭ mie nevrédniculuĭ tău ucenicŭ de o amŭ typărit.

„Pentru acéĭa dară ca ale tale dintru ale tale, ĭubireĭ tale de Dumnezeu o aducŭ şi o închinŭ, ca celuĭa ce cu cuviinţă şi cu direptate ĭaste, pentru că şi sădiré roadeĭ a acestuĭaş meşterşugŭ dinceputŭ până la sfârşitŭ îmŭ ĭaste dela iubiré ta de Dumnezeu, că alt ne fiindŭ vrédnicŭ a aduce să facă căzuta mulţămită, mă rogŭ să cauţĭ cu ochĭu blândŭ spre ostenéla ce amŭ făcutŭ la typăriré eĭ, priimindu-o ca şi Hs. ceĭ doĭ banĭ aĭ văduveĭ, carele să păzéscă pre sfinţiĭa ta, şi să te feréscă ca lumina ochĭuluĭ suptŭ acoperemântul mileĭ sale ceĭ putérnice întru anĭ mulţi şi buni, véselŭ şi sănătosŭ.

„Alŭ ĭubiriĭ tale de Dumnezeu totŭ de una micŭ şi plecatŭ robŭ, gata întru slujbă

„Mihaĭ Iştvanovicĭ Ypodiaconul
„Typograful.“

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Urmézĕ apoĭ tabla de materiĭ.

Volumul acesta cuprinde treĭ gravurĭ: una, semnată ıwannкн, representând pe Christos réstignit; a doua fără semnătură representând pe sf. Ioan Gură-de-aur, şi a treia, pe sf. Vasile, semnată δημητριος şi anul 1698 (v. facs. 247, p. 438).

Pepp, *Disertaţie*, 72. — Picot, *Anthime*, 549.

1571. Evanghelie georgiană, tipărită de Michail Iştvanovicĭ, la Tiflis, 1709.

In afară de *Liturghierul* georgian, descris la n° 161, p. 483, s'a maĭ tipărit şi un *Evangheliar* în aceeaşĭ limbă şi în aceleaşĭ condiţiunĭ, cu un an maĭ nainte, pe care nu-l cunosceam decât din citaţiunea luĭ Bakradže. Găsind două exemplare complete, putem da aci descrierea cărţiĭ.

D-l A. M. Dirr, elev al Şcoaleĭ de limbĭ orientale din Paris, actualmente la Temir-Chan-Şura, în Daghestan, a avut amabilitatea de a traduce pentru noĭ titlul şi prefeţele acesteĭ cărţĭ pe carĭ le publicăm acĭ în facsimile şi în traducere francesă.

Cartea este un in-folio mic de 5 foĭ fără număr şi 303 pagine, tipărit numaĭ cu negru, pe două coloane cu 33 de rînduri în coloană.

Titlul, reprodus în facsimile la n° 279, sună astfel în traducere:

Evangile Saint et Divin[1]).

Voici un nouveau et premier imprimé en langue géorgienne. A l'époque de l'élevé et distingué roi de Géorgie George, descendant d'Esaïe, de David et de Salomon,

Par les soins et la liberalité de l'orthodoxe et eclairé administrateur de Géorgie, le prince et seigneur Wakhthang, fils de Levan, a été edité ce livre, (sorti) de la main de Nicolas le moine, fils d'Orbeli.

L'imprimeur: Michel fils d'Etienne, Hongro-Roumain.

Ville de Tiflis.

Date: Apr. Chr. 1709.

Pe verso titlului, se află următórele (facs. n° 281):

A la louange de la Sainte Trinité! Moi, Prince Wakhthang, descendant de David[2]), petit fils du célèbre et glorifié roi Wakhthang, neveu du célèbre roi Artchil et du très distingué roi de Géorgie George, fils du très honoré Levan, et administrateur de Géorgie, j'ai amené un imprimeur de Roumanie et j'ai installé une imprimerie comme prix de délivrance des âmes des rois sus-mentionnés, de celles de mon père et de ma mère, pour la consolation de mon âme et de celle de ma femme Rusidan, fille du maître des Tcherkesses et pour l'éducation de mes fils et de mes filles.

Urmézĕ apoĭ o pagină albă şi tabla de materiĭ pe treĭ pagine. Pe pagina a patra, în amîndouĕ exemplarele nóstre, se află următórea notiţă manuscrisă, cu iscălitura autografă a Mitropolituluĭ Antim:

„Acĭastă Sf[ĭ]ntă Carte a D[u]mn[e]zeeştiĭ Ev[an]g[he]liĭ,

„Caré cu închinăcĭune să aduce Innălţimiĭ tale, pré luminate Doamne, ĭaste roada cé noao care pămîntul Iverilor adăpându-să din râul înpărăteştilor tale daruri, întru acestu an au odrăslit, luîndŭ şi acestŭ pămîntŭ norocire să se înbogăţéscă cu tiparele limbiĭ sale, — precum cu tiparele arăpeşti s-au înbogăţit Araviĭa, cu céle ellineşti Elada, şi cu céle rumâneşti Ungrovlahiĭa, — mulţemita o

[1]) Lu par M. Takaichvili, de Tiflis.

[2]) Les rois de Géorgie prétendent tous être descendants de David et de Salomon. (A. M. Dirr).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

aduce la Mărĭa ta, ca şi céle-lalte treĭ eparhiĭ: de vréme ce credincĭoasa şi creştinésca-ţĭ mare însufleţire au stătut a fi râul cel cu curgerile de aur, dintru carele au curs acéste patru izvoară, ale Rumânilor, ale Ellinilor, ale Aravilor, ale Iverilor tipare,—asémené râuluĭ celuĭ dintâĭ al grădiniĭ desfătăriĭ, dintru carele au eşit céle patru rîurĭ, Fison, Gheon, Tigr şi Efrat; însă cu acest fel de despărţélă: că cu acéle ape ale rîurilor acelora au odrăslit pământul roduri stricăcĭoase şi trecătoare: Iară adăpările tiparelor carele cunoscŭ începătura din vitejasca-ţ voinţă, dau petutindené stătătoare şi véclnică rodire. Şi pentru acĭasta va rămîné Mărieĭ tale şi slava, şi pomeniré nemuritoare, de vréme ce ĭaste izvorul şi pricina acestuĭ bine.

„Maĭ 21, lét 7218.

„Al Mărieĭ tale întru Hs. rugătorĭu, smeritul Mitropolit al Ungrovlahieĭ,

„Anthim".

Prefaţa tipografuluĭ se află pe faţa următoare (facs. 280) şi sună astfel în traducere francesă:

Que tous les lecteurs se réjouissent.

D'abord la cause de cette affaire étrange. Et avec l'assistance de Dieu j'ai installé une imprimerie dans votre pays. Béni soit le célèbre et éclairé administrateur de Géorgie, le prince et maître Wakhthang[1]).

Vous, habitants de Géorgie, qui craignez Dieu et qui êtes gracieux, voici l'affaire dont je veux vous parler: Je possède maintenant des lettres et autres choses nécéssaires pour une imprimerie, en nombre suffisant. Le gérant et le directeur (de cette imprimerie) c'est moi, votre serviteur. Nous avons imprimé avant tout le livre saint, l'Evangile. Avec humilité je vous supplie tous, grands et petits, ne me tournez pas en dérision si vous y trouvez des fautes dans les mots ou dans les lettres. Car j'étais étranger dans ce pays et je ne connaissais pas votre langue. Et ceux qui sont mes serviteurs (élèves) étaient également inexpérimentés dans cette chose. Et moi, je n'avais pas vu la Géorgie (auparavant) de même que mes ouvriers. Je vous prie de me pardonner pour qu'il vous soit pardonné un jour. Car il a été ordonné: pardonnez et il vous sera pardonné.

De la part de l'humble imprimeur de ceci. Votre serviteur qui travaille d'un coeur ardent: Michel, fils d'Etienne, Hongro-Roumain.

La începutul celor patru evangheliĭ se află nişte gravurĭ representând pe ceĭ patru evangheliştĭ; iar la sfîrşitul cărţeĭ portretul luĭ Wakhthang IV, întâĭ administrator, apoĭ rege al Georgieĭ (facs. 282). Inscripţiunea din jurul portretuluĭ a fost tradusă astfel de Dirr:

Dieu, protège dans cette vie et dans l'autre le Glorificateur de la Sainte et Consubstantielle Trinité, le Prince Wakhthang, déscendant de David, de Salomon et de Pankrate, fils de famille vertueuse, arrière-petit-fils de rois, administrateur de Géorgie et fondateur de cette imprimerie; (protège le) ainsi que sa femme, son fils et sa fille.

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

Analele Academieĭ Române, Seria II, tom. XXV, Desbaterĭ, p. 5.

[1]) C'est le roi Wakhthang IV dont le Karthlis tskhovreba dit: „Il introduisit l'imprimerie et installa la première typographie à Tiflis en 1709 et multiplia les livres saints pour que les ignorants eux-aussi puissent les lire". Il imprima aussi le premier le poème du grand poète géorgien Chotha Rusthaveli: „L'homme à la peau de tigre". (A. M. Dirr.).

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

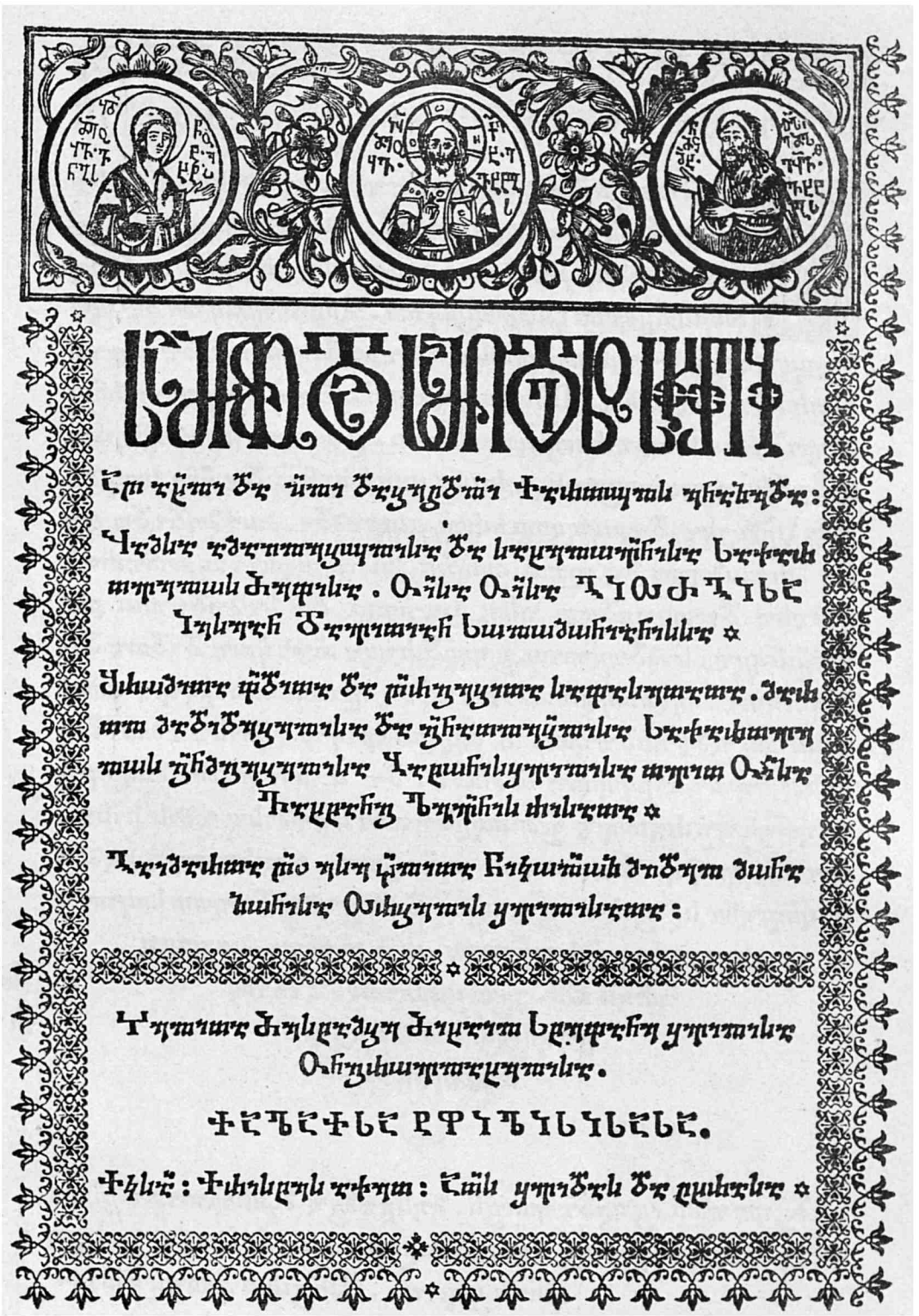

270. — Titlul *Evangheliei georgiene*, Tiflis 1709.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

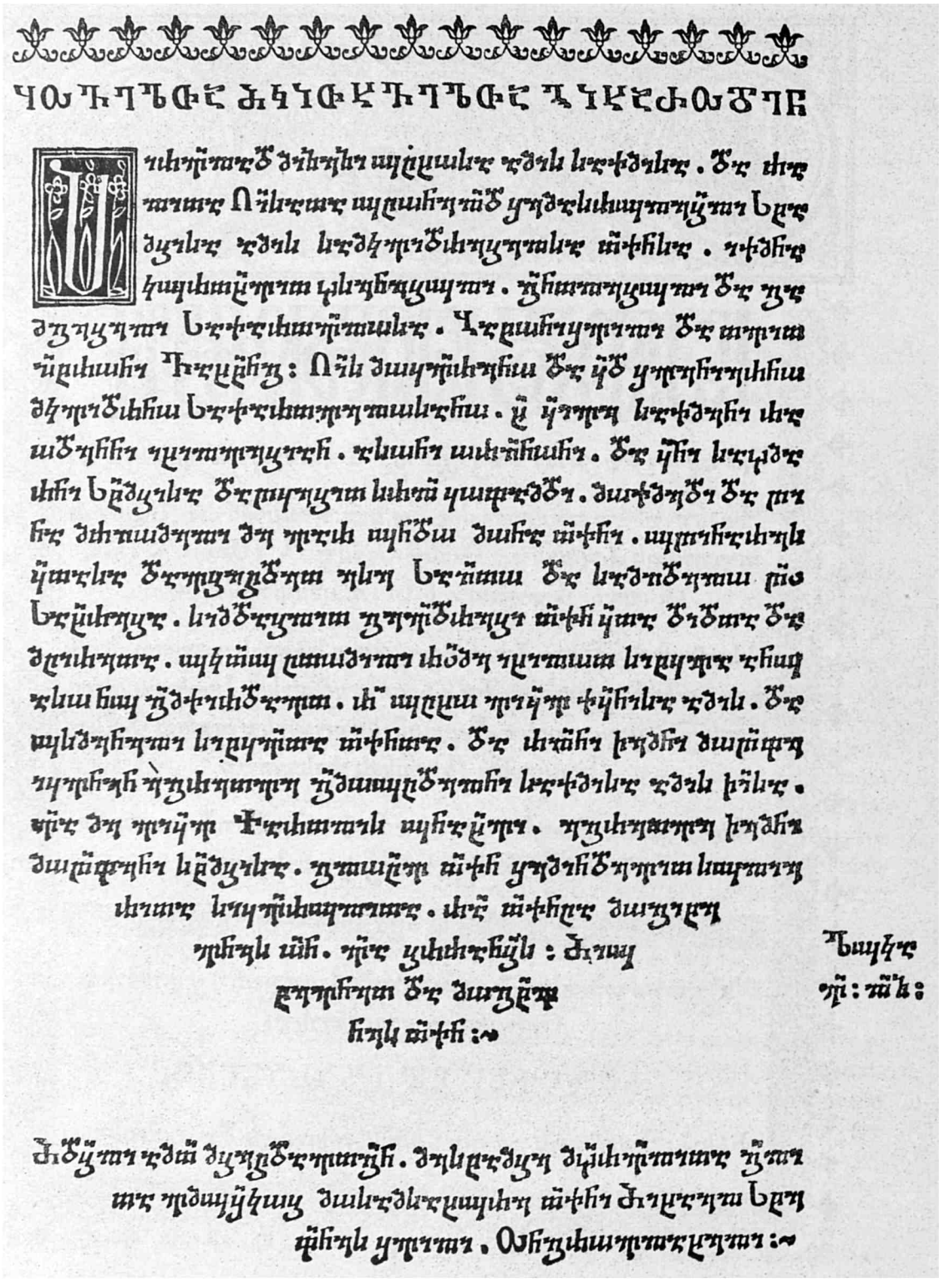

280. — Prefaţa *Evangheliei georgiene*, Tiflis 1709.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

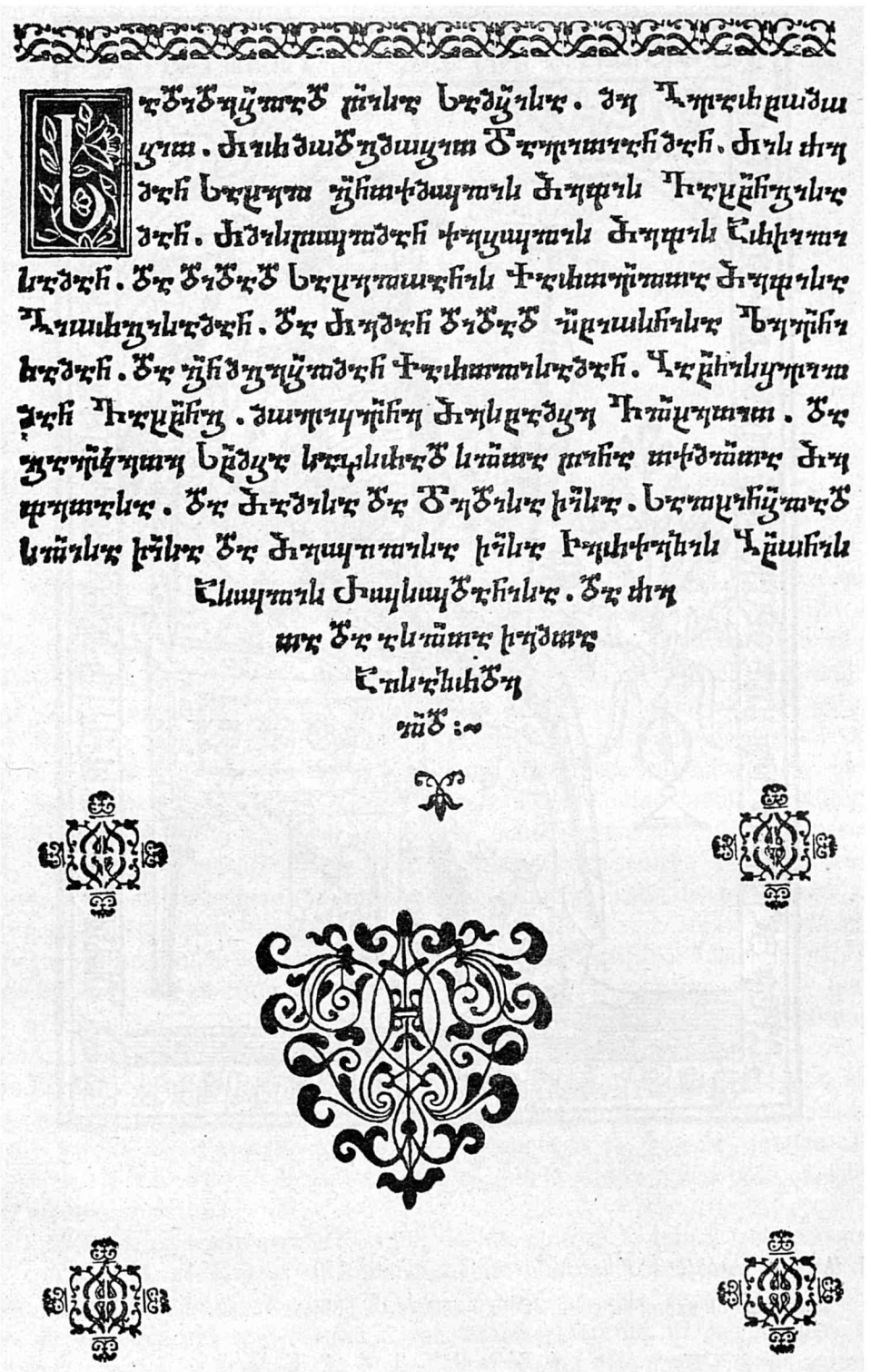

281. — Altă prefață a *Evangheliei georgiene*, Tiflis 1709.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

282. Wakhthang IV, Guvernator al Georgieĭ după *Evanghelia georgiană*, Tiflis 1709.

1710.

158. Antim, *Învăţătură besericĕască,* Tîrgovişte 1710; — p. 481.

Dobîndind un exemplar complet din acéstă carte, putem completa acì sciinţele de la p. 481. Titlul:

ДВѢЦѢТЎРЪ
БЕСЕРИЧЇСКЪ
Ла чѣле мáй требѣинчéасе, шй

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

мáй де фолóсь пентрŭ ѧкъ-
цътŭра Прéѡцилѡрь, âкŭмь
ѧтрачéста кúпъ Тŭпъритъ.
Ѧ сфйта Митрополіе ѧ
Тѫргóвиџе.
Ла ѣнŭль дела Хс̃, ѧ҃ѱ҃ї.
Съ съ дѣ ѧ дáр Прéѡцилѡрь.

In-8° mic de 7+38 foĭ, tipărite cu negru şi roşu, cu 17 rînduri pe pagină.

Pe verso titlului se află o gravură representând pe Isus Christos pe un tron, iar în fund Maica Domnului şi Sf. Ioan.

Prefaţa:

„Anthimŭ, cu mila luĭ Dumnezeu arhiepiscopŭ alŭ Ungrovlahieĭ, pré cinstitŭ şi Exarhŭ Plaĭurilor.

„Cucérnicilorŭ Preoţĭ cariĭ vă aflaţĭ în eparhia smerenieĭ noastre, tuturorŭ de obşte, de la a-tot-putérnicul Dumnezeu, vă rugăm milă, pace, sănătate, viĭaţă curată şi spăsenie sufletéscă, ĭară dela smereniĭa noastră molitvă, blagoslovenie şi ertăcĭune.

„La acĭastă stepână înnaltă a Arhierieĭ, întru caré au vrutŭ Dumnezeesculŭ darŭ să ne sue, grija cé maĭ mare şi maĭ alésă ce avemŭ, nu ĭaste alta fără numaĭ chivernisiré Besériciĭ şi spăseniĭa sufletelorŭ oilorŭ noastre celorŭ cuvântătoare, pentru carele avemŭ datorie să priveghem zioa şi noapté, că avemŭ să dămŭ séma, după cumŭ zice Pavelŭ Apostolulŭ; şi după asemănaré începătorĭulŭĭ păstorilorŭ Is. Hs., carele ş-au pus sufletul pentru oĭ, să ne dăm şi noĭ viĭaţa pentru paza turmeĭ noastre. Insă acĭastă bună chivernisélă nu putemŭ noi înşi-ne să o săvarşimŭ după cumŭ să cade de nu vomŭ avé dinŭ preună lucrători şi slujitori, cariĭ să poată ajuta la acest lucru mare, pentru căcĭ fiindŭ secerişulŭ multŭ, trebue şi lucrătorĭ mulţĭ; şi pentru căcĭ ĭaste turma mare, un păstor singur, măcar că ĭaste mare în vrednicie, şi de arŭ fi cătŭ de procopsitŭ întru politie şi iscusitŭ întru învăţătură, ĭară nu poate să le vază toate, nicĭ să le ştie toate; şi pentru acéĭa dar are pre preoţĭ şi pre Părinţiĭ ceĭ duhovniceştĭ, cariĭ slujescŭ sfinţituluĭ păstorĭu ca nişte ochĭ să vază toate, ca nişte mâinĭ să lucréze céle trebuincĭoase, şi ca nişte picĭoare să alérge cu mijloculŭ lorŭ la trebuinţa tuturor. Drept acéĭa ajutătoriĭ la acestŭ lucru mare alŭ vostru sânteţĭ voĭ, cucernicilorŭ Preoţĭ, cariĭ aveţĭ datorie neîncetată, şi cu cuvântulŭ şi cu fapta, să lucraţĭ şi să vă nevoiţĭ zioa şi noapté împreună cu păstorĭulŭ nostru pentru spăseniĭa aceştiĭ turme cuvântătoare, caré au dat-o Dumnezeu în mâĭnele noastre. Darŭ oare ce aşŭ puté nădăjduì de la voĭ? sau ce félŭ de ajutorĭu aşŭ puté să aşteptŭ dinŭ iscusiré voastră?

„Că între célé-lalte scărbe ce amŭ, de mă ránescŭ la inimă, ĭaste acĭasta cé maĭ gré, de mă intristez şi mă mâhnescŭ maĭ multŭ, că văz între preoţiĭ mieĭ atâta prostie, atâta neînvăţătură şi atâta nedumirélă, cătŭ cunoscŭ că nu puteţĭ face vre-unŭ ajutorĭu sau vre-unŭ folosŭ ticăloaseĭ turme. Şi pentru acé multă prostie a voastră şi neştiinţa la sfînta carte, m-amŭ îndemnatŭ, fiindŭ cuprinsŭ de frica Dumnezeĭască, a vă înştiinţa cu acĭastă mică cărticé, caré o amŭ împărţitŭ în treĭ părţĭ.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

„In parte cé dintâĭ s·au pus foarte pe scurtŭ oare carele dinŭ céle maĭ trebuincĭoase şi maĭ de folosŭ ale sfînteĭ Besericĭ şi ale sfîntelorŭ Tainĭ, carele sânteţĭ datorĭ să le ştiţĭ şi să le păziţĭ nu numaĭ voĭ, ce şi bieţiĭ creştinĭ prinŭ mijlocului vostru.

„In parté a doao s·au pusŭ învăţătură asupra Ispovedanieĭ, ca să ştie fieşte care duhovnicŭ cumŭ să cade să îndrepteze şi cu ce mijlocŭ trebue să ispovedniască pre ceĭ ce voiŭ venì la dânsulŭ.

„In parté a treĭa s·au pusŭ învăţăturĭ pentru câte lucrurĭ s·au pututŭ aflà până întru acestŭ ciasŭ, carele să facŭ cu necuviinţă şi fără de cale, şi trebue ca de acumŭ înnainte să nu să maĭ facă.

Care o pune înnainté cucernicieĭ voastre ca o masă duhovnicĭască fără de plată, în locŭ de blagoslovenie; socotindŭ cumŭ că cu acéste puţine învăţăturĭ veţĭ puté să vă săturaţĭ de lumina cunoştinţiĭ şi să ajutoraţĭ şi pre creştiniĭ ceĭ lipsiţĭ. Iară de veţĭ fi şi cu acéstĭa aşà de nesimţitorĭ, câ să nu vă puteţĭ dumerì, nicĭ să vă puteţĭ îndreptà, fiindŭ aşa de puţinèle şi fórte pre înţelesŭ şi prostéşte, atuncé să va cunoaşte că nu veţĭ să vă nevoiţĭ pentru dragosté luĭ Hs., pentru întemeĭaré Besériciĭ, pentru folosulŭ creştinilorŭ, şi pentru cinsté voastră şi maĭ vârtosŭ pentru plata ce vi s·arŭ dà de la Dumnezeu pentru ostenéla ce aţĭ face. Şi pentru acéĭa voĭ veţĭ da séma la înfricoşata şi strasnica judecată a luĭ Hs., căcĭ eu v·amŭ învăţatŭ câte sântŭ trebuincĭóse şi de folosŭ, şi mi·amŭ făcutŭ datoriĭa, după cum zice Hs. la Ioan în 15. capete: „De n·aş fi venit, şi de n·aş fi grăit lor, păcat n·ar avé, ĭară acumŭ „pricină n·au pentru păcatulŭ lorŭ“. Iară de veţĭ socotì în gândulŭ vostru cumŭ că nu le puteţĭ face acestiĭa pentru nevoile şi păsurile ce aveţĭ, cu acĭasta nemică nu veţĭ folosì, nicĭ veţĭ puté să vă îndreptaţĭ înnainté dreptuluĭ judecătoriu, că zice Domnulŭ Hs. la Matheĭu in 22 de capete: „Daţĭ ale Chesarĭuluĭ, Chesarĭu„luĭ şi ale luĭ Dumnezeu luĭ Dumnezeu“. Că pre cumŭ cére înpăratulŭ dăjdi de la supuşiĭ luĭ, aşa cére şi Dumnezeu dela creştini, şi maĭ vârtosŭ de la preoţi, credinţă şi fapte bune; de la unulŭ multă şi de la altulŭ puţină şi de la fieşte carele după putinţa sa şi după vrédniciĭa, ce i s-a datŭ. Drept acéĭa dară, să lăsaţĭ toate pricinele într-o parte, că sântŭ deşărtăcĭunĭ; şi nu vă feriţĭ de a face ostenélă, nicĭ vă daţi lenevieĭ, căcĭ veţĭ cădé în blestemŭ, după cumŭ zice sfînta scriptură la Ieremia in 48 de capete: „Blestematŭ cela ce face lucrulŭ Domnuluĭ „cu léne“. Ce siliţĭ în totŭ chipulŭ cu pohtă şi cu dragoste pentru spăseniĭa noroduluĭ creştinescŭ. Pentru ca să se învredniclască fieşte carele dintru voi să auziţĭ glasulŭ celŭ fericitŭ al dreptuluĭ platnicŭ al luĭ Hs: „Slugă bună şi cre„dincĭoasă, pre puţinŭ aĭ fostŭ credincĭosŭ, pre maĭ multŭ te voĭu pune, întră „întru bucuriĭa Domnuluĭ“. A căriĭa bucurie să vă învredniclască darulŭ luĭ Dumnezeu şi rugăcĭuné smereniei noastre“.

Pe ultima fóie:

„Tipărită în sfînta Mitropolie în Târgovişte. La anul dela zidiré Lumiĭ 7219 Noemvrie 8. De Gheorghie Radovicĭ“.

Bucurescĭ, Biblioteca Academieĭ Române.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

1713.

1641. Molitvenic, Tîrgovişte, 1713.

ЕѸХОЛОГІОN | Й҃дєкѫ | ΜΛΤΕΒΝΙΚ | Йкѣмь ѣ дѣл wрѫ Тѵ҃пѫрйтъ, дѕпх | рждѕѧла чѣлѣй Грєчєскь. | Ѧтрѕ ѣль кѳ̄. дє а҃нъ, ѣ ѧнѫлцатєй Дом- | нiй ѣ прѣ лѕминатѕлѣй ѿблажѕнтóрю | ѣ тѣатѫ Цáра Рѕмжнѣскѫ, | Їѡáнн Кѡйстандíн Б. Басарáбъ Воєвод, | Кѕ тѣатѫ кѵєлтѕѧла прѣ сфѝцйтѕлѣи | Митрополйтъ ѣль оу҃гровлáхѵєй | Кѵр̄ Йндѵмь Івирѣнѕль | Ѧ сфйта Митрополíє ѣ Тѫргóвицѵй | Ла ѣнѕль дє ла Хр̄є, ѧѱ҃ѵ. | (Дє Гєѡргѵ́є Рáдовичь).

In-4°, defectuos. Tipărit cu negru şi roşu.

Pe verso se află stema reprodusă sub nº 214 şi stihurile din Octoihul tipărit tot la Tîrgovişte în 1712.

La sfîrşitul cărţii se află următórele două notiţe:

„Cade-să a ştì, că în Molitvenicul acesta, pentru toate taĭnile şi trebile, ce să cuvin a le isprăvì Preotulŭ, s-au pusŭ, ĭară slujba la pricestaniĭa bolnavuluĭ noĭ n-amŭ pusŭ, precumŭ vedemŭ că să află în Molitvenicile sloveneştĭ, căcĭ că în izvoadele greceştĭ nu să află acĭastă rânduĭală făcută osebi, nicĭ urmézĕ a să face vre-o slujbă la acest lucru, ce numaĭ după ce mérge Preotulŭ acolò unde va fi bolnavulŭ, întâĭu trebue să-l ispoveduĭască cum să cade şi apoĭ să-l pricestuĭască cu Dumnezeeştile taĭni, zicându bolnavulŭ, de va ştì carte: Crez, Doamne şi mărturisesc, că tu eştĭ adevărat Hs. fiĭul luĭ Dumnezeu celuĭ viu. (Tot până la isfârşit). Iară neispoveduitŭ să nu îndrăznéscă Preotulŭ a-lŭ cumineca, că vorŭ cădè amândoi în osândă".

„Slavă, cinste şi închinăcĭune celuĭ în Troiţă, unuĭa Dumnezeu, carele ne-au ajutatŭ după începutŭ de amŭ ajunsŭ şi sfârsitulŭ.

„Iară ceĭ ce vă veţĭ întâmplà a cetì, bucuraţi-vă în Domnulŭ şi vă rugaţĭ pentru noĭ, şi ce greşală veţĭ aflà, veri în cuvinte, veri în slove, îndreptaţĭ cu d[u]hulŭ blândéţelorŭ, ne puindu-ne în ponosŭ, că pre cumŭ ĭaste cu neputinţă cerĭulŭ a să vedé fără de norĭ, aşà şi typarĭulŭ fără de greşală.

„Insă să ştii şi acĭasta, că de veĭ cercetà pre amăruntulŭ rânduĭalele şi tălmăciré acestuĭ Molitvenicŭ, şi de veĭ potrivì cu niscare izvoade sloveneştĭ, veri de unde ar fi typărite, şi nu să va potrivì, să nu te pripeştĭ îndată a defaĭmà, căcĭ noĭ amŭ urmatŭ Molitveniculuĭ grecescŭ, carele l-au typăritŭ Nicolae Glychì la anulŭ de la Hs. 1691. Şi după cătŭ ne-au fostŭ putinţa, şi întru înţelesŭ, şi întru rânduĭale amŭ aşăzatŭ; pre alocuré amŭ şi adaosŭ în tălmăcire pentru scurtaré limbiĭ rumâneştĭ, aşijderé şi la învăţăturĭ şi la rânduĭale pentru prostimé Preoţilorŭ şi pentru maĭ lesnele lorŭ. Iară cele ce nu s-au pusŭ nicĭ decumŭ, s-aŭ lăsatŭ, unele pentru că sântŭ arhiereştĭ, ĭara altele pentru-că nu le slujescŭ pre acéste locurĭ".

Bucurescĭ: Biblioteca Academieĭ Române.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

CĂRŢILE DESCRISE ÎN TOMUL I.

Anul	C A R T E A	Limba	L o c u l	Pag.
	1508-1588			
1508	1. Liturghier (Macarie)	slavonesce	(Tîrgovişte)	1, 513
1510	2. Octoih (Macarie)	„	„	9, 513
1512	3. Evangheliar (Macarie)	„	„	9
1535	4. Octoih	„	?	21
(1544)	5. Catechism	românesce	Sibiiŭ	„
1545	6. Molitvenic	slavonesce	Tîrgovişte	23, 513
(1546-51)	6₁. Evangheliar	„	?	513
1547	7. Apostol	„	Tîrgovişte	29, 514
„	8. Apostol	„	„	31, 515
(1550)	9. Triod-Penticostar	„	?	31, 516
1561	10. Evangheliar (Coresi)	românesce	Braşov	43
1562	11. „ „	slavonesce	„	46
(1563)	12. Apostol (Coresi)	românesce	(Braşov)	49
(1564	13. Tâlcul evangheliilor şi Molitvenic (Coresi)	„	„	51, 516
(1568	14. Psaltire (Coresi)	„	„	52
1568	15. Sbornic (Coresi)	slavonesce	?	53
1570	16. Psaltire (Coresi)	românesce	?	54
(1574)	16₁. Psaltire	slavonesce	?	526
1574	17. Octoih, partea I (Coresi)	„	?	56
1575	18. „ „ II „	„	?	60
(1576)	18₁. Psaltire	„	?	529
1577	19. Psaltire (Coresi)	slav. şi rom.	?	63
„	20. „ „	slavonesce	?	68
1578	21. Triod (Coresi)	„	?	„
„	22. Octoih mic	„	?	73
1579	23. Evangheliar (Coresi şi Mănăilă) . .	„	?	„
„	24. „ (Lorinţ Diac)	„	Bălgrad (Alba-Iulia	75
(1580)	25. „	slav. şi rom.	?	80
„	26. Psaltire	slavonesce	?	81
„	27. Octoih mic	„	?	„
1580	28. Sbornic	„	Sas-Sebeş	„
1581	29. *Evanghelie cu învăţătură* (Coresi) . .	românesce	Braşov	85
1582	30. *Paliia* (Şerban şi Marien)	„	Orăştie	93
1583	31. Evangheliar (Coresi şi Mănăila) . .	slavonesce	?	99
1588	32. Liturghier (Şerban fiul lui Coresi) .	„	Braşov	„
(1588	33 „	„	(Braşov)	101
„	34. Psaltire	„	?	102
„	34₁. Evanghelie	„	?	529

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Anul	C A R T E A	Limba	L o c u l	Pag.
	1635-1656			
1635	35. Molitvenic	slavonesce	Câmpulung	103, 529
1636	35ı. Catechism (Canisiu)	românesce	Pojon	532
1637	36. Psaltire	„	Govora	104, 532
1638	37. „	„	„	106, 532
1640	38. Catechism calvinesc	românesce	Bălgrad (Alba-Iulia)	107
„	39. *Pravila*	„	Govora	108, 535
1641	40. *Evanghelie cu învățătură*	„	Bălgrad	115
1642	41. Decretul Patriarchului Partenie . .	grecesce	Iași	119, 535
„	42. *Evanghelie învățătoare*	românesce	Govora	120
„	43. *Învățături preste toate zilele*	„	Câmpulung	125
1643	44. Antologhion	slavonesce	„	128, 536
„	45. *Carte românéscâ de învățătură Dumenecelor preste an*	românesce	Iași	137, 539
1644	46. *Evanghelie învățătoare*	„	Deal	144
„	47. *Șĭapte taine*	„	Iași	147
1645	48. Răspunsurile Mitropolitului Varlaam la Catechismul calvinesc	„	(Iași)	150
1646	49. Liturghier	slavonesce	Deal	152
„	50. *Carte românéscâ de învățătură dela pravilele împărătești*	românesce	Iași	156
„	51. Slujebnic	slavonesce	Tîrgoviște	158
1647	52. Imitația lui Christos	„	Deal	„
1648	53. Catechism calvinesc	românesce	Bălgrad	160
„	54. *Noulŭ Testamentŭ*	„	„	165
1649	55. Triod-Penticostar	slavonesce	Tîrgoviște	171
„	56. Triodul postnlui	„	„	175
1650	57. *Pogribania preoților*	slav. și rom.	„	„
„	58. Psaltire	slavonesce	Câmpulung	177
1651	59. *Mystirio saŭ Sacrament*	slav. și rom.	Tîrgoviște	178
„	60. Psaltire	românesce	Bălgrad	184
1652	61. *Indreptarea legii*	„	Tîrgoviște	190
„	62. *Tărnosanie*	slav. și rom.	„	204
(1653)	63. Diplome date de Principii Transilvaniei preoților românești	românesce	Bălgrad	206
1656	64. *Scutulŭ catichizmușului*	„	„	207, 537
	1673-1716			
1673	65. Dosofteiŭ, Psaltirea in versuri . . .	românesce	Uniev	209
„	66. „ Acatistul Născătoarei . .	slavonesce	„	215
1677	67. Pilutio, Catechism creștinesc. . . .	românesce	Roma	216
1678	68. *Chéia înțelesului*	„	Bucuresci	217
1679	69. Liturghier (Dosofteiŭ)	„	Iași	222
1680	70. Psaltire (Dosofteiŭ)	rom. și slav.	„	226
„	71. Liturghie	slav. si rom.	Bucuresci	230
1681	72. *Molitvenic de'nțeles* (Dosofteiŭ) . . .	românesce	Iași	237
1682 6	73. *Viața svinților* (Dosofteiŭ)	„	„	240
„	74. Evanghelie	„	Bucuresci	246
„	75. Nectarie Patriarchul: Intîmpinare în contra primatului Papei . . .	grecesce	Iași	251

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Anul	C A R T E A	Limba	L o c u l	Pag.
1683	76. Apostol	românesce	Bucurescĭ	258
„	77. Liturghie şi rugăciunĭ (Dosofteiŭ) .	„	Iaşĭ	262
„	78. Octoih (Dosofteiŭ)	„	„	263
„	79. *Parimiile preste anŭ* (Dosofteiŭ) . .	„	„	„
„	80. *Sicriĭul de aur*	„	Sas-Sebeş	269
„	81. Simeon, Archiepiscopul Tesaloniculuĭ: In contra eresiilor	grecesce	Iaşĭ	273
1685	82. *Cărare pe scurt*	românesce	Bĕlgrad	275
„	83. Slujba sf. Sergiu şi Bachu	grecesce	Iaşĭ	277
„	84. *Cĭaslovĕţŭ*	românesce	Bĕlgrad—	279, 527
1687	85. *Rănduĭala diaconstvelorŭ*	„	„	280, 538
1688	86. Biblia	„	Bucurescĭ	281
1689	87. Molitvenic	„	Bĕlgrad	291
„	88. *Poveste la 40 de mucenicĭ*	„	„	296
1690	89. Maxim Peloponesianul: Manual în contra schismeĭ papistaşilor . . .	grecesce	Bucurescĭ	297, 538
„	90. Meletie Sirigul: Intîmpinare la principiile catolice, — şi Dositeiŭ Patriarchul Ierusalimuluĭ: Manual în contra rătăcirĭĭ calvine	„	„	298
1691	91. *Mărgăritare*	românesce	Bucurescĭ	315
„	92. *Pravoslavnica mărturisire*	„	Buzĕŭ	321
„	93. Vasile Macedoneanul: Capitole îndemnătóre	grecesce	Bucurescĭ	324
1692	94. Slujbele S-teĭ Paraschiva-celeĭ-Nouĕ şi a S-tuluĭ Grigorie Decapolitul .	„	„	326
1693	95. Evanghelie	gr. şi rom.	„	328
1694	96. Psaltire	românesce	„	335
„	97. Dositeiŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ: Manual contra luĭ Karyophylles	grecesce	Iaşĭ	337
„	98. Ioan Eugenicos: Discurs contra hotărîreĭ sinoduluĭ dela Florenţa . .	„	„	338
„	99. Volumul împăcărĭĭ	„	„	„
1696	100. Catechism catolic	românesce	Sâmbăta-Mare	339
„	101. *Cĭaslovĕţŭ*	„	Sibiiŭ	„
„	102. Orânduiala slujbeĭ S-ţilor Constantin şi Elena	„	Snagov	341
1697	103. Evanghelie	„	„	343
„	104. Tâlcuirea liturghieĭ	„	Iaşĭ	344
„	105. Triod	slav. şi rom.	Buzĕŭ	347
„	106. Antologhion	grecesce	Snagov	„
„	107. Ioan Karyophylles: Manual despre câte-va nedumeririĭ	„	„	349
„	108. Antim Ivireanul: Discurs panegiric despre Impĕratul Constantin . . .	„	„	350
„	109. Gramatică slavonéscă	slavonesce	„	351
1698	110. Dimitrie Cantemir: *Divanulŭ sau Gâlcĭava înţeleptuluĭ cu lumĭa*	rom. şi gr.	Iaşĭ	355
„	111. Mineiul	slav. şi rom.	Buzĕŭ	365
„	112. Tomul dragosteĭ asupra Latinilor.	grecesce	Iaşĭ	369

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Anul	CARTEA	Limba	Locul	Pag.
1699	113. Bucóvnă	românesce	Bĕlgrad	369
„	114. Maxim Peloponesianul: *Carte sau Lumină*	„	Snagov	370
„	115. *Chyriacodromion*	„	Bĕlgrad	372, 538
„	116. Molitvenic	slav. şi rom.	Buzĕŭ	377
„	117. Mărturisirea credinţeĭ ortodoxe, şi Expunere despre cele treĭ virtuţi.	grecesce	Snagov	378
1700	118. *Învăţăturĭ creştineştĭ*	românesce	Snagov	390, 538
„	119. *Floare darurilor*	„	„	393
„	120. Octoih	slav. şi rom.	Buzĕŭ	395
„	121. Triod	„	„	402
„	122. Psaltire	grecesce	Snagov	409
1701	123. Molitvenic	slav. şi rom.	Buzĕŭ	411
„	124. Penticostar	„	„	412, 538
„	125. Psaltire	românesce	„	414
„	126. Sevastos Chimenitul: Eortologiu .	grecesce	Snagov	417
„	127. Ştefan Brâncoveanu: Cuvînt panegiric la marele Constantin	„	Bucurescĭ	419
„	128. Ştefan Brâncoveanu: Cuvînt panegiric la martirul Ştefan	„	„	421
„	129. Proschinitarul sfîntuluĭ Munte . .	„	Snagov	422
„	130. Liturghier	gr. şi arăb.	„	423
1702	131. *Învăţătură... de şapte taine*	românesce	Buzĕŭ	433, 539
„	132. Liturghie	slav. şi rom.	„	435
„	132₁. Molitvele vecerniel	„	(Buzĕu)	539
„	133. *Pănĕ pruncilor*	românesce	(Bĕlgrad)	440
„	134. Slujba cuviósel Matrona Hiopolita.	grecesce	(Bucurescĭ)	„
„	135. Şt. Brâncoveanu, Cuvînt panegiric la martirul Ştefan, ed. II	„	Bucurescĭ	441
„	136. Chrisant, Patriarchul Ierusalimuluĭ: Cuvînt de laudă despre preoţie .	„	(Bucurescĭ)	„
„	137. Ciaslov	gr. şi arăb.	Bucurescĭ	442, 539
1703	138. Catechism	românesce	Cluj	447
„	139. Noul Testament	„	Bucurescĭ	448
„	139₁. Psaltire	„	Buzĕŭ	540
„	140. Sevastos Chimenitul: Învăţăturĭ dogmatice a bisericeĭ Răsăritului.	grecesce	„	450
„	141. Serviciul sfinţireĭ bisericeĭ	„	„	451
„	142. Ştefan Brâncoveanu: Cuvînt panegiric la adormirea Născătoareĭ . .	„	„	452
„	143. Ciaslov	slavon. (?)	?	454
1704	144. Apostol	slav. şi rom.	Buzĕŭ	„
„	145. Radu Brâncoveanu: Cuvîntare la patima cea mântuitoare	grecesce	Bucurescĭ	457
„	146. Plutarch: Paralele, traduse de Constantin Brâncoveanu	„	„	460
1705	147. Antologhion	slav. şi rom.	Rîmnic	462
„	148. Slujba sfîntuluĭ Visarion	grecesce	Bucurescĭ	463
„	149. Tomul Bucurieĭ	„	Rîmnic	„
1706	150. *Adunare slujbeĭ a adormireĭ Născătoareĭ de Dumnezeŭ*	slav. şi rom.	„	467

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Anul	CARTEA	Limba	Locul	Pag.
1706	150ı. Molitvenic	slav. şi rom.	Rimnic	541
„	151. Octoih	„	„	467
„	152. Gheorghe Maiota: Cuvint la patima Domnuluĭ	grecesce	„	463
„	153. Radu Brâncoveanu: Cuvint panegiric la St. Nicolae	„	„	469
„	154. Psaltire	arăbesce	Alep	„
(1707)	155. Gheorghe Maiota: Cuvint la patima Domnuluĭ	românesce	(Rîmnic)	478
1709	156. Catechism	„	Sibiiŭ	480
„	157. Serviciul bisericesc	grecesce	Tirgovişte	„
„	157ı. Evanghelie	georgiană	Tiflis	543
1710	158. Antim Ivirénul: Invăţătură bisericéscă	românesce	(Tirgovişte)	481, 548
„	159. Slujba S-teĭ Ecaterina şi Proschinitarul S-tuluĭ Munte	grecesce	Tirgovişte	481
„	160. Panoplia dogmatică	„	„	482
„	161. Liturghie	georgiană	Tiflis	483
1712	162. Octoih	slav. şi rom.	Tirgovişte	485
1713	163. *Alexandria*	românesce	(Tirgovişte)	486
„	164. Liturghiĭ	slav. şi rom.	Tirgovişte	487
„	164ı. Molitvenic	„	„	551
„	165. *Pilde filosofeşti*	românesce	„	487
„	166. Maxime filosofice	grecesce	„	489
1714	167. Chrisovul luĭ Ştefan Cantacuzino pentru ştergerea văcărituluĭ . .	românesce	(Tîrgovişte)	492
„	168. Antim: *Capete de poruncă*	„	„	„
„	169. *Sinopsisŭ*	„	Iaşĭ	494
1715	170. Ciaslov	„	Tîrgovişte	495
„	171. Liturghie	slav. şi rom.	Iaşĭ	497
„	172. Antim Ivirénul: Sfătuirĭ creştine politice	grecesce	Bucurescĭ	498
„	173. Chrisant, Patriarchul Ierusalimuluĭ: Despre oficiĭ, clericĭ, etc.	„	Tîrgovişte	499
„	174. Ioan Damaschin: Arătarea credinţeĭ ortodoxe	„	Iaşĭ	501
„	175. Dositeiu. Patriarchul Ierusalimuluĭ: Istoria Patriarchilor Ierusalimuluĭ.	„	Bucurescĭ	„
1716	176. Al. Mavrocordat: Istoria sfintă . .	„	„	509

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

PAGINE, GRAVURĬ ŞI ORNAMENTE REPRODUSE ÎN FACSIMILE

Numĕrul		Pagina
1—3, 5.	Pagine cu ornamente din *Liturghierul slavonesc de la 1508*	2—4, 6
4, 6—22.	Iniţiale din aceeaşĭ carte	6—8
23.	Pagină din *Evangheliarul slavonesc de la 1512*	10
24.	Ornament, tot de acolo	11
25.	Pagină din aceeaşĭ carte	12
26.	Pagină din *Evangheliarul tipărit în Bĕlgradul Serbieĭ 1552*	13
27—29.	Pagine din *Evangheliarul de la 1512*	14—16
30—31.	Epilogul aceleiaşĭ cărţĭ	18, 19
32—41.	Iniţiale ornate, tot de acolo	20
42—44.	Pagine din *Molitvenicul slavonesc de la Tîrgovişte din 1545*	24—26
45.	Pagină cu frontispiciu din *Triodul-Penticostar din 1550*	32
46.	Frontispiciu din aceeaşĭ carte	33
47.	Patima Mântuitoruluĭ, ibid.	34
48.	Inmormîntarea „	35
49.	Invierea Domnuluĭ, „	36
50.	Arătarea luĭ Christos înnaintea Marieĭ, ibid.	37
51.	Vindecarea paraliticuluĭ, ibid.	38
52.	Christos în templu, între învăţătoriĭ legiĭ, ibid.	39
53.	Christos cu Samarineanca la puţ, ibid.	40
54.	Innălţarea Domnuluĭ, ibid.	41
55—63.	Iniţiale ornate, tot de acolo	42, 43
64.	Epilogul *Evangheliaruluĭ romînesc din 1561*	44
65.	Frontispiciu, din aceeaşĭ carte	45
66.	Partea finală a epilogului din *Evangheliarul slavonesc de la 1562*	48
67.	Pagină din *Apostolul romînesc din 1563*	50
68.	Epilogul *Sborniculuĭ slavonesc din 1568*	51
69.	Epilogul *Psaltireĭ românescĭ din 1570*	55
70—74.	Pagine din *Octoihul slavonesc de la 1574—75*	57—59, 61, 62
75.	Epilogul *Psaltireĭ slavo-românescĭ din 1577*	64
76.	Pagină din aceeaşĭ carte	65
77—78.	Pagine din *Psaltirea slavonéscă din 1577*	66, 67
79—81.	Pagine din *Octoihul mic slavonesc de la 1578*	70—72
82.	Epilogul *Evangheliaruluĭ slavonesc de la 1579*	74
83—86.	Pagine din *Evangheliarul slavonesc din Bĕlgrad de la 1579*	76—79
87.	Pagină cu sfîrşitul epilogului *Sborniculuĭ slavonesc din 1580*	83
88.	Stema luĭ Lucas Hirscher din *Evanghelia cu învăţătură din 1581*	86
89.	Pagină din aceeaşĭ carte	87
90.	Pagină cu sfîrşitul prefeţeĭ *Palieĭ de la 1582*	96
91.	Epilogul *Liturghieruluĭ slavonesc din Braşov, 1588*	100
92.	Ornament din aceeaşĭ carte, reprodus şi în *Liturghierul* de sub No. 33	101

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Numĕrul		Pagina
93.	Ornament din acesta al doilea Liturghier	102
94.	Finală, representând stema Braşovuluĭ, din *Evanghelia cu învăţatură, 1581*	„
95.	Frontispiciu din *Antologhion, Câmpulung 1643*	103
96.	Ornament, tot de acolo	104
97.	„ din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648*	106
98.	„ din *Antologhion, Câmpulung 1643*	107
99.	„ din *Cazania* luĭ Varlam (Iaşĭ 1642), reprodusă şi în *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	„
100.	Ornament din *Cazania* de la Govora şi din cea de la Deal	108
101.	Stema Basarabilor din *Psaltirea* de la 1637, 1638, reprodusă în *Pravila* de la Govora 1640, *Cazania* de la Govora şi de la Deal	110
102.	Pagină din *Pravila de la Govora, 1640*	111
103.	Fragment din prefaţa ediţieĭ ardelene a Pravileĭ de la Govora	113
104.	Finală din *Cazania* luĭ Varlam, reprodusă în *Pravila* luĭ Vasile Lupu	114
105.	Frontispiciu din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648*	115
106—107.	Două pagine din prefaţa *Evangheliеĭ cu învăţătură, Bĕlgrad 1641*	116, 117
108.	Finală din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648*	118
109.	Frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	119
110.	Ornament tot de acolo	„
111.	Frontispiciu din titlul *Evangheliеĭ învăţătoare, Govora 1642*, reprodus şi în *Indreptarea legiĭ, Tîrgovişte 1652*	120
112—113.	Două gravurĭ din *Evanghelia învăţătoare de la Govora 1642:* Fiul risipitor	121, 122
114.	Pagină din aceeaşĭ carte	124
115.	Ornament din *Cazaniile* de la Govora şi Deal, reprodus şi în *Triod, Tîrgovişte 1649* şi în *Indreptarea legiĭ*	125
116.	Adormirea Maicеĭ Domnuluĭ, cu stema luĭ Mateiŭ Basarab, din *Învăţăturĭ, Câmpulung 1642*	126
117.	Frontispiciu din *Antologhion, Câmpulung 1643*	128
118.	Adormirea, din aceeaşĭ carte	131
119.	Fragment din a doua prefaţă a aceleiaşĭ cărţĭ	133
120.	Gravură, tot de acolo	134
121.	Tăierea capuluĭ Sfîntuluĭ Ioan, din *Carte românĕscă de învăţătură, Iaşĭ 1643.*	136
122.	Titlul acesteĭ cărţĭ	—
123.	Alt titlu	—
124.	Frontispiciu tot de acolo, reprodus şi în *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	137
125.	Stema Moldoveĭ din *Cazania luĭ Varlaam, Iaşi 1643*	138
126.	Săborul Maicĭĭ Domnuluĭ, tot de acolo	140
127.	Intrarea în Ierusalim, de asemenĭ	141
128.	Sf. Paraschiva şi scene din viaţa eĭ, de asemenĭ	142
129.	Sf. Ioan-cel-Nou de la Suceava, de asemenĭ	143
130.	Finală, de asemenĭ, reprodusă în *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	„
131.	Frontispiciu din *Cazaniile* de la Govora şi Deal	144
132.	Ornament-frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam, reprodus şi în *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	147
133.	Titlul cărţiĭ *Şĭapte taine, Iaşi 1644*	148
134.	Stema Moldoveĭ, tot de acolo	149
135.	Ornament din *Antologhion, Cimpulung 1643*	150
136.	„ din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	151
137.	Frontispiciu, de asemenĭ	152
138.	Gravură din *Liturghierul de la Deal (1646)* representând pe Archimandritul Ioan închinând cartea sa luĭ Mateĭ Basarab şi soţieĭ sale Doamneĭ Elena	153
139.	Sf. Vasilie-cel-Mare, tot de acolo	154
140.	Sf. Grigorie, de asemenĭ	155

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Numĕrul		Pagina
141.	Frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	156
142.	Titlul *Pravilelor împărăteşti, Iaşi 1646*	157
143.	Stema Moldoveĭ din aceeaşĭ carte	„
144.	Ornament din Cazania luĭ Varlam	158
145.	„ „ „ „ „	„
146.	Frontispiciu „ „ „ „	160
147.	Stema luĭ Gheorghe Rákoczy, din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648* şi din *Psaltirea, Bĕlgrad 1651*	164
148.	Frontispiciu din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648*	165
149.	Stema Mitropolieĭ Bĕlgradului, din *Noul Testament, Bĕlgrad 1648*	166
150.	Finală din *Cazania* luĭ Varlam, reprodusă în *Pravilele* luĭ Vasile Lupu şi în *Şapte taine*, Iaşi 1644	170
151.	Frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam	171
152.	Stema Doamneĭ Elena a luĭ Mateiŭ Basarab din *Penticostarul de la Tirgovişte, 1649*	172
153.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	175
154.	„ din *Cazaniile* de la Govora şi Deal, reprodus în *Triodion, Tirgovişte 1649, Mystirio, Tirgovişte 1651, Indreptarea legiĭ, Tirgovişte 1652* şi *Tărnosanie, Tirg. 1652*	„
155.	Titlul cărţiĭ *Pogribania preoţilor, Tirgovişte 1650*	176
156.	Ornament din *Cazaniile* de la Govora şi Deal, reprodus în *Triod, Tirgovişte 1649* şi în *Indreptarea legiĭ, Tirgovişte 1652*	177
157.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	178
158.	Stema Mitropoliţilor Ungrovlachieĭ din *Mystirio, Tirgovişte 1651*	179
159.	Botezul copilului, din aceeaşĭ carte	181
160.	Săborul Maiciĭ Domnului, tot de acolo	183
161.	Frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	184
162.	Titlul *Psaltireĭ de la Bĕlgrad 1651*	186
163.	O pagină din aceeaşĭ carte	187
164.	Ornament din *Cazaniile* de la Govora şi Deal, reprodus şi în *Chĕia înţelesului, Bucurescĭ 1678*	190
165.	Titlul *Indreptăriĭ legii, Tirgovişte 1652*	—
166.	Stema Mitropoliţilor Ungrovlachieĭ, din aceeaşĭ carte	191
167.	Intâiul săbor de la Niceea, din aceeaşĭ carte	196
168.	Al şĕptelea săbor de la Niceea, de asemenĭ	197
169.	Sf. Vasilie-cel-Mare, de asemenĭ	199
170.	Judecătorul cel drept, de asemenĭ	202
171.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam, reprodus şi în *Şapte taine, Iaşi 1644*	203
172.	Frontispiciu din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	204
173.	Ornament din *Indreptarea legiĭ, Tirgovişte 1652*	206
174.	„ din *Cazania* luĭ Varlam	207
175.	Finală din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	„
176.	Frontispiciu din *Vieţile sfinţilor de Mitropolitul Dosofteiŭ*	209
177.	Stema Moldoveĭ din *Psaltirea în versurĭ a luĭ Dosofteiu, Unicv 1673*	210
178.	Pagină cu frontispiciu din aceeaşĭ carte	211
179.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi din *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	215
180-181.	Ornamente din *Chĕia înţelesuluĭ, Bucurescĭ 1678*	216, 217
182.	Stema Mitropoliţilor Ungrovlachieĭ, din *Chĕia înţelesuluĭ, Bucurescĭ 1678*	218
183.	Titlul aceleiaşĭ cărţĭ	219
184.	Gravură din aceeaşĭ carte	221
185.	Ornament, de asemenea	222
186.	Titlul *Liturghieĭ luĭ Dosofteiŭ, Iaşi 1679*	223
187.	Finală din *Octoih, Buzĕu 1700*	225
188.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	226

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Numĕrul		Pagina
189.	Titlul *Psaltireĭ de'nţăles*, Iaşĭ 1680	227
190.	Stema Moldoveĭ din aceeaşĭ carte	228
191.	Pagină din aceeaşĭ carte	229
192.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam	230
193.	Stema luĭ Şerban Cantacuzino din *Liturghie, Bucurescĭ 1680*	231
194.	Pagină din aceeaşĭ carte	233
195.	Frontispiciu din *Noul Testament, Belgrad 1648*	237
196.	Inceputul uneĭ pagine din *Molitvenicul luĭ Dosofteiŭ*, Iaşĭ 1681	238
197.	Ornament din *Indreptarea legiĭ, Tîrgovişte 1682*	240
198.	Titlul cărţiĭ *Viaţa svinţilorŭ de Dosofteiŭ*, Iaşĭ 1682—86	241
199.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	246
200.	Stema luĭ Şerban Cantacuzino din *Evanghelia* din Bucurescĭ, 1682	247
201.	St. Ioan Evanghelistul, din aceeaşĭ carte	249
202.	Ornament din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	251
203.	Titlul *Intîmpinărĭĭ Patriarchuluĭ Nectarie*, Iaşĭ 1682	253
204.	Ornament din *Evanghelia* de la Snagov, 1697	258
205.	Sf. Luca, gravat de Ieromonachul Damaschin Gherbest, din *Apostolul* din Bucurescĭ 1683	259
206.	Titlul *Parimiilor luĭ Dosofteiŭ*, Iaşĭ 1683	264
207.	Titlul *Sicriuluĭ de aur*, Sas-Sebeş 1683	271
208.	Stema luĭ Michail Apafi, din aceeaşĭ carte	272
209.	Finală din *Octoih, Buzĕu 1700*	278
210.	Frontispiciu din aceeaşĭ carte	281
211.	Stema luĭ Şerban Cantacuzino, după *Biblia* din Bucurescĭ, 1688	282
212.	Fragment dintr'o colónă a aceleiaşĭ cărţĭ	285
213.	Stema luĭ Constantin Brâncoveanu, din *Mărgăritarele luĭ Zlataust*, traduse de fraţiĭ Grecenĭ, Bucurescĭ 1691	316
214.	Stema aceluiaş din *Pravoslavnica mărturisire*, Buzău 1691	322
215.	Pagină cu stema aceluiaşĭ din *Capitolele îndemnătóre ale luĭ Vasile Macedoneanul*, Bucurescĭ 1691	325
216.	Frontispiciu din *Evanghelia de la Snagov*, 1697 (redus)	328
217.	Titlul *Evangheliĕ greco-române*, Bucurescĭ 1694	329
218.	Pagină cu stema luĭ Constantin Basarab din aceeaşĭ carte	330
219.	Pagină cu stema Moldoveĭ din *Tâlcuirea Liturghieĭ* tradusă de Ieremia Cacavela, Iaşĭ 1697	345
220.	Frontispiciu din *Triod*, Buzĕu 1700, (redus)	355
221.	Titlul *Divanuluĭ luĭ Dimitrie Cantemir*, Iaşĭ 1698	356
222.	Trupul şi sufletul, din aceeaşĭ carte	357
223.	Stema Moldoveĭ din aceeaşĭ carte	358
224.	Pagină cu stema Mitropolieĭ Bĕlgraduluĭ, după *Chiriacodromion*, Bĕlgrad 1699.	374
225.	Frontispiciu din *Triodul* de la Buzĕu, 1700 (redus)	390
226.	Pagină cu stema luĭ Constantin Brâncoveanu din *Invăţăturĭ*, Snagov 1700.	391
227.	Stema aceluiaşĭ din *Octoihul* de la Buzĕu, 1700	396
228.	Titlul *Octoihuluĭ* de la Buzĕu, 1700	397
229.	Gravură mică din aceeaşĭ carte	398
230.	Sf. Ioan Damaschin, tot de acolo	399
231.	Titlul *Triodului* de la Buzĕu, 1700	401
232.	Invierea luĭ Lazăr din aceeaşĭ carte	402
233.	Intrarea Domnuluĭ în Ierusalim, de asemenĭ	403
234.	Intîmplărĭ din viaţa luĭ Iosif, de asemenĭ	404
235.	Feciórele purtătóre de mir, de asemenĭ	405
236.	Spălarea picióreloŗ, de asemenĭ	406
237.	Rĕstignirea Domnuluĭ Christos, de asemenĭ	407
238.	Gravură mică, de asemenĭ	408

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Numĕrul		Pagina
239.	Prorocul David, din *Psaltirea de la 1694*, reprodus în *Antologhionul de la 1697* şi în *Psaltirea grecéscă de la 1700*	410
240.	Ornament din *Triod*, Buzĕu 1700	411
241.	Sf. Constantin, după *Cuvîntul panegiric* al lui Şt. Brâncoveanu (Bucuresci 1701)	420
242.	Titlul *Liturghieruluĭ grecesc şi arăbesc*, Snagov 1701	425
243.	Ornament din *Octoih*, Buzĕu 1700	433
244.	Isus Christos, după *Învăţătură de şapte taine*, Buzĕu 1702	434
245.	Pagină din *Lithurghie*, Buzĕu 1702	436
246.	Sf. Grigorie, de asemeni	437
247.	Sf. Vasilie, de asemeni	438
248.	Ornament din *Octoih*, Buzĕu 1700	447
249.	Stema luĭ Constantin Brâncoveanu din *Noul Testament*, Bucurescĭ 1703	449
250.	Invierea Domnuluĭ, din *Apostolul* de la Buzĕu, 1704	455
251.	Evanghelistul Marcu, din aceeaşĭ carte	458
252.	Frontispiciu din *Octoih* şi *Triod*, Buzĕu 1700	467
253.	Stema luĭ Constantin Brâncoveanu din *Psaltirea arabă* de la 1706	470
254—259.	Prefaţa acesteĭ psaltirĭ, în întregime	471—476
260.	Finală din *Cazania* luĭ Varlam şi *Pravilele* luĭ Vasile Lupu	477
261.	Frontispiciu din *Noul Testament* de la 1703	478
262.	„ „ *Triodion*, Buzĕu 1700	480
263.	„ „ *Liturghie*, Buzĕu 1702	481
264.	„ „ *Triodion*, Buzĕu 1700	485
265.	Înnălţarea, după *Sinopsis*, Iaşĭ 1714	492
266.	Stema Moldoveĭ din aceeaşĭ carte	494
267.	Stema Ţĕreĭ-Românescĭ din *Ciaslov*, Tîrgovişte 1715	„
268.	Frontispiciu din *Octoih* (1700)	495
269.	Stema Moldoveĭ din *Lithurghie*, Iaşĭ 1715	498
270.	Stema luĭ Nicolae Mavrocordat din *Istoria sfîntă* a luĭ Al. Mavrocordat	509
271.	Finală din *Biblia*, Bucurescĭ 1688	512
272.	Iniţială din *Apostolul slavonesc din 1547*	514
273.	Pagina cu stema Moldoveĭ din ediţia moldovenéscă a Apostolului	515
274.	Iniţială din acelaş Apostol	„
275.	Vindecarea orbuluĭ, din *Triod-Penticostar*	517
276.	Pagină din *Psaltirea slavonească* (1574)	526
277.	Pagină din *Psaltirea slavonească* (1576)	527
278.	Pagină din *Evangheliar slavonesc* (sec. XVI)	528
279.	Titlul *Evangheliĕĭ georgiene*, Tiflis 1709	545
280—281.	Două prefeţe ale aceleiaşĭ cărţĭ	546—547
282.	Wakhthang IV, din aceeaşĭ carte	548

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

INDICE ALFABETIC

— *Titlurile cărţilor sunt tipărite cu litere cursive.* —

Abramios (Ioan): 489, 491.
Academia domnéscă din Bucurescĭ: 379, 464.
Acatistul şi paraclisul Născătóreĭ de Dumneḑeu, de Mitropolitul Dosofteĭ, Uniev 1673, — slavonesce: 215.
Achirie, protopopul varmigieĭ Henedorieĭ: 95.
Agalianul (Teodor): 338.
Agapitos, diaconul: 317.
Ακολουθία τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν ματρώνης τῆς Χιοπολίτιδος, (Bucurescĭ) 1702: 441.
Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βησσαρίωνος, Bucurescĭ 1705: 463.
Ἀκολουθίαι Παρασκευῆς τῆς νέας καὶ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου, Bucurescĭ 1692: 326. v. Βιβλίον şi Ἑρμηνεία.
Alba-Iulia, — v. Bĕlgrad.
Alep: 469.
Alexandria, (Tîrgovişte, 1713): 486.
Alexandru Vv., al Ţĕriĭ-Românescĭ, fiul luĭ Mircea Vv.: 54, 59, 67, 69.
Alexandru-cel-Bun: 265.
Alexandru Iliaş: 267.
Alexandru Lăpuşneanu: 266.
Alexicĭ (G.): 513.
Allatius (Leon): 119.
Alstedius, profesor în Bĕlgrad: 162.
Ana, Doamna luĭ Laţco: 265.
Ananie, Mitropolitul Ţĕriĭ-Românescĭ (1545): 26.
Anastasia, Doamna luĭ Duca Vv. al Moldoveĭ: 244, 265, 267, 268.
Andrean (Monachul Daniil, Panoneanul sau din ţara Panonieĭ): 190, 193, 203.
Andreĭ, tipograf: 245.
Andronic, Marele-Drungariŭ: 303.
Angelis (I. de): 216.
Antim Ivireanul, ieromonach: 325, 326, 335-337, 342-344, 347, 349, 350, 351, 353, 354, 370, 378, 379, 391, 393, 409, 410, 416, 417, 419, 421-423, 432, 442, 447, 448, 450, 457, 460, 461. Episcop de Râmnic: 462, 463, 467, 541. Mitropolit al Ungrovlachieĭ: 480. *Învăţătură besericĭască*, Tîrgovişte 1710: 481, 548; 482, 485-487, 489. *Capete de poruncă la toată cĭata besericĭască*, Tîrgovişte 1714: 492, 495, 497. Νουθεσίαι Χριστιανοπολιτικαί, Bucurescĭ 1715: 498; 500, 509, 544.
Antologhion, Câmpulung 1643: 128, 536. — Snagov 1697: 347. — Rîmnic 1705: 462.
Antonie Ruset Vv. Moldoveĭ: 245, 268.
Antonie, dascălul şcoleĭ din Constantinopol: 482.
Apafi Mihaiŭ, Craiul Ardéluluĭ: 269, 275, 279, 292.
Apostol, Mircea Vv., Tîrgovişte 1547: 29, 514. Iliascu Vv. Mold. Tîrgovişte 1547: 31, 515. — Coresi, (Braşov 1563): 49, 52. — Bucurescĭ 1683: 258. — Buzĕŭ 1704: 454.
Aristinu (Alexie): 190, 203.
Aron Vodă: 266.
Arsenie, ieromonachul: 311.
Atanasie din Cipru: 465.
— Ieromonach: 354, 365.
— Mitropolit al Dristreĭ (Silistreĭ): 482.
— Mitropolit al Ţĕriĭ Ardéluluĭ: 373, 369.
— Moldoveanul, ieromonach: 334.
— Patriarch al Antiochieĭ: 423, 430, 442-445, 476.
— Patriarch ecumenic: 481.
Atos (Muntele): 9.
Auxentie, fost Mitropolit al Sofieĭ: 451, 452.

Bachu (Martirul): 277.
Bacov (Ivan): 217, 221. Ioanichie: 402, 424, 436, 454.
Bakradže: 483, 543.
Bancĭ (Michail, tipograf): 340.
Bánffy (Gheorghe): 373.
Baranyi (Ladislau): *Pănĕ pruncilor*, (Bĕlgrad) 1702: 440.
Bariţiŭ (Gheorghe): 207.
Barnovski (Miron): 267.
Bartsai Ákos, mare Ban al Lugosuluĭ şi Caransebeşuluĭ: 161.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Basarab Vv. (Tatăl luĭ Basarab Neagoe): 17.
— (Neagoe): 7, 18, 19, 129, 288, 302.
— v. Constantin şi Brâncoveanu.
Batar, — v. Báthory.
Báthory Kristof: 75, 84, 88.
— Zsigmond: 93, 97, 100.
Bégner (Haneşŭ), — v. Benkner.
Bĕlgrad (Alba-Iulia, in Transilvania): 75, 107, 115, 160, 165, 184, 206, 207, 275, 279, 280, 291, 296, 369, 372, 440, 537, 538.
Benkner (Johannes): 45, 47, 48.
Besericanĭ: 230, 239.
Biblia, Bucurescĭ 1688: 281, 319.
Βιβλίον περιέχον τὴν Ακολουθίαν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τό τε Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου Ὄρους Σινᾶ, Tirgovişte 1710: 481.
Βίβλος ἐνιαύσιος τὴν ἁπᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, Tirgovişte 1709: 480.
Bilevicĭ (Ionaşco): 239.
Bistriţa (Mănăstirea, din Ţéra-Românéscă): 20, 265, 327.
Bogdan (I.): 80, 114.
Bogdan Vv. Mold., tatăl luĭ Ştefan-cel-Mare: 265.
— fiul luĭ Ştefan-cel-Mare: 266.
Bogomilĭ: 302.
Bojidar, — v. Vukovicĭ.
Borbanţĭ: 440.
Borcia (Acaţiu), — v. Bartsai Ákos.
Boronéi, — v. Baranyi.
Brâncoveanu (Constantin, Mare Logofat, apoĭ Domn al Ţĕrĭĭ-Românescĭ): 281, 299, 301, 308, 315, 316, 320-322, 324, 326, 328, 331, 332, 334-336, 341, 343, 348-353, 365, 366, 370, 375, 377-380, 385, 390, 393, 395, 402, 409-412, 414, 416, 418, 419, 421-423, 432, 433, 435, 441, 442, 448, 450, 452, 454, 455, 457, 460, 463, 467-471, 480-482, 485-489, 505, 541.
— Constantin, fiul, Τῶν Πλουτάρχου Χαιρωνέως ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν παραλλήλων μετάφρασις, Bucurescĭ 1704: 460.
— Preda: 469.
— Radu: Λογίδιον εἰς τὸ κοσμοσωτήριον πάθος τοῦ Θεανθρώπου Λόγου, Bucurescĭ 1704: 457. — Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν ἐν ἱεράρχαις Θαυματουργὸν μέγαν Νικόλαον, Rîmnic 1706: 469.
— Ştefan: Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν ἰσαπόστολον μέγαν Κωνσταντῖνον, Bucurescĭ 1701: 419; 420. — Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν πρωτομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Στέφανον, Bucurescĭ 1701: 421, 422. — Id. ed. II, Bucurescĭ 1702: 441. — Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὴν ἔνδοξον μετάστασιν τῆς ἀειπαρθένου Θεομήτορος, Bucurescĭ 1703: 452; 453, 482.
Braşov: 43, 45-48, 51, 54, 56, 85, 88, 99, 100, 101, 516.
Bucoavnă, Bĕlgrad 1699: 369.
Bucurescĭ: 217, 230, 246, 258, 281, 297, 298, 315, 324, 326, 328, 335, 419, 421, 440-442, 448, 450, 451, 457, 460, 463, 498, 502, 509, 538, 539.
Buitul (Gheorghe), *Catcchism* 1703: 447.
Bullinger (H.): 23.
Buzĕu: 321, 347, 365, 377, 395, 402, 411, 412, 414, 433, 435, 451, 538, 539, 540.

Cacavela (dascălul Ieremia): 344, 361, 369.
Calvin: 301, 307.
Câmpulung: 103, 125, 127, 128, 130, 133, 135, 177, 529, 536.
— Mânăstirea: 178.
Canisius (Petrus), *Catechism*, Pojon 1636: 532. — Id., Cluj 1703: 447.
Cantacuzino (Constantin, stolnicul): 288, 320, 323, 349, 350.
— Constantin, postelnicul: 303.
— Dimitrie: 288.
— Dimitrie Vv. Mold.: 245, 268.
— Ioan, Impĕratul Ţarigradului: 288, 302.
— Ioan, „Păharnic şi Domn al Traciei“: 288.
— Iordache, stolnicul: 250.
— Mateiŭ, Impĕratul: 302, 303.
— Mihaiu, spătarul: 467, 468.
— Şerban, păharnicul: 435, 437-439.
— Şerban Vv.: 231, 232, 246-248, 258, 260, 277, 281, 283, 286, 291, 303, 398, 504.
— Ştefan Vv.; Chrisov pentru ştergerea văcărituluĭ, (Tirgovişte) 1714: 492; 495, 496, 498, 500, 502.
Cantemir (Antioh Constantin Vv.): 344, 354, 359, 369.
— Dimitrie: *Divanul sau gâlceava înţeleptuluĭ cu lumea*, Iaşĭ 1698: 355; 359, 361, 363, 364.
Capisuccus (Fr. Raimundus): 216.
Carare pe scurt, Bĕlgrad 1685: 275.
Carte saŭ Lumină, Snagov 1699: 370.
Carte românéscă de învăţătură dumenecel. preste an, Iaşĭ 1643: 137, 536.
Carte românéscă de învăţătură dela pravilele împărătescĭ, Iaşĭ 1646: 152.
Caryophyllis, — v. Karyophylles.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.“; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Castriotul (Postelnicul Gheorghe): 450.
Catechism. — Sibiŭ 1544: 21. — Bĕlgrad 1640: 107. — Pojon 1636: 532: — Bĕlgrad, 1648: 160. — Roma 1677 (Vito Pilutio): 216. — Tyrnavia 1696: 339. — Cluj 1703 (Canisius-Buitul): 447. — Sibiiŭ 1709: 480. — V. *Scutul Catichizmuşuluĭ.*
Cazanie, — v. *Chiriacodromion, Evanghelie cu învăţătură* şi *Tălcul evangheliilor.*
Cetăţuia (Mănăstirea): 239, 251, 273.
Cebin, — v. Sibiiŭ.
Chĕia înţelesuluĭ, Bucurescĭ 1678: 217.
Chilia: 288.
Chiriac, tipograf: 237, 251, 280, 296, 340.
Chiriacodromion, Bĕlgrad 1699: 372.
Chrysant Notara, Patriarch al Ierusalimuluĭ: 324, 326. — Περὶ ἱερωσύνης λόγος ἐγκωμιαστικὸς, (Bucurescĭ) 1702: 441; 498 — Συνταγμάτιον περὶ τῶν ὀφφικίων, κληρικάτων καὶ ἀρχοντικίων... Bucurescĭ 1715: 499; 501, 502, 508.
Ciaslov. — (Bucurescĭ) 1703 (slavonesc): 454. — Bucurescĭ 1702 (grecesc şi arăbesc); 442, 539. — Tîrgovişte 1715 (românesc): 495.
Ciaslovĕţ. — Bĕlgrad (1685): 279, 537. — Sibiiŭ 1696: 339.
Ciolanul (Manăstirea): 43.
Cipariu (Canonicul T.): 22, 51, 52, 107, 114, 150, 206, 207, 275, 347, 516.
Ciril din Veria, Patriarchul Constantinopoleĭ: 307.
— v. Lucari.
Civetoslov, — v. Antologhion.
Cluj: 447.
Codrescu (T.): 52, 53.
Comnen (Doctorul Ioan): 379, 416, 422, 424, 442.
— Alexie: 302, 482.
— Emanuil: 302.
— Ioan: 190, 203, 302.
Constantin: 311.
Constantin Şerban Basarab (Cârnul): 217, 246, 258, 289, 319.
— Fiul luĭ Duca Vv.: 244, 268.
— Brâncoveanu Basarab Vv., — v. Brâncoveanu.
Coresi (Diaconul): 43, 45-48, 51-54, 56, 59, 60, 63, 67-69, 73, 74, 80, 81, 83, 85, 91, 99, 118, 516.
— Gheorghe, din Chios: 338, 382.
Costin (Miron): 213, 214.
Cotelerius: 114.
Cotrocenĭ: 278.
Cramoisy (Sébastien): 119.
Creţu (Gr.): 49, 52.
Cunotovicĭ (Ioan, tipograf): 135, 146.
Dabija (Eustratie): 245, 255, 267.
Dahina, Dómna luĭ Eustratie Dabija: 267.
Dăianul (Protopopul Gheorghe, notarăşul, Dăianul saŭ din Daia): 280, 340, 375.
Damaschin, de la Athos: 173.
— Episcop de Buzĕu: 454, 457.
— v. Gherbest.
Dan Vv. feciorul luĭ Basarab: 283.
Daniil Andreau, — v. Andreau.
Deal (Mănăstirea din): 123, 144, 146, 152, 158, 159.
Decretul Patriarchuluĭ Partenie, Iaşĭ 1642: 119, 535.
Del Chiaro: 486, 489.
Despina: 177.
Dimitrie Constantin Vv., — v. Cantemir.
Dimitrie logofătul, — v. Liubavicĭ.
Dimitrios, gravor: 423, 436.
Dionisie Eclesiarchul: 178.
— Monachul: 355, 365, 369.
— Patriarch al Constantinopolei: 339.
— Siracusanul, tiranul: 317.
Diplome date de Principiĭ Transilvanieĭ preoţilor românescĭ, Bĕlgrad 1653—59: 206.
Dirr (A. M.): 543.
Dl'gopolje, — v. Câmpulung.
Dobre (Popa, tipograf): 115.
Doroteiŭ, episcopul Tyrionuluĭ: 343.
Dositeiŭ, Patriarchul Ierusalimuluĭ: 213, 252, 257, 274, 290. — Ἐγχειρίδιον κατὰ τῆς καλβινικῆς φρενοβλαβείας, Bucurescĭ 1690: 298; 299, 301, 311, 319. — Ἐγχειρίδιον κατὰ Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλη, Iaşĭ 1694: 337, 338, 339. — Τόμος ἀγάπης κατὰ Λατίνων, Iaşĭ 1698: 369, 379, 381, 450, 457, 459, 463, 464. — Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Bucurescĭ 1715: 501; 502, 503, 508.
Dosofteiu, Mitropolitul Moldoveĭ: *Psăltire* (în versurĭ), Uniev 1673: 290; 212, 214. — Пречестныя Ѳкаѳїстъ, Uniev 1673: 215. — *Dumneḑăĭasca Liturghie,* Iaşĭ 1679: 222; 224, 225. — *Psaltirĭa denţăles* (slavo-română), Iaşĭ 1680: 226; 229. — *Molitvnic denţăles,* Iaşĭ 1681: 237. — *Viaţa şi petrĭacerĭa svinţilor,* Iaşĭ 1682—86: 240; 244, 245. — Liturghie şi rugăciunĭ, Iaşĭ 1683: 262. — Octoih, Iaşĭ (1683): 263. — *Parimiile preste anŭ,* Iaşĭ 1683: 263; 268, 269.
Dottrina christiana tradotta . . . dal Padre Vito Pilutio, Roma 1677: 216.
Dragoş Vodă: 265.
Duca Vv. Mold.: 214, 222-224, 226, 237, 238, 240, 242, 245, 267, 268, 273, 275, 465, 505.
Duma Ianăş, de la Borbanţĭ, *Pănea pruncilor,* (Bĕlgrad) 1702: 440.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Dumitrovicĭ (Lupin): 146.
— Tudor: 146.

Ecaterina, fiica luĭ Duca Vv.: 244, 268.
— mama luĭ Ştefăniţă Vodă: 267.
Efrem, Episcopul de Buzĕŭ: 105.
Eftimie, Mitropolitul Ţĕriĭ-Românescĭ: 54, 59, 60.
— Hamul, Patriarch: 442.
Elena: 177.
— Dómna, mama luĭ Iliaşcu Vv. Mold.: 31, 515.
— — a luĭ Mateiŭ Basarab: 104, 158, 171-174, 534.
— — a luĭ Petru Rareş: 266.
Epictet: 392.
Erbiceanu (Const.): 43, 379, 420, 442.
Ἑρμηνεία καὶ ἀκολουθία εἰς ἐγκαίνια ναοῦ, Bucurescĭ 1703: 451.
Eustratie, biv Logofăt: 150, 158.
— Mitropolitul Niceiĭ: 302.
Evanghelie: (Tirgovişte) 1512: 9; 20, 43. — (Iliaşcu Vv. Mold.) 1546-51: 513. — Coresi, rom. Braşov 1561: 43, 51. — Coresi, slav. Braşov, 1562: 46. — Coresi şi Mănăilă, slav. 1579: 73. — Lorinţ diac, Bĕlgrad 1579: 75. — Slavo-rom. (1580): 80. — Coresi şi Mănăilă, slav. 1583: 99. — Slav. sec. XVI: 529.—Greco-rom., Bucurescĭ 1693: 328. — Snagov 1697: 343. — Georgiană, Tiflis 1709: 543.
Evanghelie cu învăţătură, Braşov 1581: 85.— Bĕlgrad 1641: 115.
Evanghelie învăţătoare, Govora 1642: 120. — Măn. Deal 1644: 144.
Eugenikos (diaconul Ioan): Λόγος ἀντιῤῥητικὸς τοῦ ὁλασφήμου καὶ ψευδοῦς ὅρου, τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ συντεθέντος κατὰ τὴν πρὸς Λατίνους σύνοδον, Iaşĭ 1694: 338.
— v. Marcu.
Eusebius: 290.

Fedor Bogdanovicĭ, — v. Laţco.
Fierăştĭ: 130.
Filaret, Patriarchul Moscveĭ: 383.
Filoteiŭ Sfetagoreţul (Ieromonachul), *Învăţături creştineşti*, Snagov 1700: 391. — *Floarea darurilor*, Snagov 1700: 394.
Floarea darurilor, Snagov 1700: 391.
Florenţa: 338, 464.
Floru (Dionisie ieromonachul): 498.
Fogarasi István: 160, 162, 164.
Forró Miklos: 51, 52, 518.
Fotie, Patriarchul Constantinopoleĭ: 463.

Galata (Mănăstirea): 266.
Galetovski (Ioanichie, archimandritul Cernigovuluĭ): 220.
Gaudefroy-Demombynes: 471.
Gavriil, patriarchul: 451.
— al Filadelfieĭ: 500.
Geszti Ferencz (Ghesti Frénţi, ales hotnogiŭ Ardéluluĭ şi Ţăriĭ Ungurescĭ): 97.
Ghedeon, Mitropolit al Moldoveĭ: 498.
Ghenadie, Mitropolit al Ardealuluĭ: 83, 88, 91, 113-116, 118.
— Patriarch al Constantinopoleĭ: 500.
Gheorghe din Daia (Protopopul), — v. Dăianul.
Gheorghe Ştefan, Domnul Moldoveĭ: 150, 267.
Gherasim Timuş, Episcop de Argeş: 43.
Gherbest (Ieromonachul Damaschin, gravor şi tipograf): 258, 261.
Ghergbina: 175.
„Ghermanonisis" (Gherman de Nissa): 286.
Ghesti, — v. Geszti.
Ghica (Gr. Vv. Mold.): 255, 267.
— Gheorghe Vv. Mold.: 245.
Glĕbcovicĭ (Ioan, tipograf): 531.
Glyki (Nicolae): 551.
Γνωμικὰ παλαιῶν τινῶν φιλοσόφων, Tirgovişte 1713: 489.
Godefred: 302.
Gomioniţa (Mănăstirea): 174.
Govora: 104, 105, 108, 120, 123, 146, 532, 533, 535.
Gramatică slavonéscă (Antim), Snagov 1697: 351.
Greceanu (Logofătul Radu): 283, 291, 315, 316, 319. — *Pravoslavnica mărturisire*, Buzĕu 1691: 321, 322, 324.
— Şerban, al doilea Logofăt: 291, 315, 319, 321, 323, 326, 331, 334.
Gregoras din Dodona (Mitrofan): 463, 464, 480-483, 500, 502.
Grigorie Rîmniceanul, tipograf: 541.

Haliciul (Ἁλικία): 383.
Hango (Gavriil): 536.
Hasdeu (B. P.): 7, 23, 31.
Hazethanos din Larissa (Gheorghe): 482.
Herce Ştefan, propoveduitorĭul evangheliei în oraşul Cavăran-Şebeşuluĭ: 95.
Hessus (Johannes): 22.
Hilandar (Mănăstirea): 9, 159.
Hirscher (Lucas, judeţ al Braşovuluĭ): 85, 88, 91.
Houdas (O.): 471.
Hrăjilă Lucacĭ, — v. Hirscher.
Hurmuzios: 482.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Iacovicĭ (Stoica, tipograf): 502.
Iane (Popa; de la beséreca Şchéilor): 92.
Ianina: 379.
Iaşĭ: 119, 137, 142, 147, 156, 222, 226, 237, 240, 251, 257, 262, 263, 273, 277, 337, 338, 344, 355, 389, 497, 501, 535, 536.
— (Sinodul de la): 254, 308, 311, 313, 384.
Ieremia, patriarch al Constantinopolelĭ: 83.
Ierocliu, filosoful: 317.
Ieronim: 169.
Ignatie: 463.
— Episcop al Rîmniculuĭ: 105, 122, 145.
— Nenovicĭ, predicator al Evangheliel (în Rusia): 314.
Iliaş Alexandru, Vv. Mold.: 245, 267.
Iliaşcu Vv. Mold. (Rareş): 31, 266, 514, 515.
Iliĭa A., gravor: 138.
Imitaţia luĭ Christos, slavonesce, Deal 1647: 158.
Îndreptarea legiĭ cu Dumnezeu, Tîrgovişte 1652: 190.
Inochentie (Ieromonachul): 231, 237.
Învăţăturĭ creştineştĭ, Snagov 1700: 390.
Învăţătură de ... şapte taine, Buzĕu 1702: 433, 539.
Învăţăturĭ preste toate zilele, Câmpulung 1642: 125.
Ioachim, Patriarchul: 240, 263.
— Patriarchul Moscvelĭ: 268, 269.
Ioan, Archim., Egumenul Dealuluĭ: 152, 153.
— — de la Hurez: 467.
— Damaschin: 327, Ἔκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Iaşĭ 1715: 501.
— din Vinţĭ (Popa): 270, 276, 279, 295, 296.
— Efesianul: 450.
— Furni, egumenul Ganuluĭ: 302.
— Ieromonachul: 174.
— Postelnicul: 509, 510.
— Nomofilax: 338.
Ioanichie, — v. Bacov.
— Ierodiaconul: 482.
— Patriarch al Ierusalimuluĭ: 83.
Iorist, Mitropolitul Ardealuluĭ: 118.
Iosaf, Patriarch al Antiochiel: 83.
Iosif Ieromonach, tipograf: 280.
„Iosif Leopold, Craiul Budiĭ, Ţĕrilĭ-Ungurescĭ şi Ardealuluĭ": 339.
Iosif Constantinovicĭ, egumenul S-teĭ Boboteze (Rusia): 314.
Isaia Trofim, egumen al S-luĭ Nicolae (Rusia): 314.
Iştvanovicĭ (Mihaĭ, ipodiaconul, tipograful): 370, 375, 376, 467, 468, 469, 478, 484, 551-543.
Iuga Vv.: 265.
Iulian, Cardinal: 464.
— Paravat (apostatu): 317.
Iustinian, împĕratul: 317.
Ivan, — v. Bacov.

Jacimirskij (A.): 514.
Javorskij Ştefan, mitropolitul Rjazanuluĭ şi Muromuluĭ: 508.
Jireček (Dr. C. J.): 75.

Kalliarchos (Pantoleon): 441.
Kamengrad (Cetatea-de-piatră): 173.
Karataev: 9, 20, 29, 31, 42, 60, 68, 80, 81, 101, 106, 128, 158, 159, 177.
Karyophylles (Ioan): 337. — Ἐγχειρίδιον περί τινων ἀποριῶν καὶ λύσεων, Snagov 1697: 349; 350.
Kedrinos (Gheorghe): 317.
Kerameus (Nicolae): 465. 466.
Kiew: 383,
Kinnamos (Ioan): 464.
Kolonitz: 464.
Korydalleus (Teofil): 254, 311.
Kymenitul (Sevastos Trapezuntiul): 350, 379, 380. — Ἑορτολόγιον, Snagov 1701: 416, 417. — Δογματικὴ διδασκαλία, Bucurescĭ 1703: 450.

Lahovari (G. I.): 483.
Laţco: 265.
Lavra (Mănăstirea): 21.
Legrand (Emile): 257.
Leon Inţeleptul, împĕrat: 318, 324.
Leonid (Archim.): 106, 159.
Leopold, împăratul Austrieĭ: 464.
Létavova (Anna Doroficlovna): 246.
Ligaridi (Panteleimen): 193.
Likinios (Andreĭ): 369.
Liturghier: Macarie, 1508: 1. — Şerban, Braşov 1588: 99. — (Braşov) 101. — Deal 1646: 152. — Dosofteĭ, Iaşĭ 1679: 222. — Bucurescĭ 1680: 230. — Grecesc şi arăbesc, Snagov 1701: 423. — Buzĕu 1702: 435. — Tîrgovişte 1713: 487. — Iaşĭ 1715: 497.
Litzica (C.): 274, 278, 339, 351.
Liubavicĭ (Dimitrie Logofătul): 26, 29, 30, 31, 513-515.
Lorinţ diac: 75.
Lucaris (Ciril): 299, 307, 308, 311, 319, 382.
Lupul Bogdan, Hatmanul: 347, 354.
Lupin Dumitrovici, Popeştĭ: 147.
Luther: 307.
Lutza (Luck?), în Polonia: 464.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Macarie: 1, 6, 9, 18, 19, 31.
Macri (Ieromonachul Macarie): 338.
— Meletie: 254.
— Michail: 315.
— Visarion: 378.
Maiota (preotul Gheorghe): Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν θεόστεπτον βασιλέα καὶ ἰσαπόστολον μέγαν Κωνσταντῖνον, Snagov 1697: 350, 351, 461. — Λόγος εἰς τὸ σωτήριον πάθος τοῦ θεανθρώπου Λόγου, Rimnic 1706: 468. — *Cuvăntă la mântuitoarea patimă a Domnului nostru Is. Hs.* (Rîmnic 1707): 478, 479.
Maior (Martin): 160.
Mănăilă: 73, 74, 99.
Mangra (V.): 56.
Manul al luĭ Apostoli: 487-491.
Marcovicĭ (Ieremia): 498.
Marcu Eugenikos, Mitropolit al Efesuluĭ: 273.
Mărgăritarele s-luĭ Ioan Gură-de-Aur, traduse de Şerban şi Radu Greceanu, Bucurescĭ 1691: 315.
Maria, Doamna luĭ Bogdan Vv.: 265.
— — luĭ Constantin Brâncoveanu: 452.
— (Mariana) luĭ Petriceicu Vv.: 268.
— fiica Cneazuluĭ Vasile: 382.
— — luĭ Eustratie Dabija: 267.
Marien diacul: 93, 97.
Mateiŭ Basarab Vv.: 103-106, 108, 109, 112, 113, 120, 122, 125, 128, 129, 133, 144, 145, 151, 152, 158, 171, 174, 175, 177, 178, 190, 200, 204, 289, 302, 337, 398, 529, 530, 533, 534.
— fiul luĭ Duca Vv.: 244, 268.
Mavrocordat (Alexandru, Exaporitul): Ἱστορία ἱερὰ ἤτοι τὰ Ἰουδαϊκά, Bucurescĭ 1716: 509, 511.
— Nicolae Alexandru Vv.: 494, 498, 501, 509, 510, 511.
Maxim Peloponesianul, *Carte sau Lumina*, Snagov 1699: 370; 372. — Ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ σχίσματος τῶν Παπιστῶν, Bucurescĭ 1690: 297, 298.
Mehmet IV (Sultanul): 503.
Melchisedec din Pelopones, egumenul Mănăstirei Câmpulung: 125, 127, 130, 135, 178.
— Episcop de Roman: 245, 262, 263.
Meletie Macedoneanul, egumen al Govorei: 105, 112, 146.
— Patriarchul Alexandriei: 463.
— v. Pigas şi Syrigos.
Metodiu, Patriarchul Constantinopolei: 384.
Michail Diaconul: 175, 177.
— Patriarch al Alexandriei: 83.
Michail, Ţar al Bulgariei: 289.
— Teodorovicĭ, Ţar al Moscvei: 383.
Mihaĭ (Popa, de la biserica Şcheilor): 92, 100.
— Tipograf: 341, 342.
Mihăileanu (Ştefan): 258.
Mihali (Protopopul Gr.): 206.
Mihalyi de Apşa (Mitropolitul Dr. V.): 151.
Mihnea Vv. fiul luĭ Vlad Vv.: 1, 6, 7.
— fiul luĭ Alexandru Vv.: 59, 60, 67, 69, 88, 100.
Minciul, tipărit de episcopul Mitrofan, Buzău 1698: 365.
Mircea Vv., fiul luĭ Radu Vv.: 29, 30.
Mironescu (Dr. Athanasie): 21.
Mitrofan, ieromonachul de la Besericanĭ: 230, 239, 245, 257. Episcop de Huşĭ: 275, 277, 291. Fost al Huşilor: 315, 321. Episcop de Buzău, *Minciul* 1698: 365, 368, 377, 400, 409, 411, 412, 414, 434, 440.
— v. Gregoras.
Moghilă (Ieremia): 266.
— Petru, Mitropolit al Kievuluĭ, Haliciuluĭ şi al întregeĭ Rusiĭ: 140, 308, 312, 323, 383, 384, 530.
— Simeon: 266.
Moisi, călugărul: 26.
— Vv. Mold.: 267.
Moldovanu (Canonicul I. M.): 396, 516.
Moldoviţa (Mănăstirea): 265.
Molitvele vecerniei, Buzău 1702: 539.
Molitvenic, Tirgovişte 1545: 23. — Coresi, Braşov 1564: 51, 516,: 524. — Câmpulung 1635, 103,529. — Iaşi, 1681 (Dosofteiu): 237. — Bělgrad 1689: 291. — Buzău 1699: 377. — Buzău 1701: 411. — Rîmnic 1706: 541. — Tirgovişte 1713: 551.
Molivd (Ioan, din Eraclea): 273-275.
Montfaucon: 423.
Moscva: 238-240.
Movilă, — v. Moghilă.
Moxalie (Mihail): 113.
Munteanu (Petru): 103.
Mystirio sau Sacrament, Tirgovişte 1651: 178,

Năsturel (Orest, Udrişte saŭ Uriil): 107, 109, 122, 130, 131, 133, 151, 158.
Neagoe, — v. Basarab.
Nectarie, Patriarch al Ierusalimuluĭ: 213. — Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντιῤῥήσις, Iaşi 1682: 251; 254, 323, 382, 465, 503, 504.
Niceta de la Iconium: 302.
Nicolae, doctorul filosof: 463.
— tipograf: 239, 262.
Nicolaovicĭ (Gheorghe, tipograf): 541.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Nilles: 480.
Nilos, falşul monach: 302.
Notara, — v. Chrysant.
Nucet (Mănăstirea): 463.

Octoih: Macarie, (Tîrgovişte) 1510, 9. — 1535, 21. — Coresi, Partea I, 1574, 56. — Partea II, 1575, 60. — O. mic, 1578, 73. — Id. (1580), 81. — Dosofteiŭ, Iaşĭ (1683), 263, — Buzĕu 1700, 395. — Rîmnic 1706, 467. — Tirgovişte 1712, 485.
Odobescu (A.): 7, 20.
Ohrida: 105.
Onisifor, Mitropolit al Kievuluĭ: 101.
Oprea tipograf: 30.
— — : 340.
Orăştie: 93, 97.
Orînduĭala slujbeĭ s-lor Constantin şi Elena, Snagov 1696: 341.
Ὀρθόδοξος ὁμολογία τῆς πίστεως, Snagov 1699: 378.

Pachymeres (Gheorghe): 206.
Pădure (Dimitrie, tipograf): 337, 338.
Paisie, Patriarch al Ierusalimuluĭ: 200, 503.
— — al Constantinopoleĭ: 465.
Paleologul (Ioan): 303.
Paliĭa, Orăştie 1582: 93.
Panaiot: 348, 379, 385.
Pănĕ pruncilor (Bĕlgrad) 1702: 440.
Paraschiva-cea-Nouă (Sf.): 327, 362.
Paravat (Iulian): 317.
Parimiile, de Mitropolitul Dosofteiŭ, Iaşĭ 1683: 263.
Partenie, Patriarch al Alexandrieĭ: 262.
— — al Constantinopoleĭ: 119, 308, 311, 465, 535.
Patelarie (Atanasie): 465.
Pavel, tipograf: 245.
Penticostar, Buzĕŭ 1701: 412, 538.
Peştişel Moisi, propovĕduitorul Evangheliei în Lugoj: 95.
Petre, tipograf: 30.
Petriceicu Vodă: 268.
Petritzi (Ignatie): 193.
Petru Alexievicĭ (cel Mare), Impĕratul Rusieĭ: 451.
— Moghilă, — v. Moghilă.
— Muşat: 265.
— Rareş: 266.
— Teodor, gravor: 203.
— Vv. fiul luĭ Radu Vv. al Ţĕreĭ-Românescĭ: 23, 25, 26.
— Vv. fiul luĭ Mihnea Vv.: 266.
Philippide (Al.): 23.
Phytianu (Ieromonachul Ignatie): 416, 422, 432.
Picot (Emile): 9, 21, 29, 101, 423, 487.
Pictor (M. Philippus): 22.
Pigas (Meletie, Patriarch al Alexandrieĭ): 298, 372, 382.
Pilde filosofeştĭ, Tîrgovişte 1713: 487.
Pilutio (Vito): 216.
Pithagora: 317.
Pitiş (B.): 275.
Plato: 317.
Plutarch: Paralele grecescĭ şi romane, traduse în grecéscă modernă de Const. Brâncoveanu fiul, Bucurescĭ 1704: 460.
Pobrata (Mănăstirea): 266.
Pogribania preoţilor, Tîrgovişte 1650: 175.
Pojon: 532.
Popp (Vasilie): 107, 150, 275, 296, 347.
Porfirie, fost Patriarch al Niceeĭ: 314.
Porphyrites (Ioannakes): 312.
Poveste la 40 de mucenicĭ, Bĕlgrad 1689: 296.
Pravila, Govora 1642: 108, 535.
Pravila cea mare, — v. Indreptarea legiĭ.
Pravile împĕrătescĭ, — v. Carte românéscă.
Pravoslavnica mărturisire, Buzău 1691: 321.
Preda, tipograf, — v. Stancevicĭ.
Proca sau Procop, tipograf, — v. Stancĭovicĭ.
Προσκυνητάριον τοῦ Ἁγίου Ὄρους τοῦ Ἄθωνος, Snagov 1701: 422.
— τοῦ Ἁγίου Ὄρους Σινᾶ, Tîrgovişte 1710: 481.
Psaltire: românească (Coresi) 1568: 52. — Id. Coresi, Braşov 1570: 54. — Slavonéscă (1574): 526. — Slav. (1576): 529. — Slavo-rom. Coresi, 1577: 63. — Slavonéscă 1577: 68. — Id. (1580): 81. — Id. *sec.* XVI: 102. — Id. Govora 1637: 104, 532. — Id. id. 1638: 106, 532. — Id. Câmpulung 1650: 177. — Rom. Bĕlgrad 1651: 184. — Id. în versurĭ, Dosofteiŭ, Uniev 1673: 209. — Slav. şi rom. Dosofteiŭ, Iaşĭ 1680: 126. — Rom. Bucurescĭ 1694: 335. — Grecéscă, Snagov 1700: 409. — Rom. Buzĕŭ 1701: 414. — Id. id. 1703: 509. — Arabă, Alep 1706: 469,
Ptolemeu: 367.

Racoviţă (Michail Vv.): 505.
Rácz István „Kişfaludi, odorbirăul Bĕlgraduluĭ": 375.
Radovicĭ (Gheorghe, tipograf): 390, 392, 485-487, 492, 494, 550, 551.
Radu Vv. al Ţărilŭ-Românescĭ (cel Mare): 1, 6.
— al Moldoveĭ: 267.
— v. Greceanu şi Stoicovicĭ.
Rákóczy Gheorghe: 107, 115, 165, 166, 184, 206.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Râmnic: 462, 463, 467-469, 478, 541.
Randuiala diaconstvelor, Bĕlgrad 1687: 280, 538.
Raţ, — v. Rácz.
Rĕspunsurile Mitropolitului Varlaam la Catechismul calvinesc (1645): 150.
Reyerth (J.): 23.
Roma: 216.
Roman Vv. Mold.: 265.
Rus (L.): 376.
Ruxandra, Dómna lui Alexandru Lăpuşneanu: 266.

Šafařık: 20, 29, 68, 81, 103.
Sâmbăta-mare, — v. Tyrnavia.
Şapte taine, Iaşi 1644: 147.
Sarachin (Constantin, paharnicul): 393, 394.
— Gheorghe doctorul, Criteanul: 393, 394.
Sas Vodă: 265.
Sava, Mitropolitul Sucevei: 354.
— de la Hilandar: 159.
Saz-Sebeş, — v. Sebeşul săsesc.
Sbiera: 52, 262, 347.
Sbornic slav: Coresi 1568-69: 53. — Coresi, Sas-Sebeş 1580: 81.
Schefer: 476.
Schuchardt (H.): 483.
Scutul catichizmuşului, Bĕlgrad 1656: 207, 537.
Sebeşul săsesc: 81, 84, 269.
Şerban, fiul Diaconului Coresi: 93, 97, 100.
— v. Cantacuzino, Constantin Şerban şi Greceanu.
Serafim, Mitropolit al Ţĕrii-Românesci: 67, 88, 91.
Sergiu (Martirul): 277.
Sĕulescu (G.): 52, 53.
Sevastos Trapezuntiul, — v. Kyminitul.
Sibiiŭ: 22, 339, 480.
Sicriul de aur, Sas Sebeş 1683: 269.
Sigismund I, regele Poloniei: 1.
Silaşi (Gg.): 151.
Silvestru, ieromonach: 120.
— marele eclesiarch: 464.
— v. Taha.
Simeon, Archiepiscopul Tesaloniculuĭ, Κατὰ αἱρεσέων, Iaşi 1683: 273.
— gravor: 470.
— Ştefan, Mitropolitul Bĕlgraduluĭ: 169, 188.
— tipograf: 212.
Sinai (Muntele): 481.
Şincai: 150, 151, 206.
Sinopsis, Iaşi 1714: 494.
Sîrcu (P. A.): 513.
Slatina (Mănăstirea): 266.
Slujba Adormirei Născătoarei, Rîmnic 1706: 467.
Slujebnic slavonesc, Tîrgovişte 1646: 158.
Snagov: 341, 343, 347, 349-351, 370, 378, 390, 393, 409, 416, 422, 423, 528, 538.
Sofronie: 343.
Solca: 267.
Spandonis: 300.
Stancevici (Preda, tipograf): 123, 178.
Stancîovici (Proca sau Procop, tipograf): 146, 158, 175.
Stancul faurul, gravor: 225.
Stavniţchi (Vasilie) tipograf: 225.
Ştefan-cel-Mare: 7, 265.
— cel-Tînăr: 266.
— din Ohrida (Ieromonachul): 106, 113, 135.
— Episcop de Buzeŭ: 122, 145.
— fiul lui Duca Vv.: 244.
— ginerile lui Duca Vv.: 268.
— Mitropolitul Ungrovlachiei: 174, 175, 177-179, 190, 192, 193, 203-205.
— Petru Vv. Mold.: 209, 210, 245.
— Toınşa: 267.
— Vasilie Vv. Mold.: 245.
— Vv. Mold. (fratele lui Ilie, Rareş): 265.
— v. Javorskij.
Stefăniţă Vv., fiul lui Vasilie Lupu: 266, 267.
Ştefanovici. — v. Iştvanovici.
Stoianovici (Ljubomir): 514.
Stoicovici (Radu, tipograf): 158.
Strabo: 290.
Sturdza (D. A.): 214.
Suceava: 150.
Syrigos (Meletie): 301, 308, 311, 314, 319, 384.
Szunyogh (P. Franciscus): 339. — Catechism, Sibiiŭ 1709: 480.

Taha (Silvestru, egumenul Govorei): 106, 535.
Tâlcuirea liturghiei, tradusă de Ieremia Cacavela, Iaşi 1697: 344.
Tâlcul evangheliilor, Coresi, Braşov 1564: 51, 516.
Tărnosanie, Tirgovişte 1652: 204.
Teodor (Petru, gravor): 203.
Teodosie, Mitropolit al Ungrovlachiei: 231, 235, 246, 250, 258, 261, 281, 283, 315, 321, 328, 335, 341, 343, 348-351, 365, 367, 370, 377-379, 390, 393, 395, 402, 409-412, 414-416, 422, 423, 433-435, 441, 442, 448, 454, 467, 478.
Teofan, Patriarch al Ierusalimului: 383.
— din Ierusalim: 307.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co."; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

Teofil, Mitropolit al Bălgraduluĭ: 340.
— — al Ungrovlachieĭ: 105, 109, 112-114, 122, 128, 144, 145, 152, 534.
Testament (Noul), Bălgrad 1648: 165, 448.
Thales: 359, 364.
Tiflis: 483, 543.
Timoteu Alexandrovicĭ: 103.
Tîrgovişte: 1, 9, 23, 29, 30, 31, 45, 91, 158, 171, 175, 178, 190, 204, 481, 482, 485-487, 489, 492, 495, 500, 511, 514, 515, 548-551.
Tudosca, Doamna luĭ Vasilie Lupu: 267.
Toma, tipograf: 340.
Τόμος ἀγάπης κατὰ Λατίνων, Iaşĭ 1698: 369.
— καταλλαγῆς, Iaşĭ 1692-94: 338.
— χαρᾶς, Rîmnic 1705: 463.
Tordaşŭ Mihaiŭ: 95.
Treĭ-Ierarchĭ (Mănăstirea): 119, 137, 141.
Triod: (1550), 31, 516. — Coresi, 1578, 68. — Tîrgovişte, 1649: 171. — Id. 175. — Buzău 1697, 347. — Buzău 1700: 402.
Tudor diac: 45, 47, 48.
— Dumitrovicĭ: 147.
Tyrnavia, în Ungaria: 339.
Tzemiskes (Ioan): 302.

Udrişte, — v. Năsturel.
Ulfila, Episcopul Goţilor: 290.
Undolĭski: 106.
Uniev: 209, 215.
Uriil, — v. Năsturel.
Ursul, tipograf şi gravor: 239, 245, 433, 454,

Varlaam, Arapul, egumenul Dealuluĭ: 146.
— Mitropolitul Bălgraduluĭ: 279, 280, 292, 537.
— — Moldoveĭ: 107, 137, 139, 150.
Varlaam, Mitropolitul Ungrovlachieĭ (1545): 35, 513.
— — Ungrovlachieĭ (1678): 217, 218, 222.
Vasilie, căpetenia Bogomililor: 302.
— Împăratul: 318.
— Lupul, Domnul Moldoveĭ: 137, 139-141, 147, 156, 157, 254, 267, 301, 308, 311-314, 384, 536.
— Macedoneanul, Κεφάλαια παραινιτικά, Bucurescĭ 1691: 324.
— v. Stavniţchi.
Viaţa şi petrĭacerĭa svinţilor de Mitropolitul Dosofteiŭ, Iaşĭ 1681-86: 240.
Vidali (Ieromonachul Galaction): 348.
Viena: 464.
Vinţĭ, — v. Ioan (Popa din).
Vlad Vv. (1510): 9.
Vladislau, regele Ungarieĭ: 1.
Vlastaris (Mateĭ): 338.
Vukovicĭ (Bojidar): 29, 30, 83, 101.

Wakhthang IV, guvernatorul Georgieĭ: 483, 484, 543.
Würmloch (Adalbertus): 22.

Xenopol (A. D.): 103.

Zacan Efrem, dascăl în Sebeş: 95.
Zaviras (Gheorghe): 337.
Zigaden (Eftimie monachul): 302. — Πανοπλία δογματική, Tîrgovişte 1710: 482, 483.
Zografos (Mănăstirea): 105.
Zonara (Ioan): 318.

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)

TABLA CUPRINSULUĬ

Pagina

Prefaţă

1508—1588 1

1635—1656 103

1673—1716 209

Adause şi îndreptărĭ 513

Cărţile descrise în tomul I. 553

Pagine, gravurĭ şi ornamente reproduse în facsimile 558

Indice alfabetic. 563

BDD-B352-1 © 1903, 1910, 1912–1936, 1944; 2012 Atelierele Grafice „Socec & Co.”; Tipo Moldova
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.222 (2026-01-06 09:26:36 UTC)